

Mazatec, San
Jerónimo Tecóatl

New Testament in Mazatec, San Jerónimo Tecóatl Mazateco de S
Jeronimo Tecoatl; maa (MX:maa:Mazatec, San Jerónimo Tecóatl)

**Mazatec, San Jerónimo Tecóatl
New Testament in Mazatec, San Jerónimo Tecóatl Mazateco de S
Jeronimo Tecoatl; maa (MX:maa:Mazatec, San Jerónimo
Tecóatl)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazatec, San Jerónimo Tecóatl

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Contributor: Bible League International

Mazateco, San Jerónimo Tecóatl [maa], Mexico

Copyright Information

© 2013,Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

    You must give Attribution to the work.

    You do not sell this work for a profit.

    You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazatec, San Jerónimo Tecóatl

© 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

    You include the above copyright and source information.

    You do not sell this work for a profit.

    You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 May 2025 from source files dated 10 May 2025
9f778253-d34e-5037-af35-7bca16479aa0

Contents

San Mateo	1
San Marcos	65
San Lucas	105
San Juan	171
Hechos	220
Romanos	279
1 Corintios	305
2 Corintios	330
Gálatas	347
Efesios	357
Filipenses	366
Colosenses	373
1 Tesalonicenses	379
2 Tesalonicenses	385
1 Timoteo	388
2 Timoteo	396
Tito	401
Filemón	404
Hebreos	406
Santiago	425
1 Pedro	432
2 Pedro	439
1 Juan	444
2 Juan	451
3 Juan	452
Judas	454
Apocalipsis	456

'Én ndaà-lə Nainá xi kjoà ts'e Cristo koni s'ín kiskiì San Mateo

*Xita jchíng-a-la Jesucristo
(Lucas 3:23-38)*

1 Jè xojon xi oxkit'aà 'ín-lə na'én-jchá kjìn-lə Jesucristo, xi ya inchrobàt'aà-ne tje-lə David ko ts'e Abraham.

2 Jè Abraham, jè komà na'én-lə xi Isaac ki'mì; ko jè Isaac, jè komà na'én-lə xi Jacob ki'mì; ko jè Jacob, jè komà na'én-lə xi Judá ki'mì, ko jñà xítə 'ndse.

3 Judá, jè komà na'én-lə xi Fares ko Zara ki'mì. Ko jè nea-lə, Tamar ki'mì. Jè Fares, jè komà na'én-lə xi Esrom ki'mì; ko jè Esrom, jè komà na'én-lə xi Aram ki'mì;

4 ko jè Aram, jè komà na'én-lə xi Aminadab ki'mì; ko jè Aminadab, jè komà na'én-lə xi Naasón ki'mì; ko jè Naasón, jè komà na'én-lə xi Salmón ki'mì;

5 ko jè Salmón, jè komà na'én-lə xi Booz ki'mì; ko jè nea-lə Booz, Rahab ki'mì. Ko jè Booz, jè komà na'én-lə xi Obed ki'mì; ko jè nea-lə Obed, Rut ki'mì. Ko jè Obed, jè komà na'én-lə xi Isaí ki'mì;

6 ko jè Isaí, jè komà na'én-lə xi David ki'mì xi xítaxá ítjòn tsibijna; koà jè David, jè komà na'én-lə xi Salomón ki'mì; ko jè nea-lə Salomón, jè xi komà chjoón-lə Uriás nga sa ítjòn.

7 Jè Salomón, jè komà na'én-lə xi Roboam ki'mì; ko jè Roboam, jè komà na'én-lə xi Abías ki'mì; ko jè Abías, jè komà na'én-lə xi Asa ki'mì;

8 ko jè Asa, jè komà na'én-lə xi Josafat ki'mì; ko jè Josafat, jè komà na'én-lə xi Joram ki'mì; ko jè Joram, jè komà na'én-lə xi Uzías ki'mì;

9 ko jè Uzías, jè komà na'én-lə xi Jotam ki'mì; ko jè Jotam, jè komà na'én-lə xi Acaz ki'mì; ko jè Acaz, jè komà na'én-lə xi Ezequías ki'mì;

10 ko jè Ezequías, jè komà na'én-lə xi Manasés ki'mì; ko jè Manasés, jè komà na'én-lə xi Amón ki'mì; ko jè Amón, jè komà na'én-lə xi Josías ki'mì;

11 ko jè Josías, jè komà na'én-lə xi Jeconías ki'mì, ko jñà xítə 'ndse, k'ę nga kikò kjo'in xítə Israel ján i'nde ñánda 'mì Babilonia.

12 Xi komà iskan k'ę nga jye kikò kjo'in xítə ján Babilonia, jè Jeconías, jè komà na'én-lə xi Salatiel ki'mì; ko jè Salatiel, jè komà na'én-lə xi Zorobabel ki'mì;

13 jè Zorobabel, jè komà na'én-lə xi Abiud ki'mì; ko jè Abiud, jè komà na'én-lə xi Eliaquim ki'mì; ko jè Eliaquim, jè komà na'én-lə xi Azor ki'mì;

14 ko jè Azor, jè komà na'én-lə xi Sadoc ki'mì; ko jè Sadoc, jè komà na'én-lə xi Aquim ki'mì; ko jè Aquim, jè komà na'én-lə xi Eliud ki'mì;

15 ko jè Eliud, jè komà na'én-lə xi Eleazar ki'mì; ko jè Eleazar, jè komà na'én-lə xi Matán ki'mì; ko jè Matán, jè komà na'én-lə xi Jacob ki'mì;

16 ko jè Jacob, jè komà na'én-lə xi José. Ko José, jè xi x'in-lə komà María; ko jè María, nea-lá komà Jesús xi Cristo, [xítə xi xó kisikasén-ne Nainá].

17 Ngats'iì xítə jchíng-a-la Jesús, teñijòn sko ma-ne xi inchrobàt'aà-ne ts'e Abraham skanda David. Ko jñà xítə jchíng-a-la Jesús xi inchrobàt'aà-ne ts'e David skanda k'ę nga kikò kjo'in jñà xítə Israel ján i'nde ñánda 'mì Babilonia, tikoá teñijòn sko ma-ne. Ko ngui teñijòn sko ma-ne skanda k'ę kits'iin xi Cristo, [xítə xi xó kisikasén-ne Nainá].

*Kuí komà k'e nga kits'iìn Jesucristo
(Lucas 2:1-7)*

¹⁸ K'e nga kits'iìn Jesucristo kiís'ín komà: María xi nea-lä Jesús kó José jñà titsajna'ñó-lä xíkjín nga kixan. K'e nga tijk'eë bìtsajnakó xíkjín, María ki'ya-lä nga ki'ndí 'ya xi it'aà ts'e nga'ñó-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá.

¹⁹ José, xi x'in-lä komà, nga xítä kixi-né, majin-lä nga kjosobà tsjá-lä jè María, kisikitsjeèn nga tà sìkjína-ne chjoón jè, kó mì yá xítä kji'nchré.

²⁰ K'e nga k'oas'ín tísikitsjeèn jñà kjoa koi, jngoo àkjalé-lä Nainá tsohóko inga nijñá. Kitsò-lä:

—José, xi yá nchrobàt'aà-ne tje-lä David, kí tsakjoòn-jèn nga bijnakoi María xi chjoón-lè koma, jè ki'ndí xi 'ya, nga'ñó ts'e Iníma Tsjeè-lä Nainá-né.

²¹ S'eej jngoo-lä ki'ndí x'in, kó 'ín-lä Jesús k'oín. Koí k'oas'ín k'oín-ne nga jè kochrjetjì naxandá-lä xi kjoa ts'e jé-lä.

²² Ngats'iì kjoa koi, k'oaa s'ín tsitasòn koni s'ín kitsò Nainá xi it'aà ts'e xítä xi kiichjá ngajo-lä Nainá kjótseé nga kitsò:

²³ Jngoo chjoón xongó, ki'ndí k'oaa kó k'oee jngoo ki'ndí x'in xi Emanuel k'oín 'ín-la.

Jè 'ín xi Emanuel tsò, Nainá tijnakó-ná tsòyaá-ne.

²⁴ K'e nga jaá-lä José, k'oaa s'ín kis'iìn koni s'ín kitsò-lä àkjalé-lä Nainá, kiskoétjò María kó chixàn-kó.

²⁵ Tanga mìkùi tsoyijòko xíkjín skanda k'e-né nga kits'iìn ki'ndítjòn-lä María. Kó k'oaa s'ín tsibit'aà 'ín-lä nga Jesús ki'mì.

2

Kiís'ín komà nga ijchò katsejèn-la Jesúsjñà xítä xi 'ñó tjín-la kjoachjine

¹ Jesús kits'iìn ya naxandá xi 'mì Belén, nangui xi chja-ne Judea, k'e nga xitaxá ítjòn tijna xi 'mì Herodes ya i'nde jè. Ijchò jáñ Jerusalén, xi naxandá sko-lä Judea, xítä xi 'ñó tjín-lä kjoachjine, xi inchrobà-ne ñanda bitjokatjì-ne ts'oí

² nga kjònanguí. Kitsò:

—¿Ñanda tijna xítaxá ítjòn-lä ts'e xítä judío xi jye kits'iìn? Ki'yaá jngoo-jen ni'ñó jáñ ñanda bitjokatjì-ne ts'oí xi tsakó nga jye kits'iìn. Kó ngajen koí xá kjoj-najen nga jchaxkón-jen.

³ K'e nga kíñ'chré Herodes xi xítaxá ítjòn tijna, tà kitsakjòn-né kó ngats'iì xítä naxandá Jerusalén.

⁴ Jè xítaxá ítjòn xi 'mì Herodes, kiichjá-lä ngats'iì xítä sko-lä no'mì kó xítä xi okoya kjotíxoma-lä Nainá xi kisküì Moisés; kiskònanguí-lä ñanda jts'ín xi Cristo, [jè xítä xi xó sìjkasén-ne Nainá].

⁵ Jñà xítä koi kitsò-lä:

—Yaá Belén, naxandá xi chja-ne Judea. K'oaa s'ín tichjá xojon xi kisküì jñà xítä xi kiichjá ngajo-lä Nainá nga kitsò:

⁶ Jñò xi xítä Belén 'mì-nò, xi nangui Judá nokjoà-nò, ngásón chjí-lä naxandá-nò koni jñà naxandá ítjòn-lä nangui Judá, ngá yaá kitjojiun jngoo xítaxá ítjòn xi sìlkindá naxandá-nä Israel.

⁷ Jè xítaxá ítjòn xi 'mì Herodes, kiichjá'ma-lä jñà xítä xi 'ñó tjín-lä kjoachjine nga kiskònanguí-lä mé nachrjein-ne nga kijtseé ni'ñó.

⁸ K'ee kisikasén jáñ Belén; kitsò-lä:

—Tanguí jáñ, koá ndaa chjinanguio xi it'aà ts'e kí'ndí jè. K'e nga sakò-nò, tijk'íñchré-ná mé-ne tikoá kjián katsejèn-lä nga skoexkoán koá jeya siikkjina.

⁹ K'ę nga jye kiù'nchré xítä xi 'ñó tjín-la kjoachjíne koni s'ín kitsò Herodes, k'ęe kíi xítä koi ko jè ni'ñó xi kijtsee ñánda bitjokatjí-ne ts'oí k'oáá s'ín kíi ítjón-la skanda ijchó ñánda tíjna ki'ndí jè, ko yaá tsasijna jè ni'ñó.

¹⁰ Jñà xítá xi 'ñó tjín-lä kjoachjine' k'e nga kijtseeè ni'ñó jè, taxkí tsjaá komá-la.

¹¹ K'ē̄ nga jahas'en ni'ya jñā xítā koi, kijtseē ki'ndí ko neā-la María. K'ē̄ chincha-xkó'ncit'aà-la jé̄ ki'ndí ko kijtseèxkón; jeya kisikjána. Ikkjoàn kiskix'a kaxā-la ko kitsjaà-la ton oro, ko chrjongó-la Nainá ko xkií xi'ñó ndaà jne xi'mì mirra.

¹² Nga komà iškan kits'iì-là nijñá xítà xi 'ñó tjín-là kjoachjíne nga mì tì k'oáá s'ín ndiyá kjo-ne ñánda tjína Herodes. Xin ndiyá kìi-ne nangui-la.

K'ẽ nga jñà xítã jchíngá-la Jesús kiìkõ ján nangui Egipto

¹³ K'e nga jye kii-ne jñá xítä xi 'ñó tjín-la kjoachjine, jngoo àkjale-la Nainá kisiniñá-la José, kitsò-la:

—Tisítijin; chjoí jé ki'ndí kó nea-la; t'in jáñ nangui Egípto; yaá tijni skanda k'e 'an koxán-lé. Nga jé Herodes xi xítaxá ítjòn tíjna, kohótsji ki'ndí jé nga mejién-la nga siük'en.

¹⁴ K'éé tsasítjen José, k'ę nga nítjen kiskoé jè ki'ndí kó nea-la nga kii jánnangui Egípto.

15 Yaá tsibtsajna skanda k'ę nga k'en Herodes. K'oqá s'ín tsitasòn koni s'ín kitsò Nainá xi *it'aà ts'e xítä* xi kìchjä ngajo-lä Nainá nga kitsò: "Ya nanguí Egipto kichjä-la ki'ndí-na."

K'e nga kinìk'en ndí ixti x'in

¹⁶ K'ẽ nga kijtseè jè Herodes nga jñà xítæ xi 'ñó tjín-lä kjoachjíne kiskoònachañ-lä, tsí jti komà-lä. Ikjoán kitsjaà okixi nga siük'en yiye ndí ixti x'in xi jò nò tjín-lä ko ngats'iì xi lsá ki'ndí lsá kóhökji ján naxandá Belén, ko ya naxandá indiì-lä koni s'in jye kisijiìn-lä mé naçhrjein-ne nga kijtseè ni'ñó jñà xita xi 'ñó tjín-lä kjoachjíne.

¹⁷ K'oqá s'ín tsitasōn 'én xi kitsò Jeremías, xítə xi kiìchjá ngajo-lə Nainá, nga kitsò:

18 Ya i'nde Ramá kina'yà jngòò-la xita

xi tísíkájno kó 'ñó tíkjindáya kó títsiné;

jè chjoón Raquel xi tíkjindáyakeè ndí ixti-la,

nga mìkiì majehikon inima-lä nga jye k'en ixti-la.

¹⁹ K'e nga jye k'en Herodes, xi xitaxá ítjòn tijna, jngoo àkjale-la Nainá kisiniñna-la José ján Egípto. Kitsò-la:

20—T̄is̄it̄jiin, chjōi ki'ndí jè k̄o neq̄-la. T'in j̄ngoo k'a-ne nangui Israel. Jyeé k'en jñā xita xi tjín-ne nga mején-la siik'en ki'ndí jè.

21 K'eeé tsasítjen José, kiiko-ne ki'ndí jè ko nea-la ya nanguí Israel.

²² Tanga k'e nga kii'nchré José nga jè tihotíxoma jè xi 'mì Arquelaو yá nanguí Judea, nga jè tijna ngajo-la na'èn-la Herodes, José kitsakjòn-né; mì k'oáá s'in kii. Ján kii i'nde ñanda 'mì Galilea nga k'oáá s'in kis'enojmíya-la inga nujná.

²³ K'è nga ijchò i'nde jè, yaá tsibitsajna yá naxandá xi 'mì Nazaret. K'oá s'ín komà mé-ne nga tsitasòn koni s'ín kitsò jñà xítä xi kiichjá ngajo-la Nainá, nga jè Jesús xita Nazaret k'oín.

3

*'Én xi kiichjə Juan xi kis'iìn bautizar xítə
(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-9, 15-17; Juan 1:19-28)*

1 Jñà náchrjein koi j'ìì Juan xi kis'iìn bautizar xítə ya ñ'nde it'aà xìn ñánda nangui kixi choòn, nangui xi chjə-ne Judea, nga kísika'bí 'én-lə Nainá,

2 kitsò:

—Tikájno jé-nò, kì tì jé binchaàtsji-nò nga jyeé kjòchrañàt'aà-nò náchrjein nga jchqá kó s'ín otíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne.

3 Jè Isaías, xítə xi kiichjə ngajo-lə Nainá, k'oqá s'ín kiskiù xojon-lə xi jt'aà ts'e Juan nga kitsò:

Na'yà-lə jta-lə jngòò xítə xi 'ñó chjə
ya ñ'nde it'aà xìn ñánda nangui kixi choòn, nga tsò:

“Tjandaà ndiyá-lə Nainá ya ijìùn inimá-nò;
kixi tìkjána koni jngòò ndiyá ñánda kojmeeàya Na'èn-ná.”

4 Nikjé xi tsöhökjá Juan, tsja-lə cho camello-né; kó jngòò sinchö chrjoa tsibikjá ndáyá-lə. Koqá jñà tsojmì xi kiskine, cho langosta-né kó tsjén-lə cho cera xi tjín ijìùn ijñá.

5 Ijchò 'nchré-lə xítə xi inchrobà-ne Jerusalén, kó nga kijndà nangui Judea kó ngats'iì na xàndà xi ya chrañàt'aà-lə xajngá nandá Jordán.

6 K'è nga jye tsafátakòn jé-lə jñà xítə, Juan, ikjoàn kis'iìn bautizar ya xajngá nandá Jordán.

7 K'è nga kijtseè Juan nga kjìn xítə fariseo kó xítə saduceo j'ìì nga komá bautizar, kitsò-la:

—¡Jñò, k'oqá s'ín ngaya-nò koni tsà tje-la ye! ¿Yá xi okitsò-nò nga kinchat'aàxìn-lə jè kjo'in xi nchrobá machrañàt'aà-nò?

8 Ndaà tjín kjoqá xi t'een nga ndaà kàta'ya-nò nga jyeé kinikájno jé-nò nga mì tì jé binchaàtsji-nò.

9 Kí k'oqá s'ín nikitsjeèn ijìùn inimá-nò nga bixón: “Ngajen, [mìkiù s'ë-najen kjo'in nga] ya qá inchrobàt'aà-najen tje-la Abraham.” K'oqá xan-nò, Nainá, skanda jñà ndajo komá-lə sìlkjatjya-lə nga ixti-lə Abraham komá.

10 Jè kichayá jyeé kjijnandaà nga kotesòn yá; ngats'iì yá xi 'mì ndaà toò ojá-lə, skanda kó imá-lə, jtísòn-né, ikjoàn sinchájìln ni'ín nga kiti.

11 Xi okixi, 'an kó nandá s'jin-nò bautizar, mé-ne nga sìkájnoò jé-nò kó mì tì jé kinchátsji-nò. Tanga jè xi nchrobátjingui-na s'iìn-nò bautizar kó Inimá Tsjeè-lə Nainá koqá kó ni'ín. Isáá tjín-lə nga'ñó mì k'oqá-ne 'an. Skanda mìkiù tjínde-ná nga 'an kjíkoqa xojté-lə.

12 Jyeé kjinaya tsja jè pala nga sìtsjeè tje-lə trigo. Kinchàkkó trigo ya iya ni'nga; kó jè tje paja kinchájìln ni'ín ñánda nga mìkiù bits'o njá mì nachrjein-ne.

*K'oqá s'ín komá nga komá bautizar Jesús
(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)*

13 Jesús j'ìì-ne Galilea ya xajngá nandá Jordán nga mejèn-lə nga jè Juan s'iìn bautizar Jesús.

14 Tanga jè Juan k'è nga sa ítjòn mìkiù kòkjeínlə, kitsò-lə Jesús:

—Aán xi mochjeén-na nga jjí s'een-ná bautizar, tanga ngají, ta saá 'an f'ilchòn-ná.

15 K'èé kitsò Jesús:

—Tjìì-lè kjøndaà, t'een-ná bautizar mé-ne nga k'oqas'ín sikitasoán kjøtíxoma-lä Nainá.

K'eeé kòkjeiñ-lä Juan.

¹⁶ K'ë nga jye komà bautizar Jesús, k'ë nga jye itjojiñ-ne nandá, ikjoàñ kiták'a-lä ngajmii, ko jè Jesús kijtseeè Injimä Tsjeè-lä Nainá xi inchrobájen-ne ngajmii, koni kji njise paloma kji; yaá kiskaàsòn-lä Jesús.

¹⁷ K'eeé kina'yà jngoo-lä 'én xi ngajmii inchrobà-ne xi kitsò:

—Jè jèè xi ki'ndí-nä xan-lä xi 'ñó matsjake; tsja tjín-lä takoàn it'aà ts'e.

4

*K'ë nga jè xita nejí kiskoòt'aà Jesús
(Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)*

¹ Jè Injimä Tsjeè-lä Nainá kiìkó Jesús jngoo ì'nde it'aà xìn nga jè xita nejí skót'aà nga mejèn-lä nga kàtatsji jé.

² Ichán nachrjein ko ichán njitjen tsibijnachjan Jesús ko k'ë nga koma iskan jye kjòhojò-lä.

³ Jè xita nejí xi ma-lä konachan ijchò kasít'aà chrañà-lä ñánda tíjna Jesús, kitsò-la:

—Tsà kixíí kjoä nga ngaji xi Ki'ndí-lä Nainá 'mì-lè, tjìì-lä okixíj jñà ndajo koi nga jnchrájín kàtama.

⁴ Tanga Jesús kitsò-la:

—Tjit'aà Xojon-lä Nainá, nga tsò: “Mìtsà tà koi tsojmì xi ma chine kitsakon-ne xita, tikoáá kítsakon-ne nga yije 'én xi chjá Nainá.”

⁵ Jè xita nejí kiìkó Jesús ya Naxàndá-lä Nainá xi xó kitjaàjìñ-ne [ñánda 'mì Jerusalén]; kisikíjnasòn ingo ítjòn ñánda lsä 'nga kji.

⁶ Kitsò-la:

—Tsà kixíí kjoä nga ji xi Ki'ndí-lä Nainá 'mì-lè, tikitjengui yijo-lè, nga k'oqá s'ín tjít'aà Xojon-lä Nainá nga tsò:
Nainá koi xá-lä àkjale-lä it'aà tsiji,
nga ko tsja tsoba'ñó-lè,
mé-ne nga njingoò ndajo satíngui-ne ndsokoìì.

⁷ Jesús kitsò-la:

—Tikoáá tjít'aà Xojon-lä Nainá, nga tsò: “Kì k'oqá s'ín chí'tìì Ná'èn-ná xi Nainá.”

⁸ Ijngoo k'a jè xita nejí kiìkó Jesús jsòn nindoò xi 'ñó 'nga kji, koä tsakó yije-lä ngats'iì naxàndá xi tjín jsò'nde ko kjoajeya-lä jñà naxàndá.

⁹ Kitsò-la:

—Nga jjí tsjaà yije-lè naxàndá koi, tsà kosíxkó'nchit'aà-ná ko jeya sikíjna-ná.

¹⁰ K'eeé kitsò Jesús:

—Tixín xita nejí, tisit'aàxìn-ná. Nga k'oqá s'ín tjít'aà Xojon-lä Nainá nga tsò: “Jeya tijkíjni Ná'èn-ná xi Nainá 'mì-lä; tà jè tajngooò tikitason-la.”

¹¹ K'eeé kii jè xita nejí, tsasit'aàxìn-lä Jesús. Ikjoàñ ijchò àkjale-lä Nainá xi kisis'in-lä Jesús.

*Kí komà nga kii sítájìñ-la xita Galilea Jesús
(Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)*

¹² K'ë nga kii'lñchré Jesús nga jè Juan xi kis'iìn bautizar xita ndayá tíjna'ya, kii ijngoo k'a-ne ya j'nde-lä ñánda 'mì Galilea.

13 T^anga mì y^a tsibijna ñánda 'mì Nazaret; ján kii kíjna ñánda 'mì Caper-naum, jngoo naxandá xi kijnandii ndáchikon y^a i^{'nde} xi chja-ne Zabulón ko Neftalí.

14 K'oáá s'ín komà mé-ne nga tsitasòn-ne 'én xi kiskiù Isaías xít^a xi kiichja ngajo-l^a Nainá nga kitsò:

15 Jé nangui xi ts'e Zabulón ko jé nangui xi ts'e Neftalí, y^a ndiyá xi fi indiù ndáchikon, ján xijngoaà xajngá nandá Jordán ya nangui Galilea, ñánda tjín xi mitsà xít^a judío.

16 Jñà xít^a naxandá koi xi tjíjñò kjohítsjeèn-la, kijtseeè jngoo ni'ín xi 'ñò tse kji, koa jñà xít^a xi y^a tjímayá ndiyá-l^a kjoabiyaà, kjohiseèn kjohítsjeèn-la.

17 K'ee tsibits'ià Jesúus nga kiichjaya 'én ndaà-l^a Nainá. Kitsò:

—Tikájno jé-nò, ki ti jé binchaàtsji-nò nga jyeé kjochrañat'aà-nò nachrjein nga jchaa kós'in otíxoma jé xi ngajmiù nchrobá-ne.

Kíi kis'iìn Jesúus nga ñijòn xít^a kùchj^a-l^a xi ma-l^a sík'en tñ
(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

18 K'è nga tífa Jesúus y^a indiù ndáchikon ts'e Galilea, kijtsee è jò xít^a xi 'ndse ma, jngoo xi 'mì Simón ko tijé-ne xi 'mì Pedro, ko xi ijngoo, jé xi 'mì Andrés. Jñà xít^a koi xi sík'en tñ. K'è nga nchisíkatjen-jiùn-ndá na'y^a-l^a,

19 Jesúus kitsò-l^a:

—Nchrohotjingui-ná, 'qán tsjaà-nò xá nga kíkkóya xít^a xi 'an kjit'aà-na koni s'in maxkóya tñ.

20 Jñà xít^a koi nítogón kisikájna na'y^a-l^a nga kiütjingui-l^a Jesúus.

21 Isá xijngoaà isá Jesúus kijtsee è ngui jò xít^a xi tikoà 'ndse ma-ne; jngoo xi 'mì Jacobo, ko xi ijngoo, Juan 'mì; ixti-l^a Zebedeo. Yaá tit'saya chitsó ko na'èn-l^a. Nchibíndaàya jñà na'y^a-l^a. Jesúus kiichjaya l^a nga jñà kojmeïko.

22 Xít^a koi nítogón kisikájna chitsó-l^a ko na'èn-l^a nga kiütjingui-l^a Jesúus.

Kíi kis'iìn Jesúus nga kjin xít^a tsakóya-l^a
(Lucas 6:17-19)

23 Jesúus tsajmée kóhokji nangui Galilea, tsakóya 'én-l^a Nainá ya ni'ya jingo sinagoga nga ijngó ijngó naxandá. Kiichjaya 'én ndaà-l^a Nainá koni s'in otíxoma Nainá; tikoà kisindaà-ne ngats'iì ch'in xi tjín-l^a xít^a nga xkj xi ján ijöjn ijöt'aà yijo-l^a.

24 Kina'yà-l^a Jesúus kóhokji y^a i^{'nde} ñánda 'mì Siria, koa j'íiko-l^a xít^a xk'én xi kjin skaya ch'in tjín-l^a, jñà xi ijöjn ijöt'aà yijo-l^a ko xít^a xi ch'in nejí tjiùn inima-l^a, ko tjín xi ch'in biyaàxim tjín-l^a, ko xít^a xi mì kí ndaà ma silihiniyá yijo-l^a. Jesúus kisindaà-ne ngats'iì xít^a koi.

25 Kjin xít^a xi y^a i^{'nde}-l^a Galilea kiütjingui-l^a, ko jñà xít^a naxandá xi te ma-ne (xi 'mì Decápolis), ko jñà xít^a naxandá Jerusalén ko naxandá xi i'nga xi y^a chja-ne nangui Judea, ko xi chja-ne xijngoaà xajngá nandá Jordán.

5

Kíi kitsò Jesúus nga kiichjaya ya isò'nga nindoò

1 Jesúus, k'è nga kijtseeè ngats'iì xít^a xi kjin ma-ne, kiimijin-jno y^a isò'nga nindoò koa yaá tsibijna. Jñà xít^a xi kota'yàt'aà-l^a ijchò kinchat'aà-l^a.

2 Jesúus k'ee tsakóya-l^a kitsò-l^a:

*Kjondaà xi sakó-laq jñà xítq k'ë nga mé kjoaq títsaqjìn
(Lucas 6:20-23)*

3 —Mé tà ndaa-laq jñà xítq xi machiya-la nga mochjeén-laq kjondaà-la Nainá; xítq koi, jyeé ts'ë ngats'iì kjondaà xi tjín ya ñánda tíhotíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne.

4 'Mé tà ndaa-laq jñà xítq xi kjindáya; Nainá sijjetakòn-né.

5 'Mé tà ndaa-laq jñà xítq xi indaàjìùn tjín iníma-laq; jñà tjoé-laq nangui xi Nainá jye k'oas'ín kitsò nga jñà tsjá kjotjò-la.

6 'Mé tà ndaa-laq jñà xítq xi 'ñó mejèn-laq nga kítasòn xi kjoaq kixi xi Nainá sijé; Nainá kosiko nga kítasòn kjoaq koi.

7 'Mé tà ndaa-laq jñà xítq xi mahimakeè xítq xi kj'ejí; Nainá kohimakeè ngajo-ne jñà xítq koi.

8 'Mé tà ndaa-laq jñà xítq xi tsjeeè tjín iníma-laq; jñà xítq koi, jñà-né xi skoexkon Nainá.

9 'Mé tà ndaa-laq jñà xítq xi síkjina'nchán kjoaq; Nainá ki'ndí-láá kítso-laq.

10 'Mé tà ndaa-laq jñà xítq xi kjo'in tjín-laq nga fitjingui kondra-laq xítq, koi kjoaq-laq nga ndaa-síkitasòn xi kjoakixi. Xítq koi, jyeé ts'ë ngats'iì kjondaà xi tjín ya ñánda tíhotíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne.

11 'Mé tà ndaa-nò k'ë nga jñà xítq ch'o kítso-nò nga kótit'aà-nò kó k'ë nga ch'o sijko-nò, kó k'ë nga 'én ndiso tsját'in-nò xi kjoaq ts'an.

12 Tsja t'è-là iníma-nò, koaq tsja t'è-là takòn. Jñò, tseé kjondaà tjoé-nò ján ngajmii. Mitsà tà jñò xi otiniko-nò. K'oáa tís'ín kinikò jñà xítq xi kùchja ngajo-laq Nainá xi chinchima ítjón-nò.

*Kiis'ín kochjeén naxq ko ni'ín xi tjín isò'nde
(Marcos 9:50; Lucas 14:34-35)*

13 Jñò, k'oáa s'ín ngaya-nò koni tsà naxq xi mochjeén-laq xítq isò'nde. Tanga tsà jé naxq mì tì kíi sijñchra-ne tsojmì, ¿kó tís'ín kochjeén-ne? Mì tì mé chjí-laq; xíxtéèn-ne ko yaá kinchanè xita.

14 Jñò, k'oáa s'ín ngaya-nò koni tsà ni'ín xi mochjeén-laq xítq isò'nde. Tsà jingoò naxandá xi isò'nga nindoò kijna, mìkii koma kíjna'ma.

15 K'ë nga jingoò ni'ín sit'aí, mitsà ya sijnangu kaxa. Yaá sijna ñánda 'nga choòn, mé-ne nga kohiseèn yije-laq xítq xi títsajnaya ni'ya.

16 Koni ni'ín xi silihiseèn-laq xítq, k'oáa s'ín ndaa-tjichá yijo-nò nguixkon xítq xi kj'ejí, mé-ne jñà xítq koi, jeya sijkjna Ná'èn-nò xi Nainá xi tíjna ngajmii k'ë nga skoë-nò nga ndaa-titsa'nè.

Kiis'ín tsakóya Jesús it'aà ts'ë kjotíxoma-laq Nainá xi kiskiì Moisés

17 Jñò, kí k'oáa s'ín nìkítseèn: mitsà koi xá j'i-na 'an nga kochrjekàngua jè kjotíxoma-laq Nainá xi kiskiì Moisés ko jè xi tsakóya xítq xi kùchja ngajo-laq Nainá. Tà saá j'i sijngoo-ná 'én xi tjít'aà kjotíxoma.

18 Okixiì xi xan-nò, koni tjín nàchrjein kíjna-ìsa isò'nde ko ngajmii, nimé xi tjáxin-laq jè kjotíxoma, njingoò punto ko njingoò letra tjáxin-laq, skanda kóni nga kojngoo yije kjoaq xi tjít'aà kjotíxoma.

19 Jè xítq xi mìkii síkitasòn koni s'ín tichja kjotíxoma, nás'ín 'ñó chiba tichja, ko k'oáa s'ín okóya-laq xítq, k'oáa tís'ín 'ñó chiba jchá-laq ya ijìùn nàxandá xi jè otíxoma-laq xi ngajmii nchrobá-ne. Ko jè xítq xi síkitasòn kjotíxoma-laq Nainá ko k'oas'ín okóya-laq xítq xi kj'ejí, jè xítq jè, jè xi 'ñó 'nga kíjna ya ijìùn nàxandá xi jè otíxoma-laq xi ngajmii nchrobá-ne.

20 Okixií xi xan-nò, tsà mìkùl ìsà ndaà sikitason kjoakixi koni jñà xitá fariseo ko xitá xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskü Moisés, mìkùl kitjás'en-jñoò ñanda tihotíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne.

Kiís'ín tjín it'aà ts'e kjoajti

(Lucas 12:57-59)

21 Jñò jye kina'yà koni s'ín ki'mì-lá jñà xitá jchínga-nò: "Kì xitá nìk'eèn; nítá yá-ne xi xitá sìlk'en, kjo'in s'e-lá."

22 Tanga 'an k'oqá xan-nò, tsà jngoo xitá xi kojtikeè 'ndse, s'eé-lá kjo'in. Jè xi ch'o kítsö-lá 'ndse, xitaxá tsjá-lá kjo'in. Ko jè xi 'ndse kítsö-lá: "Ngaji nímé chij-lé", ok'in-lá nga ján kjoj ijüñ ni'ín ts'e i'nde kjo'in.

23 Tsà k'e nga kíkojj tsojmì kjotjò-lé nga Nainá k'oí-lá ya i'nde tsjeè-lá, koa ya kojitsjeén-lé nga jè 'ndsi tjín-lá kondrà tsjí,

24 tikitajnei tsojmì kjotjò-lé ya i'nde tsjeè, ikjoàn tikitsi'ba-lá 'ndsi koa k'eé koma sìkítajnei tsojmì-lé.

25 Tsà tjín xitá xi kohòngui-lé nga kjiko-lé ni'ya osen, k'e nga tjaàya ndiyá, nítóón jchibàndaà-nò, mé-ne nga mì ya kjiko-lé nguixkon xitaxá, ko jè xitaxá mì ya tsjá-lá kindà jñà policía nga mì ndayá kjiko-lé.

26 Okixií xi xan-lé, mì tì kùl koma kitjoo-ne ndayá skanda k'e nga kichjítì yijo-lé nga yije xi sijé-lé xitaxá.

Kiís'ín tjín ts'e kjoa chijngui

27 Jñò, jye kina'yà koni s'ín ki'mì-nò kjötseé: "Kì kjoa chijngui 'nè."

28 Tanga 'an k'oqá xan-nò, nítá yá-ne xi kotsejèn-jno jngoo chjoón nga fahajüñ-lá, jye kjoa chijngui tís'ín koni titso inima-lá.

29 Tsà jñà xkoòn kixi ótsji jé-nò, tjinachrjee; kjiün tikatsjoò. Ìsaá ndaà-ne tsà chija jngoo xkoòn mì k'oqá-ne tsà ya kixojüñ yije yijo-nò ya ijüñ ni'ín ya i'nde kjo'in.

30 Tsà jñà ndsejj mì k'oqá-ne tsà ján kjoj yijo-nò ijüñ ni'ín ya i'nde kjo'in.

Kiís'ín tjín kjotíxoma it'aà ts'e xita xi tsjeiùn xíkjín

(Mateo 19:9; Marcos 10:11-12; Lucas 16:18)

31 K'oqá tís'ín kis'enojmí kjötseé, nítá yá xitá-ne xi mejèn-lá tsjín chjoón-lá, ítjòn tjámiil'nga xojon xi tsjeiùn-ne xíkjín xitá.

32 Tanga 'an k'oqá xan-nò: tsà jngoo xitá x'ín xi tsjín chjoón-lá, tsà mìtsà kjoa chijngui tís'ín jè chjoón, jè x'ín-lá tibít'in-lá nga kjoa chijngui kàtas'ín chjoón. Jè chjoón, k'e nga kixan ijngoo k'a-ne, jè x'ín xi kixan-kó, tikoáa jye kjoa chijngui tís'ín.

Kiís'ín tjín it'aà ts'e 'én xi nokjoá nga Nainá tibeè

33 Tikoáa jye kina'yà koni s'ín ki'mì-lá jñà xitá jchínga-ná: "K'e nga bixón: tibeè Nainá, kì chonachan-jèn, tikitasón 'én-nò."

34 Tanga 'an k'oqá xan-nò: K'e nga 'bioò 'én-nò, jngoo k'aá kì yá xi nìkíjna ítjòn. Kì k'oqás'ín bixón: "Tibeè ngajmii." Nga jè ngajmii, jè íxile kjotíxoma-lá Nainá.

35 Tikoáa kì bixón-jèn: "Tibeè isò'nde", nga jè nangui, yaá nchasón ndsoko Nainá. Tikoáa kì bixón-jèn: "Tibeè naxandá Jerusalén", nga jè naxandá jè, ts'eé Xitaxá Ítjòn xi Nainá.

36 Tikoáa kì skoò nìkíjna ítjòn k'e nga mé 'én xi 'bioò. Nga mìkùl kóma-nò nga sijmà o sichroba jngoo tsjá skoò.

³⁷ Tà k'oqá s'ín tjinókjoaq "jon", o xi "majin". Jñà 'én xi kjisòn, yaqá nchrobá-ne jt'aà ts'e xítä nejj.

Kiis'in tikoo jñà xita xi ch'o síko-nò (Lucas 6:29-30)

³⁸ 'Jye kina'yà koni s'ín ki'mì-nò kjótseé: "Tsà yá xi kochrje jngòò xkoiìn, tjinachrjeeè ngajo-ne ts'e. Kø tsà yá xi skoetoòn-lè nga skónajen jngòò ni'ñoi, chjínájen ngajo-ne ts'e."

³⁹ Tanga 'an, k'oqá xan-nò: Tikjeínlà xítä ts'en. Tsà jngòò xítä xi sijlts'iin-t'aà kjioòn kixi, tikoqá tjii-là xi ngobà nga kàt'eé-là.

⁴⁰ Tsà jngòò xítä kohòngui-nò nga mejèn-là skoé nachro-nò, tikoqá tjii-là nachrokisón-nò nga kàtakjоé.

⁴¹ Tsà jngòò xítä xi kjò'ñó s'in-nò nga sikkajen jngòò hora-nò ch'á-là nga onguíko-là, jò hora lsä kjün tanguíko-là.

⁴² Tsà yá xítä xi sijé-nò tsojmì, tjii-là; kø tsà jngòò xítä xi mejèn-là skíñat'aà-nò tsojmì, kì 'mì-là: mikii koma.

Kó s'in sikoo jñà xita xi majtikee-nò (Lucas 6:27-28, 32-36)

⁴³ Tikoqá jye kina'yà koni ki'mì-nò kjótseé: "Titsjacha xítä xinguiqo ko tjticha kondra-nò."

⁴⁴ Tanga 'an k'oqá xan-nò: Titsjacha jñà xi kondra-nò, týchikon-t'loòn jñà xi chja'on-kø-nò, ndaaà tikoqá jñà xi jtikeè-nò, titsi'batjòò jñà xi ch'o tsò-nò kø jñà xi ch'o siko-nò.

⁴⁵ Tsà k'oas'in s'eén, ki'ndí-là Nainá xi týna ngajmiì koma; Nainá sihiseèn-là ndobá-là ts'oí xítä xi ndaaà kø xi mì kì ndaaà; tikoqá Nainá sìl'a-la jtsí jñà xítä kixi kø xi mìtsà xítä kixi.

⁴⁶ Jñò, tsà tà jñà matsjacha xítä xi matsjakeè-nò, ni mé kjondaà xi s'e-nò; nga k'oqá tís'in jñà xítä xi sikkichjítì tsojmì ts'e Roma.

⁴⁷ Tsà tà jñà xítä xinguiqo xi 'ndsé chiba sìxat'aà, çä k'oqá ma-nò nga 'ñó ndaaà titsa'nè?; nga tikoqá jñà xítä xi mìkiì beëxkon Nainá, k'oqá tís'in.

⁴⁸ Jñò, ngui kjoækixíi t'een, koni jè Na'èn-ná xi týna ngajmiì nga ngui kjoækixíi s'in.

6

Kiis'in t'een k'e nga k'oí-là kjondaà xítä

¹ K'e nga ndaaà tjín kjoqá xi 'nè, tijkindako-nò yijo-nò; kì tà k'eé k'oá 'nè k'e nga nguixkon xítä, tsà tà jè xi mejèn-nò nga skoe-nò xítä xi k'ejí. Tsà k'oas'in s'eén, Na'èn-ná xi týna ngajmiì mìkiì sìlchikón-t'in-nò.

² K'e nga jngòò kjondaà k'oí-là xítä jma, kì kiì bënojmí-là ngats'iì xítä xi k'ejí, koni s'in xítä xi jò isén tjín-la ya ni'ya ingo sinagoga kø ya ndiyá nga tsjá kjojtò-là tsojmì xítä; tà jé xi mejèn-là nga skoe yije xítä. Tanga okixíi xi xan-nò, jñà xítä xi k'oas'in s'in, jyeé tjín-la chjí-là [nga nguixkon xítä. Mì tì mé sìlchikón-t'in-ne Nainá.]

³ K'e nga tsà tsojmì k'oí kjojtò-là xítä jma, mochjeén-né nga mì yá xítä xi skoe; njè skoe xi 'ñó amigo chibá.

⁴ Tjà'ma-là jè kjondaà-nò; k'e nga jè Na'èn-ná skoe jè xi kjoq'ma, jè tsjá-nò chjí-nò.

Kiis'in t'een k'e nga bitsi'ba-lá Nainá (Lucas 11:2-4)

5 K'è nga bìtsi'ba, kì k'oqá 'nè koni s'ín xítä xi jò isén tjín-lä. Jñà xítä koi, k'è nga bìtsi'ba-lä Nainá, tsjakeè-né nga bincha kixí ya ni'ya ingo sinagoga ko ya chrjangui-lä nditsin ñanda kjìn xítä kotsejèn-lä nga Nainá bìtsi'ba-lä. Xi okixí k'oqá xan-nò, jñà xítä koi, jyeé tjín-lä chjí-lä [nga nguixkon xítä. Mì tì mé siñchikon-t'in-ne Nainá.]

6 Tanga k'è nga mejèn-lè nga kítsi'ba-lä Na'èn-ná, titjás'jin ni'ya-lè, tichjoi-xotjoa-lä ni'ya-lè, ijkjoàn tijé-lä kjondaà-lä Na'èn-ná xi ya tajngoo tijna'mako-lè. Jè Na'èn-ná tsjá-lè chjí-lè nga jè tibeé xi kjoa'ma.

7 K'è nga bìtsi'ba, kì taxkí kjìn 'én nokjoà, koni s'ín xítä xi mìkiù beèxkon Nainá. K'oqá s'ín síkítsjeèn nga kjìn 'én kichja-lä Nainá, lsáá ndaa kji'nchré-lä.

8 Ki k'oqá 'nè koni s'ín jñà xítä koi; jè Na'èn-ná jye tijin-lä mé xi mochjeén-nò k'è nga tijk'ee nijét'aà-lä.

9 K'è nga bìtsi'ba, kiís'ín tijnókjoaa:

Na'èn-najen xi tijni ngajmii,
kàtayaxkón-lä kjoajeya-lè nga tsjeeè tijni.

10 Kàtjanchrobá kjotíxoma-lè,
k'oqas'ín kàtama jít'aà nangui koni s'ín mejèn-lè nga koma,
koni s'ín ma ján ngajmii.

11 Tjii-nájen i'ndeí jè njñò xi mochjeén-najen nga nachrjein inchijòn.

12 Tijchàat'aà-nájen jé-najen koni s'ín nijchàat'aà-lajen jñà xítä xi ch'o siko-najen.

13 Kì kù biil'ndi yá xi mejèn-lä nga kot'aà-najen nga kijchátsji jé-jen.

Tikinda-nájen xi jt'aà ts'e xítä neií.

Nga tsjijií kijotíxoma, tsjijií nga'lño ko tsjijií kjoajeya niña kjé-ne. K'oqas'ín kàtama.

14 *'Tsa jñò sijchàat'aà-lä jé-lä xítä xi k'ejí, tikoqá jè Na'èn-ná xi tijna ngajmii sijchàat'aà-nò jé-nò.*

15 Tanga tsà jñò mìkiù sijchàat'aà-lä jé-lä xítä, tikoqá Na'èn-ná mìkiù sijchàat'aà-nò jé-nò.

Kiís'ín t'een k'è nga bitsajnachjan

16 K'è nga bitsajnachjan, kì k'oqá 'nè koni s'ín jñà xítä xi jò isén tjín-lä nga síkjatjiya isén-lä, mè-ne nga skoe-ne xítä nga ba tjín-lä nga titsajnachjan. Xi okixí, k'oqá xan-nò, jñà xítä koi, jyeé kitjoe-lä chjí-lä [nga nguixkon xítä. Mì tì mé siñchikon-t'in-ne Nainá.]

17 Tanga jñò, k'è nga bitsajnachjan, kì k'oqá 'nè. Ta saá tañjnoò isén-nò ko ta'sia' a tsjaskoo,

18 mè-ne nga mìkiù skoe-nò xítä tsà titsajnachjan, ko jè Na'èn-ná xi tijna'mako-nò, ta jè xi tibeé. Jè siñchikon-t'in-nò.

Kjoa nchiná xi tjín ján ngajmii

(Lucas 12:33-34)

19 Jñò, kì tsojmí kjìn binchatjò ijsò'nde; bits'on-né ko makixo-né ko jñà xítä síchijé.

20 Ta saá ján ngajmii tjinchatjò tsojmì. Ján ngajmii mìkiù bits'on ko mìkiù makixo tsojmì; tikoqá tsjín xítä chijé.

21 Ya ñanda kjinchatjò tsojmì-nò, tikoqá yaá siñkítsjeèn inima-nò.

Kós'ín mochjeén xkoáán

(Lucas 11:34-36)

22 Jñà xkoáán, jè ma ni'ín xi sikhiseèn-lä yijo-ná. Koií kjoa-lä k'è nga ndaa tsejèn-ná, iseèn choón yiye-lä yijo-ná;

23 t̄enga tsà mìkiù ndaà tsejèn-là xkoiìn, t̄ikoaqá kóhókji yijo-lè, tà jñò choòn-là. Nga t̄ijíñò-là k̄johitsjeèn-lè t̄ikoaqá ngui tà jñò choòn-là yijo-lè.

**Yá xi koma nei-là xítq xi ñó matsjakeè ton
(Lucas 16:13)**

24 'Nijingoò xítq xi jò koma nei-là nga sìixá-là. Tsà jò koma nei-là, jingoò kojtikeè koaq jingoò kotsjakeè; jingoò ndaà k̄jit'aà-là koaq ch'o sìjkò xi ñjingoò. Jñò, tsà k̄jоaq nchíná sìjs'in-là, mìkiù k̄os'in-là k̄jоaq ts'e Nainá.

**Kós'ín sìkindá Nainá jñà xi ixti-là ma
(Lucas 12:22-31)**

25 'K'oqá xan-nò, kì makájno-nò mé tsojmì xi chjineè, xi s'iøo, nga sijchá yijo-nò, kò mé nikje xi chikjá. ¿A mì 'ya-jèn k'e nga titsajnakoaán i isò'nde tjín-isa k̄jоaq xi isá 'ñó chjí-là mì k'oq-ne koni tsojmì xi ma chine? T̄ikoaqá yijo-ná, tjín-isa k̄jоaq xi isá 'ñó chjí-là mì k'oq-ne koni jè nikje xi chikjá.

26 Chítsejèn-là njise xi tjíma ijíùn isén; mì jngó 'beé; mì nijin majchá-là koaq mì ni'nga tjín-là ñanda bincháxkó nijin-là; tanga jè Na'èn-ná xi tjína ngajmiù t̄sjá-là tsojmì xi kine; koaq jñò, isá chjí-nò mì k'oq-ne jñà njise.

27 Jñò, na's'ín tákó 'ñó sìkájnoò, nì itsé koma sìkatonè-là nachrjein-nò koni s'ín tjíndaà-là Nainá.

28 ¿Mé-ne níkájno-nò xi jt'aà ts'e nikje xi chikjá? Chítsejèn-là naxó lirio xi majchá jjíùn ijñá; mìkiù sìxá kò mìkiù ma-là faña nikje.

29 T̄anga 'an, k'oqá xan-nò, ndaà tsà jè Salomón xi xítaxá ítjòn tsibljna nga 'ñó xítq jeya, mì k'oqá k̄jоàn nikje xi tsohòkja koni k̄jоàn jñà naxó nga ndaà k̄jоàn.

30 Nainá, k'oqá s'ín ndaà k̄jоàn s'ín xkà ijñá, xi jngó nachrjein titṣajnakon kò xi ma nchijòn kotsjòjojíù ní'ín. Jñò xi xítq 'mì-nò xi mìkiù ndaà mokjeíñ-nò, ¿a mìtsà isá níton tsjá-nò Nainá nikje xi mochjeén-nò nga chikjá?

31 Ki makájno-nò, kì bixón-jèn: "¿Mé xi chjineé?, kò ¿mé xi s'iøaqá? kò ¿mé nikje xi chikjá?"

32 Nga yije tsojmì koi, k'oqá tjín xi ótsji jñà xítq xi mìkiù mokjeíñ-là jt'aà ts'e Nainá. Tanga jñò tjínaá-nò Na'èn xi tjína ngajmiù xi jyeé t̄jíùn-là nga mochjeén-nò ngats'iì tsojmì koi.

33 Ítjòn t̄inchátsjooò k̄jоaq ts'e Nainá koni s'ín otíxoma kò k̄jоakixi-là; ngats'iì tsojmì xi mochjeén-nò tà t̄joeñon-nò.

34 Ki makájno-nò mé k̄jоaq xi s'e nchijòn-lè; nga nchijòn-lè, s'eé-nò k̄jоaq xi kókájno-nò; tà koií k̄jоaq t̄íkájno xi tjín nachrjein j'ndei.

7

**Mì kii koma jñá sìkindá jé-là xítq xinguiaá
(Lucas 6:37-38, 41-42)**

1 Kì k̄jо'in 'biì-là xítq xinguioò k̄jоaq ts'e jé-là mé-ne nga mì k̄jо'in t̄joe-nò k̄jоaq ts'e jé-nò.

2 Koni s'ín k'oi-là k̄jо'in xítq xi k̄j'eií, k'oqá t̄is'ín t̄joe ngajo-nò k̄jо'in. Jè chibá xi sìchibaya-là xinguioò, t̄jé kochibá ngajo-nò.

3 [¿Mé-ne jé-là xinguui níkinda-ne koaq tsiji mìkiù níkindi?] ¿Mé-ne chítsejèn-là jé t̄jé xi kjinangui xkōn xinguui, kò jé yá chisó xi kjinangui xkoiìn mìkiù chítsejèn-là?

4 Tsà yá chisó kjinangui xkoiìn, ¿a koma k'oín-là xítq xinguui: "Tjiì'nde-ná nga kochrekàngua t̄jé xi kjinangui xkoiìn"?

5 Ngají xi jò ma jsén-lè, ítjòn tjinachrjekàngui chiso xi kjinangui xkoìn mé-ne nga ndaà kótején-lè, ikjoàn tjinachrjekàngui tjé xi kjinangui xkøn xinguíi.

6 Tsojmì tsjeè xi ts'e Nainá, kì nañá 'biì-là mé-ne nga mì ya sìjkáfat'aà-lè kó ya skine-lè. Koà jè ndáton chjí xi nikjiín, kì chinga nikatjen-là mé-ne nga mì ndsoko kinchanè-ne.

**Kó s'ín sjé-lá Nainá k'e nga mé xi mejèn-ná
(Lucas 11:9-13; 6:31)**

7 Tijé mé xi mejèn-nò, jè Nainá tsjá-nò; tinchátsjioò Nainá, sakó-nò; tjinókjoat'aà-là Nainá mé xi mejèn-nò mé-ne skix'a'nde-nò koni jngooò xotjoa.

8 Ngats'iì xítä xi sjé, tjoé-lä, jè xi ótsji, sakó-lä kó jè xi chjat'aà-lä Nainá, táx'a'nde-lä koni jngooò xotjoa.

9 Jñò xi xítä jchínga 'mì-nò, tsà jnchräjín sìjjé-nò jxti-nò, ¿a ndajooó k'oí-lä? Majin.

10 Koà tsà tjin sìjjé-nò, ¿a yeé k'oí-lä? Majin.

11 Jñò nás'ín xítä xi ch'o 'nè, ma-nò 'biì-là jxti-nò tsojmì xi ndaà kjoàn. Jè Na'èn-nò xi tijna ngajmii, isaqá nítón sìjs'in-nò nga tsjá-nò tsojmì xi ndaà kjoàn tsà jñò sijé-t'aà-lä.

12 'Níta mé kjondaà xi mejèn-nò nga sìkò-nò xítä, k'oqá tjs'ín tiko ngajo-nò. K'oqá s'ín tichja kjoatíxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés kó xojon-lä xítä xi kiichja ngajo-lä Nainá.

**Kó kji xotjoa xi kitjás'gén
(Lucas 13:24)**

13 Titjás'igón jè xotjoa xi 'nchrèya kji. Jè xotjoa kó jè ndiyá xi 'ñó tiyà, ndiyá-lä kjo'ín-né. Kjìn xítä xi ya fahas'en.

14 Ko jè xotjoa kó ndiyá xi 'nchrèya choòn, ndiyá-lä kjoabınachon-né, kó chiba xítä matsji-lä.

**Kó s'ín jchaxkoán xítä it'aà ts'e xá xi s'ín.
(Lucas 6:43-44)**

15 'Ndaà tijkindaa yijo-nò jt'aà ts'e xítä ndiso xi tsò nga 'én-lä Nainá síka'bí. K'e nga f'ílkon-nò jñà xítä koi, imaq kjoaqá s'ín koni orrè tanga imiqá-lä, tsején ts'eén 'ya.

16 Jñò jchaxkoòn xítä koi jt'aà ts'e xá xi s'ín. K'oqá ngaya-lä koni jngoo yá xi ndaà toò ojà-lä. Jè toò uva, mitsà jè majchá-lä yá na'yá. Tikoqá jè toò iko, mitsà jè majchá-lä yá na'yá.

17 Ngats'iì yá xi ndaà kjoàn, ndaà toò ojà-lä. Tanga jè yá xi mikiù ndaà kjoàn, mikiù ndaà toò xi ojà-lä.

18 Jngoo yá xi ndaà kji, mitsà ch'o kjoàn toò xi ojà-lä. Koà jè yá xi ch'o kji, mikiù ojà-lä toò xi ndaà kjoàn.

19 Nga yije yá xi mikiù ojà-lä toò xi ndaà, satèsòn-lä ikjoàn sinchájiún ni'ín nga kiti.

20 K'oqá s'ín jchaxkoòn xítä koi jt'aà ts'e xá xi s'ín.

**Yá xítä xi kjoahas'en-jiùn ñánda nga Nainá tihotíxoma
(Lucas 13:25-27)**

21 'Mitsà tà ngats'iì xítä xi tsò-na: "Na'èn, Na'èn", kjoas'en-jiùn jè kjoatíxoma-lä ngajmii. Tà jñà xítä xi kjoas'en-jiùn xi síkitasòn koni s'ín mejèn-lä Na'èn-na xi tijna ngajmii.

22 K'ē nga kijchò nachrjein, kjìn xítq kitsò-na: “Na'èn, Na'èn, ngajen kinokjoàya-nájen 'én-lè xi jt'aà tsiji. Nga koqó 'ín-lè kinachrjekajiù-nájen iníma ch'o-la neij xi mìkiì ndaa; tikoqá kjìn kjoxkón ki'né-jen xi ndaa tjín.”

23 K'ēé k'oqá xán-la: “Mìkiì bexkon-nò. Tinchat'aàxìn-ná jñò xi ch'o ki'nè.”

Mé xi ngaya-la jñà xítq xi sítitasòn 'én-la Jesú斯 ko xi mìkiì sítitasòn.

(Lucas 6:47-49; Marcos 1:22)

24 Jè xi 'nchré koqá sítitasòn 'én-ná koni xan-la, k'oqá s'ín ngaya-la koni jngòò xítq xi tjín-la kjohitsjeèn; yqá býndaàsòn ni'ya-lá ñanda naxi choòn.

25 'Ba jtsí; 'ba tjoxkón; f'iì xajngá nandá xi fahanè ni'ya; nì mé xi ma-la nga ndaa tjíndaà jè ni'ya, yqá kijnasón ñanda naxi choòn.

26 Tanga nítá ya-ne xi 'nchré 'én-ná koqá sítitasòn, k'oqá ngaya-la koni jngòò xítq xi tsjìn-la kjohitsjeèn; yqá býndaàsòn ni'ya ñanda jncha tsomì.

27 'Ba jtsí; 'ba tjoxkón; f'iì xajngá nandá yqá bixòña ni'ya jè; mì tà k'oqá kji kjoa xi ma k'ē nga bixòña.

28 K'ē nga jye kíichja Jesú斯, ngats'iì xítq xi títsajna, tà k'oqá komà-la koni tsò 'én xi tsakóya.

29 K'oqá s'ín tsakóya koni jngòò xítq xi 'ñó tjín-la kjotíxoma, mìtsà k'oqas'ín tsakóya koni xítq xi okóya kjotíxoma-la Nainá xi kiskiì Moisés.

8

Kíi komà nga kjònadaà jngòò-ne xítq xi tibindojo chrjoa yijo-la

(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

1 K'ē nga itjojen-ne Jesú斯 ya isò'nga nindoò, kjìn xítq j'itjinguí-la.

2 Jngòò xítq xi tibindojo chrjoa yijo-la ijchòkon koqá tsasikxó'nhchit'aà-la, kitsò-la:

—Na'èn, tsà mejèn-lè, titjsjee-ná ch'in xi tjín-na.

3 Jesú斯, k'ēé tsijmeé tsja nga tsohot'aà-la yijo-la xítq jè, kitsò-la:

—Mejèn-na, kàtandaà-ne yijo-lè.

K'ē nga okitsò Jesú斯, nitoón kjònadaà-ne.

4 K'ēé kitsò-la Jesú斯:

—Tináyi, kì yá xítq xi bènojmí-la. T'in ñanda tjína no'miì, tákó-la yijo-lè nga jyeé kjònadaà-ne; koqá jch'ii kjotjò-lè, tsojmì xi síjé kjotíxoma-la Nainá xi kiskiì Moisés, mé-ne nga kàteè-ne jñà xítq nga jyeé kjònadaà-ne ch'in-lè.

Kíi komà nga kjònadaà-ne chí'nda-la xi xítq sko-la soldado

(Lucas 7:1-10)

5 K'ē nga jahas'en Jesú斯 ya naxandá Capernaum, jngòò xítq sko-la soldado ts'e Roma ijchòkon, kisijé-la kjònadaà.

6 Kitsò-la:

—Na'èn, xítq chí'nda-ná kijnna-né jáñ ni'ya-ná. Tsí 'ñó xk'én koqá tífa kjo'in nga mìkiì ma síhiniyá yijo-la.

7 Jesú斯 kitsò-la:

—Koma kjísindaà-na.

8 Jè xítq sko-la soldado kitsò:

—Na'èn, mìkiì ok'in-na nga ngají k'oín sobì ni'ya-ná, ta saá tjíì okixíì nga kàtandaà-ne, koqá kondaaà-ne chí'nda-ná.

9 'An, tjín-na nga tjín-lè kjotíxoma. Tikoqá 'an, tjín-na xítq ítjòn xi otíxoma-na, tikoqá tjín-na soldado xi 'an otíxoma-la, k'ē nga xan jngòò-la: "T'in", fi-né; xan-la xi ijngòo: "Nchroboí", nchrobá-né; koqá k'ē nga xan-la jè xi chí'nda-ná: "K'oqá t'jin", sítitasòn-na.

10 K'ë nga kii'nchré Jesús jñà 'én koi, tà kjòxkón-lä. Kitsò-lä jñà xítä xi tjíngui-la:

—Okixíj xi xan-nò, ya Israel ni saá jngoò xítä sakó-na xi k'oas'ín ndaà mokjeiñ-lä koni jè xítä jè.

11 K'oáá xan-nò, kjin xítä kjojj-ne nga ñijòn chrjanguí-la isò'nde xi kokjen-ko Abraham kó Isaac kó Jacob ya ngajmìi ñánda tihotíxoma Nainá.

12 Tanga jñá xítä xi tjín-ne nga ya kítsajna ñánda kótxoma Nainá, kitjokàjìn-né, ján kjoj ndítsin ñánda jñò choón, ko yaá skindàya koa siijs'iñ níñò.

13 K'eeé kitsò-lä Jesús jè xítä sko-lä soldado:

—T'in-ne ní'ya-lè; koni s'in nga ndaà mokjeiñ-lè, k'oáá s'ín koma.

Jè ch'inda-lä tik'eeé kjònðaà-ne.

*Kíi kis'iñ Jesús nga kisindaà-ne nachíya-la Pedro
(Marcos 1:29-31; Lucas 4:38-39)*

14 Jesús kii ni'ya-lä Pedro koa kíjtseè nachíya-la nga kijna xk'én; ch'in tjinga tjín-la.

15 Jesús tsöhót'aà-lä tsja jè chjoón, nítoón kjònðaà-ne ch'in tjinga-la, tsasítjen-ne jè chjoón, ikjóan kisis'in-lä Jesús.

*Kíi kis'iñ Jesús k'ë nga kjìn xítä xk'én j'ükk-la
(Marcos 1:32-34; Lucas 4:40-41)*

16 K'ë nga jye kójñò, kjin xítä xk'én j'ükk-la Jesús xi iníma ch'o-lä neijí tjín-la. Jesús tå jngoò okixíj kitsjaà nga tsatíxoma-lä mé-ne nga itjokàjìn-ne iníma-lä jñà xítä ngats'iñ iníma ch'o-lä neijí, koa kjònðaà yije-ne xítä xk'én.

17 Kjoo koi koni s'in komà, koii tsitasòn koni kitsò Isaías xítä xi kiichjá ngajo-la Nainá k'ë nga kitsò: “Jè jaàxìn ch'in-ná ko jè kisikjeiñ kjó'in nga kjònðaà-ne ñánda kitsì'on yijo-ná.”

*Mé xi sijé Jesús it'aà ts'e xítä xi mejèn-la fitjíngui-la
(Lucas 9:57-62)*

18 K'ë nga kíjtseè Jesús nga kjìn ma-ne xítä xi kitseèndiì-lä, kitsjaà-lä okixíj xítä xi kota'yàt'aà-lä nga kii jáñ xijngoaà ndáchikon.

19 K'eeé j'ükk jngoò xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés, ijchòkon Jesús, kitsò-lä:

—Maestro, kjítjíngui-lè níta ñánda nga k'oín.

20 Jesús kitsò-lä:

—Jñà nínda tjín-la nguijo ñánda oyijò, koa jñà níse tjín-la tjé, tanga 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä, tsjìn-na j'nde ñánda síkjáya.

21 Jngoò xítä xi kota'yàt'aà-lä kitsò-lä:

—Na'én, tjíl'nde-ná nga itjòn kjián kíhijñáà nq'èn-nä.

22 Jesús kitsò-lä:

—Jí, nchrobátjíngui-ná, jñà mik'en kàtihijàn mik'en-lä.

*Kíi kis'iñ Jesús nga kisikýnjayò tjoxkón ya ijíin ndáchikon
(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)*

23 Jahas'en Jesús jè chitso; kjihijtako jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä.

24 Tå nítoón tsatsejèn jngoò tjoxkón ko jtsí ya ijíin ndáchikon, ko jè ndáchikon taxki komà-né, mejèn bíjtsa'ma jè chitso. Tanga jè Jesús kjinafè-né.

25 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä k'eeé kíikón nga kisikjaá-lä Jesús, kitsò-lä:

—Na'én, tikinda-nájen. Jye titsabixònguindá.

26 Kiichjá Jesús kitsò:

—¿Mé-ne tsakjoòn-nò? 'Ñó chiba mokjeiñ-nò xi ít'aà ts'an.

K'éé tsasítjen Jesús, tshótikò tjoxkón ko ñdáchikon koá nitoón kisijyò-ne tjo koá kjöndaàya-ne.

27 Koá jñà xítq xi kota'yà'taà-lá tà kjòxkón-lá, kitsò:

—Yá xítq-ne jè skanda jè tjo ko ñdáchikon sikitason-lá.

Kíi kis'iìn Jesús nga tsachrjekàjiìn iníma ch'o-lá neíxi tjín-lá xítq Gadara (Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

28 K'e nga ijchò Jesús ján xijngoaà ndáchikon ya nangui Gadara, jò xítq ijchò kinchat'aà-lá xi ya itjo-ne ya ñanda sihijiìn mik'en. Iníma ch'o-lá neíxi tjín-lá. 'Ñó jchán ts'en, kjaán-ko-ne tsà yá xi ya kjoahaya ndiyá.

29 'Ñó kiuchja nga kitsò:

—¿Mé xi mején-lé ko ngajen, jí xi Ki'ndí-lá Nainá 'mì-lé? A koií xá kòfi-ne nga jchatoòn-nájen k'e nga tilk'eè bijchó náchrjein-lá kjo'in?

30 Ya chrañat'aà-lá kjìn jchán chinga nchikjèn-jno,

31 koá jñà iníma ch'o-lá neíxi tsibítsi'ba-lá Jesús, kitsò-la:

—Tsà kínachrjekàjiìn-nájen, tjiì'nde-nájen nga kitjás'en-jiìn-jen yijo-lá chinga koi.

32 Jesús kitsò-la:

—Ndaà tjín, tanguió.

Ikjoàn itjojiìn yijo-lá jñà xítq koi, k'éé jahas'en-jiìn yijo-lá jñà chinga, koá ngats'iì chinga tsatíkjájen-jno ya naxjì skanda jjiìn ndáchikon ko yaá k'en.

33 Jñà xítq xi ko'ndà chinga tsanga; k'e nga ijchò jjìùn naxandá, tsibénojmí yije kjoá xi komà ko kjoá xi komàt'in jñà xítq xi iníma ch'o-lá neíxi tjíjiìn inima-la.

34 K'éé ijchò ngats'iì xítq naxandá ñanda tijna Jesús; k'e nga kitseèkon tsibítsi'ba-lá nga xin nangui kàtji.

9

Kíi kis'iìn Jesús nga kisindaà jingoò-ne xítq xi mi kí ma síhiníyá yijo-la (Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

1 K'e nga jahas'en Jesús jè chitso, jahatot'aà xijngoaà ndáchikon koá ijchò-ne naxandá-la.

2 Ya ijchòko jingoò-lá xítq xi mìkiì ma síhiníyá yijo-lá; kjinasòn-lá náchan-yá.

K'e nga kitseè Jesús nga jñà xítq koi mokjeiñ-lá ít'aà ts'e, kitsò-la jè xítq xk'én:

—Jí ndí na'èn, tjiì-lá nga'ñò yijo-lé; jé-lé jye kichàat'aà-lé.

3 Jñà xítq xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskiù Moisés, tjín i'nga xi kitsò kjohítsjeen-lá: "Xítq jè, Nainá chjajno-lá."

4 Jesús nitoón kitseèya-lá koni s'ín nchisíktsjeèn, kitsò-la:

—¿Mé-ne kotsò-ne kjohítsjeen-lá iníma-nò nga ch'o tsò-ne?

5 ¿Mé xi isà chiba 'in tjín, tsà xán-lá jè xítq xi xk'én: "Jé-lé jye kichàat'aà-lé", koq tsà xán-lá: "Tisítjiìn koá tjtjeí?"

6 Kokoo-nò nga 'an xi Ki'ndí-lá Xítq xan-lá yijo-na, tji'nde-na nga sijchàat'aà-lá jé-lá xita íjsò'nde.

K'éé kitsò-la jè xítq xk'én:

—Tisítjiìn, chjoí náchan-lé, t'in-ne ni'ya-lé.

7 K'éé tsasítjen jè xítq xk'én, kii-ne ni'ya-lá.

8 K'éé nga kitseè jñà xítq nga tsasítjen-ne jè xítq xk'én, tà k'oáá koma-lá; k'éé jeya kisikjína Nainá nga k'oás'in tse nga'ñò tsjá-lá xítq íjsò'nde.

*Mé kjoaq xi komà k'ę nga jè Jesús kiìchjá-la Mateo
(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)*

⁹ Jesúś kiù-ne ị́nde jè. K'ę nga tífi, kijtseè jngóò xítä xi 'mì Mateo xi tíjnáti'aà ímíxä ya ñánda síkíchjítì tsojmì, ton xi fi Roma; kitsò-la:

—Nchrobátjingui-ná.

K'ee tsasítjen Mateo, kiìtjingui-la Jesúś.

¹⁰ K'ę nga tíjnáti'aà ímíxä Jesúś nga tikkèn ya ni'ya-la Mateo, kjìn xítä j'ii xi tikoq tsojmì síkíchjítì ko xítä xi jé tjín-la. Tikoq tsibitsajnat'aà ímíxä, tsakjèn-ko Jesúś ko jñá xítä xi kota'yàt'aà-la.

¹¹ Tanga jñá xítä fariseo, k'ę nga kijtseè xítä koi, kiskònanguí-la xítä xi kota'yàt'aà-la Jesúś, kitsò-la:

—¿Mé-ne k'oqás'in-ne maestro-nò nga xítä xi síkíchjítì tsojmì ko xítä jé kjèn-ko-ne?

¹² Kiù'nchré Jesúś, k'ee kitsò-la:

—Jñá xítä xi mì ch'in tjín-la, mì chjinexkìi mochjeén-la, jñá-né xítä xi xk'én xi mochjeén-la chjinexkìi.

¹³ Tanguió chíta'yà ìsa kó tsöya-ne Xojon-la Nainá xi tsò: “An mejèn-na nga kàtas'e-nò kjohimatakón; kì tå tsjaà cho nik'eén kjotjò xi 'an 'biì-ná.” Mitsà koi xá j'í-na 'an nga j'íkjajañña xítä kixi, jñá-né xítä xi tjín-la jé nga kàtasíkajno jé-lä nga mì tì jé kohótsji-ne.

*Kó kitsò Jesúś k'ę nga kitjònanguí-la mé-ne mì bìtsajnachjan-ne xítä-la
(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)*

¹⁴ Jè Juan xi kis'iìn bautizar xítä, jñá xítä xi kota'yàt'aà-la j'íikon Jesúś ñánda tijna koá kiskònanguí-la, kitsò:

—Ngajen ko xítä fariseo kjit'aà nàchrjein bitsajnachjan-jen. ¿Mé-ne jñá xítä tsiji mìkùi bìtsajnachjan-ne?

¹⁵ Jesúś kitsò-la:

—¿A baá bìtsajna xítä k'ę nga s'eí tjín k'ę nga títsajna osen xi kòbixan? Tanga kijchò nachrjein k'ę nga tjáxin-la x'in xi kòbixan, k'ę-né nga kítsajnachjan xítä.

¹⁶ Jngóò nikje jbaa mìkùi ma sijto-ne ko nikje xitse; nga jè nikje xitse, kjèèn-yó-né koá kotejnda-né jè nikje jbaà. Ìsa tse kóma ñánda kixajndà kji.

¹⁷ Tikoqá mìkùi ma sínchá xán ixii jè chrjoqá jchíngá, jè xán ixii kotijnda-né jè chrjoqá jchíngá koá xíxteèn jè xán. Tikoqá chíja jè chrjoqá. Jè xán ixii, chrjoqá xítseé sínchá. K'oqá s'in ndaa sínchá ingajò.

*Tsòti-la Jairo ko chjoón xi kitsobà nikje-la Jesúś
(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)*

¹⁸ Tijk'ee-ne nga tichjá Jesúś, ijchò jngóò xítä sko-la jñá xítä judío, tsasíxkó'nchit'aà-la, kitsò-la:

—Ndí tsòti-na, sà kò jye k'en; tanga tsà jj k'oín ko tsà kjöt'aà-la ndseii, kjínakon lìngoo k'a-ne.

¹⁹ Tsasítjen Jesúś, iikko jè xítä sko-la ko jñá xítä xi kota'yàt'aà-la.

²⁰ K'ę nga nchifí, jngóò chjoón ijchòtjingui-la; chjoón jè, jyeé ko tejò nó xk'én nga tixíxteèn-la jní. Kiù kasit'aà chrañà-la Jesúś ya ijton íts'in nga kitsobà'ñò itjòn nikje-la.

²¹ K'oqá s'in tihkó iníma-la: “Tsà tå jè sikoaa nikje-la, kónndaá-na.”

²² Jè Jesúś kisikáfaya, kijtseè chjoón jè, kitsò-la:

—Ndí neà, tjiù-la nga'ñò yijo-lè. Kòmandaà-ne koií-né nga mokjeiín-lè it'aà ts'an.

Tijè-ne hora kjònndaà-ne chjoón jè.

²³ K'e nga ijchò Jesús ya n'i'ya-laq jè xítä sko-laq xítä judío, kijtseè música xi nchisíkjane nga jye kihijìin mik'en koaq kijtseè nga fijen fikjá xítä nga 'ñó nchikjindáya.

²⁴ Kitsò-laq:

—Títjoo ni'ya; jè tsoti mìtsà kòbiyaà, tà kjinafé-né.

Jñà xítä, tà tsijnòkeè-né k'e nga okitsò Jesús.

²⁵ Tanga Jesús tsachrje n'i'ya ngats'iì xítä xi títsajna; k'ee jahas'en n'i'ya, kiskóe tsja jè tsoti, koaq jè tsoti tsasítjen.

²⁶ Nga kijndà j'nde jè, tsabísòn 'én jt'aà ts'e kjoaq xi koma.

Kó s'ín komàt'in xítä xi jò ma-ne xi mìkiù tsejèn-laq

²⁷ K'e nga itjo-ne Jesús j'nde jè, jò xítä xi mìkiù tsejèn-laq kiütjingui-laq; 'ñó kílchja, kitsò-laq:

—Ijchahimqatákòn-nájèn, ngaji xi ya nchrobàt'aà-ne tje-laq xítaxá ítjòn David [nga jí tijna ngajo-laq]!

²⁸ K'e nga jahas'en n'i'ya Jesús, jñà xítä xi mìkiù tsejèn-laq ijchòkon. Jesús, kiskònanguilà, kitsò-laq:

—A mokjeiín-nò nga koma-na sìndaà-nò?

K'ee kitsò jñà xítä xi mìkiù tsejèn-laq:

—Jon, Na'én, Komaá-lè.

²⁹ Jesús k'ee kisiko jñà xkøn, kitsò-laq:

—Jñò, koni s'ín mokjeiín-nò, k'oqas'ín kàtandaà-nò.

³⁰ Jñà xítä xi mìkiù tsejèn-laq, kiták'ag-ne xkøn koaq kjònndaà-ne. Jesús 'ñó tsibiné-laq nga kitsò-laq:

—Ndaà t'een kindà nga mì yá xítä xi skoë kjoaq koi.

³¹ Tanga jñà xítä koi, k'e nga itjo-ne n'i'ya, tik'ee tsibíts'iä nga tsibénojmí nga kijndà j'nde jè, kós'ín kis'íin Jesús.

Kó s'ín komà nga kjònndaà-ne jngòò xítä xi mìkiù ma chja

³² K'e nga jye nchifi-ne jñà xítä xi mìkiù tsejèn-laq, j'ílkø jngòò-laq Jesús xítä xi mìkiù ma chja nga iníma ch'o-laq neijí tijíin iníma-laq.

³³ Jesús k'ee nga jye tsachrjekàjìin iníma ch'o-laq neijí xi tijíin iníma-laq jè xítä xi mìkiù ma chja, tik'ee komà kílchja-ne. Ngats'iì xítä xi ya títsajna tà kjòxkón-laq. Kitsò:

—Kj'eè kii 'yaá kjoaq xi k'oqas'ín ma i j'nde Israel.

³⁴ Tanga jñà xítä fariseo kitsò:

—Jè sobà xítä sko-laq xítä neijí tsjá-laq nga'ñó nga ma-laq ochrjekàjìin iníma ch'o-laq neijí xi tjín-laq xítä.

Kó kitsò Jesús k'e nga kjòhímakeè xítä xi kjìn ma-ne

³⁵ Jesús tsajmeéjìin ñanda naxandá iì ko naxandá jtobá nga tsakóya 'én-la Nainá ya n'i'ya jingo sinagoga ts'e naxandá koi. Kíichjaya 'én ndaà-laq Nainá koni s'ín otixoma Nainá; tik'øa kisindaà-ne ngats'iì ch'in xi tjín-laq xítä nga xki xi ján ijòjno ijòt'aà yijo-la.

³⁶ K'e nga kijtseè Jesús nga kjin ma xítä, kjòhímakeè nga 'ñó makájno-laq ko mì yá xi osikø nga jye títsjohoya k'oqá ngaya-laq koni orrè xi tsjín-laq paxtò xi ko'ndà.

³⁷ K'ee kitsò-laq xítä xi kota'yàt'aà-laq:

—Xi okixi, 'ñó tse xá tjín xi jt'aà ts'e Én-laq Nainá koni s'ín ma k'e nga kjin tsojmì majchá tanga jñà xítä chí'nda xi síxá, chiba ma-ne;

³⁸ t̄itsi'ba-là jè Nei-là xá, kàtasíkasén-ìsa x̄ita chi'nda xi kojìxkó tsojmì koi.

10

Kó'mì 'ín-la x̄ita-la Jesús xi tejò ma-ne

(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

¹ Nga kōma ñskan Jesús kiichjá-la x̄ita-là xi tejò ma-ne xi kota'yàt'aà-là, kitsjaà-là kjotíxoma nga kōma kochrjekàjiùn inijmà ch'o-là neíj xi tjín-là x̄ita koa kōma-là s̄iñdaà-né n̄ita mé ch'in-ne nga ijòjno ijòt'aà yijo-là x̄ita.

² Jñà 'ín-là x̄ita xi tejò jaàjìn Jesús nga tsibixáya-la: jè tijna itjòn, Simón xi tikoä Pedro kí'mì, kó Andrés xi 'ndse ma Pedro; Jacobo kó 'ndse Juan xi ixti-la Zebedeo;

³ Felipe, Bartolomé, Tomás, kó Mateo jè xi kisikichjítì tsojmì ts'e Roma; Jacobo, ti-là Alfeo; Lebeo xi tikoä Tadeo kí'mì;

⁴ Simón, x̄ita xi yá fit'aà-là x̄ita cananista; kó Judas Iscariote jè xi kisìngatsja kondrà-là Jesús.

Kós'ín tsatíxoma-la Jesús x̄ita-là xi tejò ma-ne xi kisikasén nga kisika'bí 'én-la Nainá

(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

⁵ Jesús kisikasén nga tejò x̄ita xi kota'yàt'aà-là nga kisika'bí 'én-là Nainá koa kitsjaà-là kjotíxoma, kitso-la:

—Mikiù onguíó yá i'nde-là jñà xi mìtsà x̄ita judío; tikoä mikiù bitjaàs'en-jñoò yá naxandá-là x̄ita Samaria.

⁶ Yaá tanguichón jñà x̄ita naxandá Israel koni orrè xi kichijà.

⁷ K'é nga onguíó tjinókoaya koa tixón: "Jye kjòchrañt'aà-nò nàchrjein nga jchaas kó s'in otíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne."

⁸ Tjindaà-nò x̄ita xi xk'én; t̄itsjeè xi tibindojno chrjoä yijo-là; t̄ikjaáya-là xi jye k'en; nàchrjekàjñoò inijmà ch'o-là neíj xi tijin inijmà-là x̄ita. Tà kjotjò kitjoé-nò nga ñò koi, tikoäà tà kjotjò tjiì ngajo-là jñà x̄ita.

⁹ 'Nímé ton ch'aà.

¹⁰ Kí na'ya ch'aà xi jí'aà ts'e ndiyá. Mikiù tsà jò nàchrø ch'aà. Tikoäà mikiù xoxtétsjayaà. Tikoäà kí yá garrote ch'aà. Nga jè x̄ita xi sìxá, mochjeén-né nga k'oi-là tsojmì xi skjne.

¹¹ K'é nga kijchoò naxandá ii, o xi naxandá jtobá tjinchátsjioò jngòò ni'ya xi ndaà x̄ita nei-là, yáà titsajnakoo skanda k'é nga onguí-nò.

¹² K'é nga kijjás'een ni'ya, t̄ixat'aà jñà x̄ita nei-là ni'ya.

¹³ Tsà jñà x̄ita nei-là ni'ya skoétjò-nò, t̄ichikon-t'iòon nga s'e-là kjoä'nchán, t̄anga tsà mikii skoétjò-nò, tà saä jñò s'e-nò kjoä'nchán nga sìlchikon-t'in-nò Nainá.

¹⁴ Tsà mikiù skoétjò-nò, kó tsà majin-là kji'nchré 'én-nò, t̄itjøo ni'ya jè, o naxandá jè, koa titsajneè chijo-là ndsokoò.

¹⁵ Okixjí xi xan-nò, naxandá jè, isäá tse kjo'in s'e-là jè nàchrjein k'é nga sindaàjìùn-là x̄ita, mì k'oqá-ne koni jñà x̄ita ts'e naxandá Sodoma kó Gomorra.

Kjo'in xi tjin k'é nga 'én-là Nainá bèngjmiá

¹⁶ Tjiná'ya, 'an, k'oqá s'in sìkasén-nò koni tsà orrè ya ijìin-là cho tsején. Jñò, titsajnandaà n̄ita mé kjoä-ne koni tsà ye xi 'ñò maña tikoä indaàkjoä kàtama koni tsà n̄ise paloma.

¹⁷ Ndaà t̄ikindäa yijo-nò. Jñà x̄ita koi, jáñ skjinít'aà-nò nguixkon x̄itaxá koa skaàn-koo-nò ya ni'ya ingo sinagoga.

18 Skanda ján kójiko-nò nguixkon xítaxá gobernador ko xítaxá ítjòn, tå koií kjoaq-là it'aà ts'an. K'oáá s'in koma kinókjoaq-là 'én xi ts'an jñà xítaxá ko jñà xi mítas xítaxá judío.

19 K'è nga skjinít'aà-nò ñánda títsajna xítaxá, kì makájno-nò kós'ín kinókjoaa, o kós'ín kixón. Nga tjk'eeé-ne, Nainá tsjá-nò 'én xi kinókjoaa.

20 Nga mítas jñò xi kinókjoaa; jè Injimà Tsjeeè-là Nainá tsjá-nò kjohítsjeèn nga ma kinókjoajìn-là jñà xítaxá.

21 Tijè-ne 'ndse siìngatsja 'ndse xítaxá nga siìk'en. Jè na'èn-là siìngatsja ki'ndi-là nga siìk'en xítaxá. Jñà ixti-là siìngatsja na'èn-là nga kiyá.

22 Ngats'iì xítaxá isò'nde koytikee-nò xi kjoaq ts'an; tånga jè xítaxá xi kixi kíjna skanda kjoehet'aà-ne, jè-né xi kitjokajìn kjo'in.

23 K'è nga kijitjingui kondra-nò xítaxá xi jngoo naxandá, tijó, xìn naxandá tanguió. Okixiù xi xan-nò, 'an xi Ki'ndi-là Xítaxá xan-là yijo-ná, isáá ítjòn kjoiaa nga tjk'eeé onguió yije kóhókji naxandá Israel.

24 'Jngoo xítaxá xi kota'yà mítas isáá tijna ítjòn koni maestro-là; tikoáá jngoo xítaxá xi chí'nda tijna mítas isáá tijna ítjòn-là nei-là.

25 Jè xítaxá xi kota'yà kojngoo ikon tsà k'oas'ín kijchò koni jè maestro-là ko jè xi chí'nda tijna tsà tå k'oas'ín kíjna koni jè nei-là. Jè xi na'èn tijna, xítaxá nei' tsò-là; jñà xi ixti-là, isáá tsato ch'o kítso-là.

Yá xítaxá xi kiskón-lá (Lucas 12:2-9)

26 'Kí xítaxá tsakjoòn-là. Nga nì mé tjín xi títsa'ma xi mikiù kótszejèn; ngats'iì xi tjí'ma, chháá-là.

27 Jè kjoaq xi k'oq xan-nò k'è nga jñò choòn, k'oáá tixón k'è nga nachrjein; koaq jè xi kjoaq'ma xan-nò, jñò tjinókjoaya kóhókji isò'nga ni'ya.

28 Ki tsakjoòn-là jè xi ma-là sìk'en yijo-ná, tånga injimà-ná mikiù koma-là sìk'en. Jè xi tijkón-là xi ma-là sìk'en yijo-ná ko injimà-ná nga kinjijiìn-ná ni'ín ts'è kjo'in.

29 'Maá satíjna jò ndí níse nás'ín tà jngoo ma ton-ná. Tånga níjngoo níse kiyá tsà mikiù tsjá'nde Nainá.

30 Jñò, skanda tsjaskoò tixkeya yije-là Nainá.

31 Koií kjoaq-là, kì tsakjoòn-jèn. Isáá tse chjí-nò mì k'oáá-ne nás'ín kjin ma ndí níse.

Jñà xítaxá xi tsò nga 'an fit'aà-na (Lucas 12:8-9)

32 'Níta yá-ne xi tsjá 'én nga nguixkon xítaxá nga 'an fit'aà-na, 'an k'oáá tì xán nga nguixkon Na'èn-ná xi tijna ngajmii nga xítaxá ts'an-ná.

33 Tånga jè xi kjójna'mat'in-na nga nguixkon xítaxá, 'an k'oáá tis'ín kójna'mat'ian it'aà ts'e nga nguixkon Na'èn-ná xi tijna ngajmii.

Kí koma nga kojòya xítaxá xi kjoaq ts'è Cristo (Lucas 12:51-53; 14:26-27)

34 'Kí k'oáá s'ín níktsjeèn nga kjoaq'nchán j'ilkoaq-a isò'nde. Mì kjoaq'nchán j'ilkoaq-a, tå saá kjoajchán j'ilkoaq-a.

35 Koií xá j'i-na nga jñà xítaxá, tijè-ne na'èn-là koma-ne kondra-là; jè tsoti-là, tijè koma-ne kondra-là nea-là; ko jè kja'nda-là, tijè nachiya-là koma-ne kondra-là.

36 Nga jngoo ijngoo xítaxá, tijñà-ne xítaxá ni'ya-là koma kondra-là.

37 'Jè xi isà tjòkeè na'èn-là ko neaq-là ko 'an mìkiù matsjakeè-na, mìkiù ok'in-là nga xítà-nà xán-là; ko jè xi isà tjòkeè ti-là, o jè tsòti-là, ko 'an mìkiù matsjakeè-na, mìkiù ok'in-là nga xítà-nà xán-là.

38 Jè xi kjo'in tsakjón-là nga majin-là ojen krò-là nga 'an kjinchrobà tjingui-na mìkiù ok'in-là nga xítà ts'an xán-là.

39 Jè xítà xi ndaa òtsji kós'in ma siihkida yijo-là nga mì mé kjo'in sàkò-là, tà saá siichija-né ko kjo'in kíjnajiùn; tanga jè xi tijnandaà nga tsjá yijo-là nga kiyá xi kjoa ts'an, sàkò-là kjoabinachon nga it'aà ts'an ndaa kíjna.

Kjondaà xi tjín-la xítà xi skoétjò xílkjín

(Marcos 9:41)

40 Jè xítà xi skoétjò-nò, 'an kjoétjò-na; ko jè xi skoétjò-na, jè kjoétjò xi kisikasén-na.

41 Jè xítà xi kjoétjò jngòò xítà xi chjá ngajo-là Nainá, koií kjoa-là nga 'én-là Nainá chjá, k'oqá tjs'in kochikon-t'in koni jè xítà xi chjá ngajo-là Nainá. Ko jè xítà xi skoétjò jngòò xítà kixi, koií kjoa-là nga ndaa s'in, tikoqá tà ngásòn kochikon-t'in koni jè xítà kixi.

42 Nità yá-ne xi tsjá jngòò chitsín-là nandá 'nchán jngòò ndí xítà imá-nà koií kjoa-là nga 'an kota'yàt'aà-na, okixi-né kochikon-t'in-né.

11

1 K'e nga jye kitsjaà-là okixi kós'in siihxá xítà-là xi tejò ma-ne xi kota'yàt'aà-là Jesú, kiiakóya kó kisiká'bí 'én-là Nainá ngats'ií naxandá xi tjín ya i'nde jè.

Jesús, kií kitsò-là xítà xi ijchò kjònanguí-là it'aà ts'e Juan

(Lucas 7:18-35)

2 Juan, nga ndayá tijna'yá, kii'lchré kjoa xi tis'in Cristo [xítà xi xó kisikasén-ne Nainá]. Kisikasén i'nga xítà xi kota'yàt'aà-là

3 nga kii kjònanguí-là. Kitsò-là:

—¿A jí-ne xi Cristo xi tjín-e-lè nga kjojjí a xi kj'ejí chíñia-lajen?

4 Jesú kitsò-là:

—Tanguío, tēnojmí-là Juan jñà kjoa xi titsa'yaà ko xi titsana'yà.

5 Jñà xítà xi mìkiù tsejèn-là, jyeé tsejèn-là; jñà xi tsá'yá kjoàn, jyeé ma fi-ne; jñà xi tibbindojno chrjoa yijo-là, tímatsjeejno-ne yijo-là; jñà xítà xi jtayaà, jyeé 'nchré-ne; ko xítà xi jye k'en, nchifaáyaà-là; koa jñà xítà imá, jyeé tis'enojmí-là 'én ndaa-là Nainá.

6 Mé tà ndaa-là jè xítà xi nguì jngòò k'a ndaa mokjeínlà it'aà ts'an nga nì mé xi osijna-ikòn-là.

7 K'e nga jye kii-ne xítà xi kota'yàt'aà-là Juan, tsibíts'ià Jesú nga tsohóko xítà xi it'aà ts'e Juan, kitsò-là:

—¿Mé xi tsanguì chítsejèn-là ya i'nde it'aà xìn ñánda nangui kixi choòn? ¿A jè tsanguì chítsejèn-là jngòò xítà xi yá ínaxo kji nga tsjìn-là nga'ñó nga ma sijitiya-là tjo?

8 Tsà majin, ¿mé-nè xi tsanguì chítsejèn-là? ¿A jngòò xítà xi 'ñó ndaa kji nikje-là? Jñà xítà xi 'ñó ndaa kjoàn nikje-là, yaá titasjna ya ni'ya-là xítaxá itjón.

9 ¿Mé xá xi tsanguì-nò? ¿A jè tsanguì chítsejèn-là jngòò xítà xi chjá ngajo-là Nainá? Okixi-né, k'oqá xan-nò, Juan, isáá tijna itjón mì k'oqà-ne koni jngòò xítà xi chjá ngajo-là Nainá.

10 It'aà ts'e Juan, yaá tichjá Xojon-là Nainá nga tsò:
'Aán sikasén itjón-lè xítà-nà xi kíjko 'én,

jè xi kojindaàya ítjàn-lè ndiyá-lè.

11 Okixi-né, ngats'iì xítä xi tjín jì isò'nde, nì saá jngóò xítä bitjokàjiùn xi mangásòn koní jè Juan xi kis'iìn bautizar xítä; tanga ya jiùn naxàndá ñánda otíxoma jè xi ngajmìi nchrobá-ne, jè xítä xi fehet'aá-ne, lsáá jeya tjína mì k'oqá-ne koní Juan.

12 'Tjen-ne nga jí Juan xi kis'iìn bautizar xítä, jè kjotíxoma-lä ngajmìi, tse kjoasii tísakó-lä skanda náchrjein i'nde; jñà xítä ts'en mejèn-lä nga kàtachija kjotíxoma.

13 Ngats'iì xítä xi kiichja ngajo-lä Nainá ko xojon ts'e kjotíxoma-lä Nainá xi kiskii Moisés, tå' én j'iikó skanda k'ë nga jíi Juan xi kis'iìn bautizar xítä.

14 Tsà mokjeiín-nò koní tsò jè kjotíxoma ko xítä xi kiichjaya tikoqá kojkjeiín-nò nga jè Juan, jè-né xítä xi 'mì Elías xi tjínè-lä nga kjoóí.

15 Ndaà tjíná'yaà koní xan-nò.

16 'Yá xi siìngásòn-kooja jñà xítä xi tjín náchrjein i'nde? Jñà kongásòn-kjoò jñà xítä xi bitsajna nditsin nga sisáká, chja-lä xíkjin, tsò-lä:

17 "Kànlikjaneé-nòjén xobí tanga jñò, mìkù kàchà; kàjndaá-nòjén sò xi ba tsò tanga jñò, mìkù kàchìhindáya."

18 K'ë nga jíi Juan, mìtsà 'ñó tsakjèn, nì mì xán kits'iì, koq jñò bixón-nò: "Injma ch'o-lä nejí tjín-la."

19 Ikojaoà jíqa xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na; ma-na kjeen, tikoqá ma-na 'biqa; jñà xítä tsò-né: xítä chrjá'a-né, xítä ch'i-né, amigo-lä-né jñà xítä-la xítaxá Roma xi síkchijitjì tsojmì ko jñà xi xítä jé. Tanga jè kjoachjine-lä Nainá, 'yaá-lä nga kixi tjín k'ë nga jye bitasòn.

Jesús, kii kitsò-la jñà xítä naxàndá xi mìkù 'nchréñjon (Lucas 10:13-15)

20 Jesúz k'ëe tsibíts'ià nga tsohotíkó ngats'iì xítä naxàndá ñánda nga kjin kjoxkón-ndaà kis'iìn, koií kjoa-lä nga jñà xítä xi ya i'nde-lä mìkù kisikájno jé-lä nga tákó jé nchihótsgí. Kitsò-lä:

21 —ilma xó-nò jñò, xítä naxàndá Corazín! ilma xó-nò jñò, xítä naxàndá Betsaida! Tsà ya-làne naxàndá Tiro ko Sidón nga k'oqás'in kis'iaàn kjoxkón xi ndaà tjín xi komà ya jiùn naxàndá tsajòn, tsà jñà xítä Tiro ko Sidón kijtseè, jyeé-la nikje naxá íkjá ko chijo ní'in kisikaàjno sko koní seña nga jye kisikájno kjoq ts'e jé-lä, mì tì jé ótsji-ne.

22 Tanga k'oqá xán-nò, k'ë nga jè náchrjein nga síndaàjìùn, lsáá tse kjo'in s'e-nò mì k'oqá-ne koní jñà xítä naxàndá Tiro ko Sidón.

23 Koq jñò xi xítä naxàndá Capernaum tsajòn, ¿a k'oqá s'in mokjeiín-nò nga jchaxkón-nò ján ngajmìi? Majin, yaá kitsajnajño i'nde ñánda tjín kjo'in. Tsà yaá-làne naxàndá Sodoma k'oqás'in komà kjoxkón xi komà tsajòn, jè naxàndá Sodoma tákó kijnáa-la skanda náchrjein i'nde.

24 K'oqá xán-nò, k'ë nga kijchò náchrjein nga síndaàjìùn, lsáá tse kjo'in s'e-nò mì k'oqá-ne koní jñà xítä naxàndá Sodoma.

Nánda sakó-ná kjoa níkjáya ts'e injma-ná (Lucas 10:21-22)

25 Jñà náchrjein koi Jesúz kitsò:

—Na'èn xi tsiji ngajmìi ko tsiji isò'nde, jeya síkjina-lè nga jñà kjoq koi tsibi'-ma-lä jñà xítä xi tjín-lä kjoachjine ko xi 'ñó tjín-lä kjoohítsjeèn nga jñà tsakoò-lä xi tjaxkì ndí xítä imá kjoq.

26 Jon, Na'èn, nga k'oqá s'in kjomejèn-lè.

²⁷ 'Ngats'iì kjoaq ts'e kjotíxoma, 'qán kisingatsja-na Ná'èn-ná. Mítsà yá xi beèxkon yá-né xi Ki'ndí-lá ma, tajngoo jé xi Ná'èn ma; tikoqá mítsà yá xi beèxkon yá-né xi Ná'èn ma, tajngoo jé xi Ki'ndí-lá beèxkon; ko jé Ki'ndí-lá kokò-lá jñà xítä xi jé mején-lá nga skoëxkon, yá-né xi Ná'èn ma.

²⁸ Nchrobáchón-ná ngats'ioò xi jye ijta-nò nga níxá ko nga kich'ájen ch'á-nò, 'qán sílkjáya-nò.

²⁹ Jch'ájen-ko-ná jé yá ibo xi 'an 'yajen mé-ne nga koma-nò kos'ín s'een koni s'ín s'iaàn 'an. K'oas'ín t'een koni 'an nga tjín-na kjoqtsejta ko ìndaá kjoaq tjín inímä-ná. K'oas'ín sakó-nò kjoaq nílkjáya ts'e inímä-nò.

³⁰ Jé yá ibo ko ch'á xi 'an sik'ájen-nò, jna-né, mítsà 'ñó ií.

12

Yá xítä xi otíxoma-la jñà nachrjein nílkjáya

(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

¹ Jé nachrjein nílkjáya, Jesús ko xítä xi kota'yát'aà-lá ya ja ya ñánda titje trigo. Koá jñà xítä xi kota'yát'aà-lá Jesús kjöhojò-lá. K'éé tsate natin-lá trigo, ikjoán kiskine.

² Jñà xítä fariseo k'e nga kijtseè, kitsò-lá Jesús:

—Chítsején-lá jñà xítä xi kota'yát'aà-lé, jé kjoaq xi nchis'ín; mìkiù tjí'nde nga k'oas'ín koma jé nachrjein nílkjáya.

³ Jesús kitsò-lá:

—¿Uñò, a mítsà jye tíjiìn-nò koni s'ín tichja Xojon-la Nainá koni kis'ín xítaxá ítjòn xi ki'mí David ko jñà xítä-lá xi kjihijtako k'e nga kjöhojò-lá?

⁴ Jahas'en ni'ya-lá Nainá koá tsakjèn inchrajín tsjee-lá Nainá xi mìkiù tjí'nde-lá nga jé David kókjén ko xítä xi kjihijtako; ta jñà no'míi tjí'nde-lá nga kokjen.

⁵ ¿A tikoqá mítsà jye tíjiìn-nò koni tsò kjotíxoma xi kiskiù Moisés? Nga jñà no'míi, ya jya ingo ítjòn, síxá-né nas'ín jé nachrjein nílkjáya, ko nas'ín síxá mítsà jé nchihótsji.

⁶ An, k'oá xan-nò, jngoo tíjna ijndé xi lsá jeya tíjna mì k'oá-ne koni jé ingo ítjòn.

⁷ Ngats'ioò jñò mìkiù machiya-nò kó tsòya-ne Xojon-lá Nainá nga tsò: "An, mején-na nga kàtas'e-nò kjohimatakòn, kí tå tsjaà cho ník'eén kjotjò xi 'an 'bii-ná." Tsà kochiya-nò, mi-la kii kjo'in k'oí-lá xítä xi mítsà jé tjín-lá.

⁸ K'oá s'ín tjín, 'an xi Ki'ndí-lá Xítä xan-lá yijo-ná, 'qán otíixoma-la nachrjein nílkjáya.

Mé kjoaq xi kisakò-la Jesús k'e nga kisindaà jngoo-ne xítä nachrjein nílkjáya

(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

⁹ Ikjoán kii-ne Jesús ya j'nde jé; jahas'en jngoo ni'ya ingo sinagoga.

¹⁰ Ya tíjna jngoo xítä xi kixit'aà jngoo tsja. Jñà xítä xi ya títsajna kiskönangui-lá Jesús nga mején-lá kohongui, kitsò-lá:

—¿A tjí'nde-né nga kjondaà-ne xítä k'e nga jé nachrjein nílkjáya?

¹¹ Jesús kitsò-lá:

—Jñò, tsà tíjna jngoo-nò orrè ko tsà ya skaya ngajo, ¿a mítsà konguínachrjeè nas'ín nachrjein nílkjáya?

¹² Jyeé 'ya, lsáá 'ñó chjí-lá jngoo xítä mì k'oá-ne koni jngoo orrè. Koií kjoaq-la nga tjí'nde-né nga kóskoá xítä nas'ín jé nachrjein nílkjáya.

¹³ Jesús kitsò-lá jé xítä xi kixit'aà jngoo tsja:

—Tjeèndojojì ndseiji.

Xítà jè, tsijmeé tsja, njtóón kjònndaà-ne; k'oqá tì kji komà-ne koni kji xi jingoò.

¹⁴ Jñà xítà fariseo, k'e nga itjo-ne jingo, jkjoàn tsajoóya-ne nga mejèn-là siił'ken Jesús.

K'oqá s'ín tsitasòn 'én xi kiichjá Isaías xi jt'aà ts'e Jesús

¹⁵ Jesús, k'e nga kijtseè nga jñà xítà fariseo mejèn-là siił'ken, itjo ni'ya, kiì. Kjìn xítà kütjingui-là. Jesús kisindaà-ne ngats'iì xítà xi xk'én.

¹⁶ Kitsjaà-là okixi jñà xítà nga mìkiì keénojmít'in yá-né jè.

¹⁷ K'oqá s'ín komà mé-ne nga tsitasòn-ne 'én xi kiichjá Isaías, xítà xi kiichjá ngajo-là Nainá, nga kitsò:

¹⁸ I tijna jè chí'nda-nà jè xi 'an jaàjñaà,

xi 'ñó matsjake,

tjin-là kjotsja iníma-nà xi jt'aà ts'e.

'Aán tsjaà-là Iníma Tsjeè-nà

nga jè kichchajíiñ-là ngats'iì xítà isò'nde xi kjoakixi
mé-ne nga komà sìndaàjíiñ-là.

¹⁹ Mìtsà xítà skààn-kò, kò nì mé 'én xi 'ñó kichjá,
kò mì kì kiná'ya-là ya jya ndiyá 'én xi kichjá.

²⁰ Mìkiì skit'ò jingoò yá ñaxo xi jye mejèn tit'ò,
tikoá mìkiì sìlkits'o jingoò ni'ín xi ta nj'ndíi tibitjo sa-là.

K'oqás'in s'ín skanda k'e nga kojindaàjíiñ xi kjoakixi.

²¹ Jñà xítà naxàndá xi tjín isò'nde xi mìtsà xítà judío,
kokjeiñ-là nga skóña-là kjondaa xi tsjá-là.

*Mé xi komat'in jñà xítà xi chajano-là Iníma Tsjeè-là Nainá
(Marcos 3:19-30; Lucas 11:14-23; 12:10)*

²² J'ikò jingoò-là xítà Jesús xi mìkiì tsejèn-là, kò xi mìkiì ma chjá nga iníma ch'o-là nejí tijin iníma-là. Kisindaà-ne Jesús nga komà kiichjá-ne koä kjötsejèn-là.

²³ Ngats'iì xítà, tà kjòxkón-là. K'ee kitsò:

—¿A jè jèè xi ya nchrobát'aà-ne tje-là xítaxá ítjòn David [nga jè kíjna ngajo-là]?

²⁴ K'e nga kiì'nchré jñà xítà fariseo kitsò:

—Xítà jè, ma-là ochrjekàjíiñ iníma ch'o-là nejí xi tijin iníma-là xítà, k'oíi-né nga jè sìkjéen nga 'ñó-là Beelzebú xi sko-là xítà nejí.

²⁵ Jesús kijtseéya-là koni s'ín nchihókó iníma-là, kitsò-là:

—Ngats'iì naxàndá xi jöya tjín nga kondrà títsajna-là xíkjín, ti yijo-lá tísíkixóña-ne; koä tsà jingoò naxàndá kò tsà jingoò ni'ya xítà sìjjöya xíkjín, mìkiì komà ndaa kítsajna.

²⁶ Tsà jè xítà nejí tijè tihochrjejíi-ne yijo-là nejí, jöya tís'ín xi tijè-ne yijo-là. ¿Kós'in komà s'e-là nga 'ñó nga kótixoma?

²⁷ Jñò bixón-nò nga 'an sìkjéen nga 'ñó-là xi sko-là xítà nejí k'e nga ochrjekàjíiñ iníma ch'o-là nejí. Tsà k'oá s'ín tjín kjoä, jñà xítà tsajòn, ¿yá xi tsjá-là nga 'ñó k'e nga ochrjekàjíiñ nejí? Koï kjoä-là, tijñà-ne xítà-nò këénojmí nga mìtsà kixi kjoä nga jè sko-là nejí sìkjéen.

²⁸ Tanga 'an, k'e nga ochrjekàjíiñ iníma ch'o-là nejí xi tijin iníma-là xítà, jè Iníma Tsjeè-là Nainá tsjá-na nga 'ñó. Jè kjoä koi tsòyaá-ne nga Nainá, jyeé i tihotíxoma ijt'aà nanguí.

29 '¿Kó s'ín koma kjoqhas'en ni'ya-la nga siìchijé-lá jngòò xítä nei-lá ni'ya xi tjín-la nga ñó tsà mitsà ítjòn koìjt'aà'ñó? K'ee koma siìchijé-lá k'e nga jye kásit'aà'ñó.

30 'Nitón yá-ne xi mi' an fit'aà-na, jè-né kondra-na; koa nítón yá-ne xi mìkiì síchját'aà-na nga bíxkóyako-na xítä xi ts'an koma, jè tísítsjohoba xítä.

31 K'oqá xan-nò, Nainá siìjchàat'aà-lá jñà xítä nítä mé jé xi kohótsji, nítä mé 'én xi ch'o tsò kichjá. Tanga jè xi Iníma Tsjeè-lá Nainá kichjajno-la mìkiì jchat'aà-la jé-lá.

32 Nitón yá-ne xi kichjajno-na 'an xi Ki'ndí-lá Xítä xan-la yijo-na, jchat'aà-la jé-lá; tanga jè xi kichjajno-la Iníma Tsjeè-lá Nainá, mìkiì jchat'aà-la jé-lá ni jé nachrjein j'ndej, ko ni jè nachrjein xi iskan kjoíi.

Kós'ín 'ya-la kós'ín tjín iníma-la jñà xítä (Lucas 6:43-45)

33 'Tsà jngòò yá xi ndaà kji, ndaà toò xi ojà-lá. Ko tsà jngòò yá xi mìkiì ndaà kji, mìkiì ndaà toò xi ojà-lá. Jngòò yá, jè toò-lá yaxkon-la.

34 Jñò, xítä tje-lá ye-nò! ¿Kós'ín ma kínókjoqa 'én xi ndaà tsò nga ch'o tsò iníma-nò? Nga k'oqá tsò 'én xi chjá jñà xítä koni tsò kjohítsjeèn xi tijiùn iníma-lá.

35 Jngòò xítä xi 'én ndaà chjá, koií-né nga kjondaà tijiùn iníma-lá; koa jngòò xítä xi 'én ts'en chjá, koií-né nga kjoqts'en tijiùn iníma-lá.

36 K'oqá xán-nò k'e nga kijchò nachrjein nga síndaàjíin, k'oqá s'ín tsjá kindá ngats'iì xítä nítä mé 'én xi taxkj chjá.

37 Xi it'aà ts'e 'én-nò, k'oqá s'ín síndaàjíin-nò nga jcha-lá tsà xítä ndaà-nò, o tsà jé tjín-nò.

Yá xi tsját'in 'én jñà xítä ts'en xi tjín nachrjein i'ndej (Marcos 8:12; Lucas 11:29-32)

38 Jñà xítä fariseo ko xita xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskiì Moisés kitsò-lá Jesús:

—Maestro, mejèn-najen nga jcha jngòò-jen seña xi ji 'nì.

39 Jesús kitsò-lá:

—Jñà xítä ts'en ko xítä xi mìkiì 'nchréñijon-lá Nainá, síjé jngòò seña xi jeya tjín; tanga nímé seña skoe; ta jè skoe ts'e Jonás, xítä xi kiìchjá ngajo-lá Nainá.

40 Koni jè Jonás nga jàñ nachrjein ko jàñ nítjen tsibijnaya ìndso'bá jngòò tìn je, k'oqá tís'in 'an xi Ki'ndí-lá Xítä xan-la yijo-na, jàñ nachrjein ko jàñ nítjen kójna ijñáa nanguí.

41 Jñà xítä naxandá Nínive kosítjen-né jè nachrjein k'e nga kojíndaàjíin Nainá; jñà tsját'in 'én jñà xítä xi tjín nachrjein j'ndej, koií kjoq-lá nga kisikájno jé-lá nga mi ti jé tsohotítsji-ne k'e nga kijchjaya 'én-lá Nainá Jonás; tanga nachrjein j'ndej, 'an xi tichjákó-nò, isáá 'ñó jeya tijñáa mi k'oqá-ne koni Jonás [tanga jñò, mìkiì mokjeíin-nò].

42 Tikoqá jè chjoón ítjòn xi ya otíxoma nanguí sur, kosítjen-né jè nachrjein k'e nga kojíndaàjíin Nainá; jè tsját'in 'én jñà xítä xi tjín nachrjein j'ndej, koií kjoq-lá nga kijin nanguí j'ìì-ne nga j'ìì 'nchré-lá kjoachjine-lá Salomón; tanga nachrjein j'ndej, 'an xi tichjákó-nò, isáá 'ñó jeya tijñáa mi k'oqá-ne koni Salomón [tanga jñò, mìkiì na'yá-ná].

Iníma ch'o-la nejí xi f'ìì jngòò k'a-ne (Lucas 11:24-26)

43 'K'è nga jngòò iníma ch'o-là nejí bitjokàjìùn iníma-là jngòò xítà, yaá ojmeè i'nde ñánda kixi choón, ótsji'i'nde nga siikjáya; k'è nga miki sakó'nde-là,

44 ijngòò k'a síkítsjeèn, tsò: "Kjín-la ijngòò k'a-nà ni'ya-nà ñánda inchroba-na." K'è nga bijchó ijngòò k'a-ne, beè ni'ya-là nga kijñá, ndaà kisiticha ko tsjee choón.

45 Ikjoàn fikjaá ngui itoò xíkjín xi isá ch'o s'ín. K'ee fahas'en-jiùn iníma-là xítà jè; yaá bitsajna. Xítà jè isáa 'ñò ch'o bíjna koni s'ín tsibijna k'e nga sa ítjòn. Jñò, xi xítà ts'en 'mì-nò, k'oaaq tís'in komat'ioón nachrjein i'ndeí.

Nea-là ko 'ndse Jesús

(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

46 Tákó tijkéé tihókg xítà Jesús nga ijchò nea-là ko 'ndse. Yaá tsibitsajna ján nditsiaán nga mején-là kichjá-là.

47 Jngòò xítà kitsò-là Jesús:

—Nea-lè ko jñà 'ndsi ján nditsiaán títsajna. Ji xó koòko-lè.

48 Jesús kitsò-là jè xítà xi ijchòko-là 'én:

—¿A mején-lè nga jchii yá-né xi nea-nà ko xi 'ndse?

49 K'ee tsakó-là jñà xítà xi kota'yàt'aà-là. Kitsò:

—Chítsején-lá jñá xítà koi, jè-né xi nea-nà ko jñà-né xi 'ndse.

50 Ngats'iì xi síkitasón koni s'ín mején-là Na'èn-nà xi tijna ngajmii, jñà-né xi 'ndse xi tichjá ko xi nea-nà.

13

Kjoa xi mangásòn ts'ë xítà xi kíjndi xojmá

(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

1 Tijé-ne nachrjein, Jesús itjo-ne ni'ya, yaá tsibijnandiì ndáchikon.

2 Kjín jchán xítà chixoñat'aà-là; Jesús jahas'en jngòò chitso; yaá tsibijnaya. Ngats'iì xítà xi i'nga, yaá tsibitsajna jindii nandá.

3 Tsibits'ià Jesús nga kjìn skoya kjoa xi mangásòn tsibéngjmí kitsò:

—Jngòò xítà kií kjíndi xojmá.

4 K'è nga tsibits'ià nga kiskíjndi xojmá, chixò chiba ya iya ndiyá. Ikjoàn j'ii nise; tsakjèn.

5 Ngui koa tjín chixò ñánda naxi choón nga chiba ni'nde tjín-là. Jñà xojmá koi, njitoón isò, koi-né nga mi nangá tjín nangui.

6 Tanga k'e nga itjokàtji ts'oí nga kjotsjeñ ndobá, kixiñó, ikjoàn jngòò k'aá kixi, koi-né nga tsjìn-là imá.

7 Ngui koa tjín chixò ya jjílin na'yá. K'è nga kjò'nga na'yá, kisik'en-ngui xka-la xojmá.

8 Jñà xi chixò ñánda nangui ndaà, ndaà tsajà-là toò. Tjín xi kitsjaà jngòò sindo nga jngòò ijngòò xojmá, tjín xi kitsjaà jàñ kaàñ, koa tjín xi kitsjaà katé.

9 Ndaà tñá'yaà koni xan-nò.

Mé-ne kjoa xi mangásòn tsakóya-ne Jesús

(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)

10 Jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús ijchòkon ñánda tijna koa kiskònanguí-là kitsò-là:

—¿Mé-ne k'oas'ín nokjoà-là xítà kjoa xi mangásòn k'è nga okoøyí?

11 Jesús kitsò-là:

—Jñò, Nainá jye kitsjaà-nò nga jchaa kjoa'ma-là xi bénojmíya kó s'ín otíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne. Tanga jñà xítà xi kj'eí, mikií tijílin-là.

12 Jè xi tjín-lä kjohítsjeèn, k'oíj ìsa-lä skanda tsatoó s'e-lä, tænga jè xi tsjín-lä, skanda tjá'aán-lä mé xi chiba tjín-lä.

13 Koií kjoaq-lä k'ë nga okoòya, koií 'én chjà-lä kjoaq xi mangásòn. Jñà xítä koi, sík'aá xløn tænga mìkiù tsejèn-lä. Binchá líká-lä tænga mìkiù 'nchré, tikoaqá mìkiù machiya-la.

14 Kjoaq ts'e xítä koi, k'oqá s'in bitasòn koni kitsò Isaías xítä xi kìchjä ngajo-lä Nainá, nga kitsò:

Jñò, na's'in íñó-ìsa kíná'ya-nò tænga mìkiù kochiya-nò, na's'in íñó-ìsa chítsejèn-nò tænga mìkiù jchäa.

15 Injima-lä xítä koi, tájaàjiùn tjín; tsibíchjoàjto líká-lä, tichjoàjto xkon.

Koií kjoaq-lä mìkiù ndaà 'nchré ko mìkiù tsejèn-lä ko mìkiù fahas'en-jíùn-lä. K'oqá ma-ne nga majìn-lä nga 'an fit'aà-na mé-ne nga 'an sìndaà-na.

16 Jñò, mé tà ndaà-nò nga tjín xkoòn nga ma tsejèn-nò ko tjín líká-nò nga ma na'yá kjoaq xi tíma nachrjein i'ndei.

17 Okixíj xi xan-nò, kjìn xítä xi kìchjä ngajo-lä Nainá ko xi xítä kixi kjòmèjèn-lä nga skoe jè xi jñò titsa'yaà tænga mìkiù kijtsee; tikoaqá kjìn xítä kjòmèjèn-lä nga kji'nchré jè xi jñò titsa'yaà tænga mìkiù kii'nchré.

Kó tsòya-ne kjoaq xi mangásòn ts'e xojmá

(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

18 Tjiná'yaá kó tsòya-ne jè kjoaq xi mangásòn ts'e xítä xi kíjndi xojmá.

19 Jñà xojmá xi chixò iya ndiyá, jè ngaya-lä koni jñà xítä xi 'nchré 'én-lä Nainá koni s'in otíxoma tænga mìkiù machiya-la; f'iì xítä neií, ikjoàn faaxín jè 'én ijíùn injima-lä xítä.

20 Jñà xojmá xi chixò ya ñánda naxi choòn, jè ngaya-lä xítä xi 'nchré 'én-lä Nainá. Tsjaá ma-lä nga sa 'nchré.

21 Tænga jè-nè nga tsjín-lä imá, ta chiba nachrjein chíkjoaq-lä. K'ë nga mé kjoaq xi sakó-lä ko tsà xítä fitjìngui kondrà-lä nga jè ngatjì-lä 'én-lä Nainá, nitooón síkjína ndiyá-lä Nainá.

22 Jñà xojmá xi chixò ijiùn ñánda tjín na'yá, jè ngaya-lä xítä xi 'nchré 'én-lä Nainá tænga 'ñòo síkjáno kjoaq ts'e tsojmi xi tjín iso'nde ko jè kjoaq nchiná konachan-lä. Jñà kjoaq koi síkits'ón-jíùn 'én-lä Nainá, k'oqá ma-ne nga mìkiù makjìn-ya.

23 Tænga jñà xojmá xi chixò ñánda nga nangui ndaà, jè ngaya-lä xítä xi 'nchré 'én-lä Nainá koa machiya-la; ikjoàn makjìn-ya 'én, k'oqá ngaya-lä koni yá xi ojá-lä toò. Tjín xi tsjá katé; tjín xi tsjá jàñ-kaàñ; tjín xi tsjá jingoò sindo nga jingoò ijingoò yá.

Kjoaq xi mangásòn it'aà ts'e ijñá xi mìkiù ndaà

24 Jesúus nguì jingoò kjoaq xi mangásòn tsakóya-lä xítä, kitsò-la:

—Koni s'in otíxoma jè xi ngajmíù nchrobá-ne, k'oqá ngaya-lä koni jingoò xítä xi 'ñòo ndaà xojmá-lä trigo tsibítjesòn nangui-lä.

25 Tænga k'ë nga kjis'ye yiye kóhojín xítä, j'iì kondrà-lä nga tsibítjejíùn xká ijñá xi mìkiù ndaà ya ijíùn trigo. Ikjoàn kii.

26 K'ë nga jye kjo'nga jñà trigo koaq kixò-lä natín, yaá tsatsejèn-jíùn ijñá xi mìkiù ndaa.

27 K'ëe kiù jñà chí'nda nga tsibénojmí-lä nei-la. Kitsò-la: "Na'èn, jñà xojmá xi tsibítjii ya nangui-lè, ndaà-né. Tænga, ¿ñánda j'iì-ne ijñá xi mìkiù ndaà xi tsatsejèn-jíùn trigo?"

²⁸ Jè nei-lə nangui, kitsò: "Jngōò-la xítə kondrà-na xi okis'iin." K'qué kitsò jñà xítə chi'nda: "¿A mejèn-lè nga kongui-jen, chjínèjìin-jen jñà ijñá xi mìkiì ndaà?"

²⁹ Tanga jè nei-lə nangui kitsò: "Majìn, tsà chjínè jñò ijñá xi mìkiì ndaà, tsà koi nachrjein-lə yaá chjínèkjoò jñà trigo."

³⁰ Tikoá-ne kàtamajchákjoò ingajò skanda k'e nga jye kojchá. K'e nga jè nachrjein nga sincháxkó, 'aán koxán-lə chi'nda xi kojíixkó: "Ítjòn xìn kincha ijñá xi mìkiì ndaà, ko'nójté-né mé-ne nga kiti-ne. Nga komá iskan kinchàxkó jñà trigo; yaá kincha iya ni'nga-nə."

*Kjoaq xi mangásòn it'aà ts'ë xojmá mostaza
(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)*

³¹ Jesúś ijngōò k'a tsakóya-lə xítə kjoaq xi mangásòn, kitsò-lə:

—Koni s'in otíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne, jè mangásòn-kə koni kji xojmá mostaza k'e nga jngoo xítə bitjejìin nangui-lə.

³² Okixi-né xojmá jè, jè xi ìsa itsé kji ngats'iì xojmá xi tjín, tanga k'e nga jye majchá, ìsaá 'nga ma koni xkà xi ma chine xi sitje indiì ni'ya. K'oáá kji 'nga ma koni jngoo yá 'nga; f'iì níse xi tjímajìin isén, jñà chrja-lə ya býndaà'a tjé-lə nise.

*Kjoaq xi mangásòn it'aà ts'ë na'yō san
(Lucas 13:20-21)*

³³ Jesúś ngùi jngoo k'a tsakóya-lə xítə kjoaq xi mangásòn, kitsò-lə:

—Koni s'in otíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne, k'oáá ngaya-lə koni jè na'yō san, k'e nga jngoo chijoón síkájìin jàn chibá skoan inchrájín, masan yije-né kóhokji na'yō.

*Jesúś, kós'ín kisikjeén kjoaq xi mangásòn
(Marcos 4:33-34)*

³⁴ Ngats'iì 'én koi, Jesúś, ngùi kjoaq xi mangásòn tsakóya-lə xítə; nímé 'én kiichjá xi mìtsà kjoaq xi mangásòn tsibénojmí.

³⁵ K'oáá s'in tsitasòn koni s'in kitsò jè xítə xi kiichjá ngajo-lə Nainá nga kitsò: Kjoaq xi mangásòn kichjá.

Koíi kjoaq kènojmiá kjoaq xi tjí'ma skanda tjen-ne nga kisindaà isò'nde.

Kó tsòya-ne kjoaq xi mangásòn it'aà ts'ë ijñá xi mìkiì ndaà

³⁶ Jesúś k'e nga kisihixat'aà xítə xi kjìn ma; ikjоàñ jahas'en ni'ya. Yaá ijchòkon xítə xi kota'yá't-aà-lə. Kitsò-lə:

—Tènójmí-nájén kó tsòya-ne jè kjoaq xi mangásòn kó jè ijñá xi mìkiì ndaà xi tjín ya ijíin trigo.

³⁷ Jesúś kitsò:

—Jè xi kíndí xojmá xi ndaà, 'an-ná xi Ki'ndí-lə Xítə xan-lə yijo-na;

³⁸ kó jè nangui, jè isò'nde; jñà xojmá xi ndaà, jñà-né xítə xi tit'sajnajiìn kjotíxoma-lə ngajmii; jñà ijñá xi mìkiì ndaà, jñà-né xi xítə-lə xítə nejí;

³⁹ kó jè xítə kondrà xi tsibítje ijñá xi mìkiì ndaà, tijé-ne xítə nejí; k'e nga jye sincháxkó tsojmì xi kojchá jè ngaya-lə k'e nga kjoehet'aà isò'nde; koá jñà xi bíxkó tsojmì, jñà ngaya-lə àkjale.

⁴⁰ K'oáá s'in sincháxkó ijñá xi mìkiì ndaà mé-ne nga kotsjòjìin-ne ni'ín nga kiti, k'oáá s'in komá k'e nga kjoehet'aà isò'nde.

⁴¹ 'An xi Ki'ndí-lə Xítə xan-lə yijo-na siikasén àkjale-na it'aà ts'ë kjotíxoma-ná mé-ne nga kojíixkó ngats'iì xítə xi bít'in-lə xítə xi kj'eijí nga kàtátsji jé, ko ngats'iì xítə xi ch'o s'in.

42 Yaá kotsjoya ngajo ñánda titi ni'ín; yaá skindàya ko sijts'iin ni'ñó.

43 Koá jñà xi xítä kixi, k'oqá s'ín ote kotsjèn koni ndobá-lä ts'oí ya ñánda nga tihotíxoma Na'én-lä. jNdaà tjin'yaà koni xan-nò!

Jngòò tsojmì chjí xi kisijna'ma

44 'Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmìì nchrobá-ne, k'oqá ngaya-lä koni jngòò ton xi 'ñó chjí xi tijna'ma ijün nangui. Jè xítä xi sakó-lä, tsjaá ma-lä. Tijaa jngòò k'a bijn'a'ma-ne. K'éé fi katíjna yije tsojmì xi tjín-lä; ikjoàn otse nangui jé, nga ts'e kóma ton xi 'ñó chjí-lä.

Jngòò ndátøn chjí

45 'Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmìì nchrobá-ne, k'oqá tjs'ín ngaya-lä koni jngòò xítä xi koi xá s'ín nga tsojmì otíjnaya. Ótsji ndátøn chjí xi 'ñó ndaa.

46 K'ë nga jye sakó-lä xi 'ñó chjí, ikjoàn fi katíjna yije tsojmì-lä xi tjín-lä; k'ëé otse ndátøn jé.

Na'ya xi bìxkóya tjin

47 'Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmìì nchrobá-ne, tikoqá k'oqá s'ín ngaya-lä koni jngòò na'ya xi níkatjen-jün ndáchikon mé-ne nga kóma kjìn skoya tjin kojixkóya-ne.

48 K'ë nga jye tse na'ya-lä jñà xita xi sík'en tjin, fiko ya indii ndáchikon; yaá faájiün ngats'iì tjin xi ndaa kjoàn; nísiyá binchá; koá jñà tjin xi mikiì ndaa kjoàn, síkatsjoo-né.

49 K'oqá s'ín kóma k'ë nga kjoehet'aà isò'nde, kitjojen àkjale xi kjoaqájiün jñà xita xi ch'o s'ín ya ñánda titsaína xítä kixi.

50 Ko jñà xítä xi ch'o s'ín kotsjoya ngajo ñánda titi ni'ín; yaá skindàya ko sijts'iin ni'ñó.

Tsojmì chjí xi xítse ko xi jye kòjchíngä

51 Jesúus kiskónangui-lä jñà xítä, kitsò-lä:

—¿A machiyaá-nò ngats'iì kjoqá koi?

Jñà xítä kitsò:

—Jon, Na'én.

52 K'ëé kitsò-lä Jesúus:

—Jngòò xítä xi okóya kjojíxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisés k'ë nga kota'yà kó s'ín otíxoma jè xi ngajmìì nchrobá-ne, k'oqá s'ín ngaya-lä koni jngòò nei-lä ni'ya xi 'nchaxkó-lä tsojmì, koá k'ë nga mochjeén-lä, ochrje tsojmì chjí xi xítse, o xi jye kòjchíngä.

Kó kitsò xítä k'ë nga kii Jesúus jáñ naxandá-lä Nazaret

(Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)

53 Jesúus, k'ë nga jye tsibénojmíya kjoqá xi mangásòn, kii-ne.

54 K'ë nga ijchò-ne nangui-lä jáñ Nazaret, ya ni'ya ingo sinagoga, tsibíts'ia nga tsakóya-lä xítä én-lä Nainá. Koá jñà xítä tå kjoxkón-lä, k'ëé kitsò:

—¿Xítä jè, ñánda komà-lä ngats'iì kjoachjine xi okóya? ¿Kó ma-ne nga ma-lä s'ín kjoxkón xi ndaa tjín?

55 ¿A mìtsà jè ti-lä chjinéyá? ¿A mìtsà jè nea-lä xi 'mì María? ¿A mìtsà 'ndse ma Jacobo, José, Simón, ko Judas?

56 Tikoqá, ¿a mìtsà i titsajnajíün-ná jñà íchjín ndichja? ¿Ñánda ma yije-lä kjoa koi?

57 K'oqá ma-ne nga mikiì kòkjeíñ-lä it'aà ts'e Jesúus. Tanga jè Jesúus kitsò-lä:

—Jngóò xítá xi chjá ngajo-lá Nainá, njá ñá naxandá-ne yaxkón-né, tanga ya naxandá-lá kó ni'ya-lá mikiù yaxkón.

⁵⁸ Mikiù kjún kjoxkón xi ndaà tjín kis'iìn nga jñá xítá xi ya i'nde-lá mikiù kókjeínlá it'aà ts'e Jesús.

14

Kí komà k'e nga k'en Juan xi kis'iìn bautizar xítá (Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

¹ Jñá nachrjein koi, jè Herodes xi xitaxá ítjòn tíjna ya nangui Galilea, kíi'nchré koni s'in bénomí xítá mé kjoqá xi tís'in Jesús.

² Kitsò-lá jñá xítá xi síxá-lá:

—Xita jè, jè né xi 'mi Juan xi kis'iìn bautizar xítá xi jye jaáya ijngóò k'a-lá. K'oá ma-ne nga tjín-lá nga 'ñó nga ma-lá s'in kjoxkón xi ndaà tjín.

³ Nga lsá kjótseé, jè Herodes kitsjaà okixi nga kitsobá'ñó Juan, ikjoàn kiskinís'en ndayá, koí kjoqá-lá nga jè chjóón Herodías xi chjóón-lá Felipe xi 'ndse komà Herodes k'oá s'in kisijé.

⁴ Koií kjoqá-lá nga jè Juan xi kis'iìn bautizar xítá, kjín k'a okitsò-lá Herodes: "Mikiù tjí'nde-lé nga ji tijnakoji chjóón-lá 'ndsi."

⁵ K'oá ma-ne nga jè Herodes mején-lá kisik'en Juan, tanga jñá kitsakjòn-lá xítá naxandá, nga jyeé tíjùn-lá naxandá nga jè Juan, jè xítá xi chjaya ngajo-lá Nainá.

⁶ K'e nga ijchò nó-lá jè Herodes, tsachrje s'eí-lá koá jè tsòti-lá Herodías kitè nga nguixkon xítá xi títsajna s'eí. Jè Herodes, 'ñó ndaà kisaseèn-lá.

⁷ Koá kitsjaà kixi 'én-lá nga tsjá yije-lá mé xi sijé-lá jè tsòti.

⁸ Koá jè nea-lá chinchá'a ítjòn jè tsòti nga kàtasíjé-lá sko Juan. Jè tsòti, k'ee kitsò-lá Herodes:

—Tjiú-ná sko Juan xi kis'iìn bautizar xítá, tinaya-ná chrobate.

⁹ Jè Herodes xi xitaxá ítjòn tíjna, kjöba-lá k'e nga kíi'nchré-lá jè tsòti. Tanga koí kjoqá-lá nga jye kitsjaà kixi-lá 'én nga nguixkon xítá xi ya títsajna s'eí, k'ee kitsjaà okixi nga k'oi-lá sko Juan jè tsòti.

¹⁰ Jè Herodes kitsjaà-lá okixi xítá-lá nga tsatesin Juan ya iya ndayá.

¹¹ Ikjoàn kíikó sko Juan, tjiya-lá chrobate nga kitsjaà-lá jè tsòti, kó jè tsòti kisingsja nea-lá.

¹² K'ee ijchò xítá xi kota'yát'aà-lá Juan; kiskoé yijo-lá nga jye k'en, ikjoàn kíi kihijiùn; nga komà iskan, kisikí'nchré Jesús.

Kó kis'iìn Jesús nga 'òn jmii xítá kisikjèn

(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

¹³ Jesús, k'e nga jye kíi'nchré jè kjoqá xi komàt'in Juan, tà tajngoò kíi-ne; tsibjna'ya jngóò chitso; ijchò jngóò i'nde it'aà xin. Tanga jñá xítá, nga jye kíi'nchré nga kíi-ne Jesús, tikoáa kíutjingui-lá; saà ndsokoó kíi-ne ngats'iì xítá xi ya chrañat'aà-lá naxandá-lá.

¹⁴ Jesús, k'e nga itjojen chitso, kijtseè nga 'ñó kjín ma xítá xi títsajna; kjöhímakeké-né. K'ee kisindaà-ne ngats'iì xítá xi xk'én.

¹⁵ Nga jye kjòhoxòn jñá xítá xi kota'yát'aà-lá Jesús ijchò kinchat'aà-lá, kitsò-lá:

—Jye kjòhoxòn, kó i'nde jè, it'aà xin-né; njmé tjín. Kot'in-lá jñá xítá kàtjì-ne nga kàtatse tsojmì xi skine jñá naxandá ñanda nga chrañat'aà.

¹⁶ Jesús kitsò:

—Mikiù kjoqá-ne. Tjiú-lá jñò xi kokjen xítá koi.

17 Xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús kitsò:

—Nímé tjín-najen. Tà 'òn ma inchrájín ko jò ma tìn xi títsajna-najen.

18 Jesús kitsò-lə:

—Nchrohóko-ná ijndé.

19 K'éé kitsò-lə jñà xítə xi kjin ma-ne nga kàtìtsajnajíin ijñá; ikjoàn kiskoé jñà inchrájín xi 'òn ma-ne ko jñà tìn xi jò ma-ne; ikjoàn kiskoótsejèn ngajmii, kitsjaà-lə kjondaà Nainá, ikjoàn kisìxkoya inchrájín; k'éé kitsjaà-lə jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə, koa jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə kisika'bí-lə jñà xítə xi kjin ma-ne.

20 Tsakjèn yije kóhotjín xítə kó nga kjòskiù. K'éé tsibíxkó-ne jñà xi tsiningui-ne. Nguì tejò nisjyá komà.

21 Jñà xítə xi tsakjèn, 'òn jmiì ma-ne xi xítə x'in. Mìkiù kòxkeya jñà íchjín ko ixti.

*Kjoxkón xi kis'iín Jesús nga kii-ne ndsoko ya isòn ndáchikon
(Marcos 6:45-52; Juan 6:16-21)*

22 Nga komà iskan, Jesús kisikas'en xítə xi kota'yàt'aà-lə ya jya chitso mé-ne nga isà itjòn kijchò-ne ján xijngoaà ndáchikon; koa jè Jesús k'éé tísíhixat'aà xítə xi kjin ma-ne nga jye nchifi-ne.

23 K'è nga jye kisihixat'aà yije jñà xítə, Jesús kiùmijin-jno jngòò nindoò nga kii kijchjat'aà-lə Nainá nga ta jè tajngoo. K'è nga jye kòjñò, Jesús tà tajngoo tijna ya i'nde jè.

24 Jè chitso jye 'ñó kjin ijchò. Jè nga'ñó-lə nandá jye ngaxìn ngajen tífiko chitso nga jè tjo bíchjoà ikon-lə.

25 K'è nga tajñòya isà, Jesús kiùtjingui-lə xítə xi kota'yàt'aà-lə nga kii-ne ndsoko ya isòn nandá.

26 Jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə k'è nga kijtseeè nga tífisòn nandá tà kitsakjòn-lə; k'éé kiskindàya xkón, kitsò:

—Inimà ch'o-né.

27 Tanga Jesús nítqón kijchjá-lə, kitsò-lə:

—'Ñó t'è-là takòn, kì tsakjòon-jèn, 'an-ná.

28 Jè Pedro, k'èé kijchjá-lə kitsò-lə:

—Na'èn, tsà jj-né, tjiù'nde-ná nga kjisoàn nandá skanda ñánda tísijni.

29 Jesús kitsò-lə:

—Nchroboí.

Jè Pedro itjojen-jno chitso koa tsibíts'ia nga kii-ne ndsoko ya isòn nandá ñánda síjna Jesús.

30 Tanga k'è nga kijtseeè nga jè tjo 'ñó tí'ba, kitsakjòn-né, ikjoàn tsibíts'ia nga mejèn kiskaajíindá; k'èé kiskindàya kitsò:

—¡Na'èn, nachrjejíin-ndá-ná!

31 Jesús nítqón kitsoba'ñó tsja, kitsò-lə:

—¡Chibaá mokjeiín-lè jt'aà ts'ān! ¿Mé-ne jò kòbeè-lə takoin?

32 K'è nga jahas'en-ne chitso ingajò, nítqón kisijyò-ne tjo.

33 Jñà xítə xi títsajnaya chitso chincha-xkó'nchit'aà-lə Jesús, kitsò-lə:

—¡Xi okixi, jj-né xi Ki'ndí-lə Nainá!

*Kiú s'in kjònndaà-ne xítə xi xk'én ján Genesaret
(Marcos 6:53-56)*

34 K'è nga jye tsatojíin ndáchikon, ijchò ján nangui Genesaret.

35 Jñà xítá xi ya i'nde-lá, k'e nga kijtseèxkon Jesúś nga jè xi ya ijchò, kisikí'ncchré xíkjin kóhókji ya i'nde ñánda chrañat'aà; ikjoàn j'iikó-lá ngats'iì xítá xi xk'én ya ñánda tíjna Jesúś.

36 Tsibits'i'ba-lá naq'sín tā jè itjón nikje-lá tsobá'ñó nga kàtandaà-ne; ngats'iì xi kitsobá'ñó nikje-lá kjònðaa yijéé-ne.

15

Jé kjoaq xi síkits'ón xítá (Marcos 7:1-23)

1 Ijchò i'nga xítá fariseo ko xítá xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskii Moisés xi inchrobà-ne Jerusalén nga kiskònanguí-lá Jesúś, kitsò-lá:

2 —¿Mé-ne jñà xítá xi kota'yát'aà-lé, k'e nga kjèn, mì k'oqá s'ín onújno-ne tsja koni s'ín sijé kjotíxoma-lá xítá jchíngá-ná?

3 Jesúś k'eé kiskònanguí-lá jñà xítá koi, kitsò-lá:

—¿Jñò, mé-ne mikiù níkitasòn-nò kjotíxoma-lá Nainá nga koi onguítjingui-lá kjotíxoma-lá xítá?

4 Jè Nainá k'oqá kitsò: "Jchaxkoín naq'èn-lé kó nea-lé", ko: "Jè xi chajano-lá na'èn-lá kó nea-lá tjiné-lá nga kiyá."

5 Tanga jñò bixón-nó: "Ingoò xítá ma kítsò-lá naq'èn-lá, o nea-lá: Mikiù kóma siichját'aà-lé; ngats'iì tsojmì xi tjín-na, jè Nainá jye kítsjaà-lá."

6 Bixón-nó nga mì tì kii tji'lde-lá nga skoëkón naq'èn-lá kó nea-lá; mì tì kii kóma kosikó-nó. K'oqá s'ín 'nè jñò nga nikíjna kjotíxoma-lá Nainá nga koi onguítjingui-lá kjotíxoma tsajòn.

7 Jñò, xítá xi jò ma isén-nó, ndaà kiichja it'aà tsajòn Isaías, xítá xi kiichja ngajo-lá Nainá k'e nga kitsò:

8 Jñà xítá koi beèxkón-na xi tå 'én chjá tanga jè iníma-lá kjiün tínat'aàxìn.

9 Njmé chjí-lá nga beèxkón-na, nga kjotíxoma-lá xítáá okóya koni tsà kjotíxoma-lá Nainá.

10 Jesúś, k'eé kiichja-lá ngats'iì xítá, kitsò-lá:

—Tiná'yaà kó ndaà kàtachiya-nó.

11 Jñà tsojmì xi tso'ba kine-ne xítá, mìtsà jñà xi síkits'ón xítá nga nguixkon Nainá; jñà xi tso'ba bitjo-ne xi síkits'ón.

12 Jñà xítá xi kota'yát'aà-lá Jesúś ijchòkon, kiskònanguí-lá, kitsò-lá:

—¿A tjiüñ-lé jñà xítá fariseo kójti-lá k'e nga kii'ncchré 'én koni s'ín kinokjòi?

13 Jesúś kitsò-lá:

—Nítón mé tsojmì tjé xi mìtsà jè Na'èn-ná xi tíjna ngajmiì tsibítje, tjánè-né skanda kó imá-la.

14 Ki kii 'nè kinda; jñà xítá fariseo mejèn-lá okó-lá ndiyá jñà xítá xi mikiù tsejèn-lá, tanga jñà, tikoqá mikiù tsejèn-lá. Tsà jngoo xítá xi mikiù tsejèn-lá, mikiù kóma kokó-lá ndiyá jngoo xi tikoqá mikiù tsejèn-lá. Ingajò, yaá kixoya ngajo ñánda ch'o choòn.

15 Pedro kitsò-lá Jesúś:

—Tenojmíya-nájen jè kjoaq koi koni s'ín kasi.

16 Jesúś kitsò:

—¿Jñò, a tikoqá mikiù machiya-nó kó tsöya-ne?

17 ¿A mì fiya-nó ngats'iì tsojmì xi ndsobaá chine-ná, indso'bá fis'en, ikjoàn bitjojüñ-ne yijo-ná?

18 Tanga ngats'iì 'én xi ndsobaá nokjoàa-ná, iníma-ná bitjojüñ; jñà 'én koi, jñà-né xi síkits'ón xítá nga nguixkon Nainá.

¹⁹ Nga yaá bitjokàjiùn iníma-lä xítä kjohítsjeèn xi ch'o tsò, koni jñà xi xítä sík'en, kó xi kjoä chijngui s'ín ts'e xítä xi k'ejé kù bixan kó xi jye chixàn, kó kjoä chijé, kó kjoä ndiso kó kjoä nga chajno-ná.

²⁰ Ngats'iì kjoä koi xi iníma-lä bitjokàjiùn-ne xítä, jñà-né xi síkits'ón xítä; tanga k'ë nga bichiaá, nás'ín mìkiù onljnoaá ndsaá, mìkiù síkits'ón-ná.

*Kó kitsò jngòò chjoón xi xìn nangui-lä nga kòkjeiín-lä it'aà ts'e Jesús
(Marcos 7:24-30)*

²¹ Jesús itjokàjiùn ya i'nde jè; kù i'nde ñánda 'mì Tiro ko Sidón.

²² Jngòò chjoón xi xítä Cananea xi ya i'nde-lä, inchrobà-ne ijchòkon Jesús, 'ñó kiichjä, kitsò-lä:

—Na'én, nga ya nchrobàt'aà-ne tje-lä xitaxá ítjòn David [nga ji tijna ngajo-lä] jchahimä-ná! Ndí tsòti-nä ch'in nejí tijùn iníma-lä, tseé kjo'in tísíkjeiín.

²³ Tanga Jesús nì mé 'én kiichjä-lä jè chjoón. Kó jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús, kitsò:

—Kot'in-lä chjoón jè, kàtjì-ne; tsí ch'o kjindáya tjingui-ná.

²⁴ K'ëé kitsò Jesús:

—Nainá kisikasén-na, tà jñà j'í katsjià xítä naxandá Israel nga kichijà koni orrè.

²⁵ Tanga jè chjoón tsasixkó'nchit'aà-lä Jesús, kitsò-lä:

—Na'én, tchjhát'aà-ná.

²⁶ Jesús kitsò-lä:

—Mìkiù ndaà tjín nga chjaà'an-lä niñø jñà jxti, ikjoàn k'oì-lá nañá.

²⁷ Tanga jè chjoón kitsò:

—Jon, Na'én, tanga jñà nañá kineé xì-lä tsojmì xi bixòngui imixa-lä nei-lä.

²⁸ Jesús k'ëé kitsò-lä:

—Jí chjoón, 'ñó ndaà mokjeiín-lè it'aà ts'án. Koas'ín kàtama koni s'ín mején-lè.

Kó jè tsòti-lä chjoón, tik'ëé kjònndaà-ne nga tijè-ne hora.

Kó kis'in Jesús nga kjin skoya ch'in kisindaà-ne

²⁹ Jesús kii-ne ya i'nde ñánda 'mì Tiro ko Sidón koa tsatot'aà indiì nandá Galilea. K'ëé kiimjìn-jno jngòò nindo kó yaá tsibjìna.

³⁰ Kjin jchán xítä ijchòtjngui-lä ñánda tijna; ijchòko-la xítä xi tsá'yá kjoàn, xítä xi mìkiù tsejèn-lä, xítä xi kótó tsja kjoàn, xítä xi mìkiù ma chja kó xítä xi k'ejí ch'in tijín-lä; yaá kisikitsajnangui ndsoko Jesús. Ngats'iì xítä koi kisindaà-ne.

³¹ Tà kjoxkón-lä jñà xítä k'ë nga kijtseè nga komà kiichjä-ne jñà xi mìkiù ma chja; koa jñà xi mìkiù ndaà sítá tsja, kjònndaà-ne; xi mì ma fi, komà kii-ne; koa jñà xi mìkiù tsejèn-lä, kjòtsejèn-lä. K'ëé jeya kisikjna Nainá koni kisikjñà xítä-lä naxandá Israel.

*Kó kis'in Jesús nga niñòn jmìi xítä kisikjèn
(Marcos 8:1-10)*

³² Jesús kii-chjä-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä, kitsò-lä:

—Mahimakeè-ná jñà xítä koi. Jye kò jàn nàchrjein tijín-lä nga títsajnakó-na, koa nímé tijín tsojmì xi kine. Majin-na nga tà k'oas'ín sikasén chjan-na ni'ya-lä tsà ya kohindaàya ndiyá.

³³ Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús kitsò:

—Jngoo ì'nde ì't'aà xìn ñánda njmé tsojmì tjín, ¿kós'ín kóma sakó-ná tsojmì xi kókjén jñà xítä koi nga 'ñó kjin ma-ne?

³⁴ Jesús kiskónanguí-lä, kitsò-la:

—¿Kó tjín ma inchrájín xi tíyijò-nò?

Jñà xítä xi kota'yát'aà-lä kitsò:

—Itoò ma-ne inchrájín, kó tjín chiba-najen tìn jtobá.

³⁵ K'eeé kitsò Jesús:

—Koatìn-lä kàtitsajnat'aà nangui jñà xítä.

³⁶ Jesús kiskoé inchrájín xi itoò ma-ne kó jñà tìn jtobá, kitsjaà-lä kjondaà Nainá, ikjoàn kisixkoaya, kjòngatsja jñà xítä xi kota'yát'aà-lä mé-ne nga kitsjaà-lä jñà xítä xi kjin ma-ne.

³⁷ Tsakjèn yije xítä kóhötjín skanda kó nga kjòskiì. K'e nga tsibíxkó-ne xi tsiningui-ne, ngui itoò nisiyá komà.

³⁸ Jñà xítä xi tsakjén, ñijòn jmiì ma-ne xi xítä x'in, mìkiì kòxkeya jñà íchjín kó ixti.

³⁹ Jesús kisihixat'aà xítä, ikjoàn jahas'en chitso koa kiì ya ì'nde ñánda 'mì Magdala.

16

*Kó kitsò Jesús k'e nga jñà xítä fariseo ko xítä saduceo kisijé jngoo seña
(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)*

¹ Jñà xítä fariseo ko xítä saduceo kiìkon Jesús ñánda tijna nga mejèn-lä skót'aà tsà kixí kjoa nga Nainá kisikasén. Kisijé jngoo-lä seña xi jeya tjín xi it'aà ts'e Nainá nchrobá-ne.

² Tanga Jesús kitsò-la:

—K'e nga jye mahixòn, jñò, bixón-nò: “Ndaà choòn nchijòn-lè, inì choòn ján ngajmiì.”

³ K'e nga tajñòya bixón-nò: “Mikiì ndaà choòn nàchrjein ì'ndeí; ngajmiì inì choòn kó ifi kjiya.” Jñò xi jò ma isén-nò, 'ya-nò kó choòn ngajmiì tanga mìkii fiya-nò kó tsöya-ne kjoxkón xi tíma nàchrjein ì'ndeí.

⁴ Jñà xítä ts'en kó xítä xi mìkii 'nchréñijon-lä Nainá, jngoo seña síjé xi jeya tjín; tanga njmé seña skoe, tà jè skoe ts'e Jonás, xítä xi kùlchjá ngajo-lä Nainá. Jesús yaá kisiktsajna xítä koi; jè, kiì-né.

*Jesús, mé kjoa xi tísingásòn-kó kjohítsjeèn xi okóya xítä fariseo
(Marcos 8:14-21)*

⁵ Jñà xítä xi kota'yát'aà-lä Jesús, k'e nga tsatot'aà xijngoaà nandá, kichàajiìn-lä mìkii ts'a inchrájín.

⁶ Jesús kitsò-la:

—Chítsejèn-lä koa tükindäa yijo-nò ì't'aà ts'e na'yø san-lä xítä fariseo ko xítä saduceo.

⁷ Xítä xi kota'yát'aà-lä Jesús tsöhókø xíkjín, kitsò-la:

—Koií kótsò-ná nga mìkii kich'á inchrájín.

⁸ Jesús nítogón kijtseèya-lä, kitsò-la:

—¿Mé-ne kókixón-nò nga tsjin-nò inchrájín? 'Ñó chibä mokjeiín-nò ì't'aà ts'an.

⁹ ¿A mì machiya-nò, a mì bítsjeèn-nò k'e nga kisika'biá inchrájín xi 'òn ma-ne koa 'òn jmiì xítä x'in tsakjén? ¿Kó tjín nisiyá tsibíxkó-isa?

¹⁰ ¿A mì tíjilin-nò tikoá k'e nga kisika'biá inchrájín xi itoò ma-ne kó ñijòn jmiì xítä tsakjén? ¿Kó tjín nisiyá tsibíxkó-isa?

11 ¿Mé-ne nga mìkìi machiya-nò nga 'an mìtsà koi xi qtìxan-nò jì'aà ts'e inchrajín? Jè-né nga tìkindaq a yijo-nò na'yo san-là xítà fariseo ko xítà saduceo.

12 K'ee kjòchiya-là nga jè Jesús k'e nga okitsò-là: "Tìkindaq a yijo-nò", mìtsà na'yo san-là inchrajín xi tsibénojmí-là, jñà kjohítsjeèn xi okóya jñà xítà fariseo ko xítà saduceo.

Kó kitsò Pedro yá xítà-ne Jesús
(*Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21*)

13 K'e nga ijchò Jesús ya i'nde ñanda 'mì Cesarea ts'e Filipo kiskònanguilà jñà xítà xi kota'yàt'aà-là. Kitsò-là:

—¿Kó tsò jñà xítà? ¿Yá-ná 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na?

14 Kitsò jñà xítà xi kota'yàt'aà-là:

—Tjín xi tsò: "Jè Juan xi kis'iìn bautizar xítà." Ko tjín xi tsò: "Jè Elías." Tìkoáá tjín xítà xi tsò: "Jè Jeremías." Ko xi k'ejí xítà tsò-né: "Jngoo xítà xi kiichjá ngajo-la Nainá."

15 K'ee kitsò Jesús:

—¿Koä jñò, kó bixón? ¿Yá-ná 'an?

16 K'ee kjochjá Simón Pedro kitsò:

—Ji-né xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá], Ki'ndí-là Nainá xi tíjnakon.

17 Ikjøän kiichjá Jesús; kitsò-là:

—Mé tà ndaà-lè nga ji Simón, ki'ndí-là Jonás. Jè Nainá xi tíjna ngajmiì tsakó-lè ngats'iì kjoä koi; mìtsà xítà isò'nde tsibénojmí-lè.

18 'An, k'oäá xán-lè nga Pedro 'mì-lè [nga ndaño tsò-ne]; yaá isòn ndaño jè kíndaasoàn naxandá-na; na's'in jè nga'ñò-là kjoäbiyaà mìkìi siilkjine-là jñà xítà naxandá-na.

19 'Aán tsjaà-lè ibj-là xotjoa-là naxandá xi jè otíxoma-là jè xi ngajmiì nchrobá-ne; ngats'iì kjoä xi koi'ndi i isò'nde, tìkoäá ján ngajmiì Nainá tsjá'nde-né; ko jñà kjoä xi mìkìi koi'ndi i isò'nde, tìkoäá ján ngajmiì, Nainá mìkìi tsjá'nde.

20 Jesús kitsò-là jñà xítà xi kota'yàt'aà-là:

—Kí yá xi bènojmí-là nga 'an-ná xi Cristo [nga 'aán kisikasén-na Nainá].

K'oäá s'in tsibénojmí Jesús kjoäbiyaà-là
(*Marcos 8:31-9:1; Lucas 9:22-27*)

21 Tìkoj-ne nàchrjein Jesús tsibíts'ià nga tsibénojmíya-là xítà xi kota'yàt'aà-là nga jè, ján kjoä Jerusalén, koä jñà xítà jchínga ko xítà sko-là no'mìi ko xítà xi okóya kjoäti xoma-là Nainá xi kiskìi Moisés, tseé kjo'in tsjá-là. Siik'en-né. Tanga k'e nga kijchò jàn nàchrjein, kjoäáyà-là.

22 Jè Pedro k'ee kiikò Jesús ñanda jì'aà xin nga kiichjako nga mìkìi ndaà tjín koni tsò. Kitsò-là:

—Na'èn, kí k'oäá s'in nìkítsjiùn. Mì k'oäá tsò Nainá nga k'oas'ín komat'in.

23 Tanga Jesús kisikáfaya, kitsò-là jè Pedro:

—Tìsit'aàxín-ná ji xítà neijí. Tà mejèn-lè nga jé binchaàtsji-ná. Mìtsà k'oas'ín nìkítsjiùn koni s'in tjín kjohítsjeèn-là xítà.

24 Jesús k'ee kitsò-là xítà xi kota'yàt'aà-là:

—Tsà yá xi mejèn-là nga xítà ts'an koma, kàtatsjeìn-takòn mé xi mejèn-là yijo-là; koni jngoo xítà xi 'yajen krò-là, kàtijnandaà nga siilkjéin kjo'in xi kjoä ts'an; ndaà kàtjìt'aà-na.

25 Nga njita yá xita xi mejèn-laq kochrjetji yijo-laq nga nimé kjo'in sakò-laq, tå saá sìlchija-né ko kjo'in kijnajiin; tånga jé xi tijnandaà nga tsjá yijo-laq xi kjoa ts'an, sakò-laq kjoabinachon nga it'aà ts'an ndaa kíjna.

26 ¿Mé xi sìlkijne jngoo xita nás'in tjoé yije-laq isò'nde tsà sìlchja iníma-laq? Nimé. ¿A komaá kojichjí kjoabiyaà jngoo xita xi majin-laq nga kiyá? Majin.

27 'An xi Ki'ndí-laq Xita xan-laq yijo-na kítjojeén ijngoo k'a-na nga kjoikoqa kjoajeya-laq Na'èn-nä ko àkjale-laq nga sichikon-t'ian nga jngoo ijngoo xita koni s'in kisikitasòn.

28 Okixí xi xan-nò, títsajnajiin i'nga ijndé xita xi mi kì kiyá skanda k'e nga skoe-na xi Ki'ndí-laq Xita xan-laq yijo-na nga kítjojen ijngoo k'a nga kotoixoma.

17

Kí komà nga jahatjìya i'ñó isén-la Jesús ya isò'nga nindoò (Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)

1 Nga komà joòn nàchrjein Jesús kílmijìn-jno jngoo nindoò xi 'nga kji; kiiko jè Pedro, Jacobo, ko Juan xi 'ndse ma Jacobo.

2 K'e nga ijchò i'nde jè, Jesús, jahatjìya i'ñó isén-la nga nguixkon jñà xita koi. Koqá kji komà isén-laq koni kji ts'oí ko jè nikje-laq kjòchroba-né koni isén ndobá.

3 Jñà xita koi tå njitoón kítseè Moisés ko Elías nga nchijoókjoo Jesús.

4 Pedro kitsò-laq Jesús:

—Nä'lèn, ndaa tjín nga i titsajnaá; tsà mejèn-lè jàn ni'ya xkójndà kíndaà-jen, jngoo tsiji, jngoo ts'e Moisés ko xi ijngoo ts'e Elías.

5 K'e nga tichja Pedro, j'iì jngoo 'nguién-laq ifi xi ote kji xi tsibí'ma xita koi, ko ya jiùn ifi kina'yá jngoo-laq én xi kitsò:

—Jè jee xi kí'ndi-nä xi 'ñó matsjaké ko xi xó jaàjìùn-nä; jè tjiná'ya-là.

6 Jñà xita xi kota'yàt'aà-laq Jesús k'e nga kíl'nchré, tå kitsakjòn-né. K'qué tsoyijò tsakjàn skanda it'aà nangui.

7 Jesús kiukasit'aà chrañà-laq; kisikjaníyá-laq, kitsò-laq:

—Tisítjeen, kì tsakjón-jèn.

8 K'e nga kiskoòtsejèn xita koi mi ti yá tjín-ne. Tå jè tajngoò sijna Jesús.

9 K'e nga inchrohòjen-t'aà-ne nindoò, Jesús kitsò-laq:

—Kì yá xita xi bènojmí-laq jè kjoa xi kà'yaà skanda k'e nga kjoáaya-na it'aà ts'e kjoabiyaà 'an xi Ki'ndí-laq Xita xan-laq yijo-na.

10 Jñà xita xi kota'yàt'aà-laq Jesús kiskònanguí-laq, kitsò-laq:

—¿Mé-ne kotsò-ne xita xi okóya kjoòtixoma-laq Nainá xi kiskiì Moisés nga jè Elías kjojí itjòn?

11 Jesús kitsò:

—Okixí-né, jè kjojí itjòn Elías, ko jè kojindaàjìùn yije kjoa.

12 Tanga 'an, k'oaá xán-nò, jè Elías, jyeé j'iì. Jñà xita, mìkiì kítseèxkon. Ta k'oaá s'in kisikò koni s'in mejèn-laq. K'oaá tis'in komat'ian 'an xi Ki'ndí-laq Xita xan-laq yijo-na; tseé kjo'in tsjá-na jñà xita.

13 Jñà xita xi kota'yàt'aà-laq Jesús k'qué kjòchiya-laq nga jè Jesús, k'e nga tichja it'aà ts'e Elías, jè Juan xi kis'iìn bautizar xita xi otsò-laq.

Kós'in koma kitjokàjìùn iníma ch'o-laq neií xi tjín-la xita (Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)

14 K'e nga ijchò Jesús ñánda títsajna xita xi kjìn ma-ne, jngoo xita ijchò kasit'aà-laq nga tsasixkó'nhchit'aà-laq, kitsò-laq:

15 —Na'èn, chahimai kí'ndí-ná. Ch'in biyaàxín tjín-lá. 'Nó tse kjo'in síkjeiín. Jyeé kòkjìn k'a kaájiún ní'ín kó nandá.

16 Ií kóf'ílkó-lá jñà xítá xi kota'yát'aà-lé, tānga míkiì mandaà-lá.

17 Jesús kitsò:

—Jñò xítá xi míkiì mokjeiín-nò jt'aà ts'án xi ch'o 'nè. ¿Skanda mé náchrjein kótijnaqo-nò? ¿Skanda mé náchrjein ská-na kjoa-nò? Nchrohókó-ná jè ti ijndé.

18 Jesús tsohótiko jè iníma ch'o-lá neíi koa itjokajiún-ne yijo-lá jè ti. Tijè-ne hora, nitoón kjöndaa-ne.

19 Jñà xítá xi kota'yát'aà-lá Jesús kiskònanguit'aàxín-lá. Kitsò-lá:

—¿Mé-ne ngajen míkiì kòbitojílin-najen jè iníma ch'o-lá neíi?

20 Jesús kitsò-lá:

—Míkiì komà-nò koi-né nga tà chiba mokjeiín-nò jt'aà ts'án. Okixíi xi xan-nò tsà ta okji kokjeiín-nò koni kji xojmá mostaza nga itsé kji, kóma k'oín-lá nindoò: "Tixín ijndé. T'in ján xijngoaà ñánda jt'aà xín." Koá jè nindoò kośit'aàxín-né. Jñò, nímé kjoa xi in koma-nò tsà ndaa kókjeiín-nò.

21 Jñà iníma ch'o-lá neíi xi okjoàn, k'ee bitjokajiún nga nokjoat'aà-lá Nainá ko nga bijnachjaán.

K'oaá s'in tsibénojmí Jesús kjoabiyaà-la xi ma-ne jò k'a (Márcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)

22 K'è nga tañá kitjen nga tjima ya j'nde Galilea, Jesús kitsò-lá jñà xítá xi kota'yát'aà-lá:

—An, xi Kí'ndí-lá Xítá xan-lá yijo-ná, yaá tsobá'ñó-na jñà xítá,

23 Ikjoàn sìlk'en-na. Tānga k'è nga kijchó jàn náchrjein nga kiyá, kjoaáya-na. Jñà xítá xi kota'yát'aà-lá k'è nga kii'nchré 'én koi tå ba koma-lá.

Tsojmì xi machjítì ts'e ingo ítjòn

24 K'è nga ijhchó Jesús ko xítá xi kota'yát'aà-lá ján naxandá Capernaum, jñà xítá xi bíxkó tón ts'e ingo ítjòn kiskònanguit-lá Pedro kitsò-lá:

—Jè Maestro-lé, ¿a míkiì bíchjí tón ts'e ingo?

25 Jè Pedro kitsò:

—Jon, bíchjí-né.

K'è nga jahas'en ni'ya Pedro, Jesús, jè kíchjá ítjòn-lá, kitsò-lá:

—¿Kó si Simón, jè xítaxá ítjòn xi i isò'nde ts'e, yá-né xi síkchjítì tsojmì ko ton-sá? ¿A jñà-né xi i naxandá-lá, o xi jñá-né xi xin i'nde-lá?

26 Pedro kitsò:

—Jñà xi xin i'nde-lá xi bíchjí.

K'ee kitsò-lá Jesús:

—Jñà xi i naxandá-lá nímé koíchjí.

27 Tānga mé-ne nga mì ch'o kítsó-ná jñà xítá, t'in ján indiì ndáchikon. Tíkatjen-jíin kíchá libá-lé xi tsobá'ñó tjin, koá jè tjin xi chjoé ítjoìn, chíx'ejj tso'ba; ya tjí-a jngoo tón. Komaá-ne nga kíchjí xi ts'án kó tsíji. Tikojj, tíchjí-lá.

18

Yá xítá-ne xi týna ítjòn it'aà ts'e Nainá (Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

1 Jñà náchrjein koi jñà xítá xi kota'yát'aà-lá Jesús ijchòkon nga kiskònanguit-lá; kitsò-lá:

—Jñà xítä xi jè otíxoma-lä xi ngajmii nchrobá-ne, ¿yá-ne xi tíjna ítjòn nga lsä 'ñó chjí-lä?

² Jesúz kükchja jngoo-lä ndí ti. Kisikasíjna jngoo osen-lä jñà xítä.

³ Kitsö:

—Okixii xi xan-nò, jñò, tsà mì kì sïkjatjilya-lä kjohítsjeèn-nò kó tsà mì kì k'oas'ín s'een koni jñà ndí ixti mìkii kitjás'en-jñoö ñánda tihotíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne.

⁴ Jè xi sïlkajen-lä iníma-lä koni ndí ti jè, jè-né xi tíjna ítjòn-lä ngats'íi xítä xi jè tihotíxoma-lä xi ngajmii nchrobá-ne.

⁵ Nítä yá-ne xi jt'aà ts'än skoétjò jngoo ndí ti koni jè, 'qán xi skoétjò-na.

Mé xi ok'in-lä jñà xítä xi jé ótsji-lä xítä xi kj'ejí

(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)

⁶ Nítä yá-ne xi jé skinljin jngoo ndí xítä imä xi mokjeiín-lä jt'aà ts'än, lsäá-la ndaà kóma tsà sïngui'ñó jngoo ndajö natsí is'iin, ikjoàn sïkatjén-jìn ndáchikon ñánda nga 'ñó nanga 'ncha nandá.

⁷ Ima xó-ne jñà xítä isò'nde nga tjín jchán xítä xi ótsji'nde-lä nga mejèn-lä nga sakó jé. Tanga xó k'oqá kóma-ne iso'nde, tanga imä xó-né jè xítä xi ótsji-lä jé xi kj'ejí xítä.

⁸ Tsà jè ndsaa kó ndsokoó ótsji jé-nò, tichátjòn koä kjiùn tikatsjoò. lsäá ndaà-nè tsà xkoán titsjòo nga kitjás'en ñánda s'e-nò kjoabinachon, mì k'oqá-ne tsà jò ma ndsaa kó ndsokoó koä jáñ onguió ijíin ni'ín ts'e j'nde kjo'in nítä mé nachrjein-ne.

⁹ Tsà jè xkoón ótsji jé-nò, tjinachrjeeè, kjiùn tikatsjoò. lsäá ndaà-nè tsà jngoo ma xkoón nga kitjás'en ñánda s'e-nò kjoabinachon, mì k'oqá-ne tsà jò ma xkoón koä jáñ onguió ijíin ni'ín ts'e j'nde kjo'in.

Kjoä xi mangásòn ts'e orrè xi kichijà
(Lucas 15:3-7)

¹⁰ Nijngoo ndí xítä koi xi nachrjenguoò; k'oqá xán-nò, jáñ ngajmii, jñà àkjale-lä xítä koi, yaqá titsjajna kji't'aà nga ngruixkon Na'èn-nä xi tíjna ngajmii.

¹¹ 'An xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä koií xá j'í-na nga j'í kàchrrekàjñaa kjo'in jñà xítä xi kichijà.

¹² ¿Kó bixón? Tsà jngoo xítä xi jngoo sìndo ma orrè-lä koä tsà sijchaya jngoo jáñ ijíin ijñá, ¿a mìtsa sïlkitsajna jñà xi ñijòn-kaàn kó chrj'oòn ñijòn ma nga kjoí kátsji jè orrè xi kichijà jngoo?

¹³ Tsà kotsjí-lä, okixii xi xan-nò, lsäá tsja kóma-lä nei-lä jè orrè xi jngoo ma, mì k'oqá-ne jñà xi kjin ma xi mì kì kichijà.

¹⁴ K'oqá s'ín mejèn-lä Nainá xi tíjna ngajmii nga nijngoo xítä sïchja iníma-lä.

Mé xi mochjeén k'ë nga sïndajàjìn jngoo-lä xítä
(Lucas 17:3-4)

¹⁵ Tsà jè 'ndsi ch'o tísiko-lè, tjinókjoä-lä k'ë nga ta jè tajngoo tíjna; tindajàjìn-koí jè kjoä-la; tsà kjj'nchré-lè, jyeé ndaà kichibà-nò 'ndsi.

¹⁶ Tanga tsà mìkii kjj'nchré-lè, k'ee tjinókjoä-lä tsà jngoo koä tsà jò xítä mé-ne nga kjj'nchré yije-ne 'én xi chibà koni s'ín tichja Xojon-lä Nainá nga tsà: Mochjeén-né tsà jò koä tsà jàñ xítä xi tsjá 'én nga kóma sïndajàjìn nítä mé kjoä-ne mé-ne nga chjí-lä.

¹⁷ Tsà mìkii 'nchréñjon-lä jñà xítä koi, koä tìn-lä xítä naxandá-lä Nainá; koä tsà mìkii 'nchréñjon-lä jñà xítä naxandá-lä Nainá, ta k'oas'ín jchatakoìn koni tsà jngoo xítä xi mìkii beëxkon Nainá, koni tsà jngoo xítä xi tsójmù sïkíchjítjì.

18 'Okixí xi xan-nò, jñò, ngats'iì kjoaq xi koi'nde ijsò'nde, tikoqá ján ngajmiì Nainá tsjá'nde-né; koaq jñà kjoaq xi mìkiì koi'nde ijsò'nde, tikoqá ján ngajmiì Nainá mìkiì tsjá'nde.

19 'Ijngoo k'a koaq xan-nò: tsà jò ma-nò ijsò'nde xi tijngoo takòn nga sijét'aà-là Na'èn-na xi tijna ngajmiì nítä mé kjoaq-ne, tsjá-nò.

20 Ya ñanda titsajna jò jàn xítä-nä xi it'aa ts'än bixoña, yaá tijnajüñ osen-la.

21 K'ee kiù kasit'aà chrañà-la jè Pedro, kiskònanguí-la Jesú, kitsò-la:

—Na'èn, ¿kó tjín k'a siijchàat'aà-la xinguiqa k'e nga tsà ch'o tísiko-na? ¿A skanda itoò k'a?

22 Jesú kitsò-la:

—Mitsà xan-lè itoò k'a; xaán-lè itoò k'a xi jàn-kaàn ko te.

Jngoo chí'nda xi mi kí kisijchàat'aà-la xíkjín

23 'Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oqá s'ín tjín koni kis'iìn jngoo xítaxá ítjòn xi kisijé-la kindä xítä chí'nda-la.

24 K'e nga tís'ín kindä j'ii jngoo chí'nda-la xi 'ñó kjìn millón ton kitjen-la.

25 Chí'nda jè tsjìn-la ton xi koijchí-la. Jè nei-la kitsjaà okixí nga kàtasatína osen jé chá, ko chjoón-la ko ixti-la, ngats'iì tsojmì xi tjín-la mé-ne nga kochjí-la ton xi kitjen-la.

26 Chí'nda jè tsasíxkó'nchit'aà-la jè nei-la; tsibítsi'ba-la, kitsò-la: "Na'èn, tjín-lè kjondaà, chíñakjoaq-ná; kichjí yijeé-lè ngats'iì xi kitjen-na."

27 Jè nei-la kjòhímakéè chí'nda-la, kisijchàat'aà-la nga yije kindä xi kitjen-la koaq kisikínandeí-ne.

28 Tík'e-ne nga itijo ni'ya chí'nda jè, kisatiükjoo jngoo chí'nda xíkjín xi tikoá ton kitjen chiba-la xi ts'e. Kitsobà'ñó ís'iìn nga mején-la kinchàjtä-la, kitsò-la: "Tíchjí-ná xi kitjen-lè."

29 Koaq jè chí'nda xíkjín tsasíxkó'nchit'aà-la, tsibítsi'ba-la. Kitsò-la: "Chíñakjoaq-ná, kichjí yijeé-lè xi kitjen-na."

30 Tanga jè mìkiì kòkjeiñ-la. Ta saà ndayá kiskinìs'en skanda k'e nga koijchí yije-la kóhotjín xi kitjen-la.

31 K'e nga kijtseè jñà chí'nda xíkjín xi i'nga, baá kooma-la. K'ee kiù tsibénojmí-la nei-la ngats'iì kjoaq xi komà.

32 Jè xítaxá ítjòn xi nei-la, k'ee kiskinìkjaà chí'nda jè, kitsò-la: "Jí chí'nda xi ch'o 'nì. 'An kisijchàat'aà-lè ngayije xi kitjen-lè k'e nga tsibítsi'ba-ná."

33 Tikoqá ngaji tjí'nde-lè nga jchahímachíi chí'nda xinguiji koni s'ín kisíko-lè nga kjòhímakéè-lè."

34 Jè nei-la kjòjiti-la, k'ee kitsjaà okixí nga kàt'iì-la kjo'in skanda k'e nga koijchí yije xi kitjen-la.

35 Jesú kitsò:

—Jñò k'oqá tís'ín siiko-nò nga jngoo ijngoo Na'èn-na xi tijna ngajmiì tsà nga mi koo inimá-nò siijchàat'aà-la jé-la xinguiqo.

19

Kiis'ín tsakóya Jesú it'aà ts'e xita xi tsjìn xíkjín

(Marcos 10:1-12; Lucas 16:18)

1 K'e nga jye kiùchja Jesú, kiù-ne ya Galilea ján nangui Judea xi tijna xijngoaà xajngá nandá Jordán.

2 'Nó kjín xita kiùtjngui-la koaq yaá kisindaà-ne j'nde jè jñà xita xi xk'én.

3 Ijchò i'nga **xítə** fariseo ya ñánda tijna Jesús nga mejèn-lə skónəchən-lə. Ikjoàn kiskònanguí-lə, kitsò-lə:

—¿A tjí'nde-lə xi x'in nga tsjìjn chjoón-lə xi nítə mé kjoə-ne?

4 Jesús kitsò-lə:

—¿A k'jé'e bìxkejñoò Xojon-lə Nainá nga tsò: “Nainá, k'ę nga sa tsibíndaà **xítə**, tsibíndaà x'in kō chjoón?”

5 K'oáá kitsò: “K'oáá ma-ne nga jè x'in siikjna na'èn-lə kō nea-lə nga kíjnako chjoón-lə. Ta jngoo xítə kōma-ne ingajò.”

6 Mìtsà tjì jò ma-ne, tà jngoo kōma-ne. K'oií kjoa-lə nga mì yá **xítə** tjí'nde-lə nga siitsjìn-ne xíkjín xi Nainá kisjìngoo.

7 Jñà **xítə** fariseo kiskònanguí-lə Jesús:

—¿Mé-ne jè Moisés kitsjaà'nde-ne nga tsò: **xojon** kàtasindaà nga kōma tsjín xíkjín **xítə**?

8 Jesús kitsò-lə:

—Koíí-né nga táchajiún tjín iníma-nò, Moisés kitsjaà'nde-nò nga kijnioò íchjín-nò, tānga k'ę nga sa tāts'en-lə kjoa, mì k'oáá s'in tjín.

9 An k'oáá xán-nò, jè x'in xi tsjín-ne chjoón-lə, tsà mìtsà kjoa chijngui tísiko, ko tsà k'jéí chjoón kíxan-kó, jyeé kjoa chijngui tís'in jè x'in. Tíkoáá tsà jè x'in xi kíxan-kó jngoo chjoón xíktsjìn x'in-lə, tíkoáá kjoa chijngui tís'in.

10 Jñà **xítə** xi kota'yàt'aà-lə Jesús kitsò:

—Tsà k'oáá s'in 'iin tjín kjoa ts'e **xítə** xi bixan, isá-la ndaà s'e tsà mì kí kíxan **xítə**.

11 Jesús kitsò-lə:

—Tjín **xítə** xi mìkiì mokjeiín-lə kjohtíxomá jè; tà jñà **xítə** xi Nainá xó k'oás'in kitsjaà-lə.

12 Tjín **xítə** xi mìkiì bixan nga xó k'oás'in kits'iìn-ne nga mì íchjín sìls'in-lə; tíkoáá tjín **xítə** xi **xítə** xi xíkjín okisiko nga mì íchjín sìls'in-lə; tíkoáá tjín **xítə** xi mìkiì bixan nga k'oás'in tsibínè-lə yijo-lə nga mì íchjín sìls'in-lə nga mejèn-lə sìlxá it'aà ts'e kjohtíxoma-lə ngajmii. Jñà **xítə** xi chíkjoa-lə nga mokjeiín-lə kjoa koi, k'oás'in kàtasíkitasón.

Kíí kitsò Jesús nga kisichikon-t'in ndí **ixti**

(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

13 Jñà **xítə** j'íiko-lə ndí **ixti** ñánda tijna Jesús nga mejèn-lə koót'aà-lə tsja ko kítsi'batjì, tānga jñà **xítə** xi kota'yàt'aà-lə Jesús tsohótiko jñà **xítə** xi j'íiko ndí **ixti**.

14 K'éé kitsò Jesús:

—Tjí'l'nde-lə jñà ndí **ixti** nga kàtjanchrobákon-na. Kí binchahikon-lə. Jñà xi k'oás'in tjín iníma-lə koni ts'e ndí **ixti**, jyeé ts'e ngats'ií kjondaà xi tjín ya ñánda tihotíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne.

15 Jesús tsohósòn-lə tsja jñà ndí **ixti**; ikjoàn kiì-ne ya j'nde jè.

Xítə xi 'ñó kjìn tsojmì tjín-lə

(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)

16 Jngoo **xítə** ijchòkon Jesús, kiskònanguí-lə, kitsò-lə:

—Maestro, ¿mé kjondaà xi s'iaàn nga s'e-lə kjoabinachon iníma-nə nítə kíe-ne?

17 Jesús kitsò-lə:

—¿Mé-ne chjinangui-ná it'aà ts'e kjoa xi ndaà tjín? Mìtsà yá tjín xi ndaà **xítə**, tà jngoo Nainá. Tsà mejèn-lè nga s'e-lè kjoabinachon nítə kjé-ne, tíkitasón kjohtíxoma-lə Nainá.

18 Xítä jè kiskònanguí:

—¿Ñá-laqá kjotíxoma-ne?

Jesús kitsò-laqá:

—“Kì xítä nìk'in; kì kjoaq chijngui 'nì; kì chijé 'nì; kì 'én ndiso nokjoqá jt'aà ts'e xítä xi k'ejí;

19 jcháxkoín na'én-lè kó neaq-lè; títsgachi xítä xinguii koni tsà tì yijo tsiji-ne.”

20 —Ngats'iì kjoqtíxoma koi jyeé kisikitasoàn —kitsò jè ti—. ¿Mé xi chija lsá-na?

21 Jesús kitsò-laqá:

—Tsà mején-lè nga nguì kixi kjini, t'in, tatijni yije tsojmì xi tjín-lè. Jè ton-lè tika'bí-laqá xítä imá mé-ne nga s'e-lè kjoaq machikon-t'in ján ngajmiì. Ikjoàn nchrobájtíngui-ná.

22 Xítä jè, k'è nga kii'nchré 'én koi, tà baá komà-laqá, koií kjoaq-laqá nga 'ñó kjìn tsojmì tjín-laqá.

23 K'èé kitsò-laqá xítä xi kota'yàt'aà-laqá Jesú:

—Okixií xi xan-nò. 'Nó 'in kóma-laqá jñà xítä nchiná nga kjoqhas'en-jìùn nánda tilhotíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne.

24 Nguì jngoo k'a koxan-nò, lsáá mì 'in kóma-laqá jngoo cho camello nga kjoqhas'en xkón nindoò xi tjahaña-ne nikje, mì k'oqá-ne koni jngoo xítä nchiná xi 'ñó tjín-laqá tsojmì nga kóma kjoqhas'en-jìùn nánda tilhotíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne.

25 K'èé nga kii'nchré 'én koi jñà xítä xi kota'yàt'aà-laqá Jesú tà kjòxkón-laqá. K'èé kitsò:

—¿Yá-né xi kitjokàjìùn kjo'in kjoaq ts'e jé-laqá?

26 Jesú kiskoò'an, kitsò-laqá:

—Jñà xítä mikiù kóma-laqá kochrékàjìùn kjo'in inimá-laqá. Tanga xi Nainá kómaá-laqá ngats'iì kjoaq.

27 K'èé kitsò Pedro:

—Na'én, ngajen, jyeé kinikitsajna yije-jen ngats'iì tsojmì xi tjín-najen, koaq ji tjaatjíngui-léjen. ¿Mé xi tjoé-najen?

28 Jesú kitsò-laqá:

—Xi okixií xi xan-nò, k'è nga kijchò nachrjein nga koxitseya ijngoo k'a isò'nde, ko 'an xi Ki'ndí-laqá Xítä xan-laqá yijo-na, k'è nga kótijnasoàn íxile xi 'ñó jeya tjína, jñò, xi jye 'an tjaatjíngui-ná, tikoáá yáá kítsajnasòn íxile ts'e kjoqtíxoma xi tejò ma-ne, nga jñò kíndaajiùn-laqá jñà xítä xi tejò tje-laqá ts'e naxandá Israel.

29 Ngats'iì xi kjoaq ts'an kisikíjna ni'ya-laqá, 'ndse, ndichja, na'én-laqá, nea-laqá, chijoón-laqá, ixti-laqá, nanguí-laqá, jngoo sindo k'a k'oqá tjín tjoé lsá-laqá. Tikoáá tjoé-laqá kjoabinachon nítja kjé-né.

30 I'ndei, kjìn xítä xi títsajna ítjòn, k'è nga kóma jskan jñà kítsajna tjíngui. Ko xi títsajna tjíngui i'ndei k'è nga kóma jskan jñà kítsajna ítjòn.

20

Chi'nda xi kisikáxqo tsojmì tjé

1 Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oqá s'ín ngaya-laqá koni tsà jngoo xítä xi tjín-laqá nanguí. Kii nga tajñòya nga kii kátsji chi'nda xi sìixákò nánda tjín-laqá toò uva.

2 K'è nga jye tsibíndaajiùn-kó nga kojíichjí-laqá koni tjín síkijne xítä chi'nda nga jngoo nachrjein, ikjoàn kisikasén nánda kisikáx.

3 Ijngòò k'a kii jè nei-là xá koni xi ñijaàn-la nga tajñòya. Kijtseè lsä chì'nda xi týijójiün ndítsïn xi tsjìn-là xá.

4 Kitsò-lä: "Tanguió tixákø-ná. 'An kíchjí-nò koni tjín machjí-nò." Kii chì'nda koi nga kisixá.

5 Jè nei-là xá, kii ijngòò k'a k'ë nga ijchò nchisen. Tíkoqá kii ijngòò k'a k'ë nga ijchò xi jàn nga kjòhoxòn.

6 Jye-la ijchò tsà xi 'òn nga kjòhoxòn, itjo ijngòò k'a jè nei-là xá; koä kisakò lsä-la chì'nda xi tà jyò títsajna. Kitsò-lä: "¿Mé-ne tà jyò títsajna-nò kó nga kó'ba-nò nachrjein nga mì níxá-nò?"

7 Jñà chì'nda koi kitsò: "Koíí-né nga mì yá tsjá xá-najen." K'ëé kitsò-lä: "Tanguió ndaà tsà jñò; tanguí tixá ján jjiün tsojmí tjè-na."

8 K'ë nga jye kójñò, jè nei-là xá kitsò-lä jè xítä xi síkinda chì'nda-lä: "Tínkjoä-là ngats'iü chì'nda. Tichjí-la. Títs'iaqo-ne jñà xi iskan kófahas'en xá-lä; koä jñà xi itjòn kófahas'en, tijkjehet'aà-ne."

9 K'ëé kíichjä-lä jñà chì'nda xi jahas'en xi 'òn nga kjòhoxòn; k'oqá tjín tsibichjí-lä koni tjín chjí-lä nga jngòò nachrjein nga jngòò ijngòò.

10 K'ë nga kjòchjí-lä jñà chì'nda xi jahas'en tajñòya, k'oqá komà-lä tsà lsäa tse kochjí-lä. Tanga tà ngásòn tjín kjòchjí-lä koni tjín machjí-lä nga jngòò nachrjein nga jngòò ijngòò.

11 K'ë nga jye kjòchjí-lä chjí'nda koi ikjoàn tsibíts'ia nga tsatít'aà jè nei-là xá.

12 Kitsò-lä: "Jñà chì'nda xi iskan kòbijchó, tà jngòò hora kásixá, koä ngajen kàníxá-najen nga kó'ba nachrjein koä kàníkjeiñ-lajen ndobá nga kó'ba nachrjein. Tà ngásòn tjín tibichjí-najen."

13 Tanga jè nei-là xá kitsò jngòò-lä jñà chì'nda: "Jí amigo mitsà mé xi ch'o títsiko-lë; k'oqá tjín tibichjí-lë koni tjín chjí-lä nga jngòò nachrjein nga k'oqá s'in kàchibá.

14 Chjoí chjí-lë koä t'in-ne. K'oqá s'in mejèn-na nga k'oqá tjí tjín tsjaà-lä jè xi iskan kásixá koni tjín títsjaà-lë.

15 Nga ko ton-na, ¿a mì tjí'lde-na nga k'oqá s'in s'iaàn koni s'in mejèn-na? ¿A maxitakòn-né nga 'an ndaà xítä?"

16 Jesús kitsò lsä:

—K'oqá s'in koma jñà xítä xi títsajna tjingui nachrjein j'ndeji, nga koma iskan, jñà kitsajna itjòn; koä jñà xi títsajna itjòn j'ndeji nga koma iskan jñà kjoéhet'aà-ne. [Kjìn ma-ne xi xó chjä-lä Nainá tanga chiba ma-ne xi tjájün.]

*K'oqá s'in tsibéngjmí Jesús kjoabiyaà-lä xi ma-ne jàn k'a
(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)*

17 Jesús k'ë nga nchifi ján naxàndá Jerusalén, kíichjat'aàxìn-lä jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä xi tejò ma-ne, kitsò-lä:

18 —I'ndeji nga titsahonguiá naxàndá Jerusalén, 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na yaá tsobà'ñó-na xítä sko-lä no'mii ko xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés nga kojìl'nè-na kjoabiyaà,

19 ikjoàn siìngatsja-na jñà xi mitsà xítä judío nga siìsobà-na, kojà-na, koòt'aà-na krò. Tanga xi koma jàn nachrjein kjoqáya-na.

*Kjondaà xi kisijé nea-la Jacobo ko Juan
(Marcos 10:35-45)*

20 Nea-la Jacobo ko Juan ixti-lä Zebedeo ijchòkon ñánda tíjna Jesús. Tjiko ixti-lä. Tsasíxkó'nchit'aà-lä Jesús nga kisijé jngòò-lä kjondaà.

21 Jesús kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿Mé xi mejèn-lè?

Jè chjoón kitsò:

—Ya ñánda kótxomai, tjiì okixi nga ya kàtiyijòt'aà-lè xiti-ná. Jngòò kàtiyakixi-lè koa jngòò kàtiynat'aà-lè xi ngaskón-lè.

²² Jesúus kitsò-lá:

—Mikiì 'yaà mé xi nijé. ¿A kichikjoá-nò nga kotojñoò jè kjo'in xi 'an kotojñaà?

Xítá koi kitsò:

—Kichikjoá-najen.

²³ K'ee kitsò-lá Jesúus:

—Okixi-né, k'oaa tis'ín kotojñoò kjo'in koni 'an, tanga xi 'an tsjaà-nò nga ya kitsajnat'aà-ná ya kixi-na ko ngaskón-na mitsà 'an oko-na nga tsjaà-nò. Jñá i'nde koi, jñá tjoé-lá xítá xi Nainá títsajnanda-lá nga tsjá-lá.

²⁴ K'e nga kii'nchré jñá xítá-lá Jesúus xi i'nga xi te ma-ne, kójti-lá it'aà ts'e xítá xi jò ma-ne.

²⁵ Jesúus kiichjá-lá, kitsò:

—Jyeé tíjiùn-nò nga jñá xítá sko-lá naxandá, nanguí síktsajna xítá-lá xi jñá otíxoma-la. Tikoqá jñá xítá xi 'nga xá tjín-lá, jñá xi beè nga otíxoma-la xítá.

²⁶ Tanga jñá mikiì k'oas'ín s'een. Tsà jngòò xítá xinguioo mejèn-lá 'nga kíjna, jè xi kàtasixá-lá xítá xi i'nga.

²⁷ Ko jè xi mejèn-lá kíjna ítjòn, chí'nda-nò kàtama.

²⁸ 'An xi Ki'ndí-lá Xítá xan-lá yijo-ná, mitsà koi xá j'i-na nga 'an kos'in-na, tà saá 'an siixá-lá xítá xi i'nga ko tsjaà yijo-ná nga kiyá mé-ne nga kjìn xítá kitjokàjin-ne kjo'in xi kjoa ts'e je-lá.

*Kó kisiko Jesúus nga kisindaà-ne xítá xi jò ma-ne xi mikiì tsejèn-la
(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)*

²⁹ K'e nga jye nchifí-ne ya naxandá Jericó, kjin xítá kiütjingui-lá Jesúus.

³⁰ Ya indiì ndiyá koni s'ín tifí Jesúus, jò xítá xi mikiì tsejèn-lá títsajna. K'e nga kii'nchré nga jè Jesúus tifaya ndiyá, 'ñó kiichjá-lá kitsò-lá:

—¡Na'én, nga ya nchrobát'aà-ne tje-lá xítaxá ítjòn David [nga ji tijna ngajo-lá] jchahimatakón-najen!

³¹ Jñá xítá xi tjiko Jesúus tsohotíko-ne nga jyò kàtitsajna, tanga jñá xítá xi mikiì tsejèn-la, isaqá 'ñó kiichjá, kitsò:

—¡Na'én, xi tje-lá David, jchahimatakón-najen!

³² K'ee tsasíjna Jesúus koa kiichjá-lá, kiskònanguí-lá, kitsò-lá:

—¿Mé xi mejèn-nò nga siíko-nò?

³³ Jñá xítá koi, kitsò:

—Na'én, mejèn-najen nga kàtatsejèn-najen.

³⁴ Jesúus kjohimakeè jñá xítá koi. Tsohot'aà-lá tsja xkon koa niqón kjótsejèn-la. Ikjоán kiütjingui-lá Jesúus.

21

*Kó kitsò xítá naxandá k'e nga jahas'en-jün Jesúus ján Jerusalén
(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)*

¹ K'e nga jye kjomeè bijchó chrañá-lá naxandá Jerusalén ijchò jngòò naxandá xi 'mì Betfagé ya chrañat'aà-lá nindoò Yá Olivo. Jesúus kisikasén jò xítá xi kota'yàt'aà-lá.

² Kitsò-lá:

—Tanguió ján ndí naxandá itsé xi kijnat'aà ján koä ya sakó jngooò-nò orra xi tjít'aà'ñó koä ndí búrró ki'ndí-lä. Chíjndá'ñó koä nchrohóko-ná.

³ Tsá yá xi kó kitsö-nò, koä'ln-lä: "Jé xó Na'èn-ná kochjeén-lä koä nítqón xó siikasén-ne."

⁴ K'oaa's ín komà mé-ne nga tsitasòn-ne koni s'ín kiskiù xítä xi kiichja ngajo-la Nainá, nga tsò:

⁵ Koä'ln-lä naxandá Sión:

"Chítsejèn-lä Xita Ítjòn-lè;
nga jií nchrobá katsejèn-lè;

imaá kji;

tínasòn jngooò-lä búrró,

jngooò ndí búrró itsé xi ki'ndí-lä cho ch'á."

⁶ Kií jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesú, k'oas'ín kisikitasòn koni s'ín kisatiixá-lä.

⁷ K'e nga ijhòkó ñánda tijna Jesú jè orra ko ki'ndí-lä, jñà kisikjeén nikje-lä nga tsohójtsa-lä; ikjoàn tsibijnasòn-la Jesú.

⁸ Koa jñà xítä xi kjin ma-ne tsohójngooò nikje-lä ya iya ndiyá. Tjín i'nga xi chrja-la yá tsate, ikjoàn tsohójngooò iya ndiyá.

⁹ Jñà xítä xi tijma ítjòn-lä ko xi tijngui-lä tsibits'iä nga 'ñó kiichja, kitsò:

—Jeya kàtijna jè xi ya nchrobát'aà-ne tje-lä xítaxá ítjòn David [nga jè kíjna ngajo-la]! imé ta ndaà-lä jè xi nchrobá ngajo-la Na'èn-ná! Jeya choòn ján ngajmii!

¹⁰ K'e nga jahas'en Jesú ya naxandá Jerusalén ngats'íi xítä naxandá tà kjòxkón-lä, koä kiskònangui-lä xíkjín. Kitsò:

—¿Yá xita-ne jè?

¹¹ Jñà xítä xi kjin ma-ne kitsò:

—Jè xítä xi chjä ngajo-la Nainá xi Jesú 'mì xi Nazaret ts'e, ya nangu Galilea.

K'e nga tsachrje ingo ítjòn jñà xita xi otíjna tsojmì

(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹² Jesú jahas'en ya nditsin ingo ítjòn-la Nainá, tsachrje yije ngats'íi xítä xi ya nchihotíjna ko nchihotse tsojmì ya nditsin ingo. Kisihitíkjá imixa-lä jñà xítä xi síkjatjìya ton ko tikooá kisikatsjoò íxile-lä jñà xi otíjna nise paloma.

¹³ Kitsò-la:

—Jè Xojon-la Nainá tsò-né: "Ni'ya-na, ni'ya-lä ochikoón k'oín." Tanga jñò, nguijo-la xítä chijé titsa'né.

¹⁴ Nga ya ingo ítjòn tijna Jesú, ijchò kinchat'aà-lä xítä xi mikiù tsejèn-lä ko xi tsá'yá kjoàn; jè Jesú kisindaà-ne xítä koi.

¹⁵ Jñà xítä sko-la no'mii ko xítä xi okóya kjomoxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés kòkján-la k'e nga kijtseeè kjoxkón xi kis'iìn Jesú ko nga kií'chré 'én-lä jñà ndí xiti xi chjaya iya ingo ítjòn, nga tsò: "Jeya kàtijna jè xi ya nchrobát'aà-ne tje-lä xítaxá ítjòn David [nga jè kíjna ngajo-la]!"

¹⁶ K'ee kiichja xítä koi, kitsò-la Jesú:

—¿A na'yà-né? ¿A ndaà tsò 'én xi chjä jñà xiti koi?

Jesú kitsò:

—Jon, 'chré-ná. ¿A kj'eè bixkejñò Xojon-la Nainá nga tsò?

Jñà ndí xiti xi jtobá kjoän ko ki'ndí xi sa oki,

jñà-né xi títsajnandaà nga jeya siikjána Nainá.

¹⁷ Jesú yaá kisiktsajna jñà xítä koi, itjojìin-ne ya naxandá ítjòn Jerusalén. Kii ján naxandá Betania. Yaá kisikjáya nga nítjen.

K'è nga jè Jesús kisixì yá-lä toò iko
(Marcos 11:12-14, 20-26)

¹⁸ K'è nga tajñöya nga tífi-ne Jerusalén, Jesús, kjòhojò-lä.

¹⁹ Kijtseè jngoo yá-lä toò iko xi ya chrañà indiì ndiyá síjna. Kii katsejèn-la tanga nimé toò yijà-lä. Tà xkaá tjin-lä. K'ee kitsò-lä Jesús:

—Ni tì jngoo nachrjein koja-lè toò.

Koja jè yá toò iko nitoón kixì.

²⁰ K'è nga kijtseè jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús, tà kjòxkón-lä. K'ee kiskònanguí-lä mé-ne nga tà nítón kixì-ne jè yá-lä toò iko.

²¹ Jesús kitsò-lä:

—Xi okixì, tsà ndaà mokjeiín-nò jt'aà ts'än, tsà mi jò tjin-lä inima-nò, komaá-nò nga k'oqas'í s'eén koni s'in kàsikoaa jè yá iko; tikoaa komaa-nò k'oín-lä jè nindoò: "Tisixìn; ján tikitjen-jìn yijo-lè ndáchikon." Kó k'oqá s'in koma.

²² Jñò, tsà ndaà mokjeiín-nò nítä mé xi sijé k'è nga kítsi'ba, k'oqá s'in tjoé-nò.

Kjotíxoma xi tjin-la jè Jesús
(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

²³ K'è nga jye komà kjoaq koi, Jesús jahas'en ya nditsin jngoo ítjòn kó k'è nga tihokoya-lä xítä ijchòkon jñà xítä sko-lä no'mii kó xítä jchínga-lä jñà xítä judio. Kiskònanguí-lä:

—¿Mé kjotíxoma xi tsjá'nde-lè koni s'in 'ni? ¿Yá xi kitsjaà-lè kjotíxoma koi?

²⁴ Jesús kitsò-lä:

—Tikoaa 'an skònanguí jngoo-nò kjoaq. Jñò, tsà kók'oín-ná, tikoaa 'an k'oqá xán-nò yá xi kitsjaà-nä kjotíxoma koni s'in s'iaàn.

²⁵ Jè Juan, k'è nga kis'lin bautizar xítä, ¿yá xi kitsjaà-lä kjotíxoma? ¿A Nainá-né xi tijna ngajmii, o xi tà xítä-né?

Jñà xítä koi k'ee tsajoóya-ne. Kitsò-lä xíkjín:

—Tsà kixoán: "Nainá kitsjaà-lä kjotíxoma", kitsò-ná: "¿Mé-ne mikiù kòkjeiín-nò jt'aà ts'e?"

²⁶ Koja tsà kixoán: "It'aà ts'e xítä-né", tsakjoòn-ná tsà koi nachrjein-lä jñà xítä naxandá skaàn-ko-ná, nga ngats'iì, ngui k'oqá tsò nga jè Juan, jngoo xítä xi kiichjá ngajo-lä Nainá.

²⁷ K'ee kiichjá, kitsò-lä Jesús:

—Mi kì 'ya-jen.

Koja jè Jesús kitsò-lä:

—Tikoaa 'an mikiù k'oqá xán-nò yá xi kitsjaà-na kjotíxoma koni s'in s'iaàn.

Kjoaq xi mangásòn ts'e ixti xijo ma-ne

²⁸ Jesús kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿Jñò, kó bixón? Jngoo xítä xi jò ma ixti x'in-lä kitsò jngoo k'a-lä jngoo ti-lä: "Na'èn, t'in, tixá-lä jè toò uva-na."

²⁹ Ti jè kitsò: "Majin-na." Tanga komà iskan, kisikitsjeèn; k'ee kii sítá.

³⁰ Na'èn-lä k'ee kii nga kükön ti xi ljngoo. K'oqá tì kitsò-lä. Tanga ti jè, kitsò: "Ndaà tjin na'èn, komáa kjián." Tanga mikiù kii.

³¹ ¿Ná-lä nga ingajò ixti xi kisikitasòn-lä na'èn-lä?

Jñà xítä kitsò:

—Jè xi ítjòn.

K'ee kitsò-lä Jesús:

—Okixjí xi xan-nò, jñà xítä xi síkíchjítì tsojmì ts'e Roma kó jñà íchjín ská, isáá nítón kjoahas'en ñánda nga Nainá tíhotíxoma mì k'oqá-ne koni jñò.

³² Nga jè Juan xi kis'iin bautizar xítä k'oíj xá j'íl-ne nga tsakóya-lä xítä kós'in sijjhá yijo-lä, tanga jñò mikiù kòkjeíñ-nò. Koä jñà xi síkíchjítì tsojmì kó jñà íchjín ská kòkjeíñ-lä. Tanga jñò ndaà nás'ín kí'yaà yije kjoä koi, mikiù kinikájno jé-nò kó mikiù kòkjeíñ-nò.

Jñà chí'nda ts'en (Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

³³ 'Tíná'yaà ijngoo-lä kjoä xi mangásòn. Jngoò xítä xi tjín-la nangui, tsibítje toò uva kó tsibíndiì-lä ínchibá, ikjoàn tsibíndaà jngoo j'nde ñánda tsí'ñóngui nandá-lä toò uva. Tikoä tsibíndaà jngoo torre ñánda bítsajna xítä nga síkinda yije kóhötjín. Ikjoàn kisikìña-lä nangui-lä xítä xi kj'eíj nga kisixásòn. Ikjoàn kii nei-lä nangui ñánda j'nde kjìn.

³⁴ K'ë nga ijchò náchrjein-lä nga jye kòjchá toò uva, jè nei-lä nangui kisikasén xítä chí'nda-lä nga kisiéj-lä xi jè oko-lä ts'e toò uva xi kòjchá.

³⁵ Tanga jñà xítä xi kisixásòn nangui kitsobà'ñó xítä-lä jè nei-lä nangui. Jngoò xi tsí'beé-lä kó jngoo xi kisik'en koä jè xi ijngoo ndaðo tsibínè.

³⁶ K'ë komà iskan jè nei-lä nangui isáá kjìn xítä-lä kisikasén tanga jñà xítä xi síxásòn nangui ta ngásòn kisikö ngats'iì chí'nda xi j'íl.

³⁷ K'ë nga jyehet'aà-ne kisikasén ki'ndí-lä. Kisikítsjeèn kitsò: "Skoexkón-lä ki'ndí-na."

³⁸ Jñà xítä xi síxásòn nangui k'ë nga kijtseè jè ki'ndí-lä nei-lä nangui tsajoóya-ne, kitsò-lä xíkjín: "Jé jèè xi tjoé kjotjò-lä j'nde, sìk'eén kó tsaján kóma j'nde."

³⁹ Kitsobà'ñó, tsachrjejìùn ya nangui ñánda titje toò uva. Ikjoàn kisik'en.

⁴⁰ Jñò, ¿kó bixón? K'ë nga kjoíj nei-lä nangui, ¿mé xi sìlkö jñà xítä xi kisixásòn nangui-lä?

⁴¹ Jñà xítä xi nchi'nchré kitsò:

—Jngoo k'aá sìlk'en jñà xítä ts'en; mikiù kohimakeè. Kó jè nangui-lä, kj'eíj xítä sijikìña-lä xi kojichjí kó kjí oko-lä k'ë nga kojchá toò uva.

⁴² Jesúz kitsò-lä:

—¿A kj'eé bìxkejñoò Xojon-lä Nainá nga tsò?:

Jè ndaðo xi tsachrjekàngui chjinechrjó nga sa ítjòn, jè-né xi komà ndaðo tats'en chrjó-lä ni'ya.

K'oqá s'ín kis'iin Nainá.

Jñá, tà maxkón-ná k'ë nga 'yaá kjoä koi.

⁴³ K'oíj koxan-nò jñò, tjáxin-nò kjoä machikon-t'in nga jè Nainá tíhotíxoma-nò. Jñá tjoé-lä xítä xi k'oas'ín síxá koni s'ín ok'ìn-lä xá-la Nainá.

⁴⁴ Xi it'aà ts'e ndaðo, nítä yá-ne xi kixqosòn ndaðo jè, koxkoaya-né; kó tsà jè ndaðo skanè xítä, kochijo-né.

⁴⁵ Jñà xítä sko-lä no'miì ko xítä fariseo, k'ë nga kii'nchré koni s'ín kílichjá Jesúz nga tsibénomí' én xi mangásòn, k'ëé kjochiya-lä nga jt'aà ts'e-né koni s'ín kílichjá Jesúz.

⁴⁶ Tík'eé-ne mejèn kitsobà'ñó Jesúz tanga jñá kitsakjòn-lä xítä naxàndá, koi-né nga k'oqá s'ín mokjeíñ-lä jñà xítä nga jè Jesúz, jngoo xítä xi chja ngajo-lä Nainá.

22

S'eí xi bitjo k'e nga bixan xítá (Lucas 14:15-24)

¹ Jesús tsibíts'ia jingoò k'a nga tsakóya-lá xítá kjoá xi mangásòn. Kitsò:

² —Koni s'in otíxoma jè xi ngajmiù nchrobá-ne, k'oqá s'in mangásòn koni jingoò xítaxá ítjòn xi tsibíjna jingoò s'eí k'e nga chixàñ ti-la.

³ Kisikasén chí'nda-lá mé-ne nga kii kichjá-lá ngats'iù xítá xi xó kinokjoá-lá nga ti-la tibixan. Tanga jñá xítá koi, mikiì kókjeiñ-lá nga kii s'eí.

⁴ Ijngoo k'a kisikasén chí'nda-lá xi kj'eí. Kitsò-lá: "Kot'in-lá jñá xítá xi jye kii'nchré: Tsojmì xi skine, jyeé tjíndaà; jyeé kisik'en nchraja-ná, cho xi 'ñó xiné. Jyeé tjíndaà yije kóhotjín. Kàtjanchrobá s'eí."

⁵ Tanga jñá xítá koi mikiì kisis'in. Tjin xi rancho-lá kii-katsejèn-lá; tjin xi kjohimá-lá kii.

⁶ Koá jñá xítá xi i'nga, kitsobà 'ñó chí'nda-lá jè xítaxá ítjòn. Kiskaàn-kó koá kisik'en.

⁷ Jè xítaxá ítjòn, 'ñó kójti-lá. K'ee kisikasén xítá soldado nga kisik'en yije kóhotjín jñá xítá koi nga ma-la sík'en-ná, koá tsaká naxandá-la.

⁸ Jè xítaxá ítjòn, ijngoo k'a kitsò-lá chí'nda-lá: "Kixíj kjoá, jyeé tjíndaà yije xi kjoa ts'e s'eí, tanga jñá xítá xi jye kii'nchré, mikiì mochjeéñ-lá nga i kjojí.

⁹ Tanguioò ijngoo k'a ya ndiyá jingoò osen-lá naxandá, tjinókjoá-lá xítá niña yá-ne xi skajñoò nga s'eí tjín kjoa ts'e xítá xi bixan."

¹⁰ Jñá chí'nda-lá xítaxá ítjòn kii kíxkóya xítá inchò calle niña yá xi kjotsja-lá nga kii s'eí, xítá xi ndaa kó xi mikiì ndaa; k'oqá s'in kitseè ni'ya.

¹¹ Jè xítaxá ítjòn, k'e nga jahas'en ni'ya, kiskoótsejèn-lá jñá xítá xi ijchò. K'ee kijtseeè jingoò xítá xi ya tijnajíin nga mikiì ikjá nikje-lá xi ts'e kjoá bixan.

¹² Kitsò-lá: "Jí, amigo, ¿kó s'in komà nga kòbitaàs'íin ijndé nga mikiì kichikjei nikje xi ts'e s'eí?" Tanga xítá jè, tà jyò tsibíjna.

¹³ Jè xítaxá ítjòn kitsò-lá jñá xítá xi nchisís'in-lá imixa: "Tit'aà'ñó ndsoko kó tsja. Ikoján tikitjeen ján jjilùn jñò ya ñanda nga skindáya kó siijts'iin ni'ñqo."

¹⁴ Kitsò-Isa Jesús:

—K'oqá s'in komà nga kjìn ma-ne xítá xi nokjoà-lá tanga tà chibaá ma-ne xi tjájiin.

Kjoá nga machjítì tsojmì

(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

¹⁵ Jñá xítá fariseo k'eé kii tsajoóya-ne nga mejèn-lá kohòngui Jesús mé 'én xi kichjá.

¹⁶ Koií kjoa-lá nga kisikasén-lá Jesús xítá-lá ko xítá-lá Herodes; kiskònanguí-lá, kitsò-lá:

—Maestro, 'ya-nájen nga 'én kixíj xi nokjoì koá k'oqá s'in okoòyi ndiyá-lá Nainá koni s'in tjín xi kjoá kixí. Mikiì 'ni kindá koni tsò-lé xítá; ko mitsà jè chítsejèn-jnoi kó kjoá xita.

¹⁷ Koatín-nájen. ¿A ndaaà tjín nga kichjítì-jen tsojmì jt'aà ts'e xítaxá ítjòn ts'e Roma, a xi majin-né?

¹⁸ Jesús kjochiya-lá nga ch'o nchisíkítsejèn. K'ee kitsò-lá:

—Jñó, xítá xi jò isén tjín-nò, mé-ne chonachan-ná.

¹⁹ Takó-ná jè ton xi machjítì-ne tsojmì.

K'ee j'iikø jingoò-lá ton denario.

²⁰ K'e nga kijtseeè Jesús, kiskònanguí-lá, kitsò-lá:

—¿Yá ts'e isén jè ko jè 'ín xi tjít'aà?

21 Kitsò xítq koi:

—Ts'eeé César, xítaxá ítjòn ts'e Roma.

K'eeé kitsò-là Jesús:

—Tjìù-lá César xi ts'e César koq tjìù-lá Nainá xi ts'e Nainá.

22 K'e nga kii'nchré 'én koi jñà xítq fariseo ko xítq-là Herodes, tà kjòxkón-là. Kitsjiùn Jesús, ikjoàn kii-ne.

*Kó s'ín komá k'e nga kjoqáya ijngóò k'a-la xítq xi jye k'en
(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)*

23 Tíkoi-ne náchrjein ijchòkon Jesús jñà xítq saduceo nga mìkiù mokjeíñ-là nga faáya-là jñà xítq xi jye k'en. Xítq koi kiskònanguí-là Jesús,

24 kitsò-là:

—Maestro, Moisés kitsò-né: “Tsà jngóò xítq x'in kiyá xi mìkiù kis'e-là ixti ko chjoón-là, jè 'ndse mik'en kixan-ko ijngóò k'a chjoón-là 'ndse nga s'e-là ixti xi tje ts'e 'ndse.”

25 Kis'e xó jngóò k'a xítq ijndé xi itoò komà 'ndse. Jè xi síjna ítjòn chixàñ, tanga k'e nga k'en, mìkiù kis'e-là ixti koq jè 'ndse xi ma jò-ne tsibijnakò jè chjoón ka'àn.

26 K'oqá tì komàt'in jè 'ndse xi ma jò-ne ko xi ma jàñ-ne skanda komà itoò. Nijngóò xi kis'e-là ixti.

27 Xi jyehet'aà-ne, k'en jè chjoón.

28 K'e nga tsà kjoqáya ijngóò k'a-là mik'en, ¿ñá-láá nga itoò 'ndse xi komá chjoón-là? Nga jñà chixàñ-ko nga itoò.

29 K'eeé kitsò-là Jesús:

—Jñò, maskáya-nò koi-né nga mìkiù 'yaà kó s'ín tichjá Xojon-là Nainá ko nga'ñò xi tjín-là Nainá.

30 K'e nga kjoqáya ijngóò k'a-là mik'en, íchjín, íchjá, mì tì kùi kixan-ne. K'oqá s'in s'e koni jñà ákjale xi títsajna ngajmii xi ts'e Nainá.

31 Jè kjoqá nga faáya ijngóò k'a-là mik'en, ¿a kj'eè bixkejñoò Xojon-là Nainá nga jè sobà Nainá xi kitsò:

32 “An-ná xi Nainá tsò-na Abraham, Isaac ko Jacob”? ¡Jñà xi jye k'en, mìtsà Nainá tsò-là xi Nainá; tà jñà xi títsajnakon xi Nainá tsò-là! [Nga it'aà ts'e Nainá, títsajnakon xítq koi.]

33 Jñà xítq naxàndá, k'e nga kii'nchré 'én koi, tà kjòxkón-là koni s'ín tsakóya Jesús.

*Jè kjotíxoma-là Nainá xi týjna ítjòn
(Marcos 12:28-34)*

34 Jñà xítq fariseo k'e nga kii'nchré nga Jesús kisikitsajnjayò jñà xítq sa-duceo, tsibíxkóya xílkjín.

35 Jngóò xi xítq ts'e, xi chjine xojon-là kjotíxoma-là Nainá xi kiskiù Moisés, mejèn-là skót'aà Jesús nga skónachan-là. Kiskònanguí-là, kitsò-là:

36 —Maestro, ¿ñá-láá kjotíxoma xi ìsa týjna ítjòn nga yije kjotíxoma ts'e Moisés?

37 Jesús kitsò-là:

—“Títsjachi Ná'èn-ná xi Nainá 'mì-là, nga ko inimà-lè ko kjohítsjeèn-lè ko nga tijnakoin.”

38 Jè kjotíxoma xi ìsa 'ñó tjín ko xi týjna ítjòn.

³⁹ Jè xi ma-ne jò, k'oqá tì tsò-ne: “Titsjachi xítä xinguji xi i'nga koni tsà tì yijo tsiji-nè.”

⁴⁰ Jñà títsajna ítjòn jñà kjotíxoma koi. Yaá bitjokàt'aà kóhotjín kjotíxoma xi i'nga xi ts'e Moisés ko xi ts'e xítä xi kiichjá ngajo-lá Nainá.

Nánda kitjen-la Cristo [xita xi xó kisikasén-ne Nainá]

(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

⁴¹ Tà kó yaá títsajna jñà xítä fariseo. Jesús kiskònangui-lá, kitsò-lá:

⁴² —¿Jñò, kó bixón it'aà ts'e Cristo [jè xítä xi xó sìlkasén-ne Nainá]? ¿Nánda kitjen-la?

Jñà xítä fariseo kitsò:

—Yaá kjinchrobàt'aà-ne tje-lá xítaxá ítjòn David [nga jè kíjna ngajo-lá].

⁴³ K'eeé kitsò Jesús:

—Tanga jè David k'e nga kiichjá nga ko nga'ñó-lá Injimá Tsjeè-lá Nainá, kitsò it'aà ts'e Cristo: “Jè otíxoma-na.” K'oqá s'in kiichjá David:

⁴⁴ Jè Nainá kitsò-lá jè xi otíxoma-na:

“Tijnat'aà-ná i kixi-ná

skanda k'e nga sìktsajnanguia ndsokoii

jñà xi kondrà-lé nga 'an jye kisikjne-lá.”

⁴⁵ Jè David, tsà kos'in kitsò-lá Cristo [jè xítä xi xó síkasén-ne Nainá], ¿kó s'in tjín-ne nga ya nchrobát'aà-ne tje-lá xítaxá ítjòn David?

⁴⁶ Nijngoò xi komá-lá nga kisikátji-ne 'én koi. Tjen-ne nachrjein koi, mì tì yá xi kjó'ñó-ne ikon nga kiskònangui ìsa-lá 'én xi kj'eíj.

23

Kiís'in kiichjá Jesús it'aà ts'e xita fariseo ko xita xi okóya kjotíxoma-la Nainá

(Marcos 12:38-40; Lucas 11:37-54; 20:45-47)

¹ Xi komá ìskan kitsò-lá Jesús jñà xítä xi kjìn ma-ne ko xítä xi kota'yàt'aà-lá:

² —Jñà xítä xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskiù Moisés ko jñà xítä fariseo tjín-lá xá nga okóya kjotíxoma-la Nainá xi kiskiù Moisés.

³ Tjiná'yaà yije-lá koni s'in okóya-nò. Tanga mìkiù k'oq 'nè koni s'in jñà xítä koi. Kj'eíj tsò ko kj'eíj s'in.

⁴ Jñà xítä koi binè-lá xítä xi kj'eíj kjotíxoma-lá xi 'ñó 'in tjín koni tsà ch'a i'i sík'a xi mìkiù k'a-la; koa jñà xítä xi okóya kjotíxoma, ni_itsé sichját'aà-lá jñà xítä nga sìlkitasòn kjotíxoma-lá.

⁵ Koni s'in yije kjoa koi, tà jè-né nga mejèn-lá nga ìsa ndaà skoë xita. Jè Xojon-lá Nainá xi ót'aà tjen-lá ko chrja-la, ìsaá iì s'in; koa jè nikje xi ókjá, ìsaá ndojo kjoàn s'in lixto xi titjòn-lá nikje-lá, tà jè xi mejèn-lá nga okó yijo-lá nga tsò nga xítä tsjeè-lá Nainá-né.

⁶ Mejèn-lá nga jñà kítsat'aà ítjòn ímixä k'e nga kjèn xítä ñánda tjín s'eí ko ya ni'ya ingo sinagoga mejèn-lá nga jñà kítsanè íxile xi jncha ítjòn.

⁷ Tikoqá mejèn-lá nga skoëxkón xítä xi kj'eíj, ndaà sìlxat'aà ya nditsin; kitsò-lá: “Maestro, Maestro.”

⁸ Tanga jñò, mìkiù bi'lnde nga “Maestro” kítsò-nò xítä; ngats'ioò jñò, 'ndse chibákoo xinguioo; tà jngoo ma xi Maestro-nò, jè Cristo [xítä xi xó kisikasén-ne Nainá].

⁹ Nijngoò xi “Na'èn” 'mì-lá i it'aà nangu; tà jngoo ma xi Na'èn-nò xi tijna ngajmii.

¹⁰ Koá ni yá xi xítä sko-lá kítsò-nò; tajngoò Cristo xi sko-lá tijna-nò.

¹¹ Jè xi 'ñó 'nga sìlkjna yijo-lá it'aà tsajòn, jè-né xi siìxá-lá xítä xi i'nga.

12 Jè xi 'nga síkjína yijo-lä, lsáá nangui kjína nga kóma jskan; ko jè xi nangui síkjína yijo-lä, lsáá 'nga kjína nga kóma jskan.

13 'ilma xó-nò jñò, xítä xi okooýa kjotíxoma-la Nainá xi kiskü Moisés, ko jñò xi xítä fariseo, xítä xi jò isén tjín-nò! Bíchjoà-là ndiyá-lä ngajmii jñà xítä xi mején-lä fahas'en ya ñánda nga tihotíxoma Nainá. Jñò, mikiù bitjaàs'en-jñoò ko mikiù bii'nde-lä xi kj'eíj xítä nga fahas'en-jíin.

14 'ilma xó-nò jñò, xítä xi okooýa kjotíxoma-la Nainá, ko jñò xi xítä fariseo, xítä xi jò isén tjín-nò! Chjáà'an-là ni'ya-lä íchjín ka'án xi jye k'en x'in-lä; ikjoàñ 'ñó ndojo onguíkqo ochikon-nò nga mején-nò nga bitsajna'ma nga mi'jcha-nò mé kjoqo xi 'nè. Koií kjoqo-lä lsáá tse kjo'in s'e-nò.

15 'ilma xó-nò jñò, xítä xi okooýa kjotíxoma-la Nainá, ko jñò xi xítä fariseo, xítä xi jò isén tjín-nò! Bitjaàson yije isò'nde ko ndáchikon nga nokjoà-là na's'in tà jngoo xítä nga ya fit'aà-nò. Ko k'e nga jye bitasòn-nò xítä jè, jò k'a okji ok'ìn-lä koni jñò nga s'e-lä kjoqo-in ya ñánda tití ni'ín ts'e j'nde kjo'in.

16 'ilma-xó-nò jñò, xítä xi mikiù tsejèn-nò nga mején-nò okoò-lä ndiyá xítä xi kj'eíj! Bixón-nò: "Tsà jngoo xítä xi tsjá 'én-lä xi it'aà ts'e ingo, mitsà mé-ne. Tanga tsà jngoo xítä tsjá 'én-lä xi it'aà ts'e tsojmì chjí xi oro ts'e ingo, koií xi kjo'ñó kítasòn 'én-lä."

17 Jñò xi xítä tòndo ko xítä xkàn 'mì-nò! ¿Ñá-laá xi lsá ndaa tjín? ¿A jñà tsojmì chjí xi oro a xi jè ingo xi síchikon-t'in tsojmì chjí?

18 Jñò k'oáá t'i bixón: "Tsà jngoo xítä tsjá 'én-lä nga kitso: Tíbeè j'nde tsjeè ñánda binchásön kjotjò xi tsjá-lä Nainá, jñà xítä mikiù kjo'ñó kítasòn 'én-lä. Tanga tsà tsjá 'én-lä xi it'aà ts'e tsojmì xi ya titsajnasòn jè j'nde tsjeè, jè xi okixi nga kjo'ñó kítasòn."

19 Jñò xi xítä tòndo ko xítä xkàn 'mì-nò! ¿Ñá-laá xi lsá ndaa tjín? ¿A jñà tsojmì xi tjín-són ya j'nde tsjeè a xi jè j'nde tsjeè xi síchikon-t'in tsojmì?

20 Jè xi tsjá 'én-lä xi it'aà ts'e j'nde tsjeè, tikoáá tsjá 'én-lä xi it'aà ts'e ngayije tsojmì xi ya tjín-són ya j'nde tsjeè.

21 Jè xi tsjá 'én-lä xi it'aà ts'e ingo mitsà tà jè it'aà ts'e ingo tsjá, tikoáá tsjá 'én-lä xi it'aà ts'e Nainá xi ya tjína.

22 Jè xi tsjá 'én-lä xi it'aà ts'e ngajmii, tsjá 'én-lä xi it'aà ts'e íxile kjotíxoma-la Nainá, tikoáá tsjá 'én-lä xi it'aà ts'e Nainá xi ya tjína ñíxile.

23 'ilma xó-nò jñò, xítä xi okooýa kjotíxoma-la Nainá, ko jñò xi xítä fariseo, xítä xi jò isén tjín-nò! Nga ma-nò 'bii-lä Nainá xi teya oko-lä ts'e xkä menta ko xkä anís ko xkä comino; tanga mikiù nikitasòn jè kjotíxoma xi lsá 'ñó mochjeén koni jè kjoqo kixi, kjoahimatakòn ko jè kjoqo nga kixi kàtakjeíñ-nò it'aà ts'e Nainá. Koií kjoqo xi 'ñó mochjeén nga kítasòn; tikoáá mochjeén-né nga kítasòn jñà kjoqo xi 'nга.

24 Jñò, xítä xi mikiù tsejèn-nò nga mején-nò okoò-lä ndiyá xítä xi kj'eíj, jñò, nikjaänguoò nátsé nga majin-nò nga chíjeén cho xi tjé, tanga mikiù 'yaà k'e nga chíjeén cho ch'á xi 'mì camello!

25 'ilma xó-nò jñò, xítä xi okooýa kjotíxoma-la Nainá, ko jñò xi xítä fariseo, xítä xi jò isén tjín-nò! Onijnoò chitsín-nò ko chrobä-nò ya isò'nga-lä tanga ya iya-lä kitseé tsojmì xi níchijé ko nga tse mején-nò.

26 Jñò xi xítä fariseo 'mì-nò, xi mikiù tsejèn-nò. Ítjòn tñánya chitsín-nò ko chrobä-nò ya iya-lä, mé-ne nga kotsjeè-ne isò'nga-la.

27 'ilma xó-nò jñò, xítä xi okooýa kjotíxoma-la Nainá, ko jñò xi xítä fariseo, xítä xi jò isén tjín-nò! K'oáá titsjoò koni kjoàñ chrijó-lä mik'en xi kitsilinga

isò'nga-là. Ndaà kjoàn, tànga ya iya-là kitseè nindaà-là mik'en kò ngats'iì tsojmi xi ch'o kjoàn.

²⁸ Jñò, k'oáá s'in 'nè nga nguixkon xítà, xítà ndaà-nò; tànga ijìùn iníma-nò kitseè kjoà xi jò isén tjín-là kò kjoà nga ch'o 'nè.

²⁹ 'ilmà xó-nò jñò, xítà xi okoöya kjotíxoma-là Nainá, ko jñò xi xítà fariseo, xítà xi jò isén tjín-nò! Bindaa chrój-là mik'en ts'e xítà xi kùchjà ngajo-là Nainá ko níkiunga chrój-là xi xítà kixi komà.

³⁰ Ikjоàn bixón: "Tsà jñá-la-ná xi titsajnakoaán jè nachrjein-là xítà jchinga-ná mì-la kùi kinichját'aà-lá xítà jchinga-ná nga kisik'en jñà xítà xi kùchjà ngajo-là Nainá."

³¹ K'oáá s'in 'ya-là nga tijñò 'ya-nò yijo-nò nga ixti-là maá xítà xi kisik'en xítà xi kùchjà ngajo-là Nainá.

³² Jñò, koni s'in tsibíts'ià xítà jchinga-nò, jngoo k'a tikitason yije kjoa.

³³ Jñò, k'oáá ngaya-là koni ye, nga ya tjen-nò it'aà ts'e ye. Mìkù kojno-nò j'nde ts'e kjo'in.

³⁴ K'oíj kjoà-là, 'an sikasén-nò xítà xi kichjà ngajo-là Nainá, xítà xi tjín-là kjoachjine ko xi koköya kjotíxoma. Tànga jñò, tjín xi sík'eèn, tjín xi kjót'aà krò koa tjín xi kixkàn-koo ya iya ní'ya ingo sinagoga; koa konguitjingui kondra-là xítà koi nga xkj xi ján naxandá.

³⁵ Jñò skanè yije-nò kjo'in jè jní xi kixíteèn ts'e xítà ndaà xi k'en, mats'iaqo-ne Abel, xítà kixi xi k'en itjòn, skanda jè Zácarías, kíndí-la Berekúias, jè xi kisik'en xítà tsajòn ya j'nde jngoo osen-là ñanda tijna Ni'ya Tsjee-là Nainá kò ñanda binchásòn kjojò xi tsjá-là Nainá jñà xítà.

³⁶ Okixíxi xan-nò, ngats'iì kjoa koi, jñà skanè-là kjo'in jñà xítà xi tjín j'nde!

Mé kjoa-ne nga kos'in kiùchjako-ne Jesús xítà naxandá Jerusalén (Lucas 13:34-35)

³⁷ 'Jñò xi xítà naxandá Jerusalén tsajòn xi ník'eèn xítà xi chjà ngajo-là Nainá kò bìnè ndajo jñà xítà xi Nainá sikasén-nò! ¡Kjin k'a kjomejèn-na nga tsibíxkoya xítà naxandá-nò, koni s'in xq'ndà nga bíngui jngaa-là jñà ixti-là; tànga jñò, mìkù kòkjeí-nò!

³⁸ Chítsejèn-là ni'ya-nò nga jye tsjiùn-takòn Nainá.

³⁹ K'oáá xán-nò mats'ia-ne nachrjein j'ndeí mì tì kùi jchaxkoòn-ná skanda k'e nga jè nachrjein nga kixón: "¡Mé ta ndaà-là jè xi nchrobá ngajo-là Nainá!"

24

K'e nga kiùchjá Jesús it'aà ts'e ingo kó s'in tjínè-là nga kixoñia (Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)

¹ Jesús k'e nga jye itjo-ne ingo itjòn, jyeé tífi nga ijchò kinchat'aà chrañà-là xítà xi kota'yàt'aà-là. Ikjоàn tsakó-là jè ingo itjòn kò ní'ya xi tjín-là.

² Jesús kitsò-là:

—¿A titsachítsejèn-là ngats'iì ni'ya koi? Okixíxi xan-nò, nì tì jngoo ndajo siyjòs-là xíkjín. Kixoñia yije-né kóhojtín.

Seña xi s'e k'e nga nchrobá ma chrañà nga kjoéhet'aà isò'nde (Marcos 13:3-23; Lucas 21:7-24, 17:22-24)

³ Jesús, k'e nga tijna ya nindoö Yá Olivo, ijchò kinchat'aà-là jñà xítà xi kota'yàt'aà-là nga kiskònanguit'aàxìn-là kitsò-là:

—Koatìn-nájen, ¿mé nachrjein-ne nga okoma kjoà koi? ¿Mé seña xi s'e k'e nga kjojjí ijngoo k'a kò k'e nga kjoéhet'aà isò'nde?

4 K'ee kitsò-là Jesús:

—Tikindaa yijo-nò nga mì yá xítà xi skónachan-nò.

5 Kjìn xítà kjoí xi 'ín ts'àn sìlkjeén; kitso: “An-ná xi Cristo, [nga 'aán kisikasén-na Nainá]”; koà kjìn xítà skónachan-là.

6 S'e kjojchán ñánda chrañat'aà ko tikoà kiná'ya-là kjoà ts'e kjojchán ñánda kjìn j'nde, tanga jñò, kù tsakjoòn-jèn. Xó k'oqá koma-ne. Tanga k'jéè tsà j'sò'nde tífehet'aà.

7 Naxàndá skààn-kjoò xi k'jéí naxàndá. Koà xítaxá kojìts'ia nga skààn-kjoòko xítaxá xi k'jéí naxàndá. S'e kjinchrá, s'e ch'in, ko k'oqá ch'ón nga xítà xi ján j'nde.

8 Ngats'iì kjoà koi, tà jè xi sa tímats'ia kjo'in.

9 'Jñà xítà skinit'aà-nò ts'e xítaxá nga tsjá-nò kjo'in; sìlk'en-nò. Ngats'iì xítà j'sò'nde kojikeè-nò koif kjoà-là nga 'an onguít'aà-ná.

10 Jè nachrjein koi, kjìn koma xi mì kù tì kokjeiìn-là it'aà ts'àn. Tijñà koótjinè-ne xíkjín xítà ko tsjénguikeè xíkjín.

11 Kjìn xítà s'e xi xítà ndiso xi kitso nga Nainá chja ngajo-la. Tikoà kjìn xítà skónachan-là.

12 Ndaà jchán s'e kjoqats'en; skanda mì tì kù kotsjakeè-ne xíkjín xítà.

13 Tanga jè xi kixi kíjnako kjoà xi mokjeiìn-là skanda k'ë nga kjoéhet'aà-ne kjoà, jè xi kitjokàjiìn kjo'in.

14 Koà jè 'én ndaà-là Nainá koni s'ín otíxoma Nainá, kobísòn yije-né nga títasa j'sò'nde mé-ne nga kji'nchré-ne ngats'iì xítà naxàndá; ikjoàn k'ee kjoéhet'aà j'sò'nde.

15 K'ë nga jchàa nga 'ñó ch'o tíma ya I'nde Tsjeè-là Nainá, koií kjoà tibitasòn koni s'ín kiskiì Daniel, xítà xi kiichjà ngajo-la Nainá. (Kàtasijiìn-là jñà xítà xi bíxke xojon jé.)

16 Jñò, k'ë nga jchàa kjoà koi, jñà xítà xi títsajna Judea, kàtanga, kàtji ñánda nindoò choòn.

17 Jè xi tijñas'nga ni'ya-là, kì tì kù fahas'en-ne ni'ya nga skoé tsojmì-là.

18 Jè xi tisíxájiìn nangui-là, kì tì kì nchrobá-ne nga nchrohókjá nikje-la.

19 jlmá xó-ne jñà íchjín xi ki'ndí'ya ko xi jxti xó nchisíkaki jñà nachrjein koi!

20 Tijét'aà-là Nainá mé-ne nga mì k'ee kiyó-nò k'ë nga nachrjein-là cho 'nchán ko k'ë nga nachrjein nikjáya.

21 Jñà nachrjein koi, tseé kjo'in s'e; k'jéè kii k'oqá ma skanda tjen-ne nga kisindaà j'sò'nde. Koà mì tì kii okoma-ne nga koma jskan.

22 Tsà mì k'oqá kitso Nainá nga isà chiba nachrjein s'e kjo'in njingoò xítà kitjokàjiìn kjo'in. Tanga koií kjoà-là jñà xítà xi xó jaàjiìn-ne Nainá, isà chiba nachrjein s'e kjo'in.

23 K'ë nga tsà yá xítà xi kitso-nò: “jchítsejèn-là ií tijna Cristo [xítà xi xó kisikasén-ne Nainá]”, o tsà kitso-nò: “Ján tijna ján!”, kì kii mokjeiìn-nò.

24 Kjoií xítà ndiso xi Cristo kitso-là yijo-là, tikoà kjoí xítà xi koà ti kitso nga jñà xi chja ngajo-là Nainá. K'oqá tjs'ín kokò seña ko kjojkón xi ndaà tjín nga skónachan. Skanda jñà xítà xi jye jaàjiìn Nainá mejèn skónachan-là tsà kokojeiìn-là.

25 Kangui nachrjeiìn tibenjomíya yije-nò kjoà xi koma jskan.

26 Tsà yá xítà xi kitso-nò: “jchítsejèn-là yaá tijna Cristo ya j'nde it'aà xìn ñánda nangui kixi choòn!”, kì kii onguió; koà tsà kitso-nò: “yaá tijnaya inga ni'ya!”, tikoà kì kii mokjeiìn-nò.

²⁷ Koni ma ni'ín ch'on k'ę nga ote ñánda bitjokàtji-ne ts'oí skanda ñánda okaàtji-ne, k'oqá s'ín koma k'ę nga kjoiaqá ijngoo k'a xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na.

²⁸ Ya ñánda kijna mik'en, yaá kítsajna jítin jñà líké.

*Mé xi koma k'ę nga kjoíj ijngoo k'a Ki'ndí-lä Xítä
(Marcos 13:24-37; Lucas 21:25-33; 17:26-30, 34-36)*

²⁹ Tjè-ne náchrjein, k'ę nga kjoéhet'aà kjo'in koi, jè ts'oí, mì tì kiù sìihiseèn-ne, kojñò-né, mì tì kù kotsjè-ne ndobá-lä. Tíkoqá jè sá, mì tì kiù sìihiseèn-ne. Ni'ño xi tjín ngajmii, kixongui-né. Jñà nga'ñó xi tjín ngajmii kitiya yijeé-lä.

³⁰ Ikjoàn skoe xítä jáñ ngajmii seña-na xi Ki'ndí-lä Xítä 'mì-na. Ngats'iì nañxandá xi tjín i sò'nde, jñà xítä skindàya-né nga 'ñó tsakjón. Koä skoe-na xítä xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na nga kjinchrobàjñaà jjùn ifi xi tjín ngajmii; tse nga'ñó kq kjoajeya kjoíikoqa.

³¹ Siikasén ákjale-nä nga 'ñó siükjindáya chrjo nga kojìxkóya xítä-na xi 'an xó jaajiùn-na nga niñón chrijangui-lä sò'nde, nga jngoo ijngoo ngobá-lä sò'nde.

³² 'Chítá'yàkoo jè yá-lä toò iko mé xi okóya-ná; k'ę nga ma kíndíya chrja-lä, ikjoàn bíjts'en xka-lä, tjíiñ-nò nga jye nchrobá machrañà chon ndobá.

³³ K'oqá tis'ín tjín, k'ę nga jchaa nga k'oqás'ín tíma kjoä koi, kàtasijiùn-nò nga 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na jyeé nítón kjoiaqá, k'oqá ngaya-lä koni tsà jye tjína chrañà xotjoä-lä ni'ya.

³⁴ Okixiì xi xan-nò, k'oqá s'ín kitasòn yije kjoä koi, k'ę nga tijk'eè biyaà xítä xi tjín náchrjein j'ndeí.

³⁵ Jè ngajmii kq sò'nde kjoéhet'aà-né, tænga jñà 'én-na mìkiì kjoéhet'aà; kitasòn-né.

³⁶ Tænga k'ę nga okoma, mì yá xi tjíiñ-lä mé náchrjein-ne kq mé hora-ne; ni jñà ákjale xi tjín ngajmii, ko ni jè Ki'ndí-lä Nainá tjíiñ-lä; tajngoo Nainá xi Ná'èn-na tjíiñ-lä.

³⁷ Koni s'ín komà náchrjein-lä Noé, k'oqá tis'ín koma k'ę nga kjoiaqá ijngoo k'a 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na.

³⁸ Jñà náchrjein koi, k'ę nga tijk'eè 'ba jtsí xkón, jñà xítä xi tjín k'ę-ne, nchikjèn, nchi'bii, nchibixan íchjá kq íchjín skanda k'ę nga jè náchrjein nga jahas'en ni'ya chitsø jè Noé.

³⁹ Xítä xi tjín koi náchrjein, mìkiì tjíiñ-lä mé xi koma skanda k'ę nga j'ìi jtsí xkón xi kiùchroako nandá ngats'iì xítä. K'oqá tis'ín koma k'ę nga kjoiaqá ijngoo k'a 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na.

⁴⁰ Jè náchrjein k'ę nga 'an xi kjoiaqá, jò xítä xi nchisíxá jáñ jjùn ijñá, jngoo tjámiitjen, xi ijngoo sijna-né.

⁴¹ Jò íchjín nchat'aà natsí xi nchi'o na'yo, jngoo tjámiitjen, xi ijngoo sijna-né.

⁴² 'Titsajnakoòn nga mìkiì 'yaà mé náchrjein-ne kq mé hora-ne nga kjoiaqá 'an xi Nainá 'mì-na.

⁴³ Kàtasijiùn-nò, tsà jngoo nei-lä ni'ya sijíiñ-lä mé hora-ne k'ę nga jñò kjoí xítä chijé nga sìlchijé-lä, sìlkindaá ni'ya-lä; mìkiì tsjá'hde nga kochijé-lä.

⁴⁴ Jñò, tikoqá titsajnandaà; nga 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na, k'ęé kjoiaqá ijngoo k'a k'ę nga jñò mìkiì titsachiñà.

*Chi'nda xi ndaà s'ín kq xi ch'o s'ín
(Lucas 12:41-48)*

45 '¿Yá-ne xi chí'nda kixí xi tjín-lä kjoachjíne? Jè nei-lä siikjína'nda jñà chí'nda-lä xi i'nga xi ya sítá ni'ya-lä mé-ne nga k'e kijchò chibä-lä, siikjén chí'nda xíkjín.

46 Mé tà ndaa-lä jè chí'nda xi k'oqás'ín ndaà tísikitasòn k'e nga kjoíí-ne nei-lä.

47 Xi okixíxi xan-nò, nei-lä chí'nda jè, jè siikjína'nda yiye tsomì xi tjín-la.

48 Tanga tsà jè chí'nda ts'en kitsó nga koókø inímä-lä: "Nei-nä, kjin náchrjein kochrjein-lä nga kjoíí-ne."

49 Ikojàn koilts'iä nga skàán-kö chí'nda xíkjín, koä kokjen-kö ko skoíkø xítä ch'i.

50 Chí'nda jè, kjoíí-ne nei-lä jè náchrjein kö jè hora k'e nga mikiù tíkoña-lä.

51 'Ñó tse kjo'in tsjá-lä. Tà ngásòn okji kjo'in tsjá-lä koni jñà xítä xi jò isén tjín-lä. Ikojàn skindáya ko sijits'iin niñó.

25

Kjoä xi mangásòn ts'e ixti íchjín xi te ma-ne

1 Jè náchrjein k'e nga koítixoma jè xi ngajmii nchrobá-ne, k'oqá s'ín komá koni komat'iin jñà ixti íchjín xi te ma-ne. Kiskoé ni'ín lámpara-lä xi ts'e asiti. Kükoña-lä jè xítä xi bixan.

2 'Òn ma-ne ixti íchjín xi tjín-lä kjohítsjeèn koä 'òn ma-ne xi tsjín-lä kjohítsjeèn.

3 Jñà ixti íchjín xi tsjín-lä kjohítsjeèn kiskoé lámpara-lä tanga mikiù ts'a-lä asiti.

4 Koä jñà ixti íchjín xi jye tíjün-lä ts'a nomítä asiti-lä ko lámpara-lä.

5 Jè xítä xi tibixan, mikiù xátí j'ii, koä kjónijñá-lä ngats'iì ixti íchjín; tsohofè iñó.

6 K'e nga ijchò osen nítjen, 'ñó kíichjä jñà xítä, kitsò: "Jye nchrobá jè xítä xi bixan. Títjoo ni'ya, tanguichjaa indiaà."

7 Ngats'iì ixti íchjín tsasítjen, koä tsibítsajnandaà lámpara-lä.

8 Jñà xi 'òn ma-ne xi tsjín-lä kjohítsjeèn kitsò-lä jñà xi tjín-lä: "Tjiì itsé-nájen asiti-nò. Jè ni'ín-nájen jye tibits'o."

9 Tanga jñà ixti íchjín xi tjín-lä kjohítsjeèn, kitsò-lä: "Mikiù komá, mikiù kíchóya-lä tsajen. Tanguí kindá ñanda satíjna."

10 Tanga jñà ixti íchjín xi tsjín-lä kjohítsjeèn k'e nga kii katse asiti-lä, k'eé j'ii xítä xi bixan. Koä jñà ixti íchjín xi 'òn ma-ne xi titsändaà nga tití lámpara-lä, jahas'en kö jè xítä xi bixan ya ni'ya ñanda tjín s'eí. Ikojàn kisichjòa xotjoä-lä ni'ya.

11 Komá iskan j'ii-ne jñà ixti íchjín xi nguì 'òn ma. Kitsò: "Na'èn, Na'èn, chíx'a-nájen ni'ya."

12 Tanga jè xítä xi bixan, tà kitsò-lä: "Okixíxi xan-nò, mikiù bexkon-nò yá-nò jñó."

13 Jesús kitsò-isa:

—Jñó, titsajnandaà, nga mikiù 'yaà mé náchrjein-ne koä mé hora-ne nga kjoiaä 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä.

Kjoä xi mangásòn ts'e ton xi kitjoé-lä jñà chí'nda

14 Jè náchrjein k'e nga koítixoma jè xi ngajmii nchrobá-ne, k'oqá ti ngaya-lä koni tsà jngoo xítä xi tjín-lä chí'nda. Kjíin j'nde tífi. Kíichjä-lä chí'nda-lä; kisingatsja ton-lä nga jngoo lingoò nga kàtasíkinda.

15 Jngōò chí'nda xi kitsjaà-lä 'òn jmiì tøn oro; xi ijngōò jò jmiì kitsjaà-lä; xi ma-ne jàn jngōò jmiì kitsjaà-lä. K'oqá s'ín kitsjaà-lä koni s'ín koma-lä nga sìùxákø nga jngōò ijngōò. Ikjoàn kii jè nei-lä xá ñánda i'nde kjíin.

16 Jè chí'nda xi kitjoé-lä 'òn jmiì, kisixákø tøn xi kitjoé-lä koä nguì okji kisikjnesón.

17 Kø jè chí'nda xi jò jmiì kitjoé-lä, k'oqá tì kis'iìn, tìkoä nguì jò jmiì kisikjnesón.

18 Tånga jè chí'nda xi kitjoé-lä jngōò jmiì, tà tsibijna'ma-né tøn xi kitsjaà-lä nei-lä. Yaá tsibijna'jiìn it'aà nanguí.

19 K'ë nga jye kjòtseé kii nei-lä chí'nda koi, j'ìì ijngōò k'a-ne; kis'iìn-lä kindä jè tøn xi kitsjaà-lä.

20 Ijchò jè xi kjòngatsja xi 'òn jmiì, koä nguì 'òn jmiì ijchòkøsòn. Kitsò-lä nei-lä: "Na'èn, 'òn jmiì ton xi ji kinìngatsja-ná, koä nguì 'òn jmiì kisikjnesoàn."

21 Jè nei-lä kitsò-lä: "Ndaà tjín; ngaji, xítä ndaà-né. Ndaà kinìtasòn-ná naç'ín tà chiba tøn kitsjaà-lè. An, isáá tse tsja isä-lè. Titjás'en-jiìn nga títsjakø-ná."

22 Ikjoàn ijchò jè chí'nda xi jò jmiì kjòngatsja, kitsò: "Na'èn, jò jmiì ton kinìngatsja-ná koä nguì jò jmiì kisikjnesoàn."

23 Jè nei-lä kitsò-lä: "Ndaà tjín; ngaji, xítä ndaà-né. Ndaà kinìtasòn-ná naç'ín tà chiba tøn kitsjaà-lè. An isáá tse tsja isä-lè. Titjás'en-jiìn nga títsjakø-ná."

24 Koa k'ë nga ijchò jè chí'nda xi jngōò jmiì kjòngatsja kitsò-lä nei-lä: "Na'èn, bexkoón-lè nga xítä jti takòn-né nga bixkoí tsojmì xi mì ji bitjii, ko bixkoí jñà xi mì ji chíndji.

25 Koií kjoa-lä nga kitsakjòn-na nga tsibijna'ma tøn-lè ya ijíin nanguí. I tjína-ne tøn-lè xi jngōò jmiì kinìngatsja-ná."

26 Jè nei-lä kitsò-lä: "Ngaji, chí'nda ch'o-né koä xítä ts'e-e-né! Tsà jye tíjiìn-lè nga 'an bixkoá ñánda mì 'an bitjee ko bixkoá ñánda mì 'an kijndiaa.

27 Tsà ya tsibijni tøn-nä ya banco mé-ne k'ë nga kjoj-nä, tjoé-nä tøn-nä ko ki'ndí-lä ton xi ts'an."

28 Ikjoàn kitsò-lä jñà xítä xi ya títsajna: "Chjäà'an-lä jè tøn xi jngōò jmiì; jè tjiì-lä chí'nda xi te jmiì ma ts'e.

29 Ngà jè xi tjín-lä, k'oíj isä-lä skanda tsatoó s'e-lä, tånga jè xi tsjìn-lä, skanda tjá'aán-lä mé xi chiba tjín-la.

30 Jè chí'nda xi nì mé chjí-lä, tìkatjeen ján nditsiaán ya ñánda jñò choòn, yaá skìndaya ko yaá sìjjts'iìn ní'ñò."

K'ë nga jè Nainá koiíndaàjìin-lä ngats'iì xítä isò'nde

31 K'ë nga kjoiaa ijngōò k'a 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä koni jngōò xitaxá ítjòn nga kjojikoäa kjoajeya-nä, ko ákjale tsjee-nä xi títsajnandii-nä, k'eeé kótijnasooán íxile ts'e kjojítixoma-nä xi 'ñó jeya tjína.

32 Ngats'iì xítä xi tjín isò'nde, yaá koxkóya nguixkoaàn; ikjoàn sijjòya koni s'ín paxtò xi ko'ndà tíndso nga ochrjekàjiìn orrè ko tíndso ska.

33 Jñà orrè, yaá kítsajnat'aà kixi-nä, koä jñà tíndso ska, yaá kítsajnat'aà ngaskón-na.

34 An xi xítaxá ítjòn 'mì-nä xán-lä jñà xi títsajnat'aà kixi-nä: "Nchrobá jñò xi Nainá kísichikon-t'in-nò; chjoé kjondaà xi tijnandaà-lä Nainá skanda k'ë nga kisindaà isò'nde, nga ya kítsajnaà ya ñánda nga jè tihotíxoma.

35 K'ë nga kjòhojò-na, kits'iì-nä jñò xi tsoókjéen; k'ë nga kjòxíndá-na, kits'iì-nä nandá nga kits'iqa; k'ë nga tsjìn-na j'nde ñánda sìkjáya, kits'iì'nde-ná ni'ya-nò.

36 K'ë nga tsjìn-na nikje xi ónakjá, jñò kits'iì-ná; k'ë nga kjòxk'én, tsanguì nikindä-ná; k'ë nga ndayá tsohotijna'ya, tsanguì chítsejèn-ná."

37 Koq jñà xi xítä kixi skonanguii-na, kitso-na: "Na'èn, ¿kjé-né nga ki'ya-léjen nga kjòhojò-lè, koq kits'iì-léjen xi chichi?, o ¿kjé-né nga ki'ya-léjen nga kjòxindá-lè, koq kits'iì-léjen nandá nga ki'yoì?

38 ¿Kjé-né nga ki'ya-léjen nga tsjìn-lè i'nde ñánda nikjáyi, koq kits'iì'nde-léjen ni'ya-najen, nás'in mìkiì yaxkon-léjen? ¿Kjé-né nga ki'ya-léjen nga tsjìn-lè nikje xi chíkeí, koq kits'iì-léjen?

39 ¿Kjé-né nga ki'ya-léjen nga kjòxk'ín, koq tsanguì nìkinda-léjen?, o ¿kjé-né nga ki'ya-léjen nga tina'yi ndayá, koq tsanguì chítsejèn-léjen?"

40 An xi xítaxá ítjòn 'mì-na xán-lä: "Okixíxi xi xan-nò, k'ë nga k'oas'ín kinikò jngoo xítä xinguiqa nás'in tákó 'ñó xítä imá kji, aán xi k'oas'ín kinikò-ná."

41 An xi xítaxá ítjòn 'mì-na xán-lä jñà xítä xi títsajna ngaskón-na: "Tinchat'aaxin-ná jñò xi kjo'in tjínè-nò. Tanguió ya j'nde ñánda tití ni'ín xi mìkiì bits'o nítä kjé-ne, jè i'nde xi tjíndaà it'aà ts'e xítä neijí ko àkjale-la.

42 K'ë nga kjòhojò-na, jñò, mìkiì kits'iì-ná xi tsoókjeen; k'ë nga kjòxindá-na, mìkiì kits'iì-ná nandá nga kits'iaa;

43 k'ë nga tsjìn-na i'nde ñánda sìkjáya, mìkiì kits'iì'nde-ná ni'ya-nò. K'ë nga tsjìn-na nikje xi ónakjá, jñò mìkiì kits'iì-ná; k'ë nga kjòxk'én mìkiì tsà kinikinda-ná; k'ë nga ndayá tsohotijna'ya, mìkiì tsanguì chítsejèn-ná."

44 Tikoáá jñà xítä xi títsajna ngaskón-na skonanguii-na, kitso-na: "Na'èn, ¿kjé-né nga ki'ya-léjen nga kjòhojò-lè, nga kjòxindá-lè nga tsjìn-lè i'nde ñánda nikjáyi, nga tsjìn-lè nikje xi chíkeí, nga kjòxk'ín, o k'ë nga tina'yi ndayá ko mìkiì kinichját'aà-léjen?"

45 An xi xítaxá ítjòn 'mì-na, xán-lä: "Okixíxi xi xan-nò, k'ë nga mìkiì k'oas'ín kinikò jngoo xítä nás'in tákó 'ñó imá kji, aán xi mìkiì k'oas'ín kinikò-ná."

46 Jñà xítä ts'en koi s'ee-lä kjo'in nítä kjé-ne, koq jñà xi xítä kixi s'ee-la kjoabinachon nítä kjé-ne.

26

*Kiís'in tsajoóya-ne xítä kondra-la Jesú斯 nga tsoba'ñó
(Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)*

1 Jesú斯 k'ë nga jye kùlchja yiже 'én koi kitsò-lä xítä xi kota'yat'aà-lä:

2 —Jñò, jye tijüin-nò nga tà jò nächrlein chija ts'e s'é Paxko; 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na, yaá kongqatsja jt'aà ts'e xítä naxandá nga kgöt'aà-na krò.

3 Nächrlein koi jñà xítä sko-lä no'miì, xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kisküi Moisés koq xítä jchinga-lä jñà xítä judío, yaá chixoña ya nditsin ni'ya-la Caifás xi no'miì ítjòn.

4 Yaá tsajoóya-ne kós'in tsoba'ñó Jesú斯 xi kjoq chijé, ikjoàn sìjk'en.

5 Kitsò-lä xíkjín:

—Mi nächrlein-lä s'é sìk'eén nga mì kots'en jñà xítä naxandá.

*Jngoo chjoón xi kisiakaàjno xkii jne sko Jesú斯
(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)*

6 Jesú斯, k'ë nga tijna ján naxandá Betania, ya ni'ya-la jngoo xítä xi tsindojno chrjoq yijo-lä nga sa ítjòn xi 'mì Simón,

7 ijchó jngoo chjoón xi 'ya jngoo lamità ndajó xi 'mì alabastro xi tjíya-lä xkii jne, xi 'ñó chjí-lä. K'ë nga tijnat'aà imíxä Jesú斯, chjoón jè, tsibíxteèn-sòn sko jè xkii jne.

8 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús k'ë nga kijtseè, kòjti-lä, kitsò:

—¿Mé-ne nga kasíkits'ón-ne jè xkiì jnë?

9 Tsà kàsatíjna, 'ñó-lä tse chjí-lä koä jè tön-lä komáá kochját'aà-lä xítä imä.

10 Kiù'nchré Jesús. K'ëé kitsò-lä:

—¿Mé-ne njiti-lä chjoón jè? Koni s'ín kasíkó-na ndaà kàs'ín.

11 Jñà xítä imä kitsajnakó kjit'aà-nò; tanga 'an mì j tijnakó kjit'aà-nò.

12 Koni s'ín kasíkó-na chjoón jè, nga kàbixteèn-jno xkiì jnë yijo-nä, koií okàs'ín-ne nga sílkjnandaà-na nga sijññaà.

13 Okixíí xi xan-nò, njita ñánda-ne nga títtsa jsò'nde nga kobísòn 'én ndaà-lä Nainá, tikoáat kobísòn-nè koni s'ín kasíkó-na mé-ne nga sìlkítsjeèn-ne xítä it'aà ts'ë chjoón jè.

Kó kis'iìn Judas nga tsatíjna Jesús

(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)

14 Jè xi 'mì Judas Iscariote xi ya itjojìin ts'e xítä xi tejò ma-ne xítä-lä Jesús, kiikón jñà xítä sko-lä no'mii,

15 kitsò-lä:

—¿Kó tjín ton k'oij-ná nga sìngatsja-nò Jesús?

Jñà xítä sko-lä no'mii, katé ixo ton chroba tsibíndaàjìin-ne.

16 Judas, k'ëé tsibíts'ia nga tsohot'sji'nde-lä kós'ín siìngatsja Jesús.

Kiù'sín tsibíjna okixí Jesús k'ë nga tsakjèn-ko xítä-lä xi tejò ma-ne

(Marcos 14:12-25; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

17 Jè nachrjein xi mats'ia ítjòn ts'e s'eí k'ë nga kjèn inchrajín xi tsjìn-la na'yo san jñà xítä judío, jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús ijchòkon, kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿Ñánda mejèn-lè nga onguí kíndaà-jen tsojmì xi chjineé ts'e s'eí Paxko?

18 Jesús kitsò-lä:

—Tanguichòn ni'ya-lä jngòò xítä ya ijìin naxàndá. Kot'ìn-lä: "Jè maestro k'oáá tsò: Jyeé tímá chrañá nachrjein-nä nga kiyá. Yaá ni'ya-lè kjián kachrje s'eí Paxko ko xítä xi kota'yàt'aà-na."

19 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä, k'oáá s'ín kis'iìn koni s'ín kitsò-lä Jesús. Yaá tsibíndaà tsojmì xi kokjen kjoa ts'e s'eí Paxko.

20 K'ë nga jye kòjñò, Jesús, tsibíjnat'aà ímixä ko xítä-lä xi tejò ma-ne.

21 K'ë nga nchikjèn, Jesús kitsò-lä:

—Okixíí xi xan-nò, jñò, i tijnajiùn jngòò-nò xi siìngatsja-nä it'aà ts'e xítä kondrà-na.

22 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús 'ñó kjòba-lä k'ë nga okitsò. K'ëé jngó jngó kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—Na'én, ¿a 'an-ná?

23 Jesús kitsò-lä:

—Jè xi kóngájìin-ko-na chroba, jé xi siìngatsja-na.

24 'An xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä, k'oáá s'ín komat'ian koni s'ín tichja Xojon-lä Nainá. ¡Tanga imä xó-ne jè xítä xi siìngatsja-na! Isáá-lä ndaà komà tsà mìkùi kits'iìn xítä jè.

25 K'ëé kiichjá Judas, jè xi siìngatsja Jesús, kitsò:

—Maestro, ¿a 'an-ná?

Jesús kitsò-lä:

—Jon, ngají-né.

26 K'ę nga nchikjèn, Jesús kiskoé inchrajín, kùchjat'aà-lä Nainá nga kisichikon-t'in, kisixkoaya ikjoàn kitsjaà-lä xítq xi kota'yàt'aà-lä, kitsò-lä:
—Chjoé, týchioò, yijo-nä né.

27 Ikjoàn kiskoé jngoo chitsín, kitsjaà-lä kjondaà Nainá, k'ęé kitsjaà-lä xítq xi kota'yàt'aà-lä. Kitsò-lä:

—Ngats'ioò, t'iøo jè xi tjýa chitsín.

28 Jé-né xi jní-nä xi sítixiya kjoaq xítse xi bindaàjìùn-kö-nò. Jè jní-nä xíxteèn xi kjondaà ts'e kjìn xítq më-ne nga jchät'aà-lä jé-lä.

29 K'oqá xán-nò, mì tì kii skj-na vino skanda jè nachrjein k'ę nga skiko jngoo k'a-nò vino xítse jè nachrjein k'ę nga kóti xoma Ná'èn-na.

'Én xi kùchja Jesús nga jè Pedro kjó'mat'in

(Marcos 14:26-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

30 K'ę nga jye kiseè jngoo-lä sò Nainá ts'e Salmo, ikjoàn kii ján j'a nindoò Yá Olivo.

—Jesús kitsò-lä xítq xi kota'yàt'aà-lä:

—Ngats'ioò jñò, nítjen jè, kijneí takòn-ná, nga k'oqá s'ín táchja Xojon-lä Nainá nga tsò: "Kiyá jè paxtò koa jñà orrè tsjohoya-né."

32 Tanga koma jskan, k'ę nga kjoqáya-na, kjín itjón-nò ján nanguí Galilea.

33 Kitsò Pedro:

—Nás'ín ngats'iì xítq-lè xi i'nga tsjín takòn-lè, 'an, nímé nachrjein-ne nga tsjùn takòn-lè.

34 K'ęé kitsò-lä Jesús:

—Okixí xi xan-lè, nítjen jè, k'ę nga tijk'eè kjindáya kóxtí, ngají, jàn k'a tsjá'mat'in-ná.

35 Pedro kitsò:

—Nás'ín skanda ya kiyáko-lè mìki kójnä'mat'in-lè.

Ngásòn kitsò ngats'iì xítq xi kota'yàt'aà-lä Jesús.

Kíí kitsò Jesús nga tsibíts'i'ba ya j'nde ñánda 'mì Getsemaní

(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

36 K'ęé kii Jesús ya ñánda 'mì Getsemaní kó xítq xi kota'yàt'aà-lä. Kitsò-lä:

—Titsajna ijndé. 'An, ya kò-là kjián nga kichjat'aà-lä Nainá.

37 Jesús kikò Pedro kó ingajò ixti-lä Zebedeo. Ikjoàn tsibíts'iä nga kjòba-lä koaq kisikájno inimä-lä.

38 K'ęé kitsò Jesús:

—Tsí baá ma-lä inimä-nä koni tsí mejèn kiyá. Titsajna ijndé koaq titsajnakon-ko-ná.

39 Jesús kílkjá chiba-ìsa. Ikjoàn tsohojna tsakjàn skanda jt'aà nanguí koaq kisijét'aà-lä Nainá, kitsò:

—Jí xi Na'èn-na xan-lè, tsà koma, kàtatjaàxìn-ná kjo'in koi, tanga mìtsà jè 'én ts'an kitasòn, jè kàtitasòn 'én tsjii.

40 Ikjoàn j'iì ljngoo k'a-ne ya ñánda titsajna xítq-lä xi kota'yàt'aà-lä, tanga jñà xítq-lä, kijiyofè-né. Jesús kitsò-lä Pedro:

—A mì kachíkjoa-nò tsà tå jngoo hora kòbìtsajnakon ko-ná?

41 Titsajnakon koaq titsi'ba-lä Nainá më-ne nga mì sìlkjine-nò kjoaq ts'e jé. Xi okixí, jé inimä-nò týjnandaà-né tanga jè yijo-nò xi tsjìn-lä nga'nó.

42 Xi ma-ne jò k'a kii ljngoo k'a Jesús nga kii kíts'i'ba. Kitsò:

—Jí xi Na'èn-na xan-lè, tsà mìki koma tjáxìn-na kjo'in koi, kos'ín kàtitasòn koni s'ín mejèn-lè.

43 K'ẽ nga j'iì ñingoò k'a-ne, jñà xítq xi kota'yàt'aà-lq, tákó kjiyijòfè-né nga 'ñó nijñá-lq.

44 Komà jàn k'a nga kii kítsi'ba. Yaá kisikitsajna xítq xi kota'yàt'aà-lq. Tákó k'oáá tì kitsò nga tsibítsi'ba.

45 J'iì ñingoò k'a-ne ya ñánda títsajna xítq xi kota'yàt'aà-lq. Kitsò-lq:

—¿A tákó titsanikjáya-nò kó titsafé-nò? Jyeé ijchò hora-lq, 'an xi Ki'ndí-lq Xítq xan-lq yijo-na, yaá kóngatsja jñà xítq jé.

46 Tísitjéen, chítején-là, tilkjaán, jyeé nchrobá chrañà jè xi sìngatsja-na.

Kíi komà k'e nga kindobà'ñó Jesú

(*Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:2-11*)

47 Tákó tìk'éé táchja-ìsa Jesú nga ijchò Judas xi ya itjojiùn ts'e xítq-lq Jesú xi tejò ma-ne. Kjìn xítq tjiko xi 'ya kichá ndojò kó yá. Jñà kisikasén xítq sko-lq no'mii kó xítq jchíngá xi ts'e xítq judío.

48 Judas, jè xi tsatijna Jesú, ítjòn tsibénojmí-lq kós'ín kokò-lq Jesú. Kitsò-lq:

—Jè xi skíne'a, jè-né xi tìndobá'ñó.

49 Nítqón kii kasit'aà chrañà-lq Jesú. Kitsò-lq:

—Ndaà-lé Maestro.

Ikjoàñ kiskine'a.

50 Jesú kitsò-lq:

—Amigo, ¿mé xá kjoj-ne?

Jñà xítq xi tjiko Judas, nítqón kitsobà'ñó Jesú.

51 Ñingoò xítq xi tìko ya tsóhoko Jesú, tsachrje kichá ndojò-lq. Tsajá-lq jè xítq chínda-lq no'mii ítjòn; tsatet'aà líká-lq.

52 Jesú kitsò:

—Tíkájnatoj kichá ndojò-lé ya j'nde-lq; jñà xi kichá skààn-ne nga sìlk'en xíkjín, ngásón kichá kiyá ngajo-ne.

53 ¿A mì 'ya-jèn tsà 'an sijé-lq Na'èn-nq, tsatoó tejò jmiì àkjale nítqón sìlkasén-na?

54 Tanga tsà k'oas'ín sijé, mìkii kítasòn koni s'ín táchja Xojon-lq Nainá nga mochjeén-ne nga k'oas'ín kóma.

55 Jesú kitsò-lq jñà xítq xi kjìn ma-ne:

—¿Mé-ne kqs'ín kòf'iì ndobà'ñó-ná nga kó kichá kó yá kich'à koni tsà jingoò xítq chijé? Nachrjein nchijòn tijnako-nò ján ñingo ítjòn nga okoöya-nò kó mìkii kindobà'ñó-ná.

56 K'ojí kjoa-lq okoma-ne nga kítasòn 'én xi tjít'aà xojon-lq jñà xítq xi kíichja ngajo-lq Nainá.

Tík'ee-né ngats'iì xítq xi kota'yàt'aà-lq Jesú tsanga kó kitsjeiìn takòn.

Kíi komà k'e nga tsibijna Jesú nguixkon no'mii ítjòn

(*Marcos 14:53-65; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:12-14, 19-24*)

57 Jñà xítq xi kitsobà'ñó Jesú kíkó ñánda týna Caifás xi no'mii ítjòn. Yaá títsajna xítq xi okóya kjoítixoma-lq Nainá xi kiskii Moisés kó xítq jchíngá-lq xítq judío.

58 Jè Pedro, tà kjiin tà kjiin tsajmeètjingui-lq skanda ijchò nditsin ni'ya-lq no'mii ítjòn. Jahas'en ni'ya. Yaá tsibijnat'aà-lq ñánda títsajna xítq xi síkinda ni'ya ñingo nga mejèn-lq skoe kós'ín kóma nga kjoéhet'aà kjoa.

59 Jñà xítq sko-lq no'mii kó xítq jchíngá, ngats'iì xítq xi tjín-lq xá ts'e xítq judío, tsohótsji'nde-lq nga tsját'in 'én xi kondrà ts'e Jesú mé-ne nga kóma sìngatsja-ne xítq Roma nga sìlk'en Jesús.

60 Tanga njimé 'én kisakò-lə nás'ín ijchò xítə ndiso xi kondrä ts'e. Xi komà jískan ijchò jò xítə ndiso

61 xi kitsò:

—Xítə jè kitsò-né: “An, koma-na nga sìhixòñña jingo ítjòn-lə Nainá koa jàn nachrjein kíndàyà ijngòò k'a-na.”

62 K'éé tsasijna kixi jè no'miù ítjòn. Kitsò-lə Jesú:

—¿A nímé 'én nokjo, koni tsò 'én xi tsjá xítə koi xi kondrä tsiji?

63 Jesú mìkiì kíichjá. Jè no'miù ítjòn kitsò-lə:

—Tènojmí kixi nga nguixkon Nainá xi týjnakon. Kot'in-nájén. ¿A ngaji-né xi Cristo [xítə xi xó kisikasén-lè Nainá] nga Ki'ndí-lə mai?

64 Jesú kitsò-lə:

—Ngajíxi k'oá si nga 'an-ná. Tíkoá, k'oáá xán-nò, jñò jcha-ná xi Ki'ndí-lə Xítə xan-lə yijo-ná nga kótijnat'aà kixi-lə ñánda týjna Nainá xi 'ñó tse nga'ñó tjin-lə. Tíkoáá jcha-ná k'e nga kjinchrobâjñaaà jjílin ifi xi ts'e ngajmii.

65 Jè no'miù ítjòn tsatijndajno yijo-lə nikje-lə xi ikjá nga 'ñó kójtí-lə, kitsò:

—Xítə jè, jyeé kà'yà nga chhajno-lə Nainá koni tsò 'én xí chja. Mé s'gén-isá-ná xítə xi k'ejí xi tsjá 'én? Jñá, jyeé kàna'yà-lá koni s'ín chhajno-lə Nainá.

66 Jñò, kó bixón, mé xi sikoá?

Ngats'iì xítə kitsò:

—Tjín-lə jé, ok'ín-lə nga sìk'en.

67 Ikoàns tsibíchrá'a kó tsí'beé-lə. Koá tjín xi jsén-lə tsí'beé'a,

68 kitsò-lə:

—Jí Cristo [xi xó kisikasén-lè Nainá], kot'in-nájén, ¿yá xi tí'beé-lè?

K'egnjajé Pedro jàn k'a tsoho'mat'in Jesú

(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

69 Jè Pedro k'e nga týjna nditsin ni'ya, ijchòkon jingoò chjoón chí'nda xi kitsò-lə:

—Tíkoáá ngají, yaá tjaàkoji Jesú xi Galilea j'nde-lə.

70 Tanga jè Pedro tsoho'mat'in-né nga nguixkon ngats'iì xítə. Kitsò:

—Míkiì be mé 'én xi tinokjoí.

71 Jè Pedro jyeé tibitjo xotjoá ni'ya k'e kijtseè ijngòò chjoón xi k'oá ti kitsò-lə jñà xítə xi ya títsajna. Kitsò:

—Xítə jè, tíkoáá ya tsóhoko Jesú xi Nazaret ts'e.

72 Pedro ijngòò k'a tsoho'mat'in. Kitsò:

—¡Tíbee Nainá, mìkiì bexkoan xítə jé!

73 Nga komà jískan jñà xítə xi ya títsajna ijchòkon ñánda týjna Pedro. Kitsò-lə:

—Okixi-né, tíkoáá ngají xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesú-né. 'Yaà-lè; k'oáá tís'ín nokjoí.

74 K'éé lsá 'ñó kíichjá Pedro kitsò:

—¡Béé Nainá, nás'ín tìk'eèn-ná, mìkiì bexkoan xítə jé!

Tik'e-ne kiskindàyà ijngòò kóxtí.

75 K'éé tsibítsjeèn-lə Pedro koni kitsò-lə Jesú: “K'ë tìkj'eè kjindáya kóxtí, ngají, jàn k'a tsjá'mat'in-ná.” K'éé itjo ni'ya Pedro, jàn nditsiaán; ndaà jchán kiskindàyà.

¹ K'è nga kis'e isén, ngats'iì xítä sko-lä no'miì, jñà xítä jchíngä ts'e xítä judío tsajoóya-ne nga kondrä kjoï-lä Jesús mé-ne nga koma siìngatsja-ne jñà xítä Roma nga sìlk'en.

² Tsibít'aà'nó, kükø nga kisìngatsja Pilato xi xítaxá gobernador tíjna ts'e Roma.

Kíi komàt'in Judas k'è nga k'en

³ Judas, jè xi tsatijna Jesús, k'è nga jye kijtseè nga jye kitjoòt'in kjoä nga kiyá, 'ñó kokájno-lä kjoä xi kis'iin koä kisikátji-ne tön chroba xi katé ma-ne jñà xítä sko-lä no'miì kó xítä jchíngä.

⁴ Kitsò-lä:

—Tseeé jé tsöhötsji-lä yijo-nä nga kisìngatsja-nò jngòò xítä xi nímé jé tjín-lä. Tanga jñà xítä koi kitsò:

—Ngajen, mikiì 'ya-jen. Kjoä tsiji-né.

⁵ Judas tsibítsjo tön ya ingo ítjòn. K'éé kii tsibítjohóngui yijo-la.

⁶ Jñà xítä sko-lä no'miì, kiskoé tön, kitsò:

—Mikiì koma ya sijingoáa tön xi tjíya kaxä-lä tön kjotjò-lä Nainá. Tön jè, chjí-lä mik'en-né.

⁷ K'éé tsajoóya-ne nga jè tön jè, nanguí kótse jngòò 'nde-ne, xi 'mì: I'nde Nánda Mandaà Tijí, mé-ne nga s'e-ne i'nde ñánda koma siìjìün xítä xi xìn naxandá-la.

⁸ K'oíí kjoä-lä, skanda nàchrjein i'ndeij, tákó k'oqá 'mì i'nde jè nga I'nde-lä Jní 'mì.

⁹ K'oqá s'ín tsitasòn koni s'ín kitsò Jeremías xítä xi kiichjä ngajo-lä Nainá nga kitsò: "Kiskoé tön chroba xi katé ma-ne, koni tjín tsibíjna-lä chjí-lä jñà xítä Israel,

¹⁰ kó k'oqá s'ín kisikjeén tön jè nga tsatse i'nde-lä xítä xi tjí býndaà koni s'ín kitsjaà-na okixí Nainá."

'Én xi kiichjä Pilato k'è nga kiskònanguí-lä Jesús

(Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)

¹¹ Jesús, k'è nga síjna nguixkón jè xítaxá gobernador kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿A jí-né xi xítaxá ítjòn-lä jñà xítä judío?

Jesús kitsò:

—Ngajií xi k'oä si nga 'an-ná.

¹² K'è nga nchihóngui Jesús jñà xítä sko-lä no'miì kó xítä jchíngä-lä xítä judío, Jesús nímé 'én kiichjä.

¹³ K'éé kitsò Pilato, jè xi xítaxá gobernador:

—¿A mì na'yà-lä koni tsò-lè? Kjin 'én tsjá xi kondrä tsiji.

¹⁴ Tanga Jesús njngòò 'én kiichjä. K'oíí kjoä-lä nga jè xítaxá gobernador tå k'oqá komà-lä.

Kíi komà k'è nga kitjoònè kjoä Jesús nga kiyá

(Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25; Juan 18:38-19:16)

¹⁵ Nga xkj nó k'e nga bitjo s'eí Paxko, jè xítaxá gobernador síkjíndaeí jngòò xítä xi títä 'ya ndayá, jè xi mejèn-lä xítä naxandá nga kíjnandeí.

¹⁶ Tík'éé-ne tíjna'ya ndayá jngòò xítä xi 'ya-lä nga 'ñó ts'en xi 'mì Barrabás.

¹⁷ K'è nga chixoña xítä naxandá, jè Pilato kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿Yá-né xi mejèn-nó nga kíjnandeí? ¿A Barrabás-né, o xi Jesús-né xi Cristo 'mì-lä?

18 Koií okitsò-ne Pilato nga jyeé tíjiln-lä nga tà kjoaqxitakòn-né nga ya ijchò singatsja Jesús.

19 Jè Pilato k'ë nga tijna ni'ya osen, jè chjoón-lä kisikasén xá-lä, kitsò-lä: "Kii ji chingájün kjoaq-lä xítä kixi jè. Nati nítjen, tsí 'ñó ch'o tsò nijñá xi kò'bül-na it'aà ts'e."

20 Tanga jñà xítä sko-lä no'miì ko xítä jchínga, chinchá'a xítä naxàndá nga kàtasíje nga kàtijnandeí Barrabás ko kàtasík'en Jesús.

21 Jè xitaxá gobernador ijngòò k'a kiskònangui-lä jñà xítä naxàndá; kitsò-lä: —¿Ñá-läá nga ingajò xítä koi xi mejèn-nò nga sikijnandiá?

Jñà xítä naxàndá kitsò:

—Jè Barrabás.

22 Pilato kiskònangui-lä jñà xítä naxàndá. Kitsò-lä:

—¿Mé xi sikoaqá Jesús xi Cristo 'mi-lä?

Ngats'iì xítä naxàndá kitsò:

—¡Kàtasit'aà krò!

23 K'ee kitsò Pilato:

—¿Mé jé xi tsohotjsi, mé-ne kiyá-ne?

Jñà xítä, isaqá 'ñó kiichjá, kitsò:

—¡Kàtasit'aà krò!

24 K'ë nga kijtseeè Pilato nga nì mé kjoaq sindaàjìn, tà isaqá tímatsé kjoaqsiì, kiskinikjaá nandá nga tsaníjno tsja nga nguixkon xítä naxàndá [mé-ne nga skoë-ne jñà xítä nga njimé jé tjín-lä]. Kitsò:

—Njimé jé tjín-na xi it'aà ts'e xítä kixi jè nga mejèn-nò nìk'eèn. Kjoaq tsajòn-nò.

25 Ngats'iì xítä kjin kitsò:

—Kjoaqbiyaà-lä xítä jè, kindä tsajen-nájen ko jixti-nájen.

26 Pilato, k'ee kisikijnandeí Barrabás; k'ë nga jye kitsjaà okixi nga tsajá-lä Jesús, ikjoàn kisìngatsja nga sít'aà krò.

27 Jñà soldado-lä xitaxá gobernador kiiko Jesús ján ni'ya osen. Ikjoàn kiichjá yiye-lä soldado xíkjín nga tsibitsajnandiì-la.

28 Tsachrje nikje-lä koaq kisikjá jingoò nikje xi inì kji.

29 Ikjoàn tsibi'a sko jingoò corona na'yá xi jñà xó tsibíndaà-ne, koaq jingoò yá tsohóya tsja kixi; k'ee chincha-xkó'ñchit'aà-lä nga kisisobà-lä. Kitsò-lä:

—¡Viva xitaxá ítjòn-lä xítä judío!

30 Tikoaqá tsibíchrájno koaq kiskoé yá xkajchrá xi kjiya tsja, tsatjì sko.

31 K'ë nga jye kisisobà-lä, jaàxin-lä nikje inì xi ikjá. Ikjoàn kisikákjá-ne xi nikje ts'e. K'ee kiiko ngä kosit'aà krò.

Kíi kiniko Jesús k'ë nga kisasi't'aà krò

(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

32 K'ë nga jye nchifiko Jesús, kiskaáljoò jingoò xítä xi Cirene j'nde-lä xi 'mì Simón. Jñà soldado kjo'ñó kis'iìn-lä nga kisik'ajen krò-lä Jesús.

33 K'ë nga ijchòko ya j'nde ñanda 'mì Gólgota 'én xi tsòya-ne j'nde sko mik'en,

34 yaá kitsjaà-lä víno xi tsjájiln-lä ndá chikitsja. K'ë nga kiskoöt'aà Jesús miliù kíts'iì.

35 K'ë nga jyeé tsasit'aà krò, jñà soldado kisikákó nikje-lä Jesús nga kisika'bí-lä xíkjín yá ts'e koma. K'oáqá s'in tsitasòn 'én-lä jè xítä xi kiichjá ngajo-lä Nainá nga kitsò: "Kisika'bí nikje-nä koaq kisikákó yá ts'e koma."

36 Ikjoàn yaá tsibitsajna nga kisikinda Jesús.

³⁷ Yā jsòn skō krò tsibít'aà 'én xi k'ōā kitsò mé jé xi komà-là nga kinik'en. Jñà 'én koi, tsò: "Jè jèè xi Jesú̄ xi Xitaxá Ítjòn-là xítà judío."

³⁸ Tíkoáá kisit'aà krò jò xítà chijé. Jngò̄ kisit'aà nga kixi-là koā jngò̄ kisit'aà nga ngaskón-là.

³⁹ Jñà xítà xi yā ja, síkatji skō nga kiichhajno-là,

⁴⁰ kitsò-là:

—Jí, k'oqáá kisi nga sjixòñi jingo ítjòn-là Nainá kō jàn nachrjein kíndaà nagaño-ne; tñkýnandeí yijo-lè. Tsà kixi kjoā nga jí xi Ki'ndí-là Nainá, chinájen-t'i yijo-lè krò.

⁴¹ K'oqáá tjs'in kisòsobà-là jñà xítà skō-là no'mìi, kō xítà xi okóya kjotíxoma-là Nainá xi kiskiù Moisés, kō xítà jchíngá ts'e xítà judío. Kitsò:

⁴² —Xítà jè, tsachrjekàjiin kjo'in xi k'ejí xítà, tñnga jè xi yijo-là, mikii ma ochrjekàjiùn kjo'in. Tsà kixi kjoā nga jè Xitaxá Ítjòn-là Israel, kàtìtjoen-t'aà krò mé-ne nga kokjeínn-ná jt'aà ts'e.

⁴³ Xítà jè, jt'aà ts'e Nainá kjòñót'aà ikon. Tsà kixií kjoā tsjakeè Nainá, j'ndeí, jè kàtasikó. Ngǟ k'oqáá tì kitsò nga Ki'ndí-là Nainá ma.

⁴⁴ Skanda jñà xítà chijé xi tikoáá yā kjit'aà krò tikoáá tsatít'aà.

Mé xi komà k'ë̄ nga k'en Jesú̄

(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

⁴⁵ K'ë̄ nga ijchò nchisen skanda xi jàn nga kjòhoxòn, kóhokji nga títsā jsò'nde kójñò.

⁴⁶ Tijè-ne hora Jesú̄ ñó kíichhjā nga kitsò: "Elí, Elí, ¿lama sabactani?" 'Én jè tsòya-ne: Nainá, Nainá, j'mé-ne kàjneitakòn-ná?

⁴⁷ Tjín i'nga xítà xi yā titásjna xi kii'nchré-là, kitsò:

—Xítà jè, jé chjá-là Elías.

⁴⁸ K'ë̄ tsangachikon jngò̄ xi kükkaá tsanga; kisika'nchi-là kō vinagre; ikjòan tsibísko-là ñaxo; kitsja-là Jesú̄ nga kàt'ií.

⁴⁹ Tanga kitsò xítà xi i'nga:

—Kìi k'ōā nikō, chítsejèn-lá, ¿a kjoíí Elías nga skónájen-t'aà krò?

⁵⁰ Jesú̄ ijngò̄ k'ā ñó kiskindáya. Ikjòan k'en.

⁵¹ Jè nikje velo xi tjohóya jngò̄ osen jingo ítjòn kixajndà. Jòya komà skanda it'aà nangu; ts'a ch'ón koā tsàkjàn naxi

⁵² nga kiták'ā jñà itsjó-là mik'en. Kjìn xítà tsjeè-là Nainá jaáya-là xi kjötseé k'en.

⁵³ Jñà xítà mik'en xi itjo-ne itsjó-là, k'ë̄ nga komà jskan nga jaáya-là Jesú̄, xítà koi, jahas'en yā naxandá tsjeè Jerusalén; kjìn xítà kijtseèxkon.

⁵⁴ Jñà xítà xi nchisíkindà Jesú̄ kō jé xítà skō-là soldado, k'ë̄ nga kijtseè nga ts'a ch'ón, ngats'ií kjoā xi komà, tsí ndaà kitsakjòn. K'ë̄ kitsò:

—Kixií-là kjoā, xítà jèè, Ki'ndí-là Nainá-né.

⁵⁵ Tikoáá kjìn íchjín titásjna xi kjiün nchikotsejèn-ne xi inchrobà-tjingui-là Jesú̄ skanda ján Galilea nga kisichját'aà-là.

⁵⁶ Yaá titásjna xi 'mì María Magdalena, María xi neā-là ma Jacobo kō José, kō neā-là ixti-là Zebedeo.

K'ë̄ nga kisihijin Jesú̄

(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁵⁷ K'ë̄ ngajye kójñò, j'ií jngò̄ xítà nchiná xi 'mì José. Yaá j'nde-là jè naxandá xi 'mì Arimatea. Xítà jè tikoáá yaá kiskoòta'yàt'aà-là Jesú̄.

58 K'ęé kiichjá-lá Pilato nga kisijé-lá yijo-lá Jesús. Jè Pilato kitsjaà okixí nga kàtatatóe-lá.

59 José kiskoé yijo-lá Jesús; kisikájté jngóò nikje sábana tsjeè.

60 Kìi kihijiìn yá nangui-lá xi ts'e José. Kiskinls'engui jngóò ngajo itsjó xitsé xi xó tsibíndaà-ne yá ingui nguijo. Ikjoàn tsohójtsa xotjoa-lá ngajo jngóò ndajó teè; ikjoàn kii-ne.

61 Jè María Magdalena kó María xi ijngóò, yáá tsibitsajnat'aà chrañà-lá ñánda kisihijiìn Jesús.

Mé-ne soldado kisikinda-ne ñánda kisihijiìn Jesús

62 K'ę nga komà inchijòn, jè nachrjein níkjáya, jñà xítá sko-lá no'mii kó xítá fariseo kíikon Pilato.

63 Kitsò-lá:

—Na'én, bítsjeèn-najen, jè xítá ndiso jèe, k'ę nga sa tsibijnakon kitsò-né: "K'ę nga kijchò jàñ nachrjein kjoaáya-na."

64 K'oíí kjoa-lá kàtamakindá itsjó-lá skanda k'ę komá jàñ nachrjein nga mì yáá kijchò xítá-lá xi kota'yát'aà-lá k'ę nga nítjen nga kíiko chijé yijo-lá. Ikjoàn kitso jñà xítá-lá nga keènojmí-lá jñà xítá naxandá: "Jyeé jaáya-lá xi it'aà ts'e kjoabiyyaa." Koá isaqá ch'o komá 'én ndiso koi koni jñà xi itjón.

65 Kitsò Pilato:

—Ya títsajna soldado. Tanguío tikindaa. 'Ñó tichjoà jè itsjó nga 'ñó kàtas'e.

66 K'ęé kii nga tsibíchjoà'ñó jè itsjó koá tsasén jngóò-lá sello ya isò'nga-la ndajó xi kijtsa. Ikjoàn kisikitsajna soldado xi kisikinda.

28

Mé xi komà k'ę nga jaáya-lá Jesús it'aà ts'e kjoabiyyaà

(Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

1 K'ę nga jye tsato nachrjein níkjáya, nga jye tís'e isén jè nachrjein tahàngo nga tats'en xomàna, kii María Magdalena kó María xi ijngóò nga kii katsejèn-lá itsjó-lá ñánda kisihijiìn Jesús.

2 K'ę nga itjokájen jngóò àkjalé-lá Nainá xi inchrobà-ne ngajmiì, tà nitoón ts'a jngóò ch'ón xi 'ñó ts'a nga jaàxin jè ndajó xi kijtsa ngajo itsjó; yáá tsibijnasòn.

3 Jè ákjalé ote kji koni jngóò ni'ín ch'ón; kó jè nikje-lá xi íkjá, chroba kji koni kjoàn 'nchán.

4 Jñà soldado k'ę nga kijtseeè, tsí ndaà kitsakjòn-lá. Tsí chibá-lá tsatsé-né koá yáá k'en-ña.

5 Jè ákjalé kitsò-lá jñà íchjín:

—Kì tsakjoòn-jèn. Be-ná, jè binchaàtsjioò Jesús xi kisit'aà krò.

6 Mì tì íj tijna-ne. Jyeé kófaáya-lá koni s'in kitsò nga kjoaáya-lá. Nchrobá chütsejèn-lá j'nde-lá ñánda kisijna.

7 Nitooón tanguió, koatin-lá xítá xi kota'yát'aà-lá: "Jyeé kófaáya-lá. Jè, yáá tífi itjón-nó jáñ Galilea. Yaá jchaxkoón jngóò k'a." Ta k'oáá tjín 'én xi tsja-nó.

8 Jñà íchjín nitoón itjongui-ne nguijo; kii tsangachikon; okji tsakjón koá okji 'ñó tsja s'e-lá nga kii kénojmí-lá xítá xi kota'yát'aà-lá Jesús.

9 K'ę nga nchifi íchjín, tà nitoón kisatiikjoo Jesús koá kisihixat'aà. Jñà íchjín, kii kinchat'aà chrañà-lá, ikjoàn chincha-xkó'nchit'aà-lá nga kijtseèxkón, k'ęé kitsohòkjá ndsoko.

10 Jesús kitsò-lá:

—Kì tsakjoòn-jèn. Tanguió tìkí'ñchré jñà 'ndse mé-ne nga kàtjì-ne ján Galilea. Yáá skoë ijngoo k'a-na.

'Én xi kitsjaà jñà soldado

11 K'è nga nchifi-ne jñà íchjín, tìkoaqá kii i'nga-ne jñà soldado xi kisikindá jé itsjó; kii ján jngoo osen naxandá nga kii kénogjmí-lä jñà xítä sko-lä no'miù ngats'iì kjoqá xi komà.

12 Jñà xítä sko-lä no'miù kiikáko jñà xítä jchíngá. K'è nga jye tsajoóya-ne, tseé ton kitsjaà-lä jñà soldado,

13 ikjoàn kitsò-lä:

—Jñò, k'oqá tixón: “K'è nga ijchò osen nitjen nga titsayijofè-jen, jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús ijchòkjaá chíjé yijo-la.”

14 Tsà kji'nchré jè xítaxá gobernador nga titsayijofè, ngajeén onguíchoòn-jen mé-ne nga mì kjo'in tsjá-nò.

15 Jñà soldado kiskoé ton xi kitsjaà-lä kó k'oqá s'ín kitsò koni s'ín ki'mì-lä. Skanda nàchrjein j'ndej tákó k'oqá tsò jñà xítä judío.

Kíí kitsò Jesús nga kitsjaà-lä xá xítä xi kota'yàt'aà-lä

(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23)

16 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús xi ngui tejngoò ma-ne, kii ján Galilea ya nindoò nñanda nga okitsò-lä Jesús.

17 K'è nga kijtseè Jesús, chincha-xkó'ñchit'aà-lä nga kijtseèxkón. Tànga tjín i'nga xi mikiù kòkjeíñ-lä tsà jè-né.

18 Jesús, k'ég kii kasít'aà chrañà-lä, kitsò-lä:

—Jyeé kitjoé yije-na nga'ñó nga 'an kotiixoma ngajmiì kó i isò'nde.

19 Tanguichòn yije xítä xi tjín nga títtsa naxandá xi tjín isò'nde; tákóya-lä nga it'aà ts'an kàtakota'yà; t'een bautizar it'aà ts'e 'in-lä Ná'èn-ná kó ts'e Ki'ndí-lä koqá kó ts'e Inímä Tsjee-lä Nainá;

20 tákóya-lä nga kàtasíkitasón yije kjoqá xi 'an tsakoòya-nò. Kì níjchàajiùn-jèn nga 'aan tijnako-nò nàchrjein inchijòn skanda k'è nga kjoéhet'aà isò'nde. K'oqá s'ín kàtama.

'Én ndaà-lə Nainá xi kjoaq ts'e Cristo koni s'ín kiskiì San Marcos

*Kó kitsò 'én xi kiìchjá Juan xi kis'iìn bautizar xítá
(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-9, 15-17; Juan 1:19-28)*

¹ I mats'ià-ne 'én ndaà-lə Jesucristo xi Ki'ndí-lə Nainá.

² K'oqá s'ín komà koni s'ín tjít'aà xojon-lə Isaías xítá xi kiìchjá ngajo-lə Nainá nga kitsò:

'An, sìkasén itjòn-lè xítá-na xi kíkó 'én,
jé xi kojíndaáya itjòn-lè ndiyá-lè.

³ Na'yà-lə jta-lə jngoo xítá xi 'ñó chjá
ya j'nde it'aà xìn ñánda nangui kixì choòn, nga tsò:
"Tjandaà ndiyá-lə Nainá ya ijíùn inimá-nò;
kixì tìkájna koni jngoo ndiyá ñánda kojmeeýa Ná'èn-ná."

⁴ K'oqá s'ín komà; j'ii jé Juan nga kis'iìn bautizar xítá ya j'nde it'aà xìn ñánda nangui kixì choòn. Kiìchjaya nga kàtasikájno jé-lə jñà xítá nga mì tì jé kohótsji-ne, ikjoàn kàtas'ín bautizar yijo-lə mé-ne nga sijjchàat'aà-lə Nainá jé-lə.

⁵ Kjìn xítá ijchò 'nchré-lə Juan xi inchrobà-ne nangui Judea ko naxandá Jerusalén. K'e nga jye jahatakòn jé-lə jñà xítá, jé Juan kis'iìn bautizar ya nandá xajngá nandá Jordán.

⁶ Nikje xi tsohòkjá Juan, tsja-lə cho camello-né; ko jngoo sincho chrjoaq tsibikjá ndáyá-lə; tsojmì xi kiskine Juan, jñà cho langosta, ko tsjén-lə cho cera xi tjín ijíùn ijñá.

⁷ K'oqá s'ín kiìchjá nga tsò:

—Jngoo nchrubátjingui-na xi isá tse nga 'ñó tjín-lə mì k'oqá-ne koni 'an, skanda mì kí tjí'nde-na nga kósijñiat'aà-lə nga skíjndá jé xox'ín-la xojté-lə.

⁸ Kixíj kjoaq 'an, ta nandá s'iìn-na bautizar xítá, tanga jé xi sa nchrubátjingui-na, koó Inimá Tsjee-lə Nainá s'iìn-nò bautizar.

*Kós'ín komà k'è nga komà bautizar Jesús
(Mateo 3:13-17; Lucas 3:21-22)*

⁹ Jngoo nchrjein jíi-ne Jesús ya Nazaret, nangui xi chjá-ne Galilea; ikjoàn jé Juan kis'iìn bautizar ya nandá xajngá nandá Jordán.

¹⁰ K'e nga itjokàjíùn-ne nandá Jesús, nitoón kijtseè nga kitáx'a ngajmì koa jé Inimá Tsjee-lə Nainá inchrobàjen 'nè-lə koni jngoo nise paloma.

¹¹ Koq kina'yà jngoo-lə 'én xi ngajmì inchrobà-ne xi kitsò:

—Ji-né xi ki'ndí-na, xan-lè, xi 'ñó matsjake-lè, tsja tjín-lə takoàn it'aà tsiji.

*K'è nga jé xítá nejí kiskoót'aà Jesús
(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)*

¹² Nga komà iskan jé Inimá Tsjee-lə Nainá kisikasén Jesús ya j'nde it'aà xìn ñánda nangui kixì choòn.

¹³ Ichán nàchrjein tsibijna; tsibijñajíùn-lə cho ts'en ko jé xítá nejí kiskoót'aà nga mejèn-lə nga kàtatsji jé. Tanga jñà àkjale kisìs'in-lə.

*K'è nga tsibits'ia Jesús nga kisixá ya j'nde Galilea
(Mateo 4:12-17; Lucas 4:14-15)*

14 K'ë nga jye kii ndayá Juan xi kis'iin bautizar xítä, Jesús kii jáñ Galilea nga kíichjaya 'én ndaa-lä Nainá koni s'ín otíxoma Nainá.

15 Kitsò:

—Jye kjòchrañat'aà-nò nachrjein nga jchäa kós'ín otíxoma Nainá. Tíkájno jé-nò, kì tì je binchaàtsji-nò; kàtakjeiín-nò 'én ndaa-lä Nainá.

Kii kis'iin Jesús nga ñijón xita kíichjä-la xi ma-la sík'en tìn

(Mateo 4:18-22; Lucas 5:1-11)

16 Jesús, k'ë nga ja indiù ndáchikon Galilea, kijtseè xi 'mì Simón kó 'ndse Andrés nga nchisíkatjen-nguindá na'ya-lä. Xítä koi, tijín sík'en.

17 Jesús kitsò-lä:

—Nchrobátjingui-ná, 'an tsjaà-nò xá nga kíckóya xítä xi 'an kjit'aà-na koni s'ín maxkóya tìn k'ë nga ník'eén.

18 Jñà xítä koi nítoón kísikájna na'ya-lä nga kiütjingui-lä Jesús.

19 Isä xijngoaà isä, Jesús kijtseè xi 'mì Jacobo kó 'ndse Juan, ixti-lä Zebedeo nga títsaya chitso; nchibíndaàya na'ya-lä.

20 Tíkoáá nítoón kíichjä-la xítä koi; yaá kiütjingui-lä Jesús; kísikíjna Zebedeo xi na'én-lä ma, kó xítä chí'nda xi síxákø ya iya chitso.

Jngòò xita xi iníma ch'o-la neíí tijíin iníma-la

(Lucas 4:31-37)

21 Ijchò naxandá Capernaum; k'ë nga jye ijchò nachrjein níkjáya, jahas'en ni'ya ingo sinagoga ts'e xítä judío; ikjoàn tsakóya 'én-lä Nainá.

22 Jñà xítä, tà k'oqá komà-lä koni tsò 'én xi tsakóya. K'oqá s'ín tsakóya koni jngòò xítä xi 'nó tjin-lä kjotíxoma; mìtsà k'oqás'ín tsakóya koni xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés.

23 Ya ni'ya ingo sinagoga tijna jngòò xítä xi iníma ch'o-la neíí tijíin iníma-la. 'Ñó kíichjä nga kitsò:

24 —Jí Jesús, xi Nazaret tsiji, ¿mé xi mejèn-lè? ¿Mé xi binchaàtsji? ¿A kòfi'i níkjehesón-nájén? Bexkon-lë; jí-ne xi Xítä Tsjee-lä Nainá.

25 Tanga Jesús tsöhótiko jé iníma cho-lä neíí, kitsò-lä:

—Jyò tijni, titjojíin iníma-lä xítä jé.

26 Jé iníma cho-lä neíí kisikatsé koä kiskindàya xá, ikjoàn itjojíin iníma-la xítä jé.

27 Ngats'iì xítä xi títsajna, tà k'oqá komà-lä; xkì xi jáñ tsöhókø xíkjín; kitsò:

—¿Mé kjoq-ne koi? Jngòò kjoq xítse okóya xi tjin-lä kjotíxoma. Skanda jñà iníma cho-lä neíí tsjá-lä okixi, ko 'nchréñijon-la.

28 Jesús, nítoón kina'yà-lä kóhökji nga jngòò itjandiì nangui xi chjä-ne Galilea.

K'ë nga kisindaà-ne Jesús jé nachíya-la Pedro

(Mateo 8:14-15; Lucas 4:38-39)

29 Jesús, k'ë nga itjo-ne ni'ya ingo sinagoga, kjihijtako Jacobo kó Juan, nítoón kii ya ni'ya-lä ñánda tijna Simón kó Andrés.

30 Jé nachíya-lä Simón, kijna xk'én-né. Ch'in tijnga tjin-lä. Nítoón kis'enojmí-lä Jesús.

31 Ikjoàn kíikasit'aà chrañà-lä; kitsobà'ñó tsja; kisikasítjen. Ko nítoón kitjaàxín-lä ch'in tijnga. Ikjoàn chjoón jé, kisls'in-lä Jesús kó xítä xi kjihijtako.

K'ë nga Jesús, kjìn xita xk'én kisindaà-ne

(Mateo 8:16-17; Lucas 4:40-41)

32 K'ę nga jye kiskaàtji ts'oí nga jye kòjñò, j'iiko-lä Jesúus ngats'iì xítą xk'én ko xi inímä cho-lä neijí tójin inímä-lä.

33 Ngats'iì xítą naxandá, yaá kitseèjto xotjoa ni'ya.

34 Jesúus, kjin jchán xítą kisindaà-ne xi kjin skaya ch'in tjín-lä tikoá tsachrjekàjiùn inímä ch'o-lä neijí xi tójin inímä-la xítą; Jesúus mikiì kitsjaà'nde naga jñà neijí kiichjá nga jñà inímä ch'o-lä neijí jyeé bëéxkon yá-né Jesúus.

**K'e nga ijchò Jesúus jáñ Galilea nga kisika'bí 'én ndaà-la Nainá
(Lucas 4:42-44)**

35 'Ñó tajñòya tsasítjen Jesúus; tákó jñò-isa nga itjojìùn najnchrä; kiì jngoo ñ'nde jt'aà xìn ñánda tsjin xítą nga kiichjat'aà-lä Nainá.

36 Simón kó xítą xíkjín xi i'nga, kiì kátsji Jesúus.

37 K'ę nga jye kisakó-lä ñánda tójna Jesúus, kitsò-lä:

—Ngats'iì xítą, jií ótsji-lè.

38 Kiichjá Jesúus, kitsò:

—Tikoá tikkiaán jñà naxandá chrañàt'aà nga kichjáya 'én-lä Nainá nga koií xá-jí-na.

39 K'oáa s'ín tsajmeeè Jesúus kóhokjí ñ'nde Galilea nga kiichjáya 'én-lä Nainá ya ni'ya ingo sinagoga nga xkí xi jáñ naxandá. Tikoá tsachrjekàjiùn-ne inímä cho-lä neijí xi tójin inímä-lä xítą.

**Kí komà nga kjònðaà jngoo-ne xítą xi tibindojo chrjoa yijo-la
(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)**

40 J'ílikon jngoo xítą xi tibindojo chrjoa yijo-lä. Tsasèn-xkó'ñchit'aà-lä Jesúus, tsibits'i'ba-lä, kitsò-lä:

—Tsà mejèn-lè, titsjeè-ná ch'in xi tjín-na.

41 Jesúus kjòhímakeè-né, tsijmeé tsja nga tsöhót'aà-lä yijo-lä xítą jè, kitsò-lä:
—Mejèn-na, kàtandaà-ne.

42 Tik'ee-ne nga tichjá Jesúus, nitoón kjònðaà-ne; kitjaàxìn-lä ch'in; kjòtsjeè-ne yijo-lä.

43 Jesúus kisihixat'aà xítą jè nga kiì-ne. Tanga ítjòn 'ñó tsibít'in-lä, kitsò-lä:

44 —Tiná'yí, kí yá xítą bènojmí-la. T'in ñánda tójna no'miì, takó-lä yijo-lè nga jye kjònðaà-ne; jch'ii kjotjò-lè, tsojmì xi sijé kjotíxoma-lä Nainá xí kiskiì Moisés, mé-ne nga tsjeè kijna-ne nguixkón Nainá tikoá skoë jñà xítą nga jye kjònðaà-ne ch'in-lè.

45 Tanga xítą jè, k'ę nga kiì-ne, tsibits'iá nga tsibénojmí yije kós'ín komàt'in. K'oáa komà-ne nga jè Jesúus, mì ti kiì ma taxki jahas'en-jiùn-ne jñà naxandá; yaá tsibljna ñánda tsjin xítą. Tanga jñà xítą xi xkí xi jáñ ñ'nde inchrobà-ne, yaá ijchòkon ñánda tójna Jesúus.

2

**K'e nga jè Jesúus kisindaà jngoo-ne xítą xi mikiì ma osìjna kixi
(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)**

1 Xi komà jò jàñ nachrjein, ijchò ijngoo k'a Jesúus jáñ naxandá Capernaum. Kíñchré xítą nga ya tójna Jesúus ya ni'ya jè.

2 Tik'ee-ne kjin jchán xítą ijchò maxkó't'aà-lä skanda mì ti kiì tsì'ndè-ne xotjoa ni'ya. Jesúus kiichjayajiùn-lä 'én ndaà-lä Nainá.

3 Jngoo xítą j'íiko xi mikiì ma silihínyá yijo-lä. Ñijòn xítą yangui.

⁴ Nga mìkìù komà kitjò'nde-là nga jahas'en ya xotjoq ní'ya, nga 'ñó kjìn xítà títsajna, yaá kiskix'a itsjá ni'ya ya kixi-là ñánda tijna Jesús. Yaá kiskinijen-ne jé xítà xi xk'én xi kjiya-là yá.

⁵ Jesús, k'ë nga kijtseeè nga jñà xítà koi mokjeiín-là it'aà tse, kitsò-là jé xítà xi xk'én:

—Jí ndí na'èn, jé-lè jye kichàat'aà-lè.

⁶ Ya títsajna i'nga xítà xi okýa kjotíxoma-là Nainá xi kiskiù Moisés nga nchisíktsjeèn jjùn iníma-là. Kitsò:

⁷ “¿Mé-ne kos'ín chja-ne jé xítà jé nga Nainá chjajno-là? Nga tajngòò Nainá sítchàat'aà-ná jé-ná.”

⁸ Tík'ë kijtseèya-là Jesús koni s'ín nchisíktsjeèn jjùn iníma-là. Kitsò-là:

—¿Mé-ne kotsò-ne kjohítsjeèn-là iníma-nó?

⁹ ¿Mé xi ìsa chiba 'in tjin'? Tsà xan-là jé xítà xi xk'én: “Jé-lè jye kàchàat'aà-lè”, o tsà xán-là: “Chjoí nachan-lè, tjsítjjin, titjei.”

¹⁰ Kokoò-nò nga 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na, tji'ndeé-na nga sítchàat'aà-là jé-là xítà i jsò'nde.

K'ëé kitsò-là jé xítà xi xk'én:

¹¹ —Jí, k'oáá xan-lè: Tjsítjjin, chjoí nachan-yá-lè, t'in-ne ni'ya-lè.

¹² K'ëé tsasítjen jé xítà xk'én. Kiskoé nachan-là. Itjojíin-là ngats'iì xítà xi títsajna. K'ë nga kijtseè kjoq koi, tà kjòxkón-là ngats'iì xítà. K'ëé jeya kisikíjna Nainá. Kitsò:

—Ní saá jingoò k'a 'yaá jingoò kjoq xi kos'ín ma.

K'ë nga jé Jesús kiichja-la Levi

(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

¹³ Jesús, ijngòò k'a itjo. Kii ján ìndiù ndáchikon. Ngats'iì xítà yaá ijchòkon, ikjoàñ tsakóya-là 'én ndaa-là Nainá.

¹⁴ K'ë nga nchifi, Jesús kijtseè jé Leví, ki'ndí-là Alfeo. Tínat'aà ímixa ya ñánda síkíchjítì tsojmì ts'e Roma. Kitsò-là:

—Nchrohotjingui-ná.

K'ëé tsasítjen Leví, kütjingga-là Jesús.

¹⁵ K'ë nga tjinat'aà ímixa Jesús nga tíkjèn ya ni'ya-là Leví, kjìn ma xítà xi síkíchjítì tsojmì ko xítà xi jé tjin-là títsat'aàko ímixa Jesús ko xítà xi kota'yàt'aà-là. Kjin jchán ma xítà xi tjingga-là.

¹⁶ Jñà xítà xi okýa kjotíxoma-là Nainá xi kiskiù Moisés ko xítà fariseo k'ë nga kijtseè Jesús nga tíkjèn-ko xítà xi tse jé tjin-là ko xítà xi síkíchjítì tsojmì, kitsò-là jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús:

—¿Mé-ne k'oás'ín-ne Maestro-nò nga xítà xi síkíchjítì tsojmì ko xítà jé kjèn-ko-ne?

¹⁷ K'ë nga kii'nchré Jesús; kitsò-là:

—Jñà xítà xi mì ch'in tjin-là, mì chjinexkù mochjeén-là; jñà-né xítà xi xk'én xi mochjeén-là chjinexkù. 'An, mitsà koi xá jí-na nga jñà kichjà-là jñà xítà xi tsò-là yijo-là nga xítà kixi, koií xá jí-na nga jñà kichjà-là xítà xi beè-là ikon nga jé tjin-là.

Xítà xi bitsajnachjan

(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

¹⁸ Jingoò k'a, k'ë nga jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Juan ko jñà xi kota'yàt'aà-là xítà Fariseo nchibitsajnachjan, kii i'nga xítà koi nga kiskònanguí-là Jesús. Kitsò-là:

—Jñà xítq xi kota'yàt'aà-là Juan ko xi kota'yàt'aà-là xítq Fariseo bitsajnachjan-né. ¿Mé-ne jñà xítq tsiji xi kota'yàt'aà-lè mì bitsajnachjan-né?

19 Kitsò Jesús:

—¿A bitsajnachjaán xítq k'ë nga xítq kòbixan k'ë nga ya tijnakò-isa jè xítq x'in xi kòbixan? Majìn, mìkiì bitsajnachjan xítq.

20 Tanga kijchò nachrjein k'ë nga tjáxìn-là x'in xi kòbixan; k'ë-né nga kítsajnachjan xítq.

21 'Jngoo nikje jbaà mìkiì ma sijto-ne ko nikje xítse; nga jè nikje xítse, kjeèn-yó-né koa kotejnda-né jè nikje jbaà. Isaqá tse koma ñánda kixajndà kji.

22 Tikoqá mitsà yá xi koma binchá xán ixii kó chrjoq jchíngá; tsà kós'in s'een, k'ë nga jye kojchá xán, siijaxjndà chrjoq jchíngá, ikjoan chija xán kó chrjoq. Jè xán ixii, chrjoq xítseé sinchá.

Kiis'ín tjin it'aà ts'e nachrjein níkjáya

(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

23 Jngoo nachrjein níkjáya ja Jesús ya ñánda titje trigo. Jñà xítq xi kota'yàt'aà-là tsate chiba natín-là trigo.

24 Jñà xítq Fariseo kitsò-là:

—¿Mé-ne kós'in-ne xítq-lè jè nachrjein níkjáya? Mìkiì tjí'nde nga kós'in koma.

25-26 Kilchjá Jesús kitsò-là:

—¿Jñò, a mitsà jye tijin-nò koni s'in tichjá Xojon-là Nainá koni kis'iin xítqxá itjòn xi ki'mì David ko jñà xítq-là xi kjihijtakó k'ë nga no'miù itjòn tsibijna jè Abiatar? Ke nga kjöhöjö-là nga nì mé tjin xi kine, jahas'en n'i'ya-là Nainá. Tsakjén inchrain tsjee-là Nainá. Tikoqá kitsjaà-là xítq-là xi tiko. Mìkiì tjí'nde nga jñà kokjen. Tà jñà no'miù tjí'nde-là nga kokjen.

27 Ijngoo k'a kitsò Jesús:

—Jè nachrjein níkjáya, koí xá kisindaà-ne nga kjondaà ts'e xítq. Mìtsà koi xá kisindaà-ne xítq nga kjondaà ts'e nachrjein.

28 K'oqá s'in tjin, 'an xi Ki'ndí-là Xítq xan-là yijo-nà, skanda jè nachrjein níkjáya, 'aán otilxoma-la.

3

Xítq xi kixit'aà jngoo tsja

(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

1 Ijngoo k'a jahas'en Jesús ñánda tjinna jngoo ni'ya jngoo sinagoga. Ko ya tjinna jngoo xítq xi kixit'aà jngoo tsja.

2 Jñà kondra-là Jesús nchisíkindà nga mejèn-là nga skoe a siindaá-ne jè xítq xi kixit'aà tsja jè nachrjein níkjáya, mé-ne nga koma kohòngui-ne.

3 Jesús kitsò-là jè xítq xi kixit'aà jngoo tsja:

—Tjisítjin, tisijni i jngoo osen-là xítq.

4 Jesús k'ëé kitsò-là jñà xítq xi i'nga:

—¿A tsjá'nde kjotixoma nga ndaa s'een, o xi ch'o s'een, jè nachrjein níkjáya? ¿A sindaa-ná xítq, o xi sik'en-ná?

Jñà xítq xi qú'mi-là ta jyò tsibitsajna.

5 Jesús kiskooòtsejèn-jíin-là xítq nga jti komà-là. Tikoqá ba kis'e-là nga tájaàjíin tjin inimá-là jñà xítq. K'ëé kitsò-là jè xítq xi kixit'aà tsja:

—Tjeéndojoì ndsejj.

Tsijmee tsja, njitoón kjondaà-ne.

6 Jñà xítä fariseo, k'ë nga itjo-ne, tsajoóya-ne ko xítä Herodes nga mejèn-la siük'en Jesús.

K'ë nga kjìn xítä kiütjingui-la Jesús ya indiì ndáchikon Galilea

7 Jesús ko xítä xi kota'yát'aà-lä chinchat'aà xìn. Ján kùì indiì ndáchikon. Kjìn xítä kiütjingui-la xi nanguí Galilea ts'e ko xítä nanguí Judea,

8 ko xítä naçandá Jerusalén, ko xítä nanguí Idumea, ko xítä xijngoaà xajngá nandá Jordán kóhökij jingoò itjandíì-la naçandá Tiro ko Sidón nga kùì nchré-lä kjoxkón xi kis'iìn Jesús. K'oqá komà-ne kjìn jchán xítä ijchò tjingui-la.

9 Jesús kitsò-la xítä xi kota'yát'aà-lä:

—Kjit'aà náchrjein tjajnandaà jingoò chitsó mé-ne nga mì xítä kojtínè-ná.

10 Koií kjoa-lä nga jyeé kjìn jchán xítä xk'én kjònadaà-ne. Jñà xítä xk'én xi i'nga, yaá fikjané'ñó ñánda tijna Jesús nga mejèn-la kgótt'aà-lä tsja.

11 Jñà xítä xi iníma ch'o-lä neíj tijìn iníma-lä, k'ë nga beè Jesús bincha-xkó'nhit'aà-lä, ikjoàn 'ñó chjá, tsò:

—Ji-né xi Kí'ndí-lä Nainá.

12 Tanga jè Jesús 'ñó tsohotíkø nga mì jñà keèngjmí yá-né jè.

Kó 'mì 'ín-la xita-la Jesús xi tejò ma-ne

(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

13 Xi jye komà iškan, Jesús kiümijìn-jno jingoò nindoò. Kiichjá-la xítä xi jè ndaa-kisaseèn takón. Xítä koi, ijchò kinchat'aà-lä.

14 Ikjoàn jaajiùn tejò xítä xi koahijtako, tijñà-ne xi siükasén nga kichjaya 'én ndaa-lä Nainá

15 xi tikoá kitjoé-lä okixi nga siündaà-ne xítä xi ch'in tjín-la tikoá kochrjekàjiùn iníma ch'o-lä neíj xi tijìn iníma-lä xítä.

16 Jñà xítä xi kitjaàjiùn: jè Simón. Ikjoàn tsibít'aàsón 'ín-la; Pedro kitsò-la.

17 Ko jñà xiti-lä Zebedeo xi 'mì Jacobo ko jè 'ndse xi 'mì Juan, xi tikoá tsibít'aàsón 'ín-la; Boanerges kitsò-la. (Jè én jè tsò-ne: Ixti-lä ch'on.)

18 Ko Andrés; Felipe; Bartolomé; Mateo; Tomás; Jacobo xi ti-lä ma Alfeo; Tadeo; Simón, xítä xi ya fit'aà-lä xítä cananista;

19 Judas Iscariote, jè xítä xi kisìngatsja kondrà-la Jesús.

Xita xi chajno-la Iníma Tsjeè-la Nainá

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

K'ë nga j'ii-ne Jesús ní'ya ñánda sikjáya,

20 ijingoò k'a kókjìn xítä skanda mì ti kùì kitjò'nde-lä nga tsakjèn.

21 K'ë nga kùì nchré xítä xíkjín Jesús, kjoá xi tís'in, kùì kátsji nga tsoba'ñó; kitsò: Skáyáa-la.

22 Jñà xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés xi j'ii-ne Jerusalén k'oqá kitsò nga jè xítä neíj xi 'mì Beelzebú tijìn iníma-lä Jesús, nga jè xítä sko-lä xítä neíj tsjá-lä nga'ñó nga ochrjekàjiùn iníma ch'o-lä neíj xi tijìn iníma-lä xítä.

23 Jesús kiichjá-la xítä koi. Tsibénojmí jingoò-lä kjoá xi mangásòn. Kitsò-la:

—¿A komáa jè xítä neíj kochrjekàjiùn-ne xi tijè-ne yijo-lä ya iníma-lä xítä? Maíjn.

24 Tsà jingoò naçandá je, tsà jòya tjín nga kondrà títsajna-lä xíkjín, mìkiù koma'ñó kítsajna;

25 ko tsà jingoò ni'ya, tsà jòya tjín nga kondrà títsajna-lä xíkjín, tikoá mìkiù koma'ñó kítsajna.

26 Tsà jè xítq nejí, tsà jòya tís'ín xi tijé-ne yijo-lá, mìkii kóma 'ñó kíjna. Jye tífehet'aà náchrjein-lá.

27 Jngóo xítq xi tjín-lá nga'ñó, mì yá xi kóma kjoahas'en ni'ya-lá nga silihijé-lá tsà mì itjón kojít'aà 'ñó. K'ee kóma silihijé-lá k'ë nga jye kásit'aà 'ñó.

28 'Okixíi xi xan-nó, xítq xi tjín-lá jé ko xi chajno-lá Nainá, jchá't'aà-lá jé-lá.

29 Tanga jñà xítq xi chajno-lá Inímá Tsjeé-lá Nainá, mìkii jchá't'aà-lá njá mé nó-ne, njá mé náchrjein-ne. Kjo'in s'e-lá njá kjé-ne.

30 Koií k'oas'sín kitsò-ne Jesús nga jñà xítq xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskii Moisés kitsò-né: "Xítq jè, inímá ch'o-lá nejí tijín inímá-lá."

Neq-la Jesús ko 'ndse

(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

31 Xi komá iskan, ijchò 'ndse kó nea-lá Jesús. Ján nditsiaán tsibitsajna. K'ee kinokjoà-lá Jesús.

32 Jñà xítq xi titásajnandiì-lá, kitsò-lá:

—Nea-lé kó jñà 'ndsi, ján nditsiaán titásajna. Ji xó ótsji-lé.

33 K'ee kiichjá Jesús, kitsò:

—¿Yá-né xi nea-na kó xi 'ndse?

34 Ikoànn kiskoótsején-jíùn-lá jñá xítq xi titásajnandiì-lá. Kitsò:

—Jñà xita koi xi nea-na, kó xi 'ndse.

35 Nga njá yá xítq-ne xi síkitasòn koni s'ín mején-lá Nainá, jñà-né xi 'ndse, xi tichja, kó xi nea-na.

4

Kjoa xi mangásòn ts'e xítq xi bítqe xojmá

(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

1 Jesús ljngóo k'a tsibits'iá nga tsakóya ya jindíi ndáchikon. Kjìn jchán ma xítq xi chixoñat'aà-lá. Jesús jahas'en jngóo chítso xi kijijnajíùn ndáchikon; ikoànn tsibijnaya. Ngats'iì xítq, yaá titásajnat'aà nanguí ya jindíi ndáchikon.

2 Kjìn skaya kjoa xi mangásòn tsakóya-lá xítq. K'ë nga tsibéngjmí-lá kitsò-lá:

3 —Ndaà tjiná'yaà. Jngóo xítq kíi kíjndí xojmá.

4 K'ë nga tsibits'iá nga kiskíjndí xojmá, chixò chiba ya iya ndiyá. Ikoànn j'íi nise; tsakjén.

5 Nguí k'oá tjín chixò ñánda naqxí choòn nga chiba ni'nde tjín-lá. Jñà xojmá koi, njooón isò koi-né nga mì nangá tjín nanguí.

6 Tanga k'e nga itjokàtji ts'oí nga kjòtsjè ndobá, kixiñó, ikoànn jngóo k'aá kixí, koi-né nga tsjín-lá jíma.

7 Nguí k'oá tjín chixò ya jjíùn na'yá. K'ë nga kjò'nga na'yá, kisik'en-ngui xka-lá xojmá; k'oá ma-ne nga mìkii tsajá-lá too.

8 Tanga jñà xojmá xi chixò ñánda nanguí ndaà, tsijin, kjò'nga, tsajá-lá toò, ndaà itjo. Kitsjaà katé, jàn-kaàn skanda jngóo sìndo toò nga jngóo ljngóo.

9 Ikoànn kitsò Jesús:

—Ndaà tjiná'yaà koni xan-nó.

Mé-ne kjoa xi mangásòn kisikjeén-ne Jesús

(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)

10 K'ë nga jye tsibijná tajngóo Jesús, jñà xítq xi chrañá titásajnat'aà-lá kó xítq-lá xi tejò ma-ne, kiskònanguí-lá kó tsöya-ne 'én xi tsibéngjmí.

11 Kitsò Jesús:

—Jñò, Nainá jye kitsjaà-nò nga jchäa kjoaq'ma-lä kó s'ín otíxoma Nainá. Tånga jñà xítä xi k'ejí, tå 'én ts'e kjoaq mangásòn s'enqojmí yije-lä,

¹² mé-ne nga mikiù skoë-ne nás'ín skótsejèn, tikoäá mikiù kochhiya-lä nas'ín kji'nchré. Nga jñà xítä, majin-lä sílkjatjyla kjoahítsjeén-lä koä mikiù jchä't'aà-la jé-lä.

*Jesús tsibéngjmí kó tsòya-ne kjoaq xi mangásòn ts'e xítä xi bítje xojmá
(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)*

¹³ Kitsò Jesús:

—¿A mi flya-nò jè 'én ts'e kjoaq xi mangásòn? ¿Kós'ín skaya-nò ngats'iì kjoaq xi i'nga?

¹⁴ Jé xi bítje xojmá, jè ngaya-lä xítä xi síka'bí 'én-lä Nainá.

¹⁵ Jñà xojmá xi chixò ya iya ndiyá, jñà ngaya-lä xítä xi 'nchré 'én-lä Nainá. K'è nga ma iskan nga jyeé 'nchré, f'iì xítä neijí faáxin jè 'én ya ijíün iníma-lä xítä.

¹⁶ Jñà xojmá xi chixò ya ñánda naxi choòn, jñà ngaya-lä xítä xi 'nchré 'én-lä Nainá. Tsjaá s'e-lä k'è nga sa 'nchré.

¹⁷ Tånga jè 'én mikiù ndaa kisijiùn iníma-lä koni xkä xi tsjìn-lä imá, mi 'ñó binchakö 'én, ta chiba náchrjein chíkjoaq-lä. K'è nga mé kjoaq xi sakó-lä ko tsä xítä fitjíngui kondra-lä nga jè ngatjì-lä 'én-lä Nainá, nitoón síkíjna ndiyá-lä Nainá.

¹⁸ Jé xojmá xi chixò ya ñánda tjín na'yá, jñà ngaya-lä xítä xi 'nchré 'én-lä Nainá,

¹⁹ tanga 'ñó síkájno kjoaq ts'e tsojmì xi tjín jsò'nde; ko jè kjoaq nchiná konachan-lä; ko mején yije-lä tsojmì xi tjín jsò'nde. Jñà kjoaq koi síkits'ón-jíùn 'én-lä Nainá, k'oqá ma-ne nga mikiù makjín-ya.

²⁰ Tånga jñà xojmá xi chixò ñánda nga nangu ndaa, jñà ngaya-lä xítä xi 'nchré 'én-lä Nainá koa mokjeiñ-lä; ikjoàn makjín-ya 'én, k'oqá ngaya-lä koni yá xi ojá-lä toò. Tsjá katé, ján-kaán skanda jngooò sìndo nga jngooò ljngooò yá.

*Kjoaq xi mangásòn ts'e ni'ín xi síhiseèn
(Lucas 8:16-18)*

²¹ Jesús kitsò-isa:

—¿A k'oqá s'ín mochjeén ni'ín xi síhiseèn nga ya sijnangui kaxä, o ya sijnangui náchan? Majin, jngooò ni'ín xi síhiseèn, 'ngaá sijná mé-ne nga síhiseèn-lä xítä.

²² Niém kjoaq tjín xi tjí'ma j'ndeí xi mikiù jchä-lä; tikoäá tsjìn kjoaq xi tjí'ma j'ndeí xi mikiù kótszejèn.

²³ jNdaà tjiná'yaà koni xan-nò!

²⁴ Jesús kitsò-isa-lä:

—Jñò xi na'yá, ndaa tjiná'yaà. Koni kji machiya-nò, k'oqá tj kji sìlkíchiya-nò Nainá, skanda tsjásòn-isa-nò.

²⁵ Jé xi tjín-lä [kjoahítsjeén], tjoé-isa-lä; tånga jè xi tsjìn-lä, skanda tjá'aán-lä [kjoahítsjeén] xi chiba tjín-lä.

Kjoaq xi mangásòn ts'e nga majchá nijin

²⁶ Kitsò Jesús:

—Koni s'ín otíxoma Nainá k'oqá tis'ín tjín koni k'ë tsà jngooò xítä bítje nojmé.

²⁷ Jé nojmé, síxá nga bisò, ma'nga, nás'ín jè xítä xi bítje mikiù tibeè kós'ín tisíxá nga jè xítä ojnafè-né k'ë nga nitjen; nga s'e isén osítjen;

28 nga jè nanguí tísíjchá; ítjòn bitjo xkà-là, iskan ma'nga, ikjoàn tjo-là natín koà ikjoàn majchá nijin.

29 K'e jye majchá nijin, jye ma maxkó nga jye ijchò chibà-là nga sincháxkó nijin.

Kjoaq xi mangásòn ts'e xojmá mostaza

(Mateo 13:31-32; Lucas 13:18-19)

30 Jesús ijngooò k'a kitsò:

—¿Mé xi kóngásòn-kò koni s'ín otíxoma Nainá?, o ¿mé 'én xi singásòn-kjoaá?

31 Jè mangásòn-kò koni kji xojmá mostaza; k'e nga sitje ijììn nanguí, jè xi lsà itsé kji i jt'aà nanguí.

32 K'e nga jye sitje, bisò, ma'nga skanda lsà 'nga ma koni ngats'iì xkà xi ma chine xi sitje indiù ni'ya. 'Nó 'nga ma chrja-là skanda ma býndaà'a tjé-là nise ya ngui 'nguién-là.

Jesús, kós'ín kisikjeén kjoaq xi mangásòn

(Mateo 13:34-35)

33 Jesús kjìn skaya kjoaq xi mangásòn kisikjeén nga tsakóya 'én ndaà-là Nainá, koni kji nga ndaà fiya-là xita.

34 Nguí koó kjoaq xi mangásòn tsakóya-là xita; nimé 'én kùichjà xi mìtsà kjoaq xi mangásòn tsibénojmí; tænga k'e nga jye tijnat'aàxìn-kò xita-là xi kota'yàt'aà-là, k'eé ijngooò k'a tsakóya ndaà yije-là.

K'e nga jè Jesús kisikjnjayò tjoxkón

(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

35 K'e nga jye kòjñò nga tijè-ne nachrjein, Jesús kitsò-là xita-là xi kota'yàt'aà-là:

—Tíkjaán, ján xijngoaà ndáchikon.

36 Jñà xita xi kjìn ma-ne ta yaá kisikjitsajna; kiì Jesús ko xita xi kota'yàt'aà-là nga titsajnaya chitso. Tikoáà tsafáhijtakò chitso xi i'nga.

37 K'e nga jye tijmajiùn nandá, j'ìì jngooò tjoxkón xi taxki komà-né; kiskimíl'nga nandá koà jè chitso jye kitseè nandá.

38 Jesús yaá kjinafè tàts'en chitso. Kijnanguisko jngooò nikje nguisko. K'eé kisikjaá-là, kitsò-là:

—Maestro, ¿a mìtsà tì'yi nga titsabixònguindá-ná.

39 Jesús k'eé tsasítjen, tsohótiko jè tjo; kitsò-là ndáchikon:

—Jyò tijni.

Nitoón kisijyò-ne tjo; kjònndaàya-ne.

40 Jesús kitsò-là xita xi kota'yàt'aà-là:

—¿Mé-ne tsakjoòn-nò? ¿A mìtsà mokjeiín-nò jt'aà ts'àn?

41 Jñà xita xi kota'yàt'aà-là ndaà jchán kitsakjòn. Xkj xi ján kjònanguí-là xílkjín, tsò-là:

—Yaá xita-ne jè skanda jè tjo ko ndáchikon sítikasòn-là?

5

Xita Gerasa xi kjìn iníma ch'o-là neí tijìn iníma-là

(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

1 Jesús ko xita xi kota'yàt'aà-là ijchò ján xijngoaà ndáchikon ya nanguí-là xita Gadareno.

2 K'e nga itjojen chitso Jesús ijchò kasit'aà jngoo-là xita xi iníma ch'o-là neí tijìn iníma-là. Jè xita jè yaá itjo-ne itsjó ngajo mik'en.

³ Xítə jè yaá bijnaya ya_itsjó ngajo mik'en. Mí yá xi ma bít'aà'ñó nás'ín na'ñó kichá cadena.

⁴ Kjìn k'a okis'iìn-ko nga tsibít'aà'ñó ndsoko ko tsja na'ñó kichá cadena. Niyá xi chíljoa-la nga kisi'nchré; otejtsø xó cadena.

⁵ Ko nachrjein ko njtjen yaá ojmeèsòn nindoò ñanda tjín itsjó ngajo-la mik'en. Kjindáya tsø kjindáya ská nga kjaán ko yijo-la; 'beé-la ndajo yijo-la.

⁶ K'e nga kijtseè nga kjíln tinchrobá Jesú斯, tsangachikon. Kiì kasít'aà chrañà-la, tsasèn-xkó'nhchit'aà-la.

⁷ Ñó kùchjá, kitsò:

—¿Mé xi tjín-lè ko 'an, Jesú斯, Ki'ndí-la Nainá xi 'ñó 'nga tijna? Bìtsi'bà-lè nga nguixkón Nainá, kì yatoòn-ná.

⁸ Koí k'oas'ín kùchjá-ne nga jè Jesú斯 kitsò-la:

—Ngaji iníma ch'o-la nejí, titjojiín iníma-la xítə jè.

⁹ Jesú斯 kiskònanguí-la. Kitsò-la:

—¿Kó 'mì-lè?

Jé kitsò:

—Legión 'mì-na, koí-né nga kjìn jchán ma-najen.

¹⁰ Jñà iníma ch'o-la nejí, 'ñó tsibítsi'ba-la Jesú斯 nga mì jt'aà xìn skínì ya i'nde jé.

¹¹ Ko ya chrañà jt'aà nindoò, kjìn chingá nchikjèn-jno.

¹² Jñà iníma ch'o-la nejí tsibítsi'ba-la Jesú斯. Kitsò-la:

—Yaá tìkasén-nájen ñanda tjín chingá; yaá kitjás'en-jíln-jen yijo-la.

¹³ Jesú斯 kitsjaá'nde-la; jñà iníma ch'o-la nejí itjojíln iníma-la xítə jè; ikjоàn jahas'en-jíln yijo-la chingá. Ma-la tsà jò jmí jñà chingá xi tsanga; tsatíkjájen-jno ya naxí skanda ijíln ndáchikon, yaá k'en yiye ijíln ndáchikon.

¹⁴ Jñà xítə xi ko'ndà chingá, tsanga. Kiì kénogjmí-la xítə naxàndá ko xítə rancho jè kjoa xi komà. Jñà xítə naxàndá ijchò katejèn-la kjoa xi komà.

¹⁵ Kjìn xítə ijchò ñanda tijna Jesú斯, kijtseè jè xítə xi iníma ch'o-la nejí tijíln iníma-la nga sá ítjòn. Jyò tijna. Íkjá-ne nikje-la. Ndaà tjín-ne kjohítsjeèn-la. Xítə xi ijchò, ta kitsakjòn-la.

¹⁶ Jñà xítə xi kijtseè koni s'in komàt'in jè xítə xi iníma ch'o-la nejí tijíln iníma-la nga kjondaà-ne ko chingá xi tsatíkjá, tsibénojmí-la jñà xítə xi ijchò xi mikii kijtseè.

¹⁷ Jñà xítə xi ijchò tsibítsi'ba-la Jesú斯 nga xìn i'nde kàtjì.

¹⁸ K'e nga jahas'en chitso Jesú斯, jè xítə xi iníma ch'o-la nejí kisijiín iníma-la, tsibítsi'ba-la Jesú斯 nga mejèn-la kjiko.

¹⁹ Tanga jè Jesú斯 mikii kitsjaá'nde-la. Kitsò-la:

—T'in-ne ní'ya-lè, tènojmí yiye-la xítə xinguíi jè kjondaà xi kisiko-lè Nainá; kós'in kijtseè imá-lè.

²⁰ Xítə jè, kiì; ikjоàn tsibíts'ià nga tsibénojmí-la jñà xítə naxàndá Decápolis jè kjondaà xi kisiko Jesú斯. Ngats'iì xítə xi kis'enojmí-la tà k'oqá komà-la.

Tsòti-la Jairo ko chjoón xi kitsobà'ñó itjòn nikje-la Jesú斯 (Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

²¹ Jesú斯 tsibíjna'ya chitso, inchrobà ijngoo k'a-ne ján xijngoaà ndáchikon, kjìn jchán xítə chixoñat'aà ijngoo k'a-la, koa yaá tsibíjnandiì ndáchikon.

²² Ijchòkon jngoo xítə xi 'mì Jairo xi xítə itjòn ts'e ni'ya ingo sinagoga. K'e nga kijtseè Jesú斯 tsasèn-xkó'nhchit'aà-la.

²³ 'Ñó tsibítsi'ba-la, kitsò-la:

—Ndí tsòti-na jye kjomeè biyaà; nchroboí, tikkiaán, tjat'aà-là ndseii nga kàtandaà-ne, mé-ne nga kíjnakon-ne.

24 Jesú斯 kiìkø, kjìn jchán xítä kiütjingui-là; chibä-là ó'nchò'ñó-né.

25 Yáá tsóhojiùn jngòò chjoón xi kjò tejò nó xk'én, ch'in jní tjín-là.

26 Kjòtseeé tísíkjeíñ kjo'in it'aà ts'e chjinexkii; jye xó kisikje yije ton-là; mìkiì mandaà-ne, tå saà tímä'ñó ch'in-là.

27 Chjoón jè, k'e nga kii'nchré it'aà ts'e Jesú斯, kiijìùn-là ngats'iì xítä kjìn; ijton its'jn kitsobà-ne nikje-là Jesú斯.

28 K'oqas'ín tísíkítsjeèn, kitsò: "Tsà tà jè nikje-là sikoaa, kònndaá-na."

29 K'e nga kitsobà'ñó nikje-là, nitoón kisijyò-là jní, koä kijtseèyaá-là yijo-là nga jye kjònndaà-ne ch'in-là.

30 Jesú斯 nitoón kijtseèya-là nga nga'ñó-là itjojiùn; kisikátji, kiskoótsejèn-jiùn-là xítä kjìn, kitsò:

—¿Yá xi kàtsobà'ñó nikje-na?

31 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-là Jesú斯 kitsò-là:

—¿A mìtsà 'yi nga jñà xítä ó'nchò'ñó-lè? Ngají si-né: "¿Yá xi kàtsobà'ñó nikje-na?"

32 Tanga jè Jesú斯 kotsejèn-jiùn-là jñà xítä nga mejèn-là skoë yá xi kitsobà'ñó nikje-là.

33 Chjoón jè, tsí tíhotsé-né nga kitsakjòn, nga jyeé tíjiùn-là kós'ín komà ch'in-là; kii, tsasèn-xkó'nchit'aà-là Jesú斯; tsibénojmí kixi yije-là kós'ín komàt'in.

34 Jesú斯 kitsò-là:

—Ndí neqa, koi-né nga mokjeiín-lè it'aà ts'an nga kòmandaà-ne. Tin-là ndaà-ne. Jyeé kòmaxkii-là ch'in-lè.

35 Tákó tìk'ëé tichjá-isa Jesú斯 nga j'ìì i'nga xítä xi inchrobà-ne ni'ya-là xítä ítjòn ts'e ni'ya ingo sinagoga, kitsò-là:

—Kì tì kii nìsiì-là Maestro, ndí tsòti-lè jyeé k'en.

36 Tanga jè Jesú斯, nga kii'nchré koni kitsò okixi xi j'ììko, kitsò-là jè na'èn-là ndí tsòti:

—Kì tsakjoòn-jèn; tå jè-né nga kàtakjeiín-lè.

37 Jesú斯 mìkiì kitsjaà'nde nga kjìn xítä kìkø. Tå jè Pedro, Jacobo kò Juan 'ndse Jacobo.

38 K'e nga ijchò ni'ya-là jè xítä ítjòn ts'e ni'ya ingo sinagoga, Jesú斯 kijtseè nga fijen filkjá xítä, 'ñó nchikjindáya kò 'ñó nchisikájno.

39 Jahas'en ni'ya Jesú斯, kitsò-là:

—¿Mé-ne kò'nè-nò nga kò tå ndaà chihindáya-nò? Jè ndí tsòti mìtsà kòbiyaà; ta kjinafé-né.

40 Jñà xítä xi títasajna tå tsijnòkeè Jesú斯. K'ëé tsachrje yije ni'ya kóhqtjín xítä; tå jñà tsibitsajna na'èn-là, neaq-là, kò xítä ts'e xi tjíkø. Ikjoàn jahas'en ñánda kjina ndí tsòti.

41 Kiskoé tsja, kitsò-là:

—Talita cumi —'én xi tsòya-ne: Ji tsòti, k'oqá xan-lè, tjsítjiin.

42 Jè ndí tsòti nitoón tsasítjen, tsajmeeè-ne. Jye kjò tejò nó tjín-là. Jñà xítä xi títasajna, 'ñó jchán kitsakjòn.

43 Tanga Jesú斯 'ñó kitsjaà okixi nga mì yá xítä xi këènojmí-là. Ikjoàn kitsò-là:

—Tjìì-là nga kàtakjèn ndí tsòti.

6

*Kó kitsò xita k'e nga kii Jesús ján Nazaret
(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)*

¹ Jesú斯 itjojil-ne ya i'nde jé, kii-ne nangui-lá Nazaret, tñiko xítá xi kota'yàt'aà-lá.

² K'e nga jye ijchò nàchrjein nìkjáya, tsibíts'iá nga tsakóya 'én ndaa-lá Nainá ya ni'ya ingo sinagoga. Kjìn jchán ma xítá xi kii'nchré-lá koni s'ín tsakóya. Jñá xítá, tà k'oqá komá-lá, kjònanguí-lá xílkjín, kitsò:

—Xítá jé, ¿ñánda komá-lá ngats'ií 'én xi okóya? ¿Ñánda ochrje kjoachjiné koi ko kjoxkón xi s'ín?

³ ¿A mìtsà jé xi chjineyá xi ti-lá María, xi 'ndse ma Jacobo, José, Judas ko Simón? ¿A mìtsà tñikoá i titsajnaíjin-ná íchjín ndichjá?

Xítá koi mìkiì kokjeiñ-lá it'aà ts'e Jesú斯.

⁴ Tanga jé Jesú斯 kitsò-la:

—Jngoo xítá xi chja ngajo-lá Nainá, njá ñá naxandá-ne yaxkón-né, tanga ya naxandá-lá ko ni'ya-lá ko it'aà ts'e xítá xílkjín mìkiì yaxkón.

⁵ Jesú斯 nímé kjoxkón xi ndaa-tjín kis'iín nangui-lá, tà chiba xítá xk'én xi tsohót'aà-lá tsja nga kisindaà-ne.

⁶ Tà kjòxkón-lá Jesú斯, nga jñá xítá koi, mìkiì mokjeiñ-lá it'aà ts'e.

Kós'in tsatíxoma-lá Jesú斯 xítá xi tejò ma-ne xi kisikásen nga kisiká'bí 'én-la Nainá

(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Jesú斯 yaá tsajmee naxandá jtobá xi chrañat'aà kijiyijò nga tsakóya.

⁷ Nga komá iskan, Jesú斯 kìchjá-lá xítá-lá xi tejò ma-ne xi jé tsibíxáya-lá; jò jò kisikásen, kitsjaà-lá okixi nga kochrjekàjìin iníma ch'o-lá nejí xi tíjìin iníma-lá xítá.

⁸ K'oqá tís'in kitsjaà-lá okixi nga níme tsojmì k'oqá k'e nga kjoj ndiyá. Kitsò-la:

—Tà k'oqá s'in tanguió. Tà jngoo yá garrote ch'aà. Kì na'yaá ch'aà, kì inchrajín ch'aà, kì ton ch'aà.

⁹ Komaá tsjayaà xojté-nò. Tà jngoo nàchrø ch'aà. Kì jò ch'aà.

¹⁰ Jesú斯 kitsò-isa-la:

—K'e nga kijchò jngoo naxandá, jngoo ni'ya titsajna skanda k'e nga konguí-nò.

¹¹ Tsà tjín naxandá ñánda mìkiì skoétjò-nò, tsà majìn-lá nga 'nchré-nò, titjojñoò, titsajneè chijo-lá ndsokoò mé-ne nga skoë-ne nga jñá tjín-lá jé nga mìkiì 'nchréñijon. Xi nguì okixi k'oqá xan-nò k'e nga kijchò nàchrjein-lá jñá naxandá koi, lsáá tse kjo'in s'e-lá koni s'ín komàt'in naxandá Sodoma ko Gomorra.

¹² Xítá koi, kiì nga tsibénojmíya-lá xítá nga kàtasíkájno jé-lá nga mì tì jé kohotsji-ne.

¹³ Kjìn iníma ch'o-lá nejí tsachrjekàjìin iníma-lá xítá, tñikoá kjìn xítá kisindaà-ne xi xk'én nga kisikájno-lá asití.

K'e nga k'en Juan xi kis'iín bautizar xítá

(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

¹⁴ Jé Herodes xi xítá xá ítjòn tjána, kii'nchré it'aà ts'e Jesú斯 nga jye xkj xi ján naxandá kina'yà-lá. Tjín xítá xi kitsò:

—Jé Juan xi kis'iín bautizar xítá, jyeé jaáya-lá. K'oqá ma-ne nga tjín-lá nga'ñó nga ma-lá s'in kjoxkón xi ndaa-tjín.

15 Tjín xítä xi kitsò:

—Jè Elías.

Tíkoä tjín xi kitsò:

—Jngoo xítä xi kiichjä ngajo-lä Nainá kjótseé.

16 Jè Herodes, k'ë nga kii'nchré kitsò-né:

—Jè Juan xi jaáya-la xi 'an tsatesian sko.

17 Nga isä kjótseé, Herodes kisikasén xítä nga kitsobà'ñó Juan nga kiskinìs'en ndayá, koi kjoa-lä ts'e chjoón Herodías xi chjoón-lä Felipe nga jè Herodes chixàñ-ko xi chjoón-lä 'ndse.

18 Nga jè Juan xi kis'iin bautizar xítä, kjín k'a okitsò-lä Herodes:

—Mikií tjiü'nde-lè nga jjí tijnakojí chjoón-lä 'ndsi.

19 Jè chjoón Herodías, kójtikeè Juan, mejèn-lä nga sjík'en tanga mikií ma xi siko.

20 Nga jè Herodes, beèxkón Juan kó síkinda-ne nga jye tíjiñ-lä nga xítä kixi-né kó xítä tsjeè-né. Herodes k'ë nga chjákó Juan, matsjaá-lä nga 'nchré-lä, tanga mikií beè mé xi s'iin, a sjíkitasòn-né, a xi majìn.

21 Ijchò jngoo nächrjein xi ndaaà ts'e chjoón Herodías k'ë nga tsachrje s'eí-lä jè Herodes jè nächrjein nga kits'iin. Ijchò xítä-la xítaxá ítjòn, kó xítä sko-la soldado, ko xítä nchiná xi tjín kóhókjí Galilea nga tsakjèn-ko Herodes.

22 Tíkoä ijchò tsòti-lä Herodías, jahas'en ni'ya; kitè. Jè Herodes ko xítä xi títsajna, ndaaà jchán kisaseèn-lä koni s'in kitè jè tsòti. Herodes, xi xítä xá ítjòn tjna, kitsò-lä:

—Tijé-ná mé xi mejèn-lè, tsjaà-lè.

23 K'oqá s'in kitsjaà-lä tso'ba nga tsjá yije-lä nítä mé xi mejèn-lä nás'in osen nangui xi jè otíxoma-la.

24 Jè tsòti, itjo ni'ya, kiskònanguí-lä nea-lä. Kitsò-la:

—¿Mé xi sjíjé-lä?

Jè nea-lä. Kitsò:

—Tijé-lä sko Juan xi s'in bautizar xítä.

25 Jè tsòti, nítóón jahas'en ijngoo k'a ní'ya ñánda tíjna xítaxá ítjòn. Kitsò-la:

—Iñdej mejèn-na nga nítón tjiü-ná sko Juan xi s'in bautizar xítä; tinaya-ná chrobate.

26 Jè Herodes, xi xítaxá ítjòn tíjna, 'ñó kjòba-lä k'ë nga kii'nchré-lä jè tsòti. Tanga koii kjoa-lä nga jye kitsjaà-lä 'én-lä nga nguixkon xítä xi títsajna s'eí, kjo'ñó kisikitason-lä.

27 Jè Herodes, tik'ee-ne kisikasén jngoo soldado, kitsjaà okixi nga kátjanchrohókó sko Juan.

28 Jè soldado kii jáñ ndayá nga tsatesin Juan; ikjoàn j'ílkó sko Juan; tjíya-lä chrobá nga kitsjaà-lä jè tsòti; ko jè tsòti kisingatsja nea-lä.

29 K'ë nga kii'nchré xítä xi kota'yat'aà-lä Juan nga jye k'en, kükjaá yijo-lä nga kiskinìs'en-ngui jngoo itsjó-lä mik'en.

*Jè kjoxkón xi kis'iin Jesús nga 'on jmii xítä kisikjèn
(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)*

30 K'ë nga j'íì jngoo k'a-ne jñà xítä xi tsibíxáya-lä Jesús, tsibénojmí ngats'iì kjoä xi kis'iin ko xi tsakóya ñánda kii.

31 Jesúus kitsò-la:

—Nchrobá. Tílkjaán nga sjíkjáya í'ñóá jngoo j'nde jt'aà xìn.

Koii k'oä kitsò-la nga kjín jchán ma xítä, koä tjín bijchó, koä tjín nchrobá-ne. Jesúus ko xítä xi tsibíxáya-lä skanda mì tjí kii ma'a-la nga kjèn.

32 Tsibitsajnaya chitso nga ta jñà kii jngoo ñ'nde jt'aà xìn ñánda tsjìn xítä.

33 Tanga kjin xítä kijtseè k'ë nga kii. Kijtseèxkon nga jè Jesús. Íkjoàn kütjingui-lä ngats'iì xítä naxandá xi ya chrañat'aà-lä nga kii-ne ndsoko; skanda isä ítjón ijchò jñà xítä koi.

34 Jesús, k'ë nga itjojen chitso, kijtseè nga 'ñó kjin ma xítä xi títsajna; kjöhijmäkeè-né. K'oqá ngaya-lä koni jñà orrè xi tsjìn-lä paxtò xi ko'ndà. Íkjoàn tsibits'iäko nga kjin 'én tsibénojmí-lä.

35 K'ë nga jye 'ñó kjòhoxòn, jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús ijchò kinchat'aà-lä, kitsò-lä:

—Jyeé kjòhoxòn, jè ñ'nde jè, it'aà xìn-né, njmé tjín.

36 Kot'ìn-lä jñà xítä kàtji-ne nga kàtatse tsojmí xi skine ya naxandá ko tsà jñà ni'ya ñánda nga chrañat'aà.

37 Kìlchjä Jesús, kitsò-lä:

—Tjii-lä jñò xi kokjen xítä koi.

Kitsò jñà xítä:

—¿A mejèn-lè nga konguí kindaà-jen inchrajín koni tjin síkijne xítä nga jò sindo nächrjein sikhá?

38 Kitsò Jesús:

—Chítsejèn-lä kó tjin ma inchrajín-nò.

K'ë nga kijtseè kó tjin ma-ne, kitsò-lä:

—'On ma inchrajín ko jò ma tjin.

39 K'ëé kitsjaà okixi Jesús nga kàtitsajnjaitín jñà xítä ya ijìlin ijñá ñánda sasé choòn.

40 Ijngó ijngó sindo tsibitsajnjaitín-ne jñà xítä; ko tjin ñánda icháte icháte tsibitsajnjaitín-ne.

41 Jesús kiskoé jñà inchrajín xi 'on ma-ne ko jñà tjin xi jò ma-ne; íkjoàn kiskoötsejèn ngajmiì; kitsjaà-lä kjondaà Nainá; íkjoàn kisikxoaya inchrajín; k'ëé kitsjaà-la jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä nga kisika'bí-lä ngats'iì xítä kjin xi titssajna. Tikoä kisikyoa tjin xi jò ma-ne. Kitsjaà-lä ngats'iì xítä.

42 Tsakjèn yije kóhotjín xítä kó nga kjòskii.

43 K'ëé tsibíxkó-ne inchrajín ko tjin xi kjòxkoaya jñà xi tsiningui-ne; nguì tejò nsiyá komà.

44 Jñà xítä xi tsakjèn, 'on jmiì ma-ne xi xítä x'in.

K'ë nga jè Jesús tsajmeèsòn ndáchikon (Mateo 14:22-27; Juan 6:16-21)

45 Nga komà iskan, Jesús kisikas'en xítä xi kota'yàt'aà-lä ya iya chitso mé-ne nga isä ítjón kijchò-ne jáñ naxandá Betsaida ya xijingoaa ndáchikon; koa jè Jesús k'ëé tísíhixat'aà xítä xi kjin ma-ne nga jye nchifi-ne.

46 K'ë nga jye kisihixat'aà xítä, Jesús kílimijìn-jno jngoo nindoò nga kii kíchjat'aà-la Nainá.

47 K'ë nga jye kójñò, jè chitso, jyeé ya síjna jngoo osen ndáchikon. Jesús, nga tajgoò tsibijnat'aà nangu,

48 kijtseè chitso nga mikii ma fi. Nga jè tjo bíchjoà ikon-lä. K'ë nga tajñöya isä, Jesús kütjingui-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä nga kii-ne ndsoko ya isòn nandá. Tanga k'oqá kis'iin koni tsà mejèn-lä nga kjoí ítjòn-lä chitso.

49 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä, k'ë nga kijtseè nga tísíson nandá, k'oqá s'in kisiktsjeèn, kitsò, tsà iníma ch'o-né; kiskindàyá xkón

50 nga kitsakjòn-laq k'è nga kijtseè kóhotjín. Tængä Jesùs nítóón kiichjala, kitsò-la:

—Nó t'è-là takòn, kì tsakjoòn-jèn, 'qan-ná.

51 K'è nga jahas'en chitso Jesùs, nítóón kisijyò-ne tjø. Tà k'oqá komà-la jñà xità xi kota'yàt'aà-la,

52 nga k'jéè kì ndaa fahas'en-jiùn-laq jè kjoxkón xi kis'iìn Jesùs ts'e inchräjín, koi-né nga tájaajíln tjín inimà-la.

*K'è ngajè Jesùs kisindaà-ne xità xk'én ján Genesaret
(Mateo 14:34-36)*

53 K'è nga jye tsatojìùn ndáchikon, ijchò ján nangui Genesaret; yaá tsibít'aà'ñó chitso-laq ya indiù ndáchikon.

54 K'è nga tsitajen yije chitso, jñà xità xi ya títsajna, nítóón kijtseèxkon nga jè Jesùs.

55 Tikoqá nítóón kii kóhokji nga jingoò itjandiì j'nde jè. Ikjoàn tsibits'ia xità nga j'iiko-la ngats'iì xità xi xk'én; kjisòn-laq nàchan-yá ya j'nde ñanda nga 'nchré xità nga bijchó Jesùs.

56 Nítà ñanda naxandá nga jahas'en Jesùs, tsà naxandá jtobá-né, naxandá iì-né, inchiya-né, kò tsà rancho-né, jñà xità yaá sikáyjò jñà xità xi xk'én ya jngohosen ndiyá; ikjoàn bítsi'ba-la nás'ín tà jè itjòn nikje-la tsobà'ñó nga kàtandaà-ne. Ngats'iì xità xi kitsobà'ñó nikje-la kjòndaà yijeé-ne.

7

*Kjoa xi sítks'ón xità
(Mateo 15:1-20)*

1 Ijchò xità fariseo kò xità xi okóya kjotíxoma-laq Nainá xi kiskiì Moisés xi j'ì-ne naxandá Jerusalén. Yaá ijchotjìngui-laq ñanda týna Jesùs.

2 Jñà xità koi, kijtseè i'nga xità xi kota'yàt'aà-la Jesùs nga kjèn tjékø tsja nga mìkiì oníjno; kitsò-la xíkjín [nga mìkiì nchisíkitasòn koni s'ín tjín kjotíxoma ts'e xità judío xi xkón tjín].

3 Nga jñà xità fariseo kò ngats'iì xità judío, k'oqá s'ín sítkitasòn koni s'ín tjín kjotíxoma-laq xità jchíngia; tsà mì ngui ndaa koníjno tsja, mìkiì kokjen.

4 Tikoqá k'è nga f'ìì-ne nditsin, itjòn oníjno tsja, k'ejé kjèn; tjín-ìsa-la kjotíxoma xi k'ejí koni oníya chitsín-laq, tijí-la, kò chitsín kicha-la kò nàchan-laq.

5 Koií kjoa-la jñà xità fariseo kò xità xi okóya kjotíxoma-laq Nainá xi kiskiì Moisés kiskònanguilà Jesùs, kitsò-la:

—Mé-ne mìkiì sítkitasòn-ne xità xi kota'yàt'aà-lè, koni s'ín tjín kjotíxoma-laq xità jchíngia nga ta k'oqá s'ín kjèn tjékø tsja?

6 Jesùs kitsò-la:

—Koni s'ín kiskiì Isaías, xità xi kìichjá ngajo-laq Nainá, ndaa kìichjá it'aà tsajòn, jñò, xità xi jò ma jsén-nò, k'è nga kitsò:

Jñà xità koi,

beèxkón-na xi tà 'én chja,

tanga jñà inimà-la kjún titssajna;

7 Nimé chjí-laq nga beèxkón-na,

nga kjotíxoma-laq xità okóya koni tsà kjotíxoma-laq Nainá.

8 Jñò, nikíjna-nò xi ngui kjotíxoma-laq Nainá, kò jè onguitjìngui-laq kjotíxoma-laq xità jchíngia-nò nga oníya tijí-nò, chitsín-nò; kjin skaya kjotíxoma tjín-nò koni s'ín 'nè.

9 Kitsò-ìsa Jesùs:

—Jñò, nachrjekàngui-nò xi nguì kjotíxoma-là Nainá, jè nìkitasòn kjotíxoma-là xítà jchínga-nò.

¹⁰ Moisés k'oqá kitsò: “Jchäxkoín na'èn-lè kó nea-lè.” K'oqá tì kitsò: “Jè xi chjajno-là na'èn-là kó nea-là, tjíne-là nga sìk'en.”

¹¹ Tænga jñò bixón-nó: “Jngoo xítà, ma kítsø-là na'èn-là, o nea-là: Mìkiù kóma siúchját'aà-lè; ngats'iì tsojmì xi tjín-na, Corbán-né.” ('Én xi tsò Corbán, 'én Hebreo-né; tsòyaá-ne: jè Nainá jyeé kitsjaà yije-là.)

¹² Bixón-nó nga mì tì kii tjí'nde-là nga koqíko na'èn-là, o nea-là.

¹³ Jñò, nachrjekàngui-nò 'én-la Nainá nga nìkatoya-là xinguigo kjotíxoma-là xítà jchínga-nò. Kjin skaya kjotíxoma tjín-isa-nò xi k'oqás'ín 'nè.

¹⁴ Jesús, k'ee kíichjá-là ngats'iì xítà, kitsò-là:

—Ngats'ioò, tjiná'yaà kó ndaà kàtachiyá-nò.

¹⁵ Nimé tjín xi fahas'en-jíin yijo-là xítà xi síkits'ón. Jè-né xi iníma-là xítà bitjojíin-ne, xi síkits'ón.

¹⁶ ¡Ndaà tjiná'yaà koni xan-nò!

¹⁷ Jesús itjokàjíin-là xítà; kii, jahas'en jngoo ni'ya; ikjoàn jñà xítà xi kota'yàt'aà-là kiskònanguí-là kó tsòya-ne jè kjoq mangásòn xi tsibénojmí.

¹⁸ Kitsò Jesús:

—¿Jñò, a tikoá mìkiù machiya-nò kó tsòya-ne? ¿A mì fiya-nò ngats'iì tsojmì xi fahas'en-jíin yijo-là xítà mìkiù síkits'ón

¹⁹ nga mìtsà iníma-là fahas'en-jíin? Yaá fahas'en indso'bá, ikjoàn bitjo-ne k'ë nga fi kítsajna ján baño.

Jesús kitsòyaá-ne: Ngats'iì tsojmì xi ma chine, tsjee-né; mìkiù síkits'ón iníma-là xítà.

²⁰ Kitsò-ísa Jesús:

—Jè kjohítsjeèn xi bitjojíin iníma-là xítà, jè xi síkits'ón.

²¹ Koi-né nga iníma-là xítà nchrobájíin, jñà kjohítsjeèn xi ch'o tsò, koni jè kjoq chijngui ts'e xítà xi jye chixàñ kó xi k'ee bixan jén, kó xi xítà sìk'en,

²² kó kjoq chijé, kó kjoq tse mején, kó kjoq ts'én, kó kjoq konachan, kó kjoq ts'e xi otoné-là kjoq ts'e yijo-ná, kó kjoqxitakòn, kó kjoq 'on takòn, kó kjoq 'nga ikon, kó kjoq 'én ndiso, kó kjoq tòndó xi mìtsà ítjón níkítjsjeèn.

²³ Ngats'iì kjoq koi xi iníma-là xítà bitjokajíin-ne, koií xi síkits'ón xítà.

*Mé xi komàt'in chjoón xi xìn nangui-là nga kòkjeiñ-la it'aà ts'e Jesús
(Mateo 15:21-28)*

²⁴ Kii Jesús ján naxandá Tiro kó Sidón. K'ë nga ijchò yá, jahas'en jngoo ni'ya; mején-là nga mì yá xítà xi skoe, tænga mìkiù komà tsibljna'ma.

²⁵ Nitooón kii'nchré jngoo chjoón xi iníma ch'o-là neí tíjìin iníma-là tsòti-là. Kii ñánda týjna Jesús nga tsasixkó'ncit'aà-là;

²⁶ tsibítsi'ba-là nga kochrjekàjíin jè iníma ch'o xi tíjìin iníma-là tsòti. Jè chjoón, yaá i'nde-là ñánda 'mì Sirofenicia; 'én griego chja.

²⁷ Jesús kitsò-là:

—Tjíi'nde-là jñà kàtakjèn ítjón xi xiti ma. Mìkiù ndaà tjín tsà chjaà'an-là níñò jñà xiti, ikjoàn k'oj-lá ndí nañá.

²⁸ Jè chjoón kitsò:

—Ndaà tjín Na'èn; tænga jñà ndí nañá kineé xí-là tsojmì xi bixòngui ímixa xi síkatsjòò xiti.

²⁹ K'ee kitsò Jesús:

—Ndaà kinokjoì. T'in-ne ni'ya-lè. Jè inimà ch'o-là nejí, jye itjokàjiìn-ne inimà-là tsòti-lè.

³⁰K'e nga ijchò-ne ni'ya-là, jè chjoón, jè tsòti-là, yaá kijnasòn nàchan; tanga jye itjokàjiìn-ne inimà-là jè inimà ch'o-là nejí.

K'e ngajè Jesùs kisindaà jngoo-ne xità jtayaà kò xi skí'in

³¹Jesús kii-ne ya j'nde ts'e Tiro; jahatojiìn j'nde Sidón, tikoà jahatojiìn nangui xi 'mì Decápolis, ijchò-ne ya ndáchikon ts'e Galilea.

³²Yaá ijchòkò jngoo xità xi jtayaà kò skí'in, tsibítsi'ba-là Jesús nga kòòt'aà-là tsja jè xità jè.

³³Jesús, it'aà xìn kiìkò ñánda tsjìn xità, k'ee jahas'en jnótsja ya líká-là, kò ndánachrá-là kisikaàjno níjen-la.

³⁴Jesús kiskoòtsejèn ngajmìi; ikjoàn jaátse-là, kitsò:

—Efata! —tsò-ne 'én jè: jKàtaták'á!

³⁵Nítóón kitáx'á-ne líká-là xità jè, tikoàá ndaà komà kiìchjà-ne.

³⁶Jesús kitsò-là jñà xità:

—Kí yá xità xi bènojmí-là.

Tanga k'e nga 'ñó tsibít'in-là Jesús nga mì yá xità keènogjmí-là, tanga jñà xità ìsaá ndaà kiskinísòn 'én.

³⁷Jñà xità xi kiù'nchré, ta kjoxkón-là, kitsò:

—Ndaà s'ín yije. Síndaà-ne xità xi jtayaà kò xi mìkìi ma chja.

8

*Jè kjoxkón xi kis'iìn Jesùs nga ñijòn jmiì xità kisikjèn
(Mateo 15:32-39)*

¹Íjngoo nàchrjein nga kjìn jchán xità kjòxkóya koà tsjìn tsojmì xi kine, Jesùs kiìchjà-là xità-là xi kota'yàt'aà-là, kitsò-là:

²—Jñà xità koi, mahimàkeè-ná. Jyeé kò jàn nàchrjein tjín-là nga títajnakò-na koà nímé tjín tsojmì xi kine.

³Tsà tà kos'ín siikasén chjan-na ni'ya-là yaá kohindaàya ndiyá nga tjín xi kjìn inchrobà-ne.

⁴Kitsò xità xi kota'yàt'aà-là Jesús:

—¿Kós'ín sìkjèn xità koi jngoo j'nde it'aà xìn ñánda nímé tjín?

⁵Jesús kiskònanguì-là, kitsò-là:

—¿Kó tjín ma jnchrájìn xi týiyò-nò?

Kitsò jñà xità xi kota'yàt'aà-là:

—Itoò ma-ne.

⁶K'ee kitsò Jesús:

—Koatiñ-là kàtitsajnat'aà nangui jñà xità.

Jesús kiskoé jnchrájìn xi itoò ma-ne; kitsjaà-là kjondaà Nainá ikjoàn kisiìkoaya; k'ee kjòngatsja jñà xità xi kota'yàt'aà-là mé-ne nga kisika'bí-là jñà xità xi kjìn ma-ne.

⁷Tikoàá týiyò chiba-là tìn jtobá. Jesús kisichikon-t'in; ikjoàn kitsò-là xità xi kota'yàt'aà-là:

—Tíka'bíò.

⁸Tsakjèn yije xità kohotjín skanda kó nga kjòskiì; k'e nga tsibíxkó-ne jñà xi kjòxkóya nga tsiningui-ne, ngui itoò nisiyá koma.

⁹Jñà xità xi tsakjèn, kjomeè ñijòn jmiì ma-ne. Jesús, ikjoàn kisihixat'aà-ne jñà xità;

¹⁰ Íkjoàn jahas'en chitso ko xítá xi kota'yàt'aà-lá. Yaá kiì j'nde ñánda 'mì Dalmanuta.

*K'ë nga jñà xítá fariseo jingoò seña kisijé xi jeya tjín
(Mateo 16:1-4; Lucas 12:54-56)*

¹¹ Ijchò xítá fariseo, tsibíts'iá nga tsajoókjoò-ko Jesús. Kisijé jingoò-lá seña xi jeya tjín xi it'aà ts'e Nainá nchrobá-ne nga mejèn-lá skoë tsà kixí kjoä nga Nainá kisikasén.

¹² Jesús 'ñó jaátse-lá, kitsò:

—Jñà xítá koi, ¿mé-ne seña xi jeya tjín síjé-ne? Xi ngui ɔkixí, k'oqá xan-nò, njingoò seña jchaa.

¹³ Yaá kisikitsajna xítá koi; jahas'en ijngoò k'a-ne chitso; kiì ján xijngoaà ndáchikon.

*Na'yo san-la xítá fariseo
(Mateo 16:5-12)*

¹⁴ Jñà xítá xi kota'yàt'aà-lá Jesús, k'ë nga kiì, kijchàajiùn-lá mìkiù ts'a ñinchrajín. Tà jingoò ma ñinchrajín xi kjinaya-lá chitso.

¹⁵ Jesús kitsò-lá:

—Chítsejèn-lá koä tìkindaqá yijo-nò it'aà ts'e na'yo san-la xítá fariseo ko ts'e Herodes.

¹⁶ Jñà xítá xi kota'yàt'aà-lá Jesús tsohókó xíkjín, kitsò-lá:

—Koi k'oqá tsò-ná nga mìkiù kich'á ñinchrajín.

¹⁷ Jesús kisijiùn-lá koni s'ín nchijoó, k'ëé kitsò-lá:

—¿Mé-ne kóbixón-nò nga tsjìn-nò ñinchrajín? ¿A kj'eë flya-nò? ¿A mì machiya-nò? ¿A ts'i 'ñó tájaañin tjín ñijima-nò?

¹⁸ Tjín xkoòn, ¿mé-ne mìkiù tsejèn-nò? Tjín líká-nò, ¿mé-ne mìkiù na'yà-nò? ¿A mì bítsjeèn-nò

¹⁹ k'ë kisika'bíá ñinchrajín xi 'on ma-ne koä 'on jmiù xítá tsakjèn? ¿Kó tjín nisijá tsiningui-ne xi tsibíxkó-isa?

Kitsò jñà xítá:

—Tejò nisijá komà.

²⁰ —K'ë nga kisika'bíá jñà ñinchrajín xi itoò ma-ne, koä ñijòn jmiù xítá tsakjèn, ¿kó tjín nisijá tsiningui-ne xi tsibíxkó-isa?

Kitsò jñà xítá:

—Itoò nisijá komà.

²¹ K'ëé kitsò-lá:

—¿A tà kó kj'eë machiya-nò?

K'ë nga jè Jesús kisindaà jingoò-ne xítá xi mìkiù tsejèn-la

²² Jesús ijchò ján naxandá Betsaida; ya ijchòkó jingoò-lá xítá xi mìkiù tsejèn-lá. Tsibíts'i'ba-lá nga kàtát'aà-lá tsja jñà xkon.

²³ Jesús kitsobà 'ñó tsja jè xítá xi mìkiù tsejèn-lá. Íkjoàn tsachrjekàjiùn naxandá, tsibíchrángui xkon, íkjoàn tsohósòn-lá tsja. K'ëé kiskònanguí-lá a tsejèn chiba-la.

²⁴ Jè xítá xi mìkiù tsejèn-lá kiskoòtsejèn, kitsò:

—Jye be xítá tànga k'oqá ma-ná ta koni kjoàn yá kjoàn nga tjíma.

²⁵ Jesús, ijngoò k'a tsohot'aà-lá tsja jñà xkon. Kitsò-lá nga ndaa kàtakotsejèn, nitoón kjöndaa-ne. Ndaà kijtseè yije-ne.

²⁶ Jesús kisikasén-ne ni'ya-lá xítá jè, kitsò-lá:

—Ki ya bitjaàs'en-jiùn naxandá, ki yá xítá xi bènojmí-lá.

*K'è nga jè Pedro tsibéngjmíya nga Jesús, jé xi Cristo
(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)*

27 Itjo Jesús kó xítä xi kota'yàt'aà-lä, kii ya naxàndá jtobá xi chja-ne Cesarea ts'e Filipo. K'è nga tímaya ndiyá, Jesús kiskònanguil-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä, kitsò-la:

—¿Kó tsò jñà xítä? ¿Yá-ná 'an?

28 Kitsò jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä:

—Tjín xi tsò: “Jé Juan xi kis iùn bautizar xítä.” Tjín xi tsò: “Jé Elías.” Tíkoáá tjín xi tsò: “Jngoo xítä xi kiichjá ngajo-la Nainá.”

29 Jesús kiskònanguil-lä jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä; kitsò-la:

—¿Jñò kó bixón? ¿Yá-ná 'an?

Kiichjá Pedro, kitsò:

—Ji-né xi Cristo [xi xó kisikasén-lè Nainá].

30 Tånga jè Jesús kitsò-la:

—Kí yá xítä xi bènojmí-lä xi jt'aà ts'an.

K'è nga jè Jesús tsibéngjmíya kjoaq biyaà-la

(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

31 Tsibits'ia Jesús nga tsakóya-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä, kitsò-la:

—An xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na, tse kjo'in siükjaán; kochrjengui-na jñà xítä jchíngá, ko jñà xítä sko-lä no'miì, ko xítä xi okóya kjoqitxoma-lä Nainá xi kisküi Moisés. Sílk'eén-na tånga k'è nga kijchó jàn naçhrjein kjoqáya-na.

32 Jesús ngui ndaà tsibéngjmí kjoaq xi komàt'in. Jé Pedro kiichjat'aàxìn-lä Jesús nga mikiì ndaà tjín koni tsò.

33 Tånga Jesús, kiskáfaya, kiskoòtsejèn-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä, tsohotíko Pedro. Kitsò-la:

—Tisit'aàxìn-ná ji xítä nejí. Nga ji, mìtsà k'oas'ín nìkítsjiùn koni s'ín tjín kjohítsjeèn-la Nainá. Ngaji tà k'oas'ín nìkítsjiùn koni s'ín tjín kjohítsjeèn-la xítä.

34 Jesús kiichjá-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä kó xítä xi tjíngui-lä. Kitsò-la:

—Tsà yá xi mejèn-lä nga xítä ts'an koma, kàtatsjeiùn-takòn mé xi mejèn-lä yijo-lä; koni jngoo xítä xi 'yajen krò-lä, kàtìjnandaà nga sìlkjeiín kjo'in xi kjoaq ts'an; ndaà kàtjít'aà-na.

35 Nga nítä yá xítä xi mejèn-lä kochrjetjì yijo-lä nga nimé kjo'in sakò-lä, tà saá sìlkchija-né ko kjo'in kíjnajíùn; tanga jè xi tjínandaà nga tsjá yijo-lä xi kjoaq ts'an ko kjoaq ts'e 'én ndaà-lä Nainá, jè-né xi kitjokàjiùn kjo'in nga it'aà ts'an ndaà kíjna.

36 ¿Mé xi sìlkijne xítä na's'ín tjóe yije-lä isò'nde tsà sìlkchja iníjima-lä? Nímé.

37 ¿A koma kojichjí kjoabiyaà jngoo xítä xi majin-lä nga kiyá? Majin.

38 Tsà tjín i'nga xítä xi kosobà-lä it'aà ts'an ko it'aà ts'e 'én-na yá nguixkon xítä jé xi tjín, tíkoáá 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na, kosobà-na it'aà ts'e k'è nga kjojikoqa lingoò k'a kjoajeya-lä Ná'èn-na kó àkjale tsjee-lä Nainá.

9

1 Jesús kitsò-isa:

—Okixijí xi xan-nò, títsajnjaiùn i'nga xítä ijndé xi mikiì kiyá skanda k'è nga skoë kó s'ín otíxoma Nainá nga kjojiko nga fnó-lä.

K'è nga jè Jesús jahatjìya i'ñó isén-lä kóhokji yijo-la

(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

2 Nga komà joòn nàchrjein, Jesùs kiimjìn-jno jngòò nindoò xi 'nga kji; tà jñà kikò Pedro, Jacobo kò Juan. K'è nga ijchò i'nde jè, Jesùs, jahatjìya i'ñó iséñ-la nga nguixkon jñà xítà koi.

3 Jè nikje-là 'ñó kjòchroba, tsí ote ni'ín né. Tsjìn xítà nga títjsa isò'nde xi ma-la ts'lin nikje koni s'in kjòchroba.

4 Tikoqá kijtseè jè Elías kò Moisés nga nchijoókjoò kò Jesùs.

5 Jè Pedro kitsò-là Jesùs:

—Maestro, ndaà tjín nga i titsajnaá. Jàn ni'ya xkójndà kíndaà-jen. Jngòò tsiji, jngòò ts'è Moisés, jè xi ljngòò ts'è Elías.

6 Jè Pedro tà k'oqá kitsò. Mì tì kí beè-ne kó s'in kiichjá nga 'ñó kitsakjòn xítà koi.

7 K'eej'ìì jngòò 'nguién-la ifi xi tsibí'ma xítà koi; yaá jjìùn ifi kina'yà jngòò-la 'én xi kitsò:

—Jè jèè xi ki'ndí-na xi 'ñó matsjaké. Jè tìñá'yà-là.

8 Tjk'è-ne kiskoótsejèn xítà koi. Mì tì yá tjín-ne. Tà jè tajngoò Jesùs síjna.

9 K'è nga inchrobájen-t'aà-ne nindoò, Jesùs kitsò-là xítà xi kota'yàt'aà-là:

—Ki yá xítà xi bènojmí-là jè kjoaq xi kà'yàà; skanda k'qué tènqjmí-là k'è nga kjoaqáya-na i't'aà ts'è kjoaqbiyaà 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na.

10 Jñà xítà xi kota'yàt'aà-là tsibí'ma jè kjoaq jè, sakoaqá tsajoóya-ne kó tsò-ne xi tsò-là kjoaqáya-là.

11 Kiskònanguí-là Jesùs. Kitsò-là:

—¿Mé-ne kotsò-ne jñà xítà xi okóya kjoaqbiyaà 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na?

12 Jesùs kitsò-là:

—Okixi né. Jè kjoaqí ítjòn Elías, jè kojindaàjìùn yije kjoaq. ¿Koq mé-ne kotsò-ne Xojon-là Nainá nga 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na, tseé kjo'in siilkjiaán, toón skoë-na xítà?

13 Tanga 'an, k'oqá xán-nò, jè Elías jyeé j'ìì. Jñà xítà k'oqá s'in kisikò koni s'in mejèn-là. Tanga k'oqá s'in tichjá Xojon-là Nainá nga k'oqá s'in komat'in.

**K'è nga jè Jesùs kisindaà jngòò-ne ti xi iníma ch'o-là nejí tìjìùn iníma-la
(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)**

14 Jesùs k'è nga ijchò-ne ñánda titsajna xítà xi kota'yàt'aà-là xi i'nga, kijtseè nga kjin jchán ma xítà xi titsajna. Yaá titsajna jìùn i'nga xítà xi okóya kjoaqbiyaà 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na.

15 Jñà xítà k'è nga kijtseè nga ijchò Jesùs, tà k'oqá komalà. Kìì yije kóhotjín nga kisihixat'aà.

16 Jesùs kiskònanguí-là, kitsò-là:

—¿Mé xi kò ta ndaà chibàya-nò?

17 K'eej'ìì kiichjá jngòò xítà xi ya tìjnajiùn. Kitsò:

—Maestro, jè ki'ndí-na kòf'iiko-lè. Iníma ch'o-là nejí tìjìùn iníma-la; mìkiì ma chja.

18 Nitón ñánda tìjna k'è nga tsobà'ñó, majndoòt'aà nangui kò ochrje ndáxó tso'ba, sijts'lin ni'ñó, ikjoàn sijna tsjò. Koi tisié-là xítà xi kota'yàt'aà-lè nga kàtachrekjákìùn iníma-la jè iníma ch'o-là nejí tanga mìkiì bitjokákìùn-là.

19 Kìichjá Jesùs, kitsò:

—Jñò, xítà xi mìkiì mokjeiín-nò it'aà ts'an. ¿Skanda mé nàchrjein kótijnakò-nò? ¿Mé nàchrjein skà-na kjoaq-nò? Nchrohókò-ná jè ti jjindé.

20 K'ee kiikö jè ti ya nguixkon Jesús; jè iníma ch'o-lä neíi, k'ë nga kijtseè Jesús, ijngoo k'a k'en xín ti. K'ë nga kiskaàt'aà nangui tsangáyà'nde koa itjo ndáxó tso'ba.

21 Jesús kiskònanguí-lä na'èn-lä, kitsò-lä:

—¿A kjòtseeé oma-lä ti-lè?

Jè na'èn-lä kitsò:

—Tik'ë-ne nga sa ndí ti jtobá kji.

22 Jè iníma ch'o-lä neíi kò kjin jchán k'a síkatjen-jíin ni'ín ko síkatjen-jíin nandá nga mején-lä sík'en. Tsà kóma-lè mé xi síkojj, jchahimatakòn-nájèn ko tichját'aà-nájèn.

23 Jesús kitsò-lä:

—¿Kó si tsà koma-lè? Ma yije-né nítä mé kjoa-ne jè xi mokjeiín-lä.

24 Nitooón 'ñó kíichjá jè na'èn-lä ti. Kitsò:

—Mokjeiín-nä, tichját'aà-ísä-ná nga ngui ìsa ndaà kokjeiín-na.

25 Jesús k'ë nga kijtseè nga tíma kjin xítä, tsohotiko jè iníma ch'o-lä neíi; kitsò-lä:

—Ngaji, iníma ch'o-lä neíi xi mìkiì ma-lè nokjoì ko mìkiì na'yì, 'an, k'oáá xan-le, titjojíin iníma-lä ti jé; kì ti yaá bitjaás'en-jíin-ne iníma-lä.

26 Jè iníma ch'o-lä neíi kiskindàyaxá; ikjoàn ijngoo k'a k'en xín ti. Ikjoàn itijojíin-ne iníma-lä. Kisikájna jè ti koni tsà jye k'en, jñà xítä xi nchikotsejèn, kitsò:

—Jyeé k'en.

27 Tanga jè Jesús kitsobà'ñó tsja; kiskímìl'nga; ikjoàn tsasíjna kixi jè ti.

28 K'ë nga jahas'en ni'ya Jesús, jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä kiskònanguí-lä nga tajingoò, kitsò-lä:

—¿Mé-ne ngajen mìkiì kòbitjojíin-nájèn jè iníma ch'o-lä neíi?

29 Kiichjá Jesús, kitsò:

—Jñà iníma ch'o-lä neíi xi okjoàn, k'ee bitjokàjiìn nga nokjoàt'aà-lä Nainá ko nga bijnachjaán.

K'oáá s'ín tsibéngjmí Jesús kjoabiyaà-lä xi ma-ne jò k'a

(Mateo 17:22-23; Lucas 9:43-45)

30 K'ë nga kii-ne ya i'nde jè, jahatojíin nangui Galilea. Tanga Jesús majin-lä nga xítä skoe;

31 Jesús k'oáá s'ín tsakóya-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä. Kitsò-lä:

—An xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na yaá tsoba'ñó-na jñà xítä; ikjoàn sílk'en-na. Tanga k'ë nga kijchò ján nachrjein nga kiyá, kjoááya-na.

32 Tanga jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä mìkiì kjochiyya-lä 'én xi kitsò-lä. Tà kitsakjòn-né, mìkiì kiskònanguí-lä.

Yá xítä xíkjín xi kíjna ítjòn

(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

33 K'ë nga ijchò ya naxàndá Capernaum, k'ë nga jye títsajna iya ni'ya, Jesús kiskònanguí-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä, kitsò-lä:

—¿Mé xi koa ta ndaaà chibàya-nò k'ë nga títsanchrobáya ndiyá?

34 Xítä xi kota'yàt'aà-lä tà jyò tsibitsajna, koi-né, k'ë nga nchinchorbá ya ndiyá, tsajoóya-ne ya xítä xíkjín xi kíjna ítjòn.

35 Jesús tsibijna; ikjoàn kiichjá-lä nga tejò xítä xi kota'yàt'aà-lä, kitsò-lä:

—Tsà yá xítä xi mején-lä nga kíjna ítjòn, ta saà jè kjoéhet'aà-ne, chí'nda-lä kàtamá ngats'iì xítä xi i'nga.

36 Jesús kiskoé jngoo ndí ti. Tsasíjna 'nchòhosen. Tsa'nga. Ikjoàn kitsò-lä:

³⁷ —Nítqá yá-ne xi it'aà ts'ān skoétjò jngóò ndí ti koni jè, 'qán xi skoétjò-na; ko jè xi skoétjò-na mítṣà tā'ān skoétjò-na, tíkoáá jè skoétjò xi kisikasén-na.

*Yá xi kondra-la Cristo ko yá xi xita ts'e
(Lucas 9:49-50; Mateo 10:42)*

³⁸ Kìichjá Juan, kitsò:

—Maestro, jngóò xítqá ki'ya-jen xi it'aà tsíji ochrjekàjiùn inímä ch'o-lä nejí inímä-la xítqá. Tānga mítṣà xítqá tsaján; mítkìi kits'iìnde-lajen.

³⁹ Jesúus kitsò:

—Ki k'oáá níkqo. Niyá-jèn xi it'aà ts'ān s'iin jngóò kjoxkón xi ndaà tjín xi tijé kichjajno-ná.

⁴⁰ Jé xi mítṣà kondra tsaján, it'aà tsaján tíjna.

⁴¹ Ngats'iì xítqá xi it'aà ts'ān tsjá jngóò chitsín-nò nandá, koií kjoa-lä nga xítqá-lä Cristo 'mì-nò, okixíxi xi xan-nò, jñáa xítqá koi, tjoé-lä chjí-lä.

Xita xi bít'in-ná nga binchaàtsjiaá je

(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

⁴² 'Nítqá yá-ne xi jé skínjíùn jngóò ndí xítqá imá xi mokjeiín-lä it'aà ts'ān, lsáá-la ndaà koma tsà singui'ñó jngóò ndajo natsí is'iin, lkjoàn sìkatjengui ndáchikon.

⁴³ Tsà jè ndsaa ótsji já-nò, týchátjòn. Lsáá ndaà-ne tsà xkoán titsjoò nga kitjás'en-jñoo kjoabinachon mì k'oáá-ne tsà jò ma ndsaa koa ján konguió jjíùn ni'ín ñanda mítkìi bits'o,

⁴⁴ ya ñanda mítkìi biyaà chíndo xi kine-ná ko ya ñanda mítkìi bits'o ni'ín nga titiá.

⁴⁵ Tsà jñáa ndsokoò ótsji já-nò, týchátjòn. Lsáá ndaà-ne tsà xkoán titsjoò nga kitjás'en-jñoo kjoabinachon mì k'oáá-ne tsà jò ma ndsokoò koa ján konguió jjíùn ni'ín,

⁴⁶ ya ñanda mítkìi biyaà chíndo xi kine-ná ko ya ñanda mítkìi bits'o ni'ín nga titiá.

⁴⁷ Tsà jñáa xkoòn ótsji já-nò, týchatjree. Lsáá ndaà-ne tsà jngóò ma xkoòn nga kitjás'en-jñoo ñanda tíhotíxoma Nainá mì k'oáá-ne tsà jò ma xkoòn koa ján konguió jjíùn ni'ín

⁴⁸ ya ñanda mítkìi biyaà chíndo xi kine-ná ko ya ñanda mítkìi bits'o ni'ín nga titiá.

⁴⁹ 'Ngats'iì xítqá sa ni'ín kotsjeè-ne, koa jñáa kjotjò xi tsjá xítqá, naxáá kojnchra-ne.

⁵⁰ Jé naxáá, ndaà-né; tānga tsà mì tì kii jnchra-ne, ¿kós'in siko-lä nga kojnchra ijngóò k'a? Kàtasijíùn naxáá inímä-nò koa 'nchán titsajnakó xinguo.

10

*K'ę nga jè Jesúus tsakóya kjoa ts'e xita xi tsjíùn xíkjín
(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)*

¹ Jesúus itjoijíùn ya naxandá Capernaum, kii ján i'nde Judea, ijchó ján nanguí ijton xajngá nandá Jordán. Yaá kókjìn ijngóò k'a xítqá; koa jè tsibíts'iá ijngóò k'a naga tsakóya-lä xítqá koni s'in kjit'aà.

² Ijchó kinchat'aà chrañá i'nga-lä xítqá fariseo. Nga mejèn-lä skónachan-lä, kiskónangui-lä, kitsò-lä:

—¿A tji'nde-lä xi x'in nga tsjín chjoón-lä?

³ Tānga Jesúus kitsò-lä:

—¿Kós'in tsakóya-nò Moisés?

4 Kitsò xítə koi:

—Moisés kitsjaà nde-né nga ma sındaà xojon nga kōma tsjín xíkjín xítə.

5 Jesús kitsò-lə:

—Moisés, koi k'oq̄a kitsò-nò, jñò, 'ñó táajaìùn tjín iníma-nò.

6 Tanga k'è nga sa kisindaà jsò'nde, Nainá tsibíndaà x'in kō chjoón.

7 K'oqá ma-ne nga jè x'in sükijna nq'èn-la kō nea-lə nga kíjnakō chjoón-la.

8 Ta jngoo xítə kōma-ne ingajò. Mitsà tì jò ma-ne, ta jngoo kōma-ne.

9 K'ojí kjoa-lə nga mì yá xítə tjínde-lə nga sütjsjún xíkjín xi Nainá kisijngoo.

10 K'è nga ijchò-ne ni'ya-lə, jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús kiskònanguí ijngoo k'a-lə tiko-ne kjoa koi.

11 Jesús kitsò-lə:

—Jè xítə xi tsjín chjoón-la, ikjoàn bixan-kō ijngoo xi k'ejí chjoón, kjoa chijngui tís'in it'aà ts'e chjoón-la.

12 Tsà jè chjoón tsjín x'in-lə ikjoàn bixan-kō ijngoo xi k'ejí x'in, tikoá kjoa chijngui tís'in it'aà ts'e x'in-lə.

K'è ngajè Jesús kisichikon-t'in ndí ixti

(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

13 Jngoo k'a jñà xítə j'ílkø-lə ndí ixti jè Jesús nga mejèn-la sìlchikon-t'in; kqòt'aà-lə tsja. Tanga jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús mìkiì kítsjaà nde-lə. Tsohotíkø-né.

14 K'è nga kijtseè Jesús, kòjti-lə, kitsò-lə:

—Tjíl'nde-là ndí ixti kàtjanchrobákon-na. Kì binchahikon-lə. Jñà xi k'oqá s'in tjín iníma-lə koni ts'e ndí ixti, jñà xi tjín-lə kjondaà nga Nainá tihotíxoma-la.

15 K'oqá xan-nò xi ngui okixi, jñà xi mìkiì kokjeíñ-lə koni jngoo ndí ixti nga skoé kjondaà-lə Nainá nga jè kòtixoma-lə, mìkiì kjoahas'en-jìùn ñanda tihotíxoma Nainá.

16 Jesús ts'a'nga jñà ndí ixti; tsohósòn-lə tsja; ikjoàn kisijét'aà-lə Nainá nga kàtasichikon-t'in jñà ixti.

Xítə xi 'ñó kjìn tsojmì tjín-la

(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

17 K'è nga tifí ijngoo k'a-ne Jesús, tsangachikon jngoo xítə xi ijchò tjíngui-lə. Tsasíxkó'ncit'aà-lə; ikjoàn kiskònanguí-lə; kitsò-lə:

—Ji Maestro ndaa, ¿mé xi s'iaàn nga s'e-na kjoabınachon nítə kjé-ne?

18 Jesús kitsò-lə:

—¿Mé-ne nga xítə ndaa 'mì-ná? Nijngoo xítə xi ndaa, ta jngoo jè Nainá xi ndaa.

19 Jyeé tijin-lè kó tsò kjotíxoma: "Kì xítə nìk'in; kì kjoa chijngui 'nì; kì chijé 'nì; kì 'én ndiso nokjòi it'aà ts'e xítə xi k'ejí; kì chonachan-jèn; chaxkoín nq'èn-lè kō nea-lè."

20 Jè xítə nchiná kitsò:

—Maestro, ngats'iì kjotíxoma koi, jyeé kisikitasoàñ kó nga sa chíta.

21 Jesús tsja komà-lə, kisko'an, ikjoàn kitsò-lə:

—Ijngoo kjoa chija-lè. T'in, tatjní yiye tsojmì xi tjín-lè. Ikjoàn tika'bí-lə xítə imá mé-ne nga s'e-lè kjoa machikon-t'in ján ngajmii. Ikjoàn nchrobátjingui-ná.

22 Jè xítə nchiná, tà kjòbaá-lə nga kii'nchré 'én koi. Tà ba kis'e-lə nga kiì, koi xó nga 'ñó kjìn tsojmì tjín-la.

23 Jesús kiskoòtsejèn tjíngui-lə, kitsò-lə xítə xi kota'yàt'aà-lə:

—Íín jchán kōma-lā jñà xítā nchíná nga kjoahas'en-jiùn ñánda tíhotíxoma Nainá.

²⁴ Jñà xítā xi kota'yát'aà-lā Jesús, k'ē nga kiù'nchré 'én koi, tà k'oqá komà-lā. Tānga jè Jesús ijngoo k'ā kitsò-lā:

—Jñò xi ki'ndí-ná xan-nò, ñó iín kōma-lā jñà xítā xi tōn-lā 'ñót'aà takòn nga kjoahas'en-jiùn kjotíxoma-lā Nainá.

²⁵ Isaqá mì 'in kōma-lā jngoo cho camello nga kjoahas'en xkón nindoò xi tjahaña-ne nikje, mì k'oqá-ne koní jngoo xítā nchíná xi 'ñó tjín-lā tsojmì nga kōma kjoahas'en-jiùn ñánda tíhotíxoma Nainá.

²⁶ Jñà xítā xi kota'yát'aà-lā Jesús, isaqá ndaà kjòxkón-lā. Ikjoàn kiskònanguilā xíkjín, kitsò:

—¿Yá-né xi kitjokàjiùn kjo'in?

²⁷ Jesús kiskoò'an, kitsò:

—Jñà xítā mìkiù kōma-lā; tānga Nainá kōmaá-lā; it'aà ts'e Nainá nítā mé kjoa-ne, kōma yijeé-lā.

²⁸ Kiichjá Pedro, kitsò:

—Na'èn, ngajen, jyeé kinìkítsajna yije-jen ngats'iì tsojmì xi tjín-najen nga tjaàtjíngui-lèjen.

²⁹ Jesús kitsò:

—Okixi xi xan-nò, nítā yá xítā-ne xi kisikjna ni'ya-lā, 'ndse, ndichja, nea-lā, na'èn-lā, chjoón-lā, ixti-lā kō nangui-lā xi kjoa it'aà ts'ān kō it'aà ts'e 'én ndaà-lā Nainá

³⁰ jì isò'nde, isaqá tsato tjoé ngajo-lā xi ni'ya 'mì, xi 'ndse, ndichja, nea-lā, ixti-lā kō nangui-lā, nás'ín kijtínguikeè xítā kondrà. Tānga jè isò'nde xi sa nchrobá, s'eé-lā kjoabinachon nítā kjé-ne.

³¹ Kjìn xítā xi títsajna ítjòn j'ndeí, k'ē nga kōma iskan jñà kítsajna tjinngui. Ko xi títsajna tjinngui j'ndeí k'ē nga kōma iskan jñà kítsajna ítjòn.

K'oqá s'ín tsibéñjmí Jesús kjoabiyaà-lā xi ma-ne ján k'a (Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

³² Jesús, tsó'ba ítjòn-lā xítā xi kota'yát'aà-lā nga nchifi ján naxandá Jerusalén. Jñà xítā xi tjinngui tà nchimaxkón-lā nga nchifi. K'ēé kiichjat'aà-xín ijngoo k'ā-lā xítā lā xi tejò ma-ne, ikjoàn tsibéñjmí ijngoo k'ā-lā jè kjoa xi komàt'in. Kitsò-lá:

³³ —I'ndeí ján titsahonguiá naxandá Jerusalén; 'an xi Ki'ndí-lā Xítā xan-lā yijo-na, yaá tsobà 'ñó-na xítā sko-lā nō'miù kō xítā xi okóya kjotíxoma-lā Nainá xi kiskii Moisés nga kojí'né-na kjoabiyaà, ikjoàn siìngatsja-na jñà xi mitsà xítá judío

³⁴ nga siìsbà-na, kiichrájno-na, kojà-na, ikjoàn siìk'en-na. Tānga k'ē kijchò ján náchrlein kjoáyaá-na.

Kjondaà xi 'in tjín xi kisijé Jacobo ko Juan (Mateo 20:20-28)

³⁵ Jacobo kō Juan ixti-lā Zebedeo ijchò kinchat'aà-lā Jesús, kitsò-lā:

—Maestro, mejèn-najen nga k'oí-nájen jè kjondaà xi sijé-lèjen.

³⁶ Jesús kiskònanguilā, kitsò-lá:

—¿Mé-ne xi mejèn-nò nga tsjaà-nò?

³⁷ Jacobo kō Juan kitsò:

—K'ē nga jeya kijni nga tihotíxomai, kij'nde-nájen nga ya kitsat'aà-lèjen, ijngoo kijnat'aà-lè kixi-lè koa ijngoo kijnat'aà-lè ngaskón-lè.

38 K'ęé kitsò Jesús:

—Mikiù 'yaà mé xi njé. ¿A kichikjoá-nò nga s'ioya jè chitsín ts'e kjo'in xi 'an skiaa, a chikjoá-nò nga koma bautizar ts'e kjo'in xi 'an tímät'ian?

39 Kitsò jñà xítä koi:

—Kichikjoá-najen.

Kitsò-lä Jesús:

—Jñò, komaá s'iyo koá koma-nò bautizar it'aà ts'e kjo'in xi 'an kotojñaà,

40 Tanga xi 'an tsjaà-nò nga ya kitsajnat'aà-ná ya kixi-nä kó ngaskón-nä mitsà 'an oko-na nga tsjaà-nò. Jñà j'nde koi, jñà tjoé-lä xítä xi Nainá títsajnandaà-lä nga tsjá-lä.

41 K'ę nga kii'nchré jñà xítä-lä Jesús xi i'nga xi te ma-ne, kòjti-lä koni kitsò Jacobo kó Juan.

42 Tanga jè Jesús kiichjä-lä, kitsò-lä:

—Jye tijin-nò nga jñà xítä sko-lä naxandá xi 'ya-lä nga kjotíxoma tjíya tsja, nangui síktsajna xítä-lä xi jñà otíxoma-lä. Tikoá jñà xítä xi 'nó jeya títsajna, beetoon-né jñà xi xítä ima.

43 Tanga jñò mikiù k'oas'ín s'een; tsà jngoo xítä xinguiqo mején-lä 'nga kíjna, jè xi kàtasíxá-lä xítä xi i'nga.

44 Koá jè xi mején-lä kíjna ítjòn, chi'nda-lä kàtama ngats'iì xítä xi i'nga.

45 Ndaa tsà 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä, mitsà koi xá j'i-na nga 'an kóq'sin-na; tå saá 'an siúxá-lä xítä xi i'nga, kó tsjaà yijo-nä kó iníma-nä nga kíjin xítä kítsajnandeí kjoá ts'e jé-lä.

K'ę nga kisindaà-ne Jesús jè xítä xi mikiù tsején-lä xi 'mì Bartimeo

(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

46 K'ę nga ijchò naxandá Jericó nga jye nchibitjojìin najnchra, Jesús tjiko xítä xi kota'yat'aà-lä kó kjin xítä tjingui-isa-lä. Ya indiù ndiyá tijna jngoo xítä ima xi mikiù tsején-lä xi 'mì Bartimeo, ti-lä ma xítä xi 'mì Timeo, nga tísíje kjotjò tsojmì.

47 Jè xítä xi mikiù tsején-lä k'ę nga kii'nchré nga jè Jesús xi Nazaret ts'e tífi, nitqón kiichjä-lä, kitsò-lä:

—Jjesús, nga ya nchrobàt'aà-ne tje-lä xítaxá ítjòn David [nga ji tijna ngajo-la], jchahimatakòn-ná!

48 Kjin ma xítä xi tsohotíko Bartimeo nga jyò kàtiyna. Tanga jè Bartimeo isaá 'nó kiichjä. Kitsò:

—Jli xi ya nchrobàt'aà-ne tje-lä xítaxá ítjòn David, jchahimatakòn-ná!

49 K'ee tsasíjna Jesús, kitsò:

—Tinókjoa-lä.

Ikjoàn kinokjoa-lä jè xítä xi mikiù tsején-lä. Kitsò-lä:

—Nó te-lä takoin, tisítjiin, chja-lè Jesús.

50 Jè xítä xi mikiù tsején-lä kisíkatjen inchrokisòn-lä, nitqón tsasítjen, kii kasit'aà-lä ñánda síjna Jesús.

51 Jesús kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿Mé xi mején-lè nga siiko-lè?

Jè xítä xi mikiù tsején-lä kitsò:

—Maestro, mején-nä nga kàtatsején-na.

52 Jesús kitsò-lä:

—T'in-ne; koi-né nga mokjeíñ-lè it'aà ts'an nga kòmandaà-ne.

Jè xítə xi mìkiù tsejèn-lə nítogón kjótsejèn-lə. Kiütjingui-lə koni s'ín ndiyá tífi Jesús.

11

*K'ē nga jè Jesús jahas'en-jiùn naxandá Jerusalén
(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)*

¹ K'ē nga jye kjomeè bijchó chrañà-lə naxandá Jerusalén, jñà naxandá xi 'mì Betfagé kō Betania, ya it'aà nindoò Yá Olivo, Jesús kisikasén jò xítə xi kota'yàt'aà-lə;

² kitsò-lə:

—Tanguío ján ndí naxandá itsé xi kijnat'aà ján. K'ē nga kijchoò yaá sijnat'aà'ñó jngoo búrró kí'ndí xi ní saá yá bijnasòn-lə. Chíjnda'ñó, nchrohókoo.

³ Tsà yá xi kjònangui-nò, tsà kītsø-nò: “¿Mé-ne kónlkø-nò búrró?”, tìn-là: “Jé xó Na'èn-ná Jesús kochjeén-lə, koaq nítogón xó sìjkasén-ne.”

⁴ Kii jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə. K'ē nga ijchò jngoo n'iya, yaá tjít'aà'ñó jngoo búrró jé xotjoa-lə ní'ya ya iya ndiyá. K'ē nga kiskíjnda'ñó.

⁵ Jñà xítə xi ya títsajna kitsò-lə:

—¿Mé s'een-nò, mé-ne chíjnda'ñó-nò ndí búrró?

⁶ K'oqá s'ín kitsò-lə koni s'ín tsibénojmí-lə Jesús; kitsjaà'nde-lə nga kiìko.

⁷ K'ē nga ijchókø ñánda tjina Jesús jé ndí búrró, jñà nikje ts'ē xítə kisikjeén nga tsohójtsa-lə jé ndí búrró; ikjoàn tsibijnasòn-lə Jesús.

⁸ Kjin xítə tsohójngoo nikje-lə ya iya ndiyá. Jñà xítə xi i'nga, xkä chrja-lə yá tsohójngoo xi tsate ya jjìln ijñá.

⁹ Jñà xítə xi titjòn kō xi tjingui'ñó chjä, nga kitsò:

—¡Mé tà ndaà-lə jé xi nchrobá ngajo-lə Nainá, jé xi otíxoma-ná!

¹⁰ ¡Mé tà ndaà-ne nga jé kóti xoma ngajo-lə xítə jchíngá-ná David! ¡Kàtas'e kjoajeya ján ngajmi!

¹¹ Jesús jahas'en-jiùn ya naxandá Jerusalén. Ikjoàn jahas'en nditsin ingo ítjòn. Xkí xi ján kiskoottsejèn. Ikjoàn itjo-ne; kükø xítə-lə xi tejò ma-ne ján naxandá Betania, koi-né nga jye kjòhoxón.

*K'ē nga jè Jesús kitsò-la jngoo yá-la toò iko nga ch'o kàtama-la
(Mateo 21:18-19)*

¹² K'ē koma nchijòn nga itjo lingoò k'a-ne ján naxandá Betania, Jesús kjóhojò-lə.

¹³ K'ēé kítseè jngoo yá-lə toò iko xi kjiùn síjna. Kii katsejèn-lə tsà yijà-lə toò, tanga nimé tjín-lə; tà xkäá tjín-lə. Mítssá nàchrjein-lə toò.

¹⁴ K'ēé kitsò-lə jé yá toò iko:

—Ni tì yá xi skine-ne toò-lè.

Xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús kii'nchré 'én koi.

*K'ē nga tsachrje ingo ítjòn jñà xítə xi otíjna tsojmí
(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)*

¹⁵ K'ē nga ijchò naxandá Jerusalén, Jesús jahas'en ya nditsin ingo ítjòn; ikjoàn tsibít'sa-lə nga tsachrje jñà xítə xi tsojmí otíjna kō xi otse tsojmí. Kisihitíkjá ímixa-lə jñà xítə xi síkjatjìya tón tikoaqá kisihitíkjá íxile-lə xítə xi otíjna níse paloma.

¹⁶ Mì tì kii kitsjaà'nde-lə xítə xi tsojmí otíjna nga ch'á fahatoyako ingo ítjòn.

¹⁷ Ikjoàn tsakóya-lə xítə. Kitsò-lə:

—Jè Xojon-lä Nainá tsò-né: “Ni'ya-nä, ni'ya ts'e ochikoón k'oín nga i kichjat'aà-na ngats'iì xítä naxandá xi tjín kóhokji isò'nde.” Tanga jñö, nguijo-lä xítä chijé titsa'né.

¹⁸ K'e nga kíil'nchré jñà xítä sko-lä no'miì kó xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskü Moisés, tsohotjsi'nde-lä kós'ín siilkó nga siilk'en Jesús nga tsakjón-lä. Koí kjoa-lä nga jñà kjotíxoma xi okóya Jesús ndaaá tsò, kó jñà xítä xi 'nchré-lä tà k'oáá ma-lä 'én xi okóya.

¹⁹ K'e nga jye kòjñö, Jesús ko xítä xi kota'yát'aà-lä itjojün naxandá Jerusalén, xin kiì.

*Mé xi komà-la jè yá toò ikq xí tsjìn-lä toò
(Mateo 21:20-22)*

²⁰ K'e nga tajñöya nga koma nchijòn, ja ijngoo k'a ñánda síjna yá toò ikq, kijtsee nga jye kixi yá kóhokji skanda i'ma-lä.

²¹ Jè Pedro tsibítsjeèn-lä koni kitsò Jesús. K'qué kitsò-lä:

—Maestro, chítejèn-lä jè yá toò ikq xi 'on kinokjoàkoii ngojñä. Jye kixi.

²² Jesús kíichjä, kitsò:

—Kàtakjeíin-nò it'aà ts'e Nainá.

²³ Okixíi xi xan-nò, tsà yá xi kitso-lä jè nindoò jè: “Tisixìn; ján tikatjen-jíin yijo-lè ján ijíin ndáchikon.” Tsà mitsà tà jò tjín-lä k'e nga okitsø nga tijngoo inima-lä nga mokjeíin-lä, k'oáá s'ín koma.

²⁴ Koi kós'ín xan-nò kóhötjión, k'qe nga kítsi'ba-lä Nainá, k'oáá s'ín kàtakjeíin-nò koni tsà jye kitjoé-nò mé-ne nga tjoé-nò.

²⁵ K'e nga kjinókjoa'aa-lä Nainá tijchàat'aà-lä jé-lä xinguíqo mé-ne jè Na'én-nò xi tijna jt'aà ngajmii siijchàat'aà-nò jé-nò xi tsajòn.

²⁶ Tanga tsà mìkii siijchàat'aà-lä jé-lä xítä xinguíqo tikoá mìkii siijchàat'aà-nò Na'én-ná xi tijna ngajmii.

*Kjotíxoma-la Jesús
(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)*

²⁷ Jesús ijchò ijngoo k'a Jerusalén. K'e nga tsó'ba ya nditsin ingo ítjòn, j'íi kinchat'aà-lä jñà xítä sko-lä no'miì, kó xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskü Moisés, ko xítä jchínga;

²⁸ kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿Mé kjotíxoma xi tsjá'nde-lè koni s'ín 'nì? ¿Yá xi kitsjaà-lè kjotíxoma kjoa xi 'nì?

²⁹ Jesús kitsò-lä:

—Tikoáá 'an jingoò kjoa skònanguí-nò. Kot'in-ná, koa 'an, k'oáá xán-nò yá xi kitsjaà-nä kjotíxoma koni s'ín s'iaàn.

³⁰ ¿Yá xi kitsjaà-lä kjotíxoma Juan nga kis'íin bautizar xítä? ¿A Nainá-né xi tijna ngajmii, o xi tà xítä-né? Kot'in-ná.

³¹ Jñà xítä koi, k'qué tsajoóya-ne, kitsò-lä xíkjín:

—Tsà kixoán: “Nainá kitsjaà-lä kjotíxoma”, kitso-né: “¿Mé-ne mìkii kòkjeíin-nò it'aà ts'e?”

³² Mi-la kíi koma kixoán: “It'aà ts'e xítä-né.”

Nga jñà xítä naxandá tsakjón-lä, koi-né nga jñà xítä k'oáá tsò nga jè Juan, ngui kjoa kixi-né nga jè xi kíichjä ngajo-lä Nainá.

³³ K'qué kíichjä, kitsò-lä Jesús:

—Miki 'ya-jen.

Jè Jesús kitsò-lä:

—Tikoáá 'an mìkii k'oáá xán-nò yá xi kitsjaà-na kjotíxoma koni s'ín s'iaàn.

12

Kjoaq mangásòn ts'ē xītā xi tsibítjē toò uva
(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

1 Tsibíts'iā Jesúṣ nga tsibénojmíya kjoaq xi mangásòn. Kitsò:

—Jngoo xītā tsibítjē toò uva, tsibíndi-lä ínchibá, ikjoàn tsibíndaà jngoo ñ'inde nánda tsiñóngui nandá-lä toò uva. Tikoaq tsibíndaà jngoo torre xi síkindá yije kóhotjín. Ikjoàn kisikinä-lä nangui xītā xi k'ejí nga kisixásòn. Ikjoàn kiù jè nei-lä nangui ñánda j'nde kjíin.

2 K'ē nga ijchò nachrjein-lä nga kòjchá toò uva, jè nei-lä nangui kisikasén jngoo xītā chí'nda-lä nga kisijé-lä xi jè tjoé chiba-lä ts'ē tsojmì xi kòjchá.

3 Tānga jñā xītā xi sításòn nangui kitsobàñ'ño koaq kiskaàn-ko, tà kisikasén tiyá-ne.

4 Jé nei-lä nangui kisikasén ijngoo xītā chí'nda-lä. Tikoaq tà ndajø tsibínè, tsate sko, kisiki'on ko ch'o kisikò.

5 Jé nei-lä nangui ijngoo kisikasén xītā chí'nda-lä. Tikoaq kisik'en-né. Kjìn xītā-lä kisikasén-isa, tānga tjín xi kiskaàn-ko, koaq tjín xi kisik'en.

6 Koq jè nei-lä nangui tà jngoo xītā-lä tijna-isa; tà jè ki'ndí-lä xi ñó matsjakeè kisikasén, kitsò: "Skoexkón-lä ki'ndí-na."

7 Tānga jñā xītā xi sítájiñ nangui, tsajoýa-ne, kitsò-lä xíkjín: "Jé jèè xi tjoé kjotjò-lä j'nde, sìk'eén, tsaján koma j'nde."

8 Kitsobàñ'ño, kisik'en, ikjoàn kisikatjen ján jjton nangui ñánda titjé toò uva.

9 'Jñó, ¿kó bixón? K'ē nga kjoíj nei-lä nangui, ¿mé xi sìlkø jñā xītā koi? Sìlk'en-né; k'ejí xītā-sa sìngatsja jè nangui ñánda tjín toò uva.

10 ¿A k'ejé bìxkejñoo Xojon-lä Nainá? Tsò-né:

Jé ndajø xi tsachrjekàngui chjinechrjó nga sa ítjòn, jè-né xi komà ndajø tåts'en chrjó-lä ni'ya;

11 K'oqá s'ín kis'iín Nainá. Jñá, tà maxkón-ná.

12 Jñá xītā sko-lä no'miù, ko xītā xi okóya kjotíxoma-lä Nainá ko xītā johíngua mejèn kitsobàñ'ño Jesúṣ nga kiskaàya-lä jè kjoaq xi mangásòn xi tsibénojmí nga kondrà ts'ē-né, tānga jñá kitsakjòn-lä xītā naxàndá; kisikjna, ikjoàn kiù-ne.

Kjoaq ts'ē xi machjítjì tsojmí

(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

13 Kisikasén i'nga-lä Jesúṣ xītā Fariseo ko xītā ts'ē Herodes nga mejèn-la ótsji'nde-lä kós'ín sìlkø nga kohòngui.

14 Xītā koi, kiú kitsò-lä:

—Maestro, 'ya-nájen nga én kixií xi nokjoi; mìkiù 'nì kindà koni tsò-lè xītā; ko mìtsà jè chítsejèn-jnoi kó kjoàn xītā; k'oqá s'ín okoöyi ndiyá-lä Nainá koni s'ín tjín xi kjoaq kixi. ¿A ndaaò tjín nga kichjítjì-jen tsojmí it'aà ts'ē xītāxá ítjòn ts'ē Roma, o xi majin-né? ¿A kichjí-nájen a xi mìkiù kichjí-jen?

15 Jesúṣ jye beè nga jò tjín inimä-lä; kitsò-lä:

—¿Mé-ne nga chonachan-ná? Nchrohóko jngoo-ná tøn nga skoeè kó kji.

16 K'ejé kiilkø jngoo-lä tøn. Jesúṣ kitsò-lä:

—¿Yá ts'ē isén jè ko jè 'ín xi tjít'aà?

Kitsò-lä:

—Ts'ē César, xītāxá ítjòn ts'ē Roma.

17 K'ejé kitsò Jesúṣ:

—Tjii-lä César xi ts'ē César koaq tjii-lä Nainá xi ts'ē Nainá.

Tà k'oqá koma-lä nga kiù-nchré koni kitsò Jesúṣ.

*Kjoaq ts'e nga faáya-la mik'en**(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)*

¹⁸ Jñà xítä koi mìkìi mokjeiín-lä nga faáya-la xi jye k'en. Kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—Maestro, jè Moisés, k'oáá s'ín kiskìi: Tsà jngòò xítä xi kiyá 'ndse, tsà tsjìn-lä ixti k'e nga kiyá, jè chjoón-lä, tijè-ne 'ndse kixan-ko ijngòò k'a-ne mé-ne nga s'e-lä ixti xi tje ts'e 'ndse.

²⁰ Kis'e xó jngòò k'a xítä xi itoò komà 'ndse. Jè xi síjna ítjòn, kis'e xó-lä chjoón: tanga k'e nga k'en, mìkìi kis'e-lä ixti.

²¹ Jè xi ma jò-ne chixàn-kö chjoón ka'àn-lä 'ndse. Tíkoáá jè k'en. Mìkìi kis'e-lä ixti. K'oáá tì komà jè xi ma jànn-ne.

²² Ngásòn komà nga itoò. Nijngòò xi kis'e-lä ixti. Nga jye it'aà-ne k'en jè chjoón.

²³ K'e nga tsà kjoááya-la mik'en, nga itoò 'ndse, ɔyá-né xi chjoón-lä koma? Nga jñà tsibitsajnakö nga itoò 'ndse.

²⁴ Kisikátji-ne 'én Jesú, kitsò-lä:

—Jñò, koíi maskáya-nò nga mìkìi 'yaà kó s'ín tichja Xojon-lä Nainá kó nga'ñó xi tjìn-lä Nainá.

²⁵ K'e nga kjoááya-la mik'en, íchjín, íchjá mì tì kùi kixan-ne. K'oáá s'ín s'e koni jñà àkjale xi títsajna ngajmii.

²⁶ Jè kjoaq ts'e mik'en nga kjoááya-la, ɔa kj'eè bixkejñòò xojon-lä Moisés ya ñánda tichja ts'e yá na'yá xi tití? Nainá kitsò-lä Moisés: "An-ná xi Nainá tsò-na Abraham, Isaac, kó Jacob."

²⁷ Jñà xi jye k'en, mìtsà Nainá tsò-lä xi Nainá; tà jñà xi títsajnakon xi Nainá tsò-lä! Jñò, ñó maskáya-nò.

*Kjotíxoma-la Nainá xi tíjna ítjòn**(Mateo 22:34-40)*

²⁸ Jngòò xítä xi okóya kjotíxoma-la Nainá xi kiskìi Moisés kii'nchré-lä Jesú, nga ndaà kiichjá; k'e nga nchijoókjoò ijchò kasít'aà chrañà-lä, ikjoàn kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—Ñá-laá kjotíxoma-la Nainá xi tíjna ítjòn?

²⁹ Kiichjá Jesú, kitsò-lä:

—Jè kjotíxoma xi tíjna ítjòn tsò-né: "Tiná'yaà xítä Israel, jè Nainá xi Na'èn-ná, ta jè ta jngòò-né xi otíxoma-ná.

³⁰ Titsjachi Na'èn-ná xi Nainá 'mì-lä, nga kó iníma-lè kó yijo-lè kó kjohítsjeèn-lè kó nga'ñó-lè."

³¹ Jè xi ma-ne jò: "Titsjachi xítä xinguíi koni tsà tì yijo tsiji-ne." Mì tì tsjìn-ne kjotíxoma xi isà xkón tjín.

³² Jè xítä xi okóya kjotíxoma-la Nainá kitsò:

—Ndaà tjín, Maestro. Okixj-né koni s'ín nokjòi. Jngòò ma-ne Nainá kó mì tì yá tjín-ne xi kj'eíj.

³³ Isà chjí-lä nga kó iníma-ná jchaxkoán Nainá, kó kjohítsjeèn-ná kó nga'ñó-ná kó nga jchaxkoán xinguaá koni tsà yijo-ná. Isáá chjí-lä koni ngats'iì cho xi tisòn ímíxa tsjee-lä Nainá, kjotjò xi tsjá jñà xítä.

³⁴ Jesús k'e nga kijtseè nga ndaà kiichjá jè xítä xi okóya kjotíxoma-la Nainá, kitsò-lä:

—Mitsà kjíjn tijni it'aà ts'e kjondaà xi tjín-lä jñà xítä xi Nainá otíxoma-lä.

Mì tì yá xi kjò'ñó-ne ikon nga kiskònanguí-isà-lä.

**Nánda kitjen-la Cristo [xítə xi xó kisikasén-ne Nainá]
(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)**

35 Jesús k'ē nga tihokóya ya nditsin ingo ítjòn, kiskònanguí-lä, kitsò-lä:
—¿Mé-ne kotsò-ne jñà xítə xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskü Moisés nga
jè xi Cristo, [xítə xi xó sìlkasén-ne Nainá], nga yaá kjinchrobát'aà-ne tje-lä
xitaxá ítjòn David?

36 Tijè-ne David k'ē nga kiichjä nga ko nga'ñó-lä Injimä Tsjeeè-lä Nainá,
kitsò-né:

Jè Nainá kitsò-lä jè xi Nei-nä:

“Tijnat'aà-ná i kixi-nä
skanda k'ē nga sìktsajnanguia ndsokoii
jñà xi kondra-lè nga 'an jye kisikijne-lä.”

37 Jè David, tsà Nainá kitsò-lä Cristo, [xítə xi xó sìlkasén-ne Nainá], ¿kó s'in
tjín-ne nga tje-lä ma-ne David?

Ngats'iì xítə xi kjìn ma-ne, tsja ma-lä nga 'nchré-lä Jesús koni s'in okóya.

**K'ē nga jè Jesús tsohojet'in jñà xítə xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskü
Moisés**

(Mateo 23:1-36; Lucas 11:37-54; 20:45-47)

38 Jesús k'oqá s'in tsakóya-lä xítə. Kitsò-lä:
—Tikindaa yijo-nò it'aà ts'e xítə xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskü Moisés.
Sasén-lä nga nikje ndojò ókjá. Tikoqá sasén-lä nga skoexkón xítə xi k'ejíi,
ndaa sìjxat'aà ya nditsin.

39 Tikoqá jñà ótsji íxile xi jncha ítjòn ya ni'ya ingo sinagoga, ko mejèn-lä nga
jñà kítsat'aà ítjòn ímjax k'ē nga kíjen xítə ñánda tjín s'eí.

40 Koqá faá'an ni'ya-lä xi tjín-lä íchjín ka'àn xi jye k'en x'in-lä. K'ē nga
chjat'aà-lä Nainá 'ñó ndajo fiko ochikon nga mejèn-lä nga bítsgajna'ma nga mì
jcha-lä mé kjoqá xi s'in. Jñà xítə koi lsáa tse kjo'in s'e-lä.

**Ton xi kitsjaà kjojtò chjoón ka'àn xi 'ñó imá
(Lucas 21:1-4)**

41 Jesús tsibijna ya kixi-lä ñánda tijna kaxá xi sinchá ton kjojtò-lä Nainá.
Tíkotsején-lä xítə naxandá nga bítsgajna ton kjojtò-lä Nainá. Kjìn xítə nchiná
xi tse ton bítsgajna.

42 Ijchò jngoo chjoón ka'àn xi 'ñó imá. Jò ndí ton jtobá tsibijna xi chiba
chjí-lä.

43 Jesús kiichjä-lä xítə xi kota'yàt'aà-lä, kitsò-lä:
—K'oqá xan-nò xi nguiò okixi, jè chjoón ka'àn xi 'ñó imá, jè xi lsá tse ton
kòbíjna mì k'oqá-ne koni jñà xítə xi i'nga.

44 Tà jè tsjá xi ningui-lä tænga jè ndí chjoón imá, nás'in nimé tjín-lä, jngoo
k'a kàtsjá yije ngats'iì ndí ton xi tijna-lä xi tísíjchá-ne yijo-lä.

13

**K'ē nga jè Jesús tsibéngjmí nga kixoñña ingo ítjòn
(Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)**

1 K'ē nga itjò-ne nditsin ingo ítjòn, Jesús, jngoo xítə xi kota'yàt'aà-lä kitsò-lä:
—Maestro, chítsajén-lä mé tà ndaa kjoàn ni'ya koqá ndajo-lä.

2 Kitsò Jesús:
—Chítsején-lä ngats'iì ni'ya koi xi iì kjoàn. Njì tì jngoo ndajo siyijosòn-lä
xíkjín. Kixoñña yije-né kóhotjín.

*Mé seña xi s'ẽ k'e nga nchrohómachrañà nga kjoéhet'aà isò'nde
(Mateo 24:3-28; Lucas 21:7-24; 17:22-24)*

3 Jesúś, k'e nga tíjna yá nindoò Yá Olivo yá kixi-lá Ingó Ítjòn ts'e Jerusalén, jè Pedro, Jacobo, Juan kó Andrés, ijchò kinchat'aà-lá Jesúś, kiskònanguit'aàxìn-lá kitsò-lá:

4 — Koatùn-nájen, ¿mé nachrjein-ne nga okoma kjoá koi? ¿Mé seña xi s'ẽ k'e ngá jye mejèn kitasón yiye kjoá koi?

5 Kílchja Jesúś, kitsò-lá:

— Tíkindaqá yijo-nò nga mì yá xítá xi skónachan-nò.

6 Kjin xítá kjoíj xi 'ín ts'án sìlkjeén; kitso: “An-ná xi Cristo, [nga 'aán kisikasén-na Nainá].” Kó kjin xítá skónachan-lá.

7 Jñò, k'e nga kiná'ya kjoá ts'e kjoichán nga xkj xi jáñ j'nde tjín, ki tsakjoòn-jén. Xó k'oáá kóma-ne, tanga kj'eè tsà isò'nde tífehet'aà.

8 Naxandá skaàn-kjoò xi kj'eij naxandá. Koa xítaxá koiits'iá nga skààn-kjoò kó xítaxá xi kj'eij naxandá. Xkj xi jáñ k'oá ch'ón. S'ẽ kjinchrá. S'ẽ kjoásii. Jñà kjoá koi, tå jè xi sá timás'íakó kjo'in.

9 Ndaà tíkindaqá yijo-nò nga yáá skínit'aà-nò nguixkon xítaxá. Síki'oón-nó nga skààn-ko-nò xítá ya ni'ya ingó sinagoga. Kíjiko-nò nguixkon xítaxá gobernador kó xítaxá ítjòn, tå koií kjoá-lá it'aà ts'án. K'oáá s'ín kóma kinókjoa-lá 'én xi ts'án.

10 Mochjeén-né nga ítjòn kóbísòn 'én ndaà-lá Nainá xi kjoá ts'e Cristo nga títsa isò'nde.

11 K'e kíjchò nguixkon xítaxá, kí makájno-nò kós'ín kinókjoaa. Ki nikítseèn-jén. Nga tík'eé-ne, Nainá tsjá-nò 'én xi kinókjoaa. Nga mítssà jñò xi kinókjoaa; jè Iníma Tsjee-lá Nainá xi kíchja ngajo-nò.

12 Tíjè-ne 'ndse siìngatsja 'ndse xítá nga sìlk'en. Jè na'èn-lá siìngatsja ki'ndi-lá nga sìlk'en xítá. Jñà ixti-lá siìngatsja na'èn-lá nga kiyá.

13 Ngats'ií xítá isò'nde kojtikeé-nò xi kjoá ts'án; tanga jè xi kíchikjoa-la skanda k'e nga kjoéhet'aà-ne kjoá, jè xi kitjokàjiún kjo'in.

14 K'e nga jcháa nga 'ñò ch'o tíma yá I'nde Tsjee-lá Nainá ñánda mikiù ok'in-la, [koni s'ín kiskii Daniel xítá xi kíchja ngajo-lá Nainá]. (Kàtasijiùn-lá jñà xítá xi bixké xojon jé.) K'e nga okoma kjoá koi, jñà xítá xi tit'sajna Judea, kàtanga, kàtjì ñánda nindoò choón.

15 Jè xi tíjnasò'nga ni'ya-lá, kí tì kíi nchrobájen-ne, kí tì kíi fahas'en-ne ni'ya-lá tsà mé xi mejèn-lá nga skoé.

16 Jè xi tísíxájiún nangui-lá kí tì kí nchrobá-ne nga nchrohókjá nikje-lá.

17 ¡lma xó-ne jñà íchjín xi ki'ndí 'ya kó xi ixti xó nchisíkaki jñà nachrjein koi!

18 Tíjét'aà-lá Nainá nga mì k'eé okoma k'e nga nachrjein-la chon 'nchán.

19 K'e nga jè nachrjein nga okoma, 'ñò tse kjo'in s'e, kj'eè ñá óma skanda tjen-ne tsibíndaà isò'nde Nainá koá mì tì kíi okoma-ne nga koma iskan.

20 Tsà mì k'oáá kitso Nainá nga isá kochiba nachrjein, njingoò xítá kitjokàjiún kjo'in. Tanga koií kjoá-lá jñà xítá xi xó jaäßiún-ne Nainá, kochibaya nachrjein.

21 K'e nga tsà yá xi kitso-nò: “Chítsejèn-lá, jí tíjna Cristo [xítá xi xó kisikasén-ne Nainá]”, o tsà kitso-nò: “Chítsejèn-lá, ján tíjna ján”, kí kíi mok-jeiín-nò.

22 Kjoíj xítá ndiso xi Cristo kitso-lá yijo-lá, tikoáá kjoíj xítá xi koá ti kitso nga jñà xi chíja ngajo-lá Nainá. K'oáá tís'ín kokò seña kó kjoókón xi ndaà tjín

nga skónachan. Skanda jñà xítä xi jye jaàjiìn Nainá mejèn skónachan-lä tsà kokjeiñ-lä.

²³ Tíkindaq a yijo-nò. Nga jyeé tibengjmíya yije-nò ngats'ìì kjoä xi kóma ñskan.

K'ë nga kjoíí ijngòò k'a Kí'ndí-lä Xítä
(Mateo 24:29-35, 42-44; Lucas 21:25-36)

²⁴ K'ë nga kóma ñskan nga jye koto náchrjein ts'e kjo'in, jè ts'oí kojñò-né, mì tì kùi kotsjé-ne ndobá-lä; tikoáá jè sá mì tì kùi kohiseén-ne.

²⁵ Ni'ño xi tjín ngajmii, kixóngui-né. Jñà nga'ñó xi tjín ngajmii kitiya yijeé-lä.

²⁶ Ikjoàn skoë-na xítä xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä nga kjinchrobàjñaa jiñin ifi; tseé nga'ñó ko kjoajeya kjoíikoåa.

²⁷ Siikasén ákjale-nä nga kojíkköya xítä-nä xi 'an xó jaàjiìn-na nga ñijòn chrjanguí-lä nga títtsa isò'nde kó nga títtsa ngajmii.

²⁸ 'Chíta'yákoò jè yá-lä toò iko mé xi okóya-ná; k'ë nga ma kíndiya chrja-lä, ikjoàn bíjts'en xka-lä, tjílin-nò nga jye nchrobá machraña chon ndobá.

²⁹ K'oáá tís'in tjín, k'ë nga jchäa nga k'oás'in tíma kjoä koi, kàtasijiìn-nò nga 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä, jyeé nítöñ kjoäa, k'oáá ngaya-lä koni tsà jye tijnaa chrañà xotjoä-lä ni'ya.

³⁰ Okixíi xi xan-nò, ngats'ìì kjoä koi, k'oás'in kóma k'ë nga tikj'eè biyaà xita xi tjín náchrjein j'ndeñ.

³¹ Jè ngajmii kó isò'nde kjoéhet'aà-né, tænga jñà 'én-nä mìkiù kjoéhet'aà; kitasòn-né.

³² Tanga k'ë nga okoma, mì yá xi tjílin-lä mé náchrjein-ne kó mé hora-ne; ni'jñà ákjale xí titssajna ngajmii kó ni'jè Ki'ndí-lä Nainá tjílin-lä; tajngòò Nainá xi Ná'èn-ná tjílin-lä.

³³ T'een kindä yijo-nò, titssajnakon, titssi'ba nga mìkiù tjílin-nò kjé-né nga okoma.

³⁴ K'oáá s'ín t'een koni s'ín chínda-lä xítä xi kjílin j'nde tífi, jè xítä xi tífi singatsja ni'ya-la xítä chínda-lä. Tsjá-lä xá nga ijngòò ijngòò, tsò-lä jè xi síkinda xotjoä ni'ya: "Tijni, tijnakoin."

³⁵ K'oáá s'ín titssajnakoòn ngats'ioò nga mìkiù 'yaà mé náchrjein kjoíí-ne nei-lä ni'ya. ¿A k'ee-né nga kjòhoxòn, o xi k'ee-né nga kijchò osen nítjen, o xi k'ee-né nga skindàya kóxtí, o xi k'ee-né nga jye s'e isén?

³⁶ Kì tsjayijòfè-jèn tsà koi náchrjein-lä tà nítöñ j'ìì-ne nei-lä ni'ya.

³⁷ Koni s'ín xan-nò jñò, k'oáá xan yije-lä kóhojtín xítä: "Titssajnakoòn."

14

Kiis'in tsajoóya-ne xita kondra-la Jesúus nga tsoba'ñó

(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

¹ Tà jò náchrjein chija-lä nga kítjo s'eí Paxkò ts'e xítä judío k'ë nga kjèn inchrajín xi tsjín-lä na'yo san. Jñà xítä sko-lä no'miù kó xítä xi okóya kjotixoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés tsohotjsi'nde-lä kós'in sìlkø nga skónachan-lä nga tsobà'ñó Jesúus, ikjoàn sìlk'en.

² Tjín i'nga xítä xi kitsò:

—Mì náchrjein-lä s'eí sìlk'eén nga mì kots'en jñà xítä naxandá.

Jingoò chjoón xi kisikaàjno xkiijnë sko Jesúus

(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

3 Jesús, k'e nga tíjna ján naxandá Betania, ya ni'ya-lə Simón, jngóò xítə xi tsindojo chrjoaq yijo-lə nga sa ítjòn, k'e nga tíjnat'aā ímíxə, ijchóò jngóò chjoón xi 'ya jngóò ndajo chitsín xi tjýa-lə xkii jne ts'e nardo, xi 'ñó chjí-lə. Kiskix'a ndajo chitsín, ikjoàn tsibíxteén-jno sko Jesús jè xkii jne.

4 Tjín i'nga xítə xi ya títsajna, kójtí-lə, kitsò-lə xíkjín:

—¿Mé-ne kasikits'ón-ne jè xkii jne?

5 Tsà kàsatíjna, tsatoó-lə jàn sindø ton denario chjí-lə koa jè ton-lə koma kochját'aā-lə xítə ima.

Kiichjajno-lə jè chjoón xi okis'iin.

6 Tanga kitsò Jesús:

—Kì k'oáá 'mì-là. ¿Mé-ne njiti-là? Koni s'ín kàs'ín-kò-na, ndaa kàs'ín.

7 Jñà xítə ima kítsajnaqo kjit'aā-nò, ko maá sichját'aā-là k'e nga mején-nò. Tanga 'an, mì i tijnako kjit'aā-nò.

8 Jè chjoón jè, k'oáá s'ín kàs'ín koni kji ma xi kàs'ín. Kàsíkaàjno ítjòn xkii jne yijo-ná xi ts'e nga siijñáa.

9 Okixíi xi xan-nò, nítə ñánda-ne nga tíjtsa isò'nde nga kobísòn 'én ndaa-lə Nainá, tikoqá kobísòn-né koni s'ín kasiko-na mé-ne nga siikitsjeèn-ne xítə jt'aā ts'e chjoón jè.

K'e nga jè Judas tsatíjna Jesús

(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

10 Jè Judas Iscariote xi ya itjoijin-ne ts'e xítə xi tejò ma-ne xi tsajmeiikó Jesús, kiilkon jñà xítə sko-lə no'miì nga siìngatsja Jesús.

11 Jñà xítə sko-lə no'miì, k'e nga kii'nchré, kjotsja-lə, kitsjaà-lə tso'ba nga ton tsjá-lə. Jè Judas tsohotjsi'nde-lə kós'ín siìngatsja Jesús.

K'e nga jè Jesús tsakjèn ko xita xi kota'yàt'aā-la jè s'eí Paxko

(Mateo 26:17-29; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

12 Jè naçhrjein ts'e s'eí xi mats'iä ítjòn-ne k'e nga kjèn inçhrajín xi tsjìn-lə na'yo san jñà xítə judío, k'e nga sík'en orrè xi ts'e s'eí Paxko, jñà xítə xi kota'yàt'aā-lə Jesús kiskónanguí-lə; kitsò-lə:

—¿Ñánda mején-lè onguíkindaà-jen xi kíchiaá ts'e s'eí Paxko?

13 Jesús kisikasén jò xítə xi kota'yàt'aā-lə ján Jerusalén, kitsò-lə:

—Tanguio ján ijiin naxandá, yaá skajñòò jngóò xítə xi 'yajen jngóò nisa nandá; tanguítjingui-lá.

14 Ya ñánda kjoahas'en, koatún-lə nei-lə ni'ya: "K'oáá tsò Maestro: ¿Ñánda tíjna jè cuarto ñánda kókjén-koaa xítə xi kota'yàt'aā-na jè s'eí Paxko?"

15 Yaá kokò jngóò-nò cuarto xi je kji xi tíjna isò'nga ni'ya. Jyeé tjíndaà tsojmì xi kochjeén. Ya tñdaà xi kíchiaá.

16 Kií jñà xítə xi kota'yàt'aā-lə ján ijiin naxandá. K'oáá s'ín kisakò-lə koni s'ín kitsò-lə Jesús, yaá tsibíndaa tsojmì xi kokjen kjoa ts'e s'eí Paxko.

17 K'e nga jye kójñò, Jesús, ijchóò xítə-lə xi tejò ma-ne.

18 K'e nga títsajnat'aā ímíxə nga nchikjén, Jesús kitsò-lə:

—Okixíi xi xan-nò, jñò, ií tijnajin jngóò-nò xi siìngatsja-na jt'aà ts'e xítə kondra-na, jngóò xi 'an tikjén-ko-na.

19 Jñà xítə xi kota'yàt'aā-lə Jesús ta kjòba-lə k'e nga okitsò. K'ee jngó jngó kiskónanguí-lə, kitsò-lə:

—¿A 'an-ná?

20 Jesús kitsò:

—Jngóò xi kítjokàjìùn ts'ë xítá-ná xi tejò ma-ne jè xi tijé-ne chrobá ts'an tísíka'nchi-ne inchrájín-lá.

²¹ Án xi Kíndí-lá Xítá xan-lá yijo-ná, k'oqá s'ín komat'ian koni s'ín tichja Xojon-lá Nainá. Tanga imá xó-ne jè xítá xi siingatsja-na! Isá-lá ndaà komá tsá mikiù kits'lín xítá jè.

²² K'e nga nchikjén, Jesús kiskoé inchrájín, kiichjat'aà-lá Nainá nga kisichikon-t'in, kisixkoaya ikjoàn kitsjaà-lá xítá xi kota'yát'aà-lá, kitsò-lá:

—Chjoé. Yijo-ná né.

²³ Ikjoàn kiskoé jngóò chitsín, kitsjaà-lá kjondaà Nainá; k'qué kitsjaà-lá xítá xi kota'yát'aà-lá, ngats'ií xítá kits'ií vino xi tjiya chitsín.

²⁴ Kitsò-lá:

—Jé-né xi jní-ná xi sjíkixiya jè kjoá xítse xi bindaàjìùn-kó-nó. Jè jní-ná xíjteèn xi kjondaà ts'ë nga kjin xítá.

²⁵ Okixjí xi xan-nó, mí tì kii skí-na vino skanda jè náchrjein k'e nga skíqa vino xítse, jáñ nánda tíhotíxoma Nainá.

'Én xi kiichjá Jesú斯 nga jè Pedro kjó'mat'in

(Mateo 26:30-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

²⁶ Jesú斯 kó xítá-lá, k'e nga jye kiseè jngóò-lá sò Nainá ts'ë Salmo, ikjoàn kíi jáñ nindoò Yá Olivo.

²⁷ Jesú斯 kitsò-lá xítá xi kota'yát'aà-lá:

—Ngats'ioò jñó, kijnéi takòn-ná jè njitjen jè, nga k'oqá s'ín tichja Xojon-lá Nainá, nga tsò: "Kiyá jè paxtò koá jñá orrè tsjohoya-né."

²⁸ Tanga kóma iskan, k'e nga kjoáyá-na, kjin ítjón-nó jáñ nangui Galilea.

²⁹ Kitsò Pedro:

—Nq'sín ngats'ií xítá-lé xi i'nga tsjeiìn takòn-lé, 'an, mikiù tsjeiìn-takòn-lé.

³⁰ Jesú斯 kitsò-lá:

—Okixjí xi xan-lé; njitjen jé, k'e nga tijk'ee kjindáya jò k'a kóxtí, ngají, jàñ k'a tsjá'mat'in-ná.

³¹ Jè Pedro isá 'ñó kiichjá; kitsò:

—Nq'sín ya kiyáko-lé, mikiù kójná'mat'in-lé.

Ngásòn kitsò yije xítá xi kota'yát'aà-lá xi i'nga.

Kíi kitsò Jesú斯 nga tsibíts'i ba ya i'nde nánda 'mì Getsemaní

(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

³² Kíi jáñ i'nde nánda 'mì Getsemaní; Jesú斯 kitsò-lá xítá xi kota'yát'aà-lá:

—Titsajna ijndé; 'an, Nainá kó-lá kichjat'aà-lá.

³³ Jesú斯 kílká Pedro, Jacobo, kó Juan. Ikjoàn tsibíts'iá Jesú斯 nga ba kóma-lá. Ñó kisikjáno.

³⁴ K'qué kitsò Jesú斯:

—Tsí baá ma-lá iníma-ná koni tsà mejèn kiyá. Titsajna ijndé, titsajnakooón.

³⁵ Jesú斯 kílká chiba-isa. Ikjoàn tsohojoна skanda jt'aà nangui koá kisijet'aà-lá Nainá tsà kóma, kjoáaxin-lá kjo'in jè.

³⁶ K'e nga tichjat'aà-lá Nainá, kitsò-lá:

—Na'én xi Na'én-ná xan-lé, ma yijeé-lé njá mé kjoá-ne jt'aà tsiji. Chjáaxin-ná kjoá ts'ë kjo'in jè, tanga mitsà jè 'én ts'an kítasòn, jè kàtitasòn 'én tsiji.

³⁷ Ikjoàn j'ii jngóò k'a-ne ya ñánda títsajna xítá-lá, tanga jñá xítá-lá, kjiyijofé-né. Jesú斯 kitsò-lá Pedro:

—Simón, ¿a titsajnafé-né? ¿A mí kachíkjoá-lé tsá tà jngóò hora kóbijnakoin?

38 Titsajnakoòn, tijét'aà-là Nainá mé-ne nga mì sìlkijne-nò kjoaq ts'e jé. Xi okixi, jè inimà-nò tijnandaà-né tanga jè yijo-nò, indaà tjín, tsjìn-là nga'ñó.

39 Jesúus kùi kítsi'ba ijingoò k'a. Tákó k'oqá tì kitsò-ne koni kitsò nga sa itjòn.

40 K'e nga j'iì ijingoò k'a-ne, jñà xítà xi kota'yát'aà-là, tákó kjiyijòfè-né nga'ñó nijnà-là. Mikii beé kó kítsò-là Jesúus.

41 Koma jàn k'a nga j'iì Jesúus. Kitsò-là:

—¿A tákó titsanikjáya-nò ko titsafè-nò? Kàtje kjoaq. Jyeé ijchò hora-là, 'an xi K'ndí-là Xítà xan-là yijo-na, yaá kóngatsja jñà xítà jé.

42 Tisitjeen, chítsején-là, tíkjaán, jye nchrobá chrañà jè xi sìngatsja-na.

Kíi komà k'e nga kindobà'ñó Jesúus

(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:2-11)

43 Tákó tìk'ee tichjá-isa Jesúus nga ijchò Judas, xi ya itjojìin-ne ts'e xítà-là Jesúus xi tejò ma-ne. Kjìn xítà tìjkò xi 'ya kichà ndojò kó yá. Xítà koi, jñà kisikasén xítà sko-là no'miì kó xítà xi okóya kjotíxoma-là Nainá xi kiskiì Moisés kó xítà jchíng-a-là xítà judío.

44 Judas, jè xi tsatíjna Jesúus, ítjòn tsibíhichiya-là kós'ín kokò-là Jesúus. Kitsò-là:

—Jè xi skíne'a, jè-né xi tìndobà'ñó; ndaà tìkindaq a k'e nga onguíkqo.

45 K'e nga ijchò Judas, kùi ndiyá-né ñánda tijna Jesúus, kitsò-là:

—Maestro.

Ikjoàn kiskine'a.

46 Jñà xítà xi tìjkò, nìtoón kitsobà'ñó Jesúus.

47 Yaá tijna jingoò xítà xi tsachrje kichà ndojò-là. Tsajá-là jè xítà chí'nda-là no'miì ítjòn, tsatet'aà jingoò líká-là.

48 Jesúus kichjá, kitsò-là jñà xítà:

—¿Mé-ne kós'ín kof'í ndobà'ñó-ná nga kó kichà kó yá kich'à koni tsà jingoò xítà chijé?

49 Nachrjein nchijòn tijñako-nò ján ingo ítjòn nga okoòya-nò koaq mìkiì kindobà'ñó-ná. Koií k'oqá s'in tíma-ne nga kitasòn 'én xi tjít'aà Xojon-là Nainá.

50 Ngats'iì xítà xi kota'yát'aà-là Jesúus tsanga-né, yaá kitsjeiìn-takòn.

51 Jingoò chíti tjingui-là xi tijnajté jingoò nikje sábana. Jñà xítà kitsobà'ñó,

52 tanga jè chíti kitsjeiìn nikje sábana-là; ikjoàn k'oqás'ín tsanga laká.

K'e nga kílkò Jesúus ñánda tijna no'miì ítjòn

(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:12-14, 19-24)

53 Jesúus kílkò ñánda tijna no'miì ítjòn. Yaá chixoña kóhotjín xítà sko-là no'miì, jñà xítà jchíng-a, kó xi okóya kjotíxoma-là Nainá xi kiskiì Moisés.

54 Jè Pedro, tà kjün tà kjün tsajmeeítjingui-là skanda k'e nga ijchò ya nditsin ni'ya-là no'miì ítjòn. Yaá tsibíjnat'aà-là ñánda titsajna xítà chí'nda xi síkinda ingo nga titsajna'ngui.

55 Jñà xítà sko-là no'miì kó ngats'iì xítaxá xi ts'e xítà judío tsohotjí'nde-là nga tsját'in 'én xi kondrà ts'e Jesúus mé-ne nga koma sìlk'en-ne tanga nímé 'én kisakò-là.

56 Kjìn ma xítà xi tsját'in 'én ndiso xi kondrà ts'e Jesúus tanga kj'ejí tsò nga jingoò ijingoò; mìkiì mangásòn 'én xi tsját'in.

57 Chincha kixi i'nga xítà xi tsibénojmí 'én ndiso. Kitsò:

58 —Ngajen, kina'yà-lajen nga tsò: "An sìlkixóña ingo ítjòn xi tsja xítà kisindaà-ne, kó jàn nachrjein kindaà ijingoò-na xi mìtsà tsja xítà sindaaà-ne."

59 Ní mìkiì kjòngásòn 'én-là na's'ín okitsò.

60 K'ęé tsasítjen jè no'miì ítjòn; tsasíjnajìin osen-laq; kiskònanguí-laq Jesú, kitsò-laq:

—¿A nì mé 'én nokjoì, koni tsò 'én xi tsjá xítq koi xi kondra tsiji?

61 Tanga jè Jesú jyò tsibijna, nímé 'én kiichja. Jè no'miì ítjòn ijngòò k'a kiskònanguí-laq, kitsò-laq:

—¿A ji-né xi Cristo, xi Ki'ndí-laq Nainá xi 'ñó jeya tíjna?

62 Jesú kitsò:

—'An-ná, jñò jchá-ná xi Ki'ndí-laq Xítq xan-laq yijo-na nga kótijnat'aà chrja kixi-laq Nainá xi 'ñó tse nga 'ñó tjín-laq, koa kjinchrobàjñaà ifi ján ngajmii.

63 Jè no'miì ítjòn tsatijndajno yijo-laq nikje-laq xi íkjá nga 'ñó kòjti-laq. Kitsò:

—¿Mé s'eén-isa-ná xítq xi k'ejí xi tsjá 'én?

64 Jñá, jye titsańayá koni s'in chajano-laq Nainá. Jñò, kó bixón? ¿Mé xi sikooá?

Ngats'iì xítq kisjingoò ikon nga tjín-laq jé koa ok'ín-laq nga kiyá.

—Ok'ín-laq nga sìk'en.

65 Jñá xítq tsibíts'iä nga tsibíchrájno koa tsibíchjoà xkon, tsi'beé-laq, kitsò-laq:

—K'oáá si, ¿yá xi tibeé-lé?

Jñá xítq xi síkinda jingo, kisjits'iìn-a jsén-laq.

K'ę nga jè Pedro tsibijna'mat'in Jesú

(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-29)

66 Jè Pedro yaá tijna kangui nditsin ni'ya. Ijchò jingoò chjoón xi chí'nda-la no'miì ítjòn.

67 K'ę nga kijtseè Pedro, nga tijna'ngui, kiskoòtsejèn-jno, kitsò-laq:

—Tikoáá ngaji, yaá tjaàkoìi Jesú xí Nazaret i'nde-laq.

68 Tanga jè Pedro tsoho'mat'in-né. Kitsò:

—Mikiì bexkoan. Mikiì be mé 'én xi tinokjoì.

Pedro itjo ni'ya ján xotjoa-laq. K'ęe kiskindàya jingoò kóxtí.

69 Jè chjoón chí'nda-la no'miì ítjòn kijtseè jingoò k'a jè Pedro. Kitsò-laq jñá xítq xi ya titsajna:

—Jé xítq jè, xítq ts'eé Jesú.

70 Tanga jè Pedro tsoho'mat'in ijngòò k'a. Nga komá iskan, jñá xítq xi ya titsajna, ijngòò k'a kitsò-laq Pedro:

—Xi okixi, ngaji, xítq-laq Jesú-né nga Galilea i'nde-lé, k'oáá tsò 'én-lé xi nokjoì.

71 Tanga isaá 'ñó kiichja Pedro kitsò:

—¡Béè Nainá, naś'ín tijk'eén-ná, mikiì bexkoan jè xítq xi o'miì-laq!

72 Tijk'e-ne nga okitsò Pedro, jè xi ma-ne jò k'a kiskindàya kóxtí. K'ęé tsibítsjeèn-laq Pedro koni kitsò-laq Jesú: "K'ę tijk'eè kjindáya jò k'a kóxtí, ngaji, jàn k'a tsjá'mat'in-ná." Ijkjoàn ndaa jchán kiskindàya.

15

Kjoa xi komat'in Jesú k'ę nga kjòngatsja Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

1 K'ę nga kis'e jsén jñá xítq sko-laq no'miì ko xítq jchunga ko xítq xi okoya kjotíxoma-laq Nainá xi kiskí Moisé s ko ngats'iì xitqxá ts'e xítq judío tsajoóya-ne. Tsibit'aà'ñó Jesú, kíikø, kisingatsja jè Pilato.

2 Jè Pilato kiskònanguí-laq, kitsò-laq:

—¿A ji-né xi xítqxá ítjòn-laq jñá xítq judío?

Jesús kitsò:

—Ngají xi k'oqá si nga 'an-ná.

³ Tanga jñà xítä sko-lä no'miì, kjìn skaya 'én tjín-ne xi tsját'in nga óngui.

⁴ Pilato ijingoò k'a kiskónanguí-lä, kitsò-lä:

—¿A nímé 'én nokjoi? Tiná'yaà-lä, 'ñó kjin skaya kjoqá tsját'in-lè nga óngui-lè.

⁵ Jesúz mikiù kiichjá nás'ín koqá tí'mi-lä. Pilato, tà k'oqá komà-lä.

K'e nga jè Jesúz kitjònè kjoqá nga kiyá

(*Mateo 27:15-31; Lucas 23:13-25; Juan 18:38-19:16*)

⁶ Nga xkj nó k'e nga bitjo s'eí Paxko jè Pilato síkijnandeí jngoo xítä xi títsa'ya ndayá, jè xi sijé xítä naxandá nga kíjnandeí.

⁷ Jñà xítä xi títsa'ya ndayá nga kjoqasii tsohotjsi ts'e gobierno, ya tíjna xi 'mì Barrabás xi xítä kisik'en.

⁸ Jñà xítä naxandá kílkákø Pilato nga mejèn-lä koqá s'ín síkitasòn koni ma nga xkj nó.

⁹ Kiichjá Pilato, kitsò:

—¿A mejèn-nò nga siikjijnandeí-nò xi xitaxá ítjòn-lä xítä judío?

¹⁰ Pilato jye tíjiùn-lä nga tà kjoqxítakòn-né nga jñà xítä sko-lä no'miì ya ijchò síngatsja Jesúz.

¹¹ Jñà xítä sko-lä no'miì chinchá'a xítä naxandá nga kos'ín kàtasíjé nga kàtijjnandeí-ne Barrabás.

¹² Pilato ijingoò k'a kiskónanguí-lä xítä naxandá, kitsò-lä:

—¿Mé xi sikoqá jè xi 'mì-lä xitaxá ítjòn-lä xítä judío?

¹³ Jñà xítä, 'ñó kiichjá, kitsò:

—Tasit'iì krò.

¹⁴ K'éé kitsò Pilato:

—¿Mé jé xi tsohotjsi, mé-ne kiyá-ne?

Jñà xítä, isaq 'ñó kiichjá, kitsò:

—Tasit'iì krò.

¹⁵ Pilato mejèn-lä nga ndaà kíjnako xítä naxandá. Kisikjijnandeí Barrabás. K'e nga jye kitsjaà okixi nga tsajá-lä Jesúz, ikjoàn kisingatsja nga sít'aà krò.

¹⁶ Jñà soldado kílkø Jesúz ján ni'ya osen. Ikjoàn kiichjá yije-lä soldado xíkjín.

¹⁷ Kisikákjá jngoo nikje xi inì jmà kji; tsibi'a sko jngoo corona na'yá xi jñà xó tsibíndaâ-ne.

¹⁸ Ikjoàn tsibits'ià nga kiskindàyat'in. Kitsò-lä:

—Viva xitaxá ítjòn-lä xítä judío.

¹⁹ Tsatjì yá xkajncrha sko; ikjoàn tsibíchrájno koqá chincha-xkó'nchit'aà-lä koni tsà nchibeèxkón.

²⁰ K'e nga jye kisísbò-la, jaàxìn-lä nikje sko xi íkjá, ikjoàn kisikákjá-ne xi nikje ts'e. K'éé itjoko nga kosit'aà krò.

K'e nga kisit'aà krò Jesúz

(*Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27*)

²¹ Jngoo xítä kisatiíkjò xi 'mì Simón xi Cirene i'nde-lä xi tinxrobá-ne rancho-lä. Na'èn-lä ma jè Alejandro qo Rufo. Jñà soldado kjo'ñó kis'iìn-lä nga kisik'ajen krò-lä Jesúz.

²² Kílkø Jesúz ján i'nde ñánda 'mì Gólgota, jè 'én xi tsòya-ne i'nde sko mik'en.

²³ Kitsjaà-lä vino xi tsjájìùn xich'a tsja xi 'mì mirra tanga jè Jesúz mikiù kits'iì.

²⁴ K'éé tsasit'aà krò, ikjoàn jñà soldado kisikákjø nikje-lä Jesúz nga kisika'bí-lä xíkjín yá ts'e koma.

²⁵ Ijchò-lä tsà xi ñijaàn nga tajñöya nga kisasit'aà krò Jesúz.

26 Jñà 'én xi tsohót'aà jsòn sko krò, yaá tichja mé je xi komà-là Jesús nga kinik'en. Tsò-né: "Xitaxá Ítjòn-là xítà judío."

27 Tíkoqá chinchat'aà krò jò xítà chijé. Jngóò tsasínat'aà nga kixi-là Jesús ko jngóò tsasínat'aà nga ngaskón-la.

28 K'oqá s'in kjòngásòn koni sín tichja Xojon-la Nainá nga tsò: "K'oqá ngaya-là koni jngóò xítà xi tse je tjìn-la."

29 Jñà xítà xi ya ja, síkatji sko nga kílchajno-là, kitsò-là:

—Jì, k'oqá kisi nga siixóñi ingó ítjòn-là Nainá ko jàn nachrjein kíndaà ngajo-ne,

30 tíkíjnandeíj yijo-lè ko chínájen-t'i yijo-lè krò.

31 K'oqá tis'in kisobà-là jñà xítà sko-là no'miù ko xítà xi okoya kjotíxoma-la Nainá xi kiskili Moisés. Kitsò-là xíkjín:

—Xítà jè, tsachrjekàjiún kjo'in xi kj'eíj xítà, tænga jè xi yijo-là, mikiì ma ochrjekàjiún kjo'in.

32 Kàtitjoen-t'aà krò jè xi Cristo, xi Xitaxá Ítjòn-là naxandá Israel, mé-ne nga jcha-ná koa kokjein-ná.

Skanda jñà xítà xi tíkoqá ya kjit'aà krò, tíkoqá tsatít'aà.

K'è nga k'en Jesús

(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

33 K'è nga ijchò nchisen, kóhokji nga títtsa isò'nde kòjñò skanda xi jàn nga nguixòn.

34 Tijè-ne hora Jesús 'ñó kílchja nga kitsò:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —'Én jè tsòya-ne: Nainá, Nainá, ¿mé-ne kàjneitakòn-ná?

35 Tjín i'nga xítà xi ya títsajna xi kíl'nchré-là, kitsò:

—Tiná'ya-là, jè chja-là Elías.

36 K'éé tsangachikon jngóò xi kisika'nchi tsangá ko vinagre, ikjoàns tsibísko-là ínaxo, kitsjaà-là Jesús nga kàt'iì, kitsò:

—Chítsejèn-là, ¿a kjojí Elías nga skónájen-t'aà krò?

37 Tænga Jesús isaq 'ñó kiskindàya; k'en.

38 Jè nikje velo xi tjohóya jngóò osen ingó ítjòn kixajndà, jòya koma skanda jt'aà nanguí.

39 Jè xítà sko-là soldado xi síjna ñánda kisit'aà krò Jesús k'è nga kijtseè nga jye k'en Jesús, kitsò:

—Kixií kjoa, xítà jè, Ki'ndí-là Nainá-né.

40 Tíkoqá títsajna i'nga íchjín xi kjíln nchikotsejèn-ne; jè María Magdalena, ko chjoón Salomé, ko María xi nea-là ma José ko Jacobo, jè xi lsä ma ki'ndí.

41 Jñà íchjín koi, k'è nga tsibíljna Galilea Jesús, yaá chinchima-tjingui-là ko yaá kisichját'aà-là. Kjìn ma íchjín xi ya títsajna xi ijchòko jáñ Jerusalén.

K'è nga kisihijin Jesús

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

42 K'è nga jye kjònguixòn nga jye bitsajnandaà-là nachrjein nílkjáya.

43 José xi Arimatea j'nde-la, jngóò xítà xi tíkoqá 'nga xá tjín-la ts'e xitaxá-là xítà judío xi tíkoqá tíkoña-là nga mejèn-là skoé ko s'in otíxoma Nainá, kitsjaà-là nga 'ñó yijo-là, jahas'en ya ni'ya ñánda tijna Pilato nga kisijé yijo-là Jesús.

44 Pilato, tà k'oqá koma-là nga jye k'en Jesús; kílchja-là jè xítà sko-là soldado; kiskónangui-là tsà kixií kjoa nga jye k'en.

45 K'ë nga jye tsibénojmí jè xítä sko-lä soldado nga jye k'en Jesús, Pilato kisìngatsja José yijo-lä Jesús.

46 José tsatse jngoo nikje sábana; kiskójen-t'aà krò yijo-lä Jesús; ikjoàn kisikájté jè nikje. K'ëe kùi kíhijàn ñánda jye tjíndaà jngoo ngajo itsjó nguijo; kiskin's'en-ngui, ikjoàn tsohójtsa xotjoaq-lä ngajo jngoo ndajo.

47 María Magdalena kó María nea-lä José, nchikotsején-lä nga kisihijiìn Jesús.

16

K'ë ngajaáya-lä Jesús

(*Mateo 28:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10*)

1 K'ë nga jye tsato nachrjein níkjáyá, María Magdalena, Salomé, kó María nea-lä Jacobo, tsatse xkiì jne nga mején-lä siikaàjno yijo-lä Jesús.

2 Jè nachrjein nga tâts'en xomàna, 'ñó tajñoya kùi katsején-lä ñánda kisihijiìn Jesús. Tík'eé tibitjokàtji ts'oí.

3 Tsò-lä xíkjín:

—¿Yá xi kjoaáxin-ná ndajo xi tichjoàjto ya xotjoaq-lä ngajo itsjó?

4 K'ë nga ijchò, kiskoótsején, kijtseeè nga jè ndajo je xi 'ñó i'í xi tichjoàjto-lä ngajo itsjó ñánda kisijna Jesús, jye kitjaàxin.

5 K'ë nga jahas'en-ngui nguijo kijtseeè jngoo xítä ixti xi tíjnjájté jngoo nikje chroba ndojo. Tíjnat'aà kixi-lä ngajo. Jñà íchjín tà kitsakjòn-né.

6 Tanga jè xítä ixti kitsò-lä:

—Kì tsakjoòn-jén. Jñà, jè binchaàtsjioò Jesús xi Nazaret j'nde-lä, jè xi kisit'aà krò. Jye kofaáya-lä. Mi tì i tíjna-ne. Chítsején-lä j'nde-lä ñánda kisijna.

7 Tanguío koätin-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä kó Pedro: "Jè tífi ítjòn-nò ján Galilea. Yaá jchäxkoòn ijngoo k'a koni s'ín kitsò-nò."

8 Jñà íchjín, itjo nítgoón-ne ya jya nguijo. Kii, tsangachikon. Chiba-lä nchihotsé-né nga kitsakjòn. Niyá xi tsibénojmí-lä nga 'ñó tsibíxkón-lä yijo-lä.

K'ë ngajè María Magdalena kijtseeè Jesús

(*Juan 20:11-18*)

9 Jè nachrjein nga tâts'en xomàna, Jesús jaáya-lä nga tajñoya. Jè kijtseeè ítjòn María Magdalena, jè xi tsachrrekàjín itoò iníma ch'o-lä nejí iníma-lä.

10 María Magdalena kii, kisikí'nchré ngats'iì xítä-lä Jesús nga ba tjín-lä koa nchikjindáya.

11 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä, k'ë nga kii'nchré nga tíjnakon Jesús nga jè chjoón kijtseeè, mìkùi kòkjeiín-lä.

K'ë ngajò xítä-lä kijtseeè Jesús

(*Lucas 24:13-35*)

12 K'ë komà iskan, Jesús, kj'eíjí kji isén-lä k'ë nga tsakó-lä yijo-lä jò xítä-lä xi nchifí campo.

13 Tsohótji-ne jñà xítä xi jò ma, kisikí'nchré jñà xítä xi i'nga. Tikoáá mìkùi kòkjeiín-lä.

Kií kitsò Jesús nga kitsjaà-la xá xita xi kota'yàt'aà-la

(*Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23*)

14 Xi jyehet'aà-ne, Jesús tsakó-lä yijo-lä jñà xítä xi tejngoo ma-ne k'ë nga títsajnat'aà imíxä nga nchikjén. Tsohótikò nga tájaà tjín iníma-lä nga mì kòkjeiín-lä k'ë nga tsibénojmí-lä jñà xítä xi tsakó ítjòn-lä yijo-lä nga jè jye jaáya-lä.

15 Koä kitsò-lä:

—Tanguío nga títtsa isò'nde. Tènojmí yije-là ngats'iì xítä jè 'én ndaà-lä Nainá xi kjoa ts'an.

16 Jñà xítä xi kókjeiín-lä it'aà ts'an koä koma bautizar, kitjokàjiìn kjo'in. Tanga jñà xi mìkii kókjeiín-lä, kjo'iin s'e-lä.

17 Jñà xi kókjeiín-lä it'aà ts'an, k'oqá s'in jcha-lä; nga koma-lä kochrjekàjiìn iníma ch'o-lä nejj xi tíjìn iníma-lä xítä; tikoqá koma-lä kichjá 'én xi k'ejí tsò;

18 tsà ye tsobà'ñó, tsà xkii kjan skine, nímé xi koma-lä; kohòsòn-lä tsja xítä xi xk'én, kónndaà-ne.

K'e nga jè Jesús kiümijìn ngajmii

(Lucas 24:50-53)

19 K'e nga jye okitsò-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä, Ná'èn-ná Jesús, kitjámiì'nga; nga kii ngajmii, tsibijna it'aà kixi-lä Nainá.

20 Jñà xítä-lä kii; kisika'bí 'én ndaà-lä nga kijndà j'nde, kó jè Ná'èn-ná Jesús kisichját'aà-lä kó kisikixiyandaà 'én-lä kó kjondaà xi kis'iin xítä-lä. K'oqá s'in kàtama.

'Én ndaà-là Nainá xi kjoa ts'e Cristo koni s'ín kiskiì San Lucas

'Én xi kiskiì-là Teófilo jè Lucas

1 Kjoa kixi xi komà ijìùn naxàndá jt'aà ts'e Cristo, jye kjìn ma-ne xítà xi kiskiì chiba

2 koni s'ín tsakóya-najen jñà xítà xi xkon kijtseè-ne skanda tâts'en-là kjoa, tijñà-ne xi kis'e-là xá nga kisika'bí 'én ndaà-là Nainá xi kjoa ts'e Cristo.

3 Ngaji Na'èn Teófilo xi 'ñó ndeè, tikoáq 'an, ndaà sasén-na nga tijkjì-lè xojon jè, koni s'ín tjín nga jngòò ijngòò skoya kjoa; ndaà tsohotsji-jñàa yije skanda tísà tâts'en-là kjoa

4 mé-ne nga ìsa ndaà jchà-ne kjoa kixi xi nguì kq'sín tjín, jñà 'én xi k'oás'ín tsakóya-lè xítà.

'Én xi kùchhajngòò àkjale-là Nainá nga iskanjts'ín Juan xi kis'iìn bautizar xítà

5 Koi nàchrjein k'e nga jè tjína xítaxá ítjòn Herodes ján nangui Judea, tjína jngòò no'miì xi Zacarías 'mì xi tje-là ts'e Abías. Jè Zacarías tjín-là chjoón xi Elisabet 'mì xi tikoá tje-là ts'e Aarón.

6 Jñà ingajò, xítà kixi-né nga nguixkòn Nainá. Síkitasòn yije-né ngats'iì kjotíxoma-là Nainá.

7 Tsjìn-là ixti; jè Elisabet, chjoón 'ndì-né; ingajò, jyeé 'ñó xítà jchíngá.

8 Jngòò nàchrjein, jñà xítà no'miì xi síxákjoò Zacarías, jñà tsako-là nga kisixá nguixkòn Nainá.

9 Koni s'ín tjín kjotíxoma xi ts'e no'miì Israel, tsako-là suerte Zacarías nga jahas'en ni'ya tsjee-là Nainá, ya iya ingo ítjòn, nga jè kokà chrjongó-là Nainá.

10 Jè hora k'e nga tì chrjongó-là Nainá ngats'iì xítà naxàndá, yaá tit'sajna nditsin nga nchichjat'aà-là Nainá.

11 Jè Zacarías tsatsejèn jngòò-là àkjale-là Nainá xi síjna kixi ya ngobà kixi-là ñánda tísòn chrjongó-là Nainá.

12 Jè Zacarías k'e nga kijtseè, tà kjòxkón-là, tà kitsakjòn-né.

13 Tanga jè àkjale-là Nainá kitsò-là:

—Ngaji, Zacarías, kì tsakjoòn-jèn; jè kjoa bìtsi'ba-lè jye kina'yà-là; jè chjoón-lè Elisabet, jts'ín jngòò-là ki'ndí x'in; k'oáá s'ín kít'aà 'ín-là nga Juan k'oín.

14 'Ñó s'e-lè kjotsja. Koi kjoa-là nga jè ki'ndí xi jts'ín, kjìn xítà kjotsja-là.

15 Xítà ítjòn kíjna nga nguixkòn Nainá; mìkiì xán sk'oí nga xó k'oáá s'ín kitjaàjìùn-ne; Iníma Tsjee-là Nainá sijìùn iníma-là skanda tijk'e-ne nga tísà tjína'ya'ma indsg'bà nea-là.

16 Xi jt'aà ts'e, kjìn xítà naxàndá Israel koófat'aà-là Nainá.

17 Jè kjoj ítjòn-là Na'èn-ná. Sijìùn iníma-là nga 'ñó xi kisikjeeén jè Elías xítà xi kiúchjá ngajo-là Nainá. Iníma-là xítà jchíngá, 'nchán sìjkítsajnako ixti-là. Jñà xítà xi tajaàjìùn tjín iníma-là nga mìkiì síkitasòn, sìlkjatjìya-là kjoohítsjeèn-là mé-ne nga s'e-là kjoa chijinè xi tjín-là xítà kixi. K'oáá s'ín sìlkíyijònðandaà xítà naxàndá mé-ne nga kítsajnandaà-ne k'e nga kjojí Na'èn-ná.

18 Zacarías kitsò-là jè àkjale:

—¿Kó s'ín skoeè-na tsà kixi kjoa? 'An, jye 'ñó xítà jchíngá; tikoáq chjoón-na jye tífehet'aà nàchrjein-là.

19 Jè àkjale kitsò:

—'An-ná Gabriel xi tijnäa nguixkön Nainá; kisikasén-na nga kichjàko-lè, tsjaà-lè 'én ndaa-lä Nainá.

20 Indeji, kijna chisín-né, mikiì koma kinókjoï skanda k'e nga kijchò nachrjein nga kitasòn 'én koi, koií kjoa-lä nga mikiì kòmokjeín-lè 'én-na xí kàxan-lè.

21 Jñà xita naxandá, nchikoña-lä Zacarías. Kjònangui-lä xíkjín nga tifchrjein-lä nga mikiì xáti bitjo-ne ni'ya tsjee-lä Nainá.

22 K'e nga jye itjo-ne jyeé kjòchisín; mì tì kiì ma chja-ne; jñà xita xi nchikoña-lä kis'ejin-lä nga tjín kjoa xi kijtseè ya jya ni'ya tsjee-lä Nainá; Zacarías tà jmeé chisín-isa tsja. Koqá s'in tsibijna nga mikiì komà kiihjá.

23 Zacarías, k'e nga jye kisisòn jñà nachrjein nga kisikitasòn xá-lä, kiì-ne ni'ya-la.

24 K'e nga komà iskan, jè chjoón Elisabet, ki'ndí ts'a; 'on sá mì tì kiì itjo-ne ni'ya-la. Kitsò:

25 "K'oqá s'in kisiko-na jè Nainá xi jt'aà ts'an: kijtseè imaqá-na nga kitsjaà-na kjondaà-lä mé-ne nga mì kiì tì kochrrekàngui-na xita."

Kiù komà k'e nga jngòò àkjale tsibéngjmí nga iskan jts'ín jè Jesús

26 K'e nga ijchò joòn sá, jè àkjale Gabriel, Nainá kisikasén jngòò naxandá xi chja-ne Galilea ñanda mì Nazaret.

27 Kiikón jngòò chjoón xongó xi tjín-ne nga jè kixan-kö jngòò xita xi 'mì José xi tje-lä ts'e xitaxá ítjòn xi ki'mì David. Jè 'ín-lä chjoón xongó, María 'mì.

28 Jè àkjale, k'e nga jahas'en ni'ya nga kijtseèxon María, kitsò-lä:

—Ndaà-lè, ngají xi jj kitjoé-lè kjondaà jè! Nainá tijnakö-lè. Ngají xi ndaa kjochikon-t'in mì k'oqá-ne koni ichjín xi kj'ejí.

29 Jè María k'e nga kijtseèxon, tà kjòxkón-lä koni s'in kitsò-lä jè àkjale; kisikitsjeèn kó tsöya-ne nga kós'ín j'íi silihxat'aà-ne.

30 Jè àkjale kitsò-lä:

—María, kì tsakjoòn-jèn, jye kitjoé-lè kjondaà nga nguixkön Nainá.

31 I'ndeji koxx'én-né, ki'ndí jcha jngòi. K'oqá s'in kít'ií 'ín-lä nga Jesús k'oín.

32 Xita ítjòn koma; Ki'ndí-lä Nainá k'oín xi lsä 'ñó 'nga tijna; Nainá, jè sìngatsja kjotíxoma-lä. Xitaxá ítjòn kíjna koni s'in tsibijna David xi xita jchíng-a-lä komà.

33 Jè kjotíxoma-lä naçandá Israel. Kjotíxoma-lä mì kì kjoøhet'aà njata kjé-ne.

34 Jè María k'ëé kitsò-lä àkjale:

—¿Kó s'in koma jè kjoa koi? Nga mìtsà x'in tjín-na.

35 Jè àkjale kitsò:

—Jè Inima Tsjee-lä Nainá kitjojen-nè-lè. Jè nga'ñó-lä Nainá xi 'ñó 'nga tijna koojjats'in-lè koni jngòò 'nguién-lä ifi mé-ne jè ki'ndí tsjee xi jts'ín, Ki'ndí-lä Nainá k'oín.

36 Jè xinguji Elisabet xi chjoón 'ndi, kò joòn sá tjín-lä nga ki'ndí 'ya nás'ín jye 'ñó xita jchíng-a.

37 Xí jt'aà ts'e Nainá, njngòò kjoa xi mikiì koma-lä —kitsò àkjale.

38 K'ëé kitsò María:

—'An-ná xi chjoón chj'nda-lä Nainá; k'oqás'ín kàtama koni s'in kò'mì-ná.

Jè àkjale tinguixkóón-ne kiì-ne.

Kiù komà k'e nga jè María kiù katsejèn-la Elisabet

39 Nàchrjein koi, jè Marìa nìtoón kiù jngòò nàxàndá xi kijna'ncò nindoò ján nangui Judea.

40 Jaha's'en ni'ya-là Zacarías; kisihixat'aà Elisabet.

41 K'è kii'nchré Elisabet nga kisihixat'aà Marìa, ki'ndí xi 'ya, kiskì'nga iya indso'bà. Jè inìma-là Elisabet ndaa kis'ejìn Inìma Tsjeè-là Nainá.

42 K'ee' ñó kìchja, kitsò:

—jNainá, ìsaá 'ñó ndaa tísichikon-t'in-lè mì k'oqá-ne koni jnà íchjín xi k'ejí; tìkoáá ki'ndí-lè xi tìjnaya indso'bòi 'ñó ndaa tímachikon-t'in!

43 ¿Yá-ná 'an? ¡Mé tà ndaa kof'ijjchon-ná jí xi nea-là Nà'èn-ná!

44 Tík'e-né nga ka'nchrè nga kànìhixat'aà-ná, ki'ndí-nà kàkjì'ngaya indso'bà nga tsja kòma-là.

45 ¡Mé tà ndaa-lè nga mokjeiín-lè 'én xi kis'enojmí-lè! Jè 'én xi kìchja Nainá kitasòn-né —kitsò Elisabet.

46 Jè Marìa kitsò:

Inìma-nà 'ñó 'nga tísikjna Nainá.

47 Matsja-na jt'aà ts'e Nainá xi ochrjekátji-na.

48 Kijtseè inìmaá-na, 'an xi chjoón chì'nda-là ma;

j'ndeí skanda nìta kjé-ne k'oqá s'in kítsø-na xítà: "Mé tà ndaa-là."

49 'Ñó ndaa tse kjoa kisiko-na Nainá, jè, nga ìsa tse nga'ñó tjín-là. Nainá, xítà tsjeè-né.

50 Tjín kjit'aà-là kjohimatakòn jt'aà ts'e jnà xítà xi beèxkón skanda tåts'en-là kjoa nìta kjé-ne.

51 K'oqá s'in okó nga tse nga'ñó tjín-là; jnà xítà xi 'ñó 'nga ikon jjìlin inìma-là, ochrjekàngui kjohítsjeèn-là.

52 Jnà xítaxà ítjòn xi 'nga tit'sajna, faáxìn kjotíxoma-là, koa jnà xi nangui tit'sajna, ìsaá 'nga sík'sajna.

53 Jnà xítà xi tsjìn-là tsojmì xi kine, 'ñó kjìn tsjá-là, koa jnà xítà nchiná, njimé tsjá-là, tà síkasén tiyaá-ne.

54 Nainá síchját'aà-là nàxàndá Israel, jnà xítà chì'nda-là; mìkiù síjhàajiùn nga tjòkeè Abraham,

55 ngats'iì tje-là nìta mé nàchrjein-ne.

Nga Nainá, k'oqá s'in kitsjaà-là tso'ba jnà xítà jchíng-a-ná.

Kitsò María.

56 Jè Marìa, jàn sá tsibijnakò Elisabet; k'è komà ìskan kiù-ne ni'ya-là.

K'è nga kits'iìn Juan xi kis'iìn bautizar xita

57 K'è nga jye ijchò nàchrjein-là, Elisabet, kits'iìn jngòò-là ki'ndí x'jn.

58 Nainá, 'ñó ndaa kisiko. K'è nga kii'nchré xítà xíkjín kò xítà indiù ni'ya-là tìkoáá kjotsja-la.

59 Nga komà jiùn nàchrjein, kiìko jè ki'ndí nga nguixkon no'mìì, mé-ne nga kisit'aà chiba-là yijo-là kjoa ts'e circuncisión. Jnà xítà xi k'ejí, k'oqá s'in mejèn tsibit'aà 'ín koni'mì na'èn-là nga Zacarías 'mì.

60 Tanga jè nea-là kitsò:

—Majìn, Juan k'oín.

61 Kitsò jnà xítà xi tit'sajna:

—¿Mé-ne kòs'in k'oín-ne? Nijngòò xítà xinguiji xi kòs'in 'mì 'ín-là.

62 K'ee' kitjònangu chisín-là na'èn-là kó k'oín.

63 Zacarías kisijé jngòò íteè nga kiskiijno, tsibit'aà: "Juan 'mì 'ín-là." Ngats'iì xítà xi ya tit'sajna, tà k'oqá komà-là.

64 Zacarías tijk'ee-ne kitáx'a-ne tso'ba kó tsaniyá-ne nijen, ikjoàn komà kiùchja-ne. K'ee kitsjaà-là kjondaà Nainá.

65 Ngats'iì xítä xi títsajna chrañá indiì ni'ya-là, tà kjòxkón-là k'e nga kiù'nchré nga jye ma kiùchja-ne Zacarías. Xkj xi jáñ tsabísòn kjoaq koi kóhokji inchò nindoò nanguí Judea.

66 Ngats'iì xítä xi kiù'nchré kjoaq koi, tsohóko ijìùn iníma-là; kitsò:

—Jè ki'ndí, k'e nga kojchíngá, ýá xítä xi koma?

Nga jè nga ñó-là Nainá tijnakó.

Kiù komà k'e nga jè Zacarías kiùchja it'aà ts'e Nainá

67 Zacarías, na'èn-là Juan, kisijìùn iníma-là Iníma Tsjeè-là Nainá. Kiùchja ngajo-là Nainá, kitsò:

68 ¡Mé tà ndaà kji-là Na'èn-ná jè xi Nainá tsò-là naxandá Israel nga j'iì kichjítí!
naxandá-là tikoaq j'iì sílkíjnandeij!

69 Kitsjaà jngoo-ná xítä xi tse nga ñó tjín-là nga j'iì kachrjetji-ná kjo'in xi kjoaq ts'e jé-ná,

jè xi tje-là David xi chí'nda-là Nainá tsibijna.

70 Nainá sisikjeén tso'ba jñà xítä tsjeè-là xi kiùchja ngajo-là.

K'oqá s'ín kitsò nga tísä tåts'en-là kjoaq nga

71 kochrrekátji-ná it'aà ts'e xítä kondrà-ná,
kó xítä xi jtikee-ná.

72 K'oqá tì kitsò Nainá nga skoe ima jñà xítä jchíngá-ná.

Mikiì sjíjhàajiìn jè 'én xi kitsjaà-là xítä jchíngá-ná Abraham nga tsibíndaaìjin-kó jngoo kjoaq tsjeè.

73 Nainá, k'oqá s'ín kitsjaà-là tso'ba Abraham xi xítä jchíngá kjiùn-ná nga

74 sjíkítajnandeij-ná ts'e xítä kondrà-ná mé-ne nga mikiì kískoán nga sìxá-lá.

75 Kjít'aà nachrjein tsjeè kítsajnaá tikoaq kixi kítsajnaá nga nguixkó Nainá.
Kitsò Zacarías.

76 K'ee kitsò-là ki'ndí-là:

Ngaji, sjíkjeén-lé Nainá xi ñó 'nga tijna nga kinókjoaq ngajo-là.

Ngají k'oín ítjòn-là Na'èn-ná nga kíndíì ndiyá-là.

77 Kénojmí-là naxandá-là kós'in s'ín Nainá nga kochrrekátji-ná jé-ná.

Nainá, ñó tse kjohimatakòn tjín-là nga sjíchàat'aà-là jé-là jñà xita.

78 Nainá sjíkasén jngoo-ná xi nchrobá-ne ngajmiì.

K'e nga kjoofi, k'oqá s'ín sjíhiseèn-là xítä koni s'ín mahiseèn k'e nga tajñòya.

79 Jñà kohiseèn-là kjohítsjeèn-là xítä xi i'nde jñò títsajnaiìn,

kó xi jye ndiyá kjoaq biyaa tjímaya.

Yaá kjíko-ná ndiyá ñánda tjín kjoaq nchán.

Kitsò Zacarías.

80 Kíndí jè tímajchíngá tikoaq tís'e-là nga ñó xi ts'e iníma-là. Yaá tsibijna i'nde it'aà xin ñánda nanguí kixi choòn skanda k'e nga tsibíts'ia nga tsibijna osen-là naxandá Israel.

2

Kiù komà k'e nga kits'iìn Jesúis (Mateo 1:18-25)

1 Koi nachrjein k'e nga tjín-là xá ítjòn César Augusto tsjachrje jngoo okixi nga ngats'iì xítä naxandá xi otíxoma-là Roma, xojooón sít'aà 'ín-là.

2 Jè xojon censo xi kisindaà ítjòn k'e nga tijna gobernador xítä xi 'mì Cirenio jáñ i'nde ñánda 'mì Siria.

³ Kìi yije xítä nga kii kít'aà xojon yijo-lä nga jngòò ijngòò naxàndá-lä xi chjä-ne.

⁴ José itjo-ne Nazaret, naxàndá ts'e Galilea, kii nangui ñánda 'mì Judea ya naxàndá Belén ñánda kits'iin xítä ítjòn xi David kí'mi nga jè José, tje-lä ts'e David-né.

⁵ Kii kít'aà xojon yijo-lä; tikoqá kii jè María, chjoón-lä xi tíjna'ñó-lä nga jè kixan-kö, tanga jyeé ki'ndí 'ya.

⁶ K'ë nga jye títsajna Belén, María ijchò nachrjein-lä nga kits'iin ki'ndí-la.

⁷ Kits'iin ki'ndítjòn-lä xi ndí ki'ndí x'in; kisikájté nikje-lä; ya kisikánaya kaxä ñánda kjèn-ya cho, nga mì ti kii tjín-ne j'nde ya ni'ya ñánda ma nikjáya.

Kíi komà k'ë nga jñà àkjale-lä Nainá jñà paxtò

⁸ Ya chrañat'aà-lä Belén títsajna paxtò xi nchisíkindä cho orrè-lä nga nitjen.

⁹ Tà nitoón ijchòkon jngòò àkjale-lä Nainá. Jè kjoajeya-lä Nainá xi 'ñó ote kji, kisihiseèn yije kóhökji jngòò itjandiì ñánda títsajna jñà paxtò. K'ë nga kijtseè, tsí ndaà kitsakjòn.

¹⁰ Jè àkjale kitsò-lä:

—Kii tsakjoòn-jèn; 'an, koií xá j'i-na nga síkí'nchré jngòò-nò 'én xítse xi ndaà tsò xi 'ñó kjotsja-lä ngats'iì naxàndá:

¹¹ I'ndej kats'iin jngòò ki'ndí ya naxàndá-lä David jè xi kochrjekàjiùn-ná kjo'in, jè xi Cristo, [xítä xi xó kisikásen-ne Nainá], nga jè kqtxoma-ná.

¹² Tjín jngòò seña nga kixí kjoaq: sákò jngòò-nò ki'ndí xi tsjájtéjùn nikje-lä; kjinaya kaxä ñánda kjèn-ya cho.

¹³ Tjik'ë-ne kjìn jchán àkjale tsatsejèn-kjoò-isa xi inchrobà-ne ngajmiì xi 'nga kisikjña Nainá. Kitsò:

¹⁴ Nainá kàtas'e-lä kjoajeya ján ngajmiì; ko ijt'aà nangui,

'nchán kàtas'e kjoaq, it'aà ts'e xítä xi tjín-lä kjondaà-lä Nainá.

¹⁵ K'ë nga kii-ne jñà àkjale ján ngajmiì, jñà paxtò kitsò-lä xíkjín:

—Tíkjaán skanda Belén nga jchäq kjoaq xi kòma koni s'in kàsíkí'nchré-ná Na'èn-ná.

¹⁶ Nitjón kii jñà paxtò ján Belén; k'ë nga ijchò, kisakò-lä ñánda tíjna María ko José, koo jè ki'ndí, kjinaya kaxä ñánda kjèn-ya cho.

¹⁷ K'ë nga kijtseèxkon ki'ndí jè, tsibénojmí yije koni s'in kitsò jè àkjale it'aà ts'e ki'ndí.

¹⁸ Ngats'iì xítä xi kii'nchré koni s'in kitsò jñà paxtò tà k'oqá komà-lä.

¹⁹ Tanga jè María yaá tsibijùn yije ijìùn imíma-lä jñà 'én xi kis'enojmí-lä. 'Ñó kisikitsjeèn-jùn kjoaq koi.

²⁰ Kìi ijngòò k'a-ne jñà paxtò; jeya tsachrje tikoqá ndaà kisikjña Nainá ngats'iì kjoaq xi kii'nchré ko xi kijtseè, nga nguì k'oqá s'in komà koni s'in kis'enojmí-lä.

K'ë nga jñà xítä jchíngä-lä Jesús kíikò ingo ítjòn ya Jerusalén nga kisìngatsja Nainá

²¹ K'ë nga ijchò jiùn nachrjein nga kits'iin ki'ndí jè, kisit'aà chibä-lä yijo-lä kjoaq ts'e circuncisión; Jesús kisit'aà 'ín-lä koni s'in kitsò àkjale-lä Nainá k'ë nga tísä kisinaya'ma jindso'bä nea-lä.

²² Ijchò nachrjein nga k'oas'ín s'in xítä koi, koni s'in tichjä kjotíxoma-lä Nainá xi kisküi Moisés, mé-ne jè María tsjeè kíjna-ne nguixkon Nainá. Nachrjein koi, kílkò Jesús ingo ítjòn ya Jerusalén nga kisìngatsja Nainá.

23 K'oqá s'ín tjít'aà kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés: "Ngats'iì ki'ndí x'in xi jts'ín ítjòn, ts'eeé Nainá, jè kongqatsja."

24 Xita jchíng-a-lä Jesús kiikö kjotjò-lä nguixkön Nainá; jò tjoniñä kó tsà jò pichón koni s'in tjín kjotíxoma-lä Nainá.

25 Koi nachrjein ján Jerusalén tjína jngoo xita kixi xi ndaà beèxkón Nainá, Simeón 'mì. Tikoqá tikoña-lä jè xi sìlkijndej naxandá Israel; jè Simeón, yaá tjínaço Iníma Tsjeé-lä Nainá.

26 Jè Iníma Tsjeé-lä Nainá k'oqá s'in tsibénojmíya-lä Simeón nga mikiù kiyá skanda k'e nga skoexkon Cristo xi Nainá sìjkasén.

27 Jè Iníma-lä Nainá kisikasén Simeón ján ingo ítjòn Jerusalén. K'e nga ijchòko Jesús jñà xita jchíng-a-lä mé-ne nga kisikitason-ne koni s'in sijé kjotíxoma-lä,

28 Simeón kiskoé ki'ndí jè, tsohóya tsja; 'nga kisikíjna Nainá. Kitsò:

29 Na'èn, jyeé kòbitason 'én-lè koni s'in ki'mì-ná, j'ndeí, 'nchán kàtiyaà 'an xi chí'nda-lè ma.

30 Jyeé kòbe-na xkoaan jè xi kochrjekáti-ná kjo'in,

31 jè xi kànökijna-osin nguixkön ngats'iì naxandá,

32 jè xi sìlhiseèn-lä kjohitsjeèn-lä jñà xita xi mìtsa xita naxandá Israel.

It'aà ts'e ki'ndí jè, naxandá-lè Israel jeyaá kíjna.

33 Jñà xita jchíng-a-lä Jesús tà k'oqá komà-lä koni s'in kitsò Simeón it'aà ts'e ki'ndí-lä.

34 Simeón kisijét'aà-lä Nainá nga kàtasichikon-t'in; ikjoàn kitsò-lä María, nea-la Jesús:

—It'aà ts'e ki'ndí jè, k'oqá s'in tjínè-lä nga kjìn xita naxandá Israel kitjojiùn kjo'in koä kjìn kixojíiñ. Seña-lä Nainá kíjna

35 mé-ne nga jcha-lä kó s'in tjín kjohitsjeèn-lä nga jngoo ijngoo xita, tanga kjìn xita xi mikiù kokjeiñ-lä; tikoqá ngaji, k'oqá s'in s'e-lè kjo'on-takòn koni ts'a jngoo kicha ndojo kötokjá iníma-lè.

36 Tikoqá yaá tjína chjoón Ana xi chjaya 'én-lä Nainá, tsòti-lä Fanuel xi tje-la Aser. Jyeé 'no xita jchíng. Itoò nó tsibijnako x'in-lä.

37 Nachrjein koi, jè chjoón Ana kò ñijòn kaàn kó ñijòn nó tjín-lä nga tjína ka'an. Yaá bijnaya nachrjein inchijòn ya nditsin ingo ítjòn; kó nachrjein kó nitjen beèxkón Nainá; bítsi'ba-lä koä bijnachjan.

38 Tijiè-ne hora, chjoón je ijchò kasijnat'aà chrañà-lä xita jchíng-a-lä Jesús; kitsjaà-lä kjonda Nainá; kiihäjä-lä ngats'iì xita it'aà ts'e ki'ndí jè, jñà xi tikoqá nchikoña-lä nga kitjotjì yije naxandá xi chja-ne Jerusalén.

K'e nga kii ijngoo k'a-ne Nazaret

39 José kó María, k'e nga jye kisilitasón yije koni s'in tichjä kjotíxoma-lä Nainá, kii ijngoo k'a-ne ján Galilea ya naxandá-lä Nazaret.

40 Ki'ndí jè tímajchíng; tis'e-lä nga'ño ijjuñ iníma-lä; tikoqá isà ndaà tímachiya-lä; yaá tijnako kjondaà-lä Nainá.

Kii komà k'e nga jè Jesús tsibijnaya ingo ítjòn ján Jerusalén

41 Jñà xita jchíng-a-lä Jesús, xki nó fì ya Jerusalén k'e nga bitjo s'eí Paxko.

42 Jesús, k'e nga jye tjín-lä tejò nó tikoqá kii ján Jerusalén koni s'in choòn kjotíxoma ts'e s'eí Paxko.

43 K'e nga inchrobà-ne xita nga jyehet'aà s'eí, jè Jesús yaá tsibijnaya Jerusalén; koä jñà xita jchíng-a-lä mikiù kisijíiñ-lä tsà ya tsibijnaya.

44 Jngóo nächrjein chinchimaya ndiyá. Maá-lä tsà yáá tsóhojiìn-lä jñà xítä xi nchifí-ne. K'ë nga tsohótsjijiìn-lä xíkjín kó xítä xi beéxkon,

45 mìkii kisakò-lä. K'ëe kù ljngóo k'a já Jerusalén nga kù kátsji.

46 K'ë nga komà já nächrjein nga nchihótsji, kisakò-lä yá nditsin ingo ítjòn; tijna jìn-lä xítä xi okóya kjotixoma-lä Nainá; tñ'chré-lä tikoá tijkónangui-lä.

47 Ngats'iì xítä xi nchi'nchré-lä tà k'oqá komà-lä jè kjohítsjeen xi tjín-lä koni s'in tichja.

48 Jñà xítä jchínga-lä, k'ë nga kijtseè nga ya tíjna, tikoá tà k'oqá komà-la; jè neq-lä kitsò-lä:

—Jí na'èn, ¿mé-ne nga kos'ín níko-nájen? Na'èn-lè kó 'an tímakájno-nájen nga kichiji, titsabinchaàtsji-léjen.

49 Jesúus kitsò:

—¿Mé-ne nga binchaàtsji-ná? ¿A mì tijin-nò nga tjínè-na nga ya kótijna ni-yá-lä Na'èn-ná?

50 Tanga jñà xítä jchínga-lä mìkii jahas'en-jìn-lä jè 'én xi kitsò Jesúus.

51 Jesúus, kù ljngóo k'a-ne já Nazaret kó neq-lä kó na'èn-lä; Jesúus ndaà kisikitasòn-lä xítä jchínga-lä. Jè neq-lä tà yaá tsibijin-ikon iníma-lä ngats'iì kjoá koi.

52 Jesúus, tímajchínga koá nächrjein inchijòn, ìsa ndaà tímachiyá-lä; tikoá tis'e-lä kjondaà-lä Nainá kó ts'e xítä.

3

'Én xi kùchja Juan xi kis'iìn bautizar xítä

(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)

1 K'ë nga jye tjín-lä chrj'oòn nó nga tíhotíxoma-lä jsò'nde xi chja-ne Roma jè xi 'mí Tiberio César, kó já nanguí Judea, jè tíjna gobernador Poncio Pilato; kó jè Herodes, xitaxá ítjòn tíjna ya nanguí Galilea; kó jè Felipe xi 'ndse ma Herodes, xitaxá ítjòn tíjna ya nanguí ñánda 'mí Iturea kó ya nanguí Traconite; kó jè Lisanias, xitaxá ítjòn tíjna ya nanguí Abilinia.

2 Ko já Jerusalén, no'mí ítjòn títsajna jè Anás kó Caifás. Tíkoi-ne nächrjein, Juan, kí'ndí-lä Zacarías, kits'iì-lä Nainá ya j'nde it'aà xìn ñánda nanguí kixì choòn.

3 Juan, kù kóhokji indiì xajngá nandá Jordán nga kùchjaya nga kàtasíkájno jé-lä jñà xítä nga mì tì jé kohótsji-ne, ikjoàn kàtas'ín bautizar yijo-lä mé-ne nga sijchàat'aà-lä Nainá jé-lä.

4 K'ë nga k'oas'ín kùchjaya Juan, jñà tibitasòn 'én xi kiskiì Isaías, xítä xi kùchja ngajo-lä Nainá nga tsò:

Na'yá-lä 'én xi 'ñó chja ya j'nde it'aà xìn ñánda nanguí kixì choòn:

"Tjandaà ndiyá-lä Nainá ya jjin iníma-nò; kixì tijkína koni jngóo ndiyá ñánda kojmeeýa Na'èn-ná."

5 Ngats'iì xajngá kongásòn-né;

ngats'iì nindoo kó chrjangui, kokixi-né;

jñà ndiyá xi tsó'ñò tjín, tikoá kokixi-né;

koá jñà ndiyá xi tjen-jen-jno tjen-jen-t'aà choòn, kojchoòn-lä.

6 Ngats'iì xítä nga títsa jsò'nde, skoe-né kó s'ín s'iin Nainá nga kochrjekátji jé-lä xítä."

Kitsò Isaías.

7 Juan kitsò-lä jñà xítä xi ijchò nga mejèn-lä koma bautizar:

—¡Jñò xi xítà tje-là ye 'mì-nò! ¿Yá xi okitsò-nò nga kíñchat'aàxìn-là jè kjo'in xi sà nchrobá machrañàt'aà-nò?

⁸ Ndaà tjín kjoaq xi t'een nga ndaà kàta'ya-nò nga jyeé kinikájno jé-nò nga mì tì jé binchaàtsji-nò. Kì bixón-jén ya ijíin inijima-nò: "Ngajen, [mìkiù s'e-najen kjo'in] nga yaá inchrobà't'aà-najen tje-là Abraham." K'oqá xan-nò, Nainá, skanda jñà ndajo komaa-là sjílkjatjiya-là nga ixti-là Abraham koma.

⁹ Jè kichayá jyeé kijnandaà nga kótesòn yá; ngats'iì yá xi 'mì ndaà toò ojá-là, skanda ko ima-là, jtísòn-né, ikjoàn sinchájíin ní'in nga kiti.

¹⁰ Jñà xítà kiskònanguí-là kitsò-là:

—¿Mé xi s'en-jen?

¹¹ Juan kiúchjá kitsò-là:

—Jé xi jò ma nachro-là kàtatsjá jngoo-là jè xi tsjìn-là; jè xi tjín-là tsojmì xi kine, kàtatsjá-là jè xi tsjìn-là.

¹² Tikoqá j'íl'i'nga xítà-là xítaxá Roma xi síkíchjítjì tsojmì nga mejèn-là koma bautizar. Kitsò-là Juan:

—Maestro, ngajen, ¿mé xi s'en-jen?

¹³ Juan kitsò:

—Ki tsato níkíchjíó koni s'ín tichjá kjotíxoma.

¹⁴ Tikoqá kiskònanguí i'nga jñà soldado, kitsò:

—Ngajen, ¿mé xi s'en-jen?

Juan kitsò-là:

—Ki xítà binchaxkón-là, kì 'én ndiso niyasòn-là k'e nga nì mé kjoaq tjín-là nga ton mején-nò nachrjekàjno-là; kàtajngoo-takòn koni tjín machjí-nò.

¹⁵ Nchikoña jñà xítà naxandá; nchisíktsjeèn ijíin inijima-là xi it'aà ts'e Juan: tsà jè xi Cristo, [xítà xi xó kisikasén-ne Nainá].

¹⁶ Juan kitsò-là ngats'iì xítà naxandá:

—Okixj-né, 'an, tà nandá s'iìn-nò bautizar; tænga nchrobá ijngoo xi ìsa tse nga'ñó tjín-là mì k'oqá-ne koni 'an; skanda mìkiù tjínde-na nga skíndá'ñóá xox'iìn-là xojté-là; jè xi sà nchrobá, s'iìn-nò bautizar ko Inijima Tsjeè-là Nainá koa ko ní'in.

¹⁷ Jyeé kjinaya tsja jè pala nga sjítsjeè tje-là trigo. Kíñchàxkó trigo ya iya ni'n'ga; tænga jè tje-là trigo, kókà-né ya ijíin ní'in ñánda mìkiù bits'o níta mé naçirjein-ne.

¹⁸ Juan, k'oqá s'ín kiúchjayajíin-là xítà 'én ndaà-là Nainá; kjìn skoya kjotíxoma tsibit'in-là xi ndaà tsò.

¹⁹ Juan, tsohótikò jè Herodes xi xítà ítjòn tijna, koií kjoaq-là nga jè tijnakò Herodías chjooñ-là Felipe xi 'ndse Herodes. Tikoqá tsohótikò Herodes ngats'iì kjoaq xi ch'o tís'ín.

²⁰ Tænga jè Herodes, ìsaá 'ñó ch'o kis'iìn-isa: ndayá kiskinìs'en Juan.

*Kí komà k'e nga komà bautizar Jesús
(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)*

²¹ K'e nga tijk'eè ndayá fahas'en Juan nga tís'ín bautizar ngats'iì xítà naxandá, tikoqá k'ee komà bautizar Jesús; k'e nga tichjat'aà-là Nainá Jesús, kiták'a ngajmii.

²² Ikjoàn itjojen-nè-là Jesús jè Inijima Tsjeè-là Nainá xi okji koni kji nise paloma; koq kina'yá jngoo-là 'én xi ngajmii inchrobà-ne xi kitsò:

—Ji-né xi k'ndi-nà xan-lè xi 'ñó matsjake-lè; tsja tjín-là takoàn it'aà tsiji.

*Tje-la Jesucristo
(Mateo 1:1-17)*

- 23** Jesúś k'e nga tsibíts'ia nga kisixá, tjín-lä tsà katé nó. K'oqá s'ín tíjiìn-lä xítá, nga ki'ndí-lä xó José; José, ki'ndí-lä Elí;
- 24** Elí, ki'ndí-lä Matat; Matat, ki'ndí-lä Leví; Leví, ki'ndí-lä Melqui; Melqui, ki'ndí-lä Jana; Jana, ki'ndí-lä José;
- 25** José, ki'ndí-lä Matatías; Matatías, ki'ndí-lä Amós; Amós, ki'ndí-lä Nahúm; Nahúm, ki'ndí-lä Esli; Esli, ki'ndí-lä Nagai;
- 26** Nagai, ki'ndí-lä Maat; Maat, ki'ndí-lä Matatías; Matatías, ki'ndí-lä Semei; Semei, ki'ndí-lä Josec; Josec, ki'ndí-lä Judá;
- 27** Judá, ki'ndí-lä Joanán; Joanán, ki'ndí-lä Resa; Resa, ki'ndí-lä Zorobabel; Zorobabel, ki'ndí-lä Salatiel; Salatiel, ki'ndí-lä Neri;
- 28** Neri, ki'ndí-lä Melqui; Melqui, ki'ndí-lä Adi; Adi, ki'ndí-lä Cosam; Cosam, ki'ndí-lä Elmodam; Elmodam, ki'ndí-lä Er;
- 29** Er, ki'ndí-lä Josué; Josué, ki'ndí-lä Eliezer; Eliezer, ki'ndí-lä Jorim; Jorim, ki'ndí-lä Matat;
- 30** Matat, ki'ndí-lä Leví; Leví, ki'ndí-lä Simeón; Simeón, ki'ndí-lä Judá; Judá, ki'ndí-lä José; José, ki'ndí-lä Jonam; Jonam, ki'ndí-lä Eliaquim;
- 31** Eliaquim, ki'ndí-lä Melea; Melea, ki'ndí-lä Mainán; Mainán, ki'ndí-lä Matata; Matata, ki'ndí-lä Natán;
- 32** Natán, ki'ndí-lä David; David, ki'ndí-lä Isaí; Isaí, ki'ndí-lä Obed; Obed, ki'ndí-lä Booz; Booz, ki'ndí-lä Salmón; Salmón, ki'ndí-lä Naasón;
- 33** Naasón, ki'ndí-lä Aminadab; Aminadab, ki'ndí-lä Aram; Aram, ki'ndí-lä Esrom; Esrom, ki'ndí-lä Fares; Fares, ki'ndí-lä Judá;
- 34** Judá, ki'ndí-lä Jacob; Jacob, ki'ndí-lä Isaac; Isaac, ki'ndí-lä Abraham; Abraham, ki'ndí-lä Taré; Taré, ki'ndí-lä Nacor;
- 35** Nacor, ki'ndí-lä Serug; Serug, ki'ndí-lä Ragau; Ragau, ki'ndí-lä Peleg; Peleg, ki'ndí-lä Heber; Heber, ki'ndí-lä Sala;
- 36** Sala, ki'ndí-lä Cainán; Cainán, ki'ndí-lä Arfaxad; Arfaxad, ki'ndí-lä Sem; Sem, ki'ndí-lä Noé; Noé, ki'ndí-lä Lamec;
- 37** Lamec, ki'ndí-lä Matusalén; Matusalén, ki'ndí-lä Enoc; Enoc, ki'ndí-lä Jared; Jared, ki'ndí-lä Mahalaleel; Mahalaleel, ki'ndí-lä Cainán;
- 38** Cainán, ki'ndí-lä Enós; Enós, ki'ndí-lä Set; Set, ki'ndí-lä Adán; Adán, xi jè sobà Nainá tsibíndaà.

4

K'e nga jè xítá neií kiskoòt'aà Jesúś (Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

1 Jesúś, nga ndaa tijíin iníma-lä jè Iníma Tsjee-lä Nainá, inchrobà ijngoo k'a-ne yä xajngá nandá Jordán, koä jè Iníma Tsjee-lä Nainá kílk jingoò i'nde it'aà xin ñánda nangui kixì choón.

2 Ichán nachrjein tsibljna. Jè xítá neií kiskoòt'aà nga mejèn-lä kàtásji jé Jesúś. Ngats'iì nachrjein koi, Jesúś mikiì tsakjèn, tsibljnachjan-né. K'e nga jyehet'aà nachrjein, jyeé 'fíó kjohojo-lä.

3 Jè xítá neií kitsò-lä:

—Tsà kixí kjoä nga ngaji xi Ki'ndí-lä Nainá 'mì-lè, tjii-lä okixí ndajo jè nga inchrájin kàtama.

4 Jesúś kílkjá kitsò:

—Tjit'aà Xojon-lä Nainá nga tsò: “Mitsà tà koi tsojmì xi ma chine kitsákón-ne xítá, tikoá kítsákoón-ne ngats'iì 'én-lä Nainá.”

5 Jè xítá neií kílkjó Jesúś jingoò nindoö 'nga, tà jingoohijta tsakó yije-lä ngats'iì naxandá xi tjín isó'nde.

6 Jè xítá neií kitsò-la Jesús:

—Ngajií tsjaá yije-lè ngats'íi naxàndá koi, nga ji kótxoma-lä nga jeya kijni. Nga 'aán kjòngatsja yije. Tsà mejèn-na maá sìngatsja niita yá-ne.

7 Ngají, tsà kósiixkó'nchit'aà-ná ko jeya sìkíjna-ná, tsíjíí kóma kóhotjín.

8 Kìuchja Jesús, kitsò-la:

—Tísit'aà xìn-ná ji, xítá neií. K'oqá s'ín tjít'aà Xojon-lä Nainá nga tsò: "Jeya tìkjíni Na'èn-ná xi Nainá; tà jè tajngoò chaxkoín."

9 Jè xítá neií, ikjoàn kíiko Jesús ján Jerusalén; kisikíjnasòn ingo ítjòn ñánda ìsa 'nga kji; kitsò-la:

—Tsà kixíj kjoaq nga ji xi Ki'ndí-lä Nainá 'mì-lè, tìkatjengui yijo-lè ijndé;

10 k'oqá s'ín tjít'aà Xojon-lä Nainá nga tsò:

Nainá koií xá-lä ákjale-lä mé-ne nga sìkíndala-lè,

11 nga ko tsja tsoba'ñó-lè mé-ne nga njingoò ndajo satíngui-ne ndsokoii.

12 Kìuchja Jesús, kitsò-la:

—K'oqá s'ín tìchja Xojon-lä Nainá nga tsò: "Kì tìxkì chít'aà-jèn Na'èn-ná xi Nainá."

13 Jè xítá neií, k'e nga mì ti kii kisakò-lä kós'ín skónachan-lä Jesús nga mején-lä kohótsji já, tsasít'aà xìn chiba nàchrjein-lä skanda komà ïskan.

Kíi komà nga tsibíts'ia Jesús nga kisiká nangui Galilea

(*Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15*)

14 Jesús j'íi ljingoò k'a-ne Galilea, ko nga'ñó-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá ndaà tìjìùn iníma-lä; kina'yà-lä it'aà ts'e, kóhókjí nga jingoò itjandií nangui ts'e Galilea.

15 Tsakóya ya ni'ya ingo sinagoga xi ts'e naxàndá ñánda tsajmèè; ngats'íi xítá xi kii'nchré 'én-lä ndaà kisikíjna Jesús.

Kó kitsò Jesús nga mì kii kòkjeiñ-lä jñà xítá ya naxàndá-lä Nazaret

(*Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6*)

16 Jesús ijchò Nazaret ya nanguí-lä ñánda kòjchá. Jè nàchrjein nìkjáya, koni s'ín s'ín kjit'aà, jahas'en ni'ya ingo sinagoga. Tsasíjna kixí nga tsibíxkë Xojon-lä Nainá.

17 Kits'íi-lä xojon-la Isaías, xítá xi kìuchja ngajo-lä Nainá; k'e nga kiskíndaya jè xojon, kjotsji-lä ñánda tjít'aà 'én xi tsò:

18 Jè Iníma Tsjeè-lä Nainá tìjnakó-na nga 'aán tsibít'aà-na xá nga sika'bí-lä xítá imá 'én ndaà-lä Nainá;

'aán kisikásen-na nga sìndaà-na xítá xi kjo'on tìjìùn iníma-lä;
tìkoqá koi xá kisikásen-na nga 'an kichjájìùn-lä xítá xi ndayá títsajna nga kítsajnandeí-ne;

sìndaà-na jñà xítá xi mìkù tsejèn-lä;

kítsajnandeí xítá xi týatoòn;

19 kichjáya jè nó-lä Nainá k'e nga tsjá-lä kjotjò xítá-la.

20 Tsibíxkóya-ne xojon, kitsjaà-lä jè xítá xi sìchját'aà xá ts'e ni'ya ingo sinagoga, ikjoàn tsibíjna. Tà nchikotsejèn-lä ngats'íi xítá xi ya títsajna.

21 K'eeé tsibíts'ia Jesús nga kìuchja kitsò:

—I'ndei, jyeé kàna'yà-lä nga nguixkoòn kòbitasòn koni s'ín tìchja Xojon-lä Nainá xi 'an kòbíxkée.

22 Ngats'íi xítá ndaà kìuchja it'aà ts'e Jesús. Tà k'oqá komà-lä nga 'ñó ndaà tsò 'én xi chja. Jñà xítá kitsò-lä xíkjín:

—¿A mìtsà jè jèe xi k'i'ndí-lä José?

23 K'eeé kitsò Jesús:

—Xi okixí, jñò, k'oqá k'oín-ná 'én xi tsò: "Chjiné xkiì, tiji tixkii-lä yijo-lè." K'oqá tis'ín k'oín-ná: "Koni s'ín kina'yà-jen kjoä xi ki'nì jáñ Capernaum nga kinixkii-lä xita, k'oqá tis'ín tixkii-lä i nangui-lè."

24 Jesúts kitsò-isa:

—Okixíi xi xan-nò, njingoò xítä xi chja ngajo-lä Nainá xi yaxkón ya nangui-la.

25 Tikoáá okixíi xi xan-nò, kjin íchjín ka'àn tjín ya Israel jè nachrjein ts'e Elías k'ë nga jáñ nó osen mì tì kii ts'a-ne jtsí; j'ii kjinchrá'ñó kóhokji i'nde Israel.

26 Tanga jè Elías mìtsà ya kii ñánda títsajna íchjín ka'àn ts'e naxandá Israel; yaqá kinikasén ñánda tjína chjoón ka'àn ts'e naxandá Sarepta xi chja-ne Sidón.

27 Tikoáá kjin ma xítä xi tibindojno chrjoá yijo-lä ya Israel koi nachrjein ts'e Eliseo, xítä xi kiichjá ngajo-lä Nainá. Tanga njingoò xi xítä Israel kjöndaà-ne, tà jè tajngoo Naamán xi Siria ts'e.

28 Ngats'ií xítä xi ya títsajna ya ni'ya ingo sinagoga, 'ñó kòjti-la k'ë nga kii'ncré 'én xi kiichjá Jesúts nga k'oqá s'ín kiskaàya-lä nga kondra ts'e-né.

29 Ngats'ií xítä koi tsasítjen, tsachrjejín Jesúts ya naxandá jè, kiiko isò'nga nindoò ñánda kijná naxandá-lä nga mejèn-lä sijikatjen-ngui naxi ñánda nga 'ñó tjen-jen-jno choòn.

30 Tanga jè Jesúts jahajíin osen-lä koä kii.

Jingoò xítä xi inímä ch'o-lä nejí síxájiin yijo-lä

(Marcos 1:21-28)

31 Jesúts kii ñánda 'mì Capernaum, naxandá xi chja-ne Galilea; tsakóya-la xita k'ë nga nachrjein níkjáya.

32 Jñà xítä, tà k'oqá komà-lä koni tsò 'én xi tsakóya, nga jè 'én xi kiichjá, tjín-la kjotixoma.

33 Ya ni'ya ingo sinagoga tjína jingoò xítä xi inímä ch'o-lä nejí síxájiin yijo-lä; xita jè, 'ñó kiichjá:

34 —Jesúts xi Nazaret tsiji, kì k'oqá níko-nájen. ¿Mé kjoä xi tjín-lè ko ngajen? ¿Mé-ne ngajen níjtí-nájen? ¿A kòf'í níkjeheson-nájen? Beèxkon-lè; ji-né xi Xita Tsjeè-lä Nainá —kitsò.

35 Jesúts tsohótikò jè xítä nejí:

—Jyò tjíni, titjojíin yijo-lä xítä jè! —kitsò-lä.

Jè inímä ch'o-lä nejí, tsajndoòt'aà nangui nga nguixkon ngats'ií xítä, ikjoàñ itjojíin yijo-lä xítä jè, tanga nì mé xi kisisí'on.

36 Ngats'ií xítä xi títsajna, tà kitsakjòn-né; k'ëé tsohókó xíkjín:

—¿Mé 'én-ne koi? K'ë nga chja xítä jè, tjín-lä nga'ñó tikoä tjín-lä kjotixoma nga síkitasòn-lä inímä ch'o-lä nejí —kitsò.

37 Jesúts, kina'yà-lä kóhokji nga jingoò itjandii nangui xi chja-ne Galilea.

Kíi kis'iin Jesúts nga kisindaà-ne nachíya-la Pedro

(Mateo 8:14-15; Marcos 1:29-31)

38 Jesúts tsasítjen; itjo-ne ni'ya ingo sinagoga; kii; jahas'en ni'ya-lä Simón. Jè nachíya-la Simón 'ñó xk'en. Ch'in tjinga tjín-lä. Jñà xítä kiichjatjì nga skótsejèn-lä.

39 Jesúts tsasìnhat'aà-lä, tsohótikò ch'in tjingga; jè chjoón nitoón kjöndaà-ne. Ikjoàñ tsasítjen, kisis'in-lä xítä.

Kíi kis'iin Jesúts nga kjìn xita xk'én kisindaà-ne

(Mateo 8:16-17; Marcos 1:32-34)

40 K'ę nga tíkaàtjì ts'oí, ngats'iì xítä xi tjín-lä xítä xk'én xi kjìn skoya ch'in tjín-lä, j'íiko ñánda tíjna Jesús. Jè Jesús tsohot'aa-lä tsja nga jngooò ijngooò xítä xk'én; ngats'iì xítä koi, kjònðaa yijeé-ne.

41 Tíkoqá kjìn ma xítä xi inimä ch'o-lä neií itjokajìn yijo-lä nga kjònðaa-ne. 'Ñó külchjä inimä ch'o-lä neií:

—ijí-né xi Ki'ndí-lä Nainá 'mì-lè! —kitsò.

Tænga jè Jesús tsohotikó. Mikiù kitsjaà-nde-lä nga külchjä, koií kjoa-lä nga jyeé beëxkon nga jè xi Cristo, [xítä xi xó kisikasén-ne Nainá].

*Kií komà k'ę nga jè Jesús kisika'bí 'én-lä Nainá
(Marcos 1:35-39)*

42 K'ę nga jye kis'e isén, itjo Jesús; kùi jngooò j'nde it'aà xìn ñánda tsjìn xítä. Jñá xítä tsohotjsi ñánda kùi. K'ę nga ijchó ñánda tíjna, mejèn-lä nga ya kíjnakö nga mì xìn kjoj.

43 Tænga jè Jesús kitsò-lä jñà xítä:

—Tíkoqá mochjeén-né nga xìn naxandá kjíkoqa 'én ndaà-lä Nainá koni s'ín otíxoma Nainá. Koií xá kisikasén-na Nainá.

44 K'oqá s'ín chjaya 'én-lä Nainá kóhökji ni'ya ingo sinagoga xi tjín ya nangui-lä xítä judío.

5

*Kjoxkón xi komà k'ę nga kjìn tìn tsibíxkóya Pedro
(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)*

1 Jesús k'ę nga síjna ya indiì ndáchikon ts'e Genesaret kjòjtínè jñà xítä xi ijchò nga mejèn-lä kji'nchré 'én-lä Nainá.

2 Jesús, kijtseè jò chitso xi ya kjioòndiì ya indiì nandá. Jñà xítä nei-lä xi bixkóya tìn, jyeé itjojen chitso nga nchihoníjno na'ya-lä.

3 Jesús jahas'en jngooò chitso xi ts'e Simón, tsibits'i'ba-lä nga skinikjá-isa chitso-lä ya ijílin ndáchikon. Ikjoàn tsibijnaya nga tsakóya-lä xítä.

4 K'ę nga jye tsakóya-lä xítä, kitsò-lä Simón:

—Tikojj chitso-lè ñánda nga isà 'ñó nangà nandá; ikjoàn tìkatjen-ngui-ndá na'ya-nò mé-ne nga kíxkóya-nò tìn.

5 Simón külchjä kitsò:

—Maestro, kànìk'a-nájen nítjen nga kànìxá-jen, nímé xi kàsakó-nájen; tænga tsà jí xi osi nga siükatjen-ngui-ndá na'ya-nà, kóma-né.

6 K'ę nga jngooò k'a kisikatjen-ngui-ndá na'ya-lä, kjìn jchán tìn tsibíxkóya, tsí mejèn xajndá na'ya-lä.

7 K'ęe kisikatjì-lä tsja xíkjín nga külchjá-la jñà xítä xi títsaya chitso xi ijngooò mé ne nga kisichját'a-lä. Ingajò chitso jngooò k'a kitseè tìn. Mejèn tsà bixòngui-ndá nga 'ñó ií komà.

8 Jè Simón xi tíkoqá Pedro 'mì, k'ę nga kijtseè kjoq koi, tsasèn-xkó'ncit'aà-lä Jesús, kitsò-lä:

—¡Tisít'aàxin-ná Na'èn, 'an xítä jé-ná!

9 Jè Simón ko xítä xíkjín xi tañä síxákjoò, tà kjòxkón-lä nga 'ñó kjìn tìn kjòxkóya-lä.

10 Tíkoqá tà kjòxkón-lä jè Jacobo ko Juan, ixti-lä Zebedeo, jñà xítä xi tañä síxákjoò Simón. Jesús kitsò-lä Simón:

—Ki tsakjoòn-jèn, i'ndeí mì tì kùi tìn kíxkóya-ne, xítä kíxkóyi xi it'aà ts'an.

11 K'è nga jye kùikò-ne chitso-la ya ñindiì ndáchikon, yaá kitsjeiìn-takòn yije tsojmì-là, ikjoàn kütjingui-la Jesús.

**K'è nga jè Jesús kisitsjeè jngòò xítà xi tibindojo chrjoa yijo-la
(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)**

12 Jesús k'è nga tsibijna jngòò naxàndá, ijchò jngòò xítà x'in xi tibindojo chrjoa yijo-la; nga kijtseè Jesús, tsohojna-ñiat'aà nanguí nga kijtseèxkón Jesús, tsibíts'i'ba-la, kitsò-la:

—Na'èn, tsà mejèn-lè, títsejè-ná ch'in xi tjín-na.

13 Jesús tsijméé tsja nga tsohot'aà-la yijo-la xítà jè, kitsò-la:

—Mejèn-na; ikàtandaà-ne!

Xítà jè, nitgón kjònndaà-ne.

14 Jè Jesús kitsò-la:

—Kí yá xítà xi bënojmí-la; t'in ñánda tijna no'mìi; tákó-la yijo-lè nga jye kjònndaà-ne; tjìì-la kjotjò xi sijé kjotíxoma-la Moisés mé-ne nga tsjeè kijna-ne nguixkon Nainá tikoá skoe jnà xítà nga jye kjònndaà-ne ch'in-lè.

15 Tanga Jesús, ñasa' ñó kina'yà-isa-la; kó ñasa' kjìn xítà kjòxkóya xi mejèn-la nga kjj'ñchré-la; tikoá mejèn-la nga kònndaà-ne ch'in xi tjín-la.

16 Tanga Jesús xìn i'nde fi ñánda tsjìn xítà nga chjat'aà-la Nainá.

**Kíi kis'ìn Jesús nga kisindaà jngòò-ne xítà xi mi kí ma sîhiníyá yijo-la
(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)**

17 Jngòò nachrjein k'è nga tihokóya-la xítà Jesús, ya títsejajììn xítà fariseo ko xítà xi okóya kjotíxoma-la Nainá xi kiskiì Moisés. Xítà koi, ján inchrobà-ne naxandá xi chja-ne Galilea, Judea ko Jerusalén. Jesús ya tijnejììn iníma-la nga ñó-la Nainá nga sijindaà-ne ngats'iì xítà xi xk'én.

18 J'iiko jngòò xítà xk'én xi mikiì ma sîhiníyá yijo-la; kjiya-la nàchan-yá. Tsohot'sji i'nde-la kó s'ín sijkas'en xotjoa ni'ya ya ñánda tijna Jesús.

19 Tanga mikiì komà jahas'en ni'ya nga ñó kjìn xítà títsejna; k'eeé tsijin ñosa'nga ni'ya; jaàxìn nitja; kiskinljen-jììn-la xítà koni s'ín kjiya nàchan-yá-la jè xítà xk'én. Yaá tsohójna nguixkon ñánda tijna Jesús.

20 Jesús k'è nga kijtseè nga mokjeiìn-la it'aà ts'e, kitsò-la jè xítà xk'én:

—Ngaji, jyeé kàchàat'aà-lè jé-lè.

21 Jnà xítà fariseo ko xítà xi okóya kjotíxoma-la Nainá xi kiskiì Moisés tsohóko iníma-la, kitsò: "Xítà jè, chjajno-la Nainá koni s'ín tsò. ¿Yá-né jè nga ma-la sijchàat'aà-ná jé-ná? Tajngòò Nainá xi sijchàat'aà-ná jé-ná."

22 Jesús kijtseèyà la koni s'ín nchisikitsjeèn, kíichjà, kitsò-la:

—¿Mé-ne kotsò-ne iníma-nò?

23 ¿Mé xi ñasa' chiba 'in tjín, tsà xán-la jè xítà xi xk'én: "Jé-lè jyeé kichàat'aà-lè", koq tsà xán-la: "Tisítjin koq títje?"

24 Kokoò-nò nga 'an xi Ki'ndí-la Xítà xan-la yijo-na, tjí'nde-na nga sijchàat'aà-la jé-là xítà i'ñosa'nde.

Jè Jesús k'eeé kitsò-la jè xítà xi mikiì ma sîkjaníyá:

—Jí, k'oáá xan-lè, tisítjin, chjoí nàchan-lè, t'in-ne ni'ya-lè.

25 Jè xítà xk'én nitgón tsasítjen nga nguixkon ngats'iì xítà xi ya títsejna; kiskoé nàchan-la xi kijnasòn; k'è nga tífi-ne ni'ya-la, jeya chjat'aà-la Nainá.

26 Ngats'iì xítà xi ya títsejna tà kjòxkón-la, tikoáá jeya kíichjat'aà-la Nainá. Tsakjón-kó-ne, kitsò:

—I'ndeí kàyaxkon jngoaá kjoxkón.

*Mé kjoaq xi komà k'ę nga jè Jesús kiichjá-la Leví
(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)*

²⁷ K'ę nga jye os'ín komà kjoaq koi, itjo Jesús, kiì; k'ęé kijtseeè jngóò xítq xi 'mì Leví, xítq-lá xítqáxá Roma xi sílkichjítjì tsojmì. Tíjnat'aà ímixa yá ñánda sílkichjítjì tsojmì ts'e Roma. Jesús kitsò-lá:

—Nchrobátjingui-ná.

²⁸ Leví, tsasítjen; kisikítsajna yije tsojmì xi tjín-lá; kütjingga-lá Jesús.

²⁹ Leví, yá ni'ya-lá, tsí ndaà kis'iin-lá s'eí Jesús. Tikoáá kjin xítq xíkjín titsaajna xi tikoaq tsojmì sílkichjítjì, ko xítq xi k'ejí; titsat'aà ímixa.

³⁰ Jñá xítq fariseo ko xítq xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskiì Moisés tsatit'aà xítq xi kota'yàt'aà-lá Jesús, kitsò-lá:

—¿Mé-ne jñá xítq xi sílkichjítjì tsojmì, ko xi tjín-lá jé, 'yò-koo koaq bichi-koo?

³¹ K'ęé kiichjá Jesús kitsò:

—Jñá xítq xi mitsà ch'in tjín-lá mitsà chjineè xkiì mochjeén-lá, tà jñá xítq xi xk'én xi mochjeén-lá chjineè xkiì.

³² Mitsà koi xá j'i-na 'an nga j'ikjaàjñáà xítq kixi, jñá-né xítq xi tjín-lá jé nga kàtasíkájno jé-lá nga mi ti já kohótsji-ne.

*Kó kitsò Jesús k'ę nga kitjònanguí-lá mé-ne mi bìtsajnachjan-ne xítq-lá
(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)*

³³ Jñá xítq kitsò-lá Jesús:

—¿Mé-ne jñá xítq xi kota'yàt'aà-lá Juan tsí ndaà bìtsajnachjan tikoaq tsí ndaà bítssi'ba; k'oáa tjs'ín jñá xítq fariseo; tanga jñá xítq tsiji, kjèn-né koaq 'biì-né?

³⁴ Jesús kitsò-lá:

—K'ę nga bixin jngóò xítq, ¿a kómaá sìkítqajnachjaán xítq xi báhijtako-ná k'ę nga tákó tjína xítq x'in xi kóbixan?

³⁵ Tanga kijchò nàchrjein nga tjáxin-lá x'in xi kóbixan, k'ę-né nga kítṣajnachjan xítq.

³⁶ Tikoáá tsibénojmí jngóò-lá 'én xi mangásòn [nga tsakóya-lá nga jñá kjotíxoma jchíngá, mìkiì sasén-lá xi kjotíxoma xítse]. Kitsò-lá:

—Mitsà yá xi ote chiba nikje xítse nga bíjto-ne ko nikje jbaà. Tsà kos'ín s'een kits'ón nikje xítse; tikoáá mìkiì ndaà kóngásòn nikje xítse ko nikje jbaà.

³⁷ Tikoáá mitsà yá xi binchá xán ixìi chrjoaq jchíngá; tsà kos'ín s'een, k'ę nga jye kojchá xán, sìlxajndà chrjoaq jchíngá, ikjoàn xíxteèn xán; tikoáá chija jé chrjoaq.

³⁸ Jé xán ixìi, chrjoaq xítseé sinchá mé-ne nga ndaà sinchátjò-ne.

³⁹ Tsà yá xi skoí xán jchíngá xi kjótseé jncha, mìkiì nítón sìjjé jngóò k'a xi xán ixìi. Kitso-né: "Jé xán jchíngá, lsáa ndaà."

6

*K'ę nga jñá xítq xi kota'yàt'aà-lá Jesús tsate natín jé nàchrjein níkjáya
(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)*

¹ Jngóò k'a jé nàchrjein níkjáya, ja Jesús ñánda titje trigo. Xítq xi kota'yàt'aà-lá tsate natín-lá trigo, tsafèya-ne tsja, ikjoàn kiskine.

² Tjín i'nga xítq fariseo xi kitsò:

—¿Mé-ne ko'nè-enò jé kjoaq xi mìkiì tjí'nde nga kos'ín kóma jñá nàchrjein níkjáya?

³ Kiichjá Jesús, kitsò-lá:

—Jñò, a mìtsà jye tijin-nò koni s'in tichja Xojon-lä Nainá koni kis'iin xítaxá itjòn xi ki'mì David ko jñà xita-la xi kijihjtakó k'e nga kjòhojò-lä?

⁴ Jahas'en ni'ya-lä Nainá; kiskoé inchrajín tsjeè-lä Nainá; tsakjèn. Tíkoä kitsjaà-lä xita-la xi tijkó. Mikù tji'nde nga jñà kokjen. Tà jñà no'miù tji'nde-lä nga kokjen.

⁵ Jesús kitsò-isa-lä:

—An xi Ki'ndí-lä Xita xan-lä yijo-na, aán otiixoma-lä nachrjein níkjáya.

Xita xi kixit'aà jngooò tsja

(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

⁶ Jngooò k'a k'e nga jè nachrjein níkjáya, Jesús jahas'en ni'ya ingo sinagoga; tsibits'iä nga tsakoya-lä xita. Koá yaá tijna jngooò xita xi kixit'aà tsja kixi.

⁷ Jñà xita xi okoya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés ko xita fariseo nchisíkinda Jesús kó s'iin, a siñdaá-ne jè xita xi xk'én jè nachrjein níkjáya; mejèn-lä nga skoë mé-ne nga kóma kohòngui-ne.

⁸ Tanga Jesús jyeé tijin-lä kó s'in nchisíkitsjeèn jñà xita koi. Kitsò-lä jè xita xi kixit'aà tsja:

—Tisítjin, tisijna kixi ya jngooò osen.

Xita jè tsasítjen, tsasijna kixi.

⁹ Jesús, k'ee kitsò-lä ngats'iì xita xi ya títsajna:

—Jngooò kjoá skònanguí-nò: ¿A tji'nde-né k'e nga jè nachrjein níkjáya nga ndaá s'een, o xi ch'o s'een? ¿A siik'en-ná o xi siñdaá-ná jngooò xita?

¹⁰ Jesús kiskoótsejèn yije-lä kóhotjín xita xi ya títsajnandii-lä. K'ee kitsò-lä jè xita xi kixit'aà tsja:

—Tjeéndojoò ndsejj.

Xita jè, tsijmeé tsja, nitoón kjònndaà-ne.

¹¹ Jñà xita fariseo, 'ñó jti komà-lä; k'ee tsibits'iä nga tsajoóya-ne mé xi siikó Jesús.

Kó 'mì 'in-la xita-la Jesús xi kota'yàt'aà-la xi tejò ma-ne

(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

¹² Tjiñà-ne nachrjein koi, Jesús kílmijin-jno jngooò nindoò nga kíichjat'aà-lä Nainá; kisik' nítjen nga tichjat'aà-lä.

¹³ K'e nga kis'e isén kíichjat'aà-lä xita xi kota'yàt'aà-lä; ikjoàn jaàjiùn tejò xita xi tsibixáya-la.

¹⁴ Jè Simón xi tikoä Pedro tsibít'aà 'ín; Andrés xi 'ndse ma Simón; Jacobo; Juan; Felipe; Bartolomé;

¹⁵ Mateo; Tomás; Jacobo, ti-lä Alfeo; Simón xi ya fit'aà-lä kjotíxoma ts'e xita Celote;

¹⁶ Judas, ti-lä Jacobo; ko Judas Iscariote, jè xi iskan komà kondra-lä Jesús.

K'e nga jè Jesús, kjin xita kisindaà-ne

(Mateo 4:23-25)

¹⁷ Jesús itjojen-jno-ne nindoò, tijkó xita xi kota'yàt'aà-lä; j'ii jngooò i'nde ñanda isón choòn; yaá tsibitsajna. Kjin ma xita-la xi ya nchikoña-la; tikoä kjin ma xita xi kjejj xi inchrobá-ne kóhokji i'nde Judea ko naxandá Jerusalén ko xi inchrobá-ne Tiro ko Sidón, naxandá xi kjiyijondii ndáchikon. Koi xá j'ii-ne nga kji'nchré-lä Jesús, tikoä mejèn-lä kondaa-ne ch'in xi tjin-la.

¹⁸ Jñà xita xi inímä ch'o-lä neíjí síjti-la, tikoä kjònndaà-ne.

¹⁹ Ngats'iì xita, mejèn-lä nga ko't'aà-lä tsja yijo-lä Jesús nga tseé nga'ñó tibitjojün yijo-lä nga mandaà yiye-ne xita.

**Kó kitsò Jesúś it'aà ts'e xítá imá kó xítá nchíná
(Mateo 5:1-12)**

20 Jesúś kiskoòtsejèn'-a xítá xi kota'yát'aà-lá kitsò-lá:

—Mé tà ndaa-anò jñò xi xítá imá 'mì-nò, nga tsajòn-nó jñà kjondaà xi tsjá Nainá nga jè tihotíxoma.

21 'Mé tà ndaa-anò jñò xi ijò-nò j'ndeij, nga kóma iskan, kóskii-nò.

'Mé tà ndaa-anò jñò xi chihindáya j'ndeij, nga kóma iskan kijno-nò.

22 'Mé tà ndaa-anò k'è nga tjín xítá xi sítikeè-nò tà 'an ngatji-na xi Kí'ndí-lá Xítá xan-lá yijo-na; k'è nga síkítasajnat'aàxin-nò, k'è nga chja'on-kó-nò, k'è nga ochrjekàngui-nò koni tsà jngoo xítá xi 'ñó ts'en.

23 Tsja t'è-lá takòn jè náchrjein koi; títsja-lá inímá-nò; tseé kjondaà tjoé-nò ján ngajmii; tíkoáá jñà xítá jchínga-lá xítá xi beétoòn-nò, k'oqá tí's'in kijt-seetoòn jñà xítá xi kiuchja ngajo-lá Nainá.

24 'Tanga imá-xó-nò jñò xi xítá nchíná 'mì-nò nga tjín yije-nò xi mochjeén-lá yijo-nò [tanga mikiì nikitsjeén kjondaà-lá Nainá xi mochjeén-lá inímá-nò].

25 'Imá-xó-nò xi skìi titsajnaà j'ndeij; k'è nga kóma iskan, kohojò-nò.

'Imá-xó-nò jñò xi bijnò j'ndeij; k'è nga kóma iskan kóbaá-nò koa chihindáya-nò.

26 'Imá-xó-nò jñò k'è nga ndaa síkítasajna yije-nò xítá. Jñà xítá jchínga k'oqá tí's'in ndaa kisikítasajna jñà xítá xi 'én ndiso külchjaya.

**Kó s'in síkoáá xita kondra-ná
(Mateo 5:38-48; 7:12)**

27 'Tanga jñò xi titsana'yà, k'oqá xán-nò: Títsjacha kondra-nò, ndaa tíko jè xi jtikeè-nò.

28 Tíjét'aà-lá Nainá nga kàtasíchikon-t'in jñà xi chja'on-kó-nò, titsi'batjiò jè xi ch'o síko-nò.

29 Jè xi sítjs'iìn-t'aà kjioòn, tíkoá tjii-lá xi ngobà; jè xi faá'an náchrókisòn-nò, tíkoá tjii-lá náchró-nò xi 'jngoo.

30 Nitá yá xítá xi síjé-nò tsojmì, tjii-lá; tsà yá xi skoé xi tsojmì tsajòn, kì tì kiù njijé-lá.

31 Koni s'in mejèn-nò nga sìkkò-nò xítá, k'oqá tí's'in tíko ngajo-nò.

32 'Tsà matsjacha jè xi matsjakeè-nò, nímé kjondaà xi s'e-nò, nga k'oqá tí's'in jñà xítá ts'en, matsjakeè xíkjín.

33 Tsà tå jñà ndaa síkoó xítá xi tíkoá ndaa síkkò-nò, nímé kjondaà xi s'e-nò. Jñà xítá ts'en, k'oqá tì síko xíkjín.

34 Tsà síkiñña-lá jè xi yaxkoòn nga kojichjí, tíkoáá nímé kjondaà s'e-nò. Tíkoáá jñà xítá ts'en síkiñña-lá xíkjín nga jyéé téjiin-lá nga kojichjí yije kóhotjín.

35 Títsjacha kondra-nò; ndaa tíko; tikiñña-lá mé xi síjé-nò, nímé xi chiñá-lá it'aà ts'e. Tsà kos'in s'e'en, isaá tse kjondaà s'e-nò. Ixti-lá Nainá xi 'ñó 'nga tjína kómaà k'è nga k'oqá s'en koni s'in Nainá, nga tjín-lá kjohimatakòn it'aà ts'e xítá xi 'nga ikon kó xi ch'o s'in.

36 Chahimáa xinguíqo koni s'in beèhímá-nò Nainá xi Ná'èn-ná 'mì-lá.

**Mi kiù koma jñá síkindaá jé-lá xítá xinguíqá
(Mateo 7:1-5)**

37 Kì jé-lá xinguíqo 'nè kindaa mé-ne nga Nainá tíkoá mikiì sìkkinda jé-nò; kì jé binchanè-lá xinguíqo mé-ne nga Nainá mì jé kinchanè-nò; tijchàat'aà-lá jé-lá xinguíqo mé-ne nga Nainá tíkoá sìjjchàat'aà-nò jé-nò.

38 Tjii-là xinguiqo; jè Nainá tsjá ngajo-nò; Nainá sjichibä-nò chibä xi ndaà kitseè, xi 'ñó jncha, xi ndaà kisitsajneè ko xi tixíteèn-tji nga kincha chijtsa-nò; jè chibä xi sichibaya-là xinguiqo, tjè sjichibaya ngajo-nò Nainá.

39 Jesúts tsibénjomí jngoo-lä kjoaq xi mangásòn, kitsò-la:

—Jngoo xítä xi mikiì tsején-lä, mikiì koma kókó-lä ndiyá ijngoo xi tikoä mikiì tsején-lä. Ingajò, yaá kixoya ngajo ñanda ch'o choón.

40 Jngoo xítä xi kota'yá mitsà isá 'nga tijna koni maestro-lä; tanga k'e nga kjoehet'in-lä nga ndaà skóta'yà, tikoä kongásòn-né koni jè maestro-lä.

41 [¿Mé-ne jé-lä xinguii níkinda-ne koaq tsiji mikiì níkindij?] ¿Mé-ne chitsején-lä tjé xi kjinangui xkon xinguii, koaq jé yá chiso xi kjinangui xkoiìn mikiì chitsején-lä?

42 ¿A mì 'ya-jèn yá chiso xi kjinangui xkoiìn? ¿Mé-ne ko'mi-lä xinguii: "Ndsè, tjii'nde-ná nga kochrjekànguia tjé xi kjinangui xkoiìn"? Ngaji xi jò ma isén-lè; ítjòn tñachrjekàngu chiso xi kjinangui xkoiìn, mé-ne nga ndaà kótején-lè, ikjoàn tñachrjekàngu tjé xi kjinangui xkon xinguii.

Kós'ín 'ya-la kós'ín tñín iníma-la jñà xítä (Mateo 7:17-20; 12:33-35)

43 'Tsjin yá xi ndaà kjoàn ko ch'o kjoàn toò xi ojä-lä; tikoä tsjìn yá xi ch'o kjoàn ko ndaà kjoàn toò xi ojä-lä.

44 Nga jngoo ijngoo skoya yá, k'oqá s'ín yaxkon-lä koni kjoàn toò xi ojä-lä. Jè toò iko, mitsà yá na'yá ojä-lä. Tikoä jñà toò uva mitsà na'yá xanchroò ojä-lä.

45 Koni kjoàn yá, k'oqá tì kjoàn xítä; jngoo xítä xi 'én ndaà chja, koií-né nga kjondaà tijiln iníma-la; koaq jngoo xítä xi 'én ts'en chja, koií-né nga kjoats'eén tijiln iníma-la; nga k'oqá tsò 'én xi nokjoá koni tsò kjohitsjeèn xi tijiln iníma-ná.

Chrjó ni'ya xi jò ma-ne (Mateo 7:24-27)

46 ¿Mé-ne kós'ín 'mì-ná nga bixón: "Ná'èn, Ná'èn", koaq mikiì níkitasòn koni xan-nò?

47 K'oqá xan-nò yá xi mangásòn jè xítä xi 'an fit'aà-na, xi 'nchré 'én-nä, tikoä síkitasòn.

48 Jè mangásòn jngoo xítä xi bínndaà ni'ya-la; 'ñó nanga ò'nguiì; bíjna tats'en chrjó ni'ya ya isòn naxi. K'e nga 'ba jtsí xkón, f'iì xajngá nandá, kaàt'aà'ñò-lä ni'ya; njmé xi síkó nga ya tjíndaàsòn naxi.

49 Tanga jè xi 'nchré 'én-nä koaq mikiì síkitasòn, k'oqá ngaya-lä koni jngoo xítä xi bínndaàsòn ni'ya-la ñanda tà nanguí; mikiì ndaà bínndaà tats'en chrjó; f'iì xajngá nandá, kaàt'aà'ñò-lä ni'ya; yaá bixòña ni'ya jè; jngoo k'a bixöjen.

7

Kí komà nga kjònndaà-ne ch'inda-la xi xítä sko-la soldado (Mateo 8:5-13)

1 Jesúts, k'e nga jye tsakóya-lä xítä naxandá xi nchi'nchré 'én-lä, kii, ja-has'en-jiün naxandá Capernaum.

2 Ya tijna jngoo soldado ítjòn. Jè ch'inda-lä, 'ñó xk'én. Kjomeè biyaà. Tanga 'ñó tjökeè.

3 K'e nga kii'nchré xítä jè it'aà ts'e Jesúts, kisikasén xítä jchíngá xi ts'e xítä judío nga kii kítsi'ba-lä Jesúts mé-ne nga kàtjanchrobá, kàtásixkí-lä jè ch'inda-lä xi xk'én.

4 Jñà xítä jchíngá, k'e nga ijchòkon Jesúts 'ñó tsibítsi'ba-lä, kitsò-la:

—Ok'ín-lä nga sichját'aà-lä xítä ítjòn jè.

5 Tsjakeè naxàndá xi chja-ne Judea, koä jè tsibíndaà jngoo-ná ni'ya jngó sinagoga j naxàndá-ná.

6 Jesúz kílkó jñà xítä jchínga koi, tanga k'e nga jye kjomeè bijchó chrañat'aà-lä ni'ya, jè xítä ítjón-lä soldado kisikasén i'nga amigo-lä nga kitsò-lä Jesúz:

—Ná èn, kí yijo-lé njiti-lä. 'An, mìkù ok'ìn-na nga ngají k'oín sobì ni'ya-na.

7 Tíkoqá mìkù ok'in-na nga 'an kòfikon sobà-lè. Tanga tjii ɔkixí nga kàtandaà-ne ch'inda-na.

8 'An, tjíiùn-na nga tjín-lè kjotíxoma. Tíkoqá 'an, tjín-na xítä ítjòn xi otíxoma-na, tíkoqá tjín-na soldado xi 'an otiixoma-lä, k'e nga xan jngoo-lä: "T'in", fi-né; xan-lä xi jngoo: "Nchroboí", nchrobá-né; koä k'e nga xan-lä jé xi ch'inda-na; "K'oä t'jin", sítikasòn-na.

9 K'e nga kíu'nchré Jesúz jñà 'én koi, tà kjòxkón-lä. K'ëé kiskoótsejèn-'a jñá xítä xi tjingui-lä; kitsò-lä:

—K'oáá xan-nò, ya Israel, ní saà jngoo xítä sakó-na xi kos'ín ndaà mok-jeiñ-lä koni jè xítä jé.

10 Jñà xítä xi kílkjaá Jesúz, k'e nga j'ii-ne, jè ch'inda xi xk'én, jyeé kjònadaà-ne.

Kós'ín komà k'e nga jè Jesúz kisikjaáya-lä ki'ndí-lä chjoón ka'àn

11 Nga komà iskan Jesúz kíu jngoo naxàndá xi 'mì Naín. Tíko xítä xi kota'yat'aà-lä, tíkoqá kíjn xítä xi tà xítä naxàndá tjingui-lä.

12 K'e nga jye ijchò chrañà ijto xotjoa naxàndá, kíjn ma xítä naxàndá xi kíhijtako chjoón ka'àn nga nchifi kíhijiñ jngoo mik'en xi ti ta jngoo-lä jè chjoón ka'àn.

13 Ná èn-ná Jesucristo, k'e nga kijtseèxkon, kjòhímakeè; kitsò-lä chjoón ka'àn:

—Kí chìhindáya jèn.

14 Kíu kasit'aà chrañà-lä jè kaxä mik'en, tsohósòn-lä tsja; jñà xítä xi yangui mik'en chinchakó. Kitsò Jesúz:

—Ngají ti, k'oáá xán-lè: ¡Tjsítjin!

15 Jè mik'en nitoón tsibijna kixi; ikjoàn kíichja. Jesúz, k'ëé kisingatsja nea-lä.

16 Ngats'iì xítä xi tjiko, tà kitsakjòn-né; k'ëé jeya kisikjna Nainá kitsò:

—Jngoo xítä týnakó-ná xi 'ñó ndaà chja ngajo-lä Nainá.

Tíkoqá tjín xi kitsò:

—Nainá j'ìì kasikó naxàndá-lä.

17 Jñà 'én koi, kina'yà-lä kóhókjí nangui Judea, ngats'iì j'nde nga jngoo itjandii nangui Judea.

Xita xi kota'yat'aà-lä Juan xi kis'iìn bautizar xítä (Mateo 11:2-19)

18 Juan xi kis'iìn bautizar xítä kíu'nchré yije kjoä xi tís'ín Jesúz; jñà xítä xi kota'yat'aà-lä tsibénojmí-lä. K'ëé kíichja jò-lä xi xítä ts'e.

19 Kisikasén ñanda týna Jesúz nga skonanguí-lä, ¿a jè-né xi Cristo xi tjínè-lä nga kjojjí a xi k'ejí chíñá-lá?

20 Jñà xítä-lä Juan, k'e nga ijchòkon Jesúz, kitsò-lä:

—Jè Juan kásikasén-najen xi it'aà tsiji nga chjinanguí-léjen, ¿a ji-né xi Cristo xi tjínè-lè nga kjojjí a xi k'ejí chíñá-lajen?

21 Tíjè-ne hora, Jesúz, kjin xítä kisindaa-ne xi xk'én, xi kjo'in nchisíkjeíñ, xi inima ch'o-lä neijí týiùn inima-lä; tíkoqá kíjn xítä xi mìkù tsejèn-lä kjònadaà-ne.

22 Jesúz kitsò-lä jñà xítä xi ijchòkon:

—Tanguió tènɔjmí-là Juan jñà kjoaq xi kà'yaà ko xi kàna'yà. Jñà xítä xi mìkiì tsején-lä, jyeé tsején-lä; jñà xi tsá'yä kjoàñ, jyeé ma fi-ne; jñà xi tibindojno chrjoaq yijo-lä, tímatsjeeño-ne yijo-lä; jñà xítä xi jtayaà, jyeé 'nchré-ne; ko xítä xi jye k'en, nchifaáyaa-lä; koä jñà xítä imä, jye tís'enojmí-lä 'én ndaà-lä Nainá.

²³ ¡Mé tà ndaà-lä jè xítä xi nguì jngòò k'a ndaà mokjeiín-lä jt'aà ts'an nga nimé xi osijna-ikòn-lä!

²⁴ K'e nga jye kii-ne xítä xi kisikasén Juan, tsibits'ia Jesúñ nga tsohókó xítä xi jt'aà ts'e Juan, kitsò-lä:

—¿Mé xi tsanguì chítsejèn-lä ya j'nde jt'aà xìn ñánda nangui kixì choòn? ¿A jè tsanguì chítsejèn-lä jngòò yá ñaxqo xi sítilya-lä tjo?

²⁵ ¿Mé-né xi tsanguì chítsejèn-lä? ¿A jngòò xítä xi 'ñó ndaà kji nikje-lä? Jñò, jyeé 'yaà, jñà xi ndaà kjoàñ nikje xi ókjä, xi tikoä 'ñó ndaà kjoàñ tsojmì xi tjín-lä, yaá títsaya ni'ya-lä xítaxá ítjòn.

²⁶ Tanga, ¿mé xi tsanguì chítsejèn-lä? ¿A jngòò xítä xi chja ngajo-lä Nainá? Okixi-né, k'oqá xan-nò, Juan, isáá 'ñó ndaà koni jngòò xítä xi chja ngajo-lä Nainá.

²⁷ It'aà ts'e Juan, yaá tichja Xojon-lä Nainá nga tsò:

'An, sikasén ítjòn-lè xítä-nä xi kjiko 'én;

jè xi kojìndaàya ítjòn-lè ndiyá-lè.

²⁸ K'oqá xán-nò, ngats'iì xítä xi tjín j'isò'nde, njngòò xítä xi mangásòn koni jè Juan xi kis'iìn bautizar xítä, tanga ya ijiùn ñaxqandá ñánda otíxoma Nainá, jè xítä xi fehet'aà-ne, isáá jeya tíjna mì k'oqá-ne koni Juan.

²⁹ K'e nga kii'nchré jñà xítä ñaxqandá ko jñà xítä-lä xítaxá Roma xi sikkijítji tsojmì, kjöjngoo-ikon nga ndaà tjín jè ndiyá kixi-lä Nainá, nga jye komà bautizar it'aà ts'e Juan.

³⁰ Tanga jñà xítä fariseo ko xítä chjine xojon ts'e kjotíxoma-lä Nainá, mìkiì komà bautizar jt'aà ts'e Juan. Tsachrjengui-né kjondaà xi tjíndaà-lä Nainá nga tsjá-lä xítä koi.

³¹ Jesúñ kitsò:

—¿Yá xi siìngásòn-koqa jñà xítä xi tjín nachrjein j'ndeí? ¿Kó kjoàñ xi kongásòn-ko?

³² Jñà kongásòn-kjoò jñà xítä xi bìtsajna nditsin nga síská, chja-lä xíkjín, tsò-lä: "Kànlikjaneé-nòjen xobí tanga jñò mìkiì kàchà; kàjndaá-nòjen sò xi ba tsò tanga mìkiì kàchihindáyaa."

³³ J'ii Juan xi kis'iìn bautizar xítä xi mìtsà inchrajin tsakjèn, tikoä mìtsà xán kits'iì koa jñò bixón-nò: "Inimä ch'o-lä neijí tjín-lä."

³⁴ Ikoàñ j'iqä xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä; ma-na kjeen, tikoä ma-na 'biaa; jñò, k'oá s'in bixón j'ndeí: "Xítä chrjá'a-né, xítä ch'i-né, amigo-lä-né jñà xítä-lä xítaxá Roma xi sikkijítji tsojmì ko jñà xi xítä jé."

³⁵ Tanga jè kjoachjine-lä Nainá, 'yaá-lä nga kixi tjín k'e nga bitasòn.

Kó tsò 'én xi kiichja Jesúñ k'e nga jngòò chjoón xi tse je tjín-lä tsaníjno ndsoko

³⁶ Jngòò xítä fariseo kiichja-lä Jesúñ nga mején-lä kokjen-ko. K'e nga jahas'en ni'ya-lä jè xítä fariseo, tsibjnat'aá imixa.

³⁷ Ya ñaxqandá jè, tíjna jngòò chjoón xi tse je tjín-lä. K'e nga kii'nchré nga ya tíjnat'aá imixa Jesúñ, ya ni'ya-lä jè xítä fariseo, ijchòkø jngòò chitsín xi tjíya-lä xkii xi ndaà jne.

38 Yaá tsasíjnat'aà ijton ndsoko Jesú斯 nga tikkindáya. Ikjoàn tsaníjno ndsoko Jesú斯 kó ndáxkon. K'éé kisixiñno-ne kó tsja sko. Kjin' k'a kiskine'a ndsoko. Ikjoàn kisikaajno xkii xi ndaa jne.

39 Jé xita fariseo xi kùchja-lá Jesú斯, k'é nga kijtseeè kjoa koi, kitsò ijün inimá-lá: "Mé-ne nga mikiì beéxkon-ne yá chjoón-ne xi otísiko? Tsà kixi kjoa nga jé xita xi chja ngajo-lá Nainá, skoexkon-né nga chjoón xi jé tjín-lá."

40 K'éé kiichja Jesú斯, kitsò-lá:

—Simón, jingoò kjoa koxán-lé.

Simón kitsò:

—Maestro, kó'tin-ná.

41 Jesú斯 kitsò:

—Jó xita titásajna xi ton tjen-lá ts'e xita xi síkíñna ton; jingoò xi 'òn sìndo tjen-lá; jé xi ijingoò icháte tjen-lá.

42 Ingajò xita koi, tsjìn-lá ton xi kojichjí ngajo-ne. Jé nei-lá ton kisijchàat'aà-lá ingajò. Kó'tin-ná, ñá-lá ingajò xita koi xi isá 'ñó matsjakeè jé nei-lá ton?

43 Kiichja Simón kitsò:

—'An, k'oáá s'in sìkítsején, jé-la xi isá tse ton kitjén-lá.

Jesú斯 kitsò:

—Ndaà kichoòsòn-lá.

44 Jesú斯 kiskoòtsején-jno jé chjoón, kitsò-lá Simón:

—Chítsején-lá chjoón jé. 'An, k'é nga kófahas'eén ni'ya-lé [mikiì kànìkitasoìn koni s'in tjín kjotíxoma tsaján]; mikiì kó'biì-ná nandá xi mochjeén-lá ndsokoaa nga saníjno; tanga chjoón jé, ndáxkon kòhoníjno-ne ndsokoaa koa tsja skoó kàsíxjno-ne.

45 K'é nga kànìhixat'aà-ná mikiì kichine'a-ná tanga chjoón jé, kóni kófahas'eén ni'ya-lé tikkine'a ndsokoaa.

46 'Ngaji, mikiì kànáhijnoi asiti skoaa, tanga chjoón jé, kófahijno ndsokoaa xkii xi ndaa jne.

47 Koií k'oas'ín xan-lé: Chjoón jé, jyeé kàchàat'aà yiye-lá ngats'ií jé-lá koi kjoa-lá nga 'ñó matsjakeè-na, tanga jé xita xi chiba kàchàat'aà-lá jé-lá, isáá chiba matsjakeè-na.

48 K'éé kitsò-lá Jesú斯 jé chjoón:

—Jé-lé jyeé kàchàat'aà-lé.

49 Jñá xita xi taña titásajnat'aà imixáa kitsò-lá xíkjín:

—¿Yá xita-né jé nga tikoá ma-la síchàat'aà-ná jé-ná?

50 Jesú斯 kitsò ijingoó k'a-lá jé chjoón:

—Koi-né nga mokjeiín-lé it'aà ts'an nga bitjotjì-ne jé-lé; t'in-lá ndaa-ne.

8

Íchjín xi kisichját'aà-lá Jesú斯

1 K'é nga komà iskan, Jesú斯, kjin' naxandá tsajmeè, kó rancho, nga kiichjaya kó kisika'bí 'én ndaa-lá Nainá koni s'in otíxoma Nainá. Tjiko xita-lá xi tejo ma-ne.

2 Tikoáa tjiko i'nga íchjín xi jye kjònndaà-ne ch'in nejí-lá ko xi kj'eí ch'in. Yaá tjiko María jé xi Magdalena 'mì, xi itoò inimá ch'o-lá nejí itjojiún yijo-lá;

3 tjiko Juana, chjoón-lá Chuza xi síkindá tsojmì-lá xitaxá ítjòn xi 'mì Herodes; tikoáa tjiko xi 'mì Susana koa kjin'-isa íchjín tjiko xi síchját'aà-lá mé tsojmì xi tjín-lá.

**Kjoaq xi mangásòn ts'e xítqxi bítje xojmá
(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)**

⁴ K'è nga jye kòkjìn xítqxi xíkxi xí ján naxandá j'ìi-ne, Jesús, tsibénojmí-lá kjoaq xi mangásòn. Kitsò-lá:

⁵ —Jngoo xítqxi kii kíjndí xojmá. K'è nga tsibits'iá nga kiskíjndí xojmá, chixò chiba yá iya ndiyá. Koaq chinchanè xítqxi koaq jñà níse tsakjèn.

⁶ Nguí k'oaa tjín chixòsòn ya ñánda naxí choón, tænga k'è nga isò xojmá, nítqón kixi nga mikiù 'nchí'nde nanguí.

⁷ Nguí k'oaa tjín chixò ya jjíiún na'yá; yaá tæña isòkjoò; k'è nga kjò'nga na'yá, kisik'en-nguí xka-lá xojmá.

⁸ Nguí k'oaa tjín chixò ñánda nanguí ndaà; isò, kjò'nga, koaq tsajà-lá toò; kitsjaà jngoo sìndo nga jngoo lìjngoo.

Jesús k'è nga jye tsibénojmí kjoaq koi, 'ñó kiichjá, kitsò:
—Ndaà tjiná'yaà koni xan-nò!

**Mé-ne kjoaq xi mangásòn kisikjeén-ne Jesús
(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)**

⁹ Jñà xítqxi kota'yàt'aá-lá Jesús kiskònanguí-lá kó tsòya-ne jè kjoaq xi mangásòn xi tsibénojmí-lá xítqxi.

¹⁰ Jesús kitsò:

—Jñò, Nainá jye kitsjaà-nò nga jchqa kjoaq'ma-lá xi bénormíya kó s'ín otíxoma Nainá; tænga jñà xítqxi kíjéi, tà kjoaq xi mangásòn s'enojmí-lá, mé-ne nga mikiù skoe-ne xi kjoaq kixi nás'ín skótsejèn, mikiù kochiyya-lá nás'ín 'nchí'ncré.

**Kó tsòya-ne kjoaq xi mangásòn ts'e xítqxi bítje xojmá
(Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)**

¹¹ 'Jè kjoaq xi mangásòn ts'e xojmá, kií tsòyaá-ne: Jñà xojmá, jè 'én-lá Nainá.

¹² Jñà xojmá xi chixò iya ndiyá, jñà ngaya-lá xítqxi 'nchré 'én-lá Nainá, ikjoàn f'ii xítqxi nejjí, faáxin jè 'én jjíiún iníjma-lá mé-ne nga mikiù kókjeínlá koaq mikiù kitjojün kjo'in iníjma-lá.

¹³ Jñà xojmá xi chixòsòn naxí, jñà ngaya-lá xítqxi 'nchré 'én-lá Nainá, k'è nga tåts'en-lá kjoaq tsjaá ma-lá nga mokjeínlá, tænga tsjìn-lá l'ma; tà chibaá nachrjein mokjeínlá; k'è nga mé kjoaq xi sakó-lá, nítqón sikkina-ne.

¹⁴ Jñà xojmá xi chixò jjíiún na'yá, jñà ngaya-lá xítqxi 'nchré 'én-lá Nainá; k'è nga jye tjímaya ndiyá-lá Nainá, bít's'iá nga sikkajno-lá yijo-lá, ótsji xi kjoaq nchjná ko xi kjoaq kjootsja. Jñà kjoaq koi xi tjín isò'nde bichjoà-ikòn-lá nga mikiù makixi nga ojá-lá too.

¹⁵ Jñà xojmá xi chixò ñánda nanguí ndaà, jñà ngaya-lá xítqxi ndaà tjín ko xi kixi tjín iníjma-lá; 'nchré 'én-lá Nainá tikoaq bjjíiún-ikon 'én xi 'nchré; ndaà bincha kixi skanda k'è nga ndaà makjìn-ya jñà 'én.

**Kjoaq xi mangásòn ts'e ni'ín xi sikhiseèn
(Marcos 4:21-25)**

¹⁶ 'Tsjìn xítqxi oká ni'ín, ikjoàn bijtsa'ma, o xi ya sikkijnanguí nàchan; jngoo ni'ín xi tì, sijna 'nga-né; yaá sijnaya candelero mé-ne nga kohiseèn-lá jñà xítqxi xi kjoahas en ni'ya.

¹⁷ Nímé kjoaq tjín xi tjí'ma j'ndeji xi mikiù kóksejèn nga koma jskan; tikoaq tsjìn kjoaq xi tjí'ma j'ndeji xi mikiù jchqa-lá. Ngats'ií kjoaq skoexkon yije xítqxi.

¹⁸ 'T'een kindá kjoohitsjeèn-nò k'è nga kjiná'ya 'én-lá Nainá. Ndaà tjiná'yaà. Nga jè xi tjín-lá kjoohitsjeèn k'ojí isà-lá; tænga jè xi tsjìn-lá, skanda tjá'aán-lá mé xi k'oas'ín sikkjajeèn nga tjín-lá.

Nea-la Jesús ko 'ndse**(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)**

19 Nea-la ko 'ndse kiikon ñánda tijna Jesús. Tænga mìki komà ijchò skanda ñánda tijna nga 'ñó kjin ma-ne xítq xi títsajna.

20 Jesús kis'enojmí-lä, kitsò-lä:

—Nea-lè ko jñà 'ndsi, ján nditsiaán títsajna, mejèn xó-lä nga skótsejèn-lè.

21 Kiichjá Jesús, kitsò:

—Xi nea-nä qo xi 'ndse xan-lä, jñà-né xi 'nchré 'én-lä Nainá, tikoä síkitasòn.

K'e nga jè Jesús kisikýnajyò tjoxkón**(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)**

22 Jngòò náchrjein, Jesús ko xítq xi kota'yàt'aà-lä jahas'en jngòò chitso, kitsò Jesús:

—Tíkjiaán, kitjájtoá jáñ xijngoaà ndáchikon.

Ikjoàn kii.

23 Tænga k'e nga kùsòndá chitso, Jesús tsohojnafè-né. Ikjoàn kjòts'iä nga j'ii tjoxkón ya jjíin ndáchikon. Jyeé tífahas'en nandá chitso; xkón tjín tsà ya skajíin-ndá.

24 Jñà xítq-lä k'eé kùkon nga kisikjáa-lä Jesús; kitsò-lä:

—¡Maestrol! ¡Maestro! ¡Chitso, jye tíkaànguindá! Jyeé-la kiyá.

Jaá-lä Jesús; ikjoàn tsohotikö tjoxkón ko ndáchikon, nitoón kisijyò-ne, kjöndaáya-ne.

25 Jesús kitsò:

—¿Mé-ne mìki mokjeiín-nò jt'aà ts'ë Nainá?

Jñà xítq-lä tà kitsakjòn-né. Tà kjòxkón-lä. Kitsò-lä xíkjín:

—¿Yá xítq-ne jè nga chja-lä tjo qo nandá koä síkitasòn-lä?

Xítq Gadara xi kjin iníma ch'o-lä nejí tíjiin iníma-lä**(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)**

26 Ikjoàn ijchò ya nangui-lä xítq Gadareno xi kijna xijngoaà ndáchikon ts'ë Galilea.

27 K'e nga itjojen chitso, Jesús, ijchò kasít'aà jngòò-lä xítq x'in xi ya j'nde-lä naxàndá Gadara. 'Nó kjòtseé tíjiin yijo-lä iníma ch'o-lä nejí; mìtsà nikje ókjá, koä mì ni'ya tjín-lä; yaá xó bijnya ngajo-lä mik'en.

28 Xítq jè, k'e nga kijseè Jesús, 'ñó kiskindàyat'aà-lä koä tsasèn-xkó'ñchit'aà-lä; ikjoàn 'ñó kiichjá, kitsò:

—Jesús, ngají xi Ki'ndí-lä Nainá 'mì-lè xi 'ñó 'nga tijna, ¿mé xi mejèn-lè ko 'an? ¡Bítsi'bá-lé, kì yatoòn-ná!

29 Koí okitsò-ne, nga jè Jesús, jyeé kos'ín tsatíxoma-lä jè iníma ch'o-lä nejí naga kàtitjojiin yijo-lä xítq jè. Jyeé kjòtseé kos'ín tíjiin yijo-lä nga biyaàxín; nas'ín na'ñó kichá cadena sit'aà'ñó ndsóko qo tsja, chíkjoáa-lä nga otejso, ikjoàn fiko jè iníma ch'o-lä nejí ya nangui kixí ñánda tsjìn xítq.

30 Jesús kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿Kó 'mì-lè?

Xítq jè kitsò:

—Legión 'mì-na.

Koí k'o'mì-ne nga 'ñó kjin iníma ch'o-lä nejí tíjiin yijo-lä.

31 Jñà iníma ch'o-lä nejí tsibítsi'bá-lä Jesús nga mì yaá sìjkatsjoya nitjan-lä nejí ñánda tijin kjo'in.

32 Ya it'aà nindoò, 'ñó kjìn ma chinga xi nchikjèn-jno jjìùn ijñá. Jñà injima ch'o-là neijí, tsibítsi'ba-là Jesú斯 nga tsjá'nde-là nga ya kjoahas'en-jìùn yijo-là chinga. Jesú斯, kitsjaà'nde-là.

33 Jñà injima ch'o-là neijí, nga jye itjojiùn yijo-là xítà jè, ikjoàn jahas'en-jìùn yijo-là jñà chinga. Ikjoàn jñà chinga tsatíkjájen-jno ya naxi skanda jjìùn nandá; yaá k'en-jìùn nandá ngats'iì jñà chinga.

34 Jñà xítà xi nchikondà chinga, k'e nga kijtseè kjoaq xi komà, tsangachikon nga kisikl'nchré naxandá kóhokjí fiánda rancho.

35 Jñà xítà naxandá, k'e nga kii'nchré, itjo katsejèn jñà kjoaq xi komà. Kii ñánda tijna Jesú斯. Tikoaq ya tijnat'aà ndsoko Jesú斯 jè xítà xi jye itjojiùn-ne yijo-là jñà injima ch'o-là neijí. Jyeé ikjá-ne nikje-là, tikoaqá jyeé ndaà tij-n-ne kjohtíjsen-la. Jñà xítà k'e nga kijtseèxkon, tà kitsakjòn-la.

36 Jñà xítà xi kijtseè kjoaq koi, tsibéngjmí-là xíkjín kó s'in komà nga kjöndaà-ne jè xítà xi injima ch'o-là neijí kisijiùn yijo-là.

37 Ngats'iì xítà xi títsajna ya nanguí-là xítà Gadareno, kóhokjí jingoò itjandiì, tsibítsi'ba-là Jesú斯 nga kàtjí-ne, koí kjoaq lą nga 'ñó kitsakjòn xítà koi. Jesú斯 jahas'en-ne chitso, ikjoàn kii-ne.

38 Jè xítà xi jye itjokàjìùn-ne yijo-là injima ch'o-là neijí tsibítsi'ba-là Jesú斯 nga mejèn-là nga ya kojmeiïko; tænga jè Jesú斯 kitsjaà-là qixi nga kàtjina; kitsò-là:

39 —T'in-ne ni'ya-lè, tènojmí yije-là xítà nga 'ñó tse kjoaq kàsiko-lè Nainá.

Xítà jè, kii-ne; ikjoàn tsibíts'ià nga tsibéngjmí, kisihingasòn 'én kóhokjí naxandá jè nga 'ñó tse kjoaq kisiko Jesú斯 xi it'aà ts'e.

Tsòti-la Jairo ko chjoón xi kitsobà itjòn nikje-là Jesú斯 (Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

40 K'e nga jye j'ìì jingoò k'a-ne Jesú斯 ján xijngoaà ndáchikon, kjòtsjaá-là jñà xítà xi kjìn ma-ne, koí kjoaq lą nga ngats'iì, nchikoña-là.

41 J'ììkon jingoò xítà sko-là xi ts'e ni'ya ingo sinagoga xi 'mì Jairo; tsasèn-xkó'nchit'aà ndsoko Jesú斯, tsibítsi'ba-là nga mejèn-là kíjkó ni'ya-là.

42 Koií xá j'ììkjaá-ne nga jye tibuyaà ndí tsòti-là xi tajngoò ma-ne xi tejò nó tjin-là.

Jesú斯, k'e nga tífi, jñà xítà nga kjìn ma-ne, chiba-là tsöhö'ñchò'ñó-ne.

43 Ya tsóhojìùn jingoò chjoón xi jye kjò tejò nó tjin-là ch'in jní. Jye kjò tse ton ko tsojmì xi tjin-là kisikjeheya xi kjoaq ts'e chijnexkii; mikiì mandaà-ne niñà yá xi sìxkiì-là.

44 Chjoón jè, kii kasit'aà chrañà-là Jesú斯 ya ijton íts'in nga kitsobà'ñó itjòn nikje-là, koá jè jní xi tixíxteèn-là, nitoón kisijyò-ne.

45 K'ee kiskònanguí Jesú斯, kitsò:

—¿Yá-né xi kàtsobà-na?

Ngats'iì xítà kitsò:

—Mitsà yá-jèn.

K'ee kitsò Pedro ko xítà xi i'nga:

—Maestro, jñà xítà nga kjìn ma-ne fahitjen-lè koá ó'nchò'ñó-lè, ngaji si-né:

“¿Yá-né xi kàtsobà-na?”

46 Jesú斯 kitsò jingoò k'a:

—Tjin xi kàtsobà-na; kàbeéyá-a na nga kòbitjojiùn nga 'ñó yijo-na.

47 Jè chjoón, k'e nga kijtseè nga mikiì koma kójna'ma nga ki'yat'in-là, chiba-là tihotsé yijo-là nga tsasèn-xkó'nchit'aà-là Jesú斯. Tsibéngjmí-là nga nguixkon ngats'iì xítà naxandá mé kjoaq-ne nga nikje-là Jesú斯 kitsobà-ne, koá kó s'in náñon kjöndaà-ne ch'in-là.

48 Jesús kitsò-là:

—Ndí neaq, koi-né nga mokjeiín-lè it'aà ts'an nga kòmandaà-ne. Tin-là ndaa-ne.

49 Tákó tìlk'ee tichja-Isa Jesús nga j'ìi jngoo xítà xi ts'e xítà ítjòn xi inchrobà-ne ni'ya-là nga kitsò:

—Ndí tsòti-lè jyeé k'en; kì tì kii nìjtì-là Maestro.

50 K'e nga kii'nchré Jesús kitsò-là:

—Ki tsakjoón-jèn; tà jè-né nga kàtakjeiín-lè, jè ndí tsòti-lè kondaá-ne.

51 K'e nga jahas'en ni'ya, Jesús, mìkiù kitsjaà'nde-là xítà xi k'ejíi nga jahas'en-ko, tà jè Pedro, Jacobo, Juan, kò na'èn-là kò nea-là ndí tsòti.

52 Ngats'iì xítà xi títsajna, nchikjindáya-né koaq nchisíkájno-né xi it'aà ts'e ndí tsòti. Tanga jè Jesús kitsò-là:

—Ki chihindáya-jèn; mìtsà kòbiyaà ndí tsòti, tà kjinafè-né.

53 Jñà xítà xi títsajna tà tsijnòkeè Jesús nga tjiìn-là nga jyeé k'en.

54 Tanga Jesús kiskoé tsja ndí tsoti; ñò kichja-là kitsò-là:

—Tsòti, ñò!

55 J'ìi jngoo k'a-ne inimà-là; ikjoàn nitoón tsasítjen; Jesús kitsjaà okixi nga tsjá-là xi skine.

56 Jñà xítà jchínga-là, tà kjòxkón-là; tanga jè Jesús kitsò-là:

—Ki yá xítà xi bènojmí-là jè kjoaq xi kòma.

9

K'e nga jè Jesús kitsjaà-là xá xítà-la xi tejò ma-ne

(*Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13*)

1 Jesús kichja-là xítà-la xi tejò ma-ne xi jè tsibíxáya-là; kitsjaà-là nga'ñò kò kjomoxoma nga kochrjeiün yije inimà ch'o-là neijí tjiin yijo-là xítà; tikoaq koma-là sìndaà-ne xítà xi ch'in xk'én tjín-la.

2 Kisikasén nga kichjaya kó s'ín otíxoma Nainá, tikoaq sìndaà-ne xítà xi ch'in tjín-la.

3 Kitsò-là:

—Nímé xi ch'aà xi ts'e ndiyá; kì yá garrote ch'aà; kì na'yaá ch'aà; kì inchrájin ch'aà; kì tqón ch'aà; tikoaq kì jò nachrq ch'aà.

4 Niña ñanda ni'ya nga kijchoò, yaá títtsajna, skanda k'e kitjoo-nò.

5 Tsà jngoo naxàndá ñanda kijchoò, tsà mìkiù skoétjò-nò, titjojñoò, titsajneeè chijo-là ndsokoò nga kàtèè kjoaq koi koni jngoo seña, nga jñò, mì tì kii sis'in-là; kjo'íin s'e-là nga mìkiù mokjeiín-la.

6 Itjo xítà koi, xkj xi ján naxàndá kiì; kisika'bí 'én ndaà-là Nainá xi kjoaq ts'e Cristo; tikoaqá kisindaà-ne xítà xi ch'in tjín-là nga kijndà naxàndá.

K'e nga k'en Juan xi kis'iìn bautizar xítà

(*Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29*)

7 Jé xítaxá ítjòn xi 'mì Herodes, k'e nga kii'nchré ngats'iì kjoaq xi tís'in Jesús, mìkiù bee' kó s'ín sìjkitsjeèn, nga tjín i'nga xítà xi tsò: "Juan, jyeé jaáya-là."

8 Xítà xi i'nga tsò: "Jé Elías xi tsatsejèn jngoo k'a-ne." Tikoaqá xítà xi k'ejí tsò: "Jaáya jngoo-là xítà jchínga xi kichja ngajo-là Nainá."

9 Kitsò Herodes:

—An sobà tsibíxá-là xítà xi kisik'en Juan nga tsatesin. ¿Yá xítà-ne jè xi kos'in tís'in kjoaq xi 'nchrè?

K'oqá ma-ne nga mejèn-là skoexkon Jesús.

*K'ẽ nga 'on jmìi xítä kisikjèn Jesús
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)*

10 K'ẽ nga j'ìi ijngoo k'a-ne jñà xítä xi tsibíxáya-lä Jesús, tsibénojmí ngats'iì kjoä xí kis'in. Jesús, k'ee kílkø jngoo j'nde ts'e naxandá Betsaida ñánda tsjin xítä.

11 Jñà xítä, k'ẽ nga kii'nchré nga jye kiì Jesús, kiìtjingui-lä; k'ẽ nga ijchotjingui-lä, Jesús, kisís'in-lä, tsohóko, tsibénojmí-lä kó s'ín otíxoma Nainá, tikoä kisindaà-ne xítä xi mochjeén-lä nga kondaà-ne.

12 K'ẽ nga jye tímahixòn, jñà xítä-lä xi tejò ma-ne, ijchò kinchat'aà-lä Jesús, kitsò-lä:

—Kot'in-la ngats'iì xítä kàtji-ne mé-ne nga kàtasíkjáya ya naxandá chrañat'aà kó rancho ñánda sakò-lä xi skine. I j'nde ñánda titsajnaá, it'aà xin-né, nimé tjín.

13 Jesús kitsò-lä:

—Tjiù-lä jñò xi kókjen xítä koi.

Jñà xítä-lä kitsò:

—Nimé tjín-najen, tà 'on ma inchrajín-najen koä jò ma tjin, tà jè-la tsà konguí kindaà-lajen xi kókjen ngats'iì xítä koi.

14 Maá-lä tsà 'on jmìi xi ngui xítä x'ìn.

Jesús kitsò-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä:

—Tikitsajnañtión, icháte icháte tikitsajna-nò.

15 K'oqá s'ín kisikjajna kóhotjín.

16 Jesús, kiskoé jñà inchrajín xi 'on ma-ne ko jñà tjin xi jò ma-ne; ikjoàn kiskoótsejèn ngajmùü; kitsjaà-lä kjondaà Nainá; ikjoàn kisixkoäya inchrajín, k'ee kitsjaà-lä jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä nga kisika'bí-lä jñà xítä xi kjìn ma-ne.

17 Tsakjèn yiye kóhotjín xítä, kó nga kjòskiü; k'ee tsibíxkó-ne jñà xi tsiningui-ne; ngui tejò nisiyá komà.

Kós'ín kiichjä Pedro nga jè Jesús xi Cristo

(Mateo 16:13-19; Marcos 8:27-29)

18 Jngoo k'a k'ẽ nga tijnat'aàxin Jesús nga tichjat'aà-lä Nainá, ya títsajnakö xítä xi kota'yàt'aà-lä. Jesús kiskònanguí, kitsò-lä:

—¿Kó tsò xítä, yá-ná 'an?

19 Jñà xítä-lä kitsò:

—Tjin xi tsò: jè Juan xi kis'iìn bautizar xítä, tikoäá tjin xi tsò: jè Elías, koä tjin i'nga xi tsò: jaáyaá-la jngoo-lä xítä xi chinchima kjötseé xi kiichjä ngajo-la Nainá.

20 Jesús kiskònanguí-lä kitsò-lä:

—Jñò, kó bixón. ¿Yá-ná 'an?

K'ee kíichjä Pedro, kitsò:

—Ji-né xi Cristo xi xó kisikasén-lè Nainá.

K'oqá s'ín tsibénojmí Jesús kjoabiyaà-la

(Mateo 16:20-28; Marcos 8:30-9:1)

21 Tanga Jesús 'ñó tsibít'in-lä nga mì yá xítä xi keènojmí-lä kjoä koi.

22 Kitsò-lä:

—An xi K'indí-lä Xítä xan-lä yijo-na, tseeé kjo'in siilkjiaán; kochrje-nguui-na jñà xítä jchínga, kó xítä sko-lä no'mì kó xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskii Moisés. Sìjk'eén-na tanga k'ẽ nga kíjchò jàñ nachrjein kjoäáya-na.

23 Xi komà jskan kitsò-lä kóhotjín:

—Tsà yá xi mejèn-là nga xítà ts'àn kóma, kàtatsjeìn-takòn mé xi mejèn-là yijo-là; koni jngòò xítà xi 'yajen krò-là, nàchrjein inchijòn kàtijnandaà nga sükjeín kjo'in xi kjoà ts'àn; ndaà kàtjít'aà-na.

²⁴ Nga niità yá xítà xi mejèn-là kochrjetjì yijo-là nga njimé kjo'in sakò-là, tà saà sükchija-né kó kjo'in kíjnajiùn; tànga jè xi tijnandaà nga tsjá yijo-là xi kjoà ts'àn, jè-né xi kitjokàjiùn kjo'in nga it'aà ts'àn ndaà kíjna.

²⁵ ¿Mé xi sükjine jngòò xítà nas'ín tjoé yije-là isò'nde tsà chija iníma-là koà sükits'ón yijo-là? Nímé.

²⁶ Tsà tjin' i'nga xítà xi kosobà-là it'aà ts'àn ko it'aà ts'e 'én-na, tikoá' an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-nà, kosobà-na k'e nga kitjojen jngòò k'a nga skoe xítà kjoajeya-nà, skoe kjoajeya-là Na'èn-nà tikoà skoe kjoajeya-là ts'e àkjalé tsjee-là Nainá.

²⁷ Xi okixj, k'oqá xán-nò, ijndé tit'sajnajiùn i'nga xítà xi mìkiù kiyá skanda k'e nga skoe kó s'in otíxoma Nainá.

Kiú komà k'e nga jè Jesúsjahatjìya i'ñó isén-là kóhokji yijo-là

(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

²⁸ Tjín-là tsà kó jiùn nàchrjein nga tsibénojmí 'én koi, Jesúsjahatjìya i'ñó isén-là Nainá. Kìlkò Pedro, Juan kó Jacobo.

²⁹ K'e nga tichjat'aà-là Nainá, Jesúsjahatjìya i'ñó isén-là; jè nikje-là 'ñó kjòchroba; tsí ote tsatsejèn.

³⁰ Jò xítà x'in tsatsejèn xi nchijoókjoò Jesúsjahatjìya, jè Moisés kó Elías.

³¹ Xítà koi, tsí ote choòn kjoajeya-là nga jngòò itjandii ñánda jncha. Nchijøya-ne nga jè Jesúsjahatjìya, jye tífi sikatasón kjoà jáñ Jerusalén nga ya kiyá.

³² Jè Pedro kó xítà xíkjín, tsí 'ñó nijñá-là, tànga k'e nga jye kitjààxìn-là nijñá kitjseèkon kjoajeya-là Jesúsjahatjìya i'ñó isén-là Nainá.

³³ K'e nga jye chinchat'aà xìn-là Jesúsjahatjìya koi, jè Pedro kitsò:

—Maestro, ndaà tjín nga j titsajnaá. Kíndaá jàñ ni'ya xkójndà, jngòò tsiji, jngòò ts'e Moisés, jè xi jngòò ts'e Elías.

Jè Pedro tà k'oqá kitsò, mì tì kìi beè-ne kó s'in kichjá.

³⁴ Tík'e-né nga tichjá Pedro, j'ù jngòò 'nguién-là ifi xi tsibí'ma xítà koi. K'e nga jahas'en-jiùn ifi, tà kitsakjòn-né.

³⁵ Ya jiùn ifi kina'yà jngòò-là 'én xi kitsò:

—Jè jèe xi ki'ndí-na xi 'ñó matsjake, jè tjiná'ya-là.

³⁶ K'e nga jye kina'yà-là 'én koi tà jè tajngoò sijna-isa Jesúsjahatjìya. Nàchrjein koi jñà xítà-là jyò tsibitsajna, njimé 'én xi kichjá, mitsà yá xítà tsibénojmí-là kjoà xi kitjseé.

K'e nga jè Jesúsjahatjìya i'ñó isén-là neijí tijíin iníma-là

(Mateo 17:14-21; Marcos 9:14-29)

³⁷ Xi komà inchijòn, k'e nga itjojen-jno-ne nindoò, 'ñó kjín xítà kisatiükjoò.

³⁸ K'eé jngòò xítà xi ya tijnajiùn-là xítà kjún, 'ñó kichjá, kitsò-là Jesúsjahatjìya.

—Maestro, tibitsi'bà-lè nga chítsajen-là kí'ndí-nà xi tà jè tajngoò-ne.

³⁹ Jngòò iníma ch'o-là neijí tsobá'ñò; tà nitoón kjindáya, ikjoàñ 'ñó síkatsé yijo-là; ochrje ndáxó tso'bà; tse kjo'in tsjá-là, mìkiù xátí tsjeiùn.

⁴⁰ Kàbtsi'bà-là jñà xítà xi kota'yàt'aà-lè nga kàtachrjekàjiùn iníma ch'o xi tijíin yijo-là, tànga mìkiù kómala.

⁴¹ K'eé kichjá Jesúsjahatjìya i'ñó isén-là neijí tijíin iníma-là:

—Jñò, xítà xi mìkiù mokjeiùn-nò it'aà ts'àn, xi ch'o 'nè. ¿Skanda mé nàchrjein kótijnakó-nò koà ska-na kjoà-nò? Nchrohókoji kí'ndí-lè ijndé.

42 K'ę nga tincrobá chrañà jè ti, jè iníma ch'o-lə neii, tsajndoöt'aà nangui, ikjoàn kisikatsé yijo-lə; tænga jè Jesús, tsohotíkə jè iníma ch'o-lə neii; ikjoàn kisindaà-ne jè ti; kisìngatsja-ne na'èn-lə.

43 Ngats'iì xítə tà kjoxkón-lə jè kjoajeya-lə Nainá.

*K'oqá s'ín tsibénojmí Jesú斯 kjoabiyaà-lə xi ma-ne jò k'a
(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)*

Ngats'iì kjoa xi kis'iìn Jesús, tikoáà tà kjoxkón-lə ngats'iì xita. Jesús kitsò-la jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə:

44 —Ndaà tjiná'yaà jñà 'én koi; kì njchàajiìn-jèn: 'An xi Ki'ndí-lə Xítə xan-lə yijo-na yaá sìngatsja-na xítə nguixkon xitaxá.

45 Jñà xita-la mìkiì kjòchiya-la jè 'én xi kos'ín kitsò-la. Nainá tsibí'ma-né nga mìkiì kjoahas'en-jiùn-lə; tà kitsakjòn-né, mìkiì kiskònanguilə Jesús kó tsòya-ne 'én xi tsibénojmí-lə.

*Yá xítə xíkjín xi kíjna ítjòn
(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)*

46 Xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús, tsibits'iə nga tsajoóya-ne yá xítə xíkjín xi kíjna ítjòn.

47 Jesús, k'ę nga kijtseè koni s'ín nchisíkítsjeèn, kiskoé jngòò ndí ti, kisikijnat'aà-lə yijo-lə,

48 kitsò-la:

—Nitá yá-ne xi it'aà ts'ən skoétjò jngòò ndí ti koni jè, 'aán xi skoétjò-na; jè xi skoétjò-na, tikoáà skoétjò-né jè xi kisikasén-na. Koií kjoa-lə, jè xi lsə nangui tijna xi ya tijajin-nò, jè-né xi lsə tijna ítjòn.

*Yá xi kondra-lə Cristo ko yá xi xítə ts'e
(Marcos 9:38-40)*

49 Juan kitsò:

—Maestro, k'ya jngòò-jen xítə xi ko 'ín-lè ochrjekàjìn iníma ch'o-lə neii xi tíjìn yijo-lə xítə; mìkiì kits'iìnde-lajen nga mìtsà xítə tsaján xi jñà fit'aà-ná.

50 Jesús kitsò-la:

—Kì bichakjáya-là. Jè xi mìtsà kondra tsaján, xítə tsaján-ná.

K'ę nga jè Jesús tsohotíkə Jacobo ko Juan

51 K'ę nga jye kjochrañà nachrjein nga kjoj ijangòò k'a-ne Jesús ján ngajmiì, 'nó ts'i beé-lə ikon nga kii ján Jerusalén.

52 Kisikasén ítjòn i'nga xítə-la jngòò naxandá jtobá ján nangui Samaria. Kì kátsjil'nde ñánda sjílkjáya.

53 Jñà xítə Samaria mìkiì kitsjaà'nde-lə nga jyeé tíjìn-lə nga ján nchifi Jerusalén.

54 Xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús, Jacobo ko Juan, k'ę nga kijtseè nga mìkiì kitsjaà'nde-lə kitsò:

—Na'èn, 'za mejèn-lè nga k'oq kixón-jen nga kàtjanchrobá-jen ni'ín xi ts'e ngajmiì nga kàtjehesòn xítə koi koni s'ín kis'iìn Eliás?

55 Tænga jè Jesús kisikájti'a, tsohotíkə. Kitsò-la:

—Jñò, mìkiì tijìn-nò yá ts'e iníma xi kàtsjá-nò kjohítsjeèn jè.

56 'An xi Ki'ndí-lə Xítə xan-lə yijo-na, mìtsà koi xá j'i-na nga kàtachija iníma-lə xítə; jè-né nga kàtitjokàjìn kjo'in.

Ikjoàn xin naxandá kii.

*Jè xi mejèn-la nga kijtingui-la Jesús
(Mateo 8:19-22)*

57 K'ę nga nchifiya ndiyá, jngoo xita kitsò-lä:
—Na'èn, kijtingui-lè nítä ñánda-ne nga k'oín.

58 Jesús kitsò-lä:

—Jñá ñinda, tjín-la nguijo ñánda oyijò; tikoá jñà njse tjín-la tjé; tanga 'an xi Ki'ndí-lä Xita xan-la yijo-nä, tsjìn-na i'nde ñánda síkjáya.

59 Jesús kitsò ijngoo-lä xita:

—Nchrobátjingui-ná.

Jé xita xi oki'mì-lä kitsò:

—Na'èn, tjii'nde-ná nga itjòn kjián kíhijñaa nq'èn-nä.

60 Jesús kitsò-lä:

—Jñá mik'en kátihiju mik'en-lä; ngaji t'in, tika'bí 'én kó s'ín otíxoma Nainá.

61 Ijngoo xita xi k'oä tì kitsò:

—Kjítjingui-lè ngaji Na'èn, tanga tjii'nde-ná nga kjián síhixat'aà ítjoàn jñà xita xi títsajna ni'ya-nä.

62 Jesús kitsò-lä:

—Nijngoo xita xi ijton íts'ín tíkotsejèn-ne komá sikitason xá-lä Nainá nga jè tíhotíxoma. K'oä ngaya-lä tsà jngoo xita xi tísíkon nchräjä, tsà ijton íts'ín tíkotsejèn-ne, mikiù komá siixá.

10

Xá xi kits'iì-lä xita xi jàn-kaàn ko te ma-ne

1 K'ę nga jye komà kjoä koi, Na'èn-ná Jesús kitsjaà-lä xá nguì jàn-kaàn ko te xita xi k'ejí. Jò jò kisikasén itjòn nga kijindà naxandá ko i'nde ñánda nga isák kjoj jè.

2 Kitsò-lä:

—Xi okixi, 'ñó tse xá tjín xi it'aà ts'e 'Én-lä Nainá koni s'ín ma k'ę nga kjin tsojmì majchá, tanga jñá xita chí'nda xi síxá, chiba ma-ne. Titsi'ba-lä jè Nei-lä xá, kátaśikasén-isa xita chí'nda xi kojíxkó tsojmì koi.

3 Tanguió; 'qán siikasén-nò koni orrè ki'ndí ya ijìùn-lä cho tsején.

4 Kì chijtsa tqn ch'aà, kì naxá nq'yaá ch'aà, nì xoxté tsjayaà; tikoá mikiù yá xita xi nihixat'aà ya iya ndiyá.

5 Nítä ñánda ni'ya nga kitjás'een, itjòn k'oä tixón: "Nchán káta'se ni'ya jè."

6 Ni'ya jè, tsà tjín xita xi ok'ìn-lä nga s'e-lä kjoä'nchán, kitasòn-né; tsà majin, mikiù kitason.

7 Titsajna ya ni'ya ñánda kitjás'een; kì xkxi jáni ni'ya ongió, chinée, t'iqo mé tsojmì xi tsjá-nò. Jè xita xi síxá mochjeén-né nga k'oj-lä chíjila.

8 K'ę nga kijchoò jngoo naxandá ñánda tsjá'nde-nò, chinée mé tsojmì xi tsjá-nò.

9 Tsà tjín xita xi xk'én, tjindaà-nò; koatin-lä: "Jye kjochrañàt'aà-nò nga jchaa kó s'ín otíxoma Nainá."

10 Tsà jngoo naxandá ñánda kijchoò, tsà mikiù tsjá'nde-nò, tijtjayaà ndiyá, koatin-lä:

11 "Skanda jè chijo-lä naxandá-nò xi kátsobà'ñó ndsokoò-jen, kítasajneè-nòjen koni jngoo seña nga mì tì kí sis'in-nòjen. Tanga kátaśijìù-nò nga jye kjochrañàt'aà-nò nga jchaa kó s'ín otíxoma Nainá."

12 K'oä xán-nò, naxandá jè, isák tse kjo'in s'e-lä jè nachrjein k'ę nga sindaajíùn-lä xita, mì k'oäá-ne koni jñá xita ts'e naxandá Sodoma.

**Mé kjo'in xi tjoé-lə naxəndá xi mìkiù sikhahatjìya kjohitsjeèn-lə kjoaq ts'e jé-la
(Mateo 11:20-24)**

13 'ilma xó-nò jñò, xita naxəndá Corazín! ilma xó-nò jñò, xita naxəndá Betsaida! Tsà ya-làne naxəndá Tiro ko Sidón nga k'oas'ín kis'iaàn kjoxkón xi ndaa-tjín xi komà ya jjiuin naxəndá tsajòn, tsà jñà xítä Tiro ko Sidón kijtseè, jyeé-la nikje naxá ílká kó chijo ni'ín titsajíin koni seña nga jye kisikájno jé-lə nga mì tì jé ótsji-ne.

14 Tanga jé nachrjein nga sjindaàjiìn, lsáá tse kjo'in s'e-nò mì k'oqáá-ne koni jñà xítä naxəndá Tiro ko Sidón.

15 Jñò xi xítä naxəndá Capernaum tsajòn, ja k'oqá s'ín mokjeiín-nò nga jchaxkón-nò ján ngajmii? Majin, yaá kítsajnajñoò j'nde ñánda tjín kjo'in.

16 'Jé xi 'nchré-nò, 'qán xi 'nchré-na; jé xi kochrjengui-nò, 'qán xi ochrjen-gui-na; jé xi kochrjengui-na, jé ochrjengui xi kisikásen-na.

Mé-ne kjötsja-la jñà xítä xi jàn-kaàn kó te ma-ne

17 J'ii-ne jñà xítä xi jàn-kaàn kó te ma-ne. 'Nó tsja tjín-lə, kitsò:

—Na'én, xi it'aà tsiji, skanda jñà inimá ch'o-lə neijí síkitasòn-najen.

18 Jesús kitsò-lə:

—Kixíí kjoaq, kijtseè-ná jé xítä neijí koni kji ni'ín ch'óón kji nga kiskaàngui it'aà ngajmii.

19 'An, jyeé kitsjaà-nò kjotíxoma kó nga'ñó nga kóma kíñchanè ye kó cho na'yá, nga sükijnee-là ngats'iì nga'ñó-lə xítä neijí xi kondra tsajòn; nímé xi ch'o siilkó-nò.

20 Tanga kì matsja-nò nga jé inimá ch'o-lə xítä neijí síkitasòn-nò; jé xi kàtatsja-nò nga jye tjín-nò j'nde ján ngajmii nga jyeé ya tjít'aà 'ín-nò.

**Mé kjoaq-ne ngajé Jesús kitsjaà-la kjondaà Na'én-la it'aà ts'e xítä-la
(Mateo 11:25-27; 13:16-17)**

21 Tijé-ne hora, Jesús, tsjaá komà-lə xi it'aà ts'e Inimá Tsjeè-lə Nainá; kitsò:

—Na'én, xi tsiji ngajmii kó tsiji isò'nde, tsjaà-lè kjondaà nga jñà kjoaq koi tsibi'ma-lə jñà xítä xi tjín-lə kjoachjine ko xi 'ñó tjín-lə kjohitsjeèn nga jñà tsakoò-lə xi taxkì ndí xítä imá kjoaq. Jon, Na'én, nga k'oqá s'ín kjómejèn-lè.

22 'Ngats'iì kjoaq ts'e kjotíxoma, 'aán kisìngatsja-na Na'én-na. Mítśà yá xi beèxkon yá-né xi Ki'ndí-lə ma, tajngoò jé xi Na'én ma; tikoqá mítśà yá xi beèxkon yá-né xi Na'én ma, tajngoò jé xi Ki'ndí-lə beèxkon, kó jé Ki'ndí-lə kokò-lə jñà xítä xi jé mejèn-lə nga skoexkon, yá-né xi Na'én ma.

23 Jesús kisikájna'a xítä xi kota'yá-aà-lə, tà jñà kiichjat'aà xìn-lə, kitsò-lə:
—Mé tà ndaa-lə jñà xítä xi xkon nchibéè-ne koni s'ín titsa'yaà jñò.

24 K'oqá xán-nò, kjin xítä xi kiichjá ngajo-lə Nainá, tikoqá kjin xítaxá itjòn xi kjòmejèn-lə nga skoë jé kjoaq xi jñò titsa'yaà, tanga mìkiù kijtseè; tikoqá kjòmejèn-lə nga kji'nchré jé xi titsana'yà, tanga mìkiù kii'nchré.

Xítä samaritano xi ndaa xítä

25 Jngoo xítä chjine xojon ts'e kjotíxoma-lə Nainá xi kiskiù Moisés kíikon Jesús nga mejèn-lə skónaçhan-lə, kitsò:

—Maestro, ¿mé kjondaà xi s'iaàn nga kíñnakon inimá-na nítä mé nachrjein-ne?

26 Jesús kitsò-lə:

—¿Mé xi tjít'aà jé xojon ts'e kjotíxoma-lə Nainá xi kiskiù Moisés? ¿Kó tsò xi bixkejjiün?

27 Jé xítä chjine xojon kitsò:

—“Titsjachi Nq'èn-ná xi Nainá 'mì-lä nga kó iníma-lè, kó nga'ñó-lè, kó kjohítsjeén-lè; koá tís'ín titsjachi xítä xinguíi koni tsà tì yijo tsíji-ne.”

²⁸ Jesús kitsò-lä:

—Ndaà kànokjoì. Tsà k'oqás'ín s'iin, kijnakon-né.

²⁹ Jè xítä chjiné xojon mejèn-lä nga ndaà sìlkíjna yijo-lä 'én xi kiskònangu; jngoo k'a kiskònangu-lä Jesús, kitsò:

—¿Yá-né xi xítä xinguíqa?

³⁰ Jesús kitsò:

—Jngoo xítä tífién ján ndiyá Jerusalén skanda Jericó. Ya iya ndiyá tsibichjoà-lä xítä chijé. Tsafaá'an tsojmì-lä kó nikje-lä. 'Ñó kisiki'on. Ikjoàñ yaá kisikájna k'en ya iya ndiyá.

³¹ Tijé-ne ndiyá, k'e chibä-lä jahajen jngoo no'mii, tanga k'e nga kijtseèxkon nga ya kjinaya ndiyá xítä xi kits'l'on, ta jahat'aà xìn-la.

³² Tik'ee-ne ja jngoo xítä levita [xi iya ingo síxá] k'oqá tì kis'iin k'e nga kijtseèxkon xítä jè nga kjinaya ndiyá; tikoáà tì jahat'aà xìn-la.

³³ Tanga k'e nga ijchò jngoo xítä Samaria [xi xítä kondrà-lä xítä judío] nga koá tís'ín tifíndiyá jè, k'e nga kijtseèxkon, kjöhimakeè-né.

³⁴ Kii kasit'aà chrañña-lä. Kisixkiù-lä; kisikaàjno asítì kó xán ñánda kitii-lä. Ikjoàñ tsibítéjìün; kisikijnasòn-lä kohòyo-lä; kii k'oqá ni'ya ñánda nga ma nílkjáyaa. Jè kisikindä.

³⁵ Xi komà inchijón k'e nga jye tífi-ne jè xítä Samaria, tsibichjí-lä nei-lä ni'ya, kitsjaà-lä ton koni tjín chjí-lä chjínda xi jò nachrjein; kitsò-lä: “Tikindä-ná xítä jè. K'e nga kjoí ijngoo k'a-na kichjíá tsà isà tse sìlkje.”

³⁶ Ngaji, ¿kó si? Ingaján xítä koi, ¿yá-né xi xíkjín jè xítä xi kisiki'on chijé?

³⁷ Jè xítä chjiné xojon kitsò:

—Jè xi xíkjín, jè xítä xi kjöhimakeè.

Jesús kitsò-lä:

—Ngaji, k'oqá tís'ín t'iin.

K'e nga jè Jesús tsibíjna ni'ya-lä María kó Marta

³⁸ Jesús k'e nga tjímaya-isá iya ndiyá, ijchò jngoo ndí naçàndá jtobá ñánda tijna ni'ya-lä chjoón xi 'mì Marta. Yaá kitsjaànde-lä nga tsibíjna.

³⁹ Jè Marta tijna ijngoo-isá chjoón ndichja xi 'mì María. Jè María tsibíjnat'aà ndsoko Jesús nga kii'nchré-lä 'én xi tibéngomí.

⁴⁰ Tanga jè Marta, 'ñó tísíkjáno xá xi tjín-lä. Kii kasit'aà-lä Jesús, kitsò-lä:

—Na'èn, ¿a mì makájno-lè nga jè xinguíqa tajngoo síkjína-na nga s'iaàn xá? Kot'in-lä kàtasíchját'aà-na.

⁴¹ Jesús kii chja kitsò-lä:

—Marta, Marta, tsí ndaà níkájnoi, tsí ndaà bìnè-lä xá yijo-lè.

⁴² Tà jngoo kjoá xi 'ñó mochjeén. Jè María ndaà tjín xi kòfaájìün; niyá xi kjoáxin-lä kjoá jè.

11

K'e nga jè Jesús tsakóya kjoá ts'e nga bitsi'baá (Mateo 6:9-15; 7:7-11)

¹ Jngoo k'a, Jesús tijna jngoo i'nde ñánda tichjat'aà-lä Nainá; k'e nga jye kii chjat'aà-lä, jngoo xítä xi kota'yàt'aà-lä kitsò-lä:

—Na'èn, takóya-nájen kó s'in kinókjoat'aà-läjen Nainá koni s'in kis'iin Juan nga tsakóya-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä.

2 Jesús kitsò-lá:

—K'ę nga kínókjoat'aà-lá, k'oqá s'ín tixón:

Ná'én xi tijni ngajmiì, kàtayaxkón-lá kjojeya-lé nga tsjeè tijni.

Kàtjanchrobá kjotíxoma-lé.

K'oqás'ín kàtama i jt'aà nangui koni s'ín mejèn-lé nga kóma, koni s'ín ma ján ngajmiì.

3 Tjií kjit'aà-nájen njñø xi mochjeén-najen nga nachrjein inchijòn.

4 Tijchàat'aà-nájen jé-najen koni s'ín njchàat'aà-lajen ngats'iì xítä xi ch'o siko-najen.

Kì kii bii'ndi yá xi mejèn-lá nga kot'aà-najen nga kinchátsji jé-jen.

5 Jesús kitsò-isa-lá:

—Jñò, tsà tjín jngoo-nò amigo, tsà osen nítjen onguíchoòn, tsà k'oín-lá:
“Amigo, tíkiña jàn-ná inchrabajín-lé,

6 jngoo amigo-ná kof'iìkon-na koa tsjìn-na mé xi tsjaà-lá.”

7 Tsà jé amigo xi tijna inga ni'ya, tsà kitso: “Kì 'an njiti-ná. Jé xotjoa ni'ya jyeé tichjoajto. Jñà ndí ixti-ná ko 'an jyeé kinikjáya-jen. Míki kóma kósítjeen nga tsjaà-lé tsojmì xi mochjeén-lé.”

8 K'oqá xán-nò, nás'ín majìn-lá nga osítjen nga amigo tsajòn, tsà 'ñó sisìi-lá, chaán kósítjen. Tsjá yiye mé xi mejèn-nò.

9 'K'oqá xan-nò: Tijé mé xi mejèn-nò, jé Nainá tsjá-nò; tjinchátsjioò Nainá, sakó-nò; tinokjoat'aà-lá Nainá mé xi mejèn-nò mé-ne skíx'a'nde-nò koni jngoo xotjoa.

10 Ngats'iì xítä xi síjé, tjoé-lá, jé xi ótsji, sakò-lá ko jé xi chjat'aà-lá Nainá, tjáx'a'nde-lá koni jngoo xotjoa.

11 'Jñò xi na'én 'mì-nò, tsà inchrabajín sijjé-nò ixti-nò, ¿a ndajoó k'oi-lá? Majìn. Koá tsà tìn sijjé-nò, ¿a yeé k'oi-lá? Majìn.

12 Tsà chjoo sijjé-nò, ¿a cho na'yá k'oi-lá? Majìn.

13 Jñò, nás'ín xítä xi ch'o 'nè, ma-nò 'biì-lá ixti-nò tsojmì xi ndaa kjoàn; jé Na'én-nò xi tijna ngajmiì, isaqá nítton sìls'in-nò nga tsjá-nò Inimá Tsjeè-lá tsà jñò sijét'aà-lá.

Jngoo ni'ya xi jöya tjín

(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

14 Jesús, tihochrjejìùn inimá ch'o-lá neijí xi tijìùn inimá-la jngoo xítä xi mikiì ma chja. Xítä jé, k'ę nga jye itjokajìùn jé inimá ch'o-lá neijí, komà kíichjá-ne. Jñà xítä xi nchikotsejèn, ta kjókxón-lá jé kjoa jé.

15 Tanga tjín i'nga xítä xi kitsò:

—Jé xita sko-lá xítä neijí xi 'mì Beelzebú, jé tsjá-lá nga'ñó nga k'oqás'ín ochrjekajìùn inimá ch'o-lá neijí xi tijìùn inimá-la xítä.

16 Tjín i'nga xítä xi mejèn-lá skót'aà tsà kixí kjoa nga Nainá kisikasén Jesús; kisijé jngoo-lá seña xi jeya tjín xi jt'aà ts'e Nainá nchrobá-ne.

17 Jesús, tík'ęe kijtseèya-lá koni s'ín nchisiktsjeèn xítä koi, kitsò-lá:

—Ngats'iì naxandá xi jöya tjín nga kondra títsajna-lá xíkjín, ti yijo-láá tísíkixòña-ne; tikoáqá tsà jngoo ni'ya xítä xi jöya tjín nga kondra títsajna-lá xíkjín tikoáqá jngoo k'a tsjohoba xita.

18 Tsà tikoá jé xítä neijí, tsà jöya tís'ín xi tijè-ne yijo-lá. ¿Kós'ín koma s'e-lá nga'ñó nga kótxoma? Jñò, bixón-nò nga 'an, kóó nga'ñó-lá Beelzebú ochrjekajíñaa inimá ch'o-lá neijí.

19 Tsà k'oqas'ín tjín kjoaq, jñà xítá tsajòn, qyá xi tsjá-lá nga'ñó k'e nga ochrjekàjiùn nejí? Koií kjoaq-lá, tijñà-ne xítá-nó keénojmí nga mìtsà kixi kjoaq nga jè sko-lá nejí sìkjeén.

20 Tanga 'an, k'e nga ochrjekàjñaa inímä ch'o-lá nejí xi tijùn inímä-lá xítá, jè Nainá tsjá-na nga'ñó. Jè kjoaq koi tsòyaá-ne nga Nainá, jyeé i titóhotíxoma ijt'aà nanguí.

21 K'e nga jingoò xítá xi tjín-lá nga'ñó ko tjín-lá kichá, ko ndaà síkinda ni'ya-lá, ndaà jncha tsojmì xi tjín-lá.

22 Tanga tsà kjoój jingoò xi k'ejí xítá xi isá tse nga'ñó tjín-lá, sìjkijne-lá, kjoaq'an yije kichá xi ma'ñót'aà takòn, ikjoàn sìjkjöya yije tsojmì xi tjín-lá; kikjó-né.

23 'Niton yá xítá-ne xi mì 'an fit'aà-na, jè-né xi kondra-na; koa nítá yá xítá-ne xi mìkiù síchját'aà-na nga bíxkóyakó-na xítá xi ts'an kóma, jè tísítsjohoba xítá.

*Mé xi mat'in xítá k'e nga f'iì ijingoò k'a-ne inímä ch'o-lá nejí
(Mateo 12:43-45)*

24 K'e nga jingoò inímä ch'o-lá nejí bitjokàjiùn inima-la jingoò xítá, yaá ojmee i'nde ñánda kixi choón, ótsji'nde nga sìjkjáya. K'e nga mìkiù sakó'nde-lá, ijingoò k'a siksitsjeén, tsò: "Kjín-la ijingoò k'a-ná ni'ya-ná ñánda inchrobà-na."

25 K'e nga bijchó ijingoò k'a-ne ni'ya-lá, beè nga ndaà kisatiicha ko tsjeè choón.

26 Ikjoàn fikjaá ngui itoo xíkjín xi isá ch'o s'ín. K'eqé fahas'en-jìn inímä-lá xítá jè; yaá bitsajna. Xítá jè, isá 'ñó ch'o bijna koni s'ín tsibijna nga sa ítjòn.

Yá xítá-ne xi isá 'ñó ndaà-la

27 Tík'e-né nga tibénojmí Jesús jñà kjoaq koi, kiichjá jingoò chjóón xi ya tijñàln-lá xítá kjin, 'ñó kiichjá, kitsò:

—¡Mé tà ndaà-lá jè chjóón xi kisikatsejèn-lè isò'nde tikoaq kisikaki-lè!

28 Jesús kitsò:

—¡Isáá ndaà-lá jñà xítá xi 'nchré 'én-lá Nainá, tikoaq síkitasòn!

Xítá xi kisijé jingoò kjoqxkón

(Mateo 12:38-42; Marcos 8:12)

29 K'e nga jye kókjín xítá ñánda tijna Jesús, tsibíts'iá nga kitsò:

—Xítá xi tjín náchrjein i'ndeij, ch'oó s'ín; sijé jingoò seña xi it'aà ts'e Nainá, tanga njingoò seña skoe. Tà jè skoe seña ts'e Jonás.

30 Koni s'ín komat'in Jonás, jñà xítá naxandá Nínive kijtseè jingoò kjoqxkón xi ndaà tjín, 'an xi Kíhdí-la Xítá xan-lá yijo-ná, k'oqá tis'ín tjín jè kjoaq xi sa komat'ian; jñà xítá xi tjín i'ndeij skoeé kjoqxkón xi ndaà tjín.

31 Jè chjóon ítjòn xi ya otíxoma nangui sur, kosítjen-né jè náchrjein k'e nga kojindaajiùn Nainá; jè tsját'in 'én jñà xítá xi tjín náchrjein i'ndeij, koií kjoaq-lá nga kjin nangui j'ii-ne nga j'ii 'nchré-lá kjoachjine-lá Salomón; tanga náchrjein i'ndeij, 'an xi tichjákó-nò, isáá 'ñó jeya tijnaa mì k'oqá-ne koni Salomón.

32 Jñà xítá naxandá Nínive kosítjen-né jè náchrjein k'e nga kojindaajiùn Nainá; jñà tsját'in 'én jñà xítá xi tjín náchrjein i'ndeij, koií kjoaq-lá nga kisikájno jè-lá nga mì ti jé tsohótsji-ne k'e nga kichjaya 'én-lá Nainá Jonás; tanga náchrjein i'ndeij, 'an xi tichjákó-nò, isáá 'ñó jeya tijnaa mì k'oqá-ne koni Jonás.

*Ní'in xi shiseèn-la xítá
(Mateo 5:15; 6:22-23)*

33 'Nijngoo xítä xi síkíjna'ma k'ë nga jngoo ni'ín bí't'a'í. Mìtsà kaxä síkíjnangui; síkíjna'nga-né, candelero síkíjnaya mé-ne nga kohiseèn yije-lä xítä xi fahas'en ni'ya.

34 Jñà xkoáán, jè ma ni'ín xi silihiseèn-lä yijo-ná; k'ë nga ndaà tsejèn-ná, iseèn choòn yije-lä yijo-ná; tængä tsà mìkiù ndaà tsejèn-lä xkoïn, jñò choòn-lä yijo-lè.

35 Ndaà chítsejìn, ¿a ndaà tíjna iníma-lè? ¿A iseèn choòn-lä? ¿A xi jñò choòn-lä?

36 Tsà iseèn choòn kóhokji yijo-lè, tsà mì ñánda tjít'aà xi jñò choòn, ndaà kójtsejìn k'oqá ngaya-lä koni tsà jngoo ni'ín xi 'ñó tití tísíhiseèn-lè.

K'ë nga jè Jesúis kisikaká-lä xita fariseo ko xita chjine xojon ts'e kjotíxoma-la Nainá

(*Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40; Lucas 20:45-47*)

37 K'ë nga jye kíuchja Jesúis, jngoo xítä fariseo kíuchja-lä nga mejèn-lä kokjen-ko ya ni'ya-la. K'ë nga jahas'en ni'ya Jesúis, tsibijnat'aà ímixa.

38 Jè xítä fariseo, tà k'oqá komà-la nga kítseè nga jè Jesúis, mìkiù kisíhitasòn kjotíxoma xi xkón tjín, mìkiù tsaníjno tsja nga tsakjén.

39 Kíuchja Nà'én-ná Jesucristo, kitsò-lä:

—Jñò, xi xítä fariseo 'mì-nò, oníjnoò chítsín-nò ko chrobä-nò ya ìsò'nga-la, tængä ijíin iníma-nò, 'ñò fahajíin-nò nga chjaà'an-lä tsojmì-lä xítä xi k'ejí tikoáá binchaàtsjio kjoä xi ch'o tjín.

40 Jñò xi xítä tòndo 'mì-nò. ¿A mì ijíin-nò: Nainá, k'ë nga tsibíndaà ìsò'nga yijo-la xita, tikoáá tijè-ne xi tsibíndaà iníma-la?

41 Tijí-lä xítä ìma kjondaà xi ijíin iníma-nò mé-ne nga tsjeè kitsajnaà nguixkon Nainá.

42 'Ìlma xó-nò xi xítä fariseo 'mì-nò! Nga ma-nò bichjí-lä Nainá xi teya oko-la ts'e xkä menta ko xkä ruda ngats'iì xkä xi ma chine, tængä mìkiù kjoä kixi nükoo xítä; mìkiù tjöcha 'yaà Nainá. Koíi kjoä xi 'ñó mochjeén nga kitasòn; tikoáá mochjeén-né nga kitasòn jñà kjoä xi i'nga.

43 'Ìlma xó-nò xi xítä fariseo 'mì-nò! Nga mejèn-nò nga jñò kitisanè íxile xi jncha itjòn ya ni'ya jingo sinagoga, tikoáá mejèn-nò nga skoexkón-nò xítä xi k'ejí, ndaà sijxat'aà-nò ya nditsin.

44 'Ìlma xó-nò jñò xítä xi okoöya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés ko xi xítä fariseo 'mì-nò xi jò ma ìsén-nò! K'oqás'in titsjoò koni kjoän ngajo-lä mik'en nga mìkiù tsejèn; k'ë nga binchimásòn xítä, mìkiù beè mé xi jnchaya.

45 K'ëé kitsò jngoo jñà xítä chjine xojon:

—Maestro, k'ë nga k'oqás'in nokjoi, tikoáá 'on nokjoàko-nájen.

46 Jesúis kitsò:

—Tikoáá, 'ìlma xó-nò jñò xi xítä chjine xojon 'mì-nò! Nga bìnè-lä kjotíxoma-nò xítä xi k'ejí xi 'ñó 'in tjín nga mìkiù chûkjoä-lä nga síkitasòn, tængä jñò, nj itsé nichját'aà-lä.

47 'Ìlma xó-nò xi bindaà chrjó-lä mik'en ts'e jñà xítä xi kíuchja ngajo-lä Nainá! Jñà xítä jchíng-a-nò kisik'en.

48 K'oqás'in bitjo kixi kjoä nga tjíngoo-takòn nga xítä jchíng-a tsajòn kisik'en xítä koi, koä jñò, bindaà chrjó-lä mik'en.

49 'Xi kjohitsjeèn ts'e Nainá kitsò-né xi it'aà ts'e xítä jchíng-a-nò ko tsajòn: "Siikasén xítä xi kíuchja ngajo-nä ko xítä xi 'an kotoìxáya-lä; tængä tjín xi sìk'en koä tjín xi kondrà kjoí tjingui-la."

50 Nainá kindaqá sijé-lä jñà xítä xi tjín j'ndeí, jní xi kixíteèn ngats'iì xítä xi k'en xi kùchjä ngajo-lä Nainá skanda k'ë nga tísä kisindaà jsò'nde;

51 mats'iakö-ne Abel xítä xi k'en ítjòn skanda jè Zácarías xi jyehet'aà-ne nga k'en; jè xítä xi k'en ya j'nde jngoo osen-lä ñánda týna Ni'ya Tsjee-lä Nainá kó ñánda binchásón kjotjò xi tsjá-lä Nainá jñà xítä. K'oáá xán-nò, jè Nainá sijé-lä kindä jñà xítä xi tjín j'ndeí.

52 'Imä xó-nò jñò xítä xi okoöya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskì Moisés! Bin-chachjò-lä xítä xi k'ejí nga mìkìi kjoqhas'en-jíin-lä kjoä chjiné-lä Nainá; jñò, mìkìi bitjaas'en-jñoö kó mìkìi bii'nde-lä xi k'ejí xítä nga fahas'en-jíin kjoä chjiné-lä Nainá.

53 K'ë nga jye okitsò Jesúz jñà 'én koi, jñà xítä xi okoya kjotíxoma-lä Nainá kó xítä fariseo 'ñó tsibít'aà-lä nga kjin skoya kjoä kiskònangui-lä,

54 tikoä kisikindä nga skoe mé 'én xi kichjä-isa mé-ne nga kóma kohòngui-ne it'aà ts'e xítaxá.

12

Kjoä ts'e xítä xi jò isén tjín-lä

1 K'ë nga jye 'ñó kjin jmìi kòkjìn xítä, chibä-lä otíjno, otít'aà xíkjín, tsibits'ia Jesús nga kùchjä ítjòn-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä; kitsò-la:

—Tíkindaa yijo-nò it'aa ts'e xítä fariseo xi jò isén tjín-lä; kì k'oáá s'in komat'ioòn koni ma nq'yo san nga sísan xíkjín k'ë nga ótijìn-lä.

2 Nì mé tjín xi títtsa'ma xi mìkìi kótsjèn; ngats'iì xi tjí'ma, jcháa-lä.

3 Ngats'iì kjoä xi kinókjoä'maà k'ë nga nitjen, kiji'ncchré yije xítä k'ë nga nachrjein; jè kjoä xi ya kinókjoä'maà iya ni'ya-nò, ján jsò'nga ní'ya, 'ñó kiná'ya-la.

Yá-né xi kiskón-lä

(Mateo 10:26-31)

4 'Jñò xi amigo ts'an xan-nò, kì tsakjoòn-lä jñà xi ma-lä sík'en yijo-ná; k'ë nga jye ma, ní tì mé xi síko-isa-ná.

5 'An, k'oá xán-nò yá xi kiskón-lä; jè xi tiskón-lä, jè xi ma-lä sík'en-ná, ikjoàn tjí'nde-lä nga síkatjen-jíin-ná ñánda titi ní'ín xi ts'e kjo'in. K'oáá xan-nò, jè xi tiskón-lä.

6 'K'ë nga 'on ndí nise, saá jò ton satíjna-ne. Tanga Nainá, tjín-lä kindä. Nijngoo nise síjchàajiìn.

7 Xi it'aà tsajòn, isagá 'ñó tse chijí-nò mì k'oáá-ne koni nás'ín 'ñó kjin ma nise. Skanda tsjaskoò tixkeya yije-lä Nainá. Kì tsakjoòn-jèn, nga Nainá 'ñó ndaa s'in-nò kindä.

Jñà xi beekón Jesúz nga nguixkon xítä

(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 'Ngats'iì xítä xi tsjá 'én nga nguixkon xítä nga 'an fit'aà-na, tikoäá 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-ná, tsjaa-lä 'én jñà àkjale-lä Nainá nga xítä ts'an xan-la.

9 Tanga jè xi kjójna'mat'in-na nga nguixkon xítä, tikoäá sj'mat'in-né nga nguixkon àkjale-lä Nainá.

10 'Ngats'iì xítä xi ch'o tsò 'én xi kichhajno-na 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-ná, jchat'aà-lä jé-lä; tanga jñà xi kichhajno-lä Inimä Tsjee-lä Nainá mìkìi jchat'aà-lä jé-lä.

11 'Jñò, k'ë nga kjíko-nò xítä ya ni'ya jngó sinagoga, ya nguixkon xítä ítjòn ko ts'e xítaxá, kì makájno-nò kó s'ín kixón nga košíko yijo-nò mé 'én xi kjinókjoa.

12 K'ë nga kjíchò hora nga kjinókjoa, jè Inimá Tsjeé-lä Nainá, keénojmíya-nò kó s'ín kixón.

Xi ts'e kjoaq nchiná

13 Jngóò xítä xi ya týnajiùn-lä xítä kjìn, kitsò-lä Jesús:

—Maestro, kot'in-lä jè 'ndse kàtasíjöya tsojmì-lä xítä jchíngá-najen; xi 'an oko-na, kàtatsjá-na.

14 Tånga jè Jesús kitsò-lä:

—Ji amigo, mìtsà xítaxá tjín-na nga 'an sijöya-nò tsojmì xi tsajòn.

15 Jesús tikoá kitsò-isa-lä:

—Chítsejèn, tikoá t'een kindä yijo-nò; kì 'ñó kjìn tsojmì binchaàtsjioò i isò'nde; nga jngóò xítä, nás'ín 'ñó kjìn tsojmì tjín-lä, mìkiù sìlkijnakon tsojmì-lä.

16 Tikoá tsibénojmí jngóò-lä kjoaq xi mangásòn; kitsò-lä:

—Jngóò k'a jngóò xítä xi 'ñó nchiná, 'ñó kjìn tsojmì kòjchásòn nangui-lä.

17 Xítä jè, kisikitsjeèn; kitsò: “¿Mé xi s'iaàn? Tsjin-na ñanda kjinchaàxkoá tsojmì-na.”

18 K'ëé kitsò: “Jyeé be mé xi s'iaàn. Siikixòña ni'nga-na, ikjoàn kìndaà-isa xi isà iì kjoàn; yaá kjinchaàxkoá yije kóhotjín tsojmì xi kòjchá-na kó xi tjín-na.

19 Ikjoàn xán-lä yijo-na: Kjin tsojmì 'nchaxkó-na. Kjin nó kóma-lä; siikjáya, kókjeen, skiaa, siitsjakoqa isò'nde.”

20 Tånga jè Nainá kitsò-lä: “Ji xi xítä tòndo 'mì-lè, nijjen jè, kiyá-né. Tsojmì xi 'nchaxkó-lè, ¿yá ts'e kóma?”

21 K'oáá s'ín mat'in jñà xítä xi tà tsojmì ts'e yijo-lä bincháxkó koá mìtsà xítä nchiná nga nguixkon Nainá.

Kós'ín síkinda Nainá jñà xi xiti-la ma (Mateo 6:25-34)

22 Nga komà iskan Jesús kitsò-lä xítä xi kota'yàt'aà-la:

—Koií k'oá xan-nò: kì makájno-nò mé tsojmì xi chijneé nga sijchá yijo-nò kó mé nikje xi chikjá.

23 Isáá 'ñó tse chjí-lä nga titsajnakoaán i isò'nde koni jñà tsojmì xi ma chine. Tikoá yijo-ná, isáá 'ñó tse chjí-lä koni jñà nikje xi chikjá.

24 Chítsejèn-lä jñà nchráá; mì jnoó 'beé, mì nijin bincháxkó, tsjin-lä kaxa nojmé, tikoá tsjin-lä ni'nga; tånga jè Nainá tsjá-lä tsojmì xi kine. Jñò, isáá 'ñó chjí-nò mì k'oáá-ne koni jñà cho xi tjímajiún isén!

25 Jñò, nás'ín takó 'ñó sìkájno, ní itsé kóma sìkatone-lä nàchrjein-nò koni s'ín tjíndaà-lä Nainá.

26 Tsà mìkiù ma-nò nìkitasòn kjoaq xi chiba tjín, mé-ne nga jè nìkájno-nò kjoaq xi isà chjá tjín.

27 Chítsejèn-lä naxó lirio, kó s'ín majchá; mìkiù síxá, mìkiù ma-lä faña nikje; tanga 'an, k'oáá xan-nò, ndaaà tsà jè Salomón xi xítaxá ítjòn tsibljna nga 'ñó xítä jeya, mì k'oáá kjoàn nikje tsohòkjá koni kjoàn jñà naxó.

28 Nainá, k'oáá s'ín ndaaà kjoàn s'ín xka ijñá, xi jngóò nàchrjein tit'sajnakon ko xi ma nchijòn kotsjòojíin ni'ín. Jñò xi xítä 'mì-nò xi mìkiù ndaaà mokjeíin-nò, ¿a mìtsà isà nítón tsjá-nò Nainá nikje xi mochjeén-nò nga chikjá?

29 Jñò, kì nìkájno-jén; kì bixón-jén: “¿Mé xi chjineé; mé xi s'ioáá?”

30 Ngats'iì xítä isò'nde, k'oáá tjín tsojmì xi ótsji, tånga jñò, tijnaá-nò Na'èn xi Nainá; jyeé tijíin-lä nga kójtjín tsojmì xi mochjeén-nò.

31 Jñò, tjinchátsjioò kjoaq ts'ë Nainá koni s'ín otíxoma; ngats'iì tsojmì xi mochjeén-nò tikoáqá tjoésón-nò.

Tsojmì xi ñó tse chjí-lä ngajmìì (Mateo 6:19-21)

32 Jñò, xi ndí orrè-na xan-nò, kì tsakjoòn-jèn; k'oqá s'ín kiskoòsòn-lä Nainá nga jñò kotoxomakjoò ya ñánda tíhotíxoma Nainá.

33 Tatijnaà tsojmì xi tjín-nò; tjíi kjojtò-lä jñà xítä xi mochjeén-lä; k'ë nga tsà k'oqas'ín s'een, k'oqá ngaya-lä koni tsà nchisakó ngajo-nò chijtsa ton ján ngajmìì xi mikiì majchínga; sakò-nò tsojmì xi 'ñó tse chjí-lä ján ngajmìì ya ñánda mikiì kjoéhet'aà, mikiì bijchó chijé, tikoá mikiì síkje cho kixo.

34 Ya ñánda kjinchaftión tsojmì-nò, tikoáqá yaá sìjkitsjeén iníma-nò.

Chí'nda xi ndaà titsajnandaà

35 'Ndaà titsajnandaà nga sìkitasòn-lä Na'ën-ná koni jngòò xítä xi ndaà tikká xincho-lä ko ndaà tití ni'in-lä.

36 K'oqá s'ín ndaà titsajnakoòn koni jñà xítä chí'nda xi nchikoña-lä nei-lä xi s'ei kòfi ñánda kòbixan xítä, mé-ne k'ë nga kjoíi-ne, nei-lä ni'ya kichja, sìjkjane xotjoa ni'ya, ikjoàn skíx'a-la.

37 Mé tà ndaà-lä jñà xítä chí'nda xi titsajnakon k'ë nga kjoíi-ne nei-lä. Xi okixj, k'oqá xán-nò, jè sobà nei-lä skoé nikje ot'aà-lä nga kòòt'aà koa sìjkitsajnat'aà ímixa-lä, ikjoàn sìjkjén.

38 Mé tà ndaà-lä jñà chí'nda xi kóq'sín titsajnakon nás'ín jye ijchò osen nítjen, nás'ín jye nchrohós'e isén nga kjoíi-ne nei-lä.

39 Tíjiùn-nò tsà jngòò nei-lä ni'ya sìjiùn-lä mé hora kjoíi xítä chijé nga sìjkchijé-lä, kijnakon-né nga mikiì tsjá'nde nga kochijé-lä.

40 Jñò, k'oqá tjs'ín titsajnandaà; 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na, kjoíi lingoò k'a k'ë nga mikiì titsachiñà kjoaqá.

Chí'nda xi mì ndaà s'ín

(Mateo 24:45-51)

41 Pedro kiskònanguí, kitsò:

—Na'ën, jè kjoaq mangásòn xi tinokjoì, ¿a tà jiín xi otí'mì-nájen, a xi kóhotjín xítä?

42 Kitsò Na'ën-ná Jesús:

—K'oqá xán-nò yá-né xi chí'nda kixi xi tjín-lä kjoachjine nga jè nei-lä sìjkjina'nda jñà chí'nda-lä xi i'nga xi ya sítä ni'ya-lä mé-ne nga k'ë kijchò chibä-lä, sìjkjén chí'nda xíkjín.

43 Mé tà ndaà-lä jè chí'nda xi k'oqas'ín ndaà tísikitasòn k'ë nga kjoíi-ne nei-lä.

44 Okixjí xi xan-nò, nei-lä chí'nda jè, jè sìjkjina'nda yije tsojmì xi tjín-lä.

45 Tanga tsà jè chí'nda jè kítsø nga kókqo iníma-lä: "Nei-nä, kjin náchrjein kochrjein-lä nga kjoíi-ne." Ikjoàn koiits'iq nga skàan-kö chí'nda x'ín xíkjín, tikoá k'oqé-lä jñà chí'nda íchjín; kókjén, koaq skoí, koaq koch'i.

46 Chí'nda jè, kjoíi-ne nei-lä jè náchrjein kó jè hora k'ë nga mikiì tikoña-lä. 'Ñó tse kjo'in tsjá-lä; yaá sìjkjina'nda títasjna xítä xi mikiì mokjeiín-lä.

47 Jè chí'nda xi jye ndaà tíjiùn-lä mé xi mejèn-lä nei-lä, tanga mikiì bijnandaà, tikoá mikiì sítasòn koni s'ín sijé nei-lä, koíi jé xi kóma-lä nga 'ñó kója-lä nei-lä.

48 Tanga tsà jè chí'nda, tsà mikiì tíjiùn-lä nga kjo'in tjín-lä kjoaq xi ch'o tjín, isáá chiba kjo'in s'e-la. Jè xi tse kitjoé-lä, isáá tse sijé-lä; tikoá jè xi tse kjòngatsja, tikoáqá isáá tse sijé-lä.

*Mé xi komaya ni'ya-la xítá xi jè ngatjì-lá kjoa ts'e Jesús
(Mateo 10:34-36)*

⁴⁹ 'Koni jngòò ni'ín xi oká tjé kó síkijne-ngui xi tsjeè, koií xá j'í-na jít'aà nangui nga kjoaxin-lá jé-lá xítá mé-ne nga kotsjeè-ne. Tsí mejèn-na tsà jye titibasòn.

⁵⁰ K'oqá s'ín tjinè-na nga tse kjo'in kotojñaà; itsí ndaà makájno-na skanda k'e nga kítasòn!

⁵¹ ¿A k'oqá s'ín níkítsjeèn nga jè kjoa xi jílloqaa nga 'nchán kítsajna xítá? Majin, xán-nò, kjoasìi kítsajnjìn jè ngatjì-lá kjoa ts'an.

⁵² Mats'iá-ne skanda j'ndeí kóni nga fi-isa náchrjein, k'oqá ngaya-lá tsà 'ón ma xítá xi titṣajna nga jngòò ni'ya, jöya komá; xi ján ma-ne skqàn-kjoókó xi jò ma-ne, jñà xi jò ma-ne skqàn-kó xi ján ma-ne.

⁵³ Jó skoya s'e. Na'èn-lá, kondra-láá komá jè ki'ndí-lá; koa jè ki'ndí-lá, kondra-láá komá na'èn-lá; nea-lá, kondra-láá komá tsòti-lá; jè tsòti-lá kondra-láá komá nea-lá; náchría-lá, kondra-láá komá jè kja'nda-lá; jè kja'nda-lá kondra-láá komá náchría-lá.

*Seña ts'e náchrjein
(Mateo 16:1-4; Marcos 8:11-13)*

⁵⁴ Jesús tikoqá kitsò-lá jñà xítá xi kjìn ma-ne:

—K'e nga 'yaà nga nchrobá ifí, bixón-nò: "Jtsí k'oqá." K'oqá s'ín bitasòn.

⁵⁵ K'e nga 'ba tjo tsjè, bixón-nò: "Ndobá kotsjè." K'oqá s'ín bitasòn, mat-sjè-né.

⁵⁶ Jñò, xítá xi jò ma jsén-nò! Maá-nò chítsejèn-lá kó choòn jít'aà ngajmii kó jít'aà nangui, koa, j'mé-ne nga mìkù ma-nò 'nè kindá mé kjoa xi tíma jñà náchrjein xi titṣajnaà?

*Mé xi komat'iaán tsà mìkù nítqon kíndaàjìin-koqá kondra-ná
(Mateo 5:25-26)*

⁵⁷ ¿Mé-ne nga mì tà jñò bìndaàjìin-lá xinguiò nga kàtakixiya kjoa xi tjín-nò?

⁵⁸ K'e nga onguío ján nguixkon xítaxá kó kondra-lé, tinchátsji'nde-lá ya iya ndiyá mé-ne nga komá jchibàndaa-nò nga mì ya kjiko-lé jít'aà ts'e xítaxá koa jé xítaxá mì ya siìngatsja-lé jít'aà ts'e policía koa jé policía nga mì ndayá skinl'sen-lé.

⁵⁹ K'oqá xan-lé, mìkù komá kitjoo-ne ndayá skanda k'e nga kichjítjì yijo-lé nga yije xi sijjé-lé xítaxá.

13

Mé xi komá tsà mìkù siikájno jé-lá jñà xítá

¹ Tijñà-ne náchrjein koi, ijchò xítá xi tsibénojmí-lá Jesús nga jè Pilato tsatixá-lá xítá nga tañá kisik'en-kjoò chò kó xítá Galilea k'e nga nchitsjá-lá kjojò Nainá. Kisikátjìjìn jní-lá chò kó ts'e xítá.

² Kiìchjá Jesús, kitsò:

—Jñò, ¿a k'oqá s'ín níkítsjeèn nga lsáá tse jé tjín-lá jñà xítá Galilea nga k'oqás'ín komàt'in?

³ Majin, xán-nò; tsà mìkù siikájno jé-nò nga mì tì jé kinchátsji-nò, jñò, kiyá yije-nò.

⁴ K'e nga k'en jñà xítá xi chrj'oòn ján ma-ne xi kiskaànè chrjó ts'e torre Siloé, ¿a k'oqá s'ín níkítsjeèn nga lsáá tse jé tjín-lá xítá koi nga kq'sín komàt'in, mì k'oqá-ne koni ngats'ií xítá xi tjín ján Jerusalén?

⁵ Majìn, xán-nò; tsà mìkiì sìkájnoò jé-nò nga mì tì jé kìnhátsji-nò, jñò, tìkoaqá kiyá yije-nò.

Kjoaq xi mangásòn-kjoò yá iko xi mìkiì ojà-la toò

⁶ Jesús tìkoaqá tsibéngjmí jngoò-lä kjoaq xi mangásòn. Kitsò-lä:

—Jngoò xítä xi kijna jngoò-lä i'nde ñánda tjín-lä toò uva, yaá titjejìùn jngoò-lä yá toò iko. Xítä jè, j'ü katsején-lä tsà yijà-lä toò, tænga nímé kisakò-lä.

⁷ K'ëé kitsò-lä jè xítä xi tijna'nda: “Kó jàn nó nga f'ü katsején-lä yá jè, tsà yijà-lä toò. Tænga nímé tjín-lä. Tichásoin. Nanguí tísíks'ón.”

⁸ Jè xítä xi tijna'nda kitsò: “Na'ën, tìkjína-lä ngui jngoò nó-isa. Sikòn-lä, sjixan-ngui-lä ni'nde nga jngoò itjandii; ikjoàn kingui-lä tjé'nde.

⁹ Tsà koií nàchrjein-lä, koja-lä toò nó xi nchrobá; tsà majìn, komaá iskan kichásoin.”

K'ë nga jè Jesús jngoò chjoón kisindaà-ne nàchrjein nìkjáya

¹⁰ Jesús, k'ë nga tihokóya jngoò ni'ya ingo sinagoga ts'ë xítä judío, jè nàchrjein nìkjáya,

¹¹ ya tijna jngoò chjoón xi jye kò chrj'oòn jàn nó tijna nga xk'én. Jngoò iníma ch'o-lä neijí tsitsit'in koaq mì xó kii ma osijna kixi.

¹² Jesús, k'ë nga kitseè, kiichjä-lä, kitsò-lä:

—Chjoón, jyeé ndaa-ne ch'in xi tjín-lè.

¹³ Ikjoàn tsohósòn-lä tsja; jè chjoón, nìtoón kjòkixi ijngoò k'a-ne, ikjoàn kitsjaà-lä kjondaá Nainá.

¹⁴ Tænga jè xítä sko-lä ts'ë ni'ya ingo sinagoga kòjtí-lä nga jè Jesús kisindaà-ne chjoón jè, koií kjoaq-lä nga nàchrjein nìkjáya; kitsò-lä jñà xítä xi títasjna:

—Joòn nàchrjein tjín nga ma maxá; jñà nàchrjein koi komaá kjinchrobà nga kondaà-nò, tanga mìkiì tjí'nde jè nàchrjein nìkjáya.

¹⁵ K'ëé kiichjä Na'ën-ná Jesús, kitsò:

—Jñò, xi jò ma isén-nò. Jè nàchrjein nìkjáya, ¿a mì chíjndá'ñó-jèn nchraja-nò ko búrró-nò nga nachrjenguiò ni'nga nga onguí nìk'ioò nandá?

¹⁶ Ko jè chjoón jè, xi tsòti-lä Abraham, jyeé kò chrj'oòn jàn nó tjín-lä nga tjít'aà'ñó-lä xítä neijí. ¿A mì komaá tjájndá'ñò nás'ín jè nàchrjein nìkjáya?

¹⁷ K'ë nga jye okitsò Jesús, tà kjòsobà-lä ngats'iì xítä kondrà-lä tænga jñà xítä nàxàndá kjotsja-lä koni s'ín tjín kjoxkón xi'ñò jeya tís'ín Jesús.

Kjoaq xi mangásòn-kjoò xojmá mostaza

(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

¹⁸ Jesús kitsò:

—¿Mé xi k'oqas'ín mangásòn-kjoò koni s'ín otíxoma Nainá? ¿Mé xi siìngásòn-kjoaa?

¹⁹ Jè mangásòn-ko koni kji xojmá mostaza; k'ë jngoò xítä bítjejìùn nangui-lä, ikjoàn bisò, ma'nga; jñà níse xi tjíma i'ngaá, bíndaà'a tjé-lä jñà chrja-lä yá.

Kjoaq xi mangásòn-kjoò na'yo san

(Mateo 13:33)

²⁰ Ijngoò k'a kiichjä Jesús, kitsò:

—¿Mé xi singásòn-kjoaa koni s'ín otíxoma Nainá?

²¹ K'oqá ngaya-lä koni jè na'yo san, k'ë nga jngoò chjoón síkájìùn jàn chibá skoqan inchrájín, masan yije-né kóhokji na'yo.

*Xotjoaq xi 'nchrèya kji
(Mateo 7:13-14, 21-23)*

22 Jesús, nga tífi ján ndiyá Jerusalén, kjin naxandá jahato nga tsakóya, naxandá xi jtobá kjoàn ko xi iì kjoàñ.

23 Jngoo xítä xi kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—Na'èn, ¿a chibaá ma xítä xi kochrjekàjìñ kjo'in Nainá?

Jè, k'ee kitsò:

24 —T'een-là kjo'ñó yijo-nò nga kitjás'een jè xotjoaq xi 'nchrèya kji. K'oqá xán-nò: kjin xítä komejèn-la kjoahas'en tanga mìkiù koma kjoahas'en.

25 K'e nga jè nei-lä ni'ya kosítjen nga kijchjòàjito xotjoaq ni'ya, jñò, tsà nditsiaán titsajnaà, k'ee kíts'iaa nga kinókjoaa, kixón: "Na'èn, chíx'á-nájèn xotjoaq ni'ya." Jè nei-lä ni'ya kitsò-nò: "Mikiù bexkon-nò ñánda-ne tsajòn."

26 K'ee kíts'iaa nga kixón: "Tañaá chichiko-lèjen, tikoáa tañaá ki'yòko-lèjen, tikoáa yaá nditsin-najèn tsakoòyi."

27 Tanga jè, tà kitsò-nò: "K'oqá xan-nò, mìkiù bexkon-nò ñánda-ne tsajòn. ¡Tinchat'aaxin-ná ngats'iòò xi ch'o 'nè!"

28 Yaá jchìhindáyaa, tikoáa sjits'ioòn ni'ñòò k'e nga jchaxkoòn jè Abraham, Isaac, Jacob, ngats'iì xítä xi kijchjá ngajo-lä Nainá nga ya titsajna ñánda titotíxoma Nainá, koa jñò, xìn j'nde sìlkasén-nò Nainá.

29 Kjojí-ne xítä xi kijinchorbá-ne nga ñijòn chrjanguí-lä isò'nde xi kitsajnat'aà ímíxä nga kokjen ñánda titotíxoma Nainá.

30 I'ndej, tjín xítä xi titsajna-tjingui, nga koma iskan jñà kítsajna ítjòn; tikoáa tjín xítä xi titsajna ítjòn i'ndej, k'e nga koma iskan, jñà kjoéhet'aà-ne.

*K'e nga jè Jesús kiskindàyakee naxandá Jerusalén
(Mateo 23:37-39)*

31 Tijè-ne náchrjein ijchò i'nga xítä fariseo ñánda tijna Jesús, kitsò-lä:
—Tisít'aà xìn, jè Herodes mejèn-lä sìjk'en-lè.

32 Kitsò Jesús:

—Tanguió, kot'in-là xítä mañä jè: "I'ndej ko nchijòn-lè k'oqá s'iaàn: kochrjekàjñaà iníma ch'o-lä neijí xi tijin iníma-lä xítä, tikoáa sìlndaà-na xítä xi kijchén; skanda k'e kijchò náchrjein nga kjoéhet'aà xá-na."

33 K'oqá s'in koma i'ndej, nchijòn-lë ko jngui-lë, kàtjì-isa ndiyá-na. Mikiù ndaà tjín nga jngoo xítä xi chja ngajo-lä Nainá, xìn-t'aà kijyá-lä naxandá Jerusalén.

34 'Uñò xi xítä naxandá Jerusalén tsajòn xi nìk'eèn xítä xi chja ngajo-lä Nainá, ko bìnè ndaò jñà xítä xi Nainá sìlkasén-nò! ¡Kjin k'a kijòmejèn-na nga tsibixkóya xiti-nò koni s'in xä'ndä nga bíngui jnguá-lä jñà xiti-lä; tanga jñò, mìkiù kòkjeiñ-nò!

35 Chítsejèn-là ni'ya-nò nga jye tsjeiñ-takòn Nainá; k'oqá xán-nò nga mì tì kíi jchaxkoòn-ná skanda k'e nga kijchò náchrjein nga kixón: "Mé tà ndaà-lä jè xi nchrobá ngajo-lä Nainá!"

14

Kós'in komà k'e nga kisindaà jngoo-ne xítä Jesús xi ch'in chjón-ndá tjín-la

1 Jngoo k'a jngoo náchrjein nikjáya, Jesús kii kjèn ni'ya-lä jngoo xítä sko-lä jñà xítä fariseo; jñà xítä koi, nchisíkindä mé kjoaq xi s'jin Jesús.

2 Tikoá yaá tijna nguixkon Jesús jngoo xítä xi ch'in chjón-ndá tjín-la (jñà xítä xi nandá sinchá jndso'bä).

3 Jesús kiskònanguí-lá jñà xítá chjine xojon ts'e kjotíxoma-lá Nainá ko xítá fariseo, kitsò-lá:

—¿A tjínde-né nga sixkiì-lá xítá jè nachrjein níkjáya, a xi majìn-né?

4 Tanga jñà xítá koi, mìkìù külchja, tà jyò tsibltsajna. Tanga jè Jesús kiskoé xítá jè, kisindà-ne, ikjoàn kisikasén-ne ni'ya-la.

5 K'eeé kitsò-lá jñà xítá koi:

—Jñò, tsà búrró-nò, ko tsà nchraja-nò kixoya jngòò ngajo, ¿a mìtsà níton kinachrje-nò nás'in nachrjein níkjáya?

6 Jñà xítá fariseo, ni tì mé 'én külchja-ne.

Xítá xi faájììn íxíle xi jncha ítjòn

7 Jesús, k'è nga kijtseé jñà xítá xi xó kinokjoà-lá nga nchifaájììn íxíle ts'e xítá ítjòn ya it'aà imixa, tsibléomjí jngòò-lá kjoaq xi mangásòn, kitsò-lá:

8 —Tsà xó kinokjoà-lé ya ni'ya ñánda tjín s'eí nga xítá bixan, mìkìù ya bijnasoin íxíle ts'e xítá ítjòn, tsà koi nachrjein-lá tjín jngòò-isa xítá xi 'ñò titjòn koni ngaji, xi tikoá xó kànokjoà-lá;

9 jè xítá xi xó kàchja-nò kitsò-lé: "Tjiì nde-lá xítá jè nga kàtiyna." Ngaji, kosobà-lé nga k'ejí íxíle kijnasoin ñánda fehet'aà-ne.

10 K'è nga xó kinokjoà-lé, yaá tijnasoin íxíle xi fehet'aà-ne mé-ne k'è nga kjojí jè xítá xi xó kàchja-lé, kitsò-lé: "Amigo, tijnat'eíl ímixa ñánda síjna íxíle ítjòn." Ngaji, skoexkón-lé xítá xi taña titsajnat'aà imixa.

11 Jè xítá xi 'nga síkjína yijo-la, isáá nangui kíjna; jè xi nangui síkjína yijo-la, isáá 'nga kíjna.

12 Jesús, tikoáá kitsò-lá jè xítá xi xó külchja-la:

—K'è nga xó kinokjoà-lá xítá nga kichikojí nchisen, o nás'in nguixòn, kí jñà nokjoà ítjòn-lá amigo-lé, 'ndsi, xítá xinguii, ni jñà xítá indiù ni'ya-lé xi xítá nchiná, mé-ne nga jñà xítá koi, tsà koi nachrjein-lá k'oqá tís'in kichja ngajo-lé nga kojndà-ne.

13 Tà saá k'è nga s'eí s'iin, jñà tjinokjoà ítjòn-lá xítá imaq, xi tsjin tsja, xi mìkìù ma fi, ko xi mìkìù tsejèn-lá.

14 Ngaji, k'è nga k'oas'in s'iin, ndaa s'e-lá inimqa-lé nga jñà xítá koi mìkìù komá sijjindà ngajo-lé; tanga ngaji, k'eeé kochjí ngajo-lé k'è nga kjoaáya-lá jñà xi xítá kixi.

Kjoaq xi mangásòn ts'e xítá xi kjèn s'eí (Mateo 22:1-10)

15 K'è nga kii'nchré jngòò xítá xi ya taña titsajnat'aà imixa, kitsò-lá Jesús:

—¡Mé tà ndaa-lá jè xítá xi kokjen ya ñánda tihotíxoma Nainá!

16 K'eeé kitsò Jesús:

—Jngòò xítá, xi s'eí tsibíjna, kjin xítá külchja-la.

17 K'è nga ijchò hora-lá nga jye kokjen xítá, kisikasén chjinda-lá nga kiì kichja-la jñà xítá xi xó kinokjoà-lá, kitsò-lá: "Nchrobá, jyeé tjíndaà yije."

18 Ngats'iì xítá kisijsé kjoaq níjcháat'aà. Kitsò jè xi titjòn: "Mi-la kii komá kjián; jngòò nangui jye kòhotse; mochjeén-né nga kjián katsejèn-lá; kitsi'bà-lé, tije-la takoin, mìkìù kjián."

19 Jè xi ijngòò kitsò: "An, 'on nga nchraja xi bínci jyeé kòhotse; mejèn-na kjián kat'aà tsà ndaa síxá; kitsi'bà-lé, tije-la takoin, mìkìù kjián."

20 Xi ijngòò, k'oqá tì kitsò: "An, saá jye kòbixan, koií kjoaq-lá nga mìkìù komá kjián."

21 K'ë nga j'ii-ne chi'nda jè, tsibénojmí yije-lä nei-lä ngats'iì kjoä koi. Jè nei-lä ni'ya, kòjti-lä; k'ëé kitsò-lä chi'nda-lä: "T'in nitojin ján nditsin, kóhökji iya ndiyá-la naxandá; nchrohókoij yije xítä imä, xi tsjn tsja, xi mikiì ma fi, ko xi mikiì tsején-la."

22 Chi'nda jè, nga komà ñskan kitsò: "Nä'en, jyeé kòbitasòn yije koni s'in kò'mi-ná, tænga tjin-ìsa i'nde."

23 K'ëé kitsò jé nei-lä chi'nda: "T'in kóhökji ndiyá teè, ko ndiyá itsjí; nchrohókoij xítä; ko'ñtò t'en-lä nga kàtjahas'en mé-ne nga kàtatseè ni'ya-na.

24 K'oqá xán-nò; njingoò xítä xi kichjà ítjòn-lä kókjén-kö-na s'eí-na."

Mé kjo'in xi singui nga onguitjingui-lá Cristo

(Mateo 10:37-38)

25 'Nó kjin xítä tjingui-lä Jesús; kisikáfayat'aà-lä, kiichjä, kitsò-lä:

26 —Tsà yá xi mején-lä nga 'an kjinchrobà-tjingui-na, tsà jè yijo-lä, tsà na'en-lä, tsà nea-lä, tsà chjoón-lä, xiti-lä, 'ndse, ndichja, tsà isä tjòkeè mì k'oqá-ne koni 'an, mikiì kóma nga xítä ts'an xán-lä nga 'an kota'yát'aà-na.

27 Jè xi mikiì síkitasòn koni jngoo xítä xi 'yajen krò-lä, tsà mikiì tijnandaà nga sìlkjeín kjo'in nga 'an kjinchrobà-tjingui-na, mikiì kóma nga xítä ts'an xán-lä nga 'an kota'yát'aà-na.

28 Jñò, tsà mején-nò nga chrjó torre kíndaà jngoo, ña mìtsà ítjòn jchósòn-là kó tjin singui chjí-lä, a tjin-nò ton xi sindaaà yije-ne?

29 Tsà koi nachrjein-lä tà jè tåts'en chrjó sijnna. Tsà mikiì kongásòn yije chrjó, ngats'iì xítä xi skoë kijnókeè-né.

30 Kitsg: "Jñà xítä koi tsibits'iä nga kiskimiltjen chrjó ni'ya tænga mikiì kisikjehet'aà."

31 Tsà jngoo xítaxá ítjòn xi mején-lä kojits'iä kjojchán nga skààn-kjoòko xíkjín xi ngásòn xítaxá ítjòn, ña mìtsà ítjòn skósòn-lä tsà te jmiì ma xítä-lä, a kichikjooa-lä nga skààn-ko tsà kaàn jmiì ma xítä kondra-lä?

32 Tsà beè-lä ikon nga mikiì kichikjooa-lä, tik'ee-ne nga kjin tijnna xítaxá ítjòn xi ijngoo, sìkasén xítä xi kjoj sijjé kjoa'nchán.

33 K'oqá tís'in tjin, ngats'iòò, nítä yá-nò xi mején-nò nga xítä ts'an kóma, ítjòn tikitsjeèn, a sjingoò-takòn nga sichjaà yije tsojmì xi tjin-nò. Tsà majìn, mikiì kóma nga xítä ts'an xán-nò.

Jñà xítä xi kota'yát'aà-lä Cristo, k'oqá s'in ngaya-lä koni naxa

(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

34 Jé naxa, ndaa-né; tænga tsà mì tì kii sìijnchra-ne tsojmì, ñkó tís'in kochjeén-ne?

35 Mì tì mé chjí-lä; mì tì kii kochjeén-lä nangu; mì tì kii kochjeén-ne koni tjé'nde, tå xíxteèn-né. ñNdaà tìná'yaà koni xan-nò!

15

Kjoä xi mangásòn ts'ë paxtò xi kisakò-ne orrè-la

(Mateo 18:10-14)

1 Jñà xítä-lä xítaxá Roma xi síkhjítjì tsojmì ko jñà xítä xi ch'o tjin kjoä xi sín, ijchò kinchat'aà chrañia-lä Jesús ñánda tijnna, nga mején-lä kjinchré-lä.

2 Jñà xítä fariseo ko xítä xi okóya kjojtxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisé kichikjano-lä Jesús, kitsò:

—Xítä jè, ndaa óko jñà xítä xi ch'o sín, tik'ooqá tæñaá kjèn-kö.

3 Jesús, k'ëé tsibénojmí jngoo-lä kjoä xi mangásòn, kitsò-lä:

4 —Tsà jngòò xítà tsajòn xi tjín-là jngòò sìndò orrè, tsà chija jngòò orrè-là, ḋa mìtsà sìlkitsajna ijùn ijñá jñà xi ñijòn kaàn ko chrj'òon ñijòn ma-ne? Ikjoàn kjoj kátsji jè xi kichijà skanda kó nga sakò-là.

5 K'e nga jye sakò-là, tsjaá komá-là; koq'nga kohòsòn chrja-là.

6 K'e nga kíjchò-ne ni'ya-là, kíchjà-là amigo-là ko xítà indiì ni'ya-là, kitso-là: “Titsjako-ná, jye kàsakó-ne orrè-nà xi kichijà.”

7 K'oáá xán-nò, k'oáá tís'in lsà ndaa s'e kjotsja jáñ ngajmii it'aà ts'e jngòò xítà jé xi síkájno jé-là nga mì tì jé ótsji-ne, mì k'oáá-ne koni tsà ñijòn kaàn ko chrj'òon ñijòn ma-ne xi tjín-là okixi xi mìkiì mochjeén-là nga sìlkájno jé-là.

Kjoq xi mangásòn ts'e chjqón xi kisakò-ne ton-là

8 Tsà jngòò chjqón xi te ma-ne ton-là, tsà chija jngòò ton-là, ḋa mìtsà kokà ni'ín, tikoq' kqficha inga ni'ya-là; ndaa ndaa kohótsji ton-là skanda kó nga sakò-là?

9 K'e nga jye sakò-là, kíchjà-là amiga-là ko íchjín indiì ni'ya-là, kitso-là: “Titsjako-ná, jye kàsakó-ne ton-nà xi kichijà.”

10 K'oáá xán-nò, k'oáá tís'in tjín kjotsja nga nguixkon àkjale-là Nainá k'e nga jngòò xítà jé síkájno jé-là nga mì tì jé ótsji-ne.

Kjoq xi mangásòn ts'e ti xi kichijà

11 Jesúś tsibénojmí ijngòò kjoq' xi mangásòn; kitsò:

—Jngòò xítà xi jò ma ixti-là.

12 Jè ti xi ma ki'ndí kitsò-là na'èn-là: “Na'èn, tjii-ná tsojmì xi 'an koko-na.” Jè na'èn-là kisijòya yije-là tsojmì xi tjín-là, ikjoàn kitsjaa-là.

13 Xi jye tsato jò jàn náchrjein, ti jé, nitoón tsatjína yije tsojmì-là xi kitjoé-là, kisijngòò ton-là. Ikjoàn kii jngòò naxandá xi 'ñó kjùn kijna. Yaqá kisikjeheya yije ton-là nga taxkì kisikò yijo-la.

14 K'e nga jye kisikjeheya yije ton-là, ya j'nde ñánda tsibijna, j'ii jngòò kjinchrá 'nó; mì tì mé tjín-là xi kine.

15 K'ee kii sijé-là xá jngoo xítà xi ya j'nde-là naxandá jè. Xítà jè, kisikasén ñánda tjín-là rancho nga kisikindà chinga.

16 Ti jè, mejèn xó kine chrjoq' najmá xi kjèn chinga tanga mì yá xi tsjá-là.

17 K'e nga jye kjònðaàya-ne kjöhítsjeén-là kitsò: “Kjìn xítà chínda tjín-là na'èn-na ya ni'ya-là xi ningui-là inchrrajín xi kjèn, koq' 'an, ijndé, tibiaya-ná kjinchrá!”

18 Kjín ijngòò k'a-na ni'ya-là na'èn-na; k'oáá xán-là: Na'èn, tseé jé tsohotsjià xi j't'aà ts'e Nainá xi tjína ngajmii ko j't'aà tsiji;

19 mì tì kii ok'ìn-na nga ki'ndí-lè k'oín-ná; k'oáá s'in jcha-takòn-ná koni tsà jngòò chínda-lè.”

20 K'ee tsasítjen, kíikon na'èn-là.

Tik'ee-ne nga kjùn tífi, jè na'èn-là kijtseeèxkon, kjöhímakekè, tsangachikon, ikjoàn kitsobákjá ki'ndí-là, kiskine'a.

21 Jè ki'ndí-là kitsò: “Na'èn, tsohotsjià jé xi j't'aà ts'e Nainá xi tjína ngajmii ko j't'aà tsiji; mì tì kii ok'ìn-na nga ki'ndí-lè k'oín-ná.”

22 Tanga jè na'èn-là kitsò-là chínda-là: “Niton nchrobákò nikje xi lsà 'ñó ndaa kjoàn, tikákjá, tikoq' tilkjá jngòò tangò jnótsja, tjayaà xoxté ndsoko.

23 Tanguichjáà jngòò nchrabajá ki'ndí xi 'ñó xiné, tik'eèn. ¡Chjineé, s'eí s'eén!

24 Jè ki'ndí-ná, maá-na tsà jyeé k'en, tanga tjínakon-né; kichijà-né tanga j'ndeí kàsakó-ne. Ikjoàn tsibíts'ià s'eí.”

25 'Jè ti-là xi ma jchíngá, ján tísíxá rancho-là. K'ë nga j'iì chrañà-ne ni'ya-là, kíl'ñchré-là música nga s'eí tjín; xítà nchitè.

26 K'ëé kiichjá jingoò-là chi'nda, kiskònanguí-là mé xi tíma.

27 Jè chí'nda kitsò: "Jè 'ndsi kóf'iì-ne; jè na'én-lè kàsík'en jingoò nchrajà kí'ndí xi 'ñó xiné, koií kjoa-là nga ndaa kóf'iì-ne jè 'ndsi."

28 Jè ti xi ma jchíngá, 'ñó kójtí-là; majin-là fahas'en ni'ya; k'ëé itjo ni'ya na'én-là, tsibítsi'ba-là nga kàtjahas'en ni'ya.

29 Kitsò-là na'én-là: "An, kjò kjìn nó sítax-lè; níkjé-ne nga mikií sítitasòn-lè; ni saà jingoò ndí tíndos kí'ndí 'biì-ná nga sítjakoaa amigo-na.

30 Tanga k'ë nga kóf'iì-ne kí'ndí-lè xi kisikjeheya ton-lè, tsojmì-lè, kisikjeheyako íchjín ská; ikjoàn kànrik'en jingoò-là nchrajà kí'ndí xi 'ñó xiné."

31 Jè na'én-là kitsò-là: "Ngají xi kí'ndí-ná xan-lè, jí túnakó kjif'aà-ná; ngats'iì tsojmì xi tjín-na, tsiji-né.

32 Mochjeón-né nga s'eí s'eén mé-ne nga sítjakoáá yijo-ná, koi kjoa-là nga jè 'ndsi, jye kóf'iì-ne. Maá-na tsà jyeé k'en tanga tijnakon-né; kichijà-né tanga j'ndeí kásakó-ne."

16

Kjoa xi mangásòn ts'e chí'nda xi konachan

1 Jesúz tsibénojmí ijingoò-là kjoa xi mangásòn, jñà xítà xi kota'yàt'aà-là, kitsò-là:

—Jingoò k'a, jingoò xítà nchíná, tijna jingoò-là xítà xi síkindà chí'nda. Xítà xi k'ejí kii nga nguixkon nei-là nga kitsjaàt'in 'én nga tsojmì-là tísíkje.

2 Jè nei-là, k'ëé kiichjá-là, kitsò-là: "¿Mé 'én xi tsját'in-lè xítà? Tjiì-ná kinda kjoa ts'e xá-lè; mì-la tì kii chí'nda sko-là kijna-ne."

3 Chí'nda jè, k'ëé tsohóko yijo-là, kitsò: "¿Mé xi s'iaàn? Jè nei-ná mì tì kii tsjá-na xá. An, mikií chikjoa-na nga siixákoaa nangui. Masobà-na tsà ton siijé kjojoà.

4 Jyeé be mé xi s'iaàn mé-ne nga s'e-na amigo xi tsjá'nde-na ni'ya-là k'ë nga tjáxin-na xá jè."

5 K'ëé kiichjá ijingoò-là jñà xítà xi tjen-là ton ts'e nei-là. Kitsò-là jè xi itjòn: "¿Kó tjín kitjen-lè ts'e nei-ná?"

6 Xítà jè kitsò: "Jingoò síndø barril asítì kitjen-na." Jè chí'nda kitsò-là xíkjín: "Chjoí xojon-lè, tijni, níton tindaà ijingoò xi k'ejí xojon xi tà icháte chjí-là."

7 Ikjoàn kiskònanguí-là xi ijingoò, kitsò-là: "Ngají, ¿kó tjín kitjen-lè?" Xítà jè kitsò: "Jingoò síndø naxá trigo kitjen-na." K'ëé kitsò-là: "Chjoí xojon-lè; tindaà ijingoò xi tà níjòn kaàn chjí-là."

8 Chí'nda jè, kijtseèxkón nei-là nga tjín-là kjoahitsjeèn nga amigo tsohótsji, nas'ín ch'o kis'lín nga kiskoònachan-là nei-là. Jñà xi mítas xítà-là Nainá, isáá tjín-là kjoahitsjeèn kó s'ín ótsji amigo-là xi skoétjò mì k'oqá-ne koni jñà xítà xi iseèn tjín kjoahitsjeèn-là.

9 K'oqá xán-nò, tijkjeén ton kó tsojmì xi tjín i jsò'nde nga kàtas'e-nò amigo mé-ne k'ë nga mì tì kii kochjeén-ne i jsò'nde, ján ngajmì s'e-nò amigo xi skoétjò-nò ya ñanda kitsajnaà njáta mé nachrjein-ne.

10 Jè xi ndaa sítitasòn jè kjoa xi chiba tjín, tikoqá ndaa sítitasòn jè kjoa xi tse tjín; tanga jè xi konachan kjoa xi chiba tjín tikoqá konachan-né kjoa xi tse tjín.

11 Jñò, tsà mì ndaa titsanichjeén tsojmì kó ton xi tjín jsò'nde jè, mikií tjoé-nò kjoa xi ngüi ndaa tjín ts'e ngajmì.

12 Tsà mì ndaà titsanìkjeén tsojmì kò ton xi mì tsajòn-jèn xi Nainá kisìngatsja-nò jisò'nde, tikoáá mìkií tjoé-nò xi nguì tsajòn ján ngajmii.

13 'Njingoò chí'nda xi jò koma nei-là nga sìlxá-là; tsà jò koma nei-là, jngòò kójtikéé koa jngòò kótsjakee; jngòò ndaà kijit'aà-là koa ch'o sìlkò xi lìjngoo. Jñò, tsà kjoa nchiná sìls'in-là, mìkií kós'in-là kjoa ts'e Nainá.

14 Jñà xítà fariseo nga tsjakee ton, k'e nga kii'nchré ngats'iì kjoa koi, tà tsijñòkeè Jesús.

15 K'ee kitsò-là jè Jesús:

—Jñò, ndaà nikitsajnaà yijo-nò nga nguixkon xítà, tanga Nainá, beè inímà-nò nga mìtsà kixi kjoa nga ndaà 'nè. Jè kjoa xi jeya síkjna xítà, Nainá ochrjekàngui-né.

Kjotíxoma-là Nainá xi kiskiù Moisés

16 Jesús kitsò-isa:

—Jñà Xojon-là Nainá xi kiskiù Moisés ko xítà xi kùlchjà ngajo-là Nainá, jñà tímakjeén xojon koi skanda k'e nga j'ii Juan xí kis'iìn bautizar xítà. Tjen-ne nachrjein koi, skanda i'ndei, tìnokjoáya 'én ndaà-là Nainá kó s'ín otíxoma Nainá. Ngats'iì xítà xi mejèn-là kjoahas'en-jìn ñánda tíhotíxoma Nainá, bínè-là yijo-là.

17 "Nó 'in tjín tsà jè isò'nde kò ngajmii chija, tanga lsáá tà 'ñó 'in tjín nga chija jngòò letra ts'e kjotíxoma-là Nainá xi kiskiù Moisés. Mìkií chija nítà kjé-ne —kitsò Jesús.

Kiís'in tsakóya Jesús it'aà ts'e xítà xi tsjiùn xílkjín

(Mateo 19:1-12; Marcos 10:1-12)

18 —Nitá yá-ne xi tsjiùn chjoón-là íkjoàn bixan-kò jngòò chjoón xi k'ejí, kjoa chijngui tís'in; tikoáá jè x'jn xi bixan-kò chjoón xi kitsjiùn x'jn-là, tikoáá kjoa chijngui tís'in —kitsò-isa Jesús.

Xítà nchiná ko xítà imá xi 'mì Lázaro

19 Jesús kitsò:

—Tsibijna jngòò xítà nchiná xi 'ñó ndaà kjoàñ nikje chjí xi tsohòkjá; nachrjein inchijòn kis'iìn s'eí xi taxkj 'ñó ndaà ma.

20 Tikoá tsibijna jngòò xítà imá xi Lázaro kí'mì, xi jtsé tjín yijo-là. Yáá bijna xotjoa ni'ya-là jè xítà nchiná.

21 Xítà imá jè, fahajùn xó-là jñà xi-la tsojmì xi kine jè xítà nchiná nga bixòngui ímixa; tikoáá jñà nañá bijchó xó nga tomàjno jtsé-là.

22 K'e nga k'en jè ndí xítà imá, jñà àkjale-là Nainá kùkó; yáá kisikjnat'aà-là Abraham. Tikoáá chaán k'en jè xítà nchiná; íkjoàn kisihiijiùn.

23 Yá i'nde ts'e mik'en ñánda nga tísíkjeíñ kjo'in jè xítà nchiná, kiskoótsejèn, kijtseéxon Abraham nga kjiùn tjína; yáá tjínat'aà-là jè Lázaro.

24 Xítà nchiná, k'eé 'ñó kùlchjà kitsò: "¡Na'èn Abraham, chahjima-takòn-ná! Tíkasín Lázaro nga kàtasíka'nchi jnótsja yá ijíùn nandá nga kàtasíkjne 'nchán nijen-na; 'ñó tse kjo'in tísíkjaán ijíùn ni'ín."

25 Jè Abraham kitsò-là: "Na'èn, tiksíjiùn k'e nga tsijni isò'nde, 'ñó ndaà tsijni. Jè Lázaro, kjo'iín kisikjeíñ, tanga i'ndei, ndaà týna ijndé. Ngaji, kjo'iín tìníkjeíñ.

26 K'oáá s'ín tjín, tikoáá jngòò xajngá jñò xi 'ñó nangá kijna-ikòn mé-ne nga mìkií koma ján kotot'aà jñà xítà xi i títṣajna; tikoá xi títṣajna ján, mìkií koma kjinchrobà ijndé."

27 Kitsò jè xítà nchiná: "Na'èn Abraham, 'an bìtsi'bà-lè tíkasín Lázaro ya ni'ya-là Na'èn-na;

28 'òn ma-ne 'ndsè xi títsajna; kàtènōjmí-lä xi ɔkixi mé-ne nga tikoä mì i kjinchrobà-ne j'nde ts'e kjo'in."

29 Abraham kitsò-la: "Xita xinguui, jyeé tjín-lä xojon-lä Moisés ko ts'e xita xi kiichjá ngajo-lä Nainá; ijñà kàta'nchré-lä!"

30 K'ee kitsò jè xita nchiná: "Majin, na'en Abraham, tsà jngoo mik'en xi jye kijtseè kjo'in kjo'i keènojmí-lä, sjükáno jé-la nga mì ti jé kohótsji-ne."

31 Je Abraham kitsò-la: "Tsà mikiù 'nchré-lä Moisés ko xita xi kiichjá ngajo-lä Nainá, tikoä mikiù kokjeiñ-lä nas'ín kjoáaya jngoo-lä mik'en."

17

Xita xi bít'in-ná nga binchaàtsjaá jé

(*Mateo 18:6-7, 21-22; Marcos 9:42*)

1 Jesú kitsò-la xita xi kota'yà'a-lä:

—Kjit'aà nàchrjein s'e xita xi kojìt'in-ná nga kinchátsjaá jé, tanga imaq-xó-ne jè xita xi kojìt'in.

2 Isqá-la ndaa koma tsà singui'ñó jngoo ndajo natsí ís'ín, ikjoàn sikatjen-jìün ndáchikon, mé-ne nga mì jé skinjìün-ne ndí xita xi mochjeén-lä nga kokindä.

3 T'een kinda yijo-nò!

"Tsà jè xinguui ótsji jé xi kondra tsiji, tìnókjoä-lä nga kàtakixi; tsà sjükáno jé-la nga mì ti jé kohótsji-ne, tijchàat'aà-lä.

4 Tsà itoò k'a nga jngoo nàchrjein ótsji jé xinguui xi kondra tsiji, koä tsà sjükáno jé-la koä tsà itoò k'a nga jngoo nàchrjein kjoíikon-lè, kito-lè: "Mì ti kii k'oä s'ín-na", tsà k'oä kito-lè, tijchàat'aà-lä.

K'è nga mokjeiñ-ná it'aà ts'e Jesús

5 Jñà xita xi tsibíxáya-lä Na'en-ná Jesucristo kitsò-la:

—Tisiko-nájen mé-ne nga isä 'ñó ndaa kókjeiñ-nájen it'aà tsiji.

6 Je Na'en-ná k'ee kitsò:

—Jñò, tsà tà okji kókjeiñ-nò koni kji xojmá mostaza nga itsé kji, komáa k'oín-là yá xanchroò jè: "Chjínayi yijo-lè, ikjoàn yá kàtatjen-jìün ndáchikon"; jè yá, k'oá s'ín sjílkitasòn-nò.

Xá-la chínda

7 Jñò, tsà tíjna jngoo-nò chínda xi kàfi síkínci nchraja, o xi kàfi ka'ndà tíndosó, k'è nga kjoíi-ne nga kàfi síxá, ¿a k'oín-là: "Tíjni, tijnat'eii ímjax?"

8 Majin, a mitsà tå sa k'oín-là: "Tíndaà-ná tsojmì xi kókjeen; tíxkóngui nikje-lè; tiya-ná tsojmì xi kókjeen ko xi skiaa. K'è nga jye kjoë koma, ikjoàn tichi koä tioò ji."

9 Jè nei-lä, tikoä mikiù tsjá-la kjondaà chínda-lä nga ndaa kàsíkitasòn jè xá xi kàsit'in-lä; mitsà tsò-la: "Ndaà chjí-lè."

10 Tikoä jñò, k'è nga jye níkitasòn yije xá xi tsjá-nò Nainá, k'oá tixón: "Ngajen, taxkj chínda-nájen, tà jè kànlkitasòn-jen koni s'ín kí'mì-nájen."

Kós'ín komà k'è nga jè Jesús, te xita kisindaà-ne xi tibindojno chrjoä yijo-la

11 Jesú, k'è nga tífi jáñ naxandá Jerusalén, jahato yá nangui Samaria ko Galilea.

12 K'è nga jahas'en-jìün jngoo ndí naxandá xi jtobá kji, te xita kiskaàjìün yá iya ndiyá xi tibindojno chrjoä yijo-la; kjiùn chincha-ne

13 nga 'ñó kiichjá kitsò:

—Jesús, Maestro, chahimä-takòn-nájen!

14 Jesú, k'è nga kijtseè, kitsò-la:

—Tanguío, tákó-là yijo-nò jè no'miì.

K'oáá s'ín komà, k'e nga nchifi-ne, kjòtsjeè-ne yijo-là ch'in xi tjín-là.

¹⁵ K'e nga kijtseè yijo-là nga jye kjònndaà-ne ch'in xi tjín-là, jngoo-ne xi inchorbà ijngoo k'a-ne; 'ñó kíchjá nga kitsjaà-là kjònndaà Nainá.

¹⁶ Tsasèn-xkó'nchit'aà-là Jesús skanda j't'aà nangui, nga kitsjaà-là kjònndaà. Xita jè, Samaria j'nde-là.

¹⁷ Jesús kitsò-là:

—¿A mìtsà te ma-ne xi kòmatsjeè-ne ch'in-là? Jñà xi ñijaàn, ¿ñánda títsajna?

¹⁸ ¿A tà jè tà jngoo xítà xi xìn nangui-là kàñchrobá ijngoo k'a-ne nga tsjá-là kjònndaà Nainá?

¹⁹ Jesús kitsò-là xítà jè:

—Tisitjiin, t'in-ne; koi-né nga mokjeiín-lè nga kòmandaà-ne.

K'e nga jchá-là kó s'ín kotíxoma Nainá

(Mateo 24:23-28, 36-41)

²⁰ Jñà xítà fariseo kiskònanguí-là Jesús, kitsò-là:

—¿Kjé-né nga jchá-là kó s'ín kotíxoma Nainá?

Jesús kitsò-là:

—Koni s'ín otíxoma Nainá mìtsà tsejèn jchá-là.

²¹ Mìtsà yá xi kitsò: "Íl tijna ijndé", ko "Ján tijna ján"; nga jyeé tijna jiìn-nò kó s'ín otíxoma Nainá.

²² Jesús, kíchjá-isa; kitsò-là xítà xi kota'yàt'aà-là:

—Kíchjò nachrjein k'e nga komejèn-nò jcháxkoòn-ná nga jye kótijnajiìn-nò 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na, tanga nachrjein jè, mìkiù jcháxkoòn-ná.

²³ K'oáá kitsò-nò xítà: "Chítsejèn-là ijndé, chítsejèn-là ján." Tanga kì kii mokjeiín-nò, tikoáá kì kii onguitjíngui-là na's'ín k'oáá kitsò-nò.

²⁴ Koni ma ni'ín ch'on k'e nga ote, ma iseèn kó okji nga jngoo itjandiì, k'oáá s'ín kóma k'e nga kíchjò nachrjein nga kjoiaa ijngoo k'a xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na.

²⁵ Tanga 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na, ítjòn, tse kjo'in siükjiaán; jñà xítà xi tijna nachrjein j'ndeij, kochrjekànguiú-na.

²⁶ Koni s'ín komà jñà nachrjein ts'e Noé, k'oáá tjs'ín kóma jñà nachrjein k'e nga kjoiaa ijngoo k'a 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na.

²⁷ Xítà, tsakjèn, kits'iì, chixàñ íchjá kó íchjín skanda jè nachrjein nga jahas'en ni'ya chitso jè Noé, ijkjòan j'íi jtsí xkón, yaá jyehesòn yije xítà kóhotjín.

²⁸ K'oáá tjs'ín komà nachrjein ts'e Lot [xítà xi tsiniì kitsò-là Abraham]. Jñà xítà tsakjèn, kits'iì, tsatse tsojmi, tsatjína tsojmi, tsibítje tsojmi, tsibíndaà ni'ya;

²⁹ tanga jè nachrjein nga itjoijn jè Lot ya naxandá Sodoma, ts'a jtsí ni'ín xi ngajmii inchorbà-ne xi ngui chijo azufre, yaá jyehesòn yije xítà kóhotjín.

³⁰ K'oáá s'ín kóma jè nachrjein k'e nga 'an kítjojen ijngoo k'a xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na.

³¹ Jè xi tijnasò'nga ni'ya-là, kì tì kii nchrobájen-ne nga skoé tsojmì xi 'ncha ni'ya-là; tikoáá jè xi tísixájiìn nangui-là kì tì kii nchrobá-ne ni'ya-là.

³² Tíkítsejèn koni s'ín komàt'in chjoón-là Lot.

³³ Nítà yá xítà xi mejèn-là kochrjetjì yijo-là nga mì mé kjo'in sakò-là, tà saá sjíchjá-né ko kjo'in kíjnjajiìn; tanga jè xi tijna nandaà nga tsjá yijo-là, jè-né xi kitjokàjiìn kjo'in nga j't'aà ts'án ndaá kíjna.

³⁴ K'oáá xan-nò, jè nitjen k'e nga okoma, tjin ni'ya ñánda jò xítà kjioòsòn náchan, jngoo tjámiiltjén nga kíjko Cristo, xi ijngoo sijna-né nga kjo'in s'e-la.

35 Tíkoáá tjín ni'ya ñánda jò íchjín nchi'o na'yó, jngóo tjámiítjen nga kjíko Cristo, xi jngóo sijna-né nga kjo'in s'e-lá.

36 Jò xítá xi nchisíxángui rancho-lá, jngóo tjámiítjen nga kjíko Cristo, jè xi jngóo sásíjna-né nga kjo'in s'e-lá.

37 Jñá xítá kiskònanguí-lá Jesús:

—¿Ñánda-ne nga k'oas'ín komá Na'én?

Jesús kitsò-lá:

—Ya ñánda kíjna cho k'en, yaá kítsajnjatín jñá liké.

18

Kjoa xi mangásòn ts'e chjoón ka'àn ko xitaxá ts'en

1 Jesús tíkoá tsibénojmí jngóo-lá kjoa xi mangásòn nga mochjeén-né nga mìkií sjíndaàjñaá iníma-ná; náchrjein inchijón kínókjoat'aà-lá Nainá.

2 Kitsò-lá:

—Jngóo naxandá ñánda tijna jngóo xitaxá xi mìkií beèxkón Nainá tíkoá mìkií beèxkón xítá xi k'ejí.

3 Tiya-ne naxandá jè, tijna jngóo chjoón ka'àn xi f'iíkon kjit'aà xitaxá jè nga tsò-lá: "Tindaàjíin-ná kjoa ts'e kondra-na."

4 Jè xítá xi tjín-lá xá, mìkií xátí tsibíndaàjíin-lá, tanga xi komá iskan kisikítsjeen nga tsibíndaàjíin-lá jè chjoón mé-ne nga mì tā tsja siijti-lá. Kitsò ijiin iníma-lá: "Nás'ín mìkií bexkoán Nainá, tíkoá mìkií bexkoán xítá,

5 tanga chjoón jè, 'ñó tísisi-na, koií kjoa-lá nga kindaàjíin-lá mé-ne nga mì tā tsja i kjoíkon-na, mì tā tsja 'an siijti-na."

6 Kitsò Na'én-ná:

—Tjiná'ya-lá koni tsò xitaxá xi tsjín-lá okixi.

7 Nainá, ¿a mìtsà isá ndaà sìs'in-lá xítá-lá xi xó k'oas'ín jaàjíin-ne nga ko náchrjein ko njíjen 'ñó sijét'aà-lá? ¿A mìtsà isá njiton sìs'in-lá?

8 K'oáá xán-nò nga isá xátiya kojíndaàjíin-lá. Tanga k'e nga kjoiaa jngóo k'a 'an xi Ki'ndí-lá Xítá xan-lá yijo-na, ¿a sakó-na xítá i iso'nde xi mokjeíin-lá it'aà ts'an?

Kjoa xi mangásòn ts'e xítá fariseo ko xítá-la xitaxá Roma xi síkíchjítì tsojmí

9 Jesús tsibénojmí jngóo-lá kjoa xi mangásòn ts'e xítá xi xítá kixi tsò-lá yijo-lá koa ochrjekàngui xi i'nga. Kitsò:

10 —Jò xítá kií ñánda tijna jngó itjón nga kiichjat'aà-lá Nainá: jngóo xi xítá fariseo, xi jngóo, xítá-la xitaxá Roma xi síkíchjítì tsojmí.

11 Jè xítá fariseo, nga sijna kixi, táchjatí yijo-lá, kitsò: "Nainá, tsjaà-lé kjondaà, ndaà chjí-lé nga 'an mì k'oáá s'iaàn koni s'in xítá xi k'ejí xi tsjín-lá kjoa kixi, xítá chijé, xítá ts'en, xítá chijngui; nì mì k'oáá s'iaàn koni s'in jè xítá xi síkíchjítì tsojmí.

12 Jò k'a ótijnachjan nga jngóo xomàna; tsjaà-ná xi teya ngats'iì xi síkjine."

13 Tanga jè xítá xi síkíchjítì tsojmí, kjíin sijna; skanda majin-lá nga kotsején ngajmíi; tà jè iníma-lá 'beé-lá; tsò: "¡Nainá, káta'se-lé kójohimatakón xi it'aà ts'an nga xítá jé 'mí-na!"

14 K'oáá xán-nò, xítá jè, k'e nga kií-ne ni'ya-lá, jyeé xítá kixi kitsò-lá Nainá; tanga jè xítá fariseo majin. Koií kjoa-lá, nítá ya-ne xi 'nga síkjina yijo-lá, isá nangui kíjna, koa jè xi nangui síkjina yijo-lá, isá 'nga kíjna.

*K'e nga jè Jesús kisichikon-t'in ndí ixti
(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)*

15 Tikoqá j'iiqo-lä ndí xiti mé-ne nga kqót'aà-lä tsja; jñà xítä xi kota'yát'aà-lä Jesúś, k'ë nga kijtseèxkon jñà xítä xi ijchòkq ndí xiti, tsohótikó.

16 Tanga jè Jesúś kiichjä-lä jñà xiti; kitsò-lä xítä-lä:

—Tji'nde-lä jñà ndí xiti nga kàtjanchrobákon-na, kì binchahikon-lä. Jñà xi k'oq sín tjin iníma-lä koni ts'ë ndí xiti, jñà xi tjin-lä kqondaà nga Nainá tíhotíxoma-lä.

17 K'oqá xan-nò xi nguì okixi, jñà xi mikiì kókjeiín-lä koni jngoo ndí xiti nga skoé kqondaà-lä Nainá nga jè kqotíxoma-lä, mikiì kjoahas'en-jìn ñánda tíhotíxoma Nainá.

Jngoo xita xi 'ñó nchiná

(*Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31*)

18 Jngoo xi xítä sko-lä kiskònangui-lä Jesúś kitsò:

—Maestro ndaà, ¿mé xi s'iaàn nga s'ë-na kjoabinachon nítä kjé-ne?

19 Jesúś kitsò-lä:

—¿Mé-ne nga xítä ndaà 'mì-ná? Nijngoo xítä xi ndaà; ta jngoo jè Nainá xi ndaà.

20 Jyeé tíjiùn-lè kó tsò kqotíxoma: “Kì kjoa chijngui' nì, kì xítä nìk'in, kì chijé 'nì, kì 'én ndiso nokjoi it'aà ts'ë xítä xi kj'eij, chákkoín na'én-lè kq nea-lè.”

21 Xita jè kitsò:

—Ngats'iì kqotíxoma koi, jyeé kisikitasoàñ kó nga sa chítia.

22 K'ë nga kii'nchré Jesúś, kitsò-lä:

—Nguì jngoo kjoa chija-lè: tatjini yiji kóhotjín tsojmì xi tjin-lè; ikjoàñ tka'bí-lä xítä imá mé-ne nga s'ë-lè kjoa machikon-t'in ján ngajmiì. Ikjoàñ nchrobájtíngui-ná.

23 Xita jè, k'ë nga kii'nchré, tà kjòbaá-lä, koií kjoa-lä nga 'ñó nchiná.

24 Jesúś, k'ë nga kijtseè nga 'ñó ba kis'e-lä kitsò:

—Jñà xítä nchiná, iín komá-lä nga kjoahas'en-jìn ñánda tíhotíxoma Nainá!

25 Isáa mì 'in komá-lä jngoo cho camello nga kjoahas'en xkon nindoò xi tjahaña-ne nikje, mì k'oqá-ne koni jngoo xítä nchiná xi 'ñó tjin-lä tsojmì nga komá kjoahas'en-jìn ñánda tíhotíxoma Nainá.

26 Jñà xítä xi kii'nchré kitsò:

—¿Yá-né xi kitjokàjin kjo'in?

27 Jesúś kitsò-lä:

—Jè kjoa xi mikiì komá-lä xítä, Nainá komáá-lä.

28 K'ëé kitsò Pedro:

—Na'én, ngajen, jyeé kinikitsajna yije-jen tsojmì xi tjin-najen nga tjaatjíngui-léjen.

29 Jesúś kitsò-lä:

—Okixií xi xan-nò, ngats'iì xítä xi kitsjiùn-takòn ni'ya-lä, na'én-lä, 'ndse, chjoón-lä, xiti-lä, nga mejèn-lä k'oqas'in sijchá yijo-lä koni s'in otíxoma Nainá,

30 ngats'iì xítä koi, tsojmì xi kisikitsajna, isáa tse tjoé ngajo-lä jñà nachrjein xi titsajnaá i'ndeij i isó'nde; koa jñà nachrjein xi sa nchrobá, s'ëé-lä kjoabinachon nítä kjé-ne.

Jesús, ijngoo k'a tsibéngjmí kjoabiyaà-la

(*Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34*)

31 Jesúś kiichjat'aà xin-lä xítä-lä xi tejò ma-ne, kitsò-lä:

—I'ndeji, ján onguá Jerusalén; yaá kítasòn yiye ngats'iì kjoaq xi tjít'aà xojoñ jt'aà ts'àn xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä, koni s'ín kiskiù xítä xi kiichjä ngajo-lä Nainá.

32 Yaá siungatsja-na it'aà ts'e xítä xi mìtsà xítä judío; kijnókeè-na; ch'o siíko-na; kiichrájno-na;

33 kojá-na, ikjoàn siik'en-na; tanga xi komá jàn nachrjein kjoáyá-na.

34 Tanga jnà xítä-la mìkiù kjòchiya-lä 'én xi tsibénojmí-lä; tjí'maá-lä; mìkiù jahas'en-jìn-lä koni s'ín kitsò Jesús.

Kós'ín kisindaà-ne Jesús jngòò xítä xi mìkiù tsejèn-lä ya naxandá Jericó (Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

35 K'ë nga jye tímachrañat'aà nga kijchò Jesús ya naxandá Jericó, jngòò xítä imä xi mìkiù tsejèn-lä tijna indiù ndiyá; tisíjé kjotjò ton.

36 Xítä jè, k'ë nga kii'nchré nga kjin xítä nchifa, kiskònanguí mé kjoaq xi tíma.

37 K'ëé kitsò-lä xítä nga jè Jesús xi Nazaret ts'e tifahato.

38 K'ëé 'ñó kiichjä, kitsò:

—Jesús, nga ya nchrobát'aà-ne tje-lä xítaxá ítjòn David [nga ji tijna ngajo-lä], jchahimatakòn-ná!

39 Jnà xítä xi tjíma ítjòn, tsöhótiko nga jyò kàtìjna; tanga jè, isáa 'ñó kiichjä nga kitsò:

—Ji xi ya nchrobát'aà-ne tje-lä xítaxá ítjòn David, jchahimatakòn-ná!

40 K'ëé tsasíjna Jesús; kitsò: "Nchrobákò." K'ë nga ijchò kasít'aà chrañà-lä kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

41 —Mé xi mejèn-lè nga siíko-lè?

Jè xítä xi mìkiù tsejèn-lä, kitsò:

—Na'èn, mejèn-na nga kàtatsejèn-na.

42 Jesús kitsò-lä:

—Kàtatsejèn-lè! Koi-né nga mokjeiín-lè nga kòmandaà-ne.

43 Xítä jè, nitoón kjötsejèn-lä, ikjoàn kiitjingui-lä Jesús; jeya kisikíjna Nainá. Ngats'iì xítä naxandá xi kijtseeè kjoaq koi, tikoá jeya kisikíjna Nainá.

19

Jesús ko Zaqueo

1 Jesús k'ë nga ijchò naxandá Jericó, tsibits'iä nga jahas'en-jìn naxandá.

2 Ya tijna jngòò xítä xi 'mì Zaqueo xi xítä sko-lä jnà xítä-lä xítaxá Roma xi sikkichjítì tsojmì; tikoá 'ñó xítä nchíná.

3 Mejèn-lä nga skoexkon yá-né xi 'mì Jesús; tanga mìkiù ma kotsejèn-lä nga kjin ma-ne xítä, nga jtobá kji Zaqueo.

4 K'ëé tsangachikon ítjòn, ikjoàn tsijin-jno jngòò yá sicómoro nga mejèn-lä skoexkon Jesús koni s'ín kjoahato.

5 K'ë nga jahaya ndiyá Jesús, kiskoottsejèn mijin k'oq kijtseeèkon Zaqueo nga ya tijna'a yá; kitsò-lä:

—Zaqueo, nitoón titajiin, i'ndeji mochjeén-né nga ya siikjáya ni'ya-lè.

6 Zaqueo, nitoón tsitajen. Tsjaá komà-lä nga kitsjaá'nde-lä ni'ya-la.

7 Jnà xítä k'ë nga kijtseeè nga ya kisikjáya ni'ya-lä Zaqueo, tsibits'iä nga kiichjajno-lä Jesús; kitsò nga ya kisikjáya ni'ya-lä xítä xi jé tjín-lä.

8 K'ëé tsasíjna kixi Zaqueo, kitsò:

—Na'èn, osen tsojmì xi tjín-na tsjaà-lä xítä imä; koaq tsà tjín xítä xi 'an kiskoönnachaan-lä, nijòn k'a kokjì tsjaà ngajo-lä.

9 Jesúś kitsò-lä:

—Ngats'iì xítä nei-lä ni'ya jè, nächrjein j'ndej, jyeé kòbitjokàjiün kjoä ts'e jé-lä, koií kjoä-lä nga k'oägs'in mokjeiín-lä Zaquo e koni jè xítä jchíngá-la Abraham.

10 "An xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä, koií xá j'i-na nga j'i katsjià xítä xi kichijä, tikoä j'i kàchrrekàjñaà jé-lä xítä.

Kjoä xi mangásòn xi okóya kjoä ts'e ton
(Mateo 25:14-30)

11 Jñà xítä, k'e nga nchi'nchré-lä Jesúś, koni s'ín tibénojmí kjoä koi, k'oägä s'ín kisikitsjeèn nga yaá koüts'iä nítöñ nga kóti xoma Nainá; nga jè Jesúś, jyeé kjomeè bijchó chrañá Jerusalén. Koií kjoä-lä, Jesúś, tsibénojmí jngoò-lä kjoä xi mangásòn nga mitsä k'oägs'in koma.

12 Kitsò-lä:

—Jngoò k'a, jngoò xítä xi tje-lä xítä ítjòn kii jngoò nangui ñánda 'ñó kjíün nga tjoé-la xá ítjòn, ikjoàn kjinchrobà-ne k'e nga jye tjoé-lä xá.

13 Tanga k'e nga tijk'ejë bitjo xítä jè, te xítä chí'nda-lä kiichja-lä nga tse ton kisingatsja nga jngoò ijngoò; kitsò-lä: "Chjoé ton koi, tijk'akoo skanda k'e nga kjoj-na."

14 Tanga jñà xítä xi tija-ne naxandá-lä nga jtikeè komà, kisikasén-tjingui i'nga-la xítä xi kitsò-lä xítaxá ítjòn: "Majin-najen nga jè xítaxá jè kóti xoma-najen."

15 Tanga jè xítä jè, k'e nga jye kitjoé-lä xá, j'ii ijngoò k'a-ne nangui-lä. Ikjoàn kiichja-lä ngats'iì xítä chí'nda-lä xi kisingatsja ton mé-ne nga skoë kó tjín kisikjne kí'ndí-lä jè ton xi kisingatsja nga jngoò ijngoò.

16 Jè xítä xi j'ii ítjòn kitsò: "Na'èn, ton-lè xi kinìngatsja-ná, te k'a okji kisikjnesòn kí'ndí-lä."

17 Jè xítaxá ítjòn kitsò-lä: "Ndaà tjín; ngaji, chí'nda ndaà-né; ndaà kinikjiín ton xi chiba kjòngatsjei; j'ndej, te naxandá sìngatsja-lè xi ji kóti xoma-lä."

18 Ijchò ijngoò xi ma-ne jò chí'nda, kitsò: "Na'èn, ton-lè xi kinìngatsja-ná, 'on k'a okji kisikjnesòn kí'ndí-lä."

19 Jè xítaxá ítjòn kitsò: "Tikoä ngaji, 'on naxandá sìngatsja-lè xi ji kóti xoma-lä."

20 T'ii ijngoò xi kitsò: "Na'èn, i tijna ton-lè xi kinìngatsja-ná. Ndaà tsibitjoà; pahítö tsibitjé'ñoá."

21 Kitsakjoón-lè; ngaji, xítä jti-takòn-né; chjoí xi mì ngaji tsibijni tikoä bìxkoí xi mì ngaji tsibitjii."

22 Jè xítaxá ítjòn kitsò: "Ngaji xi chí'nda ch'o 'mì-lè; tjiè-ne 'én xi nokjoì sinè-le jé, nga si: xítä jti-takòn-né; chjoí xi mì ngaji tsibijni tikoä bìxkoí xi mì ngaji tsibitjii."

23 Tsà jye tjiùn-lè, ¿mé-ne mì yaá kinikjna-ne ton-nä ya banco nga kisikjnesòn kí'ndí-lä mé-ne k'e nga kjoj ijngoò k'a-na sìngatsja-ná ton-nä?"

24 K'ee kitsò-lä jñà xítä xi ya títsajna: "Chjàà'an-lä ton; jè tjiù-lä xítä xi te k'a kisikjnesòn."

25 Jñà xítä xi oki'mì-lä kitsò: "Na'èn, xítä jè, jyeé kò te k'a kóti tjín-lä!"

26 Jè xítaxá ítjòn kitsò: "K'oäá xán-nò, ngats'iì xi tjín-lä, k'oí-ìsa-lä; tanga jè xi tsjìn-lä, skanda tjá'aán-lä mé xi chiba tjín-lä."

27 Tikoä jñà xítä kondrà-nä xi majin-lä nga 'an kotiixoma-lä, nchrohóko-ná jindé, tijk'eën nga nguixkaoàan."

*K'ẽ nga jahas'en Jesús ya naxandá Jerusalén
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-19)*

28 K'ẽ nga jye okitsò Jesús, kiù ítjòn-là xita-là nga kíkõ ján Jerusalén.

29 K'ẽ nga jye ijchò chrañà jñà naxandá xi 'mì Betfagé ko Betania ya chrañat'aà-là jè nindoò xi 'mì Yá Olivo, kisikasén jò xita xi kota'yàt'aà-là.

30 Kitsò-là:

—Tanguio ján ndí naxandá itsé xi kijnat'aà ján; k'ẽ nga kijchoò, yaá sýnat'aà'ñó jingoò ndí búrró ki'ndí xi ni sa yá xita bijnasón-là. Chíjnda'ñó, nchrohókoo.

31 Tsà yá xi kjònanguí-nò, tsà kítsò-nò: “¿Mé-ne chíjnda'ñó-nò?”, tìn-là: “Jè xó Na'èn-ná Jesús kochjeén-là.”

32 Kiù jñà xita-là; k'oáá s'ín kisakò-là koni s'ín tsibénojmí-là Jesús.

33 K'ẽ nga nchikíjnda'ñó ndí búrró ki'ndí, kitsò nei-là:

—¿Mé-ne chíjnda'ñó-nò ndí búrró?

34 Jñà xita-là Jesús kitsò:

—Jè xó kochjeén-là Na'èn-ná Jesús.

35 K'ẽ nga ijchòkò ñanda tíjna Jesús, jñà kisikjeén nikje-là nga tsohójtsa-là ndí búrró; ikjoàn kisikjinasón-la.

36 Koni s'ín tífi Jesús, jñà xita tsohójngoo nikje-là ya iya ndiyá.

37 K'ẽ nga jye kjòchrañat'aà nga nchifijen ya nindoò Yá Olivo, ngats'iì xita xi kota'yàt'aà-là xi tjiko tsibíts'ià nga 'ñó kiichjá xi nguì tå kjotsja-là nga kitsjaà-là kjondaà Nainá nga koií kjoa-là jñà kjoxkón xi jye kijtseè.

38 Kitsò:

—Mé tå ndaa-là jè xitaxá ítjòn xi jè nchrobá ngajo-là Nainá. Tjín kjoa'nchán it'aà ngajmii. Tjikoq tjin kjoajeya.

39 Jñà xita fariseo xi ya tañà tjiko xita kjìn kitsò-là:

—¡Maestro, jchítikooj xita xi kota'yàt'aà-lè!

40 Tanga jè Jesús kitsò-là:

—K'oáá xán-nò tsà jñà xita koi kítsajnajyò, jñà ndajo kichja.

41 Jesús, nga jye ijchò chrañà naxandá Jerusalén, k'ẽ nga kijtseèxkon, kiskindayakee xi it'aà ts'e naxandá.

42 Kitsò:

—Jñò xi xita naxandá Jerusalén 'mì-nò, tsà jè-là-ne nachrjein i'ndeí kokjeiín-nò it'aà ts'e jè kjoa xi tsjá-nò kjoa'nchán; tanga i'ndeí, tjímaá-nò.

43 Koií nachrjein k'ẽ nga jñà kondrà-nò kojìndiì-nò chrjó ndajo, sjílkinda-nò kó kít'aà-nò nga jingoò itjandiì.

44 Jingoò k'a sjílkjehesón-nò, sjílk'en yijeé-nò; njí tì jingoò ndajo siyijósòn-là xíkjín. Koií jé xi koma-nò nga mìkiì kiyaxkoòn Nainá k'ẽ nga j'ii katsejèn-nò.

Kí komà k'ẽ nga jè Jesús tsachrje xita xi otíjna tsojmi ya ingo ítjòn ts'e Jerusalén

(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

45 Jesús jahas'en ya ñanda kijna ingo ítjòn, ikjoàn tsibíts'ià nga tsachrje jñà xita xi nchihotíjna ko xi nchihotse tsojmi;

46 kitsò-là:

—K'oáá s'ín tichjá Xojon xi tjít'aà 'Én Tsjee-là Nainá: “Ni'ya-na, ni'ya ts'e ochikon-né, tanga jñò, nguijo-là xita chijé titsa'né.”

47 Jesús, nachrjein inchijòn tsakóya-là xita ya nditsin ingo ítjòn; jñà xita sko-là no'mii, xita xi okóya kjotíxoma-là Nainá xi kiskiì Moisés, ko jñà xita sko-là naxandá, nchihótsji'nde-là nga mejèn-là sjílk'en Jesús.

48 T̄anga m̄ikiù kisakò-l̄a kó s'ín sj̄ik̄o nga jñà x̄ita naxandá, 'ñó ndaà nchi'nchré-l̄a koni s'ín tsò 'én xi tibéngomí.

20

Kjotíxoma-la Jesús

(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

1 Jngóo nachrjein, k'ē nga jè Jesús tihokóya-l̄a x̄ita 'én ndaà-l̄a Nainá ya nditsin jingo ítjòn, ijchò x̄ita sko-l̄a no'miù ko x̄ita xi okoya kjotíxoma-l̄a Nainá xi kiskii Moisés; kjhijtakò x̄ita jchíngia.

2 Kitsò-l̄a:

—Koatìn-nájen, ¿mé kjotíxoma xi tsjá'nde-lè koni s'ín 'nì? ¿Yá xi kitsjaà-lè kjotíxoma koi?

3 Kiichja Jesús, kitsò:

—Tikoaqá 'an, jngóo kjoa skònangu-nò. Koatìn-ná:

4 ¿Yá xi kitsjaà-l̄a kjotíxoma Juan nga kis'iñ bautizar x̄ita? ¿A Nainá-né xi tñjia ngajmii, o xi tà x̄ita-né?

5 Jñà x̄ita koi k'eeé tsajoóya-ne; kitsò-l̄a xíkjín:

—Tsà kixoán: "Nainá kitsjaà-l̄a kjotíxoma", kitso-né: "¿Mé-ne nga m̄ikiù kokojeiñ-nò j'taà ts'e?"

6 Tikoaqá tsà kixoán: "It'aà ts'e x̄ita-né", jñà x̄ita naxandá ndajoó kojj'nè-ná nga k'oqá s'ín mokjeiñ-l̄a nga jè Juan xi kiichja ngajo-l̄a Nainá.

7 K'eeé kitsò:

—M̄ikiù 'ya-jen yá xi kitsjaà-l̄a kjotíxoma.

8 Jè Jesús, kitsò-l̄a:

—Tikoaqá 'an, m̄ikiù k'oqá xán-nò yá-né xi kitsjaà-na kjotíxoma koni s'ín s'iaàn.

Kjoa xi mangásòn ts'e jñà chi'nda ts'en

(Mateo 21:33-44; Marcos 12:1-11)

9 Ikojàn tsibíts'iä Jesús nga kiichja-l̄a x̄ita naxandá; tsibénojmí jngóo-l̄a kjoa xi mangásòn, kitsò:

—Jngóo k'a jngóo x̄ita tsibítje toò uva, ikojàn kisikìña-l̄a x̄ita xi k'ejí nga kisixásòn; jè nei-l̄a nangui, kjiün nó kii.

10 K'ē nga ijchò nachrjein nga jye kójchá toò uva, jè nei-l̄a, kisikasén jngóo chi'nda-l̄a nga tjoé chiba-l̄a chjí-l̄a toò uva xi jè oko-l̄a; t̄anga jñà x̄ita xi kisixásòn nangui, tà kiskaàn-kó-né, tà kisikasén tiyaá-ne.

11 Xi komà iskan, jè nei-l̄a nangui jngóo x̄ita chi'nda-l̄a kisikasén; k'oqá tjs'ín kisikó; kiskaàn-kó, ch'o kisikó, ikojàn kisikasén tiya-a-ne.

12 Jngóo kisikasén xi ma-ne jàñ x̄ita chi'nda; tà ngásòn kisikó; kisiki'on, koa tsachrjekàjiün nangui-l̄a.

13 K'eeé kitsò jè nei-l̄a nangui: "¿Mé xi s'iaàn? Jè-la sìkasén ki'ndí-nä xi 'ñó tsjakeë; jè-la xi skoexkón."

14 T̄anga jñà x̄ita chi'nda koi, k'ē nga kijtseèxkon, kitsò-l̄a xíkjín: "Jè jèxi tjoé kijtjò-l̄a j'nde; sj̄ik'eeñ mé-ne nga tsaján koma j'nde."

15 Tsachrjekàjiün ya ñanda titjé toò uva; ikojàn kisik'en.

Jñò, ¿kó bixón? Nei-l̄a nangui, ¿mé xi sj̄ik̄o x̄ita koi?

16 Kjoójí sj̄ik'en x̄ita koi; k'ejí x̄ita sj̄ingatsja jè nangui ñanda tjín toò uva.

Jñà x̄ita xi nchi'nchré-l̄a Jesús kitsò:

—¡Nikjé-ne k'oqás'ín koma!

17 T̄anga Jesús, kiskoó'an, kitsò-l̄a:

—Tsà majin, ¿kó bixón? ¿Kó tsòya-ne koni s'ín tichja Xojon xi tjít'aà 'Én-la Nainá nga tsò?:

“Jè ndajø xi tsachrekàngui chjinechrjó nga sa ítjòn, jè-né xi komà ndajø tats'en chrjó-là ni'ya.”

¹⁸ Ngats'iì xi ya kixosòn ndajø jè, koxkoaya-né; ko tsà jè ndajø skanè xita, kochijo-né.

¹⁹ Jñà xita sko-là no'mii ko xita xi okoya kjotíxoma-là Nainá xi kiskiù Moisés, mejèn-là nga tijè-ne hora tsobà'ñó Jesú, nga jè kjoa xi mangásòn, kiskaàyala-nà nga kondra ts'e koni s'ín tsibéngjmí; tanga jñà xita naxandá kitsakjòn-là.

Kjoa ts'e xi machjítì tsojmì

(Mateo 21:45-46; 22:15-22; Marcos 12:12-17)

²⁰ Jñà xita sko-là no'mii kisikinda; kisikasén-'ma-la xita xi ijchò 'nchré-là xi k'oas'ín kis'iìn koni tsà xita ndaà nga mejèn-là sakotsji jngoo-là 'én xi ch'o tsò mé-ne nga koma siìngatsja-ne jè gobernador xi tjíya kjotíxoma tsja nga jè kojindaàjìùn.

²¹ Jñà xita koi kiskònanguí-là, kitsò-là:

—Maestro, 'ya-nájen jñà 'én xi nokjòi, ndaà okoöyi; mikiù chjaàjìùn xita; k'oqá s'ín okoöyi ndiyá-là Nainá koni s'ín tjín xi kjoa kixi.

²² ¿A ndaa tjín nga kichjítì-jen tsojmì it'aà ts'e xitaxá ítjòn ts'e Roma? ¿A xi majin-né?

²³ Jesú, tìk'ee kijtseèya-là nga nchikonachan-là, kitsò-là:

—¿Mé-ne nga mejèn-nò nga 'an chít'aà-ná?

²⁴ Tako jngoo-ná ton. ¿Yá ts'e isén ko 'ín xi tjít'aà?

Kitsò xita koi:

—Ts'ee César xi xitaxá ítjòn ts'e Roma.

²⁵ Jesú kitsò:

—Tjiù-lá César xi ts'e César, koa tjii-là Nainá xi ts'e Nainá.

²⁶ Ngats'iì 'én xi kùlchja Jesú nga nguixkon xita naxandá, mikiù kisakò-là xi koma kohònggui-ne. Tà kjòxkón-là; tà saá tà jyò tsibitsajna.

Kós'ín kiskònanguí kjoa ts'e nga faáya-là mik'en

(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

²⁷ Jñà xita saduceo xi mikiù mokjeiín-là nga faáya-là xita xi jye k'en ijchò kjònanguí-là Jesú, kitsò-là:

²⁸ —Maestro, Moisés, k'oqá s'ín kiskiù: Tsà jngoo xita xi kiyá 'ndse, tsà tsjìn-là ixti k'e nga kiyá, jè chjoón-là mik'en, tijè-ne 'ndse kixan-kò ijngoo k'a-ne mé-ne nga s'e-là ixti xi tje ts'e 'ndse.

²⁹ Kis'e xó jngoo k'a xita xi itoò komà 'ndse. Jè xi síjna ítjòn, kis'e xó-là chjoón; tanga mikiù kis'e-là ixti skanda kóni nga k'en.

³⁰ Jè 'ndse xi ma-ne jò, chixàn-koó; tikoáá k'e nga k'en, mikiù kis'e-là ixti.

³¹ Chjoón jè, chixàn-koó xi ma-ne jàñ; k'oqá xó s'ín chixàn-kò ngats'iì nga itoò 'ndse, tanga nijngoo xi kis'e-là ixti skanda k'e nga k'en.

³² Xi komà iskan, tikoáá k'en jè chjoón.

³³ K'e nga tsà kjoáya-là, nga itoò 'ndse, ¿yá-né xi chjoón-là koma? Nga jñà tsibitsajnakò nga itoò 'ndse.

³⁴ Jesú, k'ee kitsò-là:

—Jñà xita xi tjín nachrjein i'ndeji, ko chjoón ko x'in, bixan-né.

³⁵ Tanga jñà xita xi Nainá okitsø nga ok'in-là nga kjoáya-là nga kítsajna isò'nde xi sa kjoíí, mì tì kii kixan-ne.

36 Tíkoqá mì tì kii kiyá-ne. K'oqá s'ín ngásòn kítsajnakon koni àkjalé; yaá kítsajnakó Nainá nga jixti-lá ma nga jye kófaáya-lá.

37 Tijé-ne Moisés k'oqá s'ín okóya nga jñà xi jye k'en, kjoqáya-lá. K'oqá s'ín tjít'aà xojon it'aà ts'e yá na'yá xi titi k'è nga tsò Moisés: "Jè xi Nainá 'mì-lá, tíkoqá Nainá tsò-lá Abraham, Isaac, ko Jacob."

38 Jñà xi jye k'en, mitsà Nainá tsò-lá xi Nainá; tà jñà xi títsajnakon xi Nainá tsò-lá! It'aà ts'e Nainá, ngats'ií-né nga títsajnakon.

39 K'eeé kíichjá xítá xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskü Moisés, kitsò:
—Maestro, kixíí kjoqá 'én xi nokjoi.

40 Ni tì jngoo xítá xi kjò'ñó-ne ikon nga kiskònanguisi-la.

Nánda kitjen-la Cristo [xitá xi xó kisikasén-ne Nainá] (Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

41 Jesús kitsò:

—¿Mé-ne kotsò-ne jñà xítá nga jè xi Cristo, [xitá xi xó sìikasén-ne Nainá], nga ya kjinchrobát'aà-ne tje-lá xitaxá ítjón David?

42 Tijé-ne David, tsò xojon-lá ya ts'e Salmo:

Jè Nainá kitsò-lá Cristo, jè xi otíxoma-na:

“Tijnat'aà-ná i kixí-na,

43 skanda k'è nga sìkítsajnanguia kondra-lè

nánda nchasòn ndsókoiì nga 'an, jye kisikijne-lá.”

44 Jè David, tsà kós'ín kitsò-lá Cristo, ¿kó s'ín tjín-ne nga ya nchrobát'aà-ne tje-lá David?

Kíi kitsò Jesús it'aà ts'e xítá xi okóya kjotíxoma-lá Nainá (Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40; Lucas 11:37-54)

45 K'è nga nchi'nchré ngats'ií xítá naxàndá, Jesús kitsò-lá xítá xi kota'yàt'aà-la:

46 —Tíkindaá yijo-nò it'aà ts'e xítá xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskü Moisés. Sasén-la nga nikje ndojo ókjá. Tíkoqá tsjaá ma-lá nga ndaà beèxkón xítá xi kj'ejí, ndaa síhixat'aà ya nditsin. Tíkoqá jñà ótsji íxile xi jncha ítjón ya ni'ya ingo sinagoga, ko mején-lá nga jñà kítsat'aà ítjón ímixá k'è nga kjén xítá nánda tjín s'éi.

47 Faá'an ni'ya-lá íchjín ka'àn xi jye k'en x'in-lá. Ikjoàn 'ñó ndojo fiko ochikon-lá nga mején-lá nga bíttsajna'ma nga mì jchá-lá mé kjoqá xi s'ín. Jñà xítá koi isáá tse kjo'in s'e-lá.

21

Ton xi kitsjaà kjotjò chjoón ka'àn xi 'ñó ima (Marcos 12:41-44)

1 Jesús k'è nga kiskoòtsejèn, kijtseeé xítá nchjná xi 'ñó tjín-lá ton nga nchibítsajnaya ton-lá ya kaxá nánda sinchá ton kjotjò-lá Nainá.

2 Tíkoqá kijtseeé jngoo chjoón ka'àn xi 'ñó ima nga tsibítsajnaya jò ndí ton xi chibachjí chjí-lá.

3 K'eeé kitsò:

—Xi kjoqá kixí, k'oqá xán-nò, chjoón ka'àn ima jè, isáá tse ton kòbíjna mì k'oqá-ne ngats'ií xítá xi i'nga.

4 Ngats'ií xítá koi xi tjín-lá ton, koiú tsjá-lá Nainá jè xi ningui-lá, tànga jè chjoón ima, kàtsjá yijeé ton xi tjín-lá xi tímajchá-ne.

*K'ẽ nga kìchjá Jesú斯 it'aà ts'e jngó kó s'ín tjínè-lá nga kixóñá
(Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)*

5 Tíkoá nchijoóya i'nga-ne xítá xi nchikotsejèn-lá ingo ítjòn nga ndaà kjoàñ ndajo-lá; tíkoá ndaà kjoàñ tsojmì xi kitsjaà kjotjò-lá Nainá jñà xítá. Jesú斯 kitso-la:

6 —Kjoíí nachrjein k'ẽ nga jñà ndajo kó tsojmì xi ndaà kjoàñ xi chítsejèn-lá, níí tì jngóò siyijosón-lá xíkjín, kixóñá yije-né.

*Señá xi s'e k'ẽ nga nchrobá machrañà nachrjein nga kjoéhet'aà isó'nde
(Mateo 24:3-28; Marcos 13:3-23)*

7 K'ẽé kiskònanguí-lá kitsò-lá:

—Maestro, ¿mé nachrjein-ne nga ókoma kjoà koi? ¿Mé seña xi s'e k'ẽ nga jye kochrañà nga k'oás'in komá kjoà koi?

8 Jesú斯 kitsò:

—Tikindaa yijo-nò nga mì yá xítá xi skónachan-nò. Kjìn xítá kjoíí xi 'ín ts'án sjíkjeén; kítsqo: “An-ná xi Cristo, [nga 'áan kisikasén-na Nainá]”, tíkoá kítsqo-nò: “Jyeé tjína chrañà nachrjein nga 'an kotiùxoma.” Kì kíi onguitjingui-lá.

9 K'ẽ nga kiná'yá kjoà ts'e kjojchán, kjoásii, kí tsakjoòn-jén; mochjeén-né nga k'oás'in komá ítjòn tanga k'jéè tsà jé nachrjein nga kjoéhet'aà.

10 Kitsò-isa-lá:

—Naxandá skaàñ-kjoò xi k'jéíí naxandá. Koà xítaxá kojíts'íä nga skaàñ-kjoòko xítaxá xi k'jéíí naxandá.

11 Ndaà jchán k'oá ch'ón xkón; xkí xi ján naxandá s'e kjinchrá kó ch'in xi 'ñó kjan. Ján ngajmìi jchá-lá kjoxkón xi ch'o tjín kó xi ch'o kjoàñ.

12 Tanga jñò, ítjòn tsoba'ñó-nò xítá; kjitjinguikeè-nò kjíko-nò ya ni'ya ingo sinagoga nga ya sindaajiùn. Skinis'en-nò ndayá; kjíko-nò it'aà ts'e xítaxá ítjòn kó ts'e gobernador, tà koií kjoà-lá nga mokjeiín-nò it'aà ts'án.

13 K'ẽ nga k'oás'in komat'ioòn, jé hora nga kénojmí-lá xítá xi it'aà ts'án.

14 K'oá s'ín t'è-lá takòn, kí tà chjà ítjòn níkítsjeèn kó kixón nga kinókjoà nga kinchakoo yijo-nò,

15 koií kjoà-lá nga 'an, tsjaà-nò 'én tíkoá tsjaà-nò kjoà kjìn-takòn kó s'ín kinókjoà mé-ne nga jñà xítá kondrà-nò miküi sjílkjine-nò k'ẽ nga chibàkjoo.

16 Skanda jñà sjíngatsja-nò xi na'èn-nò, 'ndse, xinguiqo kó amigo-nò, tíkoá sjílk'en i'nga-nò.

17 Ngats'ií xítá isó'nde kojikeé-nò xi kjoà ts'án.

18 Tanga njngóò tsjaskoo chija.

19 Jé xi kichikjoà-lá kjo'in, kíjnakan injma-lá!

20 K'ẽ nga jcháa naxandá Jerusalén nga kitseè jngóò itjandií-lá soldado, k'oá s'ín tjiùn-nò nga jye kjochrañà nga jngóò k'a k'joejesón yije mé xi tjín.

21 Jñà xítá xi títsajna Judea, kàtanga, kàtjí ñanda nindoò choón; jñà xi títsajna Jerusalén, kàtitjokàjíùn naxandá, jñà xi ján títsajna campo, kí tì kù nchrobá-ne ijíùn naxandá-lá.

22 Koií kjoà-lá nga nachrjein ts'e kjo'in-né mé-ne nga kítasòn yije-ne koni s'ín tichjá Xojon xi tjít'aà 'Én Tsjee-lá Nainá.

23 ¡Imá xó-ne jñà íchjín xi ki'ndí 'ya kó xi xiti xó nchisíkaki jñà nachrjein koi, nga 'ñó tse kjo'in s'e it'aà nangui! Xi kjoajti-lá Nainá, tse kjo'in koi'ñé-lá xítá naxandá Israel.

24 Tjín xítá xi kichá machitín kiyá-ne; tíkoáá tjín xi k'jéíí nangui kjíko preso jñà xítá kjojchán. Jñà xi mítssà xítá judío, 'ñó ch'o sjílkó nga skoetoòn jñà xítá naxandá Jerusalén; jñà kótiùxoma skanda k'ẽ nga kítasòn nachrjein-lá xítá koi.

*K'ę nga kjoí ijngóò k'a-ne Ki'ndí-lä Xítä
(Mateo 24:29-35, 42-44; Marcos 13:24-37)*

25 Ikjојаん jcha-lä jè ts'oí, sá ko níñó nga kotsejèn-lä seña xi ch'o kjoàн. Ijt'aà nangui, ngats'iì xítä 'ñó tsakjón nga kij'ñchré-lä nga 'ñó kjone nga fi nchrobá ndáchikon.

26 Jñà xítä chibä-lä kiyáya-né nga tsakjón k'ę nga skoe kjoä xi komat'in isò'nde. Skanda jñà niñó xi tjín ngajmiì kijitiyaá-lä.

27 Ikjојаん skoe-na xítä xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä nga kjinchrobàjñaà jjün ifi. Tseé nga'ñó ko kjoajeya kjoíikoaa.

28 K'ę nga kots'iä kjoä koi nga k'oas'ín koma, kixi tinchaa, chjimii'ngaa skoò, tsja tè-lä iníma-nò, chíñakjoäa nga jyeé kjòchrañà nàchrjein nga jñò kitsajnandeijí-nò.

29 K'ęé tsibénojmí jngóò-lä kjoä xi mangásòn; kitsò-lä:

—Chitsejèn-lä yá toò iko, ngats'iì yá xi tjín.

30 K'ę nga jye bíts'iä nga bíts'en xkä-lä yá, jyeé 'yaà nga nchrobá machrañà chon ndobá.

31 K'oáá tís'ín tjín, k'ę nga jchäa nga k'oas'ín tíma kjoä koi, kàtasiijiìn-nò nga jye tijnat'aà chrañà-nò nàchrjein nga jchäa kó s'ín otíxoma Nainá.

32 Xi okixi, k'oáá xán-nò: Mikiì kiyá xítä xi tjín nàchrjein koi skanda kóni nga jye kitasòn yiye jñà kjoä koi.

33 Jé ngajmiì ko isò'nde kjoéhet'aà-né, tænga jñà 'én-nä mikiì kjoéhet'aà; kitasòn-né.

34 T'een kindä yijo-nò; mikiì biìlde nga sítajaàjiìn iníma-nò jñà kjoä xi ch'o tjín koni kjoä ch'i, kjoä chrjá'a, ko kjoä xi nikájnoò i isò'nde. Tsà k'oas'ín s'een, mikiì titsajnandaà jè nàchrjein k'ę nga 'an kjoäa ijngóò k'a; tà nítón kjoíí nàchrjein, skanè-nò koni jngóò ch'an.

35 K'oáá s'ín komat'in ngats'iì xítä xi tjín nga tíjtsa isò'nde.

36 Jñò, ndaà títtsajna, titssi'ba kijndà nga kjit'aà nàchrjein mé-ne nga s'e-nò nga'ñó nga koma kitijoñoo ngats'iì kjo'ín xi k'oas'ín koma, tikoä mé-ne nga mikiì kosobà-nò nga kinchänguixkon Ki'ndí-lä Xítä.

37 K'ę nga nàchrjein, Jesúś, yaá tsakjóya ya nditsin ingo ítjòn. K'ę nga majñò yaá fisikjáya ya nindoò xi 'mì Yá Olivo.

38 Kjin xítä naxandá, f'ílkon ya nditsin ingo ítjòn nga xkí tajñòya; f'iì 'nchré-lä mé 'én xi okóya.

22

*Kiús'ín tsohótsji'nde-lä xítä kondra-lä Jesúś nga tsoba'ñó
(Mateo 26:1-5, 14-16; Marcos 14:1-2, 10-11; Juan 11:45-53)*

1 Jyeé tímachrañà nàchrjein nga bitjo s'eí Paxkó k'ę nga kjèn jnchrájín xi tsjìn-lä na'yo san jñà xítä judío.

2 Jñà xítä sko-lä no'miì ko xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisés, nga tsakjón-lä xítä naxandá, tsohótsji'nde-lä kó s'ín sjíkó Jesúś nga sjík'en.

3 Jé xítä neij'jahas'en-jjin iníma-lä jè Judas xi tikoä Iscariote 'mì, xi ya itjojín ts'e xita xi tejó ma-ne xi tsajmeiikó Jesúś.

4 Judas, kiükákó jñà xítä sko-lä no'miì ko xítä sko-lä xi síkindä ingo ítjòn nga tsajoóya-ne kó s'ín sjíngatsja Jesúś.

5 Jñà xítä koi, tsjaá komä-lä; tsibíndaàjiìn nga ton tsjá-lä.

6 Judas, kòkjeiñ-lä, ikjојаん tsohótsji'nde-lä kó s'ín sjíngatsja Jesúś nga mikiì skoe jñà xítä naxandá.

K'ẽ nga jè Jesús tsakjèn-kõ xítã xi kota'yàt'aà-lã

(Mateo 26:17-29; Marcos 14:12-25; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

7 Ijchò nàchrjein-lã s'eí ts'e ñinchrajín xi tsjin-lã na'yo san, k'ẽ nga k'oas'ín tjiné-lã nga biyaà orré xi bixteén jní-lã xi it'aà ts'e s'eí Paxko.

8 Jesús kisikasén Pedro kó Juan, kitsò-lã:

—Tanguí kíndaà tsojmì xi kjoa ts'e s'eí Paxko mé-ne nga kíchiaá.

9 Jñà xítã-lã kiskònangui-lã, kitsò-lã:

—¿Ñánda mejèn-lè nga konguí kíndaà-jen?

10 Jesús kitsò:

—K'ẽ nga kitjás'en-jñòò naxandá, ya skakjoò jngooò xítã x'in xi 'yajen jngooò nisa nandá. Tanguítjingui-lã skanda ya ñánda kjoahas'en ni'ya.

11 Kot'in-là nei-lã ni'ya: "Jè Maestro kjònanguí: ¿Ñánda tíjna cuarto-lã ni'ya ñánda kókjen-koaa xítã xi kota'yàt'aà-nã ts'e s'eí Paxko?"

12 Xítã jè, kókjen jngooò-nò cuarto xi tiyà kji xi jye ndaà choòn xi ya tíjnasò'nga ni'ya. Ya tindaà nga kíchiaá.

13 Jñà xítã koi, kii; k'oaa s'in kisakò-lã koni s'in kitsò-lã Jesús. Yaá tsibíndaà tsojmì xi kokjen kjoa ts'e s'eí Paxko.

14 K'ẽ nga ijchò hora nga kokjen, Jesús tsibíjnataà ímixa kó xítã-lã xi tsibixáya-lã.

15 Kitsò-lã:

—¡'Nó tísksjeèn nga mejèn-na kókjen-kó-nò ts'e s'eí Paxko nga tijk'eè fi-na kjoa biyaà!

16 K'oaa xán-nò nga mì ti kii kókjeen-na s'eí Paxko skanda k'ẽ nga kitason yije kjoa ts'e s'eí Paxko jñà nàchrjein k'ẽ nga Nainá kótxoma.

17 K'ee kiskoé jngooò chitsín, kitsjaà-lã kjondaà Nainá, kitsò:

—Chjoé, tika'bí-là xinguio;

18 k'oaa xán-nò nga mì ti kii ski-na vino skanda k'ẽ nga kótxoma Nainá.

19 Ikjòan kiskoé ñinchrajín, kitsjaà-lã kjondaà Nainá, kisixkoaya, kitsjaà-lã xítã-lã, kitsò:

—Inchrajín jè, yijo-na-né nga 'aan kiyá ngajo-nò. K'oaa tjs'ín t'een nga tixkoaya ñinchrajín, mé-ne nga kojtsjeèn-nò xi it'aà ts'an.

20 K'ẽ nga jye tsakjèn, k'oaa tjs'ín kis'iìn; kiskoé chitsín, kitsò:

—Chitsín jè, jè-né xi kjoa xitse xi bindaajiùn-kó-nò xi it'aà ts'e jní-na xi xíxteén xi kjondaà tsajón nga makixiya kjoa.

21 Ij'tíjnat'aàko-ná ímixa, jè xítã xi siìngatsja-na it'aà ts'e xítã kondra-na.

22 Xi okixi, 'an xi Ki'ndí-lã Xítã xan-la yijo-na, tjiné-na nga kiyá. Tanga, lima xó-ne jè xítã xi siìngatsja-na!

23 Jñà xítã-lã tsibíts'ià nga kiskònangui-lã xíkjín, kitsò:

—¿Yá-né xi k'oas'ín siìngatsja?

Yá-né xi tíjna ítjòn

24 Jñà xítã-lã tsajoókjoò xi kjoa ts'e yá-né xi tíjna ítjòn.

25 Jesús kitsò-lã:

—Jñà xitaxá ítjòn-la xi mìtsà xítã judío, 'ñó beètoòn xítã naxandá-lã, tanga jñà xitaxá koi, tsó-né nga ndaà xítã.

26 Tanga jñò, mikiì k'oas'ín s'een. Jè xi tíjna ítjòn, isáá nangui kàti jna; jè xi otixá, tà saá jè kàtama chí'nda.

²⁷ ¿Yá-né xi tíjna ítjòn? ¿A jè xi bìjnati'aà ímixa, o xi jè xi bíya tsojmì? ¿A mìtsà jè xi bìjnati'aà ímixa? Tanga i'ndeij, mìkiì k'oqas'ín koma. 'An, tìnjajìin-nò koni jngóo xítà chì'nda xi sixá-nò.

²⁸ Skanda kó-ne nga tåts'en-lä kjoa, jñò-nò xi titsajnako kjit'aà-ná nítà mé kjoa xi tímat'ian.

²⁹ Koií kjoa-lä nga 'an siìngatsja-nò kjotíxoma nga jñò kótxomaà koni s'in kisìngatsja-na Nainá xi Na'én-na,

³⁰ mé-ne jñò, ya kichioo tiko s'iyo ya it'aà ímixa-nà ñánda tìhotíxoma, tiko ya kítsajnasòn ixile ts'e kjotíxoma nga jñò, kíndaajiin-là xítà xi tejò tje-lä ts'e naxàndá Israel.

'Én xi kiichja Jesúus nga jè Pedro kjó'mat'in

(*Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38*)

³¹ Kiichja-isa Na'én-na, kitsò:

—Simón, Simón, jè xítà neijí kisiijénde nga mejèn-lä 'ñó skót'aà-nò. K'ë nga skót'aà-nò, yaá jcha-lä yá-né xi ndaà ko xi mìkiì ndaà, koni s'in nìko trigo nga matsjee.

³² Tanga 'an, tsibìtsi'batjì-lè mé-ne nga mì jchijat'aà-lè nga mokjeiín-lè xi it'aà ts'an. K'ë nga jye sìkátjifaya-ne xi it'aà ts'an, tìsìkojjì xinguii nga kixì kítsajna.

³³ Simón kitsò:

—Na'én, tìjnàndaà-ná nga kjíko-lè nás'ín ndayá k'oín, nás'ín skanda kiyákì-lè.

³⁴ Jesúus kitsò-lä:

—Ngaji Pedro, k'oqá xan-lè, i'ndeij, jàn k'a k'oqá sí nga mìkiì yaxkon-ná k'ë nga tìkj'eé kjindáya kóxtí.

K'ë nga jye kjòchrañà nachrjein nga k'oi-lä kjo'in Jesúus

³⁵ Jesúus kiskònanguilä, kitsò-lä:

—K'ë nga kisikasén-nò nga tsanguió nìka'bió 'én-nà nga mìkiì kich'à ton, mìkiì kich'à chijtsa, mìkiì xoxté kitsjaya, ¿mé xi kisichjaàt'aà-nò?

Jñà xítà kitsò:

—Nímé-jèn.

³⁶ K'eeé kitsò-lä:

—I'ndeij, jè xi tjín-lä chijtsa ton, kàtakjoé; tiko jè xi tjín-lä na'ya kàtakjoé; ko jè xi tsjín-lä kichá ndojò, kàtatíjna nachrokisòn-lä koa kàtatse kichá-la.

³⁷ K'oqá xán-nò nga tjín-lä nga kítasòn koni s'in tìchja Xojon xi tjít'aà 'Én Tsjeè-lä Nainá xi it'aà ts'an nga tsò: "K'oqá s'in skoë-ikon koni jngóo xítà xi mìkiì ndaà s'in." Koní s'in tìchja 'Én Tsjeè-lä Nainá xi it'aà ts'an, kítasòn yije-né.

³⁸ Jñà xítà-lä kitsò:

—Na'én, kijoò jò-najen kichá ndojò ijndé.

Jè Jesúus kitsò:

—Kàtje kjoa.

K'ë nga jè Jesúus tsibítsi'ba ya nindoò Yá Olivo

(*Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42*)

³⁹ Jesúus kii nga kiichjat'aà-lä Nainá ya ñánda 'mì nindoò Yá Olivo koni s'in s'in kijt'aà; ikjoàñ kiütjingui xítà xi kota'yàt'aà-lä.

⁴⁰ K'ë nga ijchò i'nde jè, kitsò-lä xítà-lä:

—Tìtsi'ba-lä Nainá mé-ne nga mì jé skajñoò.

41 K'éé tsasít'aà xìn chiba-lä koni kji saté jngòò ndajö k'ë jngòò xítä osén. Tsasèn-xkó'nci, ikjoàn kiìchjat'aà-lä Nainá.

42 Kitsò:

—Na'lèn, tsà mejèn-lè, chjàxì-ná kjo'in jè; tanga mìtsà jè kitasòn 'én-na, jè kàtabitasòn tsiji.

43 K'ë nga tichjat'aà-lä Nainá tsatsejèn jngòò àkjale-lä Nainá xi inchrobà-ne ngajmìi nga kitsjaà-ìsa-lä nga'ñó.

44 Nga tse kjo'in tísíkjeín iníma-lä, ìsaá 'ñó kiìchjat'aà-lä Nainá; chiba-la kitjoöndá-né, jè ndátsjèya-lä xi chixót'aà nangui, jní kjoàn.

45 K'ë nga jye kiìchjat'aà-lä Nainá, kii ijngòò k'a-ne ñánda títsajna xítä xi kota'yát'aà-lä. Tanga k'ë nga ijchò, jyeé kjiyijòfè, koií kjoa-lä nga 'ñó 'on ma-lä inima-lä.

46 Kitsò-la:

—¿Mé-ne titsayijòfè-nò? Tisítjéen, tìtsi'ba-lä Nainá mé-ne nga mì jé skajñoò.

Kiì komà k'ë nga kindobà'ñó Jesúś

(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:2-11)

47 Tákó tìk'ëe tichjá-ìsa Jesúś, kjin xítä ijchò; jè tsò'ba ítjòn Judas, xi ya itjojìün ts'e xítä-lä Jesúś xi tejò ma-ne. K'ë nga ijchò, kii kasit'aà chrañà-lä Jesúś nga kiskine'a.

48 Jè Jesúś kitsò-la:

—Ngaji Judas, ¿a k'oqá s'ín tà jngòò kjoa xi chine'aá nìngatsja-ná 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä?

49 Jñà xítä-lä xi i'nga, k'ë nga kijtseè kjoa xi komat'in Jesúś, kitsò:

—Na'lèn, ¿a mejèn-lè nga kich'on-jen kichä ndojò?

50 Jngòò xítä-lä Jesúś tsajá-lä kichä ndojò jè chí'nda-lä no'miù ítjòn, tsatet'aà líká kixi-lä.

51 K'éé kitsò Jesúś:

—¡Kí k'oqá níkqo, kàtje kjoa!

Ikjоàn tsohot'aà-lä tsja líká-lä; nítqón kjònndaà-ne.

52 K'éé kitsò-la jñà xítä xi j'ílkjaá xi xítä sko-lä no'miù kó xítä xi síkindä ingo ítjòn kó xítä jchíngá:

—¿Mé-ne k'oas'ín kà'nè-nò nga kichä machítin kó yá kich'à koni tsà jngòò xítä chijé kò'ijchjaà?

53 Nachrjein inchijòn tsohotijnako-nò ya nditsin ingo ítjòn; ¿mé-ne nga mìkiù ya kindobà'ñó-ná? Koií kjoa-lä nga jè hora jè nga jñò choòn, tsajòn-nò k'ë nga jè xítä nejjí tihotíxoma.

K'ë nga jè Pedro mìkìl tsibénojmí nga beèxkon Jesúś

(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-54, 66-72; Juan 18:12-18, 25-27)

54 Jesúś, kitsobà'ñó xítä, kíkó ni'ya-lä no'miù ítjòn. Jè Pedro, tà kjíün tà kjíün tsajmeètjingui-lä.

55 Ya jngoo osen nditsin, jñà xítä tsibítse jngòò ni'ín, ikjoàn tsibltsajna'ngui jngòò ítjandiì. Tíkoà jè Pedro tsiblñajíün-lä xítä.

56 K'éé jngòò chjoón chí'nda kijtseèxkon Pedro nga tíjna'ngui; kiskoò'an, kitsò:

—Xítä jè, tìkoáá yáá tsóhoko Jesúś.

57 Tanga jè Pedro tsoho'mat'in-né, kitsò:

—Ngaji chjoón, xítä jè, mìkiù bexkoan.

58 Xi komà ijngòò tjò, ngui jngòò xítä kijtseèxkon Pedro, kitsò-la:

—Tìkoáá ngaji, yaá tjaàkojjí Jesúś.

K'eeé kitsò Pedro:

—Ngají x'iin, mìtsà ya tsóhokoqa.

⁵⁹ Nga komà iskan, tjín-la tsà jingoò hora, tikoáá 'ñó okitsò ngui jngoò xítá:
—Kixíí kjoa, xítá jè, yaá tsóhoko, tikoáá yaá j'nde-la Galilea.

⁶⁰ Pedro kitsò:

—Ngají x'iin, mìkiì be mé 'én xi ko'mì-lá.

Tík'eé-ne tichjá Pedro kiskindáya kóxtí.

⁶¹ Kisikatífaya Na'èn-ná Jesús, kiskoótsejèn-la Pedro. K'eeé tsibítsjeèn-la Pedro 'én xi kitsò-lá Na'èn-ná Jesús nga kitsò-lá: "Jàn k'a k'oá sí nga mìkiì yaxkon-ná k'e nga tijk'eé kjindáya kóxtí."

⁶² Jé Pedro, k'eeé itjo ni'ya, ikjoàn 'ñó jchán kiskindáya nga 'on komà-la inimá-la.

Kós'in kiichjá xítá xi kisisobà-la Jesús

(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65)

⁶³ Jñà xítá xi nchisikindá Jesús, kisisobà-la tikoá tsajá-lá.

⁶⁴ Tsibichjóà xkøn, ikjoàn kiskònanguí-lá, kitsò-lá:

—¡Koatìn-nájen yá xi tí'beé-lé!

⁶⁵ Kjìn kjoa tjín-ìsa xi kj'eíj xi 'ñó 'on kitsò-lá.

K'ë nga kíiko Jesús ñánda tíjna xítaxá ítjòn ts'ë xítá judío

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

⁶⁶ K'ë nga kis'e isén, kjòxkoya jñà xítá jchíngá ts'e xítá judío, xítá sko-lá no'mìi kó xítá xi okóya kijotíxoma-lá Nainá xi kiskiì Moisés; kíiko Jesús ya ñánda maxkóya jñà xítaxá ítjòn; ikjoàn kiskònanguí-lá, kitsò-lá:

⁶⁷ —Koatìn-nájen, ¿a ngaji-né xi Cristo, [xi xó kisikasén-lé Nainá], o xi majin-né?

Jesús kitsò:

—Tsà k'oá xán-nò: "Añ-ná", mìkiì kokjeiín-nò.

⁶⁸ Tsà 'an skònanguí-nò, jñò, mìkiì kínókjooa tikoáá mìkiì sìkíjnandeí-ná.

⁶⁹ Jyeé ijchò hora-lá nga 'an xi Ki'ndí-lá Xítá xan-la yijo-na yaá kótijnat'aà kixí-lá Nainá xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lá.

⁷⁰ Ngats'iì xítá kitsò:

—¿A ngaji-né xi Ki'ndí-lá Nainá 'mì-lé?

Jesús kitsò-lá:

—Jñò sobá xi obixón nga 'an-ná.

⁷¹ K'eeé kitsò jñà xítá:

—¿Yá xítá xi mochjeén-ìsa-ná xi tsja 'én? Jñá sobá titsana'yà-lá koni s'ín tichjá-ne tso'ba.

23

K'ë nga kíiko Jesús ñánda tíjna Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

¹ Tsasítjen ngats'iì xítá, kíiko Jesús ñánda tíjna Pilato.

² K'ë nga ijchòko nguixkon Pilato, jñà xítá tsibíts'iá nga tsohóngui, kitsò:

—Xítá jè, kjotsji-najen nga kj'eí ndiyá fikø naxqandá-ná. Tsò-né nga mì xó kii kichjítjiá tsojmì xi it'aà ts'ë César, xítaxá ítjòn ts'ë Roma; tikoáá tsò-né nga jè xó xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá] nga xítaxá ítjòn kíjna.

³ Jé Pilato kiskònanguí, kitsò-lá:

—¿A jí-né xi xítaxá ítjòn-la jñà xítá judío?

Kitsò Jesús:

—Ngajíí xi k'oqá si nga 'an-ná.

⁴ Pilato kitsò-la jñà xítä sko-lä no'miì kó xítä naxandá:

—Nímé jé xi matsji-na jt'aà ts'e xítä jè.

⁵ Tånga jñà xítä, isaqá 'ñó kiichjá nga tsohóngui, kitsò:

—K'ejíí s'ín okóya-lä xítä naxandá nga ótsji-lä kjoasii. Tsibíts'iä-ne nanguí Galilea, kóhokji nanguí Judea, skanda i Jerusalén.

K'e nga kükqó Jesús ñánnda tíjna Herodes

⁶ K'e nga kii'nchré Pilato jè 'én xi tsò, Galilea, kiskònanguí-lä xítä: ¿A yaá i'nde-lä?

⁷ K'e nga kis'enojmí-lä nga ya i'nde-lä, kisikasén-lä jè xítä xi tíjna xitaxá ítjón Galilea xi 'mì Herodes; jñà náchrjein koi, tikoáá jáñ tíjna naxandá Jerusalén.

⁸ Herodes, k'e nga kijtseèxkon Jesús, 'ñó tsja komà-lä nga kjótseé mejèn-lä nga skoexkon, nga jyeé kjìn kjoqá kii'nchré xi jt'aà ts'e. Mejèn-lä skoe jngoo kjoxkón xi s'ín.

⁹ Kjìn skoya kjoqá kiskònanguí-lä, tånga jè Jesús, njingoò 'én kiichjá.

¹⁰ Tikoáá yaá títsajna jñà xítä sko-lä no'miì kó xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskii Moisés nga 'ñó nchihóngui.

¹¹ Jè Herodes kó soldado-lä tsachrjekàngui-né; kisikákjá nikje xi 'ñó ndaà kjoàñ koni ts'e xítaxá ítjón nga kisisobà-lä; ikjoàñ kisikasén ijngoo k'a-lä jè Pilato.

¹² Náchrjein jè, tsajoónaà-ne jè Pilato kó Herodes; k'e nga sa ítjón, kondraá títsajna-lä xíkjín.

K'e nga kitjoònè kjoqá Jesús nga kiyá

(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39-19:16)

¹³ Pilato tsibíxkóya jñà xítä sko-lä no'miì kó jñà xítaxá, ngats'iì xítä naxandá,

¹⁴ kitsò-la:

—Jñó, kinikasén-ná xítä jè nga onguioò; bixón-nó nga kjoasii ótsji-lä xítä naxandá; tånga 'an, kiskònanguí-lä nga nguixkoòn; ngats'iì 'én xi 'bioò, nímé jé sakó-na jt'aà ts'e.

¹⁵ Tikoáá jè Herodes, kisikasén ijngoo k'a-na xítä jè nga nímé jé kisaköt'aà-lä. Tsjìn-lä jé nga kiyá.

¹⁶ Tsjaà-lä kjo'in, ikjoàñ siikjínnandeíj-na.

¹⁷ K'ooá s'ín tjínè-lä, k'e nga bitjo s'eí Paxko, bijnandeíj jngoo xítä xi ndayá títsajna-ya.

¹⁸ Tånga jñà xítä naxandá, tà jngoo jtáá kiì ngats'iì, kitsò:

—Kàtiyaà Jesús; tijkínnandeíj-nájen Barrabás!

¹⁹ Barrabás, ndayá tíjna koií kjoqá-lä nga xítä naxandá Jerusalén kisikjaán-kjoò tikoá xítä kisik'en jngoo.

²⁰ Pilato, mejèn-lä nga siikjínnandeíj Jesús; ijngoo k'a kiichjá-lä xítä naxandá.

²¹ Tånga jñà xítä naxandá, isaqá 'ñó kiichjá, kitsò:

—¡Tjat'aà krò! ¡Tjat'aà krò!

²² Xi ma-ne ján k'a kitsò-la xítä naxandá:

—¿Mé jé xi tsohótsji, mé-ne kiyá-ne? 'An, nímé jé sakó-na xi jt'aà ts'e nga kiyá. Tikoáá-ne tsjaà-lä kjo'in, ikjoàñ siikjínnandeíj-na.

²³ Sii kis'ín xítä, 'ñó kiichjá nga mejèn-lä krò sit'aà Jesús. Koií kjoqá-lä nga 'ñó chjá xítä naxandá kó xítä sko-lä no'miì, kisikjne nga kisikitasòn Pilato.

24 Jè Pilato kitsjaà ɔkixi nga kàtitasòn koni s'ín síjé xítq naxandá.

25 Kisikíndandeí Barrabás, xítq xi xó k'oas'ín kisijé-ne naxandá xi tijna'ya ndayá nga kjoasii tsohotjsi koa xítq kisik'en. Ikjоàn kisingatsja Jesús nga k'oas'ín kataslkø koni s'ín mejèn-lä.

K'e nga kisit'aà krò Jesús

(*Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27*)

26 K'e nga kílkø Jesús nga kii sik'en it'aà krò, kitsobà'ñó jingoò xita xi tinchrobá-ne rancho-lä xi 'mì Simón xi ya i'nde-lä ñanda 'mì Cirene; jè kisik'ajen krò nga kíltjinguiko-lä Jesús.

27 Kjìn xítq naxandá tjingui-lä, tikoqá kjìn íchjín tjingui-lä xi kjindáyakeè nga mahimakeè kjoa xi timat'in Jesús.

28 Jesús, kisikátji, kiskoottsejèn-lä, kitsò:

—Íchjín xi Jerusalén tsajòn, kì 'an chihindáyachaà-ná, chihindáyachaà yijo-nò ko ts'e ixti-nò.

29 Kíchò nachrjein k'e nga tse kjo'in s'e nga kitsø xita: "Mé tà ndaa-lä jñá íchjín xi 'ndi, xi tsjìn-lä ixti, xi mìkii ki'ndí ts'i'beé, xi mì ixti kisikaki nga isaq chiba sìlkájno."

30 Ikjоàn kojits'ia nga kitsø-lä nindoò: "¡Kàtakaànè-najen!" K'oq tì kitsø-lä chrjanguí-lä nindoò: "¡Tjtsa'nde-najen!"

31 'An, koni jingoò yá xkoén, tanga 'ñó ch'o siko-na xítq; jñò xi xítq Jerusalén tsajòn, isaq tà 'ñó ch'o siko-nò xítq koni jñà yá kixi.

32 Tikoq kílkø jò xítq xi tse jé tjin-lä nga tikoq krò kiyát'aà.

33 K'e nga ijchòko ya i'nde ñanda 'mì l'nde Sko Mik'en, tsasijnat'aà krò Jesús ko xítq xi jò ma-ne, jñà xi tse jé tjin-lä; jingoò, tsasijnat'aà nga kixi-lä koa jingoò, tsasijnat'aà nga ngaskón-lä.

34 K'ee kitsò Jesús:

—Na'èn, tijchàat'aà-lä; mìkii beè mé kjoq xi s'ín.

Ikjоàn jñà soldado kisiskáko nikje-lä Jesús nga kisika'bí-lä xíkjín yá ts'e koma.

35 Jñà xítq naxandá nchikotsejèn-lä; tikoq jñà xítaxá ítjòn nchisísobà-lä, nchitsò:

—Xita xi k'ejí tsachrjetjì kjo'in; tsà kixi kjoq nga jè xi Cristo xi xó k'oas'ín jaàjn-ne Nainá, kàtachrjetjì kjo'in yijo-lä.

36 Tikoqá jñà soldado kisisosobà-lä Jesús. Ijchò kinchat'aà chrañà-lä; kitsjaà-lä nandá vinagre nga sìlkìi.

37 Kitsò-lä:

—¡Tsà ji-né xi xítaxá ítjòn-lä xítq judío, tijkíndandeí yijo-lè!

38 Tikoq tjtí'aàsòn-lä sko krò xi 'én griego, 'én latín, kq 'én hebreo xi tsò: "Jè jè xi Xítaxá Ítjòn-lä xítq judío."

39 Jñà xítq xi tse jé tjin-lä xi tikoq ya tjohónguit'aà krò, jingoò xi 'ñó 'nga kíchjako Jesús, kitsò-lä:

—¡Tsà ji-né xi Cristo [xi xó kisikasén-lè Nainá], tijkíndandeí yijo-lè tikoq tjkitsajndandeí-najen!

40 Jè xítq xi lingoò tsohotiko xíkjín, kitsò-lä:

—¿A mì tsakjoòn-lä Nainá nga ngásòn kjo'in titsanìkjiaán?

41 Xi okixi, jñà ok'ín-ná nga sìkjiaán kjo'in nga kíchjá jé-ná, koi kjoq-lä nga 'ñó ch'o ki'né; tanga jè xítq jè, njmé xi ch'o kis'íin.

42 K'ee kitsò-lä Jesús:

—Tíkítsjeèn-ná k'ę nga jye kíts'ji nga kótigomai.

⁴³ K'ęé kitsò Jesús:

—Okixíi xi xan-lè; i'ndeji, ján kijnako-ná ngajmii ya i'nde ñánda 'ñó ndaà choðon.

K'ę nga k'en Jesús

(*Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30*)

⁴⁴ K'ę nga ijchò nchisen, kójñò nga títsa isò'nde skanda xi jàn nga nguixòn.

⁴⁵ Jè ts'oí, kójñò, koä jè nikje xi tjoħóya jngohosen ingo ítjòn, jöya komà nga kixoñdà.

⁴⁶ Jesús 'ñó kiħchja, kitsò:

—jNa'èn, ndsejjí býnaya injima-na!

K'ę nga jye okitsò, k'en.

⁴⁷ Jè xítà sko-là soldado, k'ę nga kijtseè kjoä koi koni s'ín komà, kijtseèxkón Nainá, kitsò:

—Kixií kjoä, xítà jè, xítà kixi-né.

⁴⁸ Ngats'ií xítà xi chixoña nga nchikotsejèn, k'ę nga jye kijtseè kjoä xi komà, kiù-ne ni'ya-là; kisijts'iìn-sòn injima-là nga 'ñó tse kjoäba kis'ejün injima-là.

⁴⁹ Ngats'ií xítà xi beèxkon Jesús kó ichjín xi inchrobà-tjingui-là skanda ján Galilea, kjin jncha-ne nga nchikotsejèn-là.

K'ę nga kisihjíiñ Jesús

(*Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42*)

⁵⁰ Tíjna jngoo xítà xi 'mì José xi 'ñó ndaà xítà, tikoäá xítà kixi-né. Yaá i'nde-là ñánda 'mì Arimatea, jngoo naxandá xi chja-ne Judea. Tikoäá xá ítjòn tjin-la ts'ę xítà judío.

⁵¹ Jè José, tikoñaá-là nga mejèn-là skoë kó s'ín otíxoma Nainá; mikiù tijngoo-ikon koni s'ín tsajoýa-ne xítaxá xikjín koni s'ín kisiko Jesús.

⁵² Kiikon Pilato; kii sijé'nde-là nga kjinchrobàko yijo-là Jesús.

⁵³ Kiskónájen-t'aà krò; kisikájté jngoo nikje lino chroba. Ikjoàn kù kíhjíiñ. Kiskinls'en-ngui jngoo ngajo mik'en ñánda nga xó k'oqas'ín kiták'a-ne naxi. I'nde jè, ni saá jngoo mik'en sihjíiñ.

⁵⁴ Nachrjein jè, víspera-là s'eí Paxko-né; jye kjomeè bijchó hora nga kots'ia jè nachrjein nikjáya.

⁵⁵ Jñà ichjín xi tiko kóni nga inchrobà-ne Galilea, kiütjingui-là; kijtseèxkon ngajo mik'en kó s'ín kisijna yijo-là Jesús.

⁵⁶ K'ę nga j'iì-ne ni'ya-là tsibitsajnandaà xkií xi 'ñó ndaà jne kó xkií na'yø. Ikjoàn kisikjáya ichjín jè nachrjein nikjáya, koni s'ín tichja kjotixoma.

24

Mé xi komà k'ę nga jaáya-la Jesús

(*Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10*)

¹ Jè nachrjein nga tats'en xomàna, 'ñó tajñòya kii jñà ichjín ya ngajo mik'en ñánda kisihjíiñ Jesús nga kiiko xkií jne xi tsibitsajnandaà nga kiixten-jno yijo-là Jesús; tikoä kjihijtakò ichjín xi k'ejj.

² K'ę nga ijchò, kijtseè jè ndajø xi tichjоajto-là ngajo mik'en, xìn kijna.

³ K'ę nga jahas'en-ngui ngajo mì tị kii kjötsji-là yijo-là Na'èn-ná Jesús.

⁴ K'ę nga nchisikájno ichjín koi, tà njoón chinchat'aà jò-là xítà x'in xi ikjá nikje xi ote ni'ín kjoàn.

5 Íchjín koi, tà kitsakjòn-lä; chincha-ñiat'aà nangui. K'ëé kitsò jñà xítä xjin xi jö ma-ne:

—¿Mé-ne i binchaàtsjjíiñ-lä mik'en jè xítä xi týnakon?

6 Mì tj yá týn-ne ijndé, jyeé kófaáya-lä. Tíkítsjeèn koni s'ín kitsò-nò k'ë nga tísä tsibijna Galilea,

7 nga kitsò: "Mochjeén-né nga jè Ki'ndí-lä Xita, jñà kongatsja xítä jé nga koót'aà krò tanga k'ë nga kijchò jàn nachrjein kjoaáya-lä."

8 Jñà íchjín koi, k'ëé tsibítsjeèn-lä koni s'ín kitsò Jesús.

9 K'ë nga j'ii-ne nga kii katsejèn-lä ngajo mik'en, tsibénojmí-lä jñà xítä xi tsibixáya-lä xi tejngó ma-ne kó xítä xi i'nga.

10 Jñà íchjín koi, jè xi 'mì María Magdalena, Juana, María xi nea-lä ma-ne Jacobo kó xi k'ejí íchjín-isa; jñà xi ijchòkó 'én nga tsibénojmí-lä jñà xítä xi tsibixáya-lä.

11 Tanga jñà xítä-lä Jesús, xi kjoa nítón, tà kjoaská komà-lä; mìkiù kòkjeiñ-lä 'én xi tsibénojmí-lä jñà íchjín.

12 Tanga jè Pedro, tsangachikon, kii katsejèn-lä ngajo mik'en; k'ë nga kiskoótsejèn-s'en ngajo, kijtseè nga tà jñà kjioò nikje xi kisíjtéjiñ Jesús. Ikjoán kii-ne ni'ya-lä; tà kjòxkón-lä kjoa xi komà.

Ndiyá Emaús (Marcos 16:12-13)

13 Tijè-ne nachrjein, jò xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús nchifi jngóò naxàndá xi 'mì Emaús, xi týn-lä tsà tejngóò kilómetro skanda ján Jerusalén.

—Nga nchifi ya ndiyá, koií nchijoóya-ne ngats'iì kjoa xi komà.

15 Nga nchijoónojmí tikoá nchikjònanguí-lä xíkjín ijchòtjíngui chrañà-lä xi tijè-ne Jesús xi taña tsobáhijtako.

16 Tanga jñà, k'oqá komà-lä koni tsà tichjòa xkòn, mìkiù kijtseèxkon.

17 Jesús kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿Mé 'én xi qondaá chibàya-nò nga tjaàya ndiyá? ¿Mé-ne ba týn-nò?

18 K'ëé kiichjá Cleofas, kitsò:

—Ngats'iì xítä naxàndá Jerusalén, tà jí tå jngóò-lè xi mìkiù týiñ-lè jè kjoa xi komà ján Jerusalén, jñà nachrjein xi tsato.

19 Jesús kitsò:

—¿Mé kjoa-ne?

Jñà xítä koi kitsò-lä:

—Kjoa ts'e Jesús xi Nazaret j'nde-lä, jè xi kiichjá ngajo-lä Nainá; kis'eé-lä nga'ñó, ma yijeé-lä nítä mé kjoa-ne, nítä mé 'én-ne nga nguixkon Nainá, nguixkon ngats'iì xítä naxàndá.

20 Xítä sko-lä no'miù, kó xítaxá tsajen, kisìngatsja xítä Romano nga kisik'en, tsohot'aà krò.

21 Ngajen, titsachiñá-lajen, bixón-nájen tsà jè Mesías xi sìkítsajnandeí-ne xítä naxàndá Israel. Tanga j'ndeí, jyeé týn-lä ján nachrjein nga k'oqás'ín komà kjoa koi.

22 Tikoá týn i'nga íchjín xi títsajnajiñ-nájen, xi tajñòya kófi katsejèn-lä jè ngajo mik'en. K'ë nga kófiì-ne kabincháxkón-nájen nga kàbénojmí-nájen

23 nga mì xó kii kàsakó-lä yijo-lä Jesús; tikoá kàbeèxkon xó àkjale xi kàtsò-xó-lä: Jesús týnakon-né.

24 K'ëé kófi i'nga xítä xingui-jen xi kófi katsejèn-lä ngajo mik'en, k'oqá tís'ín kàbeèxkon koni s'ín kàtsò jñà íchjín tanga jè Jesús, mì xó kii kòbeè.

25 K'ëé kitsò Jesús:

—¡Mé tà tòndo-nò tikoq mé tà tájaàjiìn tjín iníma-nò nga mìkù ndaà mok-jeiìn-nò kjoq xi kitsò jñà xítq xi kiiçhjá ngajo-lá Nainá!

²⁶ ¿A mìtsà tñjiìn-nò? K'oqá s'ín tjínè-lá Cristo, [xita xi xó kisikasén-ne Nainá], nga ítjòn siijkjeiìn kjo'in, ikjoàn kjoqhas'en ngajmì ñánda jeya kíjna.

²⁷ Tsibéngomiyá-lá kó tsoya-ne koni s'ín tichjá ngats'iì Xojon-lá Nainá it'aà ts'e Cristo. Tsibits'iako-ne xojon xi kiskiì Moisés; ikjoàn tsibéngomiyá-lá ngats'iì xojon xi kiskiì jñà xítq xi kiiçhjá ngajo-lá Nainá.

²⁸ K'ë nga ijchò ya naxandá ñánda nchifí xítq koi, Jesús, k'oaa kis'iìn koni tsà isà kjün tífi.

²⁹ Tanga jñà xítq koi, kjo'ñò kis'iìn-lá nga kisikjna; kitsò-lá:

—Tijnakó-nájen; jyeé kjòhoxòn, jye kiskaàtjì ts'oí.

Jè Jesús, kòkjeiìn-lá; jahas'en in'iya; tsibijakó.

³⁰ K'ë nga jye titásjnat'aà imixa, kiskoé inchrájín, kitsjaà-lá kjondaà Nainá, kisixkoaya, ikjoàn kitsjaà-lá jñà xítq.

³¹ K'ëe kitáx'a xkon; kijtseèxkon nga jè Jesús; tanga jè Jesús, tà kichijà-né nga nguixkon xítq koi.

³² K'ëe kitsò-lá xíkjín:

—Koií-la kjoq-lá nga ndaà kòmatsja-lá iníma-ná k'ë nga tihókonojmí-ná ya iya ndiyá nga tibéngomí-ná kjoq ts'e Xojon-lá Nainá.

³³ Mì tì kii kiskoònà-ne, kisikáttji nitoón-ne nga kiì-ne Jerusalén; ijchò ijngoo k'a-ne jngoo ni'ya ñánda titásjnjatín xíkjín xi tejngoo ma-ne kó xítq xi kj'eíi-isa.

³⁴ Jñà xítq xi tejngoo ma-ne kitsò-lá xíkjín:

—Kixií kjoq, jyeé kòfaáya-lá Na'èn-ná Jesús; jyeé kòbeèxkon Simón.

³⁵ K'ëe tsibéngomí jñà xítq xi jò ma-ne kó s'ín komàt'in ya iya ndiyá koa kó s'ín komà nga kijtseèxkon Jesús k'ë nga kisixkoaya inchrájín.

**K'ëe nga jè Jesús tsatsejèn-jùn osen ñánda titásjna xítq xi kota'yàt'aà-lá
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23)**

³⁶ Tákó tjk'ëe nchichjá-isa nga nchibéngomí-lá xíkjín kjoq koi, nga tsasijnajììn osen-lá Jesús; kisihxat'aà, kitsò-lá:

—Nainá, nchán kàtasíkítasjna-nò.

³⁷ Jñà xítq koi, tsí ndaà kitsakjòn, koq tsí ndaà kisinchaàxkón; k'ë nga kijtseè, komà-lá tsà tà inima-la mik'en-né.

³⁸ Tanga Jesús kitsò-lá:

—¿Mé tà ndaà tsakjoòn-nò? ¿Mé-ne k'oq tsò-ne kjohítsjeèn xi bitjojììn iníma-nò?

³⁹ Chítsejèn-lá ndsaa ko ndsokoaa. 'An-ná. Tjat'aà-ná ndsaa koq chítsejèn-ná. Jngoo xítq xi tà iníma, tsjìn-lá yijo, tikoqá tsjìn-lá nindaà, tanga 'an, tjín-na koni s'ín titsa'yaà-ná.

⁴⁰ K'ë nga jye okitsò-lá, tsakó-lá tsja ko ndsoko.

⁴¹ Tanga jñà xita-lá mìkù xáti kòkjeiìn-lá nga tsja komà-lá tikoq kisinchaàxkón nga kijtseèxkon Jesús; k'ëe kiskònanguí Jesús, kitsò-lá:

—¿A tjín chiba-nò tsojmì xi ma chine?

⁴² Kitsjaà itsé-lá tjn xi jye kichjàn, koq tsjén-lá cho cera.

⁴³ Jesús kiskoé, ikjoàn kiskine nga nguixkon jñà xítq-lá.

⁴⁴ K'ëe kitsò-lá jñà xítq-lá:

—Jñà kjoq xi komàt'ian, jñà-né xi tsibéngomí-nò k'ë nga tisa tsöhötijnako-nò. K'oqá s'ín kixan-nò nga kitasòn yije-né koni s'ín tichjá xojon it'aà ts'an, jè kjotíxoma-lá Nainá xi kiskiì Moisés koq ts'e xítq xi kiiçhjá ngajo-lá Nainá ko xi tjít'aà libro ts'e Salmo.

45 K'ęé kisikichiya-lą kjohitsjeèn-lą mé-ne nga kàtjahas'en-jiìn-lą koni s'ín tichjä Xojon xi tjít'aà 'Én Tsjeè-lą Nainá.

46 Kitsò-la:

—K'oqá s'ín tichjä Xojon-lą Nainá nga tsò nga 'an xi Cristo, [xi xó kisikasén-na Nainá], k'oqá s'ín tjínè-na nga kiyá; tanga k'ę nga kijchò jàn nachrjein, kjoaáya-na jt'aà ts'e kjoa biyaà.

47 Xi jt'aà ts'an, Nainá siijchåat'aà-lą jé-lą xita k'ę nga siikájno jé-la nga mì ti jé kohótsji-ne. Jè 'én koi, mochjeén-né nga kínókjoayajíiñ yiye-lą xita mats'iako-ne Jerusalén kó nga títjsa isò'nde.

48 Jñò kénéjmió kjoa kixi koni s'ín komà.

49 'An sikasén-nò jè kjotjò xi tsjá Nq'èn-nä koni s'ín kitsjaà tso'ba. Tanga jñò, jí titsajna naxandá Jerusalén skanda k'ę nga tjoé-nò nga'ñó-lą Nainá xi nchrobá-ne ngajmii.

K'ę nga kùmijìn ngajmii Jesús

(Marcos 16:19-20)

50 K'ęé kùkø xítq-lą skanda jáñ naxandá Betania. Kiskímii'nga tsja nga kisijét'aà-la Nainá nga kàtasíchikon-t'in jñà xítq koi.

51 K'ę nga tísijét'aà-lą, kitjámiil'nga nga kii-ne ngajmii.

52 Jñà xita-lą, k'ę nga jye chincha-xkó'nchit'aà-lą nga jeya kisikíjna Jesús, kii-ne Jerusalén; 'ñó tsja kis'e-lą.

53 Nächrjein inchijón tsibitsajnaya ingo ítjòn nga kitsjaà-lą kjondaà Nainá tikoä jeya kisikíjna.

'Én ndaà-lə Nainá xi kjoa ts'ē Cristo koni s'ín kiskiì San Juan

Jesucristo xi 'Én-lə Nainá, xítqá komà

¹ K'ē nga tísä tâts'en-lə kjoa, jè 'Én, jyeé k'oqá tijna-né. Yaqá tijnakó Nainá. Jè 'Én, Nainá-né.

² Ko yaqá tijnakó Nainá skanda tísä tâts'en-lə kjoa.

³ Jè Nainá, k'ē nga tsibíndaà ngats'iì tsojmì xi tjín, it'aà ts'ēé 'Én tsibíndaà; nì mé tsojmì tjín xi mì jt'aà ts'ē kisindaà.

⁴ Jè 'Én, it'aà ts'ē-né nga títsajnakon xítqá; jè kjoa nga títsajnakon xítqá, jè-né ní'ín xi síhiseèn-lə ngats'iì xítqá.

⁵ Jè ni'ín xi síhiseèn riánda jñò choòn, ote-né, ko jè kjoa jñò mìkiì ma síkjne-lə ní'ín nga síkis'o.

'Én xi kiùchja Juan it'aà ts'ē Cristo

⁶ Tsibijna jngoo xítqá xi 'mì Juan xi Nainá kisikasén.

⁷ Jè j'íi tsjá 'én it'aà ts'ē ni'ín xi síhiseèn, mé-ne ngats'iì xítqá kokjeiín-lə koni s'ín kiùchjaya.

⁸ Mìtsà jè Juan ni'ín xi síhiseèn-lə xítqá, tà 'én j'íi tsjá it'aà ts'ē ni'ín xi síhiseèn-lə xítqá.

⁹ Jè ni'ín xi ngui kixi kjoa xi síhiseèn-lə ngats'iì xítqá, yaqá tincrobá ijsò'nde.

¹⁰ Ií tsibijna ijsò'nde, ko it'aà ts'ēé kisindaà ijsò'nde, tænga jñà xítqá ijsò'nde mìkiì kitseèxkon.

¹¹ J'íi nangui ñánda ts'e, tænga jñà xítqá-lə mìkiì kiskoétjò.

¹² Ngats'iì xítqá xi kiskoétjò tikoqá kòkjeiín-lə jñà 'én xi kiùchja, k'oqá s'ín kitjò'nde-lə nga Ki'ndí-lə Nainá ma,

¹³ tænga mìtsà koi kjoa-lə nga jní kits'iìn-jíin, ní mìtsà koi kjoa-lə nga it'aà ts'ē xítqá kits'iìn; koi-né nga it'aà ts'ē Nainá kits'iìn.

¹⁴ Jè 'én, xitaá komà, ií tsibijna jíin-najen. Ki'ya-nájen kjoa jeya-lə nga Ki'ndí tà jngoo-lə Nainá. 'Ñó tjín-la kjondaà ko kjoakixi.

¹⁵ Juan kitsjaà 'én it'aà ts'ē, kitsò:

—Jè jèxi k'oqás'ín kixan-nò k'ē nga kixan-nò: "Jè xi sà nchrobá tjingui-na, jè isà tijna itjòn-na, nga isà kjótseé tijna koni 'an."

¹⁶ 'Ñó tse kjondaà kitjoé-ná ngats'iaá, sà 'ñó, sà 'ñó kochikón-t'ian.

¹⁷ Jè kjotíxoma, it'aà ts'ē Moisés j'íi-ne, tænga xi kjondaà ko kjoakixi, it'aà ts'ē Jesucristo j'íi-ne.

¹⁸ Ni sàá jngoo xítqá beèxkon kó kji Nainá. Tà jè xi ki'ndí tajngoò-lə xi ya tijnat'aà-lə, bënojmí kixi-ná it'aà ts'ē.

'Én xi tsibénojmí Juan it'aà ts'ē Jesús

(Mateo 3:11-12; Marcos 1:7-8; Lucas 3:15-17)

¹⁹ Jñà 'én koi xi kitsjaà Juan, k'ē nga jñà xítqá judío xi títsajna Jerusalén kisikasén-lə no'miì ko xítqá levita ñánda tijna Juan nga kiskònanguí-lə, kitsò-lə:

—¿Yá xítqá-ne ji?

²⁰ Juan tsibénojmí kixi-né; mìkiì tsakajna'ma, kitsò:

—Mìtsà 'an xi Cristo, xítqá xi xó kisikasén-ne Nainá.

21 Xítə koi ijngóò k'a kiskònanguí-lə kitsò-lə:

—¿Yá-né ngají? ¿A jí-né Elías?

Juan kitsò:

—Majín, mìtsà 'an.

—¿A jí-né xítə xi chjá ngajo-lə Nainá xi tjínè-lə nga kjoíí?

Juan kitsò:

—Majín, mìtsà 'an.

22 Ijngóò k'a kiskònanguí-lə, kitsò-lə:

—Kot'in-nájen, yá-ne jí, mé-ne nga komá konguíkó-lajen 'én jñà xítə xi kásikasén-nájen. ¿Mé 'én xi k'oí-nájen it'aà tsíjí?

23 K'ee kitsò Juan:

—'An-ná xítə xi 'ñó chjáya i'nde it'aà xín ñánda nangui kixi choón: "Tjandaà kixioò ndiyá-lə Nainá", koni s'ín kitsò Isaías, xítə xi kiùchjá ngajo-lə Nainá.

24 Jñà xítə xi ijchò kjònanguí-lə Juan, xítə fariseo-né.

25 Ijngóò k'a kiskònanguí-lə, kitsò-lə:

—Tsá mìtsà jí xi Cristo, ni Elías, ni jé xítə xi chjá ngajo-lə Nainá, mé-ne xítə 'nè-ne bautizar.

26 Kiùchjá Juan kitsò:

—'An tā nandá s'iìn-ná bautizar xítə, tānga tijna jingoò-nò xi jñò mìkiù yaxkon,

27 jé xi iskan kjoíí, jé xi isá tijna ítjòn koni 'an; skanda mìkiù tjí'nde-ná nga 'an skíjndá 'ñoo xox'ín-lə xojté-lá.

28 Ngats'ií kjoá koi, ján naxandá Betania nga k'oás'ín komà, naxandá xi kijna xijngoaà ndá je Jordán, ñánda kis'iìn bautizar xítə jé Juan.

29 Nga komá nchijón, Juan kijtseé Jesús nga tinchrobákon, kitsò:

—¡Chítsején-lá, jé jéxi síkasén Nainá k'oá ngaya-lə koni Orré Ki'ndí xi faaxin jé-lá xítə isó'nde!

30 Jé jéxi k'oá kixan-nò k'e nga kixan: "Nchrobá tijngui jingoò-na xítə x'in xi isá tijna ítjòn-ná nga isá kjótseé tijna koni 'an."

31 Tikoáá 'an, mìkiù bexkoan yá-né jé. Koií kjoá-lə nga ta nandá s'in-na bautizar xítə mé-ne jñà xítə naxandá Israel skoéxkon-ne.

32 Juan, k'oás'ín kitsjaà 'én nga kitsò:

—Kijtseé-ná jé Iníma Tsjeé-lá Nainá nga itjojen-ne ngajmíi koni kji níse paloma kji, tsibijnasón-lə Jesús.

33 'An, k'ejé kí bexkoan, tānga jé Nainá xi kisikasén-ná nga ko nandá s'iìn-na bautizar xítə, kitsò-na: "Jé xi jchii nga kijtjojenè-lá Iníma Tsjeé-ná nga ya kíjnasón-lá, jé-né xi kó Iníma Tsjeé-ná s'iìn-ne bautizar xítə."

34 'An, k'oá s'ín kijtseé, k'oá ma-ne k'oás'ín tsjaà 'én nga Jesús, jé xi Ki'ndí-lá Nainá.

Xítə xi kiskoóta'yát'aà ítjòn-lə Jesús

35 Nga komá nchijón, Juan yaá tijna ijngóò k'a; tijko jò xítə xi kota'yát'aà-lá.

36 Juan kijtseéxkon Jesús nga tikoá yá tsóba, kitsò:

—¡Chítsején-lá, jé jéxi orrè-lá Nainá [xi kiyátjí jé-lá xítə]!

37 Ingajò xítə koi, k'e nga kii'hchré koni s'ín kitsò Juan, kuitjngui-lə Jesús.

38 Jesús k'e nga kisikátjya, kijtseé nga xítə tijngui-lə kitsò-lá:

—¿Mé xi binchaàtsjioò?

Ingajò xítə koi, kiùchjá, kitsò:

—Maestro, ¿ñánda tijni?

39 Jesús kitsò-là:

—Nchrobá, chítsejèn.

Ikjoàn kütjingui-là, kijtseè ñánda bijna Jesús. Yaá tsibitsajnakó nga jye kjöhoxòn, ijchó-la tsà xi ñijòn.

40 Ingajò xítà koi, jñà xi kütjingui-là Jesús k'ë nga kùl'nchré-là koni s'ín kitsò Juan, jngòò xi 'mì Andrés xi 'ndse ma Simón Pedro.

41 Andrés kùl kátsji ítjòn 'ndse xi 'mì Simón, kitsò-là:

—Jyeé kàyaxkon-jen jè Mesías [xi xó kisikasén-ne Nainá]. Jè 'én Mesías, Cristo tsòya-ne.

42 Andrés kùl kátsji Simón xi 'ndse ma ya ñánda tijna Jesús. Jesús, k'ë nga kijtseè, kitsò-là:

—Ngaji-né xi 'mì-lè Simón xi ki'ndí-là ma Jonás. I'ndej, Cefas k'oín-lè ('én xi Pedro tsòya-ne).

K'ë nga Jesús kütchja-la jè Felipe kò Natanael

43 Nga komà nchijòn, Jesús k'oáá s'ín kisikitsjeèn nga ján kjoí nangui Galilea. Kiskaàjìn Felipe, kitsò-là:

—Nchrobá tjingui-ná.

44 Felipe, yaá i'nde-là naxandá Betsaida, ya ñánda i'nde-là Andrés kò Pedro.

45 Felipe kùl kátsji Natanael, kitsò-là:

—Jè xítà xi oxkít'aà kjotíxoma xi kiskiù Moisés kò xítà xi kütchja ngajo-là Nainá, jyeé kàyaxkon-jen nga jè Jesús xi ki'ndí-là José xi Nazaret i'nde-là.

46 Natanael, kitsò-là Felipe:

—Ján naxandá Nazaret, ¿a tjín jngòò xi ndaà xítà xi ya kitjokàjìn-ne?

Felipe kitsò:

—Nchroboí, chítsejèn-là.

47 Jesús, k'ë nga kijtseè Natanael nga tinchrobákon, kitsò:

—Jè xítà jè xi nguì kixí kjoà nga xítà Israel nga ndaà tísíjhá yijo-là kò mikiù konachan.

48 Natanael kitsò:

—¿Kó s'ín ma-ne nga yaxkon-ná?

Jesús kitsò:

—K'ëé kòbe-lè k'ë nga tijk'eè chja-lè Felipe nga tijna'ngui yá toò iko.

49 Natanael kitsò:

—Maestro, ngaji-né xi Ki'ndí-là Nainá; ji-né xi xitaxá ítjòn-là naxandá Israel.

50 Kütchja Jesúis kitsò:

—¿A koií-né nga xan-lè: Kòbe-lè k'ë nga tijna'ngui yá toò iko nga mok-jeiín-lè? K'oáá xan-lè nga isà 'ñó tse kjoxkón jchqá-isi.

51 Ijngòò k'a kütchja Jesúis kitsò:

—Nguì okixí xi xan-nò, nàchrjein xi sa f'iì isà jchaxkoòn ngajmiì nga tix'á koa jñà àkjale-là Nainá fimijìn koa nchrobájen nga tjimat'aà-na xi Ki'ndí-là Xita xan-là yijo-na.

2

Jè kjoxkón xi kis'iin ítjòn Jesúis

1 Xi komà jàñ nàchrjein, kis'e jngòò s'eí nga chixàñ xítà ján naxandá Caná, ya nangui Galilea. Tikoà yaá tijna jè neq-là Jesús.

2 Tikoà kinokjoà-là Jesús kò xítà xi kota'yàt'aà-là ya ñánda chixàñ xítà.

³ K'ę nga jyehet'aà vino, jè nea-lə Jesús kitsò:

—Mì tị mé vino tjín-ne.

⁴ Jesús kitsò:

—¿Mé xi ma-lè? ¿Mé-ne 'an kò'mì-ná? Kj'eè kii bijchó nàchrjein-ná nga skoe-ná xítə yá-ná 'an.

⁵ Jè nea-la Jesús kitsò-la jñà xítə xi býa vino:

—K'oqá s'ín tijkitasòn yiye-là koni s'ín tsò-nò.

⁶ Ya títsajna joòn tijí ndajø xi sinhá nandá, xi síkjeén jñà xítə judío nga ma sítseè-ne tsojmì xi tjín-lə koni s'ín tjín kjotíxoma-lə xi xkón tjín. Jñà tijí kjiyaá-lə tsà jò kə tsà jàn nisa nandá.

⁷ Jesús kitsò-la jñà xítə chí'nda xi nchibýa vino:

—Tinchaà nandá tijí koi.

Jñà xítə chinchá nandá; jngòò k'aá kisitseè.

⁸ Ikjoàn kitsò Jesús:

—Tinachrjeè chiba vino; tanguíkə-là jè xi tísis'in-lə xítə.

K'ee kílkə-lə.

⁹ Jè xítə xi oko-lə nga tísis'in-lə jñà xítə, kiskoòt'aà nandá xi vino komà; xítə jè, mìki tijíln-lə ñánda j'ii-ne. (Tà jñà tijíln-lə xítə chí'nda xi tsachrje nandá.) Jè xítə xi oko-lə, k'ęé kílchja-lə xítə x'ín xi chixàñ,

¹⁰ kitsò-la:

—Ngats'iì xítə, jè tsjá ítjòn vino xi 'ñó ndaà; k'ę nga jye 'ñó 'biì jñà xítə, k'ęé tsjá xi chiba ndaà. Tanya ngajji, kòbinchatjó-né xi 'ñó ndaà, skanda saá tì 'biì.

¹¹ Jè kjoxxón xi kis'iìn ítjòn Jesús ján naxàndá Caná nangui xi chja-ne Galilea; k'oqá s'ín tsakó kjoqá jeya-lə ko jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə kòkjein-lə it'aà ts'e.

¹² Xi jye komà iskan, Jesús kii ján naxàndá Capernaum; kílkə nea-lə, 'ndse, ko xítə xi kota'yàt'aà-lə. Tà chibaá nàchrjein tsibitsajna ya naxàndá jè.

K'ę nga kii s'éi Jesús ján Jerusalén

(Mateo 21:12-13; Marcos 11:15-18; Lucas 19:45-46)

¹³ Nga jye nchrobá machrañà s'éi-lə xítə judío xi bitjo k'ę nga itjokàjiùn kjo'in ján nangui Egipto, Jesús kii ján Jerusalén.

¹⁴ K'ę nga jahas'en ingø ítjòn, kijtseè nga tjín xítə ya nditsin ingø xi nchihotíjna nchraja ko orrè ko paloma; tikoqá títsajna xí síkjavìja ton.

¹⁵ Jesús tsibíndaà jngòò na'ñó xi tsajá-lə jñà xítə nga tsachrje yiye ya nditsin ingø, ko nchraja ko orrè. Tsibíxeèn ton-lə jñà xi síkjavìja ton. Jngòò k'aá chinchá ngajten ímixa-lə.

¹⁶ Jñà xítə xi nchihotíjna nise paloma, kitsò-la:

—Tinachrjeè yiye cho koi; kì ni'ya nditsin 'nè ni'ya-lə Na'èn-na.

¹⁷ Jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə k'ęé tsibitsjeèn-lə nga k'oqás'ín tjt'aà Xojon-lə Nainá nga tsò: "Ñó matsjaké ni'ya-lè; koií kjoqá-lə nga machinikeè."

¹⁸ Jñà xítə judío kiskònangui-lə Jesús, kitsò-la:

—¿Mé kjoxxón xi okoò-nájen nga tjín-lè kijotíxoma jt'aà ts'e kjoqá xi 'nì?

¹⁹ Kílchja Jesús kitsò-la:

—Tikixàñà ingø jè, 'an, jàn nàchrjein kíndayà jngòò k'a-na.

²⁰ Kitsò jñà xítə judío:

—Ingo jè ichán joòn nó kisindaà-ne, koqá ji, ¿a tà jàn nàchrjein kíndaà xítse jngòò k'a-ne?

²¹ Tanya jè ingø xi kisikaxkjí Jesús, jè yijo-lə xi okitsò-la.

22 K'ę nga jye jaáya-lą Jesúś nga k'en, k'ęé tsibítsjeèn-lą jñà xítą xi kota'yàt'aà-lą 'én xi okitsò. K'ęé kòkjeiín-lą koni s'in tichjá Xojon-lą Nainá kó 'én xi kiichjá Jesúś.

Jesúś, kós'in ma ndaá bee iníma-lą ngats'iì xítą

23 Jesúś k'ę nga tsibijna s'eí Paxko ján Jerusalén, kjin xítą kòkjeiín-lą it'aà ts'e k'ę nga kijtseè kjoxkón xi kis'iìn.

24 Tanga Jesúś mítśà nguì ndaà tijngò ikon it'aà ts'e xítą koi, nga jyeé beèkxon yije xítą.

25 Jesúś mítśà mochjeén-lą nga k'ejí xítą okitsò-lą kó s'in jñà xítą; jè, jyeé beè iníma-lą xítą kós'in síkítsjeèn.

3

K'ę nga jè Jesúś tsohókó Nicodemo

1 Tsibijna jngòò xítą fariseo xi tikoä xítą ítjòn tsibijna it'aà ts'e xítą judío; Nicodemo kí'mì.

2 Jngòò k'a j'ükon Jesúś k'ę nga jñò, kitsò-lą:

—Maestro, 'ya-nájen nga jè Nainá kisikasén-lè mé-ne kókoya-nájen. Nga jngòò xítą xi mítśà Nainá tijnakó, mítśà koma-lą s'jin kjoxkón xi ji 'ní.

3 Jesúś kitsò-lą:

—Xi nguì okixi, k'oáá xan-lè, jè xítą xi mítśà jts'ín xítse jngòò k'a-ne, mítśà skoë kó s'in otíxoma Nainá.

4 Nicodemo kiskònangui, kitsò:

—¿Kós'in koma jts'ín xítse jngòò k'a xítą xi jye kójchíngá? Ni itsé koma kjoahas'en jngòò k'a indso'bä nea-lą nga jts'ín jngòò k'a.

5 Kiichjá Jesúś kitsò:

—Xi nguì okixi, k'oáá xan-lè, jè xi mì it'aà ts'e nandá kó Iníma Tsjeè-lą Nainá jts'ín-ne, mítśà koma kjoahas'en-jíùn ñánda tihotíxoma Nainá.

6 Jè xi ts'iìn it'aà ts'e xítą, xítą-né. Koä jè xi ts'iìn it'aà ts'e Iníma Tsjeè-lą Nainá, iníma-né.

7 Ki maxkón-lè koni s'in tìxan-lè: "Mochjeén-né nga jts'ín xítse jngòò k'a-ne jñà xítą."

8 Jè tjo 'ba-né nítą ñánda-ne; na'yà-lą nga one. Tanga mítśà 'ya-lą ñánda nchrobá-ne, tikoä mítśà 'ya-lą ñánda fi. K'oáá tjs'ín ma yije ngats'iì xi it'aà ts'e Iníma Tsjeè-lą Nainá ts'iìn-ne.

9 K'ęé kitsò Nicodemo:

—¿Kós'in ma-ne nga k'oä's'in koma-ne kjoä koi?

10 Jesúś kitsò-lą:

—Ngají, maestro tijni ts'e xítą naxandá Israel. ¿Mé-ne mítśà tijin-lè kjoä koi?

11 Xi nguì okixi, k'oáá xan-lè: Jè kjoä xi ma-najen, k'oáá s'in nokjoä-jen; xi jye kina'yà-jen, k'oáá s'in bënojmí-jen. Jñò, mítśà mokjeiín-nò 'én-najen.

12 K'ę nga benojmí-nò kjoä xi tjín isò'nde, mítśà mokjeiín-nò. ¿A kókjeiín-nò tsà keènojmí-nò kjoä xi tjín ján ngajmii?

13 Ni saà jngòò xítą xi jye kiimjìn ján ngajmii; tà jè Ki'ndí-lą Xítą xi ngajmii tijna nga ya itjojen-ne.

14 Koní s'in kis'iìn Moisés nga kiskímii'nga yá xi tjoót'aà ye kichá bronce ya j'nde it'aà xin ñánda kixi choòn, k'oáá tjs'ín tjiné-lą jè Ki'ndí-lą Xítą nga tjámiitjen-t'aà jè yá,

15 mé-ne ngats'iì xítà xi kókjeiín-là *it'aà ts'e*, mìkiì chija, s'ëé-là kjoäbinachon nítà kjé-ne.

16 'Nainá 'ñó tsatoó kjötsjakeè xítà isò'nde nga kitsjaà Ki'ndí-là xi tajngoò ma-ne, mé-ne ngats'iì xítà xi mokjeiín-là *it'aà ts'e*, mìkiì chija; s'ëé-là kjoäbinachon nítà kjé-ne.

17 Nainá mitsà koi xá kisikasén-ne Ki'ndí-là nga kjo'in kojìnè-là xítà isò'nde; kooí xá kisikasén-ne nga kochrrekàjün kjo'in xítà kjoä ts'e jé-là.

18 'Jè xi mokjeiín-là *it'aà ts'e* Ki'ndí-là Nainá, mitsà kjo'in sijnè-là xi kjoä ts'e jé-là, tænga jè xi mìkiì mokjeiín-là jyeé kjo'in tjinè-là, koií kjoä-là nga mìkiì mokjeiín-là *it'aà ts'e* Ki'ndí-là Nainá xi tajngoò ma-ne.

19 Jñà xítà xi mìkiì mokjeiín-là, jyeé kjo'in tjinè-là, koií kjoä-là k'ë nga j'ìì i isò'nde jè xítà xi j'ìlkó kjoähiseèn, mìkiì kisaseèn-là kjoähiseèn; isqá ndaà kisaseèn-là kjoäjñò, nga ch'o tjín kjoä xi nchis'ín.

20 Ngats'iì xítà xi ch'o s'ín, majtikeè kjoähiseèn; mìkiì ya síchrañat'aà ñánda iseèn choòn, mé-ne nga mìkiì jchä-là kjoä xi ch'o nchis'ín.

21 Tænga jñà xítà xi kjoä kixí nchis'ín, nchrobá kinchat'aà chrañà-là ñánda iseèn choòn, mé-ne nga jchä-là nga ndaà tjín kjoä xi nchis'ín koni s'ín mejèn-là Nainá.

Jè Juan, j'ìì ítjòn-là Cristo

22 Nga jye komà kjoä koi, Jesúz kiìlkó xítà xi kota'yàt'aà-là ján nangui Judea; yaá tsibitsajna chiba nàchrlein nga kis'ììn bautizar xítà.

23 Juan tikoä kis'ììn bautizar xítà ya naxandá Enón, jngòò j'ìnde xi chrañat'aà-là ya naxandá Salim, koií kjoä-là j'ìnde jè tjín jchán nandá. Jñà xítà, yaá ijchòkon Juan nga komà bautizar.

24 Nàchrlein koi, tijk'eè ndayá fis'en Juan.

25 Jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Juan kó jngòò xítà judío tsohótiya-ne kjotíxoma-là xítà judío xi xkón tjín kós'ín matsjeèya-ne xítà.

26 Kìi jñà xítà ñánda tijna Juan, kitsò-là:

—Maestro, jè xítà xi ijchòkojí ján xijngoaà xajngá nandá Jordán, jè xítà xi ji kits'iì 'én *it'aà ts'e*, j'ìnde tikoä tís'ín bautizar; saá já fitjingui-là ngats'iì xítà.

27 Kiìchja Juan, kitsò:

—Nimé xi s'ë-là xítà tsà mì jè sobà Nainá tsjá-là.

28 Jñò, ndaà tijùn-nò koni s'ín kixan-nò nga mitsà 'an xi Cristo; 'an-ná xi kinikasén ítjòn-na *it'aà ts'e* xítà jè.

29 Jè xita x'in xi sa kòbixan, tijna chjoón-là; jè amigo-là xi kòbixan sijnat'aà chrañà-là nga t'ñchré-là koni s'ín tichja. Tsja jchán ma-là k'ë nga 'nchré-là xítà xi sa kòbixan. 'An, k'oáqá tís'ín matsja-na k'ë nga 'nchré koni s'ín tís'ín xítà jè.

30 Xítà jè, mochjeén-né nga kàtasijna ítjòn. 'An, kósijna tjingui-ná.

Mé 'én xi tsjá jè xi ngajmìi nchrobá-ne

31 Jè xi nchrobá-ne ngajmìi, jè tijna ítjòn-là ngats'iì xítà. Jè xi j'ìsò'nde ts'e, xítà isò'nde-né, kó jñà 'én xi chjá kjoä ts'e isò'nde-né. Tænga jè xi ngajmìi nchrobá-ne, jè tijna ítjòn-là nítà yá-ne.

32 Jè tsjá 'én mé xi kijtseè kó mé xi kiì'nchré. Tænga 'én xi tsjá, niyá xi mokjeiín-là koni s'ín tsò.

33 Tænga jè xítà xi mokjeiín-là 'én xi chja, jè tsjá 'én nga Nainá, nguì 'én kixíj xi chja.

34 Xítq xi Nainá kisikasén, 'én-lä Nainá chja, nga mìkìi fehet'aà koni s'ín sítjájiin iníma-lä jè nga 'ñó xi tjín-lä Iníma Tsjeé-lä Nainá.

35 Nq 'én-ná tsjakeé Ki'ndí-lä; jè kisingatsja yiye nítq mé kjoa-ne.

36 Jè xi mokjeiín-lä koni tsò 'én xi chja Ki'ndí-lä Nainá, tjín-lä kjoabinachon nítq kjé-ne. Ko jè xi mìkìi mokjeiín-lä mìkìi kíjnakan iníma-lä; kjo'in sinè-lä xi kjojtí-lä Nainá.

4

Kó komà k'è nga jè Jesús tsohókò jngoo chjoón samaritana

1 Jesú, kis'enojmí-lä nga jñà xítq fariseo kitsò: Jesú lsá kjín xítq tís'ín bautizar mé-ne nga ya skóta'yàt'aà-lä mì k'oq-ne Juan.

2 (Tanga Jesú mitsà xítq kis'iín bautizar; tà jñà xítq xi kota'yàt'aà-lä xi kis'iín bautizar.)

3 K'oqá komà-ne itjojíin-ne nangui Judea; kii ijngoo k'a-ne nangui Galilea.

4 K'è nga kiù-ne, kjo'ñó tjín-ne nga ya kjoahato Samaria.

5 Ijchò jngoo naxandá xi 'mì Sicar, nangui xi chja-ne Samaria, ya chrañat'aà-lä nangui xi kitsjaà kjojtò-lä kjótseé Jacob jè ki'ndí-lä xi José ki'mì.

6 Yaá tijna jngoo ngajo nandá xi nei-lä komà Jacob. Jesú jye 'ñó ijta-lä nga tsò'baya ndiyá. Tsibijnat'aà jè ngajo nandá nga jyeé kjomeè bijchó nchisen.

7-8 Jñà xítq xi kota'yàt'aà-lä Jesú, tsojmí kii katse ján ijíin naxandá, jñà tsojmí xi skine. K'ee ijchò jngoo chjoón xi ya j'nde-lä Samaria xi ijchòkjaá nandá. Jesú kitsò-lä:

—Tjiù itsé-ná nandá xi skiqa.

9 Jñà xítq judío mìkìi ndaà fiko xítq Samaria. Koií kjoa-lä, jè chjoón kitsò:

—Ngaji xítq judío-né, kq 'an chjoón Samaria-ná. ¿Mé-ne nandá njé-ná?

10 Kiichja Jesú kitsò-lä:

—Tsà 'ya-lè kjojtò xi tsjá Nainá ko tsà yaxkoin yá-né xi tísíjé-lè nandá, tsà ji sijé-lä nandá, jè tsjá-lè nandá xi síkíjnakan-ná.

11 Jè chjoón kitsò:

—Na'èn, nímé kich'i xi koma kínachrje-ne nandá. Jè ngajo nandá 'ñó nanga. Ñanda tjín-lè nandá xi síkíjnakan-ná.

12 Ngaji, ¿a lsá tijna ítjòn-lä xítq jchínga-najen Jacob? Jè kitsjaà-najen jè ngajo nandá jè. Jñà xítq jchínga-najen, ií kits'ií nandá, ixti-lä ko cho tjè-lä.

13 Kiichja Jesú kitsò-lä:

—Nitq yá-ne xi skoí nandá xi j tibitjo, koxíndá ijngoo k'a-lä.

14 Tanga jè xítq xi skoí nandá xi 'an tsjaà-lä, mì tì kii koxíndá-lä nítq kjé-ne. Koqá s'in s'e ijíin iníma-lä koni jngoo ngajo nandá xi tibitjo nga jè nandá síkíjnakan-ne nítq kjé-ne.

15 Jè chjoón kitsò:

—Na'èn, tjiù-ná jè nandá xi ko'mì-lä mé-ne nga mì tì kii koxíndá-na tikoq mì tì ií kjoijkjaá-nä nandá.

16 Jesú kitsò-lä:

—Tjinókja-lä x'in-lè, nchrobákojj ijndé.

17 Kiichja jè chjoón kitsò:

—Tsjín-ná x'in.

Jesú kitsò-lä:

—Okixíxi xi si nga tsjín-lè x'in.

¹⁸ Jyeé kò 'òn ma x'jn-lè xi bijnakooji. Jè xítà xi tijnakooji i'ndeji, mìtsà x'jn-lè ma. Okixíxi xi kasi nga tsjìn-lè x'in.

¹⁹ Jè chjoón k'ë nga kii'nchré 'én koi kitsò:

—Na'èn, k'oqá s'in machiya-na nga jjí-là xítà xi chja ngajo-là Nainá.

²⁰ Xítà jchíngá-najen xi Samaria tsajen, jjí nindoò jè kijtseèxkón Nainá. Tanga jñò xi xítà judío 'mì-nò bixón-nó nga tå ján Jerusalén jchäxkoán Nainá.

²¹ Jesúz kitsò-là:

—Ngaji chjoón, kàtakjeín-lè, jyeé nchrobá machrañà nächrjein nga jchäxkón Nainá nás'ín mì j kjinchrobà nindoò jè kò ni ján onguió Jerusalén.

²² Jñò, xi Samaria tsajón, mìkii 'ya yá-né xi yaxkón; tanga ngajen xi xítà judío 'mì-najen, 'ya-najen yá xi yaxkón-jen; nga tje-là xítà judío kitjokájiún jngoo xi kochrjekájiún kjo'ín xítà.

²³ Jyeé nchrobá nächrjein, kò tjjè-ne hora jè, k'ë nga jñà xítà xi nguì kixi kjoaq nga beèxkón Nainá, kàtèèxkón nga kò injima-là kò kjoaq kixi. Tikoaq jè Na'èn-ná ótsji-né xítà xi k'oqá s'in mejèn-là nga skoexkón.

²⁴ Nainá Inimá Tsjeé-né. Jè xítà xi beèxkón, mochjeén-né nga nguì kò kjoaq kixi kò nguì kò injima-là kàtèèxkón.

²⁵ Jè chjoón, k'ëé kitsò:

—'An, be-ná nga sa kjoíí jè Mesías [xi xó siìkasén-ne Nainá] jè xi Cristo tsöya-ne; k'ë nga jè xi kjoíí keènojmí yije-najen kjoaq koi.

²⁶ Jesúz kitsò-là:

—'An-ná, jè xi tihókø-lè.

²⁷ Tjjè-ne hora j'ii-ne xítà xi kota'yàt'aà-là xi kii katse tsojmì. Tå k'oqá komà-là nga kijtseè nga chjoón tihókø. Tanga njingoò xítà xi kitsò ikon nga kiskònanguilà mé xi tükjònanguilà, o mé 'én xi nchijoó.

²⁸ Jè chjoón, k'ëé kisikjína nisa nandá-là; kii ján jjíiùn naçxandá nga tsibénojmí yije-là xítà; kitsò-la:

²⁹ —Nchrobá, chítsejèn-là jngoo xítà xi k'oqá kàtsò yije-ná kjoaq xi kis'iaàn. Tsà jè-né xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá].

³⁰ K'ëé kii jñà xítà naçxandá nga kii katsejèn-là ñanda tíjna Jesúz.

³¹ Tík'e-ne jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Jesúz, tsibítsi'ba-là, kitsò-là:

—Maestro, tichi.

³² Tanga Jesúz kitsò:

—'An, tjín-na tsojmì xi kókjéen, xi jñò mìkii yaxkon.

³³ Jñà xítà xi kota'yàt'aà-là kitsò-là xikjín:

—Yá xi kòf'iikø-là tsojmì xi skine?

³⁴ Tanga Jesúz kitsò:

—Jñà tsojmì xi kíngé, jè-né nga sìkitasoàn koni s'in mejèn-là jè xi kisikasén-na kò nga sikjehet'aà xá-là.

³⁵ Jñò, bixón-nó nga nguì ñijòn sá chija-là nga sincháxkó tsojmì xi jye tímajchá. 'An, k'oqá xan-nò: Chítsejèn-là xítà koi; k'oqá ngaya-là koni tsojmì tjè xi jye kòjchá; jyeé koma sincháxkó.

³⁶ Jè xítà xi bíxkó, machjí-là, kò jñà tsojmì xi bincháxkó, k'oqá ngaya-là koni xítà xi s'e-là kjoabinachon, mé-ne nga jè xi bítje kò xi bincháxkó ngásòn s'e-là kjojsja.

³⁷ Én kixj-né xi tsò: "K'ejí xítà xi bítje koaq k'ejí xi bíxkó."

³⁸ 'An, kisikasén-nó nga kjinchàxkó tsojmì xi mìtsà jñò kisengui-nò kjo'in. K'ejí xi kisixá. Tanga jñò tihókø-nò nga bíxkó tsojmì tjè-la.

39 Kjìn jchán xítä Samaria xi ya títsajna naxandá jè kòkjeínl-a lq it'aà ts'e Jesús koni kitsò 'én xi kitsjaà jè chjoón nga kitsò: "K'oqá kátsò yije-na kjoä xi kis'iaàn."

40 K'è nga jñà xítä Samaria ijchòkon Jesús ñánda tijna, tsibítsi'ba-lq nga ya kàtivnako. Jesús, jò nàchrjein tsibijnako.

41 Kjìn xítä kòkjeínl isä-lq it'aà ts'e Jesús, k'è nga kii'nchré-lq 'én xi jè sobà tsibénojmí.

42 Jñà xítä kitsò-lq jè chjoón:

—I'ndeí mokjeínl-najen; mìtsà tà koi kjoä-lq koni s'ín ki'mì-najen. Ngajen sobà kina'yà-lajen; k'oqá s'ín ma-ne nga mokjeínl-najen. Kixií kjoä, jè xi kochrjekàjün kjo'in kjoä ts'e jé-lq xítä isò'nde, jè-né xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá].

K'è ngajè Jesús kisindaà jngooò-ne ti xi chí'nda-lq xitaxá ítjòn.

43 Xi jye komà jò nàchrjein nga tsibijnna Samaria, Jesús, itjojìln jngooò k'a-ne i'nde jé. Kii jngooò k'a-ne nanguí Galilea.

44 Jè sobà Jesús kitsò: Nijngooò xítä xi chja ngajo-lq Nainá yaxkón nanguí-lq.

45 K'è nga ijchò ya Galilea, jñà xítä xi ya i'nde-lq, ndaà kiskoétjò, nga jyeé kijtseè jñà kjoä xi kis'iìn ján Jerusalén k'è nga itjo s'eí Paxko. Jñà xítä koi tikoá kii-ne k'è nga itjo s'eí.

46 Jesús ijchò jngooò k'a ján Caná, nanguí xi chja-ne Galilea, ñánda kisikjatjya-lq nandá nga vino kis'iìn. Ya naxandá Capernaum tijna jngooò chí'nda-lq xitaxá ítjòn xi tikoá xá 'nga tjín-lq. 'Nó xk'én ki'ndí-lq.

47 Xítä jè k'è nga kii'nchré nga Jesús ya ijchò Galilea nga inchrobà-ne Judea, kíikon, tsibítsi'ba-lq nga kàtjì ni'ya-lq, kàtasindaà-ne ki'ndí-lq xi jyeé kjomeè biyaà.

48 Jesús kitsò-lq:

—Jñò, mìkií mokjeínl-nò k'è nga tsà mìkií jchäa kjoökón kq kjoä xi okó kjoä jeya-lq Nainá.

49 Jè xítä chí'nda ítjòn kitsò-lq Jesús:

—Na'èn, t'iin kjondaà, nítón nchroboí nga tikj'eè biyaà ki'ndí-ná.

50 Jesús kitsò-lq:

—T'in-ne ni'ya-lè. Ki'ndí-lè jyeé ndaà tijna-ne.

Xítä jè kòkjeínl-lq 'én xi kitsò-lq Jesús. Ikjoàn kii-ne ni'ya-lq.

51 K'è nga jye kjomeè bijchó-ne ni'ya-lq, xítä chí'nda-lq kíikjaá indiaà, kitsò-lq:

—Ki'ndí-lè jyeé ndaà tijna-ne.

52 Xítä jè, kiskònanguí-lq chí'nda-lq:

—¿Mé hora kjoxqan-lq ch'in 'ndí xi tjín-lq?

Kitsò xítä chí'nda-lq:

—Ngojña xi jngooò-lq kjondaà-ne.

53 Jè na'èn-lq ti xi xk'én, kisijün-lq nga tijè-ne hora k'è nga kitsò-lq Jesús: "Ki'ndí-lè jyeé ndaà tijna-ne." Xítä jè ko ngats'iil xítä xi títsajna ni'ya-lq, jyeé ndaà tjíjngooò ikon nga mokjeínl-lq it'aà ts'e Jesús.

54 Jè xi ma-ne jò kjoökón xi kis'iìn Jesús k'è nga inchrobà-ne Judea nga j'ii-ne ya Galilea.

5

Kó kitsò xítə k'ę nga Jesús kisındaà jngōò-ne xítə xi mìkiì ma fì jè næchrjein níkjáya

¹ K'ę nga jye k'oas'in komà kjoà koi, nga komà ìskan, jñà xítə judío tsibijna jngōò s'eí jáñ Jerusalén. Jesús kii lñgoò k'a jáñ Jerusalén.

² Ya Jerusalén tijna jngōò chrjó nandá xi 'mì Beteda nga 'én hebreo. 'òn ma nguitjoa xi tjín-la. Yaá tijna chrañat'aà-lä xotjoa ts'e orrè.

³ Ya nguitjoa-lä kjìn xítə xk'én kjiyijòngui: xi mìkiì tsejèn-la, xi tsá'yá kjoàñ, xi mìkiì ma síkjaniyá. Ngats'iì xítə koi nchikoña-lä k'ę nga sítiyà-lä nandá xi 'ncha jè chrjó.

⁴ Jngōò àkjale-lä Nainá xi tà kjé tà kjé bitjojen-ne nga sítiyà-lä nandá. Jè xítə xk'én xi fahas'en-jìùn ítjòn nandá, k'ę nga jye jtìya-lä, nítóón mandaà-ne nítá mé ch'in xi tjín-la.

⁵ Ya kijnajùn jngōò xítə xi jye tjín-la kaàñ chrj'oòn jàn nó nga xk'én.

⁶ Jesús, k'ę nga kijtseèxkon nga ya kijna, kisijiùn-la nga jyeé 'ñó kjótseé xk'én. Kitsò-la:

—¿A mejèn-lè kónðaà-ne?

⁷ Jè xítə xk'én, kitsò:

—Nq'èn, mì yá xi síchját'aà-na nga kinís'en-jìùn-na k'ę jtìya-lä nandá. 'An, k'ę nga mejèn-na fahas'en-jñà, k'ejíi xítə síkjne-na nga fahas'en-jìùn ítjòn.

⁸ Jesús kitsò-la:

—Tisítjiùn, chjoí nijñà-lè, titjájmìì.

⁹ Xítə jè nítóón kjònðaà-ne, kiskoé-ne nijñà-lä, komà tsajmeeè-ne. Næchrjein jè, næchrjein níkjáya-né.

¹⁰ Jñà xítə judío kitsò-la jè xítə xi kjònðaà-ne:

—Næchrjein j'ndeñ, næchrjein níkjáya-né. Mìkiì tjí'nde-lè nga kíkojjí nijñà-lè.

¹¹ Xítə jè kitsò:

—Jè xítə xi kásindaà-na, jè sobà xi kokàtsò-na: "Chjoí nijñà-lè, titjájmìì."

¹² Jñà xítə koi kiskònanguí-lä, kitsò-la:

—¿Yá-né xi qkàtsò-lè: "Chjoí nijñà-lè, titjájmìì"?

¹³ Jè xítə xi jyeé kjònðaà-ne mìkiì beèxkon yá xítə-ne xi kisindaà-ne nga jè Jesús jyeé xìn kii nga itjokàjùn-la xítə xi kjin ma-ne xi ya títsajna.

¹⁴ Xi komà ìskan, Jesús kisatiükjoò lñgoò k'a xítə jè ya iya ingo, kitsò-la:

—Jyeé kòmandaà-ne; tanga kí tì jé binchaàtsji-ne, mé-ne nga mì lsà ch'o tjín kjoà xi komat'in.

¹⁵ Xítə jè kiikón jñà xítə judío, tsibénojmí-lä nga jè Jesús xi kisindaà-ne.

¹⁶ Jñà xítə judío kiütjingui kondrà-lä Jesús, mejèn-la sjík'en koií kjoà-lä nga k'oas'in s'in k'ę nga næchrjein níkjáya.

¹⁷ Tanga Jesús kitsò-la:

—Nq'èn-na skanda næchrjein j'ndeñ k'oqá tjín xá xi tís'in, tikoqá 'an k'oqá tís'in tís'iaàn.

¹⁸ K'oqá ma-ne jñà xítə judío lsàá 'ñó ndaà kíütjingui kondrà-la Jesús nga mejèn-la sjík'en. Mitsà tà koií kjoà-lä nga mìkiì beèxkón næchrjein níkjáya, tikoqá koií-né nga jè Jesús Na'èn-na tsò-la Nainá. K'oqá s'in tísíngásòn-kjoò yijo-lä koní Nainá nga k'oqá tsò.

¹⁹ Jesús kitsò-la:

—Xi ngui okixi xi xan-nò, 'an xi Ki'ndí-lə Nainá nì mé kjoq̄ xi s'iaàn xi tà kjohítsjeēn ts'an. Tà koií kjoq̄ s'iaàn xi be koni s'in Na'èn-nä. Ngats'ií kjoq̄ xi s'in Na'èn-nä, 'an xi Ki'ndí ma, k'oqá t̄is'ín s'iaàn.

20 Jè xi Na'èn-nä ma, 'ñó tsjakee-nä nga Ki'ndí-lə tsò-na; okó yije-nä mé xi s'iaàn. Kokò-isa-na kjoq̄ xi ìsa 'ñó xkón tjín, mé-ne jñò, k'e nga jchäa, ìsa 'ñó ndaà koxkón-nò.

21 Koni s'in s'in Nainá nga sikájáya-lə mik'en ko síkítsajnakon iníma-lə niq̄ kjé-ne, 'an xi Ki'ndí-lə ma, k'oqá t̄is'ín tsjaà-lə kjoq̄binachon yá-né xi mejèn-na nga tsjaà-lə.

22 Jè xi Na'èn-nä ma, mitsà jè býndaàjìùn-lə xít̄a, 'an-ná xi Ki'ndí-lə ma kisìngatsja yije-na kjoq̄tixoma nga koma kindaàjìùn-lə xít̄a,

23 mé-nè ngats'ií xít̄a skoqxkón-na nga Ki'ndí-lə ma koni s'in beèxkón Na'èn-nä. Jè xi mikiù beèxkón-na nga Ki'ndí-lə ma, t̄ikoáá mikiù beèxkón Na'èn-nä nga jè kisikasén-na.

24 'Xi ngui okixi, k'oqá xan-nò: Jè xi 'nchré 'én-nä koni s'in chjà, t̄ikoá mokjeiín-lə it'aà ts'e xi kisikasén-nä, tjín-lə kjoq̄binachon niq̄ kjé-ne. Mitsu kjo'ín siné-lə, jyeé itjokàjiin kjo'ín ts'e kjoq̄ biyaà, jyeé tjínakon iníma-lə it'aà ts'e Nainá.

25 Xi ngui okixi xi xan-nò: Nchrobá nachrjein, tijè-ne hora jè, k'e nga jñà mik'en kji'nchré jta-nä xi Ki'ndí-lə Nainá ma; jñà xi kji'nchré jta-nä, kitsajnakon-né.

26 Jè Na'èn-nä, tijè-ne xi kjoq̄binachon; ko 'an xi Ki'ndí-lə ma, k'oqá t̄is'ín kitsjaà-na nga ti'ān-na xi kjoq̄binachon.

27 Tikoáá kitsjaà-na kjoq̄tixoma nga 'an kindaàjìùn-lə xít̄a, nga 'an-ná xi Ki'ndí-lə Xít̄a xan-lə yijo-nä.

28 Kì maxkón-nò 'én koi, kijchò nachrjein k'e nga ngats'ií xít̄a xi títsajnak'en ján ínchibá mik'en kji'nchré-lə jta-nä.

29 Kosítjen ljingoò k'a-ne ya ngajo mik'en. Jñà xít̄a xi ndaà kis'iin, kjoq̄áya-lə nga s'e-lə kjoq̄binachon, t̄anga jñà xít̄a xi ch'o kis'iin, kjoq̄áya-lə nga s'e-lə kjo'ín.

Yá xi tsjá 'én it'aà ts'e Jesúś

30 Jesúś kitsò:

—'An, nì mé xi s'iaàn xi t̄a kjohítsjeēn ts'an. K'oqá s'in býndaàjñàà koni s'in tsò-nä Na'èn-nä. Kixíj býndaàjñàà; mitsà k'oqás'in s'iaàn koni s'in mejèn-nä. K'oqá s'in s'iaàn koni s'in mejèn-lə Na'èn-nä xí kisikasén-nä.

31 Tsà ti'ān tsjaà-nä 'én xi it'aà ts'an, 'én xi tsjaà, jñò kixón-nò: "Nì mé chjí-lə."

32 T̄anga tjín jingoò xi kji'ejí xi tsjá 'én xi it'aà ts'an, be-ná nga jè 'én xi tsjá it'aà ts'an, ngui 'én kixí-né.

33 Jñò kinikasén-lə xít̄a Juan nga kiskònanguí-lə. Jè Juan, kitsjaà kixí 'én xi it'aà ts'an.

34 Mitsu kjo'ñó tjínè-lə nga kji'ejí xít̄a tsjá 'én xi it'aà ts'an, koií k'oq̄ xan-nò mé-ne nga kijtokàjñò kjo'ín kjoq̄ ts'e jé.

35 Juan k'oqás'in ngaya-lə koni jingoò ni'ín xi tití nga síhiseèn, t̄anga jñò tà chiba nachrjein kinitsjakoo kjoq̄ iseèn-lə.

36 Jè xá xi tis'iaàn, ìsa 'ñó ts'e chjí-lə mì k'oq̄-ne koni 'én xi kitsjaà Juan, nga jè Na'èn-nä kitsjaà-nä nga sikitasoàn; tijè-ne xá xi tis'iaàn okó it'aà ts'an nga kixí kjoq̄ nga jè Na'èn-nä kisikasén-nä.

³⁷ Jè Na'èn-nä xi kisikasén-nä, tsjá 'én xi jt'aà ts'än. Jñò, kj'eè kiì na'yà-là jta-lä, nì mìkiì yaxkon kó kjijsén-lä;

³⁸ tikoqá jè 'én-lä mìkiì fahas'en-jìn inimä-nò. Jè xi Nainá kisikasén, mìkiì mokjeiín-nò jt'aà ts'e.

³⁹ Ndaà binchaàtsjijñoò Xojon-lä Nainá nga k'oqas'ín nìkítsjeèn nga ya sakó-nò kjoabinachon nítä kjé-né. Jè Xojon-lä Nainá, tsjá 'én xi jt'aà ts'än,

⁴⁰ tanga jñò, mìkiì sasén-nò nga nchrobátjingui-ná, mé-ne nga s'e-nò kjoabinachon koi.

⁴¹ 'Mitsà koi kjoaq otsjià nga jeya siìkíjna-na xítä.

⁴² Tånga 'an, beèxkoón-nò, nga jñò, mìkiì matsjacha Nainá nga ko inimä-nò.

⁴³ 'An, jt'aà ts'e Na'èn-nä j'l-na; jñò majin-nò nga chjoétjò-ná. Tånga tsà kj'ejí xítä kjoqí xi ta kjotsja ts'e kjoqí-ne, iság-là nítøn chjoétjò.

⁴⁴ Jñò, ¿kós'ín koma kokjeiín-nò? Nga tà jè binchaàtsjioò nga ndaà kítsajnaà nga nguixkon xítä, ko mitsà jè binchaàtsjioò nga ndaà kítsajnaà nga nguixkon Nainá xi tà jingoò ma.

⁴⁵ Ki k'oq s'in nìkítsjeèn nga 'an tsjat'in-nò 'én nga nguixkon Na'èn-nä. Jè xi tsjat'in-nò 'én, tjè-ne Moisés xi jè ma'ñót'aà takòn.

⁴⁶ Jñò, tsà mokjeiín-nò koni s'in kiskiì Moisés, tikoqá kokjeiín-nò jt'aà ts'än nga jè Moisés jt'aà ts'aán kiichjá nga kiskiì.

⁴⁷ Tsà mìkiì mokjeiín-nò koni s'in kiskiì Moisés, ¿kós'ín kokjeiín-nò 'én-na xi benojmí-nò?

6

Kó kis'iìn Jesúus nga 'òn jmii xítä kisikjèn

(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

¹ Nga jye komà kjoaq koi, Jesúus kii jáñ xijngoaà ndáchikon Galilea, xi tikoqá Tiberias'mi.

² Nò kjìn xítä kiütjingui-lä nga jye kijtseè kjoqxkón ndaà xi s'ín nga síndaà-ne xítä xk'én.

³ Jesúus k'eé kílmijìn-jno jingoò nindoò, yaá tsibijna ko xítä xi kota'yàt'aà-lä.

⁴ Jyeé tímachrañá s'eí Paxkó ts'e xítä judío.

⁵ Jesúus, k'e nga kiskoötsejèn, kijtseé nga 'ñó kjìn ma xítä tjíma tjingui-lä, kitsò-lä Felipe:

—¿Ñanda kindá-lá tsojmì xi kokjen xítä koi?

⁶ Tà k'oqá kitsò-lä, tà jè xi mejèn-lä nga skoe kó kítsø Felipe. Jesúus, jyeé tjìn-lä mé kjoaq xi s'jin.

⁷ Felipe kitsò:

—Nas'ín jò-la sìndo nàchrjein tjín-ne chjí-lä xítä, mì-la kii kíchiya-lä nga itsé itsé skiné ngats'iì xítä koi.

⁸ Kílchjá Andrés xi tikoqá xítä xi ya kota'yàt'aà-lä Jesúus xi 'ndsè ma Simón Pedro, kitsò:

⁹ —I tjína jingoò ti xi 'ya 'òn jinchrajín ts'e cebada ko jò ma tìn xi 'ya, tanga mì-la kii kíchiya-lä nga 'ñó kjìn ma-ne xítä.

¹⁰ Jesúus kitsò-lä:

—Kot'in-la jñà xítä, kàtitsajna yije.

I'nde jè 'ñó tjín xká ijñá. Jñà xítä xi tsibitsajna, ma-lä tsà 'òn jmii xi ngui xítä x'ín.

¹¹ Jesúś, kiskoé inchrajín, kitsjaà-lá kjøndaà Nainá, ikjoàn kitsjaà-lá jñà xítá-la. K'éé kisíka'bí-lá jñà xítá xi titṣajna. K'oq tís'in kisíko jñà tijn, kiskine nítá kó kji mejèn-lá nga jingoò ijngoo.

¹² K'é nga jye kjøskil yíje xítá, Jesúś kitsò-lá jñà xítá xi kota'yát'aà-lá:
—Tíxkó yíje-nò xi kaningui-ne, mé-ne nga mì kíts'ón-ne.

¹³ Jñà xítá-lá tsibíxkó-ne inchrajín xi tsiningui-ne. Nguì tejò nísiyá komà, k'è nga jye tsakjèn yíje xítá.

¹⁴ Jñà xítá, k'è nga jye kijtseè kjoxxkón ndaà xi kis'iìn Jesúś, kitsò-lá xíkjín:
—Kixíi-la kjoa, jè-la xítá jè xi chjá ngajo-lá Nainá, xi tjíné-lá nga kjoii jí isò'nde.

¹⁵ Tanga Jesúś, tík'éé kijtseèya-lá nga jñà xítá mejèn-lá kjo'ñó kiíkó nga xítaxá ítjòn sìjkjna; ijngoo k'a kiimijin-jno nindoò nga tà tajngoo tsibijna.

K'è nga tsajmeèsòn ndáchikon Jesúś

(Mateo 14:22-27; Marcos 6:45-52)

¹⁶ K'è nga jye kójñò, xítá xi kota'yát'aà-lá Jesúś inchrohòjen ijngoo k'a-ne ñánda kijna ndáchikon.

¹⁷ Jahas'en jingoò chitso, kílsòn-ndá nga kíi jáñ naxandá Capernaum. Jyeé 'ñó kójñò, Jesúś mikiì xátí j'íi tjingui-lá jñà xítá-la.

¹⁸ Ya jjíùn ndáchikon j'íi jingoò tjoxxkón xi 'ñó jchán ts'a. Jè ndáchikon tsibíts'ia nga kiski'nga.

¹⁹ K'è nga jye tjín-lá tsà 'òn kó tsà joòn jmíì metro nga tjímajíùn nandá, kijtseè nga jè Jesúś tsóbasòn ndáchikon. Tífi tjingui chrañà-lá jè chitso. Jñà xítá tà kitsakjòn-la.

²⁰ K'éé kiichjá Jesúś, kitsò-lá:
—Kí tsakjoón-jèn, 'an-ná.

²¹ Jñà xítá tsjaá komà-lá, k'éé kisíkas'en chitso. Kó jè chitso nítoón ijchò ya naxandá ñánda nchifi.

Mé xi kis'iìn jñà xítá nga tsohótsji Jesúś

²² Nga komà nchijón, jñà xítá xi tsibitsajna jáñ xijngoaà ndáchikon, kijtseè nga ta jingoò chitso kijna xi kíkó xítá, tanga Jesúś mikiì tsejèn jahas'en ya chitso. Tà jñà xítá xi kota'yát'aà-lá jahas'en nga kíi.

²³ Tanga ijchò chitso xi k'ejí xi ya inchrobà-ne naxandá Tiberias; yaá chincha chrañà j'nde ñánda tsakjèn inchrajín xítá xi 'òn jmíì ma-ne, k'è nga jè Jesúś kitsjaà-lá kjøndaà Nainá.

²⁴ Jñà xítá, k'è nga kijtseè na mì yá tjín Jesúś kó xítá xi kota'yát'aà-lá, k'éé jahas'en jñà chitso koi, kíi kátsji Jesúś jáñ naxandá Capernaum.

Inchrajín xi tsjá Nainá, jè xi tsjá-lá kjoabinachon xítá

²⁵ Xítá koi, k'è nga jye ijchò jáñ xijngoaà ndáchikon, yaá kiskaàjiùn Jesúś kitsò-lá:

—Maestro, ¿mé nachrjein j'íi ijndé?

²⁶ Kiichjá Jesúś, kitsò-lá:

—Xi ngui okixi, k'oqá xan-nò, mítssà koi xá binchaàtsji-ná nga ki'yaà kjoxxkón-ndaà xi kis'iaàn, koií-né nga kisíkjèn-nò skanda kó nga kjøskioò.

²⁷ Kí koi níxátiò tsojmì xi fehet'aà. Jè tixátiò tsojmì xi sílkjnakon iníma-ná nítá kjé-né, jè xi 'an tsjá xi Ki'ndí-lá Xítá xan-lá yijo-ná. Na'én-ná xi Nainá jè kitsjaà-na kjoxtíxoma kjoq xi s'iaàn.

²⁸ Xítá koi, kiskònanguí, kitsò-lá Jesúś:

—¿Mé xi s'en-jen nga koma sixá-lajen Nainá koni s'ín mejèn-lá jè?

29 Jesús kitsò-lä:

—Xá-lä Nainá, jè-né nga kokjeiín-nò it'aà ts'e xi Nainá kisikasén.

30 Xítä koi, kitsò-lä Jesús:

—¿Mé kjoxkón ndaà xi kókó-nájén mé-ne k'ë nga jcha-jen kokjeiín-nájén?
¿Mé xi ma-lè 'ni?

31 Jñà xítä jchínga kjìn-nájén tsakjèn inchrajín xi 'mì maná, jánj'nde it'aà xìn nánda nanguí kixí choòn. Koni s'in tjít'aà Xojon-lä Nainá nga tsò: "Inchrájín xi nchroba-ne ngajmìi kitsjaà-lä nga kisikjén."

32 Kiúchja Jesús kitsò-lä:

—Xi nguì okixíxi xi xan-nò, mìtsà jè Moisés kitsjaà-nò inchrajín xi ngajmìi nchroba-ne; jè Na'èn-nä xi tsjá-nò xi nguì inchrajín xi ngajmìi nchrobá-ne.

33 Inchrajín xi tsjá Nainá, jè xi jye itjojen-ne ngajmìi, jè xi tsjá-la kjoabinachon jñà xítä isò'nde.

34 Xítä koi kitsò:

—Na'èn, kjit'aà náchrjein tjìl-nájén inchrajín koi.

35 Jesús, kitsò-lä:

—'An-ná inchrajín xi síkjnakon iníma-lä xítä. Jè xi 'an kjinchrobàt'aà-nä, mì tì kii kohijò-lä. Jè xi kokjeiín-lä it'aà ts'an, mì tì kii koxíndá-lä niña kjé-ne.

36 Jyeé okixan-nò, jñò na'sín titsa'yaà-ná mìkiù mokjeiín-nò.

37 Ngats'iì xítä xi 'an tsjá-na Na'èn-nä, 'qán nchrobàt'aà-nä; ko jñà xi 'an nchrobàt'aà-nä mìkiù ochrjengua.

38 'An, mìtsà koi xá itjojen-nä ngajmìi nga k'oqas'ín s'iaàn koni s'in mején-na. K'oqá s'in sikitasoàn koni s'in mején-lä Na'èn-nä xi kisikasén-na.

39 Jè xi mején-lä Na'èn-nä xi kisikasén-nä, nga njingoò xítä chija xi 'an tsjá-na. 'An siilkjaáya-lä it'aà ts'e kjoqa biyaà k'ë nga kjoehet'aà náchrjein.

40 Koi xi mején-lä jè xi kisikasén-na: ngats'iì xítä xi skoexkon-na nga Ki'ndí-lä Nainá 'mì-na ko kokjeiín-lä it'aà ts'an, s'ee-lä kjoabinachon. 'An siilkjaáya-lä k'ë nga kjoehet'aà náchrjein.

41 Jñà xítä judío k'ee tsibits'iä nga kiúchhajno-lä Jesús, koií kjoa-lä nga kitsò: "An-ná inchrajín xi ngajmìi nchrobá-ne."

42 Kitsò-lä xílkjín:

—¿A mìtsà jè Jesús, xi ti-lä ma José? Yaxkon-ná na'èn-lä ko nea-la. ¿Mé-ne tsò-ne nga ngajmìi itjojen-ne?

43 K'ee kitsò Jesús:

—Kii k'oqas'ín nokjoàjno-ná.

44 Njingoò xítä xi koma kjinchrobàt'aà-na tsà mìtsà jè Na'èn-nä xi kisikasén-na kjinchrobàkø, mé-ne nga 'an siilkjaáya-lä k'ë nga kjoehet'aà náchrjein.

45 Xítä xi kiúchja ngajo-lä Nainá, k'oqá tsò xojon xi kiskiù nga tsò: "Jè sobà Nainá kókòya yije-lä xítä." K'oqá s'in ma-ne nga ngats'iì xítä xi 'nchré-lä Na'èn-nä ko xi machiyya-lä it'aà ts'e, 'qán nchrobàt'aà-na.

46 'Ni saá jngoo xítä xi beèxkon Na'èn-ná. Tajngoo jè beèxkon xi Nainá kisikasén.

47 Xi nguì okixíxi xi xan-nò: Jè xi kokjeiín-lä it'aà ts'an s'ee-lä kjoabinachon niña kjé-ne.

48 'An-ná inchrajín xi síkjnakon iníma-lä xítä.

49 Jñà xítä jchínga kjìn-nò tsakjèn inchrajín xi 'mì maná ya j'nde it'aà xìn nánda nanguí kixí choòn, tanga tákó k'en-né.

50 Jè inchrajín xi k'oq̃ xan-nò xi nchrobájen-ne ngajmiì. Kq̃ jè xi kokjen inchrajín jè mìkiì kijáy.

51 'An-ná inchrajín xi tijnakon xi itjojen-ne ngajmiì. Tsà yá xi kokjen inchrajín jè, s'ee-lä kjoabinachon nítq kjé-ne. Jè inchrajín xi 'an tsja, jè yijo-na. Koíi k'oq̃s'in tsjaà-na nga 'an kijátjì-lä xítq isó'nde mé-ne nga kítsajnakon-ne.

52 Jñà xítq judío xk̃i xi jáñ tsajoóq̃ xíkjín, kitsò:

—¿Kós'ín s'iin nga siilkine-ná yijo-lä?

53 Jesúus kitsò-lä:

—Ngiù okixíj xi xan-nò. Jñò, tsà mìkiì chjinée yijo-na 'an xi Ki'ndí-lä Xítq xan-lä yijo-na, tikoä mìkiì s'igo jní-nä, mìkiì s'e-nò kjoabinachon.

54 Jè xi skiné yijo-na tikoä skoí jní-nä tjin-lä kjoabinachon nítq kjé-ne. 'An siilkjaáya-lä k'ë nga kjoéhet'aà náchrjein.

55 Yijo-na, jè xi kixi kjoä xi ngiù yijo xi ma chine; koä jè jní-nä jè nandá xi ngiù kixi kjoä nga ma 'yò.

56 Jè xi skiné yijo-na koä skoí jní-nä, kjit'aà náchrjein ya kíjnakö-na, tikoä 'an kjit'aà náchrjein ya tjinakjooqoäa.

57 Na'èn-nä xi kisikasén-na, tijnakon-né; ko jít'aà ts'e-né nga tijnakoan; k'oqá tís'in tjín jè xi skiné yijo-na, it'aà ts'an kíjnakon-né.

58 Jè inchrajín xi itjojen-ne ngajmiì, mitsà jè xíkjín inchrajín maná xi tsakjèn xítq jchínga kjiün-nò; nga komà iskan, xítq xi tsakjèn, k'en-né. Tånga jè xi kokjen inchrajín xi itjojen-ne ngajmiì, s'ee-lä kjoabinachon nítq kjé-ne.

59 Jesúus k'oqá s'in kiichjä nga tsakóya ya ni'ya ingo sinagoga ya naxandá Capernaum.

'Én xi tsjá-lä kjoabinachon inijma-la xítq'

60 Jñà xítq k'ë nga kii'nchré koni s'in tsakóya Jesúus, kjín ma xítq xi kota'yàt'aà-lä xi kitsò:

—Jñà 'én koi, 'nó 'in tjín. ¿Yá xi kokjeiín-lä?

61 Jesúus, k'ë nga kijtseèya-lä nga jñà xítq xi kota'yàt'aà-lä ch'o nchijoóya-ne 'én xi tsakóya, kitsò-lä:

—; 'Én koi, a mì sasén-nò?

62 ¿Kós'ín koma-ne tsà jcha-ná 'an xi Ki'ndí-lä Xítq xan-lä yijo-na nga kjímijin ijngoò k'a-na ñianda tijnäa nga sa ítjón?

63 Jè Inijma Tsjeè-lä Nainá xi síkíjnakon-ná. Jè yijo-ná nímé chjí-lä. 'Én xi 'an okóya-nò, ts'eé Inijma Tsjeè-lä Nainá, ko tsjá-lä kjoabinachon inijma-nò.

64 Tånga jñò tjín i'nga xítq xinguiqo xi mìkiì mokjeiín-lä.

Nga jè Jesúus jye tjiün-lä kóni skanda tats'en-lä kjoä yá-né xi mìkiì kokjeiín-lä ko yá-né xi silngatsja it'aà ts'e xítq kondra-lä.

65 Jesúus kitsò lsä:

—Koíi k'oq̃s'in kixan-nò nga njingoò xítq xi koma kjinchrobàt'aà-nä tsà mitsà jè Na'èn-nä kjinchrobàkø.

66 Ikjoàn kjin jchán xítq xi kota'yàt'aà-lä Jesúus xi tjingui-lä tsibíts'ia nga kii-ne its'in. Mì tì kii ya chinchimako-ne.

67 Jesúus kitsò-lä jñà xítq-lä xi tejò ma-ne:

—Jñò, ¿a tikoäá mejèn-nò nga onguió?

68 Kiichjä Simón Pedro, kitsò:

—Na'èn, ¿yá xi ongui tjingui-lajen? Ji-né xi tjín-lè 'én xi tsjá kjoabinachon.

69 Ngajen 'ya-nájen, tikoqá mokjeiín-najen nga ji-né xi Cristo, xi Ki'ndí-lá Nainá xi tíjnakon.

70 Jesús kitsò-lá:

—'An, xó k'oqá s'ín jaajiín-nò nga tejò ma-nò, mé-ne nga kitjáko-ná. Tanga jñò, yaá tíjnjaiín jngoo-nó xi xítá nejí tíxízájíin inímä-lá.

71 Jesús, jè kiichjá it'aà ts'e Judas, ki'ndí-lá Simón Iscariote. Nga jè siìngatsja Jesús it'aà ts'e xítá kondra-lá. Jè Judas, xi ya itjojíin xítá-lá Jesús xi tejò ma-ne.

7

Kó kitsò jñà 'ndse Jesús nga mìkiù kòkjeiín-la it'aà ts'e

1 K'e nga jye k'oas'ín komà kjoa koi, Jesús yaá tsajmeè nangui Galilea. Majin-lá nga ya kojmeè naxandá Judea, koií kjoa-lá nga jñà xítá judío nchihótsji nga mején-lá sìik'en.

2 Jyeé nchrobá machrañá s'eí-lá xítá judío ts'e Ni'ya Xká Ijñá.

3 Jñà 'ndse Jesús kitsò-lá:

—Ki tå tsja ií bijni. T'in jáñ Judea mé-ne jñà xítá xi kota'yát'aà-lé xi títsajna jáñ kàteè-lé mé kjoa xi 'nì.

4 Tsà k'e mején-ná nga skoë-ná xítá mé kjoa xi tí'né, mochjeén-né nga kokó-lá yijo-ná. Ngaji, koni s'ín 'nì, takó-lá yijo-lé ngats'ií xítá isò'nde.

5 Koií okitsò-lá jñà 'ndse nga mìkiù kòkjeiín-lá it'aà ts'e.

6 Jesús kitsò-lá:

—Kj'eè kii bijchó nàchrjein-ná, tanga xi it'aà tsajòn ndaà tjín nítá mé nàchrjein-ne.

7 Jñà, mìkiù majtikeè-nò jñà xítá isò'nde, tanga 'an majtikeé-ná, koií kjoa-lá nga 'an bengjmí kixi-lá nga ch'o tjín kjoa xi s'ín.

8 Tanguió jñò jè s'eí, 'an mìkiù kjián. Kj'eè kii bijchó nàchrjein-ná.

9 K'e nga jye okitsò-lá jñà xítá, Jesús yaá tsibjìna ya nangui Galilea.

K'e nga jè Jesús kii s'eí ts'e ni'ya xka

10 K'e nga jye kii s'eí jñà 'ndse Jesús, jè, tikoqá kii 'ma-né. Majin-lá nga xítá skoexkon.

11 Ya ñánda tibitjo s'eí, jñà xítá judío nchihótsji Jesús, kitsò-lá xíkjín:

—Xítá jè, ñánda tijna.

12 Ngats'ií xítá xi ijchò s'eí, xki xi jáñ tsajoóya-ne it'aà ts'e Jesús. Tjín xi kitsò: "Xítá ndaà-né." Tikoqá tjín xi kitsò: "Majin, nàxandá konachan-lá."

13 Tanga níyá xi kiichjá tsejèn nga nguixkon xítá xi kj'eii, nga jñà xítá sko-lá xítá judío, tsakjón-lá.

14 K'e nga jye ijchò osen nga tibitjo s'eí, ijchò Jesús, jahas'en ìngó ítjòn, ikjoàn tsakóya-lá xítá.

15 Jñà xítá judío, k'e nga kijtseè koni s'ín okóya, tà kjòxkón-lá kitsò-lá xíkjín:

—Xítá jè, ¿kós'ín ma-ne nga ko tà ndaà okóya-ne nga mìtsà xojon kiskoóta'yá?

16 Jesús kitsò-lá:

—Jñà 'én xi 'an okoóya, mìtsà 'én ts'an, ts'e-né jè xi kisikasén-na.

17 Tsà ya xi mején-lá sìlkitasòn koni s'ín mején-lá Nainá, skoë-né jñà 'én xi 'an okoóya tsà it'aà ts'e Nainá nchrobá-ne, o xi tà kjohítsjeèn ts'an-ná.

18 Jngoo xítá xi tà kjohítsjeèn ts'e tísíkjeén nga tichjá, tà jè xi mején-lá nga jè jchaxkón; tanga jè xítá xi koií kjoa tihótsji nga jè kàtayaxkón jè xi kisikasén, jè-né xi ngui 'én kixi tsjá, mìtsà 'én ndiso chja.

19 Jñò, ¿a mìtsà kixí kjoaq̄ nga kitjoé-nò kjotíxoma-lä Nainá xi jè Moisés kiskii? Tænga jñò, njingoò xi ma-lä sikitason. ¿Mé-ne mejèn-nò nga sìk'en-ná?

20 Jñà xítä kitsò:

—¡Neijí-lä tijüñ inúma-lè! ¿Yá-né xi mejèn-lä sìlk'en-lè?

21 Jesúz kiichjä kitsò-lä:

—Jñò, maxkón-nò jingoò kjoaq̄ xi kis'iaàn jè nàchrjein nìkjáya.

22 Kixí kjoaq̄, jè Moisés kitsjaà-nò kjotíxoma xi kjoaq̄ ts'e circuncisión. (Tænga kjotíxoma jè, mìtsà ts'e Moisés; it'aà ts'eé xítä jchíngá kijüñ-nò inchrobà-ne.) Tænga jñò, nás'in nàchrjein nìkjáya bít'aà chibaá-lä xítä x'ín kjoaq̄ ts'e circuncisión.

23 Jñò, nga bít'aà chiba-la jñà xítä kjoaq̄ ts'e circuncisión jè nàchrjein nìkjáya nga majin-nò nìjchaànguo kjotíxoma xi kitsjaà-nò Moisés, ¿mé-ne majti-nò nga 'an jingoò k'a ndaa-sindaa-na xítä jè nàchrjein nìkjáya?

24 Kì k'oqá s'ín jchósòn-là koni s'ín tsejèn-nò. K'oqá s'ín jchósòn-là koni s'ín tjin xi ngui kjoaq̄ kixí.

Kós'in bénomí Jesúz ñánda j'íl-ne

25 Tjín i'nga xítä xi Jerusalén ts'e xi kitsò:

—¿A mìtsà jè xítä jè xi ótsi jñá xítä judío nga mejèn-lä sìlk'en?

26 Chítsejèn-là, tichajüñ osen-la jñà xítä naxandá, nìjyá xi kó tsò-la. ¿A jyeé kókjeíñ-lä jñà xítaxá nga kixí kjoaq̄ nga jè xi Cristo [xi xó Nainá kisikasén-ne]?

27 Tænga jñá, 'ya-ná ñánda j'íl-ne xítä jè, k'e nga kjooi Cristo nìjyá xi skoe ñánda kjooi-ne.

28 Jesúz nga tíhokóya ya nditsin ingo ítjòn, kii'nchré koni s'ín kitsò jñà xítä. K'eé 'ñó kiichjä kitsò:

—Jñò, yaxkoón-ná; tijüñ-nò ñánda j'i-na. Tænga mìtsà tà kjotsja ts'an nga j'iaa. Jè xi kisikasén-na, jè-né xi ngui kixí kjoaq̄ nga Nainá. Jñò, mìki yaxkon.

29 Tænga 'an, bexkon-ná. It'aà ts'eé inchrobà-na nga jè sobà kisikasén-na.

30 Tjè-ne hora jñà xítä mejèn-lä nga tsobà 'ñó Jesúz tænga njingoò xi kitsò ikon nga kitsobà 'ñó, koi-né nga k'ee k'bijchó nàchrjein-lä nga kiyá.

31 'Ñó kjin xítä kókjeíñ-lä koni kitsò Jesúz. Kitsò-lä xíkjín:

—K'e nga kjooi Cristo, ¿a isä kjün kjoökón ndaa xi s'íin, koni jè xítä jè? Kixíi-lä kjoaq̄, jè-lä xi Cristo.

Kó kitsò Jesúz k'e nga jñà xítä fariseo mejèn-lä kitsobà 'ñó

32 Jñà xítä fariseo kii'nchré koni s'ín nchijoó jñà xítä it'aà ts'e Jesúz. Xítä sko-la no'miì kó xítä fariseo kisikasén xítä xi síkinda ingo nga mejèn-lä tsoba'ñó Jesúz.

33 Jesúz kitsò-lä:

—'An, tà chibaá nàchrjein kótijnakó-nò, ikjoàn kjín ijingoò k'a-ná ñánda tjinna xi kisikasén-na.

34 Jñò, kinchátsji-ná tænga mìkiì sakò-nò nga mìkiì koma konguió ya ñánda kótijna.

35 Jñà xítä judío, tsibits'ia nga kiskònanguí-lä xíkjín kitsò:

—Xítä jè, ¿ñánda kjooi? ¿Mé-ne nga mìkiì koma sakò-ná? ¿A yaá kjiko xítä judío xinguiá xi xin j'nde titsajna nga jñà xi taxkí xítä koköya-la?

36 ¿Kó tsoya-ne 'én xi bénomí nga tsò: "Jñò, kinchátsji-ná tænga mìkiì sakò-nò nga mìkiì koma konguió ya ñánda kótijna"?

Ingoò xajngá nandá xi týnakon

³⁷ Jè nàchrjein xi fehet'aà-ne s'eí, Jesús tsasíjna kixi, 'ñó kiìchjá, kitsò:

—Tsà yá xi xíndá-lá kàtjanchrobákon-na, kàt'iì nandá.

³⁸ Koni s'ín tichjá Xojon-lá Nainá nga tsò: Jè xi mokjeiín-lá it'aà ts'án sijnajíùn inímá-lá koni jngoo xajngá nandá xi mìkiì xíya xi síkjijnakon xítá.

³⁹ K'è nga qkitsò Jesús, it'aà ts'eé Inímá Tsjeè-lá Nainá kìchjá nga iskan tjoe-lá jñà xítá xi kokjeiín-lá it'aà ts'e. Nàchrjein jè, Inímá Tsjeè-lá Nainá k'j'ee kii bitjojen nga k'j'ee kii fì-ne ngajmìi Jesús nga jcha-lá kjoajeya-lá.

Mé-ne kjojòya-ne jñà xítá it'aà ts'e Jesús

⁴⁰ Jñà xítá, k'è nga kìl'nchré 'én koi, tjín i'nga xi kitsò:

—Kixií kjoa xítá jè, jè-né xi tjínè-lá nga kjoíi nga kichjá ngajo-lá Nainá.

⁴¹ Jñà xítá xi i'nga kitsò:

—Jè-né xi Cristo [xi xó kisikásén-ne Nainá].

Tikoáá tjín i'nga xi kitsò:

—Majin-la nga jè Cristo, mìtsà nangui Galilea kjoíi-ne.

⁴² Xojon-lá Nainá k'oáá s'ín tichjá nga jè Cristo, yaá kjinchrobàt'aà-ne tje-lá David, ya naxàndá Belén, i'nde-lá David.

⁴³ K'oáá s'ín komà-ne nga kjojòya jñà xítá xi kjoa ts'e Jesús.

⁴⁴ Tjín i'nga xítá xi mején-lá kitsobà'ñó nga kjjíko ndayá, tanga njngoo xi kitsò ikon nga kitsobà'ñó.

Kjoa xi tsohótìya-ne xítá itjòn-la no'mìi

⁴⁵ Jñà xítá xi síkindá ingo, inchrobà-ne ñanda títsajna xítá fariseo ko xítá sko-lá no'mìi, kitjànangui-lá, kí-mì-lá:

—¿Mé-ne mìkiì kànchrobáko-nò?

⁴⁶ Jñà xítá xi síkindá ingo kitsò:

—Ni saá jngoo xítá xi k'oas'ín chjá koni s'ín chjá xítá jè.

⁴⁷ Jñà xítá fariseo, kitsò:

—Jñò, ¿a tikoáá kachonächáán-nò?

⁴⁸ ¿A k'oáá tis'ín mokjeiín-lá xítaxá itjòn tsaján ko xítá xinguiá fariseo?

⁴⁹ Tanga jñà xítá xi tichonächan-lá nga mìkiì tijíùn-lá kjotíxoma-lá Moisés, tjínè-lá nga kjo'in s'e-lá.

⁵⁰ Nicodemo, jè xi xítá fariseo, xi jñò j'ìikon jngoo k'a Jesús, kitsò-lá:

⁵¹ —Kjotíxoma tsaján, mìkiì tsjá'nde nga kjo'in k'oi-lá xítá, k'è nga tjk'j'ee kii ndaà 'ya-lá mé kjoa xi tjín-lá.

⁵² Jñà xítá fariseo, kitsò-lá Nicodemo:

—¿A tikoáá yaá nangui-lé Galilea? Chítayì Xojon-lá Nainá mé-ne nga jcha-ne ni sà jngoo xítá xi chjá ngajo-lá Nainá f'ìì-ne Galilea.

Chjoón xi kjoa chijngui kis'iìn

⁵³ Tà k'oas'ín kitsjòya-ne xítá, xkì xi ján kii-ne ni'ya-lá nga jngoo ijngoo.

8

¹ Tanga Jesús, ján kii ya nindoò Yá Olivo.

² Nga komà nchijòn tajñoyaá j'ìì-ne ya ingo itjòn. Ngats'iì xítá j'ìì tjingui-lá Jesús ñanda tijna. K'ee tsibijna nga tsakóya-lá jñà xítá.

³ Jñà xítá xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskiì Moisés ko xítá fariseo ijchòko jngoo chjoón xi ki'yat'in-lá nga kjoa chijngui tís'ín. Tsasíjna osen ñanda títsajna ngats'iì xítá;

⁴ Jñà xítá koi kitsò-lá Jesús:

—Maestro, chjoón jè, ndaà kà'yat'in-lá nga kjoa chijngui tís'ín.

5 Jè kjotíxoma-là Moisés, k'oqá s'ín tichjá nga jñà íchjín xi k'oqá tjín kjoa xi ótsji ndajoó kiyá-ne. Ngaji, ¿kó si?

6 Jñà xítá koi, koií k'oqás'ín kitsò-là Jesús nga mejèn-là skót'aà, mé-ne koma kohòngui-ne it'aà ts'ë xítaxá. Tånga Jesús, tsasíñiat'aà nangui nga kiskiùjno-ne ko jnótsja it'aà nangui.

7 Xítá koi nga siì nchis'ín nga kjònanguí, Jesús tsasíjna kixi kitsò-là:

—Jñò, tsà tjín i'nga xítá xinguigo xi tsjìn-là jé, jè kátiné ítjòn ndajo chjoón jè.

8 Jesús ijngoo k'a tsasíñia nga kiskiùjno isqá it'aà nangui.

9 Jñà xítá koi, k'ë nga kiù'nchré koni s'ín kitsò Jesús, tà ijngó ijngó kiù-ne, nga kijtseè nga mikiù ndaa tjín kjohítsjeèn xi kiùchjá, tsibíts'ià-ne xi xítá jchínga, ijkjòan kiù-ne ixti. Tà jè tajngoo Jesús ko chjoón tsibítsajna.

10 Jesús tsasíjna kixi-ne, kijtseè nga mi tì yá xítá tjín-ne. Tà jè tajngoo chjoón sijna. K'ëé kitsò-là:

—¿Ñanda títsajna xítá xi óngui-lè? ¿A njingoò xi kòhónè-lè kjo'in?

11 Jè chjgóñ kitsò:

—Na'èn, niyá-jèn.

Jesús kitsò-là:

—Tikoqá 'an, mikiù kìnè-lè kjo'in. T'in-ne ni'ya-lè; kì tì jé binchaàtsji-ne.

Ní'ín xi tsjá kjoabinachon xi sîhiseèn-la xita isò'nde

12 Jesús, ijngoo k'a kiùchjajìùn-la jñà xítá, kitsò-là:

—An-ná ni'ín xi sîhiseèn-la isò'nde. Jè xi 'an fit'aà-na s'eé-là ni'ín xi tsjá kjoabinachon. Mi tì kiù yá kojmejìùn-ne kjoajñò.

13 Jñà xítá fariseo kitsò:

—Ti jíi tì'biì-ne 'én it'aà tsiji. 'Én xi nokjoi, nímé chjí-là.

14 Jesús kiùchjá kitsò-là:

—Én xi chjà, chjí-là-né, nás'ín tì'an tsjaà-na 'én xi it'aà ts'an. Nga be-ná ñanda jí-na ko ñanda tifia. Tånga jñò mikiù 'yaà ñanda jí-na ko ñanda tifia.

15 Jñò, tà kjohítsjeèn ts'ë xítáá nìkjeén k'ë nga jé bìnè-ná. Tånga 'an njingoò xítá bìnè-là jé.

16 Tånga 'an, tsà yá xítá xi konè-là jé, kjoakixií xi s'iaàn. Nga mìtsà tajngoo bïndaàjiaàn, koó Na'èn-ná xi kisikasén-ná bïndaàjìùn-kó-na.

17 Kjotíxoma tsajòn k'oqás'ín tichjá nga tsò: K'ë nga tsà jò ma-ne xítá xi tsjá 'én, tsà ngásòn tsò ingajò, kixií kjoa, chjí-là né.

18 Ti'qán-ná xi tsjaà 'én it'aà ts'an. Ko tikoqá jè Na'èn-ná xi kisikasén-ná tsjá 'én it'aà ts'an.

19 Jñà xítá fariseo, kiskònanguí-là kitsò-là:

—¿Ñanda tijna Na'èn-lè?

Kiùchjá Jesús, kitsò-là:

—Jñò, 'an, mikiù yaxkon-ná, ni jè Na'èn-ná mikiù yaxkon. 'An, tsà yaxkon-ná tikoáá jchaxkon-nó Na'èn-ná.

20 K'ë nga tsakóya jñà 'én koi Jesús, yaá tijna ya ingo ítjòn ya chrañàt'aà-là i'nde ñanda maxkón ton kjotjò. Njingoò xítá xi kitsò ikon nga kitsobà'ñó Jesús nga k'j'ee kiù bijchó nachrjein-là nga kiyá.

Mé-ne jñà xítá mikiù koma kjo-i-ne ya ñanda tifí Jesús

21 Jesús ijngoo k'a kitsò-là:

—An, tifí-ná. Jñò, kinchátsji-ná. Tånga jñò yaá kiyájñò jé-nò. Ya ñanda 'an tifia, jñò mikiù koma konguió.

²² Jñà xítá judío kitsò-lá xíkjín:

—¿A tjié sìlk'en-ne yijo-lá? ¿Mé-ne k'oq tsò-ne, nga tsò: Yá ñánda 'an tifia, jñò mìkiì kóma konguió?

²³ Jesús kitsò-lá:

—Jñò, jí jt'aà nangui tsajòn, tanga 'an ján ngajmii ts'an. Jñò, jí j'nde-nò isò'nde, 'an, mìtsà isò'nde j'nde-na.

²⁴ Koi' k'oq'sín kixan-nò nga ya kiyájñò jé-nò nga mìkiì mokjeiín-nò nga 'an-ná (xi Cristo). Koi' kjoa-lá nga kiyájñò jé-nò.

²⁵ Xítá judío, kiskònanguí-lá, kitsò-lá:

—¿Yá-ne ngaji?

Jesús kiichjá, kitsò-lá:

—Jyeé okixan-nò nga sa ítjòn yá-ná 'an.

²⁶ It'aà tsajòn, kjín kjoa tjín isà xi 'an kënojmí-nò, ko xi 'an kïndajàiìn-kó-nò. Jè xi kisikasén-na ngui 'én kixíj xi chjá. Koni s'in ki'nchrè-lá, k'oqá tjín 'én xi 'an chjájìùn-la jñà xítá isò'nde.

²⁷ Tanga jñà xítá judío mìkiì kjöchiya-lá tsà jt'aà ts'e Ná'èn-ná xi Nainá tichja Jesús.

²⁸ Jesús kitsò-lá:

—Jñò, k'ë nga chjímíl'nga-ná 'an xi Ki'ndí-lá Xítá xan-lá yijo-na, k'ëé kochihiya-nò nga 'an-ná [xi Cristo]. Nímé kjoa xi s'iaàn xi tå kjohitsjeèn ts'an. K'oq'sín chjá koni s'in tsakóya-na xi Ná'èn ma.

²⁹ Jè xi kisikasén-na jí tijnakó-na. Mìkiì síkíjna tajingoò-na Ná'èn-na. Koi' kjoa-lá nga kjit'aà náchrjein síkitasoàn koni s'in sasén-lá jè.

³⁰ Jesús, k'ë nga kiichjá 'én koi, kjin jchán xítá kòkjeiín-lá it'aà ts'e.

Jè kjoa kixi sìlkitsajnandeíj-ná xi kjoa ts'e jé-ná

³¹ Jesús kitsò-lá jñà xítá judío xi kòkjeiín-lá it'aà ts'e:

—Tsà kixi sìkítasòn 'én-ná xi okoòya-nò, jñò-nò xi ngui kixi kjoa nga 'an kota'yà't'aà-ná.

³² Jcháxkoón xi kjoa kixi, koa jè kjoa kixi sìlkitsajnandeíj-nò.

³³ Kiichjá xítá judío, kitsò:

—Ngajen, xítá tje-lá Abraham-nájen. Ni saá jngooò xítá xi kj'ejí sìlkitsajna'ñó-najen. Ngaji, ¿mé-ne k'oq si-ne nga kítsajnandeíj-najen?

³⁴ Jesús kitsò-lá:

—Ngui kjoa kixi xi xan-nò, ngats'iù xítá xi jé ótsji, yaá títsajna'ñó jt'aà ts'e jé-lá, k'oqá ngaya-lá koni jngooò xítá chj'nda xi tíjna'ñó-lá nei-lá.

³⁵ Jngooò xítá xi chj'nda tíjna, mìkiì tjí'nde-lá nga ya kíjna kjit'aà ya ni'ya ñánda sítxá. Tanga jngooò xi ki'ndí ma, tjí'ndeé-lá nga kjit'aà náchrjein ya kíjna ya ni'ya-lá na'èn-lá.

³⁶ K'oqá ma-ne, tsà jè Ki'ndí-lá Nainá sìlkíjnandeíj-nò, ngui kixíj kjoa nga jñò, kitsajnandeíj-nó.

³⁷ 'An, be-ná nga tje-lá Abraham-nò; tanga jñò mejèn-nò nga sìk'en-ná, koi-né nga mìkiì mokjeiín-nò 'én-ná xi chjá.

³⁸ 'An, k'oqá s'in chjá koni s'in tjín xi kijtseè k'ë nga tísà tijnakoqa Ná'èn-na. Jñò, k'oqá tís'in 'nè koni s'in kina'yà-lá na'èn-nò.

Yá-né xi na'èn-lá ma xítá xi chjáko Jesús

³⁹ Jñà xítá judío kitsò:

—Jè tje-najen, yaá inchrobàt'aà-ne ts'e Abraham. Jè na'èn-jchá kjíùn-najen. Jesús kiichjá kitsò-lá:

—Tsà kixi kjoaq nga ixti-laq Abraham 'mì-nò, k'oqá s'ín s'een koni s'ín kis'iin Abraham.

⁴⁰ 'An, nás'in jye k'oqas'ín tsibenojmí kixi-nò, nga Nainá kitsjaà-na 'én xi chjà, jñò mejèn-nò nga sìk'en-ná. Abraham mì k'oqá kis'iin.

⁴¹ Jñò, k'oqas'ín 'nè koni s'ín na'èn-nò.

Jñà xítä judío kitsò:

—Ngajen, mìtsà kjoaq chijngui kits'iin-jìin-jen. Tajngoò jè Ná'èn-najen, jè Nainá.

⁴² Jesús kiichjá, kitsò-laq:

—Tsà kixi kjoaq nga jé na'èn-nò Nainá, 'an tjòchaá-la s'en-ná nga jt'aà ts'e Nainá inchrobà-na; mìtsà tå kjotsja ts'an nga j'iaa; Nainá kisikasén-na.

⁴³ ¿Mé-ne mìkiì machiya-nò 'én-nä xi chjàko-nò? Koií-né nga mìkiì ma-nò na'yàñijon.

⁴⁴ Ná'èn-nò, jè xítä neijí, jè nokjoà-nò. K'oqá s'ín 'nè koni s'ín mejèn-lä na'èn-nò. Jè xi ma-lä sìk'en xítä kóni nga tísä tats'en-lä kjoaq. Mìtsà kjoaq kixi s'ín nga tsjìn-lä kjoaq kixi. K'ë nga chjá 'én ndiso, k'oqá tsò koni s'ín tjín inimà-la nga nguì xítä ndiso-né. Jè na'èn-lä ts'e 'én ndiso.

⁴⁵ Tanga 'an, 'én kixi benojmí-nò; koií kjoaq-lä jñò, mìkiì mokjeiín-nò.

⁴⁶ ¿Yá xítä xinguiço xi kóma-lä kokò mé jé xi tjín-na? K'ë nga chjàko-nò, ngui 'én kixi chjà, kó ¿mé-ne mìkiì mokjeiín-nò?

⁴⁷ Jè xi xítä-lä Nainá, 'én-lä Nainá 'nchré. Tanga jñò, nga mìkiì na'yà, koií-né nga mìtsà xítä-lä Nainá 'mì-nò.

Jñà kjoaq xi tsöhötiya-ne Jesús ko xítä judío

⁴⁸ Jñà xítä judío kiichjá, kitsò-laq Jesús:

—Ngajen, koií kjoaq-lä k'oqas'ín 'mì-lèjen: ji, xítä Samaria-né, inimà ch'o-lä neijí tijíin inimà-lè.

⁴⁹ Kiichjá Jesús kitsò-laq:

—'An, mìtsà inimà ch'o-lä neijí tijíin inimà-na. Jè kjoaq xi tís'iaàn, jè-né nga bexkoán Na'èn-nä. Tanga jñò mìkiì yaxkón-ná. Tå saá nachrjengui-ná.

⁵⁰ Mìtsà jè kjoaq tihotsjià nga jeya síkíjna yijo-nä. Tíjna jingoò xi tíkosòn-lä, jè-né xi jeya síkíjna-na.

⁵¹ Nguì 'én kixi xi chjàko-nò, jè xi síkitasòn 'én-nä koni s'ín xan-nò, mìkiì kiyá nitá kjé-ne.

⁵² Xítä judío kiichjá, kitsò:

—I'ndeí jyeé 'ya-jen nga inimà ch'o-lä neijí tijíin inimà-lè. Abraham ko ngats'iì xítä xi kiichjá ngajo-lä Nainá kjótseé, k'en-né. Tanga ji si-né: "Jè xi síkitasòn 'én-nä koni s'ín xan-nò, mìkiì kiyá."

⁵³ Ngaji, ¿a ìsa tíjna ítjoìn a mì k'oq-ne koni jè Ná'èn-najen Abraham? K'en-né. Ko ngats'iì xítä xi kiichjaya ngajo-lä Nainá tikoqá k'en-né. ¿Yá-ne ji nga tiji tìnachrjeè jeya-ne yijo-lè?

⁵⁴ Kiichjá Jesús kitsò-laq:

—Tsà t'ìan jeya síkíjna-na yijo-nä, nìmé chjí-lä. Jè xi jeya síkíjna-na, jè Na'èn-nä xi Nainá 'mì-lä.

⁵⁵ Jñò mìkiì yaxkon Nainá, tanga 'an beèxkon-ná. Tsà xán-nò mìkiì bexkoan, xítä ndiso kóma koni jñò nga xítä ndiso-nò. 'An, bexkon-ná koqá síkitasòn-ná 'én-lä.

⁵⁶ Xítä jchínga-nò Abraham, tsjaá komà-lä nga mejèn-lä skoëxkon nachrjein-na nga j'iaa. K'ë nga kijtsee nachrjein-nä ìsa 'ñó ndaà kjòtsja-lä.

⁵⁷ Jñà xítä judío kitsò-laq:

—Skanda kj'eè tjín-lè icháte nó. ¿Kós'ín komà-ne nga kiyaxkoin Abraham?

⁵⁸ Jesúś kiichjá kitsò-lá:

—Ngiù kixí kjoa xi xan-nó, 'An-ná xi isá kjótseé tijnaa koni jé Abraham.

⁵⁹ Jñá xítá judío, kiskoé ndajó nga mején-lá kosén-lá Jesúś. Tanga Jesúś tsibijna'ma, itjo-ne nditsin ingo, jahajíln osen-lá xítá, ikjoán kii.

9

K'ę nga jé Jesúś kisindaà jngoo-ne xítá xi mìkiì tsején-lá

¹ Jesúś k'ę nga tífi ya ndiyá, kijtseé jngoo xítá xi mìkiì tsején-lá xi xó k'oas'ín kits'iin-ne.

² Xítá xi kota'yát'aà-lá Jesúś kiskònanguí-lá kitsò-lá:

—Maestro, xítá jé, ¿mé-ne k'oas'ín kits'iin-ne? ¿Yá xi tsohótsji jé? ¿A jñá xítá jchínga-lá, o xi jé xítá xi mìkiì tsején-lá?

³ Kiichjá Jesúś kitsò-lá:

—Mitsà jé xítá xi mìkiì tsején-lá tjín-lá jé, njì mitsà jñá xítá jchínga-lá tsohótsji jé. Koií-né nga it'aà ts'ę xítá koi jchá-lá kjoxkón-ndaà-lá Nainá.

⁴ Mochjeén-né nga sükitasoàn kjoxkón-ndaà-lá jé xi kisikasén-ná nga nachrjein isá. Kijchó nachrjein k'ę nga kojnò; njì tị jngoo-ne xi koma siixá.

⁵ K'ę tákó i tijnaa isá isò'nde, 'an-ná ni'ín xi sikhiseen-lá xítá isò'nde.

⁶ K'ę nga jye okitsò, tsibíchrá it'aà nangui. Jé ndánachrá-lá tsibíndaà-ne ndási, ikjoán kisikaàjno xkon jé xítá xi mìkiì tsején-lá.

⁷ Ikjoán kitsò-lá:

—T'in, kaníkjoìn ya chrjó nandá Siloé (jé 'én xi tsoya-ne, jé xi kinikasén). Jé xítá xi mìkiì tsején-lá kii kaníkjoan, k'ę nga inchrobà-ne jye tsején-lá.

⁸ Jñá xítá indiì ni'ya-lá jé xítá xi mìkiì tsején-lá, ko jñá xítá xi jye kjótseé beéxkon nga ton síjé kjotjò, kitsò-lá xíkjín:

—¿A mitsà jé xítá jé xi bijna nga síjé kjotjò ton?

⁹ Tjín i'nga xítá xi tsò:

—Jé-né.

Koa jñá xítá xi i'nga kitsò:

—Kjomeè k'oáq kji, tanga mitsà jé.

K'ęe kiichjá xítá xi mìkiì tsején-lá nga sa ítjòn, kitsò:

—'An-ná.

¹⁰ Jñá xítá kiskònanguí-lá kitsò-lá:

—¿Kós'ín komà nga kitáx'a-ne xkoiin?

¹¹ Xítá jé kitsò:

—Jé xítá xi 'mì Jesúś, kisindaà ndási, kisikaàjno xkoààn, ikjoán kitsò-na: "T'in, kaníkjoìn ya chrjó nandá Siloé." 'An, kiaà, k'ę nga jye tsaníkjoaàn, komà kotsején-na.

¹² Jñá xítá koi kiskònanguí-lá kitsò-lá:

—Xítá jé, ¿ñánda tíjna?

Jé xítá xi jye kjònadaà-ne, kitsò:

—Mìkiì be ñánda tíjna.

K'ę nga jñá xítá fariseo kisijsò jé xítá xi mìkiì tsején-lá xi jye kjónadaà-ne

¹³ Jé xítá xi mìkiì tsején-lá nga jye kjónadaà-ne kílkó ñánda títsajna xítá fariseo,

¹⁴ koí kjoa-lá nga nachrjein nikjáya-né k'ę nga tsibíndaà ndási Jesúś nga kisikaàjno xkon jé xítá xi mìkiì tsején-lá mé-ne koma kitáx'a-ne xkon.

15 Jñà xítä fariseo ijngóò k'a kiskònanguí-lá jè xítä xi mìkiù tsejèn-lá xi jye kjònðaa-ne, kitsò-lá:

—¿Kós'ín komà nga kitáx'á-ne xkoiìn?

Xítä jè kitsò:

—Ndásíí kisikaàjno xkoaàn; ikjoàn tsaníkjoàn; i'ndeí jyeé tsejèn-na.

16 Tjín i'nga xítä fariseo xi kitsò:

—Xítä jè, mì-la tsà Nainá kisikasén nga mìkiù beèxkón nàchrjein níkjáya.

Tikoá tjín i'nga xi kitsò:

—¿Kós'ín ma-ne nga ma-lá s'ín kjoxkón xi ndaà tjín tsà xítä jé-né?

Ikjoàn kjòjòya xi tijñà-ne xítä fariseo; mìkiù kjòngásòn kjohítsjeèn-lá.

17 Ijngóò k'a kitjánanguí-lá jè xítä xi mìkiù tsejèn-lá xi jye kjònðaa-ne, kitsò-lá:

—Ngají, ¿kó si, yá xítä-ne xi kiskíx'á-ne xkoiìn?

Xítä jè kitsò:

—Jngóò xítä xi chjá ngajo-lá Nainá.

18 Tanga jñà xítä judío, mìkiù kòkjeíñ-lá tsà kixí kjoá nga jè xítä xi mìkiù tsejèn-lá nga k'oas'ín kits'iin koa i'ndeí jyeé tsejèn-lá. K'ée kiúchjá-lá jñà xítä jchíngá-lá,

19 kiskònanguí-lá kitsò-lá:

—Jè xítä jè, ¿a kí'ndí-nò ma? ¿A kixíí kjoá nga mìkiù tsejèn-lá k'ë nga sa kits'iin? ¿Kó ma-ne nga tsejèn-lá i'ndeí?

20 Jñà xítä jchíngá-lá kitsò:

—Ya-nájen nga kí'ndí-nájen ma. Kixíí kjoá nga mìkiù tsejèn-lá k'ë nga sa kits'iin.

21 Tanga mìkiù 'ya-jen mé-ne nga ma tsejèn-lá i'ndeí, tikoáá mìkiù 'ya-jen yá-né xi kiskíx'á-ne xkon. Jè sobà chjinanguí-lá, jè kàtènojmí-nò, nga jyeé xítä jchíngá.

22 Jñà xítä jchíngá-lá koií k'oas'ín kitsò-ne nga jñà tsakjón-lá xítä judío. Jñà xítä judío jyeé k'oas'ín tsajoýa-ne nga jngóò k'aá kitjokàjíñ yá ni'ya ingo sinagoga, tsà yá xítä xi kitsò nga jè Jesús jè xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá].

23 Koií k'oá tjs'ín kitsò-ne jñà xítä jchíngá-lá, nga kitsò: “Jè sobà chjinanguí-lá, nga jyeé xítä jchíngá-né.”

24 Jñà xítä judío ijngóò k'a kiúchjá-lá jè xítä xi mìkiù tsejèn-lá, kitsò-lá:

—Tènojmí kixí-nájen nga nguixkon Nainá. Ngajen 'ya-nájen nga jè xítä jè, xítä jé-né.

25 Jè xítä xi mìkiù tsejèn-lá xi jye kjònðaa-ne kiúchjá, kitsò:

—An, mìkiù be tsà xítä jé-né. Tà jè xi be, k'ë nga sa kits'ian mìkiù tsejèn-na, tanga i'ndeí jyeé tsejèn-na.

26 Ijngóò k'a kitsò-lá:

—¿Mé xi kisikó-lé? ¿Kó s'ín kisikó-lé nga kitáx'á-ne xkoiìn?

27 Jè xítä xi mìkiù tsejèn-lá kitsò:

—Jyeé koá kàxan-nò, tanga jñò mìkiù na'yá. ¿Mé-ne mejèn-nò nga ijngóò k'a k'oá xán-nò? ¿A tikoáá mejèn-nò nga xítä-lá kóma nga yá chítá'yát'aà-lá?

28 Jñà xítä judío k'ë nga k'oá kí'mí-lá, kójti-lá, kiúchjajno-lá jè xítä xi mìkiù tsejèn-lá, kitsò-lá:

—Ji-né xítä xi yá chítá'yát'aà-lá. Tanga ngajen yaá chítá'yát'aà-lájen Moisés.

29 'Ya-nájen nga jè sobà Nainá kiúchjáko Moisés. Tanga jè xítä jè mìkiù 'ya-jen ñánda j'ií-ne.

30 Jè xítä xi mìkiù tsejèn-lá kitsò:

—Kjoaq jè, tà maxkón-ná nga jñò, mìkiù 'ya ñánda j'íi-ne xítq jè, tånga 'an be-ná nga jè kiskix'á-ne xkoaan.

³¹ Yaà-ná jñà xítq xi tjín-lá jé, mìkiù 'nchré-lá Nainá. Tånga jñà xítq xi tsakjón-keè Nainá tjqoq síkitasón koni s'ín mején-lá, jñà-né xí 'nchré-lá.

³² Kóni nga tjsaq kjótseé, nj saá jngoo xítq na'yà-lá xi ma-lá kíx'á-ne xkon jngoo xítq xi mìkiù tsején-lá k'e nga k'oqas'ín kits'iin.

³³ Xítq jè, tsà mìtsà Nainá kisikasén, njmé xi koma-lá nga k'oqas'ín s'iin.

³⁴ Jñà xítq judío kitsò-lá jè xítq xi mìkiù tsején-lá:

—Ngaji xi tqaxkj 'ñò tse jé tjín-lé, ¿a jií mején-lé kokóya-najen?

Ikjoàn tsachrje ni'ya ingo sinagoga.

Xita xi mìkiù tsején-la kjoaq ts'e inima-la

³⁵ Jesús kii'nchré nga jè xítq jè kinachrrekajíin ya ni'ya ingo sinagoga. K'e nga kisatiikjoò jngoo k'a, kiskónangui-lá kitsò-lá:

—Ji, ¿a mokjeiín-lé it'aà ts'e xi Ki'ndí-lá Xítq tsò-lá yijo-lá?

³⁶ Xítq jè kitsò:

—Ná'en, koatìn-ná yá-né, mé-ne nga kokjeiín-na it'aà ts'e.

³⁷ Jesús kitsò-lá:

—Jyeé ki'yí, 'an-ná xi tichjáko-lé.

³⁸ Xítq jè tsasijna xkó'nhit'aà-lá Jesús nga kijtseèxkón, kitsò-lá:

—Ná'en mokjeiín-na it'aà tsiji.

³⁹ Ikjoàn kitsò Jesús:

—An, koíí xá j'i-na i isò'nde; nga 'an skosòn-lá mé-ne jñà xítq xi mìkiù tsején-lá kotsején lñngoo k'a-lá, koa jñà xi tsején-lá mìkiù kotsején-lá.

⁴⁰ Tjín i'nga xítq fariseo xi ya títsajnakó Jesús, k'e nga kii'nchré 'én koi, kiskónangui-lá kitsò-lá:

—Ngajen, ¿a tikoáá mìkiù tsején-najen?

⁴¹ Jesús kii'hja kitsò-lá:

—Jñò, tsà mìkiù tsején-nò, tsjìn-nò jé. Tånga bixón-nò: "Tsején-najen", k'oqá ma-ne nga ya tjínè-nò jé-nò.

10

Paxtò kó ndí orrè-la

¹ 'Ngúi kjoaq kixií xi xan-nò, jè xítq xi mìtsà ya fahas'en-ne xotjoa-lá ínchibá-lá orrè, xi xin fahas'en-kjá-ne, xítq chijé-né, jè xítq xi fiko chijé cho.

² Tånga jè xi ya fahas'en-ne xotjoa-lá ínchibá, jè-né xi paxtò, xi síkindá orrè.

³ Jè xi síkindá xotjoa-lá ínchibá, jé kíx'á-lá. Jè xi paxtò, chja 'ín-lá nga jngoo lñngoo orrè, ko jñà orrè 'nchréjta-lá nei-lá. Ikjoàn ochrje ínchibá-lá.

⁴ K'e nga jye bitjo yije ínchibá-lá jñà orrè, jè paxtò fiko nga 'nchréjta-lá nga jè nei-lá.

⁵ Tånga jngoo xítq xi kj'ejí, mìkiù kjitjingui-lá nga mìkiù beèxkon. Ta saá ta kongaá-lá nga mìkiù 'nchré jtá-lá xítq xi kj'ejí.

⁶ Jesús k'oqá tsò kjoaq xi mangásòn xi tsibénojmí-lá. Tånga jñà xítq koi mìkiù kjochiya-lá kó tsoya-ne.

Mé xi s'ín jè paxtò xi ndaà síkindá orrè

⁷ Jesús, lñngoo k'a kitsò-lá:

—Xi ngúi ókixj k'oqá xán-nò. An-ná xotjoa-lá ínchibá ñánda fahas'en-ne jñà orrè.

8 Ngats'iì jñà xi j'ii ítjòn-na, sà xítà chijé-né, jñà xi fikò chijé cho. Jñà orrè mìkùì kìì'nchréñijon-la.

9 'An-ná xi xotjoq; jè xi jt'aà ts'an kjoqhas'en, kitjokàjiín kjø'in kjoq ts'e jé-la. K'oas'ín ngaya-là koni s'in orrè nga fahas'en ínchibá-là kò bitjo kò sakó-là ijñá xi kjèn.

10 Jè xítà chijé tà f'ii síchijé-né, f'ii sík'en-né, f'ii síkjheshòn-ne. Tanga 'an, koií xá jí-na nga kàtas'e-nò kjoqbinachon nítà kjé-ne, nga nímé chijat'aà-nò nga ngui ndaà kàtas'e-nò.

11 'An-ná xi paxtò xi ndaà ko'ndà orrè. Jè paxtò xi ndaà ko'ndà orrè, jè xi tjíngoo ikon nga kiyátì jñà orrè.

12 Jè xítà xi tà chij'nda týjna nga ko'ndà orrè, k'è nga beè nga nchrobá chrañà tsején, síktsajna jñà orrè, ikjoàn onga. Koií k'oas'ín-ne nga mìtsà jè paxtò xi ko'ndà, tikoà mìtsà jè nei-là orrè. Ikjoàn matsja-là jè tsején nga tsobà'ñò jñà orrè, xki xi ján sítsjöya jñà orrè xi i'nga.

13 Jè xítà xi chij'nda týjna tà onga-né; koií k'oas'ín-ne nga nímé kindà-là. Tà jè síkinda chij-là mìtsà jñà orrè síkinda.

14-15 "An-ná paxtò xi ndaà ko'ndà orrè; koni s'in beèxkon-na Na'èn-na, tikoà 'an bexkoan Na'èn-na, k'oqá tís'in beèxkon-ná orrè-ná kó kjoàn, kò jñà orrè beèxkoón-na nga ts'an. 'An týjngoo takoàn nga kiyátjà jñà orrè-ná.

16 Tikoà týjn-isa-na xi k'ejí orrè, jñà xi mìtsà i títsajnaya ínchibá jè. Tikoà mochjeén-né nga kjinchrobàkon-na mé-ne nga kji'nchréñijon-na tikoà sikitason-na. Jngoo ínchibá kóma-ne kò jngoo kóma paxtò xi skó'nda.

17 'Koií kjoq-là nga matsjakeè-na Na'èn-na nga 'an týjngoo takoàn nga kiyá mé-ne k'è nga koma iskan kjoqáya-na.

18 Niyá xi tjínde-la nga sìjk'en-na, 'an kjotsja ts'an-ná nga tsja yijo-na. Tjínde-ná nga tsja, tikoà tjínde-ná nga kjoqáya-ná jt'aà ts'e kjoqbiyaà. Jè Na'èn-na k'oq týjn kjotíxoma xi kitsjaà-ná.

19 Jñà xítà judío k'è nga kìì'nchré 'én koi, jngoo k'a kjòjöya jñà xítà.

20 Kjín ma xítà xi kitsò:

—Iníma cho-là neíj týjiln iníma-là. Xítà ská-né. ¿Mé-ne okji-ne xítà xi na'yà-là?

21 Jñà xítà xi i'nga kitsò:

—Én koi mìtsà ts'e xítà neíj. ¿A kómaá-là jè xítà neíj nga skíx'a xkòn xítà xi mìkùì tsejèn-là?

Mé xi komà k'è nga jñà xítà judío kisíjtikeè Jesús

22 K'è nga nàchrjein chon 'nchán, ján Jerusalén tibitjo s'eí nga ijchò jngoo nò nga kjòchikón-t'in ingo.

23 Jesús ya týna ìngo ítjòn nga tsóbanguí nguitjoq xi 'mì Salomón.

24 Jñà xítà judío chincha jngoo itjandii-là Jesús, kitsò-là:

—¿Skanda mé nàchrjein chíñia-léjen? Jngoo k'a koatìn-nájén, ¿a ji-né xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá]?

25 Jesús kiichjá kitsò-là:

—Jyeé k'oq kixan-nò, tanga jñò mìkùì mokjeiín-nò. Jñà kjoxkón xi jt'aà ts'e Na'èn-na s'iaàn, jñà síkixiya ndaà kjoq xi jt'aà ts'an.

26 Tanga jñò, mìkùì mokjeiín-nò, koií kjoq-là nga mìtsà ndí orrè ts'an xan-nò.

27 Jñà ndí orrè-ná 'nchréjtaá-ná; 'an beèxkon-ná, koq fitjingui-ná.

28 'Aán tsja-là kjoqbinachon nítà kjé-ne; mìkùì chija nítà kjé-ne; tikoà niyá xi kjoqá'an-na.

²⁹ Jè Na'èn-nà xi kisìngatsja-na jñà ndí orrè, ìsa tíjna ítjòn nítà yá-ne. Nijngoò xi kóma-là kjoqá-an-na iya tsja Na'èn-nà.

³⁰ 'An kó Na'èn-nà tà jingoò ma-najen.

³¹ Jñà xítà judío tsibíxkó ndajo nga mejèn-là kosèn-là Jesús.

³² Kìuchjà Jesús kitsò-là:

—'Nò kjin kjoxkón xi ndaà tjín jye tsakoò-nò xi inchrobà-ne jt'aà ts'e Na'èn-nà. ¿Jñò, nà-lá ngatjì-là kjoa koi, nga ndajo mejèn bínè-ná?

³³ Jñà xítà judío kitsò:

—Mitsà koií kjoa-là kjoxkón ndaà xi tì'nì nga ndajo kínè-lèjen. Koií kjoa-là nga Nainá nokjoàjno-là nga Nainá 'mì-là yijo-lè. Jí, tà xítà-né.

³⁴ Jesús kìuchjà kitsò-là:

—Jè Xojon-là Nainá xi jñò chìta'yà k'oqá s'in tichjà ñánda nga tsò Nainá: "Jñò, k'oqá kixan-nò, nainá 'mì-nò."

³⁵ Xojon-là Nainá, mì yá xi koma kochrjekàngui. K'oqá s'in tichjà nga jè Na'èn-ná, nainá kitsò-là jñà xítà xi kitjoé-là 'én-la.

³⁶ Tsà k'oas'ín ki'mì xítà koi, ¿mé-ne bixón-nò nga Nainá chjàjno-là k'e nga xan-nò: 'An-ná xi Ki'ndí-là Nainá? Nga jè Nainá kitsjaà-nà xá nga kisikásen-nà jìsònde.

³⁷ Kí kìù mòkjeiín-nò jt'aà ts'an, tsà mì k'oqá s'in tìs'iaàn koni s'in tís'in Na'èn-nà.

³⁸ Tanga tsà k'oqá tjín kjoa xi tìs'iaàn nàs'ín mìkìù mòkjeiín-nò jt'aà ts'an, kàtakjeiín-nò jt'aà ts'e kjoa xi tìs'iaàn, mé-ne nga k'oas'ín jchà-nò kò kàtakjeiín-nò nga ta jingoò ma-najen Na'èn-nà kó 'an.

³⁹ Jñà xítà judío mejèn-là nga kitsoba'ñò jingoò k'a Jesús. Tanga Jesús itjokàya tsja xítà koi, ikjoàñ kìù.

⁴⁰ K'ee kìù jingoò k'a jáñ xijngoaà xajngá nandá Jordán ya ñánda kis'iìn ítjòn bautizar xítà jè Juan; Jesús yaà tsibijna.

⁴¹ 'Nò kjin xítà ijchò tjingui-là Jesús. Xítà koi, kitsò:

—Juan, nímé kjoxkón ndaà kis'iìn. Tanga ngats'ii 'én xi kitsò jè Juan jt'aà ts'e xítà jè, nguì kjoa kixi-né.

⁴² Ya j'nde jè, 'ñò kjin xítà kòkjeiín-là jt'aà ts'e Jesús.

11

Kó kitsò Jesús k'e nga kìù'nchré nga k'en Lázaro

¹ Tíjna xk'én jingoò xítà xi 'mì Lázaro xi ya j'nde-là Betania, ya naxàndá ts'e Maríá kó ndichja xi 'mì Marta.

² (Jè Maríá xi ndichja ma Lázaro, jè-né xi kisikàjno xkìù jne ndsoko Jesús. Ikjoàñ kó tsja sko kisixljo-ne ndsoko.)

³ Jñà íchjin ndichja Lázaro, kisikásen-là xá Jesús, kitsò-là:

—Na'èn, jè amigo-lè xi ndaà matsjachi kijna xk'én-né.

⁴ K'e nga kìù'nchré Jesús, kitsò:

—Ch'in jè, mìkìù kiyá-ne; k'oqá s'in kochjeén nga jchà-là kjoajeya-là Nainá, mé-ne jè Ki'ndí-là tìkoà jeya kíjna-ne.

⁵ Jesús 'ñò matsjakee Marta kó ndichja kó Lázaro xi 'ndse ma.

⁶ K'e nga kìù'nchré nga kijna xk'én Lázaro, nguì jò nachrjein tsibijna Jesús, ya j'nde ñánda tíjna.

⁷ Xi jye komà, ikjoàñ kitsò-là xítà xi kota'yàt'aà-là:

—Jingoò k'a tikkiaán jáñ nanguí Judea.

8 Jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús kitsò:

—Maestro, kj'eè tsà kjin nàchrjein tjín-là k'è nga jñà xítà judío mejèn-là tsibínè-lè ndajò nga siük'en-lè. ¿A tìyaá mejèn k'oín ijngòò k'a ngá-ne?

9 Kìlchjà Jesús kitsò-là:

—Nga jngòò nàchrjein, ¿a mìtsà tejò hora tjín-là? Jè xi nàchrjein tsóba mìkiì satíngui nga jè ni'ín xi tjín jsò'nde sìhiseèn-là.

10 Tanga jè xi tsóba nga nítjen, satíngui-né nga tsjìn-là ni'ín xi sìhiseèn-là.

11 Ikjоán kitsò-là xítà-là:

—Jé amigo-ná Lázaro kjinafé-né, tanga 'an koií xá fi-nà nga 'an sìkjaá-là.

12 Xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús kitsò:

—Nà'èn, tsà kjinafé-né, kondaá-ne.

13 Jesús k'è nga okitsò, jè tìchjà it'aà ts'e kjoabiyaà-là Lázaro. Tanga jñà xítà xi kota'yàt'aà-là k'oqá s'in kisikitsjeèn tsà tà tísíkjáya-ne Lázaro nga kjinafé.

14 K'ee jngòò k'a tsibénojmí kixi-là kitsò-là:

—Lázaro jyeé k'en.

15 Matsja-nà xi it'aà tsajòn nga jè nàchrjein nga mù ya titsajnaà, mé-ne jñò kokjeiin-nò. Nchrobá, tìkjaán chítsejèn-lá.

16 K'èe kìlchjà Tomás xi tìkoà Dídimo tsò-là [én xi tsòya-ne Ti'ñò]; kitsò-là xílkjín:

—Jñá tìkoà tìkjaán, mé-ne ya kiyákoáá Jesús.

Jesús, jè xi sìkjaáya-là xítà tìkoà tsjá-là kjoabinachon

17 K'è nga ijchò Jesús, kiù'nchré nga jyeé tjín-là ñijòn nàchrjein nga kisihijin Lázaro.

18 Nàxandá Betania chrañàt'aà kijna-là nàxandá Jerusalén, tjín-là tsà jàn kilómetro.

19 Kjìn xítà judío ijchòkon jè Marta ko María nga ijchò síjehikon nga 'ndse k'en.

20 Jè Marta, k'è nga kiù'nchré nga Jesús tìnchrobá chrañà, kìkjaá indiaà. Jè María yaqá tsibijnaya ni'ya.

21 Jè Marta kitsò-là Jesús:

—Nà'èn, tsà i-là tijni, jè 'ndse mì-la kiù k'en.

22 Tanga i'ndej be-ná nítà mé xi sijé-la Nainá, tsjá-lè.

23 Jesús, kitsò-là:

—Jè 'ndsi kjoaáya-là.

24 Marta kitsò:

—Be-ná k'è nga kjoéhet'aà nàchrjein kíjnakan ijngòò k'a-ne, k'è nga kjoaáya-là ngats'iì xítà xi jye k'en.

25 Jesús, k'ee kitsò-là:

—'An-ná xi sìkjaáya-là xítà ko tsjaà-là kjoabinachon. Jè xi mokjeiín-là it'aà ts'an nas'ín kiyá, kíjnakan ijngòò k'a-ne.

26 Ngats'iì xítà xi títsajnakon, jñà xi mokjeiín-là it'aà ts'àn, mìtsà jngòò k'a kiyá. Ngaji, ¿kò si?, ¿a mokjeiín-lè?

27 Marta kìlchjà kitsò:

—Jon Na'èn, 'an, mokjeiín-na nga ji-né xi Cristo; ji-né xi Ki'ndí-là Nainá, jè xi k'oqás'ín tjínè-là nga kjoíi jsò'nde.

Jesús, mé-ne kiskindàyakeè-ne Lázaro

28 Marta, k'è nga jye okitsò, kìlchjà ma-là María xi ndichja ma, kitsò-là:

—Íj tijna Maestro, chìja xó-lè.

²⁹ Jè María k'ë nga kiù'nchré, nítqón tsasítjen, kiìkon Jesús.

³⁰ Jesús, k'j'eè kiù fahas'en-jìn nàxàndá, tákó yqá síjna ñánda ijchòkjaá indiaà Marta.

³¹ Jñà xítä judío xi títsajnako ni'ya-la María nga nchisíjehikon, k'ë nga kijtseè nga tå niton itjo ni'ya María, kiütjingui-la. K'oqá s'ín kisikítsjeèn tsà yqá tífi kjindáya ñánda kisihijiùn Lázaro.

³² María k'ë nga ijchò ñánda síjna Jesús, k'ë nga kijtseè, tsasíjna xkó'nhcit'aà-la, kitsò-la:

—Na'èn tsà jí-la tijní, jè 'ndse mì-la kiù k'en.

³³ Jesús k'ë nga kijtseè nga tíkjindáya María tikoq nchikjindáya xítä judío xi tjiko, 'oón komà-la injima-la Jesús, 'ñó kjòba-la.

³⁴ Jesús kiskònanguí, kitsò:

—¿Ñánda kisihijiùn?

Kitsò jñà xítä:

—Na'èn nchroboí, chítsejèn-la.

³⁵ Jesús kiskindàya-né.

³⁶ Jñà xítä judío kitsò-la xíkjín:

—Chítsejèn-la, 'ñó matsjakeè Lázaro.

³⁷ Tjín i'nga xítä xi kitsò:

—Xítä jè komà-la kiskíx'a xkøn xítä xi mìkiù tsejèn-la, ¿a mìtsà komà-la tsà mìkiù k'en Lázaro?

Kós'in ma jaáya-la Lázaro

³⁸ Jesús jngoo k'a 'ñó 'on komà-la injima-la. Kiù kasít'aà chrañà-la jè itsjó-la mik'en. Jngoo ngujo ñánda jngoo ndajø teè tichjøàjto-la.

³⁹ Jesús kitsò:

—Chjáàxiòn jè ndajo.

Jè Marta, ndichja mik'en, kitsò-la Jesús:

—Na'èn, jyeé-la ch'o jne nga jyeé tjín-la ñijòn nachrjein nga kisihijiùn.

⁴⁰ Kiùchja Jesús kitsò-la:

—¿A mí jyeé k'oq kixan-lè, tsà mokjeiín-lè jchá-ne kjoajeya-la Nainá?

⁴¹ K'ée jaàxìn ndajø xi tichjøàjto-la itsjó-la mik'en, Jesús kiskoòtsejèn nga-jmíù, kitsò:

—Na'èn, tsjaà-lè kjondaà, ndaàhà chjí-lè nga na'yà-ná.

⁴² An be-ná nga kijit'aá nachrjein na'yà-ná, tånga koií k'oq kàxan-lè nga kjìn ma xítä xi títsajna mé-ne nga kokjeiín-la nga ji kinikasén-ná.

⁴³ K'ë nga jye qkitsò, 'ñó kiùchja, kitsò:

—Lázaro, nchroboí, titjøi ngajo.

⁴⁴ Jè xi kijna k'en, itjo-ne ngajo. Jñà ndsoko ko tsja, nikje na'ñó tjí'ñó-ne. Jè jesén-la, jngoo nikje chroba titjéjiùn. Jesús k'ëe kitsò-la jñà xítä:

—Chíjndø'ñó-nò, kàtjì-ne.

K'ë nga jñà xítä judío tsajoóya-ne nga siük'en Jesús

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

⁴⁵ Jñà xítä judío xi jíì nga tsobáhijtakø María, k'ë nga kijtseè koni s'ín kis'iùn Jesús, kjin ma xi kòkjeiín-la jt'aà ts'e.

⁴⁶ Tånga tjín i'nga xítä judío xi kiùkon jñà xítä fariseo, tsibénojmí-la koni s'ín tjín kjoa xi kis'iùn Jesús.

⁴⁷ Jñà xítä sko-la no'miù ko xítä fariseo tsibíxkóya xíkjín, tsibíjna jngoo junta ts'e xítä titjøn-la xítä judío, kitsò-la xíkjín:

—¿Mé xi s'eén? Xítə jè ndaà jchán tís'ín kjoxkón xi ndaà tjín.

48 Tsà ta kí'nde-lá, ngats'iì xítə kókjeín-lá it'aà ts'e. Ikjoàñ kjoíí xítə Roma, siikits'ón-ya i'nde tsjee-ná ko naxandá-ná.

49 Xi tijñà-ne xítə koi, jngòò xi 'mì Caifás xi no'miì ítjòn tijna jè nó jè, kíichjá kitsò:

—Jñò, nímé kjoq xi tijin-nò,

50 ko mìkiì níkítsjeèn nga mochjeén-né nga tà jngòò xítə kàtiyaàtjì-lá naxandá-ná mì k'oqá-ne tsà kiyá yije xítə naxandá-ná.

51 Caifás k'e nga k'oqas'ín kíichjá mìtsà tà kjohítsjeèn ts'e. Tanga koi-né nga no'miì ítjòn tijna nó jè, Nainá kisikchiya-lá nga Jesú, k'oqá s'ín tjínè-lá nga jè naxandá kiyátjì ngajo-la.

52 Mìtsà ta jè naxandá kiyátjì ngajo-la; tikoá koiixkóya-né ngats'iì jxti-lá Nainá xi xkj xi ján naxandá nchisijchá yijo-la, kóhokji nga titlsa isò'nde.

53 Tijè-ne nachrjein jè tsajoóya-ne nga sijk'en Jesú.

54 Koií kjoq-la Jesú mì tì kù taxkj tsajmeéjìn osen-la xítə judío. Yaá kùi kíjna i'nde it'aà xin ñánda nangui kixi choón ya chrañat'aà-lá jngòò naxandá xi 'mì Efraín; yaá tsibijna ko xítə xi kota'yàt'aà-lá.

55 Jyeé nchrobá machrañà s'eí Paxko ts'e xítə judío. K'e nga tijk'ee mats'ia s'eí, kjin xítə kùi ján Jerusalén nga kùi sitjsjeèya yijo-la koni s'ín tjín kjotíxoma-lá xi xkón tjín.

56 Xkj xi ján tsohotssi Jesú. K'e nga titlsa ya nditsin ingo, kitsò-la xíkjín:

—¿Kó bixón? ¿A kjoíí s'eí Paxko, o xi majin-né?

57 Jñà xítə sko-la no'miì ko xítə fariseo, k'oqá s'ín kitsjaà okixi tsà yá xi skoexkon ñánda tijna Jesú, kàtēnojmí mé-ne nga tsoba'ñó-ne.

12

Mé xi kis'ün Maríia it'aà ts'e Jesú

(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

1 Ngùi joòn nachrjein chija isà-la nga kitjo s'eí Paxko. Jesú kùi ján naxandá Betania ñánda tijna Lázaro xi jè Jesú kisikaáya-lá k'e nga k'en.

2 Yaá kisindaà-la tsojmì Jesú xi tsakjèn nga kójñò. Jè Marta tsibíya tsojmì xi kiskine. Ngats'iì xítə xi ya titsa jnè ímixa, tikoá ya tijna Lázaro ko Jesú.

3 Maríia j'íikò osen litro xkjì jnè xi 'ñó chjí xi ngùi ts'e nardo. Kisikaàjno ndsoko Jesú, ikjoàñ kisixjìno-ne tsjasko. Kóhokji i'nga ni'ya, ndaà jchán kijne.

4 Jngòò xítə xi kota'yàt'aà-lá Jesú, jè ti-la Simón xi 'mì Judas Iscariote, jè xi siìngatsja Jesú jñà xítə kondra-la, kitsò:

5 —¿Mé-ne mìtsà kàsatíjna-ne xkjì jnè jè? Tsà kàsatíjna-ne koni tjín síkjine chjí-la jngòò xítə xi jàn sindo nachrjein sítxá, mé-ne jè ton-la ko'bì-la jñà xítə imá.

6 Judas mìtsà koi kjoa-la okitsò-ne nga makájno-la xítə imá, koií-né nga xítə chijé-né. Jè ngatsja chijtsa xi sinchá ton; ma síchijé ton xi sinchá chijtsa.

7 Jesú kitsò-la:

—Kí k'oq 'mì-la jè chijoón. Xkjì jnè jè tijnatjò-la k'e nga 'an xi siijñàà.

8 Jñò, kjit'aà nachrjein kitsajnakò-nò jñà xítə imá, tanga 'an mìtsà tà kjit'aà nachrjein i kótijnakò-nò.

K'e nga jñà xítə judío tsajoóya-ne nga tikoá sijk'en jè Lázaro

⁹ 'Nó kjìn xítä judío kisijiìn-lä nga ya tíjna Jesús ya naxàndá Betania; k'ëé kiütjingui-lä. Tånga mìtsà tå koií kjoä-lä Jesús kii-ne; jè kii katsejèn-lä Lázaro xi jè Jesús kisikjaáya-lä k'ë nga k'en.

¹⁰ Jñà xítä sko-lä no'miù tsajoóya-ne nga tikoä mejèn-lä sìlk'en jè Lázaro,

¹¹ koií kjoä-lä nga jè ngatji-lä Lázaro, kjìn jchán xítä judío chinchat'aàxìn nga jye mokjeiín-lä it'aà ts'e Jesús.

**Kós'ín komà k'ë nga jè Jesús jahas'en-jiùn naxàndá Jerusalén
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40)**

¹² Nga komà nchijòn, kjìn jchán xítä ijchò s'éí Paxko jáñ Jerusalén; kisijiìn-lä nga tikoä ya kijchò Jesús;

¹³ tsate xkajén, itjo kiskoöñà-lä iya ndiyá; 'nó kiichjä, kitsò:

—Jeya kàtijna Nainá! ¡Mé tå ndaà-lä jè xítä xi nchrobá ngajo-lä Nainá, xi xitaxá ítjòn-lä xítä naxàndá Israel!

¹⁴ Jesús kisakò jngoo-lä ndí búrró ki'ndí xi tsibijnasòn-lä koni s'in tichja Xojon-lä Nainá, nga tsò:

¹⁵ Kì tsakjoòn-jèn, ji naxàndá Sión,
chitsejèn-lä xítaxá ítjòn-lä xi nchrobá,
tijnasòn jngoo-lä ndí búrró ki'ndí.

¹⁶ K'ë nga sa ítjòn, jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús mìkiì kjochiya-la kó tsòya-ne 'én koi. Tånga k'ë nga k'en Jesús, ikjoàn jaáya-lä nga kiumijìn jáñ ngajmiì, skanda k'ëé kjochiya-lä nga k'oqá s'in komàt'in koni s'in tichja xojon xi it'aà ts'e.

¹⁷ Jñà xítä xi kijtseeè k'ë nga jè Jesús kisikjaáya-lä jè Lázaro nga jye kijnak'en, ñsaá ndaà kisika'bísón 'én, tsibénojmí yije-lä xítä xi k'ejí.

¹⁸ Koií kjoä-lä 'nó kjìn xítä kükjaá indiaà Jesús nga jye kii'nchré jñà kjoxkón xi kis'iìn.

¹⁹ Jñà xítä fariseo kitsò-lä xíkjín:

—Chítsején-lä; jñá, njém xi s'én nga ngats'iì xítä isò'nde sa jè fitjingui-lä.

Kó kitsò Jesús k'ë nga jñà xítä griego mejèn-lä skoëxkon

²⁰ Jñà xítä xi ijchò s'éí jáñ Jerusalén nga ya beèxkón Nainá, yaá títsajnajiùn i'nga xítä griego.

²¹ Xítä koi ijchòkon Felipe xi Betsaida i'nde-lä, nangui xi chjä-ne Galilea; tsibítsi'ba-lä kitsò-lä:

—Na'èn, mejèn-najen jchaxkon-jen Jesús.

²² Felipe kii kénogmjí-lä Andrés; k'ëé kii Andrés kó Felipe tsibénojmí-lä Jesús.

²³ Jesús kükchjä kitsò-lä:

—Jyeé ijchò nàchrlein-lä nga jè Ki'ndí-lä Xítä kjimijìn ijngoo k'a-ne ngajmiì mé-ne nga jeya kíjna-ne.

²⁴ Ngùi okixíxi xan-nò, jè nojmé tsà mìkiì tjókiyá k'ë nga sitje, tå jngoo kijt'aá koma. Tånga tsà tjókiyá k'ë nga sihijiìn, kokjin-ya-né.

²⁵ Jè xítä xi tjòkeè yijo-lä nga mì mé kjo'in sakò-lä, tå saá sìichjia-né ko kjo'in kíjnajin; tanga jè xítä xi mìkiì tjòkeè yijo-lä i isò'nde, ndaà tijnatjò-lä kjoabinachon-lä skanda ta mé nàchrlein-ne.

²⁶ Tsà yá xi mejèn-lä nga 'an sìixákø-na kàtjanchrobá tjingui-na; ya ñánda nga 'an kótijna, tikoä jè, yaá kíjnat'aà-na. Tsà yá xi 'an sìixákø-na jè Na'èn-na ndaà skoëxkón.

K'oqá s'in tsibénojmí Jesús it'aà ts'e kjoabiyàà-lä

27 'Tndej 'ñó jchán ba ma-lə iníma-nə. ¿Mé 'én xi kichjà? ¿A k'oqá xan-lè: "Nə'èn, tñachrjekàjiùn-ná kjo'in xi komat'ian jè hora jè"? Majin, nga koií xá jí-na nga kitason.

28 Nə'èn, jeya xítjni.

Tik'ë-ne kina'yà jngoo-lə 'én xi ngajmiì nchrobá-ne, kitsò:

—Jyeé kòkjìn k'a jeya síkíjna yijo-nä kó ijngoo k'a jeya sìlkíjna yijo-nä.

29 Jñà xítja xi ya títsajna, k'e nga kii'nchré, tjin xi kitsò: ch'óón xi jane. Jñà xítja xi i'nga, kitsò:

—Àkjale-lə Nainá xi kiìchja-lə.

30 Kiìchja Jesúz kitsò:

—'Én xi kàna'yà-là mìtsà kjondaà ts'ān, kjondaà tsajòn-nò.

31 Jè hora jè, nga sindaàjìùn-lə isò'nde; i'ndej, jyeé ijchò hora nga jè xítja neii xi tíhotíxoma-lə isò'nde, jyeé kijtojìùn.

32 K'e nga 'ān, tjámiitjen it'aà nangu, ngats'iì xítja, 'āán kichjà-lə nga kjinchrobát'aà-na.

33 Koií okitsò-ne, jè tsibénojmíya kós'ín komat'in k'e nga kiyá.

34 Jñà xítja kiìchja kitsò-lə:

—Ya-nájen nga jè kjotíxoma-lə Nainá xi kiskiì Moisés, k'oqá s'ín tichja, tsò-né: Jè Cristo, kíjnakan-ne nítja kjé-ne. Ngaji, ¿mé-ne kosi-ne nga mochjeén-né nga jè Ki'ndí-lə Xítja tjámiitjen-t'aà nangu? ¿Yá-ne xi Ki'ndí-lə Xítja 'mì-lə?

35 Jesúz kitsò-lə:

—Tákó kíjnajiùn chiba nachrjein-nò ni'ín xi sìhiseèn-nò. Titjájmeè nga týnjajiùn-nò xi sìhiseèn-nò, mé-ne nga mì kojñò-nò. Jè xi jjìùn jñò tsó'ba mìkiì bee' kós'ín fi.

36 Kàtakjeíñ-nò it'aà ts'ë ni'ín xi sìhiseèn k'e nga tákó týnjajiùn-nò, mé-ne nga ya kítjá ñánda iseèn choòn.

K'e nga jye okitsò Jesúz, kù tsibljìna'ma-lə jñà xítja.

Mé-ne jñà xítja judío mìkiì kòkjeiín-la it'aà ts'e Jesúz

37 Jesúz, nás'ín tákó 'ñó kjìn kjoxkón ndaà kis'iìn nga nguixkòn xítja, jñà xítja mìkiì kòkjeiín-la.

38 Koií tsitasòn 'én xi kiskiì Isaías, xítja xi kiìchjaya ngajo-lə Nainá, nga kitsò: Na'èn, ¿yá-né xi tímokjeíñ-lə 'én-ná xi kinokjoàyaá?

¿Yá xi tihokoò-lə nga'ñò xi tjín-lè?

39 Koií kjoa-lə nga mìkiì kòkjeliín-la, nga k'oqá s'ín tichja ijngoo k'a xojon-la Isaías ñánda tsò:

40 Nainá tsibichjoà xkòn,

kisítájaàjìùn iníma-lə,

mé-ne nga mìkiì kótsjèn-lə,

mìkiì kochjya-lə jjìùn iníma-lə

nga tikoá mì 'an kjinchrobát'aà-na nga 'an sìndaà-na.

41 Isaías, koií k'oqá s'ín kiìchja-ne nga jyeé kijtseè jè kjoa jeya-lə Jesúz nga it'aà ts'eé kiìchja.

42 Nas'ín koqatsò 'én koi, kjìn xítja judío kòkjeliín-la it'aà ts'e Jesúz, skanda kòkjeliín i'nga-lə xi xítja sko-la. Tanga mìtsà jngoo k'a tsakó yijo-lə nga jye kòkjeliín-la it'aà ts'e Cristo; nga jñà tsakjón-lə jñà xítja fariseo, tsà ya kochrjekàjiùn ni'ya jngoo sinagoga.

⁴³ Jè xi mejèn-là nga ìsa ndaà kítsajna nga nguixkon xítà mì k'oá-ne koni nga nguixkon Nainá.

'Én xi kiichjá Jesús, nga jè kojindaàjìùn-la xita

⁴⁴ Jesús 'ñó kiichjá kitsò:

—Jè xi mokjeiín-là jt'aà ts'àn, mìtsà tà jt'aà ts'àn mokjeiín-là, tikoáá mokjeiín-là jt'aà ts'e Na'èn-nà xi jè kisikasén-na.

⁴⁵ Jè xi beèxkon-na, tikoáá beèxkon-né jè xi kisikasén-na.

⁴⁶ An xi síhiseèn-là xita, koií xá j'i-na i isò'nde, nga ngats'iì xítà xi kókjeiín-là it'aà ts'àn, mì ya kítsajnajiùn jjìùn jñò.

⁴⁷ Jè xi 'nchré 'én-nà kó mìkiú kijoéjtò 'én-nà, tjín xi tsjá-là kjo'in nga mìtsà koi xá j'i-na nga kjo'in tsjaà-la xítà isò'nde, koií xá j'i-na nga kochrjekàjñàa kjo'in xítà isò'nde.

⁴⁸ Jè xi ochrjekàngui-nà nga mìkiú kijoéjtò 'én-nà, tjín xi tsjá-là kjo'in. Jè 'én xi jye 'an kichjá, jè tsjá-là kjo'in k'e nga kjoéhet'aà nàchrjein.

⁴⁹ K'e nga chjá, mìtsà tà kjohitsjeèn ts'àn sìlkjeén, jè Na'èn-nà xi kisikasén-na kítsjaà-na okixí kós'ín chjá koá mé 'én xi kokoòya.

⁵⁰ Be-ná jè kjotíxoma-là Na'èn-nà, jè xi tjín-là kjoabinachon nitá kjé-ne. Jñà 'én xi 'an chjá, k'oáá s'ín chjá koni s'ín tsatíxoma-na Na'èn-nà.

13

K'e nga jè Jesús tsaníjno ndsóko xítà xi kota'yàt'aà-la

¹ Chibaá nàchrjein chija-isa nga kitjo s'eí Paxko ts'e xítà judío. Jesús jyeé tjiùn-là nga jye ijchò nàchrjein nga sìlkjina isò'nde nga jye tifiko-ne Na'èn-là. Tanga Jesús tjòkeè kijtseè yije xítà-la i isò'nde kóni skanda jyehet'aà nàchrjein-là.

² K'e nga jye kòjñò, Jesús tijkèn-ko xítà-la, kó jè xítà neij jyeé k'oás'ín tsibíjìn iníma-la jè Judas Iscariote, ti-la Simón, nga jè sìlìngatsja Jesús it'aà ts'e xítà kondrà-la.

³ Jesús jyeé tjiùn-là nga jè Na'èn-là kisìngatsja yije kjoá nga jè kòtixoma-la nga jt'aà ts'e Nainá inchrobà-ne kó tijè tifiko ljingoò k'a-ne.

⁴ Jesús tsasítjen-t'aà imixa, jaàxìn nàchro xi kisòn-nga-la, kiskoé jngoò nikje toalla, tsibíkjá ndáyá-la.

⁵ Ikjøàn kiskoé jngoò tìna, tsibýa nandá, tsibíts'ià nga tsaníjno ndsóko xítà xi kota'yàt'aà-la, ikjøàn kisixjìno-ne jè nikje toalla xi tijká ndáyá-la.

⁶ K'e nga ijchò kasit'aà-la Simón Pedro nga mejèn-là kóníjno ndsóko, Simón kitsò:

—Na'èn, ña ok'ín-na nga ji kóníjnoi ndsókoaa?

⁷ Kiichjá Jesús, kitsò:

—Indeí mìkiú machiya-lè mé kjoá xi tìs'iaàn, tànga koma iskan, k'eé kochhiya-lè.

⁸ Jè Pedro kitsò:

—Mìkiú tsjaà'nde nga ndsókoaa kóníjnoi.

Jesús kitsò-la:

—Tsà mìkiú kóníjnoa ndsókoii mìtsà xítà ts'àn xán-lè.

⁹ K'eé kitsò Simón Pedro:

—Na'èn, mìtsà tà ndsókoaa tanijnoi, tikoáá tanijnoi ndsàa kó skoaà.

¹⁰ Kiichjá Jesús kitsò-la:

—Jè xi jye tsangàya, tà jè ndsoko mochjeén nga saníjno, nga jyeé tsjeè yije yijo-la. Jñò, tsjeé kjoàñ nàs'ín mìtsà kóhotjión.

¹¹ Jesúz koií k'oas'ín kitsò-la: "Mitsà tà ngats'iòò nga tsjeè kjoàñ", nga jyeé tjiùn-là yá-né xi sìngatsja it'aà ts'e xítà kondra-la.

¹² K'e nga jye tsaníjno ndsoko jñà xítà-la, tsohòkjá-ne nàchrokisòn-'nga-la. Tsibijnat'aà-ne ímixa, kitsò-la:

—¿A machiyaá-nò kjoà xi kàsilkò-nò?

¹³ Jñò, k'oáá bixón nga Maestro ko Nà'èn 'mì-ná. Ndaà bixón, kixíj kjoà xi 'mì-ná.

¹⁴ 'An, xi Maestro ko Nà'èn 'mì-na, kònijnoa ndsokoò, jñò tikoáá mochjeén-né nga k'oà tís'ín tanijnoò ndsoko xinguioo.

¹⁵ 'An, k'oáá s'ín kíjna jingoò-nò xkósòn mé-ne jñò k'oà tís'ín tikoó xinguioo koni s'ín kàsilkò-nò.

¹⁶ Nguí kjoà kixíj xi xan-nò, jè xi chí'nda tijna, mìtsà jè tijna ítjòn-la nei-la. Tikoó jè xi satixá-la mìtsà jè tijna ítjòn-la jè xi otixá-la.

¹⁷ I'ndej nga jye machiya-nò kjoà koi, mé ta ndaà-nò tsà k'oas'ín sìkitasòn nga kóz'ín s'een.

¹⁸ 'Mitsà ngats'iòò k'oàtixan-nò; bexkon-ná jñà xítà xi 'an jaàjñaà. Mochjeén-né nga kàtitasòn komi s'ín tichja Xojon-la Nainá nga tsò: "Jè xi kjèn-ko-na, tijè-ne xi kondra kiütjingui-na."

¹⁹ Tibenjomí-nò kjoà koi k'e nga tijk'èè k'oà ma, mé-ne k'e nga jye k'oas'ín koma, kokjeíñ-nò nga 'an-ná [xi Nainá].

²⁰ Nguí kjoà kixíj xi xan-nò, jè xi skoétjò xítà xi 'an siikasén, 'aán skoétjò-na; kó jè xi skoétjò-na, jè xi kisikasén-na.

*Kó kitsò Jesúz k'e nga tsibénojmí nga jè Judas sìngatsja xítà kondra-la
(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)*

²¹ Jesúz k'e nga jye qkitsò, 'ñó jchán kokájno-la; ijngoò k'a kùchja, kitsò:

—Nguí okixíj xi xan-nò, i tijnaíjn jingoò-nò xi sìngatsja-na it'aà ts'e xítà kondra-na.

²² Jñà xítà xi kota'yàt'aà-la, xkj xi jáñ kisko'o'an xíkjín nga mìkii tjiùn-la yá-ne xi otítsò-la Jesúz.

²³ Jngoo xítà xi kota'yàt'aà-la Jesúz ya tijnakjoòko k'e nga nchikjèn, jè xítà-la xi jè Jesúz 'ñó matsjakee.

²⁴ Jè Simón Pedro, kitsjaà-la seña jè xítà xíkjín xi ya tijnakjoòko Jesúz nga skonanguí-la yá-ne xi otítsò-la.

²⁵ Jè xítà jè, isà 'ñó tsibijnat'aà chrañà-la; kiskònanguí-la, kitsò-la:

—Na'èn, ¿yá-né xi otí'mì-la?

²⁶ Kiùchja Jesúz kitsò:

—Jè xi tsjaà jngoo-la inchrajín 'nchi, jè-né xi otíxan-la.

K'eé kitsjaà-la jè Judas Iscariote, ti-la Simón.

²⁷ Jè xítà neíj nitoón jahas'en-jùn inímà-la Judas k'e nga kiskoé inchrajín. Jesúz kitsò-la:

—Jè kjoa xi s'jin xátíya kot'jin.

²⁸ Jñà xítà xi títjsajnat'aà ímíxà xi nchikjèn, nijngoò xi kjòchja-la mé-ne kos'ín kitsò-ne Jesúz.

²⁹ Tjín i'nga xítà xi k'oas'ín kisikítsjeèn; maá-la tsà títsò-la Jesúz: "Tsojmì tindí xi ts'e s'eí." O tsà títsò-la: "Ton tjiù chiba-la xítà imà." Nga jè Judas ngatsja chijtsa ton.

³⁰ Judas, k'ë nga jye tsakjèn inchrajín, nítóón itjo ni'ya; kiì; nga jye jñò choón.

Kjotíxoma xitse xi kitsjaà Jesús

³¹ K'ë nga jye itjo ni'ya Judas nga kiì, Jesús kitsò:

—I'ndei, jé Ki'ndí-lä Xita, jyeé jeya tíjna. Tíkoá Nainá jyeé jeya tíjna it'aà ts'e Ki'ndí-lä.

³² Nainá tsà jeya tíjna it'aà ts'e Ki'ndí-lä, tjiè-ne Nainá jeya síikíjna Ki'ndí-lä. Nítóón jcha-lä kjoá jeya-la.

³³ Jñò, xi ndí jxti-ná xan-nò, mìtsà tí tse kótijnako lsá-nò. Jñò, kinchátsji-ná tanga k'oqá xan-nò koni kixan-lä jñà xítä judío: Ya ñánda tifia, jñò, mìkiì koma konguió.

³⁴ Jngóò kjotíxoma xítse tsjaà-nò: Títsjacha xinguío nga jngóò ljingóò. K'oas'ín títsjacha xinguío koni s'in 'an kisitsjakeè-nò.

³⁵ Tsà k'oas'ín sítsjacha xinguío nga jngóò ljingóò, k'oqá s'in skoe-ne ngats'iì xítä nga kixi kjoá nga ya chita'yat'aà-ná.

'Én xi kiichja Jesús nga jè Pedro kjó'mat'in

(*Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34*)

³⁶ Simón Pedro kiskònanguí-lä Jesús, kitsò-lä:

—Na'én, ñánda tì'mì?

Jesús, kitsò-lä:

—Ya ñánda tifia, mìkiì koma kjítjíngui-ná xi kjoá nítóon, tanga k'ë nga koma iskan, komaá kjítjíngui-ná.

³⁷ Simón Pedro kitsò-lä:

—Na'én, i'ndei, ¿mé-ne mìkiì koma kjítjíngui-lè? Tíjngóò takoán nga 'an kijá ngajo-lè.

³⁸ Jesús kiichja, kitsò-lä:

—¿A kixi kjoá nga tíjngóò takoìn nga jí kijá ngajo-ná? Nguì okixi xi xan-lè, k'ë nga tíkj eè kjindáya kóxtí, jàn k'a tsjá'mat'in-ná nga mìkiì yaxkon-ná.

14

Kó s'in koma nga ma kijchoaá ya ñánda tíjna Na'én-ná

¹ Kì makájno-nò. Kàtakjeiín-nò it'aà ts'e Nainá, tíkoá kàtakjeiín-nò it'aà ts'an.

² Ján ni'ya-la Na'én-ná tjín jchán j'nde ñánda ma nìkjáya. Tsà mì kixi kjoá nga k'oas'ín tjín, mì-la tsà tå chjà k'oqá xán-nò nga tifíkındaà-nò jngóò j'nde xi tsajòn.

³ Koni s'in kjián nga kíndaà-nò j'nde, k'oqá tís'in kjoíqa ljingóò k'a nga kijó-nò, mé-ne ya ñánda kótijna, tíkoá ya kitsajnakó-ná.

⁴ Jñò jyeé 'yaà kós'in fì ndiyá ñánda tifia.

⁵ Tomás kitsò:

—Na'én mìkiì 'ya-jen ñánda tì'mì. ¿Kós'ín jcha-najen ndiyá?

⁶ Jesús kitsò-lä:

—'An-ná xi ndiyá, 'an-ná xi kjoakixi, 'an-ná xi kjoabinachon. Tajngóò it'aà ts'an koma kijchó jñò ñánda tíjna Na'én-ná.

⁷ Jñò, tsà yaxkon-ná, tíkoá jchaxkon-nò Na'én-ná. Tanga i'ndei, jyeé yaxkon kó titsachítsejèn-la.

⁸ Felipe kitsò:

—Takó-nájen yá-ne xi Na'én 'mì. Ta k'oqá tjín xi kojngoò-ne takòn-jen.

⁹ Jesús kiichja kitsò-lä:

—Jí Felipe, kjótseé tijna^ko-nò, ¿a tà kj'eè yaxkon-ná? Jè xi jye kijtseèxkon-na, jyeé kijtseèxkon Na'èn-na. Mé-ne kosi-ne: “Takó-nájen xi Na'èn ‘mì’?”

¹⁰ ¿A mì mokjeiín-lè nga 'an, yaá tijna^koqa Na'èn-na, koá jè Na'èn-na ya tijna^ko-na? Jñà 'én xi 'an chjáko-nò, mitsà kjohitsjeén ts'an; jè Na'èn-na xi tijna^ko-na, jè-né xi tísíxá jt'aà ts'an.

¹¹ Kàtakjeiín-nò nga 'an ya tijna^koqa Na'èn-na, koá jè Na'èn-na ya tijna^ko-na. Tsà mìkìi mokjeiín-nò jt'aà ts'an, nás'ín tà jè kàtakjeiín-nò jt'aà ts'e xá-na xi 'an tís'iaàn.

¹² Ngùi okixíxi xi xan-nò, jè xi mokjeiín-là jt'aà ts'an, tikoáá komaá-là s'iin xá xi 'an s'iaàn; skanda isqá tsato s'iin, nga 'an, ján tifia ñánda tijna Na'èn-na.

¹³ Nitá mé xi sijé-la Na'èn-na xi jt'aà ts'an, 'an sìkitasoàn, mé-ne jè Na'èn-na jeya kíjna-ne jt'aà ts'e Kí'ndí-lá.

¹⁴ Tsà mé xi sijé jt'aà ts'an, 'an, sìkitasòn-ná.

K'è ngajè Jesús kitsjaá 'én-lá nga sìkásén jè Iníma Tsjeè-lá Nainá

¹⁵ Jñò, tsà matsjacha-ná tikoáá kijtixoma-na.

¹⁶ 'An, kitsi'bà-lá Na'èn-na nga kàtasíkasén jngoo-nò jè xi kosíko-nò, mé-ne kijt'aà nàchrjein kíjna^ko-nò.

¹⁷ Jè xi sìkasén-nò Na'èn-na, jè Iníma Tsjeè-lá xi ngùi kjoá kixi. Jñà xítá isò'nde, mìkìi koma skoéjtò nga mìkìi beèxkon, tanga jñò yaxkon-nò nga ya tijna^ko-nò, koá yaá kíjna^kin iníma-nò.

¹⁸ Mìkìi sìkisajna jcháñ-nò, kjoíkon ijngoo k'a-nò nga kótijnako-nò.

¹⁹ Tà chibaá nàchrjein chija-lá nga jñà xítá isò'nde mì ti kii skoexkon-na; tanga jñò jcháñxkon-ná; tikoáá kitsajnakon-nò nga 'an tijna^kon-ná.

²⁰ K'è nga kíjchò nàchrjein jè, jchá-nò nga yaá tijna^koqa Na'èn-na, koá jñò yaá titsajnakon-ná, koá 'an yaá tijna^ko-nò.

²¹ Jè xi tijúñ-lá kijtixoma-na tikoáá sìkitasòn-né, jè-né xi matsjakeè-na. Ko jè xi matsjakeè-na tikoáá kotsjakeè Na'èn-na. 'An, tikoáá matsjake-ná koá kokoò tsején-lá yijo-na.

²² Kiskònanguí Judas (mitsà jè Iscariote). Kitsò-lá:

—Na'èn kós'ín koma nga tà ngajen kokótsején-nájen yijo-lè nga mìtsà jñà xítá isò'nde kókótsején-lá yijo-lè.

²³ Kiichjá Jesús, kitsò-lá:

—Jè xi matsjakeè-na sìkitasòn 'én-na; ko jè Na'èn-na kotsjakeè-né. Na'èn-na ko 'an kjinchrobàchón-nájen; yaá kitsajnakon-jen.

²⁴ Jè xi mìkìi matsjakeè-na mìkìi sìkitasòn 'én-na. Jñà 'én xi jñò titsana'yà, mìtsà ts'an, ts'eé Na'èn-na xi kisikasén-na.

²⁵ K'oáá s'in tibenojmí yije-nò 'én koi k'e nga tákó tijna^ko isá-nò.

²⁶ Jè xi kosíko-nò, jè Iníma Tsjeè-lá Nainá xi jt'aà ts'an sìkásén-nò Na'èn-na, jè kókóya yije-nò koá sìlkitsjeén-nò ngats'iù 'én xi tìxan-nò.

²⁷ "An, tsjaà-nò kjoá'nchán; yaá sìkijnajñaà iníma-nò. K'oáá s'in tsjaà-nò koni s'in 'nchán tijnaa, mìtsà k'oás'in tsjaà-nò koni s'in tsjá isò'nde. Ki makájono-nò ko kì tsakjoón-jén.

²⁸ Jñò, jyeé kína'yà koni s'in tìxan-nò nga 'an tifia tanga kjojj ijngoo k'a. Tsà kixi kjoá nga matsjacha-ná, jñò, tikoáá kotsjaá-nò nga xan-nò: Jye tifia ñánda tijna Na'èn-na; nga jè Na'èn-na isqá tijna ítjòn mì k'oá-ne koni 'an.

²⁹ K'oáá s'in tibenojmí ítjòn-nò kjoá koi, mé-ne k'e nga jye kitasòn, kokjieiín-nò.

30 'Mì tị kii kjìn 'én kichjàko lsa-nò. Jyeé nchrobá xítä nejí xi tíhotíxoma-lä jè isò'nde; tanga nímé nga 'ñò tjín-lä nga jè sìlkijne-na.

31 K'oáá s'in kitasòn, mé-ne skoë-ne jñà xítä isò'nde nga matsjakë Na'èn-na nga tlíkitasoàn kjotíxoma xi kitsjaà-na.

'Tisítjeen, tlíkjaán.

15

Jè xi ngui yá-lä toò uva ko jñà xi chrja-lä

1 "Aán ngaya-lä yá je-lä toò uva; jè Na'èn-na xi síxákø.

2 Ngats'ii chrja-lä yá uva xi jt'aà ts'än nchrobát'aà-ne xi mìkiù ojà-lä toò, Na'èn-na otet'aà-né; koä jñà xi ojà-lä toò, ta sítsjeè-né, mé-ne nga lsa ndaa koja-lä toò.

3 Jñò, jyeé k'oä's'in kjötsjeè-nò xi jt'aà ts'e 'én xi okixan-nò.

4 Jñò, mochjeén-né nga ya kítsajnakø kjit'aà-ná koä 'an, yaá kótijnakø kjit'aà-nò. Jngoò chrja-lä yá toò uva, mìkiù koja-lä toò tsà mìkiù 'ñò tjít'aà jè yá je-lä. It'aà tsajòn, k'oä tís'in tjín, nímé xi s'een tsà mì 'an kítsajnakø kjit'aà-ná.

5 "An-ná xi yá je-lä toò uva, jñò-nó xi chrja-lä. Jè xi 'an kíjnakø kjit'aà-ná koä 'an kótijnakø kjit'aà, ndaa jchán koja-lä toò. Tanga nímé xi s'een tsà titssajnat'aàxìn-ná.

6 Jè xi mìtsà 'an kíjnakø kjit'aà-na, k'oáá s'in tjáxìn koni chrja-lä yá xi nímé toò ojà-lä; k'e nga jye xi, maxkó-né ikjooàn sinchájìùn ni'ín nga tì.

7 Jñò, tsà ya kítsajnakø kjit'aà-ná, koä tsà kixi kítsajnakoo 'én-ná xi 'an tsakooya-nò, tjjé nítä mé xi mejèn-nò, k'oä s'in kitasòn-nò koni s'in kixón.

8 K'oáá s'in ma-ne jcha-lä kjoajeya-lä Na'èn-na k'e nga 'ñò kjìn toò koja-nò koä k'oä s'in ma-ne nga 'ya-lä nga kixi kjoä nga ya chita'yàt'aà-ná.

9 Koni s'in matsjakeè-na Na'èn-na, jñò, 'an, k'oä tís'in matsjakë-nò. Mochjeén-né nga k'oä's'in titssajnakø kjit'aà kjoä tsjacha-ná.

10 Tsà sìkitasòn kjotíxoma-nä, yaá kítsajnjñoò kjit'aà kjoä tsjacha-nä. 'An, k'oä tís'in sìkitasoàn kjotíxoma-lä Na'èn-na ko yaá tìjnajñaà kjit'aà kjoätsjacha-lä.

11 Jñò, k'oáá s'in chjákø-nò mé-ne sijnjìùn-ne inijmä-nò kjotsja xi 'an tjín-na ko ngüi ndaa s'-e-nò kjotsja.

12 Kjotíxoma-nä xi 'an tsjaà-nò, jè-né nga titssjacha xinguioo nga jngoò jingoò, koni 'an matsjakë-nò.

13 Jè xítä xi biyaàtji ngajo-lä amigo-lä, jè-né xi lsa 'ñò matsjakeè xíkjín.

14 Jñò-nó xi amigo-nä xan-nò, tsà sìkitasòn koni s'in bìnè-nò.

15 Mì tị chj'nda-nä xan-nò nga jè chj'nda mìkiù beè mé xi s'in nei-lä. Amigo ts'aán xan-nò nga jyeé tsibenojmíya yije-nò kjoä xi tsakóya-nä Na'èn-na.

16 Mìtsà jñò kichjaàjìn-ná, tạ saà 'an jajàjìn-nò. Kitsjaà-nò xá nga konguió mé-ne nga ndaa sìxá-nò. Jè xá-nò sijna-né nítä kjé-ne, mé-ne k'e nga mé xi sijé-lä Na'èn-na xi jt'aà ts'än, tsjá-nò.

17 Jè kjotíxoma xi 'ñò tibinè-nò: Nga tjòcha jchaa xinguioo nga jngoò jingoò.

Mé-ne jñà xítä isò'nde sìjtikeè-ne xítä-la Jesúś

18 'Jñò, tsà sìjtikeè-nò jñà xítä isò'nde, kàtasisjìùn-nò nga 'an, k'oäá s'in kisijtikeè ítjòn-na.

19 Jñò, tsà tákò ya titssajnjìùn-lä xítä isò'nde, jñà xítä isò'nde kotsjakeè-nò koni s'in matsjakeè xítä xíkjín. Tanga jñò, mìtsà tị j-ne isò'nde tsajòn. 'An

jaàjiùn-nò nga tsachrjekàjiùn-nò kjoaq xi tjín jsò'nde, koií kjoaq-lá nga ma-jtikeè-nò jñà xítä jsò'nde.

²⁰ Ndaà tìkítsjeén koni s'ín kixan-nò: "Jè xi chí'nda tíjna, mìtsà ìsa tíjna ítjòn-lá nei-lá." Koni s'ín kütjíngui kondrä-nä jñà xítä, jñò, k'oqá tís'ín kijíngui kondrä-nò. Tsà kisikitasòn 'én-nä, tìkoaqá sìjkitasòn tsajòn.

²¹ Ngats'ií kjoaq koi, k'oqá sìjkö-nò jè ngatjì-lá jt'aà ts'an nga mìkiì beèxkon jè xi kisikasén-na.

²² "An, tsà mì-la kii j'iaa kq tsà mì-la kii tsohókoaa, nì mé-la jé tjín-lá. Tanga i'ndeí, mì tì kii koma kosíko-ne yijo-lá kjoaq ts'e jé-lá.

²³ Jñà xítä xi 'an majtikeè-na, tìkoaqá majtikeè Na'èn-na.

²⁴ Nímé-lá jé tjín-lá jñà xítä tsà mì-la kii kijtseè jñà kjozkón xi 'an kis'iaàn xi ni saá jngoo xítä k'oas'ín s'ín. Tanga jyeé kijtseè kjozkón xi 'an kis'iaàn, tanga tákó majtikeè-na tìkoaqá majtikeè Na'èn-na.

²⁵ K'oas'ín tíma nga tibitasòn 'én xi tjít'aà Xojon-lá Nainá xi kota'yà xítä koi, naga tsò: "Tísíjlikeé-nä nás'ín nì mé kjoaq tisikoä."

²⁶ "Tanga k'ë kitjojen jè xi kosíko-nò, xi 'an sìkasén jt'aà ts'e Na'èn-na, jè Iníma Tsjee-lá Nainá xi nguì okixi, xi jt'aà ts'e Na'èn-nä nchrobá-ne, jè tsjá 'én jt'aà ts'an.

²⁷ Jñò, tìkoaqá k'oioo 'én jt'aà ts'an nga yaá titsajnakö-ná kóni nga tåts'en-lá kjoaq.

16

¹ 'K'oas'ín tibenójmí-nò kjoaq koi mé-ne nga mìkiì kinchat'aàxìn-nò nga mokjeíin-nò jt'aà ts'an.

² Kochrjekàjiùn-nò ya ni'ya jngoo sinagoga. Tìkoaq kijchò nachrjein k'ë nga nítä yá-ne xi sìjk'en-nò k'oqá s'ín sìjkitsjeén nga Nainá nchisíxá-lá.

³ Koií kjoaq-lá nga k'oas'ín s'íjin-ne nga mìkiì beèxkon Na'èn-na, tìkoaqá 'an mìkiì beèxkon-na.

⁴ Koií k'oas'ín tìxan-nò mé-ne k'ë nga kijchò nachrjein kìtsjeén-nò nga jyeé tsibenójmíya yije-nò. K'ë nga sa ítjòn, mìkiì okixan-nò nga yaá tìjnäkø-nò.

Xá xi s'ín Iníma Tsjee-lá Nainá

⁵ "Tanga i'ndeí, jyeé tìfiko-na jè xi kisikasén-na. Jñò, njngoò chjinangui-ná, ñánda tìfia.

⁶ Tà saà kjoaba tìjiùn iníma-nò, jè ngatjì-lá koni tìxan-nò kjoaq koi.

⁷ 'Én kixií xi tìxan-nò; kjondaà tsajòn-nò nga kjián. Tsà mìkiì kjián, mìkiì koma kitjojen jè xi kosíko-nò nga i kíjnäkø-nò. Mochjeén-né nga kjián mé-ne nga koma sìkasén-nò.

⁸ K'ë nga kitjojen jè xi kosíko-nò, jè sìjkichiya ndaà-lá xítä jsò'nde kjoaq ts'e jé, kq kjoaq xi kixi tjín kq nga sìndaàjìùn yá xi koko-lá kjo'in.

⁹ Jè sìjkichiya ndaà-lá xítä jsò'nde xi kjoaq ts'e jé nga mìkiì mokjeíin-lá jt'aà ts'an.

¹⁰ Ko sìjkichiya ndaà-lá xítä jt'aà ts'e kjoaq xi kixi tjín, nga 'an jyeé tìfia ñánda tìjna Na'èn-na. Jñò, mì tì kii jchaxkon-ná.

¹¹ Ko sìjkichiya ndaà-lá xítä nga sìndaàjìùn-lá yá xi koko-lá kjo'in, koi kjoaq-lá nga jè xítä nejí xi tìhotíxoma-lá jsò'nde jye k'oas'ín tjinè-lá nga kjo'in s'e-lá.

¹² 'Kjìn jchán kjoaq tjín ìsa xi kj'eí xi koxán-nò tànga i'ndeí mìkiì titsajnandaà nga kjoahas'en-jìùn-nò.

¹³ K'ë nga kitjojen jè Iníma Tsjee-lá Nainá xi nguì kjoaq kixi, jè sìjkixiya ndaà-nò xi nguì kjoaq kixi nga mìtsà kjohitsjeén ts'e sìjkjeén k'ë nga kichja.

K'oqá s'ín k'ichjá koni s'ín tjín kjoq xi 'nchré. Keènojmí-nò kjoq xi s'e k'e nga komá iskan.

¹⁴ Jé jeya siikjína-na k'e nga tjoé-lá 'én-na ikjoàn kokòya-nò.

¹⁵ Ngats'iì xi tjín-lá Na'èn-na, tikoqá ts'an-ná. Koií k'oqá xan-nò nga jé Iníma Tsjee-lá Nainá tjoé-lá 'én xi ts'an, ikjoàn kokòya-nò.

Mé-ne jé kjoqa, kjotsjaá komá-ne

¹⁶ 'Jñò, tà chibaá nachrjein chija nga mì tì kii jchaxkon-ná; xi komá jò jàn nachrjein ijngóò k'a jchaxkon ijngóò k'a-ná nga jé tifikoqá Na'èn-na.

¹⁷ Xítq xi kota'yàt'aà-lá k'qué kitsò-lá xíkjín:

—Kó tsòya-ne 'én xi tsò-lá: tà chibaá nachrjein chija-lá nga mì tì kii jchaxkon-ná, xi komá jò jàn nachrjein, ijngóò k'a jchaxkon-ná nga jé tifikoqá Na'èn-na.

¹⁸ Kitsò-lá xíkjín:

—¿Kó tsòya-ne 'én xi tsò-lá: "Ta chibaá nachrjein chija"? Míkiì fiya-ná koni s'ín chija.

¹⁹ Jesús, tijk'ee kjòchiya-lá nga jñà xítq-lá mejèn-lá skonangui-lá kó tsòya-ne 'én xi k'ichjá. K'qué kitsò-lá:

—¿A titsachjinanguí-la xinguígo kó tsòya-ne koni s'ín kàxan-nò: Tà chibaá nachrjein chija-lá nga mì tì kii jchaxkon-ná, xi komá jò jàn nachrjein ijngóò k'a jchaxkon-ná?

²⁰ Nguí okixíxi xi xan-nò, jñò, ba s'e-lá iníma-nò, jchihindáya-nò, tanga jñà xita iso'nde tsjaá s'e-lá iníma-lá. Jñò, nás'ín ba s'e-nò, jé kjoq ba-nò, nga komá iskan, kjoq tsjaá komá-ne.

²¹ Jngóò chijoón, k'e nga chóya nachrjein-lá nga 'beé kí'ndí, tse kjo'in síkjeíin. Tanga k'e nga jye ts'iin jé kí'ndí, mì tì kii síktsjeèn-ne kjo'in xi kasíkjeín jé chijoón. Tá saá tà kjotsjaá s'e-lá nga jngóò xítq kats'iin i iso'nde.

²² Okixíxi né it'aà tsajòn, i ndej, ba tjín-nò, tanga komá iskan, k'e nga skoexkon ijngóò k'a-nò, k'e-né nga 'ñò tsja komá-lá iníma-nò. Jé kjotsja-nò niyá xi kjoqáxìn-nò.

²³ 'K'e nga kijchò nachrjein nga jchaxkon ijngóò k'a-ná, nímé xi chijinanguí-ná. Okixíxi xi xan-nò, nítq mé xi sijé-lá Na'èn-na xi it'aà ts'an, tsjá-nò.

²⁴ Skanda i ndej, ní sà mé xi níjé xi it'aà ts'an; tijé, tjoé-nò, mé-ne nga nímé xi chijat'aà-lá kjotsja xi tíjiin iníma-nò.

Mé kjoq-ne nga Jesús jye kisikjíne-lá kjoq xi tjín iso'nde

²⁵ 'Én xi tìchjáko-nò, tà kjoq mangásòn-né tìsíkjeén. Tanga kijchò nachrjein k'e nga mì tì kii kjoq mangásòn kichjáko-nò. Kénojmí kixíji-nò it'aà ts'e Na'èn-na.

²⁶ Nachrjein jé, jñò, it'aà ts'aán sijét'aà-lá Na'èn-na. 'An, mì tì kii kítsi'bá-tjí-nò xi it'aà tsajòn,

²⁷ nga jé sobà Na'èn-na matsjakeè-nò. Koií matsjakeè-nò nga jñò, tikoqá matsjacha-ná kó mokjeiñ-nò nga it'aà ts'e Nainá inchrobà-na.

²⁸ Yaá itjokat'aà-lá Nainá nga inchrobà i iso'nde. I ndej siikjína-ná iso'nde, tifikoqó ijngóò k'a-ná Na'èn-na.

²⁹ Jñà xítq xi kota'yàt'aà-lá kitsò-lá:

—Indej, tinokjoá kixíji-né, nímé kjoq mangásòn tìníkjiín.

30 *I'ndeij*, jyeé 'ya-jen nga ji machiya yijeé-lè njata mé kjoa-ne. Mikií mochjeén tsá yá xi skonangui-lè. K'oqá ma-ne nga mokjeiín-najen nga jt'aà ts'e Nainá inchrobá-ne.

31 Kiìchja Jesús, kitsò-la:

—I'ndeij, ¿a mokjeiín-nò?

32 Jyeé kjomeé bijchó hora, tijé-ne hora jè, jñò, tsjohoba-nò nga jngoo ìjngoo; onguí-nò ni'ya-nò; tajngoo sikkína-ná. Tanga mitsà tajngoo tijnaa, jè tijnakó-na Na'èn-na.

33 K'oqá s'in tichjákó-nò mé-ne jt'aà ts'an s'e-nò kjoa'nchán. Koá i jsò'nde kjo'iín s'e-nò, tanga 'ñó t'è-là takòn. An, jyeé kisikijne-la jñà kjoa xi tjín jsò'nde.

17

K'è nga jè Jesús tsibítsi'batji jñà xítá xi kota'yàt'aà-la

1 Jesús, k'è nga jye k'oas'in kiìchja, kiskoòtsejèn ngajmií, kitsò:

—Na'èn, jyeé ijchò hora-la, jeya tikkíni Ki'ndí-lè, mé-ne jè Ki'ndí-lè tikoá ngají, jeya sikkína-lè,

2 koni s'in kits'iì-la kjotíxoma Ki'ndí-lè jt'aà ts'e ngats'iì xítá nga tjí'nde-la nga tsjaá-la kjoabınachon njata kjé-ne ngats'iì xítá xi ji kits'iì-la.

3 Jè kjoabınachon xi tjín njata kjé-ne, jè-né nga skoëxkon-lè, nga ta ji tajngoo-né xi kixi kjoa nga Nainá'mi-lè, tikoá skoëxkon Jesucristo xi Ki'ndí-lè xi xó ji kinikasén-ne.

4 An, jeya kisikjána-lè i jsò'nde, nga jyeé kisikjngoaà xá xi ji kinìngatsja-ná.

5 Na'èn, i'ndeij, k'oas'in jeya tikkína-ná nga nguixkoïn koni tjín kjoa jeya xi kis'e-ná nga tsohótijnat'aà-lè k'è nga tikk'ee sindaà jsò'nde.

6 Jñà xítá jsò'nde xi xó ji kichjaàjìùn-ne nga 'an kinìngatsja-ná, jyeé tsibenjojmí-la jt'aà tsiji. Xítá tsiji-né, nga ji kits'iì-ná, ko nchisíkitasòn-né koni tsò 'én-lè.

7 Jñà xítá koi, i'ndeij, jyeé beè nga ngats'iì kjoa xi 'an kits'iì-ná, jt'aà tsiji nchrobá-ne.

8 An, tsibenjojmí-la jñà 'én xi ji kits'iì-ná; jñà xítá koi, jahas'en-jìùn-la; jyeé kijtseè nga kixi kjoa nga jt'aà tsiji'ìn inchrobá-na. Mokjeiín-la nga ji kinikasén-ná.

9 Jñà xítá koi, bìtsi'batjià. Mitsà jñà xítá jsò'nde bìtsi'batjià; tà jñà-né xi ji kits'iì-ná, nga xítá tsiji-né.

10 Ngats'iì xítá xi ts'an, tikoá tsiji-né, koá jñà xítá xi tsiji, tikoá ts'an-ná. It'aà ts'eé xítá koi, nga jeya ótjna.

11 An, mi ti kii tse kótijna-ná i jsò'nde; tanga jñà xítá koi, i'í kítsajna jsò'nde. An, yaqá tifikon-lè nga ya kótijnakó-lè. Na'èn tsjeè, ndaà tikkindii xítá koi nga ko nga'ñó-lè, tijé-ne nga'ñó xi ji kits'iì-ná mé-ne nga ndaà kítsajnajtín-ne koni jñá ndaà titsajnakjoá ngají ko 'an.

12 K'è nga tsohótijnaqoaa i jsò'nde, ndaà kisikindaa nga ko nga'ñó-lè, tijé-ne nga'ñó xi ji kits'iì-ná. Nijngoo xi kichijà, tà jé kichijà jè xi k'oas'in tjín-lè nga k'oas'in komat'in, mé-ne kítasòn-ne koni s'in tichja Xojon-lè.

13 Tanga i'ndeij yaqá tifikon-lè ñánda tijni. Jñà 'én xi tichjá k'è nga tákó i tijnaa jsò'nde, koi-né nga 'ñó ndaà kàtasisjìùn iníjma-la jñà xítá-ná, jè kjotsja xi tijin ts'an.

14 An, jyeé tsibenjojmí-la 'én-lè jñà xítá-ná; tanga jñà xítá jsò'nde síjikeè-né, koi-né nga mitsà tì xítá ts'e ijsò'nde-ne, tikoá 'an, mitsà tì i jsò'nde chjà-na.

15 Mìtsà xan-lè nga chjàxìn ī isò'nde, tà jè-né xi xan-lè nga tìkindii jt'aà ts'e xita nejí.

16 Koni 'an mìtsà ī isò'nde chjà-na, tìkoáá jñà xítä-na mìtsà tì i-ne isò'nde chja-ne.

17 It'aà ts'e kjoá kixi-lè, tsjee tìkítsajni nga nguì xítä tsiji kàtama; nga jñà 'én-lè, nguì kjoá kixi-né.

18 Jí, koni s'in kinikasén-ná ī isò'nde, 'an, k'oáá tìs'ín sìkasén jñà xítä-na jt'aà ts'e xítä isò'nde.

19 Xi kjondaa ts'e xítä-na, 'an, jyeé tsjee tìsingatsja-lè yijo-na mé-ne jñà xítä-na tìkoá tsjee tìsingatsja-lè yijo-la xi jt'aà ts'e kjoá kixi-lè.

20 'Mitsà tà jñà bìts'i batjià jñà xítä ts'an; tìkoáá bìts'i batji-ná jñà xítä xi iskan kokjeiín-là jt'aà ts'an k'e nga kji'nchré 'én-ná xi keèngjmí-là jñà xítä-na,

21 mé-ne ngats'ií jñà xítä koi, tà jngoo komá-ne, koni jñá nga jngoo ma-ná koni s'in tijnako-ná ngaji Na'en, tìkoá 'an tijnako-lè. Jñà xítä koi, tìkoá kàtitsajnako-ná mé-ne jñà xítä isò'nde kokjeiín-là nga jí kinikasén-ná.

22 Jé kjoajeya xi ji kits'ií-ná, 'an, k'oáá tìs'ín kitsjaà-la jñà xítä-na mé-ne nga tà jngoo komá-ne koni jñá nga tà jngoo ma-ná.

23 'An tijnakoaa jñà xítä-na ko jí tijnako-ná, mé-ne nga nguì jngoo komá-ne. K'oáá s'in skoe-ne jñà xítä isò'nde nga jí kinikasén-ná ko tìkoá skoe nga matsjachi jñà xítä-na koni s'in matsjacha-ná 'an.

24 'Na'en, koií xi mejèn-na nga jñà xítä xi ji kits'ií-ná ya kítsajnako-na ñánda kótijna, mé-ne nga skoe-ne kjoá jeya-na xi ji kits'ií-ná nga tìkoá matsjacha-ná skanda k'e nga tìkj'eé sindaaà isò'nde.

25 'Na'en xi xítä kixi 'mì-lè, jñà xítä xi tjín isò'nde, mìkiì beèxkon-lè, tànga 'an, beèxkoòn-lè. Tìkoá jñà xítä xi ji kits'ií-ná jye kisijiin-là nga jí kinikasén-ná.

26 Jñà xítä-na jyeé tsibenojmí yije-la jt'aà tsiji; tákó saá kènojmí isá-la mé-ne jè kjoatjòcha xi tjín-lè jt'aà ts'an, tìkoá s'e-la jñà xítä koi, koá 'an sobà kótijnaññaà iníma-la.

18

*Kós'ín komà k'e nga kitsobàñño Jesús xita kondra-la
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)*

1 Jesús k'e nga jye okitsò, ikjoàn itjo, kìlkó xítä xi kota'yàt'aà-la jáñ xijngoaà xajngá nandá xi 'mì Cedrón. Ya kíjna jngoo j'nde ñánda kjin skaya tsojmì titje; yaá jahas'en-jíñiñ Jesús ko xítä-la.

2 Judas, xítä xi sìngatsja Jesús jt'aà ts'e xítä kondra-la, jyeé beèxkon j'nde jè, nga Jesús, kjin k'a ya chioxñakó xítä xi kota'yàt'aà-la ya j'nde jè.

3 Judas, kjin soldado ijchòko, tìlkó xítä xi síkinda ingo xi jñà kisikasén xítä sko-la no'mìi ko xítä fariseo; 'ya ni'ín linterna, 'ya kichà ndojò, 'ya ni'ín nicha.

4 Jesús, nga jyeé tìjíñ yije-la kjoá xi komat'in, nìjtóón itjo, kitsò-la:

—¿Yá xi binchaàtsjio?

5 Xítä koi, kitsò:

—Jé Jesús xi Nazaret j'nde-la.

Jesús kitsò-la:

—'An-ná.

Judas, xítä xi tísingatsja Jesús, tìkoáá ya tsóbajíñ-la.

6 K'e nga kitsò Jesús: "An-ná", xítä koi, kii-ne íts'ín, chixòt'aà nanguí.

7 Jesús, ijngoo k'a kiskònangui-la kitsò-la:

—¿Yá xi binchaàtsjio?

Xítà koi kitsò:

—Jé Jesús xi Nazaret j'nde-lá.

⁸ Kiùchjà Jesús, kitsò-lá:

—Jyeé, k'oá tixan-nò, 'an-ná. Tsà 'an binchaàtsji-ná, tjiì'nde-lá jñà xítà-na xi i'nga nga kàtjì-ne.

⁹ K'e nga okitsò Jesús, koií tsitasòn 'én xi jè kiùchjà k'e nga kitsò: "Ná'èn, xítà xi jj kits'iì-ná, njingoò kichijà."

¹⁰ Jè Simón Pedro, 'ya jingoò kichà ndojò; tsachrje; tsajà-lá xítà xi 'mì Malco, xítà chí'nda-lá no'miì ítjòn; tsatet'aà líká kixi-lá.

¹¹ Jesús kitsò-lá jè Simón Pedro:

—Tikájnatiò-ne kichà ndojò-lé. Tjaya-ne chrjoa-lá. Jè kjoa ts'e kjo'in xi tsjá-na Ná'èn-ná koni s'in mejèn-lá, ¿a mitsà tjínè-lá nga siikitasoàn?

K'e nga jè Jesús tsibijnà nguixkon Anás

(Mateo 26:57-58; Marcos 14:53-54; Lucas 22:54)

¹² Jñà xítà soldado ko soldado ítjòn ko xítà judío xi síkindà ingo ítjòn, kitsoba'ñó Jesús, ikjoàñ chinchá na'ñó.

¹³ Ítjòn kiükó ján ñanda tíjna ni'ya-lá Anás, ngá níxáya-lá ma jè Caifás xi no'miì ítjòn tíjna nó jè.

¹⁴ Jè Caifás xi okitsò-lá jñà xítà judío nga kitsò-lá: Mochjeén-né nga tà jingoò xítà kàtiyaàtjì-lá naxandá.

K'e nga jè Simón Pedro k'oá kitsò nga mikiì beèxkon Jesús

(Mateo 26:69-70; Marcos 14:66-68; Lucas 22:55-57)

¹⁵ Simón Pedro tjingui-lá Jesús ko ijngòò sa xítà xi kota'yàt'aà-la Jesús, jè xi beèxkon jè no'miì ítjòn, jahas'en-ko Jesús ya ndítsin ni'ya-lá no'miì ítjòn.

¹⁶ Tanga jè Pedro, ján kiskoònà ndítsiaán; yaá tsibijnà xotjoa-lá ni'ya. Jè xítà-lá Jesús xi ijngoo, k'eé itjo ijngoo k'a, kiùchjà-lá jè chjoón xi síkindà xotjoa-lá ni'ya, ikjoàñ kisikas'en Pedro.

¹⁷ Jè chjoón xi síkindà xotjoa-lá ni'ya, kitsò-lá Pedro:

—Ngaji, ¿a mitsà tikoá ya chíta'yàt'aà-lá xítà jè?

Jè Pedro, kitsò:

—Majìn.

¹⁸ Jñà xítà chí'nda ko xítà xi síkindà ingo nchat'aà-lá ni'ín xi jñà tsibítse nga nchisíhiso-lá yijo-lá nga 'ñó 'nchán tíma. Jè Pedro tikoá ya síjna nga tísíhiso-lá yijo-lá.

Mé 'én xi kiùchjà Jesús ya nguixkon no'miì ítjòn

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

¹⁹ Jè no'miì ítjòn tsibíts'iá nga kiskònangui-lá Jesús it'aà ts'e xítà xi kota'yàt'aà-la ko it'aà ts'e 'én xi okóya.

²⁰ Kiùchjà Jesús kitsò-lá:

—An, kichjhajiùn osen-lá xítà nga títjsa isò'nde. Kjít'aà naçhrjein tsakoòya ya ni'ya ingo sinagoga ko ya ndítsin ingo ítjòn ñanda bixoña yije xítà judío. Nímé 'én xi tichjà 'ma.

²¹ ¿Mé-ne 'an chjinangui-ná? Jñà chjinangui-lá xítà xi kii'nchré-na, mé 'én xi tsakoòya-lá. Jñà xítà koi, ndaa tijin-lá kó kixan-lá.

²² K'e nga jye okitsò Jesús, jingoò xítà xi síkindà ingo ítjòn síjnat'aà chrañà-lá, kisiljs'iìn-t'aà kjín Jesús, kitsò-lá:

—¿Mé-ne koctsò-ne 'én xi nokjoàkojj no'miì ítjòn?

²³ Jesús kiùchjà kitsò-lá:

—Tsà ch'o tsò 'én xi tìchjà, koatìn-ná, kó xán. Tànga tsà ndaà tsò 'én xi tìchjà, ¿mé-ne ti'bé-ná?

²⁴ Nga k'oas'ín tjít'aà'ñó Jesús, jè Anás kisikasén ñánda tíjna jè Caifás jè xi no'mii ítjòn tíjna koi nàchrjein.

K'è nga jè Pedro ijngòò k'a kitsò nga mìkiì beèxkon jè Jesús

(*Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62*)

²⁵ Jè Pedro ya sijnat'aà-lä ni'in nga tísíhiso-lä yijo-lä; jñà xítä koi kiskònanguilä, kitsò-lä:

—Ngaji, ¿a mìtsà tikoä ya chita'yàt'aà-lä xítä jè?

Jè Simón Pedro tsibijna'ma, kitsò:

—Majin, mì yaá kota'yàt'aà-lä.

²⁶ Ikjoàn kiskònanguiljngòò-lä xítä chí'nda-lä no'mii ítjòn; xíkjín ma xítä xi jè Pedro tsatet'aà líká-lä, kitsò-lä:

—Ngaji, yaá kijtseèxkon-lè ko Jesús ya j'nde ñánda tjín tsojmì tjè.

²⁷ Jè Pedro, ijngòò k'a tsibijna'mat'in Jesús, ikjoàn njitoón kiskindàya kóxtí.

K'è nga tsibijna Jesús ya nguixkon Pilato

(*Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos 15:1-5; Lucas 23:1-5*)

²⁸ Kükö-ne Jesús ya ni'ya-lä Caifás skanda jáñ ni'ya osen ts'e xítaxá ítjòn ts'e Roma. Nga jye tís'e isén, jñà xítä judío mìkiì jahas'en ni'ya osen koni s'ín tjín kjotíxoma-lä nga majin-lä nga silikits'ón yijo-lä mé-ne koma kokjen-ne s'eí paxko.

²⁹ K'oáá komà-ne nga itjo ni'ya osen jè Pilato, kiskònanguilä jñà xítä koi, kitsò-lä:

—¿Mé kjoä xi ongui-nò xítä jè?

³⁰ Jñà xítä judío kitsò:

—Tsà nímé jé tjín-lä, mì-la ji titsanìngatsja-lèjen.

³¹ K'èé kitsò Pilato:

—Tanguíkø, jñò tìndaajàñ-lä koni s'ín tjín kjotíxoma-nò.

Jñà xítä judío kitsò:

—Ngajen mìkiì tjí'nde-najen nga taxkì sìk'en jngòò-jen xítä.

³² K'oas'ín komà-ne nga tsitasón 'én xi kitsò Jesús k'è nga tsibénojmí kós'ín komat'in k'e nga kiyá.

³³ Pilato, ijngòò k'a jahas'en ni'ya osen, kiichjä-lä Jesús, kitsò-lä:

—¿A ji-né xi 'mì-lè xítaxá ítjòn-lä xítä judío?

³⁴ Kiichjä Jesús, kitsò-lä:

—¿A tà kjohítsjeèn tsiji-né nga k'oä tisi, a xi kj'ejí xítäá okitsò-lè it'aà ts'an?

³⁵ Pilato kitsò:

—'An, mìtsà xítä judío-ná. Jñà xítä naxandá-lè ko xítä sko-lä no'mii, jñà xi kòfi singatsja-na jí't'aà tsiji. ¿Mé kjoä xi chinchaàtsji?

³⁶ Kiichjä Jesús kitsò:

—Mitsà jí isò'nde tjínè-na nga kotíxoma. Tsà k'oäá-la s'ín tjín jñà xítä-na kosikö-na nga mì ya kongatsja ts'e xítä judío. Tànga mìtsà jí kotíxoma.

³⁷ Pilato, ijngòò k'a kiskònanguilä kitsò-lä:

—Ngaji, ¿a xítaxá ítjòn 'mì-lè?

Kiichjä Jesús kitsò:

—Ngajíí xi qsi nga xítaxá ítjòn 'mì-na. Koií xá kits'iìn-na ko koií xá jí-na jí isò'nde, mé-ne nga kënojmíá jí't'aà ts'e kjoä kixi. Ngats'iì xi fit'aà-lä kjoä kixi, 'nchré' én-na.

³⁸ Pilato kiskònanguilä, kitsò-lä:

—¿Mé-né xi 'mì-lə kjoakixi?

*K'ē nga kitjoònè kjoa Jesús nga kiyá
(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)*

K'ē nga jye kiskònangui Pilato, ijngòò k'a itjo ni'ya osen. Kiìkon xítə judío, kitsò-lə:

—Xítə jè, nímé jé xi sakót'aà-na it'aà ts'e.

³⁹ Jñò, k'oqá s'ín tjín kjotíxoma-nò k'ē nga bitjo s'eí Paxko: bijnandeíj jngòò xítə xi ndayá títsajna. ¿A mejèn-nò nga kàtijnandeíj jè Xítaxá Ítjòn-lə xítə judío?

⁴⁰ Jngòò k'a 'ñó jchán kiìchjá kóhotjín xítə judío, kitsò:

—Majìn, jè Jesús, mìkiì kíjnandeíj, jè Barrabás kíjnandeíj.

Tanga jè Barrabás xítə chijé-né.

19

K'ē nga jñà xítə kisijé nga krò kàtasit'aà jè Jesús

¹ Pilato kitsjaà-lə okixi jñà xítə soldado nga tsajá-lə Jesús.

² Jñà soldado tsibíndaà jngòò corona na'yá, tsibi'a sko Jesús, ikjoàn kisikákjá jngòò nikje sko.

³ Kitsò-lə:

—A ta k'oqá ndaà-ne ji xi xítaxá ítjòn-lə xítə judío 'mì-lè.

Ikjoàn kisijts'iin-t'aà kjín.

⁴ Pilato itjoko ijngòò k'a ya nditsin, kitsò-lə jñà xítə naxandá:

—Chítsejèn-là, i j'iiko ijngòò k'a-nò mé-ne nga jcha-nò nga nímé jé sakót'aà-na it'aà ts'e xítə jè.

⁵ Itjo Jesús, tjí'a corona na'yá sko; íkjá nikje xi sko kjoàn; Pilato kitsò-lə jñà xítə naxandá:

—I síjna xítə jè.

⁶ K'ē nga kijtseèxkon jñà xítə sko-lə no'miù ko jñà xítə xi síkinda ingo, tsibits'iä nga 'ñó jchán kiìchjá, kitsò:

—¡Tjat'aà krò! ¡Tjat'aà krò!

K'ee kitsò jè Pilato:

—Jñò, sobà tanguíkoo nga tjat'aà krò. 'An, nímé jé xi sakót'aà-na it'aà ts'e xítə jè.

⁷ Kiìchjá jñà xítaxá-lə xítə judío, kitsò-lə Pilato:

—Ngajen, tjín jngòò-najen kjotíxoma; k'oqá s'ín tichjá kjotíxoma tsajen: Xítə jè, mochjeén-né nga kiyá, koií kjoa-lə nga K'i'ndí-lə Nainá tsò-lə yijo-lə.

⁸ Pilato, k'ē nga kii'nchré 'én koi, isäá 'ñó ndaà kitsakjòn.

⁹ Pilato, jahas'en ijngòò k'a ni'ya osen, kitsò-lə Jesús:

—¿Ñanda-ne j'nde-lè?

Tanga Jesús, mìkiì kiìchjá-lə.

¹⁰ Pilato kitsò-lə:

—¿Mé-ne mì nokjoà-ná? ¿A mì 'ya-jèn? 'An, tjí'lndeé-na nga kot'aà-lè krò, tikoä tjí'lndeé-na nga siikjñandeíj-lè.

¹¹ Kiìchjá Jesús kitsò-lə:

—Nímé-la xi tjí'lnde-lè it'aà ts'an tsà mìtsà Nainá kitsjaà-lè. Jè xítə xi singatsja-na it'aà tsiji, isäá tse jé tjín-lə mì k'oqá-ne koni ji.

¹² Tijé-ne hora, jè Pilato mejèn-lə sìlkjñandeíj Jesús tanga jñà xítə judío isäá 'ñó kiìchjá kitsò:

—Xítə jè, tsà sìkíjnandeíj-ne, mìtsà amigo tsíji ma César xi xitaxá ítjòn tijna ts'e Roma. Nítə yá-ne xi xítaxá ítjòn tsò-lə yijo-lə, kondra ts'ee César.

¹³ Pilato, k'e nga kii'nchré 'én koi, kìlkø Jesú斯 ján nditsiaán; tsibíjnasòn íxile-lə ya j'nde ñánda 'mì Isón Chrój Ndajo; Gabatá 'mì nga 'én hebreo.

¹⁴ Tà jngóo nachrjein chija-lə ts'e s'é Paxko; jyeé kjomeè bijchó nchisen. Pilato, kitsò-lə jñà xítə judío:

—il síjna xítaxá ítjòn-nò!

¹⁵ Jñà xítə judío 'nó jchán kiichjə kitsò:

—¡Kàtabiyà! ¡Kàtabiyaà! ¡Tjat'aà krò!

Pilato kitsò-lə:

—Xitaxá ítjòn-nò, ¿a krò kót'aà?

Jñà xítə sko-lə no'miù, kiichjə kitsò:

—Ngajen, tsjin-najen xítaxá ítjòn xi kj'eíí, tà jè ta jngóo César.

¹⁶ Pilato kisìngatsja nga kàtát'aà krò. Jñà xítə koi kiikø Jesú斯.

K'e nga kisit'aà krò Jesú斯

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

¹⁷ Jesú斯 itjo, 'yajen krò-lə; yaá kiikø ya j'nde ñánda 'mì I'nde Sko Mik'en, xi 'én hebreo Gólgota 'mì.

¹⁸ K'e nga ijhòkø j'nde jè, tsohot'aà krò, ko nguì jò xítə xi kj'eíí, íjngó íjngó kisinchaát'aà-lə nga ngobà ngobà. Jè Jesú斯 kisasiña jngoo osen-lə.

¹⁹ Pilato kiskiù 'én xi tsohot'aà sko krò xi tsò: "Jesú斯 xi Nazaret j'nde-lə, Xítaxá Ítjòn-lə xítə judío."

²⁰ Jñà 'én koi, kjin xítə judío tsibíxkejìn; nga ya j'nde ñánda kisit'aà krò Jesú斯, yaá chrañat'aà-lə naxandá. 'Én hebreo tjít'aà ko 'én griego, ko 'én latín.

²¹ Jñà xítə sko-lə no'miù ts'e xítə judío, kitsò-lə jè Pilato:

—Ki k'oáá s'ín chjii xi tsò: "Xítaxá ítjòn-lə xítə judío." K'oáá s'ín chjí xi tsò: "Xítə jè, k'oáá tsò nga jè-né xi xítaxá ítjòn-lə xítə judío."

²² Kiichjə Pilato kitsò:

—Koni s'ín jye kàkjiaà, k'oáá s'ín kàtjina.

K'e nga jñà soldado, kisiþoya nikje-la Jesú斯

²³ Jñà soldado k'e nga jye tsohot'aà krò Jesú斯, tsibíxkó nikje-lə; ñijòn ya kis'iìn. Íjngó íjngó ya kitsjaà-lə xíkjín. Tíkoà kiskoé jè nikje ndojò-lə xi x'iò kji, mikiù kitjahaña, tà kijna ndojò-né.

²⁴ Kitsò-lə xíkjín:

—Mikiù sixajndá; tà sisákø-ná yá ts'e koma.

Jè kjoa koi k'oáá s'ín tsitasòn koni s'ín tichjə Xojon-lə Nainá nga tsò:

Nikje-ná kisika'bí-lə xíkjín;

jè nikje ndojò-ná tà kisiskáø-né.

Jñà soldado, k'oáá kis'iìn.

²⁵ Yaá nchat'aà chrañà-lə krò nea-lə Jesú斯 ko ndichja ko María chjoón-lə Cleofas ko María Magdalena.

²⁶ Jesú斯, k'e nga kijtseèxkon nea-lə ko jè xítə xi kota'yàt'aà-lə xi 'nó matsjakeé, kitsò-lə nea-lə:

—Chjoón, ya síjna ki'ndí-lè.

²⁷ Ikjøàn kitsò-lə jè xítə xi kota'yàt'aà-lə xi 'nó matsjakeè:

—Ya síjna nea-lè.

Skanda tik'e-ne jè xítə jè kiskoétjò jè nea-lə ya ni'ya-lə.

*K'ẽ nga k'en Jesús**(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49)*

²⁸ Xi jye komà, Jesús kijtseè nga jye tsitasòn yiже, kitsò:
—Xíndá-na.

K'oqá s'ín tsitasòn koni s'ín tjít'aà Xojon-lä Nainá.

²⁹ Yaqá tijna jngooò tijí xi tjíya nandá vinagre. Kiskoé tsangá, kisika'nchi-ne vinagre, ikjoàn tsibi'a jngooò yá, tsijmeé'a chrañà-lä tso'ba Jesús.

³⁰ Jesús, k'ẽ nga jye kits'iì nandá vinagre, ikjoàn kitsò:
—Jyeé tsitasòn yiже.

Tsibijnaiteén sko, k'en.

Mé-ne kiskíx'akjá-ne nisin-la Jesús

³¹ Tà jngooò nächrjein chija-lä ts'e s'eí Paxko; jñà xítä judío majln-lä nga ya sitjobát'aà krò yijo-lä xítä xi jye k'en jè nächrjein nikjáya (koií kjoa-lä nga 'ñó xkón jè s'eí Paxko). Tsibitsi'ba-lä Pilato nga kàtatsjá okixí mé-ne nga kàtakján-ne nindaà chrjomí-lä jñà xítä xi tjoo't'aà krò, ikjoàn kàtakjínájen-t'aà krò.

³² Kiù jñà soldado nga tsakján nindaà chrjomí-lä jè xi síjna ítjòn; k'oqá ti kisiko jè xi ijngooò xi ngásòn tañña kisit'aà krò.

³³ Tanga k'ẽ nga ijchò kinchat'aà-lä Jesús, kijtseè nga jye k'en. Mìkù tsakján nindaà chrjomí-lä.

³⁴ Tanga jngooò soldado tsibisekjá nisin-lä jngooò kichä xi 'mì lanza. Ikjoàn itjo jní kó nandá.

³⁵ Jè xi kijtseè kjoa koi, jè-né xi tsjá 'én nga kixí kjoa, kó jè 'én xi tsjá, nguì 'én kixí-né, ndaà tijin-lä nga 'én kixí xi bénjomí, mé-ne jñò tikoä kokjeiñ-nò.

³⁶ Kjoa koi, k'oqá s'ín komà mé-ne nga tsitasòn-ne koni s'ín tjít'aà Xojon-lä Nainá nga tsò: "Nijngooò nindaà-lä kókján."

³⁷ Tikoäá tjít'aà-né ñanda tsò: "Jé skótsejèn-lä jè xi kiskíx'akjá nisin-la."

*K'ẽ nga kisihijiìn Jesús**(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)*

³⁸ K'ẽ nga jye komà kjoa koi, José xi ya naxandá Arimatea i'nde-lä, tikoäá jè xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús tanga tà tsajmee'ma-né nga jñà tsakjón-lä xítä judío. Tsibitsi'ba-lä Pilato nga kàtatsjá'nde-lä nga kijko yijo-lä Jesús. Pilato kitsjaà'nde-né. José kiskónájen-t'aà krò yijo-lä Jesús, ikjoàn kükø.

³⁹ Tikoä ijchò Nicodemo, jè xítä xi ijchòkon jngooò k'a Jesús k'ẽ nga jñò. 'Ya chijo jne xi tsjájiìn-lä chijo xi 'mì mirra kó áloe. Ma-lä tsà katé kilo chijo xi 'ya.

⁴⁰ José kó Nicodemo, kükø yijo-lä Jesús. Kisikájtéjno nikje xi tjín-lä chijo xi ndaà jne koni s'ín tjín kjotíxoma-lä jñà xítä judío k'ẽ nga sihijiìn mik'en.

⁴¹ Ya i'nde ñanda kisit'aà krò Jesús, tjín jngooò i'nde ñanda titje tsojmì tjè; yaá tix'á jngooò ngajo itsjó-lä mik'en xi nguì xítse, ñanda nj saà jngooò mik'en sijnaya.

⁴² Yaqá kisikájna yijo-lä Jesús nga ìsa chrañàt'aà nga jyeé tímats'ia nächrjein nikjáya ts'e xítä judío, jè víspera-lä s'eí Paxko.

¹ Jè nàchrjein nga tàts'en xomàñga, jè María Magdalena 'ñó tajñòya kiì, nga kii katsejèn-là itsjó ñánda kisíhijiñ Jesús; tákó jñò choòn k'ë nga kii. K'ë nga ijchò, kijtseè nga jye kitjaàxìn ndajo xi tichjòajto-ne jè ngajo itsjó.

² K'ëé tsangachikon, kílkon ñánda tijna Simón Pedro ko xítà xi ijngòò xi tikoà ya kota'yàt'aà-là Jesús, jè xi 'ñó matsjakeè, kitsò-là:

—Jñà xítà, jyeé kílkò jè Na'èn-ná. Míkiì 'yaá ñánda kisíkájna.

³ Pedro ko xítà xi ijngòò xi ngásòn ya kiskoòta'yàt'aà-là Jesús, kii katsejèn-là jè ngajo itsjó.

⁴ Ingajò xítà koi, 'ñó jchán tsangachikon, tånga jè xi ijngòò, lsáá 'ñó tsangachikon mi k'oqá-ne koni jè Pedro. lsáá ítjòn ijchò ya ngajo itsjó-là Jesús.

⁵ K'ë nga tsasiñia kiskoòtsejèn-s'en ngajo, kijtseè nga ta jñà nikje-là kjioò, tånga mìkiì jahas'en-ngui ya ngajo.

⁶ Ikjioàñ ijchò tjingui Simón Pedro, jè-né xi jahas'en-ngui ngajo itsjó, tikoà kijtseè nga ta jñà nikje-là kjioò.

⁷ Tikoà kijtseè jè nikje xi kisítjéiñ sko Jesús. Mítsà ya tsátijìñ-là nikje xi i'nga. Xìn kijna nga tíkxóya-là.

⁸ K'ëé jahas'en-ngui xítà xi ijngòò, jè xi ijchò ítjòn; kijtseè kjoà xi komà, kókjeiñ-la.

⁹ K'jëe kii ndaa machiya-là nga k'oqás'in tichjá Xojon-là Nainá nga jè Jesús, k'oqá s'in tjímè-là nga kjoááya-là it'aà ts'ë kjoabiyyaá.

¹⁰ Jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús, kii-ne ni'ya-là.

K'ë nga jè Jesús tsakó-la yijo-la jè María Magdalena (Marcos 16:9-11)

¹¹ Tånga jè María Magdalena, yaá tsibijna nditsiaán nga tijkindáyat'aà-là ngajo itsjó; k'ë nga tijkindáya tsasiñia nga kiskoòtsejèn-s'en jè ngajo itsjó-là Jesús.

¹² Kijtseè jò àkjale xi nikje chroba íkjá. Jngòò tijna ya sko ñánda kisijna yijo-la Jesús; jè xi ijngòò ya tijnangu ndsóko.

¹³ Jñà àkjale, kitsò-là María:

—Jí ndí chjoón, ¿mé-ne tichlìhindáya-ne?

Jè María kitsò:

—Koí tijkindáya-na, jyeé kílkò xítà yijo-la Na'èn-ná; mìkiì be ñánda kisíkájna.

¹⁴ María k'ë nga okitsò, kisikátji sko, kijtseè Jesús nga ya síjna, tånga mìkiì beè tsà jè-né.

¹⁵ Jesús kitsò-là:

—Jí ndí chjoón, ¿mé-ne chihindáya-ne? ¿Yá xi binchaàtsji?

Jè María, k'oqá s'in kisikítsejèn, maá-là tsà jè xítà xi síkindà j'nde jè, kitsò-là:

—Jí na'èn, tsà jí kílkooj, koí'ín-ná ñánda kinikájnei mé-ne nga kíkjaá-na.

¹⁶ Jesús kílkjá-là kitsò-là:

—¡María!

Ko jè María, kisikátji, kitsò-là:

—¡Raboni! —én hebreo xi tsòya-ne: Maestro.

¹⁷ Jesús, kitsò-là:

—Ki 'an nükó-ná nga k'jëe kii fi mijin-koaa jè Na'èn-ná. Tånga t'in tíkí'nchré jñà 'ndse, koí'ín-là nga jye tifikoaa jè Na'èn-ná jè xi tikoà Na'èn-nò ma, jè xi Nainá xan-là, xi tikoà Nainá 'mì-là.

¹⁸ María Magdalena kii kisikí'nchré jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús nga jye kijtseèèkon Jesús, tikoà tsibénojmí-là 'én xi kílkjá Jesús.

*K'ẽ nga jè Jesús tsakó-là yijo-la jñà xita-la
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)*

¹⁹ K'ẽ nga jye kòjñò, tijè-ne nachrjein nga tâts'en xomàna, jñà xita xi kota'yàt'aà-là Jesús tichjoàjtô-la xotjoa-la ni'ya ñánda chixoña nga jñà tsakjón-la xita-judío. Jesús jahas'en ni'ya, tsasijnajíin osen-la xita-la, kisihixat'aà, kitsò-la:

—¿A ta k'oqá ndaà-ne? Kàtas'e-nó kjoaq'nchán.

²⁰ K'ẽ nga jye okitsò-la, tsakó-là tsja kó nindaà nisin-la. Jñà xita xi kota'yàt'aà-là 'ñó tsja kis'e-la k'ẽ nga kijtseè Jesús.

²¹ Jesús, ijngòò k'a kitsò-la:

—Jñò, kàtas'e-nò kjoaq'nchán. Koni s'in kisikasén-na Nq'èn-ná, jñò, k'oqá tis'in siilkasén-nò.

²² K'ẽ nga jye okitsò, ikjoàñ kiskinomájno, kitsò-la:

—Chjoé jè Iníma Tsjee-là Nainá.

²³ Jñà xita xi jñò sijchàat'aà-là jé-la, jchat'aà-la, jñá xi jñò mìkiù sijchàat'aà-là jé-la, k'oqá s'in kítṣajna nga mìkiù jchat'aà-la.

K'ẽ nga kijtseè Tomás nga jye jaáya-la Jesús

²⁴ Xita xi kota'yàt'aà-là Jesús xi tejò ma-ne, jngòò xi 'mì Tomás, xi tikoá Dídimo tsò-la [^{l'é}n xi tsöya-ne: Ti'ñq], mìkiù ya tijna k'ẽ nga ijchò Jesús.

²⁵ Jñà xita xi i'nga xi tikoá ya kota'yàt'aà-là Jesús, kitsò-la Tomás:

—Kà'ya-nájen Nq'èn-ná Jesús.

Tomás kitsò:

—Tsà mìkiù skoeè tsja ñánda kisinchaàs'en xó, kó tsà mìkiù skinìs'en najmá ndsaà ñánda kiták'a, kó tsà mìkiù skinìs'en ndsaà ya nisin-la, mìkiù kokjeiín-na.

²⁶ Xi jye komà jiìn nachrjein, jñà xita xi kota'yàt'aà-là Jesús ijngòò k'a ya títṣajna; jyeé ya tijna-ne Tomás; tanga jè xotjoa ni'ya tichjoàjtô-né. Ijchò Jesús, tsasijnajíin osen-la, kitsò-la:

—Jñò, kàtas'e-nò kjoaq'nchán.

²⁷ Jesús, ikjoàñ kitsò-la Tomás:

—Chinís'in najnóndseii ijndé, chítsejèn-la ndsaa. Nchrobákoii ndseii, chinís'in nisin-ná. Kí k'oqá s'in mìkiù mokjeiín-lè. Kàtakjeiín-lè.

²⁸ K'ẽe kiuchjá Tomás, kitsò:

—Jí xi Nq'èn xan-lè kó xi Nainá xan-lè!

²⁹ Jesús kitsò-la:

—Ngaji Tomás, koií kjoa-la mokjeiín-lè nga kà'ya-ná. Mé tà ndaà-la jñà xita xi mokjeiín-la nás'in mìkiù beèxkon-na!

Mé-ne k'oqas'in kitjei-ne xojon jè

³⁰ Taxkjí kjìn jchán kjoqxkón kis'iin isá Jesús nga nguixkòn xita xi kota'yàt'aà-la xi mìkiù jtít'aà xojon jè.

³¹ Tà jñà 'én koi k'oqas'in kitjei mé-ne nga kokjeiín-nò nga Jesús, jè xi Cristo, [jè xi xó kinikasén-ne] xi Ki'ndí-là Nainá. Ko mé-ne k'ẽ nga kokjeiín-nò s'ëé-nò kjoabinachon xi it'aà ts'e.

21

K'ẽ nga jè Jesús itoò xita-la tsakó-là yijo-la

¹ Jesús, ijngòò k'a tsakó-là yijo-la jñà xita xi kota'yàt'aà-la ya indiì ndáchikon xi 'mì Tiberias. Jñà kjoa koi, kiís'in komà.

² Títsajna kjoò Simón Pedro ko Tomás, xi tikoä Dídimo tsò-lä [én xi tsòya-ne: Tiñõ], ko Natanael xi Caná j'nde-lä, nanguí xi chja-ne Galilea. Tikoä títsajna jñà ixti-lä Zebedeo ko ngui jò lsä xítä xi tikoä ya kota'yàt'aà-lä Jesús.

³ Simón Pedro kitsò-lä xítä xíkjín:

—Tin kó-lá tífi tsobà'ñoo nga sik'èn.

Jñà xítä xi i'nga, kitsò-lä:

—Tikoä onguiko-lèjen.

Ikjòan kii, jahas'en jingoò chitso. Tanga nítjen jè, njimé tin kisakò-lä.

⁴ K'e nga jye kis'e isén, Jesús tsatsején, tsasijna ya ñindii nandá, tanga jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä mikiù kijtseèxkon tsà jè Jesús.

⁵ Jesús kitsò-lä:

—Ixti, ja k'ee sakó chiba-nò tin?

Jñà xítä-lä kitsò:

—Majin, njimé tjín.

⁶ Jè Jesús, k'ee kitsò-lä:

—Tikatjen-ngui-ndá na'ya-nò ya kixi xijngoaà chitso. Sakò-nò tin.

Jñà xítä koi, k'oqá s'in kísikatjen-ngui-ndá na'ya-lä. K'e nga tsachrjekàjiin-ne, jye mi tì kii ma bitjokàjiin-ne na'ya-lä nga 'ñó jchán kjin tin 'ncha.

⁷ Jè xítä-la Jesús xi 'ñó matsjakeè xi ngásòn ya kota'yàt'aà-lä Jesús, kitsò-lä jè Simón Pedro:

—Jè Na'èn-ná Jesús xi okji.

Simón Pedro, k'e nga kii'nchré nga jè Na'èn-ná Jesús, nitoón tsohòkjá nachro-lä (nga sa ítjòn tà nikje kjinguií íkjá), ikjòan kiskinguí nandá nga kütjingui-lä Jesús.

⁸ Jñà xítä xi i'nga xi ngásòn ya kota'yàt'aà-lä, kiìkò jè chitso; tifejiìn nandá jè na'ya tin nga kjin jchán tin 'ncha; nga mìtsà kjin kijna jè chitso; tjín-lä tsà jingoò sindò metro ñanda kijnajìn nandá.

⁹ Xítä koi, k'e nga tsitajen chitso, kijtseè it'aà nanguí tjítse jingoò ni'ín. Jngoò tin tímatsjò, tikoä kijtseè inchrajín.

¹⁰ Jesús kitsò-lä:

—Nchrohókò i'nga tin xi sa jye kitjoé-nò.

¹¹ Simón Pedro, jahas'en chitso. Kiskoé na'ya tin, tsibífet'aà nangui. Jngoò sindò ko icháte jàn ma-ne jñà tin ii xi 'ncha na'ya. Nas'in 'ñó kjin ma-ne tin, jè na'ya mikiù kixajndà.

¹² Jesús kitsò-lä:

—Nchrobá, tichioò.

Tanga njingoò xítä xi kota'yàt'aà-lä kitsò ikon nga kiskònanguí-lä yá-né jè. Nga jyeé tijin-lä nga jè Na'èn-ná Jesús.

¹³ Jesús, kii kasit'aà chrañà-lä, kiskoé inchrajín, kitsjaà-lä jñà xítä koi, k'oqá ti kisikö jñà tin.

¹⁴ Ya ma-ne jàn k'a nga tsakó-lä yijo-lä Jesús jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä, k'e nga jye jaáya-lä it'aà ts'ë kjoabiyaà.

Jesús, mé-ne jàn k'a kütchja-lä Simón Pedro

¹⁵ K'e nga jye tsakjèn, Jesús kiskònanguí-lä Simón Pedro, kitsò-lä:

—Ji, Simón, ti-lä Jonás, za lsä ndaa matsjacha-ná mì k'oqá-ne koni jñà koi? Pedro kitsò:

—Jon Na'èn, jyeé 'yi nga matsjake-lè.

Jesús kitsò-lä:

—Tíkindii jñà ndí jixti orrè-na.

16 Xi ma-ne jò k'a, Jesús ijngoo k'a kiskònanguí-laq, kitsò-laq:

—Simón, ti-laq Jonás, ¿a matsjacha-ná?

Kiìchja Pedro, kitsò:

—Jon Na'èn, jyeé 'yi nga matsjake-lè.

Jesús kitsò-laq:

—Tíkindii jñà orrè-na.

17 Xi ma-ne jàn k'a, ijngoo k'a kiskònanguí-laq kitsò-laq:

—Simón, ti-laq Jonás, ¿a matsjacha-ná?

Pedro, ba kis'e-laq nga ma-ne jàn k'a nga kjònanguí-laq tsà nga matsjakeè-né.

Kitsò-laq:

—Na'èn, 'ya yije-né, jyeé tíjiln-lè nga matsjake-lè.

Jesús kitsò-laq:

—Tíkindii jñà orrè-na.

18 Nguí okixíj xi xan-lè, k'è nga tìsa ti titsjoi, jj tajngoo kichíkjeí nikje-lè k'è nga k'iìn nánda mejèn-lè nga k'oín. Tanga k'è nga jye kojchíngui, tà kjoén-né ndseii. Kj'eíj xítqá sìlkákjal-lè nikje-lè, kjoiko-lè nánda nga majin-lè nga k'oín.

19 Jesús, koií okitsò-ne, jè kjoa tsibéñojmíya kós'in komat'in Pedro k'è nga kiyá mé-ne nga jeya sìlkíjna-ne Nainá. K'è nga jye okitsò Jesú, ikjoàn kitsò-laq Pedro:

—Nchrobátjingui-ná.

Jè xítqá-la Jesús xi 'ñó tsjakeè

20 Pedro, k'è nga kiskoötsejèn-ne íts'in, kijtseè jè xítqá-la Jesús xi 'ñó matsjakeè xi ngásòn ya kota'yàt'aà-laq nga tifitjingui-laq. Tijè-ne xítqá xi taña tsibitsajnakjoo Jesús k'è nga tsakjén. Jè xi kiskònanguí-laq nga kitsò-laq: "¿Yá-né xi sìngatsja-lè it'aà ts'e xítqá kondra-lè?"

21 Pedro, k'è nga kijtseè, kiskònanguí-laq Jesús, kitsò-laq:

—Na'èn, xítqá jè, ¿mé xi komat'in?

22 Kiìchja Jesús, kitsò-laq:

—Tsà 'an xi mejèn-na nga kíjnakon skanda k'è nga kjoiaa ijngoo k'a, mìtsà jj oko-lè. Ngajj, nchrobátjingui-ná.

23 K'oqá s'in komà-ne nga tsabísòn 'én koi. Ngats'iì xítqá 'ndse kitsò nga jè xítqá jè, mìkiì kiyá; tanga Jesús mìtsà kitsò nga mìkiì kiyá. Kitsò-né: "Tsà 'an xi mejèn-na nga kíjnakon skanda k'è nga kjoiaa ijngoo k'a, mìtsà jj oko-lè."

24 Tijè-ne xítqá xi kota'yàt'aà-laq Jesús xi tibéñojmí kixi ngats'iì kjoa koi. Ko tijè-ne xi kiskiì yije xojon jè. Ko 'ya-ná nga 'én kixiì xi chja.

25 Jesús kjin jchán kjoa kis'iìn-lsa xi kj'eíj. Tsà tjeí yije nga jingoò jingoò skaya kjoa xi kis'iìn, mì-la kù kichílya-laq nga títtsa isò'nde jñà xojon. K'oqas'in kàtama.

Kó kis'iìn jñà xítá xi tsibíxáya-la JesúS

'Én xi kitsjaà JesúS nga iskan kjoí Iníma Tsjeè-la Nainá

¹ Ngají Na'èn Teófilo, jè xojon xi 'an kiskiù ítjòn-lè, k'oqá kixan-lè ngats'iì kjoá xi kis'iìn ko xi tsakóya JesúS kóni nga tsibíts'ià nga kisixá

² skanda jè nachrjein k'e nga Nainá kìlkò ijngòò k'a-ne ján ngajmii. K'e nga tijk'ejé fí-ne ján ngajmii, jè nga'ñó-la Iníma Tsjeè-la kisikjeén nga jaàjiìn xítá xi tsibíxáya-la nga kitsjaà-la kjotíxoma mé xá xi s'iin.

³ K'e nga k'en ko nga jaáya-la it'aà ts'e kjobjiyaà ngui ichán nachrjein tsibijna ìsa; kjin k'a tsakó-la yijo-la jñà xítá-la ko kjin skoya kjoá kis'iìn nga kixi kjoá nga tijnakon. Tikoáqá tsakóya-la xítá-la kós'in otíxoma Nainá.

⁴ K'e nga tijnako xítá-la k'oqá s'in kitsjaà-la okixi, kitsò-la:

—Ki tà chjà bitjojñoò naxandá Jerusalén. Chíña kjoqa skanda k'e nga kijtojen kjondaà xi tsjá Na'èn-ná koni s'in kitsjaà tso'ba. Jyeé k'oqás'in kixan-nò nga sa ítjòn.

⁵ Kixií kjoá, jè Juan, nandá kis'iìn-ne bautizar xítá. Tanga jñò, machrañà nachrjein nga ko Iníma Tsjeè-la Nainá komá-nò bautizar.

Kíi komà k'e nga kíi mijín ijngòò k'a-ne JesúS ján ngajmii

⁶ Jñà xítá xi títsajnakó JesúS, kiskònanguí-la, kitsò-la:

—Na'èn, xi ji otíxoma-nájen, jñà nachrjein koi, ¿a sílkjnandeí ijngòò k'a-ne naxandá Israel nga ta jè tajngòò kóti xoma-la yijo-la?

⁷ JesúS kitsò:

—Mitsà jñò oko-nò nga jchaa nachrjein; ta jngòò Na'èn-ná beè kó s'in kosòn-la xi kjotíxoma ts'e.

⁸ Tanga k'e nga kijtojen-nè-nò jè Iníma Tsjeè-la Nainá, tjoé-nò nga'ñó-la. Jñò kénogjmí-la xítá xi it'aà ts'an i Jerusalén, kóhokjí nga kijndà nangui Judea ko Samaria, skanda nánda fehet'aà-ne isò'nde.

⁹ K'e nga jye okitsò JesúS, ikjoàñ kitjámijin i'nga nga kílkò ijngòò k'a Nainá ján ngajmii ko jñà xítá-la nchikotsejèn-la. Chaán mì tì kíi kijtseeè-ne nga jè ifi tsibijtsa'ma.

¹⁰ Jñà xítá-la, k'e nga nchikotsejèn-la nga tífi-mijín ngajmii JesúS, tà nítqón j'ii kinchat'aà jò-la xítá xi íkjá nikje chroba.

¹¹ Kitsò jñà xítá koi:

—Jñò xi xítá Galilea tsajòn, ¿mé-ne kos'in chítsejèn-nò ngajmii? Jè JesúS, koni s'in kà'yaà nga kòfimijin ijngòò k'a-ne ngajmii, kijchò nachrjein nga k'oá tis'in kjoí ijngòò k'a-ne.

Kíi komà nga kitjaàjiìn Matías

¹² Jñà xítá xi tsibíxáya-la JesúS inchrobà-ne nindoò Yá Olivo nga kíi ijngòò k'a-ne Jerusalén. K'oqá kji chrañat'aà fi ndiyá Jerusalén koni kji tsjá'nde kjotíxoma nga ma fi xítá k'e nga nachrjein nílkjáya.

¹³ K'e nga ijchò-ne naxandá Jerusalén, kiimijin isò'nga ni'ya, jahas'en cuarto nánda sílkjáya. Jñà xítá xi ijchò, jè Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo ki'ndí-la Alfeo, Simón Celote, Judas, ti-la Jacobo.

¹⁴ Ngats'iì xítá koi yaá bixoña nga kijit'aà nachrjein nga jngòò tjín kjohitsjeèn-la nga chjat'aà-la tikoá bítsi'ba-la Nainá; tikoáqá títsajna i'nga íchjín ko María xi nea-la JesúS ko jñà 'ndse JesúS.

15 Jñà nàchrjein koi, Pedro, kùichjajìin-là xítà xíkjín xi mokjeiín-là it'aà ts'e Cristo. Maá-là tsà jngòò sìndø kó kaàn jñà xítà. Pedro kitsò:

16 —Ndsè, tjín-ne nga kitasón koni s'ín tichjá Xojon-là Nainá jñà 'én xi kjótseé kùichjá Iníma Tsjee-là Nainá nga jè xítaxá ítjòn David kisikjeén nga kùichjá mé xi komat'in Judas, jè xi kùkkakó-là xítà xi kitsobà'ñó Jesús.

17 Judas, nga xítà xingui-nájen. Tikoqá kitjoé-là xá nga ngajen kisixáko-najen.

18 Jè ton xi kisikjne Judas it'aà ts'e jé xi tsohotjsi, nanguí tsatse jngòò 'nde-ne; ikjoàn sko kiskaànguit'aà-ne nanguí, jngòò k'a kixojndà indso'bà, itjo ndóye-là.

19 K'è nga jye kii'nchré yije xítà naxandá Jerusalén nga jye k'en Judas, i'nde jè, k'oqá s'ín tsibít'aà 'ín nga Acéldama kitsò-là. 'En ts'e xi chjá, tsòyaá-ne: "I'nde ts'e Jní-né."

20 Jè xojon ts'e Salmo, k'oqá s'ín tichjá nga tsò:

Ni'ya-là kàtasjna tiya-né,
nijngoo xítà kítsajnaya.

Tikoqá tichjá Salmo ñánda tsò:

Kj'ejí xítà kàt'iì-là xá-là.

21 'Mochjeén-né nga kj'ejí xítà sakó ijngòò-isa xi jè ngajo-la Judas; jñà chjaàjìin-jngoaá xítà xi kjótseé tjímakó-ná skanda k'e nga tísà tsajmeiìkó-ná Jesús,

22 mats'iako-ne nga kis'iin bautizar Juan skanda k'e nga tsijin ijngòò k'a-ne Jesús ján ngajmii, mé-ne nga kíjnakó-ná tikoqá tsjá 'én nga Jesús jyeé jaáya-la.

23 K'ee tsafaájìin jò xítà: jngòò xi 'mì José, tikoqá tjít'aàsòn 'ín-là nga Barsabás 'mì. Barsabás, kó tijé-ne xi 'mì Justo. Xi ijngòò, Matías 'mì.

24 Ikjoàn kùichjat'aà-là Nainá kitsò:

—Ngaji Na'èn, xi yaxkoin iníma-là ngats'iì xítà, kot'ìn-nájen ñá-láqá ingajò xítà koi jye kàchjaàjìin,

25 mé-ne nga skoé xá-lè xi ji bíxáya-là, jè xá xi kisikjna Judas k'e nga tsohotjsi jé, nga jye tijna i'nde ñánda oko-là.

26 Kisiskákjoò suerte-là. Jè Matías kisikjne. Jè komà-ne tejò xítà xi tsibixáya-là Jesús xi tejngòò ma nga sa ítjòn.

2

K'è nga itjojen Iníma Tsjee-là Nainá

1 K'è nga ijchò nàchrjein-là s'éi Pentecostés, ngats'iì xítà xi mokjeiín-là it'aà ts'e Cristo tå jngòò jtín tit'sajna.

2 Tà nitoón kina'yà jngòò-là xi 'ñó one, koni jngòò tjo xi 'ñó tí'ba xi ngajmii inchrobà-ne. Kina'yà-là kóhokji i'nga ni'ya ñánda tit'sajna jñà xítà.

3 Tsatsejèn-là nijen xi koni kjoàn ni'ín kjoàn; kjòxkoaya íjngó íjngó kisij-nasòn-la jñà xítà.

4 Ngats'iì xítà, jngòò k'a ndaà kis'ejìin iníma-là Iníma Tsjee-là Nainá; ikjoàn tsibits'ia nga kùichjá 'én-là xítà xi kj'ejí naxandá koni s'ín kitsjaà-là Iníma Tsjee-là Nainá nga kichjá.

5 Nàchrjein koi, kjìn xítà judío tit'sajna [xi ijchò s'éi] ya naxandá Jerusalén xi beèxkón Nainá xi inchrobà-ne ñánda nga xìn naxandá nga tit'sa isò'nde.

6 Jñà xítà xi ya tit'sajna xi ijchò s'éi ya naxandá Jerusalén, ngats'iì kjòxkóya k'e nga kii'nchré-là xi jane. Tikoqá tà kjòxkón-là k'e nga kii'nchré-là xítà-là

Cristo nga ma-lə chjə nga jngōò ijngōò skoya 'én-lə xítə xi xìn naxandá-lə xi ya títsajna.

⁷ Tà k'oqá komà-lə, tikoqá tà kjòxkón-lə, kitsò-lə xíkjín:

—¿A mitsà xítə Galilea ngats'iì xítə xi nchichjə?

⁸ ¿Kós'ín ma-ne nga na'yá-lá 'én-ná xi nokjoá nga xìn naxandá-ná nga ijngōò jngōá?

⁹ Ngats'iaá xi i titsajnaá, tjín xítə Partia, xítə Media, xítə Elam, xítə Mesopotamia, xítə Judea, xítə Capadocia, xítə Ponto, xítə Asia,

¹⁰ xítə Frigia, xítə Panfilia, xítə Egipto, xítə Libia xi ya chrañat'aà-lə Cirene. Tikoqá tjín xítə Roma xi i títsajna Jerusalén. Tjín xi nguì xítə judío. Tikoqá tjín xi tā jahatjiya-lə nga xítə judío komá.

¹¹ Tikoqá tjín xi inchrobà-ne Creta ko Arabia. ¡Ngats'iaá na'yá-lá nga jngōò jngōò skoya 'én-ná koni s'ín bénjomí-ná kjoxkón xi s'ín Nainá!

¹² Ngats'iì xítə tà kisinchaàkón-né, mì tjì kii machiya-lə, kitsò-lə xíkjín:

—¿Kó tsòya-ne kjoa koi?

¹³ Tjín i'nga xítə xi tà tsijnòkeè-né, kitsò:

—¡Ch'íjí xítə koi!

'Én xi kiìchjayajiùn-lə xítə jè Pedro

¹⁴ K'eé tsasíjna kixi Pedro ko xítə xi tejngōò ma-ne; 'ñó kiìchjayajiùn-lə xítə, kitsò:

—Jñò, xítə xinguiáá xi judío 'mì-ná ko ngats'ioò xi xìn naxandá-nò xi i titsajnaá Jerusalén, ndaa kàtasiyiùn-nò, ndaa tjiná'ya 'én xi kichjàkò-nò.

¹⁵ Jñò bixón-nò: "Ch'íjí xítə koi." ¿Kós'ín komá-ne nga koch'í nga saá ijchò xi njiaàn nga tajñöya?

¹⁶ Koií tibitasòn 'én xi kiìchja Joel, xítə xi kiìchja ngajo-lə Nainá.

¹⁷ K'oqá tsò Nainá:

K'e nga jye tífefet'aà nachrjein,
síka'bí-lə Inimá Tsjeè-ná ngats'iì xítə xi tjín nga títja isò'nde;
jñà x̄iti x'in ko x̄iti íchjín-nò, 'aán kichjá ngajo-na;
jñà x̄iti xongó-nò, skoe kjoxkón xi okó Nainá;
jñà xítə jchíngá-nò k'oíjí-lə nijñá xi it'aà ts'e Nainá.

¹⁸ Okixi-né nachrjein koi,

jñà chj'nda-ná xi x'in ko íchjín síika'bí-lə Inimá Tsjeè-ná
mé-ne nga kichjá ngajo-na.

¹⁹ Ján ngajmii kjìn kjoxkón jchá-lə,
tikoqá j it'aà nangui jchá-lə kjoxkón
nga xíxteèn jní-lə xítə,
nga ko ni'ín ko ni'ndi tsjè xi kjoa ts'e kjojchán.

²⁰ Jè ts'oí, kojñò-né,

jè sá, jní kji komá

k'e nga tijk'eè f'iì Ná'èn-ná

nga kjojí kíndaàjiùn-lə xítə

jè nachrjein xi jeya ko 'ñó xkón.

²¹ Tanga ngats'iì xítə xi kichjat'aà-lə Nainá,
kitjokàjiùn kjo'in.

[K'oqá tsò 'én-lə Nainá xi kiskiù Joel (2:28-32).]

22 'Tjiná'ya xi xítá Israel 'mì-nò 'én xi k'oá xán-nò: Jñò, ndaà tjiùn-nò, Nainá tsakó nga Jesús xi Nazaret ts'e, tjín-lá kjotíxoma. Xkoòn ki'ya-nò nga kis'iin ngats'iì kjoxkón ko kjoq ts'e seña xi tseé nga'ñó tjín-lá.

23 Koni s'in tjíndaà-lá Nainá nga tjsá tâts'en-lá kjoa, jñò, kindobà'ñó xítá jè nga kinik'eèn nga kinìngatsja xítá xi mìkiù beèxkón kjotíxoma nga tsakat'aà krò.

24 Tanga Nainá kisikjaáya-lá; kisikjñandeií kjoq ts'e kjo'in xi tjín-lá kjoabiyaà naga mìkiù koma nga ya sijna'ñó it'aà ts'e kjoabiyaà.

25 Jè xítaxá ítjòn xi David ki'mì, kitsò it'aà ts'e Jesús: Kijtseeè kijit'aà-ná Nainá k'ë nga tójna nguixkoàan; i tójnat'aà ndsaa kixi mé-ne nga nì mé xi komat'ian.

26 Koií kjoa-lá nga matsja-lá iníma-na, tikoq matsja-lá nijen-na nga seè.

Yijo-na, tikoqá ndaà siükjáya nga skóña kjoa,

27 koií kjoa-lá nga mì ya sükjní iníma-na ya i'nde-lá mik'en, tikoq mìkiù koj'ndi nga k'índo yijo-na xi chí'nda tsjee-lè 'mì-ná.

28 Tsakoò-ná ndiyá nga ma kótijnakoan, tseé kjotsja s'e-la iníma-na nga ji tijnako-ná.

[K'oáa tsò 'én-lá Nainá xi kiskii David (Salmo 16:8-11).]

29 "Ndsè, k'oáa xan-nò xi ngui kjoa kixi: xítá jchíngá-ná David, jye kjótseé k'en, tikoq kisihijùn-né. Jè itsjó-lá, tójna skanda nàchrjein i'ndeí.

30 Tanga jè David, jingoó xítá xi kíichjá ngajo-lá Nainá. Jyeé k'oás'ín tjiùn-lá koni s'in kitsjaà-lá tso'ba Nainá nga tje ts'e kitjokàjùn Cristo nga jè kíjna ngajo-lá koni xítaxá ítjòn.

31 Jè David, k'oáa s'in kíichjá it'aà ts'e Cristo koni tsà jye kitjseè nga jye jaáya-lá. Kitsò: "Mikiù ya kisijna iníma-lá ya i'nde-lá mik'en, tikoqá mìkiù i'ndo yijo-lá."

32 Nainá, jyeé kisikjaáya-lá Jesús. Ngats'iì kjoq xi komà, k'oáa s'in bënojmí-nøjén nga xkoòn ki'ya-najen.

33 Nainá jeya kisikjñat'aà chrja kixi-lá; kitjoé-lá Iníma Tsjee-lá koni s'in kitsjaà tso'ba Nainá. Jè Jesús kisika'bísòn jingoò k'a Iníma Tsjee-lá. Koií kjoa-lá nga k'oás'ín titsa'yaà ko titsa'yaà.

34 Jè David, mìtsà ngajmiì kii mijin; tanga k'oáa kitsò:

Jè Nainá kitsò-lá jè xi Nei-na:

"Tijnat'aà-ná i kixi-na,

35 skanda k'ë nga sikitsajnanguia kondrà-lè ñánda nchasòn ndsokoì."

36 'Jñò xi xítá naxàndá Israel tsajòn, ndaà jchàa yije nga 'ñó kixi tjín kjoa nga jè Jesús xi jñò tsakat'aà krò, Nainá, k'oáa s'in kisikjína nga jè-né xi Na'èn-ná, ko tijè-ne xi Cristo [xítá xi xó kisikasén-ne Nainá].

37 K'ë nga kii'nchré 'én xi qkitsò jñà xítá xi ya titṣajna, kisikájno jjùn iníma-lá; k'eeé kiskónanguí-lá Pedro ko xítá xíkjín xi i'nga xi tikoq xó tsibíxáya-lá Jesús. Kitsò-lá:

—'Ndèsè, ¿mé xi s'en-jen?

38 Pedro kitsò-lá:

—Tikájno jé-nó, kí ti jé binchaàtsji-nò; t'een bautizar yijo-nò it'aà ts'e Jesucristo nga jingoò jingoò-nò, mé-ne nga sijjchàat'aà-nò Nainá, tikoq tsjá-nò Iníma Tsjee-lá.

39 Koni s'in kitsjaà tso'ba Nainá, 'én xi tsibíjna tsajòn-nò; tikoqá ts'eé jxti-nò, ko ngats'iì xítá xi kíjìn titṣajna, nga yije xi jè sobà Nainá xó kíichjá-lá.

40 Pedro, kjin 'én kíichjajùn-sa-lá. 'Nó kíichjáko. Kitsò-lá:

—¡Tinchat'aàxìn-là kjo'in xi tjoé-là jñà xítä koi xi ch'o s'ín!

⁴¹ Jñà xítä xi kòkjeín-là 'én xi kiichjá Pedro komà bautizar; ma-lä tsà jàn jmìi xítä xi jahas'en-t'aà nachrjein jè.

⁴² Kóhotjín, kixíj chinchakö 'én xi kii'nchré koni s'ín tsakóya-la jñà xítä xi tsibíxáya-la Jesús, tikoä kjit'aà nachrjein maxkóya nga kjèn-kö xíkjín tikoä chjat'aà-lä Nainá.

⁴³ Ngats'iì xítä xi ya títsajna tà kitsakjòn-né k'ë nga kijtseè ngats'iì kjondaà ko kjoxkón xi kis'ín jñà xítä xi tsibíxáya-la Jesús.

⁴⁴ Jñà xítä xi jye kòkjeín-lä it'aà ts'e Cristo bitsajnjaitín-né kóhotjín; síxkoaya yije mé tsojmì xi tjín-la.

⁴⁵ Otíjna nangui-lä ko tsojmì xi tjín-la, ikjoàñ síjöya ton-lä koni s'ín mochjeén-lä nga jngòò lingoò.

⁴⁶ Nachrjein inchijòn bixoña ya nditsin ingo ítjòn, ko ya ni'ya-lä xíkjín nga kjèn-kjòo nga tjín-la kjotsa ko indaàjìin tjín inimä-la.

⁴⁷ Jeya kisikjña Nainá; jñà xítä naxandà tsjakeè komà xítä-la Cristo; jè Nainá, nachrjein inchijòn kisikas'en-t'aà-isa naxandà-la Cristo jñà xítä xi jè mejèn-lä nga kijtjokàjìin kjo'in.

3

Kós'ín komà k'ë nga kjondaà jngòò-ne xítä xi mikiì ma fi

¹ Jngòò k'a kii Pedro ko Juan ya ingo ítjòn ts'e xítä judío. Ijchò-la xi jàn nga nguixòn k'ë nga chjat'aà-lä Nainá jñà xítä.

² Nachrjein nchijòn bijchò sókjña jngòò xítä imä xi mikiì ma fi. Xítä jè k'oaaá s'ín kits'iin. Yaá bijnajto xotjoa-la ingo ítjòn xi k'oas'ín tjít'aà 'ín: xotjoa xi ndaa kji. Xítä jè, ton síjé kjotjò-la jñà xítä xi fahas'en nditsin ingo.

³ Jè xítä xi mikiì ma fi, k'ë nga kijtseè Pedro ko Juan nga nchifahas'en nditsin ingo, kisijé kjotjò-la ton.

⁴ Jè Pedro ko Juan, kiskoò'an; jè Pedro kitsò-la:

—¡Chítsejèn-'a-nájen!

⁵ Jè xítä xi mikiì ma fi kiskoò'an; k'oaaá s'ín komà-lä koni tsà tjín xi tsjá-la.

⁶ Tanga jè Pedro kitsò-la:

—Nímé ton tjín-na xi oro ko xi plata, tanga jè xi tjín-na tsjaà-lè; it'aà ts'e Jesucristo xi Nazaret ts'e, tisitjín, titjámiì.

⁷ Jè Pedro, k'ë nga okitsò-la, kiskoé tsja kixi, kiskimìltjen; njoón kis'e-la nga'ñó tsji ndsoko, kóhkji ndsoko.

⁸ Jè xítä jè, kiski'nga nga tsasítjen; ikjoàñ tsibíts'ia nga tsajmeè-ne; jahas'en-kö nditsin ingo jè Pedro ko Juan nga ndsoko kii-ne; fijen fikjá, kji'nga kítians nga jeya kisikjña Nainá.

⁹ Ngats'iì xítä naxandà kijtseè jè xítä jè nga jye ma fi-ne ko nga jeya kisikjña Nainá.

¹⁰ Tà kjòxkón-lä xítä, tikoä tà kitsakjòn-né koni s'ín komàt'in jè xítä jè nga jyeé beèxkon nga jè-né xi síjé kjotjò ton ya xotjoa ingo xi k'oas'ín tjít'aà 'ín-la: xotjoa xi ndaà kji.

'En xi kiichjaya Pedro ya nguitjoa-la ingo ts'e Salomón

¹¹ Jè xítä xi jye kjondaà-ne, mikiì tsjeiin nga kitsobà'ñó Pedro ko Juan. Ngats'iì xítä naxandà tà k'oaaá komà-lä; k'ëé tsangachikon kiütjingui-lä ya ingo ítjòn, ya nguitjoa-la xi 'mì Salomón.

¹² Jè Pedro, k'ë nga kijtseè jñà xítä naxandà, kitsò-la:

—Jñò, xítá xinguiáá xi xítá Israel 'mí-ná, ¿mé-ne maxkón-onò? ¿Mé-ne ngajen chí'an-nájen? ¿A k'oáá s'ín nikitsjeén koni tsà nga'ñó tsajen kó kjondaà tsajen kómandaa-ne xítá jè nga ma fi-ne?

¹³ Jè xi Nainá tsò-lá Abraham, Isaac, Jacob kó ngats'iì xítá jchíngá-ná xi i'nga, jé-né xi jeya kásikíjna Jesúxi xi chí'nda-lá ma; tijé-ne Jesúxi jñò kiníngatsja xítaxá. Jñò, mikií kits'iì'nde k'e nga jè Pilato mején-la siikíjnandeí-ne.

¹⁴ Jñò, kinachrjekàngui jè xi Xítá Tsjeeè kó xi Xítá Kixi; ikjoàn kinijé nga tsibijnandeí jè xítá xi mik'en kitjen-la.

¹⁵ Jñò kinik'eén jè xi síkíjnakon-ná tanga jè Nainá kisikjaáya-lá. Ngats'iì kjoa koi, ki'ya-nájen, k'oáá ma-ne nga bënojmí-jen.

¹⁶ Jesúxi kátsjá-lá nga'ñó xítá jè xi jñò titsáyaá tikoá yaxkoòn, koi-né nga mokjeiín-najen it'aà ts'e Jesúxi. Tá koií kjoa-lá nga ndaà mokjeiín-najen nga ndaà kómandaa-ne xítá jè nga nguixkoòn jñò xi i titsajnaà.

¹⁷ "Ndsè, jyeé tíjiin-na, k'e nga k'oás'ín ki'né kó xítaxá-nò nga kinik'eén Jesúxi, koi-né nga mikií machiya-nò.

¹⁸ Jè Nainá, k'oáá s'ín kisikitáns koni s'ín kíichjá ngats'iì xítá-lá xi kíichjá ngajo-lá nga jè Cristo [jè xi xó kisikasén-ne Nainá] k'oáá s'ín tjín-e-lá nga kiyá.

¹⁹ Koií k'oá 'mí-nójen nga tijkájno jé-nò, kí ti jé binchaàtsji-nò; Nainá tanguit'aà-lá mé-ne nga jchátaà-nò jé-nò ikjoàn tsjá-nò Nainá kjoa'ñchán ts'e inimá-nò.

²⁰ Kátaśikasén-nò Jesúxi, jè xi xó k'oás'ín kjótseé jaàjiin-ne Nainá nga jè xi Cristo nga it'aà tsajón kjoíj-ne.

²¹ Mochjeén-né nga ján kíjna ngajmií jè Jesucristo skanda k'e nga jè Nainá siixitseya yiye ijngóo k'a tsojmi xi tjín. K'oáá s'ín kitsjaà okixi Nainá k'e nga kíichjá ngajo-lá xítá tsjee-lá xi jè kisikjeén nga sa kjótseé.

²² Moisés, k'oáá s'ín kitsò-lá jñà xítá jchíngá-ná: "Jè Na'èn-ná xi Nainá, yaá kochrjekàjiin jngoo xítá xinguiáá xi kíichjá ngajo-lá Nainá koni 'an. Jè tjiná'ya-lá koni s'ín kíichjáko-nò ngats'iì kjoa xi keéengjmí-nò.

²³ Ngats'iì xítá xi mikií kij'ñchréñijon-lá, jngoo k'a tjáxin it'aà ts'e naxandá-lá Nainá."

²⁴ Ngats'iì xítá xi kíichjá ngajo-lá Nainá, mats'ia-ne Samuel, skanda i'ndei, saá koií 'én tsibénojmí mé kjoa xi tíma nachrjein i'ndei.

²⁵ Kjondaà tsajón-nò koni s'ín kitsjaà tso'ba Nainá it'aà ts'e xítá-lá xi kíichjá ngajo-lá. Tikoáá kjondaà tsajón-nò koni s'ín tsibíndaàjíin jngoo kjoa Nainá kó xítá jchíngá-ná k'e nga kitsò-lá Abraham: "Ngats'iì xítá xi tjín nga titjsa isò'nde kochikon-t'in-né xi it'aà ts'e tje-lé."

²⁶ Nainá, k'e nga kisikjaáya-lá Ki'ndí-lá, jñò kisikasén ítjón-nò nga siichikon-t'in-nò mé-ne nga sikjatjila-lá kjohitsjeén-nò nga jngoo ijngoo, nga mì ti ch'o s'en-nò.

4

K'e nga jè Juan kó Pedro kíikó xítá naxandá ya nguixkon xítaxá

¹ Pedro kó Juan tákó tijk'ee nchihóko xítá naxandá nga ijchò jñà no'miù, tiko jè xítá sko-lá policía xi síkindá ingo ítjón kó jñà xítá saduceo.

² Jñà xítá koi 'ñó jti komà-lá nga jè Pedro kó Juan k'oáá s'ín tsakóya-lá xítá naxandá nga jyeé ki'ya-lá nga kjoaáya-lá xítá xi jye k'en koni s'in jaáya-lá Jesúxi.

3 Kitsobà'ñó, kiìko, ikjoàn kiskinìs'en ndayá nga jyeé kjònguixòn. Yaá kisikítsajna ndayá skanda komà nchijòn.

4 'Nó kjin ma-ne xítä xi kòkjeiñ-lä k'e nga kiì'nchré 'én xi kiìchja Pedro kó Juan. Jyeé ma 'ón jmiì xítä x'in xi mokjeiñ-lä; kó jñà íchjín xi kòkjeiñ-lä mikiì kòkxeja.

5 Xi komà inchijòn, kjòxkóya jáñ Jerusalén xítä sko-lä jñà xítä judío kó xítä jchínga kó xítä chjíne xojon xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskü Moisé.

6 Tikoá ya tijna Anás, xi no'miì ítjòn, Caifás, Juan, kó Alejandro, ngats'iì xítä xíkjín jñà xi no'miì ítjòn.

7 Kiskinìkjaá Pedro kó Juan, ikjoàn chinchá osen nga kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿Yá ts'e nga'ñó? ¿Yá xi kitsjaà'nde-nò nga xítä xk'én nindaà-nò?

8 Jè Pedro nga ndaà tjiìn iníma-lä jè Iníma Tsjeè-lä Nainá kitsò:

—Jñò xi xítaxá ítjòn 'mì-nò kó xítä jchínga-lä naxandá Israel:

9 Jñò, ¿mé-ne mejèn-nò nga jchäa kjondaà xi kòmat'in xítä jè nga komandaà-ne nga jye ma fi-ne?

10 Jñò nga nguixkóon, kénójmi-nòjen, tikoá kàtji'nchré yije ngats'iì xítä naxandá Israel. Xítä jè, it'aà ts'eé Jesucristo xi Nazaret ts'e kjònadaà-ne. Tijè-ne xi kinik'eèn nga tsakat'aà krò, tanga Nainá kisikjaáya-lä.

11 Jñò, k'oáá ngaya-lä koni chjinechrjó xi bindaà ni'ya. Kinachrjekàngui-nò Jesús koni jingoò ndajo xi nímé chjí-lä. Tanga i'ndei jè tijna ítjòn koni ndajo chrjanguí-lä chrjó ni'ya.

12 Tà jingoò ma xítä xi ma-lä ochrjekàjiñ-ná kjo'in, tà jè Jesucristo. Mì ti yá xítä tjiì-ne i'it'aà nangui xi Nainá kisikasén nga kóma kochrjekàjiñ-ná kjo'in.

13 Jñà xítaxá, k'e nga kijtseè nga 'ñó chjä Pedro kó Juan nga mikiì tsakjón, tikoá kijtseè nga taxkì ndí xítä-né nga mitsà 'ñó ma-lä xojon, tà kjòxkón-lä; k'eé kjòchjia-lä nga jñà xítä xi tsajmeiiko Jesús.

14 Tikoá kijtseè nga ya sijna jè xítä xi jye kjondaà-ne, k'oáá s'ín komà-ne nga mì ti kó kitsò-lä.

15 K'eé tsachrje jingoò tjò ni'ya osen, ikjoàn tsajoóya-ne.

16 Kitsò-lä xíkjín:

—¿Mé xi sikoáá xítä koi? Ngats'iì xítä naxandá Jerusalén, jyeé tjiìn-la kjoxkón xi kis'iìn, mikiì kóma kí'maá.

17 Kinchaxkón-lä nga ni ti jingoò xítä kohókø-ne xi it'aà ts'e Jesús, mé-ne nga mì ti kù kóbisón-ne kjoá koi.

18 K'eé kiìchja lingoò k'a-lä Pedro kó Juan; kitsjaà-lä okixi nga jingoò k'a mì ti kù tji'nde-lä nga kichjä-isa-lä, tikoá kókòya-isa-lä xítä it'aà ts'e Jesús.

19 Jè Pedro kó Juan kiìchja, kitsò-lä:

—Jñò, ndaà jchósón-lä, ñá-läá xi kixi tjin nga nguixkon Nainá. ¿Yá-né xi sikitason-lajen? ¿A jñò-nò xi xítä 'mì-nò? ¿A xi jè sobá Nainá?

20 Mikiì kóma jyò kítsajna-jen it'aà ts'e kjoá xi kí'ya-jen kó xi kina'yà-jen.

21 Jñà xítaxá mikiì kjòtsji-lä kós'in sìükø nga tsjá-lä kjo'in, tà chincháxkón-lä, ikjoàn kisikítsajna ndeíj-ne, koií kjoá-lä nga jñà ngats'iì xítä naxandá, 'ñó jeya kisikjna Nainá it'aà ts'e kjoxkón xi komà.

22 Koií-né nga jè xítä xi jye kjondaà-ne, tsatoó ichán nó tjín-lä k'e nga k'oas'ín komat'in kjoxkón jé.

Kó s'ín kisijét'aà-la Nainá jñà xítä xi mokjeiñ-la it'aà ts'e Cristo

23 K'ę nga jye tsibitsajnandejí-ne Pedro ko Juan, kii-ne ñánda títsajna xítä xíkjín; tsibénojmí yiye-lä kó kitsò-lä jñà no'müi ítjòn ko jñà xítä jchíngá.

24 Jñà xítä xíkjín, k'ę nga jye kii'nchré koni s'ín kis'enojmí-lä, ngats'iì, tsibits'ia ngä ta jngoo jtä kíuchjat'aà-lä Nainá, kitsò:

—Jí Na'én xi ji tjín-lë kindä ngats'iì xi tjín, nga ji tsibindiì ngajmii, nanguí ko ndáchikon, ngats'iì tsojmì xi tjín isò'nde.

25 Nga ko Inimá Tsjee-lè kinikjiín tso'ba chí'nda-lè David xi xítä jchíngá kjiin-najen nga k'oä kisi:

¿Mé-ne nga mats'en-ne xítä isò'nde?

Ko jñà xítä naxandá, ¿mé-ne kjoä ts'en joóya-ne xi kondrä ts'e Nainá?

26 Kjòxkóya xítaxá ítjòn xi tjín isò'nde;

kisijngoo yijo-lä jñà xítä xi tjín-lä kjotíxoma

nga kondrä kii-lä Nainá ko Cristo, [xítä xi xó kisikasén-ne Nainá].

27 K'ixií kjoä, jé Herodes ko Poncio Pilato, ko xi taxkí xítä xi mitsä xítä judío, ko ngats'iì xítä naxandá Israel, kisijngoo yijo-lä i naxandá jé, nga kondrä kii-lä Ki'ndí-lè Jesús xi xítä tsjee xi ngajj xó ji kichjajàiin-ne nga kinikasín nga jé xi Cristo.

28 Jñà xítä koi, k'oqá s'ín kis'iin yije koni s'ín tjíndaà-lè nga tísä tats'en-lä kjoä nga k'oas'in koma.

29 Na'én, j'ndej, chítséjen-lä xítä koi nga mején-lä beètoòn-najen; tíchjat'aà-najen nga mikiì kiskón-jen nga ma kinókjoaya-jen 'én-lè xi chí'nda-lè 'mì-najen.

30 Takoí nga'ñó xi tjíya ndsejjí nga kàtandaà-ne xítä xi xk'én; it'aà ts'e Chí'nda Tsjee-lè Jesús, t'jin kjoxkón xi okó kjoaqjeya-lä Nainá.

31 K'ę nga jye kíuchjat'aà-lä Nainá, ts'a ch'ón ya j'nde ñánda títsajna. Ngats'iì xítä xi ya títsajna kis'ejín inimá-lä Inimá Tsjee-lä Nainá; mì tì kii kitsakjòn-ne nga kíuchjaya 'én-lä Nainá.

Kó kis'iin jñà xítä-lä Cristo nga njingoò xi kisichjat'aà-lä tsojmì xi mochjeén-la

32 Ngats'iì xítä xi jye kókjeínlä, ngásòn ngáya tjín inimá-lä ko kjohtísjéen-lä; ngats'iì tsojmì xi tjín-lä nga jngoo ijngoo, ts'e yije-né kóhotjín. Nijngoò xi kitsò: "Tsojmì xi tjín-nä, tà ts'an, tajngoo-ná."

33 Jñà xítä xi tsibíxáya-lä Jesús 'ñó tse nga'ñó kis'e-lä nga isä ndaà tsibénojmí nga jye jaáya-lä Na'én-ná Jesucristo it'aà ts'e kjoabiyyaà. Ngats'iì jñà xítä koi, Nainá 'ñó ndaà kisichikon-t'in.

34 K'oqá s'ín komá-ne nga njingoò xítä kisichjat'aà-lä tsojmì xi mochjeén-la. Jñà xítä xíkjín xi tjín-lä nanguí ko jñà xi tjín-lä ni'ya, otíjna. Ilkoàn f'iikö yije ton-lä tsojmì xi otíjna.

35 Síngatsja jñà xítä xi tsibíxáya-lä Jesús; ilkoàn síka'bí-lä xíkjín nga jngoo ijngoo mé xi chijat'aà-lä.

36 Ya tijnjaiin jngoo xítä levita xi José 'mì. Yaá j'nde-lä naxandá Chipre. Jñà xítä xi tsibíxáya-lä Jesús, tsibít'aàsòn 'ín-lä: Bernabé kitsò-lä. ('Ín jé, tsòyaá-ne: xítä xi síjehikon-ná.)

37 Xítä jé, kijna jngoo 'nde-lä nanguí; tsatíjna; j'iikö ton-lä; kisìngatsja jñà xítä xi tsibíxáya-lä Jesús.

¹ T̄anga ijngōò x̄it̄a x̄in xi 'mì Ananías k̄o ch̄ojón-l̄a Safira, t̄ikoä tsatíjna jngōò 'nde nangui-l̄a.

² X̄it̄a j̄e tsajoóya-ne k̄o ch̄ojón-l̄a, tsibí'ma chiba t̄on chjí-l̄a nangui. Tà chiba j̄ílk̄o nga kisíngatsja jñà x̄it̄a xi tsibíxáya-l̄a Jesús.

³ Jè Pedro kitsò:

—Jí Ananías, ¿mé-ne kòbiù'nde-ne nga x̄it̄a nejí kòfahas'en-jíùn injimá-lè nga mejèn-lè kachonachan-l̄a Injimá Tsjee-l̄a Nainá nga kòbl'ma chiba t̄on chjí-l̄a nangui?

⁴ ¿A mitsà tsiji nangui? K'ë nga jye kòhotijni, ¿a mitsà tsiji t̄on? ¿Mé-ne k'oas'ín kànìktsjeèn-ne ijíùn injimá-lè? Mitsà t̄axkj̄i x̄it̄a mejèn-lè kachonachan-l̄a, jè sobâ Nainá.

⁵ Jè Ananías, k'ë nga kii'nchré 'én koi, kiskaàjndoòt'aà nangui, k'en. Ngats'iì x̄it̄a xi kis'ejíùn-l̄a kjoä xi komà, ndaà jchán kitsakjòn.

⁶ K'ë j̄í i'nga x̄iti x̄in xi kisikájté nikje yijo-l̄a Ananías; tsachrje ni'ya, nga kii kihijiùn.

⁷ Tjíñ-l̄a tsà jàñ hora nga j̄íù Safira ch̄ojón-l̄a Ananías; mìkiù tijíùn-l̄a mé kjoä xi komà.

⁸ Pedro kiskònanguï-l̄a kitsò-l̄a:

—¿A k'oqá tjín kòhotijna-nò nangui-nò koni tjín bixón?

Jè ch̄joón kitsò:

—Jon, k'oqá tjín kòhotijna-najen.

⁹ Jè Pedro kitsò-l̄a:

—¿Mé-ne k'oas'ín kàchibàya-nò? ¿A k'oqá s'ín kànìktsjeèn nga ma chónachan-l̄a jè Injimá Tsjee-l̄a Nainá? Chítsején-l̄a jñà x̄iti xi nchajto xotjoä ni'ya. Jñà kofí kihijiùn x̄in-lè; t̄ikoá ngají, jñà kjílk̄o-lè.

¹⁰ Ch̄joón jè, n̄itoón kiskaàjndoòt'aà nangui ya ñánda síjna Pedro; k'en. K'ë nga jahas'en ni'ya jñà x̄iti x̄in, kijtseè nga jye k'en; tsachrje ni'ya; kii kihijiùn-t'aà-là x̄in-la.

¹¹ Ngats'iì x̄it̄a naxandá-l̄a Cristo k̄o ngats'iì x̄it̄a xi kii'nchré kjoä koi, ndaà jchán kitsakjòn.

Kjoxkón ndaà xi kis'iùn jñà x̄it̄a xi tsibíxáya-l̄a Jesús

¹² Jñà x̄it̄a xi tsibíxáya-l̄a Jesús, kjìn kjoxkón xi okó kjoajeya-l̄a Nainá kis'iùn nga nguixkon x̄it̄a naxandá. Ngats'iì x̄it̄a-l̄a Cristo, yaá bixoña kjit'aà ya ingo ítjòn ya nguitjoä-là xi 'mì Salomón.

¹³ Jñà x̄it̄a xi mìkiù mokjeiín-l̄a it'aà ts'e Cristo, njingòò kjò'ñóhikon nga ya kii't'aà-là jñà x̄it̄a-l̄a Cristo. T̄anga jñà x̄it̄a naxandá, 'ñó ndaà kijtseèxkón jñà x̄it̄a-l̄a Cristo.

¹⁴ T̄anga jñà x̄it̄a xi kòkjeiín-l̄a it'aà ts'e Cristo, íchjín íchjá, lsáá 'ñó kòkjìn-ya-lsá.

¹⁵ Jñà x̄ita tsachrje x̄ita xi xk'én ya iya ndiyá; kisikáyijòsòn nachan ko nijñaa mé-ne k'ë nga kjoä Pedro, nás'ín tà jé 'nguiéñ-l̄a skat'aà i'nga-là jñà x̄it̄a xk'én.

¹⁶ Tikoä kjìn x̄it̄a j̄íù ya Jerusalén xi inchrobà-ne naxandá xi kjiyijòt'aà chrañà-l̄a; j̄ílk̄o x̄it̄a xi xk'én k̄o jñà xi injimá ch'o-l̄a nejí nchibeètoòn; ngats'iì x̄it̄a koi kjöndaa yijeeé-ne.

Kjò'in xi tsatojiùn Pedro ko Juan

¹⁷ Jè no'miù ítjòn k̄o ngats'iì x̄it̄a xi ya báhijtako, jñà xi ya chja-ne it'aà ts'e x̄ita saduceo, kjòchjnikeé jñà x̄it̄a xi tsibíxáya-l̄a Jesús.

¹⁸ Kitsobà 'ñó; kiikö; kiskinis'en ndayá xi ts'e naxandá.

19 Tānga k'e nga jye kòjñò, jngòò àkjale-la Nainá ijchò kíx'a-la xotjoa ndayá. Tsachrje xita koi; kitsò-la:

20 —Tanguió, tīnchajtoò xotjoa ingo ítjòn. Tènójmí yije-la xita naxandá kóś'ín kitsajnakon xita it'aà ts'e Cristo.

21 K'e nga kii'nchré 'én koi, nga komà nchijòn, tajñòyaá kù ya ingo ítjòn, ikjoàñ tsibíts'ia nga tsakóya-la xita.

Tik'e-ne chixoña jè no'miù ítjòn, ngats'ii xita-la xi ya títsajnako. Kiichja-la ngats'ii xitaxá ko xita jchínga ts'e naxandá Israel; ikjoàñ kiskinikjaá jñà xita-la Cristo xi títsajna'ya ndayá.

22 Tānga k'e nga ijchò jñà policía, mìkiù kisakò-la jñà xita xi títsajna'ya ndayá; tà k'oaqá s'ín inchrobà-ne; kitsjaà okixiñ nga mì tì yá tjín-ne.

23 Kitsò:

—K'e nga kòbijchò-jen, ndaà tichjoàjto xotjoa-la ndayá. Jñà xita soldado xi síkinda, yaá nchajto xotjoa, tānga k'e nga kòbitjaás'en-jen mì tì yá xita tjín-ne iya ndayá.

24 K'e nga kii'nchré 'én koi, jè no'miù ítjòn ko no'miù xi i'nga ko jè xita sko-la policía xi síkinda ingo ítjòn, tà k'oaqá komà-la nga mìkiù machiya-la kóś'ín komá nga kjoehet'aà kjoaq koi.

25 Tik'e-ne j'íi jngòò xita xi j'íi kénójmí, kitsò:

—Jñà xita xi kichinìs'en ndayá ngojña, yaá títsajna ingo ítjòn nga nchihokóya-la xita naxandá.

26 Ké kii jè xita sko-la policía xi síkinda ingo, kjihijtako jñà policía xi i'nga nga kílkjaá Pedro ko Juan. Tà kijondaá inchrobàko. Jñà tsakjón-la xita naxandá tsà ndajó kóji'nè nga sijk'en.

27 K'e nga j'íiko, chinchá osen ñanda nchijooya-ne. Jè no'miù ítjòn kitsò-la:

28 —¿A mìtsà k'oaqs'ín ki'mì-nòjen nga jngòò k'a mì tì k'oaqá tsò-ne 'én xi kokóya it'aà ts'e Jesús? Indeji, kóhokji Jerusalén, jyeé titsachinìsòn yije kjotixoma-nò; tíkoqá mejèn-nò ngajen chiní'nè-nájén nga k'en xita xi 'mì Jesús.

29 Jè Pedro ko xita xi i'nga xi tañña tsibixáya-la Cristo kitsò:

—Isáá 'ñó mochjeén nga jè Nainá sìkitasòn-lajen mì k'oaqá-ne koni xi taxki xita.

30 Jè xi Nainá tsò-la xita jchínga-ná kisikjaáya-la Jesús it'aà ts'e kjoabiyaà, tijé-ne Jesús xi jñò kinik'eén nga tsakat'aà krò.

31 Nainá, 'ñó jeya kisikjnat'aà chrja kixi-la. Xitaxá ítjòn kisikjna. Tíkoqá jè kisikjna nga jè kochrrekàjìin-ná kjo'in. K'oaqá s'ín kis'iin Nainá, mé-ne nga jñà xi naxandá Israel 'mì-ná sìkájnoá jé-ná; mì tì jé kinchátsji-ná nga sijkchàat'aà-ná Nainá jé xi tjín-ná.

32 K'oaqá s'ín bénójmí-nòjen kjoaq koi xi xkoòn k*i*y-a-najen. Tíkoqá bénójmí kixi-né jè Inima Tsjee-la Nainá xi jye kitjóe-la jñà xita xi sìkitasòn-la Nainá.

33 K'e nga kii'nchré 'én koi, 'ñó jchán kòjti-la; skanda mejèn-la sijk'en.

34 Ya tijnajiùn jngòò xita fariseo xi tíkoqá xá tjín-la xi 'mì Gamaliel, jè xi okóya kjotixoma. Ngats'ii jñà xita naxandá 'ñó ndaà beèxkón xita jè. Ké tsasína-kixi-jíin-la ngats'ii jñà xita xi tjín-la xá; kitsjaà okixiñ nga kàtitjo jngòò tjò ni'ya jñà xita xi tsibixáya-la Jesús.

35 Jè Gamaliel kitsò-la xitaxá xíkjín:

—Jñò ngats'ioò xi xita xinguiá Israel 'mì-ná, ndaà tíkotsjeèn mé kjoaq xi sikoo jñà xita koi.

³⁶ Tíkítsjeèn jñà nachrjein xi jye tsato, tsibìjnaá jngòò xítä xi kí'mì Teudas. K'oqá kitsò nga xítä ítjòn-né. Komà-lä tsà ñijòn sìndø xítä xi kiüt'aà-lä. Tanga k'ë nga kisik'en xítä, ngats'iì xítä xi kiüt'aà-lä, kitsjohoba-né. Tà yaá jyehet'aà kjoa.

³⁷ K'ë nga komà ıskan, jè nachrjein nga kòxkëya xítä, tsatsejèn ïjngòò xítä xi 'mì Judas xi xítä Galilea. Tíkoqá kjìn xítä naxandá kiüt'aà-lä. Tanga k'ë nga kinik'en xítä jè, tíkoqá ngats'iì xítä xi ya kiüt'aà-lä, kitsjohoba yije-né.

³⁸ I'ndeí k'oqá ma-ne koxan-nò, tà tijkjehet'aà kjoa. Tjiù'nde-là xítä koi nga kàtjì-ne. Tsà tà xá ts'e xítäxi nchis'ín kjoqhet'aà-né.

³⁹ Tanga tsà xá ts'e Nainá-né xi nchis'ín, mìkiù kichikjoa-nò nga jñò kixkàn-kö; tijkindaa yijo-nò tsà koi nachrjein-lä, tsà xá-lä Nainá titsabixkàn-koo.

⁴⁰ Ngats'iì xítä xi títsajna junta, kòkjeiín-lä koni s'ín kitsò Gamaliel. K'ëé kiuchja ïjngòò k'a-lä jñà xítä xi tsibíxáya-lä Jesús. Íkjoàn tsajá-lä. Ñó tsibínè-lä nga mì t'k'oqá s'ín kichjaya-ne it'aà ts'e Jesús. Íkjoàn kisikitsajnandeíj-ne.

⁴¹ Jñà xítä xi tsibíxáya-lä Jesús, 'ñó tsja tjín-lä k'ë nga itjo-ne ni'ya nga jè Nainá kitsjaà'nde nga kitjoe-lä kqondaà nga kisikjeiín kjo'in xi kjoa ts'e Jesús.

⁴² Jñà xítä koi, mìkiù jyò tsibítsajna. Nachrjein inchijòn tsakóya tikoá kiuchjaya 'én ndaà-lä Nainá ya ingo ítjòn kó xi kj'ejí ni'ya nga jè Jesús xi Cristo [jè xi xó kisikasén-ne Nainá].

6

K'ë nga itoò xítä kitjaàjiùn xi kisichját'aà

¹ Jñà nachrjein koi, k'ë nga jye 'ñó tímakjìn-ya xítä xi kota'yàt'aà-lä Cristo, jñà xítä xi chja 'én griego tsibíts'iä nga tsohojét'in jñà xítä xi chja 'én hebreo, nga jñà íchjín ka'ân xi ts'e xítä griego mì ngásón tí'bìl-lä tsojmì xi kine koni jñà íchjín ka'ân xi ts'e xítä hebreo.

² Jñà xítä xi tejò ma-ne xi tsibíxáya-lä Jesús, tsibíxkóya ngats'iì xítä xi kota'yàt'aà-lä Cristo, kitsò:

—Mì-la kii ndaà tjín nga sìkjna-jen xá-lä Nainá nga mì t'k' kìnókjoaya-najen 'én-lä Nainá, nga nguì ta koi xá s'en-jen nga xítä imá sìkjèn-jen.

³ Ndsé, chjaájñò itoò xítä x'in xi 'yaà nga ndaà nchisíjhá yijo-lä, tikoá ndaà tjiùn inimá-lä Inimá Tsjeè-lä Nainá, xítä xi ndaà kjohtsjeèn tjín-lä mé-ne jñà kongqatsja xá koi.

⁴ Ngajen, kjit'aà nachrjein kinókjoat'aà-lajen Nainá; tikoá kokóya-jen 'én-lä Nainá.

⁵ Jñà 'én koi, ndaà kisaseèn yije-lä ngats'iì xítä. K'ëé jaàjiùn Esteban, jngòò xítä x'in xi ndaà mokjeiín-lä it'aà ts'e Nainá, tikoá ndaà tjiùn inimá-lä jè Inimá Tsjeè-lä Nainá. Tikoá kitjaàjiùn Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás, jngòò xítä Antioquía xi jahatjìya-lä nga xítä judío komà.

⁶ Jñà xítä xi itoò ma-ne chinchá osen nga nguixkon xítä xi tsibíxáya-lä Jesús. Ko jñà xítä xi tsibíxáya-lä Jesús kiichjatjì it'aà ts'e Nainá, ikjoàn tsohósòn-lä tsja nga kjòngqatsja xá.

⁷ Isáá 'ñó tsabísòn-isáá 'én-lä Nainá. Ya naxandá Jerusalén saá 'ñó saá 'ñó makjìn-ya xítä xi kota'yàt'aà-lä Cristo. Skanda jñà no'miù, tikoqá jyeé kjìn ma-ne xi mokjeiín-lä it'aà ts'e Cristo.

K'ë nga kindobà'ñó Esteban

8 Jè Esteban, 'ñó ndaà kis'e-là nga'ñó kó kjøndaà xi jt'aà ts'e Nainá. K'oqá komà-ne nga kjìn kjøxkón xi okó kjoajeya-là Nainá kis'iìn ya ijìùn naxandá.

9 Tjín i'nga xítà xi ya chjá-ne ni'ya jingo sinagoga ñanda maxkóya xítà judío xi jye títsajnandeí-ne, kó xítà Cirene, xítà Alejandría, xítà Cilicia kó xi ján i'nde-la Asia; tsibíts'ia nga tsakátikjo kó Esteban.

10 Tanga xítà koi, mìkùi kisikjine, nga jè Esteban, kó kjohítsjeèn-là Iníma Tsjee-là Nainá kiichja.

11 K'ee tsohótji xítà xi tsibíchjí-là nga kitsjaàt'in 'én ndiso; kitsò:
—Kina'yà-lajen Esteban nga chjajno-là Moisés kó Nainá.

12 K'oqá s'ín komà-ne nga kójti-là jñà xítà naxandá kó xítà jchíngá kó xítà xi okóya kjotíxoma-là Nainá xi kiskii Moisés. Kitsobà'ñó Esteban, kílkó ñanda títsajna xítaxá ítjòn xi joóya-ne kjotíxoma.

13 Ijchòkó xítà ndiso xi kitsjaàt'in 'én, kitsò:

—Xita jè, mìkùi jyò bijna, kjit'aà nachrjein chjajno-là jè Ingo Tsjee-là Nainá kó kjotíxoma xi kiskii Moisés.

14 Jyeé kina'yà-lajen nga tsò nga jè Jesús xi Nazaret ts'e, siìkixòña Ingo-là Nainá tikoà siìkjatjilya-là kjotíxoma xi 'né koni s'ín tsakóya-ná Moisés.

15 Ngats'ii xítaxá xi ya títsajna, k'e nga kiskoò'an Esteban, k'oqá s'ín kijtseè jisén-là koni kji jisén-là àkjale.

7

'Én xi kíuchjá Esteban nga tsasikòyijo-là

1 Jè xítà sko-là no'mìi kiskònangu-là Esteban kitsò-là:

—¿A kixíi kjoà nga k'oqá tjín jé xi ónè-lè xítà?

2 Jè Esteban kitsò:

—'Ndsè, kó xi xítà jchíngá 'mì-nò, tjiná'yá-ná: Jè Nainá, xi 'ñó jeya tijna, yaá ijchòkon ñanda tijna xítà jchíngá-ná Abraham k'e nga tákó ya tijna Mesopotamia, k'e nga tijk'ee bijchó kijna ján naxandá Harán. Kó jè Abraham kijtseè tsején-né kó kji Nainá.

3 K'ee kíuchjá Nainá, kitsò-là: "Titjojìùn nangui-lè; tìkítsajnei xítà xingui; t'in kijni ya nangui ñanda 'an kokoò-lè."

4 Jè Abraham, itjokàjìùn nangui-là xita Caldea; ján kíi kíjna nangui Harán. K'e nga k'en na'èn-là, Nainá j'íiko j'inde jè ñanda títsajnaá j'ndeji.

5 Nainá, njimé j'nde kitsjaà kjotjò-là; ni tsà tà itsé ñanda kosìjnasòn jingoò ndsoko. Tanga k'oqá s'ín kitsjaà-là tso'ba nga kitsò-là nga ts'eé kóma kó ts'eé xítà tje-là nítà mé nachrjein-ne. Nachrjein koi, k'ee ixtií tjín-là jè Abraham.

6 Nainá k'oqá s'ín kitsò-isà-là: "Jñà tje-lè, xítà chí'ndaá kóma; ñijòn sìndö nó xin naxandá siìjhá yijo-là nga siìkjeliín kjo'in."

7 Nainá kitsò: "Aán tsjaà-là kjo'in jè naxandá ñanda chí'nda kítsajna; k'e nga kóma iskan, kitjokàjìùn-né nangui jè. Kjinchorbà ijngoò k'a-ne ijndé, kó jíi j'nde jè, skoexkón-na."

8 Nainá jingoò kjoà tsibíndaàjìùn-kó Abraham nga sít'aà chíba-la yijo-là xítà kjoà ts'e circuncisión. Abraham, kis'e jingoò-là kí'ndí xi Isaac kí'mì; k'e nga ijchò jìùn nachrjein nga kits'iìn, tsibít'aà chíba-là. Isaac kis'e-là kí'ndí xi 'mì Jacob; k'oqá tís'ín kisikò. Jacob, kis'e-là ixti xi tejò ma-ne tje-là xítà jchíngá-là naxandá Israel. K'oqá tís'ín tsibít'aà chíba-là.

9 Jñà ixti-là Jacob, xi xítà jchíngá-ná, kjoxítakòn-keè jè 'ndse xi 'mì José; ikjoàn tsatíjna nga kílkó xítà xi tsatse ján nangui Egipto. Tanga Nainá kisikinda José.

10 Nainá kisichját'aà-lə n̄ita mé kjoaq xi kis'e-lə José. Kitsjaà-lə kjohítsjeèn, kitsjaà-lə kjondaà nguixkōn faraón xi x̄itaxá ítjón tijna ján n̄axandá Egipio. Jè Faraón kisikjna José nga jè tsatíxoma-lə n̄axandá Egipio, t̄ikoaq jè tsatíxoma ni'ya-lə faraón.

11 Jñà nachrjein koi j'ii kjinchrá kóhokji nangui Egipio ko j'nde Canaán; tseé kjo'in kis'e-lə x̄ita; jñà x̄ita jchíng-a-ná tsjìn tsojmì xi kine.

12 K'è nga kii'nchré Jacob nga tjin tsojmì xi ma chine ján Egipio kisikasén nga kükjaá ítjón tsojmì ixti-lə jñà xi x̄ita jchíng-a-ná.

13 Xi komà jò k'a nga kükjaá tsojmì, José tsakó-lə yijo-lə xíkjín nga 'ndse ma-ne. Faraón k'oqá s'in komà-ne kijtseèxon, ñanda nchrobát'aà-ne tje-lə José.

14 José kiskinjká Jacob xi n̄a'èn-lə ma nga kijtjingui-lə ján Egipio. Ngats'iì x̄ita xíkjín, ján kaàn ko chr'ooñ ma-ne.

15 Koqá s'in komà-ne nga kii Jacob ján Egipio; yaá k'en; t̄ikoqá yaá k'en ngats'iì ixti-lə jñà xi x̄ita jchíng-a-ná.

16 Xi komà ijskan, kükq nindaa-lə Jacob ko ts'e ti-lə nga kii kíhijiñ jngoo ngajo itsjó ján Siquem; j'nde ñanda tsatse Abraham xi tsatíjna ixti-lə Hamor.

17 K'è nga jye kjochrañà nachrjein nga kítasòn 'én koni s'in kitsjaà tso'ba Nainá koni s'in tsajóokjò Abraham, jè n̄axandá Israel, 'ñó kòkjìn-ya jñà x̄ita-lə ján Egipio.

18 Ijchò nachrjein nga ijngoo x̄ita kisakò xi x̄ita sko-lə tsibijna ján Egipio; tanga x̄ita jè, mikiù beéxon José.

19 X̄itaxá ítjón jè, tsibits'ià nga kiskoònachan-lə x̄ita jchíng-a-ná nga kijtseètoón; kis'iin-lə kjo'ñó nga kitsjeiñ takòn ngats'iì ndí ixti-lə mé-ne nga kàtiyaà yije-ne nga kàtachija tje-ne.

20 Tijñà-ne nachrjein koi, kits'iin Moisés. Ki'ndí jè, 'ñó ndaà kji jsén-lə. Jàn sá kisikjna'ma ni'ya-lə x̄ita jchíng-a-lə.

21 K'è nga ijchò síkjna jjün nandá, jè tsoti-lə faraón kiskoétjò, kisijchá koni tsà kí'ndí ts'e.

22 Jè Moisés kiskoòta'yà ngats'iì kjoachjine xi tjin Egipio. 'Ñó ndaà kjohítsjeèn xi kis'e-lə, ndaà kükjá t̄ikoq ndaà kis'iin.

23 Moisés, k'è nga jye tjin-lə ichán nó k'oqá s'in ts'i'beé-lə ikon nga mejèn kükón x̄ita n̄axandá Israel xíkjín.

24 Moisés, k'è nga kijtseè nga ch'o tñíkò jngoo x̄ita Israel xíkjín, tsasikò nga kisik'en x̄ita Egipio mé-ne nga kójndà-ne.

25 Moisés, k'oqá s'in tísíktsjeèn, maá-lə tsà tímachiyaá-lə jñà x̄ita Israel xíkjín nga jè Moisés sìlkjeén Nainá nga sìlktsaqnandejjí; tanga jñà x̄ita Israel mikiù kjochiya-la.

26 K'è nga komà inchijón, Moisés kijtseè jò x̄ita Israel xi nchikjaán-kjoò, mejèn-lə kotekjáya-lə, kitsò-lə: "Jñò xi 'ndsè chiba, ¿mé-ne bixkàn-ko-nò xinguigo?"

27 Jè x̄ita xi tísíktsjeèn, k'ee kii jahjtjen Moisés, kitsò-lə: "¿Yá xi x̄itaxá kàsíkjna-lè kó xi ixtkàlè kàtsò-lè xi ixt'aà tsajen?

28 ¿A t̄ikoqá mejèn-lè nga sìlk'en-ná koni s'in kinik'in ngojñà jè x̄ita Egipio?"

29 Moisés, k'è nga kii'nchré 'én koi, tsanga-né; ján kii kíjna i'nde ñanda 'mì Madián. K'oqá s'in tsibijna koni jngoo x̄ita xi kíjñiñ j'nde-lə; jò ixti kis'e-lə.

30 'K'ę nga jye ijchò ichán nó nga tijna Madián, Moisés, tsatsejèn jngòò-lą àkjalę-lą Nainá xi ya sijnajìln ni'ín ñánda titi jngòò yá na'yá ya chrañat'aà-lą nindoó Sinaí, ya j'nde it'aà xìn ñánda nanguí kixì choòn.

31 Moisés, k'ę nga tíkotsejèn-lą jè yá na'yá xi titi, tà kjòxkón-lą koni s'ín tíma; k'ę nga isà chrañat'aà kii kasijna nga isà ndaa skoë, kii'nchré jtä-lą Nainá nga kíchjä-lą, kitsò:

32 "An-ná xi Nainá tsò-na xítä jchíngä-lè, Nainá tsò-na Abraham, ko Isaac, ko Jacob." Tanga jè Moisés tà tsatsé-né nga 'ñó kitsakjòn, mikiù kitsò-ikon nga kiskoótsejèn-lą.

33 Jè Nainá kitsò-lą Moisés: "Chjäàxìn xojté xi titsjayi; jè j'nde ñánda tisijnasoin, j'nde tsjeè-né.

34 Ndaà tibe kjö'in xi nchisíkjeiñ xítä-na xi títsajna Egipto. Jyeé ki'nchrè-lą nga nchihojét'aà-na; koií xá kòbitjoen-na nga siikitsajnandiäá. Koií xá tichjä-lè, nchroboí, jáñ siikasén-lè Egipto."

35 Jñà xítä Israel nás'ín tsachrjekàjiñ xítä Israel jáñ naxandá Egipto. Nainá kisikjeén Moisés nga 'ñó kjìn kjoxkón kis'iín kóhokji Egipto, ko ya Ndáchikon Inì, kóhokji ñánda nanguí kixì choòn nga ichán nó chinchimaya ndiyá.

36 Jé Moisés xi tsachrjekàjiñ xítä Israel: "Nainá kochrjekàjiñ jngòò xi ti xítä xinguigo-nò, jè xi kíchjä ngajo-lą Nainá koni 'an."

38 Tikoáá tijè-ne Moisés xi tsibijnakö xítä naxandá Israel ya ñánda nanguí kixì choòn, jè xi tsohókø àkjalę ya nindoó Sinaí, jè xi tsajmeiikö xítä jchíngä-ná nga kisikatoya-lą 'én xi kitsjaà-lą àkjalę; tikoáá tijè-ne xi kitjoé-lą 'én-lą Nainá xi síkíjnakon-ná mé-ne komà kisikatoya-ná jñà 'én.

39 Tanga jñà xítä jchíngä-ná, tsachrjengui 'én xi kitsjaà Moisés, mikiù kisikitasòn. K'oqáá s'ín kisikitsjeèn ijjìln imimä-lą, mejèn kii ijngòò k'a-ne jáñ Egipto.

40 Kitsò-lą jè Aarón: "Tindaà i'nga-ná nainá xi kjíkø-ná. Jè Moisés xi tsachrjekàjiñ-ná jáñ nanguí Egipto, mikiù 'yaá mé xi komà-lą."

41 K'ee tsibindaà jngòò xkósòn xi nainá kitsò-lą xi isén-lą nchräja ki'ndí kji; kisik'en cho kjotjò xi kitsjaà-lą jè nchräja nga kijtseèxkón, ikjoàn tsibijna jngòò-lą s'eí xi it'aà ts'e xkósòn xi tijñà tsibindaà-ne.

42 Koií kjoa-lą tsasit'aàxìn Nainá it'aà ts'e xítä Israel. Kitsjaà'nde-lą nga kijtseèxkón yiye ni'ño xi tjín ngajmii. K'oqáá s'ín tichjä jè xojon xi kiskiù jñà xítä xi kíchjä ngajo-lą Nainá nga tsò:

Jñò xi xítä naxandá Israel tsajòn,
k'ę nga ichán nó tsitjaàyàa ndiyá ya ñánda nanguí kixì choòn,
ko kinik'eèn cho nga mejèn-nó kits'ìì kjotjò-ná,
mitsà 'an kiyaxkón-ná.

43 Majin, ta saá kichijeeèn ni'ya nikje-lą Moloc,

ko ni'ño ts'e Renfán xi nainá 'mì-là;

jñà isén xi üjjítò tsibindaà-nò nga kiyaxkón.

Koií kjoa-lą nga kochrjekàjiñ-nó j'nde tsajòn.

Ján siikasén-nó ñánda nga isà kjíiñ-lą Babilonía.

44 'Ya ñánda nanguí kixì choòn, jñà xítä jchíngä-ná kis'e-lą Ni'ya Tsjeè xi nikje ñánda kjiyijöya kjotjoxoma-lą Nainá. K'oqáá s'ín kisindaà koni s'ín

tsatíxoma-lə Nainá jè Moisés k'ę nga kitsò-lə nga kàtíndaà jngoo ni'ya koni kji isén-lə ni'ya xi jye jè tsakó-lə.

45 Ni'ya tsjeeè jè xi nikje, jñà xítə jchíng-a-ná kjòngatsja; jñà xítə Israel xi tjiko Josué, j'ílkə ni'ya jè, k'ę nga jahas'en nanguí ijndé ñánda Nainá kitsjaà-lə kó tsachrjekajiñ nanguí-lə jñà xítə naxandá xi k'ejí. Ni'ya jè, yaá kisijna skanda nachrjein ts'e xítaxá ítjòn xi David ki'mì.

46 Nainá, ñó ndaà kisaseèn takòn David. Ko jè David mejèn-lə kojíndaà jngoo-lə ni'ya ñánda jeya kíjna Nainá xi beeñkón jñà xítə tje-lə Jacob.

47 Tanga jè xítaxá ítjòn xi ki'mì Salomón, jè xi tsibíndaà jngoo-lə ni'ya Nainá.

48 Nainá xi 'ñó'nga tijna, mitsà ya tijna ni'ya xi xítə bínndaà. Jè xítə xi kiçhja ngajo-lə Nainá kitsò:

49 Jè ngajmii, jè íxile-nə ñánda otíixoma;

jè isó'nde, k'oqá ngaya-lə koni jngoo ískon ñánda nchasòn ndsokoaa.

¿A komáá-nò nga kíndaà jngoo-ná ni'ya ñánda siikjáya? tsò Na'èn-ná.

50 ¿A mitsà 'an sobà xi tsibindaà yije tsojmì koi?

51 Jè Esteban kitsò-isa-lə:

—Jñò, kjit'aà nachrjein, 'ñó tájaàjiñ tjín iníma-nò, ko mìkiù ndaà na'yà koni s'in jñà xi mitsà xítə-lə Nainá. Kjit'aà nachrjein kondrà onguí-lə Iníma Tsjee-lə Nainá koni kis'lìn jñà xítə jchíng-a-nò.

52 Nijngoo xítə xi kiçhja ngajo-lə Nainá xi mì kondrà kii-lə; kisik'en jñà xítə xi j'í kenojmí it'aà ts'e jè xítə kixi xi tjínè-lə nga kjoí. I'ndei, nga jye j'í jè xítə kixi, yaá kiníngatsja jñà xítaxá nga kisik'en.

53 Jñò, nás'in jt'aà ts'e àkjalé-lə Nainá kitjoé-nò kjoútíxoma, tanga mìkiù níkitasòn.

K'ę nga k'en Esteban

54 K'ę nga kii'nchré 'én xi kiçhja Esteban, 'ñó jti komà-lə jjíñ iníma-lə, chiba-lə kinenè ñí'ñó xi kondrà ts'e Esteban.

55 Jè Esteban, 'ñó ndaà tijíñ iníma-lə Iníma Tsjee-lə Nainá. Kiskoótsejèn ngajmii; kijtseè kjoajeya-lə Nainá nga Jesús ya síjnat'aà chrja kixi-lə Nainá.

56 Kitsò Esteban:

—Tibe-ná ngajmii nga tix'á; jè xi Ki'ndí-lə Xítə tsò-lə yijo-lə yaá síjnat'aà chrja kixi-lə Nainá.

57 Ngats'iì xítə koi, tsibíchjoàjto líká-lə; ikjoàn 'ñó kiskindàya; jngoo k'a kii kóhotjín nga jahatjen Esteban;

58 tsachrjekajiñ naxandá; ko jñà xítə ndiso xi kitsját'in 'én xi kondrà kii-lə Esteban, yaá tsibítsajnanguí ndsoko jñà nikje-lə ñánda síjna jngoo xítə ixti xi 'mì Saulo mé-ne nga komà tsibíñé-ne ndajø nga kisik'en.

59 K'ę nga tísinè ndajø, Esteban tichjat'aà-lə Nainá, kitsò:

—Na'èn Jesús, chjoétjoi iníma-na.

60 Esteban tsasijna-xkó'ncchi, ikjoàn 'ñó kiçhja kitsò:

—¡Na'èn, kí kindaá 'ní jé-lə xítə koi!

K'ę nga jye okitsò, k'en.

8

1 Jè Saulo, nga ya síjna tikoqá kisijngoo ikon nga kinik'en Esteban.

Mé kjoaq-ne nga jè Saulo kitsobà'ñó xítə-la Cristo

Kjòts'ia-ne nàchrjein jè nga 'ñó kiütjingui kondrà-là xítà ngats'iù xítà nàxàndá-là Cristo ján Jerusalén. Kóhotjín xítà-là Cristo kitsjohoba kóhokji nanguí Judea kó Samaria. Tà jñà tsiningui-ne xítà xi tsibíxaya-là Jesú.

² Tjín i'nga xítà xi beéxkón Nainá, jñà tsibíhijiin Esteban. 'Nó kiskindàyakeè.

³ Tàngà jè Saulo, 'ñó kiütjingui kondrà-là xítà nàxàndá-là Cristo. Xkì xi ján ni'ya jahas'en nga kjo'ñó ochrje íchjín kó íchjá, ikjoàn kinís'en ndayá.

Mé xi komà ya nanguí Samaria k'e nga kiichjaya 'én-là Nainá jè Felipe

⁴ Jñà xítà xi kitsjohoba, xkì xi ján kii nga kisika'bí 'én ndaà-là Nainá xi kjoà ts'e Cristo.

⁵ Jè Felipe, k'e nga ijchò nàxàndá Samaria, yaá tsibénojmí it'aà ts'e Cristo [xita xi xó kisikasén-ne Nainá].

⁶ Jñà xítà Samaria nga kjìn ma, k'e nga kii'nchré tikoà kijtseè jñà kjoxkón ndaà xi kis'ìn Felipe, kóhotjín, isáa ndaà kii'nchré-isá koni s'in tsibénojmíya-là.

⁷ Kjìn xítà xi inimá ch'o-là neijí tjiùn inimá-là kjònadaà-ne. Jñà inimá ch'o-là neijí, 'ñó kjindáya k'e nga bitjojùn inimá-là xítà. Tikoáa kjìn xítà imá kjònadaà-ne xi mìkiì ma síhiníyá yijo-là kó xi tsá'yá kjoà.

⁸ K'oáa ma-ne nga jñà xítà nàxàndá jè, 'ñó tsja kis'e-là.

⁹ Yaá Samaria tsibijna jngòò xítà xi Simón kí'mì. K'e nga sa ítjòn, maá-là bínndaà. Kjìn nó kiskoònachan-là xítà xi ya i'nde-là nga chincháxkón-là nga kitsò: "An 'ñó ndaà machiya-na."

¹⁰ Ngats'iù xítà jxti kó xítà jchíngá, ndaà kii'nchréñijon-là; kitsò:

—Jè xítà jè xi tse nga'ñó tjín-là it'aà ts'e Nainá.

¹¹ Koií kjoà-là nga ndaà kii'nchréñijon-là nga jye kò kjìn nó konachan-là nga bincháxkón-là nga 'ñó ndaà ma-là bínndaà.

¹² Jñà xítà, k'e nga kòkjeínlà 'én ndaà-là Nainá kó s'in otíxoma Nainá kó it'aà ts'e Jesucristo xi jè Felipe tibénojmí, tsibíts'ià nga komà bautizar íchjín íchjá.

¹³ Skanda tjiè-ne Simón tikoáa kòkjeínlà; ikjoàn komà bautizar. Nánda tsajmeeè Felipe, yaá tsajmeeíko Simón. Tà k'oáa ma-là nga tibeè kjoxkón ndaà xi tís'in Felipe kó kjoà xi okó kjoà jeya-là Nainá.

¹⁴ Jñà xítà xi tsibíxáya-là Jesú xi tit'sajna Jerusalén, k'e nga kii'nchré nga jñà xítà Samaria jyeé kòkjeínlà 'én-là Nainá, kisikasén jè Pedro kó Juan.

¹⁵ Jñà xítà koi, k'e nga jye ijchò Samaria, tsibíts'i'batjì jñà xítà xi jye kòkjeínlà mé-ne nga tjoé-là jè Inimá Tsjeè-là Nainá.

¹⁶ Nga jè nàchrjein jè, ni saá jngòò tjoé-là Inimá Tsjeè-là Nainá. Sà tà jè it'aà ts'e Na'èn-ná Jesú komà bautizar xítà koi.

¹⁷ Jè Pedro kó Juan, k'eeé tsohósòn-là tsja, ikjoàn kitjoé-là Inimá Tsjeè-là Nainá.

¹⁸ Jè Simón, k'e nga kijtseè nga jñà xítà xi tsibíxáya-là Jesú, ósòn-là tsja jñà xítà, nítqón tjoé-là Inimá Tsjeè-là Nainá, jè Simón tsibít'aà-là ton jñà xítà-là Cristo,

¹⁹ kitsò-là:

—An, tikoà tjiù-ná nga'ñó jè, mé-ne nítà yá xítà-ne xi kosòn-là ndsqa tikoà tjoé-là Inimá Tsjeè-là Nainá.

²⁰ Jè Pedro kitsò-là:

—¡Kàtiyaàkojí ton-lè! Ngaji, k'oáa s'in nítksjìin tsà maá bindaà-ná kjotjò xi tsjá Nainá.

²¹ Ngaji mìkiì tjí'nde-lè it'aà ts'e xá jè nga jè inimá-lè mì kixi tíjna nguixkon Nainá.

²² Tikájnoi jé-lè, nga ch'o tsò ya ijìùn iníma-lè, kì tì jé binchaàtsji-ne. Tijét'aà-là Nainá tsà koi nàchrjein-là sìljchàat'aà-lè jé-lè.

²³ Be-ná nga jè kjoaxítakòn xi tijìùn iníma-lè kò jè kjoach'o-lè mìkiù tsjá'nde-lè nga ndaa'ni.

²⁴ Jè Simón k'eé kitsò:

—Síjét'aà-nò, titsi'ba-là Nainá xi it'aà ts'an mé-ne nga mì k'oqas'ín komat'ian ngats'iì kjoaq xi k'oas'ín titsa'mì-ná.

²⁵ Jñà xítà xi tsibíxáya-là Jesús, k'e nga jye kitsjaà 'én it'aà ts'e Cristo tìkoá tsakóya 'én ndaa-là Nainá, kii ijngoo k'a-ne ján Jerusalén. K'e nga chinchimaya ndiyá, kjìn xítà naxàndá jtobá xi chjá-ne Samaria tsibénojmí-là 'én ndaa-là Nainá xi kjoaq ts'e Cristo.

Jè Felipe kò jngoo xítà Etiopía

²⁶ Xi jye komà, jngoo àkjale-là Nainá kiichjá-là Felipe, kitsò-là:

—Tisitjiin, t'in kixii ndiyá xi bitjokat'aà-ne Jerusalén, fijen bijchó skanda Gaza.

(Ndiyá jè, yaá fahato ya j'nde it'aà xìn ñánda nangu kixi choòn.)

²⁷ Felipe, tsasítjen, kii; ya jya ndiyá kisatiikjòo jngoo xítà x'in ts'e Etiopía xi 'ñó 'nga xá tjín-là xi jye kjòxkii-là nga mì tì íchjín sijs'in-ne; tesorero tjín-là ts'e chjoón sko-là Etiopía xi 'mì Candace. Jerusalén j'li-ne xítà jè nga kii ingo ñánda beéxkón Nainá.

²⁸ Xítà jè, k'e nga tinchrobá-ne nangui-là, tijnaya carreta-là; tibíxkejìùn xojon xi kiskii Isaías, xítà xi kiichjá ngajo-là Nainá.

²⁹ Jè Iníma Tsjeè-là Nainá kitsò-là Felipe:

—T'in tjingui-là carreta jè, tsjahijtakooj.

³⁰ Felipe nitoón kiütjingui-là, kii'nchré-là jè xítà nga tibíxkejìùn xojon xi kiskii Isaías, xítà xi kiichjá ngajo-là Nainá; ikjoàn kiskònanguilà kitsò-là:

—¿A fiyaá-lè kó s'in tichjá xojon xi tibíxkejìùn?

³¹ Jè xítà etiope kitsò:

—¿Kó s'in komà kjiya-na nga mì yá bénojmíya-na? K'eé tsibítsi'ba-là Felipe nga tsijin-jno carreta; yaá tsibijnayako.

³² Jè Xojon-là Nainá xi tibíxkejìùn ts'e Isaías tsò-né:

Kiilkò koni jngooorrè nga kii sílk'en; k'oqá ngaya-là koni jngooorrè k'indlì xi mìkiù kjindáya k'e nga tisijno-là, k'oqá s'in mìkiù kiichjá k'e nga tsatojìùn kjo'in.

³³ K'e nga tsachrjekàngui xítà, mì kixi kisindaàjìùn-là.

Nga mì yá xítà tje s'e-la, níyá xi sìlkítsjeèn, nga jè, kinik'en-né i jsò'nde.

³⁴ Jè xítà etiope kitsò-là Felipe:

—T'jiin kjondaà. Tènojmíya-ná yá-né xi k'oqas'ín titso-là jè Isaías; ¿a kj'ejí xítà-né, a xi tijé-ne yijo-là?

³⁵ Felipe tsibíts'iakg-ne jè xojon xi tibíxkejìùn xítà etiope; tsibénojmí yije-la it'aà ts'e 'én ndaa-là Nainá xi kjoaq ts'e Jesús.

³⁶ Koni s'in nchiflya ndiyá, ijchò jngoo j'nde ñánda tjín nandá, kitsò xítà etiope:

—I'nde jè, tjín nandá; ¿a mitsà ndaa s'e tsà s'iaàn bautizar yijo-na?

³⁷ Felipe kitsò-là:

—Tsà koó iníma-lè nga ndaa mokjeiín-lè komá-né.

Xítà jè kitsò:

—Mokjeiín-na nga Jesús, jè xi Cristo xi Ki'ndí-là Nainá.

38 Ko kitsjaà okixi nga tsasíjna carreta, ikjoàn tsitajen ingajò, jahas'en-jiùn nandá, jè Felipe kis'iìn bautizar.

39 K'è nga jye itjokàjìin-ne nandá, Felipe, tà nítogón kichijà; jè Inimà Tsjeè-la Nainá kiükò; mì tì kù kijtseèxkon-ne xíkjín; tanga jè xítà etiope, k'è nga tífi ya ndiyá, tsjaá jchán tjín-là.

40 Jè Felipe k'è nga kjöchiya-là jye ya tíjna naxàndá Azoto; xkì xi ján naxàndá tsibénojmí 'én ndaà-là Nainá xi kjoaq ts'e Cristo skanda k'è nga ijchò naxàndá xi 'mì Cesarea.

9

Kós'in komà k'è nga jè Saulo kòkjeiín-là it'aà ts'e Cristo

(Hechos 22:6-16; 26:12-18)

1 Saulo, xkì xi ján j'nde bincháxkón-là xítà xi kota'yàt'aà-là Cristo nga mejèn-là sìjk'en. K'oqá ma-ne nga kiükón jè no'miù itjòn,

2 nga kisijé-là xojon xi tjín-là nga'ñó xi k'oqà ts'e jñà ni'ya jingo sinagoga ján Damasco, mé-ne nga komà tsobà'ñó-ne xítà íchjín ko íchjá xi fit'aà-là jè ndiyá xítse-là Cristo; ikjoàn kjinchrobàko Jerusalén nga sìjkitsajna ndayá.

3 K'è nga nchiflyà ndiyá nga jye kjöchrañat'aà-là naxàndá Damasco, tà nítogón kjöchiseèn jngooò itjandiù-là jngooò ni'ín xi inchrobà-ne ngajmiù.

4 Jè Saulo kiskaajndoòt'aà nanguí, ikjoàn kii'nchré-là 'én xi kiüchjajìin isén xi kitsò:

—Saulo, Saulo, ¿mé-ne 'an tì'mítjingui kondrà-ná?

5 Saulo kitsò:

—¿Yá-né ngaji, Na'èn?

Jè xi tichjá kitsò:

—An-ná Jesúz xi tì'mítjingui kondrà-ná. Tijií tiyatoòn-ne yijo-lè, k'oqá ngaya-là koni tsà nchrája tsjón-là jè yá xi bínès'en-là nei-là.

6 Saulo, tsí tsatsé-né; tsí ndaà kitsakjòn; k'èé kitsò:

—Na'èn, ¿mé xi mejèn-lè nga 'an s'iaàn?

Jè Na'èn-ná kitsò-là:

—Tjisítjin, títjás'en-jiùn naxàndá; yaá s'enojmí-lè mé xi s'jin.

7 Jñà xítà xi tjiko Saulo, tà kisinchaà-né nga 'ñó kitsakjòn; kii'nchré-là jè xi tichjá tanga mìkiù kijtseèxkon yá xi tichjá.

8 Jè Saulo, tsasitjen-t'aà-ne nanguí, tanga k'è nga kiskíx'á xkòn mì tì kiü kjötsejèn-là. Tà jñà xítà xi tjiko kitsobàt'aà, kiükò ján Damasco.

9 Jàn nàchrjein tsibijna nga mì tì kii kotsejèn-là; njímé xi kiskine tjiko njímé xi kits'iì.

10 Ya naxàndá Damasco tíjna jngooò xítà xi kota'yàt'aà-là Cristo xi 'mì Ananías; Nainá kiüchjá-là nga tsatsejèn jngooò-là kjoaq koni tsà nijñá t'i'bìì-là, kitsò-là:

—¡Ananías!

Kiüchjá Ananías kitsò:

—¿Mé-ne Na'èn? ¿Mé xi mejèn-lè?

11 Jè Na'èn-ná kitsò-là:

—Tjisítjin, t'in jè calle xi 'mì Calle Kixi, ya ni'ya-là Judas; ya tinchátsji jngooì xítà xi 'mì Saulo xi ya j'nde-là Tarso. I'ndeí, tibítsi'ba-né.

12 Saulo jyeé kòbebè jngooò kjoaq koni tsà nijñá t'i'bìì-là xi tsò: jngooò xítà xi 'mì Ananías kòbijchókon nga kòhósòn-là tsja nga kòmandaà jngooò k'a-ne xkòn.

13 Ananías, k'è nga kii'nchré kitsò:

—Na'èn, tijin-na, kjin xita jye tsibénojmí-na nga 'ñó ch'o kjoàn xita jè; jè-né xi 'ñó tibeetoón xita tsji já Jerusalén.

14 Indeí koií xá j'ii-ne skanda ijndé, tjin-la okixi it'aà ts'e no'miù ítjòn nga tsoba'ñó ngats'iì xita xi mokjeiín-la it'aà tsji.

15 Nainá kitsò-lá Ananías:

—Tich'oín xita jè; xó jaajiìn-na; k'oqá s'in kochjeén-na nga jè kichjaya it'aà ts'an nga títjsa isó'nde nguixkon ngats'iì xita xi mitsà xita judío ko xitaxá ítjòn-la, tilkoá jñà xi xita Israel.

16 Aán kokoò yiye-lá kjo'in xi 'ñó tse sìlkjeiín xi kjoá ts'an.

17 Ananías kiì ñanda tijna Saulo; jahas'en ni'ya. Tsohósòn-lá tsja, kitsò-lá:

—Ndsé Saulo, jè Na'èn-ná Jesúxi kuchjá-lè ya iya ndiyá k'e nga tjinchorboí, jè kásikasén-na nga kótséjén ijngoo k'a-lè tilkoá sìjìin inimá-lé Inimá Tsjeé-lá Nainá.

18 Saulo, nitoón kitjaàxìn-la xkon xi koni kjoàn chrjoa ton-la tin. Ikoàn kjótsején ijngoo k'a-lá. K'ee tsasítjen, ikjoàn komà bautizar.

19 Saulo, tsakjén; ikjoàn kis'e ijngoo k'a-lá nga'ñó. Tsibijna ko chiba nachrjein jñà xita xi kota'yát'aà-lá Cristo xi titṣajna Damasco.

Kós'in komà nga jè Saulo kichjaya én-la Crito

20 Saulo, nitoón tsibits'iá nga kichjaya it'aà ts'e Jesúxi yá ngats'iì ni'ya ingo sinagoga nga jè Jesúxi, jè xi Kí'ndí-lá Nainá.

21 Ngats'iì xita xi kiì'nchré-lá tà kjòxkón-la; kitsò-lá xíkjín:

—¿A mitsà jè xita jè xi tsangatjingu-lá xita já Jerusalén, jñà xi mokjeiín-la it'aà ts'e Jesúxi? ¿A mitsà tilkoá koií xá j'ii-ne ijndé nga ndayá kjikoá yiye xita koi, ikjoàn sìngatsja no'miù ítjòn?

22 Tanga Saulo, isáá 'ñó tse nga'ñó tisijin inimá-lá nga chjaya. Jñà xita judío xi titṣajna Damasco, skanda mi tì kiì beè-ne kós'in sìlkitsjeén koni s'in tsakóya Saulo nga ngui 'én kixi-né nga Jesúxi, jè xi Cristo [jè xi xó kisikasén-ne Nainá].

K'e nga jè Saulo tsanga-la xita judío

23 Nga jye komà kjin nachrjein, jñà xita judío, tsajoóya-ne nga sìk'en Saulo.

24 Tanga jè Saulo kii'nchré koni s'in tsajoóya-ne nga jñà xita judío, ko nachrjein ko nitjen kisikindá, tsibitsajna xotjoa-lá naxandá nga mején-la sìk'en.

25 Tanga jñà xita-lá Saulo, k'e nga jñò, kiuko, kisikjñaya jingoò nisíyá xi je kji; ikjoàn kiskinís'en-kjá ñanda tix'á chiba jè chrjó xi tijndiì-lá naxandá ko yáá kiskinjjen-jno jè chrjó, mé-ne komà tsanga-ne.

K'e nga tsibijna Jerusalén jè Saulo

26 Saulo, k'e nga ijchó-ne já Jerusalén, mején-la nga yá koahijtako jñà xita xi kota'yát'aà-lá Cristo, tanga ngats'iì xita koi, tà kitsakjón-la, nga mìkiù kókjeiín-la tsà kixi kjoá nga tilkoá yá kota'yát'aà-lá Cristo.

27 Tanga jè Bernabé k'ee kiuko ñanda titṣajna xita xi tsibixáya-lá Jesúxi. Tsibénojmí-la nga jyeé jahatjiya-lá k'e nga kijtseeé Na'èn-ná Jesúxi nga kichjá sobá-lá ya iya ndiyá k'e nga tifí Damasco; tilkoá tsibénojmí-la nga já Damasco 'ñó ndaà kichjá it'aà ts'e Jesúxi, mìkiù kitsakjón.

28 Saulo, yáá tsibijna jñà xita xi tsibixáya-lá Jesúxi; yáá tsajmeiiko Jerusalén. Mìkiù kitsakjón nga kichjaya it'aà ts'e Jesúxi.

29 'Ñó kichjáko jñà xita judío xi 'én griego chjá nga tsajoóko xíkjín; tanga jñà xita koi tsohótsji'nde-lá kó s'in sìk'o nga mején-la sìk'en Saulo.

30 Jñà xítə xi 'ndsē joó jt'aà ts'ë Cristo, k'ë nga kiù'nchré 'én koi, kiìkø Saulo ján Cesarea, ikjoàn kisikásen skanda ján Tarso.

31 Ngats'iì xítə naxandá-lə Cristo, 'nchán tsibitsajna kóhötjín naxandá xi chja-ne nangui Judea, Galilea kə Samaria; nì tì mé kjoasìi kis'e-ne. Kis'e-isə-lə nga ñò ts'e iníma-lə nga isə ndaà kijtseèxkón Nainá; jè Iníma Tsjeeè-lə Nainá isáa ndaà tsasikø nga isə kjin komà xítə-lə Cristo.

Kós'in komà k'ë nga kjònðaà-ne Eneas

32 Jè Pedro, k'ë nga tsajmeeùn i'nde koi, tikoáa kiìkon xítə-lə Cristo xi titsajna ya naxandá Lida.

33 Ya tíjna jngoo xítə xi 'mì Eneas; jyeé tjín-lə jiùn nó nga kijna xk'én, mìkiù ma síkjaníyá yijo-lə.

34 Pedro kitsò-lə:

—Eneas, jè Jesucristo tísindaà-lè. Tjisítjiin, tixkóyi nijñaà-lè.

Eneas, nitgón tsasítjen.

35 Ngats'iì xítə xi titsajna ya naxandá Lida kə Sarón, kijtseè Eneas nga tsajmee-ne, ikjoàn kòkjeíñ-lə it'aà ts'ë Na'èn-ná Jesús.

K'ë ngajaáya-lə Dorcas it'aà ts'e kjoabiyaà

36 Ya naxandá Jope tíjna jngoo chjoón xi kota'yàt'aà-lə Cristo: Tabita 'mì. Jè 'én griego, Dorcas 'mì. [Jè 'én tsaján, Naxín tsò-ne.] Chjoón jè, 'ñó ndaà xítə, tikoáa ndaà síchját'aà-lə xítə imá.

37 Jñà nachrjein koi, chjoón jè, kjòxk'én koä k'en. K'ë nga jye kisihingáya, kiìkø, kisikájnaya ni'ya xi ma-ne jò piso.

38 Jè naxandá Lida yaá kijnat'aà chrañà-lə Jope. Jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə Cristo kiù'nchré nga ya tíjna Lida jè Pedro. Kisikásen jò xítə x'in xi kiù kítsi'ba-lə, kitsò-lə:

—Kì níkachrjein-jèn, nitgón nchrobáchón-nájén.

39 Pedro, k'ë nga kiskaät'aà-lə okixi, nitgón tsasítjen; tsobáhijtako xítə koi. K'ë nga ijchò Jope, kiìkø ñánda kijna mik'en; jahas'en ni'ya. Ngats'iì íchjín ka'àn xi titsajna ijchò kinchat'aà-lə Pedro nga kjindáya; tsakó-lə x'iò kó náchrø xi tsibindaà Dorcas k'ë nga tisə týnakon.

40 Pedro tsachrje yije ni'ya jñà xítə koi; ikjoàn tsasìxkó'nchi, kiìchját'aà-lə Nainá; k'ëe kiskoo'an jè mik'en, kitsò-lə:

—jTabita, tisítjiin!

Jè mik'en, kiskíx'anguí-ne xkón. K'ë nga kijtseè Pedro, tsibijna kixi.

41 Pedro kitsjaà-lə tsja, kisikásitjen; ikjoàn kiìchjá-lə xítə-lə Cristo ko jñà íchjín ka'àn; tsakó-lə Dorcas nga týnakon-né.

42 Kjoä jè, ki'ya yijeé-lə kóhökji Jope; kjin xítə kòkjeíñ-lə it'aà ts'ë Na'èn-ná Jesucristo.

43 Jè Pedro, kjin nachrjein tsibijna ya Jope, ya ni'ya-lə xítə xi 'mì Simón chjinechrjoa.

10

K'ë ngajè Cornelio kiìchjá-la Pedro

1 Ya naxandá Cesarea tsibijna jngoo xítə xi 'mì Cornelio, jè xi xítə sko-lə ts'ë soldado xi jngoo sìndo ma-ne xi ya chja-ne xi 'mì Italiano.

2 Jè Cornelio, ngats'iì xítə ni'ya-lə, ndaà beèxkón Nainá, tikoáa tsakjón-keè Nainá. Ndaà síchját'aà-lə jñà xítə imá xi nì mé tjín-lə. Kjít'aà nachrjein bitsi'ba-lə Nainá.

³ Jngóò nachrjein, ijchò-la tsà xi jàñ nga nguixòn, tsatsejèn jngóò-là kjoà koni tsà nijñá tí'biì-là nga jahas'en jngóò àkjalé-là Nainá ya ni'ya ñánda tíjna; kitsò-là:

—¡Cornelio!

⁴ Jè Cornelio, k'ë nga kiskoò'an àkjalé, tà kitsakjòn-là, kitsò-là:

—¿Mé xi mejèn-lè na'èn?

Jè àkjalé kitsò:

—Jyeé ijchò kaàt'aà-là Nainá jè kjoà bít'si'ba-lè ko kjoà nga níchját'aà-là xítà imà xi nì mé tjín-là. Jè Nainá ndaaà sasén-là.

⁵ Tíkasín xítà-lè jáñ naxàndá Jope; kàtikjaá Simón xi tikoà Pedro 'mì.

⁶ Ya tíjna ni'ya-là xítà xi tikoà Simón 'mì xi chrjoà-là cho síhindá. Jè ni'ya-là yaà kijnandiù ndáchikon. Je keénojmí-lè mé xi s'íin.

⁷ K'ë nga jye kii-ne àkjalé-là Nainá xi tichjàko Cornelio, kíchjà jò-là xítà chí'nda-là koà jngóò soldado xi ndaaà beèxkón Nainá xi ya sít'aa-là.

⁸ K'ë nga jye tsibénojmí yije-là ngats'iì kjoà xi kii'nchré, ikjoàñ kisikasén jáñ naxàndá Jope.

⁹ K'ë nga komà nchijòn, ijchò-la tsà nchisen, jñà xítà koi, jyeé kjomeè bijchó chrañà-là naxàndá Jope. Tijè-ne hora jè Pedro, tsijin isò'nga ni'ya nga kii kítsi'ba-là Nainá.

¹⁰ Pedro, jyeé 'ñó kjòhojò-là; mejèn-là nga kokjen, tanga tikoñaá-là, k'ëé tísindaà tsojmì xi skine; tsatsejèn jngóò-là kjoà koni nijñá tí'biì-là.

¹¹ Kijtseeè nga tixá ngajmìi; inchrobàjen jngóò nikje skanda it'aà nangui xi 'ñó teè kji, tijit'aà'ñó nga ñijòn chrjangui-là.

¹² Jè nikje, yaá títsajrnaya yije cho xi tjín it'aà nangui xi ñijòn ma ndsoko ko jñà cho xi bífeno yijo-là nangui, ngats'iì cho xi tjín-là jngáa xi tjíma jjíin isén.

¹³ Jè Pedro kii'nchré jngóò én xi kitsò-là:

—Pedro, tísítjin, tijk'in cho koi, chijní.

¹⁴ Kitsò Pedro:

—Na'èn, majin; ni saà jngóò k'a tsojmì tjé kínee xi xkón tjín it'aà ts'e kjotíxoma.

¹⁵ Pedro, jngóò k'a kii'nchré én xi kitsò-là:

—Tsojmì xi Nainá jye kisitsjeè nga ma chjine, kì tsojmì tjé 'mì-là.

¹⁶ Jè kjoà ts'e nikje, jàñ k'a òkomà. Ikjoàñ tsijin jngóò k'a-ne ján ngajmìi.

¹⁷ Pedro, tísíktsjeèn kó tsòya-ne jè kjoà xi kijtsee. Tík'ee-ne ijchò kinchajto xotjoà ni'ya jñà xítà xi kisikasén Cornelio nga jye kiskònanguí ñánda-ne ni'ya-là Simón.

¹⁸ Kiskònanguí, a yaá tíjna jngóò xítà xi Simón 'mì, tikoà tjít'aàsòn 'ín-là nga Pedro 'mì.

¹⁹ Jè Pedro, tákó k'ëé tísíktsjeèn jè kjoà xi kijtsee, jè Injimà Tsjeè-là Nainá kitsò-là:

—Jàn ma xítà xi jj ótsji-lè.

²⁰ Tísítjin, titjojjin, kì jò 'beé-là takoìn nga 'míkojj; jñà xítà koi, 'qán kásikasén.

²¹ Jè Pedro inchrobàjen ñánda 'ncha xítà xi kisikasén Cornelio, kitsò-là:

—An-ná xi binchaàtsji-ná; ¿mé xá xi kòf'i-nò?

²² Jñà xítà koi kitsò:

—Jè kisikasén-najen xítà sko-là soldado xi 'mì Cornelio, jngóò xítà kixi xi ndaaà beèxkón Nainá, tikoà jè, ndaaà yaxkón it'aà ts'e naxàndá Israel. Jngóò

xó àkjale-lə Nainá k'oq̄a kitsò-lə nga ngají skjn̄kjaá-lè nga k'oín ni'ya-lə mé-ne nga kēnojm̄ia-lə 'én xi jí tihokoøy.

23 Jè Pedro kisikas'en ni'ya-lə; yaq̄á kisikjáyak̄o jngōò n̄itjen. Xi komà nchijòn, kik̄o xít̄a koi; tikoqá tsobáhijitak̄o i'nga xít̄a xi mokjeiin-lə it'aà ts'e Cristo xi títsajna ya Jope.

24 Xi komà nchijòn ijchò Cesarea; jyeé tíkoña jè Cornelio; jyeé títsajna xít̄a xílkjín k̄o amigo-lə xi ndaà óko xi xó kisikí'nchré-ne.

25 K'ë nga jye ijchò Pedro, jè Cornelio itjo ni'ya nga kislhixat'aà; tsasixkó'nhchit'aà-lə nga kijtseèxkón.

26 Tanga jè Pedro kisikasítjen, kitsò-lə:

—Tjsítjiin; 'an, tikoqá ta xít̄a-ná koni ngají.

27 Jè Pedro, nga tíhókó Cornelio, jahas'en ni'ya; kijtseè nga 'ñó kjìn ma-ne xít̄a xi ya títsajna.

28 Pedro kitsò-lə:

—Jñò, tjiin-nò nga jñà xít̄a judío mìkiì tjí'nde-lə nga jñà xít̄a xi xìn j'nde-la sìngásòn-k̄o, mìkiì ma kjoas'en ni'ya-lə xi mìtsà xít̄a judío. Tanga Nainá tsibénojm̄ia-na nga njngōò xít̄a xi koma xán-lə: jñò, t̄axk̄i xít̄a-nò ko xít̄a tjé-nó nga nguixkon Nainá.

29 Koií kjoa-lə k'ë nga ijchò nokjoà-ná, mìkiì kisítájaàjñàà, n̄itoón inchrobà. Jè xi kjònanguia, ¿mé xá xi nokjoà-ná?

30 Cornelio kitsò:

—Tjín-lə ñijòn nàchrjein, tjiè-ne hora jè nga xi jàn nga nguixòn, k'ë nga tichjât'aà-lə Nainá i ni'ya-ná, tà n̄itoón tsatsejèn jngōò xít̄a xi tsasijna nguixkoààn; 'ñó ote kji nikje-lə.

31 Kitsò-na: “Cornelio, jè kjoa bítsi'ba-lè jye kina'yà-lə ko jye ki'ya-lə nga nguixkon Nainá koni s'in nìchját'aà-lə xít̄a imq̄ xi nì mé tjín-lə.

32 Tíkasín xít̄a-lè ján naxandá Jope, kàtikjaá Simón xi tikoqá Pedro 'mì. Ya tijna ni'ya-lə xít̄a xi tikoqá Simón 'mì xi chrjoa-lə cho síhindá. Jè ni'ya-lə yaq̄á kijnandii ndáchikon.”

33 K'oqá komà-ne nga n̄iton kiskinjkjaá-lè. Ndaà kà'nè-ne nga kàncroboì. Kóhotjín-jen í titsajna-jen nga nguixkon Nainá mé-ne nga kíná'yá yije-jen mé okixí xi kitsjaá-lè Nainá nga kēnojmí-nájen.

K'ë nga kìchja Pedro ya ni'ya-lə Cornelio

34 Pedro tsibíts'iä nga kìchja, kitsò:

—Kixíi kjoa, tibe-ná nga Nainá mìkiì faájiin n̄ita yá xít̄a-ne, tà ngásòn fiko yije.

35 Nainá kjoétjò-né n̄ita yá xít̄a-ne n̄ita ñánda-ne j'nde-lə xi beèxkón Nainá xi tikoqá s'in kjoaqkixi.

36 Nainá kisikasén 'én-lə ya naxandá Israel; tsibénojm̄ia-lə 'én ndaà-lə nga 'nchán kitsajnak̄oqá Nainá it'aà ts'e Cristo, jè xi otíxoma-lə ngats'iì xít̄a xi tjín isò'nde.

37 Jñò, ndaà tjiin-nò koni s'in komà kóhokji nangui-lə xít̄a judío, kjòts'ià-ne j'nde Galilea k'ë nga jye kùchjaya Juan xi kjoa ts'e bautismo.

38 Tíjiin-nò nga jè Jesús xi Nazaret ts'e, Nainá xó jaàjìn-ne nga kitsjaá-lə Inima Tsjeè-lə ko nga'ñó. N̄ita ñánda-ne nga tsajmèe Jesús, ndaà tjín kjondaà xi kis'iin; kisindaà-ne xít̄a xi kjo'in nchisikjeiín it'aà ts'e xít̄a nejí. Koií k'oqas'in kis'iin-ne nga jè Nainá tijnak̄o.

39 K'oqá ma-ne bëngjmí-jen nga xkoón ki'ya-najen ngats'iì kjondaà xi kis'iìn Jesú斯 ya nangui-lä xítä judío ko Jerusalén. K'ë nga komà ñskan, jñà xítä kisik'en Jesú斯, tsibítjohónguit'aà krò.

40 Tånga nga ijchò jàn nàchrjein Nainá kisikjaáya-la kó k'oqá s'in kis'iìn nga kiyaxkon ijngóò k'a-lä nga jye jaáya-la.

41 Mitsà ngats'iì xítä naxandá kijtseèxkon, tà ngajen-nájen xi xó kjótseé kitjaajiùn-nájen mé-ne nga koma kénójmí-jen xi it'aà ts'e, ngajen-nájen xi chichiko-jen tikoq k'yokö-jen k'ë nga jye jaáya-la.

42 Jè Jesú斯 tsibít'in-nájen nga kinókjoya-jen ko kénójmí kixi-lajen xítä naxandá nga jè Jesú斯, k'oqá s'in kisikjna Nainá koni xítaxá itjòn nga jè bínndaäßiùn-lä xítä xi títsajnakon ko xi jye k'en.

43 Ngats'iì xítä xi kiiçhja ngajo-lä Nainá, k'oqá s'in tsjá 'én nga ngats'iì xítä xi mokjeiín-lä it'aà ts'e Cristo, it'aà ts'e-né nga jchät'aà-la jé-la.

K'ë nga kitjoé-la Inima Tsjeeè-la Nainá jñà xi mitsà xítä judío

44 Tákó tijk'ëe tichja lsa Pedro, ngats'iì xítä xi nchi'nchré-lä itjojen-né Inima Tsjeeè-la Nainá.

45 Jñà xítä judío xi tikoq Pedro [xi tikoq jye mokjeiín-lä it'aà ts'e Cristo], tà k'oqá komà-lä k'ë nga kijtseè nga jñà xi mitsà xítä judío, tikoq ndaa itjojen-né jè Inima Tsjeeè-la Nainá.

46 Nga kii'nchré-lä nga chjä xi kj'eí 'én, tikoq chjat'aà-lä Nainá nga 'ñó jeya síkjina.

47 K'ëé kitsò Pedro:

—Mi-la kii koma kichakjáya-lä jñà xítä koi nga koma bautizar nga jyeé kàtjoé-la Inima Tsjeeè-la Nainá koni s'in kitjoé-ná jñá.

48 Jè Pedro kitsjaá okixi nga koma bautizar xítä koi it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo. Ikjoàn jñà xítä tsibítsi'ba-lä Pedro nga kàtijnakò chiba nàchrjein lsa.

11

Mé 'én xi kiiçhja Pedro nga tsibéngjmí-la xítä naxandá-la Cristo ján Jerusalén

1 Jñà xítä xi tsibíxáya-lä Jesú斯 ko xítä xíkjín xi 'ndse joó it'aà ts'e Cristo xi títsajna nangui Judea, kii'nchré nga jñà xi mitsà xítä judío tikoqá jye kòkjeiín-lä 'én-lä Nainá.

2 Jñà xítä judío xi mokjeiín-lä it'aà ts'e Cristo tsohotikò Pedro, k'ë nga ijchò-ne ján Jerusalén.

3 Kitsò-la:

—Mé-ne ya kii-ne ni'ya-lä xi taxki xítä xi mitsà xítä judío, skanda yaá chichikoji?

4 Jè Pedro k'ëé tsibíts'iä nga ndiyá ndiyá tsibéngjmí yije-lä koni s'in komàt'in; kitsò-la:

5 —K'ë nga tijnaa ján naxandá Jope, nga tichjat'aà-lä Nainá, tsatsejèn jngoo-na kjoq koni tsà nijñá tibil-na, jngóò nikje kijtseè xi 'ñó te kji, tjí'ñó nga nijón chrjangui-la xi ngajmii inchrobajen-ne, j'ii skanda ñianda tijnaa.

6 K'ë nga kiskoottsejèn-lä, ndaa kijtseè nga títsajnaya cho xi tjín it'aà nangui xi ñiijón ma ndsoko ko cho ts'en xi tjín ijjin ijjná, ko cho xi bifejno yijo-lä nangui, ngats'iì cho xi jngáa tjín-lä xi tjimajin isén.

7 Ki'nchré jngoaà 'én xi kitsò-na: "Pedro, tjsítjiiñ, tijk'iìn cho koi, chinji."

8 'An kixan-lä: "Majin Na'èn, 'an, ni saà jngóò k'a tsojmí tje kíngé xi xkón tjín it'aà ts'e kjotíxoma."

⁹ Xi ma-ne jò k'a, ijngòò k'a kiìchja-na ján ngajmìì kitsò-na: "Tsojmì xi Nainá jye kisitsjeè nga ma chjine, kì tsojmì tjé 'mì-là."

¹⁰ Jè kjoa koi, jàn k'a òkomà. Ikjooàn tsijin yije ijngòò k'a-ne ján ngajmìì.

¹¹ Tijé-ne hora, jàn xítà ijchò kátsji-na yà ní'ya ñánda tijnäa xi ján inchrobà-ne Cesarea xi xó kisatìlxá-là.

¹² Jè Iníma Tsjeeè-la Nainá kitsò-na: "Tikooj xítà koi; kì jò beè-là takoìn nga tsjáhijtakooj; tikoáa tsobáhijtakó-na jñà xítà 'ndse xi joòn ma-ne xi i títsajna; ijchò-jen ya ní'ya-là jè xítà xi kiskinìlkaá-na, ikjooàn tsitjaàs'en-jen ní'ya-là."

¹³ Xítà jè tsibénojmí-najen nga jngòò xó àkjalé kijtseeè yà ní'ya-là xi kitsò xó-là: "Tíkasín xítà ján naxàndá Jope nga kàtikjaá jè xítà xi 'mì Simón xi tikoá Pedro mì."

¹⁴ Jè tsjá-lè 'én nga kitjokàññoò kjo'in kjoa ts'e jé-nò, ngaji kò ngats'iì xítà ní'ya-lè."

¹⁵ K'è nga tsibíts'ià nga tsibénojmí-là, jè Iníma Tsjeeè-la Nainá, nítoón itjojen-nè jñà xítà koi koni s'in komàt'iaán jñá nga sa tats'en-là kjoa.

¹⁶ K'é tsibítsjeèn-na koni s'in kitsò Na'èn-ná Jesús nga kitsò: "Jè Juan, nandá kis'iìn-ne bautizar, tånga jñò, kóo Iníma Tsjeeè-la Nainá kóoma-nò bautizar."

¹⁷ Tsà Nainá k'oqás'in sasén-là nga tikoá tsjá kjotjò-là jè Iníma Tsjeeè-la koni s'in kitsjaà-ná jñá k'è nga kòkjeiñ-ná it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo, ¿'an, mé-ne kondra kótijna-là Nainá?

¹⁸ K'è nga kii'nchré 'én koi, jyò tsibítsajna. Jeyaá kisikjína Nainá, kitsò:

—¡Kixí-là kjoa nga jñà xi mìtsà xítà judío, tikoá tsjá-là kjondaà Nainá mé-ne nga siükájno-ne jé-là kò mì ti jé kohótsji-ne mé-ne nga s'e-là kjoabınachon ts'e iníma-là!

K'è nga kinikasén Bernabé ján naxàndá Antioquía

¹⁹ K'è nga jye k'en Esteban, jñà xítà xi mokjeiñ-là it'aà ts'e Jesús kitsjohoba, koií kjoa-là nga 'ñó kütijinguikeè xítà. Tjín xi kii jáñ nanguí Fenicia kó Chiper kó naxàndá Antioquía. Xítà koi, k'è nga ijchò i'nde koi, tsibénojmí-là 'én-là Cristo jñà xítà judío xi ya títsajna tånga xi taxkí xítà, majin.

²⁰ Jñà xítà xi kitsjohoba, tjín i'nga xi jáñ i'nde-là nanguí Chiper kó naxàndá Cirene. K'è nga ijchò ya naxàndá Antioquía tikoá tsibénojmí-là jñà xítà xi mìtsà xítà judío 'én ndaà-là Nainá xi kjoa ts'e Jesús xi otíxoma-ná.

²¹ Nainá kitsjaà-là nga 'ñó; kjìn xítà koi kòkjeiñ-là it'aà ts'e Cristo, ja-hatjyla-là kjohítsjeèn-là, kii't'aà-là Na'èn-ná.

²² Jñà xítà naxàndá-là Cristo xi títsajna Jerusalén kii'nchré koni s'in tíma ján Antioquía. Kisikasén jè Bernabé.

²³ Bernabé, k'è nga ijchò Antioquía, kijtseeè nga jè Nainá ndaà tísichikon-t'in xítà koi. Tsja jchán komà-là. K'éé lsà ndaà tsibít'in yije-là nga kó iníma-là lsà ndaà kàtjìt'aà-là Na'èn-ná.

²⁴ Jè Bernabé, 'ñó ndaà xítà; ndaà tijin iníma-là Iníma Tsjeeè-la Nainá; tikoá ndaà mokjeiñ-là it'aà ts'e Nainá. K'oqá s'in komà-ne nga lsà kjìn xítà jahas'en-t'aà-là Na'èn-ná Jesús.

²⁵ Nga komà iskan, Bernabé kii jáñ Tarso nga kii kátsji Saulo.

²⁶ K'è nga jye kisakò-là, kii kó jáñ Antioquía. Jngòò nò tsibítsajnakò jñà xítà naxàndá-là Cristo; kooí xá kis'iìn nga kjìn xítà tsakóya-là. Yàá kisit'aà 'ín itjòn nga xítà-là Cristo 'mì ngats'iì xítà xi kota'yàt'aà-là Cristo.

²⁷ Nachrjein koi ijchò i'nga xítà xi kiìchja ngajo-là Nainá jáñ Antioquía xi inchrobà-ne Jerusalén.

²⁸ Jngoò xítà xi 'mì Agabo, tsasijna kixi, kíichjá nga jè Inímä Tsjeè-lä Nainá tsibít'in-lä, kitsò nga títjsa ñò'nde kjinchrá 'ñó kjoíí. 'Én jè, k'oqá s'ín tsitasòn k'ë nga tsibljna xítaxá ítjòn ján Roma jè xi 'mì Claudio.

²⁹ Jñà xítà xi kota'yát'aà-lä Cristo xi titásjna Antioquía tsajoóya-ne nga siikasén-lä nga 'ñó xítà xíkjín xi titásjna nanguí Judea koni kji bijchó nga 'ñó-lä nga jngoo lingoò.

³⁰ Koni s'ín tsajoóya-ne, k'oqá s'ín kisikitasòn. Jè Bernabé kó Saulo, kíiko kjotjò jè ján nanguí Judea nga kisíngatsja jñà xítà jchíngá xi tjín-lä xá ts'ë naxàndá-lä Cristo.

12

Kó s'ín komà nga itjo ndayá Pedro

¹ Tijñà-ne nàchrjein koi, jè Herodes xi xítaxá ítjòn tijna, kitsjaà okixi nga kitsobà 'ñó i'nga xítà naxàndá-lä Cristo mé-ne nga komà skoetoòn-ne.

² Tsatíxá nga kíchá ndojo kisik'en-ne Jacobo, 'ndse Juan.

³ Jè Herodes, k'ë nga kijtseeè nga tsja komà-lä jñà xítà judío nga jye k'en Jacobo, ikjoàñ kitsobà 'ñó Pedro jè nàchrjein k'ë nga bitjo s'eí nga kjèn inchrájin xi tsjín-lä na'yo san.

⁴ Kiskinís'en ndayá. Chrj'oòn jngoo soldado kisikindá ya iya ndayá; ñijón kisikindá nga indiaà indiaà. Kjohítsjeèn-lä Herodes, jè-né k'ë nga jye kjoéhet'aà s'eí Paxkó kochrje ndayá mé-ne jñà xítà naxàndá tsjá 'én nga kíyá Pedro.

⁵ Jè Pedro, ndaa tímakindá iya ndayá; kó jñà xítà naxàndá-lä Cristo, mikiù jyò tsibitsajna nga 'ñó ndaa nchisíjét'aà-lä Nainá j't'aà ts'ë Pedro.

⁶ Jè nàchrjein k'ë nga mejèn-lä Herodes nga siìngatsja xítà naxàndá jè Pedro, tijè-ne nitjen, kijinafe'ñchò osen-lä jò soldado; jò na'ñó kíchá cadena tjít'aà 'ñó-ne; jñà soldado xi i'nga yaá nchisikindá xotjoa ndayá.

⁷ Tà nitoón tsatsejèn jngoo àkjale-lä Nainá ya iya ndayá; kjòhiseèn yiже kóhokji; jè àkjale kisihiniyá-lä Pedro nga kisikjaà-lä; kitsò-lä:

—¡Niton tisítjin!

Jñà na'ñó kíchá cadena xi tjít'aà 'ñó-ne tsja Pedro chixót'aà nanguí.

⁸ Jè àkjale kitsò-lä:

—Chíkjéi nikje-lè, tsjayi xojté-lè.

Jè Pedro, k'oqá s'ín kis'iìn. Ikjoàñ kitsò àkjale:

—Chíkjéi nàchrökison-lè, nchrobátjingui-ná.

⁹ Pedro itjo tjingui-lä jè àkjale; mikiù machiya-lä tsà kixií kjoà xi tísiko àkjale; jè Pedro k'oqá ma-lä koni tsà nijñá t'i'bíl-la.

¹⁰ Jahat'aà-lä jè soldado xi síjna ítjòn, tikoà jahat'aà-lä xi ma-ne jò; k'ë nga ijchò xotjoa-lä ndayá xi nguí kíchá nga jye bitjoaá calle, tà tajngoo kiták'a; ikjoàñ itjo; tsato'ñchò jngoo calle; tà nitoón kichijà jè àkjale; jè Pedro, tajngoo kisasiyna.

¹¹ Jè Pedro, k'ëé ndaa kjòchiya-lä nga kixi kjoà xi tímät'in, kitsò:

—Kixií kjoà, mokjeiín-na nga Nainá kàsíkasén àkjale-lä nga kàsíkjúnandeí-na it'aà ts'ë Herodes kó ngats'ií kjoà xi ch'o tjín xi nchikoña-lä xítà judío nga siikjó-na Herodes.

¹² Jè Pedro, k'ë nga ndaa kjòchiya-lä kjoà koi, kiì ni'ya-lä María, nea-lä Juan xi tikoà Marcos 'mì. Ya ni'ya jè, kjìn xítà chixoña xi nchibítsi'ba-lä Nainá.

¹³ Kíichjá, kisikjane xotjoa-lä ni'ya; k'ëé itjo katsejèn jngoo tsòti xi 'mì Rode nga mejèn-lä skoe yá-né xi tichjá.

14 K'ë nga kii'nchré jtä-lä nga jè Pedro xi tichja, tsja jchán komà-lä skanda mì tì kii kiskíx'a-lä xotjoaq ni'ya; tä sáa tsangachikon iya ni'ya; kisík'i'nchré ñánda titsajna xíkjín nga jè Pedro sínajto xotjoaq ni'ya.

15 Jñà xítä xíkjín kitsò-la:

—¡Ská-lè!

Tanga jè tsòti tákó k'oqá tsò nga kixíj kjoaq jè Pedro xi tichja. Tanga jñà xítä kitsò-la:

—Jè-la àkjale-la.

16 Jè Pedro, tákó tichja-ne, síkjane xotjoaq ni'ya. K'ë nga kiskíx'a-lä xotjoaq ni'ya, kijtseèxkon nga jè Pedro; jñà xítä xíkjín, tà kjòxkón-la.

17 Kiskimíltjen tsja Pedro nga kitsò-la jyò titsajnaà; ikjoàn tsibénojmí-lä kó s'ín komàt'in nga Nainá tsachrje-ne ndayá. Kitsò-la:

—K'oqá s'ín tènojmí-lä jè Jacobo ko xítä xinguiqá xi i'nga.

Ikjoàn itjo ni'ya; xin i'nde kii.

18 K'ë nga kis'e isén ngats'iì soldado xi nchisíkinda, mì tà k'oqá kji kjoasíi kis'e-lä nga mìkii tijin-lä kó s'ín komà nga itjo ndayá Pedro.

19 Jè Herodes kitsjaà okixí nga tsohotzsí Pedro tanga mìkii kisakò-lä. K'ë nga jye kiskònanguí-lä ngats'iì soldado xi kisikinda, jñà kiskaànè-lä nga tsjìn Pedro; ikjoàn kitsjaà okixí nga kàtiyaà jñà soldado. Herodes itjokàjìn ya Judea. Ján kí kijna naxandá Cesarea.

20 Herodes kjoasíi tjín-lä ko xítä naxandá Tiro ko Sidón. Xítä naxandá koi, tsajoóya-ne nga inchrobàkon Herodes. Tanga itjòn ndaà tsajoóko Blasto xi tikoqá xá tjín-lä ya ni'ya-lä Herodes xi xitaxá itjòn tjina. Ko jè Blasto kiichjatjì naxandá koi nga kàtas'e kjoaq'nchán. Koí k'oqás'in kis'iin-ne jñà naxandá koi, nga ya nanguí-lä Herodes otse tsojmì xi kine.

21 Jè nàchrjein k'ë nga chixoña xítä nga kisijna junta, jè Herodes, tsohòkjá nikje-lä xi ts'e xitaxá itjòn; tsibijnasòn íxile-lä, ikjoàn kùichjajìn-lä xítä naxandá.

22 Jñà xítä naxandá, k'ë nga kii'nchré-lä, tsibits'iä nga 'ñó kùichjá kitsò:

—Jè xi tichja, jngoo xítä xi nainá, mitsà taxkí xita!

23 Tik'e-ne j'ii àkjale-lä Nainá xi kitsjaà ch'in-lä; kjòxk'én, chíndoó kisikje, ikjoàn k'en, koií kjoaq-lä nga mìkii jeya kisikjna Nainá.

24 Tanga jè 'én-lä Nainá isáa ndaà tíhobísón k'oqá isáa ndaà tímakjìn xítä xi mokjeíin-lä.

25 Jè Bernabé ko Saulo, k'ë nga jye kjòngásòn xá-lä, inchrobà-ne Jerusalén, kii-ne ján Antioquía. Tíko Juan xi tikoqá Marcos 'mì.

13

K'ë ngajè Bernabé ko Saulo tsibits'iä nga kisikxá

1 Jñà xítä naxandá-lä Cristo xi titxajna ya naxandá Antioquía, tjín i'nga xítä xi chjaya ngajo-lä Nainá ko okóya 'én-lä Nainá: jè xi 'mì Bernabé, Simón (xi tikoqá Niger 'mì), Lucio xi Cirene ts'e, Manaén (xi taña kòjcháko Herodes, xi tsatixoma Galilea), ko Saulo.

2 Jngoo nàchrjein k'ë nga tíma culto tikoqá titxajnachjan xítä-la Cristo, jè Iníma Tsjeè-lä Nainá kitsò:

—Tikitsajnandaà-ná jè Bernabé ko Saulo xá xi xó 'an kichjà-la.

3 Jñà xítä-la Cristo, k'ë nga jye tsibitsajnachjan koaq jye tsibits'i'ba, tsohósón-lä tsja Bernabé ko Saulo, ikjoàn kisikasén [xi kjoaq ts'e xá-lä Nainá].

Kós'ín komà k'ę nga jè Bernabé kó Saulo kiichjaya jáñ Chipre

⁴ Jè Iníma Tsjeè-lá Nainá kisikasén Bernabé kó Saulo nga kii Seleucia; yaá jahas'en chitso nga kii nanguí xi kijnajiin-ndá xi 'mì Chipre.

⁵ K'ę nga ijchò naxandá Salamina, tsibits'iá nga kiichjaya 'én ndaa-lá Nainá ya jñá ni'ya ingo sinagoga ts'e xítä judío. Tjiko jè Juan Marco xi kisichját'aà-la Bernabé kó Saulo.

⁶ Tsatojíin kóhökji nanguí jiin-ndá Chipre, ijchò skanda naxandá Pafos. Yaá kiskaat'aà jngoo-lá xítä judío xi 'mì Barjesús xi xítä tj'e, tikoáá xítä ndiso-né naga tsò, 'én-lá Nainá chjaya.

⁷ Jè xítä tj'e, yaá ojmeekö Sergio Paulo xi xítaxá ítjòn tíjna kóhökji nanguí Chipre. Jè Sergio Paulo ndaa fiya-lá. Kiichjá-lá jè Bernabé kó Saulo nga mején-lá kji'ñchré 'én ndaa-lá Nainá.

⁸ Tanga jè xítä tj'e, xi 'mì Barjesús xi tikoá Elimas 'mì xi 'én griego, kondráá kii-lá jè Bernabé kó Saulo nga majin-lá nga jè xítaxá ítjòn kókjeiin-lá 'én ndaa-lá Nainá.

⁹ Tanga jè Saulo, tijé-ne xi 'mì Pablo, ndaa tíjìin iníma-lá Iníma Tsjeè-lá Nainá; 'ñó kiskoò'an,

¹⁰ kitsò-lá:

—xítä ndiso xi ch'o tjín kjohítsjeèn-lé; ki'ndí-lá xítä nejí; ngají kondrá 'mì yije-lá xi kjoá kixi! Mé-ne nga kjit'aà naçhrjein mején-lé níkits'ón-jiin ndiyá kixi-lá Nainá?

¹¹ I'ndeí Nainá tsjá-lé kjo'in; mì kii tì kótséjèn-lé. Kjìn naçhrjein mì tì kii jcha-ne isén ndobá ts'e ts'oí.

Tik'e-ne mì tì kii kjótsejèn-lá. Kj'eí xítä tsöhótsji xi kitsobát'aà nga komà kii.

¹² Jè xítaxá ítjòn, k'ę nga kijtseè kjoá koi, kókjeiin-lá 'én-lá Nainá nga kixi kjoá. Tà kjòxkón-lá koni s'ín tsakóya-lá Pablo kó Bernabé it'aà ts'e Na'èn-ná.

Kós'ín komà k'ę nga jè Pablo kiichjaya ya Antioquía ts'e Pisidia

¹³ Pablo kó jñá xítä xi kijhijtako jahas'en chitso ya Pafos, kii jáñ Perge i'nde xi chja-ne Panfilia. Tanga jè Juan Marco, tsöhótsji-ne, jáñ kii-ne Jerusalén. Mì tì ya tsobáhijtako-ne Pablo.

¹⁴ Jè Bernabé kó Pablo jahato Perge, kii Antioquía, naxandá xi chja-ne Pisidia. Jè naçhrjein nílkjáya, jahas'en ni'ya ingo sinagoga, ikjoàn tsibitsajna.

¹⁵ K'ę nga jye kjòxkejíin kjotíxoma-lá Moisés kó xojon xi kiskii xítä xi kiichjaya ngajo-lá Nainá, jñá xítä sko-lá ni'ya ingo sinagoga kisikasén xá-lá jè Pablo kó Bernabé, kitsò-lá:

—Ndsè, tsá tjín-nò mé 'én xi kínókjoajíin-lá xítä, tinókjoaa mé-ne nga s'e-la naga'ñó iníma-lá jñá xítä.

¹⁶ K'ęe tsasítjen Pablo; koó tsja kisijé-lá nga jyò kàtitsajna; kitsò-lá:

—Jñó xi xítä Israel 'mì-nò, kó xi mitsà naxandá Israel tsajòn tånga yaxkón Nainá, tñá'y-a-ná.

¹⁷ Jè Nainá xi ts'e naxandá Israel, jaàjíin xítä jchíngá kjìn-ná; jngoo naxandá je kis'iin k'ę nga tísá jáñ titásajna Egípto nga mitsà ya i'nde-lá; nga'ñó ts'e Nainá-né nga tsachrjekàjíin nanguí Egípto.

¹⁸ Nainá, ichán nó kis'e-lá kjoatsejta nga kisikindá jñá xítä Israel ya i'nde it'aà xín ñánda nanguí kixi choòn.

¹⁹ Nainá, itoò naxandá xítä kisikjehesón ya nanguí Canaán. Ikjoàn kitsjaà-lá jñá xítä Israel jè nanguí jè nga ts'e kóma.

²⁰ Ngats'ií kjoá koi, fiijón sindó osen nó tsato.

'Xi komà iskan, Nainá kitsjaà-lä xi xítä sko-lä tsibitsajna nga tsibíndaàjüñ-lä xítä naxàndá Israel. Kó jñä tsasikò skanda k'ë nga j'ii Samuel, xítä xi kiichjá ngajo-lä Nainá.

²¹ Xítä naxàndá Israel, kisijé-lä Nainá jngoo xítaxá ítjòn xi mejèn-lä nga kótiroma-la. Nainá kitsjaà-lä Saúl, kíndí-lä Cis xi tje-lä Benjamín. Ichán nó tsatixoma Saúl.

²² Nga komà iskan, Nainá jaàxin Saúl; jè David kitsjaà-lä xá nga tsibijna xítaxá ítjòn. Nainá kitsò: "Jyeé kisakò-na nga jè David xi kíndí-lä Isaí, jngoo xítä xi sasén-lä inimá-nä nga siikitason yije xi 'an mejèn-na."

²³ Nainá kisikasén-lä xítä naxàndá Israel, jngoo xítä xi tje-lä David xi 'mì Jesús na jè kochrjekàjüñ kjo'in. Nainá, k'oqá s'in kitsjaà tso'ba nga tísä tát'sen-lä kjoa.

²⁴ K'ë nga tijk'ëe f'ii Jesús, Juan kiichjayajiin-lä xítä naxàndá Israel nga kátaiskájno jé-lä, mì tì jé kohótsji-ne kó kàtama bautizar.

²⁵ K'ë nga jye tífehet'aà nachrjein-lä Juan xá xi j'ii-ne, kitsò: "Jñò, ¿kó s'in nikitsjeèn it'aà ts'an? ¿A bixón-nò: jè Cristo? Majìn. Saá nchrobá tjingui jngoo-na xi isá tijna ítjòn skanda mìkiù ok'in-na nga 'an skijnda'ñoá xox'ín-lä xoxté-lä", kitsò Juan.

²⁶ Tanga j'ndeji, k'oqá ma-ne kozan-nò ngats'ioò jñò ndí 'ndsè xi tje-lä Abraham inchrobàt'aà-nò ko jñò xi mìtsä ya inchrobàt'aà-nò tanga yaxkón Nainá: jñä j'ii-ná jè 'én it'aà ts'e Cristo nga jè kochrjekàjüñ-ná kjo'in.

²⁷ Jñä xítä naxàndá Jerusalén ko xítaxá-lä, mìkiù kijtseèxkon Jesús nga jè xi Cristo, tikoá mìkiù kjöchiya-lä jñä 'én xi maxke nga jiùn jùn nachrjein jè nachrjein nikjáya ya ni'ya ingo sinagoga koni s'in tjít'aà xojon ts'e xítä xi kiichjá ngajo-lä Nainá. Tanga jñä xítä koi kitsjaà okixi nga kàtiyaà Jesús ko k'oqá s'in tsitason koni tsò 'én koi.

²⁸ Nas'in tsjin-lä jé Jesús nga ok'in-lä nga kiyá, xítä koi, kisijét'aà-lä Pilato nga kátaisk'én.

²⁹ K'ë nga jye tsitasòn yije koni s'in tichjá Xojon-lä Nainá it'aà ts'e Jesús, kiskónajen t'aà krò, ikjoàn kii nga tsibihijiin.

³⁰ Tanga Nainá kisikjaáya-lä it'aà ts'e kjoabiyaà.

³¹ Jesús, k'ë nga jye jaáya-la, kjin k'a tsakó-lä yijo-lä jñä xítä xi chinchimako nga inchrobà-ne Galilea skanda Jerusalén; nachrjein j'ndeji, jñä xítä koi xi bēngjmí kixi-lä xítä naxàndá it'aà ts'e Jesús.

³² Koi xá j'ii-najen nga kenojmí-jen 'én ndaà-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo koni s'in kitsjaà-lä tso'ba Nainá jñä xítä jchíng-a-najen.

³³ I'ndeji, k'ë nga kisikjaáya-lä Jesús, k'oqá s'in kisikitason xi it'aà tsajen xi ixti-la ma-jen jñä xítä jchíng-a-najen. K'oqá s'in tjít'aà xojon ts'e Salmo xi ma-ne jò, nga tsò: "I'ndeji, ji-né xi Ki'ndí-na xan-lè; 'an-ná xi na'én-lè ma."

³⁴ Koni kis'iin Nainá nga kisikjaáya-lä Jesús it'aà ts'e kjoabiyaà nga mì tì kii kiyá-ne, yaá makixiya 'én koi nga tsò Xojon-lä Nainá: "Siikitason-ná koni tsò 'én tsjeeè-na, ko 'én kixi-na xi 'an kitsjaà-lä David."

³⁵ K'oqá tís'in tjít'aà lingoò xojon ts'e Salmo nga tsò: "Mìkiù koi'ndi nga kí'ndo yijo-lä Xítä Tsjeeè-lè."

³⁶ Jñä nachrjein nga tsibijnakon David, k'ë nga jye kisikitason koni s'in mejèn-lä Nainá, k'en. K'oqá tís'in kisihiyiin koni komàt'in xítä jchíng-a-la. Tikoáqá i'ndo yijo-la.

³⁷ Tanga jè Xítä Tsjeeè xi Nainá kisikjaáya-lä mìkiù i'ndo yijo-la.

38 Ngats'ioò jñò ndí 'ndsè, k'oqá s'ín kàtasiijiìn-nò, jñà 'én xi nokjoàyajiìn-nòjen, jè-né nga it'aà ts'e Jesús, Nainá síjchàat'aà-ná jé-ná.

39 Jñà xítä, ngats'iì kjoqá xí ch'o s'ín, mitsà it'aà ts'e kjotíxoma-lä Moisés makixiya; jè it'aà ts'e Jesús makixiya xítä, jñà xi mokjeiìn-lä it'aà ts'e.

40 T'een kinda yijo-nò mé-ne nga mì k'oqá s'ín komat'ioòn koni s'ín tichja xojon-lä jñà xítä xi kiichja ngajo-lä Nainá nga tsò:

41 Chítsejèn, jñò xi nachrjekànguiò kjoakixi, kàtaxkón-nò, ko jngoo k'a kàtachija jñò.

'An, jngoo xá s'iaàn nachrjein tsajòn, k'e nga tísä titsajnakoòn. Míko kókjeiìn-nò nás'ín s'enojmí-nò xá xi 'an tís'iaàn.

42 Jè Pablo ko Bernabé k'e nga itjo-ne ni'ya ingo sinagoga, jñà xítä kisiјét'aà-la nga kàtengimýa kjoqá koi jè xòhotó xi sa nchrobá.

43 K'e nga kisihixat'aà xílkjn nga kii-ne, kjìn xítä kiüt'aà-la Pablo ko Bernabé, jñà xi xítä judío ko jñà xítä xi beèxkón Nainá xi jye jahatjiya-lä nga xítä judío komà. Jè Pablo ko Bernabé, k'e nga tsohóko xítä koi, 'ñó tsibít'in-lä nga ndaà kàtijìn iníma-lä jñà 'én xi jye kii'nchré xi kjondaà ts'e Nainá.

44 Jè nachrjein nükjaya xi lingoò, kjomeé ijchò ngats'iì xítä naxandá nga kii'nchré 'én-la Nainá.

45 Tanga jñà xítä judío k'e nga kijtseè nga 'ñó kjìn ma xítä, isaá ndaà kjöchinkjeè Pablo. Ikjøàn tsibíts'ia nga kondrà kii-lä Pablo 'én xi kiichja, tikoå tsakatit'aà.

46 Pablo ko Bernabé, 'ñó tsibeé-lä ikon; kitsò-lä:

—Tjínè-najen nga kénojmí itjòn-nòjen 'én-lä Nainá jñò xi xítä judío 'mì-nò; tanga jñò nachrjengui-nò; k'oqá ma-ne nga jñò, míkiì s'e-nò kjoabinachon nítä mé nachrjein-ne; ngajen ta saá jñà kénojmí-lajen jñà xi mitsà xítä judío.

47 K'oqá s'ín tsatíxoma-najen Nainá nga kitsò:

Jíi tsjaà-lé xá nga silihiseèn-lä jñà xítä xi mitsà xítä judío,
kóhokji nga títtsa isò'nde mé-ne nga kitjokajiìn-ne kjoqá ts'e kjo'in.

48 K'e nga kii'nchré ngats'iì xi mitsà xítä judío, kjotsjaà-lä; ijkøàn tsibíts'ia nga kitsò: Ndaà tjín 'én-lä Nainá; kòkjeiìn-lä ngats'iì xi xó kitjaajiìn-ne nga s'e-la kjoabinachon nítä mé nachrjein-ne.

49 K'oqá s'ín komà nga tsabisòn 'én ndaà-lä Nainá kóhokji ya j'nde jè.

50 Tanga jñà xítä judío tsibíts'ia nga chinchá'a jñà íchjín itjòn xi ndaà beèxkón Nainá ko xítä itjòn-lä naxandá. K'oqá s'ín komà nga kondrà kii-lä jè Pablo ko Bernabé. Tsachrjekàjiin ya naxandá.

51 Jè Pablo ko Bernabé tsibítsajneè chijo-lä ndsoko xi kondrà ts'e xítä koi, [jè kjoqá xi okó nga kjo'in s'e-lä it'aà ts'e Nainá]; ijkøàn kii jáñ Iconio.

52 Tanga jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Cristo, ndaà kis'e-lä kjotsjacha ko ndaà kisixájiìn iníma-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá.

14

K'e nga jè Pablo ko Bernabé kiichjaya jáñ Iconio

1 K'oqá s'ín komà ya Iconio, jè Pablo ko Bernabé, k'e nga jahas'en ni'ya ingo sinagoga ts'e xítä judío, 'ñó ndaà tsakóya; k'oqá komà-ne nga 'ñó kjìn xítä judío ko xi mitsà xítä judío kòkjeiìn-lä it'aà ts'e Jesús.

2 Tanga jñà xítä judío xi míkiì mokjeiìn-lä, chinchá'a jñà xi mitsà xítä judío mé-ne nga ch'o tsò-ne kjohtítsjeèn xi kisikítsjeèn it'aà ts'e xítä-la Cristo.

3 Pablo ko Bernabé, tseeë tsibítsajna ya Iconio. Míkiì kitsakjòn nga tsakóya 'én ndaà-lä Nainá koií kjoqá-lä nga Nainá ndaà ma'ñót'aà takòn. Nainá

kisikixiyandaà nga kixi kjoaq 'én xi tsibéngjmí xi kjondaà-lä Nainá. Kitsjaà-lä naga'ñó nga kis'iìn kjoqxkón xi ndaà tjín xi okó kjoajeya-lä Nainá.

⁴ Jñà xítä naxandá Iconio, jòya komà; osen kiit'aà-lä jñà xítä judío koaq osen kiit'aà-lä Pablo koq Bernabé, xítä xi tsibixáya-lä Jesús.

⁵ Jñà xítä judío ko xi mitsà xítä judío tsajoóya-ne koq xítaxá ítjòn-lä nga mejèn-lä skàan-ko, kijnè ndajo.

⁶ Pablo koq Bernabé, k'e nga jye kiù'nchré, tsanga; kii jáñ Listra koq Derbe, naxandá xi chja-ne Licaonia; tikoq chinchima kóhokji i'nde xi chja-ne nga jngoo itjandiì.

⁷ Ya j'nde jè, tikoq kisika'bí 'én ndaà-lä Nainá xi kjoaq ts'e Cristo.

K'e nga kisinè ndajo Pablo ya Listra

⁸ Ya Listra tijna jngoo xítä x'in xi mìkiì ma fi. K'oqá s'ín kits'iìn; ni saá jngoo naxhrjein nga ndsokoq tsajmee-e-ne.

⁹ Xítä jè, tijna; t'íchré-lä Pablo nga tichjaya. Jè Pablo, k'e nga kiskoò'an, kitseè nga mokjeiñ-lä nga kondaà-ne.

¹⁰ Pablo, 'ñó kiichjá kitsò-lä:

—Tisítjin, tisijna kixi-ne ndsokoii!

Xítä jè, ngui kiski'nga-né; tsibits'ia nga tsajmee-e-ne.

¹¹ Jñà xítä, k'e nga kitseè kjoqxkón ndaà xi kis'iìn Pablo, 'ñó kiichjá xi 'én Licaonia, kitsò:

—Jñà nainá, xitaá kjoàñ kòma nga kòf'iikon-ná!

¹² Bernabé, Zeus kitsò-lä; Pablo, Hermes kitsò-lä nga jè xi lsä 'ñó chja.

¹³ Jè jngoo xkósón-lä Zeus, yaá kijna indiì naxandá. Jè no'miì-lä j'ílkø nchraja ko corona. Jè no'miì, ko ngats'iì xítä naxandá mejèn sík'en-lä jñà nchraja nga tsjá-la kjojò mé-ne nga skoexkón-ne.

¹⁴ Jè Pablo koq Bernabé xi kisixáya-lä it'aà ts'e Cristo, ch'oó komà-lä k'e nga kitseè kjoaq xi nchis'í; tsatejndajno yijo-la jè nikje-lä; ikjoàñ kiis'ejin-lä xítä. 'Ñó kiichjá, kitsò-lä:

¹⁵ —Tiná'yaà, ¿mé-ne k'oqas'ín titsa'nè-nò? Ngajen, tikoqá taxkj xítä-nájen koni jñò. Koíí xá kòf'i-nájen nga kénjomí-nòjen 'én ndaà-lä Nainá xi kjoaq ts'e Cristo mé-ne nga sükjina-nò kjoaq koi xi nì méé chjí-lä; jè tanguit'aà-lä Nainá xi tijnakon xi tsibindaà ngajmii, nangui, koq ndáchikon, koq ngats'iì tsojmì xi ya tjín.

¹⁶ Nachrjein xi jye tsato, Nainá kitsjaà'ndeé-lä ngats'iì xítä naxandá xi tjín kóhokji isò'nde nga chinchimaya ndiyá xi kisaseèn-lä.

¹⁷ Tanga Nainá, kjit'aà nachrjein tihokó yijo-la yá-né jè, nga tí'ya-lä ngats'iì kjondaà xi tís'ín; jè-né xi tísikasén-nò jtsí xi ngajmii tinchrobá-ne; títsjá-nò tsojmì xi ndaà tímajchá-nò; jè tísichikon-t'in-nò nga ndaà títsjá-nò tsojmì xi ma chine, mé-ne nga ndaà s'e-nò kjojsja.

¹⁸ Pablo koq Bernabé, nás'ín k'oqas'ín tsatekjáya yije-lä kjoaq xi nchis'í nga mejèn siik'en-t'aà-lä cho, tseeé xá kisengui nga kòkjeiñ-lä jñà xítä naxandá.

¹⁹ Tik'e-ne j'íl xítä judío xi inchrobá-ne Antioquía koq Iconio xi chinchá'a jñà xítä naxandá nga tsibiné ndajo jè Pablo. K'e nga jye k'oqas'ín kisikq, kitsò-né tsà jyeé k'en; ikjoàñ tsibifeño nangui, kii sikkatjen jáñ indiì naxandá.

²⁰ Tanga jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Cristo, k'e nga chixoñat'aà-lä Pablo ñánda kijna, jè Pablo tsasítjen ijngoo k'a-ne; jahas'en-jíin ijngoo k'a-ne naxandá; xi komà inchijón, Pablo koq Bernabé kii jáñ Derbe.

²¹ K'ę nga jye tsibéñojmí 'én ndaà-lą Nainá xi kjoa ts'e Cristo ya Derbe, nga jye kjin xita kòkjeiñ-lą, kii ljngoo k'a-ne Listra, Iconio k'o Antioquía.

²² Pablo k'o Bernabé kitsjaà-lą nga'ñoo inimq'a-lą jñà xita xi kota'yat'aà-lą Cristo xi tit'sajna naxandá koi; tsibéñojmí-lą nga kixi kàtitsajnakó 'én xi mokjeiñ-lą; kitsò-lą:

—Mochjeén-né nga tse kjo'in sükjiaán ítjoán k'ę nga kitjás'en-jñaá ñánda tihotíxoma Nainá.

²³ Nga jngoo ljngoo i'nde ñánda tjín xita naxandá-lą Cristo, Pablo k'o Bernabé jaajin xita jchíngá xi tsibít'aà xá nga sükkinda xita-lą Cristo; k'ę nga jye kichjat'aà-lą Nainá, jye tsibitsajnachjan, kisikitsajnaya tsja Nainá nga jye mokjeiñ-lą it'aà ts'e Nainá.

Kós'ín ijchò-ne Pablo k'o Bernabé ján Antioquía ts'e Siria

²⁴ Jahato i'nde Pisidia, ijchò-ne nangui Panfilia.

²⁵ Tsibéñojmí 'én ndaà-lą Nainá xi kjoa ts'e Cristo ya Perge, ikjoàn kii-ne Atalia.

²⁶ Yaqá jahas'en chitso nga tsohotji-ne nga kii ljngoo k'a-ne Antioquía, i'nde ñánda kisatiixá-lą it'aà ts'e kjondaà-lą Nainá, xá xi jye kisikitasòn.

²⁷ K'ę nga jye ijchò-ne Antioquía, tsibíxkóya xita naxandá-lą Cristo; tsibéñojmí-lą ngats'iì kjoa xi kisiko Nainá, kós'ín komat'in nga Nainá kitsjaà'nde nga tiko kòkjeiñ-lą jñà xi mitsà xita judío.

²⁸ Pablo k'o Bernabé, tseé tsibitsajnakó xita xi kota'yat'aà-lą Cristo ya Antioquía.

15

Mé kjoa xi tsajoóya-ne jñà xita xi tsibíxáya-lą Jesús k'o xita jchíngá ján Jerusalén

¹ Jñà náchrjein koi, j'ii i'nga xita xi inchrobà-ne Judea nga tsibéñojmí-lą xita-lą Cristo, kitsò-lą: "Mikiù kitjokàjñoò kjo'in tsà mikiù sít'aà chiba-la yijo-nò kjoa ts'e circuncisión koni s'in tichja kjométsa xi kiskiù Moisés."

² Pablo k'o Bernabé 'ñoo tsajoókjoo k'o jñà xita koi; tsohotiyaá-ne jñà kjoa koi; ikjoàn kisikasén Pablo k'o Bernabé ján Jerusalén; tsobáijitakó i'nga xita-lą Cristo xi tit'sajna ya Antioquía nga kiikon jñà xita xi tsibíxáya-lą Jesús k'o xita chingá xi otíxoma ya naxandá-lą Cristo nga sjindaajiñ kjoa koi.

³ Jñà xita naxandá-lą Cristo xi tit'sajna Antioquía, kisichjat'aà-lą nga kii-ne xita koi. Jahato Fenicia k'o Samaria; tsibéñojmí nga jñà xi mitsà xita judío tiko jyeé tifatjyla-lą nga Cristo rchifit'aà-lą. Ngats'iì xita xi mokjeiñ-lą it'aà ts'e Cristo, 'ñoo kjotsja-la.

⁴ Pablo k'o Bernabé, k'ę nga ijchò ján Jerusalén, jñà xita naxandá-lą Cristo k'o xita jchíngá xi ya otíxoma k'o xita xi tsibíxáya-lą Jesús, ndaá kiskoétjò. Xita koi tsibéñojmí yije mé kjoa xi kis'iìn Nainá nga kisichjat'aà-lą.

⁵ Ya tit'sajnjaijn i'nga xita fariseo xi jye kòkjeiñ-lą 'én ndaà-lą Nainá xi kjoa ts'e Cristo; chincha kixi, kitsò:

—Jñà xi mitsà xita judío xi jye mokjeiñ-lą, mochjeén-né nga sít'aà chiba-la kjoa ts'e circuncisión; tiko sinè-lą nga kàtasíkitasòn kjométsa xi kiskiù Moisés.

⁶ Kjòxkóya xita xi tsibíxáya-lą Jesús k'o xita jchíngá xi otíxoma ya ijjiñ naxandá-lą Cristo nga tsajoóya-ne kjoa koi.

⁷ Tse jchán tsajoóya-ne kjoa koi; chaán tsasíjna kixi Pedro, kichjá, kitsò:

—'Ndseé, jñò, jyeé tíjiìn-nò nga kjótseé jaàjììn-na Nainá nga 'an kènojmí-lá 'én ndaà-lá Nainá xi kjoá ts'e Cristo jñà xi mìtsà xítä judío mé-ne nga tikoá kókjeiín-lá.

⁸ Nainá xi bee iníma-ná, k'oqá s'in tsakó kixi-ná nga tikoá kiskoétjò xítä koi nga k'oqá tís'in kitsjaà-lá Iníma Tsjee-lá koni s'in kitsjaà-ná jñá.

⁹ Nainá, kisitsjee iníma-lá xítä koi k'e nga kókjeiín-lá it'aà ts'e Cristo, nga mìki faájiùn xítä, tà ngásòn fiko-ná ngats'iaá, xi xítä judío 'mì-ná kó xi taxkí xítä.

¹⁰ I'ndeij, ¿mé-ne kondra onguí-lá kjohítsjeèn-lá Nainá, tsà koi náchrjein-lá kojti-lá? Nga bìnè-lá xítä xi kota'yàt'aà-lá Cristo nga sìkitasòn kjoá ts'e kjotíxoma. Ni jñá kó ni jñà xítä jchínga-ná chikjoá-ná nga níkitasoán.

¹¹ Míkii kq's'in kóma. Nga k'oqá s'in mokjeiín-ná nga jñá, kó xi taxkí xítä, ta ngásòn kjondaà-lá Na'èn-ná Jesucristo kitjokàjñaá kjo'in.

¹² Jyò tsibitsajna ngats'iì xítä xi ya títsajna. Kii'nchré-lá Bernabé kó Pablo nga tsibénojmí-lá xítä nga 'ñó tse kjoókón ndaà xi kis'iin Nainá xi it'aà ts'e nga nguixkon jñá xi mìtsà xítä judío.

¹³ K'e nga jye kiichjá Bernabé kó Pablo, k'ee kiichjá Jacobo, kitsò:

—'Ndseé xi i titsajnaà, tjiná'ya-ná.

¹⁴ Jè Simón Pedro, jyeé tsibénojmí-ná kó s'in komà nga tísä ítjòn nga Nainá jaàjììn jñá xi mìtsà xítä judío nga naxandá-lá kóma.

¹⁵ K'oqá s'in mangásòn 'én koni s'in kiskii jñá xítä xi kiichjá ngajo-lá Nainá nga kitsò:

¹⁶ K'e nga koma iskan, kitjojen ijngoo k'a
nga kìndayà xítse-na kjotíxoma-la xítaxá ítjòn David xi jye its'oòn;
jè xi jye chixoña, ijngoo k'a síkixiya-na;
sílkijna jngoo-na xítä xi kóti xoma ngajo-lá David,

¹⁷ mé-ne jñá xítä xi i'nga kohótsji-ne Nainá,
ngats'iì xi mìtsà xítä judío, jñá xi 'in ts'an tjít'aà.

¹⁸ K'oqá tsò Nainá, nga tsibénojmí kjohítsjeèn xi tjín-la
skanda tísä tåts'en-lá kjoá.

¹⁹ "An, k'oqá xán-nò nga mìki sínè-lá kjoá xi 'in tjín jñá xi mìtsà xítä judío,
jñá xi nchifatjìya-lá nga Nainá nchifit'aà-lá.

²⁰ Ta jè xi mochjeén nga sìkasén-lá xojon mé-ne nga mìki skiné ngats'iì
tsojmì xi ya sinchá nguixkon kjoókósòn; tikoá kì tì kjoá chijngui s'in-ne, mì
tì kii skiné-ne jní kó ngats'iì yijo-lá cho xi mìki xíxtéen jní-lá.

²¹ Skanda kjótseé, xkí xi ján naxandá tjín xítä xi bíxkejìùn xojon kjotíxoma
xi kiskii Moisés ya ni'ya ingo sinagoga nga jiùn jiùn náchrjein nga náchrjein
níkjáya.

²² Jñá xítä xi tsibíxáya-lá Jesús kó ngats'iì xítä naxandá-lá Cristo kó xítä
jchínga xi ya otíxoma, tsajoóya-ne nga jaàjììn i'nga xítä xíkjín xi kisikasén ján
Antioquía. Jñá kitjaàjìùn Judas xi tikoá Barsabás 'mì kó Silas, jñá xítä xi ndaà
yaxkón ya ijiùn naxandá-lá Cristo. Tsobáhítakó Pablo kó Bernabé.

²³ Kisik'a jngoo xojon xi tsò:

"Ngajen, xítä xi tsibíxáya-lá Jesús kó xítä jchínga, níhixat'aà-nòjen jñò xi
mìtsà xítä judío 'mì-nò xi 'ndse chibá it'aà ts'e Cristo xi titsajnaà ya naxandá
Antioquía, kó i'nde Siria kó Cilicia.

²⁴ Jyeé kina'yà-jen nga i itjokàjìùn i'nga xítä xi ijchòkon-nò nga siì
síko-nò nga chjako-nò 'én xi síkits'ón-jíùn-lá iníma-nò, tånga mìtsà ngajen
tsatíxá-lajen.

²⁵ Ngats'ii-jen, k'oqá s'in kichoòsòn-lajen nga kinìkasén i'nga-nòjen xita tsajen xi kükön-nò. Tsobáhijtakó xinguiqá Pablo kó Bernabé, xítá xi 'ñó matsjacha-jen.

²⁶ Jñà xítá koi, jye k'oqás'in tsibínè-lá yijo-lá nítá mé kjo'in xi komàt'in xi kjoa ts'e Na'èn-ná Jesucristo.

²⁷ Titsanikasén-nòjen Judas kó Silas; ngats'ií 'én xi tjít'aà xojon, jñà xítá koi keènojmíya ijngoo k'a-nò xi tå 'én koòko-nò.

²⁸ Ngajen kó Iníma Tsjeè-lá Nainá ndaà kisaseèn-najen nga mì kjo'ñó komà-nò kjoa ts'e kjotíxoma xi 'in tjín; tå koi-né xi ndaà mochjeén:

²⁹ nga mìkii ma chjinée yijo-lá cho xi ya biyaà nguixkon xkòsòn; mìkii ma chjinée jní kó mìkii ma chjinée yijo-lá cho xi mìkii xíxteèn jní-lá, tikoá kì tj kjoa chjngui nís'in-lá; tsá chjaàxìn-lá yijo-nò ngats'ií kjoa koi, ndaà s'e; k'e chibá."

³⁰ Xítá koi, k'e nga jye kisihixat'aà xíkjín, nítóón kii skanda ján Antioquia; k'e nga ijchò tsibíxkóya ngats'ií xítá-lá Cristo, kisìngatsja xojon xi 'ya.

³¹ Jñà xítá naxàndá-lá Cristo, k'e nga jye tsibíxkejìün xojon, tsjaá komà-la nga ijchò-lá 'én xi kisijehikon.

³² Jè Judas kó Silas tikoá Nainá chja ngajo-lá; ndaà kisijehikon jñà xítá-lá Cristo; kitsjaà-lá nga'ñó.

³³ Xítá koi, kjin nàchrjein tsibìtsajna Antioquia. Nga komà iskan kisihixat'aà xíkjín, kii-ne Jerusalén; kükön-ne jñà xítá xi kisikasén.

³⁴ [Tanga jè Silas ndaà kisaseèn-lá nga tsibíjna Antioquia.]

³⁵ Jè Pablo kó Bernabé, yaá tsibìtsajna Antioquia; tsakóya-isa 'én-lá Nainá tikoá kiichjaya 'én ndaà-lá Nainá xi kjoa ts'e Cristo. Tikoá kjin xítá xi kj'eií kisixákjo.

K'e nga chinchat'aà xìn-la xíkjín jè Pablo kó Bernabé

³⁶ K'e nga komà iskan, Pablo kitsò-lá Bernabé:

—Tíkjiaán ijngoo k'aá kóhokji naxàndá ñánda tsibènöjmíá 'én-lá Nainá mè nga jchqá kó s'in títsajna xítá xinguaá.

³⁷ Jè Bernabé mejèn-lá kjkjó Juan, xi tikoá Marcos 'mì;

³⁸ tanga jè Pablo mìkii kisaseèn-lá nga jè kjkjó, koií kjoa-lá nga kitsjeiün takòn ján Panfilia nga mì tj kii tsobáhijtakó-ne nga kisixá jè xá xi tjíma-ne.

³⁹ K'oqá s'in komà-ne nga kisakò kjoa nga mìkii kjòngásòn 'én-lá; chinchat'aà xìn-la xíkjín; jè Bernabé kükø Marcos; kùlsòn-ndá skanda Chipre.

⁴⁰ Jè Pablo, jaàjìün Silas nga tsobáhijtakó. Jñà xítá-lá Cristo kisikitsajnaya tsja Nainá nga kii.

⁴¹ Kii kóhokji nangui Siria kó Cilicia nga ya chinchima nga lsá ndaà kisi'ñó ikon jñà xítá naxàndá-lá Cristo.

16

K'e nga jè Timoteo tsobáhijtako Pablo kó Silas

¹ Pablo, k'e nga ijchò naxàndá Derbe ko Listra, ya kisatiìkjoo jngoo xítá xi kota'yà't'aà-lá Cristo xi Timoteo 'mì; nea-lá xítá judío-né xi mokjeiün-lá it'aà ts'e Cristo. Tanga jè na'èn-lá xítá griego-né.

² Jñà xítá-lá Cristo xi títsajna Listra kó Iconio 'ñó ndaà kisikjína Timoteo.

³ Pablo mejèn-lá nga jè koahijtakó; k'oqá komà-ne nga kisit'aà chiba-lá kjoa ts'e circuncisión mé-ne nga ndaà kíjna-ne Timoteo it'aà ts'e xítá judío; nga jñà xítá xi ya j'nde-lá jyeé beè nga na'èn-lá Timoteo, xítá griego-né.

⁴ Ngats'iì naxàndá ñánda jahato, k'oqá kitsò-lä nga kàtasíkitasòn kjoakixi xi tsajoóya-ne jñà xítä xi tsibixáya-lä Jesú斯 kó xítä jchinga xi títsajna Jerusalén xi otíxoma ya ijìùn naxàndá-lä Cristo.

⁵ Jñà xítä naxàndá-lä Cristo, lsqá 'ñó ndaà mokjeiín lsä-lä; náchrjein nchijòn tímakjìn-ya xítä xi nchimokjeiín-lä.

K'è ngajé Pablo kisìnijñá jngòò-la xita Macedonia

⁶ Jè Inima Tsjee-lä Nainá mìkù kitsjaà'nde-lä Pablo ko xita xi kjihijtako nga 'én-lä Cristo kii síka'bí jáñ nangui Asia; k'oqá ma-ne nga ya jahatojiùn nangui ñánda 'mì Frigia kó Galacia.

⁷ K'è nga ijchò chrañat'aà-lä nangui Misia mején-lä nga jáñ kjoj nangui Bitinia, tånga jè Inima-lä Jesú斯 mìkù kitsjaà'nde-lä.

⁸ Tà jahato Misia, ijchò skanda naxàndá Troas.

⁹ Nga jye títsajna Troas, Pablo, k'è nga nitjen, tsatsejèn jngòò-la xítä koni tsà nijñá t'bil-lä xi nangui Macedonia i'nde-lä xi tsasíjna kixi nguixkón Pablo. Tsibítsi'ba-lä, kitsò-lä: "Nchroboí i nangui Macedonia. Tichját'aà-nájen."

¹⁰ Pablo, k'è nga jye kijtseè kjoa koi, nitoón tsitsajnandaà-jen nga tsanguí-jen jáñ nangui Macedonia; k'oqá s'in kjöchiya-nájen nga kixi kjoa nga Nainá tichjá-nájen mé-ne nga síka'bí-jen 'én ndaà-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo ya i'nde jè.

Kós'ín komà nga jè Pablo kó Silas kii ndayá ya naxàndá Filipos

¹¹ K'è nga itjo-nájen ya naxàndá Troas, kichjoé jngòò-jen chitso, tsanguí kixi-jen ya nangui xi kijnajìùn ndá xi 'mì Samotracia; xi komà inchijòn ijngòò k'a tsanguí-jen skanda naxandá Neápolis.

¹² Itjo-nájen Neápolis, tsanguí-jen Filipos, jngòò naxàndá ítjòn ts'e i'nde Macedonia xi 'ñó tjoé-lä nga'ñó it'aà ts'e Roma. Kjìn náchrjein tsitsajna-jen ya i'nde jè.

¹³ Jngòò náchrjein níkjáya tsanguí jngòò-jen i'nde indiì naxàndá ñánda tífa jngòò xajngá nandá nga k'oas'ín kinikitsjeèn-jen nga tjín jngòò i'nde ñánda chjat'aà-lä Nainá xítä judío. Tsitsajna-jen; kinokjoàko-jen it'aà ts'e 'én ndaà-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo jñà íchjín xi maxkóya ya i'nde jè.

¹⁴ Ya tijnajìùn jngòò chjoón xi 'mì Lidia xi otíjna nikje chjí xi sko kjoàñ jsén-lä; yaá i'nde-lä ñánda 'mì Tiatira; ndaà beèxkón Nainá; jè Nainá kiskix'ajìùn kjoöhítsjeèn-lä nga ndaà t'íncré koni s'in tichjá Pablo.

¹⁵ Komà bautizar Lidia kó ngats'iì xítä ni'ya-lä; xi komà iskan tsibítsi'ba-nájen kitsò:

—Jñò tsà kixiì kjoa nga mokjeiín-nò nga 'an, ndaà mokjeiín-na it'aà ts'e Nainá, tíkjiáán ni'ya-na, ya síkjáyaá.

Ngajen kjo'ñó tsitsajna-jen.

¹⁶ Jngòò náchrjein k'è nga titsahonguí-jen i'nde ñánda nokjoat'aà-lajen Nainá, kisatílkjoò jngòò-jen tsòti chí'nda xi iníma ch'o-lä neijí tijín iníma-lä; maá-lä bíndaà nga kot'aásón xítä. Jñà nei-lä tsòti jè, ndaà jchán sükijne tòn nga koi xá s'in.

¹⁷ Tsòti jè, kiítjingui-nájen; 'ñó chjá tjingui-nájen, nga tsò:

—Xítä koi, chí'nda-lä Nainá-né xi 'ñó jeya tijna; tijñà-ne xi bénójmí-nò ndiyá xi kitjokàjìùn-nò kjo'in.

¹⁸ Jè tsòti, kjìn náchrjein k'oas'ín kitsò-nájen. Pablo chaán kòjti-lä, kisikátifaya'a; kíchjá-lä jè tjo neijí xi tijín iníma-lä. Kitsò-lä:

—It'aà ts'e Jesucristo, k'oqá xan-lè, titjokàjìùn iníma-lä tsòti jè.

Tik'ee-ne kjøndaà-ne.

¹⁹ Jñà nei-là, k'ë nga kijtseè nga kitjaàxin-là kjoaq xi ma-là, nga mì tì kùi kisikjne-ne tñon, kitsobà'nó Pablo kó Silas, kükø nguixkon xítaxá.

²⁰ Chinchá osen ñánda títsajna xítaxá, kitsò:

—Jñà xítä koi xi xítä judío, fí kátsji kjosii i naxàndá-ná.

²¹ Kjotíxoma xi okóya mìkù ndaa tjín, mìkù tjínde-ná nga chjoé, mìkù k'oqas'ín s'eén, koií kjoaq-là nga xítä Roma-ná jñá.

²² Ngats'iì xítä naxàndá saà kondrà kùi-là jè Pablo kó Silas; jñà xítaxá kitsjaà okixi nga tsatejndajno nikje-là, ikjoàn tsajá-là.

²³ K'ë nga jye 'ñó tsajá-là, ingajò, kiskin'sen ndayá; ikjoàn kitsjaà-là okixi jè xítä xi síkindà ndayá nga ndaa kàtasíkindà xítä koi.

²⁴ Jè xítä xi síkindà ndayá, k'ë nga kits'iì-là okixi, yaá chinchá iya ñánda ìsa 'ñó tjín. Tsibít'aà'nó ndsoko jt'aà yá ts'e ndayá.

²⁵ K'ë nga jye ijchò osen nitjen, jè Pablo kó Silas, nchichjat'aà-là Nainá kó nchiseè-là; jñà xítä xi i'nga xi tikoq kjo'in titajna, tà nchi'nchré-là.

²⁶ Tik'ë ne tà nitjón j'ìì jngoo ch'ón xi 'ñó jchán ts'a. Jñà xotjoa-là ndayá kitáx'a, tikoq jñà na'ñó kíchä cadena xi tjít'aà 'ñó-ne xítä xi titajna ndayá, jngoo k'ë a kitjajnd'añó.

²⁷ Jè xítä xi síkindà ndayá, k'ë nga jaá-là, kijtseè nga tix'a yije xotjoa-là ndayá. Kisikítsjeèn, maá-là tsà jyeé tsanga yije xítä xi titajna kjo'in. Kiskoé jngoo kíchä ndojò nga mejèn-là sili'ken yijo-là.

²⁸ Jè Pablo, k'ë nga kijtseè, nitjón 'ñó kílchja-là kitsò-là:

—Ki k'oqá nikoji yijo-lè; iì titajna yije-jen.

²⁹ Jè xítä xi síkindà ndayá kisijé jngoo ni'ín nga kjohiseèn-ya ndayá; chibá-là tihotsé-né k'ë nga jahas'en cuarto ñánda titajna Pablo kó Silas; ikjoàn kisikatjen yijo-là ya ingui ndsoko.

³⁰ Ikjoàn tsachrje-ne ndayá Pablo kó Silas; kiskònanguí-là, kitsò-là:

—Na'èn, ¿mé xi s'iaàn nga kitjokàjñà kjo'in?

³¹ Pablo kó Silas kitsò-là:

—Kàtakjeiñ-lè jt'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo mé-ne nga kítjokàjñò kjo'in ngají ko ngats'iì xítä ni'ya-lè.

³² K'ëé tsibénojmí-là 'én-là Na'èn-ná ngats'iì xítä xi ya titajna ni'ya-là.

³³ Tijè-ne nitjen jè, jè xítä xi síkindà ndayá, tsaníjno ñánda kitù-là Pablo kó Silas; xítä jè tikoq komà bautizar kóhotjín xítä xi ya titajna ni'ya-là.

³⁴ Nga jye komà iskan, kükø ni'ya-là nga tsakjèn kjoò kóhotjín xítä ni'ya-là xi ngui tà kjotsja nga jye kòkjeiñ-là jt'aà ts'e Nainá.

³⁵ Nga komà inchijón, jñà xítaxá kisikasén policía-là nga kisikasén-là okixi jè xi síkindà ndayá nga tà k'oqas'ín kàtitjo-ne Pablo kó Silas.

³⁶ Jè xítä xi síkindà ndayá kisikí'nchré Pablo kitsò-là:

—Jñà xítaxá, jyeé kàtsjá-na okixi nga ma kitjondeiñ-nò. Ndaà tanguí-nò.

³⁷ Tanga jè Pablo kitsò:

—Ngajen xítä Roma-nájen. [Mìkù tjínde nga taxki siko-najen.] Tanga kis'eé-najen yá nga nguixkon naxàndá k'ë nga skanda tijk'ee 'ya-là mé jé xi tjín-najen; tanga i'ndeí mejèn-là nga tà kjoaq chijé kochrje-najen ndayá; jñà kàtanchrobá sobà nga kàtachrje-najen.

³⁸ Jñà policía, k'oqá s'in kii kénójmí-là jñà xítaxá koni s'in kitsò Pablo. K'ë nga kii'nchré jñà xítaxá nga jè Pablo kó Silas nga xítä Roma, tsí ndaa kitsakjòn.

³⁹ K'ëé niton kii nga tsachrje-ne ndayá Pablo kó Silas; ikjoàn tsibítsi'ba-là kjoaq xi komàt'in, kitsò-là nga ta kjondaà kàtitjojìn naxàndá.

40 Pablo kó Silas, k'ē nga jye itjo-ne ndayá, kiì ni'ya-lá chjoón xi 'mì Lidia. Yaá tsohókó nojmí xíkjín xi ngásón mokjeiñ-lá it'aà ts'e Cristo nga 'ñò kàt'eé-lá ikon; ikjoán kiì-ne.

17

K'ē nga kisakò kjoasii jáñ Tesalónica

1 Jahato Anfípolis kó Apolonia, ijchò Tesalónica ya naxandá ñánda tjín jngòò ni'ya ingo sinagoga xi ts'e xítā judío.

2 Jè Pablo, koni s'in kijit'aà, jahas'en jè ni'ya ingo sinagoga; jàn náchrjein nikjáya tsajoóya-ne nga kiskoóta'yá Xojon-lá Nainá.

3 K'oáá s'in tsibénojmí-lá nga jè Cristo k'oáá s'in tjínè-lá nga kiyá tíkoáá jaáyaá-lá it'aà ts'e kjoabiáa. Kitsò-lá:

—Jesús xi 'an tibenojmí-nò, jé-né xi Cristo [xi xó k'oás'ín tjínè-lá nga kjoii].

4 Tjín i'nga xítā judío xi kókjeiñ-lá; yaá tsobáhijtakó Pablo kó Silas. Tíkoáá kjin íchjín ítjòn kókjeiñ-lá kó xítā griego xi beeñkón Nainá.

5 Tanga jñà xítā judío xi mikù mokjeiñ-lá, kjochinjikee Pablo kó Silas. Tsibíkoya xítā ts'e xi tà jyò tjima; tsibits'iá kjoasii ya naxandá; kiì kjaán-t'aà ni'ya-lá xítā xi 'mì Jasón nga tsohótsji Pablo kó Silas nga mejèn-lá síkjína osen nga nguixkon naxandá.

6 Tanga mikù kisakò-lá ñánda tjína Pablo kó Silas; kjo'ñó komà-lá nga tsachrje ni'ya jè Jasón kó i'nga xítā-lá Cristo xi ya títsajna nga kiiqó nguixkon xítaxá; 'ñó kiichjá kitsò:

—Jñà xítā koi xi síkits'ón xítā xi tjín nga títsa isò'nde; jyeé j'ii j'nde tsaján.

7 Ngats'ií xítā koi, jè Jasón kitsjaà'nde-lá ni'ya-lá. Saà kondraá fi-lá kjotíxoma-la César xi xítaxá ítjòn ts'e Roma; k'oáá tsò nga tjín lñgoò xítaxá ítjòn xi Jesú's 'mì.

8 Jñà xítaxá kó xítā naxandá, k'ē nga kii'nchré 'én koi, kòjtií-lá.

9 Jè Jasón kó xítā xi i'nga tsibíchjítji yijo-lá it'aà ts'e xítaxá nga komà tsibitsajnandeíjí-ne.

K'ē nga tsibitsajna naxandá Berea Pablo kó Silas

10 K'ē nga jye kòjñò, jñà xítā-lá Cristo nítjoón kisikasén jè Pablo kó Silas skanda jáñ naxandá Berea. K'ē nga ijchò i'nde jè jahas'en ni'ya ingo sinagoga ts'e xítā judío.

11 Jñà xítā xi títsajna Berea, isaqá ndaà tjín kjohítsjeèn-lá mi k'oáà-ne koni xi títsajna ya Tesalónica; isaqá nítton kókjeiñ-lá 'én-lá Nainá kó náchrjein inchijòn tsibíxkejíin Xojon-lá Nainá nga mejèn-lá skoe tsà kixií kjoá koni tsò 'én xi okóyo Pablo.

12 Kjìn xítā judío kókjeiñ-lá tíkoáá kjìn íchjín ítjòn kó xítā x'in kókjeiñ-lá xi xítā griego.

13 Jñà xítā judío xi títsajna Tesalónica, k'ē nga kii'nchré nga jè Pablo kó Silas ya títsajna Berea, nga 'én-lá Nainá nchibénojmí, kii ya naxandá jè nga kii kinchá'a xítā mé-ne nga kisakò-ne kjoasii.

14 Jñà xítā-lá Cristo, nítjoón kisikasén Pablo jáñ indii ndáchikon; tà jè Silas kó Timoteo tsibitsajna ya Berea.

15 Jñà xítā xi tsobáhijtakó Pablo nga kii kini indiaà, kiiqó skanda Atenas. K'ē nga jye j'ii-ne xítā koi, 'ya-lá okixi Silas kó Timoteo nga nítjoón kijitjingui-lá Pablo.

Kó tsò 'én xi kiichjá Pablo k'ē nga tsibíjna jáñ Atenas

16 Pablo, k'ę nga tijna naxandá Atenas nga tikoña-lą Silas kę Timoteo, 'ñó baá komà-lą nga kijtseè nga ya naxandá jé, 'ñó kjin xkósón beèxkón.

17 Ya ni'ya jingo sinagoga tsajoókjoòko xitę judío kę xi tąxki xitę xi beèxkón Nainá; nachrjein inchijón tsohókq ngats'iì xitę xi bixoña ya nditsin.

18 Nachrjein koi tjin i'nga xitę xi tsakóya kjohítsjeèn ts'e xitę epicúreo kę xitę estoicos nga tsajoókjoò Pablo. Tjin i'nga xi tsò:

—¿Kó tsòya-ne 'én xi chjaya, nga siì s'in nga chja?

Tikoqá tjin i'nga xi tsò:

—K'oqá ma-ná, kj'ejí-la nainá tihokóya.

Koií k'oqás'in kitsò-ne nga jè Pablo, jè tibénojmí 'én ndaà-lą Nainá xi kjoa ts'e Jesús nga jaáya-la it'aà ts'e kjoabiyaà.

19 K'ee kiiko jingoò j'nde ñanda 'mì Areópago. Kiskònanguí-lą kitsò-lą:

—¿A komaá isä ndaà kenojmí-nájen jè kjotixoma xitse xi ngají okoöyi?

20 'Ñó kj'ejí tsò. Mejèn-najen nga jcha-jen kó tsòya-ne.

21 Koií okitsò-ne nga jñà xitę Atenas kę xitę xi xin nangui-lą xi ya títsajna, tà jè xi mejèn-lą nga skoë kę koma kjoóya-ne ngats'iì kjoa xitse.

22 Pablo, tsasíjna kixi nga jingoò osen-lą j'nde Areópago, kitsò:

—Ngats'ioo xi i'j'nde-nò Atenas, k'oqá s'in tibexkon-nò; 'ñó ndaà yaxkón jñà xi nainá 'mì-là.

23 K'ę nga jáhatoaà jñà jingo ñanda bixoñaà, kijtseè jngoaà jingo ñanda tjít'aà 'én xi tsò: "Nainá xi mìkii yaxkon-lą." Jè xi jñò yaxkón, nás'in mì kì yaxkon, tijé-ne xi 'an benojmí-nò.

24 Jè Nainá xi tsibíndaà isò'nde, ngats'iì tsojmì xi tjin nga títsa isò'nde, jè xi nei-là ngajmiì kę nangui; mìtsà ya tijnya jingo xi tsja xitę bínndaà-ne.

25 Tikoqá, njímé xi mochjeén-lą it'aà tsaján. Ta saá jè tísikíjnakon-ná, tsjá-ná tjo xi chjooán, tsjá-ná ngats'iì xi mochjeén-ná.

26 'Nainá, jingoò xitę kisikjeén nga tsibíndaà ngats'iì xitę xi tjin nga títsa isò'nde; kiskoosón-lą kótjín nachrjein kítsajna kę ñanda kítsajna,

27 mé-ne nga kàtatsji-ne Nainá, nás'in k'oqás'in kàtas'ín koni jingoò xitę xi mìkii tsejèn-lą nga ótsijino ótsjit'aà nangui. Tanga Nainá, mìtsà kjìn tijna; chrañà tijnat'aà-ná.

28 Koní s'in kitsò jingoò xitę tsajón xi 'ñó chjine: "Jñá, ki'ndí-lą Nainá 'mì-ná." Kixií kjoa, nga jè tsjá-ná nga titsajnakoaán nga nìkjaníyá nga titsajnasoán isò'nde.

29 Tsà kixi kjoa nga ki'ndí-lą Nainá 'mì-ná, mì k'oqás'in sìkítsjeén nga Nainá jñà isén xi kichä oro xi kichä plata kę xi ndajó xi xitę bínndaà-ne tsja koní s'in tjin kjohítsjeèn-lą.

30 Nga sa ítjòn Nainá kitsjaà'nde-né nga tijñò-lą xitę. Tanga j'ndeij, k'oqá s'in tsjá okixi nga títsa isò'nde nga jñà xitę kàtasíkjano jé-lą nga mì tì jé kohótsji-ne.

31 Nainá jye tsibíjna jingoò nachrjein nga kixi kójindaàjín ngats'iì xitę isò'nde. Jaajíin jingoò xitę xi kitsjaà-lą okixi nga jè koma xitaxá xi kójindaàjín-lą ngats'iì xitę. Ko k'oqá s'in tsakó nga kixi kjoa k'ę nga kisikjaáya-lą it'aà ts'e kjoa biyaà.

32 K'ę nga kii'nchré-lą kjoa ts'e nga faáya-lą mik'en it'aà ts'e kjoa biyaà, tjin i'nga xitę xi tà tsijnò'nga-né kę tjin i'nga xi kitsò:

—Jñà kjoa koi, kj'ejí nachrjein kiná'ya-jen.

33 Pablo, k'ee itjojíin-lą.

³⁴ Tānga tjín i'nga xítá xi ya títsajna nga kòkjeiín-lä: jngoo xítá xi 'mì Dionisio xi ya chjá-ne ts'e xítá xi títsajnjtíñ xi 'mì Areópago; tikoá jngoo chjoón xi 'mì Dámaris, kó xítá xi kj'eíj lsá.

18

K'ë nga kisixá Pablo ya Corinto

¹ K'ë nga jye komà iskan, Pablo itjojün Atenas, kii Corinto.

² Yaá kiskaàkjoò jñà xítá judío xi 'mì Aquila kó chjoón-lä xi 'mì Priscila. Ján nangui-lä ñánda 'mì Ponto. Sà ta k'ëé j'iì-ne nangui Italia koií kjoa-lä nga jè Claudio xi xítá sko-lä tsachrje kjotíxoma nga ngats'iì xítá judío kitjokájün naxandá ítjón xi 'mì Roma. Pablo kükön jñà xítá koi.

³ Jñà xítá koi, tikoá koií xá s'in jè xá xi s'in Pablo nga ni'ya nikje býndaà. Yaá tsibijnako nga kisixákjoò.

⁴ Nga jün jün náchrjein, k'ë nga náchrjein níkjáya, Pablo fi ya ni'ya ingo sinagoga nga fi kákó jñà xítá judío kó xi mitsà xítá judío nga kàtakjeiín-lä.

⁵ K'ë nga j'iì-ne Macedonia, jè Silas kó Timoteo, jè Pablo ngui koií xá kis'iin nga tsibénojmí-lä 'én-lä Nainá jñà xítá judío. Kitsò-lä nga jè Jesús, jè xi Cristo [xi xó kinikasén-ne].

⁶ Tānga jñà xítá judío, tà kondráá kii-lä Pablo koá kiichhajno-lä; k'oqá s'in komà-ne jè Pablo tsibitsajne nikje-la xi kondrá ts'e xítá koi, [jè kjoa xi okó nga kjo'in s'e-la jt'aà ts'e Nainá], kitsò-lä:

—Jé tsajòn-nó tsà mikiù mokjeiín-nò; 'an jye kisikitasoàn nga tsibenojmí-nò 'én. I'ndei, jñà tifikenojmí-lä jñà xi mitsà xítá judío.

⁷ Pablo, itjo ni'ya ingo sinagoga; kii jngoo ni'ya-la xítá xi ya chrañat'aà tíjna xi 'mì Ticio Justo xi ndaa beèxkón Nainá.

⁸ Crispó, jè xi xítá ítjón-lä ni'ya ingo sinagoga, kòkjeiín-lä 'én-lä Nainá, ngats'iì xi xítá ni'ya-la; tikoá kjin xítá Corinto xi kii'nchré 'én xi tsakóya Pablo kòkjeiín-lä, ikjoán komà bautizar.

⁹ Jngoo nitjen jè Pablo, k'oqá komà-lä koni tsà nijñá kits'iì-lä; Na'èn-ná kiichhja-lä, kitsò-lä:

—Kí jyò bijni, ko kù tsakjoòn-jèn, tjinókjoa-né.

¹⁰ Mí yá xítá kó siìko-lè, 'aán tijnaako-lè; i'ndei jè, kjìn ma xi xítá ts'an ma.

¹¹ Pablo, jngoo nó osen tsibijná Corinto nga tsakóya 'én-lä Nainá.

¹² K'ë nga xítaxá gobernador tsibijná jè xi 'mì Galión ya j'nde Acaya, jñà xítá judío tsajoóya-ne nga kitsobà'ñó Pablo; kükø ni'ya osen mé-ne nga kisindaàjiin-lä.

¹³ Kitsò-lä jè xítaxá xi gobernador tíjna:

—Xítá jè naxandá tibinchá'a nga kj'eíj s'in beèxkón Nainá; mì k'oqá s'in koni s'in tjín kjotíxoma ts'e Roma.

¹⁴ K'ë nga mejèn kùchjá Pablo, jè Galión kitsò-lä xítá judío:

—Tsá jngoo kjoa xi tse tjín kó 'in tjín, tjímè-lä nga 'an kíndaàjñaa;

¹⁵ tānga tà 'én-né, tà kjotíxoma tsajòn-nò; tà jñò tindaàjñoo; 'an mikiù skongájñaa kjoa koi.

¹⁶ Ikjoán tsachrje ni'ya osen.

¹⁷ Ngats'iì xítá griego kitsobà'ñó jè xítá ítjón ts'e ni'ya ingo sinagoga, jè xi 'mì Sóstenes. Kiskaàn-kó ya ni'ya osen nga nguixkon xítaxá. Tānga jè xítaxá Galión, mikiù kisís'in-lä.

Kii s'in kii jngoo k'a-ne Pablo ya Antioquia

18 Pablo, kjìn nàchrjein tsibijna lsà ya Corinto. Iskan kisihixat'aà jñà xítà 'ndse, kii-ne Siria. Tsobáhijtakò Priscila kò Aquila. Ya Cencrea tsibijno-là sko koni jngòo chibà xi okó nga jye kisikitasòn koni s'ín kitsjaà-là tso'ba Nainá.

19 K'e nga ijchò Éfeso, yaá tsibitsajna Priscila kò Aquila. Pablo, ján kii ni'ya ingo sinagoga nga tsajoókjoò jñà xítà judío xi ya bixoña.

20 Jñà xítà koi tsibíts'i'ba-là Pablo nga lsà kjìn nàchrjein kàtiñnakò, tånga Pablo, mikiù kòkjeiñ-la.

21 Kisihixat'aà xítà xíkjín kitsò-là:

—Tsà Nainá mején-là, iskan kjoïkon jngòo k'a-nò.

Ikjoàn tsibijnaya chitsò nga kii.

22 K'e nga ijchò Cesarea, kii ján Jerusalén nga kisihixat'aà xítà naxandá-là Cristo. Ikjoàn kii skanda Antioquia.

23 Kjìn nàchrjein tsibijna Antioquia; iskan kii kóhokji i'nde Galacia kò Frigia. Kisì'ñò ikon ngats'iì xítà xi kota'yàt'aà-là Cristo.

K'e nga kíuchjaya Apolos ya Éfeso

24 Ya Éfeso ijchò jngòo xítà judío xi 'mì Apolos xi ján i'nde-là Alejandría, jngòo xítà xi 'ñò ndaà ma-là chjaya. Ndaà tijìùn-là it'aà ts'e Xojon-là Nainá.

25 Jè Apolos, xó kiskoòta'yà-ne ndiyá-là Nainá; 'ñò tsja beè-là iníma-là nga ngui kixíj chjaya tikoáta tsakóya it'aà ts'e Jesú; jé kjoaq ts'e bautismo nás'in tà jè tijìùn-là ts'e Juan.

26 Apolos, 'ñò tjín ikon nga kiichjà ya ni'ya ingo sinagoga. K'e nga kii'nchré jè Priscila kò Aquila, it'aà xìn kii kòkjeiñ-la. Jkjoàn kiskiù jngòo-là xojon jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Cristo xi títasajna ján i'nde Acaya nga skoéjtò jè Apolos k'e nga kíuchjò. K'e nga ijchò Acaya, 'ñò ndaà tsasikò jñà xítà xi kitsjaà-là kjondaà Nainá nga kòkjeiñ-la it'aà ts'e Cristo.

28 Apolos, 'ñò ndaà tsajoókjoò jñà xítà judío ya nguixkon naxandá nga kisikitsajnjayò nga it'aà ts'e Xojon-là Nainá, ngui ndaà tsakó-là nga jè Jesú, jè xi Cristo [xi xó kinikasén-ne].

19

K'e nga ijchò naxandá Éfeso jè Pablo

1 K'e nga tákó ya tijna Apolos ya naxandá Corinto, jè Pablo, kjìn i'nde jahatojìùn xi nindoò choòn nga ijchò Éfeso. Yaá kiskaàjìùn i'nga xítà xi kota'yàt'aà-là Cristo.

2 Kiskónangui-là, kitsò-la:

—¿A kitjoé-nò Iníma Tsjeè-là Nainá k'e nga kòkjeiñ-nò it'aà ts'e Cristo?

Jñà xítà koi kitsò:

—Ngajen mikiù tijìùn-najen tsà tjín Iníma Tsjeè-là Nainá.

3 Pablo kitsò-la:

—¿Kó s'in komà bautizar?

Jñà xítà koi kitsò:

—It'aà ts'eé bautismo-là Juan komà-jen.

4 Pablo kitsò:

—Kixíj kjoaq. Juan, kisìin bautizar xítà xi kisikájno jé-là nga mì ti jé kohótsji-ne, tånga k'oáá s'ín kitsò-là xítà naxandá nga kàtakjeiñ-là it'aà ts'e Jesú, jè xítà xi iskan kjoijí.

5 K'ę nga jye kii'nchré 'én koi, ikjoà̄n komà bautizar it'aà ts'e Ná'en-ná Jesucristo.

6 Pablo, k'ę nga jye tsohósòn-lá tsja, jñà xítä koi jahas'en-jiùn iníma-lá Iníma Tsjeè-lá Nainá, ikjoà̄n kiìchjä́ lén xi kj'eí tsò tikoä kiìchjaya ngajo-lá Nainá.

7 Ngats'iì xítä koi, tejò ma xi xítä x'in.

8 Pablo, jàn sá tsibijna Éfeso nga xkí xòhotó fi yá ni'ya jngó sinagoga; mikiù tsakjón nga bénjomíya, n'ó kiìchjako xítä nga kàtakjeín-la kós'ín otíxoma Nainá.

9 Tanga tjín i'nga xítä xi kisítájàjíùn iníma-lá, mikiù kòkjeí-lá koní s'in tíhokóy Pablo. Ch'oó kiìchjä́ nga nguixkon xítä it'aà ts'e ndiyá xítse-lá Cristo. Pablo, k'ęé tsasit'aà xin; kíkó yije xítä xi kota'yát'aà-lá Cristo. Yáá kíkó jngóo ni'ya escuela ñánda okóya xítä xi 'mí Tirano. Yáá tsajoóya-ne nga náchrjein nchijón.

10 Pablo, jò nó tsibijna nga tsakóya-lá xítä. K'oqá s'in komà nga kii'nchré 'én ndaà-lá Ná'en-ná Jesucristo ngats'iì xítä judío kó xi mìtsà xítä judío xi títsajna naxandá ts'e nangui Asia.

11 Nainá, tseé kjoxkón kis'iìn nga jè kisikjeén Pablo.

12 Skanda jè pahito-lá kó nikje xi síkjeén Pablo f'iìlkjaá xítä nga fiko-lá xítä xi xk'éen. K'ę nga jye síkó jñà nikje, mandaà-ne ch'in xi tjín-lá; tikoäá bitjokájíùn-ne iníma ch'o-lá neijí xi tjíùn iníma-lá.

13 Tjin i'nga xítä judío xi xkí xi ján naxandá tjíma nga ochrekàjíùn iníma-lá xítä xi iníma ch'o-lá neijí tjíùn iníma-lá. Mejèn-lá k'oqá tís'in síkaxkí 'ín-lá Jesús nga koxkii-lá xítä. Tsò-lá jè neijí:

—it'aà ts'e Jesús xi jè Pablo okóya otíxoma-lé nga titjokàjíùn iníma-lá xítä koi!

14 Jngóo xítä judío xi 'mí Esceva xi xítä sko-lá no'miì, k'oqá s'in mejèn kis'iìn xiti-la xi itoò ma-ne.

15 Tanga jè xítä neijí, jngóo k'a kiìchjä-lá kitsò-lá:

—An bexkon-ná Jesús, tikoäá bexkon-ná Pablo; tanga jñò, ýá xítä-nò?

16 Jè xítä xi iníma ch'o-lá neijí tjíùn iníma-lá kiskaàn-kó jñà xiti koi; kitsjoònè kitsjoòfe; kisikijne-lá nga itoò xiti. Itjo ni'ya, ikjoà̄n tsanga nga laká kjoà̄n koi kjoä-lá nga n'ó kisiki'on.

17 Ngats'iì xítä judío kó xi mìtsà xítä judío xi tjín ján naxandá Éfeso, kii'nchré kjoä xi komà; tà kitsakjón-né. Isáá n'ó ndaà kijtseèxkón Ná'en-ná Jesucristo.

18 Kjìn xítä xi jye mokjeí-lá 'én ndaà-lá Nainá xi kjoä ts'e Cristo, j'iì kénøjmi nga nguixkon xítä nga ch'o tjín xá xi kis'iìn nga sa ítjón.

19 Tikoäá kjìn ma xítä tje j'iìko yije libro xi kisikjeén nga tisa ítjón nga tsaká. Chinchájíùn ni'ín nga kitíi nga nguixkon yije xítä. K'ę nga komà kindä jè chjí-lá libro xi kití, icháte jmiì ton plata tjín-ne chjí-lá.

20 K'oqá s'in komà-ne nga n'ó tsangasòn 'én ndaà-lá Nainá xi kjoä ts'e Cristo; tseé nga n'ó kis'e-lá.

21 K'ę nga jye jyehet'aà kjoä koi, Pablo kisikítsjeén nga ján kjoí Jerusalén, kjoahato nangui Macedonia kó Acaya. K'oqá s'in kisikítsjeén nga tikoä mochjeén-né nga ján kjoí naxandá Roma.

22 K'ęé kisikásen ingajò xítä xi síchját'aà-lá ján nangui Macedonia, jè Timoteo kó Erasto; kó jè Pablo, yáá tsibijna chiba náchrjein isá yá nangui Asia.

Mé kjoä-ne nga kjoäsiì kis'e yá naxandá Éfeso

23 Jñà náchrjein koi, n'ó tse kjoäsiì kis'e yá Éfeso, koií kjoä-lá Ndiyá xítse-lá Cristo.

24 Jngoo xítá xi 'mì Demetrio xi síxákó kichá plata, bíndaà xkósòn-lá ts'e ingo-lá Diana. Ngats'iì xítá xi síxákó 'ñó ndaà síkjine tón.

25 Tsibíxkóya ngats'iì xítá-lá xi síxákó kó xítá xi kj'ejí xi tikoá koi xá s'ín, kitsò-lá:

—Ngats'ioò jñò, 'ya-nò nga jè xá koi, bijne-ná tón.

26 Tanga tikoá titsá'ya-nò, kó titsána'yà-nò nga jè xítá xi 'mì Pablo, k'oqá s'ín binchá'a yiye xítá nga mì xó tsà nainá xi tsja xítá sindaà-ne. Kjìn ma-ne xi jye jahatjiya-lá, mitsà tå i Éfeso, kóhokji jngoo itjandii nangui Asia.

27 Jè kjoá koi, mikiù ndaà tjín. Mitsà tå koi kjoá-lá nga chija xá xi 'nè. Tikoá tjin-lá kjoskon tsà chija ingo-lá nainá xi 'mì Diana, jè xi 'ñó 'nga tijna nga mì ti kii skoexkón-ne xítá; kó yaá chija kjoajeya-lá; mitsà tå i Asia nga yaxkón, tutsáa jisò'nde.

28 Jñà xítá, k'ë nga kii'nchré 'én koi, 'ñó kòjti-lá, ikjoàn 'ñó kiichja nga kitsò:

—j'Nga kàtijna Diana ts'e naxandá Éfeso!

29 Kóhokji naxandá kis'e kjoasii; kitsobá'ñó jè xi 'mì Gayo ko Aristarco. Ingajó xítá koi, yaá kjhijitako Pablo; ján i'nde-lá nangui Macedonia. Fàhatjen fahania, kílkó ni'ya teatro ñánda bixóña xítá naxandá.

30 Pablo, mejèn jahas'en tjingui-lá ni'ya nga kichjajiùn-lá xítá naxandá tanga jñà xítá xi kota'yát'aà-lá Cristo mikiù kitsjaà'nde-lá.

31 Tikoá yaá titásjina i'nga xítá xi xá tjin-lá ts'e nangui Asia xi amigo ts'e Pablo. Kisikasén-lá 'én nga mì yaá kjoas'en-jiùn ya ni'ya teatro.

32 Ya ni'ya teatro ñánda chixoña xítá, mikiù 'ya-lá mé kjoá xi tjin. Xkj xi ján chija, kak'ejí kak'ejí tsò nga jngoo ijngoo. Isáa kjìn ma-ne xi mikiù tjiùn-lá mé kjoá xi tjin i'nde jè.

33 Jñà xítá judío tsasíjna osen Alejandro nga kisikichja. Jè Alejandro, k'ëé kiskimiltjen tsja nga kisiktsajnjayò xítá. Mejèn-lá nga kosoqó xítá judío.

34 Jñà xítá, k'ë nga kijtseèxkon Alejandro nga xítá judío, ngats'iì, 'ñó kiichja nga ta jngoo jtqá kílkchja, kitsò:

—j'Nga kàtijna Diana ts'e naxandá Éfeso!

Koni jò-la hora kiichja nga okitsò.

35 Jè xítá xi tjin-lá secretario ts'e naxandá, k'ë nga jye kisiktsajnjayò xítá naxandá kitsò-lá:

—Ngats'ioò xi xítá Éfeso 'mì-nò, 'ya-nò nga ngats'iì xítá xi tjin nga tijtsa isò'nde beè-né nga i naxandá Éfeso tjin-lá kindá ingo-lá kó xkósòn-lá xi nea-ná Diana xi 'ñó 'nga tijna xi ngajmii j'ii-ne.

36 Nijngoo xi komá kíjna'ma kjoá koi. Mochjeén-né nga mì taxkjí s'een; itjòn tikitsjeén.

37 Jñà xítá xi jñò kòf'ikoò ijndé, nì mé kjoá xi kòhótsji it'aà ts'e ingo; tikoá mitsà jè nea-ná Diana kàchijajno-lá.

38 Tsà jè Demetrio ko xítá xi síxákó, tsà mé kjoá xi tjin-lá kó xítá xi kj'ejí, tjin xítaxá xi ma-lá bíndaàjíùn, koá tjin ni'ya osen ñánda sindaàjíùn mé-ne nga komá kíjchakó-ne yijo-lá.

39 Jñò, tsà mé xi mejèn-isa-nò, kàtasíjna jngoo junta ts'e xítá naxandá xi kixi tjin nga kàtasindaàjíùn koni s'ín tichja kjotíxoma.

40 Jè kjoá xi komá j'ndeij, tjin-lá kjoskon tsà jè xítaxá itjòn ts'e Roma kichja'nchré-ná nga kjosii titsabinchaátsjiaá. ¿Mé kindá xi k'oiaá?

41 K'ë nga jye okitsò xítá jè, kii yiye-ne ni'ya-lá xítá.

20

K'è nga kìi Pablo ya nangui Macedonia kò Grecia

¹ K'è nga jye kisikjoàñ-là kjoasii, Pablo tsibíxkóya yije xítà xi kota'yàt'aà-là Cristo nga kitsjaà-là 'én xi ndaà tsò nga kisi'ñójiùn ikon. Ikjoàñ, kisihixat'aà xíkjín nga kìi ján nangui Macedonia.

² Koni s'in tsajmèè nga kìi, jahato ngats'iì naxàndá nga ndaà kisi'ñójiùn ikon jñà xítà-là Cristo; ijchò skanda Grecia.

³ Pablo, jàñ sá tsibijna Grecia. K'è nga jye tibijnandaà nga skoé jngòò chitso nga jye tífi ján Siria, kisijùn-là nga jñà xítà judío, k'oqá s'in tjíndaà-là nga mejèn-là sìjk'en; kisikátji-ne, ndiyá Macedonia kìi ijngòò k'a-ne.

⁴ Tsobáhijitakò jè Sópater xi Berea i'nde-là, ti-là ma Pirro; jè Aristarco kò Segundo xi Tesalónica i'nde-là; Gayo xi Derbe i'nde-là; kò Timoteo; tikoáá ya tijkò Tíquico kò Trófimo xi Asia i'nde-là.

⁵ Jñà xítà xinguiqá koi, kìi ítjòn-né skanda ján Troas. Yaá kiskoñà-najen.

⁶ K'è nga jye jyehet'aà jñà nàchrjein-là s'eí nga bichiaá inchrajín xi tsjìn-là na'yo san, tsitsajnaya jngòò-jen chitso ya Filipos; ikjoàñ tsanguijùn-ndá-jen; xi komà 'on nàchrjein ijchotjìngui-lajen ján Troas; yaá tsitsajna jngòò xomànà-jen.

K'è nga tsibijna Pablo ján Troas

⁷ Jè nàchrjein tahàngo nga tâts'en xomànà chixoña yije-jen nga kinìxkoaya-jen inchrajín; jè Pablo 'ñó ndojò kílkò nga tsibéñojmíya 'én-là Cristo. Tíchjà-né skanda kó nga ijchò osen nitjen, koií kjoà-là nga komà inchijòn jye tífi-ne.

⁸ Ya cuarto xi kijnasòn-'nga ts'è ni'ya ñánda titsajna-jen, kjìn lámpara tití.

⁹ Jngòò chíti xi 'mì Eutico tijnañto ventana-là ni'ya xi jàñ piso tjín-là. Koà jè Pablo nga 'ñó ndojò kílkò 'én xi tsibéñojmí, jè chíti kisijnafé nga 'ñó nijñá-là. K'è nga jye 'ñó kjinafé, kiskaàngui skanda jt'aà nangui. K'è nga kitjámiitjen, jyeé k'en.

¹⁰ K'èé inchrobàjen Pablo; kitsobàkjá, kitsò:

—Kì tsakjoòn-jèn, tijnakon-né.

¹¹ Ikjoàñ kìi mijin ijngòò k'a-ne ya cuarto ñánda titsajna; kisìxkoaya inchrajín, koà tsakjèn-kò xíkjín. Ijngòò k'a tsibíts'ià nga kílichjaya skanda kis'e-là isén. Ikjoàñ kìi-ne.

¹² Jñà xítà kílkò-ne ni'ya-là jè chíti; jye tijnakon-ne; k'oqá tjín kjoà xi ìsa ndaà kjòtsja-là xítà.

K'è nga itjo-ne Pablo ya Troas nga kìi ján Miletó

¹³ Ngajen, tsanguí ítjòn-nájen, tsitsajnaya-jen chitso skanda ján Asón; yaá tsitjaàjhaàjto-jen Pablo; k'oqá kitsò nga ndiyá ndsokóó kìi-ne.

¹⁴ K'è nga jye ijchò-jen ján Aso, yaá kiskaàkjoò-jen Pablo; tsibijnayako-najen chitso; tsanguí-jen skanda ján Mitilene.

¹⁵ Itjo-jen Mitilene. Nga komà inchijòn, tsitjaàjto-jen Quío. Xi ma-ne jò nàchrjein ijchò-jen Samos. Yaá Trogilio kinìkjáya-jen. Xi komà jàñ nàchrjein ijchò-jen Miletó.

¹⁶ Jè Pablo, k'oqá s'in kisikítsjeèn nga tà kjoahato kixxi Éfeso; kisixátíya-là yijo-là nga mìkiì tsibijna Asia; jé xi mejèn-là nga ìsa niton kijchò Jerusalén tsà koi nàchrjein-là ya tíjna k'è nga kitjo s'eí ts'e Pentecostés.

'Én xi kílichjaka Pablo jñà xítà jchíngia ts'e naxàndá-la Cristo xi titsgjna Éfeso

17 Pablo, k'ę nga tijna Miletó, kiskinikjaá jñà xítä jchíngá xi tjín-lä xá ya ijíin naxandá-lä Cristo xi titṣajna Éfeso.

18 K'ę nga ijchò jñà xítä jchíngá, kitsò-lä:

—Jñò, ndaa tíjiin-nò kós'in tijnakö-nò skanda tjen-ne k'ę nga j'iqa i nangui Asia.

19 Nga kjit'aà nachrjein, 'ñó indaàkjoä tisixá-lä Nainá; mì k'oqá kji ndáxkoaan bixteèn nga otojñaà kjoä koií kjoä-lä koni s'in síkö-na jñà xítä judío nga bichjoä ikon-na.

20 'An, mìkù jyò ótijna nga benojmíya-nò ngats'iì kjoä xi mochjeén-nò xi kjondaà tsajòn. Benojmíya-nò ñánda bixoña xítä kó ni'ya-nò.

21 K'oqá s'in benojmíya yije-lä, ngats'iì xítä judío kó xi mitsà xítä judío nga kàtasikájno jé-lä nga mì tì jé kohotsji-ne, Nainá kàtjít'aà-lä kó kàtakjeínlä it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo.

22 I'ndei, ján tifia Jerusalén; tsejèn ma-na nga jè kjo'ñó tífiko-na Iníma Tsjeè-lä Nainá. Mìkù tijin-na mé kjoä xi komat'ian;

23 ta jè-né nga kijindà naxandá ñánda bijchoa, jè Iníma Tsjeè-lä Nainá, k'oqá s'in benojmíya-na, k'ę nga kijchoa Jerusalén, ndayá kótijna, tse kjo'in siikjiaán.

24 Kjoä ts'e kjo'in, mìkù makájno-na nas'in sìlk'en-na xítä. Jè xi mejèn-na nga ndaa sikitasoàn. Ndaa silkehét'aà xá xi kitsjaà-na Na'èn-ná Jesucristo nga sika'bíá én ndaa-lä it'aà ts'e kjondaà xi tsjá Nainá.

25 I'ndei, k'oqá xan kixi-nò ngats'ioò jñò xi kiyaxkon-ná nga tsibenojmí-nò kjomítoma-lä Nainá, mì tì kii jchaxkon-ná.

26 I'ndei, k'oqá xan-nò, tsà mìkù mokjeínlä it'aà ts'e Jesús, mitsà 'an tjín-na je tsá kjo'in s'e-nò.

27 Nga 'an, jyeé tsibenojmí yije-nò kó s'in tjín kjoä xi tjíndaà-lä Nainá; njimé xi tsibl'ma-nò.

28 Jñò, tükindäa yijo-nò, tükao tükindäa naxandá-lä Cristo xi jè kisikjne nga kó jní-lä. K'oqá s'in tükindäa koni jngoo paxtò ts'e orrè nga jè xá kitsjaà-nò Iníma Tsjeè-lä Nainá.

29 'An, be-ná, k'ę nga komá iskan, nga jye kjián, kjoähas'en-jíin-nò xítä xi k'ejí koni tsején ts'en xi mejèn-lä sìlkje xítä naxandá-lä Cristo.

30 Tükao kitjokàjíni xi tì xítä tsajòn-nò xi k'ejí kjomítoma kókoya xi mitsà kixi kjoä; kijko xítä xi kota'yàt'aà-lä Cristo nga skónachan-lä.

31 Titsajnakon; tükitsjeèn, 'an, ján nó tsöhótijnakö-nò kó nachrjein kó nitjén bixteèn ndáxkoaan nga tsibenojmíya-nò kós'in sijchá yijo-nò.

32 I'ndei, ndí 'ndsè, ngats'ioò, tsja Nainá siksajnaya-nò. Tükao siksajnjíin-nò 'én-lä Nainá it'aà ts'e kjotsjacha xi tjín-lä, jè 'én xi komá tsjá-lä nga 'ñó iníma-nò. It'aà ts'e 'én koi tjoé-nò kjomítjò ján ngajmiü k'ę nga tjoé yije-lä xítä tsjeè-lä Nainá.

33 'An, njimé xi jaàjíin-na, nj ton, nj nikje xi ts'e xítä.

34 Jñò, ndaa tíjiin-nò nga ndsaä kisixá-na nga kisikjne ngats'iì tsojmì xi kinichjeén-jen kó xítä xi titsajnakö-na.

35 K'oqá s'in tsakoöya-nò, mochjeén-né nga sixá mé-ne nga sichját'aà-lä jñà xítä xi 'in titsajna; tükitsjeèn 'én-lä Na'èn-ná Jesucristo xi tsò: "Ísaá ndaa machikon-t'in jñà xítä xi tsjá mì k'oqà-ne jñà xítä xi tjoé-lä."

36 K'ę nga jye okitsò, ijkjoàn tsasijna-xkó'nchi Pablo, kiichjat'aà-lä Nainá kohotjín xítä.

37 Ngats'iì kiskindàya, kitsobàkjá ko kiskine'a Pablo.

38 Jñà xítä, tsí 'on komà-lä jè 'én xi kitsò Pablo nga mì tì kii skoëxkon-ne xílkjín. Kii kinì indiaà skanda ñánda kijna chitso.

21

K'ë nga kii Pablo ján Jerusalén

1 K'ë nga jye kinìhixat'aà-jen xítä xingui-jen, tsitsajnaya-jen chitso; tsanguí kixi-jen naxàndá jiùn-ndá ñánda 'mì Cos; xi komà inchijón ijchò-jen naxàndá Rodas, ikjoàn tsanguí-jen skanda naxàndá Pátara.

2 Ya Pátara sijna ijngòò chitso xi tífi Fenicia; jè tsitsajnaya-jen nga tsanguí-jen.

3 K'ë nga tsitjaàjiùn-ndá-jen, ki'ya-jen nangui jiùn-ndá ts'e Chipre xi kijna ya ngaskón-najen; tånga tsanguí kixi-nájen skanda Siria. Jè chitso, yaá kisasiyna indiì ndáchikon Tiro nga yaá chinchá ch'à-lä xi 'ya.

4 Ya Tiro, kiskaàkjoo-jen xítä xi kota'yàt'aà-lä Cristo, itoò nachrjein tsitsajnako-jen. Jñà xítä koi kitsò-lä Pablo nga mìkii kjoj ján Jerusalén; jè Iníma Tsjeeè-lä Nainá k'oáá s'ín tsibénojmíya-lä.

5 K'ë nga jye ijchò jngòò xomàñä nga titsajna-jen, ikjoàn itjo ijngòò k'a-jen. Tsobáhijtakò yiye-najen jñà xítä-lä Cristo, ko íchjín-lä ko ixti-lä skanda ján indiì najnchrà. Ko yaá indiì ndáchikon chincha-xkó'nci-jen nga kinokjoàt'aà-lajen Nainá.

6 Ikjoàn kinìhixat'aà-jen xítä xingui-jen, tsitjaàs'en-jen chitso koä jñà xítä koi, kii-ne ni'ya-lä.

7 Yaá jyehet'aà nga tsitjaàjiùn-ndá-jen nga itjo-najen Tiro skanda ijchò-jen Tolemaida. Yaá kinìhixat'aà-jen xítä xinguiáà it'aà ts'e Cristo; jngòò nachrjein tsitsajnako-jen.

8 K'ë nga komà nchijòn, tsanguí-jen ján Cesarea. Ijchò-jen ni'ya-lä Felipe, xítä xi chjaya 'én ndaa-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo, jè xi tañia kitjaàjiùn-ko jñà xítä xi itoò ma-ne nga kisixákø naxàndá-lä Cristo. Yaá kinikjáya-jen ni'ya-lä.

9 Ñíjón ma ixti íchjín xongó-lä xi síkjeén Nainá nga chjá ngajo-la.

10 Kjìn nachrjein tsitsajnako-jen Felipe. Yaá j'ii jngòò xítä xi 'mì Agabo xi inchrobà-ne Judea jè xi síkjeén Nainá nga chjá ngajo-la.

11 K'ë nga ijchòkon-najen, kiskoé sinchö xi bijnakjá Pablo. Tsibí'ñó tsja ko ndsoko, ikjoàn kitsò:

—K'oáá tsò jè Iníma Tsjeeè-lä Nainá: kíis'ín kojìt'aà'ñó jñà xítä judío ján Jerusalén jè xítä nei-lä sinchö jè; ikjoàn siìngatsja xi mitsà xítä judío.

12 Ngajen ko xítä Cesarea, k'ë nga kina'yà-jen 'én koi, tsibìtsi'ba-lajen Pablo nga mìkii kjoj Jerusalén.

13 Tånga jè Pablo kitsò:

—¿Mé xi ma-nò? ¿Mé-ne chihindáya-nò? Kì nìba-lä iníma-na. 'An tijngòò takoàn nga kàtit'aà'ñó-na nás'ín kàtasík'en-na xítä ján Jerusalén xi kjoa ts'e Na'én-ná Jesucristo.

14 Mìkii komà kichjaàxìn-lajen kjohítsjeèn-lä; tà k'oáá ki'mì-lajen:

—K'oáá s'ín kàtatasòn koni s'ín mejèn-lä Nainá.

15 Xi komà ñískan, tsibìxkó-jen tsojmì-najen, ikjoàn tsanguí-jen Jerusalén.

16 Tsobáhijtakò i'nga-najen jñà xítä-lä Cristo xi Cesarea i'nde-lä. Xítä jè kjótseé kota'yàt'aà-lä Cristo. Yaá kinikjáyako-jen.

Mé xi komà k'è nga jè Pablo ijchò Jerusalén

17 K'è nga ijchò-jen Jerusalén, jñà xítà-là Cristo xi ya títsajna, tsjaá komà-là nga kiskoéjtò-najen.

18 Xi komà inchijòn, tsanguì-jen ko Pablo ni'ya-là Jacobo; yaá títsajna ngats'iì xítà jchínga xi otíxoma jjùn naxàndá-là Nainá.

19 Pablo kisihixat'aà xítà koi, ikjoàn tsibénojmí yije-là kjoà xi tís'ín Nainá jt'aà ts'e xítà xi mitsà xítà judío nga jè tísíkjeén Pablo xá xi tís'ín.

20 K'è nga kii'nchré 'én koi, jeyaa kisikíjna Nainá. Ikjoàn kitsò-là Pablo:

—Ji ndí 'ndsè, t'ya-né nga jñà xítà judío jyeé 'ñó kjìn jmì ma-ne xi mokjeiín-la it'aà ts'e Jesús. Ngats'iì xítà koi, 'ñó mejèn-là nga kítasòn kjotíxoma xi Nainá kitsjaá-là Moisés.

21 Tænga jye xó kii'nchré xi jt'aà tsiji nga k'oqá xó s'ín okoòya-là ngats'iì xítà judío xi títsajnjùn ya naxàndá-là jñà xi mitsà xítà judío nga mi xó ti kii sìlkitasòn-ne kjotíxoma-là Moisés; kàtasichija xó kjotíxoma xi tjin-ná xi xítà judío 'mi-ná, tikoà mi xó ti kii sit'aà chibà-là jñà ndí ixti kjoà ts'e circuncisión.

22 ¿Mé xi s'een? Kjo'ñó-né kji'nchré xítà nga i tijní.

23 K'oqá s'ín t'jin koni s'ín 'mì-lèjen; i títsajnjùn ñijòn-najen xítà xi sìlkitasòn koni s'ín kitsjaá-là tso'ba Nainá nga sìltsjeeya yijo-là.

24 Tikojj iñà xítà. Títsjeeyi yijo-lè ko xítà koi. Tíchjí nga kàtasijno-là tsja sko mé-ne nga skoë-ne xítà xi k'ejí nga mitsà kixí kjoà koni tsò-lè xítà. Yaá skoë-ne nga tikoqá ngají nikitasòn kjotíxoma-là Moisés.

25 It'aà ts'e xítà xi mitsà xítà judío xi jye mokjeiín-la 'én-là Cristo, jyeé kinikasén-lajen xojon koni s'ín kichoösòn-lajen nga mikii skine tsojmí xi xkósòn sinchát'aà-là; mikii skine jní-là cho; tikoqá mikii skine yijo-là cho xi mikii xíxteèn jní-là k'è nga biyaà; tikoqá kì ti kjoà chijngui sis'in-la.

K'è nga kindobà'ñó Pablo ya ingo ítjàn

26 Xi komà nchijòn, Pablo kiiqo nga ñijòn xítà koi. Tænaá kisikitasòn kjotíxoma-là xítà judío nga kisitsjeeya yijo-là kjoà ts'e jé-là. Ikjoàn kii ya ñánda tijnà ingo ítjàn nga kisiki'nchré jñà xítà mé nàchrjein kjoéhet'aà nàchrjein-la nga nchisitsjeeya yijo-là; ikjoàn koma kijikò cho xi kjotjò ts'e Nainá nga jngoo'ingodo.

27 K'è nga jye kjomeè bijchó itoò nàchrjein, jñà xítà judío xi inchrobà-ne nanguí Asia, kijtseèxkon Pablo nga ya tijnà nditsin ingo ítjàn; chinchá'a ngats'iì xítà nga kitsobà'ñó.

28 Ñó kiiçhja, kitsò:

—Ngats'ioò xi xítà Israel 'mì-nò, tìchját'aà-najen! Jè xítà jè xi tsó'ba nga kijndà naxàndá nga okoòya kjotíxoma xi kondrà ts'e naxàndá, kondrà ts'e kjotíxoma-là Moisés, ko kondrà-là ingo ítjàn. Skanda j'iiqoò xítà xi mitsà xítà judío xi kisikas'en ya nditsin ingo nga sítjé jè j'nde tsjee-là Nainá.

29 Xítà koi, koií kjoà-là nga k'oqas'in kitsò, k'è nga sa ítjàn kijtseèxkon Pablo ya jjùn naxàndá nga tañà tímakjooò jngooò xi mitsà xítà judío xi 'mì Trófimo xi xítà Éfeso; k'oqá s'ín kisiktsjeèn tsà tikoqá kiiqo-né ya nditsin ingo.

30 Kóhokji naxàndá kii'nchré nga kjoasii kisakò. Nitooón chixoña xítà. Kitsobà'ñó Pablo; kjo'ñó tsachrje ya nditsin ingo; ikjoàn tsibichjoàjtò-là xotjoa ingo.

31 Jye mejèn nchisik'en tænga nitooón kii'nchré jè xítà sko-là soldado ts'e Roma nga kjoasii kisakò naxàndá Jerusalén.

³² Jè xítä sko-lä soldado, nítqón kiichjä i'nga-lä soldado xi lsä nanguí xá tjín-lä nga tsibíxkóya soldado-lä; ikjoàn tsangachikon, kii ñanda tjín kjoasíi. Jñà xítä, k'ë nga kijtseè soldado, k'ëe kitsjeìn Pablo; mì tì kii kiskaàn-kö-ne.

³³ K'ë nga ijchò xítä sko-lä soldado, kitsoba'ñó Pablo; kitsjaà okixi nga jò na'ñó kíchä cadena kisit'aà'ñó Pablo. Ikjoàn kiskònanguí yá xítä-ne xi 'mì Pablo kó mé xi kis'iìn.

³⁴ Jñà xítä xi kjìn ma-ne, xki xi ján chjä; kákj'eijí kákj'eijí tsò nga jngooò jngooò. Jè xítä sko-lä soldado, mikiì kisakò-lä mé kjoa xi komà nga 'ñó siì nchis'ín. Kitsjaà-lä okixi soldado-lä nga kàtjikò Pablo ján cuartel.

³⁵ K'ë nga nchifimijìn-jno escalón, jñà soldado tsa'nga Pablo, koií kjoa-lä nga jñà xítä xi kjìn ma-ne xi tjingui-lä, 'ñó nchimats'en,

³⁶ nga tsò:

—¡Tik'eèn!

Kó kitsò Pablo nga kiichjatji yijo-la

³⁷ Jè Pablo, k'ë nga jye tífahas'en cuartel kiichjä-la jè xítä sko-lä soldado, kitsò-lä:

—¿A koma kichjákò jngooò tjò-lè?

Jè xítä sko-lä soldado kitsò:

—¿A maá-lè nokjòi 'én griego?

³⁸ ¿A mitsà ngaji xi xítä Egipto i'nde-lè xi tsibits'iì kjoasíi kò jngooò kò jò nó nga kíkojì fujòn jmiì xítä kjoasíi ján i'nde it'aà xin ñanda nanguí kixi choòn?

³⁹ Pablo kitsò:

—'An, xítä judío-ná, yaá i'nde-na Tarso, jngooò naxandá xi ndaà yaxkon-lä ts'ë nanguí Cilicia; tjín-lé kjondaà, tjíl'nde-ná nga kichjákooa xítä naxandá.

⁴⁰ Jè xítä sko-lä soldado, kitsjaà'-nde-lä; ikjoàn tsasijna kixi Pablo ya escalón; kiskimiltjen tsja nga jyò kàttsajna xítä naxandá. K'ë nga jye tsibitsajna jyò, kiichjákò 'én hebreo, kitsò:

22

¹ —Ngats'ioò xi xítä judío xinguaá 'mì-nò ko xi xítä jchíngá, tiná'ya 'én kixi xi kichjákò-nò nga kichjatjiá yijo-na.

² Jñà xítä, k'ë nga kii'nchré nga 'én hebreo kiichjä, lsáá jyò tsibitsajna. K'ëe kitsò Pablo:

³ —'An, xítä judío-ná. Yaá kits'ian Tarso, naxandá xi chjä-ne Cilicia. Tänga jí Jerusalén kójchá. Jè kiskootta'yàt'aà-lä jè maestro Gamaliel. Nguì kixiì tsakóya na koni s'ín tjín kjotíxoma-lä xítä jchíngá-ná. Nguì tñjngooò takoàn nga sìkitasòn-lä Nainá koni s'ín 'nè jñò skanda náchrjein i'ndeí.

⁴ Nga sa kjótseé, kütjingui kondra-lä jñà xítä xi fitjingui-lä ndiyá xítse jè, skanda mejèn-na kisik'én. Tsibit'aà'ñó, tikoä kiskinis'en ndayá íchjín, íchjá.

⁵ Jñà xítä sko-lä no'mii, ngats'iì xítä jchíngá, ndaà kijtseè kjoa koi. Jñà kitsjaà-na xojon nga kíko-lä xítä xinguaá xi titsajna Damasco nga koma kjinchrobàkoaa i Jerusalén ngats'iì xítä xi mokjeíñ-lä it'aà ts'ë Cristo mé-ne nga s'e-lä kjo'in.

Kó kitsò Pablo k'ë nga tsibéngjmí kó s'ín komàt'in nga jahatjiya kjoahitsjeèn-la

(Hechos 9:1-19; 26:12-18)

⁶ K'ë nga jye kjomeè bijchoa chrañat'aà-lä Damasco, ijchò-la tsà nchisen, tà nítqón tsatsejèn jngooò-na ni'ín xi ngajmiì ínchrobà-ne xi kjòhiseèn kóhokji nga jngooò itjandii-na koni s'ín tifia.

⁷ An, kiskaàjndoòt'aà nangui. Ki'nchrè 'én xi jjilin jsén kiichja, kitsò: "Saulo, Saulo, ¿mé-ne 'an tì'mítjìngui kondra-ná?"

⁸ K'éé kiskònanguí-lá, kixan-la: "¿Yá-ne ngají Na'èn?" Kitsò-na: "An-ná xi 'mì-na Jesúsi Nazaret ts' an xi ji tì'mítjìngui kondra-ná."

⁹ Jñá xítä xi tjikoá, kijtseè ni'ín nga kjöhiseèn, tà kitsakjòn-né, tånga mìkiù ki'ya-lá 'én xi 'an kiichja-na.

¹⁰ K'éé kiskònanguí-lá kixan-la: "¿Mé xi s'iaàn, Na'èn?" Kitsò-na: "Tisítjiin, t'in kixí Damasco. Yaá s'enojmí yije-lé kó s'ín tjíndaà kjoá xi s'íin."

¹¹ Koi kjoá-lá nga 'ñó kjöhiseén ni'ín, 'an mì tì kiù kjótsejèn-na. Jñá xítä xi tjikoá kitsobá'ñó ndsäa nga kiikö-na skanda Damasco.

¹² Ya Damasco tijna jngoo xítä xi 'mì Ananías xi ndaà beèxkón Nainá koni s'ín tichja kjotíxoma ts'e Moisés. Jè Ananías tikoáá ndaà yaxkón it'aà ts'e xítä judío xi títsajna ya i'nde jè.

¹³ K'ë nga j'ii katsejèn-na Ananías, kitsò-na: "Ndsè Saulo, kàtatáx'a-ne xkoiìn." Tík'ëé-ne kiták'a-ne xkoaaán ikjoàan kiskoò'an Ananías.

¹⁴ Kitsò isä-na: "Nainá xi ts'e xítä jchíng-a-ná jaàjíin-lé nga jchaxkoin mé xi mejeñ-la; tikoá jchaxkoin jè xi Ngü Xítä Kixí; kiná'yí 'én-lá xi jè sobà kichja-lé.

¹⁵ Jjí kenojmí-lá ngats'iì xítä, ngats'iì kjoá xi tì'yí ko xi tina'yí.

¹⁶ I'ndei, kí tì chiñà-ne. Tisítjiin; kàtamai bautizar; tjinókjoat'aà-lá Na'èn-ná Jesúsi nga kàtatsjeéya jé-lé."

Mé xi komà k'ë nga jè Pablo tsibénojmí-lá kós'ín komà nga kiikón jñá xi mìtsà xítä judío

¹⁷ K'ë nga j'i-na Jerusalén, kiaà ya ñánda tijna ingo ítjòn nga kichját'aà-lá Nainá. Koni nijñá t'bil-na,

¹⁸ tsatsejèn-ná Na'èn-ná; kitsò-na: "Tixátíyi, níton titjokàjíin naxandá Jerusalén; ijndé, mì yá xi kji'nchré 'én-lé xi kinókjoayí it'aà ts'an."

¹⁹ An kixan-la: "Na'èn, jyeé beèxkon-na nga 'an, xkí ni'ya ingo sinagoga kiaà nga kitsobá'ñó xítä, kiskinís'en ndayá, tikoá kiskaàn-koáa jñá xi mokjeiñ-la jt'aà tsiji.

²⁰ K'ë nga kisik'en Esteban xi xítä chí'nda-lé xi jè kitsjaà 'én tsiji, tikoáá 'an yaá tijnaa; tikoáá kisiingoò takoán nga kinik'en; skanda 'aán kitsobá nikje-la jñá xítä xi kisik'en Esteban."

²¹ Tanga jè Na'èn-ná kitsò-na: "T'in, ján siikasén-lé naxandá-lá xi mìtsà xítä judío xi kjiin títsajna."

²² Jñá xítä naxandá, ndaà nchi'nchré-lá Pablo koni s'ín tichja; k'ëé kòjti-lá k'ë nga kiù'nchré 'én xi jyehet'aà-ne; 'ñó kiichja kóhotjín nga kitsò:

—¡Xítä jè, kàtiya! ¡Mikiù ok'in-lá nga kíjnakon lsä isò'nde!

²³ Jñá xítä koi, isäá 'ñó kiichja lsä, bítsajneè nikje-lá koá bíxteèn chijo ni'nde.

²⁴ Jè xítä sko-lá soldado, kitsjaà okixí nga tsasíjna'ya Pablo ya cuartel; tikoá kitsjaà okixí nga kàtajá-lá mé-ne nga keènojmí-ne mé kjoá xi tsohotjsi nga kondra fitjngui-lá xítä.

²⁵ K'ë nga jye tjít'aà'ñó, Pablo kiskònanguí, kitsò-lá jè soldado xi ya síjna, jè xi bít'in-lá jñá soldado xi i'nga:

—¿A tsjá'ndee-lé kjotíxoma nga k'oas'ín níkojjí jngoo xítä Roma xi kj'eè kiù 'ya-lá mé jé xi tjín-lá?

²⁶ Jè xítä xi bít'in-lá jñá soldado xi i'nga, k'ë nga kiù'nchré nga xítä Romaá Pablo, kiikón jè xítä sko-lá soldado, kitsò-lá:

—¿Mé xi sikojjí xítä jè? Nga xítä Roma-né.

27 Jè xítà sko-là soldado kiìkon Pablo, kiskònanguì-là kitsò-là:

—Ngaji, ¿a kixíí kjoà nga xítà Roma-né?

Pablo kitsò:

—Kixíí kjoà.

28 Jè xítà sko-là soldado kitsò-là Pablo:

—Tse jchán tòn kisengui-na yijo-nà nga xítà Roma komà.

Jè Pablo kitsò:

—Tanga 'an, k'oqá s'in kits'ian nga xítà Roma-ná.

29 Jñà xítà soldado xi tjín-ne nga kojà-là, chinchat'aàxìn; tikoáá jè xítà sko-là soldado k'ë nga kisijùn-là nga jè Pablo xítà Roma-né, kitsakjòn-né koi kjoà-là nga jè kitsjaà okixí nga kisit'aà'ñó Pablo.

Mé xi komà k'ë nga jè Pablo tsibijna nguixkòn xítaxá ítjòn-là xítà judío

30 K'ë nga komà inchijòn, jè xítà sko-là soldado mejèn-là nga ndaà skoe mé jé xi tjín-là nga k'oqás'in óngui-ne jñà xítà judío. Kiskíndà'ñó; ikjoàñ tsibíxkóya xítà sko-là no'miù kó xítaxá ítjòn-là xítà judío; kiükó Pablo, tsasíjnanguì nguixkòn xítà koi.

23

1 Pablo kiskoò'an jñà xítaxá ítjòn kitsò-là:

—Jñò xi xítà xinguiàá judío 'mì-nò, ngats'ioò, k'oqá xán-nò, kjohítsjeèn ts'an, k'oqá tsò nga ndaà tisikitasoàn koni s'in mejèn-là Nainá skanda nàchrjein j'ndeji.

2 Jè no'miù ítjòn xi 'mì Ananías kitsò-là jñà xítà xi nchat'aà chrañà-là Pablo nga kàtasíjts'iin-'a tso'ba.

3 Tanya jè Pablo kitsò-là:

—¡Ngaji, xi jò isén tjín-lè, Nainá kàtasíjts'iin-'a ndsoboi! Ngaji, koií xá tijna-ne nga kindaàjìin-ná koni s'in tichjá kjotíxoma tanga ngaji, lsàá nìkatonè-là kjotíxoma nga mején-lè sjits'in-'a-ná.

4 Jñà xítà xi nchat'aà chrañà-là Pablo kitsò-là:

—¿Mé-ne k'oqás'in nokjoàjno-là xi no'miù ítjòn-là Nainá?

5 Pablo kitsò:

—'Ndsé, mìkiù bexkoan tsà jè xi no'miù ítjòn tijna. Kixíí kjoà, k'oqá s'in tichjá xojon kjotíxoma-là Nainá nga tsò: "Jè xi xítaxá sko-là nàxàndá mìkiù koma kinókjaojno-là."

6 Pablo, k'ë nga kijtseèxkon jñà xítà xi títsajna nga jò skoya ma; tjín xítà fariseo kó tjín xítà saduceo; 'ñó kùchjá, kitsò-là:

—'Ndseé, 'an, xítà fariseo-ná; ki'ndí-là xítà fariseo-ná; koií kjoà-là nga k'oqás'in tísindaàjìin-na nàchrjein j'ndeji nga k'oqá s'in mokjeiín-na nga faáya-là jñà xítà xi biyaa.

7 K'ë nga k'oqá kitsò Pablo, kjòjòya jñà xítà xi títsajna junta; tsibíts'ia jñà xítà fariseo kó xítà saduceo nga tsohótikó xíkjín.

8 Koi kjoà-là nga jñà xítà saduceo mìkiù mokjeiín-là tsà kixíí kjoà nga faáya-là mik'en, tikoáá mìkiù mokjeiín-là tsà tjín xi 'mì àkjale kó xi 'mì inímà; tanga jñà xítà fariseo mokjeiín yije-là kjoà koi.

9 Ngats'iì xítà 'ñó jchán kiùchjá; k'ee chinchá kixíí xítà xi okoya kjotíxoma-là Nainá xi ya chjá-ne ts'e xítà fariseo, kitsò:

—Xítà jè, njímé kjoà xi ch'o tís'in; tsà inímà tsohókó kó tsà àkjale tsohókó; mìkiù koma jñá kinxha ikón-là Nainá.

10 Jè xítá sko-lá soldado, k'ë nga kijtseè nga ìsa 'ñó makjan-lá jñà xítá, kitsakjòn-né tsà ya sìük'en Pablo. K'ëé kiìchja ìsa-lá soldado; kitsjaà-lá okixí nga kàtjíkò ljngoo k'a jáñ cuartel.

11 Xi komá nchijòn nga niñjen, ijchò kasít'aà-lá Ná'èn-ná jè Pablo, kitsò-lá:

—Kí tsakjoòn-jén, k'oqá s'ín mochjeén nga kinókjoi xi jt'aà ts'án jáñ Roma, koni s'ín kinokjoi i Jerusalén.

K'e nga jñà xita judío tsajoóya-ne nga sìük'en Pablo

12 Nga kis'e isén, jñà xítá judío tsajoóya-ne nga sìük'en Pablo; k'oqá kitsò nga mì ki kokjén kó mìkiì skoí nandá; Nainá kàtatsjá-lá kjo'in tsà mìkiì kítasòn nga sìük'en Pablo.

13 Tsatoó ichán ma-ne jñà xítá judío xi k'oqás'ín tsajoóya-ne.

14 Xítá koi, kiikon jñà xítá sko-lá no'miì kó xítá jchínga ts'e xítá judío, kitsò-lá:

—K'oqá s'ín tsibinè-lajen yijo-najen nga nimé xi chjine-jen, Nainá kàtatsjá-najen kjo'in tsà mìkiì kítasòn nga sìük'en-jen Pablo.

15 Ngats'iòò xi tjín-nò xá ítjòn ts'e Junta jè, kqf'in-là jè xítá sko-lá soldado nga kàtjanchrobáko nchijòn-le i nguixkoón. Tà k'oqá tìn-là nga ìsa ndaà mejèn-nò jchaxkoón kjoaq xi tjín-lá. Ngajen kítasjnandaà-jen ya iya ndiyá nga sìük'en-jen k'e nga tijk'eé fi ijndé.

16 Jè ti-lá ndichja Pablo, kiì'nchré kjoaq xi tsajoóya-ne xítá judío; k'ëé kiì kisikl'ñchré Pablo ya cuartel.

17 Pablo kiìchja jngoo-lá soldado, kitsò-lá:

—Tikojj ti jè ñanda tijna xítá sko-lá soldado. Tjín 'én xi keènojmí-lá.

18 Jè soldado kiìko jè ti ñanda tijna xítá sko-lá, kitsò-lá:

—Jè Pablo xi tijna ndayá kàchja-na kàtsò-na: “Tikojj ti jè.” Tjín xó 'én xi keènojmí-lé.

19 Jè xítá sko-lá soldado, kitsobà'ñó tsja jè ti, kiìko jt'aà xìn, kiskònanguilá mé 'én xi keènojmí-lá.

20 Jè ti kitsò:

—Jñà xítá judío, jye ndaà tsajoóya-ne [nga mejèn-lá skónachan-lè]; sìjjé-lè nga kikojj nchijòn-lè jè Pablo jáñ nguixkon xítaxá judío nga mejèn xó-lá ìsa ndaà tjananguilá mé kjoaq xi tjín-lá.

21 Ngaji, kí kii mokjeiñ-lè. Xítá koi, ma-lá tsà ichán nga títsajnachjoà-lá Pablo ya iya ndiyá nga mejèn-lá sìük'en. Jye k'oqás'ín kitsjaà-lá tso'ba Nainá nga mìkiì kokjén tikoqq mìkiì skoí nandá skanda k'ë nga sìük'en Pablo. I'ndeí, tà jè nchikoña-lá nga k'oí-lá 'én-lè koni s'ín nchisijé.

22 Jè xítá sko-lá soldado, kitsò-lá jè ti nga komaá kjoqi-ne; kitsjaà-lá okixí nga njngoo xítá keènojmí-lá nga jè ijchò síkí'ñchré.

K'e nga jè Pablo kichinit'aà-lá Félix xi xítaxá ítjòn

23 Jè xítá sko-lá soldado kiìchja jò-lá soldado-lá xi bít'in-lá soldado xi i'nga, kitsjaà-lá okixí nga kàtasíkítasjnandaà jò sindò soldado xi ndsoko kjoqi-ne, jáñ kaàn ko te xi kohoyo kítsason-la, jò sindò xi kíchá lanza k'oä nga kjoqi skanda jáñ Cesarea k'ë nga kijchò xi ñijaán nga kojño.

24 Tikoqq kitsjaà okixí nga kátinghandaà kohoyo xi kíjnakjá-lá Pablo mé-ne nga ndaà kíjko-ne nga nimé xi komat'in skanda ñanda tijna Félix xi xítaxá ítjòn.

25 Jngoo xojoñ carta tsibindaà xi tsò:

26 “Tjín-lè kjondaà ngaji Félix xi xítaxá ítjòn tijni; 'an, xi Claudio Lisias 'mì-na síhixat'aà-lé.

²⁷ Xítə xi tísikasén-lè, jñà xítə judío kitsobà'ñó, kjomeé kisik'en, tānga 'an tsohósikoqa nga kíikoqa soldado-nä nga jye kis'ejíin-na nga xítə Roma-né.

²⁸ 'An, mején-na nga skoeè mé kjoq xi tjín-lä. K'oqá komà-ne nga kíikoqa nánda títsajna xítaxá judío.

²⁹ K'ë nga ijchòkoqa, kisijíin-na nga tà koií kjoq-lä xi kjotíxoma ts'e. Ni mé je tjín-lä nga kiyá; skanda mikü ok'in-lä nga ndayá kíjna jya.

³⁰ 'An, kis'enojmí-na nga jñà xítə judío, k'oqá s'ín tsajoóya-ne nga mején-lä siik'en chijé. K'oqá ma-ne nga jí tísikasén-lè. K'oqá tís'ín kixan-lä jñà xítə xi óngui nga nguixkoiñ kàtasindaajiñ-lä mé kjoq xi tjín-lä kondrä ts'e."

³¹ Jñà soldado, k'ë nga jye kitjoé-lä okixi, kíiko Pablo k'ë nga jye kójñò skanda ján naxandá Antipatris.

³² Nga komà nchijón jñà xítə soldado xi ndsoko kii-ne, kisikátti-ne; inchrobà-ne skanda cuartel. Tà jñà kíiko Pablo soldado xi kohòyo títsajnasòn.

³³ Jñà xítə soldado, k'ë nga ijchò Cesarea, kisìngatsja jè xítaxá ítjòn xojon carta xi 'ya; tikoqá kisìngatsja Pablo.

³⁴ Jè xítaxá ítjòn, k'ë nga jye tsibíxkejíin xojon carta, kiskònanguí nánda i'nde-lä Pablo. K'ë nga jye kis'enojmí-lä nga nangui Cilicia i'nde-lä,

³⁵ kitsò-la:

—K'ë kíj'ñchrè-lè k'ë nga kjoqí xítə xi óngui-lè.

Ikjoàñ kitsjaà okixi nga kàtamakindá, yaá kíjna ni'ya osen-lä Herodes.

24

Kó kitsò Pablo k'ë nga kíichjatjì yijo-lä nguixkon xítaxá ítjòn xi 'mì Félix

¹ K'ë nga komà 'on náchrlein, ijchò Ananías ya Cesarea xi xítə sko-lä no'miù. Tíjiko i'nga xítə jchinga xi xá tjín-lä ts'e xítə judío tikoqá tíjiko jingoò xítə xi 'mì Tértulo xi chjine xojon ts'e kjotíxoma. Jñà xítə koi kíikon Félix jè xi xítaxá ítjòn tijna nga kitsjaàt'in 'én xi kondrä ts'e Pablo.

² K'ë nga jye ijchòk Pablo nguixkon xítaxá, tsibít'sia Tértulo nga kitsjaàt'in 'én xi kondrä ts'e Pablo; kitsò-la Félix:

—Ngají xi xítaxá ítjòn tijni, ndaà yaxkón-lèjen. Nga it'aà tsiji, 'ñó tísakó-najen kjoq'ñchán. Ndaà xá xi tibitasòn i naxandá-najen xi kjoq chjine tsiji.

³ Kjit'aà náchrlein, kóhokji nánda titsajna-jen tjoé-najen kjondaà tsiji. Ndaà chjí-lè nga k'oq'sín níchját'aà-najen.

⁴ Majin-najen nga sìi s'en-lèjen; tjín-lè kjondaà, tjiná'ya itsé-najen.

⁵ K'oqá s'ín ki'ya-jen xítə jè nga títtsa isò'nde 'ñó ch'o tjín kjoq xi ótsji nga sítjöya xítə judío; jé-né xi xítə ítjòn-lä xítə Nazaret xi sítkjatjìya ndiyá-lä Nainá.

⁶ Tikoqá mején-lä ch'o kisitjé Ingo Tsjeé-lä Nainá, k'oqá ma-ne nga kindobà 'ñó-jen. [Mején k'oq'sín siko-jen koni s'ín tichja kjotíxoma tsajen,

⁷ tānga jè Lisias xi xítə sko-lä soldado tsasikò. Koó kjoqts'en tsafaá'an-najen k'ë nga jye tijnaya ndsaa-jen.

⁸ Ko k'oqá kitsò Lisias nga jñà xítə xi óngui, jí kjoqí nguixkoiñ nga sındaajiñ.] Komaá ngají sobà chjinanguí-lä mé-ne nga jchá-ne mé kjoq xi tjín-lä nga ongui-jen.

⁹ Jñà xítə judío xi ya titssajna, tikoqá sínǵásòn 'én nga kixi kjoq.

¹⁰ Jè xítaxá ítjòn kiskímiltjen tsja nga kitsjaà'nde-lä Pablo nga kíichjá. Pablo kitsò:

—Ji xi xítaxá ítjòn tijni, tijíin-na nga kò kjin nó tìnkitasoìn xá i j'nde jè; k'oqá ma-ne nga kó kjotsja-na, t'án kichjatjì-na yijo-na.

11 Ngaji, komaá kinchátsjiyi. 'An, saá tjín-lä tejò nàchrjein nga kiaà Jerusalén ya ingo ítjòn nga kijtseèxkoán Nainá.

12 Ni saá jngòò k'a 'ya-na nga xítà otíkjoòkoña, tikoqá mì xítà naxandá binchaà'a ya nditsin ingo ítjòn, ko ni'ya ingo sinagoga, ko ya ijìn naxandá.

13 Jñà xítà xi óngui-na mikiù koma kokixiya-lä kjoqá xi ónè-na.

14 K'oqá xán-lè xi ngui kixi kjoqá, 'an, jè sikitason-lä xi Nainá tsò-lä xítà jchinga-najen; k'oqá s'in sikitason koni s'in tjín jè ndiyá xítse-lä Cristo, jè xi tsò-lä jñà xítà koi nga ndiyá xìn-lä Nainá-né. 'An, mokjeiín yiye-na koni s'in tichja xojon ts'e kijotíxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés ko ts'e xítà xi kiichja ngajo-lä Nainá.

15 'An, k'oqá tjs'ín mokjeiín-na it'aà ts'e Nainá koni s'in mokjeiín-lä jñà xítà xi óngui-na nga faáya-lä xítà xi biyaa, jñà xi xítà kixi ko xi mitsà xítà kixi.

16 Koii k'oqas'ín binè-lä yijo-nä nga tsjeè sikkjina kjohitsjeèn-nä nguixkon Nainá ko nguixkon xítà.

17 Nga jye kò kjìn nò mi tì kii f'i-na naxandá-nä Jerusalén, jíi ijngòò k'a-na nga j'ikò-lä ton jñà xítà imá ko kitsjaà-lä kijotjò Nainá.

18 K'oqá tjín kjoqá xi tis'iaàn k'e nga jye kisitsjeèya yijo-nä koni tjín kijotíxoma-lä xítà judío. K'e nga kijtseè-na jñà xítà judío xi Asia i'nde-lä nga ya tijnnaa ya nditsin ingo, mitsà kjìn ma xítà xi titsajnakó-na. Tikoqá mitsà kjoqas'í tiblts'iaa.

19 Jñà xítà xi kijtseè-na ya nditsin ingo, tsà mé kjoqá xi tjín-lä xi kondrà ts'an, jñà sabá kàtjanchrobá nga kàtatsjá 'én.

20 Tsà majin, jñà xítà xi i títasjina kàtènojmí tsà mé jé kisakòt'aà-lä it'aà ts'an k'e nga tsöhötjina nguixkon xitaxá judío.

21 A xi koii jé xi tima-na nga 'ñó kichjà k'e nga tijnajìn-lä xitaxá judío nga kixan-lä: "Nàchrjein i'ndeñ tísindaàjììn-na nga mokjeiín-na nga faáya-lä xítà xi biyaa."

22 Jè Félix, ndaa tjiìn-lä koni s'in tjín ndiyá xítse ts'e Jesucristo. Tsibíchróbá kjoqá koi. Kitsò:

—K'e nga kjoí Lisias xi xítà sko-lä soldado, k'ee skònanguì-ìsa-nò kjoqá xi tjín-nò.

23 Félix kitsjaà-lä okixi jñà soldado-lä nga siikkjina ìsa ndayá Pablo, tanga komaá kojmeèndeí ya iya ndayá, tikoqá komaá kijchòkon xítà xíkjín ko amigó-la.

24 K'e nga komà jàn ñijòn nàchrjein, ijchò ijngòò k'a Félix; tiko Drusila xi chjoón-lä ma xi tiko xítà judío. Kiskinkjaá Pablo nga mejèn-lä kji'nchré-lä kós'ín mokjeiín-lä it'aà ts'e Na'én-ná Jesucristo.

25 Pablo, tsibénojmí-lä kós'ín tjín xi kjoqá kixi, mé xi s'eén nga kíkjoán-lä kjoqá xi ch'o tjín xi síjé yijo-ná; tikoqá tsibénojmí-lä nga sa nchrobá nàchrjein nga Nainá kijindaaìjin. Félix tà kitsakjòn-né; k'ee kitsò-lä:

—T'in-ne. Kj'ejí nàchrjein kichjà ijngòò k'a-lè k'e nga ko'a-na.

26 Jè Félix, k'oqá s'in tísikitsjeèn, mejèn-lä ton kochrékájno-lä Pablo nga siikkjınandeí; k'oqá ma-ne nga kjìn k'a kiichja-la.

27 K'e nga tsato jò nò, jahatjiya xá-lä Félix. Jè jahas'en xi 'mì Porcio Festo. Jè Félix, mejèn-lä nga ndaa tsibijnakó jñà xítà judío; kisikjina ìsa ndayá Pablo.

1 Festo ijchò Cesarea nga jahas'en xítaxá ítjòn; xi komà jàn nachrjein itjo-ne Cesarea, kii Jerusalén.

2 K'e nga jye tíjna Jerusalén, jñà no'miì ítjòn kó xítá sko-lá xítá judío ijchòkon naga tsohóngui Pablo; kitsjaàt'in én xi kondra ts'e.

3 Xítá koi, kisijé-lá kjondaà jè Festo nga kàtjanchrobáko Pablo ya Jerusalén. Koqá s'in jye tjíndaà-lá nga kítsachjoà ikon-lá ya iya ndiyá mé-ne nga siik'en-ne.

4 Tanga jè Festo, kitsò:

—Majìn, mìkù komá, nga jè Pablo ndayá tíjna ján Cesarea; 'an, jyeé ya tifia.

5 Jñà xítaxá-nò komá koahijtakó-na ján Cesarea mé-ne komá kohòngui-ne xítá jè, tsà mé jé xi tjín-la.

6 Jè Festo tsibijna-la tsà ngui jùn nachrjein kó tsà te nachrjein ján Jerusalén; ikjoàn kii ijngoo k'a-ne ján Cesarea; nga komà inchijòn ijchò ni'ya osen, tsibijnanè íxile-lá ñanda otíxoma; ikjoàn kiskinikjaá Pablo.

7 K'e nga jahas'en ni'ya osen Pablo, jñà xítá judío xi j'ii-ne Jerusalén, kii kinchat'aà chrañà-lá nga kitsjaàt'in 'én ndiso xi 'ñó ch'o tsò tanga mìkù komá kjòkixiya 'én xi kitsjaàt'in.

8 Pablo tsasikó yijo-la kitsò:

—Nímé jé xi tsohotsjià xi kondra ts'e kjotíxoma-la xítá judío, ni jè kondra ts'e ingo ítjòn-lá Nainá, ni jè kondra ts'e César xi xítaxá ítjòn ts'e Roma.

9 Tanga jè Festo mejèn-lá nga ndaà kíjnakó xítá judío; kiskònanguí-lá Pablo, kitsò-la:

—¿A mejèn-lè nga k'oín ján Jerusalén mé-ne nga ya kíndaàjñà kjoa-lè?

10 Pablo kitsò:

—Jye i tjína ñanda tjín kjotíxoma-la César xi xítaxá ítjòn ts'e Roma. Mochjeén-né nga i kàtásindaàjíin-na. Ngaji ndaà tjíin-lè nga nì mé kjoa tsohotsjià jt'aà ts'e xítá judío.

11 Tsà tjín-na jé, tsà ok'in-la nga kiyá, ijngoo takoàn nga kàtasík'en-na; tanga tsà mì kixií kjoa 'én xi tsját'in-na, mìkù komá ya kongatsja jt'aà ts'e xítá koi. Tikoá-ne, jè kàtíndaàjíin-na César xi xítaxá ítjòn ts'e Roma.

12 Jè Festo, k'ee tsajoóya-ne kó xítá-lá xi títsajnakó junta, ikjoàn kitsò:

—Tsà k'oqá s'in njí nga jè César kílndaàjíin-lé, tå saá ján sìkasén-lé.

K'e nga ijchò ján Cesarea jè xítaxá Agripa

13 K'e nga jye tsato chiba nachrjein, jè xítaxá Agripa kó Berenice kii ján Cesarea nga kisihixat'aà Festo.

14 Kjin nachrjein tsibitsajna ya Cesarea; jè Festo tsibénojmí-lá Agripa kjoa-la Pablo, kitsò-la:

—Jè Félix, ijngoo xítá kisikjnaya ndayá ijndé.

15 K'e nga tsohotíjna ján Jerusalén, jñà xítá sko-lá no'miì kó xítá jchíngalá xítá judío kitsjaà-na 'én nga óngui. Kisijé nga kàtiyaà.

16 'An, k'oqá kixan-lá nga jñà xítaxá Roma, mì taxkj sík'en xítá k'e nga tikj'ee 'ya-lá jé xi tjín-la. Ítjòn joó'a kjoa-lá kó jñà xítá xi óngui mé-ne nga komá kinchako-ne yijo-la.

17 Koi kjoa-lá, k'e nga j'ii ijndé jñà xítá koi, mìkù kisichja nachrjein; nga komá inchijón, nga jye tjína soàn íxile-ná nga tihotiùxoma, nitoón kiskinikjaá xítá jé.

18 K'e nga jye títsajna osen jñà xítá xi óngui, mìtsà koi kjoa tsohóngui koni s'in 'an tísiktsjeèn.

19 Tà k'oqá tjín 'én xi kitsjaàt'in xi kondrä ts'ë Pablo koni s'ín beèxkón Nainá ko jt'aà ts'ë jngóo xítä xi 'mì Jesúxi jye k'en; tanga jè Pablo tsò-né nga tijnakon-né.

20 'An, mìkii be mé xi s'iaàn jt'aà ts'ë kjoq koi. K'ee kiskònanguï-lä Pablo, a mejèn-lä nga ján kjoj Jerusalén mé-ne nga ya sındaajiìn-lä kjoq xi finè.

21 K'oqá s'ín kisijé Pablo nga jè César kíindaajiìn-lä. Koií k'oqas'ín kitsjaà-na okixi nga ndayá tijnaya-isa skanda k'e nga komá sìkasén-lä César.

22 Agripa kitsò-lä jè Festo:

—Tikoqá 'an mejèn-na nga kji'nchrè-lä xítä jè.

Festo kitsò:

—Nchijòn-lë kíná'ya-lä.

23 Nga komá inchijón, ijchò Agripa ko Berenice. K'e nga jahas'en ni'ya osen 'ñó ndaa kisls'in-lä. Kjihijtakò jñà xítä sko-lä soldado ko jñà xítä sko-lä naxàndá. Festo kitsjaà okixi nga kiùchjaà Pablo.

24 Festo kitsò:

—Ngaji Agripa xi xitaxá ítjòn tijni, ngats'ioò xi j titsajnaà: chítsejèn-lä xita jè. Ngats'iì jñà xítä judío, 'ñó sijét'aà-na ján Jerusalén ko i Cesarea nga 'ñó chja nga mejèn-lä sìlk'en.

25 Tanga 'an, njimé xi matsjit'aà-na it'aà ts'ë nga mochjeén-lä nga kiyá. Tanga tso'baá kisijé-ne nga jè kíindaajiìn-lä César xi xitaxá sko-lä tijna-lä ngats'iì xítä. 'An, k'oqá s'ín kiskoosòn-lä nga ya sìkasén.

26 Tanga 'an, njimé kjoq xi matsji-na it'aà ts'e xítä jè, kós'ín sìkasén-lä xojon jè César xi xitaxá sko-lä tijna-lä ngats'iì xítä. K'oqá ma-ne nga sijét'aà-nò jñò xi j titsajnaà ko ngaji Agripa xi xitaxá ítjòn tijni, mé-ne k'e nga jye chjinangui-lä, 'an sakó-na okixi nga sìkasén xítä jè.

27 'An, k'oqá ma-na, nga njimé chjí-lä tsà taxki sìkasén jngoaà xítä xi ndayá tijna tsà mì sik'á jngóo xojon xi 'ya-lä mé jé xi tjín-lä.

26

K'e nga kiùchjatjì yijo-lä Pablo nga nguixkòn Agripa

1 Jè Agripa kitsò-lä Pablo:

—Tji'ndeé-lè nga kínókjoatjì yijo-lè.

Pablo kiskímiütjen tsja; tsibits'ia nga kiùchjatjì yijo-lä; kitsò:

2 —Ngaji Agripa, matsjaá-na nga ma kichjàko-lè mé-ne nga kósíkoqa yijo-nä ngats'iì kjoq xi kondrä ts'yan tsját'in-na 'én xítä judío.

3 Be-ná nga jí Agripa, tijin yijee-lè ngats'iì kjotíxoma xi tjín-lä xítä judío ko kjoq xi joóya-ne. K'oqá ma-ne sijét'aà-lè, tjín-lè kjondaà, tse t'jin takoin, ndaa tjiná'ya-ná.

4 'Ngats'iì xítä judío tijin-lä kós'ín kisijchá yijo-nä ján nangui-nä ko Jerusalén tjen-ne nga sa ti kija skanda nàchrjein i'ndei.

5 Jñà xítä koi, tsà mejèn-lä komáá keèenojmí-lè. Ndaà tijin-lä nga 'an, ngui xítä fariseo-ná; nga jñà xítä fariseo xi isá 'ñó bínè-lä yijo-lä nga beèxkón kjotíxoma-lä Nainá mì k'oqá-ne koni jñà xítä judío xi i'nga.

6 'An mokjeiín-na nga kitason kjoq xi tikoña-lä koni s'ín jye kitsjaà-lä tso'ba Nainá jñà xítä jchíngá kjiùn-ná. Koií kjoq-lä nga i tijna.

7 Nga tejò tje-lä naxàndá Israel, ko nàchrjein ko nitjen, jeya nchisíkjna Nainá nga nchikoñaa-lä nga kitason kjoq koi. K'oqá xan-lè ngaji Agripa, nga tikoii-ne kjondaà xi 'an tikoña-lä; k'oqá ma-ne nga óngui-na jñà xítä judío.

8 ¿Jñò, mé-ne nga mìkii mokjeiín-nò nga Nainá sìlkjaáya-lä xítä xi jye k'en?

K'ẽ nga tsibénojmí Pablo kó kis'iùn nga kisijtikeè xítq-la Cristo

9 "An, nga sa kjótseé, k'oáá s'ín kisikítsjeèn nga mochjeén-né nga kondra kjítjingui-la Jesús xi Nazaret j'nde-la.

10 K'oáá kis'iaán jáñ Jerusalén. Jñà xítq sko-la no'mii kitsjaà-na okixi nga kjin xítq tsjee-lá Nainá kiskinís'en ndayá. K'ẽ nga kinik'en xítq koi, 'an tikoá kjójngoo takoàn.

11 Nga xkí xi jáñ ni'ya ingo sinagoga, kjin k'a kitsjaà-la kjo'in nga mejèn-na nga káttichajno-lá Cristo. 'Nó kisijtikeè, skanda kiltjingui kondra-lá ñánda xin naxandá xi tjín isónde.

Kó komà nga jahatjìya kjohitsjeèn-la Pablo

(Hechos 9:1-19; 22:6-16)

12 'Koi xá kiì-na jáñ naxandá Damasco nga 'an tsatíxá-na jñà xítq sko-la no'mii, tikoá kitsjaà-na okixi.

13 Ngaji, xi xítqxá ítjòn tijni, k'ẽ nga ijchò nchisen, kítseè ya iya ndiyá, jingoò ni'ín xi ngajmii inchrobà-ne xi isá 'nó ote tsejèn mì k'oáá-ne koni ts'e ts'oí. Nguí kisihiseèn-né nga jingoò itjandiì-na ko ts'e xítq xi tikoá.

14 Chixòt'aà-jen nangui, ikjoàñ ki'nchrè jngoaà 'én hebreo xi kiichhajìin isén-na; kitsò: "Saulo, Saulo, ¿mé-ne 'an tì'mítjingui kondra-ná? Tijií tiyatoòn-ne yijo-lé, k'oáá ngaya-lá koni tsà nchraja tsjón-lá jé yá xi bínès'en-lá nei-la."

15 'An kixan-lá: "¿Yá-né ngaji Na'èn?" Jè kitsò-na: "'An-ná xi 'mì-na Jesús xi tì'mítjingui kondra-ná.

16 Tisitjiin; tisijna kixjii; koií xá kàyaxkon-ná nga 'an sixá-ná; jií k'oii 'én, jè kjoá xi ka'yí kó kjoá xi iskan 'an kokoò sobà-lé.

17 'Aán sikkindá-lé it'aà ts'e xítq naxandá-lé ko ts'e xi mitsà xítq judío. Yaá siksásen-lé

18 nga chíx'anguí xkón nga mì tå tsjaà ya kinchimaya ndiyá jñò; ndiyá iséen kinchimaya. Kátinchat'aàxìn-lá nga 'nó-lá xítq neijí; Nainá kàtjít'aà-lá. K'ẽ nga kokjeiín-lá it'aà ts'an, jchat'aà-lá jé-lá, tikoá s'e-lá kjotjò xi tjoé-lá xítq naxandá-lá Nainá xi xó kitjaàjìin-ne."

19 'Ngaji Agripa xi xítqxá ítjòn tijni, 'an mìkiù kisitájaàjñaà iníma-na jè kjoá xi kijtseé ko xi ki'nchrè xi ngajmii inchrobà-ne.

20 Ta saá, tsibenojmí ítjòn-lá jñà xítq Damasco, ikjoàñ tsibenojmí-lá xítq Jerusalén, tikoá tsibenojmí-lá kóhókjí nangui Judea, ko jñà xi mitsà xítq judío. K'oáá s'ín tsibenojmí-lá nga kàtasikájno jé-lá nga mì tì jé kohótsji-ne. Nainá kàtjít'aà-lá; ndaà kàtas'ín mé-ne nga jcha-lá nga jye jahatjìya-lá kjohitsjeèn-lá.

21 Koií kjoá-lá, jñà xítq judío, kitsobà'ñó-na ya nditsin ingo; mejèn-lá nga siik'en-na.

22 Tanga Nainá tsasikó-na; tákó k'oáá tis'iaán skanda j'ndeí; k'oáá s'ín tibenojmí yije-lá nítq yá xítq-ne. Mítsá kj'eí 'én okoòya; koi 'én bengjmiá xi tsakóya Moisés ko xítq xi kiichhá ngajo-lá Nainá, kjoá xi koma nga tífi isá nachrjein.

23 K'oáá s'ín tsakóya xítq koi, nga jè Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá] tjínè-lá nga k'en, tanga jè jaáya ítjòn-lá mé-ne nga keèngomí-lá xítq naxandá-lá ko xi mitsà xítq judío kós'ín kohiseèn-jíin iníma-lá nga koma kítjokàjìin kjoajñò.

Kó kitsò Agripa nga mejèn jahas'en-jún-lá 'én-lá Nainá

24 Jè Festo, k'ẽ nga kiì'nchré 'én-lá Pablo nga tihosikó yijo-lá, 'nó kiichhá kitsò: —Ngaji Pablo, tímaskáyaá-lé; jè xojon tísískáya-lé!

25 Tāŋga jè Pablo kitsò:

—Ngaji Festo xi xītaxá tijni, mìtsà tímaskáya-na; k'oqá s'ín tjín; 'én kixíi xi tichjá.

26 Jè Agripa xi xītaxá ítjòn tijna, tjiìn yijee-lä kjoä koi; k'oqá ma-ne ma'ñó takoàn nga nguixkon jè tichjá 'én koi; 'an, k'oqá s'ín makixiyya-na nga jè, tikoä 'ñó ndaa tijin-lä kjoä koi; nga mìtsà tjí'ma koni s'ín komà.

27 Ngaji Agripa xi xītaxá tijni, ¿a mokjeiín-lè koni s'ín kitsò jñà xīta xi kiichjá ngado-lä Nainá? 'An, be-ná nga mokjeiín-lè.

28 Jè Agripa kitsò-lä Pablo:

—Tà chibaá chija-lä tsà kinikijne-ná nga 'an, xīta-lä Cristo koma.

29 Pablo kitsò:

—Tsà tse ko tsà chiba chija-lä, 'an, k'oqá s'ín mejèn-na nga nguixkon Nainá nga kàatakjeiín-lè xi xītaxá ítjòn tijni; tikoä kàatakjeiín-lä ngats'iì xīta xi nchi'nchré-na. K'oqá s'ín kàtamat'ioòn koni 'an tāŋga mì k'oqá s'ín na'ñó kichä cadena sit'aä 'ñó.

30 K'ee tsasítjen Agripa ko Festo ko Berenice, ngats'iì xīta xi ya títsajna.

31 Xin kii nga tsajoóya-ne kjoä koi. Kitsò-lä xíkjin:

—Xīta jè, nímé kjoä tjín-lä nga kiyá, tikoä mìkiù ok'ìn-lä nga ndayá kíjna'ya.

32 Agripa kitsò-lä jè Festo:

—Xīta jè, komaá-la kíjnandeí-ne tsà mì k'oqá s'ín kisijé nga jè kíjndaàjiin-lä César xi xītaxá ítjòn ts'e Roma.

27

K'ee nga kinikasén Pablo ján Roma

1 K'ee nga jye k'oqás'ín kiskoösòn-lä nga ján sìlkasén-najen Italia, jè Pablo ko xīta xi i'nga xi ndayá títsajna, jè kjöngätsja xīta sko-lä soldado xi 'mì Julio xi ya chjá jingoò jtín-ne soldado xi ts'e César.

2 Tsitjaàs'en-jen jingoò chitso xi ts'e Adramitio xi jye mejèn tibitjo nga ya tífi jñà naxandá indii ndáchikon ts'e nangui Asia. Tikoä yaá tjínakó-najen Aristarco xi ya j'nde-lä Tesalónica, naxandá xi chjá-ne nangui Macedonia.

3 Nga komà inchijón, ijchò-jen Sidón. Jè Julio ndaa kijtseè ikon Pablo; kitsjaà'nde-lä nga kílikon amigo-lä mé-ne nga sjis'in-la.

4 K'ee nga itjo-najen Sidón, k'oqá s'ín tsanguì-jen xijngoaà nangui jiìn-ndá Chipre, nga jè tjo, kondrà tsajeén tí'ba.

5 Tsitjaàjto-jen jjíin ndáchikon j'nde ts'e Cilicia ko Panfilia; ijchò-jen Mira, naxandá xi chjá-ne nangui Licia.

6 Jè xīta sko-lä soldado kisakò jingoò-lä chitso xi naxandá Alejandría ts'e; yaá kisikas'en-najen nga ján tífi Italia.

7 Kjín nachrjein tsitjaàjíin-jen ndáchikon nga tafí tafí tsanguì-jen; chjá ijchò-najen ya kixi-lä Gnido. Jè tjo mìkiù tsjá'nde-najen nga ongúi kixi-jen; tsitjaàhíndiù-lä-jen nangui Creta ya kixi-lä naxandá Salmón.

8 Tseé kjo'in kí'nè-jen nga tsitjaàjíin-ndá-jen kóhökji indiù ndáchikon ts'e Creta. Chjá ijchò-najen j'nde ñánda 'mì Buenos Puertos ya chraññat'aà-la naxandá Lasea.

9 Jyeé kjín nachrjein tsato; jyeé 'ñó kjoxkón tjín-lä jjíin ndáchikon, nga jyeé nchrobá machraña nachrjein cho 'nchán [k'ee nga 'ñó 'ba tjo]. K'oqá ma-ne jè Pablo kitsò-lä jñà xīta:

10 —'An, k'oqá s'ín machiya-na, ndiyá jè, 'ñó tse kjoxkón tjín-lä; jchijaá-la jè chitso ko ch'a xi 'ya, skanda jñá, mejèn tsà sìchijaá yijo-ná.

11 Jè xítá sko-là soldado, lsáá ndaà kùi'ncchréñijon-là jè nei-là chitsó kò jè xítá sko-là xi tísíxákó chitsó mì k'oqá-ne koni kitsò Pablo.

12 Yá j'nde jè, mìkùi ndaà choòn nga yá sasíjna chitsó nachrjein ch'o 'nchán. Xítá xi yá títsajnaya chitsó, kjìn ma xi ngásón kitsò nga kitjokàjiùn Buenos Puertos; ján kjoí Fenice, jngoo j'nde xi ndaà choòn xi chjá-ne Creta ñánda bijchó sinchá chitsó nga yá fahas'en jngoo chrja-là ndáchikon yá nga kixi-là kò ngaskón-là ñánda kahatji-ne ts'oí; yaá kitsajna nachrjein ts'e cho 'nchán.

K'e nga ts'a tjo xkón

13 Jñà xítá xi sítáxákó chitsó, k'e nga kitjseè nga indaà ts'a tjo xi inchrobà-ne ya j'nde sur, k'oaá sín kisikítsjeèn nga jyeé koma kisón-ndá; itjo-jen, tsan-guisón ndá-jen yá indii nanguí Creta.

14 Xi komà iskan nga jye tjaájiùn-ndá-jen, j'ìi tjoxkón xi inchrobà-ne yá j'nde norte.

15 Kiíko jè chitsó koni s'in fì tjo. Ngajen, mì tì kùi ma níkáfaya-najen jè chitsó, nga jè tjo, mìkùi tsjá'nde-là; ta saá ta kits'iì'ndeé-lajen nga k'oqás'in kiíko-najen jè tjo.

16 Tsitjaàjto-jen ijton íts'in j'nde Cauda; j'nde jè, mì tì k'oqá 'ñó t'ba-ne tjo; chjá kitjoé-najen jè chitsó jtobá xi tjíndofe-là ijton íts'in jè chitsó je.

17 K'e nga jye kitjoé-najen jè chitsó jtobá, ikjoàn na'ñó tsibí'ñókjá-ne jè chitsó je nga mì kixoña-jén. Jñà xítá xi sítáxákó chitsó, tsakjón-là tsà yá skajíiñ-'ñó yá j'nde ñánda 'ñó 'ncha tsomì ñánda 'mì Sirte. Koií kiskinájén-ne jè nikje ts'e chitsó xi 'mì vela; tà k'oqá s'in kiíko jè tjo.

18 Nga komà inchijón, jè tjoxkón, tákó 'ñó jchán t'ba. K'eé tsachrje jñà ch'á xi yá chitsó; tsibíxteèn-jíiùn ndáchikon [mé-ne nga lsá jnä komà-ne jè chitsó].

19 Xi komà jàñ nachrjein, tikoá tsachrje tsojmì xi mochjeén-là nga sítáxákó chitsó. Tsibíxteèn-jíiùn ndáchikon.

20 Kjìn nachrjein mì tì kùi k'ya-najen ts'oí ko ni'ñó nga 'ñó 'ncha ifi nga jtsí xkón tibánè-najen. K'oqá komà-ne nga chixón-jen nga mì-la tì kùi ndaà kitjokàjiùn-najen ndáchikon.

21 Nga jyeé kò kjìn nachrjein mì tì kùi bichi-najen, Pablo tsasíjna kixi, kitsò-là jñà xítá:

—Ndaà-la komà tsà kina'yàñijon-ná koni kixan-nò; tsà mìkùi itjokàjñaá yá j'nde Creta, mì-la kùi k'oqás'in tímát'iaán nga kjo'in titsaníkjaán koá kinichijaá tsojmì-ná.

22 Tanga j'ndeí, kì makájno-nò; njingoò xítá kiyá; tà jè chitsó xi jchija.

23 Nati njitjen kò'bíi jngoo-na njíñá; jngoo àkjale kòf'iíkon-na xi Nainá kásíkasén, jè Nainá xi 'an fit'aà-là koá 'an sítáxákó-là,

24 kàtsò-na: "Pablo, kì tsakjoòn-jèn; kjo'ñó tjín-ne nga kijchoi nguixkon César, xítaxá ítjòn ts'e Roma. Nainá, k'oqá tjín kjondaà xi tsjá-lè nga njingoò xítá kiyá xi yá títsajnayako-lè chitsó."

25 Jñò, 'ñó t'è-là takòn. 'An mìkùi sìkájnoa. 'Beé-la takoàn, k'oqá s'in kitasòn koni kàtsò-na jè àkjale.

26 Tanga yaá kijcho kat'aà'ñó-là jngoo nanguí jtobá xi kijnajíiùn-ndá.

27 K'e nga jye komà jò xomàñánga tjaájiùn-jen ndáchikon Adriátilo, jè tjo fijen fikjáko jè chitsó. Jngoo njitjen, ijchò-là tsà osen njitjen, jñà xítá xi nchisíxákó chitsó, kitjseè nga jyeé kjomeè bijcho chrañat'aà-lajen nanguí.

²⁸ Kisichibä kó kji nangä kijna nandá; kijtseè nga kaàn chrj'oòn jngoò metro nangä kijna. K'éé ngui kó kji kii ìsa; ikjoàn kisichibä ijngoò k'a; jye kaàn itoò metro tjin-lä nga nangä.

²⁹ Kitsakjòn-lä tsà jñà ndajo nandá skakjooòk jè chitso. Ñijòn kíchä iì xi gancho kjoàn kisikatsjoòjìn tåts'en chitso mé-ne nga kítsobä ñó-ne nanguí nga mì tì kii komä kjoí-ne jè chitso; ikjoàn tsibíts'i'ba-lä Nainá nga nítón kàtás'e isén.

³⁰ Ngats'iì jñà xítä xi sítákø chitso mejèn tsanga chijé; k'oqá kis'iìn koni tsà jñà kíchä iì xi gancho kjoàn kíncchangui'ñó sko chitso nga kítsobä ñó nanguí; tsibíts'iä nga kiskinjén-jíùn nandá jè chitso jtobá.

³¹ Tanga jè Pablo kitsò-lä jè xítä sko-lä soldado kó soldado xi i'nga:

—Tsà jñà xítä koi konga, jñá, mìkiù komä kítojññaá nandá.

³² Jñà soldado tsate'ñó jè chitso jtobá. Kiskaàjìn ndáchikon.

³³ K'è nga jye kis'e isén, jè Pablo kitsò-lä ngats'iì xítä:

—Jyeé tjin-lä jò xomàna nga titsajnachjaán nga chiñá-lá mé xi komat'iaán.

³⁴ Bits'i'bà-nò, mochjeén-né nga tichioò mé-ne nga s'e-nò nga'ñó. Ngats'ioò, nimé xi komat'ioòn, skanda njingoò xi sìlchja jngoò tsja skoò.

³⁵ Pablo, k'è nga jye okitsò, kiskoé inchrajín, kitsjaà-lä kjondaà Nainá nga nguixkon ngats'iì xítä. Kisixkoaya; ikjoàn tsakjèn.

³⁶ Ngats'iì xítä, kjotsja yije-lä; tikoä tsakjèn kóhotjín.

³⁷ Jò sindö kó jàñ kaàn kó chrj'oòn jngoò ma-najen xi ya titsajnaya-jen chitso.

³⁸ K'è nga jye komà ndaà chichi yije-jen, jñà ch'a trigo kisíxteèn-jíùn ndáchikon mé-ne nga ìsa jna komà-ne jè chitso.

³⁹ K'è nga jye itjokàtji ts'oí, jñà xítä xi sítákø chitso, mìkiù beèxkon kó 'mì nanguí ñanda ijchò-jen, tanga kijtseè-né nga tjin jngoò i'nde ñanda fahas'en jngoò chrja-lä ndáchikon ñanda 'ñó 'ncha tsomì; mejèn k'oqas'in kiskinì chitso tsà komä ya skajíùn-ñó tsomì.

⁴⁰ Tsate na'ñó xi tjít'aà'ñó chitso; jñà kíchä iì xi gancho kjoàn, yaá kisilyijòjìn ndáchikon; kiskíjndä'ñó jñà yá xi sítákø nga fiko kixi chitso. Ikjoàn kiskímiitjén jè nikje xi sinchá tjo nga fàhitjén chitso. Ikjoàn tsibíts'iä nga kii kixi ñanda kijna nanguí xi 'ñó 'ncha tsomì.

⁴¹ Tanga yaá kii kaajíùn-ñó ñanda 'ncha tsomì ya jjíùn ndáchikon. Jè sko yá chitso, kiskaàjìn-ñó; mì tì kii komä kisihiñiyá-ne. Ikjoàn kjöts'iä nga kijoðkoaya jè tåts'en chitso nga jè nga'ñó-lä nandá kisixkoaya.

⁴² Jñà soldado mejèn kisik'en jñà xítä xi kjo'in nchifi nga majin-lä nga konga ya jjíùn ndáchikon.

⁴³ Tanga jè xítä sko-lä soldado mìkiù kitsjaà'nde. Jè xi mejèn-lä nga mì kiyá Pablo. Tà saá okixi kitsjaà kitsò:

—Yá xi ma-lä nandá, kàtjì ítjòn mé-ne nga komä kijchò-ne ñanda nanguí choòn,

⁴⁴ kó jñá xítä xi i'nga xi mì ma-lä nandá, kàtjìsòn íteè kó tsà jñà yá xkoä-lä chitso.

K'oqá s'ín komà-ne nga ndaà ijchò yije-jen ñanda nanguí choòn.

28

Mé xi komàt'in Pablo k'è nga tsibijna Malta

¹ K'è nga jye itjojíùn-jen ndáchikon, kis'enojmí-najen nga ya j'nde jè, Malta 'mì.

² Jñà xítá xi ya j'nde-lä, ndaà kisíkó-najen; tsibítse-najen ni'ín, ikjoàn kitsjaà'nde-najen nga kinihiso-jen, nga jtsí tí'ba koä 'nchán choòn.

³ Jè Pablo tsibíxkó chiba chikín kixi. Ké nga chinchájìn ni'ín jñà chikín, jngoo yé itjokajiùn xi tihonga nga 'ñó tsjè ni'ín; kiskine tsja Pablo.

⁴ Jñà xítá xi ya j'nde-lä nga kijtseè nga yé tjohóngui-lä tsja Pablo, kitsò-lä xíkjín:

—Xita jè, xítá-la ma-lä sík'en; nás'in ndaà kòbitjokàjìùn ndáchikon, jè nea-ná xi tjín-lä okixi, majin-lä síkijnakon.

⁵ Jè Pablo, tsibítsajneè tsja ya jjiùn ni'ín; nímé xi komà-lä.

⁶ Ngats'iì xítá nchikoña-lä mé hora kitjaya tsja koä mé hora kiyá Pablo. K'e nga kijtseè nga jye kjin hora tsato nga nímé xi komà-lä, kj'ejí s'in kisikitsjeèn, kitsò:

—Jè Pablo, Nainá-la.

⁷ Ya chrañat'aà-lä j'nde ñánda ijchò-jen, tseé nangui tjín xi ts'e xítá ítjòn-lä j'nde Malta xi 'mì Publio. Jàn nachrjein tsitsajna-kö-jen; ndaà kiskoétjò-najen ko ndaà kisis'in-najen.

⁸ Nachrjein koi, jè na'èn-lä Publio, xk'én-né; ch'in tjínga tjín-lä ko xojmá jní tífa-lä. Pablo kiìkon; kiìchjàt'aà-lä Nainá; ikjoàn tsohójnasòn-lä tsja; jngoo k'a kjondaà-ne.

⁹ K'e nga kili'nchré jñà xítá xk'én xi tjín ya j'nde jè, tikoä inchrobà ñánda tjína Pablo. Kjondaà yijeé-ne.

¹⁰ Jñà xítá, ndaà kisis'in-najen. K'e nga jye titsachjoé jngoo-jen chitso nga jye titsahongui-jen, jñà xítá kisik'a yijeé-najen ngats'iì tsojmì xi kochjeén-najen ya ndiyá.

K'e nga ijchò Pablo ján naxandá Roma

¹¹ K'e nga jye tsato jàn sá nga titsajna-jen j'nde jè, ikjoàn tsanguì ijngoo k'a-jen. Tsitiaas'en jngoo-jen chitso xi ján j'nde-lä naxandá Alejandría xi tikoä ya kisasijna ya jndiù ndáchikon ts'e Malta jñà nachrjein cho 'nchán; isén ts'e Cástor ko Pólux tjít'aà.

¹² K'e nga ijchò-jen naxandá Siracusa, jàn nachrjein tsitsajna-jen.

¹³ Tsanguì ijngoo k'a-jen; ijchò-jen skanda naxandá Regio. Xi komà inchijón tsibíts'ia nga ts'a tjo xi inchrobà-ne j'nde sur. Ijchò jò nachrjein, ijchò-jen naxandá Puteoli.

¹⁴ Yaá kiskaàkjoò i'nga-jen xítá xinguiáxi jt'aà ts'e Cristo xi kiìchjàkó-najen nga tsitsajna-kö-jen jngoo xomána. Xi komà iskan, ikjoàn tsanguì-jen skanda Roma.

¹⁵ Jñà xítá xinguiáxi jt'aà ts'e Cristo xi tit'sajna Roma, jyeé tjiùn-lä nga ya titsahongui-jen; tjín xi ijchò kaña-najen ya nditsin Apio; tikoä tjín xi ijchò kaña-najen ñánda 'mì Ján Tabernas. Jè Pablo, k'e nga kijtseèxkon, tsjaá kis'e-lä inima-lä; kitsjaà-lä kjondaà Nainá.

¹⁶ K'e nga jye titsajna-jen Roma, Pablo kits'iì'nde-lä nga tsibijna tajngoo ni'ya-lä; ko tà jngoo soldado kisikinda.

Mé 'én xi kiìchjà Pablo k'e nga tsibijna Roma

¹⁷ Nga komà jàn nachrjein nga ijchò-jen Roma, Pablo, tsibíxkóya jñà xítá sko-lä xítá judío xi ya tit'sajna. K'e nga jye j'ii yije, kitsò-lä:

—Jñò xi xítá xinguiáxi judío xi i titsajnaà Roma, ján Jerusalén, kitsobà'ñó-na xítá, ikjoàn kisingatsja-na jt'aà ts'e xítaxá Roma nga tsibindaàjìùn-na. 'An,

nímé jé xi tihotsjià it'aà ts'e xítá xinguiàá judío ko it'aà ts'e kjotíxoma-lá xítá jchíngá-ná.

¹⁸ Jñà xitaxá Roma nga tsibíndajàìn-na, nímé jé xi kisakòt'aà-lá it'aà ts'ān. Mején kisikjínandeí-na nga mìkiù ok'in-lá nga sìlk'en-ná.

¹⁹ Tanga jñà xítá judío, mìkiù kòkjeiín-lá; k'oqá komá-ne nga 'ān, kisijé nga jé kàtindajàìn-na jé César xi xítaxá itjòn ts'e Roma. 'Ān, nímé xi sìjé xi kondra ts'e naxandá-ná.

²⁰ K'oqá ma-ne nga kòbixkóya-nò mé-ne nga kichjákó-nò; koií kjoa-lá nga mokjeiín-na it'aà ts'e kjoa xi titsachiñá-lá xi xítá Israel 'mì-ná nga na'ñó kichá tjít'aà'ñó-na.

²¹ Jñà xítá judío kitsò:

—Ngajen, nímé xojon tískaàt'aà-najen xi kjoa tsiji xi ján Judea nchrobá-ne. Ngats'iì xítá judío xinguiàá xi nchif'iì, nímé 'én xi ch'o tsò nchitsjá-najen xi kjoa tsiji.

²² Mején-najen nga kiná'ya-jen kjoa xi nìkítsjìn; ngajen, tíjììn-najen nga xki xi ján chhajno-lá xítá nga kondra fi-la jé ndiyá xítse xi ya tjaáyi.

²³ Tsibíjna jngoo ñachrjein-lá xíkjín, mé nachrjein kixoña. K'e nga chixoña, kjín xítá ijchò ya ni'ya ñanda tójna Pablo; ko jé Pablo tsakóya-lá kós'in otíxoma Nainá, tsibíts'iako-ne nga sa tajñòya skanda kjònguixòn. Pablo kisikjeén xojon ts'e Moisés ko ts'e xítá xi kiichjaya ngajo-lá Nainá nga tsakóya-lá kó s'in táchja mé-ne nga jñà xítá kàtakjeínlá it'aà ts'e Jesús nga jé xi Cristo.

²⁴ Tjín xítá xi kòkjeiín-lá, tikoá tjín xi mìkiù kòkjeiín-lá.

²⁵ Nga mìkiù kjòngásòn 'én-lá koni s'in tsajoókjoò, tsibíts'ià nga itjo ni'ya. K'ëé kitsò-la Pablo:

—Ndaá kiichjá Iníma Tsjee-lá Nainá nga kisikjeén Isaías xítá xi kiichjaya ngajo-lá kjòtseé nga kitsò-la jñà xítá jchíngá judío:

²⁶ T'in, kot'in-lá jñà xítá naxandá:

Jño, kiná'ya-nò tanga mìkiù kjoas'en-jììn-nò;
chítsejèn-nò tanga mìkiù jcháxkon.

²⁷ Koí kjoa-lá nga jñà xítá naxandá jé, kisitájaàjììn kjohítsjeèn-lá,
tsibíchjoáto líká-lá,
tikoá tsibíchjoà xkon,
mé-ne nga mìkiù skoe-ne,
mìkiù kji'ñchré,
tikoá mìkiù kjoas'en-jììn-lá;
majin-lá nga 'ān fit'aà-na
nga sìndaà-na.

²⁸ Jñò kàtasisjììn-nò, ñachrjein j'ndej, Nainá, ján tísíkasén-lá jñà xi mìtsà xítá judío, kjondaà jé, mé-ne nga kitjokàjììn-ne kjo'in. Ko jñà xítá koi, kòkjeiín-lá.

²⁹ K'e nga jye okitsò Pablo, jñà xítá judío, k'e nga kiù-ne, nguì tà tsöhötiyáa-ne 'én xi tsibénojmí Pablo.

³⁰ Pablo, jò nó tsibíjna ni'ya xi kiskiñá nga tsibíchjí. Yáá kisis'in-lá ngats'iì xítá xi ijchókon.

³¹ Kitjò'nde-lá nga kiichjaya kós'in otíxoma Nainá tikoá tsakóya it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo. Mì yá xítá tsatekjáya-lá.

Xojon carta-lə San Pablo xi kiskiì-lə xīta naxandá-lə Cristo xi títsajna Roma

Kó tsò Pablo nga sīhixat'aà jñà xīta naxandá-lə Cristo xi títsajna Roma

¹ Jè xojon carta jè, 'qán tijkil-nò xi Pablo 'mì-na xi chí'nda-lə Jesucristo ma, xi xó kíuchjá-na Nainá nga 'an tsibíxáya-na ko xó kitjaäßiìn-na nga 'an sika'bísoàn 'én ndaà-lə Nainá.

² It'aà ts'e 'én koi, Nainá jye k'oqas'ín kitsjaà tso'ba nga tīsa kjótseé, koni s'ín tichjá Xojon Tsjee-lə xi kiskiì xīta xi kíuchjá ngajo-lə Nainá.

³ Nga ya tichjá it'aà ts'e Ki'ndí-lə, jè Na'èn-ná Jesucristo xi jè otíxoma-ná. Koni xīta isò'nde, yaáq inchrobàt'aà-ne tje-lə xītāxá ítjòn David.

⁴ K'e nga jaáya-lə it'aà ts'e kjoabiyyà, Jesucristo, k'oqá s'ín kiyaxkon-lə nga Ki'ndí-lə Nainá-né xi tse nga'lñò tjín-lə koni s'ín ndaà síkíchiya-ná jè Inimá Tsjee-lə Nainá xi sítsjee-ná.

⁵ It'aà ts'e Jesucristo, kitjoé-na kjondaà nga 'an tsibíxáya-na nga kēnojmíya-lə 'én ndaà-lə jñà xīta naxandá xi tjín nga tītsa isò'nde nga kàtasíkitasón ko kàtakjeínlə it'aà ts'e Cristo, mé-ne nga jeya kíjna-ne Cristo.

⁶ Tikoqá jñò, xó kinokjoà-nò nga xīta-lə Cristo k'oín-nò.

⁷ Tijkil-nò ngats'iòo xi titsajnaà Roma xi matsjakeè-nò Nainá nga tikoqá xó kinokjoà-nò nga xīta tsjee-lə kóma.

Nainá xi Na'èn-ná, ko jè Jesucristo xi otíxoma-ná kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoq'anchán ya ijíùn iníma-nò.

Mé-ne mejèn-lə kjoj Roma jè Pablo

⁸ Xi mats'ià-ne, it'aà ts'e Jesucristo tsjaà-lə kjondaà Nainá xi it'aà tsajòn, koi kjoq-lə nga xkí xi jáñ naxandá xi tjín nga tītsa isò'nde, na'yá-nò nga ndaà mokjeínl-nò it'aà ts'e Cristo.

⁹ It'aà ts'e Nainá xi 'an sìxá-lə nga tijngòo takoàn nga sika'bíá 'én ndaà-lə xi kjoa ts'e Ki'ndí-lə, jè tíbeeè nga nachrjein nchijòn síkítsjeèn-nò k'e nga chját'aà-lə.

¹⁰ K'e nga bìtsi'ba-lə Nainá, k'oqá s'ín sijét'aà-lə tsà ikon xi tsò nga chaán tsjá'nde-na nga kójkon-nò.

¹¹ Tikoqá mejèn-na skoëxkon-nò mé-ne nga tsja chiba-nò kjohítsjeèn ts'e iníma-ná mé-ne nga isq kixí kítsajna-nò.

¹² Jè xi tìxan-nò nga ngásòn k'oí-lá nga'nñò xinguiqá it'aà ts'e kjoq xi mokjeínl-ná.

¹³ 'Ndsè, tichja, mejèn-na nga kàtasíjiìn-nò nga kjótseé tjín-ne nga kjíkon-nò tanga skanda i'ndeñ mì tà jngòo kjoq bíchjóà ikòn-na. Xi kjohítsjeèn ts'q, jè xi mejèn-na nga sìxákø-nò jñò, koni s'ín kisixá ñánda nga xìn naxandá mé-ne nga tikoqá skoëè-na kjondaà-lə xá-na xi 'an s'iaàn it'aà tsajòn.

¹⁴ Tjín-ne nga kokoðya-lə ngats'iì xīta xi 'én griego chja ko xi mìkiì chja, xīta xi tjín-lə kjoachjine ko xi tsjín-lə.

¹⁵ K'oqá ma-ne nga 'ñò mejèn-na nga tikoqá kichjàyajiìn-nò jè 'én ndaà-lə Nainá xi kjoq ts'e Cristo, jñò xi titsajnaà naxandá Roma.

Mé nga'nñò xi tjín-lə 'én ndaà-lə Nainá xi kjoq ts'e Cristo

16 Mikiù masobà-na jt'aà ts'ë 'én ndaà-là Nainá xi kjoaq ts'ë Cristo, nga nga'ñó-là Nainá-né. Jè 'én xi ma-là síkítsgajnandejí xítä kjoaq ts'ë jé, ngats'iì xítä xi mokjeiñ-là jt'aà ts'ë, mats'iako-ne jñà xi xítä judío ko tíkoä xi mitsà xítä judío.

17 Jñà 'én ndaà-là Nainá xi kjoaq ts'ë Cristo okó-ná kós'ín s'ín Nainá nga síkixi xítä. Tà jè-né nga mokjeiñ-là jt'aà ts'ë Cristo mé-ne nga tsa ndaà kokjeiñ-là. K'oáá s'ín tichjá Xojon-là Nainá nga tsò: "Jè xi xítä kixi, jt'aà ts'ë kjoaq xi mokjeiñ-là kíjnakan-ne."

Jé xi tjín-lä xítä isò'nde

18 Nga jè Nainá skanda ján ngajmiì tíhokó kjoajti-là jt'aà ts'ë xítä xi mikiù beèxkón ko xi ch'o s'ín. Jè kjoahitsjeèn ch'o xi tjín-lä mì kì tsjá'nde-là nga kjoétjó xi kjoakixi.

19 Jè kjoaq xi 'ya-lä jt'aà ts'ë Nainá, ndaà tjíjìn-lä jñà xítä koi, nga tijè-ne Nainá tíhokó-ne.

20 Nga jñà kjoaq ts'ë Nainá xi mikiù tsejèn, ndaà týaxkon-lä kóni nga tsa kisindaà isò'nde. Yaxkoón-lä nga tjín-lä nga'ñó Nainá nítä mé nachrjein-ne nga tà jè tajgoò xi Nainá 'mì. Kjoaq koi ti'yaá-lä jt'aà ts'ë tsojmì xi tsibíndaà Nainá. K'oáá ma-ne nga jñà xítä mì kì koma kíñchako yijo-lä nga kitsq: "Mikiù tjíjìn-na tsà tjína Nainá."

21 Jñà xítä nás'ín tjíjìn-lä nga tjín Nainá xi tsibíndaà isò'nde, tanga mikiù jeya kisikíjna, ní mikiù kitsjaà-lä kjondaà. Ta saá tà koií 'ñó ndaà kisìs'in-lä kjoahitsjeèn xi njmé chjí-lä. Kjoahitsjeèn tájaa-lä kisijñò-la.

22 Xi kjoahitsjeèn ts'ë, xítä chjineé kitsò-lä yijo-lä; tanga mitsà kixi kjoaq, xítä nhchikón-né.

23 Kisikíjnat'aàxìn Nainá xi jeya tjína xi mikiù fehet'aà nachrjein-lä; ta saá koi kijtseèxkón isén ts'ë xítä xi fehet'aà nachrjein-lä; skanda jñà isén-lä cho xi tjímajíin isén kijtseèxkón, ko isén-lä cho xi ñijòn ma ndsoko ko isén-lä ye.

24 Koií kjoaq-lä nga kitsjeiùn takòn Nainá nga tañkí kàtas'ín nga kàtas'ín nítä mé kjoaq chinga xi bitjokajíin iníma-lä. K'oáá ma-ne nga tsohotjsi-lä kjoaq sobà yijo-lä koni s'ín kisiko xíkjín.

25 Kisikjatjìyaá-lä kjoaq kixi-lä Nainá; 'én ndiso kiskoé. Jñà kijtseèxkón koa jñà kisitsjakò tsojmì xi jè Nainá tsibíndaà. Mitsà jè kijtseèxkón koa kisitsjakò Nainá xi tsibíndaà tsojmì. Nainá kàtayaxkón nítä mé nachrjein-ne, k'oas'ín kàtama.

26 Koií kjoaq-lä nga kitsjeiùn takòn Nainá nga ko s'ín kàtas'ín-ko yijo-lä kjoaq sobà xi ch'o tjín. Jñà íchjín kisikjatjìyaá-lä koni s'ín mochjeén x'in; tjín íchjín xi tjíñà xíkjín kiskoé-ne.

27 K'oáá tjs'ín kis'iùn íchjá, kitsjeiùn takòn-né koni s'ín mochjeén íchjín. Tjín íchjá xi 'ñó kisaseèn-lä nga tj x'in xíkjín tsøyijòko-ne. Tsohotjsi-lä kjoaq sobà yijo-lä. K'oáá ma-ne nga kjo'in kis'e-lä xi tj yijo ts'ë-ne koni s'ín ok'ìn-lä kjoaq ch'o xi kis'iùn.

28 Xítä koi, mikiù kisikjatjìyaá-lä ngats'iì kjoaq xi ch'o tjín koni: kjoaq chingui, kjoaq ts'en, kjoaq tse mejèn, kjoaq toòn, kjoaqxitakòn, kjoaq nga ma-là sík'en xítä, kjoaq xi kjaán-kjoò, kjoaq konachan, kjoaq xi ch'o s'ín, kjoaq 'én ndiso;

29 Xítä koi, yaá tjíjìn yije iníma-lä ngats'iì kjoaq xi ch'o tjín koni: kjoaq chingui, kjoaq ts'en, kjoaq tse mejèn, kjoaq toòn, kjoaqxitakòn, kjoaq nga ma-là sík'en xítä, kjoaq xi kjaán-kjoò, kjoaq konachan, kjoaq xi ch'o s'ín, kjoaq 'én ndiso;

30 nga chjajno-lä xíkjín; nga síjikeè Nainá; ochrjengui xíkjín; 'nga ikon; ndaà síkjna yijo-lä; síkítseèn nga mejèn-lä isä ch'o tjin kjoä xi s'iin; mikiì 'nchréñijon-lä xítä jchíngä-lä;

31 mikiì machjya-lä; mikiì síkitasòn 'én xi chja; mikiì beètjò xítä xíkjín; tsjìn-lä kjoä níjchàat'aà; koä tsjìn-lä kjoä hímatakòn.

32 Jñà xítä koi, ndaà tjiin-lä nga k'oä s'ín tsjá okixi Nainá: ngats'iì xi k'oä tjin kjoä xi s'ín, ok'ín-lä nga kiyá. Tanga mikiì majngöò ikon nga tà jñà xi k'oä s'ín, skanda tikoäá matsja-lä k'ë nga k'oä tis'ín xítä xi k'ejí.

2

Nainá, mé xi tsjá-lä xítä xi ndaà s'ín k'oä ch'o s'ín

1 K'oäá ma-ne, ngaji, nítä yá xítä-ne ji, nga jé onè-lä xinguüi, mikiì koma kosíkojj iyo-lè nga nguixkon Nainá. K'ë nga jé tibinè-lä xítä xinguüi, tikoäá ngaji, tiji tibinè-lä jé yijo-lè nga k'oä tis'ín 'nì.

2 Tanga 'ya-ná nga kixi s'ín Nainá k'ë nga tsjá-lä kjo'in jñà xítä xi koä tjin jé xi ótsji.

3 Ngaji xi kjo'in bìnè-lä xítä xi k'ejí, ¿mé-ne koä s'ín níkítseèn-ne nga jchä't'aà-lè kjo'in xi tsjá Nainá? Nga ji k'oä tis'ín 'nì.

4 ¿A mì tjiin-lè nga nachrjekàngui jè kjondaà-lä Nainá nga tjin-lä kjojetakòn koä tjin-lä kjoatsejta? ¿A mì tjiin-lè nga jè kjondaà-lä Nainá tikoña-né nga síkájnoi jé-lè nga mì tì jé kinchátsji-ne?

5 Nga tajaàjìin tjin iníma-lè nga mikiì níkájnoi jé-lè, isäá tse kjo'in tibinè-lä yijo-lè xi tsjá-lè Nainá jè nachrjein k'ë nga kjoíkò kjoajti-lä nga jchä-lä kós'ín kixi kojindaàjìin Nainá nga tsjá-lä kjo'in jñà xítä.

6 Nainá tsjá-lä chjí-lä mé kjoä xi kis'iin nga jngoo lingoò xítä.

7 Tsjá-lä kjoäbinachon nítä mé nachrjein-ne jñà xítä xi nchihótsji kjoajeya, koä nchihótsji nga jchaxkón, koä nchihótsji nga kítsajnakon nítä mé nachrjein-ne ján ngajmiù. Koí kjoä-lä nga ndaà tjin kjoä xi nchis'ín nga kijt'aà nachrjein.

8 Tanga Nainá nga ko kjoajti-lä tsjá-lä kjo'in jñà xítä xi kondrä fi-lä nga mikiì 'nchréñijon xi kjoä kixi. Tä kjoä nchikón fitjingui-lä.

9 Tseé kjoä s'e-lä ko tseé kjo'in s'e-lä ngats'iì xítä xi ch'o s'ín, mats'iako ítjòn-ne jñà xítä judío, tikoäá ko xi taxkí xítä xi mitsà xítä judío.

10 Tanga jñà xítä xi ndaà s'ín, tjoé-lä kjoajeya, ndaà jchaxkón, tikoäá s'eé-lä kjoä'nchán iníma-lä, mats'iako ítjòn-ne jñà xítä judío, tikoäá ko xi taxkí xítä xi mitsà xítä judío.

11 Nainá mikiì faájìin nítä yá xítä-ne, tà ngásòn fiko yije.

12 Ngats'iì jñà xítä xi mikiì tjiin-lä kó tsò kjotíxoma xi kiskiì Moisés, k'ë nga jé ótsji, chija-né nas'ín mikiì kijtsee kjotíxoma-lä Moisés. Koä jñà xítä xi ndaà tjiin-lä kjotíxoma-lä Moisés, k'ë nga jé ótsji, k'oä s'ín kojtso koni s'ín tichjä xi tje-ne kjotíxoma.

13 Jñà xítä xi tà 'nchré-lä kjotíxoma xi kiskiì Moisés, mitsà jñà xi xítä kixi nga nguixkon Nainá. Jñà-né xi xítä kixi xi síkitasòn.

14 K'ë nga jñà xi taxkí xítä xi mikiì tjiin-lä kós'ín tichjä kjotíxoma-lä Moisés, sà k'oäá tà yaá nchrobájìin iníma-lä nga k'oä s'ín koni tsò kjotíxoma-lä Moisés, yaá 'ya-lä nga tikoä tjiin iníma-lä kjotíxoma xi ts'e nas'ín tsjìn-lä ts'e Moisés.

15 K'ę nga ndaa s'ín yaá 'ya-lą nga tjiin injimä-lą kjoq xi sijé kjotíxoma-la Moisés; jè injimä-lą okó kjoq xi ndaa tjín ko xi mikii ndaa tjín; tijè-ne kjohtíxoma-la sà k'oqá óngui ko sà k'oqá osiko.

16 K'oqá s'ín koma jè náchrjein k'ę nga Nainá kojindaajiin ngats'iì jé xi tjíma-lą xítä ijiiñ injimä-lą; it'aà ts'e Jesucristo sındaajiin, koni tsò 'én ndaa-lą Nainá xi kjoq ts'e Cristo xi 'an chjáya.

17 Ngají xi xítä judío 'mì-lè; jè mañót'aà takoin kjotíxoma xi kiskii Moisés; 'ngáa ma takoin it'aà ts'e Nainá nga si tsiji-né;

18 'ya-né mé xi mején-lą Nainá nga síkitasoìn; ma-lè chjaajiin mé kjoq xi nguì ndaa tjín koni s'ín okoya-lè Kjotíxoma;

19 k'oqá s'ín níkítsjuùn nga tijngoo takoin nga ji okoò-lą ndiyá kixi xítä xi mikii machiya-lą nga tichjоa xkqon ko k'oqá ma-lè nga ji níhiseèn-lą xi tijñò kjohtíxoma-la.

20 Ji, k'oqá s'ín níkítsjuùn nga ma-lè okoòya-lą xi taxki xítä xi tsjìn-lą kjohtíxoma; nga maestro 'mì-lè ts'e xítä xi chiba ma-lą it'aà ts'e Nainá; nga tjín-lè kjoq chjine ko kjoq kixi xi okó-lè it'aà ts'e Kjotíxoma.

21 Ji xi ma-lè okoòya-lą xítä xi k'ejí, ¿mé-ne mikii okoòya-lą xi ti yijo tsiji-ne? Ji k'oqá s'ín nokjoayi nga mikii ma sichtijé; ji, ¿mé-ne níchijé-ne?

22 Ji, k'oqá si nga mikii ndaa tjín nga kjoq chijngui s'ín xítä; ji, ¿mé-ne nga k'oqá tís'ín 'nè-ne? Ji, k'oqá si nga jtichii xkósòn; ¿mé-ne nga ingo bitjaàs'en-ne naga nichijí tsojmì-lą xkósòn?

23 Ji, 'ngáa takoin nga ndaa tijin-lè kjoq ts'e kjotíxoma tanga, ¿a mitsà tianachrjeàngui Nainá nga mikii níkitasòn-lą koni s'ín tichjá kjotíxoma?

24 K'oqá s'ín tichjá Xojon-lą Nainá nga tsò: "Kjoq tsajòn-nò xi xítä judío 'mì-nò nga chajno-lą Nainá jñà xi taxki xítä."

25 Tsà ndaa síkitasoìn kjotíxoma xi kiskii Moisés, jè kjoq ts'e circuncisión nga tjít'aà chiba-lè, chjí-là-né; tanga tsà mikii síkitasoìn, k'oqá ngaya-lą koni tsà mikii tjít'aà chiba-lè.

26 Jñà xi mitsà xítä judío, nás'ín mikii tjít'aà chiba-lą koni xítä judío, tanga tsà kixi síkitasòn kjotíxoma ts'e Moisés, Nainá skoétjò-né koni tsà tjít'aà chiba-lą.

27 Jñà xítä xi síkitasòn kjotíxoma ts'e Moisés, nás'ín mikii tjít'aà chiba-lą yijo-lą, jñà kojindaajiin-nò nga mikii níkitasòn nás'ín tjít'aà chiba-nò, nás'ín tjín-nò xojon ts'e kjotíxoma-lą Nainá.

28 Jngoo xi xítä judío, mitsà tà jè nga ndaa 'ya-lą kjoq xi s'ín; koq jngoo xítä xi tjít'aà chiba-lą kjoq ts'e circuncisión, mitsà tà jè xi mochjeén nga tjít'aà chiba-lą lsò'nga yijo-lą.

29 Jè xi nguì xítä judío, jè xi chjí-là koni s'ín tjín ijiiñ injimä-lą. Ko jè xi nguì tjít'aà chiba-lą, jè xi chjí-là koni s'ín tjít'aà chiba-lą ya ijiiñ injimä-lą. Kjoq koi, mitsà ts'e kjotíxoma xi xojon tjít'aà; ts'eé Injimä Tsjeè-lą Nainá. Jñà xi k'oqás'ín síkitasòn, Nainá ndaa chja xi it'aà ts'e, nás'ín mikii ndaa chja xítä xi k'ejí.

3

Mé kjoq xi 'ñó chjí-la it'aà ts'e xítä judío

1 Tsà k'oqá s'ín tjín, ¿mé kjondaà xi lsà tse tjín-lą nga xítä judío 'mì? Ko ¿mé chjí-là nga tjít'aà chiba-lą?

2 Kjin skoya chjí-là. Jè xi tijna ítjòn, jè-né nga jñà xítä judío kjòngatsja 'én-lą Nainá.

³ Jñà xítä judío, nás'ín tjín i'nga xi mìkìi síkitasòn 'én xi kjòngatsja, ¿a kóma sikjatjìya-lä kjoakixi-lä Nainá nga mìkìi kitasòn koni s'ín kitsjàà tso'ba?

⁴ Majìn, mìkìi kóma. Nainá, xítä kixi-né, nás'ín xítä ndiso ngats'iì xítä xi tjín jísò'nde; koni s'ín tichjä xojon nga tsò:

Mé-ne nga kàta'ya-lä nga kixi kjoaq 'én xi nokjoi sikijne-né k'ë nga yá xi kohòngui-lè.

⁵ Tjín i'nga xítä xi tsò: K'ë nga ch'o'nè, lsáá ndaà 'ya-lä kjoakixi-lä Nainá. Tsà k'oqas'ín tjín, ¿kó kixoan? ¿A kixón-ná nga mì kjoaq kixi tís'ín Nainá nga kjo'in tsjá-ná? (Tsà kos'ín kixoán, jngoo kjoahitsjeèn-lä xi tåxkj xítä titsanìkjeén.)

⁶ Tanga majìn, mì k'oqá s'ín tjín. Tsà mitsà kixi s'ín Nainá nga kjo'in tsjá-ná, ¿kós'ín koma kojíndaàjiùn-la xítä jísò'nde?

⁷ Tikoqá tsà k'oqá kítsa xítä koi: "Tanga tsà kjoandiso-nä okó nga jè kjoaq kixi-lä Nainá lsáá jeya kíjna, ¿mé-ne k'oqas'ín tisìnè-na nga xítä jé tiyatakòn-na?"

⁸ Tikoqáá ne ch'o s'éen mé-ne nga kàtasakó-isa-ná kjoondaà-lä Nainá. Tjín xítä xi kotsò nga k'oqá tjín 'én xi okooya; jè xi mejèn-lä nga ch'o sítikjna-na. Jñà xítä xi kotsò, ok'ín-lä nga tjoé-lä kjo'in xi Nainá tsjá.

Mé jé xi tjín-lä ngats'iì xítä

⁹ ¿Kó s'ín níkítsjeén? Jñà xi xítä judío 'mì-ná, ¿a lsáá ndaà xítä koni jñà xítä xi kjejjí? Majìn, jyeé k'oqá kixan-nò, tà ngásòn jé titsajnañaa ngats'iaá xi xítä judío 'mì-ná kó xi tåxkj xítä.

¹⁰ Koni s'ín tichjä Xojon-lä Nainá nga tsò:

Nijngoo xítä tjín xi xítä kixi, ni tsà tà jngoo.

¹¹ Nijngoo tjín xi machiya-lä, nijngoo tjín xi ótsji Nainá.

¹² Ngats'iì xítä, saá xìn ndiyá kii; ngats'iì nímée chjí-lä kjoaq xi s'ín; nijngoo xi ndaà s'ín, ni tsà tà jngoo.

¹³ Naxájtä-lä, k'oqá kjoàn koni ngajo-lä mik'en k'ë nga táx'ajto; nijen-lä ngúù 'én ndiso chjá;

'én xi chja, k'oqá ngaya-lä koni tsà xán-lä ye.

¹⁴ Chjajno-lä xítä kó nguì koi 'én chjá xi 'on ma-lä inijma-ná.

¹⁵ Mìkìi koña kjoaq, nítogón sít'en xítä.

¹⁶ Nítä ñánda nga fi, sítihma kó sítjehesko xítä xi kj'ejjí.

¹⁷ Mìkìi beèxkon ndiyá ñánda tjín kjoaq'ñchán.

¹⁸ Mìkìi tsakjón-keè Nainá it'aà ts'e kjoaq xi s'ín.

¹⁹ Jyeé 'yaá nga ngats'iì 'én xi tjít'aà kjotíxoma ts'e Moisés, jñá chja-lä ngats'iì xítä xi ya fit'aà-lä, mé-ne nga ngats'iì xítä, mìkìi koma kichjä nga kinchakó yijo-lä nga nguixkon Nainá; ngats'iì xítä xi tjín jísò'nde kojíndaàjiùn-lä Nainá nga jcha-lä nga jé tjín-lä.

²⁰ Nijngoo xítä xi kixi kíjna nga nguixkon Nainá tà koi kjoaq-lä nga ndaà tísíkitasòn Kjotíxoma ts'e Moisés. Nga jè Kjotíxoma, tà k'oqá s'ín mochjeén nga bénjomíya-ná nga jé tjín-ná.

Kó sítok-ná Nainá nga kixi kitsajnaá nguixkon jé

²¹ Tanga i'ndei, Nainá okó-ná kós'ín s'ín Nainá nga xítä kixi beètakòn-ná. Ko mitsà kjoaq ts'e Kjotíxoma nga bitasòn. Jñà xojon jchúnga ts'e kjotíxoma-lä Nainá kó ts'e xítä xi kiichjä ngajo-lä Nainá k'oqá tís'ín bénjomíya-ná,

²² nga jñà xítä k'ë nga mokjeiín-lä it'aà ts'e Cristo, kixií bitsajna nguixkon Nainá. K'oqá s'ín sítok yije kóhotjín xi mokjeiín-lä. Nga ngats'iì xítä ngásòn jé tjín-lä,

23 nga ngásòn ótsji jé-né; kjiùn títsajnat'aàxìn-lä Nainá ñánda nga jeya tíjna.

24 Tanga Nainá, nga ndaà xítä, kitsjaà kjojtò-ná kjondaà-lä mé-ne nga kixí kitsajnaá nguixkon jè. Jè Jesucristo tsibíchjítì ngaajo-ná jé-ná mé-ne nga kitsajnandeí-ná xi kjoä ts'ë jé.

25 Nainá kitsjaà ki'ndí-lä koni jngoò kjojtò xi faáxin jé-ná nga nguixkon Nainá k'ë nga mokjeiín-ná it'aà ts'ë Jesucristo, nga jè tsibíxteèn jní-lä k'ë nga k'en. Nainá k'oqá s'in okóya-ná kós'in tjín kjoakixi-lä. Koií kjoä-lä nga ngasaà kjótseé, Nainá, tikoña kjoä-né, mìkií nítöñ kitsjaà-lä kjo'in xítä koni s'in ok'in-lä jé xi tsohotjsi.

26 Tanga i'ndeí tí'ya-lä nga it'aà ts'ë Jesucristo tísindaàjíùn-lä xítä jñà kjoä-lä jé xi kisichroba mé-ne nga kàta'ya-lä Nainá nga xítä kixí-né kó tikoáá tijé-ne Nainá xi kixí síktsajna xítä xi mokjeiín-lä it'aà ts'ë Jesús.

27 ¿A 'ngaá kóma takoán nga kixí titsajnaá nguixkon Nainá? Majìn, mìkií 'nga kóma takoán. Nga mítasà koi kjoä-lä nga kjojtíxoma níkitasoán. Jè-né nga mokjeiín-ná it'aà ts'ë Jesús; mítasà koi nga kjojtíxoma ts'ë Moisés síkitasòn.

28 K'oqá tsòya-ne ngats'ií kjoä koi nga Nainá kixí xítä k'ë nga mokjeiín-lä it'aà ts'ë Jesús; mítasà koi nga kjojtíxoma ts'ë Moisés síkitasòn.

29 ¿A tà ts'eé xi xítä judío Nainá? ¿A mítasà tikoä ts'ë xi taxkí xítä? Kjoä kixí-né, tikoáá ts'e-né xi taxkí xítä xi mítasà xítä judío.

30 Nainá, tì jngoo ma xi kixí síktsajna ngats'ií xítä k'ë nga mokjeiín-lä it'aà ts'ë Jesús. Ngásòn síkó jñà xítä judío xi tjít'aà chibá-lä kó xi taxkí xítä xi mìkií tjít'aà chibá-lä.

31 Jè kjoä ná mokjeiín-ná it'aà ts'ë Jesucristo, ¿a tichahingui-né kjoä ts'ë Kjojtíxoma? Majìn, mítasà tichahingui; ta saá tímajingoò-ne koni jé xá xi tjín-lä.

4

Abraham, mé-ne kixí tsibíjna-ne nga nguixkon Nainá

1 ¿Kó kixoán? ¿Mé kjoä kixí xi kisakò-lä ná'èn-jchá-kjíin-ná Abraham nga kixí tsibíjna nguixkon Nainá?

2 Na'èn-jchá-ná Abraham, tsà koií-lä kjoä-lä nga ndaà xá xi kis'iin nga kixí tsibíjna nguixkon Nainá, ok'in-lä nga jeya sìlkjína yijo-lä, tanga majìn nga nguixkon Nainá.

3 Nga k'oqá s'in tichjá Xojon jchíngä-lä Nainá nga tsò: "Abraham, jè-né nga kòkjeiín-lä it'aà ts'ë Nainá; k'oqá ma-ne nga kiskoétjò Nainá nga xítä kixí kitsò-lä."

4 Jngoo xítä xi síxá, jè ton xi tjoé-lä, mítasà tà kjojtò tjoé-lä; jè chíjí-lä nga síxá.

5 Tanga jè xítä xi mítasà xá-lä ma'ñót'aà takòn, tanga mokjeiín-lä it'aà ts'ë Nainá xi kixí síktsajna xítä xi jé tjín-lä, xítä jè, Nainá k'oqá s'in skoétjò nga xita kixí tsò-la.

6 Jè xítaxá ítjón xi ki'mì David k'oqá tis'in kiùchjá nga tsja s'e-lä xítä xi Nainá kjoétjò nga xítä kixí tsò-la; Nainá mì tì kindà s'in-ne nítä mé xi s'in.

7 David kitsò:

Mé tà ndaà-lä jñà xítä xi jye kichàat'aà-lä kjoä ch'o-lä
ko xi jye títjsa'ma jé-lä.

8 Mé ta ndaà-lä jñà xítä xi mì tì kindà s'in-ne Nainá kjoä ts'ë jé-lä.

9 Jè kjondaà jè, ¿a tà ts'eé xítä judío xi tjít'aà chibá-lä? ¿A xi tikoáá ts'ë-né xi taxkí xítä xi mìkií tjít'aà chibá-lä? Jye okixan nga jè xítä jchíngä Abraham, k'ë nga kòkjeiín-lä it'aà ts'ë Nainá, kiskoétjò-né nga xítä kixí kitsò-lä.

10 ¿Kós'ín komà nga kiskoétjò Nainá Abraham nga xítä kixi kitsò-lä? ¿A k'e-né nga jye tjít'aà chibä-lä? ¿A xi k'e-né nga tijk'ee tjít'aà chibä-lä? Majin, k'e-né nga tijk'ee tjít'aà chibä-lä.

11 Abraham, k'e nga jye kiskoétjò Nainá nga xítä kixi kitsò-lä, iskaán kisit'aà chibä-lä koni jingoò chibä xi okó nga jye xítä kixi nga kòkjeínlä it'aà ts'e Nainá k'e nga tijk'ee tjít'aà chibä-lä. K'oqá komà-ne nga xítä jchíngá kitsò-lä Abraham ngats'iì xítä xi mokjeínlä it'aà ts'e Nainá nás'ín miküi tjít'aà chibä-lä.

12 Abraham, tikoqá xita jchíngá-lä-né jñà xítä judío xi tjít'aà chibä-lä, tænga mitsà tà koií kjoä-lä nga tjít'aà chibä-lä, tikoqá koi-né nga ya tjímatjingui-lä nga mokjeínlä it'aà ts'e Nainá, koni s'in kòkjeínlä Abraham k'e nga tijk'ee tjít'aà chibä-lä.

13 Nainá, k'oqá s'in kitsjaà-lä tso'ba Abraham k'oqá s'in xítä tje-lä, nga jè kongatsja isò'nde; mitsà koií kjoä-lä nga Kjotíxoma kisikitasòn, jè-né nga kòkjeínlä koni s'in kiiçhjä Nainá, k'oqá ma-ne nga xítä kixi kitsò-lä.

14 Tsà tà jñà tjoé-lä kjondaà xítä xi síkitasòn Kjotíxoma, tsà k'oqá s'in tjín kjoä, nimé-lä chijí-lä nga mokjeínlä it'aà ts'e Nainá; tikoqá mi-lä kii kitasòn koni s'in kitsjaà tso'ba Nainá.

15 K'e nga tjín Kjotíxoma, kjo'iín sinè-ná; tænga tsà tsjìn kjotíxoma, njímé tjín xi kótonè-lä kjotíxoma.

16 Jñà xítä, nga mokjeínlä it'aà ts'e Nainá tjoé-lä kjondaà koni s'in kitsjaà-lä tso'ba Nainá jè Abram. Nainá tsjá kjojtò kjondaà koi mé-ne nga jchä-ná nga kixi kjoä nga kitasòn it'aà ts'e ngats'iì tje-lä Abraham. Mitsuà tà jñà tjoé-lä xítä judío xi tje-lä Abraham nga tjín-lä kjotíxoma; tikoqá tjoé-lä jñà xítä xi mitsà xítä judío xi tikoqá tje-lä Abraham ma kooí kjoä-lä nga mokjeínlä koni s'in kòkjeínlä Abraham. K'oqá ma-ne nga jè Abraham, xítä jchíngá-ná ma ngats'iaá.

17 nga nguixkon Nainá. Koní s'in tichjä Xojon-lä Nainá nga tsò: "Kjin naxandá xítä xi jye kisìngatsja-lè xi xítä jchíngá tsò-lè." Abraham, kòkjeínlä it'aà ts'e Nainá xi ma-lä síkjaáya-lä xítä xi jye k'en xi tikoqá tsjá 'én-lä koni tsà jye tsitasòn kjoä xi k'ee bitasòn.

18 Xítä jchíngá Abraham kòkjeínlä koni kitsò-lä Nainá; kiskoñá kjoä-né nás'ín miküi tjiiln-lä kós'ín koma nga kitasòn. K'oqá s'in komà nga kjin naxandá xi xítä jchíngá tsò-lä, koni s'in kitsjaà-lä tso'ba Nainá nga kitsò-lä: "K'oqá s'in kjin jchán koma tje-lè."

19 Abraham, miküi kjöhindaà koni s'in kòkjeínlä it'aà ts'e Nainá, nás'ín kós'ín beè-lä ikon nga mi tì mé chijí-lä yijo-lä nga jye 'ñó xítä jchíngá; jyeé kjomeè jingoò sìndo nó tjín-lä; Sara xi chjoón-lä, tikoqá chjoón 'ndi-né; mi tì kii koma s'e-lä ixti.

20 Abraham, mitsuà jò ts'i'beé-lä ikon koni s'in mokjeínlä 'én xi kitsjaà-lä Nainá. Tà isaa 'ñó ts'i'beé-lä ikon nga ndaà kòkjeínlä. 'Ñó jeya kisikjna Nainá.

21 Abraham, ngui ndaà tijngoo ikon nga Nainá tjín-lä nga 'ñó nga komaá-lä sìlkitasòn yije kóhotjín kjoä koni s'in kitsjaà-lä tso'ba.

22 K'oqá ma-ne Nainá, k'e nga kijtseè nga ndaà mokjeínlä Abraham, kiskoétjò nga xítä kixi kitsò-lä.

23 Mitsuà tà it'aà ts'e Abraham kitjei xojon jè nga Nainá kiskoétjò nga xítä kixi tsò-lä.

24 Tikoqá it'aà tsaján kitjei nga Nainá skoéjtò-ná nga ngásòn xítá kixi kítsqo-ná koi kjoq-lá nga mokjeiín-ná it'aà ts'e Nainá, jè xi kisikjaáya-la Na'èn-ná Jesucristo it'aà ts'e kjoabiyaà.

25 Kjòngatsja xítá nga kisik'en Jesús jè ngatjì-lá jé-ná; tikoqá jaáya-lá mé-ne nga kixi kítsajnaá nuguixkön Nainá.

5

Mé kjondaà xi sakó-ná nga jye xítá kixi tsò-ná Nainá

1 K'e nga jye xítá kixi 'mì-ná nga mokjeiín-ná it'aà ts'e Nainá, jyeé 'nchán titsajnakoqá Nainá it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo.

2 Jè Cristo tsjá-ná nga s'e-ná kjoondaà jè, nga mokjeiín-ná it'aà ts'e. Jè kjoondaà jè, 'ñó ndaa tijin iníma-ná; matsjaá-lá iníma-ná nga chiñà kjoqá nga tikoqá s'e-ná kjoajeya-lá Nainá.

3 Mitsà tà koi kjoqá nga matsja-ná, tikoqá matsja-ná k'e nga mé kjo'in xi otojñaá. K'e nga kjo'in otojñaá, yaá sakó-ná nga 'ñó nga tseejta s'eén iníma-ná.

4 K'e nga tseejta s'eén iníma-ná, yaá sakó-ná nga ndaa kítjoqaá; tsà nga ndaa kítjoqaá, tikoqá yaá sakó-ná nga skóña kjoqá iníma-ná kjoondaà xi tsjá Nainá.

5 Jè kjoqá xi chiñá-lá nga tijngò takoán, mìki masobà-ná nga mìki kitasòn; jè Nainá jyeé ndaa kisikijnajìn iníma-ná kjojtòcha-lá it'aà ts'e Iníma Tsjee-lá Nainá xi kitsjaá-ná.

6 K'e nga kichóya nachrjein, Cristo, k'en ngajo-ná jñá xi xítá jé 'mì-ná, koií kjoq-lá nga tsjìn-ná nga 'ñó nga ma bitjokàjñaá jé-ná.

7 Mì-lá yá xítá tjín xi kiyátjì ngajo-lá jngòò xítá kixi, tanga tsà koi nachrjein-lá tsà tjín jngòò xi ko'ñó ikon nga kiyátjì ngajo-lá jngòò xi 'ñó ndaa xita.

8 Tanga jè Nainá okó-ná nga 'ñó tsjakeè-ná nga jè Cristo k'en ngajo-ná, k'e nga tákó xítá jé 'mì-ná.

9 Indeji nga jye xítá kixi tsò-ná Nainá nga jè Cristo tsibixteèn jní-lá k'e nga k'en ngajo-ná, isáá 'ñó tíkixi kjoqá nga it'aà ts'e Cristo kítjokàjñaá kjo'in jè nachrjein k'e nga siilkasén kjojti-lá Nainá.

10 K'e nga kondrà titsajna-lá Nainá, jè Ki'ndí-lá kisikijne 'nchán kjoqá k'e nga k'en. Indeji, k'e nga jye ndaa chibà-ná, isáá 'ñó tíkixi kjoqá nga kítjokàjñaá kjo'in it'aà ts'e Cristo nga jè tijnakon-né.

11 Mitsà tà jñá kjoqá koi, tikoqá 'ñó matsja-ná it'aà ts'e Nainá koni s'in kisiko-ná it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo nga it'aà ts'e Cristo 'nchán titsajnakoqá Nainá nga jye kichibànda-aná.

12 K'e nga jahas'en jé isò'nde, jngòò xítá xi ki'mì Adán tsohótsji jé, ikjoàn k'en; k'oqá s'in komà nga kjots'iá nga biyaà yije kóhotjín xítá, koií kjoq-lá nga jé ótsji yije kóhotjín.

13 K'e nga tijk'ee è tjoé-lá Kjotíxoma Moisés, xítá xi tjín isò'nde jyeé tjín yije-lá jé. Tanga mìki ma kindà jé-lá k'e nga tsjìn kjotíxoma.

14 Tjen-ne nachrjein ts'e Adán skanda ts'e Moisés, tjínè-lá nga kiyá yije xítá kóhotjín nas'in mì k'oáá tjín jé xi tsohótsji koni kis'iin Adán nga kisikatoné-lá okixi xi kitsjaà-lá Nainá. Adán, jè ngaya-lá [Cristo] xi iskan j'ii.

15 Tanga jé xi tsohótsji Adán, mìki mangásòn koni jé kjoondaà xi Nainá tsjá; nga tà jé ngatjì-lá jé xi tsohótsji xi tà jngòò xítá, k'oqá ma-ne nga kjìn xítá biyaà; tanga isáá 'ñó tse kjoondaà tjín-lá Nainá nga kjìn xítá machikon-t'in kjojtò xi tsjá Nainá it'aà ts'e xi tà jngòò xítá xi 'mì Jesucristo.

16 Jé xi tsohótsji xi tà jngòò xítá, mìkù mangásòn koni jè kjondaà xi Nainá tsjá. K'ë nga kisakò jé ítjòn, Nainá kitsjaà ókixí nga tsibinè-lá kjo'in ngats'iì xítá. Tanga k'ë nga jye kjìn jé tsohótsji xítá, j'ìì kjondaà-lá Nainá nga kixí kitsajna xítá nguixkon Nainá.

17 Jè ngatjì-lá jé-lá xi tà jngòò xítá, tjínè-lá nga kiyá xítá. Tanga j'ndei, lsáá 'ñó tjíkixí kjoaq nga it'aà ts'e xi tà jngòò xítá xi 'mì Jesucristo, tjí'nde-lá nga jeya kitsajnakon jñá xita xi 'ñó tse kjondaà-lá Nainá kjoé, ko xi 'ñó tse kjojtò tjoé-lá nga kixí kitsajna nguixkon Nainá.

18 Jè kjoaq-lá jé xi tsohótsji xi tà jngòò xítá kisinè-lá kjo'in ngats'iì xítá, tanga jè kjoaq kixí xi kis'iìn Jesucristo tikoáá kixí kisikitsajna ngats'iì xítá nga kitsajnakon nguixkon Nainá.

19 Jè kjoaq-lá nga mìkù kii'nchréñijon-lá Nainá xi tà jngòò xítá xi 'mì Adán, k'oqá ma-ne nga kjìn xítá kisakò jé-lá. Tanga jè kjoaq-lá nga kii'nchréñijon-lá Nainá xi tà jngòò xítá xi 'mì Jesucristo, kjìn xítá xi kixí kitsajna nga nguixkon Nainá.

20 J'ii Kjotíxoma-lá Moisés mé-ne nga ndaà ki'ya-lá nga lsá 'ñó lsá 'ñó tís'e jé; tanga k'ë nga lsá tse jé tísakó, lsáá 'ñó tse kjondaà-lá Nainá j'ìì.

21 Nga sa ítjòn, jè kjoaq ts'e jé tsatíxoma-lá xítá, mé-ne nga kisakò-lá kjoabiyaà xítá; tanga j'ndei, k'oqá tís'in kàtatíxoma kjondaà-lá Nainá k'ë nga kixí sikitsajna xítá nga nguixkon Nainá mé-ne nga s'e-lá kjoabinachon nítá mé nachrjein-ne xi it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo.

6

Mé-ne nga jè kjoaq ts'e jé, mì tì mé nga'ñó tjín-la nga jè kotíxoma-ná

1 ¿Kó kixoán? ¿A ndaà tjín nga kinchátsji-jé-lá mé-ne nga lsá tse kjondaà tsjá-ne Nainá?

2 Majin, mì kii tì k'oqá s'en-ná. Jyeé titsajnat'aàxìn-lá kjoaq ts'e jé koni tsà jye k'eén xi it'aà ts'e; mì tì kii koma ya kitsajna jílin-isaá kjoaq ts'e jé.

3 ¿A mìtsà jye tjíiìn-nò k'ë nga komà bautizar it'aà ts'e Cristo ngats'iaá nga tikoá ya titsakjooqoá k'ë nga k'en?

4 K'ë nga ma bautizar xítá, k'oqá s'in ngaya-lá koni tsà ya sihijin-t'aà-lá Cristo k'ë nga k'en. Koni s'in jaáya-lá Cristo it'aà ts'e nga'ñó-lá Nainá xi 'ñó jeya tjína, k'oqá tís'in mochjeén nga kós'in sijchá yijo-ná nga kijnakon xítse ijngóo k'aá.

5 Koni s'in titsakjooqoá Cristo k'ë nga k'en, jñá k'oqá tís'in kjoáaya-ná koni s'in jaáya-lá jé.

6 Tíjiin-ná nga jè kjoaq jchínga-ná koni s'in ki'né nga lsá kjótseé, yaá kisit'aà krò-lá Cristo mé-ne nga kàtachija-ne nga'ñó-lá yijo jé-ná nga mì tì jé kjotíxoma-isa-ná.

7 Jngòò xítá xi jye k'en, jyeé tíjnandeí kjoaq ts'e jé.

8 Nga ya k'en-koáá Cristo, mokjeiín-ná nga tikoá ya kitsajna kooáá.

9 'Ya-ná k'ë nga jaáya-lá Cristo k'ë nga k'en, nì tì jngòò nachrjein kiyá ijngòò k'a-ne. Mì tì mé nga'ñó tjín-la kjoabiyaà nga jè kotíxoma-lá.

10 K'ë nga k'en Cristo, jngòò k'a k'en xi kjoaq ts'e jé-ná; j'ndei nga ijngòò k'a tijnakon-né koií kjoaq tijnakon-ne nga jeya síkjna Nainá.

11 Jñò, k'oqá tís'in tikoá jye k'eén xi kjoaq ts'e jé; titsajnakon-nò xi kjoaq ts'e Nainá nga ya titsajnakoo Na'èn-ná Jesucristo.

¹² Koií kjoaq-lä, mì tì kii bii'nde-lä yijo jé-nò nga jè kjoaq ts'e je kotixoma-nò k'e nga kjo'ñò s'in-nò nga nìkitasòn-lä kjoaq xi ch'o tjín xi sijé yijo-nò.

¹³ Ki ya ningatsja yijo-nò kjoaq ts'e je nga jè sikkjeén nga ch'o 'nè, ta saá jè Nainá tingatsja yijo-nò koni jngoo xítä xi jye jaáya-lä it'aà ts'e kjoabiyaà. Nainá tingatsja yijo-nò nga kàtasíkjeén kjoaq xi kixi tjín.

¹⁴ Kjoaq ts'e je, mì tì mé nga'ñò tjín-lä nga jè kotixoma-nò nga mìtsà kjoaq ts'e kjotíxoma-la Moisés titsajnjñoò; kjondaà-lä Nainá titsajnjñoò.

¹⁵ ¿Kó bixoán? ¿A ndaa tjín nga kinchátsji jea isaa nga kjondaà-lä Nainá titsajnjñaà nga mìtsà kjoaq ts'e kjotíxoma titsajnjñaà? Majin, mìkiì ndaa tjín.

¹⁶ Ndaà tjiin-nò tsà ya singatsja yijo-nò ts'e xítä xi bítje chí'nda nga jè nìkitasòn-lä, chí'nda-la komaà ts'e xítä jè. Kjo'ñò tjín-ne nga jè sìkitasòn-lä. K'oqá s'in tjín, tsà chí'nda-la jé komaà nga jè sìkitasòn-lä, kiyá-nò; tanga tsà chí'nda-la Nainá komaà jè sìkitasòn-lä, kixi kitsajnaà nguixkon jè.

¹⁷ Jñò, nga isaa kjótseé, k'oqá s'in kinìkitasòn-lä kjoaq ts'e je koni tsà jngoo chí'nda, tanga i'ndei, ndaa chjí-lä Nainá nga ko iníma-nò ndaa nìkitasòn koni s'in nguì ndaa tjín 'én kixi xi kis'enojmi-nò.

¹⁸ I'ndei jyeé titsajnjandeí-lä kjoaq ts'e je; chí'nda ts'e kjoakixi-nò; tjín-e-nò nga sìkitasòn koni s'in sijé kjoakixi.

¹⁹ Koi 'én tichjáko-nò xi mìtsà 'in chjá koií kjoaq-lä nga indaà tjín takòn; mìkiì ndaa machiya-nò kjoaq ts'e Nainá. Koni s'in ki'nè nga isaa kjótseé nga ya kinìngatsja yijo-nò it'aà ts'e ngats'iì kjoach'o xi tjín nga jè tsatixoma-nò koni xítä chí'nda; i'ndei k'oqá tís'in tingatsja yijo-nò it'aà ts'e kjoaq kixi mé-ne jè kjoaq kixi kàtatixoma-nò koni chí'nda xi tsjeeé titsajna nga nguixkon Nainá.

²⁰ K'e nga kjoaq ts'e chí'nda-la jé titsajnjñoò, mìkiì titsanìkitasòn-lä kjoakixi-lä Nainá.

²¹ Tanga, ¿mé xi kisakò-nò kjoaq ts'e je? I'ndei tà masobà-nò kjoaq koi; tà yaá fiko-ná ñanda tjín kjoabiyaà.

²² I'ndei nga jye titsajnjandeí-lä xi kjoaq ts'e je, chí'nda-la Nainá ma; kjondaà xi sakó-nò jé-né nga tsjeeé titsajnaà nga nguixkon Nainá. Xi fehet'aà-ne, s'e-nò kjoabinachon nítä mé nachrjein-ne.

²³ Chjí xi tjín-lä kjoaq ts'e je, kjoabiyaà-né. Tanga kjotjò xi tsjá Nainá, kjoabinachon-né nítä mé nachrjein-ne nga ya titsajnakoaà Cristo Jesúsi xi Na'èn-ná ma.

7

Kó s'in ma fehet'aà nga'ñó-lä jè kjotixoma

¹ Jñò, xi 'ndsee chibà, tichjáko-nò xi jyeé tjiin-nò kós'in tichjá kjotixoma; 'ya-nò nga tjín-lä nga'ñò jè kjotixoma kós'in otixoma-lä xítä k'e nga titsajnakon-isa skanda k'e nga kiyá.

² K'oqá ngaya-la jngoo chjoón xi tjín-lä x'in, k'oqá tsò kjotixoma nga mìkiì koma tsjín xikjín k'e nga tákó titsajnakon ingajò. Tanga tsà jè x'in kiyá, jè chjoón, jye tjiinandeí it'aà ts'e kjotixoma xi ts'e kjoabixan.

³ Jè chjoón, k'e nga tsà tákó tjinakon x'in-lä, tsà k'ejí x'in kixan-kö, kjoaq chijnguii tís'in; tanga tsà jye k'en x'in-lä, jè chjoón, jyeé tjiinandeí xi kjoaq ts'e kjotixoma jè; komaà kixan-kö jngoo k'a-ne xi k'ejí x'in. Mì tì kjoaq chijnguii tís'in-ne.

⁴ Jñò ndí 'ndsè, k'e nga k'en-kjoòkò Cristo, yaá k'en it'aà ts'e nga'ñó-lä kjotixoma, mé-ne nga ya kinókjoaq-nò it'aà ts'e Cristo xi jye jaáya-lä ts'e kjoabiyaà nga k'oqás'in kàta'ya-la it'aà tsaján jè kjondaà xi sasén-lä Nainá.

5 K'ë nga t̄isa ya t̄jaññaá kjoa xi tjín isò'nde, jè kjotíxoma tsibít'in-ná mé-ne nga jñà kjoa ch'o xi sijé yijo-ná, isà 'ñó ch'o kisixájìin yijo-ná; k'oá komà-ne nga kisakò-ná kjoabiyaá.

6 T̄anga i'ndeij jyeé titsajnandeij-lá kjoa ts'e kjotíxoma. Jyeé k'een it'aà ts'e kjoa xi bit'aà'ñó-ná, mé-ne nga komá s̄ixá-lá Nainá xi kjoa xitse koni s'in okóya-ná Injimà Tsjeè-là Nainá. Mitsà k'oas'ín s̄ixá-lá koni s'in tjín kjoa jchínga xi tjít'aà xojon.

7 ¿Kó kixoán xi kjoa ts'e kjotíxoma? ¿A ch'o tjín? ¿A kjoa ts'e jé-né? Majìn, ndaaà tjín. T̄anga 'an, tsà mìki kijtseèxkoan kjoa ts'e kjotíxoma, t̄ikoáà mì-là kii kijtseè kjoa ts'e jé. Mì-là kii kisijiùn-na nga mìki ndaaà tjín nga 'an fahajíun-na tsojmì xi mitsà ts'an, tsà jè kjotíxoma mì k'oá s'in bénøjmi nga tsò: "Kì ji nñkjañjiùn tsojmì xi mitsà tsjíi."

8 Kjoa ts'e jé, yaá kisakò-lá nga 'ñó it'aà ts'e kjotíxoma; k'oá komà-ne nga isà 'ñó jahajíun-na tsojmì xi mitsà ts'an. T̄anga tsà tsjín kjotíxoma, tsjín-là nga 'ñó kjoa ts'e jé.

9 K'ë nga sa kjotseé, k'ee kii bexkoan kjotíxoma. T̄anga k'ë nga kijtseèxkoan kjotíxoma, kjoa ts'e jé, isà ndaaà kis'e-lá nga 'ñó; kjoabiyaà kisakò-na.

10 Kjoa ts'e kjotíxoma, tjímè-là nga kjoabinachon tsjá-na, t̄anga tà sáá kjoa biyaà kitsjaà-na.

11 Kjoa ts'e jé, yaá kisakò-lá nga 'ñó it'aà ts'e kjotíxoma nga kiskoònachan-na, k'oá kisik'en-na.

12 K'oá s'in tjín nga jè Kjotíxoma, tsjeè-né; koni s'in otíxoma jñà 'én xi tjít'aà, tsjeè-né, kixi-né, koà ndaaà-né.

13 ¿Kó bixón? ¿A jè kjoa ts'e kjotíxoma xi ndaaà tjín xi kisik'en-na? Majìn, mitsà koi kjoa-lá. Kjoa ts'e jé-né. K'oá s'in ki'ya-lá nga kixi kjoa nga jé-né. It'aà ts'e kjotíxoma xi ndaaà tjín, jè kjoa ts'e jé kisakò-lá nga 'ñó nga kisik'en-na, mé-ne nga ki'ya-lá it'aà ts'e kjotíxoma nga 'ñó ch'o tjín xi kjoa ts'e jé.

Kó tsò xitá xi otíxoma-lá kjoa ts'e jé

14 Kjoa ts'e kjotíxoma, 'ya-ná nga kjhóhtjeèn ts'e Injimà Tsjeè-là Nainá; t̄anga 'an, yijo jé tsohoya; yijo-ná yaá kjóngatsja kjoa ts'e jé nga jè otíxoma-na.

15 Mìki fiya-na mé kjoa xi s'iaàn. Kjoa xi ndaaà tjín xi mejèn-na nga s'iaàn mìki koà s'iaàn. Tà sáá jñà kjoa xi mìki sìkitasoàn.

16 K'ë nga k'oá s'iaàn jñà kjoa xi mìki mejèn-na, k'oá xan nga tjíkixi kjoa nga ndaaà tjín koni s'in tichjá kjotíxoma.

17 K'ë nga k'oá s'iaàn nga otsjìà jé, mitsà 'an xi k'oá s'iaàn, jè kjoa ts'e jé xi tijún-na bí'in-na.

18 'An xi xitá isò'nde 'mì-na, be-ná nga mìki ndaaà tjín kjoa xi tijún yijo-na. Mejèn-na nga ndaaà s'iaàn, t̄anga mìki sakó-na kó s'in s'iaàn kjoa xi ndaaà tjín.

19 K'ë nga mejèn-na ndaaà s'iaàn, mìki sìkitasoàn; tà sáá koi sìkitasoàn kjoa xi ch'o tjín xi majìn-na nga koà s'iaàn.

20 K'ë nga k'oas'ín sìkitasoàn kjoa xi ch'o tjín xi majìn-na nga koà s'iaàn, mitsà 'an xi k'oá s'iaàn, jè kjoa ts'e jé xi tijnjíun-na xi k'oas'ín.

21 Jingoò kjoa matsjì-na nás'in mejèn-na nga ndaaà s'iaàn, tà sáá tà koi sakóna kjoa xi ch'o tjín.

22 Xi jjíun injimà-na matsja-na it'aà ts'e Kjotíxoma-lá Nainá.

23 T̄anga tjín jjingoò kjoa xi tísixájìin yijo-ná xi mìki tsjá'nde-na nga ndaaà s'iaàn; jè kjoa ts'e jé kjaán-kjoò kjohítsjeèn-na xi mejèn-lá nga ndaaà s'iaàn. Kjoa ts'e jé xi tísixájìin yijo-ná sìkjíne-na nga ch'o s'iaàn.

24 Imaq xó-na 'an; yá xi sìlkíjnandeí-na it'aà ts'e yijo jé-nä xi kjoabiyaà tjín-lä?

25 Ndaà chjí-lä Nainá nga it'aà ts'e Nq'èn-ná Jesucristo sìkíjnandeí-ná kjoa ts'e jé.

Nga jñà 'én xi kjotíxan-nò nga 'an, ya ijíin kjohítsjeèn-nä mejèn-na sìkitasoàn kjotíxoma-lä Nainá, tanga ya ijíin yijo jé-nä, tà saá kjoa ts'e jé sìkitasoàn.

8

Mé kjondaà xi sakó-ná k'e nga k'oas'ín titsanljchá yijo-ná koni s'ín mejèn-la Iníma Tsjeè-lä Nainá

1 Tanga i'ndeí, jñà xítä xi ya títsajnakjoòko Cristo, mì tì mé kjo'in sinè-lä, jñà xítä xi mì k'oäá s'ín nchisíjchá yijo-lä koni tjín jé xi sijé yijo-lä; tà saá k'oäá s'ín nchisíjchá yijo-lä koni s'ín mejèn-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá.

2 Jé nga'ñó-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá xi sìkítsajnakon-ná nga ya titsajnakjoòkoá Cristo; kó tijè-ne nga'ñó xi kisikítsajnandeí-ná it'aà ts'e nga'ñó-lä kjoa ts'e jé ko it'aà ts'e kjoabiyaà.

3 Kjotíxoma ts'e Moisés mìkiù kichikjoa-lä nga sìkítsajnandeí-ná it'aà ts'e jé, nga tsjìn-lä nga'ñó, koi kjoa-lä nga jé yijo-ná sijé jé xi tjín isò'nde. Tanga Nainá kichikjoaá-lä nga kisikasén Ki'ndí-lä koni jngoo xi xítä isò'nde xi yijo kis'e-lä koni jñà xi xítä jé 'mì-ná. Ki'ndí-lä kitsjaà kjotíj yijo-lä nga k'en xi kjoa ts'e jé-ná. Nainá k'oäá s'ín kis'iìn nga jngoo k'a kisikjehet'aà kjoa ts'e jé xi tjín-lä yijo-ná.

4 Nainá k'oäá s'ín kis'iìn mé-ne nga it'aà tsaján kàtitasòn-ne jé kjoa kixi xi ts'e kjotíxoma, jñà xi mì k'oäá s'ín titsanljchá yijo-ná koni tjín jé xi sijé yijo-ná, nga k'oas'ín titsanljchá yijo-ná koni s'ín mejèn-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá.

5 Jñà xítä xi k'oäá s'ín koni tjín xi sijé yijo-lä, k'oäá tjín kjoa xi nchisíktsjeèn; tanga jñà xi k'oäá s'ín koni s'ín tjín xi sijé Iníma Tsjeè-lä Nainá, k'oäá tjín kjoa xi nchisíktsjeèn.

6 Jñà xítä xi k'oas'ín nchisíktsjeèn koni tjín xi mejèn-lä yijo-lä, kjoabiyaà tjín-lä. Tanga jñà xítä xi k'oas'ín nchisíktsjeèn koni s'ín mejèn-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá, tjín-lä kjoabinachon kó kjoa'ñchán.

7 Xítä xi tà koi kjoa nchisíktsjeèn koni tjín kjoa ch'o xi sijé yijo-lä, kondrà ts'e Nainá-né koií kjoa-lä nga mìkiù sìkitason kó mìkiù chikjoa-lä nga sìkitason kjotíxoma-lä Nainá.

8 Jñà xítä xi k'oas'ín s'ín koni tjín xi sijé yijo-lä, mìkiù ma-lä s'ín koni s'ín sasén-lä Nainá.

9 Tanga jñò, mì tì k'oäá 'nè-nò koni tjín xi sijé yijo-nò; k'oäá s'ín titsa'nè koni tjín xi sijé Iníma Tsjeè-lä Nainá, nga jé tjína jíin iníma tsajòn Iníma Tsjeè-lä Nainá. Jñà xítä xi tsjìn-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá xi kitsjaà Cristo, mìtsà xítä ts'e Cristo.

10 Tanga tsà yáá tjína jíin iníma tsajòn Cristo, iníma tsajòn tjínakon-né nga xítä kixi 'mì-nò nga nguixkon Nainá, nás'ín k'oas'ín tjín-né-lä nga kiyá yijo-nò xi kjoa ts'e jé.

11 Jé Nainá xi kisikjáaya-lä Jesucristo it'aà ts'e kjoabiyaà, tsà yá tjína jíin iníma-nò jé Iníma Tsjeè-lä, k'oäá tjs'ín sìkítsajnakon jngoo k'a yijo-nò xi kjoa ts'e kjoabiyaà it'aà ts'e nga'ñó-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá xi tjína jíin iníma tsajòn.

12 K'oäá ma-ne, jñà xi 'ndseeé chibá, tjna jngoo xi tjín-né-ná nga sìkitason-lä, tanga mìtsà jé yijo-ná sìkitason-lä; mì tì kii k'oas'ín s'en-ná koni tjín kjoa ch'o xi sijé yijo-ná.

13 Tsà tákó k'oqá s'ín s'een nga ya onguít'aà-là kjoaq xi ch'o mejèn-là yijo-nò, kiyá-nò. Tænga tsà koi'nde-là Iníma Tsjeè-là Nainá nga jngoo k'a siikijne-là kjoaq xi ch'o mejèn-là yijo-nò, kïtsajnakon-nò.

14 Jñà xítä xi jè Iníma Tsjeè-là Nainá okó-là ndiyá, jñà-né xi ixti-là Nainá 'mì.

15 Jè Iníma Tsjeè xi kitsjaà-nò Nainá mìtsà taxkj iníma jma xi kjo'ñó s'ín-nò koni jngoo chí'nda xi ts'e je nga ma-là bixkón-nò; ta saá jè Iníma xi kitsjaà-ná Nainá skoétjò-ná nga ixti-là komaá, tijè-ne Iníma Tsjeè-là Nainá bénjomíya-ná nga ma nokjoà-lá Nainá nga Ndí Apa 'mì-lá.

16 Jè Iníma Tsjeè-là Nainá tsjá kixi-là 'én iníma tsaján nga ixti-là Nainá 'mì-ná.

17 K'è nga jye ixti-là maá, tikoaa tsaján-ná kjotjò-là Nainá xi jye k'oqas'ín kitsjaà tso'ba nga tsjá-ná; tañaá tjoékjoò-ná ko Cristo nga tikoä ko jè titsanikjiaán kjo'in mé-ne nga jeya kïtsajnakó-ná Cristo.

18 'An, k'oqá xan nga kixi kjoaq, koni tjín kjo'in xi titsanikjiaán j'ndei mìkiù mangásòn koni tjín kjoajeya-là Nainá xi s'e-ná k'è nga koma iskan.

19 Jñà tsojmì xi Nainá tsibíndaà, 'ñó nchikoña kjoaq nga mejèn-là skoe nachrjein k'è nga Nainá jngoo k'a ndaà kókò kó kjoan xi ixti-là ma.

20 Jñà tsojmì xi tsibíndaà Nainá, jngoo k'a its'oòn-jìün koni s'ín tjínè-là nga kochjeén nga sa ítjòn; mìtsà kjotsja ts'e isò'nde nga k'oqas'ín komat'in; koi-né nga jè Nainá k'oqá s'ín kiskoösòn-là; tænga j'ndei jñà xi tsibíndaà Nainá nchikoña-lá.

21 nga kjoü nachrjein k'è nga tikoä kïtsajnandeíi xi tsibíndaà Nainá nga mì tì kii kïts'ón-jìün-ne; Nainá jeya sïjiktsajnandeíi jngoo k'a-ne koni s'ín sïkø ixti-la.

22 Ya-ná ngats'ii xi Nainá tsibíndaà, skanda j'ndei, nchitsiné-né, kjo'in nhisikjeíi koni jngoo chjoón xi k'i ndí tí'beé.

23 Mìtsà tå koi xi tjín isò'nde xi tsiné; tikoä jñá xi jye tjín-ná Iníma Tsjeè-là Nainá koni jngoo kjondaà xi tjen kitjoé ítjòn-ná, tikoä tsiné-ná nga kjo'in titsanikjiaán nga titsachiñá-lá nga 'ñó mejèn-ná nga skoétjò-ná Nainá nga jngoo k'a ya kïtsajnakøä koni ixti-là maá; yijo-ná kíjnandeíi-ne it'aà ts'e kjoaq xi sïkts'ón-ná.

24 Nga jye titsajnandiä, j'ndei jè titsachiñá-lá nga jngoo k'a kàtitasòn. Tænga tsà tsejèn tjína xi chiñá-lá mìkiù ma chiñá-lá. ¿Yá xi koña-là xi tsejèn tjína?

25 Tænga tsà jè chíña-lá xi mìkiù tsejèn tjína, tafì tafì chíñakjoa-lá.

26 K'oqá tis'ín s'ín jè Iníma Tsjeè-là Nainá k'è nga indaàjìn tjín iníma-ná sîchját'aà-ná. K'è nga mìkiù ma-ná kó s'ín sijét'aà-lá Nainá k'è nga bïtsi'ba-lá, tijè-ne Iníma Tsjeè-là Nainá bïtsi'batjì-ná, nîmè 'én xi tsejèn chjä, nî itsé fiya-ná kó tsöya-ne.

27 Jè Nainá xi ma-là bïkjejìln iníma-ná, tijìln-là mé xi tibitsjeèn-là jè Iníma Tsjeè-là. K'è nga bïtsi'batjì xítä tsjeè-là Nainá k'oqá s'ín sijét'aà-lá koni s'ín mejèn-là Nainá.

*Nímè xi koma kochrjet'aàxìn-ná kjoatjòcha-là Nainá xi jye tjín-ná it'aà ts'e Cristo Jesú*s

28 Tijìln-ná nga it'aà ts'e jñà xítä xi tjokeè beè Nainá, ngats'ii kjoaq xi mat'in, Nainá k'oqá s'ín sïkjeón xi kjondaà ts'e xítä. K'oqá s'ín sïkø jñà xítä xi xó jè kiichjä-là koni s'ín mejèn-là,

29 jñà xítq xi jye tíjiñ-la nga tísä tàts'en-lä kjoä nga ixti-lä komá; tíkoqá k'oqá s'ín kiskoösön-lä nga ngásòn kjoán komá koni kji Ki'ndí-lä mé-ne nga jè Cristo Ki'ndítjòn komá koä kjìn komá xítq xíkjín xi 'ndse.

30 Nainá nga k'oqás'ín kiskoösön-lä it'aà ts'e xítq koi, tíkoqá xó kiùchja-lä, jñà xi xó kiùchja-lä tíkoqá kixií kisikítsajna, jñà xi kixi kisikítsajna tíkoqá jeya kisikítsajna.

31 ¿Mé xi kixoán it'aà ts'e kjoä koi? Nga Nainá tíjnako-ná, nijngoò xítq kondra-ná sílikjne-ná.

32 Nainá mikií 'on komà-lä, nga kitsjaà kjoatjò Ki'ndí-lä it'aà tsaján ngats'iaá skanda kjoäbiyaà. ¿A mitsà tíkoqá tsjá kjoatjò-ná ngayije nga ko Cristo?

33 ¿Yá xi komá kohòngui-ná jñà xi Nainá xó jaàjiñ-ná? Mì yá xi komá kohòngui-ná nga jé Nainá jye kixi kisikítsajna-ná.

34 ¿Yá xi koií'né-ná kjo'in? Nga jé Cristo Jesúś k'en ngajo-ná, tíkoqá jaáya-lä kjoä ts'e kjoäbiyaà. Yáq tíjna it'aà kixi-lä Nainá nga tibítsi'batjì-ná.

35 ¿Yá xi kochrjet'aàxiñ-ná kjoatjòcha-lä Cristo? ¿A kjo'in-né? ¿O xi kjoaba-ne? ¿O xi jè-né nga ongatjingui-ná xítq? ¿O xi kjoä ts'e kjinchrá-ne? ¿O xi koií-né nga tsjín-ná nikje xi chíkjá? ¿O xi jè kjoä xi xkón tjín? ¿O xi jè kjoä biyaà nga xítq sílk'en-ná? Majin, nímé kjoä-ne.

36 K'oqá s'ín tichja Xojon-lä Nainá nga tsò:

Xi kjoä tsiji kjit'aà nächrjein tjín kjoxkón nga kiyá-jen, k'oqá s'ín tiyatakòn-najen koni orrè xi tíjnandaà nga kiyá.

37 Tanga it'aà ts'e ngats'ii kjoä koi, jye tsato titsanikjne-lá xi it'aà ts'e Cristo xi kjötsjakeè-ná.

38 K'oqá s'ín tijngò takoán nga nijngoò kjoä xi komá kochrjet'aàxiñ-ná xi kjoatjòcha-lä Nainá, ni jè kjoä biyaà, ni kjoäbinachon, ni àkjale, ni jñá nga'ñó xi tjín isò'nde ni jñà xi tjín jjíññ isén, ni jñà kjoä xi tjín nächrjein i'ndej, ni jñà kjoä xi komá nächrjein xi sà nchrobá,

39 ni jè xi ìsa 'nga, ni jè xi ìsa nangä, niña mé tsojmì xi Nainá tsibíndaà, nímé xi komá kochrjet'aàxiñ-ná kjoatjòcha-lä Nainá xi jye tjín-ná it'aà ts'e Cristo Jesúś xi Na'èn-ná.

9

Mé-ne mikií ijchòtjingui-lä kjoä kixi-lä Nainá jñà xítq Israel xi xó jaàjiñ-ne

1 Okixií xi xan it'aà ts'e Cristo; mì 'én ndiso chjà; jè Inimà Tsjeè-lä Nainá síkichiya-lä kjohítsjeèn-ná nga tsjá 'én it'aà ts'an,

2 nga kjit'aà nächrjein ba tjín-nä koä 'on ma-lä inimà-na,

3 it'aà ts'e jñà xítq 'ndsè xi xinguiqa ma koi-né nga 'ñó matsjake. 'Ñó mejèn-na nga kàtasakó-lä kjondaà. Skanda komá-lä kósit'aàxiñ-lä Cristo tsà k'oqás'ín sakò-lä kjondaà jñà xítq xinguiqa xi ts'e naxandá Israel, tanga mikií tjí'nde-na nga kos'ín s'iaán.

4 Nga jñà xítq Israel, jè Nainá kiskoétjò nga ixti-lä ma, ko yaá ki'ya-lä kjoajeya-lä Nainá, ko kitjoé-lä jñà kjoä xi tsibíndaajiñ-kö, tíkoqá kitjoé-lä kjotixoma-lä Moisés, ko kitjoé-lä okixií kós'ín skoexkón Nainá, ko kitjoé-lä 'én koni s'ín kitsjaà-lä tso'ba Nainá.

5 Jñà xítq Israel yaá inchrobát'aà-ne ts'e xi 'ñó xítq jchíngä kjiñ xi Nainá xó jaàjiñ-ne. Jè Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá] nga xítq isò'nde komà, yaá inchrobát'aà-ne it'aà ts'e xítq jchíngä koi. Jè Cristo xi Nainá; jè otíxoma yije-lä kjoä; jeya kàtijna niña kjé-ne. K'oqás'ín kàtama.

6 [Nga mìtsà mokjeíñ-là ngats'iì xítä Israel], mìtsà koi kjoa-là nga jè 'én-là Nainá mìkii bitasòn. Koi-né nga it'aà ts'e Nainá, mìtsà ngats'iì xítä xi ya nchrobát'aà-ne tje-là Israel nga nguì kixi kjoa nga ya chjá-ne.

7 Nas'ín ya tjen-là it'aà ts'e Abraham, mìtsà ngats'iì nga kitjoé-là kjondaà nga ixti-là ma. Nga k'oqá tsò Xojon-là Nainá: "Jñà xítä tje-lè, yaá kijnchrobá-ne it'aà ts'e Isaac."

8 Kjoa koi, k'oqá tsòya-ne, nga jñà ixti-là Nainá, mìtsà jè xi chjí-là yá ts'e tje xi nchrobát'aà-ne. Ta jñá-né xi ixti-là Nainá ma jñà xi jye k'oqás'in kitsjaà tso'ba Nainá nga ixti-là komà. Tà jñá-né xi k'oqás'in oxkjí'tàa nga kixi kjoa nga nguì tje-là Abraham ma.

9 Nga jè 'én xi Nainá kitsjaà-là tso'ba Abraham, k'oqá tsò: "Jè nó xi sa nchrobá kjoíj lingoò k'a-na; jè Sara, ki'ndí s'e jingoò-là."

10 Mìtsà ta jñá kjoa koi xi komà. Tikoqá jè Rebeca kis'e-là ixti'ñò xi ts'e Isaac, jè xi xítä jchinga-ná ma.

11 Nainá k'oqá s'in kitsjaà tso'ba k'e nga tijk'ee è ts'iìn jñà ixti'ñò nga tijk'ee kii 'ya-là mé kjoa xi s'jin, a jè xi ndaà tjín, o jè xi mìkiiù ndaà tjín. K'oqá s'in kjòkixi nga Nainá tjínde-là nga kjoaqájiùn xítä koni s'in jye tjíndaà-là nga kichja-là jñà xítä xi jè mejèn-là. Mìtsà kindà s'in mé xi jye kis'iìn xítä.

12 Nainá k'oqá kitsò-là Rebeca: "Jè ti-lè xi jts'ín itjòn, chí'nda-lá komà jè xi iskan jts'ín."

13 K'oqá s'in tichja Xojon-là Nainá nga tsò: "Jè Jacob kjòtsjakeè-ná, ko jè Esaú kòjtikeè-ná."

14 ¿Mé xi kixoán? Nainá, ¿a mìtsà kjoa kixi xi s'in? Majin, mì k'oqá s'in tjín.

15 Nainá k'oqá kitsò-là Moisés: "Kohimakeè-ná xi 'an mejèn-na nga kohimakeè, skoehimá-ná jè xi mejèn-na nga skoehima."

16 K'oqá s'in tjín kjoa koi, mìtsà koi nga jñá mejèn-ná nga s'e-ná, ni mìtsà koi nga 'ñó binchaàtsjiaá; jè Nainá tsjá-là kjondaà-là jñà xítä xi jè mejèn-là mahimakeè.

17 K'oqá s'in tichja Xojon-là Nainá nga kitsò-là Faraón: "Koí k'oqás'in kisikjina-lè nga xítaxá tijni ya naxandá Egípto mé-ne nga it'aà tsiji kokoaà nga'ñó-na tikoqá skoexkon-na xítä nga tijtsa isò'nde."

18 K'oqá s'in s'in Nainá, tjín-là kjohimatakòn it'aà ts'e xítä xi jè mejèn-là; tikoqá ma-là sitájaàjíùn iníma-là xítä xi jè mejèn-là nga kàtasitájaàjíùn iníma-là.

19 Tanga tsà jí k'oqá k'oín-ná: "Tsà k'oqás'in s'in Nainá, ¿mé-ne jé bínè-là jñà xítä?, nga ni yá xítä xi komà kondrà kjoí-là koni s'in mejèn-là jè."

20 Tanga jí, xi taxkí xítä-né, ¿yá-né jí, nga Nainá otlikjooköjí? Jngooò tijí xi xó kisisindaa-ne, ¿a komáa kítsò-là jè xi tsibíndaa: "Mé-ne k'oqás'in tsibíndaa-ná?"

21 ¿A mì tijínde-là jè xi ma-là bíndaà tijí ni'nde nga tijé-ne ndási kojíndaà jngooò-ne tijí xi tà k'e mochjeén k'e nga tjín s'eí koa kojíndaà jngooò xi náchrjein nchijòn mochjeén?

22 Tsà Nainá mejèn-là tsakó kjoajti-là ko nga'ñó-là, ¿a ch'o tjín nga kiskoöñà kjoa it'aà ts'e xítä xi tjoé-là kjo'in ko xi tjín-e-là nga kjoehesòn?

23 Mìtsà ch'o tjín; nga koí k'oqás'in kis'iìn-ne mé-ne nga ma tsakó kjoajeya-là xi it'aà tsaján nga kjòhimekeè-ná. Nga jè tsibítsajnandaà-ná skanda tisa kjótsee, mé-ne tikoqá s'e-ná kjoajeya-la.

24 Nainá k'oqá s'in xó kiichjá-ná. Tjín xítä xi ya itjokàjíùn ts'e xítä judío; tikoqá tjín xítä xi ya itjokàjíùn ts'e xi taxkí xítä xi mìtsà xítä judío.

25 K'oqá s'in tichja xojon-là Oseas xítä xi kiichjá nga jo-là Nainá nga tsò: Jè xi mìtsà naxandá-ná ma nga sa itjòn, naxandá ts'aán komà;

jè xi mì tjòkeè kijtseè nga sà ítjòn, tjòkeè skoeè.

²⁶ Ti ya-ne j'nde ñánda ɔki'mì-nò:

“Mitsà naxandá ts'an xan-nò”,

“ixti-là Nainá xi tíjnakon” k'oín-nò.

²⁷ Isaías, xítà xi kiìchjayà ngajo-là Nainá, k'oqá tì tsò it'aà ts'e naxandá Israel: “Nás'ín kjín jchán ma-ne ixti-là koni tsomì ts'e ndáchikon, tà chiba ma-ne xi kitjokàjìn kjo'in.

²⁸ Nga jè Na'èn-ná nítóón sjìlkitasòn jè kjoakixi-là xi jye jè kitsjaà koni s'ín tjímè-là jñà xítà nga títjsa isò'nde.”

²⁹ Koní s'ín kitsò Isaías nga tísà ítjòn:

Jè Na'èn-ná, xi tse nga'ñó tjín-là,
tsà mìkù kisikiningui chiba-ne tje-ná,
jyeé-la kisikjehesòn yije-ná
koni kisikò naxandá Sodoma kò naxandá Gomorra.

³⁰ ¿Mé xi kixoán? Jñà xi mitsà xítà judío, xi mìkù fitjingui-là kjoa kixi, j'ndeji, jyeé xítà kixi-né nga nguixkon Nainá tà koií kjoa-là nga mokjeiín-là it'aà ts'e Nainá.

³¹ Tanga jñà xítà Israel xi fitjingui-là Kjotíxoma-là Moisés nga nchihótji nga kixi kitsajna nguixkon Nainá mìkù ijchötjingui-là.

³² ¿Mé-ne nga k'oas'ín komà-ne? Koií kjoa-là nga mìkù mokjeiín-là it'aà ts'e Nainá. Tà k'oqá s'ín 'ñó tschot'aàhikon nga ndaa tjín kjoa xi kis'iin it'aà ts'e Kjotíxoma. K'oqá ma-ne [k'è nga j'ii Cristo] yaá kisatíngui koni jngòò Ndajò xi kijnahikòn.

³³ Xojon-là Nainá k'oqá s'ín tichjà [it'aà ts'e Cristo] nga tsò:

Ya nindoò Sión kijnaá jngoaá ndajò xi kíjnahikòn,

jngòò Ndajò xi satíngui xítà,

tanga jè xi kokjeiín-là it'aà ts'e Ndajò jè mìkù kosobà-la.

10

Mé xi s'eén nga kitsajnandeí-ná xi kjoa ts'e jé-ná nga kixi kitsajnaá nguixkon Nainá

¹ Jñò ndí 'ndsè, xi nguì ɔkixi, koií xi 'ñó mejèn-là iníma-nà kò xi 'ñó sijét'aà-là Nainá it'aà ts'e naxandá Israel, nga kàtitsajnandeí kjoa ts'e jé-là.

² An be kixi-ná nga 'ñó mejèn-là nga ndaa skoexkón Nainá jñà xítà Israel, tanga mìkù mangásòn kjohítsjeèn-là koni s'ín tjín jè kjohítsjeèn xi nguì kixi tjín.

³ Nga mìkù fahas'en-jiùn-là nga tà jngòò jè Nainá xi ma-là kixi síktsajna xítà. Tà jè xi mejèn-là nga tà jñà kixi síktsajna yijo-là. Majìn-là kjoé xi ɔkixi-là Nainá xi ma-là kixi sjìlkjna-ná.

⁴ Nga jè Cristo kisikjehet'aà kjoa ts'e kjotíxoma mé-ne nga s'e-là kjoa kixi ngats'iì xítà xi mokjeiín-là it'aà ts'e Nainá.

⁵ Jè Moisés, k'oqá s'ín kiskù it'aà ts'e xítà xi mejèn-là kixi kítsajna it'aà ts'e kjotíxoma nga tsò: “Jè xítà xi sjìlkitasòn kjotíxoma, it'aà ts'eé kjotíxoma kíjnakan-ne.”

⁶ Tanga it'aà ts'e xítà xi kixi kítsajna k'è nga mokjeiín-là, k'oqá tsò: “Kì k'oqá tsò iníma-lè: ¿Yá xi kjimijìn ngajmii?” (Én koi tsöyaá-ne nga mejèn-là kjinrobàjèn-kò Cristo.)

7 Ko, kì k'oqá tsò injma-lè: “¿Yá xi ma kojls'en-jìn i'nde ñánda nchisíkjeín kjo'in jñà mik'en?” (Én koi tsòyaá-ne nga mején-lä skímií'n'ga jngóo k'a-ne Cristo ya jiùn-lä mik'en.)

8 Tanga, ¿kó tsò-isa 'én-lä Moisés? Tsò-ne: “Chrañat'aà tijna-lè jè 'én, yaá tijna'a ndsoboi, yaá tijna jìn injma-lè.” K'oqá tsò 'én xi 'an chjaya xi mochjeén naga kokjeíin-ná.

9 Tsà ndsoboí kénojmí-ne nga Jesucristo, jè xi Ná'èn-ná, koá tsà ko injma-lè kokjeíin-lè nga Nainá kisikjaaya-lä it'aà ts'e kjoabiyaà, kijnandeíj-né xi kjoá ts'e jé-lé.

10 Nga kóó injma-ná mokjeíin-ná mé-ne nga kixi kitsajnaá nguixkon Nainá tikoá kóó ndsobaá bënojmiá nga Jesucristo, jè xi Ná'èn-ná, mé-ne nga koma kitsajnandeíj-ná xi kjoá ts'e jé-ná.

11 K'oqás'ín tichja Xojon-lä Nainá nga tsò: “Ngats'iì xi kókjeíin-lä it'aà ts'e Cristo mikilí kosobà-la.”

12 Jñà xítä judío ko xi mitsà xítä judío, tà ngásòn-né xi it'aà ts'e Nainá; nga tji-e-ne Cristo xi Ná'èn tsò-la ngats'iì xítä. Jè kjondaà xi 'ñó tse tjín-lä Cristo, jè tsjá-la ngats'iì xítä xi chjat'aà-la.

13 Nga k'oqá tì tsò Xojon-lä Nainá: “Ngats'iì xítä xi kichjat'aà-lä Ná'èn-ná, kitsajnandeíj-né xi kjoá ts'e jé-la.”

14 Tanga mìkií koma kichjat'aà-lä Cristo jè xítä xi kj'eè kì mokjeíin-lä. Ko mìkií kokjeíin-lä xítä xi kj'eè mé 'én 'nchré it'aà ts'e Cristo. Koá mìkií koma kj'ñchré xítä tsà mì yá xítä tjín xi keénojmí-lä it'aà ts'e Cristo.

15 Koá jè xítä xi keénojmí 'én, mìkií koma sijxá tsà mì yá xi siikasén. K'oqás'ín tjt'aà xojon: “Mé tà ndaà-ne nga k'oqás'ín binchimasón jñà xítä xi chjaya 'én ndaà-lä Nainá xi kjoá ts'e Cristo xi ts'e kjoá 'nchán.”

16 Tanga mitsà tà ngats'iì xítä Israel kisikitasón jè 'én ndaà-lä Nainá xi kii'ñchré. Nga jè Isaías xítä xi kii'ñchré xítä ngajo-lä Nainá, k'oqá kitsò: “Ná'èn, ¿yá xi kòkjeíin-lä 'én xi jìn kinokjoàya-jen?”

17 K'oqá ma-ne, k'e nga mokjeíin-ná, yaá nchrobát'aà-ne k'e nga na'yá-lá 'én. K'oqá jñà 'én xi na'yá, 'én ndaà-lä Nainá xi kjoá ts'e Cristo-né.

18 Tanga, k'oqá xan: ¿A mitsà kii'ñchré xítä Israel jè 'én ndaà-lä Nainá? Jon, kii'ñchré-né. Nga k'oqá tsò jè Xojon-lä Nainá: Kijndà isò'nde jyeé tsabísón 'én-lä.

Jyeé ijchò skanda ñánda fehet'aà-ne nanguí.

19 Tikoá xan-ná: jñà xítä Israel, ¿a mì kisijiùn-lä kjoá koi? Kisijiùn-lä. Jè xi tijna ítjón, k'oqá kitsò Moisés:

'An, k'oqá s'ín s'iaàn nga kàtachijicha jñò jngóo naxandá xi mitsà naxandá ts'an xan-la.

Kàtamajticha it'aà ts'e naxandá xi chiba kjohítsjeèn tjín-lä.

20 Tikoá Isaías 'ñó ts'i'beé-lä ikon nga kii'ñchré 'én-lä Nainá nga kitsò: Kisakò-lä jñà xítä xi mìkií 'an tsöhötsji-na.

Tsakó-lä kjondaà-nä jñà xítä xi mìkií 'an kiskònanguuya-na.

21 Tanga jè Isaías k'oqá s'ín kiskií it'aà ts'e xítä Israel koni s'ín kitsò Nainá: “Nachrjein nchijón tsijmee-lä ndsaa nga kichjá'ñchré-lä jngóo naxandá xi kondrà kii-lä 'én-nä nga mì kì kisikitasón.”

¹ Aán kjònanguia, jè Nainá, ¿a kitsjeiùn takòn nàxàndá-là Israel? Majìn, mì k'oáá s'ín tjín. 'An, tikoáá xítà Israel-ná, tje-lá ma Abraham, xítà xinguiáá ma xi yá nchrobát'aá-ne ts'e Benjamín.

² Nainá mìtsà tsachrjekàngui nàxàndá-là nga jye tijíin-là nga tísà tats'en-la kjoáá nga jxti-là koma. ¿A mì tijíin-nò koni tsò Xojon-là Nainá it'aá ts'e Elías nga k'oáá s'in chjat'aá-là Nainá xi kondrà ts'e Israel? Tsò:

³ "Ná èn, jñà xítà-lè xi kiúchjà ngajo-lè, jyeé kisik'en xítà, koá jñà i'nde tsjee-lè jyeé kisikits'óñá; tà 'an tajngoò tijnaá isá, tikoáá mejèn-là siik'en-na."

⁴ Tanga k'oáá tsò 'én xi tsjá Nainá: "Majìn, mìtsà tà jí tajngoò tijni. Itoò jmiì ma-ne xítà xi 'an títasajnatjò-ná xi k'ee tsà yá bincha-xkó'nhit'aá-là xkósòn-là Baal."

⁵ Nàchrjein i'ndeij tákó k'oáá s'ín ma, tjín isá xítà Israel xi títasajnatjò-là Nainá xi xó jaàjiin-ne xi kjondaà ts'e.

⁶ Tsà tà kjondaà ts'eé Nainá nga k'oas'ín jaàjiin xítà, tsòyaá-ne mìtsà koi kjoáá-là kjondaà xi kis'iin. Tanga tsà koí kjoáá-là kjondaà xi kis'iin, mì-la tsà ti kjondaà-là Nainá kjòchjeén-ne nga kitjaàjiin xítà.

⁷ ¿Kó s'ín tjín kjoá? Tsòyaá-ne nga kjín xítà Israel mìkiù ijchòtjingui-là jè kjoá xi tsöhötsji. Tanga kis'e i'nga xítà xi xó jaàjiin-ne Nainá xi jye ijchòtjingui-là. Jñà xítà xi i'nga, 'ñó kjótájaàjiin inijmá-là.

⁸ K'oáá s'ín tjít'aá Xojon-là Nainá nga tsò: "Nainá, kitsjaà-là nga kisijñòjiùn inima-là; jñà xkòn mìkiù tsejèn-là, ko líká-là, mìkiù 'nchré skanda nàchrjein i'ndeij."

⁹ Jè xítaxá ítjòn David k'oáá ti kitsò:

Jè s'eí xi ochrje, tijè kàtama-ne ch'án nga kàtakaàngui, kàtasiya'ñó na'yá, ko tijñà kàtasatíngui-ne mé-ne nga kàtas'e-là kjo'in.

¹⁰ Kàtasichjòa xkòn mé-ne nga mìkiù kôtsejèn-là
nga kjit'aá nàchrjein kàtamatsit'in íts'in.

¹¹ 'An kjònanguí-ná, ¿a jingoò k'a chixòt'aá nangui jñà xítà Israel k'e nga kisatëngui? Majìn. Mì k'oáá s'ín tjín kjoá. Jè kjoá-là nga mìkiù kisikitasòn jñà xítà Israel, jñà kitjoé-là xi mìtsà xítà judío nga tsibitsajnandéjí xi kjoá ts'e je-lá. K'oáá s'ín komà mé-ne nga jñà xítà judío kàtachjñí-ne it'aá ts'e kjondaà-là Nainá.

¹² Tsà jñà xítà isò'nde kisakò-là kjoanchjñá-là Nainá k'e nga jñà xítà judío mìkiù kisikitasòn-là Nainá ko kisichjìa kjondaà-là, isáa ta 'ñó ndaà s'e-là kjoá machikon-t'in jè isò'nde k'e nga jñà xítà judío ijngòo k'a skoé i'nde-là ya nguixkòn Nainá.

¹³ Jñò chjákó-nò xi mìtsà xítà judío mì-nò. 'An kisixáya-ná nga 'an kichjajiin-là jñà xi mìtsà xítà judío. 'An beèxkón-ná xá xi kits'iin-na.

¹⁴ Tsà koí nàchrjein-là kochjñí i'nga xítà xinguiáá mé-ne nga tikoá koma kítasajnandéjí-ne xi kjoá ts'e je-lá.

¹⁵ Tsà jñà xítà isò'nde kisakò-là kjoá'nchán it'aá ts'e Nainá k'e nga jñà xítà judío itjokàngui, isáa tse kjondaà sàkò-là jñà xítà judío k'e nga skoéjtò ijngòo k'a-ne Nainá. Skanda k'oáá s'ín komat'in koni jingoò xítà xi jye k'en ko kjoáyáa-là it'aá ts'e kjoabiyaà.

¹⁶ Tsà tsjeeë niñó xi sindaa ítjòn nga kongatsja Nainá, tikoáá tsjee-né na'yó xi kochjeén nga sindaa niñó k'e nga koma iskan. Tsà tsjeeë it'aá ts'e Nainá j'ma-là yá, jñà chrja-là tikoáá tsjee-né.

¹⁷ Jñà xítà Israel, k'oáá s'ín ngaya-là koni jingoò yá olivo ndaà xi kitùt'aá chrja-là, koá ngají k'oáá s'ín ngaya-là koni chrja-là yá olivo ijíin ijñá nga ya

kisikjoòkoji yá ngajo-lá chrja-lá yá olivo ndaà; k'oqá ma-ne nga yá tichjoí jé nga'ñó-lá j'má-lá yá olivo ndaà.

18 Kí 'nga nikijní yijo-lé nga yá titsákjoòkoji chrja-lá yá olivo ndaà. Tíkítjsiùn nga tà kisikjoòko-né; mìtsà jí 'bii-lá nga'ñó jñà j'má-lá yá olivo ndaà, tà saà jí tsjá-lé nga'ñó jñà j'má-lá yá olivo ndaà.

19 Jí, kí k'oqá si: "Kitiüt'aà chrja-lá yá olivo ndaà, nga 'an kisikjoòkoqa."

20 Tíkítjsiùn koií kjoaq-lá nga mìkiù mokjeiín-lá nga kitiüt'aà-ne. Tånga jí koií kjoaq-lá nga mokjeiín-lé nga yá tijnat'eii. Kí 'ngaá beè-lá takòin, tìskón-lá Nainá.

21 Nainá, tsà mìkiù kitsjaà'nde-lá jñà chrja-lá jé yá olivo ndaà nga yá kijnakjoòko tìkoqá ngají tsà mì tì kii mokjeiín-lé mì tì kii tsjá'nde-lé nga yá kijnakjoòkoji.

22 Chítsejèn-lá Nainá, 'ñó ndaà xítä tånga tìkoqá jé xi mejèn-lá nga ndaà kitasòn 'én xi chjá. Mìkiù beè imá jñà xítä xi chinchat'aàxìn-lá Nainá. Tånga it'aà tsiji titjsá-lé kjondaà. Tà jé xi mochjeén nga k'oas'ín kijní koni s'ín tjin kjondaà xi kitsjaà-lé. Tsà majin tìkoqá kóket'aà-lé koni jingoò chrja-lá yá.

23 Jñà xítä judío xi chrja-lá yá xi kitiüt'aà, tsà kókjeiín ijngoo k'a-lá, komaá sincháya-ne i'nde-lá, nga Nainá tjín-lá nga'ñó, komaá kikjoo ijngoo k'a-ne.

24 Jí, nga yá kitiüt'aà-ne jñà yá olivo ijín ijiná koqá kisikjoòkoji yá olivo ndaà naç'ín mìkiù ya ok'in-lé. ;Isáá tà ndaà ok'in-lá nga jñà chrja-lá yá olivo xi xó kitjaàjìùn-ne nga sincháya ijngoo k'a-ne i'nde-lá xi tijè-ne yijo-lá yá!

25 'Ndsè, mejèn-ná nga ndaà kàtasiijiùn-nó kjoaq'ma koi koni s'ín tjíndaà-lá Nainá mé-ne nga mì 'ñó chjine qinachrje yijo-nó. Jé kjoaq nga tjín i'nga xítä Israel xi kjótájaàjìùn inimá-lá nga mìkiù mokjeiín-lá, tånga skanda k'ee kókjeiín-lá k'e nga jye kókjeiín yije-lá xi mìtsà xítä judío.

26 K'e nga jye k'oas'ín koma, ngats'iì xítä Israel kítsajnandeí-né xi kjoaq ts'e jé-lá, koni s'ín tichja xojon nga tsò:

Yaá nindoò Sión kjinchrobà-ne xi ma-lá siìkítsajnandeí xítä Israel xi kjoaq ts'e jé-lá,

jé xi kjoaqáxìn-lá jé-lá jñà xítä tje-lá Jacob.

27 Jé kjoaq xi bïndaàjìùn-koaa

k'e nga kjoaqáxìn-lá jñà jé xi tjín-lá.

28 Kjoaq ts'e 'én ndaà-lá Nainá xi kjoaq ts'e Cristo, jñà xítä judío, kondrà-láá ma Nainá mé-ne jñò sakkò-nó kjondaà. Tånga jé kjoaq nga xó kitjaàjìùn-ne xítä koi, tákó matsjakeè Nainá nga jye kos'ín kitsjaà-lá tso'ba jñà xítä jchínga kjiùn-lá.

29 Nainá mìkiù faáxìn kjotjò xi tsjá, tìkoqá mìkiù faáxìn 'én xi chjá-ná.

30 Jñò, k'oqá tì's'in ki'né nga sa kjótseé; mìkiù kinikitasòn-lá Nainá, tånga i'ndeijyeé kisakò-nó kjohimatakòn, koií ngatjì-lá nga mìkiù kisikitasòn jñà xítä judío.

31 Nachrjein i'ndeij jñà xítä judío mìkiù sìkitasòn-lá Nainá. Tånga tà koi-né nga jé Nainá tjín-lá kjohimatakòn xi it'aà tsajòn mé-ne jñà xítä koi tìkoqá s'e-lá kjohimatakòn ts'e Nainá.

32 Nainá, k'oqá tsò nga ngats'iì xítä judío, ko xi mìtsà xítä judío, mìkiù sìkitasòn-lá nga jé xi mejèn-lá Nainá nga ngásòn ngáya kohimakeè ngats'iì xítä.

33 jMé tà 'ñó tse ma kjoanchiná xi tjín-lá Nainá, ko 'ñó tse kjoachjine tjín-lá ko kjohitsjeèn-lá! Nijngoo xítä xi machiya-lá kós'ín kosòn-lá k'e nga bïndaàjìùn ko kós'ín tjín ndiyá-lá.

34 ¿Yá xi beè kós'ín tjín kjohítsjeèn-lä Nainá? Mì yá xi kóma-lä sìükíchiya-la Na'én-ná.

35 ¿Yá xítä xi jè kisikiña ítjòn-lä xi mochjeén-lä Nainá mé-ne nga jè sìükátji ngajo-la?

36 It'aà ts'eé Nainá nchrobát'aà-ne ngats'iì tsojmì xi tjín, tìkoä it'aà ts'e-né nga títsakon, kó k'oqá s'ín mochjeén nga jeya kíjna.

Nainá, kàtas'e-lä kjoajeya nítä mé nachrjein-ne. K'oqas'ín kàtama.

12

Mé xi s'eén nga tsjeè sijchá yijo-ná koni s'ín sasén-la Nainá

1 K'oqá ma-ne 'ndse, nga tse kjohímatakòn tjín-lä Nainá xi it'aà tsaján, 'an bìtsi'bà-nò nga k'oqas'ín tingatsja yijo-nò it'aà ts'e Nainá koni jngoo kjojtò xi týtnakon, xi tsjee tjín, xi ndaa sasén-lä Nainá; nga nguì kó iníma-nò kó kjohítsjeèn-nò jeya sìkjína Nainá.

2 Kì k'oqas'ín onguíkó yijo-nò koni s'ín tjín kjojtixoma-lä isò'nde. Tixitseya kjohítsjeèn-nò nga kàtatjìya-nò koni s'ín titisanjchá yijo-nò mé-ne nga jcha-nò mé xi mejèn-lä Nainá it'aà tsajòn, jñà kjoä xi ndaa tjín, xi nguì tjíkixi, xi jè ndaa sasén-la.

3 It'aà ts'e xá xi 'an kitjoé kjojtò-na, k'oqá xan-nò nga jngoo ijngoo, kì 'nga onguíkoo kjohítsjeèn-nò koni s'ín tjín-e-lä nga sìkítsjeèn; tà saà ndaa tìkítsejeèn koni s'ín ok'ìn-lä kjondaà xi kitsjaà-nò Nainá k'ë nga kòkjeiín-nò it'aà ts'e Cristo.

4 Koni s'ín tjín yijo-ná nga kjìn skoya tjín-lä tànga kákj'eí kákj'eí xá tjín-lä nga ijngoo ijngoo skoya.

5 K'oqá s'ín ma it'aà tsaján nga kjìn ma-ná, tànga xi it'aà ts'e Cristo tà jngoo ma-ná nga ijngoo ijngoo; k'oqá s'ín kindobá'ñoo xinguiá koni s'ín kitsobá'ñoo xíkjín yijo-ná.

6 Koni s'ín kjòmejèn-lä Nainá jye kitsjaà-ná xá xi s'eén nga jngoo ijngoo. Jngoo xítä, tsà jè xá kitjoé-lä nga xítä kíchjaya jíjin-lä, k'oqá s'ín kàtasíkjeén koni s'ín mokjeiín-lä.

7 Tsà jè xá kitjoé-lä nga xítä kosíko, k'oqá s'ín kàtasíkjeén nga ndaa kàtasíko xítä. O xi jè xá kitjoé-lä nga koköya, k'oqas'ín kàtasíkjeén nga ndaa kàtakóya.

8 Je xi kitjoé-lä xá nga sìjehikon xítä, k'oqas'ín kàtas'ín. Je xi ma-lä sìka'bí tsojmì, nguì koó iníma-lä kàtasíka'bí; je xi xá ítjòn kjòngatsja, ndaa kàtasíkitasòn; je xi sichját'aà-lä jñà xítä imá, koó kjotsja-lä kàtasíchját'aà-lä.

9 Nguì koó iníma-nò titsjacha xinguiqo. Tijticha kjoä xi ch'o tjín. Koií tanguitjingui-lä kjoä xi ndaa tjín.

10 Koó kjotsja-nò titsjacha xinguiqo nga 'ndse chiba. Isä ndaa jchäxkón xítä xinguiqo xi i'nga; jñà tìkítsgna ítjòn nga jngoo ijngoo.

11 Kì ts'eè 'nè xi xá ts'e Nainá. Nguì koó iníma-nò tìxá-lä Na'én-ná.

12 Tsja te-lä takòn jè kjoä xi chiñà-lä. Ko iníma-nò kàtachíkjoäko-nò kjo'in xi titisanikjioón. Nachrjein nchijòn titsi'bá-lä Nainá.

13 Tjii-lä mé xi mochjeén-lä jñà xítä tsjeè-lä Cristo. Chjoétjò xítä xi bijchó ya ni'ya-nò.

14 Tjijé't'aà-lä Nainá nga kàtasíchikon-t'in jñà xítä xi ch'o siko-nò; kì k'oqá s'ín njíjt'aà-lä nga kjo'in tsjá-lä.

15 Tìtsjakoo jñà xítä xi tsja tjín-lä. Chìhindáyakoo jñà xi nchikjindáya.

16 Tà jngoo t'een kjohítsjeèn-nò. Kì 'nga ikon 'nè yijo-nò, ya tsjahijtakoo jñà xítä imá. Kì 'ñó chijine nachrjenguiò yijo-nò.

17 Jñà xítä xi ch'o síkø-nò, kì ch'o nìkøo ngajo-nò. Kjit'aà nächrjein ndaà t'een nga nguixkøn ngats'iì xítä.

18 Skanda ñánda sakó'nde-nò, jñò tjínè-nò nga 'nchán titsajnakøo ngats'iì xítä.

19 Ndí 'ndse xi matsjake-nò, k'ë nga mé xi mat'ioòn, kì jñò 'nè ngajo-nò. Tsja Nainá tijkjnaya kjoq-nò mé-ne nga jè tsjá-ne kjo'in. K'oqá s'in tichjä Xojon-lä Nainá nga tsò: "Tsò Na'èn-ná: 'Aán oko-na nga kïndaajiñ-lä xítä, 'aán tsja-lä chjí-lä."

20 K'oqá ma-ne, tsà jè kondra-lè, tsà tsjìn tsojmì xi kine, jjí tjiì-lä; tsà xindá-lä, tjiì-lä nandá nga kât'iì. K'ë nga koq sikojjí, kqosobà tì'bii-lä kondra-lè, chiba-lä kohinì isén-lä koni xá'í.

21 Jè kjoq xi ch'o tjín, kì jè sikkjne-nò; tikoaa-ne jè kàtitasòn xi kjondaà, mé-ne nga sikkjne-lä kjoq xi ch'o tjín.

13

Mé kjoq-ne nga nikitason-lä xi xitaxá titsajna

1 Ngats'iì xítä kàtatasòn-la xi xitaxá titsajna, nga Nainá kitsjaà-lä kjotíxoma. Jñà xi xitaxá titsajna, Nainá kitsjaà-lä xá.

2 Jñà xítä xi bitsajna tájaà-lä kjotíxoma-lä xitaxá, kondráä bitsajna-lä jñà xítä xi Nainá kitsjaà-lä xá. Jñà xítä koi, tì yijo-lä tibínè-lä kjo'in.

3 Jñà xitaxá mitsà koi xá titsajna-ne nga jñà kinchakón-lä xítä xi ndaà s'in, jñà-né xítä xi ch'o tjín kjoq xi s'in. Tsà mejèn-lè nga mìkùi kiskón-lä xitaxá, ndaà t'jin, kò jñà xitaxá ndaà sikkjna-lè.

4 Jñà xi xitaxá tjín-lä, xá ts'ë Nainá nchisikitasòn, mé-ne nga ndaà kíjna-ne. Tånga tsà ch'o tjín kjoq xi tì'nì, tiskón-lä xi xitaxá tjín-lä, nga tji'nde-lä nga tsjaà-lä kjo'in. Nga xá-lä Nainá nchis'in k'ë nga bïndaajiñ kjoq kò nga tsjá-lä kjo'in jñà xítä xi ch'o s'in.

5 K'oqá ma-ne nga mochjeén-né nga ndaà sikitason-lä jñà xi xitaxá titsajna, mitsà tå koi-ne nga kjo'in tsjá-ná; koi-né nga xó k'oqas'in beè-lä takoán nga tjiné-ná nga sikitasoán.

6 Koií kjoq-lä nga tikoaa machjí ton sá, nga jñà xitaxá k'oqá s'in nchisikitasòn-lä Nainá kò kji't'aà nächrjein koatjín xá xi nchis'in.

7 Tichjío yije mé xi kitjen-nò. Jè xi kitjen-lä ton sá, kàtichjí. Jè xi kitjen-lä tsojmì xi machjítji, kàtichjítji. Jè xítä xi mochjeén-lä nga jchäxkón, kàtayaxkón. Jè xítä xi mochjeén-lä nga ndaà kíjna, ndaà tikkjna.

8 Ki mé xi jmeét'ioòn yijo-nò. Tånga kitjeén-nò ts'ë kjoatjòcha jt'aà ts'ë xítä xinguio. Nga jè xi matsjakeè xíkjín, jyeé kisikitasòn yije Kjotíxoma.

9 Jñà kjotíxoma tsò-ne: "Kì kjoq chijngui 'nì, kì xítä nìk'in, kì chijé 'nì, kì én ndiso nokjoi, kì maxitakón-chiù xinguui." Ngats'iì kjotíxoma koi, kò xi k'ejí, yaá mangásòn yije jè kjotíxoma xi tsò: "Títsachi xítä xinguui koni tsà ti yijo tsjíji-ne."

10 Jè xi matsjakeè xíkjín, mitsà ch'o siko xítä xíkjín. Jè xi matsjakeè xíkjín, jyeé ndaà tísikitason Kjotíxoma.

11 K'ë nga k'oqas'in s'ëen yijeé kjoq koi, jchä-ná nächrjein j'ndeì mé kjoq xi tíma nga jye ijchò chiba-lä nga sikkjá-lä yijo-ná nga titsafè. Koní k'ë nga sa kòkjeiñ-ná, jye 'ñó kjochrañät'aà nächrjein nga kitsajnandiá kjoq ts'e je-ná.

12 Nítjen, jyeé tifahato, jyeé tímachrañä nächrjein nga s'ë isén nga kitjojen ijngoo k'a Na'èn-ná. Kinachrjenguaá ngats'iì kjoq xi ma ñánda nga jñò choön

kō chjoé nga'ñó-lä Nainá koni s'ín mochjeén ñánda iseèn choòn koni tsà kíchá ts'e soldado.

¹³ K'oáá s'ín iseèn kitjá koni nachrjein nga ndaà sijchá yijo-ná. Mi kí mochjeén nga taxkjí chjinéé tsojmì kó nga mach'iaá. Mikii mochjeén nga íchjín kjóhijtakoáá, kó mi kí ma taxkjí sikoáá yijo-ná. Mikii mochjeén nga xítá kixkán-koáá kó mikii mochjeén nga kjoaxitakón kichjá-lá xinguáá.

¹⁴ K'oáá s'ín tijchá yijo-nò koni s'ín kis'iin jè Na'én-ná Jesucristo, kí kiù níkitasón-lá yijo-nò kjoa ch'o xi síjé.

14

K'ę nga mìkiì mangásòn kjohitsjeèn-ná it'aà ts'e kjoa xi mì xó kii tjí'nde-ná nga s'ęén

¹ Chjoétjò xítá xinguioò xi mikii tjingoò ikon mé kjoa xi tjí'nde-lá nga s'iin; kí chibáya-nò jñá kjoa xi mikii mangásòn kjohitsjeèn-nò.

² Tjín xítá xi k'oás'in mokjeiín-lá nga ma chine yije tsojmì xi tjín, tikoá tjín xítá xi mikii mokjeiín-lá tsà ma chine yije tsojmì xi tjín. Tá jñá tsojmì xi nangui sijchá kine.

³ Jè xi kine yije tsojmì xi ma chine mikii koma kochrjekàngui jè xi mikii ma-lá kine yije tsojmì; kó jè xi mikii ma-lá kine yije tsojmì, mikii koma kichhajno-lá jè xi ma-lá kine yije tsojmì xi tjín, nga Nainá jyeé kiskoétjò nga kíndi-lá ma.

⁴ ¿Yá-né jí nga níkindij chí'nda xi mìtsà tsiji? Nga chí'nda ts'e Nainá-né. Jè chí'nda jè, kindá ts'eé nei-lá tsà kixi tijna kó tsà mi kixi tijna. Tanga kixíí kíjna, nga jè Na'én-ná tjín-lá nga'ñó nga kixi sílkíjna.

⁵ Tjín xítá xi tsò: tjín nachrjein xi isa xkón. Tikoá tjín xi tsò: Nachrjein, tà ngásòn ngaya-né nga nachrjein nchijón. Nga jngooò lingoò xítá, k'oáá s'ín ndaà katjingoò-lá ikon koni s'ín sílkíjna.

⁶ Jñá xítá xi faájìn jngooò nachrjein nga beèxkón, k'oáá s'ín nga jeya sílkíjna Na'én-ná; koá jñá xítá xi tsò nga ta ngásòn ngáya nachrjein, tikoá k'oáá s'ín s'ín nga tikoá jeya sílkíjna Na'én-ná. Jñá xítá xi kine yije tsojmì, it'aà ts'e Na'én-ná kine, nga tsjá-lá kjondaà Na'én-ná k'ę nga kine; k'oá jñá xítá xi tsò nga tjín tsojmì xi mikii ma chine, tikoáá it'aà ts'eé Na'én-ná nga mikii kine tsojmì, kó tikoáá tsjá-lá kjondaà Na'én-ná.

⁷ Jñá, k'ę nga titsajnakoaán, mìtsà koi xá titsajnakon-ná xi ta kjondaà tsaján. Ko k'ę nga kiyá, mìtsà ta kjondaà tsaján kinchátsjaá nga kiyá.

⁸ Tanga k'ę nga titsajnakoaán, koií xá titsajnakoaán xi kjondaà ts'e Na'én-ná. Ko nga kiyá, tikoáá koií xá kiyá-aná xi kjondaà ts'e Na'én-ná. K'oáá ma-ne tsà titsajnakoaán kó tsà kiyá kjondaà ts'e Na'én-ná nga ts'e tsò-ná.

⁹ Koíí kjoa-lá nga k'en Cristo koá jaáya-lá nga tsibijnakon-né, mé-ne nga jè koma-ne Nei-lá jñá xítá xi biyaà kó xi títsajnakon.

¹⁰ Tanga jí xi nokjoàjno-lá 'ndsi, ¿mé-ne koá'nè-ne? Tikoáá jí xi nachrjekàngui 'ndsi, ¿mé-ne nachrjekàngui-ne? Nga ngats'ií-ná kíjchò kin-changuiaá ndsoko Cristo ñánda nga jè tíhotíxoma.

¹¹ K'oáá s'ín tichjá Xojon-lá Nainá nga tsò:

Tsò Na'én-ná: 'An tijnaikon-ná,
ngats'ií xítá kinchá-xkó'ñchit'aà-na
kó ngats'ií xítá skoéxkón Nainá.

¹² Ngats'iaá k'oí-lá kinda Nainá mé kjoa xi ki'né nga tsitsajnaá jsò'nde.

13 K'oqá ma-ne nga mì tì xinguiaqá kjinókjoajno-lá; jñò, ta saá ndaà tìkítsjeèn nga njímé xi s'een xi sikits'ón-jíùn koni s'ín mokjeiín-lá xinguioqo mé-ne nga mì jé skajíùn ijngoo k'a-ne.

14 'An ndaà tìjngoo takoàn it'aà ts'e Ná'èn-ná Jesús nga kixi kjoaq nga tsjìn tsojmì xi xkón tjín nga mìkiì ma chine; tànga jè xítä xi k'oqas'ín sikitsjeèn nga tjín tsojmì xi xkón tjín nga mìkiì ma chine, xkón tjín-lá it'aà ts'e tsà skine.

15 Tanga tsà ta koií kjoaq-lá ts'e tsojmì xi chinii, jè 'ndsi ch'o ma-la, jè kjoaq xi tì'ni mitsà tì kjoatjòcha-ne; kì kìi bìi'ndi nga jè 'ndsi xi Cristo k'en ngajo-lá kits'ón-jíùn-lá xi tà kjoaq ts'e tsojmì xi chinii.

16 Kì k'oqá s'ín 'nè mé-ne nga mì xítä kichhajno-nò it'aà ts'e kjoaq xi titsa'nè nga k'oqas'ín mokjeiín-nò nga ndaà tjín.

17 K'è nga jè Nainá tihotíxoma-ná mitsà jè xi lsa' ñó chjí-lá mé xi s'ioqá ko mé xi chineé. Jè xi ñó mochjeén nga kixi kítsajnaá, 'nchán sijchá yijo-ná, ko tsja k'oé-lá iníma-ná; koi kjoaq xi tsjá Iníma Tsjeè-lá Nainá.

18 Jè xi k'oqas'ín sikitsòn kjoaq koi k'e nga sítax-lá Cristo, ndaà sasén-lá nguidxon Nainá, tìkoqá ndaà bijna nga nguidxon xítä.

19 K'oqá s'ín kijitjingui-lá kjoaq xi 'nchán sítakna-ná ko kjoaq xi 'bì-lá nga'ñó xinguiaqá nga jingoò jngoaá koni s'ín mokjeiín-ná.

20 Kì xá-lá Nainá nikits'ón-jíùn-lá xi ta kjoaq ts'e tsojmì xi ma chine. Kixí kjoaq, ngats'iì tsojmì xi tjín, tsjeè-né. Tanga jè xi ch'o tjín k'e nga ta koi kjoaq-lá tsojmì xi chineé bits'ón-jíùn-lá kjoaq xi mokjeiín-lá it'aà ts'e Nainá jñà xítä xi k'ejí.

21 Isáá ndaà-ne nga mì yijo chjineé, nga mì xán s'ioqá, nga njímé kjoaq xi s'een jè xi sijkits'ón-jíùn-lá jè 'ndsi nga sakó-lá jé.

22 Koni s'ín mokjeiín-lé it'aà ts'e kjoaq koi, tà jíi tìjìn takoìn ko Nainá. ;Mé ta ndaà-lá jè xi mì kjo'in bínè-lá yijo-lá k'e nga tìjngoo ikon nga ndaà tjín kjoaq xi s'ín!

23 Jè xi jò tjín-lá k'e nga mé tsojmì xi kine, jé tihónè-lá yijo-lá nga mìkiì tìjngoo ikon tsojmì xi kine. Tsà mìkiì tìjngoo takoán k'e nga mé kjoaq xi s'een, jé titsahonè-lá yijo-ná.

15

1 Jñá xi jye kixi mokjeiín-ná it'aà ts'e kjoaq xi tjí'nde-ná mé xi s'een, mochjeén-né nga tìkoq kichhajno-ná jñà xítä xi k'oqas'ín mokjeiín-lá nga mìkiì tjí'nde-lá mé kjoaq xi s'ín. Mitsà tì jñà kjoaq xi ndaà sasén-ná kinchátsjaá.

2 Nga jingoò ijngoaá, mochjeén-né nga k'oqas'ín s'een jè kjoaq xi sasén-lá jñà xítä xinguiaqá xi kjondaà ts'e, mé-ne nga kijin-isa kjohítsjeèn-lá jè kjoaq xi mokjeiín-lá.

3 Nga tìkoq jè Cristo mitsà jè tsöhótsji kjoaq xi sasén-lá yijo-lá, tà saá it'aà ts'eé tsitasòn koni s'ín tjít'aà xojon ts'e Salmo, nga tsò: "Én ch'o xi ji kichhajno-lé, 'aán kiskaät'aà-na."

4 Jñá 'én xi kitjei nga sa kjötseé, koií xá kitjei-ne nga kokòya-ná mé-ne nga it'aà ts'e Xojon-lá Nainá, tseé s'een takoán tìkoq s'e-lá kjoaq 'nchán iníma-ná, mé-ne nga kóma chíñakjoaq-lá it'aà ts'e Nainá.

5 Nainá xi ma-la tsjá-ná kjoatsetakòn ko xi ma-la sítchán-jíùn iníma-ná, k'oqas'ín jingoò kjohítsjeèn kàtatsjá-nò nga jingoò ijngoo koni tsò Cristo Jesús,

6 mé-ne ngats'iò ngásòn jingoò jtä jeya tìkína Nainá, Ná'èn-lá Jesucristo xi otíxoma-ná.

7 Koií kjoaq-lá k'oqas'ín chjoétjò xinguioqo nga jingoò ijngoo koni s'ín kiskoétjò-nò Cristo mé-ne nga jeya kíjna-ne Nainá.

8 K'oqá xán-nò, jè Cristo Jesús, koií xá j'iì-ne nga j'iì sítájiìn-lá xítá judío xi tjít'aà chibá-lá kjoa ts'e circuncisión mé-ne nga tsakó-ne kjoakixi-lá Nainá tikoá sítasòn koni s'ín jye kitsjaà-lá tso'ba Nainá jnà xítá jchíngá kjün-la.

9 Tikoá koií xá j'iì-ne mé-ne nga jnà xi mitsà xítá judío jeya sítikjna Nainá jt'aà ts'e kjohimatakòn xi tjín-lá Nainá koni s'ín tichjá Xojon-lá Nainá, nga tsò: Koií kjoa-lá nga jeya sítikjna-lé jjün-lá xítá naxandá xi mitsà xítá judío. It'aà tsjí sé-lé sò xi ndaà tsò.

10 Íingoò k'a tjít'aà xojon ñánda nga tsò: Jnò xi mitsà xítá judío 'mì-nò, tsjaá t'e-lá takòn ko xítá naxandá-lá Nainá.

11 Íingoò k'a tjít'aà xojon ñánda tsò: Jnò ngats'ioò xi mitsà xítá judío 'mì-nò, jeya títikjna Na'én-ná, ngats'ioò xi naxandá 'mì-nò jeya títinachrjeè Nainá.

12 Íingoò k'a tjít'aà xojon ts'e Isaías ñánda tsò: Jè tje-lá Isaí kitjot'aà jingoò-ne jts'én-lá xi kótxoma-lá jnà xi mitsà xítá judío, ko jè jts'én jè kódt'aà ikon nga skóña-kjoa-lá.

13 Nainá xi tsjá nga chiñákjoá, kàtatsjá yije-nò kjotsja ko kjoa'ñchán nga mokjeiín-nò it'aà ts'e, mé-ne nga isá ndaà chiñakjoa isaa xi ko nga'ñó-lá Iníma Tsjee-lá Nainá.

Pablo chi'nda-la Jesucristo

14 Tanga ndí 'ndse, 'an tijingoò takoàn xi jt'aà tsajòn xi tijñò-nò tjín-nò kjondaà tikoá machiya-nò nga koma tijñò sítixiya-lá xítá xinguio nga íingoò jingoò.

15 Ndí 'ndse, 'ñó tibeè-lá takoàn nga tikkjì-nò xojon jè; tichjá kixjì-nò, mé-ne nga mikiù jchàajiìn-nò koni tsò xojon jè. Koií k'oqás'in tíslikitsjeèn-nò nga 'an kitjoé-na kijotjò-lá Nainá k'e nga kitsjaà-na xá,

16 mé-ne nga 'an koma-na chí'nda-la Jesucristo jt'aà ts'e xi mitsà xítá judío. Sítákoqa 'én ndaà-lá Nainá, mé-ne jnà xi mitsà xítá judío ndaà sasén takòn-né Nainá koni jingoò kijotjò xi 'ñó sasén-lá Nainá nga jt'aà ts'e Iníma Tsjee-lá Nainá jyeé kjotsjeè.

17 'An tjín-na mé kjoa-ne nga matsja-na jt'aà ts'e Cristo ts'e xá xi tis'iaàn.

18 Ní mé kjoa tjín xi ma'ñó-aà takoàn nga ma chjà, ta jè kjoa ts'e Cristo nga 'an sítjeén-nà nga sítákoqa jnà xi mitsà xítá judío mé-ne nga koma sítasòn-lá Nainá. K'oqá s'ín kis'iaàn jt'aà ts'e 'én xi kichjá ko jt'aà ts'e xá xi kis'iaàn,

19 ko jt'aà ts'e kjojkón xi okó kjoajeya-lá Nainá ko jt'aà ts'e nga'ñó-lá Iníma Tsjee-lá Nainá. Jyeé ndaà kisìngásoàn 'én ndaà-lá Nainá xi kjoa ts'e Cristo, tsibits'iako-na jáñ Jerusalén kóhokji nga jingoò itjandiì-lá skanda jáñ Ilírico.

20 K'oqá s'ín tsibinè-lá yijo-ná nga kichjáya 'én ndaà-lá Nainá xi kjoa ts'e Cristo ya i'nde ñánda kj'eé yá bénomiyá jt'aà ts'e Cristo, mé-ne nga mì 'an kokoòya ndaà-lá xítá xi kj'eé xi jye tsakoya itjòn-lá jt'aà ts'e Cristo.

21 Koni s'ín tjít'aà Xojon-lá Nainá nga tsò: Skoë-né jnà xítá xi mì yá tsibénomí-lá jt'aà ts'e; koichiyaá-lá jnà xítá xi kj'eé mé 'én 'nchréxi jt'aà ts'e.

Kós'in tíslikitsjeèn Pablo nga mejèn-la kjoj Roma

22 Kò kjin k'a mejèn-na fikon-nò tanga jnà xá xi 'an tis'iaàn i j'nde jé mikiù tjò'nde-na nga ma fia.

23 Tānga iⁿdeī nga jye jyehet'aà xá-nq ijndé, ko tīkoq ko kjin no tjín-lq nga mején fikon-no,

24 koqá sín tisikitsjeèn, ké nga kjián ján Espanña, kéé kichjàto-nò mé-ne nga skoexkon-nò. Ké nga jye chibá jngoò toja koma kinchako-ná nga koma kjián nánda nga tifia.

25 Tānga iⁿdeī ján Jerusalén tifia, nga tifiko jngoò-lq nga'ñó jñà xīta-lq Cristo xi ya títajna.

26 Nga jñà xīta naxandá-lq Nainá xi títajna Macedonia ko Acaya kjotsja ts'e-né nga tsibíxko chiba ton koni jngoò nga'ñó xi kjotjò ts'e xīta ima naxandá-lq Cristo xi títajna ján Jerusalén.

27 Ngúi kjotsja ts'e-né koni sín kis*i*ñn jñà xīta koi. Nga tjen-tin-la kjondaà. Tsà jñà xīta xi mitsa xīta judò koqá sín kisakò-lq kjondaà ya ijíuñ iñimá-lq it'aà ts'e xi ngúi xīta judò, tīkoqá tījinè-lq jñà xi mitsa xīta judò nga kinchako nga tsjá-lq tsjomu xi mochjeén-lq.

28 Ké nga jye koqehet'aà koja koi nga jye síngatsja je ton xi kjòxko, ikjoàn skotsejèn jngoò tò-nò, kéé kjián ján Espanña.

29 Be-ná nga'ñó ndaà silchikon-tin-ná Cristo ké nga kijchokon-nò.

30 Tanga jñò ndí 'ndse, bìtsi'bà-nò it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo ko it'aà ts'e kjoatjòcha xi tsjá-ná Inimá Tsjeè-lq Nainá, tīnkojat'aà-lq Nainá xi it'aà ts'an,

31 mé-ne nga kosiko-ná Nainá it'aà ts'e xīta xi mìkì mokjeiñin-lq xi títajna ján Judea, ko mé-ne nga je ton xi tifiko-lq xīta-lq Cristo xi títajna ján Jerusalén ndaà kàtasasén-lq,

32 mé-ne nga, tsà k'uoqá'n mején-lq Nainá, nga ko kjotsja-nq kijchokon-nò, tīkoq koma ndaà silkáyà chiba naçhrjein-ko-nò.

33 Je Nainá xi tsjá-ná koqá'nchán kàtìlñnako-nò ngats'ioò. K'uoqá'n kàtama.

16

Kósín kisihixat'aà Pablo ngats'iù xīta naxandá-lq Nainá xi títajna Roma

1 It'aà tsajòn singatsja-nò je tichjaá Febe, je xi síchját'aà naxandá-lq Cristo xi ya tíjna Cencrea;

2 ndaà chjoétjò xīta je nga xinguiá ma nga tīkoqá mokjeiñin-lq it'aà ts'e Na'èn-ná nga k'uoqá sín okìn-lq xi xīta-lq Cristo. Tichját'aà-lq níta mé xi kochjeén-lq nga'ñó kjin xīta tsasiko, tīkoq 'an kisichját'aà-na.

3 Tíxitei je Priscila ko Aquila, jñà xīta xi tañna nìxákjoò-jen it'aà ts'e Cristo Jesús.

4 Jñà xīta koi kjomeè kiniken xi koja ts'an. Mitsua tà 'an xi tsjaà-lq kjondaà tīkoq tsjá-lq kjondaà ngats'iù xīta naxandá-lq Cristo xi mitsa xīta judò.

5 Tīkoq tíxitei jñà xīta naxandá-lq Cristo xi maxkóya ya ni'ya-lq Priscila ko Aquila. Tíxitei je Epeneto xi 'ñó matsjake nga je kòkjeiñin itjòn-lq it'aà ts'e Cristo ya jínde Acaya.

6 Tíxitei je María, chjoón xi 'ñó ndaà kisixá it'aà tsajòn.

7 Tíxitei je Andrónico ko Junias, xi xinguiá ma nga tañna tsitsajna'ya-jen ndayá. Jñà xīta xi tsibíxáyà-lq Cristo 'ñó matsjakee xīta koi. Ko isa itjòn kijtseexkon 'én-lq Cristo koni 'an.

8 Tíxitei je Amplias, je xīta xi 'an 'ñó matsjake it'aà ts'e Na'èn-ná.

9 Tíxitei je Urbano xi tañna síxáko-nq it'aà ts'e Cristo Jesús ko je Estaquis xi 'an 'ñó matsjake.

10 Tíixat'eì jè Apeles xi ndaà kixi mokjeiñ-la it'aà ts'e Cristo. Tíixat'eì jñà xita xíkjín xi ya títasjna ni'ya-la jè Aristóbulo.

11 Tíixat'eì jè Herodión xi xinguiqá ma. Tíixat'eì jñà xita xíkjín xi ya títasjna ni'ya-la Narciso xi Na'èn-ná títasjnakó.

12 Tíixat'eì jè Trifena ko Trifosa jñà íchjín xi 'ñó sítax-la Na'èn-ná, ko tichjaá Pérsida xi 'ñó matsjachaá nga tkoqa ndaà sítax-la Nainá.

13 Tíixat'eì jè Rufo xi xó jajàiñ-ne Nainá. Ko nea-la xi 'an k'oqa tis'ín beètakoàn koni tsà nea-na.

14 Tíixat'eì jè Asíncrito, jè Flegonte, jè Hermas, jè Patrobas, jè Hermes ko xita 'ndseé xi ya títasjnakó.

15 Tíixat'eì jè Filólogo, jè Julia, jè Nereo ko ndichja, ko Olimpas, ngats'iì xita xi mokjeiñ-la it'aà ts'e Cristo xi ya títasjnakó.

16 Jñò nga jngoo ñjngoo, k'e nga sítax'aà xinguiqo, ngui ko inímá-nò tíixat'aà xinguiqo nga ko okixi-nò. Ngats'iì xita naxandá-la Cristo xi jítítasjna sítixat'aà-nò.

17 Ndí 'ndseà k'oqa s'ín bitsi'bà-nò nga chítsejèn-la jñà xita xi sítjòya ko xi sítks'ón-jiùn koni s'ín mokjeiñ-nò, jñà xi kondra f'ìì-la kjohítsjeèn koni s'ín kichità'yà jñò. Tíinchat'aàxìn-la jñà xita koi.

18 Jñà xita koi, mitsà Na'èn-ná Jesucristo sítax-la, tà yijo-láá sítaxtjì. 'Én sin 'én ndaà chja nga konachan-la xita xi mìkìù ndaà machiya-la.

19 'An, matsjaá-na it'aà tsajòn nga jye ndaà na'yà-nò nga ndaà níkitasòn. Tanga 'an mejèn-na nga xita chijnee kàtama it'aà ts'e kjoqa xi ndaà tjín. Ko jñà kjoqa xi ch'o tjín, k'j'ee kii na'yà-nò.

20 Jè Nainá xi tsjá-ná kjoqanhchán, tà chibaá chija-la nga ya sítikjnangu ndsokoò jè xita neijí mé-ne nga komá kinchanè. Kjondaà-la Na'èn-ná Jesucristo kàtijnakó-nò.

21 Tísíhixat'aà-nò jè Timoteo xi tañña nìxákjoò-jen, ko Lucio, ko Jasón ko Sosípater jñà xi xita xinguiqa ma.

22 'An xi Tercio mì-na, xi tkijkìì-nò xojon jè, it'aà ts'e Na'èn-ná, sítixat'aà-nò.

23 Tkoqa tísíhixat'aà-nò Gayo; 'an jí tijnaa i ni'ya-la nga tkoqa jí bixoña ngats'iì xita naxandá-la Cristo. Tísíhixat'aà-nò Erasto xita xi bíjtò ton ts'e ni'ya osen; tkoqa sítixat'aà-nò jè 'ndseé xi mì Cuarto.

24 Ngats'iòò, jè kàtijnakó-nò kjondaà-la Jesucristo xi otíxoma-ná.

'Én xi fehet'aà-ne

25 Jeya kàtijna jè Nainá xi tijnakó-nò. Jè xi komà tsjá-nò nga'ñó tkoqa komà kixi sítksajna-nò koni tsò 'én ndaà-la Nainá xi 'an okoòya-nò ko jñà 'én xi nokjoàyajìì-nò it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo. Nga jyeé tí'ya-la kjoqa xi tji'ma-la Nainá skanda sa kjòtsee;

26 tanga j'ndeí jye ki'ya-la koni s'ín tichja Xojon-la Nainá xi kiskiù jñà xita xi kùchja ngajo-la Nainá kjòtsee. K'oáá s'ín tichja kjotíxoma-la Nainá xi tijná nita mé nàchrjein-nè. Jè kjoqama-la Nainá, jye kis'enojmí yije-la ngats'iì xita naxandá xi tjín nga tjitsa jsò'nde mé-ne nga kàtasíkitasòn-ne koni s'ín mokjeiñ-la.

27 Jè Nainá xi tajngoo ma-ne, xi tjín-la kjoachjiné, kàtas'e-la kjoqa jeya it'aà ts'e Jesucristo nita mé nàchrjein-ne. K'oas'ín kàtama.

Xojon carta-la San Pablo xi kiskiì ítjòn-la xita naxandá-la Cristo xi títsajna Corinto

Kó tsò Pablo nga silihixat'aà jñà xita naxandá-la Cristo xi títsajna Corinto

1 An xi 'mi-na Pablo, xi xó k'oas'ín kinokjoà-na nga 'an tsibíxaya-na Cristo Jesús, nga k'oas'ín kjòmejèn-lä Nainá. Titsanlıhixat'aà-nöjen kó Sóstenes xi 'ndseé chibá it'aà ts'e Cristo.

2 Tikjiù-nò xojon carta jè, jñò xi naxandá-la Cristo maà xi titsajnaà ján Corinto, xi jye kisisjeè-nò Nainá nga ya titsakjoòkoo Cristo Jesús nga xó k'oas'ín jaàjiù-nò Nainá mé-ne nga xita tsjeeè-lä komaà kó ngats'iì xita xi xkj xi ján chijat'aà-lä nga jeya síkjina jè Na'èn-ná Jesucristo xi otíxoma-ná, tikoà jè otíxoma-lä xita koi. Xi Na'èn-ná 'mi-lá, tikoà Na'èn-ná tsò-lä jñà xita koi.

3 Nainá xi Na'èn-ná, kó jè Jesucristo xi otíxoma-ná kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoa'nhchán ya jjün iníma-nò.

'Én xi kiùchja Pablo nga tsjá-la kjondaà Nainá

4 Kjít'aà nachrjein tsjaà-lä kjondaà Nainá xi it'aà tsajòn koií kjoa-la jñà kjondaà xi kitsjaà-nò Nainá nga ndaà kisichikon-t'in-nò it'aà ts'e Cristo Jesús.

5 Nga yaá it'aà ts'e Cristo, Nainá kisichikon-t'in yiже kjohitsjeèn-lä iníma-nò, kós'ín nokjoà, kó kós'ín machhiya-nò 'én-lä Nainá.

6 Nga k'oáá s'ín 'ya-lä, nga jè 'én ndaà-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo kjòkixiyaá ijíl iníma-nò.

7 Nímé kjotjò-lä Nainá chijat'aà-nò k'ë nga tákó titsachiñá-lä nga kjoíjjingoò k'a Jesucristo xi otíxoma-ná.

8 Nainá tsjá-nò nga 'ñó skanda k'e nga kjoehet'aà nachrjein, mé-ne nga nímé jé sakot'aà-nò k'e nga kitjojen ijingoò k'a Jesucristo xi otíxoma-ná.

9 Nainá xita kixi-né, síkitasón-né koni s'ín tsjá 'én-lä. Xó k'oáá s'ín kiùchja-nò nga ya chrañà kítsajnakjoòkoo Jesucristo xi k'ndí-lä tsò-lä nga jè otíxoma-ná.

Mé-ne kjojòya-ne naxandá-la Cristo ján Corinto

10 Ndí 'ndseé kó tichjaá, it'aà ts'e okixi xi kitsjaà-na Jesucristo xi otíxoma-ná, tibitsi'bà-nò ngats'ioò, ngásòn ngáya titsajnakoo xinguiqo, mé-ne nga mi kójoya-ne kjohitsjeèn-nò. Tajngoo kjohitsjeèn tijkjeén, ngásòn jchósòn-lä níta mé kjoa-ne.

11 Koií koxan-nò ndí 'ndseé, nga jñà xita ni'ya-lä Cloé, tsibénojmí-nä nga kjoasií tjín-nò.

12 Koií k'oas'ín tixan-nò, tjín i'nga xita xinguiqá xi tsò: "An, jé Pablo fit'aà-lä." Tjín xi tsò: "An, jé Apolos fit'aà-lä." Tjín xi tsò: "An, jé Cefas [xi tikoà Pedro 'mi] fit'aà-lä." Tjín xi tsò: "An, jé Cristo fit'aà-lä." Mé-ne obixón-nò?

13 ¿A kjìn ya ma-ne Cristo? ¡Majìn! ¿A jé Pablo xi kisit'aà krò it'aà tsajòn? ¡Majìn! ¿A it'aà ts'eé Pablo komà bautizar? ¡Majìn!

14 Ndaà chijí-lä Nainá, 'an, mítas yá xita kis'iaàn bautizar ya naxandá tsajòn, ta jé Crispo kó Gayo,

15 mé-ne nga mi yá xita kítsø-ne: "It'aà ts'eé Pablo komà bautizar."

16 Saá tibitsjeèn-na nga tikoà kis'iaàn bautizar Estéfanas kó xita xíkjín, tænga mìkii bítsjeèn-na tsà kis'iaàn bautizar xi k'ejí xita.

17 Jè Cristo mìtsà koi xá kisikasén-na nga xítä s'iaàn bautizar; koií xá kisikasén-na nga 'an kichjàya 'én ndaa-lä Nainá. K'ë nga chjàya, mìtsà 'én-la xítä chjine sikjeén; majìn-na nga chija nga'ñó-lä krò-lä Cristo.

Jè Cristo, nga'ñó-la Nainá-né ko kjoachjine-lä Nainá-né

18 Jñà 'én xi tìnokjoáya it'aà ts'e Cristo nga k'en-t'aà krò, ta kjoä ská ma-lä jñà xítä xi ya tjimaya ndiyá-lä j'nde kjo'in. Tanga jñà xi jye titsabitjokàjñaá kjo'in, k'oäá s'in mokjeiín-ná nga jè 'én-la Cristo nga'ñó-la Nainá-né.

19 K'oäá s'in tichjá Xojon-lä Nainá nga tsò:

Jñà xítä xi 'ñó tjín-lä kjoä chjine,
'aán kokoò-lä nga nimé chjí-lä kjoachjine-lä.
'Aán kochrjeèngua kjoahitsjeèn-lä
jñà xítä xi 'ñó machiya-lä.

20 Jñà xítä xi 'ñó tjín-lä kjoachjine, ko xi 'ñó chjiné xojon ko xi joóya-ne kjoä xi tjín isò'nde, j'nde, ¿ñánda títsajnako kjoachjine-lä? Jè Nainá, kisiskáya-lä kjoachjine xi tjín-la xítä isò'nde.

21 Nainá 'ñó xítä chjine, mìkiì kitsjaà'nde-lä xítä nga it'aà ts'e kjoachjine-lä isò'nde kijtseèxkon. Nainá k'oäá s'in sasén-lä nga ochrjekàjìn kjo'in jñà xi mokjeiín-lä it'aà ts'e 'én ndaa-lä Nainá xi kjoä ts'e Cristo, 'én xi tsò-lä xítä koi, kjoä ská-né.

22 Jñà xítä judío [mìkiì mokjeiín-lä] nga jé xi mejèn-lä nga skoe kjooxkón xi 'ñó jeya tjín, ko jñà xi mìtsà xítä judío [tikoäá mìkiì mokjeiín-lä] nga koií ótsji xi 'ñó kjoä chjine.

23 Tanga ngajen k'oäá s'in nokjoáya-jen nga krò k'en-t'aà Cristo [xítä xi xó kisikasén-ne Nainá]. Jñà xítä judío mìkiì mokjeiín-lä kjoä xi komàt'in Cristo, ko jñà xi mì xítä judío, kjoä ská ma-lä.

24 Tanga jñà xítä xi xó jaajiìn-ne Nainá, xi xítä judío ko xi mìtsà xítä judío, k'oäá s'in mokjeiín-lä nga jè Cristo nga'ñó-la Nainá-né ko kjoä chjine-lä Nainá-né.

25 Kjoä-lä Nainá xi ta kjoä ská tsò-lä xítä isò'nde, kjoä chjine-lä Nainá-né. Isáá tse kjoachjine tjín-lä mì k'oäá-ne koni kjoachjine xi tjín-lä xítä isò'nde. Ko jè kjoä-lä Nainá xi ta kjoä indaà tsò-lä xítä isò'nde, nga'ñó-la Nainá-né. Isáá tse nga'ñó tjín-lä mì k'oä-ne koni nga'ñó xi tjín-lä xítä isò'nde.

26 Jñò ndí 'ndse ko ndí tichjaá, tijkitsjeèn k'e nga sa jaajiìn-nò Nainá, chibaá ma-nò xi xítä chjine tsò-nò xítä isò'nde, ko chibaá ma-nò xi xítä ítjòn titsajnaà, tikoä chibaá ma-nò xi ya ni'ya-la xítä sko-lä kits'iòn.

27 Tanga Nainá jaajiìn jñà xítä xi tsò-lä xítä isò'nde nga chiba kjohitsjeèn tjín-lä mé-ne kosobà-lä jñà xítä chjine. Tikoä jaajiìn Nainá xi tsò-lä xítä isò'nde nga nimé chjí-lä mé-ne kitjongui-ne jñà xítä xi tsò nga jñà tit'sajna ítjòn.

28 Nainá jaajiìn xítä imä ko xítä xi bitjongui xi tsò-lä xítä isò'nde nga nùmè chjí-lä, mé-ne kitjongui-ne jñà xítä xi tsò nga jñà tit'sajna ítjòn,

29 mé-ne njingoò xítä xi 'nga sìlkjuna-ne yijo-lä nga nguixkon Nainá.

30 Tanga tijè-ne Nainá kisiktsajnako-ná Cristo Jesú. K'oäá tis'in kis'iìn nga it'aà ts'e Cristo sakó-ná jè kjoachjine, nga jè Cristo, xítä kixi s'in-ná, xítä tsjeè s'in-ná kô sítksajnandeí-ná kjoä ts'e jé-ná.

31 Koni s'in tichjá Xojon-lä Nainá nga tsò: "Jè xi jeya sìlkjuna yijo-lä, ta saá Nainá jeya kàtasíkjuna."

2

¹ Ndí 'ndse ko tichjaá, ke nga kükon-nò nga tsibenojmí-nò 'én-la Nainá, mìtsà koi 'én kichjà-nò xi maxkón-la xita ke nga 'nchré ko xi tsò-la nga 'én-la xita chjine.

² Ke nga tsohotijnakó-nò, k'oqá s'ín kiskoösòn-la; mìtsà mé koqá xi kjejí kisiktsjeèn; ngui tà 'én-la Jesucristo tsibenojmí-nò, nga je-né xi krò k'en-t'aà.

³ Ke nga ijchò kèngjmí-nò 'én-la Nainá, indaàkjoá ijchoa. Titsakjoòn-ná skanda tihotsé-ná.

⁴ Ke nga kichjáyajin-nò mìtsà 'én-la xita chjine kisikjeén mé-ne nga kòkjeiín-nò. Ta saá je Iníma Tsjeè-la Nainá tsakó nga'ñó-la nga kòkjeiín-nò.

⁵ Mé-ne je koqá xi mokjeiín-nò it'aà ts'ë Cristo, mìtsà ya nchrobá-ne koqá chjine-la xita, yaá nchrobá-ne nga'ñó-la Nainá.

Xi ngui koqá chjine, it'aà ts'ëé Nainá nchrobá-ne

⁶ Kixií koqá 'én chjineé nokjoàya-lajen jñà xita xi jye tímajchínga nga mokjeiín-la it'aà ts'ë Cristo. Tanga mìtsà koqá chjine ts'ë isò'nde nokjoàya-jen, ni mìtsà ts'ë xita itjòn xi tjín isò'nde xi jye tichija nga'ñó-la.

⁷ 'Én xi nokjoàya-jen, koqá chjine ts'ë Nainá-né, je koqachjine xi tjí'ma-la xi k'oqás'ín kiskoösòn-la skanda tísá kjótseé nga jñá jeya kitsajnaá.

⁸ Nijngoò xita itjòn xi tjín isò'nde kjòchiya-la it'aà ts'ë koqá chjine koi. Tsà kjòchiya-la, mì-là kü k'oqás'ín krò kisik'en-t'aà Na'én-ná Jesucristo xi tjín-la koqá jeya.

⁹ Xojon-la Nainá, k'oqá s'ín tichjaá nga tsò:

Jñà xita xi matsjakeè Nainá,
je tjindaà-la koqá xi ni sá qüangoò xita xi xkön beè-ne,
xi líká-la 'nchré-ne
xi ko iníma-la machiya-la.

¹⁰ Nainá, it'aà ts'ë Iníma Tsjeè-la tsakó-najen koqá koi. Ngá je Iníma Tsjeè-la Nainá ótsjiya yije-né skanda jñà koqá xi mìkiì ndaa fuya-ná it'aà ts'ë Nainá.

¹¹ ¿Yá xita-ne xi machiya-la ko tsò kjohítsjeèn xi tíjiùn iníma-la xita xi kjejí? Tà je tíjiùn iníma-la ko tsò kjohítsjeèn-la. K'oqá tís'ín tjín koqá ts'ë Nainá, nijngoò xita tíjiùn-la ko tsò kjohítsjeèn-la Nainá; ta je Iníma Tsjeè-la tíjiùn-la.

¹² Ngajen, mìtsà je iníma-la xita isò'nde kitjoé-najen. Je Iníma Tsjeè-la Nainá kitjoé-najen, mé-ne nga jchá-najen koqá xi Nainá kitsjaà kojtjò-ná.

¹³ 'Én koi, k'oqá s'ín nokjoà-jen koni s'ín okóya-najen Iníma Tsjeè-la Nainá. Mìtsà kjohítsjeèn ts'ë xita isò'nde. 'Én Tsjeè-la Nainá bënojmí-jen xi koqá ts'ë Iníma Tsjeè-la.

¹⁴ Je xi mìtsà xita-la Cristo, mìkiì machiya-la 'én xi ts'ë Iníma Tsjeè-la Nainá. Tà koqá ská ma-la. Mìkiì fahas'en-jñin-la, nga mochjeén-né nga it'aà ts'ë Iníma Tsjeè-la Nainá kinchátsjiyaá.

¹⁵ Tanga je xita xi Iníma Tsjeè-la Nainá tíjnaijin iníma-la, maá-la ótsjiya yije níta mé koqá-ne. Tanga it'aà ts'ë xita je, mì ya xita xi koma-la kohótsjiya kjohítsjeèn-la.

¹⁶ K'oqá s'ín tichjaá Xojon-la Nainá nga tsò: "¿Yá-né xi beè kjohítsjeèn-la Nainá? ¿Yá-né xi koma kokoya-la?" Tanga jñá tjín-ná kjohítsjeèn xi ts'ë Cristo.

3*Jñà xita xi síxá it'aà ts'ë Nainá jáñ Corinto*

¹ Jñò ndí 'ndsè kó tichjaá, mìkii komà kq'sín kichjákó-nò koni xítä xi ndaà tijin inimä-lä Inimä Tsjeè-lä Nainá. Ta k'oqá s'ín kichjákó-nò koni tsà taxkí xítä isò'nde xi tà kjoa ts'e yijo-lä ótsji, koni tsà tákó ndí xiti xó xi it'aà ts'e Cristo.

² Mitsà 'in tjín 'én xi tsakoöya-nò; k'oqás'ín ngaya-lä koni ndí xiti xó xi sá nchihoki, tà tsjín 'bii, mitsà tsojmì táchaa kine. Jñò, kj'eé kii ndaà fahas'en-jùn-nò 'én-lä Nainá, k'oqá ngaya-lä koni tsojmì táchaa xi kj'eé kii ma chine skanda nachrjein i'ndeí.

³ Tákó k'oqá s'ín 'nè koni s'ín xítä xi kjoa ts'e yijo-lä ótsji. Machinicha-nò xinguiro, chitiya-nò nitä mé kjoa-ne. Kjoa koi, kjoa ts'e xítä isò'nde-né.

⁴ K'e nga bixón: "An, xítä ts'e Pablo-ná", kó jè xi ljingoò tsò: "An, xítä ts'e Apolos-ná", jñò, k'oqá s'ín nokjoà koni chjá xi taxkí xítä isò'nde.

⁵ An xi Pablo mì-na, kó Apolos, tà xítä chí'nda-nájen xi níxá-lajen Nainá. It'aà tsajeén kòkjeíñ-nò 'én-lä Nainá, nga ljingoò ljingoò-jen ki'nè-jen xá xi Ná'èn-ná kisingatsja-nájen.

⁶ 'Aán tsakoöya-nò 'én-lä Nainá, k'oqá ngaya-lä koni jingoò xítä xi bítje xojmá, jè Apolos kiskinindá-lä, tanga jè Nainá tísíjchá.

⁷ Mitsà jè xítä xi bítje tsojmì, ní mitsà jè xi kinindá-lä xi chjí-lä, ta jingoò jè Nainá xi síjchá tsojmì xi sitje xi 'ñó chjí-lä.

⁸ jè xi bítje kó xi kinindá-lä, ta jingoò xá tjín-ne xi s'ín. Tanga jè Nainá tsjá-la chjí-lä koni tjín xá xi kis'ìn nga jingoò ljingoò.

⁹ Ngajen, yaá taña níxákjoò-jen xá-lä Nainá. Koá jñò-nò i'nde ñánda sitje 'én-lä Nainá. Tíkoqá jñò-nò ni'ya-lä Nainá xi ngajen bíndaà-jen.

¹⁰ Koni s'ín tjín kjondaà-lä Nainá xi kitjoé-na, 'an-ná xi chjine chrjó ítjòn, xi tsibijnà tâts'en chrjó-lä ni'ya. Kj'ejí xítä bínndaàsòn ni'ya. Tanga jñà xi bínndaàsòn, ndaà kàtasíkindä nga jingoò ljingoò kós'ín kjíndaa.

¹¹ Mì tì yá xi koma-lä kjíjna ljingoò-isa tâts'en chrjó ni'ya koni jè xi jye tjína, nga jè Jesucristo tjína koni tâts'en chrjó ni'ya.

¹² Tâts'en chrjó ni'ya, komaá sindaàsòn-ne kicha oro, plata, ndajo chjí xi 'ñó ndaà kjoàñ, nás'ín yá, nás'ín xkä paja, o xkä ndiji.

¹³ Tanga jñà xá xi s'ín nga jingoò ljingoò xítä, k'ee jcha-lä jè nachrjein k'e nga sîndaàjíiñ-lä xítä. Nachrjein jè, ni'ín kjoíiko, koá jè ni'ín skót'aà nga jingoò ljingoò skaya xá xi komà.

¹⁴ Tsà jingoò xá kichikjákó-lä ni'ín xi skót'aà, tjoé-lä chjí-lä jè xítä xi kjíndaàsòn.

¹⁵ Tanga tsà jè xá xi kisindaàsòn, tsà kítj, chijaá chjí-lä. Tanga jè xítä kítjokájíiñ kjo'in koni jingoò xítä xi bitjokájíiñ ni'ín.

¹⁶ Jñò, ¿a mitsà tijin-nò nga ni'ya ingo tsjee-lä Nainá 'mì-nò? Nga jè Inimá Tsjee-lä Nainá tijñajíiñ-nò.

¹⁷ Tsà yá xítä xi mejèn-lä sîjkits'ón-jíiñ-lä ni'ya tsjee-lä Nainá, Nainá tíkoqá sîjkits'ón-jíiñ-lä jè xítä xi k'oqás'ín s'iin. Nga jè ni'ya-lä Nainá, tsjee-né. Koá jñò-nò xi ni'ya tsjee-lä Nainá 'mì-nò.

¹⁸ Kì yijo-nò chonachan-lä, tsà yá xi k'oqás'ín sîjkitsjeèn nga 'ñó tjín-lä kjohitsjeèn xi ts'e kjoa chjine-lä isò'nde, ta saá kós'ín kàtas'ín koni tsà tsjín-lä kjohitsjeèn, mé-ne nga ngui xítä chjine koma-ne.

¹⁹ Jè kjoa chjine-lä xítä isò'nde, it'aà ts'e Nainá, kjoa ská tsò-lä. Xojon-lä Nainá, k'oqá s'ín tichjá nga tsò: "Nainá, k'oqá s'ín s'ín nga jñà xítä chjine, tijñà-ne kjoa mañä-lä kixojíiñ-ne."

²⁰ Jè Xojon-lä Nainá, ljingoò k'a tjít'aà ñánda tsò: "Nainá, beè-né nga njímé chjí-lä kjohitsjeèn-lä xítä xi chjine tsò-lä yijo-lä."

21 K'oqá ma-ne, jñò, kì nijngoo xítä xi 'nga níkjna. Nga ngats'iì xi tjín, kjondaà tsajòn yije-nò.

22 Tsà jè Pablo, tsà jè Apolos, tsà jè Cefas [xi tíkoä Pedro 'mì], tsà jè isò'nde, tsà jè kjoqbínachon, tsà jè kjoä biyaà, tsà jè náchrjein i'ndei, tsà jè náchrjein xi sà nchrobá, kjondaà tsajòn yije-nò.

23 Jñò, ts'e Cristo-nò, koä jè Cristo ts'eé Nainá.

4

Xá-la xítä xi tsibíxáya-la Jesúis

1 K'oqá s'in jchatakòn-nájen koni xítä chí'nda xi sítaxá-lä Cristo, nga ngajen kjòngatsja-jen nga kokóya-jen kjoä tjí'ma-lä Nainá.

2 Jngoo xítä xi xá mangatsja, mochjeén-né nga kàta'ya-lä nga kixi síkitason xá-lä.

3 'An, mìkii sítakjnoa xi it'aà tsajòn kó tsò kjohítsjeèn-nò, a ndaá tísítitason, a xi ch'oó tísítitason xá xi 'an kjòngatsja, kó kó s'in sítakjneèn jñà xítaxá xi bindaäßiñ-lä xítä isò'nde. Skanda 'an, mì tì kii xan-na tsà ndaà tjín kó tsà ch'oó tjín xá xi tís'iaán.

4 'An, na's'in k'oqas'in sítakjneèn nga tsjìn-na jé, tænga mìtsà tsò-ne kjoä nga nguì xítä kixi-ná. Nga jè Na'èn-ná xi bindaäßiñ-na.

5 K'oqá ma-ne kì tà chjà jé binè-lä xinguioo nga ti k'j'eè bijchó náchrjein. Chíña-kjoäa k'ë nga kjoïj Na'èn-ná xi sítiseèn nga jchä-lä kjoä xi tjí'ma ñánda nga jñò choòn. Koä sítakjneèn kó tsò kjohítsjeèn xi tjíjiñ iníma-lä xítä. Ikojòà Nainá jeya sítakjna koni s'in nga ok'ìn-lä nga jngoo lingoò xítä.

6 Ndí 'ndse kó tichjaá, koi 'én tichjákò-nò kjoä xi mangásòn it'aà ts'an kó it'aà ts'e Apolos xi kjondaà tsajòn mé-ne nga mìkii sítaktonè-lä koni tsò 'én-lä Nainá. Ki k'oqá s'in níkítakjneèn nga jngoo chí'nda-lä Nainá isà ndaà náchrjenguoò koni chí'nda xi i'nga.

7 Jñò, ¿mé-ne koä bixón-nò nga isà 'ñó chjí-nò koni xítä xi i'nga? ¿Mé kjondaà xi tjín-nò xi mìtsà Nainá kitsjaà-nò? Tsà jye kitjoé-nò ngats'iì kjondaà, ¿mé-ne nga 'nga ma-ne takòn koni tsà ta nga'ñò tsajòn kisakò-nò?

8 Jñò, k'oqá s'in machiya-nò koni tsà jyeé ma yije-nò, koni tsà 'ñó xítä nchiná it'aà ts'e Nainá. K'oqá s'in níkítakjneèn koni tsà xítaxá ítjòn titsajnaà kó ngajen mìtsà xítaxá titsajna-jen. Ndaà-lä tjín tsà kixi kjoä nga otixoma, mé-ne ngajen koma kotixomakò-nòjen.

9 'An, k'oqá s'in sítakjneèn, ngajen xi it'aà ts'e Cristo kisixáya-nájen, Nainá k'oqá s'in kiskoösòn-lä nga ngajen-nájen xi fehet'aà-ne, xi tjínè-nájen nga kiyá-jen nga nguixkon isò'nde, nga nguixkon xítä ko àkjale. Jñà xítä, tà chikotsején-nájen nga tsja ma-lä mé kjo'in xi tímät'in-jen.

10 Ngajen, xi kjoä ts'e Cristo, xítä ská 'yatakòn-nájen; tanga jñò, it'aà ts'e Cristo, k'oqá s'in 'ya-nò nga 'ñó tjín-nò kjoachjine. Ngajen, k'oqá s'in 'yatakòn-nájen nga xítä indaàkjoä-nájen; tanga jñò, xítä tajaa-nò. Ngajen, mì yá xítä beèxkón-nájen; jñò, beèxkón-nò xítä.

11 Skanda jè hora jè, kjinchrá-nájen, xíndá-nájen, tsjìn-nájen nikje xi chíkjá-jen, 'ñó beètòon-nájen xítä, tà tjaàsòn-nájen, tsjìn-nájen ni'ya.

12 Skanda bijtaá-nájen nga 'ñó níxá-jen. K'ë nga chjä'on-ko-nájen xítä, ngajen, njé't'aà-lajen Nainá nga kàtasichikon-t'in. K'ë nga kondra fi-nájen xítä, chíkjaokö-nájen.

¹³ 'On chjako-najen xita, ngajen ndaà nokjoá-lajen. K'oqas'ín beè takòn-najen koni tsà tjé-lá isònde. Skanda nàchrjein jndeí, jñà xita k'oqá s'ín beètakòn-najen koni tsojmì xi ningui-ne nga bixteèn.

¹⁴ Koni s'ín tikji-nò, mìtsà tis'ín sobá-nò. Kjohítsjeèn tìtsja jngoo-nò koni tsà ixti ts'an xi matsjake.

¹⁵ Nàs'ín te jmìi ma-ne xi okóya-nò it'aà ts'e Cristo, ta jngoo ma-ne xi na'èn-nò. An-ná xi komà nà'èn-nò nga mokjeíñ-nò it'aà ts'e Cristo Jesúus nga 'aan tsibenomjí itjón-nò 'én ndaà-lá Nainá xi kjoa ts'e Cristo.

¹⁶ K'oqá ma-ne bìtsi'bà-nò nga k'oqas'ín tijchá yijo-nò koni 'an.

¹⁷ Koií kjoa-lá tìsikasén-nò Timoteo, xi kíndí-nà xan-lá nga 'ñó matsjake kó kixi sítax-lá Na'èn-ná. Jé sìkítsjeèn-nò kós'ín tijna koa Cristo Jesúus nga mokjeíñ-nà it'aà ts'e, koa kós'ín okoòya-lá xita naxandá-lá Cristo nga kijndà naxandá nànda bijchoa.

¹⁸ Tjín i'nga xita xinguiqo xi 'ñó 'nga chja, k'oqá-lá s'ín sìkítsjeèn tsà mìkiì kijkon-nò.

¹⁹ Tanga tsà Nainá mejèn-lá, kijkon nitoón-nò. K'e nga kijchoa, skoeè jñà xita xi 'nga chja, a nga 'ñó-lá Nainá xi tjín-lá a xi tà jé 'én-lá xi 'nga chja.

²⁰ K'e nga jé Nainá tihotíxoma jngoo-lá xita, mìtsà ta kjoa ts'e 'én mochjeén, kóo nga 'ñó-lá Nainá mochjeén.

²¹ Jñò, ¿kós'ín mejèn-nò nga kjián? ¿A mejèn-nò nga kjo'in tsjaà-nò k'e nga kijchokon-nò, a xi mejèn-nò nga kó kjondaà-nà kó kjotsja-nà kijchokon-nò?

5

Jé xi kisakò ya ijìùn naxandá-lá Cristo ján Corinto

¹ Jye na'yà-lá nga kjoachijngui tíma ijìùn tsajòn. Kjoa xi tíma, skanda jñà xita xi mìkiì beèxkón Nainá, mì k'oqá s'ín. Nga yaá tijna ijìùn jngoo-nò xita xinguiqo xi neajòn-lá tsóhoko.

² Jñò, ¿mé-ne 'nga nìkítajna-nò yijo-nò? Mochjeén-né nga kjoaba kítsajnjaiñoò, kó jé xita xi kójtjin jé tihotsji, tìnachrjekàjioòn.

³ An, kixií kjoa, kjiùn tijna-nò, tanga kjohítsjeèn-lá inimà-nà yaá tijna ijìùn osen-nò. An, k'oqá ngaya-lá koni tsà ya tijna ijìùn-nò, jyeé kiskoòsòn-lá mé kjo'in xi sìnè-lá jé xita xi k'oqá tjín jé tihotsji.

⁴ Jñò, k'e nga koxkóya nga jeya sìkíjna Jesucristo xi otíxoma-ná, jé kjoahítsjeèn-lá inimà-nà yaá kijnaijìùn-nò, tiko yaá kijnaijìùn-nò jé nga 'ñó-lá Na'èn-ná Jesucristo. Ko it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo,

⁵ xita jé, xita neijí katangatsja yijo-lá nga kàtas'e-lá kjo'in, kó kàtasíkájno jé-lá nga mì tì jé kghotsji-ne mé-ne nga kítjokajìùn-ne kjo'in inimà-lá, k'e nga kjoíí lingoò k'á Jesucristo xi otíxoma-ná.

⁶ Mikiì ndaà tjín nga 'nga nìkítajna yijo-nò. ¿A mì tijìùn-nò nga nàs'ín ta chiba na'yó san sísan yiye xikjín na'yó?

⁷ Tìnachrjekàjioòn jé xita xi ótsji jé k'oqá ngaya-lá koni tsà na'yó san xi mì tì ndaà-ne nga sìkíts'ón-nò, mé-ne jñò k'oqas'ín kjoàn koma-nò koni na'yó xitse ts'e inchrajin xi tsjìn-lá na'yó san. Nga jñò, jyeé kitjaàxìn-nò kjoa ts'e jé koni na'yó san jchinga nga jé Cristo k'en ngajo-ná koni jñà orrè xi kisi'én xita Israel k'e nga Paxko.

⁸ Koií kjoa-lá jñá, k'oqá s'ín kínáchrjeé s'eí nga jyeé kisi'ítsajnandeíí-ná Nainá kjoa ts'e jé, koni s'ín xita Israel k'e nga Paxko nga sítseè ni'ya-lá nga faáxin yiye na'yó san. Jñá, k'oqá tis'ín chjaàxián kjoa ts'e jé kó kjoa ch'o kó ngui

kjoatsjeè kō kjoakixi sikjeén k'oqá ngaya-lä koni inchrajín xi tsjìn-lä na'yo san.

⁹ Jè xojon xi kisikasén ítjòn-nò, k'oqá kixan-nò nga mì ya koahijtakoo jñà xítà xi kjoa chijngui s'ín.

¹⁰ K'e nga k'oqá kixan-nò, mìtsà jñà kisikaxkia jñà xítà isò'nde xi kjoa chijngui s'ín, kō jñà xi tse mejèn-lä, kō jñà xítà chijé, kō jñà xi xkósòn beèxkón. Xítà koi, xkí xi jáñ satíkjoò. Ta jè xi kóma kíñchat'aàxìn-lä tsà xín isò'nde onguio.

¹¹ Jñà én xi kixan-nò, jè-né nga mì ya tsjahijtakoo jñà xi tsò nga xítà-la Cristo xi 'ndse chibá tsà tákó kjoa chijngui nchis'ín, xítà xi tse mejèn-lä, xi xkósòn beèxkón, xi ch'o chajajno-ná, xi xán 'biì, xi chijé s'ín. Jñà xítà xi k'oqás'ín s'ín, skanda mikù mochjeén nga kíchikoo.

¹²⁻¹³ Mìtsà jñá oko-ná nga býndaàjiùn-lä jñà xítà isò'nde. Jè Nainá kíindaàjiùn-la jñà xítà koi. Tanga jñò oko-nò nga kíndaàjiùn-lä xítà naxandá-lä Nainá xi tsajòn. K'oqá ma-ne nga xan-nò, chjáàxiòn jè xítà xi ch'o tís'ín xi ya týnajìùn-nò.

6

Kós'ín s'in jñà xítà-la Cristo nga tijñà xíkjín kojíndaàjiùn-la

¹ Jñò, k'e nga tsà kjoasìi tjín-nò kō xítà xinguioo, ¿mé-ne jñà mejèn-nò kójindaàjiùn-nò jñà xítaxá xi mìtsà xítà-la Cristo? ¿A mìtsà tà jñà kátindaàjiùn-nò xi xítà naxandá-lä Cristo?

² ¿A mìtsà tijíùn-nò nga jñà xi xítà naxandá-lä Cristo 'mì-ná, jñá kíndaàjiùn-lä xítà isò'nde? Tsà jñò kójindaàjiùn-lä xítà isò'nde, ¿a mì chíkjoa-nò nga ta jñò kíndaàjiùn-lä xítà xinguioo kjoa xi chiba tjin?

³ ¿A mìtsà tijíùn-nò nga tikoá it'aà tsaján kíndaàjiùn-lä àkjalé? Tsà jñá kíndaàjiùn-lä àkjalé, ¿a mì kóma-ná kíndaàjiùn-lä xítà xinguiáq kjoa xi tjín i isò'nde?

⁴ K'oqá ma-ne tsà ta kjoa ts'e isò'nde-né xi tjín-nò, tijnókjoa jngoo-lä xítà 'ndse xi jñò nachrjenguoò nga 'mì-lä nímé chjí-lä, jè kátindaàjiùn-nò.

⁵ Koií kjoa xan-nò mé-ne nga kátasobà-nò. ¿A mìtsà tijna jngoo xítà xinguioo xi tjín-lä kójihitsjeèn nga kóma-lä kójindaàjiùn-lä xítà xi 'ndse chibá?

⁶ Mìtsà ta koií kjoa-lä nga bixkàn-kqo xinguioo, skanda yaá onguíkoo xinguioo nguixkon xítaxá xi mikù beèxkon Nainá nga býndaàjiùn-nò.

⁷ Kixií kjoa, ch'oó tjin kjoa k'e nga tijñò bixkàn-kqo-nò xinguioo. ¿Mé-ne mìtsà ta saá níkjeiín-la xinguioo k'e nga ch'o síkó-nò? Ta saá tijkjeiín-la nga kátasichijé-nó.

⁸ Tanga jñò, k'oqá tís'ín ch'o níkqo xinguioo, tijñò níchijé-lä.

⁹ ¿A mìtsà tijíùn-nò nga jñà xi mìtsà xítà kixi, mikù kjoahas'en-jiùn i'nde ñánda titóhxoma Nainá? Jñà xítà xi kjoa chijngui s'ín, jñà xi xkósòn beèxkón, jñà xítà xi jye chixàn xi kjoa chijngui s'ín, jñà xítà xi'ndè xi t'i x'in xíkjín oyijóko-ne,

¹⁰ jñà xítà chijé, jñà xítà tse mejèn, jñà xítà xi xán 'biì, jñà xi xítà chajajno-lä, jñà xítà xi konachan-lä xíkjín nga síchijé-lä, kì yijo-nò chonachan-lä nga jñà xítà xi koatjín kjoach'o xi s'ín mikù kjoahas'en-jiùn ñánda titóhxoma Nainá.

¹¹ Jñò, k'e nga sa kjótseé k'oqá tís'ín ki'né i'nga; tanga i'ndei, jye kisaníjno kjoa ts'e jé-nò, jye xítà tsjee-lä Nainá komà, kō jye xítà kixi komà it'aà ts'e nga'ñó-lä Jesucristo xi otíhxoma-ná kō it'aà ts'e Injimà Tsjee-lä Nainá.

Kó s'in sichjeén yijo-ná mé-ne nga jeya kíjna Nainá

¹² Tjín i'nga xítqá xinguiquo xi tsò: “An tjíndeé-na nítá mé kjoaq xi s'iaàn.” Kixíí kjoaq tjínde-né, tanga mìkiù ok'in-lá tsà k'oas'en yijeé ngats'ií kjoaq; k'oaa ma-ne, 'an, mìkiù tsjaà nde-lá yijo-ná nga sìlkjne-na jingoò kjoaq.

¹³ Tíkoaqá tjín i'nga xi tsò: “Jñá tsojmì xi ma chine, ts'eé jndso'bá, koaq jè jndso'bá mochjeén-la tsojmì xi ma chine.” Kixíí kjoaq, tanga ingajò kjoaq koi, Nainá sìlkjehet'aà. Tanga jè yijo-ná, mìtsà kos'in kochjeén nga kjoaq chijngui s'éen; it'aà ts'e Nainá kochjeén; yijo-ná, ts'eé Nainá.

¹⁴ Koni s'in kis'iin Nainá nga kisiikjáya-lá Ná'èn-ná Jesú, jñá k'oaa tis'in kjoaqáyá-ná it'aà ts'e kjoaq biyaa nga tjín-lá nga'nò Nainá.

¹⁵ ¿A mìtsà tijíin-nò nga jè yijo-ná, yaá tíkoóko ts'e Cristo? ¿A komáá sìlkjeén yijo-la Cristo nga sijngoo't'aà-lá ts'e chjoón ská? Majin, mìkiù komá.

¹⁶ ¿A mìtsà 'yaà, k'è nga jingoò xítqá x'in, tsà chjoón ská kíjnak, jingoò yijoó komá? Nga k'oaa s'in tichjá Xojon-lá Nainá nga tsò: Ingajò xítqá koi, jingoò yijoó komá.

¹⁷ Tanga jè xi Ná'èn-ná tijnak, yaá majngoòko iníma-lá ko ts'e Ná'èn-ná.

¹⁸ Tíchat'aàxìn-lá kjoaq chijngui. Jingoò xítqá, nítá mé jé xi ótsji xi k'ejí jé, mìtsà yijo-lá tibeètoòn. Tanga jè xítqá xi kjoaq chijngui s'in, yijo-láa beètoòn.

¹⁹ ¿A mìtsà tijíin-nò nga jè yijo-nó ni'ya-lá Iníma Tsjeè-lá Nainá-né xi jñò kitsjaà-nò Nainá nga tijnaíin iníma-nò? Yijo-nó, mìtsà tì tsajòn-nò.

²⁰ Nainá jye tsakatse-nò, tseeé tsibíchjítji-nò. Koií kjoaq-lá jcháxkón Nainá, ndaà tìkjeén yijo-nò nga ts'eé Nainá.

7

Kjoaq ts'e xítqá xi bixan

¹ It'aà ts'e én xi kichjìnanguí-ná nga kinikasén-ná xojon nga bixón: “Ndaà-la tjín, jingoò xítqá x'in kó jè chjoón tsà mìkiù kíxan.”

² Tanga koí kjoaq-lá nga 'nò tjín kjoaq chijngui, nga jingoò ijingoò xítqá x'in kàtas'e-lá chjoón, kó nga jingoò ijingoò chjoón kàtas'e-lá x'in.

³ Koni s'in tjín kjoaq ts'e kjoaq bixan, jè x'in, ndaà kàtasís'in-lá chjoón-lá k'è nga kójnak, tìkoaq jè chjoón, ndaà kàtasís'in-lá x'in-lá.

⁴ Jè chjoón, mìtsà tijé otíxoma-lá yijo-la, jè x'in-lá otíxoma-lá. Tìkoaq jè x'in mìtsà tijé otíxoma-lá yijo-la, jè chjoón-lá otíxoma-lá.

⁵ K'è nga tsjáyíjokó xinguiquo, kí yijo-nò nìxkon-lá xinguiquo. Tà k'è-né tsà ngásón chibáya-nò kótjín nachrjein mìkiù tsjáyíjokó xinguiquo tsà Nainá kinokjoat'aà-lá. Xi komá iskan mochjeén-né nga sis'in-lá xinguiquo nga mì jè xítqá nejjí skónachan-nò k'è nga tsà mì tì kíi chíkjøa-nò nga xìn tsjáyíjò-lá xinguiquo.

⁶ Én xi tìxan-nò tà 'an-ná xi titsjaà nde-nò; mìtsà kjoaq ts'e tibinè-nò.

⁷ Xi it'aà ts'an, mejèn-ná tsà ngats'ií xítqá k'oas'in kàtitsajna tajngoò, koni 'an, tajngoò tijnaa. Tanga ijingoò ijingoò xítqá kits'ií-lá kjoqtò xi Nainá kitsjaà-lá, kó s'in kítsajna. Kakj'ejí kakj'ejí s'in tititsajna nga ijingoò ijingoò xítqá.

⁸ Jñá xítqá xi tititsajna tajngoò kó jñá íchjín xi jye k'en x'in-lá, ndaà-la tjín tsà tå k'oas'in kítsajna tajngoò koni 'an.

⁹ Tanga tsà mìkiù chíkjøa-lá nga bitsajna ijngó, lsáá ndaà-ne tsà kàtixan, mì k'oaa-ne tsà tsjè sìlk'en.

¹⁰ 'An, k'oaa s'in bìnè-lá jñá xítqá xi jye chixàn, nga mìkiù komá tsjeín xíkjín. Jè chjoón, mìkiù komá sìjkjína x'in-lá. Mìtsà kjoaq ts'eé tsjaà-nò; ts'eé Nainá.

11 Jè chjoón xi tsjeiñn x'in-lä, mìkiù tjí'nde-lä nga kj'ejí x'in kixan-kö ijngooò k'a. Tikoá-ne kàtajoónada-ne. Tikoá jè x'in, mìkiù tjí'nde-lä nga tsjeín chjoón-lä.

12 Jñà xítä xi i'nga, k'oqá xan-lä, xi tà kjhóhítsjeèn ts'an, mìtsà jè Na'én-ná tsibíjna kjotíxoma jè. Tsà jngooò xítä x'in xi mokjeiñ-lä 'én-lä Nainá, tsà jè chjoón-lä xi tijnakö, tsà mìkiù mokjeiñ-lä, tsà tsò ikon jè chjoón nga bijnakö, kàtijnakö, kì tsjeiñ takòn jè chjoón-lä.

13 Tsà jngooò chjoón xi mokjeiñ-lä 'én-lä Nainá, jè x'in xi tijnakö, tsà mìkiù mokjeiñ-lä, tsà tsò ikon jè x'in nga bijnakö, kàtijnakö, kì tsjeiñ takòn jè x'in-lä.

14 Jè x'in xi mìkiù mokjeiñ-lä 'én-lä Nainá, jt'aà ts'e chjoón-läá matsjeè-né; tikoá jè chjoón xi mìkiù mokjeiñ-lä, jt'aà ts'e x'in-läá matsjeè-né. Tsà majìn, jñà ixti-lä mìtsà xítä kixi nga nguixkon Nainá, tanga j'ndei ixti-lä, yaá chja-ne naxandá-lä Cristo.

15 Tanga tsà jè chjoón xi mìkiù mokjeiñ-lä 'én-lä Nainá tsà mejèn-lä tsjeín x'in-lä xi mokjeiñ-lä, kàtatsjeiñ. Ko tsà jè xítä x'in xi mìkiù mokjeiñ-lä 'én-lä Nainá, tsà mejèn-lä nga tsjeín chjoón-lä xi mokjeiñ-lä, kàtatsjeiñ. Jñà xítä koi mìkiù tjiné-lä nga kjo'ñó kítsajnakö xíkjín. Nainá, jè xi mejèn-lä nga 'nchán kitsajna.

16 Ji chjoón xi mokjeiñ-lè jt'aà ts'e Cristo, mìkiù tijíñ-lè tsà koi nàchrjein jt'aà tsji koma kitjokàjìñ kjo'in x'in-lè. Ko ji xi x'in 'mì-lè nga mokjeiñ-lè jt'aà ts'e Cristo, mìkiù tijíñ-lè tsà koi nàchrjein jt'aà tsji koma kitjokàjìñ kjo'in chjoón-lè.

17 Jngooò kjoä mejèn-na nga ndaà síkjna-lä ngats'iì xítä naxandá-lä Cristo, nga ijngooò ijngooò xítä x'in kó chjoón, mochjeén-né nga kó's'in kàtasíjchá yijo-lä koni s'in kitsjaà-lä Nainá koni s'in titsajna k'ë nga Nainá kiichjä-lä nga xítä-lä komá.

18 Tsà tjín i'nga xítä xi jye tjít'aà chibä yijo-lä kjoä ts'e circuncisión k'ë nga xítä-lä Cristo komà, tà k'oqá s'in kàtijná. Tsà tjín i'nga xi kj'ee kii tjít'aà chibä yijo-lä, kì bít'aà chibä-lä yijo-lä.

19 Xi kjoä ts'e circuncisión, tsà tjít'aà chibä-nò kó tsà majìn, mìtsà mé-ne. Jè xi chjí-lä nga ndaà sikitason jè kjotíxoma-lä Nainá.

20 Nga jngooò ijngooò, k'oqá s'in titsajna koni s'in titsajnaà k'ë nga kiichjä-nò Nainá.

21 K'ë nga kiichjä-lè Nainá, tsà chj'nda tijni, kì makájno-lè. Tanga j'ndei tsà koma kijnandejí-ne, ndaà s'e, tijndejí-ne.

22 Jè xi chj'nda tis'in k'ë nga kiichjä-lä Nainá nga kòkjeiñ-lä 'én-lä, j'ndei tijndejí-ne jt'aà ts'e Cristo. K'oqá tis'in tjín, jè xi tijndejí k'ë nga kiichjä-lä Nainá, j'ndei chj'nda-lä Cristo-ne.

23 Jñò, Nainá jye tsatse-nò, kì kii biì'nde nga xítä xi kj'ejí chj'nda 'nè-lä.

24 Jñò ndí 'ndsè kó tichjaá, koni s'in titsajnaà nga jngooò ijngooò k'ë nga kiichjä-nò Nainá, k'oqá s'in titsajna ya nguixkon Nainá.

25 It'aà ts'e xítä xi titsajna tajngoò, tsjín jngooò-na kjotíxoma xi ts'e Na'én-ná. 'An, k'oqá s'in kosòn-lä koni tsò kjohítsjeèn-na nga Nainá kis'e-lä kjohimatakòn mé-ne nga jt'aà ts'an kjoqàt'aà takòn-na jñà xítä.

26 Koií kjoä-lä nga 'ñó 'in choón nàchrjein j'ndei, 'an, k'oqá s'in sikitjeèn, isaá-la ndaà tjín, tà k'oqá s'in kàtitsajna xítä koni s'in titsajna skanda nàchrjein j'ndei.

27 Tsà tjín-lè chjoón, kì nìkíjna-jèn chjoón-lè. Tsà tsjín-lè, kì chjoón binchaâtsji.

28 Tsà kixin, mìtsà jé tibinchaàtsji. Ko tsà jingoò chjoón xongó xi kixan, tikoqá mìtsà jé tihótsji. Ta jè-né, k'è nga jye kixan, kjoqá s'e-nò. 'An, mejèn-na nga mì kjoqá kàtas'e-nò.

29 Ndí 'ndse, mejèn-na nga kàtasijiin-nò, nga chiba jchán nachrjein chija nga ma sixá-lá Nainá. Koi kjoqá-lá jingoò xítà x'in xi tjin-lá chjoón, k'oqá s'in kàtas'in koni tsà tsjìn-lá chjoón.

30 Ko jñà xítà xi kjoqába titasajnajin, k'oqá s'in kàtitsajna koni tsà mì ba titasajna. Koqá jñà xi s'eí tjin-lá, k'oqá s'in kàtitsajna koni tsà mì s'eí tjin-lá. Ko jñà xi tsojmí otse, k'oqá s'in kàtas'in koni tsà nímé tjin-lá.

31 Ko jñà xi fitjingui-lá kjoqá xi tjín isò'nde, k'oqá s'in kàtas'in koni tsà mì ya fitjingui-lá; nga jè isò'nde xi titsajnasaoán ijndé, kjoqehet'aà-né.

32 'An, k'oqá s'in mejèn-na nga nímé kjoqá ts'e isò'nde sikktsjeén. Jè xítà x'in xi tijna tajngoo, koi sikktsjeén kjoqá ts'e Nainá, mé xi s'in ngakotsja-lá Nainá.

33 Tanga jè xi jye chjoón tjin-lá, koi sikktsjeén kjoqá xi tjín isò'nde mé xi s'in ngakotsja-lá chjoón-lá,

34 k'oqá ma-ne nga jò kjoqá sikktsjeén. Tikoqá jè chjoón ka'àn xi jye k'en x'in-lá ko jè chjoón xi tijna tajngoo xi k'j'eé x'in tjin-lá, koi sikktsjeén kjoqá ts'e Nainá mé-ne nga tsjeé sikktsajna-ne yijo-lá ko inimá-lá. Tanga jè chjoón xi x'in tjin-lá, koi sikktsjeén kjoqá ts'e isò'nde mé xi s'in ngakotsja-lá x'in-lá.

35 Kjoqá xi benojmí-nò kjondaà tsajòn-nò, mìtsà xan-nò nga 'an ósijna ikon-nò, jè-né nga ngui ndaa sijchá yijo-nò nga nímé kjoqá klichjoá ikon-nò nga sixá-lá Nainá.

36 Tsà jingoò x'in xi kog'sín tisiktsjeén nga mì ndaa tísiko chjoón nga mì xátí tibixan-ko nga jye tihóto nò-lá chjoón, k'oqá s'in kàtas'in koni s'in sikktsjeén, kàtixan; jè kjoqá bixan, mìtsà jé nchihótsji.

37 Tanga tsà jingoò xi k'oq'sín binè-lá yijo-lá ko inimá-lá nga majin-lá kixan, nga kjhohitsjeén ts'e-né, ko tsà chikjoa-lá yijo-lá nga mikiù kixan, ko tsà jye kog'sín kiskoosón-lá, ndaa tjin.

38 Jñà xítà xi bixan, ndaa s'in, tanga jñà xi mikiù bixan, isáá ndaa s'in.

39 Jingoò chjoón xi x'in tjin-lá, mìtsà tijndejí. K'égé-né tsà jye k'en x'in-lá nga jye tijndejí. Koma kixan-ko nítà yá x'in-ne xi matsjakeè tsà tanga mokjeiin-lá 'én-lá Nainá.

40 'An, k'oqá s'in sikktsjeén, ndaa-lá tjin tsà mì tì kii kixan-ne jñà íchjín ka'àn. Tikoqá 'an, k'oqá s'in machiya-na nga jè Inimá Tsjeé-lá Nainá tísichiya-na.

8

Tsojmí xi sinchásòn ya nguixkon xkósòn

1 Jè kjoqá xi ts'e yijo-lá cho xi sik'en-lá xkósòn-lá xítà isò'nde nga tsjá-lá kjojtò, jñà bixón-nò nga ngats'iaá jyeé tjin-ná kjoachjine it'aà ts'e kjoqá koi. Kixií kjoqá, tanga k'è nga tjin-ná kjoachjine, ma'ngaá takoán. Tanga k'è nga tjin-ná jè kjoqsjacha, isáá ndaa 'biì-lá nga'ñó xinguiáá.

2 Tsà tjin i'nga xítà xi tsò nga ndaa machiya-lá, chijaá isá-lá; k'j'eé kii beè yije koni s'in tjinè-lá nga skoe.

3 Jingoò xítà xi matsjakeè Nainá, jè Nainá ndaa beèxkon.

4 K'oqá xan-nò kó s'in tjin, tsà ma chine yijo-lá cho xi ya biyaàt'aà-lá jñà xkósòn. Tíjiin-ná nga jñà xkósòn xi tjin j isò'nde, nímé nga'ñó tjin-lá. Nga ta jingoò ma-ne xi Nainá.

5 Jñà xítá, k'oqá s'ín síkítsjeèn nga kjìn ma nainá xi tjín ján ngajmiì kójt'aà nangui. (Kixíí kjoqá jt'aà ts'e xítá koi, kjìn ma xi nainá kóna'én-ná tsò-la.)

6 Tanga jñá, 'ya-ná nga ta jingoò ma-ne Nainá xi Na'én-ná nga jt'aà ts'eé inchrobá-ne njáta mé xi tjín. Jñá, koií xá tjín-ná nga síkitasoán xá-la. Tíkoqá ta jingoò ma-ne xi otíxoma-ná, jè Jesucristo; nga jt'aà ts'eé nga'ñó-lá kisindaà yiye njáta mé xi tjín ko tíkoqá jñá, it'aà ts'eé titsajnakoaán.

7 Tanga mìtsà ngats'ií xítá tjíiùn-la kjoqá koi. Tjín i'nga xítá 'ndseé xi jye k'oqás'ín kjò'nga-la kjoqá ts'e xkósòn k'è nga tíkj'eè mokjeiín-la. Tanga j'indej, k'è nga kine yijo-la cho xi ya biyaàt'aà-la jñá xkósòn, k'oqá s'ín síkítsjeèn nga jñáà nchibeeèxkón xkósòn xi nainá tsò-la xítá isò'nde. Nga jò tjín kjohítsjeèn-la, k'oqá s'ín flya-la nga je ótsji nguixkón Nainá.

8 Jñó bixón-nó nga jñáà tsojmì xi ma chine, mìtsà koi kjoqá-la nga isà ndaà skojetjò-ná Nainá. Tsà kíchiaá mìtsà isà ndaà kítsajnaá kó tsà mìkiù kíchiaá mìtsà isà ch'o kítsajnaá nga nguixkón Nainá.

9 Kixíí kjoqá, tjí'nde-ná njáta mé xi chjineé. Tanga jñá jchósòn-lá yijo-ná nga mì k'oqá tjín xi chjineé mé-ne jñá xítá 'ndseé xi indaàjíùn tjín kjohítsjeèn-la mì je sakò-la.

10 Tsà tjín jingoò xítá xinguiqo xi tsò nga tjín-la kjohítsjeèn nga ma chine njáta mé yijo-ne, kó yaqá fí kakjén ya j'nde ñánda yaxkón xkósòn; tsà koi naçchrjein-la ya skoë jingoò 'ndsé xi indaàjíùn tjín kjohítsjeèn-la nga ya tíkjén. Jè xítá 'ndsé, k'oqá tís'in s'iin.

11 Kjohítsjeèn-la xítá jè nga tsò nga maá chine yiye njáta mé-ne, koií kjoqá-la nga kjo'in síkjeiín jè 'ndsé xi indaàjíùn tjín kjohítsjeèn-la xi Cristo k'en ngajo-la.

12 K'è nga je binchaàtsjioò xi kondra ts'e xítá 'ndseé nga níkits'ón-jñóò kjohítsjeèn-la xi indaàjíùn tjín, je binchaàtsjioò xi kondra ts'e Cristo.

13 'An, tsà ta koií kjoqá-la ts'e tsojmì xi kínee nga je sakò-la jè 'ndsé, tíkoqá-ne, jingoò k'a mì tì kiù skíne-na yijo, mé-ne nga mì je sakó-la 'ndsé.

9

Kjoa xi tjí'nde-la xítá xi tsibíxáya-la Cristo

1 'Áan tsibíxáya-na Cristo. Tjíñandejí-ná. Xkoààn kijtseè-na jè Jesús xi otíxoma-ná. Nga xá-la Na'én-ná tís'iaàn, j'ndeí jñó-nò xi xítá-la Cristo maà.

2 K'oqá xó tsò i'nga xítá xi kj'ejíi nga mì xó tsà 'an tsibíxáya-na Cristo, tanga jñó, ndaà tjíiùn-nó nga 'áan kisíxáya-na, nga jt'aà ts'án-ná nga mokjeiín-nó 'én-la Nainá. K'oqá s'ín bitjo kixíí kjoqá.

3 K'è nga jingoò xítá kjònanguí-na xi kondra ts'an, 'an, kií xan-la nga ósikoqá yijo-na:

4 ¿A mìtsà tjí'nde-najen nga k'oí-najen tsojmì xi chine-jen ko xi s'iø-jen nga xá-la Nainá titsaq'nè-jen?

5 ¿A mìtsà tjí'nde-najen nga kijtjáko jingoò-jen xi chjoón-najen ma xi 'én-la Nainá mokjeiín-la, koní s'ín xítá xi i'nga xi tsibíxáya-la Cristo koní jñáà 'ndsé Na'én-ná ko Cefas [xi tíkoqá Pedro 'mí]?

6 ¿A tà 'an-ná ko Bernabé xi tjínè-najen nga kj'ejíi xá s'en-jen mé-ne nga sakó-najen tsojmì xi chine-jen?

7 ¿A tjín xítá xi soldado síkitasoón xi tjé bichjí-la yijo-la? ¿A tjín xítá xi bíjté tsojmì tjé, koqá mìkiù kine toò xi ojá-la? ¿A tjín xítá xi cho síjchá, koqá mìkiù 'bili tsjín xi ochre?

8 Ki k'oqá s'ín níkítsjeèn nga tà kjohítsjeèn ts'án koní s'ín tìxan. Tíkoqá tíchjáá kjotíxoma ts'e Moisés.

9 Kjotíxoma-lä Nainá xi kiskü Moisés, k'oqá s'ín tichja nga tsò: "Jñà nchraja xi bínchi, kí na'ya bì'a tso'ba." Én koi mitsà tsò-ne kjoqá nga Nainá 'ñó síkinda nchraja,

10 jñá-ná xi síkinda-ná Nainá; nga jt'aà tsaján tichja kjotíxoma. Jè xi síkinci nchraja ko xi sítsjeè tsojmì xi majchá-lä, nchikoñaá-lä nga tjoé chibä-lä tsojmì xi majchá-lä.

11 Én ndaà-lä Nainá xi kjoqá ts'e Cristo xi jin tsakoöya-nòjen jè ngaya-lä koni tachó xi kisitje ijilin inijima-nò. ¿A mì ndaà s'e tsà tjoé chiba-najen tsojmì xi majchá-nò?

12 Tsà jñà xi kj'ejí xítä tjoé chiba-lä tsojmì xi tsajòn, ngajen, ¿a mitsà lsä ndaà tjí'nde-najen nga tikoqá tjoé-najen?

Tænga mì k'oqá s'ín titsa'nè-jen koni s'ín tjí'nde-najen mé-ne nga mìkù koma sichjoà ikon-lä 'én ndaà-lä Nainá xi kjoqá ts'e Cristo.

13 Jñò, ndaà 'yaà, jñà xítä xi ya síxá ya Ingo Ítjòn-lä Nainá, koií tsojmì kine xi tjín ya j'nde jè; ko jñà xi ya síxá i'nde tsjeè-lä Nainá ya ñánda binchásón kjotjò xi tsjá-lä Nainá jñà xítä, okoó chiba-lä yijo-lä cho xi ya binchásón.

14 Nainá k'oqá s'ín kitsjaà okixi: jñà xi chjaya 'én ndaà-lä Nainá xi kjoqá ts'e Cristo yaà sakò-lä tsojmì xi skiné.

15 'An, mì k'oqá s'ín tislikjeén jñà kjoqá xi tjí'nde-na. Tikoqá mitsà koi xá tijkìù-nò nga kos'ín síko-ná. Isá-la ndaà tjín tsà kàtiyaà mì k'oqá-ne tsà tjín xítä xi kjoqáxin-nä kjotsja xi tjín-na nga ta kjotjò 'an chjaya 'én ndaà-lä Nainá xi kjoqá ts'e Cristo.

16 Nga 'én ndaà-lä Nainá xi kjoqá ts'e Cristo chjaya, mìkù tsà jeya síkjina yijo-na. 'An, xó k'oqá s'ín tjín-ne-na nga 'an kichjaya; imá xó-na tsà mìkù kichjaya jè 'én ndaà-lä Nainá xi kjoqá ts'e Cristo.

17 Tsà tà kjobhítsjeèn ts'aán-lä nga kos'ín tis'iaàn, tjín-e-la nga kochjí-na, tænga mitsà tà kjobhítsjeèn ts'an, jè tislikitasoàñ xá xi kisingatsja-na Nainá.

18 Jè chjí xi tisakó-nä, jè-né nga tsja tjín-nä nga chjaya 'én ndaà-lä Nainá xi kjoqá ts'e Cristo nga mitsà chjí-nä sijé, nas'ín tjí'nde-na nga jè 'én ndaà-lä Nainá xi kjoqá ts'e Cristo kótijnakon-na.

19 'An tijnandejí-ná, tænga j'ndeij, k'oqá s'iaàn koni tsà chj'nda-lä ma ngats'iì xítä, mé-ne nga lsä kjin xítä komá kichjá-lä 'én-lä Cristo nga kokjeiín-lä.

20 K'e nga ya tijnajìn-lä jñà xítä xinguiqa judío, k'oqá s'ín s'iaàn koni s'ín xítä judío mé-ne nga komá kichjá-lä 'én-lä Cristo nga kokjeiín-lä. Kixií kjoqá nga 'an, mìkù kjo'ñó tjín-e-na nga kos'ín sikitasoàñ koni tsò kjotíxoma xi kiskü Moisés, tænga k'e nga ya tijnajìn-lä jñà xítä judío xi kjotíxoma-lä Moisés títsajnajìn, 'an k'oqá ti s'iaàn, ta jè xi mején-na nga komá kichjá-lä 'én ndaà-lä Nainá xi kjoqá ts'e Cristo nga kokjeiín-lä.

21 K'e nga ya tijnajìn-lä jñà xítä xi mitsà ya títsajnajìn kjotíxoma-lä Moisés, 'an, k'oqá ti s'iaàn koni tsà mì ya tijnajnà kjotíxoma mé-ne nga komá kichjá-lä 'én-lä Cristo nga kokjeiín-lä xítä xi mì ya títsajnajìn kjotíxoma. Mitsà tsò-ne kjoqá nga tijnat'aà xin-lä kjotíxoma-lä Nainá. Yaá tijnajnà kjotíxoma-lä Cristo.

22 K'e nga ya tijnajìn-lä jñà xítä xi indaàjìn tjín kjobhítsjeèn-lä, 'an, k'oqá s'iaàn koni tsà tikoqá indaàjìn tjín kjobhítsjeèn-na mé-ne nga komá kichjá-lä 'én-lä Cristo xítä koi. Yaá sìngásón yijkeoqa mé kjoqá xi títsajnajìn ngats'iì xítä mé-ne nga komá kochrjekàjìn i'nga-na kjoqá ts'e jé-la.

23 K'oqá s'iaàn xi kjondaà ts'e 'én ndaà-lä Nainá xi kjoqá ts'e Cristo mé-ne nga s'e-na kjoqá machikon-t'in jt'aà ts'e 'én.

24 Jñò, jyeé tíjiün-nò k'ë nga síska xítä xi ongachikon, ngats'ií-né nga ongachikon, tæng ta jngoo-né xi tjoé-lä kjotjò, ta jè xi síkijne. Jñò, k'oqá s'in tijchá yijo-nò nga xítä-lä Cristo 'mì-nò koni jngoo xítä xi ongachikon mé-ne nga tjoé-nò kjotjò xi Nainá tsjá-nò.

25 Jñà xítä xi síska kjoò nga mejèn-lä sìjkijne, ítjòn bitsajnandaà nga mì tijñà sìjkjeén-ne tsojmì xi ch'o siko; koi k'oqas'ín-ne nga mejèn-lä tjoé jngoo-lä kjotjò. K'ë nga jye ma iskan, jè kjotjò xi tjoé-lä, ta bits'on-né. Tæng jñà bitsajnandaá nga tjoé jngoo-ná kjotjò xi mìki bits-on nítä kjé-ne.

26 'An, mìtsà k'oqas'ín ongachikoan [kjoä ts'e xá-la Nainá] koni jngoo xítä xi mìki beè ñanda kijchò. Tíkoqá mìtsà k'oqas'ín [sìxá it'aà ts'e Nainá] koni s'in xítä xi ta 'beéjiün isén k'ë nga kjaán-kö xlíkjín.

27 'An, k'oqá s'in binè-lä yijo-nä nga kàtas'e-na kjo'in mé-ne k'ë nga kjoéhet'aà nachrjein nga okooya-lä xítä 'én ndaà-lä Nainá xi kjoä ts'e Cristo, Nainá mì kitsqo-na: "Nì mé chji-lä xá-lè."

10

Kjoä ts'e xkósòn xi mìtsà kixi kjoä nga Nainá

1 Jñò ndí 'ndse ko tichjaá, kì nìjchàajiün-jèn nga jñà xítä jchíngá kjiün-ná, [k'ë nga itjojiün naxandá Egipto], yaá tsibitsajnangui yije jjüün ifi [nga tsakó-la ndiyá], tíkoqá ngats'ií tsatojiün ndáchikon.

2 K'oqá ngaya-lä koni tsà komà bautizar ya jjüün ifi ko jjüün ndáchikon mé-ne nga xítä-la Moisés koma-ne.

3 K'oqá tis'ín jngoo skaya tsojmì kiskine xi kjoxkón ndaà ts'e Nainá.

4 Tíkoqá ta jngoo skaya nandá kits'ií xi kjoxkón ndaà ts'e Nainá, jè nandá xi ya naxi itjo-ne nga jè Nainá kitsjaà-lä. Jè naxi, jè ngaya-lä Cristo nga jè tsajmeéyakó ndiyá ñanda chinchimaya.

5 Tæng jñà xítä jchíngá koi, kjin jchán k'en ya ñanda nangui kixi choòn nga Nainá mìki kisaseèn-takòn koni s'in kis'iin ngats'ií xítä jchíngá koi, ta chibaá tsiningui-ne.

6 Jñà kjoä xi k'oqas'ín komà, jñà okóya-ná nga mì jñà sìkjaàjñaa kjoä xi ch'o tjin koni kis'iin jñà xítä jchíngá-ná.

7 Kì k'oqá s'in sandø xkósòn yaxkón koni kis'iin i'nga xítä jchíngá koi, nga k'oqá s'in tichjá Xojon-lä Nainá nga tsò: "Jñà xítä naxandá tsibitsajna nga tsakjèn koa kits'ií, ijkjoàn tsasítjen nga kitè [nga jè kisitsjakó xkósòn]."

8 Tíkoqá mìki kjoä chijngui s'eén koni s'in kis'iin i'nga xítä jchíngá koi, nga tà jngoo nachrjein kaàn jàn jmii xítä k'en.

9 Mì kì taxkj chít'aà Na'èn-ná koni s'in kis'iin i'nga xítä jchíngá koi; k'oqá komà-ne nga k'en nga kiskine-lä ye.

10 Tíkoqá kì i'ñó-isa tsajét'aà-lä Nainá koni s'in kis'iin i'nga xítä jchíngá koi. K'oqá komà-ne nga jè àkjalé-lä kjoäbiyaà kisik'en xítä koi.

11 Ngats'ií kjoä koi, k'oqá s'in komàt'in jñà xítä jchíngá-ná ko k'oqá s'in kisijna chibá mé-ne sijüün-ná. Kisit'aà Xojon-lä Nainá nga jcháá jñá mé kjo'in xi sìnè-ná tsà k'oqá tis'ín s'eén jñà xi titsajnakoaán nachrjein xi jye tifehet'aà.

12 K'oqá ma-ne jè xi kós'ín sítksjeèn nga kixi tijna, kàtasíkindä yijo-lä nga mì jé sakó-la.

13 Jñò, kj'eé mé kjoä xi mat'ioòn nga tichít'aà-nò xi isä 'ñó 'in tjín koni mat'in xítä xi kj'eí. Nainá, xítä kixi-né, jè kàta'ñót'aà takòn nga mìki tsjá'nde nga

Isa tsato chí't'aà-nò koni kji chí'kjoaq-nò. Tijè-ne Nainá kókò ndiyá kós'ín chí'kjoaq-nò koni s'ín tichít'aà-nò skanda k'ë nga kjoqhet'aà kjoaq.

¹⁴ Jñò ndí 'ndsè, ni jtsé kjoaq ts'ë xkósòn níktsjeèn nga mejèn-nò jchaxkón.

¹⁵ 'An, k'oqá s'ín tichjà-nò koni xítä xi tjín-lä kjohitsjeèn. Jchósòn-là 'én xi xán-nò, a kixíí kjoaq.

¹⁶ K'ë nga 'yoaá vino xi tjýa chítsín nga níjét'aà-lá Nainá nga kàtasichikon-t'in, ña mìtsà ya ningásòn-koqá kó jní-lä Cristo? Kó k'ë nga níxkoayaá inchrájín, ña mìtsà ya ningásòn-koqá kó yijo-lä Cristo?

¹⁷ Jñá, nás'in 'ñò kjin ma-ná, jé inchrájín xi bichiaá, ta jngoo ma-ne; k'oqá ma-ne nga ngats'iaá, ta jngoo yijo ma-ná.

¹⁸ Chítsejèn-là xítä naxandá Israel, jñá xi kine yijo-lä cho xi biyaà ya i'nde tsjeeè nga tsjá-lä kjotjò Nainá. Xítä koi, yaá síngásòn-kó kjotjò xi tsjá-lä Nainá ya i'nde tsjeeè.

¹⁹ K'ë nga k'oqá xan-nò, mìtsà xan-nò nga tjín-lä okixí jñà xkósòn kó tsojmì xi sinchát'aà-la.

²⁰ Jñà 'én xi xan-nò, jñá kjotjò xi fiko jñá xítä xi mìkiì beèxkon Nainá, jñá fiko-lä inímä ch'o-lä neíí, mìtsà jé sobà Nainá. 'An, majin-ná nga ya singásòn-koo inímä ch'o-lä neíí.

²¹ Mìkiì ndaaà tjín, k'ë nga jye 'yo vino xi ts'ë Jesú, xi otíxoma-ná, ikjoàn s'iøo xi ts'ë inímä ch'o-lä neíí. Tikoqá mìkiì ndaaà tjín, k'ë nga jye bichioò inchrájín xi ts'ë Jesú, ikjoàn bichioò xi ts'ë inímä ch'o-lä neíí.

²² ¿A xi mejèn-nò sìkján-là Na'èn-ná nga kàtachíñi? ¿A isaá tjín-nò nga'ñò mì k'oq-ne Nainá?

Jé kinchátsjaá ítjoán kjondaà ts'ë xítä xi k'ejí

²³ Tsò jñà xítä: "Tjí'nde-né níta mé xi s'eén." Kixíí kjoaq tjí'nde-né, tænga mìtsà ngats'ii kjoaq nga ndaaà tjín. Tjí'nde-né níta mé kjoaq xi s'eén, tænga mìtsà ngats'ii kjoaq tsjá-ná nga'ñò.

²⁴ Mìtsà tà kjondaà tsajòn binchaàtsjioò ítjòn, jé tìncchátsjioò ítjòn kjondaà ts'ë xítä xi k'ejí.

²⁵ Maá chíñee níta mé yijo xi satíjna ya ñánda biyaà cho. Kì kùi chjinanguio ñánda j'ü-ne mé-ne nga mì ch'o komá-lä kjohitsjeèn-nò.

²⁶ Nga ts'ëe Na'èn-ná jé nangui kó ngats'ii tsojmì xi tjín-lä.

²⁷ Tsà jngoo xítä xi mìkiì mokjeiñ-lä 'én-lä Nainá, kichjà-nò nga kíchikoo, tsà mejèn-nò nga onguió, chíñee yije-nò xi tsjá-nò. Kí mé xi chjinanguio nga mì ch'o komá-lä kjohitsjeèn-nò.

²⁸ Tsà jngoo xítä xi kítsq-nò: "Jñá tsojmì koi, yaá kisinchaàt'aà-lä xkósòn." Jé kjoaq-lä xítä xi okitsò-nò, kì kùi chine, mé-ne nga mì ch'o komá-lä kjohitsjeèn-la.

²⁹ Mìtsà kjohitsjeèn tsajòn xi tìxan-nò, ts'ëe xítä xi okitsò.

Tænga tsà tjín i'nga xítä xi skonanguì nga kitso: "¿Mé-ne mì tjí'nde-na nga s'iaàn níta mé kjoaq xi mejèn-na nga ta koi kjoaq-lä nga mì ch'o komá-lä kjohitsjeèn-lä xítä xi k'ejí?

³⁰ 'An, tsà tsjaà-lä kjondaà Nainá it'aà ts'ë tsojmì xi kíñee, mìkiì ndaaà tjín tsà ch'okitso-lä xítä jñà tsojmì xi jye kàtsjá-lä kjondaà Nainá."

³¹ Tænga jñò, k'ë nga bichioò kó tsà 'yo, níta mé kjoaq xi 'nè, k'oqá s'ín t'een nga jeya kàtijna Nainá.

³² Kí jé binchaàtsjí-là jñà xítä judío, kó xi mìtsà xítä judío, kó jñà xítä naxandá-lä Nainá.

³³ 'An, k'oqá s'ín s'iaàn yije koni s'ín sasén-lə xítə xi kj'ejí. Mìtsà jè otsjià ítjoàn xi kjondaà ts'ən, jè otsjià ítjoàn kjondaà ts'ə xítə xi kj'ejí mé-ne nga kitjokàjiùn-ne kjø'in.

11

¹ Koni s'ín s'iaàn 'an nga kjinguì-lə Cristo, k'oqá tis'ín chjínguì-ná.

Kó s'ín skoexkón x'in-la jñà íchjín k'ę nga chjat'aà-la Nainá

² Ndí 'ndse ko tichjaá, ndaà 'nè-nò nga nìkítsjeèn it'aà ts'ən ngats'iì kjoə xi s'iaàn; tikoə nìkitasòn kjotíxoma xi 'an kisikatoya-nò.

³ Tanga mejèn-na nga kàtasijùn-nò nga jingoò jingoò xítə x'in, jè Cristo xi sko-lə ma, ko jè chjoón, jè xítə x'in xi sko-lə ma, koni jè Cristo, jè Nainá xi sko-lə ma.

⁴ Tsà jingoò xítə x'in xi títtsa sko k'ę nga chjat'aà-lə Nainá, o k'ę nga chjaya 'én-lə Nainá, mìkiì beèxkón Cristo nga jè títtsa sko-lə.

⁵ Tanga tsà jingoò chjoón, tsà mìkiì býtsa sko k'ę nga chjat'aà-lə Nainá, o k'ę nga chjaya 'én-lə Nainá, mìkiì beèxkón x'in-lə nga jè títtsa sko-lə. K'oqá ngaya-lə koni tsà kisijno-lə.

⁶ Tsà jingoò chjoón xi majìn-lə býtsa sko, tikoqá-ne kàtasijno-lə tsjə sko. Ko tsà masobà-lə nga sijno-lə, kàtjitsa sko.

⁷ Jè xítə x'in, mìkiì tjínde nga kijjtsa sko, nga k'oqá s'ín 'ya-lə koni Nainá, ko it'aà ts'ə xítə x'in, 'yaá-lə kjoajeya-lə Nainá; tanga it'aà ts'ə chjoón 'yaá-lə kjoajeya-lə x'in-lə.

⁸ Jè x'in, mìtsà ya itjokàt'aà-ne ts'ə chjoón; jè chjoón xi it'aà ts'ə xítə x'in itjokàt'aà-ne.

⁹ Jè xítə x'in, mìtsà kjoə ts'ə chjoón kisindaà-ne; tanga jè chjoón, kjoə ts'ə x'in kisindaà-ne.

¹⁰ Koií kjoə-lə jè chjoón tjínè-lə nga kijjtsa sko, seña-né nga beèxkón x'in-lə, mé-ne nga tikoə skoe-ne jñà akjale.

¹¹ Tanga koni s'ín tjindaà-lə Nà'èn-ná, tsà tsjìn chjoón, mìkiì títtsa x'in; ko tsà tsjìn x'in, mìkiì títtsa chjoón.

¹² Koni s'ín komà nga jè chjoón, it'aà ts'ə x'in kisindaà-ne; tikoqá jè x'in, it'aà ts'ə chjoón ts'iin. Tanga it'aà ts'ə Nainá nchrobá yije-ne.

¹³ Jñò, ndaà tìkítsjeèn: ¿A ndaà tjín tsà mìkiì títtsa sko jñà íchjín k'ę nga chjat'aà-lə Nainá?

¹⁴ Tjjé-ne isò'nde, bénøjmíya-ná nga kjoasobà-né k'ę nga jè xítə x'in síndojoò tsjə sko.

¹⁵ Tanga ndaà tsejèn k'ę nga jingoò chjoón xi ndojò kjoàns tsjə sko. Kjoajeya ts'e-né. Koií xá kits'iì-lə tsjə-lə nga ndojò kjoàns, mé-ne nga kijjtsa-ne sko koni tsà payo.

¹⁶ Tsà tjín xítə xi mìkiì tjingoò ikon koni bixón-jen, k'oqá s'ín kàtasijùn-lə, ngajen ko naxandá-lə Cristo, ngùi k'oqá s'ín 'nè-jen, tsjìn xi kj'ejí s'ín.

Kjoə xi mìkiì ndaà tjín k'ę nga bichiaá koni s'ín tsakóya Cristo

¹⁷ Nga tìkjìi isà-nò, mìkiì ndaà sìkítsajna-nò, koií kjoə-lə nga mìkiì ndaà titsa-ne k'ę nga maxkóya; ch'o titsa-nè.

¹⁸ Jè kjoə xi títtsa itjón it'aà tsajòn, k'oqá s'ín ki'nchrè, jñò xi naxandá-lə Cristo 'mì-nò, k'ę nga maxkóya, jò xó ya maà. Mejèn tsà mokjeiñ-na tsà koií naxchrjein-lə tsà k'oqá s'ín titsa-nè.

19 Ta xó k'oqá-la komat'in-nò nga s'ee xítä xinguiqo xi sijjöya-nò, mé-ne nga jcha-lä yá-ne xi tjín-lä okixi.

20 K'è nga maxkóya nga bichioò, koni s'ín tsakóya Cristo, mìtsà kixí kjoä nga jè nikitsjeen-yaà koni s'in komat'in Na'èn-ná k'è nga k'en.

21 K'è nga bichioò, tjín i'nga xítä xi itjòn kjèn tsojmì xi bijchóqo; mìkiì koñña-lä xíkjín nga tsjá itsé-lä; skanda tjín xi mach'i. Tanga jñà xítä xi i'nga, imaqá ijò-la naga mìkiì tsjá itsé-lä.

22 Jñò, ¿a tsjín-nò ni'ya ñánda nga bichioò ko nga 'yo? ¿Mé-ne nacahrrekàngui-nò xítä naxandá-lä Cristo koä nìsobà-lä xítä imaqá xi tsjín-la tsojmì xi kine? K'è nga k'oqas'ín 'nè, ¿kó s'ín xán-nò? ¿A ndaà síkítssajna-nò? Majin, mìkiì ndaà síkítssajna-nò.

**K'è nga jè Na'èn-ná tsakjèn-ko xita-lä k'è nga kòjñò
(Mateo 26:26-29; Marcos 14:22-25; Lucas 22:14-20)**

23 Koni s'ín tsakóya-na Na'èn-ná, ti koií-ne xi 'an tsakoöya-nò. Jè nitjen k'è nga Na'èn-ná Jesús kitsobà-nò xítä, kiskoé inchrajín,

24 kitsjaà-lä kjondaà Nainá, ilkoàn kisixkoaya, kitsò: "Chjoé, jè-né xi yijo-na naga titsjaà kjotjò nga kiyá xi kjondaà tsajòn. K'oä tì s'ín t'een nga tixkoaya inchrajín, mé-ne nga síkítssjeen-nò it'aà ts'an."

25 K'oqá tjs'ín kis'iìn k'è nga jye tsakjèn, kiskoé chitsín, kitsò: "Vino xi tjíya chitsín jè, jè jní-na xi síkixiya kjoä xítse xi bindaàjìn-kö-nò. Jñò, k'è nga ijngoo k'a s'igo, k'oqá s'ín t'een mé-ne nga síkítssjeen-nò it'aà ts'an."

26 K'è nga ijngoo ijngoo k'a kichioò inchrajín jè, koä s'igo vino chitsín jè, it'aà ts'ee kjoabiyaà-lä Na'èn-ná kinokyoaya, skanda k'è nga kjoí ijngoo k'a Cristo.

Mikiì ma taxkí bichikoáqá Na'èn-ná

27 Nitá yá xítä-ne xi kokjen inchrajín jè, o xi skoíya chitsín ts'e Na'èn-ná, tsà mìkiì skoëxkón k'è nga kokjen, jé titótsji it'aà ts'e Na'èn-ná nga titohchrjengui yijo-lä kó jní-lä.

28 Koií kjoä-lä, itjòn ndaà tìkítssjeen ijílin iníma-nò kós'ín titsajnakoo Nainá ko xítä xinguio. Iskan tìchíoò inchrajín koä t'yoa chitsín ts'e Na'èn-ná.

29 Tsà yá xítä xi kokjen inchrajín koä skoí vino xi tjíya chitsín, tsà mìkiì sìkítssjeen nga jè yijo-lä Na'èn-ná, xítä jè, kjo'íin tibiné-lä yijo-lä.

30 K'oqá ma-ne kjìn xítä xinguio xi ch'in bítaà-lä koä tjín xi indaàkjoä titsajna, skanda jye kjö kjìn biyaa.

31 Tsà ndaà síkítssjeen kós'ín titsajnakoo Nainá ko xítä xinguiaá, Na'èn-ná mìkiì kjo'in tsjá-ná.

32 Tanga tsà jè Na'èn-ná tsjá-ná kjo'in, koi-né nga mejèn-lä síkixiya-ná mé-ne mìkiì koköt'aà-ná kjo'in xi mìkiì fehet'aà nitá kjé-ne xi tjoé-lä jñà xítä isò'nde xi mìkiì beèxkón Nainá.

33 K'oqá ma-ne jñò ndí 'ndse k'è nga maxkóya nga bichioò, chíñakjoä-lä xinguio.

34 Tsà tjín i'nga xi 'ñó ijò-la, tìchíoò ni'ya-nò, mé-ne k'è nga koxkóya mì kjo'in tsjá-nò Na'èn-ná. Jñà kjoä xi i'nga xi tjín isà-nò, k'è kijchokon-nò kíndaàjñáa.

1 Ndí 'ndse ko tichjaá, 'an mejèn-na kàtasiyiìn-nò jñà koja chjine xi tsjá Injima Tsjeè-là Nainá.

2 Jñò, ndaà tíjiìn-nò ke nga tíkj'eè mokjeiín-nò 'én-là Nainá, yaá tsanguit'aà-là xkósòn xi mìkiù ma chja nga xin ndiyá kulko-nò nga mitsà kixi koja nga Nainá.

3 K'oáá xan-nò, nijá xíta xi koma kitso-là Jesús: "¡Ch'o kàtamat'in!", tsà ít'aà ts'e Injima Tsjeè-là Nainá tichja. Tikoáá tsà mitsà nga'ñó ts'e Injima Tsjeè-là Nainá tichja, mìkiù koma kitso-là: "¡Jí-ne Jesúxi otixomai!"

4 Ya íjíìn naxandá-là Nainá, kjin skaya koja chjine tjín koja ts'e xá xi síkitasòn xíta, tangga jè xí tsjá koja chjine, tijè-ne Injima Tsjeè-là Nainá.

5 Jñà xíta, kjin skaya xá tjín-là nga sílxá-là Ná'èn-ná, tangga tijè-ne Ná'èn-ná xi maxá-là.

6 Kjin skaya nga'ñó tjín kós'ín maxá, tangga tijè-ne nga'ñó-là Nainá xi síxájíìn-là ngats'iì xíta.

7 Nga jingoò ijngòò xíta, tjoé-là jingoò koja chjine xi okó nga yaá tínajíìn injima-là Injima Tsjeè-là Nainá mé-ne nga ngats'iì xíta naxandá-là Nainá kochjeén-là kjondaà xi tjoé-là.

8 Xí ít'aà ts'e Injima Tsjeè-là Nainá tjín xíta xi 'biì-là 'én xi tjín-là kojhítsjeèn; koja tjín i'nga xi 'biì-là 'én xi tjín-là koja chjine, nga tijè-ne Injima Tsjeè-là Nainá tsjá.

9 Tjín xi tjoé-là koja chjine nga ndaà mokjeiín-là nga tijè-ne Injima Tsjeè-là Nainá tsjá-là, tikoáá tjín xi tjoé-là koja chjine nga síndaà-ne xíta xi xk'én, nga tijè-ne Injima Tsjeè-là Nainá tsjá-là.

10 Tjín xi tjoé-là koja chjine nga ma-là s'ín kojoxkón xi ndaà tjín, ko xi ma-là chja ngajo-là Nainá, ko xi machiya-là mé injima xi tísíxájíìn injima-là xíta xi chja. Ko tjín xi tjoé-là nga ma-là chja 'én xi kojeí tsò xi mì yá xíta fiya-là, tikoáá tjín xi ma-là síkatoya 'én xi kojeí tsò xi mì yá xíta fiya-là.

11 Tijè ta jingoó-ne Injima Tsjeè-là Nainá xi síxá ít'aà ts'e ngats'iì koja koi nga síka'bí-là nga jingoò ijngòò xíta koja chjine xi jè mejèn-là nga tsjá-là.

12 Yijo tsaján, kjin jchán skaya tjín-là; tangga koni s'ín tíkjòò, ta jingoò ma-ne yijo. Naxandá-là Cristo, k'oáá tís'ín tjín, ta jingoò ma-ne.

13 Jñà xi xíta judío ko xi mitsà xíta judío, xi xíta chj'nda títsajna ko xíta xi títsajnjandeíj ta jingoò ma-ne. Ngats'iaá jñá, tà ngásòn komaá bautizar ít'aà ts'e xi tijè-ne Injima Tsjeè-là Nainá nga jingoò naxandá-là Nainá komaá koni tsà jingoò yijo. Nga jingoò ijngooá, Nainá kitsjaà-ná xi tijè-ne Injima Tsjeè-là.

14 Jè yijo-ná, mitsà tà jingoò skaya tjín-ne; kjin jchán skaya tíkjòòya.

15 Tsà jè ndsokoáá kitso: "An, mitsà tsja xíta ma, mitsà yá chjà-na jè yijo." Mitsà koi koja-là nga okitsò nga mì yá chjá-ne yijo.

16 Tsà jñà líká kitso: "An, mitsà xkòn xíta ma, mitsà yá chjà-na jè yijo." Mitsà koi koja-là nga okitsò nga mì yá chjá-ne yijo.

17 Tsà kóhökji yijo-ná, tsà nguì xkooán koma, ¿kós'ín kíná'ya-ná? Tsà jè yijo-ná, tsà nguì líká koma, ¿kós'ín kijné-ná?

18 Tangga Nainá nga jingoò ijngòò skaya yijo-ná, yaá kisikítsajna índe-là yijo-ná ñánda nga jè kjòmejèn-là.

19 Yijo-ná tsà tà jingoò skoya koma, mì-là tsà yijo xi nguì tíjngòò.

20 Kixíí koja nás'ín kjin skaya tíkjòòya yijo-ná, tangga tajjngòò ma-ne.

21 Jñà xkooán mìkiù koma kitso-là jñà ndsaá: "Mìkiù mochjeén-na." Jè skoaá tikoáá mìkiù koma kitso-là jñà ndsokoáá: "Mìkiù mochjeén-na."

22 T̄anga jt'aà ts'ë yijo-ná, tjín-né xi 'mì-lá nga chiba nga'ñó tjín-lä t̄anga ìsaá ndaà mochjeén.

23 It'aà ts'ë yijo-ná xi 'mì-lá nga mìkìù ndaà tsejèn, jñà-né xi nìkakjá nikje mé-ne nga ìsa ndaà kòtsejèn-ne. Bíjtsa'ma-né jè yijo-ná, jñà xi mìkìù tji'nde-lä nga jcha-lä.

24 Mìkìù mochjeén nga sjitsa'ma yijo-ná xi tsejèn. Nainá jye k'oqas'ín tsibíndaà nga ìsa ndaà jchaxkón jè xi 'mì-lá nga ìsa chiba chjí-la,

25 mè-ne nga mì kojöya-ne. Ta saá nga jngooò ijngooò skaya kàtasíkinda xíkjín.

26 Tsà tjín jngooò skaya yijo-ná ñánda ijò ma, ok'in yije-lä xíkjín kóhökji nga ma ijò. Koà tsà tjín ñánda ndaà tìyaxkón, ndaá s'e yije-lä kóhökji yijo.

27 Jñò, k'oqas'ì ngaya-lä koni yijo-lä Cristo. Katjín, katjín xá xi kitjoé-nò ya ijiùn naxandá-lä Nainá.

28 Nainá k'oqá s'ín kiskoösòn-lä mé xá xi s'iin xítä: jñà titásjna ítjòn xítä xi bixáya-lä Nainá; xi ma-ne jò, xítä xi chjá ngajo-lä Nainá; xi ma-ne jàn, xítä xi okóya 'én-lä Nainá. Tikoa tjín xi ma-lä s'ín kjoxkón xi ndaà tjín. Ko tjín xi ma-lä síndaà-ne xítä xi xk'én; tjín xi ma-lä síchját'aà; tjín xi otíxoma mé kjoq xi koma; ko tjín xi chjá 'én xi kj'eij tsò xi mì yá xítä flya-lä.

29 Mitsà ngats'ìì nga ma bixáya-lä Nainá. Mitsà ngats'ìì nga Nainá chjá ngajo-lä. Mitsà ngats'ìì nga ma-lä okóya 'én-lä Nainá. Mitsà ngats'ìì nga ma-lä s'ín kjoxkón xi ndaà tjín.

30 Ko mitsà ngats'ìì nga ma-lä síndaà-ne xítä xk'én. Mitsà ngats'ìì nga ma-lä chjá 'én xi kj'eij tsò xi mì yá xítä flya-lä. Mitsà ngats'ìì ma-lä síkatoya 'én xi kj'eij tsò xi mì yá xítä flya-lä.

31 T̄anga jñò, mochjeén-né nga t̄inchátsjioò jñà kjoachjíne xi ìsa ndaà tjín.

T̄anga i'ndei 'gán kokoo-nò jngooò ndiyá xi ìsa ndaà tjín kó s'ín sijchá yijo-nò.

13

It'aà ts'ë kjoatjòcha

1 An, tsà ma-na chjá jñà 'én xi kj'eij tsò xi chjá xítä nas'ín jñà 'én xi chjá àkiale, tanga tsà tsjín-na kjoatjòcha, nímé chjí-la; k'oqá ngaya-na koni jngoo kichá xi 'ñó one, o koni jñà kichá tsjín xi ch'o one k'e nga kaàkjoò.

2 Tsà tsjín-na kjoatjòcha, nímé chjí-na nas'ín ma-na chjá ngajo-lä Nainá, nas'ín machiya yije-na kjoa xi tjí'ma-lä Nainá; nas'ín ma yije-na kjoa chjíne, nas'ín ndaà mokjeiín yije-na jt'aà ts'ë Nainá, skanda ma-na síkjaníyá-lä nindoò.

3 Tsà sika'biá yije tsojmì xi tjín-na nga kókjén xítä imä, koà tsjaà kjoatjòcha yijo-ná nga kítí xi kjondaà ts'ë xítä xi kj'eij, t̄anga tsà tsjín-na kjoatjòcha, nímé sikjne.

4 Jè xítä xi tjín-lä kjoatjòcha, tjín-lä kjoatsetakòn nítä mé kjoa-ne; tjín-lä kjondaà; mìkìù maxítakòn; mitsà 'én 'nga chjá; ko mitsà tji'ne ndaà síkjína-ne yijo-lä;

5 mitsà taxkì s'ín; mitsà tà kjondaà ts'ë ótsji; mìkìù taxkì majti-lä; nímé kjoa bingui takòn;

6 mitsà matsja-la jt'aà ts'ë kjoa xi ch'o tjín, ts'ëé kjoa kixj xi matsja-la.

7 Jè xi tjín-lä kjoatjòcha, síkjeiín yije-lä nítä mé kjoa-ne, mokjeiín yije-lä, koña yije-lä, chíkjoako yije-lä ngats'ìì kjoa.

8 Jè kjoatjòcha mìkìù kjoehet'aà. T̄anga kijchò nachrjein nga mì tì yá xi kichjá ngajo-lä Nainá, nga mì tì yá xi kichjá-ne 'én xi kj'eij tsò xi mì yá xítä flya-lä ko nga mì tì yá xi tjoé-lä kjohtsjeén xi tji'ma-lä Nainá.

9 Nga kj'eè tsà nguì ndaà tijìùn yije-ná kjohítsjeèn xi tjí'ma-là Nainá, ko kj'eè tsà nguì ndaà nokjoà ngajo-là Nainá.

10 Tanga k'è nga kijchò nachrjein nga kjoíí xi njímé chijat'aà-là, yaá kjoéhet'aà jñà kjoà xi ta chiba machiya-ná.

11 K'è nga sa chíta, k'oqá s'ín kichjà koni chja ixti, k'oqas'ín kisikítsjeèn koni s'ín sikitsjeèn ixti, k'oqas'ín kiskoosòn-là koni ixti. Tanga k'è nga jye kójchinga, kisikíjna-ná kjoà ts'e ixti.

12 I'ndeji, ta k'oqá s'ín 'yaá Nainá koni tsà chitsín jmà chítsejèn-yaá nga mìkiù ndaà tsejèn-ná. Tanga kijchò nachrjein k'è nga ndaà kótsejèn-ná nga chí'aán Nainá. I'ndeji ta chibaá machiya-na, tanga kijchò nachrjein nga ndaà kochiya-na koni s'ín beèxkon-na Nainá.

13 Ján kjoà tjín xi mìkiù kjoéhet'aà, jngoo kjoà nga mokjeíñ-ná it'aà ts'e Nainá, ijngoo nga chiñà-là xi tjoé-ná, ijngoo nga s'e-ná kjoatjòcha. Jñà ingajàn kjoà koi, jè kjoatjòcha xi lsà 'ñó chjí-là.

14

Jè xi ma-là chja 'én xi kj'ejí tsò

1 Jè kjoatjòcha tanguitjìngui-là; tikoà mochjeén-né nga tjinchátsjioò jñà kjoachjine xi tsjá Iníma Tsjee-là Nainá. Ko jè xi lsà 'ñó mochjeén nga kinókjoa ngajo-là Nainá.

2 Jngoo xítà xi kj'ejí tsò 'én xi chja, mìtsà taxkjí xítà tichjà-là; Nainá tichjat'aà-là. Nga mì yá xítà fiya-là kó tsò 'én xi tichjà. Jñà 'én xi chja, ts'ée Iníma Tsjee-là Nainá nga tichjà'ma-né.

3 Tanga jè xítà xi chja ngajo-là Nainá, jñà xítà naxàndá-là Nainá chjajìùn-là, mé-ne nga lsà ndaà koma-là, lsà ndaà ko'ñójìùn-ne kjohítsjeèn-là koà lsà ndaà sijie takòn-ne xítà naxàndá-là Nainá.

4 Jè xítà xi chja 'én xi kj'ejí tsò xi mì yá xítà fiya-là, tì yijo-lá tsjá nga'ñó-là. Tanga jè xi chja ngajo-là Nainá, jñà xítà naxàndá-là Cristo tsjá-là nga'ñó.

5 An, k'oqá s'ín mejèn-na tsà ngats'iòò koma-nò kinókjoaa 'én xi kj'ejí tsò xi mì yá xítà fiya-là. Tanga lsàa-là ndaà tjín tsà koma-nò kinókjoa ngajo-là Nainá. Jè xi Nainá chja ngajo-là lsàa 'ñó chjí-là mì k'oq-ne koni jè xi chja 'én xi kj'ejí tsò. Ta jngoo-la tsà tjín xítà xi koma-là sìlkatoya 'én xi kj'ejí tsò mé-ne lsà ndaà s'e-là nga'ñó xítà naxàndá-là Cristo.

6 Ndí 'ndse ko tichjaá k'oqá ngaya-là tsà 'an mejèn-na kjíkon-nò, tsà kj'ejí tsò 'én xi kichjàko-nò xi mìkiù na'yà-là, kós'ín kochjeén-nò. Ta jé-la tsà 'én-là Nainá sikichiyà-nò, tsà kènøjímí chiba-nò kjohítsjeèn xi ndaà tsò, tsà kichjàjìùn-nò 'én kixi, ko kokoòya-nò 'én xi ndaà tsò.

7 Jñà chrjo-là música ko ní'ñó xi tihone tsà ngásòn kjone, ¿kós'ín jchà-là ná-láxi tihone nga tà ngásòn tsò?

8 Tsà jè chrjo trompeta-là xítà kjojchán, tsà mìkiù ndaà skindàya, ¿yá xítà xi kítsajnandaà nga kjoíí kjojchán?

9 Jñò, k'oqá tís'ín mat'ioón tsà mìtsà 'én tsajòn kinókjoaa nga kjiya-là xítà, ¿kó s'ín kiná'yà-là mé 'én xi titsanokjoà? Tà jjíùn isén-la titsanokjoà.

10 Kjìn jchán skoya 'én tjín nga tijtsa isò'nde, tanga ngats'iò 'én tjín-là kjohítsjeèn kó tsöya-ne nga jngoo ijngoo skoya.

11 An, tsà mìkiù fiya-na kó tsò 'én xi tichjà jngoo xítà, xítà xìn nanguíí koma-na. Ko jè xítà xi tichjà, k'oqá tì koma-là it'aà ts'án koni xìn nanguíí j'nde-na.

12 Jñò, nga mejèn-nò jñà kjoachjine xi tsjá Inimá Tsjeè-lä Nainá, mochjeén-né nga lsá ndaà tjinchátsjioò jñà kjoachjine xi komá ndaà sichját'aà-lä naxandá-lä Cristo mé-ne nga lsá tse nga'ñò s'e-lä.

13 K'oqá ma-ne jè xítä xi kj'eí tsò 'én xi chjá xi mì yá xítä fiya-lä, katasjét'aà-lä Nainá nga kâtatsjá-lä kjoachjine mé-ne komá sijklatoya-ne 'én xi chjá.

14 'An, k'ë nga chját'aà-lä Nainá nga kj'eí tsò 'én xi tichjá xi mìkù fiya-na, tà jè tichjá Inimá Tsjeè-lä Nainá xi tijnajiin inimá-nä. Tanga jè kjohitsjeèn-nä, nímé kjondaà sàkó-lä nga mìkù fiya-na kó s'in tichjá.

15 'An, ¿mé xi s'iaàn? Mochjeén-né nga kichját'aà-lä Nainá 'én xi bïjiün inimá-nä Inimá Tsjeè-lä Nainá. Tikoqá mochjeén-né nga kichjákoqa Nainá 'én xi ndaà fiya-na. K'ë nga seè, tikoqá mochjeén-né nga seè sò xi bïjiün inimá-nä Inimá Tsjeè-lä Nainá. Tanga tikoqá mochjeén nga seè sò xi ndaà fiya-na.

16 K'ë nga jeya nìkíjni Nainá, tsà tà jñà 'én nokjo xi bïjiün inimá-lè Inimá Tsjeè-lä Nainá, tsà kjí'nchré-lä 'én-lè jñà xítä xi mìkù fiya-lä, mìkù komá kitso: "K'oqá s'in kàtamá", nga mìkù fiya-lä kó tsò 'én xi nokjoi.

17 Okixi-né, kjondaà xi tì'bìl-lä Nainá, ndaà tjín, tanga jñà xítä xi i'nga, nì mé nga'ñò tísakó-lä nga mìkù fiya-la.

18 'An, tsjaà-lä kjondaà Nainá nga lsá ndaà ma-na chjá 'én xi mì yá xítä fiya-lä mì k'oq-a-ne koni jñò.

19 Tanga k'ë nga ya tijnajiin-lä xítä naxandá-lä Cristo, lsá ndaà tjín tsà tà 'ón 'én kichjá xi tjín-lä kjohitsjeén nga kokooya-lä xítä, mì k'oq-a-ne tsà te jmií 'én kichjá xi kj'eí tsò xi mìkù 'nchréya-lä xítä.

20 Ndí 'ndsè ko tichjaá, kì k'oqá s'in nìkítsjeèn koni ixti. Tanga ts'e kjoqá xi ch'o tjín, k'oqá s'in t'een koni ixti xi kj'eè ndaà machiya-lä. Tanga it'aà ts'e kjohitsjeèn-nò, k'oqá s'in t'een koni xítä xi jye ndaà machiya-lä.

21 Xojon-lä Nainá k'oqá s'in tichjá nga tsò: "Nga kichjá-lä naxandá-nä, xítä xìn nanguí sikkéen xi kj'eí 'én chjá nga komá kichjá-lä. Tanga nás'in k'oqá s'in s'iaàn mìkù kjí'nchréñijon-na, tsò Ná'en-ná."

22 K'ë nga nokjoá 'én xi kj'eí tsò xi mì yá xítä fiya-la, kjoxkón okó-lä Nainá jñà xítä xi mìkù mokjeiín-lä, mitsà ts'e xítä xi mokjeiín-lä. Tanga k'ë nga nokjoá ngajo-lá Nainá, ts'e xítä xi mokjeiín-lä, mitsà ts'e xítä xi mìkù mokjeiín-lä.

23 Jñà xítä naxandá-lä Cristo k'ë nga maxkóya, tsà ngats'iì nga kj'eí 'én kichjá xi mì yá xítä fiya-la, tsà kjoahas'en jngoo xítä xi taxkí xítä xi mìkù mokjeiín-lä 'én-lä Nainá, kitso-né: "Jñá xítä koi, xítä ská-né."

24 Tanga tsà ngats'ioò nga 'én-lä Nainá titsanokjoáya ngajo-lá, tsà kjoahas'en jngoo xi taxkí xítä xi mìkù mokjeiín-lä 'én-lä Nainá, k'ë nga kjí'nchré-nò, kókjeiín-lä ko kochiyá-lä nga xítä jé-né.

25 Jè kjoqá xi tijnama ijiün inimá-lä, jchaá-lä; ko jè xítä, kosijna-xkó'nchi-lä Nainá nga skoexkón; kókjeiín-lä nga kixi kjoqá nga ya tijnajiin-nò Nainá.

Okixi xi kitsjaà Pablo kó s'in xítä k'ë nga maxkóya nga jeya sikkýna Nainá

26 Jñò ndí 'ndsè ko tichjaá, ¿kó s'in fiya-nò jñà 'én koi? Tsòyaá-ne, k'ë nga maxkóya nga jeya nìkíjni Nainá, tjín i'nga xítä xinguio xo seè-lä Nainá; tjín i'nga xi ma-lä okóya 'én-lä Nainá; tjín xi ma-lä bénjomí 'én xi jye tsakó-lä Nainá; tjín xi chjá 'én xi kj'eí tsò xi mì yá xítä fiya-lä; tikoqá tjín xi ma-lä

síkatoya 'én xi k'ejí tsò. Ngats'iì xá koi, k'oqá s'ín kàtabitasòn mé-ne nga lsá ndaa s'e-lá nga nñó inijmá-lá jñà xítá naxandá-lá Nainá.

²⁷ Tsà tjín xítá xi ma-lá chjá 'én xi k'ejí tsò xi mì yá xítá fiya-lá, tà jò ko tsà jàn kichjá; tænga ta lingoò lingoò kichjá; kó jingoò xi sìlkatoya 'én koi.

²⁸ Tsà tsjìn xítá xi ma-lá síkatoya, tà jyò kàtitsajna nga nguixkón naxandá-lá Cristo, tikoá-ne tà ijiùn inijmá-lá kàtichjákó Nainá.

²⁹ K'oqá tís'ín tjín ts'e xítá xi chjá ngajo-lá Nainá, tà jò-ne ko tsà jàn xi kichjá. Jñà xítá xi i'nga, tà kji'nchré-né; ta siungásón-kjòò-né a ndaa tjín, o xi majin-né.

³⁰ Jñà xítá xi títsajna, tsà kitjokájiùn jingoò xítá xi Nainá sìlkichiya-lá 'én xi mejèn-lá nga kichjá, jè xítá xi tichjaya tikoá-ne ta jyò kàtjina, kàtatsjá'nde-lá nga jè kàtichjá.

³¹ K'oqá ma-ne, ngats'ioò xi ma-nò nokjoà ngajo-lá Nainá komaá kínókjoáa nga lingoò lingoò-nò mé-ne nga lsá ndaa koma-nò kó lsá ndaa kotsja-nò ngats'ioò.

³² Jñà xítá xi ma-lá chjá ngajo-lá Nainá, mochjeén-né nga tijñà skósòn-lá kó'sín kichjá.

³³⁻³⁴ Nga Nainá, jè xi mejèn-lá nga s'e kjoq'a'nhchán, majin-lá nga kjoqasii s'e. Jñà ichjín, jyò kàtitsajna, koni ma ngats'iì naxandá-lá Cristo ñánda maxkóya xítá-lá; mìkù tji'nde nga kichjá; ndaa kàta'nchréñijon koni s'ín tichjá kjotíxoma.

³⁵ Tsà mé kjoq xi mejèn-lá nga skoe, yaá ni'ya-lá kàtakjònanguí-lá x'in-lá. Mìkù ndaa tjín tsà jingoò chjoón kichjajíùn ñánda maxkóya xítá naxandá-lá Nainá.

³⁶ ¿A k'oqá s'ín nìkítsjeèn nga ta jt'aà tsajòn kisindaà 'én-lá Nainá? ¿A k'oqá ma-nò tsà ta jñò-nó xi kitjoé-nò?

³⁷ Tsà tjín i'nga xítá xinguiò xi k'oqas'ín sìkítsjeèn nga ma-lá chjá ngajo-lá Nainá, o xi ndaa machiya-lá kjohítsjeèn-lá Inijmá Tsjee-lá Nainá, k'oqas'ín kàtakixjya-lá nga jñà 'én xi tikkìù-nò, kjotíxoma ts'eé Na'èn-ná.

³⁸ Tsà tjín xítá xi mìkù sasén-lá koni s'ín okoðya-nò, tikoá Nainá mìkù sasén takòn xítá jè.

³⁹ Ndí 'ndse kó tichjaá, k'oqá s'ín 'ñó tjinchátsjioò nga tjinókjoá ngajo-lá Nainá; tænga kì bìtsajna ikòn-lá jñà xi ma-lá chjá 'én xi k'ejí tsò xi mì yá xítá fiya-lá.

⁴⁰ Tænga ngats'iì kjoq koi, ngui ndaa t'een, kixi tanguíkoo.

15

K'e ngajaáya-lá Cristo

¹ I'ndej ndí 'ndse kó tichjaá, 'an mejèn-na nga sìkítsjeèn-nò jè 'én ndaa-lá Nainá xi kjoq ts'e Cristo xi 'an kichjàyajiùn-nò xi kichjoétjò kó nga kixi titsajnakoo.

² Jè 'én ndaa-lá Nainá xi kjoq ts'e Cristo xi koma kochrjejíùn-nò kjo'in tsà kixi titksajnakoo skanda i'ndej koni s'ín nga kichjàyajiùn-nò nga tjsa ítjòn; tsà majin, nìmé chjí-lá nga kòkjeíùn-nò.

³ Jè kjoq xi lsá 'ñó tjín, jè-né nga kq'sín tsakoðya-nò koni tjín xi 'an kitjoé-na, nga jè Cristo k'en ngajo-ná xi kjoq ts'e jé-ná nga k'oqá s'ín tichjá Xojon-lá Nainá;

⁴ nga kisihijiùn, koq nga ijchò jàn nàchrjein jaáya-lá, koni s'ín tichjá Xojon-lá Nainá.

⁵ K'e nga jaáya-lá, tsakó-lá yijo-lá jè Cefas [tijè-ne Pedro], ikjoàn tsakó-lá yijo-lá jñà xítá-lá xi i'nga, ya tejò ma-ne kó Pedro.

6 Xi komà iskan, tsato 'òn sìndø ma-ne xítä 'ndsè xi títsajnjatín nga tsakó-la yijo-la. Jñà xítä koi, tjín i'nga xi jye k'en, tånga kjìn ma xi tákó títsajnakon skanda i'ndeí.

7 Ikjoän tsakó-la yijo-la jè Jacobo. Xi komà iskan tsakó yije-la yijo-la jñà xítä-la xi tsibixáya-la.

8 Xi jyehet'aà-ne, ikjoän 'qán tsakó-na yijo-la. 'An, k'oqá s'ín ngaya-la koni tsà jngòò ki'ndí xi mì jé náchrjein kits'iìn koni s'ín chíya náchrjein-la.

9 'An-ná xi lsä 'ñó nanguí tijna-la kóhotjín jñà xítä xi tsibixáya-la Jesú. Skanda mikiù ok'in-na nga k'oqas'ín k'oín-na; nga 'qán kíltjingui kondra-la jñà xita naxandá-la Cristo.

10 Tanga jè kjondaà-la Nainá ndaà tsasikø-na; k'oqá komà-ne nga 'an tsibixáya-na. Jè kjondaà-la, mìtsà tà kjotjò kitsjaà-na. Tanga 'an, lsä 'ñó kisixá mì k'oq-ne koni ngats'iì xítä-la xi i'nga. Kixí kjoa, mìtsà nga'ñó ts'an, kjondaà ts'eé Nainá.

11 Tsà 'an-ná, ko tsà jñà xítä-la xi i'nga xi ndaà sítá, tånga jè xi chjí-la nga k'oq s'ín nokjoàya-jen, koa jñò, k'oqá s'ín mokjeiín-nò.

K'è nga kjoqáya-la jñà xítä xi jye k'en

12 K'oqá s'ín tñokjoáya nga jè Cristo jaáyajíin-la xítä xi jye k'en, tånga, ?mé-ne tjín i'nga-ne xítä xinguígo xi tsò: "Jñà xítä xi jye k'en mì tì kíi kjoqáya-la."?

13 Tsà mikiù kjoqáya-la xítä xi jye k'en, tikoqá jè Cristo, mì-la tsà kixí kjoa nga jaáya-la.

14 Tsà mikiù jaáya-la Cristo, jñà 'én xi nokjoàya-jen nímé-la chjí-la, tikoqá nímé-la chjí-la koni s'ín mokjeiín-nò.

15 Tikoqá ngajen, xítä ndisoó kítjokàngui-jen jt'aà ts'e Nainá, nga k'oqá s'ín nokjoàya-jen 'én-la Nainá nga bixón-jen: "Jè Nainá kisikjaáya-la Cristo." Nga tsà jñà mik'en mikiù kjoqáya-la, mì-la tsà kixí kjoa nga kisikjaáya-la Cristo.

16 Tsà jñà xítä xi jye k'en mikiù kjoqáya-la, tikoqá jè Cristo mì-la tsà kixí kjoa nga jaáya-la.

17 Jè Cristo, tsà mikiù jaáya-la, nímé-la chjí-la koni s'ín mokjeiín-nò jt'aà ts'e, tákó yaá-la títsajnjñoò jé-nò.

18 Tikoqá jñà xítä xi jye k'en nga kòkjeiín-la jt'aà ts'e Cristo, jngòò k'aá-la kichijà, tsà mì jaáya-la Cristo.

19 Jè kjoa xi chiñà-lá jt'aà ts'e Cristo, tsà tà jí isò'nde kjoehet'aà, jñá-la xi nguì xita ima 'mì-ná kó ngats'iì xítä xi tjín isò'nde.

20 Tanga nguì kixí kjoa nga jè Cristo jaáyaá-la jt'aà ts'e kjoa biyaà. K'oqá ngaya-la koni tsojmì xi majchá ítjòn, nga jè Cristo jaáya ítjòn-la ngats'iì xítä xi iskan kjoqáya-la [Nga mì tì kíi kiyá-ne].

21 Koni s'ín komà nga jt'aà ts'e jngòò xítä kjòts'ià nga biyaà xítä, k'oqá tjs'ín komà nga jt'aà ts'e jngòò xítä j'ìì nga kjoqáya-la xítä xi jye k'en.

22 Koni s'ín ma nga biyaà ngats'iì xítä xi jt'aà ts'e tje-la Adán kits'iìn, k'oqá tjs'ín ma nga kjoqáyaá-la ngats'iì xítä xi jt'aà ts'e Cristo ts'iìn xítse-ne.

23 Tanga jngòò ljngòò 'ncha ndiyá-né nga kjoqáya-la koni s'ín oko-la. Jè Cristo, tijna ítjòn nga jaáya-la; k'è nga kjoíljngòò k'a Cristo, k'eeé kjoqáya-la xi xita ts'e.

24 Cristo, ítjòn siilkjehesòn ngats'iì xi kondra fi-la, ngats'iì xi títsajna ítjòn, xi tjín-la nga'ñó ko xi otíxoma. Ikjoän jè Cristo siängatsja kjoqáya-la Nainá xi Na'èn-ná ma; k'eeé kjoehet'aà isò'nde.

25 Mochjeén-né nga jè Cristo kàtatíxoma skanda k'è nga jye siilkitsajnanguí yije ndsoko jñà xi kondra-la.

26 Ko jè kondra-la xi fehet'aà-ne nga chija, jé kjoq biyaà.

²⁷ Nítá mé xi tjín, Nainá, yaá kisikítsajnanguí yiye ndsoko Cristo. Jé tithotíxoma yiye-lá. Tanga mítssá tsò-ne kjoa nga jé Nainá, yaá tjínanguí ndsoko Cristo. Nga jé sobá Nainá xi kisikítsajnanguí ndsoko nita mé xi tjín.

28 K'e nga jye ya títsajnangui yije ndsoko Cristo nítá mé xi tjín, jé Cristo, nga Ki'ndí-lá Nainá ma, tikoáá nangui siikjína yijo-lá nga nguixkon Nainá nga jé sobá Nainá tsibítsajnangui ndsoko Cristo nítá mé xi tjín, mé-ne nga jé Nainá jingoó k'aá jé kjína ítjón-la nítá mé kjoa-ne.

²⁹Tanga tsà jñà xítq xi jye k'en mì tì kiù kjoáaya-la, jñà xítq xi it'a ts'e mik'en ma-ne bautizar, ¿kó s'ín síkítsjeèn? ¿Mé-ne it'a ts'e mik'en ma-ne bautizar, tsà kixi kjoa nga mì ti kiù kjoáaya-la xita?

³⁰ Ko ngajen, ḡmé kjoaq-ne nga náchrjein nchijón binchaxkón-lajen yijo-najen, tsá mí ti kiú kjoaáya-la xita?

31 Ndí 'ndsé kó tichjaá, k'oaq xan-nó nga ngui kixií kjoa nga nachrjein nchijón tjín-na kjojkón tsá ya kiyá, koni s'in nga ngui kixií kjoa nga matsja-na it'aá tsajón nga ngásón mokjeiin-ná it'aá ts'e Na'en-ná Jesucristo.

32 Tsà tà jñá kjoá ts'e jísó'nde-né nga kiskaàn-koáa xítá koni tsà xa jáñ. Éfeso, ¿mé xi kisikjine? Tsà jñá xítá xi jye k'en mì tì kiù kjoáaya-la, tíkoáa-ne: "Kichiaá, s'ioáa nga nchijón-lè kiyá-ná."

³³ Kì yá xítà xi konàchàn-nò jìt'aà ts'e kjoà koi. Nga tjín jngòò 'én xi tsò: "Jñà xítà xi tsjahijtakoà xi mìkù ndaà s'ín, jñà síkits'ón-jiùn kjoà xi ndaà tjín koni s'ín titsanjichá yijo-ná."

³⁴ Ndaà tìkitsjeèn jt'aà ts'e kjoà koi; kù tà tsjaà jé binchaàtsjioò. Nga tjín i'nga xita xinguioò xi mikù beèxkon Nainá. K'oáá xan-nò mé-ne nga kàtásobà-nò.

Kó kjoà̄n koma mik'en k'e nga kjoaáya-la

³⁵ Tsà koi nächrjein-lä tjín i'nga xítá xi tsò: „¿Kós'ín kóma nga kjoáya-la xítá xi iye k'en? ¿Kó kioán vijo xi kitiokàjiün-ko?”

36 ¡Mé tà tòndo-nò! K'è nga 'bè tje, jñà nojmé nga sihijìn, biyaà-né, mé-ne nga kiso xitse-ne ino, nga lingoò k'a kítsajnakon.

³⁷ K'e nga 'bè tje, mìtsà jñà xi jye jno bìtjee; tà jñà nojmé bìtjee, o xi trigó-né.

38 Tanga jè Nainá, k'oáá kjoàn s'ín koni s'ín mejèn-la; k'oáá kjoàn s'ín nga jingoó lingoó skaya xojmá koni kjoàn tje-la.

³⁹ Jnà yijo, mìtsà ngásòn kjoàn. Yijo-là xita, k'jeíí kjoàn; yijo-là cho, k'jeíí kjoàn; yijo-la tin, k'jeíí kjoàn; yijo-la nise, k'jeíí kjoàn.

⁴⁰ Koni choon i isò'nde nga tjín yijo xi kj'eií sín tsejèn, k'oáq ti choon ngajmiíi nga tjín xi kj'eií sín tsejèn. Mìtsà ta ngásón tsejèn xi tjín ngajmiíi ko xi tjín isò'nde.

⁴¹ Jé ts'o kíj'eijí s'ín tsejèn, jé sá kíj'eijí s'ín tsejèn, jñà ni'ñò kíj'eijí s'ín tsejèn. K'a kíj'eijí, k'a kíj'eijí s'ín tsejèn nga jngoo ìjngoo skoya.

⁴² K'oáa tís'in ma nga kjoááya-la xítá xi jye k'en. Jé yijo xi sihijín, bits'on-né, tanga jé yijo xi kjoááya-la, mi tì kíi kits'ón-ne.

⁴³ Sihijin-né xi nimé chjí-lä; jè xi kjoáaya-lä jeya-né. Xi sihijin, yijo indaà-né; xi kjoáaya-lä tjín-la nga'ñó.

⁴⁴ Jé yijo xi sihijiìn, taxkì yijo-né, ts'e ñisò'nde-né. Yijo xi kjoáya-la, yijo xitse-né, ts'eé Iníma Tsjee-là Nainá. Tjín xi taxkì yijo, tikoá tjín xi tsjá Iníma Tsjee-là Nainá.

45 K'oqá s'ín týchja Xojon-lä Nainá nga tsò: “Jè xítä x'in tjòn xi ki'mì Adán, jngoo xi xítä komà xi tsibijnakon.” Tānga lè Cristo], jngoo iníma xi síktsajnakon xítä, nga jè j'iù ngajo-lä Adán nga jyehet'aà-ne kjoa.

46 Tānga jè xi iníma, mitsà jè j'iù ítjòn; jè j'iù ítjòn xi taxkí yijo ts'e isò'nde, iskaán j'iù xi iníma.

47 Jè xítä x'in xi tjòn, i it'aà nangui ts'e; ni'ndeé kisindaà-ne. Jè xítä x'in xi ma-ne jò, ngajmii ts'e, yaá inchrobà-ne, [nga jè xi Na'èn-ná].

48 Ngats'iì xítä xi i isò'nde ts'e, k'oqá kjoàñ yijo-lä koni kji ts'e Adán nga ni'ndeé kisindaà-ne. Ngats'iì xi ngajmii kítsajna, k'oqá kjoàñ koma yijo-lä koni kji ts'e Cristo xi ngajmii inchrobà-ne.

49 I'ndei, jñá, k'oqá kjoàñ tsejèn yijo-ná koni kji xi ni'nde kisindaà-ne; nga komà iskan, k'oqá kjoàñ kótsajèn yijo-ná koni kji xi ngajmii j'iù-ne.

50 Ndí 'ndse, k'oqá xan-nò jè yijo-ná nga jní tjín-lä mìki ma kjoahas'en-jiùn ñánda tíhotíxoma Nainá. Tikoáá jè yijo-ná xi bi'ndo ya mìki ok'in-lä nga ya kjoahas'en-jiùn ñánda tjín xi mìki bi'ndoya.

51 Kénojmí jngoo-nò kjoa'ma ts'e Nainá: Jñá xi xítä-lä Cristo 'mì-ná, mitsà ngats'iaà nga kiyá, tānga ngats'iì-ná ta jngoo tjò kjoatjìya-ná,

52 k'oqá ngaya-lä koni k'ë nga tsíx'áá koá bichjòa xkoáan, tìk'ëé-ne nga skindáya chrjo trompeta xi fehet'aà-ne. K'ë nga kjone chrjo trompeta, jñá mìk'en kjoáaya-lä, mì tì kìi k'ìndo-ne nítä kjé-ne. Koá jñá kjoatjìya-ná.

53 Jè yijo-ná nga biyaà kó nga bi'ndo, mochjeén-né nga tjoé jngoo-lä yijo xi mì tì kìi kiyá-ne kó mì tì kìi k'ìndo-ne nítä kjé-ne.

54 K'ë nga k'oqás'ín koma nga jè yijo-ná tjoé jngoo-lä yijo xi mì tì kìi kiyá-ne kó mì tì kù k'ìndo-ne nítä kjé-ne, k'ëé kítasòn koni s'ín týchja Xojon-lä Nainá nga tsò: “Jè kjoa xi síkjine jngoo k'áá síchija kjoabiyaà.

55 Jì xi kjoa biyaà 'mì-lè, ¿ñánda-ne nga kinikijni? ¿ñánda tjina na'yá-lè xi ma-la sík'en xítä?”

56 Jè na'yá xi tjín-lä kjoa biyaà, jé kjoa ts'e jé. Ko jè nga'ñó xi tjín-lä jè kjoa ts'e jé, jé kjotíxoma.

57 Ndaà chjí-lä Nainá nga jè tsjá-ná nga'ñó xi it'aà ts'e Jesucristo xi otíxoma-ná nga níkijne-lä kjoa biyaà kó kjoa ts'e jé.

58 Jñò ndí 'ndse xi matsjake-nò, kixi titsajna. Niyá xi sjílkjatjìya-lä kjohítsjeèn-nò. Kjít'aà náchrjein isà 'ñó tixá-lä Na'èn-ná. Nga tíjiùn-nò nga jè xá xi 'nè xi ts'e Na'èn-ná, mitsà tà kjotjò.

16

Ton xi maxkót'aà-lä jñà xítä naxandá-lä Cristo

1 Jè ton xi maxkót'aà-lä xítä naxandá-lä Cristo, k'oqás'ín t'een koni s'ín kixan-lä xítä naxandá-lä Nainá ján nangui Galacia.

2 Jñò, nga jngoo jngoo, nga jün jün náchrjein k'ë nga tahàngo, titjò chiba ton-nò koni s'ín machikon-t'ioòn, mé-ne nga mì k'ë kíxkó-nò k'ë nga 'an xi kíjchoa.

3 K'ë nga kíjchokon-nò ya Corinto, sìkasén ján Jerusalén xítä xi jñò chjaàjñò. Tsjaà-la xojon carta nga kíjiko jè ton xi maxkót'aà-nò.

4 Tsà mochjeén nga tikoá 'an kíjíán, komaá kíjiko-na jñà xítä koi.

K'ë nga kisikítsjeèn Pablo nga kjoí ján Corinto

5 Mején kjíkon-nò k'ë nga jye kjoáhatoaá ján nangui Macedonia, nga k'oqá s'ín tjíndaà-na nga ya kjoáhatoaá mé-ne nga ikjoàñ kíjcho-na Corinto.

⁶ Tsà kōma ya kótijnako chiba nāchrjein-nò, ko tsà koií nāchrjein-là nga ya kótijnako-nò skanda k'è nga kjoheet'aà nāchrjein-là chon 'nchán, mé-ne jñò kōma sichját'aà-ná k'è nga tsà ñānda kjián nga kōma iškan.

⁷ Majin-na nga tà jngooò tjò skotsején-nò; jè xi mején-nà nga kjìn nāchrjein kótijnako-nò, tsà Nainá mején-là nga tsjá'nde-na.

⁸ Jí kótijna nāxandá Éfeso skanda nāchrjein ts'e s'eí Pentecostés, [jè s'eí xi bitjo k'è nga jye bijchó icháte nāchrjein nga bitjo s'eí Paxko].

⁹ Ndaà titjó'nde-na nga tís'iaan xá-là Nainá xi 'ñó ndaà tibitasòn, naś'in 'ñó kjìn ma-ne xítà xi kondrà títajna-na.

¹⁰ Tsà kijchòkon-nò jè Timoteo, chítsején-là nga tsja kàtas'e-là nga kíjnako-nò naga mì yiyo-là kinchaxkón-là, nga tikoà xá-là Nainá tís'in koni 'an.

¹¹ K'oqá ma-ne, kì nachrjenguióò jñò, ta saá tichját'aà-là nga 'nchán kàtjanchrobákon-na; 'an, tikoñaá-là ko xítà 'ndseeé xi i'nga.

¹² 'An 'ñó tsibitsi'bà-là jè 'ndseé Apolos, naga katahijtakó jñà xítà 'ndseeé xi tjínè naga kijikon-nò, tanga majin-là naga fi; k'eé-la kjoí k'è nga ko'a-la.

¹³ Ndaà titsajnakon. 'Ñó kixi titsajnakoo jè 'én xi mokjeiñ-nò. Kì yá xi tsakjoòn-là, kàtas'e-nò nga 'ñó.

¹⁴ Ngats'iì kjoà xi 'nè, kóq kjoatjòcha-nò k'oqá t'een.

¹⁵ Jñò ndí 'ndseeé ko tichjaá, jyeé tíjiñ-nò nga jñà xítà ni'ya-là Estéfanas, jñà kòkjeiñ ítjón-là 'én-là Cristo ya nangui Acaaya. Jñà xítà koi, k'oqá s'in bíne-là yijo-là nga jñà xítà nāxandá-là Cristo sìlchját'aà-là.

¹⁶ Ndí 'ndseé, bitsi'bà-nò nga tìná'yañijon-là xítà xi k'oqás'in síxá koni jñà xítà koi, ko ngats'iì xítà xi mìkiù bijta-là naga sítax-là Nainá.

¹⁷ Matsja-na nga j'íikon-na Estéfanas, Fortunato ko Acaico [nga jñò kinikasén], naga jñà j'íi síkitasòn xi jñò mìkiù komà kinítasòn nga inchrobàchon-ná.

¹⁸ Jñà j'íi sítje ikon-na ko tsajòn. K'oqá ma-ne jchàzkón jñà xítà xi k'oqás'in s'in koni jñà xítà koi.

Pablo sítixat'aà nāxandá-là Cristo

¹⁹ Jñà nāxandá-là Cristo xi títajna nangui Asia sítixat'aà-nò. Jè Aquila ko Priscila ko xítà nāxandá-là Cristo xi bixoña ya ni'ya-là, jí't'aà ts'e Na'èn-ná ndaà sítixat'aà-nò.

²⁰ Ngats'iì xítà 'ndseeé, sítixat'aà-nò. Jñò tìixat'aà nga jngooò ijngooò xítà xinguióò nga ko inimà-nò.

²¹ 'An, xi Pablo 'mì-nà, tisítixat'aà-nò nga ko ndsaa tìkjìì-nò xojon jè.

²² Tsà tjín xítà xi mìkiù matsjakeè Jesucristo xi otíxoma-ná, jè xítà neij kàtjiko. Na'èn, jí níton nchroboí.

²³ Jè kàtijnakó-nò kjondaà-là Jesucristo xi otíxoma-ná.

²⁴ Kjít'aà nāchrjein kàtas'e-nò kjoatjòcha-nà nga jè Cristo Jesús titsajnakooqá. K'oqá s'in kàtama.

Xojon carta-lə San Pablo xi ma-ne jò xi kiskii-lə xita naxandá-lə Cristo xi títsajna Corinto

Kó tsò Pablo nga sítixat'aà jñà xita naxandá-lə Cristo xi títsajna Corinto

¹ 'An, Pablo, tísikasén-nò xojon jè, nga k'oqá s'ín kjòmejèn-lə Nainá nga 'an tsibíxaya-na Cristo Jesús. 'An, ko 'ndse Timoteo titsanikasén-nòjen xojon jè. Titsaníhixot'aà-nòjen jñò xi xita naxandá-lə Nainá 'mì-nò xi titsajnaa ya naxandá Corinto, ko ngats'iì xita tsjeè-lə Cristo xi títsajna kóhókji nanguí Acaya.

² Nainá xi Na'èn-ná, ko jè Jesucristo xi otíxoma-ná kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoq'nhchán ya ijìin iníjma-nò.

Kó tsò Pablo nga tsjá-lə kjondaà Nainá

³ Ndaà kàtayaxkón Nainá xi Na'èn-lə ma Jesucristo xi otíxoma-ná. Jè Nainá xi Na'èn-ná ma, tse kjohimatakón tjín-lə it'aà tsaján. Ko jè, kjit'aà nàchrjein sijé takoán.

⁴ K'e nga mé kjo'in titsajnajñaá, jè Na'èn-ná sijetakón-ná mé-ne jñá, k'oqá tis'ín sijetakoán xinguiáá xi tikoq kjo'in tit'sajnajíin koni s'ín kisijetakón-ná Nainá.

⁵ Koni tjín kjo'in xi tse níkjaán xi kjoq ts'e Cristo, k'oqá tis'ín tse kjojetakón sakó-ná it'aà ts'e Cristo.

⁶ Ngajen, tsà kjo'in titsanikjeiín-jen, kjondaà tsajòn-nò nga s'e-nò kjojetakón, koq kitjokajñò kjo'in. Tsà Nainá sijetakón-najen, jè-né nga tikoá jñò s'e-nò kjojetakón, koq kichikjoa ko-nò kjo'in xi jìn titsanikjeiín-jen.

⁷ Tjín kixií kjoq xi chiñà-lajen it'aà tsajón. Tíjiin-najen, koni s'ín tihokot'aà-nò kjo'in xi titsanikjeiín-jen, k'oq tis'ín okot'aà-nò kjojetakón xi tjín-najen.

⁸ Jñò 'ndse ko tichjaá, mejèn-najen nga kàtasisjíin-nò kjo'in xi kis'e-najen ján nanguí Asia. Tse jchán kjo'in kinikjeiín-jen. Jyeé mì tì kii kichikjoa-kó-najen skanda mì tì kii bixón-najen tsà kítsajnakon isá-jen.

⁹ K'oqá s'ín komà-najen nga jyeé-la tjínè-lə nga kiyá-jen. K'oqá s'ín komàt'in-jen mé-ne nga isá ndaà kjót'aà takón-najen Nainá xi ma-lə sítkaáya-lə mik'en, nga mì tì yijo-najen kjót'aà takón-jen.

¹⁰ Nga jyeé kjomeè k'en-jen, tanga Nainá tsasikó-najen nga kisikatojíin-najen kjo'in koq tákó sìlkatojíin-isá-najen kjo'in. Koq k'oqá s'ín kjit'aà takón-jen nga jè sìlkatojíin isá-najen nítqá mé kjoq-ne.

¹¹ Jñò, mochjeén-né nga sítchját'aà-najen nga kinókjøt'aà-lə Nainá it'aà tsajen mé-ne nga isá kjin komá-ne xítqá xi kichchjat'aà-lə Nainá, tikoqá kjin komá xítqá xi tsjá-lə kjondaà Nainá koni s'ín machikon-t'in-jen.

Mé-ne mikii kii-ne Pablo ján Corinto

¹² Tjín jngoo kjoq nga ndaà níktsajna-jen yijo-najen. K'oqá s'ín beè-lajen takón-jen nga it'aà ts'e Nainá nchrobá-ne nga tsjeè ko kixi tihonguíkó-jen yijo-najen i isò'nde, ko jè tijna itjòn it'aà tsajón. Mítqá kjoachjine-lə xi taxki xítqá nga ko'nè-jen, kjondaà-lə Nainá-né.

13 Mìtsà k'ejí kjoaq̄ nga titsachjìi-nòjen, ta jè-né nga kíxkejñoo kó kjoaq̄s'en-jìùn-nò koni tsò 'én xi tjít'aà xojon jè. K'oqá s'ín majngòò takoàn naga nguì ndaa kjiya-nò

14 koni s'ín jye kjöchya chiba-nò nga tsja kàtama-nò it'aà tsajen kó nga tikoaq̄ tsjaá koma-najen it'aà tsajòn k'è nga kjoijí ijngòò k'a Jesucristo xi otíxoma-ná.

15 'An, jyeé ndaa tijngòò takoàn it'aà ts'e kjoaq̄ koi, k'oqá ma-ne nga k'oqas'ín kiskoösòn-lä nga jò k'a kjíkon-nò mé-ne jñò, jò kjondaà sakò-nò. [Tanga mì k'oqá s'ín tsitasòn.]

16 K'oqá s'ín kisikítsjeèn, k'è nga kiaà nangui Macedonia nga ya jahato ítjòn-nò. Tjín-nè nga kjoaq̄hato ijngòò k'a-nò k'è nga kjinchrobà-na mé-ne jñò koma sichját'aà-ná nga kjián nangui Judea.

17 K'è nga k'oqas'ín kiskoösòn-lä, ja k'oqá s'ín kinikítsjeèn nga 'an, tìiskákø-nò? Majìn, nga mì k'oqá s'ín s'iaàn koni s'ín xi tjaxki xita isò'nde. Mìtsà ítjòn xan-nò: "Koma-né", kó tijk'e-ne ijngòò k'a xan-nò: "Mikiù koma."

18 Tíbeè Nainá; 'én kixií xi kixan-nò, ngajen, mì k'oqá s'ín nokjoà-jen nga bixón-jen: "Jon, koma-né", kó "Mikiù koma."

19 Timoteo, Silvano kó 'an, k'oqá s'ín nokjoàyajiùn-nòjen it'aà ts'e 'én-lä Jesucristo xi ki'ndí-lä Nainá. Tsjín-lä 'én xi tsò jon kó majin. Nainá jngòò k'a síkitasòn it'aà ts'e Cristo nga tsò: "Jon, koma-né."

20 Ngats'ií 'én xi chja Nainá koni s'ín tsjá tso'ba, it'aà ts'e Cristo bitasòn yiye-né. Nga jè Cristo xi tsò "koma-né". Kó it'aà ts'e Cristo, jñá bixón-ná: "K'oqas'ín kàtama", mé-ne jeya kíjna-ne Nainá.

21 Jè Nainá, xi síkixiyandaà-ná nga jè titsajnakoqá Cristo [xi xó jaàjìùn-ne Nainá], tikoaq̄ jñá xó jaàjìùn-ná Nainá.

22 Ko tjiè-ne Nainá xi tsibít'aà chibä-ná koni jngòò sello; kisikínjaiùn iníma-ná jè Iníma Tsjeeè-lä xi tjoé ítjòn-ná nga kixi kjoaq̄ nga tikoaq̄ tjoé yiye-ná kjondaà xi tjíndaà-lä nga tsjá-ná.

23 Tíkotsejèn Nainá, jè tíbeè iníma-ná, mé-ne kj'eè kii fi-na Corinto koni s'ín tjiùn-na; koií kjoaq̄-lä, majin-nä nga 'on koma-lä iníma-nò nga 'én ts'en kichjákø-nò.

24 Ngajen, majin-nòjen nga ngajen, kjoñó kojixoma-nòjen it'aà ts'e 'én xi mokjeiín-nò. Ta saá nichját'aà-nòjen mé-ne nga s'e-nò kjotsja nga kixi titsajnaà koni s'ín mokjeiín-nò.

2

1 K'oqá ma-ne nga k'oqas'ín kiskoösòn-lä nga mì tì kii kíikon-nò. Majìn-na naga ba kítsajnaà.

2 Tanga tsà 'an, ba síktsajna-nò, nga koma iskan, mì tì yá tjín-ne xi siitsjakø-na, nga jñò, jyeé ba titsajnaà.

3 Koií xá jye kiskii jngòò-nò xojon, mé-ne k'è nga kíjchokon ijngòò k'a-nò nga mì ba síkijna-ná nga mochjeén-né nga jñò sítjsakø-ná. Nga k'oqá s'ín tijngòò takoàn, 'an, matsja-na tikoaq̄ jñò, matsjaá-nò.

4 K'è nga k'oqas'ín kiskii-nò, ndaa jchán kokájno-lä iníma-nä, baá kis'e-na skanda ndáxkoàan tsibíteèn. Tanga 'an mìtsà koi xá kiskii-nò nga kàtaba-nò. Jè-né nga jcháa nga 'ñó matsjake-nò.

Kó kitsò 'én xi kíchja Pablo it'aà ts'e xita xi tsohótsji jé

5 Jè xita xi tsohótsji jé, mìtsà ta 'an xi ba kisikíjna-na, mejèn tsà ba kisikítsajna ngats'ií xita naxàndá-lä Cristo. Tà k'oqá xan-nò nga mì koto chibä-lä koni s'ín tìxan-nò.

6 Nga kjìn ma-nò xi tsibìnè-là kjo'in jè xítə jè; jyeé ndaà tjín, ta koma-ne.

7 Indeji, jè xi s'een nga sijchàat'aà-là jé-lə; sijetakòn xítə jè, mé-ne nga mì kjoba kiyájìn-ne.

8 K'oqá ma-ne nga bitsi'bà-nò nga ndaà jchilbàya-nò nga ijngòò k'a titsjacha xítə jè.

9 Tíkoqá koií xá kiskiù-nò jt'aà ts'e kjoqá koi, mejèn-na skot'aà-nò, a kixíí kjoqá nga ma-nò nìkitasòn yije.

10 Jè xítə xi jñò nìjchàat'aà-là jé-lə, tikoqá 'an siijchàat'aà-là. Tsà mochjeén-né nga 'an siijchàat'aà-là xítə jè, 'an jyeé kisijchàat'aà-là xi kjondaà tsajòn ko tibeè Cristo.

11 Mé-ne jè xítə nejí mìkiù koma jè sìlkijne-ná, nga jyeé ndaà 'yaá kjoqamañə-la kós'in síxá.

Kó komà-lə Pablo nga mìkiù kisatükkjoò Tito ján Troas

12 K'e nga ijchoa ján naxàndá Troas, nga kichjàya 'én ndaà-lə Nainá xi kjoqá ts'e Cristo, jt'aà ts'e Na'én-ná kiták'ə'nde-na nga kisixákoqa 'én ndaà-lə Nainá.

13 Tanga mìkiù ndaà kis'e-lə inimà-ná nga mìkiù kiskaajñàa jè 'ndsé Tito. K'oqá komà-ne kisikitsajna jñà xítə xi ya j'nde-lə, ikjoàn kiaà ján nangui Macedonia.

Mé kjoq-ne nga jè Pablo tsjá-lə kjondaà Nainá

14 Ndaà chjí-lə Nainá nga it'aà ts'e Cristo fiko-najen k'e nga okó-lajen jñà xítə isò'nde nga jye kisikijne. It'aà tsajen k'oqá s'in obísòn kjohítsjeèn-lə Nainá xi kós'in ngaya-lə koni jngòò jtə-lə tsojmì xi 'ñò ndaà jne, mé-ne nga skoe-ne jñà xítə nítə ñanda-ne nga titṣajna.

15 It'aà tsajen k'oqá s'in ngaya-lə koni nj'ndi-lə chrjongó-lə Nainá, k'e nga jè Cristo tsját'aà-lə Nainá. K'oqá s'in bijchókajiùn-lə jñà xítə xi bitjokàjiùn kjo'in ko xítə xi chija.

16 It'aà ts'e jñà xítə xi chija, [k'e nga bee-najen nga bëngjmíya-jen 'én-lə Nainá], k'oqá s'in ch'o jne-lə koni jngòò jtə xi sík'en-ná. Tanga jñà xítə xi bitjokàjiùn kjo'in, k'oqá s'in ndaà jne-lə koni jngòò jtə xi sík'nakon-ná. It'aà ts'e xá koi, njngòò xítə chíkjoqá-lə nga sítasòn xi ta kjohítsjeèn ts'e.

17 Ngajen, mìkiù k'oqás'in 'nè-jen koni s'in xítə xi k'ejí xi chjaya 'én-lə Nainá nga ton síkjine. Ngajen, 'én kixíí nokjoà-jen. Nainá tibeè-ne nga jè kisikasén-najen ko nga 'ñó ts'e Cristo-né nga nokjoà-yen, nga jè Cristo titsajnakó-jen.

3

Xá-lə Nainá xi kjoq xitse

1 K'e nga k'oq'mì-nòjèn kjoqá koi, za bìts'ià ijngòò k'a-jen nga ndaà nìkitasòn-jen yijo-najen? Jñò, za k'oqá s'in nìkitasòn nga mìkiù tji'nde-na nga ma sìxá tsà tsjìn-na xojon xi jñò k'oì-ná, o xi k'ejí xítə tsjá-na koni s'in síté xítə xi k'ejí?

2 Majìn, jñò sobà-nò xi xojon-najen ma xi tijìùn ijìùn inimà-najen. Ngats'iì xita bee-né koa bíxkejìùn-né.

3 K'oqá s'in ndaà 'ya-jen nga jñò-nò xi koni xojon-lə Cristo xi jt'aà tsajen kitjei. Jngòò xojon carta xi mitsà tinta kitjei-ne; koó Inimà Tsjeè-lə Nainá xi tijinakon kitjei-ne; mitsà ndajo kitjeit'aà; yaá kitjeit'aà yijo inimà-lə xita.

4 Kjoqá koi, k'oqá s'in makixiya nga it'aà ts'e Cristo mokjeiín-najen it'aà ts'e Nainá.

5 Xi ta nga'ñó tsajén tsjìn-najen kjohítsjeèn mé xi s'en-jen. Tånga jè Nainá tsjá-najen kjohítsjeèn k'e nga mé xi 'nè-jen.

6 Jè Nainá tsjá-najen kjohítsjeèn nga chínda-lä ma-jen mé-ne nga koma kinókjoaya-najen it'aà ts'e kjondàà xítse xi Nainá tsibíndaajiùn-kó jñà xítä. Mítse kjoa ts'e kjotíxoma xi xojon tjít'aà, ts'eé Iníma Tsjeeè-lä Nainá. Jè kjoa xi ts'e kjotíxoma sík'en-ná nga nguixkon Nainá, tånga jè Iníma Tsjeeè-lä Nainá sík'nakon-ná.

7 Jè kjotíxoma xi kitjoé-lä Moisés xi ndajo kitjeit'aà, kjoa biyaà j'íiko. Tånga k'e nga sa kitjoé itjòn-lä kjotíxoma jè, k'oqá s'ín ki'ya-lä kjoa jeya-lä Nainá. Jè Moisés, k'e nga j'íi-ne nga kii mijin-jno nindoò, jñà xítä Israel mìkiù komà kiskoò'an Moisés nga 'ñó ote ni'ín kji isén-lä; tånga xi komà iskan, chaán kichijà xi ote kji isén-lä. Tsà k'oqá s'ín kis'e-lä kjoajeya, jè kjoa xi tjín-e-lä nga chija,

8 Isá jeya tjín kjondaà xítse xi tsjá-ná Nainá k'e nga tsjá-ná Iníma Tsjeeè-lä.

9 Nga jeya j'íi jè kjotíxoma xi kjoa biyaà tsibínè-ná, isáá 'ñó jeya kitasòn 'én xi nokjoaya-jen nga xítä kixi siktsajna-ná Nainá.

10 Nas'ín 'ñó kis'e-lä kjoa jeya jè kjotíxoma xi jye tsato, tånga mìkiù mangásón-kó jè kjoajeya xi tjín-lä kjondaà xítse; isáá 'ñó jeya tijna.

11 Tsà jè kjoa xi tichijangui kis'e-lä kjoa jeya, isáá jeya tjín kjoa xítse xi mi ti kii chija-ne niña kjé-ne.

12 Nga tijngoo takòn-jen nga titsachiñá-lajen kjoa koi, k'oqá ma-ne nga mìkiù masobà-najen nga nokjoá-jen.

13 Mítse k'oqas'ín 'nè-jen koni kis'iín Moisés nga nikje tsibíjtsa isén-lä, mé-ne nga jñà xítä Israel mìkiù komà kiskoò'an-ne nga jye tichijangui xi ote kji isén-lä.

14 Tånga jñà xítä Israel kjótájaajiùn kjohítsjeèn-lä. Skanda nachrjein i'ndeji, k'e nga bixkejìùn Xojon-lä Nainá xi tjít'aà kjoa jchíngá xi tsibíndaajiùn-kó xítä, tákó k'oqá s'ín ma-lä koni tsà nikje xobá kijtsa kjohítsjeèn-lä. Ta jngooj it'aà ts'e Cristo komá tjáxin nikje jè.

15 Skanda nachrjein i'ndeji, jñà xítä Israel, k'e nga bixkejìùn xojon xi kiskiù Moisés, tákó k'oqá s'ín ma-lä koni tsà nikje xobá títtsa'ma kjohítsjeèn-lä.

16 Tånga k'e nga jngoo xítä síkjahatjìya-lä kjohítsjeèn-lä nga fit'aà-lä Na'èn-ná xi otíxoma-ná, tjáxin-lä nikje xobá xi títtsa'ma kjohítsjeèn-lä.

17 Nga jè Na'èn-ná, jè sobà-né xi Iníma Tsjeeè-lä Nainá. Ya ñánda tijna Iníma-lä Na'èn-ná, jñà xítä títsajnandejí-né kjoa ts'e kjotíxoma.

18 Ngats'iaá jñà mi ti nikje xobá títtsa'ma-ne kjohítsjeèn-ná. It'aà tsaján k'oqá s'ín ngaya-lä koni jngoo chitsín xi ma chítsejèn-yá xi okó kjoa jeya-lä Na'èn-ná. Kjít'aà nachrjein isá jeya tíhotsejèn koni kji Na'èn-ná nga jè Iníma Tsjeeè-lä tísíkjatjìya-ná.

4

Kó s'ín silihiseèn-ná jè 'én ndaà-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo

1 Koií kjoa-lä ngajen, mìkiù mahindaà iníma-najen nga jè Na'èn-ná kjohímakeè-najen nga xá ts'e kisingatsja-najen.

2 Jyeé kichjaàxin-jen jñà kjoa ch'o xi tjí'ma, xi sisobà-najen; mìkiù chonachan-jen, ni mìkiù níkjatjìya-lajen 'én-lä Nainá. Ngùi 'én kixi bènojmí-jen, mejèn-najen nga nguixkon Nainá ngats'ií xítä kàteèxon kon kjohítsjeèn-najen kós'ín 'nè-jen.

3 Jè 'én ndaà-lä Nainá xi kjoä ts'e Cristo xi nokjoàya-jen, jñà xítä xi ya tichijaiün kjoä ts'e jé-lä, ta jñà-né xi títtsa'ma kjoahitsjeèn-lä nga mikiü fiya-la.

4 Jè xítä nejí xi tihotixoma-lä isò'nde nàchrjein j'ndeji, xi kos'ín títja koni tsà nainá, jé bíchjoà xkön jñà xítä xi mikiü mokjeiín-lä it'aà ts'e Cristo; nga jè bíñò kjoahitsjeèn-lä, mé-ne nga mikiü skoe-ne kjoahiseèn-lä 'én ndaà-lä Nainá xi kjoä ts'e Cristo xi 'ñó jeya títja, nga jè Cristo xi okó kó kjí xi ngui jè sobà Nainá.

5 Ngajen, mitsà tà it'aà tsajen nokjoà-jen k'e nga bënojmíya-jen 'én-lä Nainá; it'aà ts'eé Jesucristo nokjoà-jen nga jè xi otíxoma-ná. Ngajen, tà ch'índaá ma-jen nga ngajen níxá-nójen, koii-né nga matsjacha-jen Jesú.

6 Nainá, jè xi kitsò nga jè ni'ín kàtasíhiseèn l'nde ñanda jñò choòn, tijé-né xi kisihiseèn jiün iníma-najen, mé-ne jñà xítä xi kj'ejí kohiseèn-lä nga skoexkon kjoä jeya-lä Nainá koni s'ín 'ya-lä ts'e Cristo.

Mé-ne tijingoò-ne takoán nás'ín kjo'in titsaníkjiaán

7 Kjondaà jè xi 'ñó tse chjí-lä, yaá tijíün yijo-najen. Tanga yijo-najen k'oáá s'ín ngaya-lä koni tijí ni'nde. Jè Nainá k'oáá s'ín kis'iün mé-ne nga 'ya-lä nga jè nga'ñó xi 'ñó ndaà tísixájün yijo-najen, it'aà ts'e Nainá nchrobá-ne; mitsà it'aà tsajen nchrobá-ne.

8 'Ñó kjin ma-ne kjoä xi tjín-najen, tanga maá kitjokàjíün-jen. Tjín kjoä xi makájno-najen, tanga mikiü mahindaà-jen.

9 Fitjingui kondraá-najen xítä, tanga Nainá mikiü tsjeiün takòn-najen; jñà xítä beetoòn-najen, tanga mikiü chikjoä-lä nga sük'hehesón-najen.

10 Niña ñanda-ne nga onguí-jen, kjit'aà nàchrjein mejèn-lä sük'en-najen xítä koni s'ín komat'in Jesú; tanga jè Nainá, jè xi mejèn-lä nga it'aà tsajen kàta'ya-lä nga jè Jesú xi tísíkjínakon-najen.

11 Ngajen xi titsajnakon-jen, kjit'aà nàchrjein tijnat'aà chrañà-najen kjoabiyaà xi jè ngatjí-lä Jesú, mé-ne jè yijo-najen xi ma biyaà jcha-lä kjoabinachon ts'e Jesú.

12 Ngajen, kjo'ín titsaníkjeiün-jen skanda mejèn-lä xítä sük'en-najen, tanga jñò kjoabinachon tísakó-nó.

13 K'oáá s'ín tichja Xojon-lä Nainá nga tsò: "Mokjeiín-na k'oáá ma-ne nga kichjá." Ngajen, k'oáá tis'ín tjín iníma-najen it'aà ts'e 'én xi mokjeiín-najen, k'oáá ma-ne nga nokjoà-jen.

14 Jè Nainá xi kisikjaáya-lä Na'èn-ná Jesú it'aà ts'e kjoabiyaà, 'ya-nájen nga tikoáá kijchò nàchrjein nga sükjaáya-najen koni s'ín jaáya-lä Jesú. Ikjoàn ngats'iaá kijko-ná ya nguixkon Nainá.

15 Ngats'ii kjoä koi, kjondaà tsajón-nò, mé-ne isä kjin kóma-ne xítä xi tjoé-lä kjondaà-lä Nainá, nga tikoä isä jeya kjna Nainá nga kjin ma xítä xi tsjá-lä kjondaà.

16 K'oáá ma-ne mikiü mahindaà iníma-najen; kixií kjoä yijo-najen tífehengui-né; tanga Nainá, nàchrjein nchijòn tísixitseya iníma-najen.

17 Jè kjo'in xi níkjeiün-jen i isò'nde, tà chibaá tjín. Tà jngooò tjò oto. Tanga yaá sakó-najen kjondaà xi isä jeya tjín xi mikiü fehet'aà niña kjé-ne.

18 Nga mitsà jñà chitsejèn-lajen kjoä xi tjín isò'nde xi tsejèn, jñà chitsejèn-lajen xi mikiü tsejèn xi ts'e Nainá. Kjoä xi tímá i isò'nde, kjoehet'aà-né, tanga jñà kjoä xi mikiü tsejèn, mikiü kjoehet'aà niña kjé-ne.

¹ Yijo-ná k'oqá s'ín ngaya-lä koni ni'ya xi tjín ijt'aà nangui xi chiba nachrjein ma-lä nga bixòña. Tsà kixoña ni'ya jè, Nainá tjíndaà jngoo-lä ni'ya ján ngajmìi, xi tjína nitä kjé-ne, nga mitsà tsja xítä kisindaà-ne.

² K'oqá ma-ne nga imaqá fahatse-lä inimä-ná isò'nde nga jè xi mejèn-ná nga niton kitsajnayaá ni'ya-ná ján ngajmìi.

³ Nas'ín sjína yijo-ná xi tsjach'á i ndeji, Nainá tsjá jngoo-lá xi yijo xítse. Jè inimä-ná mitsà chija, yijo xítseé koma.

⁴ K'ë nga tákó tjínakon yijo-ná koni jngoo ni'ya xi ma bixòña, imaqá fahatse-ná, maba-ná, mìkù tsò takoán nga níkjína ni'ya-ná. Majin-ná nga tjáxin-ná ni'ya jè, jè xi mejèn-ná nga kàtaxitseyá yijo-ná mé-ne nga yijo-ná xi ma biyaà jngoo k'aà jchija nga jè kjoabinachon siikjíne-la.

⁵ Jè Nainá xi xó k'oqás'ín tsibíndaà-ná kó kitsjaà-ná Inimä Tsjeè-lä mé-ne tjíkxi-ne kjoa nga iskan tsjá yije-ná koni s'ín kitsjaà tso'ba.

⁶ Kjíta'á nachrjein k'oqás'ín tjingoò takoán it'aà ts'e Nainá kó k'oqá s'ín tjíln-ná, k'ë nga tákó tjínakon yijo-ná ijt'aà nangui koni jngoo ni'ya ñánda titsajnaá, kjíun titsajna-lá ni'ya-lä Na'èn-ná ján ngajmìi.

⁷ K'oqá s'ín titsajnjchá yijo-ná koni s'ín mokjeíin-ná it'aà ts'e Nainá, mì k'oqá s'ín mochjeén nga kos'ín sjíchá yijo-ná koni s'ín beè xkoáan.

⁸ Tjingoò takoán it'aà ts'e Nainá, lsqá-la ndaà tjín tsà sìkjínaá yijo-ná, mé-ne nga ján kítsajnakoqá Na'èn-ná ngajmìi.

⁹ Koi' kjoa-lä nga ndaà sìkitasoán koni s'ín sasén-lä Na'èn-ná, a i titsajnaá it'aà nangui a xi ján titsajnaá ján ngajmìi.

¹⁰ Mochjeén-né nga ngats'iaá kíjchoá nguixkon ñánda tíhotíxoma Cristo nga k'oí-lá kindá nga jngoo jngooá; tjoé-ná chíj-ná mé kjoa xi ki'né nga titsajnaá isò'nde, a ndaà ki'né, o xi ch'o ki'né.

'Én xi tsjá kjoa'nhchán it'aà ts'e Nainá

¹¹ Nga yaxkón-jen Nainá koni s'ín ok'in-lä, k'oqá ma-ne bënojmí-lajen xítä xi kjéjí, mé-ne kokjeíin-lä it'aà ts'e Cristo. Nga nguixkon Nainá ndaà beèxkon-najen nga ndaà 'nè-jen, 'an k'oqá tjs'ín mejèn-ná nga tikoqá jñò jyeé ndaà yaxkon-najen.

¹² Mitsà 'mi-nójen nga tjin ndaà nikitsajna-nájen yijo-najen tanga jè xi mejèn-najen nga tsja kàtama-nò it'aà tsajen, mé-ne komá kinokjo-lä jñà xítä xi tjin ndaà sìkitsajna-ne yijo-lä koni s'ín tsejèn-lä, tanga jè inimä-lä mìkù ndaà sìkinda.

¹³ Tsà ská-najen, koi-né nga Nainá nìxá-lajen, tsà ndaà tjín kjohtsjeèn-najen, kjondaà tsajòn-nò nga jñò nìxá-nójen.

¹⁴ Jè kjoatjöcha-lä Cristo jè kitsobá'hó-najen nga ma fiko-najen koni s'ín mejèn-lä, k'oqá tjín kjohtsjeèn xi kjòchiya-najen nga jngoo xítä k'en ngajo-lä ngats'iì xítä xi tjín isò'nde, k'oqá komà-ne nga ngats'iì xítä k'en.

¹⁵ Jè Cristo k'en ngajo-lä ngats'iì xítä xi tjín isò'nde, mé-ne jñà xítä xi titsajnakon mì tì k'oqá s'ín sjíchá-ne yijo-lä koni s'ín mejèn-lä yijo-lä. K'oqá s'ín sjíchá yijo-lä koni s'ín mejèn-lä Cristo nga jè k'en ngajo-lä koa jaáya-lä it'aà ts'e kjoabiyaà.

¹⁶ I ndeji mì tì kii k'oqás'ín nikitsjeèn-najen it'aà ts'e xítä xi kjéjí kós'ín tsejèn, kó kjoàñ, koni s'ín s'ín jñà xítä isò'nde. K'ë nga sa ítjòn k'oqá s'ín kinikitsjeèn-jen, jè Cristo, tsà taxkí xítä isò'nde-nè. Tanga i ndeji mì tì k'oqá s'ín nikitsjeèn-najen.

¹⁷ Jngoò xítá, k'e nga Cristo tijnako, xítá xítse-né it'aà ts'e Nainá. Jè kjoa jchíngá jyeé tsato, jyeé kjoxítseya yije.

¹⁸ Ngats'iì kjoa koi it'aà ts'e Nainá nchrobá-ne, nga it'aà ts'e Cristo kichibàndaà-ná kó Nainá. Kó jè Nainá kitsjaà-najen xá nga komá kénójmí-jen kós'ín kjoónadaà-ne xítá kó Nainá.

¹⁹ It'aà ts'e Cristo kisixá Nainá nga kisikjoónadaà-ne xítá isò'nde. Mì ti kiì kinda kis'iin-ne jé-la jñà xítá. Kó kitsjaà-najen xá nga bénójmí-jen kós'ín ma nga chibàndaà-ná kó Nainá.

²⁰ K'oá ma-ne ngajen síkasén-najen Cristo nga nokjoà ngajo-lajen. K'oá ngaya-lá koni tsà jé Nainá bítsi'ba-nò. It'aà ts'e Cristo bítsi'bà-nòjen: jchibàndaàkó-nò Nainá.

²¹ Cristo, mitsà jé tsohótsji; tanga xi kjondaà tsaján, Nainá, jé tsohónè yije-la ngats'iì jé xi tjín isò'nde, mé-ne it'aà ts'e Cristo, xítá kixí komáá nga jé Nainá siukixiya-ná.

6

¹ Ngajen, xi Nainá nìxát'aà-lajen, bítsi'ba-nòjen, kjondaà xi tsjá-nò Nainá, ndaà tijkjeén.

² Nga jé Nainá, k'oá tsò:

Ki'nchrè-lé k'e nga ndaà chibá-lá kjochjeén-lé kjondaà-na,
tsohosíkoó-lé, jé nachrjein k'e nga tichiñá-la nga kitjojiin kjo'in.
I'ndej, jñò, ndaà tjiná-yaà. Jyeé ijchò nachrjein ts'e kjondaà-lá Nainá nga kítjokájñò kjo'in.

³ Njmé kjoa xi ch'o 'nè-jen xi síkits'ón-jíin-lá xítá xi kj'ejí, mé-ne jé xá-lá Nainá xi jin titsa'nè-jen mì yá xi ch'o kichhajno-la.

⁴ Njtá mé kjoa xi 'nè-jen, ndaá onguíko-jen yijo-najen mé-ne jñà xítá skoe-ne nga ch'inda-lá Nainá 'mì-najen, nga 'ñó tjín-najen kjoatsetakòn, 'ñó ndaà chíkjoáko-najen kjoa ts'e kjo'in, kó tichijat'aà-najen mé tsojmì xi kochjeén-najen, koa chjá tíma-najen kjoa xi tihotojíin-jen,

⁵ nga tisat'é-najen, nga ndayá tímikjas'en-najen, nga ngajen binchaàtsji-lajen kjoasii naxandá, nga 'ñó nìxá-jen, kó mikiì tsafé-jen, skanda bítsajna kjinchrá-najen.

⁶ Tanga nguì tsjeé titsaníjhá-jen yijo-najen; ndaá machiya-najen njta mé kjoa-ne; tjín-najen kjoatsetakòn kó kjondaà it'aà ts'e xítá; kó jé Iníma Tsjeé-lá Nainá tísixájín iníma-najen; kó nguì kó iníma-najen nga tjín-najen kjoatjöcha.

⁷ Bénójmí-jen 'én xi kixí tjín. Tjín-najen nga'ñó-lá Nainá. Jñà kjoa kixí xi 'nè-jen, k'oá ngaya-lá koni jñà kíchá xi kó ngaskón kó kixí mochjeén.

⁸ Tjín xítá xi beèxkon-najen, tikoá tjín xi mikiì beèxkon-najen. Sakoá ndaà chjá it'aà tsajen, sakoá majin. Tjín i'nga xi xítá ndiso tsò-najen tanga ngajen 'én kixíj nokjoá-jen.

⁹ Tjín i'nga xi k'oás'in síko-najen koni tsà mikiì beèxkon-najen, tanga tjín xi beèxkon-najen. K'oá s'in beèhikon-najen koni tsà jyeé k'en-jen, tanga titsajnakon-najen. Tsjá-najen kjo'in jñà xítá tanga mikiì biyaà-jen.

¹⁰ K'oá s'in ko'an-najen koni tsà ba tjín-najen, tanga ngajen tsja tjín-najen. Tsò-najen nga xítá imá-né, tanga it'aà tsajen, kjin jchán xítá tísakó-lá kjondaà ts'e iníma-lá. Njmé xi tjín-najen, tanga nguixkon Nainá, tjín yijeé-najen njta mé-ne.

11 Jñò 'ndseé xi Corinto tsajòn, jyeé kinokjoà kixi-nòjen; ngui kóo inimá-najen matsjacha-nòjen.

12 Ngajen, mitsà bixkon-nòjen kó tsò kjohítsjeèn-lá inimá-najen, jñò-nó xi bixkoón kó tsò kjohítsjeèn-lá inimá-nò.

13 K'oqá s'ín chjà-nó koni tsá ixti-ná xan-nò, jñò, k'oqá tís'in t'een koni s'ín 'nè-jen, nga ko inimá-nò tijsjacha-nájen.

Tinchat'aàxìn-lá kjoa ts'e je

14 Jñò, xi mokjeiín-nò jt'aà ts'e Cristo, kí jñà xítá xi mìkiù mokjeiín-lá ningásòn-kó kjohítsjeèn-nó. ¿A komaá kongásòn-ko jngoo xítá xi tjín-lá okixi kó jngoo xi tsjín-lá okixi-lá Nainá? ¿A komaá ya kítsajnaá ñanda jñò choón nga tjín kjoa iseén?

15 ¿A komaá ndaa kíjiko xíkjín, jé Cristo ko xítá nejí? Tíkoqá mìkiù koma ndaa kíjiko xíkjín jngoo xítá xi mokjeiín-lá jt'aà ts'e Cristo ko jngoo xi mìkiù mokjeiín-lá.

16 Mikiù koma ya sijnaya ni'ya ingo-lá Nainá jñà xkósòn xi nainá tsò-lá xítá. Nga jñá-ná xi 'mí-ná ni'ya ingo-lá Nainá xi tjínakon. Koní s'ín kítsò Nainá jt'aà ts'e xítá xi mokjeiín-lá, tsò-né:

'An, yaá kótijnaqoqa naxandá-ná, tíkoqá yaá kojmejiún-lá.

'An-ná xi Nainá kítsò-ná ko q jñà koma xítá naxandá-ná.

17 Nainá k'oqá kítsò nga kíchjajíün-lá xítá naxandá-lá:

Titjokàjíün-lá jñà xítá xi mìkiù mokjeiín-lá jt'aà ts'án,

ko q tjinchat'aàxìn-lá.

Nímé kjoa chingàjñoò xi tjé tjín nga nguixkoàan,

mé-ne nga 'an koma skoétjò-nó.

18 'An-ná xi skoétjò-nó koni jngoo Ná'en,

jñò koma ndí ixti x'ín-ná ko ndí ixti íchjín-ná,

k'oqá tsò Ná'en-ná xi ta jé tajngoo xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lá.

7

1 Jñò ndí 'ndsè xi matsjake-nò, k'oqá tjín kjondaà xi tsjá-ná Nainá koni s'ín kítsjaà tso'ba. K'oqá ma-ne kínchat'aàxìn-lá ngats'ií kjoa xi tjé tjín xi síkis'ón yijo-ná ko inimá-ná, mé-ne tsjee kítsajnaá nga nguixkon Nainá. Ndaá jcháxkoán Nainá mé-ne nga kjit'aà naçhrjein isá tsjee sijchá yijo-ná.

Mé-ne tsja ma-lá Pablo kjoq xi s'ín xítá Corinto

2 Chjoétjò-najen nga ko inimá-nò. Ngajen, niyá xítá xi ch'o níkó-jen; ni saá yá xítá ník'ón-jen, ni saá jngoo xítá chonachan-lajen.

3 K'e nga k'oqas'ín tixan-nó, mitsà mé kjoa xi ch'o tjín tihonè-nò; jyeé k'oq kixan-nó nga sa ítjón, kjit'aà naçhrjein nga matsjacha-nòjen, nas'ín kiyá ko tsá títçajnaokaán, koó inimá-najen nga matsjacha-nòjen.

4 Ngui 'én kixi xi tichjákó-nò; 'ñó matsja-lá inimá-ná jt'aà tsajòn. 'Ñó tjín-ná kjojetakón ko tåxki tsjaá ma-lá inimá-ná, nas'ín tse kjo'in tjín-najen.

5 K'e nga j'ií-jen i nangui Macedonia, nímé xi komà kinikjáya-jen. 'Ñó kinikjáno-jen; xki xi ján kis'e-najen kjoasíi, ko q ya ijíün inimá-najen 'ñó kisinchaáxkón.

6 Tanga Nainá síjehikon-né xítá xi indaà tjín ikon; kisíjehikón-najen k'e nga j'ií Tito.

7 Mitsu tà koi kjoa-lá nga j'ií Tito, jé-né nga jé, tíkoqá tsja tjín-lá xi jt'aà tsajòn. Tsibénojmí-najen nga jñò, 'ñó mején-nó nga jcháxkon-nájen. K'oqá

tí kitsò-najen nga ba titsajnaà koà makájno-nò jt'aà ts'qan. K'è nga ki'nchrè 'én koi, 'qan, isáa ndaà kjòtsja-na.

8 Jñò, nas'ín tà kjoàba tsohotsjì-nò k'è nga kisikasén ítjòn-nò xojon, i'ndei, mì tì kii tisikájno-na. Nga sà ítjòn kisikájnoa nga kisikasén jngòò-nò xojon, kooi kjoà-la nga kisibaá chiba nachrjein-nò.

9 Tanga j'ndei, matsja-la iníma-nà, mìtsà koi nga kjoàba kis'e-nò kjoà ts'e xojon, koi-né nga it'aà ts'e Nainá kinikájno jé-nò nga mì tì jé chinchaâtsji-nò. Jñò, k'oqá s'in kjòba-nò koni s'in mejèn-la Nainá. K'oqá ma-ne nga níjmé kjoà ch'o kisakò-nò jt'aà tsajen.

10 Jè kjoàba xi s'e-ná koni s'in mejèn-la Nainá, jè síxájiùn iníma-ná nga níkájnoaá jé-ná nga mì tì jé binchaâtsji-ná mé-ne nga koma kitjokâjñaá kjo'in; ko mìtsà mé xi iskan síkájnoaá. Tanga jè kjoàba xi tsjá-ná isò'nde nga mìkiù mokjeiín-ná jt'aà ts'e Nainá, jè síxájiùn iníma-ná nga kjoà biyaà fiko-ná.

11 Tanga tìkitsjeèn ngats'iì kjondaà xi ki'nè ta koi kjoà-la nga kjoàba kisakò-nò jt'aà ts'e Nainá. I'ndei titsajnandaà-nò nga s'een kjoà xi tjín-nò nga sìkitasòn; k'oqá s'in titsahokoò yijo-nò nga níjmé jé tjín-nò; matjicha-nò kjoà ts'e jé; i'ndei tsakjòon-chaà Nainá; mejèn-nò nga jchaxkon-ná; makájnoó-nò jt'aà ts'an; k'oqá komà-ne nga kits'iì-là kjo'in jè xítà xi tsohotjsi jé. Ngats'iì kjoà koi koni s'in ki'nè, k'oqá s'in 'ya-là nga mìtsà ngats'ioò tjín-nò jé.

12 'An, koni s'in kiskiù-nò xojon carta xi kisikasén-nò, mìtsà jè tìsiktsjeèn jt'aà ts'e xítà xi tsohotjsi jé; nì mìtsà jt'aà ts'e xítà xi kitsi'on kisikasén-nò xojon. Jè-né nga tijñò k'ya-nò nga nguixkòn Nainá nga kixijí kjoà nga tjòcha 'ya-nájen.

13 Maje takòn-nájen ngats'iì kjoà xi ki'nè.

Mitsà ta koií kjoà-la nga maje takòn-jen jt'aà ts'e kjoà koi; isá 'ñó matsja-najen nga ki'ya-jen Tito nga 'ñó tsja tjín-la, koií kjoà-la nga ngats'ioò kinitsjakòo.

14 'An, jyeé kós'ín ndaà kisiktsajna-nò nga nguixkòn Tito koni kixan-la. Jñò, níjmé kjoà tjín xi ch'o kinikíjna-ná. Koni s'in nga ngats'iì 'én xi ki'mì-nòjén, nguì 'én kixi-né, k'oqá tìs'in kixi itjo koni tsò 'én xi kixan-la Tito nga ndaà kisiktsajna-nò.

15 Tito, isáa 'ñó ndaà matsjakeè-nò k'è nga bítsjeèn-la nga ngats'ioò ndaà kinikitasa-là kò ndaà kichjoétjò k'è nga ijchòkon-nò, koà 'ñó ndaà kiyaxkón.

16 I'ndei, jt'aà tsajòn ma'ñót'aà takoàn nítà mé kjoà-ne, k'oqá ma-ne nga matsja-la iníma-ná.

8

Mé kjoà-ne nga ton maxkó-ne

1 Ndí 'ndsè kò tichjaá, mejèn-na nga kàtasijiùn-nò kjondaà-la Nainá xi okó ijìn naxàndà-la Cristo xi titsajna ya nangui Macedonia.

2 Nas'ín 'ñó tse kjo'in nchihotojìùn tìkoà tì'ya-là nga 'ñó matsja-la. Nas'ín 'ñó xítà imà, jñà tsojmì xi tsjá kjomjò-la Nainá, kóó iníma-là tsjá koni tsà 'ñó xítà nchiná.

3 'An, tibe-ná nga koó kjotsja-la tsjá ton xi kjomjò ts'e Nainá koni kji bijchó ng'a'ñó-là, saà k'oqá skanda tsjásòn-né koni kji bijchó nga 'ñó-là.

4 Jñà xítà koi, 'ñó tsibítsi'ba-najen nga mejèn-la nga tìkoà sìkasén-la ton kjomjò jñà xítà naxàndà-la Cristo jè i'nde ñanda kochjeén-la.

5 Jñà xítä koi, ìsaá tsato kitsjaà koni s'ín titsachiñá-lajen. Ítjòn nangui kisikitsajna-lä Nainá iníma-lä, ijkjoàn, k'oqá ti s'ín kis'iìn jt'aà tsajen koni s'ín mejèn-lä Nainá.

6 K'oqá ma-ne bíts'i ba-lajen Tito koni s'ín tsibits'iakö xá xi kitjoé-lä k'ë nga sa ítjòn, k'oqá tís'ín kàtasíkjehet'aà-ne nga kàtixkó ton kjomjò xi jñò 'bioò.

7 Tanga jñò, 'ñò ndaaà 'nè-nò ngats'iì kjoa xi 'nè nga ndaaà mokjeiñ-nò, nga ndaaà nokjoà, nga ndaaà tjín-nò kjoa chjine, nga titsajnandaà nga mejèn-nò sichját'aà njá mé kjoa-ne, nga tjín-nò kjoatjòcha nga it'aà tsajen komà-nò. Koni s'ín 'nè yije kjoa koi, k'oqá tís'ín tijkatoné-lä jè kjomjò xi 'bioò.

8 Mìtsà k'oqás'ín tixan-nò koni tsà jingoò kjomjoxoma tiltsja-nò. Jè xi mejèn-na nga skoèè a ngui kixij kjoa nga tjín-nò kjoatjòcha koni s'ín tjín-lä xítä xi k'ejíi nga titsajnandaà nga tsjá kjomjò-lä.

9 Jñò, jyeé 'yaà kjondaà-lä Jesucristo xi otíxoma-ná. Xítä inímaá kis'iìn yijo-lä xi kjondaà tsajòn, nas'ín ts'e yije-né ngats'iì tsojmì xi tjín, mé-ne jñò tjoé-nò kjoa nchiná xi tjín-lä.

10 Tsjaà jingoò-nò kjomjoxeèn it'aà ts'e kjoa jè. Kochjeén-nò nga ndaaà sikitason koni s'ín tsibits'iakoo jè nó xi tsato nga kits'ioò ton xi kjomjò ts'e Nainá. K'oqás'ín ki'nè nga kó kjosja-nò kits'ioò.

11 I'ndei, tákó k'oqá s'ín t'een koni s'ín tsibits'iakoo. K'oqá s'ín tijkjehet'aà koni s'ín kjomjèn-nò nga sa ítjòn. K'oqá kji tjiòò koni kji bijchó nga'ñò-nò.

12 K'ë nga jingoò xítä xi tijnandaà nga kó iníma-lä mejèn-lä tsjá, k'oqá kji kàtatsjá koni kji ma xi s'ín, mìtsà tsato tímijé-lä. Nainá mìtsà tsato síjé koni kji ma xi 'nè.

13 Mìtsà koi kjoa-lä nga kjo'in s'e-nò nga sichját'aà-lä xítä xi k'ejíi, jè-né nga ngásòn ngáyá s'e-ná mé xi mochjeén-ná.

14 I'ndei, jñà xítä koi, tsjín-lä mé xi mochjeén-lä, tanga jñò, tjín-nò. K'ë nga k'ejíi nachrjein, jñà xítä koi, s'e-lä mé xi mochjeén-lä, ko jñà kosisko-nò k'ë nga jñò tsjín-nò. K'oqá s'ín ngásòn ngáyá s'e-ná mé xi kochjeén-ná.

15 K'oqá s'ín tichjá Xojon-lä Nainá nga tsò: "Jè xi kjin tsibíxkó, nímé tsiningui-lä, koa jè xi chiba tsibíxkó, nímé kisichjaa't'aà-lä."

Kós'ín komà nga kinikasén Tito ján Corinto

16 Ndaà chjí-lä Nainá nga k'oqás'ín tsibijílin iníma-lä jè Tito nga tikoá kisikájno it'aà tsajòn koni s'ín 'an kisikájnoa.

17 Kixij kjoa jè Tito kókjeiñ-lä koni s'ín tsibit'ín-lä; tikoá jè, 'ñò mejèn-lä nga kíkon-nò; ikoón xi kitsò nga kíikon-nò.

18 Jè Tito tífiko jingoò 'ndseé xi ndaaà síkjína ngats'iì xítä naxandá-lä Cristo xi tjín njá ñanda-ne; nga jè 'ndseé ndaaà chjaya én ndaa-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo.

19 Mìtsà tà koi kjoa koi, tikoá jñà naxandá-lä Cristo jaàjìn jè 'ndseé nga koahijtako-najen nga onguíkó-jen ton kjomjò-lä Nainá xi ngajen titsabíxkó-jen mé-ne jè Na'èn-ná jeya kíjna, tikoá skoe jñà xítä nga kóo iníma-najen sichját'aà-lajen xítä.

20 K'oqá ma-ne nga mi yá xítä kichjajno-najen kós'ín kochjeén ton xi tse tímakkó.

21 K'oqá s'ín binè-lajen yijo-najen kjoa xi ndaaà tjín nga nguixkón Nainá ko tikoá nguixkón xítä.

22 Tito, tikoá báhijtako ijingoò 'ndseé xi xkj xi ján ki'ya-jen nga 'ñò binè-lä yijo-lä nga kjin xá ma-lä. Tjín kixi-né i'ndei, ìsaá ndaaà binè-lä yijo-lä nga sichját'aà-nò nga ìsa ndaaà beè takòn-nò.

²³ Jè Tito, amigo ts'ān-ná nga 'qán sítakó-ná xi kjondaà tsajòn. Jñà xita 'ndseé xi i'nga, jñà naxandá-lá Cristo xi tjín nangui Macedonia jñà kisikasén; nga it'aà ts'e xita 'ndseé koi, jè Cristo jeya bijná.

²⁴ Takó-lá xita koi kjoatjòcha xi tjín-nò, takó-lá kjondaà xi tjín-nò koni s'ín jye okixan-lá jñà xita 'ndseé koi, mé-ne nga skoe-ne jñà naxandá-lá Cristo xi i'nga nga kixí kjoa.

9

Mochjeén-né nga sichját'aà-lá xita-la Cristo xi kj'eí

¹ Jè kjoa ts'e nga'ñó xi maxkót'aà-lá jñà xita tsjee-lá Nainá xi kochjeén-lá jè nga'ñó, mì tì kii mochjeén-ne nga 'an skii-isa-nò.

² Be-ná nga titsajnandaà nga mejèn-nò sikitason. K'oqá xan-lá jñà xita xi nangui Macedonia ts'e nga jñò xi Acaya tsajòn, titsajnandaà-nò skanda jè nò xi tsato nga mejèn-nò sikkasén nga'ñó. K'e nga kii'nchré jñà xita Macedonia koni s'ín titsa'nè, kjìn ma-ne xi matsja-lá it'aà tsajòn tikoqá kjotsja-lá nga mejèn-lá sjichját'aà.

³ Koii xá tísikasén-nò jñà 'ndseé koi, mé-ne 'an mì ch'o kótijna-ná tsà koi nachrjein-lá tsà ta 'én ndiso koma-ne koni s'ín ndaà sikkitsajna-nò it'aà ts'e kjoa koi, mé-ne jñò titsajnandaà koni s'ín kixan.

⁴ Kós'ín koma-ne tsà koi nachrjein-lá kijko i'nga-ná xita Macedonia. K'e nga kijchò skoe-nò nga k'ee kii titsajnandaà nga'ñó xi sikkasén. Tsà k'oqás'ín koma kjoa koi, ngajen kosobá-najen, ko jñò, isaá 'ñó kosobà-anò. Nga ngajen, it'aà tsajòn 'ñó ndaà nikitsajna-nòjen.

⁵ Koii kjoa-lá k'oqá s'ín tísikitsjeèn nga tsibitsi'ba-lá jñà 'ndseé nga kisikasén itjoàn, mé-ne nga kàtikon-nò koqá kàtasichját'aà-nò nga kàtíxkóko-nò ton kjotjò xi jye k'oqás'ín kits'ioò ndsobaà, mé-ne k'e nga jye tijnandaà kjotjò-nò jcha-lá nga ijiùn inimá-nò inchrobajíiùn-ne; mìtsà kjo'ñó komà-nò.

⁶ Tjikitsjeèn jè 'én xi tsò: Jè xi chiba tsojmì bítje, chibaá tsojmì majchá-lá; jè xi tse tsojmì bítje, kjìn tsojmì majchá-lá.

⁷ Nga jngoo ijngoo, k'oqá kji kàtatsjá koni kji kosòn-lá inimá-lá. Mìtsà ko kjoba-lá nga tsjá, nì mìtsà kjo'ñó koma-lá, nga Nainá tsjakeè-né xi ko kjotsja-lá tsjá.

⁸ Nainá koma-lá tsjá yije-nò kjondaà xi tjín-lá, mé-ne nga kji't'aà nachrjein s'e yije-nò xi mochjeén-nò, skanda kinenguii-nò mé-ne koma sichját'aà ts'e xá xi ndaà tjín.

⁹ K'oqá s'ín tichjá Xojon-lá Nainá nga tsò:

Kisika'bí-lá xita imá nga kitsjaà-lá mé xi mochjeén-lá.

Kjoakixi-lá, mikii kjoehet'aà nitá kjé-ne.

¹⁰ Nainá tsjá tje-lá tsojmì xi sitje, tikoqá tsjá tsojmì xi chineé. Tsjá yije-nò xi mochjeén-nò nga kitjee; tikoqá sjichá tsojmì xi bítjee. Kjin skoya kjondaà sañkò-nò k'e nga ko kjoakixi-nò 'bioo kjotjò-nò.

¹¹ Jñò, s'e yije-nò ngats'ií kjoa nchjná xi tjín, mé-ne nga ko kjondaà-nò ma sichját'aà-lá xita xi kj'eí, nga sikkasén-lá kjotjò xi ngajen onguíkó-jen. K'e nga tjoë-la jñà xita 'ndseé, tsjá-lá kjondaà Nainá.

¹² Jñà tsojmì kjotjò xi titsanikasén-lá jñà xita 'ndseé, mìtsà ta koi kjoa-lá nga kochját'aà-lá mé xi chija-lá, tikoqá koi-né nga isa kjìn koma xita xi tsjá-lá kjondaà Nainá.

¹³ Jñà xita koi, k'e nga tjoë-lá tsojmì kjotjò, jeya sjíkjna Nainá. K'oqá s'ín skoe-ne nga kixí kjoa nga jñò nikitasón-nò 'én ndaà-lá Nainá xi kjoa ts'e Cristo

koni s'ín mokjeiín-nò. Jñà xítä koi skoexkón Nainá it'aà ts'e tsojmì kjotjò xi 'biì-là kó xi 'biì-là jñà xítä xi k'ejí.

¹⁴ Kó inima-lä kichjat'aà-lä Nainá it'aà tsajòn, nga 'ñó tse kjondaà tísakó-nò xi tsjá-nò Nainá.

¹⁵ jNdaà chjí-lä Nainá nga 'ñó tse kjondaà tsjá-ná, skanda tsjìn-ná 'én kós'ín k'oj-lä kjondaà!

10

Kó tsò Pablo nga chjatji xá-lä nga chí'nda-la ma Cristo

¹ An xi Pablo 'mì-na, bitsi'bà-nò it'aà ts'e Cristo xi tjín-lä kjondaà, kó xi indaà tjna inima-lä. Tjín xítä xi tsò-na nga imá kjoä xó s'iaán k'ë nga ya tjnajíln-nò, kó 'ñó xó ts'en s'iaán k'ë nga kjíln tjnä.

² Tikoä bitsi'bà-nò k'ë nga kjíkon-nò, jñò, itjòn jchibàya-nò kjoä xi tjín-nò, mé-ne k'ë nga kijchoa, kí kíi binè-nájen nga 'ñó kichjákoäa jñà xítä xi k'oas'ín nchitsò nga k'oäá s'ín titsa'nè-jen koni s'ín xi taxkí xítä isò'nde. Tanga 'an, tjna ndaà-ná nga kojtikoäa jñà xítä xi chjajno-nájen.

³ Kixíi kjoä nga xítä isò'nde 'mì-nájen, tanga mì k'oas'ín bixkán-jen koni s'ín kjaán jñà xi taxkí xítä isò'nde.

⁴ Kichä xi níkjeén-jen, mitsà kichä ts'e isò'nde. Nga 'ñó ts'e Nainá-né xi ma-lä síkixöña nga 'ñó-lä xítä nejj xi bichjøa ikòn-lä 'én-lä Nainá.

⁵ Níkixöña-nájen ngats'iì kjohitsjeèn xi ch'o tjín kó kjoä 'nga takòn xi kondra ts'e kjoachjine-lä Nainá. Ndoba'ñó-nájen ngats'iì kjohitsjeèn mé-ne koma kitasa-lä Cristo koni s'ín mejèn-lä.

⁶ Titsajnandaà-nájen nga k'oj-lajen kjo'in xítä njä mé kjoä-ne xi mikiù ndaà bitasa-lä, k'ë nga jye jchä-lä nga jñò kixíi níkitasa.

⁷ Jñò, tå k'oäá s'ín chítsejèn-lä koni s'ín 'ya-lä jñà xítä. Tsà tjín i'nga xítä xi tsò-lä yijo-lä nga jè Cristo kisikasén, ndaà kàtasíktsjeèn, tikoä ngajen jè sobà Cristo kisikasén-nájen.

⁸ Mikiì masobà-na nga ndaà síkína yijo-nä it'aà ts'e kjotíxoma xi kisìngatsja-nájen Cristo mé-ne koma sichját'aà-nò nga isä 'ñó kítsajnaà; kó mitsà koi-ne nga 'an sikits'ón-jíln-nò.

⁹ Majin-nä nga k'oas'ín síktsjeèn nga 'an mejèn-nä binchaxkón-nò k'ë nga xojon tísikasén-nò.

¹⁰ Tjín i'nga xítä xi tsò: "Xojon-lä, 'ñó jchán tjín, 'ñó tíchjä, tanga k'ë nga i tjnajíln-ná mitsà 'ñó xkón kji. 'Én xi chjä, mì yá xi ndaà beèxkón."

¹¹ Jñà xítä xi k'oä tsò, ndaà kàtasíktsjeèn koni tsò xojon xi níkasén-jen k'ë nga kjíln titsajna-jen. K'oäá tjs'in s'en-jen k'ë nga ya titsajnajíln-nòjén.

¹² Kixíi kjoä, ngajen, majin-nájen nga siìngásòn-kjoo-ko-jen jñà xítä xi tì yijo-lä ndaa síktsajna-ne. Jñà xítä xi k'oas'ín s'ín, xítä tòndo-né. Tsjín-lä kjohitsjeèn nga tì chibä ts'eé síchibä-ne yijo-lä. Tikoä tì xílkjín síchibækjoo-ne.

¹³ Ngajen, mikiù síkatonè-lajen chibä-lä nga ndaà síktsajna-jen yijo-nájen. K'oäá kji koni kji tsjá chibä Nainá it'aà ts'e xá-nájen. Jè Nainá kitsjaà-nájen xá xi ijchòko-nójen skanda jáñ Corinto.

¹⁴ Kó tsà mì-lä ngajen ijchò itjòn-jen, kixíi kjoä kiníkatonè-lajen chibä-lä j'nde koni kji kitjò'nde-nájen. Tanga ngajen-nájen xi ijchòko itjòn-nòjén 'én ndaà-lä Nainá xi kjoä ts'e Cristo.

¹⁵ Mitsuà jin ndaa níktsajna-jen yijo-nájen it'aà ts'e xá xi nchis'ín xítä xi k'ejí. Mitsuà titsaníkatonè-lajen chibä-lä koni kji xá xi oko-nájen.

Chiñàkjoa-nájen, koni s'ín isá 'ñó ndaà kokjeiín-nò, kó isáá kótseya xá xi titsa'né-jen. Tánga ta k'oáá kji sítaxá-jen koni s'ín tjen chibqá-la.

¹⁶ K'oáá s'ín kéngjmíya-jen 'én ndaà-lá Nainá jñà naxandá xi fi-isa ñánda kijna naxandá tsajón. Tánga mi yá kitjás'en-jíiñ-jen i'nde ñánda jye nchisíxá xítá xi k'ejí nga mi jin ndaà sítksajna-jen yijo-najen xá xi nchis'ín xítá xi k'ejí.

¹⁷ Jè xi jeya síkjina yijo-la, ta saá Nainá jeya kátaśíkjina.

¹⁸ Mítssà jè xi ndaà bitjongui xi ti yijo-la ndaà síkjina-ne it'aà ts'e mé kjoa xi s'ín. Jè Nainá xi k'oá kítsø tsà kixi kjoa nga ndaà xítá.

11

Pablo, jè xi ngui xítá-la Cristo nga jè tsibíxáya-la

¹ T'een kjondaà, tjiná'yá jngooò tjò-ná; k'oáá s'ín tichjákó-nò koni jngooò xítá xi mi ndaà tijná kjohítsjeén-la. Kátaś'e-nò kjoatsejta.

² Koni s'ín makájno-la Nainá, 'an, k'oáá tís'ín makájno-na it'aà tsajón nga mi k'ejí xítá konguít'aà-lá. Ta jngooò x'in tsibindaajiñ-kó-nò nga siingatsja-nò, jè Cristo. 'An mején-na nga tsjeé siingatsja-nò Cristo koni jngooò tsoti xongó.

³ Tánga tsakjoòn-ná tsá k'oas'ín komat'ioòn koni komat'in Eva nga kiskoònachan-la jè ye, tsá ya kíts'ón-jíiñ kjohítsjeén-nò nga kinchat'aàxìn-lá jè kjoatjócha kixi xi tjin-nò ko Cristo nga mi ti tójngoo-ne takón nga onguít'aà-lá.

⁴ Nga biì'nde-lá nga k'ejí xítá bijchókon-nò xi k'ejí tsò 'én xi okóya-nò it'aà ts'e Jesúz koni tsò 'én kixi xi jin bënojmí-nójen, ko mokjeiín-nò nga chjoétjò jngooò inimá xi k'ejí xi mítssà jè Inimá Tsjee-lá Nainá xi jye kichjoétjò. Tikoá, mokjeiín-nò nga k'ejí tsò 'én ndaà-lá Nainá xi kjoa ts'e Cristo xi bënojmí-nò koni tsò xi kòkjeiín-nò nga sa ítjón. Nga ndaà sasén-nò nga jñà na'yá-lá xítá koi.

⁵ 'An, mítssà isá nangui tijná-la jñà xítá xi 'mì-lá jñò nga isáá 'nga titksajna-la jñà xítá xi tsibíxáya-la Cristo.

⁶ 'An, nas'in mìkiù ndaà ma-na chjà, nimé kjohítsjeén chijat'aà-na xi it'aà ts'e 'én-la Nainá. Jñò, jyeé ndaà 'yaà, 'an, nítá ñánda nga tijná, k'oáá s'ín tsakoò-nò.

⁷ ⁷ ¿A ch'ooó kis'iaàn nga tsakoöya-nò 'én ndaà-lá Nainá nga nimé kisikichjí-nò? Nangui tsohótijnakó-nò skanda kisihimá-ná yijo-ná mé-ne jñò isá 'nga kisikitsajna-nò.

⁸ Jñà xítá naxandá-lá Cristo xi xìn i'nde-lá kisichját'aà-na nga tsachrjekájno-la ton mé-ne komá kisixákó-nò nga tsibenojmí-nò 'én ndaà-lá Nainá xi kjoa ts'e Cristo.

⁹ K'e nga tsohótijnakó-nò, niyá xi kisijti-lá mé xi kichiját'aà-na. K'e nga mé tsojmí xi kjochjeén-na, jñà xítá 'ndsee xi j'ii-ne nangui Macedonia kitsjaà-na. Nga majin-na nga chjá koma-nò. Nachrjein xi fi-isa, tákó k'oáá s'iaàn.

¹⁰ Nguí kgó kjoakixi-lá Cristo koni tixan-nò nga mi yá xi kotichjoà-na kóhökji nangui Acaya nga ndaà síkjina yijo-ná kjoa xi tis'iaàn nga mi ton kisijé-nò.

¹¹ ¿Mé-ne k'oá xan-na nga chjá? ¿A koi-né nga mìkiù matsjake-nò? Tíbeè Nainá, 'an 'ñó matsjake-nò.

¹² Tanga tákó k'oáá s'iaàn koni kisikó-nò nga sa ítjón nga nimé kisijé-nò mé-ne nga mìkiù tsjaà'nde-lá nga kítsø jñà xítá xi mején-lá nga jeya síkítsajna yijo-la nga k'oáá tís'ín nchis'ín koni ngajen.

13 Xítə koi, xítə ndiso-né. Mìtsà kixi kjoa nga xítə xi jè Cristo tsibíxáya-lə. Ta konachan-né nga síkjatjya-lə yijo-lə koni tsà jè Cristo tsibíxáya-lə.

14 Kjoa koi, mitsà kjoa xítse; tijè-ne xítə neíí síkjatjya-lə yijo-lə koni jngòò ákjale-lə Nainá xi ote kjí.

15 Mitsà xkón tjín, xó k'oqá kóma-ne nga jñà xítə xi síxá-lə jè xítə neíí, k'oqá s'ín síkjatjya-lə yijo-lə koni tsà xítə xi bénjomí 'én kixi-lə Nainá. Xítə koi k'e nga kjoéhet'aà nachrjein-lə, k'oqá s'ín kómat'in koni s'ín tjín kjoa ch'o xi nchis'ín.

Mé kjoa-ne nga jeya síkjína yijo-la Pablo

16 Íjngòò k'a k'oqá tixan-nò, kì k'oqá s'ín níkítsjeèn nga mìkiì ndaà tjín kjoöhítsjeèn-nə. Tsà k'oqás'ín síkítsjeèn, tji'l'nde-ná nga 'an, k'oqá tjs'ín ndaà síkjína itsé yijo-ná koni s'ín xítə xi i'nga xi mi ndaà tjín kjoöhítsjeèn-lə.

17 K'e nga kós'ín tichjà, mitsà k'oqás'ín chjà koni s'ín sasén-lə Ná'èn-ná, k'oqá s'ín tichjà koni jngòò xítə xi mi ndaà tjín kjoöhítsjeèn-lə nga tì'an ndaà síkjína-na yijo-ná.

18 Koni s'ín kjìn ma xítə xi tijñà ndaà síkítsajna-ne yijo-lə it'aà ts'e kjoa xi s'ín, 'an k'oqá tjs'ín mejèn-na nga tì'an ndaà síkjína-na yijo-ná.

19 Jñò, bixón-nó nga xítə chjine-nò, tænga, ¿mé-ne biil'nde-là jñà xítə xi mi ndaà tsò kjoöhítsjeèn-lə?

20 Jñò, nikjeiín-là xítə xi kjo'ñó s'ín-nò nga chì'nda 'nè-là, xítə xi ma-lə síkjehejno-nò tsojmì xi tjín-nò, xítə xi jñò beëtoòn-nò, xítə xi ochrjekàngui-nò, koa nikjeiín-là xítə xi síjts'iin'-a isén-nò.

21 Jñò, ¿kó s'ín níkítsjeèn? ¿A masobà-na nga indaàkjoa kinikò-nòjén nga mi k'oqá s'ín kinikò-nòjén koni kisikò-nò jñà xítə xi i'nga?

Tsà tjín i'nga xi 'ñó ts'en s'ín nga chjá, 'an tikoá ts'eén tis'iaàn koni s'ín 'ñó tichjákò-nò. Tænga ta k'oqá s'ín tichjà koni tsà mìkiì ndaà tjín kjoöhítsjeèn-nə.

22 Jñà xítə koi, tsà kixi kjoa nga xítə hebreo-né, 'an, tikoá xítə hebreo-ná. Tsà xítə Israel-né, 'an, tikoá xítə Israel-ná. Tsà tje-lə Abraham-né, 'an, tikoá tje-lə Abraham-ná.

23 ¿A chì'nda-lə Cristo-né? 'An, isáá ndaà síxá-lə Cristo. (K'e nga kós'ín chjà, k'oqá ngaya-lə koni jngòò xítə xi mìkiì ndaà tjín kjoöhítsjeèn-lə.) 'An isáá 'ñó síxá-lə. Isáá ko kjìn k'a ótijnaya ndayá, isáá ko kjìn k'a síki'on-ná xítə, tikoá ko kjìn k'a nga jye kjomeè sík'en-ná xítə.

24 Jñà xítə judío, 'on k'a kitsjaà-na kjo'in nga tsakajá-na xox'ín xi s'e-lə cohöyo xi kaàn chrj'oón ñijòñ tjín-ne nga jngòò íjngòò k'a.

25 Jàn k'a kits'iin-na kjo'in nga tsajá-na xkajchrá jñà xítə; jngòò k'a tsibínè-na ndajo xítə nga mejèn-lə sjik'en-na; jàn k'a kiskaajùn-ndákò-na chitsó ya jjùn ndáchikon; jngòò nachrjein ko jngòò nítjen tsohotíjnajñaà jjùn ndáchikon.

26 Nitə ñánda nga ojmeè, ta kjoxxkón tjín kjit'aà-la. Tjín kjoxxkón ya xajngá nandá ñánda nga otoa. Tjín kjoxxkón ts'e xítə chjé. Tjín kjoxxkón it'aà ts'e xítə xinguià judío koa tjín it'aà ts'e xítə xi mitsà xítə judío. Tjín kjoxxkón ya jjùn naxandá, koa ya i'nde it'aà xìn ñánda tsjìn xítə. Tjín kjoxxkón ya jjùn ndáchikon, koa ya jjùn-lə xítə xi tsò nga xítə-lə Cristo ma tænga mitsà kixi kjoa.

27 Kjín jchán xá kisinè-na xi 'ñó tjín, sà k'oqá skanda mìkiì ójñafè. Kisikjaán kjinchrá. Sà k'oqá tsjín-na nandá xi ma 'yò, sà k'oqá skanda mìkiì tsoókjeen, kisikjaán 'nchán nga tsjín-na nikje xi ójñakjá.

28 Mìtsà tà jñà kjoaq koi xi komàt'ian. Tjín ìsa xi k'ejí xi ìsa 'ñó tjín. Nàchrjein nchijòn makájno-na kjoaq xi tímät'in kóhötjín naxandá-là Cristo xi 'an sìkinda.

29 Tsà yá 'ndseé xi ma indaajiìn, tikoaqá 'an, ma indaajiìn-ná. Tsà yá xi mejèn-là ótsji jé-là jngooò xítä xi k'ejí, 'an ma jtike-ná.

30 Tsà mochjeén nga tì yijo-ná ndaà síkjna-na, jè ndaà síkjna yijo-ná jt'aà ts'e kjoaq xi mahindaajñaa.

31 Jè Nainá xi Na'én-là Jesucristo xi otíxoma-ná, jeya kàtiyna nítä kjé-ne, tibeé-ne nga 'én kixíí xi tichjà.

32 K'ë nga tsohótijna ján naxandá Damasco, jè xítä xi gobernador tijna nga jè kitsjaà-là xá jè xítaxá ítjòn xi 'mì Aretas, kitsjaà-là okixí nga kisikinda xotjoa-là naxandá nga mejèn-là tsobà'ñó-na.

33 Tanga jñà xítä kisichját'aà-na nga kisikijnaya-na nisyá, ikjòàn ya tsachrje-na ñanda tix'á chrój ndajo xi tjíndiì-là naxandá nga kiskinjen-t'aà-na skanda jt'aà nanguí. K'oqá s'ín komà-ne nga mìkiù komà kitsobà'ñó-na.

12

Pablo, kits'iì jngooò-là nijñá xi kixi kjoaq

1 Nímé xi síkjne nga ndaà síkjna yijo-ná. Tanga mochjeén-né nga k'oqá xán-nò kjoaq xi tsakó-na Nainá k'ë nga tsohóko-na, jè kjoaq xi Nainá kisikichiya-na.

2 Beèxkon-ná jngooò xítä xi fit'aà-là Cristo. Tjín-là te ñijòn nó nga kiikò Cristo skanda jè ngajmii xi ma-ne jàn [ñanda tijna Nainá]. Mìkiù be tsà k'oqá s'ín kiikò nga yijo, a xi tà inijmáà kiikò. Jè Nainá tijìùn-là.

3 Tanga be-ná nga jè xítä jè, kùi. A yijo-né, o a tà inijmáà kùi, tà jngooò Nainá tibeé.

4 Kii skanda ján j'nde ñanda ndaà jchán choòn ján ngajmii ñanda tijna Nainá. Kii'nchré 'én xi 'ñó xkón tijín, xi nijngooò xítä koma s'enojmí-la.

5 Koni komàt'in xita jè, jè-né xi ok'in-là nga ndaà kíjna. Tanga it'aà ts'an mìkiù ok'in-na nga 'an ndaà síkjna yijo-ná. Tajngooò tsà jñà kjoaq xi mahindaajñaa ndaà síkjna.

6 Tsà ndaà síkjna yijo-ná [koni tjín kjoaq xi 'an kijtseè ngajmii], mìtsà 'én ská benojmiá, 'én kixíí chjà. Tanga majin-na nga ndaà síkjna yijo-ná jt'aà ts'e kjoaq xi kijtseè mé-ne nga nijngooò xítä ìsa 'nga síkjna-na ta ngatjì-là kjoaq koi. Kos'ín kàtasíkinda-ná kó s'iaàn, kó s'ín chjà, kó kó s'ín tisijchá yijo-ná.

7 Mé-ne nga mì 'an ndaà kótijna-na it'aà ts'e kjoaq xi 'an tsakó-na Nainá xi jeya jchán tijín, kiskaàt'aà jngooò-na ch'in, k'oqá ngaya-là koni tsà na'yá nchajìn yijo-ná. Jè xítä neijí kijtseeòton-na nga kisikasén-na kjoq'in.

8 Kò jàn k'a bítsi'ba-là Na'én-ná nga kàtjaàxìn-ná kjoq'in jè.

9 Tanga jè Nainá tå k'oqá tsò-na: "Jè kjondaà-ná yáa tijnakò-lè. Yáa okoaà yije nga 'ñó-ná k'ë nga tsjìn-lè nga 'ñó." K'oqá ma-ne jè kjoaq xi mahindaajñaa, jè xi ndaà síkjna-na yijo-ná, mé-ne nga jè nga 'ñó-là Cristo kíjnakò-na.

10 Koií kjoaq-là matsja-na k'ë nga ma indaajñaa. Tikoaqá matsja-na k'ë nga chjà'on-kó-na xita, k'ë nga mé tsojmì xi chija-na, k'ë nga fitjingui kondra-na xita, k'ë nga mé kjoaq xi 'íin ma-na síkjiaán jt'aà ts'e Cristo. K'ë nga ma indaajñaa, k'ëe ìsa ndaà s'e-là nga 'ñó inijmá-ná [Inga jè Cristo tsjá-na].

11 'An, k'oqá s'ín kichjà, koni s'ín chjà xítä 'én xi nímé chjí-la. Tanga jñò ki'nè-ná kjoq'ñó. Jñò xi tijinè-nò nga ndaà síkjna-ná. Nga 'an mìtsà ìsa nanguí

tijnə-lə jñà xítə xi 'mì-là jñò nga isə 'nga titṣajna-lə jñà xítə xi tsibíxáya-lə Cristo; nás'in 'an nímé chjí-na.

12 K'ę nga tsohotijnako-nò kis'e-nə kjoatsejta nga tsakoò-nò kjoaxkón xi okó chibə kə xi okó kjoə jeya-lə Nainá kə nga'ñó-lə. Kjoə koi okó nga kixi kjoə nga 'an-ná xi tsibíxáya-na Cristo.

13 ¿Jñò, mé xi isə nanguí kisikitsajna-nò koni jñà naxandá-lə Cristo xi kj'ejí? ¿A koií majti-nò nga mì jñò kisijti-nò k'ę nga mé tsojmì xi kichijat'aà-na? Tijcháat'aà-ná nga nímé kisijé-nò.

Kó kitsò Pablo nga ijngòò k'a tífikon jñà xítə Corinto

14 Jyeé tijnəndaà xi ma-ne jàn k'a nga kjíkon-nò. Tákó k'oas'ín s'iaàn, mìtsà mé xi sijjé-nò. Mitsà koi otsjià mé tsojmì xi tjín-nò; kjondaà tsajòn xi otsjià. Nga jñà xítə jchíngá tjínə-lə nga koijtjò ton xi kochjeén-lə xítə, mìtsà jñà xítə tjínə-lə nga koijtjò ton xi kochjeén-lə xítə jchíngá.

15 Matsjaá-na nga sikkjèya yije mé xi tjín-na, skanda tisikjè yijo-nə kjoə ts'e inimá-nò. Nga isə ndaà matsjaké-nò, jñò, ¿a isəá chiba matsjacha-ná?

16 Kixií kjoə, 'an, nímé tsojmì xi kisijé-nò. Tānga tjín i'nga xítə xi tsò: "Ñó mañá nga konachan-lə xítə."

17 Tānga, ¿mé xi kiskoònachan-nò k'ę nga kisikasén i'nga-nò xítə?

18 Tsibíts'i'ba-lə Tito nga kíkkon-nò kə jè 'ndse xi ijngòò. Jè Tito, ¿a kiskoònachaaán-nò? ¿A mìtsà ngásòn tikoi-ne kjoohítsjeèn tjaajiìn-jen, tikoa tikoi-ne ndiyá kixi tjaàyá-jen?

19 ¿A k'oáá s'ín nikitsjeèn nga yijo-najen titsanokjoàtji-jen? Majin, tibeè Nainá koi én xi titsanokjoà-jen nga Cristo titsajnakó-jen. Jñò ndí 'ndse xi 'ñó matsjaké-nò, ngats'iì kjoə koi, kjondaà tsajòn-nò nga isə tse nga'ñó kátas'e-nò.

20 Makájno-na tsà k'ę nga kijchokon-nò tsà mì k'oáá s'ín titsə'nè koni s'ín mejèn-na. Koə 'an tsà mì k'oá s'ín tis'iaàn koni s'ín mejèn-nò jñò. Koií makájno-na tsà koií nachrjein-lə titsabixkàn-kjoò, tsà kjoaxitakòn tjín-nò, tsà kjoajti tjiùn inimá-nò, tsà jò tsà jàn ya titsajna-lə xinguio, tsà 'én ndiso titsabìnè-lə xinguio, tsà xinguio titsanokjoájno-lá, tsà 'nga takòn titsə'nè ko tsà mìkiì ndaà titsajnakoo xinguio nga jngòò ijngòò.

21 Tikooá makájnoó-na k'ę nga kijchokon ijngòò k'a-nò tsà Nainá siisobà-na nga nguixkoòn jñò. Tsà Nainá siikkjindáya-na xi kjoə tsajòn nga kjin ma-nò xi jye kjötseé binchaàtsjioò jé nga mìkiì nikájno jé-nò kjoə tjé xi 'nè kə kjoə chijngui xi 'nè kə ngats'iì kjoə ch'o xi 'nè.

13

'Én-lə Pablo xi fehet'aà-ne.

1 Jè xi ma-ne jàn k'a nga kjíkon-nò. K'oáá s'ín tichjá Xojon-lə Nainá nga tsò: "K'ę nga tsà jngòò xítə mejèn-lə kijndaàjìn jngòò kjoə, jò kə tsà jàn xítə kochjeén xi kōma tsjá 'én nga xkōn kijtseeè-ne kjoə xi komà mé-ne nga jchá-lə, a kixií kjoə, o xi majin-né."

2 K'oáá s'ín jye kixan kixi-nò k'ę nga ijchòkon-nò xi ma-ne jò k'a, kə i'ndeí nas'sín kjiún tijnaa, k'oáá tì xan ijngòò k'a-nò nga jñà xi jé tsohotjsi nga sa ítjòn kə xi nchihótsjí jé skanda i'ndeí, mìkiì kojno-lə nga tsjaà-lə kjo'iín nga jngòò ijngòò.

3 'An, k'oáá s'iaàn mé-nè nga jchá-nò, a kixií kjoə nga 'an síkjeén-na Cristo nga chjajiìn-nò 'én-lə. Mitsà indaàkjoə Cristo; tjín-lə nga'ñó k'ę nga síxajiìn inimá-nò.

⁴ Kixíj kjoaq jè Cristo, k'oqá s'ín k'en-t'aà krò koni jngoo xítä xi tsjìn-lä nga'ñó. Tanga j'ndej, nga'ñó ts'ë Nainá tijnakon-ne. Ngajen, k'oqá tjs'ín indaàkjoaq titsajna-jen koni s'ín komàt'in Cristo, tanga nga'ñó ts'ë Nainá kitsajnakon-najen koni Cristo mé-ne nga koma sixá-nöjen.

⁵ Jñò, chít'aà inimä-nò, tsà kixíj kjoaq nga ndaa mokjeiin-nò jt'aà ts'ë Nainá. Ndaà chít'aà inimä-nò xi tjin-nò. ¿A mìtsà tjiùn-nò nga Cristo tijnajiùn inimä-nò? Ta jngoo-la tsà mìki tsatojioòn koni s'ín kichit'aà-nò.

⁶ Tanga 'an, majngoo takoàn nga jchäá jt'aà tsajen, ngajen tsatojiùn yije-najen koni s'ín kichit'aà-najen.

⁷ Koíj kjoaq-lä bítsi'ba-lajen Nainá nga nímé jé kinchátsjioò. Tanga mìtsà koi-ne nga jchä-najen nga ndaa bitjo-jen k'e nga chít'aà-najen. Jé-né nga síkitasòn jñò kjoaq xi ndaa tjín, nas'ín k'oas'ín kàta'ya-lä jt'aà tsajen koni tsà mìki chikjoaq-najen kjoaq xi otojiùn-jen.

⁸ Mìki koma kondra kitsajna-lajen xítä xi síkitasòn kjoakixi-lä Nainá. Ta saá k'oij-lajen nga'ñó.

⁹ Matsja-najen k'e nga jñò tjín-nò nga'ñó, nas'ín ngajen ma indaàjìln-jen. K'oqá ma-ne nga bitsi'bä-lajen Nainá, mé-ne jñò nímé kjohítsjeèn chijat'aà-nò.

¹⁰ Tikjiù-nò xojon jè k'e nga tákó kjíjn tijnqa-isa, mé-ne k'e nga kijchokon-nò mì tì k'oqá s'ín 'ñó kichjako-nò koni s'ín tjín kjotíxoma xi kitsjaà-na Nainá. Nga Nainá mìtsà koi xá kitsjaà-na kjotíxoma nga 'an síkits'ón-jíiù-nò, jè-né nga ìsa kixi kitsajnakoo 'én xi mokjeiin-nò.

Kó kitsò Pablo nga silihixat'aà xita Corinto

¹¹ Ndí 'ndsè kó tichjaá, jè xi fehet'aà-ne, tsja t'e-lä inimä-nò; kixi titsajna; tjetakòn xinguiqo; tà jngoo kjohítsjeèn kàtas'e-nò, 'nchán titsajnakoo xinguiqo. Nainá xi tjín-lä kjoaq 'nchán kó xi tjín-lä kjoatjòcha kàtijnakó-nò.

¹² Nga nguì koó inimä-nò tjjixat'aà xinguiqo nga jngoo ijngoo.

¹³ Ngats'iì xítä-lä Nainá xi j titsajnakoo-na silihixat'aà-nò.

¹⁴ Jè kjondaà-lä Jesucristo xi otíxoma-ná, kó kjoatjòcha-lä Nainá, kó Inimä Tsjeé-lä Nainá kàtijnakó-nò ngats'ioò. K'oqá s'ín kàtama.

Xojon carta-lə San Pablo xi kiskiì-lə xīta naxandá-lə Cristo xi títsajna nangui Galacia

Kó tsò Pablo nga sīhixat'aà xīta naxandá-lə Cristo xi títsajna nangui Galacia

1-2 Jñò xi naxandá-lə Cristo maà xi titsajnaà ján nangui Galacia, titsanlıhixot'aà-nöjen 'an xi 'mì-na Pablo, ko ngats'ìì xīta-lə Cristo xi i titsajnako-na. Jè xá ítjòn xi 'an tjín-na, mitsà it'aà ts'e xīta iñò'nde kitjoé-na ko mitsà taxkì xīta tsibít'aà-na. Jè sobà Jesucristo ko Nainá tsibíxáya-na, jè xi Nā'èn 'mì-lá xi jè kisikjaaya-lə Jesús it'aà ts'e kjoabiyaà.

3 Jè Nā'èn-ná xi Nainá ko Nā'èn Jesucristo xi otíxoma-ná kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoaq'nhchán yä ijìln inijma-nò.

4 Jñò, jyeé tijìln-nò nga jè Jesucristo kitsjaà kjotjò yijo-lə nga k'en xi kjoaq' ts'e jé-ná, mé-ne nga kochrjekàjìln-ná jñà kjoach'o xi tjín iñò'nde. Jesucristo, k'oqá s'in kisikitasòn koni s'in mejèn-lə Nā'èn-ná xi Nainá.

5 Jeya kàtiyna Nainá nītä mé nachrjein-ne, nītä mé nó-ne. K'oqas'ín kàtama.

Tsjìn ijngoo-isa 'én ndaà-lə Nainá xi kjoaq ts'e Cristo xi k'ejí tsò

6 'An, tà maxkón-na nga jñò, tə nītöón chinchat'aàxìn-lə Nainá nga k'ejí 'én tsanguit'aà-lə ko kijnai takòn Nainá xi xó kiichjá-nò mé-ne nga it'aà ts'e kjondaà-lə Cristo sijchá yijo-nò.

7 Tanga tsjìn ijngoo-isa 'én ndaà-lə Nainá xi kjoaq ts'e Cristo xi k'ejí tsò. Tanga tjín i'nga xīta xi binchá ská-nò xi mejèn-lə sìlkjatjyla-lə 'én ndaà-lə Nainá xi kjoaq ts'e Cristo.

8 Tanga tsà tjín xīta xi k'ejí tsò 'én xi okóya xi mì k'oqá tsò koni tsò 'én ndaà-lə Nainá xi kjoaq ts'e Cristo xi jin bënojmí-jen, kàtatsjá-lə kjo'in Nainá, na's'in ti 'an-na, o na's'in jngoo àkjalé xi ngajmii nchrobá-ne kàtatsjá-najen kjo'in.

9 Koni s'in k'i'mì-nöjen nga sa ítjòn, tákó k'oqá s'in tìxan ijngoo k'a-nò: Tsà yá xi k'ejí tsò 'én xi bënojmí-nò koni tsò 'én ndaà-lə Nainá xi jye kichjoétjò, Nainá kàtatsjá-lə kjo'in.

Mé kjoaq xi komàt'in Pablo nga it'aà ts'e Cristo kisikjáya-lə

10 'An, mitsà kjondaà-lə xīta otsjià, kjondaà-lə Nainá otsjià. Mìtsà koií otsjià nga ndaà kótijna nga nguixkon xīta. Tsà kq's'in s'iaàn, mì-lá tsà kixi kjoaq nga ch'ndà-lə Cristo ma.

11 Jñò 'ndseé ko tichjaá, k'oqá s'in kàtasiјìln-nò; jè 'én ndaà-lə Nainá xi kjoaq ts'e Cristo xi 'an benojmiá, mitsà kjoahitsjeèn-lə xi taxkì xīta.

12 Mìtsà it'aà ts'e xi taxkì xīta komà-na ko nga kjochiya-na 'én koi; jè sobà Jesucristo kisikhiseèn-na nga tsakóya-na.

13 Jñò, jyeé kina'yà kó kis'iaàn nga tìsa ítjòn, k'e nga yä kiit'aà-lə kjotíxoma-lə xīta judío. 'An, tsangatjingui-lə jñà xīta naxandá-lə Cristo nga kòjtikeè; mejèn-na nga kàtachija.

14 Koni s'in tjín kjotíxoma-lə jñà xīta judío, kjin jchán xīta naxandá-nà xi tañia jchíngä-jen, kisikítsajna tjingua nga 'an, lsä 'ñò ndaà kisikitasoàn koni s'in tjín xkósón xi tjín-lə xīta jchíngä-nà.

15 Tanga Nainá k'oqá s'in kisaseèn-lə nga 'an jaàjiùn-na k'e nga tákó yä tijñaya'ma jndso'ba nea-na, nga ngui tà kó kjondaà-lə nga 'an kiichjá-na;

¹⁶ ko kisikatsejèn-na Ki'ndí-la mé-ne koma kichjàyajiìn-la 'én ndaà-la jñà xi mìtsà xíta judío. Mìtsà yá xi kiskònanguí-la xi taqxki xíta;

¹⁷ ko mìtsà yá kiaà ján naxàndá Jerusalén ñánda titsajna jñà xíta xi lsa kjòtseé tsibíxáya-la Cristo koni 'an. Tà saá yá kiaà i'nde Arabia; xi komà iskan-ne inchrobà ijngóo k'a-na yá naxàndá Damasco.

¹⁸ K'e nga jye tsato jàn nó, skanda k'éé kiaà ján Jerusalén nga mejèn-na skoexkoan Cefas [xi tíkoo Pedro 'mí]; chrj'oón nàchrjein tsohotíjna yá ni'yá-la.

¹⁹ Xíta xi kisixáya-la, mìtsà yá xi kítseèxkoan xi k'ejí, ta jè tajngoò Jacobo xi 'ndse ma Na'èn-ná.

²⁰ Jñà 'én koi xi 'an tisikasén-nò, ngù 'én kixi-né, tibeè Nainá, mìtsà 'én ndiso.

²¹ K'e nga jye komà iskan, kiaà ján nangui Siria ko yá nangui Cilicia.

²² Tanga jñà nàchrjein koi, k'ejé kì beèxkon-na jñà xíta naxàndá-la Cristo xi titsajna ya nangui Judea.

²³ Tà k'oáá tsò 'én xi kii'nchré: "Jè xi kíttjingui kondrà-ná nga sa kjòtseé, i'ndeí, 'én ndaà-la Nainá xi kjoa ts'ë Cristo chjaya, jè 'én xi mejèn-la kisichja nga sa ítjòn."

²⁴ Jñà xíta koi, jeya kisikíjna Nainá nga jye jahatjìya-na.

2

¹ K'e nga jye komà iskan nga jye ijchò te ñijòn nó, kiaà ijngóo k'a ján Jerusalén ko Bernabé; tíkoo kíikoáa jè Tito.

² Koií kii-na nga Nainá k'oás'ín kisikichiya-na nga tjín-e-na nga kjián. Jñà xíta xi xá 'nga tjín-la yá naxàndá-la Cristo it'aà xin tsibengjmí-la kó tsò 'én ndaa-la Nainá xi kjoa ts'ë Cristo xi 'an chjaya-la jñà xi mìtsà xíta judío. Majin-na nga jñà xíta koi kítso-na nga njímé chjí-la xá xi 'an tis'iaàn ko xi jye kis'iaàn.

³ Jè Tito nás'ín xíta griego nga yá tíko-na, mìtsà yá xi kjo'ñó kis'iìn-la nga kisit'aà chiba-la yijo-la kjoa ts'ë circuncisión.

⁴ Tanga tjín i'nga xíta ndiso xi jahas'en-jíùn chijé nga tsò nga tíkoo jè Cristo fit'aà-la; ta jè xi mejèn-la nga kotsejèn chijé kós'ín titsa'né jñà xi mokjeíin-ná it'aà ts'ë Cristo Jesús nga jye titsajnandiaá kjoa ts'ë kjotíxoma xi kitjoé-la Moisés, koj mejèn-la nga kjo'ñó s'jin-ná nga sìkitasoán kjotíxoma.

⁵ Tanga ngajen ni ítsé kinis'in-lajen mé-ne nga jè kjoa kixi xi ts'ë 'én ndaà-la Nainá xi kjoa ts'ë Cristo, yáà kàtijnaíjìn-nó nga kjit'aà nàchrjein.

⁶ Jñà xíta xi xá 'nga tjín-la njímé kjoa xítse kitsjaà-isa-na koni tsò 'én xi 'an okoòya. Tanga mìtsà 'an tjín-na kindà tsà xíta ítjòn-né ko tsà majin. Nga Nainá mìtsà faájìn xíta yá-ne xi titsajna ítjòn ko yá-ne xi titsajna tijngui.

⁷ Ta saá kòkjeíin-la nga jè sobà Nainá kitsjaà-na xá nga 'an kichjàyajiìn-la 'én ndaà-la Nainá xi kjoa ts'ë Cristo jñà xi mìtsà xíta judío xi mìkiù tjít'aà chiba yijo-la kjoa ts'ë circuncisión. Ko jè Pedro kitjoé-la xá nga jè kíichjayajiìn-la jñà xi nguì xíta judío xi tjít'aà chiba yijo-la kjoa ts'ë circuncisión.

⁸ Nainá, koni kisikó Pedro nga jè tsibíxáya-la nga kíichjayajiìn-la 'én ndaà-la Nainá xi kjoa ts'ë Cristo jñà xi nguì xíta judío, 'an, k'oáá tíkoo kisikó-na nga 'aán tsibíxáya-na nga kichjàyajiìn-la 'én ndaà-la Nainá xi kjoa ts'ë Cristo jñà xi mìtsà xíta judío.

⁹ Jacobo, Cefas [xi tíkoo Pedro 'mí] ko Juan, xi kos'ín beèxkón xíta nga jñà titsajna ítjòn ya naxàndá-la Cristo, kítseè nga Nainá kitsjaà-na kjondaà koi. Kjòjngóo ikon, ikjoàn kitsjaà-najen tsja, 'an ko Bernabé, mé-ne nga ki'ya-la

nga ta jngoó xá titsaq'nè-jen. Ndaà kisaseèn-lá nga tsanguí nìxá-lajen jñà xi mitsà xítä judío, koá jñà, kisixáko jñà xi ngui xítä judío.

10 Tà koií kjoä xi kisijé-najen nga kochját'aà-lá xítä imä. Jñà kjoä koi, tikoáq' an, jyeé kq'sín tiblinè-lá yijo-nä nga k'oä tís'iaan.

Mé-ne tsohótiko-ne Pedro jè Pablo já naxandá Antioquia

11 Jngoó k'a k'e nga jè Cefas [xi tikoä Pedro 'mì] j'ií i naxandá Antioquia, tsakatikoä nga nguixkon xítä k'e nga kijtseè nga mikií ndaà tjín kjoä xi tís'ín.

12 K'e nga sa ítjòn, yaá tsakjèn-kó jñà xítä-lá Cristo xi mitsà xítä judío. Nga komá iskan, k'e nga j'ií xítä judío xi tikoä mokjeiín-lá jt'aà ts'e Cristo, xítä xi ts'e Jacobo, k'eeé mì tì kù yä tsakjèn-kó-ne; tsasit'aàxín-né nga majin-lá nga ch'o kíjnakö jñà xítä koi nga kjo'ño mejèn-lá nga sit'aà chibä-lá jñà xi mitsà xítä judío.

13 Tikoáq' jñà xítä judío xi i'nga xi mokjeiín-lá 'én-lá Nainá, k'oäq' ti kis'iin koni jè Pedro nga kisis'in-lá kjoä xi jò isén tjín-lá, skanda jè Bernabé k'oäq' ti kis'iin.

14 'An, k'e nga kijtseè nga mì k'oäq' s'ín nchisíkitasòn koni s'ín tjín kjoä kixi-lá 'én ndaà-lá Nainá xi kjoä ts'e Cristo, k'oäq' kixan-lá jè Cefas [xi tikoä Pedro 'mì] nga nguixkon ngats'ií xítä: "Ngaji nga xítä judío 'mì-lé, k'oäq' s'ín tñimjchí yijo-lé koni tsà mitsà xítä judío. ¿Mé-ne kjo'ño 'nè-lá jñà xi mitsà xítä judío nga k'oäq'sín kàtasíjchá yijo-lá koni tsà ngui xítä judío?"

15 'Nas'ín kixi kjoä nga tje-lá xítä judío 'mì-ná nga mì yáá kits'iin-jíin-lá jñà xi mitsà xítä judío xi xítä jé 'mì-lá,

16 tanga 'ya-ná nga jñà xítä, mitsà kixi kitsajna nga nguixkon Nainá nga ta koi kjoä-lá nga sikitason Kjotíxoma xi kitjoé-lá Moisés; ta jè-né nga mokjeiín-lá jt'aà ts'e Cristo. Jñá, jyeé kòkjeiín-ná jt'aà ts'e Jesucristo, kq jè Nainá kixi sikitón-ná koi kjoä-lá nga jye yä kòkjeiín-ná jt'aà ts'e Cristo, mitsà koií kjoä-lá nga nikitasoán kjotíxoma. Nijngoó xítä xi kixi kíjna nga nguixkon Nainá nga ta koi kjoä-lá nga sikitason Kjotíxoma.

17 Indeí k'oäq' s'ín chiñá-lá nga kixi kitsajnaá yä nguixkon Nainá ta koií kjoä-lá nga mokjeiín-ná jt'aà ts'e Cristo, [mitsà koi-ne nga kjotíxoma titsanikitason]. K'oäq' ma-ne nga xítä jé t'mì-ná [coni jñà xi mitsà xítä judío]. Tanga, za tsò-ne kjoä nga jè Cristo bí't'in-ná nga binchaàtsjiaá jé? Majin, mì k'oäq' s'ín tjín.

18 Tsà jè kjotíxoma xi 'an tsachrjekàngua nga sa ítjòn, kq tsà ijngoó k'a sikitason, jé tihotsjiaà.

19 Jè kjotíxoma xi kitjoé-lá Moisés, jè kisik'en-na. I'ndeí tijnandejí-ná kjoä ts'e kjotíxoma mé-ne ma kótjnakon-na nga sikitason-lá Nainá.

20 K'e nga k'en-t'aà krò Cristo, 'an, tikoäq' yä k'en-t'aàkoä. Ko mitsà t'jan-na xi tijnakoan, jè Cristo xi tijnajiin inimä-nä. I'ndeí, koií tijnakon-na nga jè Ki'ndí-lá Nainá ma'ñót'aà takoàn nga 'ñó kjötsjakeè-na skanda jè kitsjaà kjotjò yijo-lá nga k'en ngajo-na.

21 Majin-na nga ochrjekàngua kjondaà-lá Nainá. Tsà jt'aà ts'e kjotíxoma xi kitjoé-lá Moisés, kixi kitsajnaá nga nguixkon Nainá, mì-la mé chjí-lá nga k'en Cristo.

1 Jñò xi nangui Galacia tsajòn, mé ta tòndo-nò! ¿Yá xi kiskoònachan-nò? ¿A mì bítsejèn-nò koni s'ín nga nguì ndaà tsibéngjmíya-nòjèn nga jè Jesucristo yaá k'en-t'aà krò xi kjondaà tsajòn?

2 Tà koií kjoä kjònanguï-nò: ¿A koií kjoä-lä nga kinikitason kjotíxoma nga kitjoé-nò Iníma Tsjeè-lä Nainá, o xi koií-né nga mokjeiín-nò 'én-lä Nainá koni s'ín kina'yà?

3 Jñò, nga sa ítjòn, tsibits'iako-nò kjoöhítsjeèn-la Iníma Tsjeè-lä Nainá; ko j'ndej, mejèn-nò nga ta kjoöhítsjeèn-la xítä sikjehet'aà-nò! ¡Mé ta tòndo-nò!

4 Jñò, tseé kjo'in tsatojioòn nga kòkjeiín-nò 'én ndaà-lä Nainá. ¿A tà kjojtò-ne nga tse kjo'in tsatojioòn? Majin, mì-la kiì ndaà tjín.

5 K'e nga Nainá kitsjaà-nò Iníma Tsjeè-lä ko kis'iìn kjoökón xi ndaà tjín ijiùn naxàndá tsajòn, ¿mé-ne k'oas'ín kis'iìn-ne? ¿A koi-né nga ndaà kinikitason kjotíxoma? Majin, koií-né nga kòkjeiín-nò 'én ndaà-lä Nainá.

Nainá, mé-ne xítä kixi kijtseè takòn-ne Abraham

6 Koni jè xítä jchíngá-ná xi ki'mi Abraham kòkjeiín-lä it'aà ts'e Nainá; k'oåá komà-ne nga xítä kixi kitsò-lä Nainá.

7 Jñò, k'oåá s'ín ndaà kàtasijiùn-nò: Jñà xi mokjeiín-lä, jñà-né xi tje-lä Abraham.

8 Nga tisa kjótseé, jyeé k'oas'ín kitsjaà 'én Nainá koni s'ín tichja Xojon-la nga síkixi-né jñà xi mitsà xítä judío k'e nga mokjeiín-lä it'aà ts'e. Yaá tichja ñanda jè Nainá tjen kitsjaà ítjòn-lä Abraham jñà 'én ndaà-lä xi tsò: "Ngats'iì naxàndá xi tjín isò'nde, it'aà tsijíi kochikon-t'in."

9 K'oåá ma-ne nga ngats'iì xítä xi mokjeiín-lä it'aà ts'e Nainá ngásón kochikon-t'in ko Abraham nga jè Abraham kòkjeiín-lä it'aà ts'e Nainá.

10 Ngats'iì xítä xi jè ma'ñót'aà takòn koni s'ín nchisíkitason kjotíxoma, kjo'iín tjínè-lä, nga mitsà kixi kjoä nga ndaà síkitason ngats'iì kjoä xi ya tjít'aà. Nga k'oåá s'ín tichja Xojon-lä Nainá nga tsò: "Kàtasinè-lä kjo'in jè xi mì kixi síkitason ngats'iì kjoä xi tjít'aà jè xojon ts'e kjotíxoma."

11 Okixi-né nga njingoo xítä xi kixi kíjna nga nguixkon Nainá nga kjotíxoma síkitason. Nga jè 'én-lä Nainá tsò-né: "Jè xi xítä kixi, jè kjoä xi mokjeiín-lä kíjnakon-ne."

12 Jñà xítä xi kjotíxoma síkitason mitsà Nainá ma'ñót'aà ikon. Nga k'oåá s'ín tichja Xojon-lä Nainá, nga tsò: "Xítä xi kjotíxoma síkitason, k'oåá s'ín tjínè-lä nga k'oas'ín siújhá yijo-lä koni tsò kjotíxoma."

13 Jè Cristo tsibíchjítì-ná kjo'in xi ya titsajnjñaá nga kjotíxoma titsaníkitasoán nga jè kísikjeiín kjo'in xi jé tsaján; nga k'oåá s'ín tichja xojon nga tsò: "Kjo'iín sjinè-lä ngats'iì xi krò sit'aà."

14 Jè Cristo, koií okis'iìn-ne mé-ne nga jñà kjoä machikon-t'in xi kitjoé-lä Abraham tikoä tjoé yije-lä ngats'iì naxàndá xi tjín isò'nde nga jñà kjoä machikon-t'in, yaá nchrobá-ne it'aà ts'e Cristo mé-ne nga it'aà ts'e kjoä xi mokjeiín-ná, tjoé-ná Iníma Tsjeè-lä Nainá xi jye k'oas'ín kitsjaà tso'ba Nainá nga tsjá-ná.

Nga'ñò xi tjín-lä 'én-lä Nainá koni s'ín kitsjaà-lä tso'ba Abraham

15 Jñò'ndsè ko tichjaá, kënojmí jingoò-nò kjotíxoma xi ts'e isò'nde. K'e nga sindaàjiùn jingoò kjoä nga xojon tjámii'nga, nga jye ma firma ko sasén-lä sello, mì tì kiì kóma kits'ón-ya-ne koni s'ín sindaàjiùn, tikoäá mì tì kiì kóma siútaásón-Isa-lä 'én xi k'ejí tsò koni s'ín jye kasindaàjiùn.

¹⁶ K'oqá s'ín kitsjaà-lä tso'ba Nainá jè Abraham kó jè xítä tje-lä. Jè Xojon-lä Nainá mitsà tsò "jñà xítä tje-lä", ta tsò-né: "jè tje-lè." Nga mitsà kjín ma tje-lä Abraham xi kitjoé-lä koni tsò 'én xi kitsjaà-lä Nainá, ta jngoo ma-ne. Nga jè tlıhoxkit'aà Cristo.

¹⁷ Jè kjoaq xi tibenomjiá, kiis'ín tjín: Nainá kó Abraham tsibíndaajiün jngoo kjoaq, ikjoàn kisikixiya [koni ma k'ë nga jye ma firma]. K'ë nga jye tsato nijòn sindo ko katé nó, j'ii kjotíxoma ts'e Moisés; tanga jè kjotíxoma mìkiù ma síkits'óna jè kjoaq xi jye kisindaajiün kó mìkiù ma kitjongui xi Nainá jye k'oas'ín kitsjaà tso'ba.

¹⁸ Jè Nainá k'ë nga tsjá-ná kjondaà-lä, mitsà koi kjoaq-lä nga nìkitasoán kjotíxoma, koi-né nga jye k'oas'ín kitsjaà tso'ba. Nga Nainá, tà kjotjò kitsjaà-lä kjondaà Abraham nga jyeé k'oas'ín kitsjaà-lä tso'ba.

Mé xá xi tjín-lä kjotíxoma

¹⁹ Tanga jè kjotíxoma, ¿mé xá kitjei-ne? Koií k'oas'ín kitjei-ne koií kjoaq-lä nga ch'o nchis'ín xítä. K'oqá s'ín kisijna skanda k'ë nga j'ii tje-lä Abraham xi Nainá xó k'oas'ín kitsjaà-lä tso'ba. Jè kjotíxoma, jñà àkjale j'ii kó jè Moisés tsasijnajìn osen nga kisikatoya 'én kó kiiçhjatjì xítä nguixkon Nainá.

²⁰ K'ë nga jngoo xítä osijnajìn osen, mitsà ta jngoo xítä fit'aà-lä, fit'aà-lä ngajò. Tanga jè Nainá ta jè tajngoo kitsjaà-lä 'én Abraham.

²¹ Nainá, k'ë nga kitsjaà kjotíxoma, mitsà kondra kii-lä koni s'ín jye kitsjaà-lä tso'ba Abraham. Tsà jè-la-ne kjotíxoma ma-lä síktsajnakon xítä, maá-la kixi kitsajna xítä nga kjotíxoma síkitasòn.

²² Tanga jè Xojon-lä Nainá, k'oqá tsò nga ngats'ii xítä saá jé titsajnjajìn. K'oqá ma-ne nga jñà xítä xi mokjeiín-lä j't'aà ts'e Jesucristo, tjoé-lä kjoäbinachon xi Nainá jye k'oas'ín kitsjaà tso'ba nga tsjá-lä jñà xítä nga mokjeiín-lä.

²³ K'ë nga tikj'eè f'ii jè kjoaq xi mokjeiín-ná, jè kjotíxoma kitsobà'ñó-ná koni tsà ndayá tsibitsajna'ya-ná skanda jè nachrjein k'ë nga ki'ya-lä jè kjoaq xi mokjeiín-ná.

²⁴ Ko jè kjotíxoma kisikindä-ná koni s'ín makindä jñà ixti, skanda k'ë nga j'ii Cristo, mé-ne k'ë nga mokjeiín-ná j't'aà ts'e Cristo, kixi kitsajnaá nga nguixkon Nainá.

²⁵ I'ndeij nga jye j'ii kjoaq xi mokjeiín-ná, mì ti yaá titsajna'ñó-ná j't'aà ts'e kjotíxoma.

²⁶ Jñò, ngats'ioò, saà ixti-lä Nainá maá koi kjoaq-lä nga mokjeiín-nó j't'aà ts'e Cristo Jesús.

²⁷ K'ë nga ya titsajnakjoòkoo Cristo nga komà bautizar, k'eejahatjìya-nò koni jngoo xítä xi síkjatjìya nikje-lä. Jè sobá Cristo xi komà nikje xitse-nò.

²⁸ Mi ti kii mochjeé-né nga tjájiün xítä yá-né xi xítä judío kó yá-né xi mitsà xítä judío, yá xi chí'nda'ñó titsajna kó yá xi titsajnandeij, yá-né xi x'in kó yá-né xi chjooón. Ngats'ioò ta jngoo yijo ma-nò nga ya titsajnakjoòkoo Cristo Jesús.

²⁹ Jñò, nga xítä-lä Cristo ma, kixií kjoaq nga tje-lä Abraham ma, tikoaq tjoé-nò kjotjò koni s'ín kitsjaà-lä tso'ba Nainá jè Abraham.

4

¹ Tikoaa kènojmí jngoo-nò kjotíxoma: Jngoo ti, k'ë nga tákó ıtsé kji, k'oqá ngaya-lä koni tsà chí'nda tijna nga k'ee tsà jè be mé tsojmì xi tjín-lä na'èn-lä nas'ín k'ë nga komà ijskan jè tjoé-lä tsojmì xi tjín.

² Nga xítáá síkindä skanda k'ë nga majchínga, kó tjín xítá xi síkindä jñà tsojimi-lä skanda k'ë nga kichóya náchrjein-lä koni s'ín tsibijna chibä na'én-lä.

³ Jñà xi xítá 'mì-ná, k'oqá tís'ín komàt'iaán koni mat'in jñà ixti k'ë nga tijk'ëe mokjeiín-ná it'aà ts'ë Cristo nga jñà kjotíxoma xi tjín isò'nde 'ñó tsatixoma-ná koni s'ín mat'in jñà xi chi'nda titsajna'ñó nga mikiù tjínde-lä nga kítsajnandeijí.

⁴ Tængä k'ë nga kichóya náchrjein koni s'ín tjíndaà-lä Nainá, jè Nainá kisikasén ki'ndí-lä i it'aà nangui; kó it'aà ts'ë chjoón kits'iín koni s'ín ts'iín xi taxkí xítá isò'nde. Ko yaá kjójchájiún kjotíxoma ts'ë xítá judío.

⁵ K'oqá kis'iín Nainá, mé-ne nga jè Jesucristo sijiktsajnandeijí jñà xítá xi ya titsajnajiún-ñó kjotíxoma kó mé-ne nga ngásòn skoétjö-ná Nainá nga ixti-lä komaa.

⁶ Koií kjoa-la nga jye ixti-lä maá, Nainá kisikasén Iníma Tsjee-lä xi ts'e Ki'ndí-lä ya ijíiün iníma-ná. K'ë nga nokjoát'aà-lä Nainá, k'oqá tsò Iníma Tsjee-lä: "Ndí apa", tsò-né.

⁷ K'oqá ma-ne nga i'ndeij mìtsà ti xítá chi'nda titsajnaá; jyeé ixti-lä Nainá 'mì-ná; ko tikoá tsjá-ná Nainá ngats'íi kjotjò xi jñá tjoé-ná nga ixti-lä 'mì-ná.

Mé-ne síkájno-ne Pablo it'aà ts'ë xítá Galacia xi mokjeiín-lä 'én-lä Nainá

⁸ Jñò k'ë nga sa kjótseé, k'ë nga tijk'ëe yaxkon xi nguì jè sobà Nainá, chi'nda'ñó tsitsajnaá nga kjo'ñó-né nga jñà tsanguit'aà-lä xi mìtsà kixi kjoa naga Nainá.

⁹ Tængä i'ndeij nga jye yaxkoón xi nguì jè sobà Nainá, (tængä xi nguì kixi kjoa, jè Nainá xi jye ndaà beèxkon-nò), 'mì-ne k'oqás'ín nikitsjeèn-nò nga jñà onguít'aà ljingoò k'a-lä jñà kjotíxoma imá xi tjín-nò, jè xi tsjìn-lä nga'ñó, kó xi nimé chjí-lä? ¿A mejèn-nò nga ya sijiktsajna'ñó ljingoò k'a-nò?

¹⁰ Jñò, tákó 'ñó yaxkón náchrjein ts'e s'eí, ts'e sá, kó ts'e nó.

¹¹ An, makájno-ná jè xá xi kis'iaàn nga kisixájiún-nò tsà tà kjotjò-ne.

¹² An nga jye tsohósijnat'aàxìn-lä jè kjotíxoma, tikoáa yaá kisingásòn-kó-nò, nga jñò, mikiù tijíiün-nó it'aà ts'ë kjotíxoma. I'ndeij k'oqá s'ín tisijé-nò nga tinchat'aàxìn-lä kjotíxoma koni an jyeé tsohósijnat'aàxìn-lä. Nga sa itjòn nimé kjoa tjín xi ch'o kinikó-ná.

¹³ Jyeé tijíiün-nó k'ë nga sa kiaà ítjoàn nga kichjàyajíi-nò 'én ndaà-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo, koií kjoa-la nga ch'in tjín-lä yijo-na.

¹⁴ Jñò, mikiù kinachrjengui-ná nj mìtsà xìn kinikíjna-ná, nás'ín kjoa tsohótsji-nò nga ch'in tjín-lä yijo-na. Tà saá kichjoétjò-ná koni jingoò àkjale-lä Nainá, koni tsà jè sobà Cristo Jesús.

¹⁵ ¡Nga sa itjòn, 'ñó tsja tjín-nò! I'ndeij, ¿mé xi komà-nò? K'oqá xan-nò, skanda jñà xkoón mejèn kinachrje nga an kits'íi-ná.

¹⁶ I'ndeij, ¿a kondráá kótijnako-nò, tà koií kjoa-la nga 'én kixi benojmí-nò?

¹⁷ Jñà xítá [xi mejèn-lä nga kjotíxoma sijiktsason], 'ñó bíne-lä yijo-la it'aà tsajòn, tængä mikiù ndaà tjín kjohítsjeèn-lä. Tà jè xi mejèn-lä nga kochrjet'aàxìn-nó it'aà tsajen mé-ne nga jñà konguít'aà-lä.

¹⁸ Jñò, ndaà tjín k'ë nga 'ñó bíne-lä yijo-nò it'aà ts'ë kjoa xi mejèn-nò tsà ndaà tjín kjohítsjeèn-nò kó tsà kijit'aà náchrjein k'oqás'ín s'een, mìtsà tà k'ë nga an tijñako-nò.

¹⁹ Jñò xi koni tsà ndí ixti-ná xan-nò, 'an, k'oqá s'ín tímatrian koni jingoò chjoón xi ki'ndí tí'beé; tseeé kjo'in tisikjiaán xi kjoa tsajòn. Jè kjo'in xi tisikjiaán skanda k'ee-lä kjoqhet'aà k'ë nga k'oqás'ín sijchá yijo-nò koni Cristo.

20 Mejèn-na nga ya kótijnakò-nò jè hora jè, mé-ne nga k'ejí tsò 'én xi kichjàkò-nò. Jyeé mi tì kii be-na kós'in sìkítseén it'aà tsajòn.

Kó tsòya-ne it'aà ts'e chjoón Agar ko Sara

21 Jñò xi mejèn-nò nga kjotíxoma sìkitasòn, ¿a k'ejé na'yà-là kó tsò 'én xi tjít'aà kjotíxoma-là Moisés?

22 K'oqá tsò nga jè Abraham, jò komà jixti-là, jngòo ts'e chjoón chi'nda-là; jè xi ijngoo, ts'eé xi ngui chjoón-là xi mìtsà chi'nda tijna.

23 Jè ki'ndí-là xi chjoón chi'nda k'oqá s'in kits'iìn koni s'in ts'iìn ngats'iì ndí jixti. Tanga jè ts'e xi ngui chjoón-là xi mìtsà chi'nda tijna, k'oqá s'in kits'iìn nga tsitasòn koni s'in kitsjaà-là tso'ba Nainá Abraham.

24 Kjoq ts'e íchjín koi, k'oqá ngaya-là koni jñà kjoq xi jò tsibindajàiùn Nainá. Jè chjoón Agar, jè ngaya-là kjoq xi kisindajàiùn ya nindoò Sinai k'è nga kitjoé-là kjotíxoma Moisés. Ngats'iì xítä tje-là chi'ndaá tsibitsajna.

25 Jè chjgóon Agar, jè ngaya-là nindoò Sinai xi sijna ján Arabia, ko nachrjein i'ndei jè mangásòn-ko naxandá Jerusalén, nga jñà xita-là chi'nda'ñó titusatjna nga tákó kjotíxoma sis'in-là.

26 Tanga jè Jerusalén xi kijna ngajmiì, tijndandeí-né ko yaá nokjoá-ná ya naxandá je; k'oqá ngaya-là koni tsà neq-ná ma.

27 K'oqá tsò Xojon-là Nainá nga tsò:

Kàtatsja-lè ngaji xi chjoón 'ndí 'mì-lè nga tsjìn-lè jixti.

'Nó chihindáyi nga ko kjotsja-lè nga mìkiì 'yi kós'in ma nga ts'iìn jixti.

Nga jè chjoón xi kijnei takòn,

isáá kjin komà jixti-là mì k'oq-a-ne jè xi tjín-là x'in.

28 Isaac k'oqá s'in kits'iìn koni s'in kitsjaà tso'ba Nainá. Jñò tikoqá jixti-là maá xítä jchinga-là Isaac koni s'in kitsjaà-là tso'ba Nainá.

29 Jè ki'ndí xi tà k'oas'in kits'iìn koni ts'iìn yije xítä isò'nde, kùltjingui kondrà-là jè xi it'aà ts'e Injimà Tsjeè-là Nainá kits'iìn-ne. Koni s'in komà jñà nachrjein koi, tákó k'oqá s'in ma skanda nachrjein i'ndei.

30 Tanga, c'kò tsò Xojon-là Nainá? K'oqá tsò: "Tiyójtjingui-là jè chjoón chi'nda ko ki'ndí-là; nga jè ki'ndí-là nímé kjotjò tjoé-là, tà jè tjoé-là kjotjò jè ki'ndí-là xi mìtsà chjoón chi'nda."

31 Jñò ndí 'ndsè ko ndí tichjaá, k'oqá s'in tjín, jñá mìtsà jixti-là chjoón chi'nda maá, jñá-ná xi jixti-là chjoón xi mìtsà chi'nda tijna.

5

Kós'in sijchá yijo-ná nga jye titsajnandiá it'aà ts'e kjotíxoma xi kitjoé-la Moisés

1 Jè Cristo, jngòo k'aá kisikitsajnandeí-ná it'aà ts'e kjotíxoma xi kitjoé-là Moisés; k'oqá ma-ne jñò 'ñiò kixi titsajna koni s'in kisikitsajnandeí-nò Jesucristo. Kì tì ya onguít'aà-là kjoq ts'e kjotíxoma xi kitsobà'ñó-nò skanda kjötseé.

2 An sobá-ná xi 'mì-na Pablo, tiná'ya-ná koni xan-nò: tsà sit'aà chiba-nò kjoq ts'e circuncisión, mì tì mé kjondaà sakò-nò it'aà ts'e Cristo.

3 Ijngoo k'a koxan-nò, nítà yá xítä-ne xi sit'aà chiba-la kjoq ts'e circuncisión, kjo'ñò tjínè-là nga sìkitasòn yije koni tsò 'én xi tjít'aà xojon ts'e kjotíxoma.

4 Jñò xi k'oas'in mejèn-nò nga it'aà ts'e kjotíxoma kixi kitsajnaà nga nguirox Nainá, jyeé chinchat'aàxin-là Cristo, jyeé chinchat'aàxin-là kjondaà xi tsjá kjotjò-ná Nainá.

⁵ Tanga ngajen, *it'aà ts'eé Iníma Tsjeè-lä Nainá titsachiñá-lajen* nga kixi kítsajna-jen nga nguixkön Nainá nga ta koi kjoaq-lä nga mokjeiín-najen *it'aà ts'e Cristo*.

⁶ Nga *it'aà ts'e Cristo Jesúś*, mì tì mé chjí-lä yá-ne xi tjít'aà chibä-lä ko yá-ne xi tsjìn-lä chibä kjoaq ts'e circuncisión. Jè xi chjí-lä nga 'ya-lä koni s'in mokjeiín-ná *it'aà ts'e Cristo*, nga tjín-ná kjotsjacha.

⁷ Jñò, k'ë nga sa ítjòn, ndaà titsahonguíkqo k Johítsjeèn-nò. ¿Yá xi tsatékjáya-nò nga mì tì kù níkitasòn-nò xi kjoaq kixi?

⁸ Jé k Johítsjeèn jè, mìtsà ya nchrobá-ne ts'e Nainá xi xó kùchja-nò.

⁹ Tíkindaq a yijo-nò; nga k'oqá tsò jngooò 'én: "Nás'ín itsé-ne na'yo san xi sijìun na'yo jinchrajín, sisán yije-né nás'ín tse ma-ne na'yo."

¹⁰ Jè Nainá ot'aà takoán *it'aà tsajòn* nga mìtsà k'ejí s'in sìkítsjeèn. Jè Nainá tsjá-lä kjo'in nítä yá xítä-ne xi mejèn-lä sìkits'ón-jiùn-nò.

¹¹ Jñò ndí 'ndse kó ndí tichjaá, nga mì k'oqá s'in tihokoòya nga sit'aà chibä-lä xítä kjoaq ts'e circuncisión, koií kjoaq-lä nga fitjingui kondra-na jñà xítä. Tanga tsà mì k'oqás'in okoòya, mi-la kii kijitjingui kondra-na, mi-la tì kii kojtikeè-ne 'én xi chjáya *it'aà ts'e krò-lä Cristo*.

¹² Jñà xítä xi mejèn-lä sìkits'ón-jiùn-nò, kì tà bí't'aà chibä-lä yijo-lä, ta saà jngooò k'a kàtatet'aà yijo-lä.

¹³ Jñò 'ndseé kó tichjaá, k'oqá s'in kùchja-nò Nainá nga kítsajnandeíj-nó *it'aà ts'e kjotíxoma*. Tanga *j'ndeí* nga titsajnandeíj-nó, kì ch'o 'nè koni s'in mejèn-lä yijo-nò. Mochjeén-né nga tísikoò xinguiqo, kàtas'e-nò kjotjòcha nga jngooò jngooò-nò.

¹⁴ Nga ngats'iì kjotíxoma, yaá majngoò yije jè xi tsò: "Titsjachi xita xinguii koni tsà tì yijo tsjí-ne."

¹⁵ Tsà tijñò titsabixkàn-kö-nò xinguiqo koni s'in nañá, t'een kindä yijo-nò nga mì tijñò sìkjehesòn-nò xítä xinguiqo.

Kjoach'o xi síjé yijo-ná

¹⁶ K'oqá xan-nò: Tjii'nde-lä yijo-nò nga jè Iníma Tsjeè-lä Nainá kàtakó-nò ndiyá mé-ne nga mì koi kjoaq sìkitasòn kjoach'o xi síjé yijo-nò.

¹⁷ Jñà kjoach'o xi síjé yijo-ná kondrá fi-la jè Iníma Tsjeè-lä Nainá, kó jè kjoaq xi mejèn-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá kondrá fi-la jè xi mejèn-lä yijo-ná. Jñà kjoaq koi kondrá títajna-lä xíkjín. K'oqá ma-ne nga jñò, mìkií k'oqás'in s'een koni s'in mejèn-nò.

¹⁸ Tanga tsà jè Iníma Tsjeè-lä Nainá tihokó-nò ndiyá, mì tijè kjotíxoma otíxoma-nò.

¹⁹ Jyeé 'yaá mé kjoach'o xi síjé yijo-ná koni jè kjoachijngui, kjoaxòpa, kjoachingga,

²⁰ kjoaq nga xkósòn yaxkoán, kjoatj'e, kjoaq nga majtichaá xinguiqá, nga bixkán-koqá xinguiqá, nga machinichaá xinguiqá, nga jti takoán, nga nachrjenguaá xinguiqá, nga xítä nijoyaá kó nga binchat'aàxín-lä xinguiqá,

²¹ kjoaxítakòn, kjoach'i, kó ngats'iì kjoachrjá'a xi ma ñánda bitjo s'éi. Tjín isá kjoaq xi k'ejí, xi mangásòn-ko kjoaq koi. Koni s'in kixan-nò nga sa ítjòn, tákó k'oqá xan-nò skanda *j'ndeí*, jñà xítä xi k'oqá tjín kjoaq xi s'in, njmé kjondaà sakò-lä ya ñánda nga tihotíxoma Nainá.

Kjondaà xi tsjá Iníma Tsjeè-lä Nainá

²² Tanga jñà kjondaà xi tsjá Iníma Tsjeè-lä Nainá, jñà-né nga tjòcha s'éen xinguiqá, nga tsja s'en kijt'aá, nga 'nchán sìjchá yijo-ná, nga s'e-ná

kjoatsejta, nga tsjakjoa s'een, nga s'en-ná kjondaà xi ndaà tjín, nga kixi tjín kjohítsjeèn-ná,

²³ nga indaàkjoa s'een kó nga kixi kotixoma-lá yijo-ná. Jñà kjoa koi, tsjin kjotíxoma xi kondra tijna-lá.

²⁴ Jñà xi jye xita-lá Cristo maá, ngats'iì kjohítsjeèn-ná xi ch'o tsò kó xi ch'o sijé yijo-ná, yaá kinik'en-t'aá krò-lá Cristo.

²⁵ Indeji nga jé Iníma Tsjee-lá Nainá tísíknakon-ná, mochjeén-né nga kos'in kjaán koni s'in okó-ná ndiyá.

²⁶ Mikiì ndaà tjín nga 'nga koma takoán, nga tijñá sijti-lá xinguiáa, kó nga koxitakòn-chaá xinguiáa.

6

Mé xi mochjeén nga ndaà sikoqá ngats'iì xita

¹ Jñò ndí 'ndse kó ndí tichjaá, tsà tjín i'nga xítä xi jé ótsji, jñò xi ndaà onguít'aà-lá jé Iníma Tsjee-lá Nainá, jñò tísíkoò nga kàtakixiya ljngoo k'a-ne nga indaàkjoa tinókjoa-lá. Tanga jñò, t'een kindä yijo-nò, mé-ne nga mì jé skajin-nò.

² Tísíkoò xinguiqo k'e nga tsà mé kjoa xi 'in tjín títsajnajin; k'oqá s'in koma-ne nga sikitason jé kjotíxoma xi kitsjaa Cristo.

³ Tsà tjín i'nga xítä xi ndaà ochrjengui yijo-lá, koa tsà mitsà kixi-ne kjoa, jñà xítä koi, tà yijo-láa nchikonaçhan-lá.

⁴ Isaqá ndaà-ne nga chít'aà yijo-nò nga jngoo ljngoo-nò, a ndaà titsa'nè; tsà ndaà titsa'nè, ta ya tijin takón, kí k'oqá s'in nükitsjeèn nga jñò, isaqá ndaà titsa'nè mì k'oqá-ne koni jñà xítä xi k'ejí.

⁵ Nga jngoo ljngoo, yaá kjinè-lá kós'in tísíjhá yijo-lá.

⁶ Jñà xítä xi nchikota'yà én ndaà-lá Nainá, mochjeén-né nga kàtatsjá-lá mé xi kochjeén-lá maestro-lá nga én okóya.

⁷ Kí yijo-nò chonachañ-lá; nga Nainá mikiì koma sisíkkoáa. Nga ljngoo ljngoo xítä, koni tjín kjoa xi s'in, k'oqá tì tjín kjoa xi sakó-lá.

⁸ Nga jé xi k'oqás'in s'in koni s'in mején-lá yijo-lá, kjoabiyaá tjoé-lá j't'aà ts'e kjoa ch'o xi sijé yijo-lá, tanga jé xi k'oqás'in s'in koni s'in mején-lá Iníma Tsjee-lá Nainá, j't'aà ts'e Iníma Tsjee-lá Nainá tjoé-lá kjoabinachon xi mikiì fehet'aà nità kjé-né.

⁹ Mikiì ndaà tjín tsà kosiì-ná nga ndaà s'een; nga kijchò nachrjein nga sakó-ná kjondaà tsà mì kí sikhindaà-lá takoán.

¹⁰ Koi kjoa-lá, k'e ma xi 'né itsé, ndaà sikoqá ngats'iì xita, jñà títsajna ítjòn jñà xítä xinguiáa xi ngásòn mokjeiin-ná 'én-lá Nainá.

Mé kjoa xi síkíjna ítjòn Pablo

¹¹ Chítsejèn-lá tsí kítsian-ne letra xi ndsaà tilkjii-nò.

¹² Jñà xítä xi mején-lá nga kjo'ñó s'in-nò nga sit'aà chibá-nò kjoa ts'e circuncisión, tà koi xi mején-lá nga ndaà síkitasjna yijo-lá nga nguixkon xítä; kó majin-lá nga xítä kijitjengui kondra-lá tsà kós'in keénojmíya nga ya k'en-t'aá krò Cristo.

¹³ Jñà xítä xi tjít'aà chibá-lá kjoa ts'e circuncisión, tikoqá mikiì sikitason kjotíxoma, tanga mején-lá nga sit'aà chibá-nò mé-ne nga j't'aà tsajòn ndaà síkitasjna-ne yijo-lá k'e nga skoe nga jñò jye tjít'aà chibá-nò.

¹⁴ Tanga 'an, njmé kjoa xi mején-na nga ndaà síkíjna yijo-na; ta jé tajngoo krò-lá Na'èn-ná Jesucristo nga ndaà síkíjna yijo-na. K'oqá ma-ne nga jñà kjoa

ch'o xi tjín jsò'nde, jt'aà ts'qan, títsajnak'en-né kó 'qan tijnałk'eén-lą jè jsò'nde. Mì tị k'oqá tjín kjoaq xi sis'in-na.

15 Xi jt'aà ts'e Cristo, mìtsà jè xi chjí-lą tsà tjít'aà chibä-ná kó tsà tsjìn-ná chibä kjoaq ts'e circuncisión; jè xi chjí-lą nga jè Nainá jyeé kisikjatjìya-ná kó jyeé xítä xítse kjoán.

16 Kàtas'e-lą kjoaq'nchán kó kjoaq ima takòn ya ijiùn iníma-lą ngats'iì xítä xi k'oqas'ín nchisíkitasòn koni tsò 'én jè; jñà-né xi xítä-lą Nainá ts'e naxandá Israel.

17 K'oqá ma-ne j'ndej, kì tị yá xi kjoaq ótsji-isa-na nga jyeé tjít'aà chibä-lą yijo-na kjo'in xi kitsjaà-nä xítä xi kjoaq ts'e Nq'èn-ná Jesús.

18 Jñò ndí 'ndsè kó ndí tichjaá, jè kàtasijin iníma-nò kjondaà-lą Jesucristo xi otíxoma-ná. K'oqas'ín kàtama.

Xojon carta-lə San Pablo xi kiskiì-lə xīta naxandá-lə Cristo xi títsajna Éfeso

Kó tsò Pablo nga sīhixat'aà jñà xīta naxandá-lə Cristo xi títsajna Éfeso

1 Jñò xi xīta-lə Nainá 'mì-nò xi titsajnaà naxandá Éfeso, jñò, xi kixi onguít'aà-la Cristo Jesús, 'an xi 'mì-na Pablo tisihixat'aà-nò nga 'an tsibixáya-na Jesucristo nga k'oas'ín kjòmejèn-lə Nainá.

2 Nainá xi Na'èn-ná, koj jè Jesucristo xi otíxoma-ná kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoa'nhchán ya jjùn iníma-nò.

Kós'ín sīchikon-t'in-ná Nainá k'e nga Cristo titsajnakoá

3 Jeya kàtijna Nainá, Na'èn-lə Jesucristo xi otíxoma-ná nga kisichikon-t'in-ná, kitsjaà-ná ngats'iì kjondaà xi ts'e iníma-ná xi ngajmiì nchrobá-ne koi kjoa-la nga Cristo titsajnakoá.

4 Nainá xó k'oqá s'ín jaajiùn-ná k'e nga tikj'eè sindaà jisò'nde nga Cristo titsajnakoá mé-ne nga njimé jé s'e-ná ko tsjeé kitsajnaá nguixkon jè.

5 Koi-né nga matsjakee-ná nga k'oas'ín kiskoösòn-lə nga tisa-ne nga kiskoétjò-ná koni jxti jchan-lə maá xi it'aà ts'e Jesucristo. Nainá k'oqá s'ín kis'iìn koni s'ín kisaseèn-lə ta koi kjoa-lə nga k'oas'ín kjòmejèn-lə.

6 Koi kjoa-lə nga jeya bijna Nainá nga tse kjondaà kitsjaà-ná nga kisichikon-t'in-ná nga ya titsajnakoá kíndi-lə xi 'ñó matsjakee.

7-8 Jé jní-lə Jesucristo tsibichjì-ná koqá kislichàat'aà-ná jé-ná nga Cristo titsajnakoá, nga 'ñó tse kjondaà tjin-lə Nainá nga tsjá-ná kjohítsjeèn ko kjoachjine xi tjin-lə.

9 K'oqá ma-ne nga tikoqá tsakó-ná jè kjoatjí'ma-lə koni s'ín kjòmejèn-lə jè, tikoú-ne kjohítsjeèn-lə xi tijè-ne kiskoösòn-lə nga kitason.

10 Koni s'ín tjindaà-lə kjohítsjeèn jè, kijchò nachrjein nga kitason tsjeè. Nainá, jé sijjingoò yije njata mé xi tjin ngajmiì ko it'aà nangui nga jè Cristo kotíxoma.

11 Nainá jyeé kjótseé jaajiùn-najen nga Cristo titsajnako-jen. Kitjoé-najen kjotjò xi tsjá Nainá koni s'ín tjindaà-lə nga k'oas'ín bitason 'én-lə koni s'ín ndaà sasén-lə.

12 K'oqá s'ín kis'iìn nga ngajen kinikitsajna ítjòn-jen nga jeya tijna Nainá, ngajen xi xīta judío 'mì-najen, ngajeén kòkjeíñ ítjòn-najen it'aà ts'e Cristo.

13 Tikoqá jñò nga ya titsajnakoó Cristo, k'e nga kina'yà 'én ndaà-lə Nainá xi kjoa kixi, jè xi tsachrjekàjiùn-nò kjo'in nga kòkjeiín-nò it'aà ts'e Cristo, Nainá kitsjaà-nò Iníma Tsjeè-lə; yaqá tsibit'aà chibä-lə jjùn iníma-nò, koni s'ín jye kitsjaà tso'ba nga tsjá-nò.

14 Jé Iníma Tsjeè-lə Nainá, jé-né xi tjoé ítjòn-ná nga kixi kjoa nga tjoé yije-ná kjotjò xi Nainá tsjá-ná jè nachrjein k'e nga kongásón nga sijkitsajnandeíí-ná xi naxandá-lə maá mé-ne nga jeya kíjna-ne Nainá.

Kós'ín bítisi'ba Pablo it'aà ts'e jñà xīta xi jye mokjeiín-la

15 Koi kjoa-lə k'e nga kí'nchrè nga mokjeiín-nò it'aà ts'e Jesucristo xi otíxoma-ná, koj nga matsjacha ngats'iì xīta-lə Nainá;

16 mìlkii sijhàajñaà nga nachrjein inchijòn tsjaà-lə kjondaà Nainá xi it'aà tsajòn; k'e nga bítisi'ba-lə, síjét'aà-lə xi kjondaà tsajòn

17 mé-nè nga jè Nai'èn-ná xi jeya tijna, jè xi Nainá tsò-lä Jesucristo xi otixoma-ná, jè kàtasíkíhichiya-nò kó kàtatsjá-nò kjoachjine xi ts'e iníma-nò mé-ne nga isä ndaa jchaxkon-nò Nainá.

18 K'oqá sín sijét'aà-lä Nainá nga siihiseèn-lä kjohitsjeèn-nò mé-nè nga jchä-nò mé xi chñà-lä nga xó kinokjoåa-nò. Tikoqá jchäa nga 'ñó ndaa tjín ko 'ñó jeya tjín kjojtò xi Nainá tsjá-lä jñà xítä naxandá-la.

19 Tikoqá sijét'aà-lä nga jchaxkon kó kji 'ñó tse nga 'ñó tjín-la Nainá nga koma kosikqó-ná jñá xi mokjeiñ-ná it'aà ts'e. Tikoii-ne nga 'ñó xi 'ñó tse tjín-la Nainá

20 xi kisikjeén nga kisikjaáya-lä Cristo k'ë nga k'en, ikjoàn jeya kisikíjnat'aà chrja kixi-lä ján ngajmiü

21 ñanda nga isä ta 'ñó 'nga kisikjína ítjòn mì k'oqá-ne tsà jingoò xítä ítjòn, xítaxá ítjòn, ngats'iì nga'ñó xi tjín i it'aà nangui kó xi tjín jjilin isén, ngats'iì xi tjín-la kjotíxoma ngajmiü; tijna ítjòn-lä ngats'iì xi tjín isò'nde jè, kó jè isò'nde xi sa nchrobá.

22 Nainá, jè kisingatsja yije Cristo, ngats'iì kjotíxoma xi tjín; tikoqá jè kitsjaà yije-lä Cristo nga jè komá xi sko-lä naxandá-la.

23 Naxandá-lä tijé-ne yijo-lä Cristo; kó jè tsjá yije-lä nítä mé xi chija-la. Tijé-ne Cristo xi sijngoo yije, nítä mé xi tjín isò'nde.

2

Kós'ín sijchàat'aà-ná jé-ná Nainá

1 Jñò, nga sa kjojtseé, k'oqá ngaya-lä koni tsà titsajna k'en-nò it'aà ts'e Nainá nga jè kjoa-lä jé-nò nga ch'o kí'nè.

2 K'oqá sín tse tsitjaàyàa ndiyá jé-lä xítä isò'nde; jè kinikitasòn-lä xítä nejí xi sko-lä tjo jjilin isén nga jè síxajíin iníma-lä jñà xítä xi mikiü 'nchréñijon-lä Nainá.

3 Tikoqá ngats'iaá jñá, k'ë nga isä kjòtseé, k'oqá tjs'ín chinchaàtsjaá jé koni sín kjòmejèn-lä yijo-ná kó kjohitsjeèn-ná. Tjin-ne nga ngásòn tse kjo'in k'oí-ná tsà ndaa, koni jñà xítä xi k'ejíi nga koi kjoa-lä jé-ná.

4 Tanga Nainá, tseé kjohimatakón tjín-lä nga 'ñó matsjakeè-ná.

5 Nainá kisikítsajnakon ijingoò k'a-ná kó Cristo, na'sín jye titsajnak'eén xi kjoa ts'e jé-ná. (Kó jñò, tå kjondaà-lä Nainá-né nga bitjokàjñoò kjo'in.)

6 Nainá, kisikjaáyakjoò-ná kó Cristo, nga ya titsajnakoqá, kó tåñaa kisikítsajnakjoò-ná ján ngajmiü.

7 K'oqá sín kis'iìn mé-nè nga kokò-ne jñà nachrjein xi sa nchrobá nga tse kjoatjòcha tjín-lä kó tse kjondaà tjín-lä it'aà tsaján nga Cristo Jesús titsajnakoqá.

8 Tå kjondaà-lä Nainá-né nga itjokàjñoò kjo'in nga kòkjeíñ-nò it'aà ts'e Cristo. Mitsu kjondaà tsajòn nchrobá-ne kjoa koi; ta kitsjaà kjojtò-nò Nainá.

9 Mitsà koi kjoa-lä nga xá ki'nè, mé-nè nga nijngoo xítä ndaa sijikjína-ne yijo-la.

10 Nainá tsibíndaàyá xítse ijingoò k'a-ná, nga ya titsajnakoqá Cristo, mé-nè nga s'eén ngats'iì kjoa xi ndaa tjín, jñà kjoa xi Nainá jyeé k'oas'ín kiskoòsòn-lä nga tisa kjòtseé nga kóq'sín sijkitasoán.

Kjoq'anchán xi tjín-ná nga Cristo titsajnakoqá

11 Jñò xi mì ya tjen-nò tje-lä xítä judío, k'oqá tsò-nò jñà xítä judío xi tjít'aà chibá yijo-lä nga mitsu xítä-lä Nainá 'mì-nò, koií kjoa-lä nga mì tjít'aà

chibaq-nò kjoaq ts'e circuncisión. Tanga jè kjoaq jè, tà tsja xitqá býndaàya-ne yijo-la.

¹² Tíkítsejèn k'è nga sa kjótseé jñò titsat'aàxìn-la Cristo; tikoáá titsajnat'aàxìn-la naxandá Israel, mikiì yä nokjoà-nò koni s'ín tsibíndaàjìùn-kó Nainá jñà xitqá judío koni s'ín kitsjaà-lä tso'ba Nainá. Isònde jè, nímé xi chiñà-lä kó mikiì yaxkon Nainá.

¹³ Tanga i'ndei, nga ya titsajnakoo Cristo, Nainá jyeé kisichrañat'aà-nò jè kjoaq-lä jñiì xi tsibíxeèn Cristo, na's'íñ kjiùn tja'taàxìn-lä Nainá nga sa kjótseé.

¹⁴ I'ndei, jè Cristo xi tsjá-ná kjoaq'nchán. Kisikjoónanda-ná nga jngoo naxandá komà-ne jñà xitqá judío ko xi mitsà xitqá judío. Jè kisihixàña jè kjoaq kondra xi jòya tjín nga sa ítjòn k'è nga kitsjaà kjoqtó yijo-la nga k'en-t'aà krò.

¹⁵ Yaá kisikjehet'aà jè kjotixoma-lä Moisés xi tjín-lä jñà xitqá judío; kjöjngò-ne ingajò naxandá; jngoo naxandá xitse komà-ne nga jè titsajnakooá Cristo; k'oqá komà-ne nga tsijne 'nchán kjoaq.

¹⁶ Cristo, k'è nga k'en-t'aà krò, yaá kisikjehet'aà kjoaq kondra xi jòya tjín. Kisikjoónanda-ne ingajò naxandá; jngoo naxandá komà-ne koaq kitsjaà-lä kjoaq'nchán it'aà ts'e Nainá.

¹⁷ Jñò xi kjiùn titsajna-lä Nainá nga sa ítjòn, tikoáá ngajen xi titsajnat'aà chrañà-lajen, j'ìì Cristo nga j'ìì kenojmí-ná 'én ndaà xi tsjá-ná kjoaq'nchán.

¹⁸ Ndaà chjí-lä Cristo nga ingajò naxandá-ná jyeé tjí'nde-ná nga koma chikoáá Nainá nga tijé-ne Inima Tsjee-lä tsjá-ná nga'ñò nga ingajoá.

¹⁹ K'oqá ma-ne jñò xi mitsà xitqá judío 'mì-nò, mitsà ti xitqá xìn nangui-nò. Jñò, i'ndei, ngásón ya tajngoo nokjoà-nò naxandá-lä Nainá; xitqá xinguiqoo-nò ngats'iì xitqá naxandá-lä Nainá.

²⁰ K'oqá ngaya-lä koni tsà jngoo ni'ya tísindaà. Jñò, jè ngaya-lä ndaajo xi mochjeéen-lä chrjó ni'ya. Jñà xitqá xi tsibixáya-lä Cristo ko jñà xi kiiçhja ngajo-la Nainá, jñà-né tåts'en chrjó-lä ni'ya. Ko jè Cristo jè ndaajo chrjanguï-lä chrjó ni'ya.

²¹ Nga ko Cristo ngats'iì ndaajo-lä chrjó ni'ya, ndaà tísikjoò ko tímajeya ni'ya mé-né nga ni'ya tsjee-lä Nainá koma-ne.

²² Tikoáá jñò, nga Cristo titsajnakjoòkoo, Nainá tísíkítselfakjoò-nò ko xitqá xinguiqoo xi k'ejí, mé-ne nga jñò koma-nò ni'ya ñánda tijna Nainá nga Inima Tsjee.

3

Xá-la Pablo it'aà ts'e xitqá xi mitsà xitqá judío

¹ K'oqá ma-ne bìtsi'bà-lä Nainá, 'an xi 'mì-na Pablo nga ndayá tijna, koií ngatjì-lä nga 'an benojmí-nò 'én ndaà-lä Jesucristo, jñò xi mitsà xitqá judío 'mì-nò.

² Nga jyeé-la tijìùn-nò nga kjondaà ts'e Nainá-né nga 'an kitsjaà-na xá xi kjondaà tsajòn,

³ koni s'ín kisihiseèn-na Nainá nga tsakó-na jè kjoaq xi tjí'ma-lä skanda kjótseé. Jyeé lsä kiskiì chiba-nò jñà 'én koi.

⁴ K'è nga tsà ndaà kíxkejñòò xojon jè koni s'ín kiskiì ítjòn-nò, yaá jchaa nga 'an ndaà tijìùn-na jè kjoaq tjí'ma it'aà ts'e Cristo.

⁵ Nga lsä kjótseé, njngoo xitqá tijìùn-lä jè kjoaq tjí'ma; tanga i'ndei jè Inima Tsjee-lä Nainá kisihiseèn-lä jñà xitqá xi xó jaajìùn-ne Nainá, jñà xitqá xi tsibixáya-lä Cristo ko xi kiiçhja ngajo-la.

6 Jè kjoaq tjí'ma, jè-né nga jñà xi mìtsà xítä judío, k'ë nga mokjeiín-lä 'én ndaa-lä Nainá xi kjoaq ts'e Cristo, ngásòn tjoé-lä kjotjò-lä Nainá nga ngásòn ixti-lä ma koni jñà xítä judío; jngoo naxandá kóma yiye kóhotjín; ko jñà xi mìtsà xítä judío ngásòn tjoé-lä kjondaà koni s'ín kitsja-a-lä tso'ba Nainá jñà xítä judío.

7 Ta kjondaà-lä Nainá-né nga 'an kitjoé-na xá jè. Jè kitsjaà kjotjò-na nga chj'nda-lä ma k'ë nga kitsjaà-na nga 'ñó-lä mé-ne nga 'an kenojmiá 'én ndaa-lä Cristo.

8 'An, nás'in ìsa 'ñó nangui tijna-lä ngats'iì xita-lä Nainá, tanga Nainá kitsjaà-na kjondaà jè, nga 'an chjàyajiìn-lä 'én ndaa-lä Nainá xi kjoaq ts'e Cristo jñà xi mìtsà xítä judío, mé-né nga skoe-ne kó kji 'ñó tse kjondaà tsjá Cristo skanda mikiù bijchótjingui-lä kjohitsjeèn-ná.

9 Jè xá xi 'an kjöngatsja nga 'an sihiseèn-lä jñà xítä mé-ne nga skoe-ne kó s'ín tjín kjoaq xi tjí'ma. Nainá xi tsibindaà isò'nde, jè tijna'ma-lä kjoaq jè skanda tjsa tats'en-lä kjoaq.

10 Koií k'oas'in komà-ne mé-ne skoe-ne i'ndei ngats'iì inima ch'o ko inima xi ndaa xi tjín-lä nga 'ñó ijiùn isén nga kjin skoya kjoachjine tjín-lä Nainá. Yaá skoe kjoaq koi it'aà ts'e naxandá-lä Cristo.

11 Nga tjsa tats'en-lä kjoaq, Nainá k'oqá s'ín tjíndaà-lä nga it'aà ts'e Cristo kitasòn yiye kjoaq koi.

12 I'ndei, nga Cristo titsajnakoaá, jyeé 'ñó takoán. Komaá chikoá Nainá nánda tijna nga mì tì kii xkón-oná nga jyeé mokjeiín-ná it'aà ts'e Cristo.

13 K'oqá s'ín sijjé-nò nga ki nikkajen-lä takòn jè kjo'in xi tisikjiaán nga 'an benojmí-nò 'én ndaa-lä Nainá xi kjoaq ts'e Cristo. Isáa ndaa kàtatsja-lä inima-nò nga kjondaà tsajón-nò.

Kó tsò Pablo nga bítisi'batjì naxandá-lä Cristo xi títsajna Éfeso

14 Koií kjoaq-lä nga ósijna xkó'nchit'aà-lä nga bítisi'bà-lä Nainá xi Na'èn-ná.

15 Nga it'aà ts'eé Nainá nchrobá-ne nga tjín na'èn ko tjín ixti nga jngoo lingoó ni'ya xítä xi tjín ngajmiù ko xi tjín isò'nde.

16 Nainá, nga tse nga 'ñó tjín-lä, k'oqá s'ín bítisi'bà-lä nga kàtatsja-nò nga 'ñó-lä xi ts'e inima-nò nga jè Inima Tsjee-lä Nainá kàtasíxajiùn inima-nò.

17 Jè Cristo, ndaa kàtijnaìin inima-nò, nga mokjeiín-nò it'aà ts'e; 'ñó ndaa kàtas'e-nò kjoatjòcha-lä Nainá koni jngoo yá xi nangá fi imá-lä, ko koni jngoo ni'ya xi nangá tijhijiùn chrjó-la.

18 K'oqá s'ín kóma-ne nga jñò ko ngats'iì xítä-lä Nainá, jchaxkoòn koa kochiyya-nò nga 'ñó tse kjoatjòcha xi tjín-lä Cristo, 'ñó tiyà, 'ñó ndojò, 'ñó nangá ko 'ñó'nga.

19 Nguì ndaa jchqa jè kjoatjòcha xi tjín-lä Cristo xi isá 'ñó otonè-lä ngats'iì kjohitsjeèn-ná skanda mikiù machiya-ná, mé-ne nga njimé chijat'aà-nò koni jè Nainá, njimé chijat'aà-lä.

20 Nainá, 'ñó tse nga 'ñó tjín-lä, tsà k'ë nga mé xi njé-läá, skanda isá 'ñó síkatonè-lä koni s'ín njé-läá ko nga koni s'ín nikkitsjeèn. K'oqá s'ín tsjá yiye-ná nga ko nga 'ñó-lä xi sítajíin inima-ná.

21 Jeya kàtijna Nainá ya ijíùn naxandá-lä ko it'aà ts'e Cristo njá mé nàchrlein-ne, njá mé nó-ne. K'oas'in kàtama.

¹ Koií kjoaq-lä nga k'oqas'ín bitsi'bä-nò nga ndaa tijchá yijo-nò koni s'ín ok'in-lä kjoaq xi xó kinokjoà-nò. 'An, ndayá tijnäa'ya jè ngatjì-lä nga Nainá tisixá-lä.

² Jñö, kí 'nga ikon 'nè; indaàkjoa t'een, kàtas'e-nò kjoatsejta; ngásòn kàtachíkjoa-nò mé kjoaq xi tjín-nò nga matsjacha xinguioo.

³ Tinè-lä yijo-nò nga titsajnjaitión-koo xinguioo koni s'ín jye tsibitsajnjaitín-nò jè Inimá Tsjee-lä Nainá, mé-ne nga 'nchán kitsajna-nò.

⁴ Nga tà jngoo ma naxandá-lä Nainá; ko tà jngoo ma Inimá Tsjee-lä Nainá; tikoaq tà jngoo kjoaq chiñá-lä nga Nainá xó kùlchja-ná;

⁵ ko tà jngoo ma Na'èn-ná Jesucristo xi otíxoma-ná; tà jngoo kjoaq tjín koni s'ín mokjeiín-ná it'a ts'e Cristo; tikoaq tà jngoo kjoaq tjín nga ma bautizar xítä.

⁶ Ta jngoo ma Nainá nga ngats'iaá Na'èn-ná ma, jè xi otíxoma-ná nga ngats'iaá, jè xi sítajin inimá-ná nga ngats'iaá, ko jè xi tijnakó-ná nga ngats'iaá.

⁷ Tanga kitjoé-ná kjojtò koni s'ín sasén-lä Cristo mé xá-lä Nainá xi s'eeén nga jngoo jngoaá.

⁸ Koií kos'ín tichja-ne Xojon-lä Nainá nga tsò:

K'e nga jye kisikjine nga tifimijin-ne ngajmiì,

kìlk preso jñà xítä xi kitsobà'ñò,

koq kitsjaà-lä kjojtò jñà xítä.

⁹ ¿Kó tsòya-ne jè xi tsò: "Tifimijin-ne ngajmiì"? Tsòyaá-ne nga [jè Cristo] itjòn itjojen skanda ñanda ñó nanga ijiìn nangui.

¹⁰ Jè xi itjojen-t'aà skanda it'aà nangui, tijè-ne xi tsijin ijngoo k'a-ne ñanda nga isà 'ñó 'nga tsibijna koni ngats'iì xi 'nga titsajna mé-ne nga jè siijngoo yije-ne nítà mé xi tjín isò'nde.

¹¹ Tikoaq tijè-ne xi kitsjaà-lä xá xítä-lä mé xá xi s'iin nga jngoo ijngoo. Tjín xi tsibíxaya-lä Jesucristo nga sjíka'bísòn 'én ndaa-lä; tjín xi jñà kichja ngajo-lä; tjín xi 'én ndaa-lä Nainá xi kjoaq ts'e Cristo bénomíya; tjín xi síkinda naxandá-lä Nainá; tikoaq tjín xi okóya 'én-lä Nainá.

¹² K'oqá s'ín kitsjaà-lä xá xítä-lä nga jngoo ijngoo mé-nè nga kàtatsjá-lä kjohtsjeèn xítä naxandá-lä nga komá sjíxá-lä Nainá, nga isà tse nga'ñó s'e-lä naxandá-lä Cristo.

¹³ K'oqá s'ín komá-ne nga jngoo kjohtsjeèn s'e-ná ngats'iaá koni s'ín mokjeiín-ná it'aà ts'e Nainá ko koni s'ín yaxkooán Ki'ndí-lä mé-ne nga ngui xítä kixi komáá. Ngui k'oqá s'ín kongásòn-kjoaqá kóhötjián koni jè Cristo nga njímé chijat'aà-lä.

¹⁴ Mì tì k'oqas'ín s'en-ná koni s'ín ndí ixti nga niton mokjeiín-lä yá xita xi konachan-lä; nga fijen fikjáko koni tsà tjo tisískáko; nga fitjungui-lä kjohtsjeèn-lä xítä mañä xi 'én ndiso okóya nga k'ejí ndiyá tjimaya.

¹⁵ Tà saá 'én kixi-lä Nainá kinokjoá nga matsjachaá xinguiaá mé-nè nga kos'ín isà ndaa skasòn kjohtsjeèn-ná koni s'ín tjín kjohtsjeèn-lä Cristo nga jè tjina xi sko-lä naxandá-lä Nainá.

¹⁶ Nga jè naxandá-lä Nainá, k'oqá kji koni jngoo yijo-lä xita. Jè Cristo tjina xi sko-lä; ko jè tsjá-lä nga jngoo ijngoo xá xi okó-lä; ikjoàn sjíngoo koni s'ín tjín yijo-ná nga titéya naxá-lä nindaà-ná; nga jngoo ijngoo skaya, katjín katjín xá-lä. K'e nga ndaa sítax yijo-ná maje-né koq ma'nga-né. K'oqá tjs'ín tjín jè naxandá-lä Cristo nga koje-né koq k'oqá-né k'e nga jngoo ijngoo xítä-lä ndaa sítax nga matsjakeè xíkjín.

Kós'ín sjíchá yijo-ná k'e nga jè Nainá sítayeyá inimá-ná ko kjohtsjeèn-ná

¹⁷ It'aà ts'e kjotíxoma xi tsjá-na Cristo, k'oqá xan-nò kó bít'in-nò nga mì tì k'oas'ín s'en-nò koni s'ín xítä xi kj'ejí xi mìkii beèxkon Nainá, nga tákó tjímakó kjohítsjeèn-lä xi nímée chjí-lä.

¹⁸ Tà tjíjñò kjohítsjeèn-lä. Tsjín-lä kjoabinachon xi it'aà ts'e Nainá nchrobá-ne; mìkii beé kó s'ín sijchá yijo-lä nga jè iníma-lä tâjaàjìùn tjín; mìkii tsjá'nde nga fahas'en-jiùn kjohítsjeèn xi ndaà tsò.

¹⁹ Mì tì kùi beè-ne xi kjosobà 'mì, jyeé kòxox'ín. Tà kjoa chijngui 'ñó sis'in-lä; kjit'aà nàchrjein ótsji ngats'iì kjoa ch'o xi tjín isò'nde.

²⁰ Tanga jñò, mì k'oqá tjín kjoa xi kis'enjomí-nò it'aà ts'e Cristo.

²¹ Nga jye ndaà kina'yà-lä 'én-lä kó ndaà kichità'yà kó s'ín tjín xi nguì kjoa kixi it'aà ts'e Jesús.

²² K'oqá s'ín kis'enjomí-nò nga chjaàxiòn kjoa jchíngá xi tjín-nò nga sa kjótseé koni s'ín kinijchá yijo-nò; j'ndej jyeé mì tì mé chjí-lä kjoa koi koií kjoa-lä nga jñà kjoa ch'o xi kisaseèn-lä yijo-nò kiskooñachan-nò.

²³ Tjí'nde-lä Nainá nga jè kàtasíxítseya iníma-nò kó kjohítsjeèn-nò.

²⁴ Chjoé lingoò k'a xi kjoa xítse xi k'oas'ín kisindaà koni kji isén-lä Nainá mé-ne nga kixi kó tsjeeë sijchá yijo-nò koni s'ín tjín xi nguì kjoakixi.

²⁵ K'oqá ma-ne j'ndej, kì tì 'én ndiso nokjoà-nò. 'Én kixi tjinókjoakqo xinguioqo nga jingoò lingoò nga tà ngásòn xítä xinguiaqá ma kóhgötjián.

²⁶ Tsà k'e nga majti-nò, kì jé binchaàtsjioò; kì nìjti-lä yijo-nò kóni nga 'ba nàchrjein skanda k'e nga okatjì ts'oí.

²⁷ Kì kùi biil'nde-lä xítä nejí nga jè konachan-nò.

²⁸ Jè xi chijé s'ín nga sa ítjòn, kì tì chijé s'ín-ne j'ndei; tikoaa-ne k'oas'ín kàtasíkjeén tsja nga kixi kàtasíxá mé-nè nga sakò-lä ton xi tsjá itsé-lä xítä ima xi njimé tjín-lä.

²⁹ Nijngoò 'én xi ch'o tsò nokjoà; jñà 'én tjinókjoakqo xinguioqo xi ndaà tsò xi kochjeéen-lä xinguioqo nga isä kixi kitsajna mé-nè nga kochikon-t'in-ne jñà xítä xi kji'nchré-nò.

³⁰ Kì nìba-lä jè Iníma Tsjeeë-lä Nainá, jè xi tsibít'aà chiba-ná mé-ne nga kàta'yá-ná nga xítä-lä Nainá 'mì-ná skanda jè nàchrjein k'e nga siikitsajnandejí-ná Nainá xi kjoa ts'e jé.

³¹ Chjaàxiòn yije ijíiñ iníma-nò jñà kjoa xi ch'o tjín xi kondrà ts'e xítä xi kj'ejí koni kjoa binguítakón, kjoaqti, kjoa xi makjan-nò, kjoa nga chítikqo xinguioqo, kó nga nokjoajno-lä xinguioqo, kó ngats'iì kjoats'en.

³² Ndaà chibàkqo xinguioqo; kàtas'e-nò kjohimatakón; tijchàat'aà-lä jé-lä xinguioqo koni s'ín kisikq-nò Nainá it'aà ts'e Cristo nga kisijchàat'aà-nò jé-nò.

5

Kó s'ín sijchá yijo-ná nga ixti-lä Nainá 'mì-ná

¹ K'oqá ma-ne nga k'oas'ín tijchá yijo-nò koni s'ín Nainá nga koi kjoa-lä nga ixti-lä Nainá 'mì-ná nga 'ñó matsjakeè-ná.

² K'oqá tjs'ín tjöcha chaà xinguioqo koni Cristo tjökeè kijtseè-ná nga jè kitsjaà ngajo-ná yijo-lä nga k'en, jingoò kjotjò xi ndaà kjotsjakeè Nainá.

³ Jè xi kjoa chijngui, ngats'iì kjoa ch'o xi 'ñó tjé tjín kó kjoa nga maxitakón-chaà xinguioqo mì tì k'oqá tjín kjoa xi koxkj-ne it'aà tsajòn. Nga jñò, xítä tsjeeë-lä Nainá 'mì-nò.

⁴ Kì 'én tsa'a nokjoà, ko 'én nchikón, ko 'én xi ch'o tsò nga bijnòkeè xítä. Jñà kjoaq koi, tikoá mìkù ok'in-lä nga kósq'ín kinókjoaq. Tà saà kjondaà tjii-là Nainá.

⁵ Jye tjii-nò nga mìkù kóma kjoahas'en ñánda tithotíxoma Cristo ko Nainá, ngats'iì xítä xi kjoaq chijngui s'ín, xi kjoaq xi 'ñó tjé s'ín ko nga maxitakòn-keè xikjín. Jñà xítä xi k'oas'ín s'ín, ta jñà kjoaq koi beèxkón nga nei-lä ma.

⁶ Kì yá xítä xi konachan-nò xi taxkj 'én bénjomí-nò xi nímé chjí-lä it'aà ts'e jé koi. Ta jè ngatjì-lä nga kjo'in tsjá-lä Nainá jñà xítä xi mìkù 'nchréñjon-lä.

⁷ Kì ya tsjahijtakoo xítä koi.

⁸ Jñò, nga sa kjótseé, jè kjohítsjeèn-nò tjíjñò-lä, tanga j'ndej, jyeé iseèn titsajnaà nga Na'èn-ná Jesucristo titsajnakoo. K'oáá s'ín tijchá yijo-nò koni s'ín ok'in-lä jñà xítä xi ya titsajna ñánda iseèn choòn.

⁹ K'è nga kjoaq iseèn tjii-n ñimá-ná ndaà s'eén, ya kitjáyaá ndiyá kixi, koaq ngui 'én kixi kinókjoá.

¹⁰ Tinchátsjioò mé kjondaà xi sasén-lä Na'èn-ná.

¹¹ Kì ya chingàjñoò kjoaq xi nímé chjí-lä koni s'ín xítä xi tjíjñò kjohítsjeèn-lä. Jñò, ta saà tákó nga káta'ya-lä nga mìkù ndaà tjín kjoaq xi s'ín.

¹² Skanda masobà-ná nga nokjoá jñà kjoaq'ma xi ch'o tjín xi s'ín jñà xítä.

¹³ Nitá mé kjoaq-ne xi sijna ñánda iseèn choòn, njtoón beè xítä mé kjoaq-ne, a ndaà tjín, a xi mìkù ndaà tjín. Nga jè kjoaq iseèn okó yije xi ndaà tjín ko xi mìkù ndaà tjín.

¹⁴ Koií kotsò-ne 'én xi tsò:

Ngají xi titsajnafí, tijkjaá-la yijo-lè.

Tisítjen-jiìn-lä mik'en;

jè Cristo sjihiseèn-lè.

¹⁵ Ndaà tìkindaq koni s'ín titsanijchá yijo-nò; k'oáá s'ín titsajna koni xítä xi tjín-lä kjoachjine; kì k'oáá 'nè koni s'ín xi tsjin-lä kjohítsjeèn.

¹⁶ Ndaà tìkjeén nàchrjein mé xi s'een; nga nàchrjein j'ndej, 'ñó tjín kjoaq ch'o.

¹⁷ Kì ch'o onguíkoo kjohítsjeèn-nò; ndaà kàtachiya-nò mé xi mejèn-lä Nainá.

¹⁸ Kì xán 'yò, jè xán sík'són-ná, tà saá jè Inimá Tsjeè-lä Nainá ndaà kàtas'en-jiìn inimá-nò nga kàtakó-nò ndiyá kixi.

¹⁹ Chikoo xinguiqo 'én-lä Nainá. Tijndá-lä sò xi 'mì salmo, himno koaq tìjndá ijjiìn inimá-nò jè xi okóya-nò Inimá Tsjeè-lä Nainá. Jeya tìkíjna Nainá nga ko inimá-nò.

²⁰ It'aà ts'e 'ín-lä Na'èn-ná Jesucristo, nàchrjein nchijòn tjii-lä kjondaà Nainá xi Na'èn-ná ngats'iì xi tsjá-nò.

Kjoaq xi tjín-e-lä nga sìjkitasòn jñà xítä x'in kojñà íchjín

²¹ Nanguí titsajna-lä xinguiqo koni s'ín yaxkón Cristo.

²² Jñò, íchjín xi x'in tjín-nò, nanguí titsajna-lä x'in-nò koni s'ín nanguí titsajna-lä Cristo.

²³ Nga jè x'in, jè xi sko tìjna-lä chjoón, koni Cristo, jè xi sko-lä naxandá-lä. Ko jè Cristo xi ochrjekàjììn kjo'in naxandá-lä nga tijè-ne yijo-lä.

²⁴ Koni jè naxandá-lä Cristo nanguí tìjna-lä, k'oáá tis'in jñà íchjín, nanguí kàtjina-lä x'in-lä nitá mé kjoaq-ne.

²⁵ Jñò xi x'in mì-nò, titsjacha íchjín-nò, koni jè Cristo matsjakeè naxandá-lä nga jè kitsjaàtjì yijo-lä nga k'en.

²⁶ Koií kósq'ín kis'iìnn-ne nga tsjee sìjkíjna naxandá-lä nga nguiwkón Nainá. Jè jaàxin jé-lä nga ko 'én ndaà-lä koni s'ín xítä nga oníjno yijo-lä,

²⁷ mé-nè nga tijé kókò-ne nga tsjeè kji ko tijé skoétjò-ne nga ts'e koma, jngoo naxandá xi jeya tijna, xi mì ch'oó kji, mì tijyó kji, mì tijé kji, jngoo k'a tsjeè kji, ko njmé je tjin-la.

²⁸ Tikoájá je x'in kàtamatsjakeè chjoón-lä koni s'in matsjakeè xi ti yijo ts'e-ne; nga je xi matsjakeè chjoón-lä, tijé-ne yijo-lä tímatsjakeè.

²⁹ Nijngoo xítä xi tijé beètoón-ne yijo-lä; ta saä tsjá-lä nga'ñó nga síkindä yijo-lä koni s'in je Cristo nga síkindä naxandá-la.

³⁰ Nga je naxandá-la tijé-ne yijo-lä; ko jñá, tikoájá yaá nokjoät'aà-ná yijo-lä.

³¹ Koí kjoa-lä nga k'oas'in tichjá Xojon-lä Nainá nga tsò: "Je x'in xi bixan siükjna na'én-lä ko nea-lä nga kíjnakö chjoón-lä. Ingajò, tà jngoo xítä koma."

³² Jñà én koi, jngoo kjoa xi 'ñó in tjin skanda mìkii fiya-ná. Tanga 'an, je tísikaxkiá Cristo ko naxandá-la.

³³ K'oáá xan-nò ngats'ioò nga jngoo lingoò, titsjacha íchjín-nò koni s'in matsjacha yijo-nò; ko je chjoón kàteèxkón x'in-la.

6

Kjoa xi tjiné-la nga siükitasòn jñà ixti ko xita jchíngä

¹ Jñò xi ixti 'mì-nò, tìná'yañijon-lä xítä jchíngä-nò nga Cristo titsajnakoo. Koí kjoa xi kixi tjin.

²⁻³ Nga tsò je Xojon-lä Nainá: "Jchäxkoín na'én-lè ko nea-lè, mé-nè nga ndaà kíjna-ne koä tseé koma-lè i isó'nde." Ngats'ií kjotíxoma xi kitsjaà Nainá, je jè xi tsjá ítjòn jngoo-lä kjondaà jñà xítä xi síkitasòn.

⁴ Jñò xi na'én 'mì-nò, kì ixti-nò nijtì-lä; k'oáá s'in tijchá nga ndaà tìkixiqo koä ndaà tákoya-lä koni s'in mejèn-lä Na'én-ná.

Kjoa xi tjiné-la nga siükitasòn xi chínda 'mì

⁵ Jñò xi chínda maà, ndaà tìkitasòn-lä xi nei-nò ma i jt'aà nangu; ndaà jchäxkón nga tijngoo takòn koni tsà xá ts'e Cristo titsa'nè.

⁶ Ndaà tìxá-lä nei-nò; mì tå k'e ndaà nìxá k'e nga tímakindä nga tà jè nei-nò ndaà kítsajnakoo; k'oáá s'in t'een koni tsà chínda-lä Cristo maà nga nguì koä iníma-nò tìxá koni s'in mejèn-lä Nainá.

⁷ K'oáá s'in tìxá nga nguì ko kjotsja-nò koni tsà xá-lä Na'én-ná titsa'nè ko mitsà ts'e xi taxkì xítä.

⁸ Ndaà 'yaá nga jngoo lingoò xítä, Nainá, k'oáá s'in tsjá-lä chjí-lä koni tjin xá xi s'in, nas'in xítä chínda-kö xi mitsà xítä chínda.

⁹ Jñò xi nei-lä xá 'mì-nò, k'oáá tis'in tjò t'een chínda-nò. Kì taxkì chítkoo chínda-nò nga mejèn-nò kjo'in bìnè-lä. Ndaà tìjiùn-nò nga je Nei-lä xítä chínda-nò ko je Nei-nò, tijé-ne xi tijna jáñ ngajmii. Nga je, mìkii faájiùn xítä; tà ngásòn fiko.

Kjoa xi tsjá-lä nga'ñó iníma-ná

¹⁰ Jñò 'ndseeé, jñà kjoa koi xi fehet'aà-ne; k'oáá xán-nò: Tinchátsjioò nga'ñó ts'e iníma-nò it'aà ts'e Na'én-ná Jesucristo; 'ñó titsajnakoo ngats'ií nga'ñó xi 'ñó tse tjin-la Cristo.

¹¹ Tisíkoò yijo-nò, chjoé yije nga'ñó xi tsjá-nò Nainá mé-nè nga tájaa titsajna-nò nga mì jè xítä nejí skónachan-nò. K'oáá ngaya-lä koni jñà soldado nga 'ya yije kíchä-lä k'e nga fi kjojchán.

¹² Nga mitsà jñà xítä isó'nde titsabixkán-koáá. Jñà kondra-ná xi xítaxá ítjòn tjin-la jjilin iseèn, jñà xi mìkii tsejèn, ngats'ií xi tjin-la kjotíxoma ts'e xítä nejí,

koá xi sko-lá títsajna nga jñà otíxoma isò'nde jñò, ngats'iì nga'ñó-lá xítá neijí xi tjíma jjíùn isén nga títsa isò'nde.

13 Koií koxan-nò, chjoé yije nga'ñó xi tsjá-nò Nainá mé-nè nga 'ñó kitsajna-nò jè náchrjein k'ë nga mejèn-lá skónachán-nò xítá neijí. K'ë nga jye sikiñeeè, tákó k'oqá s'in kixi kinchá-lá nítá mé kjoá-ne.

14 K'oqá s'in 'ñó kixi titsajnandaà; ngùi 'én kixi tínókjoaa mé-ne nga kitsajnandaà kjoá ts'e xítá neijí koni s'in jñà soldado nga 'ñó bíkjá xincho-lá [mé-ne nga mì síjiti-lá nikje-lá k'ë fí kjojchán]. Ko ngùi kixi titsajnaá nga nguixkon Nainá mé-ne nga ndaà kójtsa iníma-nò koni jngoo soldado xi ndaà kítjsa iníma-lá jè chrjoá xi 'mì coraza.

15 Kjit'aà náchrjein titsajnandaà nga síkabió 'én ndaà-lá Nainá mé-ne nga kàtás'-lá kjoá'ñchán jñà xítá. K'ë nga kos'ín s'een, 'ñó kitsajnaà koni jngoo soldado nga tjín-lá nga'ñó xoxté-lá nga ma fi.

16 K'ë nga ndaà mokjeiín-nò it'aà ts'e Nainá, jè kosíkó-nò xi kjoá ts'e xítá neijí k'ë nga jè bít'in-nò nga binchaàtsjioò jé; k'oqá ngaya-lá koni s'in jngoo soldado nga kjoé escudo-lá, jè xi síkits'o ni'ín flecha xi titi-lá xítá neijí.

17 Jè kjoá nga bitjokájñò kjo'in, jè ngaya-lá jè tsí'nguién kichá xi osíkó sko soldado. Koá jñà 'én ndaà-lá Nainá jè ngaya-lá kichá ndojo xi tsjá Iníma Tsjee-lá Nainá.

18 Kì bikjoàn-lá nga bitsi'bà-lá Nainá; tijét'aà kjít'aà-lá koni s'in bénojmíya-nò Iníma Tsjee-lá Nainá. Kjit'aà náchrjein titsajnandaà; kì nihindaà-jén nga bitsi'batjò ngats'iì xítá naxandá-lá Nainá.

19 Tikoá bitsi'batjí-ná it'aà ts'an mé-nè nga Nainá tsjá-na 'én xi kichjà, koá mé-ne nga mìkií tsakjoòn-na k'ë nga kènojmí-lá xítá jè 'én ndaà-lá Nainá xi kjoá ts'e Cristo xi ochrekàjíin-ná kjo'in mé-ne nga kóma skoe-ne jè kjoá'ma xi tíjna-lá Nainá skanda kjótseé.

20 Nainá kisikasén-na nga 'an kichjà ngajo-lá it'aà ts'e 'én ndaà-lá; koií kjoá-lá nga ndayá tíjna'ya; sijét'aà-nò nga bitsi'batjí-ná mé-ne nga mì tsakjoòn-na nga kènojmíá 'én ndaà-lá.

21 Tísikasén-nò jè 'ndzsé Tíquico jè xi matsjachaá, tikoá ndaà síxá-lá Nainá. Jè okitsyo yije-nò xi it'aà ts'ān, kó s'in tíjna, kó mé xi tís'iaàn.

22 Koií xá tísikasén-nò nga kéenojmí-nò xi it'aà tsajen kós'in titsajna-jén ko mé-ne nga kàtatsjá-nò nga'ñó ts'e iníma-nò.

23 Jè Nainá xi Na'én-ná kó jè Jesucristo xi otíxoma-ná kàtasíkjína 'ñchán jjíùn iníma-nò ngats'iòò xi xinguiá chibá; kàtatsjá-nò kjoondaà nga tjòcha t'een xinguiqo, nga mokjeiín-nò it'aà ts'e Nainá.

24 Jè kjoondaà-lá Jesucristo xi otíxoma-ná kàtijnakó ngats'iì xítá xi mìkií síkjahatjíya-lá kjojhtsjeèn-lá nga kjít'aà náchrjein ndaà matsjakeè Na'én-ná Jesucristo. K'oqá's'in kàtama.

'Én xi fehet'aà-ne

21 Tísikasén-nò jè 'ndzsé Tíquico jè xi matsjachaá, tikoá ndaà síxá-lá Nainá. Jè okitsyo yije-nò xi it'aà ts'ān, kó s'in tíjna, kó mé xi tís'iaàn.

22 Koií xá tísikasén-nò nga kéenojmí-nò xi it'aà tsajen kós'in titsajna-jén ko mé-ne nga kàtatsjá-nò nga'ñó ts'e iníma-nò.

23 Jè Nainá xi Na'én-ná kó jè Jesucristo xi otíxoma-ná kàtasíkjína 'ñchán jjíùn iníma-nò ngats'iòò xi xinguiá chibá; kàtatsjá-nò kjoondaà nga tjòcha t'een xinguiqo, nga mokjeiín-nò it'aà ts'e Nainá.

24 Jè kjoondaà-lá Jesucristo xi otíxoma-ná kàtijnakó ngats'iì xítá xi mìkií síkjahatjíya-lá kjojhtsjeèn-lá nga kjít'aà náchrjein ndaà matsjakeè Na'én-ná Jesucristo. K'oqá's'in kàtama.

Xojon carta-lə San Pablo xi kiskiì-lə xīta naxandá-lə Cristo xi títsajna Filipos

Kó tsò Pablo nga síhixat'aà jñà xīta naxandá-lə Cristo xi títsajna Filipos

¹ Ngats'ioò xi titsajnaà ján naxandá Filipos xi xīta-lə Nainá maà nga Cristo Jesúus titsajnakoo, tikoà jñò xi níkitasòn xá nga níkindäa naxandá-lə Nainá ko jñò xi níchját'aà, 'an xi 'mì-na Pablo ko Timoteo titsanìhixot'aà-nöjen nga chí'nda-lə Jesucristo 'mì-najen.

² Nainá xi Nq'èn-ná, ko jè Jesucristo xi otíxoma-ná kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoaq'nchán ya ijìin iníma-nò.

Kó tsò Pablo nga chjat'aà-lə Nainá it'aà ts'e xīta Filipos

³ Jè Nainá xi 'an bexkoán, tsjaà-lə kjondaà nga indiaà indiaà bitsjeèn-na it'aà tsajòn.

⁴ K'è nga indiaà indiaà chjat'aà-lə Nainá, 'ñó ndaà matsja-na nga ngats'ioò chjatjì-nò,

⁵ koii kjoa-lə nga jñò titsanìchját'aà-ná nga ma chjàya 'én ndaà-lə Nainá xi kjoaq ts'e Cristo tjen-ne jè nàchrlein k'è nga kòkjeíñ-nò skanda nàchrlein i'ndeí.

⁶ 'An, k'oqá s'ín makixi-na nga jè Nainá, koni s'ín tsibits'iakò-nò nga tísíkjatjilya-lə iníma-nò ko kjohitsjeèn-nò, skanda k'èé sijingoò-ne kjoa koi jè nàchrlein k'è nga kjoíij ijangoò k'a Nq'èn-ná Jesucristo.

⁷ Ndaà tjín nga k'oqás'ín siksjeèn-nò ngats'ioò jñò xi 'ñó matsjaké-nò nga ngásòn kitjoé-nò kjondaà-lə Nainá koni 'an; nga jñò titsanìchját'aà-ná nga ma benojmí-lə jñà xīta jè 'én ndaà-lə Nainá xi kjoaq ts'e Cristo nás'in ndayá tijnaa iya, ko nás'in xin tijnaa nga ósíkoqa jè 'én ko okoò-lə xīta nga 'én kixi-né.

⁸ Tibeè Nainá nga kixií kjoaq nga ngats'ioò, 'ñó matsjaké-nò koni s'ín tjín jè kjoatjòcha xi 'ñó tse tjín-lə Jesucristo.

⁹ K'è nga bitsi'batjì-nò, k'oqá s'ín sijét'aà-lə Nainá nga jè kjoatjòcha xi tjín-nò, isà ndaà tıtsjacha xinguigo, isà ndaà kjohitsjeèn kàtas'e-nò ko isà ndaà kàtamachiya-nò ngats'iì kjoa xi kixi tjín,

¹⁰ mé-ne koma chjaàjiìn-nò kjoa xi ngui ndaà tjín. K'oqá s'ín koma-ne nga tsjeè sijchá yijo-nò ko njímé jé sakòt'aà-nò jè nàchrlein k'è nga kjoíij ijangoò k'a Cristo.

¹¹ Nga kàta'ya-lə nga jñò, ngui kixií tjín kjoa xi 'nè nga ko nga'ñó xi tjín-lə Jesucristo mé-ne jè Nainá jeya kíjna-ne ko 'nga kíjna.

Kó komà nga isà kjìn xīta kòkjeíñ-lə 'én ndaà-lə Nainá xi kjoaq ts'e Cristo

¹² Ndí 'ndse, mejèn-na nga ndaà kàtasiijiìn-nò nga k'oqá s'ín tímochjeén ngats'iì kjoa xi tímat'ian nga isà kjìn xīta mokjeíñ-lə 'én ndaà-lə Nainá xi kjoa ts'e Cristo.

¹³ Ngå ngats'iì soldado xi síkindä ni'ya osen ko ngats'iì xīta xi i'nga, tjíjiìn-lə naga koii kjoa-lə 'én-lə Cristo nga ndayá tijnaa.

¹⁴ Jñà xīta xinguiaá xi 'ndsé chibá, nga nchibeeè nga ndayá tijnaa'ya, kjìn ma-ne xi ma'ñó ikon, mì tì kiì tsakjón-ne it'aà ts'e 'én ndaà-lə Nainá xi kjoa ts'e Cristo nga chjaya jiìn-lə xīta.

15 Kixií kjoa, tjín i'nga xítä xi 'én-lä Cristo chjaya ta koií kjoä-lä nga machinikee-na nga jè xi mejen-lä nga lsä kjìn xítä kjit'aà-lä. Tanga tikoäa tjin i'nga xi ndaaä tjín iníma-lä nga bénjomí kixi jè 'én-lä Cristo.

16 Jñà xítä xi ndaaä tjín iníma-lä, k'oqá s'in bénjomí nga matsjakee-na, nga jyeé ndaaä tjiùn-lä nga Nainá jí kisikíjna-na ndayá mé-ne nga 'an kichjätja 'én ndaaä-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo.

17 Tanga jñà xítä xi i'nga, nga chjaya jt'aà ts'e Cristo, mitsà kó iníma-lä bénjomí. Ta jè xi mejen-lä nga kjìn xítä kjit'aà-lä. K'oqá s'in mejen-lä nga lsä tse kjo'in sikjiaán nga jye ndayá tjiñaa'yá.

18 Mitsà mé-ne, tsà ndaaä tjín iníma-lä nga okóya 'én ndaaä-lä Nainá, kó tsà majin; mì 'aan oko-na. Ta jè xi mejen-na nga kàtachjaya 'én ndaaä-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo. K'oqá ma-ne nga tsja ma-na.

Mé xi 'ñó mejen-la Pablo

Nga tífi náchrjein kotsjaá-isa-na,

19 koií kjoä-lä nga ngats'iì kjoa xi tíma, jyeé tjiùn-na nga kijchò náchrjein nga kítjokajñaà kjo'in koi-né nga jñò bitsi'batjì-ná kó nga tsjá-ná nga'ñó Iníma Tsjee-lä Cristo.

20 Ta jè xi 'ñó mejen-na kó tikoña kjoa nga mì kosobà-na nga ch'o síkjina Cristo. Jè xi mejen-na nga mì kí tsakjoòn-lä xítä nga ma kichjä-lä mé-ne 'an, tsà tjiñakoan, kó nás'in kiyá, jè Cristo jeya kíjna jt'aà ts'än.

21 'An, nga tjiñakoan, jè-né nga jeya kíjna Cristo. Kó tsà 'an kiyá, lsäá-la ndaaä s'e.

22 Tanga tsà takó kótijnaokoan j isò'nde, tsà koií náchrjein-lä s'iin-isa xá-lä Nainá. K'oqá ma-ne, mikiì be mé xi lsä ndaaä tjín.

23 Ingajò kjoa koi 'ñó 'in ma-na; jöya tjín kjohítsjeèn-na; mejen-na nga kátiyaà mé-ne nga ya kótijnaokoaa Cristo; nga lsäá-la 'ñó ndaaä s'e.

24 Tanga xi kjondaà tsajòn, lsä 'ñó mochjeén nga kótijnakon lsä.

25 K'oqá s'in beè-lä takoàn nga kótijnakon lsä, nga k'oqá s'in tijngòd takoàn nga mochjeén-nò jt'aà ts'än. Kótijnjíjn-nò mé-ne koma silchját'aà-nò nga lsä tsja koma-nò koni s'in mokjeíñ-nò kó nga lsä ndaaä kokjeíñ-lsa-nò.

26 Mé-ne k'ë nga kíjchokon jingoò k'a-nò, lsäá tsja koma-nò nga lsä 'nga síkjina Cristo Jesús koni s'in osiko-na.

27 Ta jè xi 'ñó mochjeén nga k'oqas'in tijchá yijo-nò koni tsò 'én ndaaä-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo; mé-ne tsà koma kjíkon-nò kó tsà mikiì koma kjián, takó kji'nchrè-ná nga kixi titsajnakoo 'én, nga jingoò tjín kjohítsjeèn-nò nga ngásòn titsabixkàn-tjiò koni s'in mokjeíñ-nò 'én ndaaä-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo,

28 nga mì tsakjoòn-lä jñà xítä kondra-nò. Koni s'in titsä'nè ngats'iì kjoa koi, k'oqá s'in sijna koni jingoò chibä xi okó nga jñà xítä kondra, kjoëhesòn-né, tanga jñò, kítjokajiùn-nò kjo'in. Kjoa koi, jt'aà ts'e Nainá nchrobá-ne.

29 Nga Nainá tikoäa tsjá-nò kjondaà nga kjo'in titsanikjioón xi kjoa ts'e Cristo koni s'in kítsjaà-nò kjondaà nga kòkjeíñ-nò 'én ndaaä-lä.

30 Nga jñà kjoa xi tjín-nò j'ndej, tijñà-ne xi 'an kis'e-na koni s'in k'i'yaà jñò, kó takó koií kjoa tjín-na skanda náchrjein j'ndej koni s'in titsaña'yá.

¹ Jñò, nga Cristo tsjá-lä nga'ñó inijmä-nò, kó nga jé kjoatjöcha síje takòn-nò, kó nga jé Inijmä Tsjeè-lä Nainá ndaa síkítsajnjaitín-nò nga nìxákjoò, kó nga ngui kóqo inijmä-nò tjín-nò kjohimä takòn,

² k'oqá ma-ne nga sijé-nò nga ta jngoo kjoahitsjeèn kàtas'e-nò, jngoo kjoatjöcha, ngásòn t'è-là takòn, kó ngásòn chibà-nò mé xi nìkítsjeèn mé-ne nga ñsa ndaa kotsja-na.

³ Kí kjoa'nga takòn onguichjàà, kó kí 'nga nìkítsajna yijo-nò. Ta saá nangui tìkítsajna yijo-nò, k'oqá s'ín jchaxkón xítä xi kj'ejí koni tsà jñà tìtsajna ítjòn.

⁴ Kí ta koi nìkájno xi kjondaà tsajòn. Tikoqá tìkájno-nò mé xi mochjeén-lä xítä xi kj'ejí.

⁵ K'oqá tjín kjoahitsjeèn xi kàtas'e-nò koni tjín kjoahitsjeèn xi tjín-lä Cristo Jesús.

⁶ Nas'ín tijé sobà-ne Nainá, mitsà kos'ín kisikítsjeèn nga kjo'ñó mejèn-lä nga kos'ín kíjna koni s'ín tijna Nainá.

⁷ Ta saá 'ñó nangui kisikíjna yijo-lä nga kos'ín tsibjìna koni jngoo xítä chínda, koni xi taxkí xítä isò'nde.

⁸ K'è nga jye taxkí xítä komà, kisikajeén-lä inijmä-lä nga ndaa kisikitasòn yije-lä Nainá skanda kó nga k'en nga ya kinik'en-t'aà krò.

⁹ K'oqá ma-ne, Nainá, k'è nga jye kisikjaáya-la, taxkí 'ñó 'nga kisikíjna. Kitsjaà jngoo-lä 'in xi ñsa 'ñó 'nga tijna mé-ne jé kótiroma yije-lä xítä.

¹⁰ Mé-ne nga it'aà ts'e Jesús kincha-xkó'ncchi-lä ngats'iì xi tìtsajna ngajmiì, xi tìtsajna iit'aà nangui, kó xi tìtsajna ijün nangui.

¹¹ K'oqá s'ín kitsø ngats'iì xítä nga Jesucristo, jé xi otíxoma; k'oqá ma-ne nga jeya kíjna Nainá xi Na'èn-ná.

Mé xi s'ëén nga ixti tsjeè-lä Nainá 'mì-ná

¹² K'oqá ma-ne, jñò ndí 'ndse xi 'ñó matsjaké-nò, k'è nga tsohotijnakó-nò, kijit'aà nachrjein ndaa kinikitasòn. Iñdei nga kjiün tijna, tákó k'oqas'ín ndaa tìkitasòn. K'oqas'ín t'een nga kàta'ya-nò nga jyeé itjokajñò kjo'in kjoa ts'e je-nò koií kjoa-lä nga 'ñó tsakjoon-chaà yijo-nò.

¹³ Nga jé Nainá xi ndaa tìsikjaijn inijmä-nò. Jé sìkítsjeèn-nò nga k'oqá s'ín mejèn-nò koni s'ín ndaa sasén-lä Nainá ko tijé-ne xi tsjá-nò nga'ñó nga ma k'oqas'ín 'nè.

¹⁴ Ndaa t'een yije njá me kjoa-ne; kí taxkí tsajét'aà-lä Nainá kó kí chítiya-nò njá me kjoa-ne.

¹⁵ K'oqá s'ín kóma-ne nga ixti tsjeè-lä Nainá k'oín-nò; njémé jé s'ë-nò nga tìtsajnjaijn-lä xítä ts'en kó xi ch'o s'ín; jñò, k'oqá s'ín kàta'ya-nò koni ni'ín-lä ni'ñó xi sìhiseèn ñánda jñò choòn.

¹⁶ Tíka'bísòn 'én ndaa xi sìkíjnakon inijmä-ná, mé-ne jé nachrjein k'è nga kjoíj lingoò k'a Cristo, ndaa kotsja-na nga mitsà ta kjojtjò koni s'ín kis'iaàn nga 'ñó kisikjaijn-nò nga tsakoòya-nò 'én ndaa-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo.

¹⁷ An, matsjaá-na kó sijngoaà kjoctsja xi tjín-nò nas'ín kjo'in tìsikjiaán koni jñò nga kjo'in tìtsanjikjioón nga koií kjoa-lä nga mokjeiín-nò it'aà ts'e Cristo. Kjo'in xi tjín-nò k'oqá ngaya-lä koni jngoo kjojtjò xi jñò 'biì-lä Nainá, kó jé kjo'in xi 'an tjín-na tikoqá 'an tsjaà-lä Nainá koni kjojtjò tsajòn.

¹⁸ Jñò, k'oqá tis'ín kàtatsja-nò mé-ne kojngoò-ne kjoctsja xi tjín-ná.

It'aà ts'e Timoteo

¹⁹ K'oqá s'ín tìsikjiaán, tsà Na'èn-ná Jesús mejèn-lä nga sìkasén njiton-nò Timoteo, mé-ne 'an kotsja-na k'è nga kjoílkó-na okixi it'aà tsajòn kós'ín tìtsajnaà.

20 Mì tì yá xítä tjín ìsa-na xi k'oqas'ín ngásòn síkájno it'aà tsajòn koni jè Timoteo.

21 Ngats'iì xítä xi k'ejíí, saà kjondaà ts'eé ótsji, mìkiì ótsji xi kjondaà ts'e Cristo.

22 Jñò, jyeé ndaà tñjìn-nò, jè Timoteo xítä kixi-né. Ndaà síchját'aà-na it'aà ts'e én ndaà-lä Nainá xi kjoä ts'e Cristo, k'oqá ngaya-lä koni tsà ki'ndí ts'an-ná.

23 Tikoña kjoä-ná nga sìkasén-nò Timoteo k'e nga skoeè kós'ín sjndaàjìn kjoä-na.

24 Tanga jè Na'èn-ná ma'ñót'aà takoàn, nga tsjá'nde-na nga tikoä 'an koma kíkon nñton-nò.

It'aà ts'e Epafroditò

25 Tanga k'oqá s'in kisikitsjeèn nga ítjòn siìkasén lingoò k'a-nò jè 'ndsè Epafroditò. Ndaà kisixákø-na. K'oqá s'in tsajmeïkø-na koni jingoò soldado nga bixkàn-tji-jen 'én-lä Nainá. Nainá kàtichjí-nò nga kinikasén-ná k'e nga 'ñó tímochjeén-na. Ndaà kisichját'aà-na.

26 I'ndeij, mejèn-lä nga skoëxkon-nò ngats'ioò, 'ñó tísikájno nga jñò jyeé kina'yà nga kjoòxk'én-né.

27 Kixiì kjoä nga kjòxk'én-né, kjomeé k'en. Tanga Nainá kjòhímäkeè; mìtsà ta jè xi kjòhímäkeè, koä 'an, mé-ne nga mì lsä tse kjoaba s'e-na.

28 K'oqá ma-ne nga tísikasén nñton-nò, mé-ne k'e nga jchaxkoòn lingoò k'a, kotsja-nò it'aà ts'e, koä 'an, tjáxin chiba-na kjoaba.

29 Chjoétjò nga kó kjotsja-nò nga 'ndseé chibá it'aà ts'e Na'èn-ná. Chäxkón yije xi ngásòn ok'in-lä koni jè.

30 Koií kjoä-lä it'aà ts'e xá-lä Cristo nga kjomeé k'en. Jè kjoä xi jñò mìkiì komà kinichját'aà-ná, jé Epafroditò, 'ñó tsibínè-lä yijo-lä nga ndaà kisichját'aà-na nás'ín kjomeé k'en.

3

Mé kjoä xi lsä 'ñó chjí-lä nga kixi kítsajnaá nguixkøn Nainá

1 Ndí 'ndsè, k'oqá xan-nò, tsja t'è-lä inimä-nò nga Na'èn-ná Jesús titsajnakoo. 'An, mìkiì masiì-nä nga tilkjìi lingoò k'a-nò jñà kjoä xi jye kòkjìn k'a kjii-nò nga kjondaà tsajòn-nò.

2 Tikindaa yijo-nò it'aà ts'e jñà xítä xi kjo'ñó mejèn-lä nga otet'aà yijo-lä xítä nga bí't'aà chibá-lä kjoä ts'e circuncisión. Tikindaa xítä koi nga njímé chjí-lä. Tikindaa nga 'ñó ch'o s'in.

3 Jñà-ná xi ngùi kixi kjoä nga tjít'aà chibá-ná nga 'ya-lä nga xítä-lä Nainá 'mì-ná. Jñà-ná xi ndaà yaxkoán Nainá nga jè Inimä Tsjeè-lä síchját'aà-ná. 'ñó ndaà matsja-ná nga jè ma'ñót'aà takoàn Cristo Jesús nga mìtsà jè kjoä ts'e yijo-ná ma'ñót'aà takoàn.

4 'An, mìtsà kjoä ts'e yijo-nä ma'ñót'aà takoàn nás'ín kjìn skoya kjondaà kisikitasoàn. Tsà tjín i'nga xítä xi koi ma'ñót'aà takòn kjondaà xi tjín-lä, tanga 'an mì k'oqá s'in tís'iaàn nás'ín tsato kjìn skoya kjondaà kisikitasoàn.

5 K'e nga tjín-lä jiù nachrjein nga kits'ian, kisit'aà chibá-nä kjoä ts'e circuncisión. 'An, xítä Israel-ná, tje-lä Benjamín-ná. Xítä Hebreo-ná, kó jñà xítä jchíngá-nä ngùi xítä Hebreo-né. 'An, ngùi xítä fariseo-ná nga jñà kjotíxoma-lä xítä judío ngùi ndaà kisikitasoàn.

6 Nga 'ñó fit'aà-lä koni s'ín tjín kjotíxoma-lä xítä judío, 'an skanda kiütjingui kondraqä-lä xítä naxandá-lä Cristo. 'An, ngui kixíi kisikitasoàn kjotíxoma-lä xítä judío, njingoò xi mikiì ndaa kisikitasoàn.

7 Nga sa itjòn, 'an, k'oqá s'ín kisikitsjeèn nga 'ñó tse chjí-lä ngats'iì kjoä koi; tanga i'ndeì nga Cristo fit'aà-lä njímé chjí-lä kjoä koi.

8 Xi ngui okixí, ngats'iì kjoä xi 'an ma'ñòt'aà takoàn nga sa kjotseé, i'ndeì, k'oqá s'ín beè takoàn nga njímé chjí-lä mi k'oaa-ne koni s'ín bexkoan Cristo Jesús xi otíxoma-na nga isä 'ñó tsato chjí-lä. Ngats'iì kjoä koi, jyeé tsachrjen-gua yiye xi kjoä-lä Cristo. Ta tjé beè takoàn mé-ne nga ya ma fit'aà-lä Cristo

9 ko mé-ne nga ya kótjinakjoökoaa. Nga kixíi ótijna nga nguixkon Nainá, mitsä koi kjoä-lä nga 'an ndaa sikitasoàn kjotíxoma-lä xítä judío, koi-né nga mokjeiín-na it'aà ts'e Cristo. Jè Nainá xi kixíi síkjína-na koií kjoä-lä nga mokjeiín-na.

10 Mejèn-na nga isä ndaa skoexkoan Cristo; skoeè nga'ñó xi tjín-lä nga jaáya-lä it'aà ts'e kjoabiyaà; kàtamajngoo kjohítsjeèn-nä ko ts'e Cristo koni s'ín komät'in nga kisikjeiín kjo'in skanda k'ë nga k'en,

11 mé-ne k'oä tis'ín kjoäáya-na it'aà ts'e kjoabiyaà koni s'ín jaáya-lä Cristo.

Mé xi s'ín Pablo nga ma kijchò tjingui-lä kjotjò xi tsjá Nainá

12 Mitsä tsò-ne kjoä nga jye kjòngásón yiye-na kjoä koi. Kj'eè tsà ngui xítä kixíi 'mi-na. Tanga tifí tjingui-lä nga mejèn-na nga isä ndaa skoexkoan skanda kó nga kijchò tjingui-lä mé kjoä-ne nga ijchò tjingui-nä Cristo Jesús.

13 Ndí 'ndse, k'oqá s'ín machiya-nä, kj'eè kii bijchò tjingui yiye-lä kjondaà xi tjín-lä Cristo. Tanga jngoo kjoä tis'iaan, tisjchàajñaa yiye kjoä xi jye tsato, tibiné-lä yijo-nä nga kijcho tjingui-lä kjoä xi sa nchrobá.

14 Tifí tjingui-lä skanda ñanda fehet'aà-ne, mé-ne nga tjoé-na kjotjò xi Nainá tsjá-na nga xó külchja-na Nainá jáñ ngajmii nga Cristo Jesús tjñakoaa.

15 Ngats'iaá xi jye ndaa mokjeiín-ná it'aà ts'e Cristo, ngásòn ngáya k'oqas'ín síktsjeén. Jñò, tsà mikiì k'oqas'ín nükitsjeén, Nainá síjkichiyandaà-nò.

16 Tanga mochjeéen-né nga k'oqas'ín síkitasoán koni kji jye machiya-ná skanda nachrjein i'ndeì.

17 Ndí 'ndse, k'oqá s'ín tijchá yijo-nò koni s'ín tisjchá yijo-nä. Chjíngui-lä jñà xítä xi k'oqas'ín ndaa nchisjchá yijo-lä koni s'ín titsa'nè-jen.

18 Nga kjìn ma xítä xi tjíma xi kondra fi tjingui-lä jè 'én xi tis'enojmíya nga krò k'en-t'aà Cristo. Kòkjìn k'a k'oä xan-nò; i'ndeì skanda kóó ndáxkoaan tibixteèn nga ijngoo k'a k'oä tixan-nò.

19 Xítä koi, k'ë nga kjoehet'aà nachrjein-lä, kjo'iín síjkjeiín niña kjé-ne. Ta kooí ótsji kjoä xi sijé yijo-lä ko mitsä Nainá ótsji. 'Nga síktsajna yijo-lä kjoä xi tjín-e-lä nga kqosobà-lä. Tà koií síktsjeén kjoä ts'e isò'nde.

20 Tanga jñá, jáñ i'nde-ná ngajmii. 'Nó ndaa titsachiñá-lä nga ya kijinchrobà-ne jngoo xi kochrjekàjiín-ná kjo'in, jè-né Jesucristo xi otíxoma-ná.

21 Jè síjkjatjyla-lä yijo ni'nde-ná; k'oqá kji koma koni kji ts'e jè, nga jeya kji. Jè síjkjeén nga'ñó xi tjín-lä nga jè otíxoma yiye-lä niña mé xi tjín.

4

Mé xi s'eén nga jye kixíi titsajnakoo Cristo

1 K'oqá ma-ne jáñ ndí 'ndse xi 'ñó matsjaké-nò, ko nga 'ñó makájno-na nga mejèn-na skoexkon-nò, ko nga nitsja-lä iníma-nä, ko jáñ xi kjotjò-nä ma it'aà ts'e xá-na, k'oqá xan-nò nga kixíi titsajnakoo Na'èn-ná, jáñ xi 'ñó matsjaké-nò.

² Tibitsi'bà-la jè Evodia ko Síntique, nga ngásòn ndaà kàtjíko xíkjín nga ndichja joó xi it'aà ts'e Ná'èn-ná.

³ Tíkoqá ngaji ndí 'ndsé xi ngásòn tñña nìxá, tìsìjét'aà-lè, tìchját'aà-lä íchjín koi; nga ndaà kisixákø-na it'aà ts'e 'én ndaà-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo. Ko jè Clemente ko xítä xi i'nga tìkoqá ndaà kisixákø-na. Xítä koi, jye tjít'aà 'ín-lä xojon ts'e kjoabınachon jáñ ngajmíi.

⁴ Tsja t'è-là iníma-nò nga Ná'èn-ná titsajnakoo. Íjngoo k'a k'oq xan-nò: ¡Tsja t'è-là takón!

⁵ Jñò, kàtabeè yije-nò xítä nga xítä ndaà 'mì-nò. Jyeé tímachrañà nga kjoíí ìjngoo k'a Ná'èn-ná.

⁶ Ki mé kjoa níkájno. Ta lsáá tìjét'aà-lä Nainá k'e nga mé xi mochjeén-nò. Tìkoqá tjií-lä kjondaà.

⁷ K'oqá s'ín koma-ne nga tsjá-nò kjoa'nchán Nainá. Jè kjoa'nchán xi tsjá-nò fahatonè-lä koni s'ín bitsjeèn-lä xítä. Kjoa'nchán jè, jè xi sìlkindä iníma-nò ko kjoöhítsjeèn-nò nga Cristo Jesúts titsajnakoo.

⁸ Ndí 'ndsé k'oqá xan-nò xi fehet'aà-ne. Tìkítsjeèn xi kjoa kixi, kjoa xi ndaà yaxkón, kjoa xi ndaà tjín nga nguixkön Nainá, kjoa xi tsjeè tjín, kjoa xi ndaà sasén-ná, kq ngats'iì kjoa xi ndaà na'yà-lä. Kq tsà tjín-lsa kjoa xi k'ejí xi 'ñó ndaà tjín, xi ok'in-lä nga 'nga kítsajna, koií kjoa tìkítsjeèn.

⁹ K'oqás'ín t'een koni s'ín tsakoöya-nò qkixi xi 'an kitsjaà-nò, 'én xi kina'yá-ná, koni s'ín ki'yá-ná nga kis'iaàn; tákó k'oqás'ín t'een. Nainá xi tsjaà-lä kjoa 'nchán iníma-ná, jè kíjnakó-nò.

Kjondaà-lä ts'e xítä Filipos it'aà ts'e Pablo

¹⁰ 'Ñó matsja-nä koni síkø-na Ná'èn-ná nga ijchò nachrjein, ìjngoo k'a kinikítsjeèn-ná. 'An k'oqá s'ín síkítsjeèn nga mitsà kinijchàajñò xi it'aà ts'an, tà jè-né nga mikü xáti kitjò'nde-nò nga kinichját'aà-ná.

¹¹ Mitsà koi kjoa-lä nga k'oqatixan-nò tsà mé tsojmì xi chijat'aà-ná. Jyeé kjo'nga-na nga majngoò takoàn mé xi tjín-na.

¹² Be-ná kó ma nga imá tísíjchá yijo-nä. Tíkoqá be-ná kó ma k'e nga tjín-na tsojmì. Jye tibe njáta mé kjoa xi tímät'ian. Tijé-nä tsà skü tijna ìndso'bà, kq tsà kjinchrá tibiyàà, tsà ningui-nä tsojmì kq tsà njímé tsojmì tjín-na.

¹³ Koma yijeé-na njáta mé kjoa-ne nga jè Cristo tsjá-na nga'ñó.

¹⁴ Tænga jñò, tákó ndaà ki'nè-nò nga kinichját'aà-ná k'e nga kjoa tijnajñaa.

¹⁵ Jñò xi naxàndá Filipo tsajòn, tjiíln-nò nga ta jñò-nò xi kinichját'aà-ná mé xi kjöchjeén-na, jè nachrjein k'e nga kiaà nangui Macedonia k'e nga sa tsibits'iaa nga kichjákø-nò 'én ndaà-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo. Nijngoo naxàndá-la Cristo xi k'ejí xi ma-lä kisichját'aà-na.

¹⁶ Tíkoáá k'e nga tsohótijna naxàndá Tesalónica, jngoo jò k'a kinikasén-ná kjojtò xi kjöchjeén-na.

¹⁷ Mitsà mé kjojtò tsajòn xi mejèn-lsa-na, ta jè xi mejèn-na nga lsá ndaà kàtasichikon-t'in-nò Nainá.

¹⁸ Jyeé kiskaàt'aà yije-na ngats'iì xi kinikasén-ná. Jyeé tjín yije-na xi mochjeén-na skanda ninguií-na nga jyeé j'ílkø-na nga'ñó xi kinikasén-ná kq Epafrodit. Kjotjò xi kinikasén-ná k'oqá s'ín ngaya-lä koni chrjongó-lä Nainá xi 'ñó ndaà jne, jñà kjotjò xi 'ñó ndaà sasén-lä Nainá.

¹⁹ K'oqá ma-ne, jè Nainá xi 'an kjit'aàtakoàn, tsjá yije-nò njáta mé xi chijat'aà-nò koni s'ín jeya tjín kjoa nchiná xi tjín-nò nga Cristo Jesúts titsajnakoo.

²⁰ Jè Nainá xi Nq'èn-ná, jeya kàtiјna nítq mé nàchrjein-ne, nítq mé nó-ne. K'oq'sín kàtama.

Xifehet'aà-ne, Pablo síhixat'aà xítq Filipos

²¹ It'aà ts'an, tìixat'aà yije jñà xítq naxandá-lä Cristo xi ya títsajna. Jñà xítq 'ndseé xi j títsajnakö-na, tìkoqá nchisíhixat'aà-nò.

²² Ngats'iì xítq-la Cristo síhixat'aà-nò. Jñà nchisíhixat'aà ítjòn-nò xi títsajna ni'ya-lä César xi xítqxá ítjòn ts'e Roma.

²³ Ngats'ioò, jè kàtiјnakö-nò kjondaà-lä Jesucristo xi otíxoma-ná. K'oq'sín kàtama.

Xojon carta-lə San Pablo xi kiskiì-lə xīta naxandá-lə Cristo xi títsajna Colosas

Kó tsò Pablo nga sīhixat'aà jñà xīta naxandá-lə Cristo xi títsajna Colosas

1-2 Jñò xi xīta naxandá-lə Cristo 'mì-nò xi ján titsajnaà naxandá Colosas nga kixi onguít'aà-lə Cristo, 'an xi Pablo 'mì-na kō 'ndse Timoteo titsanlıhixot'aà-nòjen nga 'an tsibíxáya-na Jesucristo nga k'oas'ín kjömejèn-lə Nainá. Nainá xi Na'èn-ná, kō jè Jesucristo xi otíxoma-ná kàtatsjá-nò kjondaà kō kjoa'nchán ya ijìln inijmá-nò.

Kó tsò Pablo nga tsjá-lə kjondaà Nainá

3 Kjit'aà nàchrjein k'e nga nokjoat'aà-lajen Nainá xi it'aà tsajòn, 'biì-lajen kjondaà Nainá xi Na'èn-lə Jesucristo jè xi otíxoma-ná.

4 Koií kjoa-lə ngajen jyeé k'oas'ín kina'yà-jen nga ndaà mokjeiín-nò it'aà ts'e Cristo Jesús. Tikoá matsjacha ngats'iì xīta-lə Nainá.

5 Koií k'oas'ín 'nè-nò nga titsachiňá-là nga tjoé-nò kjondaà xi tíjnatjò-lə Nainá ján ngajmii; koni s'in kjöchija-nò k'e nga kina'yà 'én ndaà-lə Nainá xi kjoa ts'e Cristo xi ngui kjoakixi.

6 Tijè-ne jè 'én ndaà-lə Nainá xi kjoa ts'e Cristo xi jye k'oas'ín kina'yà, 'ñó tñinokoáya nga tíjtsa isònde kō 'ñó kjìn xīta nchifatjija-lə kjohítsjeèn-lə koni s'in komat'iòon jñò k'e nga jahatjija-lə kjohítsjeèn-nò nga jahas'en-jiùn-nò kjondaà-lə Nainá xi ngui kjoakixi.

7 K'oqá s'in tsakóya-nò Epafras jè xīta xi matsjacha-jen nga taña nixákjoò-jen it'aà ts'e Nainá; nga jè Epafras, jngòò chí'nda-lə Cristo xi kixi sítá xi it'aà tsajòn.

8 Jyeé tsibénojmí-najen nga jè Inijmá Tsjeè-lə Nainá síkítsjeèn-nò nga ndaà matsjacha xīta.

9 K'e nga kina'yà-jen, mìkiù njichàajiùn-jen nga bitsi'batjì-nòjen. K'oqá s'in njét'aà-lajen Nainá nga ngui ndaà kàtásíchiya-nò koni s'in mejèn-lə jè; jè Inijmá Tsjeè-lə kàtatsjá-nò kjohítsjeèn kō kjoachjine.

10 Tikoáá njét'aà-lajen nga k'oas'ín tijchá yijo-nò koni s'in ok'in-lə nga sjíjhá yijo-lə xi xīta-lə Nainá, nga kjit'aà nàchrjein k'oas'ín t'een koni s'in mejèn-lə, nga k'oas'ín t'een ngats'iì kjoa xi ndaà tjín kō nga isà ndaà jchäxkon yá-né xi Nainá.

11 K'oqá tis'in njét'aà-lajen Nainá nga tse nga 'ñó kàtatsjá-nò koni s'in tjín nga 'ñó-lə xi mìkiù fehet'aà, mé-ne nga kixi kitsajna-nò nítà mé kjoa xi sakò-nò, tikoá s'e-nò kjoatsejta kō kjotsa.

12 Tjii-lə kjondaà Na'èn-ná nga jè kisikitsajnandaà-nò nga tikoá tjoé-nò kjotjò xi jè jye tjíndaà-lə ján ngajmii ñanda iseèn choòn nga tsjá-lə ngats'iì xīta-lə xi ya chja-ne naxandá-lə Nainá.

13 Nainá kisikitsajnandejí-ná it'aà ts'e nga 'ñó-lə xīta neijí jè xi otíxoma ñanda jñò choòn; yaá kisikitsajna-ná ñanda tñhotíxoma Ki'ndí-lə xi 'ñó matsjakee,

14 jè xi kō jní-lə tsibíchjítjì-ná nga kisikitsajnandejí-ná tikoá kisijchàat'aà-ná jé-ná.

Jè Cristo tíjna ítjòn-lə ngats'iì xi tsejèn ko xi mìkiù tsejèn

15 Ni saá jingoò xítä beèxkon Nainá tængä jè Ki'ndí-lä tsakó-la xítä yá-ne xi Nainá. Nga jè K'ndí-lä xi tíjna ítjòn-lä ngats'iì xi kisindaà isò'nde.

16 Nga kó Cristo, Nainá tsibíndaà yije xi tjín ngajmii kó xi tjín ijt'aà nangui, xi tsején kó xi mìkù tsején, ngats'iì nga'ñó xi tjín ijìlin iséen, xi tit'sajna ítjòn, xi otíxoma, xi xá ítjòn tjín-la, kó jñà nga'ñó xi mìkù tsején-ná; it'aà ts'eé Cristo kisindaà yije-ne kó ts'e-né.

17 Cristo, isaá kjótseé tíjna mì k'oqá-ne ngats'iì tsojmì xi tjín, kó jè tsjá-lä nga'ñó ngats'iì tsojmì mé-ne nga ndaa kít'sajna-ne.

18 Jè Cristo tíjna sko-la naxandá-la nga tijé-ne yijo-la kó it'aà ts'eé kjòts'ia-ne. K'e nga jaáya-lä Cristo it'aà ts'e kjoabiyaà, jè tsibíjna ítjòn-lä it'aà ts'e xítä xi faáya-lä mé-ne nga jè Kíjna ítjòn-lä nitá mé xi tjín.

19 Nainá k'oqá s'ín kisaseén-lä nga jingoò k'aá ya tsibíjnajìin yijo-la Cristo,

20 nga it'aà ts'eé Cristo, Nainá tsajoóndaàkó yije-ne ngats'iì xi tjín isò'nde kó xi tjín ngajmii; it'aà ts'e jní-lä Jesucristo xi kixíxteèn ján it'aà krò, Nainá kisikjne 'nchán kjoa.

21 Jñò, nga sa ítjòn, tikoqá titsajnat'aàxìn-la Nainá; kondráá tsanguì-lä ya ijìlin iníma-nò, koíi kjoa-lä nga ch'o tjín kjoa xi ki'nè.

22 Tængä i'ndej jyeé ndaa tsajoóko-nò Nainá koíi kjoa-lä jè kjo'in xi kisikjeíin Cristo i it'aà nangui k'e nga k'en. Koíi k'oqás'ín kis'iìn-ne mé-ne nga tsjeè kitsajnaà-nò, ko nimé jé xi s'e-nò kó nimé xi ch'o kítjønguo nga nguixkon Nainá.

23 Kjoa koi mochjeén-né nga kixi tit'sajnakoo koni s'ín mokjeiín-nò. Kó kí binchat'aàxìn-lä kjoa xi titsachiñà-lä it'aà ts'e 'én ndaa-lä Nainá xi kjoa ts'e Cristo, 'én xi jye kina'yà-lä. Jè 'én jè, xki xi ján tñokjoàyajiin-lä xítä kóhokji isò'nde; kó 'an xi 'mi-na Pablo, 'aán kjòngatsja nga okoöya 'én.

Xá-la Pablo

24 I'ndej matsjaá-nä nga kjo'in tisíkjiaán xi kjoa tsajòn nga k'oqá s'ín tisíjngoaà ijìlin yijo-nä koni s'ín chijat'aà-na kjo'in xi kitsjaà-na Cristo xi kjondaà ts'e naxandá-lä nga tijé-ne yijo-la.

25 'Aán tisíkjjeén-na Nainá nga 'an tisíxákoaa naxandá-lä, xá xi kisìngatsja-na xi kjondaà tsajòn nga ngui ndaa kèngjmiá 'én ndaa-lä,

26 jè 'én xi tíjna ma-lä Nainá nga tísä tåts'en-lä kjoa, tængä nàchrlein i'ndej, Nainá jyeé tsakó-lä xítä-lä.

27 Jè Nainá k'oqá s'ín kjòmejèn-lä nga tsakó-lä jñà xítä-lä kó s'ín tjín kjoa'ma-lä xi 'ñó jeya tíjna xi kjondaà ts'e xi mitsà xítä judío. Jè kjoa'ma, jè-né nga jè Cristo tñajìlin iníma-nò jñò xi mitsà xítä judío 'mì-nò, k'oqá ma-ne nga titsachiñà-lä jñò kjoajeya-lä Nainá xi tsjá-nò ján ngajmii.

28 K'oqá s'ín nokjoàyajiin-lajen ngats'iì xítä it'aà ts'e Cristo; 'ñó nokjoàkó-jen nga ngui kó kjoachjine okoöya-lajen mé-ne nga ngats'iì xítä xi fit'aà-lä Cristo nimé chijat'aà-lä jè nàchrlein k'e nga ngajen siìngatsja-jen nga nguixkon Nainá.

29 K'oqá ma-ne nga 'ñó tibínè-lä yijo-nä nga tisíxá, tisíkjjeén jè nga'ñó xi tsjá-na Cristo.

2

1 Mejèn-na nga ndaa kàtasijiin-nò, nga 'ñó tìlkjaàn-tji-nò it'aà tsajòn kó jñà xítä-lä Cristo xi tit'sajna ján naxandá Laodicea, kó it'aà ts'e ngats'iì xítä xi k'ee kii beèxkon-na.

² Koií k'oqas'ín tìkjaàn-tji-nò mé-ne nga kàtas'e-lä nga'ñó inijma-nò kó mé-ne nga jè kjotsjacha xi tjín-nò sìlkitsajnajtín-nò. Jè xi mejèn-na nga isá ndaà kókixi kjohítsjeèn-nò nga ngui ndaà kochiya-nò jè kjoaq xi tjí'ma-lä Nainá xi Na'èn-ná. Jè kjoaq'ma jè, jè-né Cristo.

³ Nga ta jè Cristo tjín-lä ngats'iì kjohítsjeèn kó kjoachjiné xi 'ñó chjí-lä.

⁴ Koií k'oqas'ín tìxan-nò nga mì yá xi skónachan-nò nga sìlkjeén 'én xi ndaà tsò tanga mìtsà 'én kixi.

⁵ Nas'ín mìtsà ya tìjnakó-nò, tanga inijma-nà tìsikítsjeèn kijit'aà-nò. Matsuá-na nga tì'be nga kixi titsajtión koni s'ín onguíkoo yijo-nò tìkoaq kixi titsajnaà nga mokjeiín-nò it'aà ts'e Cristo.

Kjondaà xi tjín-ná nga Cristo titsajnakooqá

⁶ Koni s'ín kòkjeiín-nò it'aà ts'e Jesucristo xi otíxoma-nò, k'oqá tìs'ín kixi tìjtát'aà kijit'aà-lä

⁷ koni jngoo yá xi nangá fì imaq-lä kó koni jngoo ni'ya xi tísindaàsòn-isa nga kàtakixiya jè kjoaq xi mokjeiín-nò koni s'ín kichita'yà; kó tjiì kijit'aà-lä kjondaà Nainá.

⁸ Tìkindaa yijo-nò nga mì jñà skónachan-nò xítä xi 'én ndiso chjä xi nì mé chjí-lä. Jñà kjohítsjeèn koi, tà yaá nchrobá-ne it'aà ts'e xi tåxkì xítä koni tsò kjotíxoma xi tjín isò'nde, mìtsà kjotíxoma ts'e Cristo.

⁹ Yaá tìjnajíln yijo-lä Cristo yá-ne xi ngui jè sobà Nainá nga njimé chijat'aà-lä.

¹⁰ Nga Cristo titsajnakoo, tjín yije-nò nìta mé xi mochjeén-nò. Jè Cristo otíxoma-lä ngats'iì nga'ñó kó kjotíxoma xi mìkiì tsejèn.

¹¹ Tikoáa it'aà ts'e Cristo kisit'aà chibä-nò kjoaq ts'e circuncisión, tanga mìtsà jè xi tsja xítä bít'aà chibä-lä yijo-ná, jè-né nga jè Cristo tsibít'aà chibä-lä inijma-nò k'ë nga jaàxìn jé xi tjín-lä yijo jé-nò.

¹² Tikoá k'ë nga komà bautizar, k'oqá ngaya-lä koni tsà ya kisihijiín-t'aà-lä Cristo xi kjoaq ts'e jé-nò. K'oqá tìs'ín jaáya-nò koni s'ín jaáya-lä Cristo koií kjoaq-lä nga mokjeiín-nò nga'ñó xi tjín-lä Nainá nga komà kiskimiütjen Cristo it'aà ts'e kjoaq biyaà.

¹³ Jñò, nga sa ítjòn, titsajnaà k'en-nò it'aà ts'e Nainá koi kjoaq-lä jé-nò nga jè Cristo k'jé e kù bít'aà chibä-lä inijma-nò nga faáxin jé xi tjín-lä yijo jé-nò. Tanga j'indej, Nainá jyeé kisikitsajnakon-nò kó Cristo nga kisijchàat'aà-nò ngats'iì jé-nò.

¹⁴ K'oqá ngaya-lä koni tsà jye kisikjeheya-ne xojon xi kitjámiì'nga xi kondra tsaján. Jaàxìn-ne, yaá tsohójinat'aà krò ñánda k'en-t'aà Cristo.

¹⁵ Jñà nga'ñó xi tjín ijíln isén kó ngats'iì xi otíxoma, Nainá jaàxìn yije-la nga'ñó-lä. Yaá kisikijne-lä k'ë nga jè Cristo k'en-t'aà krò. Kó ngats'iì xítä, yaá kijtseè nga kisichja.

Kjotíxoma-lä xítä xi mì kii fit'aà-la Cristo

¹⁶ K'oqá ma-ne jñò, kì kii nìs'in-lä xítä xi chjajno-nò nga tsò-nò nga mìkiì nìkitasòn kjoaq ts'e tsojmì xi chine, xi 'yò, kjoaq ts'e s'éi xi bitjo, kjoaq ts'e nga otsejèn xítse ljngoo k'á sá, kó ts'e naçhrjein nìkjáya.

¹⁷ Ngats'iì kjoaq koi, k'oqá ngaya-lä koni tà 'nguién-lä kjoaq xi iskan j'ìì; tanga jè xi ngui kjoaq kixi, jè Cristo.

¹⁸ Ki kii biì'nde nga faáxin-nò jè kjondaà xi jye titsajnajñoò jñà xítä xi beèxkón àkjale; k'oqá tsò-lä yijo-lä nga mìtsà xítä 'nga ikon. Jè xi mejèn-lä nga jñò k'oq tìs'ín s'een. Jñà xítä koi tsò-né nga inga nijñá kis'enojmí-lä kjoaq jè, kó 'ñó 'nga sìlkitsajna yijo-lä xi ta kjohítsjeèn ts'e, tanga njimé chjí-lä.

19 Xita koi mìtsà ya ndaà fit'aà-là Cristo. Nga jè Cristo tijna sko-la naxàndá-là kò jè tsjá-là kjohítsjeèn kò nga'ñò kò jè síkítasajnjaitín xita-là koni s'in ma yijo-ná nga jñà naxá-ná bítéya nindaà-ná, mé-ne nga ndaà sìixá-ne naxàndá-là Cristo koni s'in mejèn-là Nainá.

20 Jñò, tañáá k'en-koo Cristo, k'oáà ma-ne nga mìkiì tjí'nde-nò nga jñà síkitasòn kjotíxoma xi tjín isò'nde. ¿Mé-ne tákó k'oás'ín 'nè-nò koni tsà kjoà ts'e isò'nde otíxoma-nò nga níkitasòn-nò kjotíxoma

21 xi tsò: "Ki kùi níkojjí tsojmì koi, kì kùi chinii, kì ndsejjí níkø-ne."?

22 Jñà kjotíxoma koi, tà ts'ëe tsojmì xi chija k'ë nga tímochjeén. Tà kjotíxoma ts'e xita-né koni s'in okóya.

23 Jñà kjotíxoma koi, k'oáà s'in 'ya-là koni tsà tjín-là kjoachjine tanga mìtsà kixi kjoà. Nga sijé-ná nga ndaà síkitasoán kjoà xi 'in tjín mé-ne nga ndaà jchaxkoán kjotíxoma xi tjín-là ingo; tikoáà tsò-né nga mochjeén nga mì xita 'nga ikon komaá, kò nga kínè-lá kjo'in yijo-ná. Tanga jñà kjoà koi níjmé chjí-là, nga mìkiì ma osikò-ná nga níkitasjnaá jñà kjoà ch'o xi sijé yijo-ná.

3

1 Jñà kjoà tinchátsjioò kjondaà xi tjín ngajmiì ya ñánda tijna Cristo nga ya tijnat'aà chrja kixi-là Nainá, koií kjoà-là nga ya jaáyakjò-nò kò Cristo,

2 Koií tijkitsjeèn kjit'aà mé kjoà xi tjín ngajmiì, kì koií níkitasjnaá kjoà xi tjín isò'nde.

3 Ngà jñò, jyeé k'en kjoà ts'e isò'nde, kò jè kjoàbinachon xitsé xi tjín-nò nga ya titsajnakqo Cristo, yaá tijnatjò nga nguixkqon Nainá.

4 Jè Cristo, jè-né xi kjoàbinachon-nò; k'ë nga jè xi kotsejèn ingoò k'a, jñò, tikoáà yaá kótsejèn-koo nga jeya kítsajnaá.

Xi kjoà jchíngá kò xi kjoà xitsé

5 Tíkitasjna kjoà ch'o xi sijé yijo jé-nò xi kjoà ts'e isò'nde: koni jñà kjoà chijngui, kò kjoà tjé kò kjoà ch'o xi sasén-là yijo-nò kò ngats'iì kjoà ch'o xi fahajiùn-nò, kò nga kjin tsojmì mejèn-nò. Kjoà jè tijé-ne koni tsà xkósón yaxkón.

6 Koií kjoà-là nga kjo'in tsjá-là Nainá jñà xita xi mìkiì 'nchréñijon-la.

7 Jñò, tikoáà k'oáà tjín kjoà xi ki'nè kjótseé k'ë nga ya titsajnjñò kjoà xi ch'o tjín.

8 Tanga i'ndeij tijkitsajna yije kjoà koi: jñà xi kjoà jti, kò jñà xi kjoà ts'en, kò jñà kjoà xi ch'o tjín, kò jñà kjoà xi nokjoàjno-la xita, kò jñà 'én xi ch'o tsò nga nokjoà.

9 Ki 'én ndiso nokjoàkqo xinguiqo nga jyeé kichjaàxìn-là yijo-nò kjoà jchíngá-nò kò ngats'iì kjoà xi ki'nè nga sa kjótseé.

10 Jyeé kichjoé xi kjoà xitsé. Jyeé jahatjiya-là kjohítsjeèn-nò. K'oáà s'in tímáxitseya koni kji iséñ-là Nainá xi tsibíndaà-nò skanda kóni nga isà ndaà jchaxkoón yá-ne xi Nainá.

11 I'ndeij, mi tì kii 'ñò mochjeén-ne yá-né xi xita griego, o yá-né xi xita judío, yá-né xi tjít'aà chiba-là, o yá-né xi kjoà ts'e circuncisión, yá-né xi xita xìn nanguí-là kò yá xita-ne xi imá tímajchá, yá-né xi chj'nda tijnañó, o yá-né xi tijnandeij. Jè Cristo xi isà 'ñò chjí-là; kò jè xi tijnajíñ iníma-là ngats'iì xita-là.

12 Jñò xi xó k'oás'ín jaàjìn-nò Nainá kò xi nguì xita tsjeè-là maà nga ndaà matsjakeè-nò, k'oáà s'in chjoé xi kjoà xitsé nga kàtahimacha xita; kàtas'e-nò kjondaà; kì 'nga matakòn; indaàkjoà t'een; kò kàtas'e-là kjoatsejta iníma-nò.

13 Nitá mé kjoaq xi tjín-nò tijkjeínlà xinguiqo, tijchàat'aà-là xinguiqo tsà mé kjoaq xi ch'o siko-nò. Jñò, k'oqá tis'ín t'een, koni s'ín kisiko-nò Cristo nga kisikchàat'aà-nò.

14 Jè xi tijna ítjòn ts'ë kjoaq koi, jè-né nga titsjacha xinguiqo, nga jè kjoatjòcha xi ndaa siksajna tjin-ná.

15 Kjoaq'nchán-là Cristo ndaa kàtatíxoma ijíln iníma-nò; nga Nainá xó k'oqá s'ín kükchja-nò nga 'nchán kitsajnakoo xinguiqo mé-ne nga ta jngoo yijo koma-no. Ko mochjeén-né nga kij'taa nàchrjein tjìl-là kjondaà Nainá.

16 Jè 'én-là Cristo 'ñó ndaa kàtasijiùn kijit'aà ya ijíln iníma-nò. Takóya-là xinguiqo ko tijkixiyaà nga tijkjeén kjoahitsjeèn xi tjín-là kjoachjine. Tijndá-là Nainá nga tjìl-là kjondaà xi tjín iníma-nò; tijndá-là sò ts'ë salmo, ko sò xi jeya sílkjna Nainá, ko sò xi ya nchrobá-ne ya ijíln iníma-nò.

17 Ngats'ii 'én xi nokjoà ko ngats'ii xá xi 'nè, it'aà ts'ë Jesucristo xi otíxoma-ná koat'een. Ko it'aà ts'ë Jesucristo tjìl-là kjondaà Nainá xi Na'èn-ná.

Kjoaq xi mochjeén nga sijkitasòn xita-là Cristo

18 Jñò íchjín xi x'ín tjín-nò, nangui titsajna-là x'ín-nò koni s'ín ok'in-là jñà xita-là Cristo.

19 Jñò xi íchjín tjín-nò, tjòcha jchaa íchjín-nò, kì toòn 'yaà.

20 Jñò xi jxti 'mì-nò, ndaa tjiná'yañjon-là xita jchínga-nò, nga jè Nainá ndaa sasén-là kjoaq koi.

21 Jñò xi Na'èn 'mì-nò, kì taxkjì sìi nokjoàkoo jxti-nò mé-ne nga mì sìkàjeèn-là ikon.

22 Jñò xi chí'nda maà, ndaa tilkitasòn yije-là nei-nò i it'aà nangu; kì tà k'ee nixá k'e nga tikkotsejèn-nò nga ta jè xi mejèn-nò nga ndaa kitsajnakoo. Nguì koó iníma-nò nga tilkitasòn-là koi kjoaq-là nga yaxkón Nainá.

23 Nitá mé kjoaq xi s'een, nguì koó iníma-nò nga t'een koni tsà it'aà ts'ë Na'èn-ná titsanikitason ko mìtsà it'aà ts'ë xi taxkjì xita.

24 Jyeé 'yaà nga jè Na'èn-ná Jesucristo tsjá-nò chíj-nò nga tjoé-nò jè kjojtò xi tsjá-nò Nainá nga jxti-là maà koi kjoaq-là nga jè titsanixát'aà-là Jesucristo xi otíxoma-nò.

25 Tanga jè xi ch'o tjín kjoaq xi s'ín, k'oqá s'ín kochjí-là koni tjín kjoaq ch'o xi s'ín. Nainá mìtsà faájiùn xita, ngásòn ngáyá fiko ngats'ii.

4

1 Jñò xi nei-là xá ma, ndaa tikoo jñà xita chí'nda-nò koni s'ín tjín xi kjoaq kixi, nga jñò 'yaà-nò nga tikoq tjín jngoo-nò xi Nei-nò ma ján ngajmiì.

2 Kì bikjøan-là nga nokjoat'aà-là Nainá; kijit'aà nàchrjein titsajnandaà nga tinókojat'aà-là ko tjìl-là kjondaà Nainá.

3 K'oqá tis'ín titi'sbatjì-nájen, mé-ne jè Na'èn-ná kàtatsjá'nde nga koma kénójimú-jen 'én-là Cristo xi tjíl'ma-là Nainá nga sa ítjòn; nga koi kjoaq-là nga ndayá tijnaa'ya.

4 Tit'sbatjì-ná mé-ne nga s'ë-na nga'ñó nga ndaa kixi kichjajiùn-là xita koni s'ín tjínè-là nga kichjà.

5 Jñò, ndaa tijkjeén kjoahitsjeèn-nò mé-ne nga ndaa kitsajnakoo jñà xita xi mìkiì beèxkon 'én ndaa-là Nainá xi kjoaq ts'ë Cristo. Ndaà tijkjeén nàchrjein xi tibii-nò nga kq'sín tilkitasòn.

6 K'e nga chikoo xita, jñà 'én tinókoqaa xi ndaa tsò ko xi ndaa sasén-là mé-ne nga koma sìkáti-là 'én xi skonangu-nò.

Kó tsò Pablo nga síhixat'aà xítá

⁷ Ngats'iì kjoaq xi tímat'ian, jè keènojmí yije-nò jè 'ndseé Tíquico xi 'an 'ñó ndaà matsjaké nga jè ndaà síchját'aà-na koaq ndaà nìxákjoò-lajen Nainá.

⁸ Koíi xá tísikasén-nò nga keènojmí-nò xi it'aà tsajen kós'ín titsajna-jen ko mé-ne nga kàtatsjá-nò nga'ñó ts'e iníma-nò.

⁹ Tíkoáá ya tibáhijtakó Onésimo xi xítá tsajòn, xi 'ndsè ma it'aà ts'e Cristo. Nga xítá kixi-né ko 'ñó matsjacha-jen. Jñà keènojmí-nò mé kjoaq xi tíma ijndé.

¹⁰ Jè Aristarco xi tañá titsajnaya-jen ndayá, tísihixat'aà-nò. Ko jè Marcos xi ti xíkjín ma Bernabé tíkoáá tísihixat'aà-nò. Jyeé kis'enojmí-nò it'aà ts'e Marcos; tsà ya kijchòkon-nò, t'een kjondaà ndaà chjoétjò.

¹¹ Tíkoáá tísihixat'aà-nò Jesús xi tíkoá Justo 'mì. Tà jñà-né xi xítá judío xi mokjeiin-la xi k'oqas'ín 'ñó ndaà nchisíxákó-na it'aà ts'e kjotíxoma-la Nainá ko 'ñó ndaà síjehikón-na.

¹² Epafras, xi chi'nda-la Cristo, tíkoáá tísihixat'aà-nò nga xítá tsajòn-nò. Kjit'aà nachrjein bìtsi'batjì-nò mé-ne nga nguì kixi kitsajnaà koaq ndaà kitsajnandaà nga sikitason mé xi mejèn-la Nainá.

¹³ 'An, ndaà tibe nga jè Epafras 'ñó síkajno xi it'aà tsajòn ko it'aà ts'e xítá xi titsajna ján naxandá Laodicea ko xi titsajna ján naxandá Hierápolis.

¹⁴ Tísihixat'aà-nò Lucas jè xi chjinexkiì xi 'ñó matsjacha-jen, tíkoá tísihixat'aà-nò jè Demas.

¹⁵ Xi it'aà ts'an tixxat'aà-ná jñà 'ndseé xi titsajna ján naxandá Laodicea, ko jè chjoón tichjaá Ninfa, ko ngats'iì xítá naxandá-la Cristo xi ya bixoña ni'ya-la.

¹⁶ K'è nga jye kíxkejìin-la xinguipo xojon jè, tíkoáá kàtaxkejìin-la naxandá-la Cristo xi titsajna ján Laodicea; koaq jè xojon xi ts'e Laodicea tíkoáá tixkejñoo.

¹⁷ Koatìn-la jè Arquipo: kàtasíkitason xá xi kitsjaà-la Cristo.

¹⁸ Nga jye tífehet'aà xojon jè, koó ndsaa tikjiì-nò 'an xi 'mì-na Pablo, nga tísihixat'aà-nò. Tíkítsjeèn nga ndayá tijna'ya. Jè kàtijnako-nò kjondaà-la Nainá. K'oq s'ín kàtama.

Xojon carta-lə San Pablo xi kiskiì ítjòn-la xita naxandá-lə Cristo xi títsajna Tesalónica

Kó tsò Pablo nga silihixat'aà jñà xita naxandá-lə Cristo xi títsajna Tesalónica

¹ Jñò xi xita naxandá-lə Nainá maà xi títsajnaà ya naxandá Tesalónica nga ya títsajnakjoòkoo Nainá xi Na'èn-ná ko jé Jesucristo xi otíxoma-ná, 'an xi 'mì-na Pablo titsanhixot'aà-nójen ko Silvano [tijé-ne xi 'mì Silas] ko Timoteo. Nainá kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoaq'nchán ya ijün inimá-nò.

Kó tsò Pablo nga tsjá-lə kjondaà Nainá

² K'è nga nokjoàt'aà-lajen Nainá, kjit'aà nachrjein 'biì-lajen kjondaà jt'aà tsajòn.

³ Bítsjeèn-najen nga nguixkon Nainá xi Na'èn-ná koni s'ín nga títsanìxá, koiif kjoq-lə nga mokjeiín-nò jt'aà ts'e Cristo, tikoq ndaà nixá-lə xita xi k'ejí nga matsjacha, nga tikoq kixi títsajnaà nga títsachiñà-lə Jesucristo xi otíxoma-ná.

⁴ Ndí 'ndse, Nainá matsjakeè-nò. 'Ya-najen nga xó k'oqas'ín jaàjiln-nò nga xita naxandá-lə komaa.

⁵ Nga jé 'én ndaà-lə Nainá xi kjoq ts'e Cristo xi tsibènojmí-nójen, mìtsà ta 'én tsajen xi kinokjoáko-nójen. Jé Inimá Tsjeeè-lə Nainá kitsjaà-najen nga 'ñó, ko tikoq 'ñó ndaà kjochiya-najen nga ngui kixi kjoq. Jñò, ndaà ki'yaà k'è nga ya tsakitsajna-jen, ndaà kinichját'aà-nójen xi kjondaà tsajòn.

⁶ Jñò, k'oqá s'ín ki'nè koni s'ín ki'nè-jen ko koni s'ín s'ín Cristo. Jé Inimá Tsjeeè-lə Nainá kitsjaà-nò kjotsja nga komà kichjoétjò 'én-lə Nainá nás'ín 'ñó tse kjo'in tsatojioòn.

⁷ K'oqá ma-ne jñò tsakoò jngò-lə kjoq xi ndaà tjín nga kiskinguì ngats'iì xita xi jye kòkjeiín-lə 'én-lə Nainá ya nangui Macedonia ko Acaya.

⁸ Nga yaqá kjots'ià-ne jt'aà tsajòn nga tsabísón jé 'én ndaà-lə Na'èn-ná; mìtsà ta ya nangui Macedonia ko Acaya; xki xi ján kina'yà-lə nga jñò, ndaà mokjeiín-nò jt'aà ts'e Nainá. K'oqá ma-ne nga mì tì kii mochjeén-ne nga ngajen kéngjmí-lajen xita jt'aà tsajòn, nga jyeé beè-nò xita.

⁹ Nga tijñá bénjomí-ne nga ndaà kichjoétjò-najen k'è nga ijchochoòn-nójen. Tikoqá tsò-né nga jñò jyeé kinikjina kjoq ts'e xkósòn. Indeji jyeé ya tjaàt'aà-lə xi ngui jé sobà Nainá xi kixi kjoq nga tijnakon.

¹⁰ Tikoqá bénjomí-né nga títsachiñà-lə Ki'ndí-lə Nainá nga kitjojen ijngòò k'a-ne ngajmii, jé xi tijè-ne Jesús xi Nainá kisilkjaáya-lə k'è nga k'en, nga jé-né xi kochrjekàjiin-ná kjo'in ts'e kjoajti-lə Nainá xi sa nchrobá.

2

Xá xi kis'iìn Pablo ya naxandá Tesalónica

¹ Jñò ndí 'ndse kó ndí tichjaá, 'ya-nò k'è nga ijchochón-nójen mìtsà ta kjotjò.

² Nga jyeé ndaà tijün-nò koni s'ín komàt'in-jen ján naxandá Filipos, nga 'ñó tse kjo'in kinikjeiín-jen; 'ñó kijtseeètoòn-najen xita; tanga Nainá kisichját'aà-najen nga kitsjaà-najen nga 'ñó nga komà tsanguì-jen ya naxandá-nò nga komà tsibènojmí-nójen 'én ndaà-lə Nainá nás'ín 'ñó kjin ma kondra-najen.

³ Nga 'én kixiì kinokjoàya-jen, mìtsà jò tjín inimá-najen nga tsibènojmí-nójen, tikoq mìtsà xita kichonachan-lajen.

4 Ngä Nainá jyeé kiskoöt'aà-najen ko k'oqá kitsò nga ok'ín-najen nga ngajen kjòngatsja-jen 'én ndaa-lä Nainá xi kjoä ts'e Cristo mé-ne nga komá kinókjoaya-jen. Mitsà jè xi mejèn-najen nga ndaa kitsajna-jen nguixkön xítä; jè-né nga ndaa kitsajna-jen nguixkön Nainá nga jè xi tibee iníma-ná.

5 Jyeé ndaa tijin-nò nga mitsà 'én tsjén nokjoà-jen koni tsà mé xi mejèn-najen nga k'oq-najen, tikoqá mitsà ton binchaàtsji'ma-jen. Kjoä koi, Nainá tibee-né.

6 Mitsà jè binchaàtsji-jen nga jñò, ko xítä xi kjeií, nga 'nga siikitsajna-najen. Tsà jin xi mejèn-najen nga tsibinè-nöjen kjotíxoma xi tjín-najen nga it'aà ts'e Cristo kisixáya-najen, komaa-la okiniko-nöjen.

7 Tanga mitsà kós'in kiniko-nöjen. Ta saá k'oas'in kiniko-nöjen koni ndí ixti. K'oqá ngaya-lä koni jngoo neä xi síkaki ixti-lä nga ndaa síchá ixti-la.

8 Ñó tjöcha ki'ya-nöjen. K'oqá ma-ne nga ko kjotsja-najen tsibènojmí-nöjen 'én ndaa-lä Nainá xi kjoä ts'e Cristo. Tikoqá matsjaá-najen nga ndaa kiniko-nöjen nítä mé kjoä xi komät'ioòn ta koií kjoä-lä nga 'ñó mats-jacha-nöjen.

9 Ndí 'ndsé ko ndí tichjaá, bítsjeèn-nò kós'in kinixá-jen nga binchaàtsji'a-jen yijo-najen. Ko nachrjein ko nitjen nixá-jen, mé-ne nga mi jñò sijti-nöjen jñà nachrjein k'e nga kinokjoayajin-nöjen 'én ndaa-lä Nainá.

10 Jñò, ndaa ki'yaà, tikoqá Nainá kijtseè-né, nga ngajen ndaa kiniko-nöjen. K'oqá s'in kiniko-nöjen koni s'in sasén-lä Nainá koni s'in tjín xi kjoä kixi. Ko niyá xi jé koònè-najen koni s'in kiniko-nöjen jñò xi mokjeiín-nò 'én ndaa-lä Nainá.

11 Tikoqá jyeé ndaa tijin-nò nga jen, ndaa kiniko-nöjen nga jngoo ijngoo koni s'in síko ixti-lä jngoo xítä xi na'èn ma.

12 Kinije ikon-nöjen koä kiníñjüñ-jen takòn ko k'oas'in tsibinè-nöjen nga k'oas'in s'een koni s'in ok'ín-lä xi xítä-lä Nainá maà; nga jè-né xi sík'ñchré-nò nga ya titsajnjüñ-lä xítä xi jye jè tihotíxoma-lä ko tikoqá ya titsajnjñò kjoajeya-lä.

13 Kjít'aà nachrjein 'biì-lajen kjondaà Nainá koni s'in ndaa kichjoétjò 'én-lä nga mitsà k'oas'in kichjoétjò koni 'én-lä xi taxki xítä. K'oqá s'in kichjoétjò koni tjín xi nguì kjoä kixi nga 'én-lä Nainá-né. Jñà 'én koi, ti'ya-lä nga nchisíxájìn iníma-nò jñò xi mokjeiín-nò.

14 Jñò ndí 'ndsé ko ndí tichjaá, k'oqá s'in komät'ioòn koni s'in komät'in jñà xítä naxandá-lä Nainá xi mokjeiín-lä it'aà ts'e Cristo Jesús xi titsajna ján nangui Judea. Tijñà-ne xítä naxandá judío xíkjín kiltjingui kondrä-lä. Jñò tijñà-ne xítä naxandá tsajón kiltjingui kondrä-nò.

15 Jñà xítä judío kisik'en Na'èn-ná Jesús ko tijñà-ne xítä jchínga-lä kisik'en jñà xítä xi kùlchjaya ngajo-lä Nainá kjótseé. I'ndej, tákó k'oqá síko-najen nga fitjingui kondrä-najen. Nainá mikii sasén-lä kjoä xi s'in xítä koi, nguì kondräá fi-lä ngats'iì kjoä,

16 nga mikii tsjá'nde nga nokjoà-lajen jñà xi mitsà xítä judío mé-ne nga tikoqá kitjokajüñ-ne kjo'in. K'oqá ma-ne xítä koi, skanda nchisíkatonè-lä nga ótsji jé-lä yijo-lä. Jyeé kjomeè f'ííkanè-lä kjo'in xi tikoqá kjojti-lä Nainá.

17 'Ndseeé ko tichjaá, ke nga chinchat'aàxìn chiba nachrjein-nojen, nas'ín mì ti kui kiyaxkon-ná xinguiáá, ngajen 'ñó níktsjeèn-nojen. 'Ñó mejèn-najen nga onguíchoòn-nojen.

18 Mejèn tsangui-jen. 'An xi 'mì-nq Pablo, kjin ka mejèn kiaà, tanga je xita neije míki kitsjaà'node-najen.

19 Koqaq tsajòn-no nga titsachiñá-lajen nga 'ñó kotsja-najen ko nga ndaà kitkjo-jen ke nga kojoí ijingoò ka Na'én-ná Jesucristo.

20 Kixii koqaq it'aà tsajòn-no nga ndaà kitkjongui-jen ko nga s'e-najen koqaq tsja.

3

Mé-ne ya kinikasén-ne Timoteo ján naxqandá Tesalónica

1 Ke nga mì ti kui komà kichìkoqaq isq-najen nga mejèn-najen sijìin-najen ko s'ín titsajnaà ján Tesalónica, koqaq komà-ne nga kichibàya-najen nga kinikasén-jen je 'ndse Timoteo, ko ngajen yaá tsitsajna-jen Atenas.

2 Kinikasén-jen je 'ndseeé Timoteo, chí'nda-lq Nainá-no nga tíkoáá chjaya 'én ndaà-lq Nainá xi koqaq ts'e Cristo koni ngajen. Koií xá kukon-no mé-ne nga kàtatsjá-isá-no nga isá 'ñó ndaà kixi kitsajnaà koni s'ín mokjeiín-no,

3 mé-ne nga njingoo xi sijhindaà-ne koqaq ts'e kojo'in xi titsaníkolioón. Jñò, jyeé ndaà tíjìin-no nga koqaq s'ín tjín-e-lq nga kos'ín komat'iaán.

4 Ke nga titsa ye titsajnakó-nojen, koqaq ki'mì-nojen nga kojo'in s'e-ná. I'ndeí, jyeé titsa ye nga koqaq s'ín tímat'ioón.

5 Koií koqaq laà nga mì ti kui kiskoònà koqaq-na; kisikasén Timoteo nga mejèn-na skoeè kós'ín titsajnakoo je 'én xi mokjeiín-no. Tímakájno-na tsà jye kiskoònachan-no je xita neije. Tsà koií nachrjein-la, xá xi kinè-jen, tsà ta kichijà-né.

6 I'ndeí, je Timoteo jyeé j'iì-ne nga kuu Tesalónica; ndaà tsò okixi xi 'ya-najen it'aà tsajòn koni s'ín mokjeiín-no ko nga tjín-no kjotsjacha. Koqaq s'ín tsibénojmí-najen nga kojt'aà nachrjein tsjaá ma-no nga níktsjeèn-najen. Tíkoáá mejèn-no nga jchaxkoòn-najen koni ngajen tíkoáá mejèn-najen jchaxkoòn-noje.

7 Koqaq ma-ne ndí 'ndse ko ndí tichjaá, nas'ín kojo'in ko koqaq kondra titsajnajiín-jen, ke nga kina'yà-jen it'aà tsajòn nga 'ñó ndaà mokjeiín-no it'aà ts'e Cristo, tíkoáá ngajen, 'ñó ndaà kjotsja-najen.

8 Ke nga kina'yà-jen nga kixi onguít'aà-lq Na'én-ná, ngajen jyeé mì ti mé makájno-najen.

9 Ngajen, 'ñó tse kjotsja tjín-najen nga nguixkon Nainá xi koqaq tsajòn skanda mì-la kuu kojoéhet'aà nachrjein nga kooj-lajen kjondaà Nainá.

10 Ko nachrjein ko nítjen nokjoàt'aà-lajen Nainá mé-ne nga tsjá'nde-ne nga koma konguíchoòn-nojen. Tíkoá koma kókoya-isa-nojen mé-ne nga kojingoò-ne 'én xi chijat'aà-no koni s'ín mokjeiín-no.

Koqaq bítsi'ba-lq Pablo

11 Mejèn-najen nga tijè-ne Na'én-ná xi Nainá ko je Jesucristo xi otíxoma-ná, kàtatsjá'nde-najen nga koma konguíchoòn-nojen.

12 Je kjotsjacha-lq Na'én-ná isq ndaà kàtatsjìin inimá-no, mé-ne nga isq ndaà kjotsjacha-no xinguió ko ngats'iì xita xi kjeíí, koni ngajen, ndaà matsjacha-nojen.

¹³ Jè Nq'èn-ná kàtatsjá-lá nga'ñó injmá-nò mé-ne nga njmé jé sákòt'aà-nò ko tsjeè kítsajnaà nga nguixkon Nainá xi Nq'èn-ná k'è nga kjoíj ijngooò k'a-ne Jesucristo xi otíxoma-ná nga tijkó ngats'iì xi ya chja-ne.

4

Kjoaq xi sasén-la Nainá

¹ Ndí 'ndse kó ndí tichjaá, k'oqá s'in tsakoòya-nòjen nga k'oas'ín sijchá yijo-nò koni s'in sasén-lá Nainá. Ko kixíj kjoaq, jyeé kós'ín titsa'nè. Tanga i'ndeí bítsci'ba-nòjen tikoaq bìnè-nòjen it'aà ts'e Jesús xi otíxoma-ná nga isá 'ñó ndaà tjiù-lá nga'ñó yijo-nò nga kós'ín tikitason.

² Jyeé tjiùn-nò kó s'in tjín kjotíxoma xi kits'iì-nòjen koni s'in kitsjaà-najen Jesucristo xi otíxoma-ná.

³ Jè xi mejèn-lá Nainá nga nguì tsjeè sijchá yijo-nò, mì tì kjoaq chijngui sis'in-lá.

⁴ Nga jingoò ijngooò-nò tikitdaa yijo-nò; k'oas'ín tikojeén nga nguì tsjeè titsajna koni s'in sasén-lá Nainá.

⁵ Kì biù'nde-lá nga síkjine-nò jñà kjoaq ch'o xi sijé yijo-nò koni s'in jñà xítä xi mikiù beèxkon Nainá.

⁶ Jñò xi 'ndseé chibá it'aà ts'e Cristo, kì k'oqá tjín kjoaq xi kaajñòò mé-ne nga mì xinguipo chónachan-lá nga mì xinguipo jchatoòn. Tsà k'oas'ín s'een, kjo'iín tsjá-nò Nainá. Jyeé k'oas'ín tsibènøjmi-nòjen.

⁷ Nainá mitsà koi xá kílichja-ná nga ch'o s'een, jè xi mejèn-lá nga tsjeè kitsajnaá.

⁸ Jè xi ochrjekàngui kjoaq koi, mitsà kjoöhítsjeèn ts'e xítä ochrjekàngui, kjoöhítsjeèn ts'e Nainá ochrjekàngui; nga jè xi tsjá-nò Injmá Tsjeè-lá.

⁹ Mikiù mochjeén nga xojon skiüt'aà-isa-nò xi ts'e kjoatjòcha. Nainá jye tsakoya-nò kós'ín sítjòcha xinguipo nga jingoò ijngooò.

¹⁰ Jyeé kós'ín titsa'nè nga matsjacha ngats'iì xítä xinguipo xi titsajna kóhokji ya nanguí Macedonia. Tanga k'oqá s'in bitsci'ba-nòjen nga isá ndaà titsjacha xinguipo.

¹¹ Tinè-lá yijo-nò nga 'nchán titsajna, kì kjoaq-lá xinguipo chingajñòò, t'een xá-nò koni tjín xá xi ma-nò, koni s'in jye ki'mi-nòjen ngats'iì kjoaq koi.

¹² Mé-ne nga skoexkón-nò jñà xítä xi mikiù mokjeiín-lá 'én-lá Nainá. Koá jñò, njmé chijat'aà-nò.

K'e nga kjoíj ijngooò k'a-ne Nq'èn-ná Jesucristo

¹³ Ndí 'ndse kó ndí tichjaá, mejèn-najen nga kàtasijàin-nò mé kjoaq xi mat'in jingoò xítä xi biyaà, mé-ne nga mì kobaá-nò koni jñà xítä xi njmé nchikoña-lá.

¹⁴ Koní s'in mokjeiín-ná nga Jesús k'en, ikjoàn jaáya-lá, k'oqá tjs'ín mokjeiín-ná nga Nainá siükjaáya-lá xítä xi jye k'en, jñà xi mokjeiín-lá it'aà ts'e Jesús.

¹⁵ Ngá koií 'én bënojmíya-jén koni tsò 'én xi tsibíjna Jesús nga jñà xi titsajnakoaán skanda k'e nga kjoíj ijngooò k'a Nq'èn-ná Jesucristo, mitsà jñà kjiún ítjòn-lá jñà xi jye k'en.

¹⁶ Nga jè sobá Nq'èn-ná kitjojen ijngooò k'a-ne ngajmii; 'ñó kíchja nga tsjá okixi, kiná'ya jingoò-lá jta ts'e àkjale ítjòn, ko kiná'ya-lá chrjo-la Nainá; ikjoàn jñà xítä xi jye k'en nga mokjeiín-lá it'aà ts'e Cristo, kjoaqáyá ítjòn-lá.

¹⁷ Ikjoàn jñà xi tákó titsajnakoaán jè nachrjein jè, yaá tjámijìn-tjen-koaqá ijiùn ifi nga kixokjaaá Nainá ya ijiùn isén. K'oqá s'in komá nga ya kítsajnakoaá Nainá njáta mé nachrjein-ne.

18 K'oqá ma-ne nga tije takòn xinguiquo nga tènojmíya-là koni tsò jñà 'én koi.

5

1 Ndí 'ndsè ko ndí tichjaá, mìkiì mochjeén nga xojon sit'aà-nò mé nachrjein-ne nga okoma.

2 Jñò, ngä jyeé ndaa tijìin-nò, jè nachrjein k'ë nga kjoíj lingoò k'a Nà'en-ná Jesucristo, k'oqá s'ín kjoíj koni jingoò xítä chijé xi f'üi nga njtjen k'ë nga niyá xi nchikoñña-la.

3 K'ë nga kítsø jñà xítä: "Nchán titsajnaá, njmé kjoá tjín." K'ë tà njitoón kitjojene-la kjoxkón koni s'ín mat'in jingoò chjoón xi bijchó nachrjein-lä nga k'i'ndí 'beé, mìkiì kojno-la.

4 Tanga jñò ndí 'ndsè ko ndí tichjaá, mitsà ijìin jñò titsajnaà jñò. Ko k'oqá ma-ne nga mì k'oqá s'ín kómat'ioòn jè nachrjein jé, koni ma k'ë nga ta njitoón fi jingoò xítä chijé.

5 Tanga jñò, ngats'ioò, iseèn choòn ñánda titsajnaà, ko nachrjein-né. Ngä jñá, mitsà ijìin jñò titsajnaà ko mitsà njtjen titsajnaá.

6 K'oqá ma-ne nga mìkiì k'oqá s'een koni s'ín xítä xi kj'ejí nga mì titsajnandaà-jèn mé kjoá xi tjín k'oqá ngaya-la koni tsà k'jijofé. Mochjeén-né nga kítsajnandaá koni jingoò xítä xi tjínakon, xi nguì ndaa tjín ikon.

7 Nga jñà xítä xi oyijofé, k'ë oyijofé k'ë nga jñò. Ko jñà xi mach'i, k'ë mach'i k'ë nga jñò.

8 Tanga jñá, yaá titsajnaá ñánda iseèn choòn. K'oqá ma-ne nga ndaa sijchá yijo-ná. Jè 'én xi mokjeíñ-ná ko jè kjoatjòcha, jñà kósikö iníma-ná koni jingoò soldado xi ndaa kijtsa iníma-la jè chrjoä xi 'mì coraza. Ko k'ë nga nguì tijingoò takooán nga chiñá-lá jè nachrjein k'ë nga kítsjakàññaá kjo'in, jè ngaya-la tsínguién kichä xi osiko skö soldado.

9 Nainá mitsà koi xá jaàjiñ-ná nga kjo'in tsjá-ná, jé-né nga kítsjakàññaá kjo'in it'aà ts'e Jesucristo xi otíxoma-ná.

10 Nga jè k'en ngajo-ná më-ne k'ë nga kjoíj lingoò k'a-ne, tsà titsajnakoaán, ko tsà jye k'een, yaá kítsajnakoaá.

11 K'oqá ma-ne nga tjetakòn ko tjii-la nga'ñó xinguiquo koni s'ín jye titsa'nè.

Kjotíxoma xi kitsjaà Pablo

12 Ndí 'ndsè ko ndí tichjaá, njé-nòjen kjondaà, jchaxkón xítä xi sítakó-nò nga jñà titsajna ítjòn ya ijìin naçxandá-la Nainá ko nga okoya-nò.

13 Ndaà jchaxkón tikoä ndaa titsjacha xítä koi, jè kjoä-la xá xi s'ín. 'Nchán titsajnakoo xinguiquo.

14 K'oqá tis'ín bits'i'ba-nòjen ndí 'ndsè ko ndí tichjaá, kó'tin-la nga kàtasíxá jñà xítä xi ta jyò tjíma nga majin-la sítakó; tij'ñó ikon jñà xi indaà tjín ikon; tichját'aà-la jñà xi tsjìn-la nga'ñó ya ijìin iníma-la; ko kàtas'e-nò kjoatsejta it'aà ts'e ngats'iì xítä-la Nainá.

15 Tsà k'ë nga më kjoä xi ch'o sítakó-nò xítä xi kj'ejí, tikindaa xinguiquo nga mì sijjndà ngajo-ne. Ta saá túnè-la yijo-nò nga kjít'aà nachrjein ndaa tikoä xinguiquo ko ngats'iì xítä xi kj'ejí.

16 Kjít'aà nachrjein tsja t'e-là iníma-nò.

17 Tits'i'ba kjít'aà-la Nainá.

18 Njá më kjoä-ne, tjii kjít'aà-la kjondaà Nainá. K'oqá s'ín mejèn-la Nainá nga k'oas'ín s'een ngats'ioò xi mokjeíñ-nò it'aà ts'e Cristo Jesú.

19 Kì bichjoá ikòn-la xá xi s'ín Iníma Tsjeè-la Nainá.

20 Kì nachrjekànguiò 'én-la xítä xi chjá ngajo-la Nainá.

²¹ Ndaà ndaà chít'aà yije ngats'iì 'én. Jñà tìkítsajnatjò xi ndaà tsò.

²² Ngats'iì xi ch'o tsò, kì kù nìkitasòn.

²³ Jé Nainá xi tsjá kjoaq'nhchán, jngooò k'a tsjeeè kàtasíkítsajna-nò. Ndaà kàtasíkindà inìmà-nò, yijo-nò kó kjohitsjeèn-nò mé-ne nga nìmé jé s'e-nò jè nachrjein k'è nga kjoüi ijngooò k'a jé Jesucristo xi otíxoma-ná.

²⁴ Nga xítà kixi-né jé Nainá xi xó kiùchjà-nò, siìlkitasòn yijeeé kjoaq koi.

Kó kitsò Pablo nga silihixat'aà xita

²⁵ Ndseeé kó tichjaá, titsi'batjì-nájen.

²⁶ Tjiixot'aà ngats'iì xítà 'ndseeé nga nguì kó inìmà-nò.

²⁷ 'An, tsja-nò okixi nga nguixkçon Ná'èn-ná nga kàtaxkejììn-lá xojon jè ngats'iì xítà naxàndá-lá Nainá.

²⁸ Jé kàtijnako-nò kjondaà-lá Jesucristo xi otíxoma-ná.

Xojon carta-lə San Pablo xi ma-ne jò xi kiskiì-lə xita naxandá-lə Cristo xi títsajna Tosalónica

Kó tsò Pablo nga silihixat'aà jñà xita naxandá-lə Cristo xi títsajna Tosalónica

¹ Jñò xi xita naxandá-lə Nainá maà xi titsajnaà ya naxandá Tosalónica nga ya titsajnakjoòkqo Nainá xi Na'èn-ná kó jè Jesucristo xi otíxoma-ná, 'an xi 'mì-na Pablo titsanlıhixot'aà-nòjén kó Silvano [tijé-ne xi 'mì Silas] kó Timoteo.

² Nainá xi Na'èn-ná, kó jè Jesucristo xi otíxoma-ná kàtatsjá-nò kjondaà kó kjoaq'nhán ya jjilin iníjmá-nò.

Kó tsò Pablo nga tsjá-la kjondaà Nainá

³ Ndí 'ndseé kó tichjaá mochjeén-nè nga kjit'aà nachrjein k'oí-lajen kjondaà Nainá xi it'aà tsajòn. Ndaà tjín nga k'oás'ín s'en-jén, koií kjoaq'-la nga nachrjein inchijón isà ndaà mokjeiín-nò kó isà ndaà matsjacha xinguiqo nga jngoo ijngoo.

⁴ K'oáá ma-ne nga ndaà matsja-najen it'aà tsajòn; k'oáá s'ín bëngjmí-lajen jñà xita naxandá-lə Cristo xi xin nangui titsajna nga jñò, ndaà mokjeiín-nò kó ndaà chíkjoaq'-nò nás'ín 'ñó fi tjingui kondra-nò xita kó nás'ín kjo'in titsanlıkchioón.

⁵ Ngats'iì kjoaq' koi, Nainá k'oáá s'ín okó nga kixi kójindaàjìin; kó k'oáá ma-ne nga jñò, ok'ín-nò nga ya kítsajnjíiìn-là xita xi jè tihotíxoma-lə, nga tikoí-ne kjoaq'-la Nainá nga kjo'in titsanlıkchioón.

⁶ Nainá, xita kixi-né nga tsjá-lə kjo'in in jñà xita xi kjo'in tsjá-nò.

⁷ Kó jñò xi kjo'in titsanlıkchioón, tsjá-nò kjoaq'nhán kó ngajen, k'e nga kjinçhrobäjen ngajmì Jesucristo xi otíxoma, tikoí àkjale-lə xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lə nga kjinçhrobäjen-jíiìn ni'ín.

⁸ Nainá tsjá-lə kjo'in jñà xita xi mìkiì beèxkón ni mìkiì síkitasòn 'én ndaà-lə Nainá xi kjoaq' ts'e Jesucristo xi otíxoma-ná.

⁹ Xita koi, 'ñó tse kjo'in sìikjeiín nítá kjé-ne; mì yaá kítsajna nguixkon Na'èn-ná, kó mìkiì skoe kjoaqjeya-lə xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lə.

¹⁰ Kjoaq' koi, k'oáá s'ín kóma jè nachrjein k'e nga kítjojen ijngoo k'a Na'èn-ná mé-ne nga it'aà ts'e xita-lə jeya kíjna-ne kó ngats'iì xita xi mokjeiín-lə it'aà ts'e, ta koxxkón-lə. Tikoaqá jñò yaá kítsajnaà, koií kjoaq'-la nga kókjeiín-nò koni s'ín tsibëngjmí-nòjén.

¹¹ K'oáá ma-ne nga kjit'aà nachrjein bítsi'ba-lajen Nainá it'aà tsajòn, mé-ne nga Nainá kítsog a ok'ín-nò nga ya kinókjoaq'-nò naxandá-lə nga xó k'oáá s'ín kíchja-nò. Nga kó nga'ñó-lə kàtatskitasòn ngats'iì kjondaà xi jñò sasén-nò kó xá xi 'nè nga Na'èn-ná ma'ñót'aà takò.

¹² K'oáá s'ín kóma nga it'aà tsajòn jeya kíjna Jesucristo xi otíxoma-ná. Tikoaq' jè ndaà sìikitsajna-nò koni s'ín tjín-lə kjondaà jè Nainá kó jè Jesucristo xi otíxoma-ná.

1 Ndí 'ndseeé kó tichjaá, j'ndeí jè kénójmí-nòjen kó s'ín koma k'è nga kjoíj ijingoò k'a Jesucristo xi otíxoma-ná kó k'è nga yá koxkóyat'aà-lá. K'oqá ma-ne bíts'i'ba-nòjen

2 tsá yá xítá xi kítsq-nò nga jyeé j'ii ijingoò k'a Jesucristo, kì tà niton mokjeiín-nò; kì tsakjoón-lá tsá yá xítá xi kítsq-nò: k'oqá tsò 'én-lá Nainá xi kjòngatsja Pablo; k'oqá s'ín chjaya, kó k'oqá s'ín kisikasén jngoo xojon.

3 Kì yá xítá xi konachan-nò. Nga jè nachrjein k'è nga okoma, ítjòn s'e nachrjein nga jñá xítá, 'ñó kondrá kítsajna-lá Nainá. Ikjoán ta nítóón kótséjén jè xítá xi 'ñó ch'o s'ín, jè xi tjín-e-lá nga kjo'in sìlkjeiín nítá kjé-ne.

4 Xítá jè, jè xi kondrá kíjna-lá ngats'ií xi Nainá tsò-lá xítá kó nítá mé-isa-ne xi beéxkón nga jè mején-lá kíjna ítjòn. Skanda yá kíjnaya jngoo ítjòn-lá Nainá koni tsá jè sobá Nainá, k'oqá kítsq-lá yijo-lá nga Nainá jé.

5 ¿A mì bítsjeèn-nò k'è nga sa yá tsohotijnakó-nò, k'oqá kixan-nò nga k'oqá s'ín koma?

6 Indeí jye tjiùn-nò mé kjoaq xi bíchjoà ikòn-lá xítá jè nga mì xátí f'ii; skanda k'ee kjoíj k'è nga kíchóya nachrjein-lá.

7 Jè nga'ñó-lá kjoach'ó, jyeé tísíxá'ma i'isò'nde, tànga tíjna jngoo xi tíjna ikòn nga mìkù tsjá'nde kó ta jè chija nga tjáxin.

8 Kó ikjoán k'ee kótséjén jè xítá xi ch'o s'ín. Tànga Jesucristo xi otíxoma, ta jngoo 'én kíchjá nga tsjá-lá kjo'in nítá kjé-ne. Tà ma tà jé nga ote kji nga kjoíj, jngoo k'a kjoaxáxin nga'ñó-lá.

9 K'è nga kjoíj jè xítá xi ch'o s'ín, jè xítá neíj tsjá-lá nga'ñó nga kjìn skaya kjoqxkón kókò xi mitsà kixi kjoaq.

10 Sìlkjeén yiye kjoaq xi ch'o tjín nga skónachan-lá xítá xi kjo'in sìlkjeiín nítá kjé-ne, koí kjoaq-lá nga jñá xítá koi mìkù matsjakeè xi kjoaq kixi xi ma kítjokájiún-ne kjo'in kjoaq ts'e jé-lá.

11 K'oqá ma-ne Nainá tsjá'nde-né nga tíjna jngoo xi skónachan-lá xítá koi, mé-ne kàtakjeiín-lá kjoaq ndiso,

12 nga kàtas'e-lá kjo'in ngats'ií xi mìkù mokjeiín-lá kjoaq kixi. Nguì ta kjoaq ch'oó sasén-lá.

Mé kjoaq-ne nga jaàjíùn-ná Nainá

13 Ndí 'ndsè kó ndí tichjaá, mochjeén-né nga kjit'aà nachrjein 'biì-lajen kjondaà Nainá xi jt'aà tsajòn xi 'ñó matsjakeè-nò Ná'èn-ná, nga xó k'oqá s'ín jaàjíùn-nò Nainá kóni nga tísá tâts'en-lá kjoaq, mé-ne nga kítjokàjñóò-nò kjo'in, nga jè Iníma Tsjeè-lá Nainá sítjeéya-nò kó nga ndaà mokjeiín-nò xi kjoaq kixi.

14 Xó k'oqá s'ín kíchjá-nò Nainá jt'aà ts'e 'én ndaà-lá Nainá xi kjoaq ts'e Cristo xi ngajen nokjoàya-jen, mé-ne nga jñò, tikoaq s'e-nò kjoajeya-lá Jesucristo, jè xi otíxoma-ná.

15 Ndí 'ndsè kó tichjaá, k'oqá s'ín kixi títajna. Kì níjchàajiún-jèn jñá 'én kixi-lá Cristo xi ngajen kiníkatoya-nòjen, jñá xi ta 'én kinokjoà-nòjen kó xi xojon carta tsakoòya-nòjen.

16 Aán sítjét'aà-lá Jesucristo, jè xi otíxoma-ná kó jè Nainá xi Ná'èn-ná, jè xi 'ñó matsjakeè-ná nga tsjá-ná kjoajetakòn-lá xi mìkù kjoéhet'aà, kó tsjá kjojtò-ná kjondaà-lá nga tjingoò takoán nga titsachiñá-lá.

17 K'oqá s'ín sítjét'aà-lá nga isá tse nga'ñó kàtatsjá-lá iníma-nò mé-ne nga isá kixi kítsajnaà koni s'ín 'nè kjoaq xi ndaà tjín kó koni s'ín nokjoà 'én xi ndaà tsò.

3***K'oqá tsò Pablo nga mejèn-la sitsi'batjì***

¹ Xi fehet'aà-ne ndí 'ndse kó ndí tichjaá, titsi'batjì-nájén mé-ne jè 'én-la Nainá níton xkj xi jáñ katijchó, tikoá ndaà kàtèèkón jñà xítä xi skoéjtò 'én koni s'ín ki'nè jñò nga ndaà kiyaxkón.

² Tikoá titsi'batjì-nájén mé-ne nga jè Na'èn-ná kí kii tsjá'nde nga ch'o sijklö-najén xítä ts'en kó xi ch'o s'in, nga mì tà ngats'iì xítä mokjeínl-a.

³ Na'èn-ná xítä kixi-né, síkitasòn 'én-la, kixií sijklitsajna-nò tikoá sijklinda-nò mé-ne nga mì ch'o sijklö-nò jè xítä nejj.

⁴ Nga it'aà ts'e Na'èn-ná mokjeínl-najén nga titsanikitasòn-nò koni s'in titsahotilxoma-nòjén kó tákó k'oqá s'in s'een-isa.

⁵ Jè Na'èn-ná kàtásichját'aà-nò nga kos'in tjòcha jchäa xinguiqo koni s'in tjökéè kijtseè-nò Nainá; kó nga kàtachíkjoakó-nò kjø'in koni s'in kichíkjoakó-lá Cristo.

Mochjeén-né nga kàtasíxá jñà xítä

⁶ Ndí 'ndse kó ndí tichjaá, k'oqá s'in bìnè-nòjén, it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo, kí tì ya tsjahijtako-nò jñà xítä 'ndse kó tichjaá xi majin-lá sítá, jñà xi mìkiì k'oqás'in síkitasòn koni s'in tjín kjoá kixi xi ngajen kiníkatoya-nòjén.

⁷ Jñò, jyeé tjiùn-nò nga mochjeén-né nga chjíngu-najén koni s'in ki'nè-jen k'e nga ya tsitsajnakó-nòjén; mì jyò tsitsajna-jen, kiníxá-najén.

⁸ Mitsà ta kjojtò chichi-jen. Ta saá 'ñó kiníxá-jen kó nàchrjein kó nítjen kiníkjita-jen yijo-najen, mé-ne nga mì jñò sijjti-nòjén.

⁹ Kiníxá-najén nás'in tjí'nde-najen nga sijé-nòjén mé tsojmì xi mochjeén-najen. Jè xi mejèn-najen nga chjíngu-najén mé-ne k'oqá tis'in s'een koni 'nè-jen.

¹⁰ K'e nga tsitsajnakó-nòjén k'oqá s'in ki'mì-nòjén: Tsà jingoò xítä xi majin-lá sítá, tikoá mìkiì tjí'nde-lá nga kokjen.

¹¹ Jyeé kina'yá-jen nga tjímajiùn i'nga xítä xi majin-lá sítá nga tà jyò binchima, nga ta jñà chhajjìùn chja'a ñánda mì jñà oko-lá.

¹² Jñà xítä koi, it'aà ts'e Jesucristo xi otíxoma-ná, k'oqá s'in bìtsi'ba-lajen, tikoá bìnè-lajen nga kàtasíxá, mé-ne nga kàtatsjí'a-ne yijo-lá.

¹³ Jñò ndí 'ndse kó ndí tichjaá, kí bijta-nò nga ndaà 'nè.

¹⁴ Tsà tjín i'nga xi mìkiì síkitasòn koni tsò xojon jè, chítsejèn-lá yá-né, kí yaá báhijtakó, mé-ne nga kosobá-lá.

¹⁵ Tanga kí k'oqá s'in nikoo koni jingoò xítä kondra, k'oqá s'in tènogjmíya-lá nga 'én ndaà chikoo nga 'ndseé chibá.

'Én xi fehet'aà-ne

¹⁶ Tijè-ne Na'èn-ná xi tsjá kjoa'nchán, kjit'aà nàchrjein kàtatsjá-nò kjoa'nchán nítä mé kjoa-ne. Na'èn-ná kàtijnakó-nò ngats'ioò.

¹⁷ Nga jye tifehet'aà xojon jè, kó ndsaa tijkjìì-nò 'an xi 'mì-na Pablo, nga tisihixat'aà-nò. Nga k'oqás'in s'iaàn firma-ná, kó k'oqá s'in kjiaà.

¹⁸ Ngats'ioò, jè kàtijnakó-nò kjondaà-lá Jesucristo xi otíxoma-ná.

Xojon carta-la San Pablo xi kiskiì ítjòn-la jè Timoteo

Kó tsò Pablo nga síhixat'aà Timoteo

¹ 'An, Pablo, tilkjìì-lè xojon jè, nga 'an tsibíxáya-na Jesucristo, nga k'oas'ín kitsjaà okixi Nainá xi ochrjekàjiìn-ná kjo'in kó Ná'èn-ná Jesucristo nga titsachiñá-lá kjondaà-la.

² Ngaji Timoteo, koni tsà ki'ndí ts'an xan-lè nga 'an tsakoòyandaà-lè koni s'ín mokjeiín-ná it'aà ts'e Cristo. Nainá xi Ná'èn-ná kó Ná'èn-ná Jesucristo kàtatsjá-lè kjondaà, kàtahimakeè-lè, kàtas'e-là kjoa'nchán jjìùn iníma-lè.

Pablo tsibínè-la Timoteo nga sìlkixiya xítq xi k'ejí kjohítsjeèn okóya

³ Koni s'ín tsibìtsi'ba-lè k'è nga kiaà nanguí Macedonia, yaá tijni naxandá Éfeso mé-ne nga kichakjáya-la xítq xi mitsà 'én kixi nchihokóya ijìùn naxandá-lá Nainá.

⁴ Ngaji Timoteo, k'oáá s'ín tjínè-la jñà xítq koi, kì kii sis'in-là cuento jchíngá xi mitsà kixi kjoa tikoá kí kii sis'in-là kjoa xi mikii fehet'aà ts'e xítq jchíngá kjótseé. Kjoa koi nímé chjí-la. Tà sílkjaán-kjoò-ná. Mì kí osikó-ná nga mokjeiín-ná it'aà ts'e Cristo mé-ne nga koma sìkitasoán koni s'ín mején-la Nainá.

⁵ Xá xi tibinè-lè, jè-né nga tsjeeè tijna iníma-ná, nga tsjeeè tjín kjohítsjeèn-ná koa nga ngui ndaaà mokjeiín-ná; yaá nchrobát'aà-ne nga sitjochàà xinguiaá.

⁶ Tanga tjín i'nga xítq xi xìn ndiyá tjímayá; tà koií joóya-ne 'én xi nímé chjí-la.

⁷ Mején-la maestro ts'e kjotíxoma-la Nainá kítsajna. Tanga tijñà-ne, skanda mikii machiya-la 'én xi chjá nga 'ñó chjá nga tsò nga kixi kjoa.

⁸ Tíjiùn-ná nga jè kjotíxoma xi kitsjaà Nainá, ndaaà tjín tsà k'oas'ín kochjeén koni s'ín mején-la Nainá.

⁹ 'Ya-ná, kjotíxoma-la Nainá, mitsà ts'e jñà xítq xi ndaaà s'ín. Ts'e-né jñà xítq xi mikii 'nchréfijon koa mikii sìkitason; ts'e-né xítq xi mikii beèxkón Nainá koa ótsji jé; ts'e-né xítq xi mi tsjeeè tjín kjohítsjeèn-là xi tjé beèhikon jè kjoatsjeèe-la Nainá; ts'e-né xítq xi sìk'en na'én-là kó nea-là, ko ngats'iì xítq xi xítq sìk'en.

¹⁰ Tikoá ts'e-né jñà xítq xi kjoa chijnguií s'ín, jñà xi xítq xa'nda, xítq xi xíkjín fiko chijé nga otíjna. Tikoá ts'e-né jñà xítq ndiso ko xítq xi mitsà 'én kixi chjá, jñà xítq xi ch'o tjín kjoa xi s'ín xi kondra ts'e kjohítsjeèn xi kixi tjín.

¹¹ Jè kjohítsjeèn kixi, k'oáá tjín xi okóya jñà 'én jeya-la Nainá xi kjoa ts'e Cristo. Nainá xi 'ñó jeya tijna, jè kisìngatsja-na nga 'an kichjáya 'én koi.

Mé kjoa-ne nga kitsjaà-la kjondaà Nainá jè Pablo

¹² Tsjaà-la kjondaà Ná'èn-ná Jesucristo. Ndaà chjí-la nga kitsjaà-na nga 'ñó tikoá ndaaà kijtsee èikon-na nga 'an kisìngatsja-na xá-la,

¹³ nás'ín k'è nga sa itjòn, 'ñó ch'o kis'laàn; kichjájno-la Nainá; kondra kijtjingui-la; toòn kijtsee xítq-la. Tanga kjohimakeè-na Nainá, nga k'ejé kii be, koa k'ejé kii mokjeiín-na it'aà ts'e Cristo.

¹⁴ Tanga jè kjotjò-la Ná'èn-ná isqá 'ñó tse kitsjaà-na tikoá kisihiseèn-na nga mokjeiín-na ko kitsjaà-na kjoatjöcha-la nga jè Cristo tijnakoqa.

15 Jñà 'én koi, ngui 'én kixi-né. Mochjeén-né nga kokjeíñ yije-lä xítä nga jè Jesucristo j'ii jisò'nde nga kochrekàjiün kjo'in ngats'iì xítä xi jé tjín-lä. Ngats'iì xítä xi ch'o s'ín, 'qán tijna ítjoàn nga tsohotsjiá jè.

16 Nas'ín 'ñó ch'o kis'iaàn, Nainá kis'e-lä kjohimatakòn j't'aà ts'än. Jñà xítä, k'ë nga skoe kó s'ín kisikö-na Nai'én-ná Jesucristo, nga 'ñó tjín-lä kjoatsetakòn, tikoaqá kokjeíñ-lä j't'aà ts'e Cristo nga s'e-lä kjoabinachon nítä mé nachrjein-ne.

17 Nainá, 'nga kàtijna, kàtas'e-lä kjoajeya nítä mé nó, nítä mé nachrjein-ne nga jè otíxoma nítä mé nachrjein-ne koä mìkù kjoéhet'aà nachrjein-lä nítä kjé-ne, tikoä mìkù tsejèn ñanda tijna koä ngui jè tajngoo xi Nainá. K'oas'ín kàtama.

18 Ngaji Timoteo koni tsà ki'ndí-nä xan-lè, singatsja-lè 'én koi, koni s'ín kitsò xítä xi kisikjeén Nainá nga kiiçhja j't'aà tsiji, mé-ne nga j't'aà ts'e 'én koi, tsjá-lè nga'ñó nga ndaà sjàx-lä Nainá koni s'ín sjàx soldado.

19 Ndaà kàtakjeíñ-lè j't'aà ts'e Cristo, tikoä ndaà kàtijna kjohitsjeèn-lè. Tjín i'nga xítä xi mìkù kisis'in kjohitsjeèn xi ndaà tjín. K'oaa komà-ne nga kisikje-lä ikon nga mì tj kii kòkjeíñ-lä.

20 K'oaa s'ín komàt'in jè Himeneo ko Alejandro xi 'an kisikítsajna kooaa xítä nejjí mé-ne nga kàtakixiya-ne nga mì tjaxki kichjajno-lä Nainá.

2

Mochjeén-né nga kítsi'batjiá xinguiáqá

1 Jè kjoä xi isä 'ñó mochjeén, k'oaa s'ín tibinè-nò nga titsi'batjiò ngats'iì xítä, tinókjoat'aà-lä Nainá, titsi'ba-lä Nainá, tjii-lä kjondaà j't'aà ts'e ngats'iì xítä xi tjín nga tijtsa jso'nde.

2 Mochjeén-né nga kítsi'batjiá xi xitaxá ítjón titsajna ko ngats'iì xi kjotíxoma tjiya tsja mé-ne nga 'nchán kítsajna-ná tikoä tañi tañi sijchá yijo-ná tikoä jchaxkoán Nainá ko jchaxkoán kjoä xi ndaà tjín.

3 K'ë nga k'oas'ín s'eén ndaà tjín koä ndaà sasén-lä Nainá xi ochrekátji-ná kjo'in.

4 Nainá, jè xi mejèn-lä nga ngats'iì xítä kitjokàjiün kjo'in tikoä sijjiün-lä kós'ín tjín xi kjoakixi.

5 Tà jingoò ma Nainá; tikoä tà jingoò ma xítä xi chjatjì-ná j't'aà ts'e Nainá, jè xítä xi Jesucristo 'mì.

6 K'ë nga kichiya nachrjein-lä Nainá, Jesucristo kitsjaà kjotjò yijo-lä nga k'en mé-ne nga kochjítji-ne ngats'iì xítä nga ma kitjokàjiün kjo'in. K'oaa s'ín kis'iìn nga kisijüñ yije-lä xítä.

7 'Aán kjòngatsja xá jè nga 'an tsibíxaya-na Cristo nga kichjaya 'én ndaà-lä tikoä kokoöya-lä jñà xi mìtsà xítä judío nga kokjeíñ-lä j't'aà ts'e Cristo tikoä skoe xi kjoakixi. 'Én kixií xi tìxan-lè, mìtsà 'én ndiso.

8 It'aà ts'e xítä x'in, mejèn-na k'ë nga chjat'aà-lä Nainá nítä ñanda i'nde titsajna, tsjee kàtasíktsajna inima-la k'ë nga skimiltjen-lä tsja Nainá. Kì kjoajti tijin inima-la, koä kì nchikjaán-kjoò-jèn.

9 Tikoä jñà íchjín, jè nikje xi ndaà ok'in-lä kàtakjá. Kì nikje chjí ókjá. Kì tjaxki s'ñójno sko ko yijo-lä tsojmì xi 'ñó chjí koni kichá oro ko perla. Chiba chiba kàtindaa yijo-lä mé-ne nga mì xítä skótsejèn-jno-ne.

10 Ta saá xá xi ndaà tjín kàtas'ín koni s'ín ok'in-lä jñà íchjín xi beèxkón Nainá.

11 Jñà íchjín jyò kàtitsajna k'ë nga skóta'yà 'én-lä Nainá; kàta'nchréñijon-lä jè xi okóya.

12 An, mìkiù tsjaà'nde nga jñà íchjín kòtixoma-lä xi xítä x'ìn koä kókoya-lä. Íchjín, jyò kàtitsajna.

13 Koií kjoä-lä jè Nainá ítjòn tsibíndaà Adán, iskan tsibíndaà Eva.

14 Mìtsà jè Adán xi kichonachan-lä; jè Eva xi chjoón-lä. K'oä s'ín komà-ne nga kisakò jé-lä.

15 Tænga, jñà íchjín, tsà sìkkitasòn koni s'ín mejèn-lä Nainá nga s'e-lä ixti, kítjokájiin kjo'in. Mochjeén-né nga ndaà kókjeiín-lä it'aà ts'e Cristo, nga s'e-lä kjoatjöcha, nga tsjeè kítsajnakò Nainá koä ndaà sìjjchá yijo-lä.

3

Kjoä xi mochjeén ts'e xítä xi sìkkinda naxandá-la Nainá

1 'Én jè, nguì 'én kixi-né: Tsà tjín jngòò xítä xi mejèn-lä xá nga naxandá-la Nainá sìkkinda, 'ñó ndaà tjín xá xi mejèn-la.

2 Jè xítä xi sìkkinda naxandá-la Nainá mochjeén-né nga ndaà s'iin mé-ne nga mì yá xi ch'o kítsø-la. Jngòò chjoón s'e-lä; jngòò xítä xi indaà tjín ikon; xítä xi ndaà kosòn-lä yijo-lä; xítä xi yaxkón nga ndaà tísíjchá yijo-lä; xi ndaà sis'in-lä xítä xi bijchókon; xítä xi ndaà ma-lä okóya;

3 xi mìtsà xítä ch'i; xi mìtsà xítä kjaán-ko; xi mìtsà ton chijé kjotsjakeè. Jè xítä xi mochjeén xi ndaà xítä, xi mìtsà kjoasìl sis'in-lä, xi mìtsà ton kájno-lä.

4 Mochjeén-né nga ndaà kjotíxoma-lä xítä ni'ya-lä; ndaà sìkkixa ixti-lä mé-ne nga s'e-lä kjoxkón ixti tikoä sìkkitasòn koni s'ín tsò xítä jchíngala.

5 Tsà mìkiù ma-lä otíxoma-lä xítä ni'ya-lä, ¿kó s'ín kóma sìkkinda xítä naxandá-la Cristo?

6 Jè xi sìkkinda xítä naxandá-la Nainá jè xi mochjeén xi kjótseé kòkjeiín-lä, mé-ne nga mì 'nga ikon kóma-ne nga mì kjo'in s'e-lä koni komàt'in xítä neii.

7 Mochjeén-né nga ndaà sìjjchá yijo-lä mé-ne nga skoexkón-ne jñà xítä xi mìkiù mokjeiín-lä it'aà ts'e Cristo nga mì ch'o kíjna, nga mì jè xítä neii sìkjijne-lä.

Kjoä xi mochjeén ts'e xítä xi sìlchját'aà-la naxandá-la Nainá

8 K'oaá tís'ín tjín ts'e xítä xi sìkkitasòn xá nga sìlchját'aà-la xítä naxandá-la Nainá, jñà mochjeén xítä xi yaxkón nga ndaà nchisíjchá yijo-lä. Mìkiù kóma sìlkjatjìya-lä 'én xi chja. Mìkiù kóma xán koahijtakò. Mìkiù kóma ton chijé kótsjakeè.

9 Mochjeén-né nga ndaà kàtafit'aà-lä kjoatjí'ma xi jye tsakó Nainá koni s'ín mokjeiín-ná it'aà ts'e Cristo. Tikoä mochjeén-né nga tsjeè kàtasíkítasajna kjoahitsjeèn-lä.

10 Jñà xítä xi sìkkitasòn xá nga sìlchját'aà-la xítä naxandá-la Nainá, ítjòn kàtachit'aà tsà nímé kjoä tjín-lä, ikjoàn, k'ëé kàtasíkítasajna.

11 K'oaá tís'ín tjín ts'e íchjín; mochjeén-né nga yaxkón nga ndaà nchisíjchá yijo-lä. Mì 'én ndiso kíchja. Indaà k'oëè ikon. Ndaà sìkkitasòn yije nítä mé kjoä-ne.

12 Jè xítä xi sìkkitasòn xá nga sìlchját'aà-la xítä naxandá-la Nainá, mochjeén-né nga tà jngòò chjoón s'e-lä. Ndaà kàtatóxoma-lä ixti-lä ko xítä ni'ya-lä.

13 Jñà xítä xi ndaà sìkkitasòn xá koi, isä ndaà jchäxkón koä isä 'ñó ndaà s'e ikon koni s'ín mokjeiín-lä it'aà ts'e Cristo Jesús.

Kjoaq'ma-lə Nainá

¹⁴ Mejèn-na nga kjíkon nítqon-lè, tānga tsà koií náchrjein-lə kóchrjein-ya-na, k'oaá ma-ne tilkjì-lè xojon jé

¹⁵ mé-ne nga jchá-ne kós'ín kitsajnakoá xítá xinguiáá ya jjíin náxandá-lə Cristo xi tñakon. Jé náxandá-lə Cristo tjíya tsja 'én kixi-lə Nainá.

¹⁶ Ngùi 'én kixi-né nga 'ñó jeya jé kjoaq'ma-lə Nainá xi jye tsakó koni s'ín yaxkoán Nainá:

Nainá, xítá komà nga j'ii j_isò'nde;
it'aà ts'e Iníma Tsjee-lə ki'ya-lə nga tjín-lə kjoakixi;
jñà àkjalé kijtsee-né;
'én-lə kinokjoàyajiìn-lə ngats'iì xi mìtsà xítá judío;
nga títtsa isò'nde kòkjeiín-lə xítá it'aà ts'e Cristo;
jeya kitjoétjò-ne ján ngajmii.

4

Xítá xi mìtsà 'én kixi kókoya

¹ Tānga jé Iníma Tsjee-lə Nainá ndaà bénomíya-ná nga tsò: k'ē nga chiba náchrjein chija-isa-lə nga kjoói ijngoo k'a Cristo, s'ee xítá xi mì tì kii kókjeiín-lə it'aà ts'e Cristo. Yaá kjit'aà-lə iníma ch'o-lə neíi xi konachan koá kójohitsjeèn-lə neíi siikitasón.

² Jñà kjj'nchré-lə xítá ndiso xi jò isén tjín-lə. Xítá koi, nga jye kjotájaajiìn kójohitsjeén-lə, mì tì kindá fikó-ne kjoach'o xi nchis'ín.

³ Jñà xítá koi mikiì tsjá'nde nga kixan xítá. Tíkoá tjín tsojmì xi ma chine, mikiì tsjá'nde nga koma chijne. Tānga tsojmì koi, Nainá tsibíndaà nga tji'nde-lə nga koma skine xítá xi mokjeiín-lə kó xi ndaà tijíin-lə kjoakixi. K'ē nga skine tsjá-lə kjondaà Nainá.

⁴ Ngats'iì tsojmì xi Nainá tsibíndaà, ndaà-né, mikiì koma kináchrjenguaá. Koma sikkéen yije tsà k'oi-lá kjondaà Nainá k'ē nga sikkéen.

⁵ Jé 'én-lə Nainá siitsjeè tsojmì k'ē nga kinókjoat'aà-lá.

Jingoò chínda-lə Cristo xi ndaà síxá

⁶ Jí, tsà k'oqas'ín kókoya-lə jñà xítá xinguiáá kjoa koi, 'ñó ndaà síxát'aà-lə Cristo Jesú. Skasón-lsa kjohitsjeén-le it'aà ts'e 'én xi mokjeiín-ná kó kjohitsjeén xi ndaà tjín xi ndaà tì'mitjingui-lə.

⁷ Tānga kí tñakxi nís'in-lə 'én jchíngá ts'e isò'nde xi nímé chjí-lə xi tà kjohitsjeén-lə xítá. Tìnè-lá yijo-lè nga chaxkoán Nainá.

⁸ Tsà kínè-lá yijo-ná nga k'oi-lá nga 'ñó, sakó chiba-lə kjondaà, tānga tsà kínè-lá iníma-ná nga ndaà jchaxkoán Nainá, isaá sakó-ná kjondaà xi mochjeén-ná nga kjit'aà náchrjein. Sakó-ná kjondaà i it'aà nangui kó nga koma iskan tíkoá sakó-ná ján ngajmii.

⁹ 'Én koi, 'én kixi-né. Mochjeén-né nga kàtakjeiín yije-lə xítá.

¹⁰ Koií k'oqas'ín binè-lá xá yijo-ná, tíkoá níkjaán kjo'in nga jé titsachiñá-lá Nainá xi tñakon xi ma-lə ochrjekájìin kjo'in ngats'iì xítá. Jñà-né xi kitjokájìin kjo'in xi mokjeiín-lə it'aà ts'e Cristo.

¹¹ K'oqá s'ín tatixoma-lə jñà xítá, k'oqá tì s'ín tñakyo-lə 'én koi.

¹² Kí yá xi ochrjekángui-lè nas'ín ngùi sa xiti-isi. Ya jjíin-lə xítá xi mokjeiín-lə it'aà ts'e Cristo, jí, ndaà t'in itjóin mé-ne skíngui-ne kós'ín nokjoí, kós'ín 'ní, kós'ín tñocha 'yi Nainá kó xita, [kós'ín ndaà tijna iníma-lé], kós'ín mokjeiín-lə it'aà ts'e Nainá, kós'ín tsjeee tñíjchí yijo-lè nga nguixkon Nainá.

13 Skanda k'ē nga kijchokon-lè, k'oqá s'ín t'iin: tixkejiin-lä xítä 'én-lä Nainá; tinè-lä nga 'ñó kàt'eé-lä ikon; tikoqá tákóya-lä.

14 Ki níjcháajiin-jèn nga sixát'aà-lä Nainá it'aà ts'e kjotjò xi kitjoé-lè k'ē nga jñà xítä jchíngá-lä naxandá-lä Nainá tsohósón-lè tsja nga jñà kílchjá ngajo-lä Nainá it'aà tsjíji.

15 It'aà ts'e kjoqá koi, kjit'aà náchrjein tiyakoji, tikoqá tixákoji mé-ne nga skoe yije-ne xítä nga ndaà tímajchíngakojí.

16 Ndaà tìkindii yijo-lè mé xi 'nì. Tikoqá t'iin kindä jè 'én xi okoöya-lä xítä. Kixi tjiní. Tsà k'oqás'ín sikitasoìn, ngaji, kitjokàjiin kjo'in; tikoqá kitjokàjiin kjo'in jñà xítä xi 'nchré-lè.

5

Kjondaà xi mochjeén it'aà ts'e xítä xi kj'eijí

1 Jñà xítä xi jye 'ñó jchíngá, kí tåxkjí níkaká-lä; k'oqá s'ín tènojmíya-lä koni tsà na 'én-lè ma; tikoqá jñà xi lsá ixti-isa, k'oqá s'ín tènojmíya-lä koni tsà 'ndsi ma.

2 Jñà íchjín xi jye 'ñó jchíngá, k'oqá s'ín tènojmíya-lä koni tsà nea-lè ma. Jñà xi íchjín ixti k'oqá s'ín tènojmíya-lä koni tsà tichji ma nga nguù tsjeè tijna kjohtsjeen-lè.

3 Tisjkòò jñà íchjín xi jye k'en x'in-lä tsà kixi kjoqá nga tsjìn xi osíko.

4 Tsà tjín íchjín ka'àn xi tjín-lä ixti, koqá tsà tjín-lä ixti 'ndeíjí, ixti koi, itjòn kàtasíkitasòn ya ni'ya-lä kós'ín beèxkón Nainá. Kàtasíkó xítä xíkjín, mé-ne nga tsjá ngajo-lä kjoatjöcha ts'e xítä jchíngá-lä. Kjoqá koi, ndaà tjín. K'oqá s'ín sasén-lä Nainá.

5 Jè chjoón ka'àn xi kixi kjoqá nga tijna tajngoò, Nainá 'ñót'aà-takòn ko náchrjein kq níjtjen bíts'i'ba nga chjat'aà-lä Nainá.

6 Tanga jè chjoón ka'àn xi kjotsja ts'e isò'nde xi ch'o tjín tsjá-lä yijo-lä, it'aà ts'e Nainá tijnak'en-né nqas'ín tijnakon.

7 K'oqá s'ín tatixoma-lä kjoqá koi mé-ne nga ndaà sijchá-ne yijo-lä nga mì yá xi ch'o kítso-lä.

8 Tsà yá xi mìkiù sijkinda xítä xíkjín nga sijchát'aà-lä, mats'iako itjòn-ne xi ya títsajnakó ni'ya-lä, tsà mì k'oqá s'ín kosoqó xíkjín, mìkiù nchisíkitasòn 'én xi mokjeiin-lä it'aà ts'e Cristo. Isáq ch'o nchisíkitsajna yijo-lä mì k'oqá-ne koni jñà xítä xi mìkiù mokjeiin-lä 'én-lä Nainá.

9 Ichjín ka'àn xi sit'aà xojon nga kochját'aà-lä, tà jñà-né xi tsato jàn kaàn nó tjín-lä xi kixi tsibitsajnakó x'in-lä,

10 jñà xi 'ya-lä nga ndaà kisijchá yijo-lä ts'e xá xi ndaà tjín: tsà ndaà kisijchá ixti-lä, tsà ndaà kisis'in-lä xítä xi ijchòkon ni'ya-lä, tsà tsaníjno ndsoko xítä-lä Cristo nga ndaà kisis'in-lä, tsà kisichját'aà-lä xítä xi kjoqá títsajin. Tsà k'oqás'ín kisikitasòn yije xá xi ndaà tjín, koma sit'aà xojon.

11 Tanga jñà íchjín ka'àn xi sá ixti lsá mìkiù koma xojon sit'aà. K'ē nga x'in kjoqajíin-lä, mìtsà 'íin koma-lä nga kíñchat'aàxìn-lä Cristo nga kíxan ijingoò k'a-ne.

12 Tsà k'oqás'ín s'iin, kjo'iín s'e-lä nga mìkiù nchisíkitasòn koni s'ín kitsjaà tso'ba nga sá itjòn.

13 Ichjín koi, tikoqá mangaá-lä nga xkjí xi ján ni'ya binchimajto. Ma ts'eé-né. Mìtsà tà ma ts'eé. Tikoqá 'én ndiso bíxkó. Chjajíin chja'a ñánda mì jñà okó-lä.

14 'An, k'oqá s'ín mejèn-na nga kàtixan ijngòò k'a-ne jñà íchjín ka'àn xi sa jxti isa. Kàtás'e-là jxti. Ndaà kàtatixoma ni'ya-là mé-ne nga mì ch'o kichhajno-ná xi kondra.

15 Tjín i'nga íchjín ka'àn xi jye tsohófaya-ne, jè kiùt'aà ijngòò k'a-là xita nejí.

16 Tsà jngòò xita xi mokjeiín-là 'én-là Nainá tsà tjín xíkjín xi chjoón ka'àn, mochjeén-né nga kàtasíchját'aà-là xíkjín mé-ne nga mì jé naxandá-là Cristo 'ñó skanè-ne xá. Jè naxandá-là Cristo komaá koso xi kixi kjoa nga ngui ndí chjoón ka'àn ima.

17 Jñà xita jchíngá xi ndaà otíxoma ya naxandá-là Nainá, ok'ín-là nga isa ndaà jchaxkón koa kochját'aà-là xi mochjeén-là, mats'iako-ne jñà xi chjaya koa okóya 'én-là Nainá.

18 Xojon-là Nainá, k'oqá s'ín táchja nga tsò: "Jè nchrája xi síxá, kì na'ya bì'a tso'ba." Tikoá tjít'aà xi tsò: "Jè xita xi síxá, mochjeén-né nga kàtachjí-là."

19 Kì kii nís'in-là tsà yá xi óngui xita jchíngá xi otíxoma ts'e naxandá-là Nainá tsà mì jò jàn ma-ne xita xi kijtseè-ne xkon kjoa xi komà.

20 Tanga jñà xita jchíngá xi ótsji jé-isa, tíkaká-là nga nguixkon ngats'iì xita naxandá-là Nainá, mé-ne jñà xita xi i'nga k'oqá s'ín sincháxkón-ne.

21 Tíbinè-lè nga nguixkon Nainá ko Na'èn-ná Jesucristo ko àkjale-là xi xó jè jajàjìn-ne, ndaà tíkitaso kjoa koi. Nímé kjoa xi bindaàjìn k'e nga k'j'eè kii 'ya-là tsà kixi kjoa. Kì chjaàjìn xita xi nís'in-là; ngásòn tjs'in yije-la.

22 Kì yá xita xi taxkí chjaàjìn nga kjósòn-là ndseii k'e nga k'oqí-là xá jjíjn naxandá-là Nainá. Ítjòn ndaà tíkítsjí naxandá-là Nainá. Jé-isa tsà xita xi k'ejí. Tsjeè tjní.

23 Nga ch'in tjín kjit'aà-là indso'boi, kì tà nandá 'yoì, tikoá t'i chibi nandá vino.

24 Tjín i'nga xita xi tík'e 'ya-là jé-là k'e nga tíkj'e síndaàjí. Tanga tikoá tjín i'nga xi iskan 'ya-là.

25 K'oqá tjs'ín tjín xá xi ndaà tjín, tjín xi nítón beè xita. Tikoá tjín xá ndaà xi mì nítón 'ya-là tanga mìkì koma jngòò k'a síjna'ma. Iskan jcha-là.

6

1 Ngats'iì xita naxandá-là Nainá xi chi'nda títsajna'ñó, ndaà kàteèxkón nei-là mé-ne nga mì yá xi ch'o kichhajno-là Nainá ko 'én xi okoòyaá j't'aà ts'e Cristo.

2 Jñà xita chi'nda xi mokjeiín-là nei-là j't'aà ts'e Cristo, mochjeén-né nga ngásòn ndaà kàteèxkón nei-là nga 'ndseé joó j't'aà ts'e Cristo. Isáá ndaà kàtasíxá-là nga ngásòn mokjeiín-là 'én-là Nainá tikoá tsjakeè xíkjín.

Jñà 'én koi, tákoyi tikoá tínókjoayi.

Kjoa xi sakó-ná k'e nga ton matsjachaá

3 Tsà tjín xita xi k'ejí tsò 'én xi okóya nga mì tíjngòò ikon koni tsò 'én ndaà-là Na'èn-ná Jesucristo tikoá mìkì tíjngòò ikon j't'aà ts'e kjotíxoma koni s'ín yaxkoán Nainá.

4 Xita koi, xita 'nga takòn-né, njmé machiya-là. 'Ñó tsjakeè nga ótiya-ne 'én xi nímé chjí-là. Yaá nchrobát'aà-ne nga maxitakòn-chaá xinguiáá, nga bixkán-kjoaá, nga nokjoàjno-lá xinguiáá 'én xi ch'o tsò, tikoá ch'o níkítsjeén j't'aà ts'e xita xi k'ejí.

5 Tikoá yaá nchrobát'aà-ne nga kjit'aà nàchrjein nchikjaán-kjoò jñà xita xi mì kixi síkjeén kjohitsjeén-là ko mì kjoakixi fit'aà-là. K'oqá s'ín síktsjeén,

tsò-né: tsà ndaà jchaxkoán Nainá, yaá sakó-ná tòn. Ngaji, kì k'oqá tjín kjoà xi níkítjìln.

⁶ Kixí kjoa, tseé kjondaà sakó-là xítà k'è nga beèxkón Nainá tsà tikoà tsja tjín-là inimà-là mé xi tjín-là.

⁷ Nga nímé xi kich'á k'è nga kits'iaán i isò'nde. Tikoà nímé xi kjikoà k'è nga kiyá.

⁸ Tsà tjín-ná tsojmì xi chineé koà tjín-ná nikje xi chíkjá, mochjeén-né nga tsjaá kíjngò-lá takoán.

⁹ Tanga jñà xítà xi mejèn-là kjoanchiná, nga mìkii chíkjaoakó-là kjohitsjeèn xi ch'o tjín nga kjìn tsojmì mejèn-là, yaá kixongui ch'an koà yaá singui'ñó. Ñó mejèn-là kjoà xi nímé chjí-là koà xi ch'o síkó-ná, kjoà xi síkits'ón xítà koà yaá chijajìln.

¹⁰ K'è nga tòn matsjachaá, yaá mats'ià-ne kjoà ts'e já k'o ngats'iì kjoà xi ch'o tjín. Tjín i'nga xítà xi jye chinchat'aàxìn-là kjoà xi mokjeiín-ná it'aà ts'e Cristo jè ngatjì-là nga tse tòn mejèn-là. K'oqá s'in ma-ne nga tijñà-ne tse kjo'in tsjá-là yijo-la.

Tinè-là yijo-lè kjoà xi mokjeiín-lè

¹¹ Tanga ngaji xi xítà-là Nainá 'mì-lè, tisit'aàxìn-là ngats'iì kjoà koi. Jè t'in tjingui-là xi kjoakixi. Jchaxkoín Nainá. Ndaà kàtakjeiín-lè it'aà ts'e Cristo. Kàtas'e-lè kjoatjöcha. Kàtas'e-lè kjoatsetakòn. Indaà kjoà tijkíni inimà-lè.

¹² Ndaà tijkàtjì kjoà xi mokjeiín-ná it'aà ts'e Cristo. Kì níkíjna-jén ndiyá kixi ts'e kjoabinachon xi mìkii fehet'aà nítà kjé-ne. Nga koií xá kíchjá-lè Nainá. Ngaji jyeé k'oqas'in ndaà kits'iì ndsoboi nga kinikixiyi 'én xi mokjeiín-lè it'aà ts'e Cristo nga nguixkon xítà xi kjìn ma-ne nga kii'nchré.

¹³ Iñdei jngò xá tibìnè-lè nga nguixkon Nainá xi síkítasjnakon yiye nítà mé xi tjín, tikoà nguixkon Jesucristo xi ndaà kitsjaà tso'ba nga kisikixiya 'én ndaà-là k'è nga kíchjá nga nguixkon Poncio Pilato.

¹⁴ K'oqá s'in tihotíxoma-lè, ndaà tikitason kjotíxoma koi; kì níkijatjìya-là mé-ne nga mì yá xi kochrjengui-lè skanda k'è nga kjoíi jngò k'a Na'én-ná Jesucristo.

¹⁵ K'è nga kíjchòya naçhrjein, Nainá, k'oqá s'in sìlikitasòn yiye kjoà koi. Mé tà ndaà-la Nainá nga jè tajngò tihotíxoma. Jè tijna ítjòn-là jñà xi xítaxá ítjòn titásjna tikoà tijna ítjòn-là jñà xi xítà sko-là titásjna.

¹⁶ Tajngò Nainá xi xó k'oqas'in tijna-ne nga mìkii biyaà. Yaá tijnajíùn kjoahiseèn ñánda mì yá xi koma kíjchò kinchat'aà-là. Ni saá jngò xítà beèxkon ni mìkii tjí'nde-là nga skoexkon. Nainá, kjit'aà naçhrjein jeya kàtijna. Kàtayaxkón kjotíxoma-là nítà kjé-ne. K'oqas'in kàtama.

¹⁷ Jñà xítà nchjná xi tjín i isò'nde, k'oqá s'in tinè-là: "Kì bí'nga-là ikon." Ki koií ma'ñót'aà ikon kjoanchiná xi tjín-là nga tà nítòn fehet'aà. Jè kàtama'ñót'aà ikon Nainá xi tijnakon nga jè tsjá yije-ná xi mochjeén-ná skanda síkatonè-là mé-ne nga kó kjotsja sijkeéen tsojmì xi tsjá-ná.

¹⁸ Koatin-là, kjondaà kàtas'in. Kàtas'e-là kjoanchiná nguixkon Nainá it'aà ts'e kjondaà xi s'in. Ki kjoaxkon fikjaá, kó inimà-là kàtatsjá itsé-là xíkjín mé xi tjín-là.

¹⁹ Tsà k'oqas'in sìlikitasòn naçhrjein iñdei, s'eé-là kjoanchiná xi mìkii kjoehet'aà k'è nga jye títsajna nguixkon Nainá. Tikoà tjoé-là kjondaà xi nguì ts'e kjoabinachon.

Én xi fehet'aà-ne

20 Ngaji Timoteo, ndaà t̄ikitasoìn 'én ndaà-là Nainá xi ji kjòngatsjei. Ki kì na'yà-là 'én ndiso xi njmé chjí-là. Ki kìì nis'in-là kjoaq xi chitiya-ná ts'ë kjoachjine ndiso.

21 Tjín i'nga xitq xi k'oq tjín kjohítsjeèn fitjìngui-là. K'oqá ma-ne nga chinchat'aàxìn-là kjoaq xi mokjeiñ-ná it'aà ts'ë Cristo.

Jè kàtijnako-lè kjøndaà-là Nainá.

Xojon carta-lə San Pablo xi ma-ne jò xi kiskii-lə Timoteo

Kó tsò Pablo nga sīhixat'aà Timoteo

¹ An, Pablo, tìkjii-lè xojon jè. Nga 'an tsibíxáya-na Jesucristo nga k'oaaá s'ín kjòmiejèn-la Nainá. K'oaaá s'ín kitsjaà tso'ba Nainá nga kíjnakon iníma-ná it'aà ts'e Cristo Jesús.

² Ngaji Timoteo xi 'ñó matsjaké-lè koni tsà ki'ndí ts'an xan-lè, Nainá xi Na'én-ná ko Na'én-ná Jesucristo kàtatsjá-lè kjondaà, kàtahimakeè-lè, kàtast'e-lə kjoa'nchán jjiiñ iníma-lè.

'Én xi tsjá Pablo it'aà ts'e Cristo

³ Mikiù jchàajíñ-na ko nachrjein ko nítjen bìtsi'batjì-lè tikoq tsjaà-lə kjondaà Nainá, jè xi 'an bexkoán koni s'ín kijtseéxkón jñà xítà jchíng-a-ná nga nguì tsjeè tjín kjohitsjeèn-na.

⁴ K'e nga bítsejèn-na kjoa ts'e ndáxkoiñ mejèn-na nga skoeè ijngoo k'a-lè mé-ne nga kotsja-lə iníma-ná.

⁵ Bítsejèn-na nga nguì ndaà mokjeiín-lè it'aà ts'e Cristo koni s'ín kòkjeiín ítjòn-la neájchá-lè Loida ko nea-lè Eunice. 'An k'oaaá s'ín makixi-na nga ngaji tikoqá ndaà mokjeiín-lè.

⁶ Koií k'oas'ín tísiktsjeèn-lè nga isá ndaà tìkjiín kjotjò xi kitsjaà-lè Nainá nga ndaà tìxá-lə, jè kjotjò xi kitjoé-lè k'e nga 'an tsakàsòn-lè ndsqa.

⁷ Nainá, mitsà iníma tsakjón kitsjaà-ná. Jè kitsjaà-ná Iníma Tsjeè-lə nga tsjá-ná nga'ñó, nga tsjá-ná kjoatjòcha, nga tsjá-ná kjohitsjeèn kós'ín s'een nga kixí sjichá yijo-ná.

⁸ Koií kjoa-lə kì masobà-lè nga nokjoàkojì xítà it'aà ts'e Na'én-ná Jesucristo. Tikoq kì masobà-lè xi it'aà ts'an nga ndayá tìjna'ya koií kjoa-lə nga ya sìxát'aà-lə Na'én-ná. Tìkjeiín-ko-ná kjo'in xi it'aà ts'e 'én ndaà-lə Nainá xi kjoa ts'e Cristo. Jè Nainá tsjá-lè nga'ñó xi kochjeén-lè.

⁹ Nainá, jyeé tsachrjekàjíñ-ná kjo'in. K'oaaá s'ín kìlichja-ná nga tsjeè sjichá yijo-ná. Mitsà koi kjoa-lə nga ndaà ki'né. Koi-né nga k'oas'ín kjòmiejèn-la Nainá tikoq kitsjaà-ná kjondaà-lə xi it'aà ts'e Cristo skanda tìsà tåts'en-lə kjoa k'e nga tìkj'eè sindaa isò'nde.

¹⁰ Indeí Nainá jyeé tsakó kjondaà-lə nga jyeé j'ii Jesucristo xi ochrjekàjíñ-ná kjo'in. Jaàxìn-ná nga'ñó-lə kjoabiyaâ. Xi it'aà ts'e 'én ndaà-lə Nainá xi kjoa ts'e Cristo, tsakó-ná kjoabinañchon tikoq tsakó-ná nga mitsà jngoo k'a kiyá nítja kjé-ne.

¹¹ Nainá, 'aán kisìngatsja-na xá jè nga 'an kichjàya 'én ndaà-lə Nainá xi kjoa ts'e Cristo. Tsibíxáya-na it'aà ts'e xá-lə nga 'an kokoòya-lə jñà xi mitsà xítà judío.

¹² Tseeé kjo'in tísikjiaán tà jè ngatji-lə 'én xi 'an chjàya. Tånga mikiù masobà-na. Jyeé tìjiiñ-na nga it'aà ts'e Cristo mokjeiín-na. Tikoqá ndaà tìjiiñ-na nga ta jngoo jè Nainá xi tjín-lə nga'ñó. Ndaà sjikindà jè xá xi 'an kisìngatsja-na skanda jè nachrjein k'e nga kjojjí ijngoo k'a-ne Jesucristo.

¹³ Ndaà tìjiiñ takoìn 'én ndaà xi 'an tsakoòya-lè koni s'ín tjín 'én xi mokjeiín-ná ko kjoatjòcha xi tjín-ná nga Cristo titsajnakoaá.

¹⁴ Ndaà tíkitasòin xá ndaà xi ji kjòngatsjei. Jè sìlchját'aà-lè Injimà Tsjeè-la Nainá xi tíjnajìùn injimà-ná.

¹⁵ Jyeé tíjìn-lè ngats'iì xi títsajna nangui Asia, jyeé kitsjeìn takòn-na, koni jè Figelo ko Hermógenes.

¹⁶ Nainá kàtahimàkeè xítà ni'ya-là Onesíforo. Kjìn k'a j'ìì sijehikon-na. Mikiì kjòsbà-là nàs'ín ndayá tíjna'yá.

¹⁷ Tà saá, k'e nga j'ìì i Roma skanda mikiì kisikjáya nga 'ñó tsohotjsi-na skanda kó nga kisakò-là ñánda tíjnà.

¹⁸ Na'èn-ná kàtahimàkeè jè Onesíforo k'e nga kijchò nàchrjein-là Nainá. Ngaji jyeé ndaà tíjìn-lè, ndaà kisichját'aà-ná ján Éfeso.

2

Timoteo, jngòò soldado-la Cristo xi ndaà síxá-la

¹ Ngaji Timoteo koni tsà ki'ndí ts'àn xan-lè, tíjìì-là nga 'ñó yijo-lè jt'aà ts'e kjondaà xi tsjá Jesucristo nga jè titsajnakoaá.

² Jè 'én xi kina'yà-ná nga kichjáya nguixkon nga kjìn ma xítà xi kii'nchré, k'oáá s'ín takóya-là xi xítà kixi xi ndaà ma-là okóya mé-ne k'oá tís'ín kókoya ngajo-là xítà xi kj'ejí.

³ Ngaji Timoteo, tílkjeiín-kó-ná kjo'in nga ndaà mít'aà-là Jesucristo koni jngòò soldado xi sílkjeiín kjo'in.

⁴ Jngòò xítà xi soldado síkitasòn mikiì tjí'nde-là nga kj'ejí xá skóngajiìn xi tjín isò'nde, tjinè-là nga ya síkitasòn-là jè xi kitsjaà-là xá mé-ne nga ndaà kíjnakò.

⁵ K'oáá tís'ín tjín jè ts'e xítà xi síská. Tsà mì kixií sjíská koni s'ín tjín kjotíxoma-là mikiì tjoé-là chjí-là.

⁶ Xítà xi bínè-là yijo-là nga ndaà síxá nga bíjtë tsojmì tjè, k'e nga jye kojchá tsojmì, jè tjoé ítjòn chiba-là tsojmì xi majchá koni tsà chjí-là.

⁷ Tíkítsjìùn koni s'ín tíxan-lè. Jè Nainá lsà ndaà tsjáya yije-lè kjohítsjeèn.

⁸ Tíkítsjìùn jt'aà ts'e Jesucristo, jè xi jaáyajìùn-là mik'en xi tje-là xítaxá ítjòn xi David ki'mì. K'oáá tsò'én ndaà-là Nainá xi kjoà ts'e Cristo xi 'an chjáya.

⁹ Koií kjoà-là 'én ndaà-là Nainá xi kjoà ts'e Cristo xi 'an chjáya, tísikjiaán kjo'in skanda na'ñó kichá tjít'aà'ñóá nga tíjna'yá ndayá koni jngòò xítà xi 'ñó ts'en. Tánga jè 'én-là Nainá mitsà tjít'aà'ñó iya ndayá.

¹⁰ Koií kjoà-là tísikjiaán yije kjo'in xi kjondaà ts'e xítà xi xó jaàjìùn-ne Nainá mé-ne nga tikoà kitjokàjiin-ne kjo'in xi jt'aà ts'e Cristo Jesús; s'ee-là kjoajeya xi mikiì fehet'aà nítà kjé-ne.

¹¹ 'Én koi, 'én kixi-ne nga tsò:

Nga ya k'en-koáá Cristo, tikoà yaá kítsajnakon-koáá.

¹² Tsà chikjoà-ná kjo'in tikoà yaá kótigomakoáá Cristo.

Tsà kixoán mikiì bexkoan, jè k'oáá ti kito-ná mikiì bexkoan.

¹³ Tsà mikiì síkitasoán 'én xi nokjoá, tánga Nainá síkitasòn 'én xi chjá. Mikiì kóma sìlkjatjìya 'én-là.

Jngòò xítà xi ndaà síxá-la Cristo

¹⁴ Tíkítsjeèn-là kjoà koi. Tinókjoakoji nga nguixkon Nainá mé-ne nga mì kohótiya-ne kjoà ts'e 'én. Jè kjoà xi chitiya-ne nimé chjí-là. Ta saá síkits'ón xítà xi 'nchré.

¹⁵ 'Ñó ndaà tjinè-là yijo-lè mé-ne nga ndaà kijna-ne nga nguixkon Nainá. Nimé xi kosobà-lè nga ndaà tjín xá-lè koà ndaà okooyi 'én kixi-là Cristo.

¹⁶ Kì t̄axkì nokjoà-jèn 'én xi mìkiù sasén-là Nainá xi n̄imé chjí-là. Jñà x̄ita xi k'oqás'ín chjá, ñsaá 'ñó binchat'aàxìn-isa-là Nainá.

¹⁷ Jñà 'én xi ch'o tsò k'oqá ngaya-là koni ch'in nchikòn xi bi'ndo-ne yijo-ná. K'oqá s'ín chjá Himeneo kò Fileto

¹⁸ nga jyeé chinchat'aàxìn-là xi kjoaqixi nga tsò: "Jè kjoaq xi faáya-là mik'en jyeé tsato-né." K'oqá ma-ne sískaáya i'nga-là x̄ita kjoaq xi mokjeiñ-là.

¹⁹ Tanga Nainá jyeé tsibijna'ñó tâts'en jngòò kjoaqixi ñanda tjít'aà 'én xi tsò: "Nainá beèxkon-né xi x̄ita ts'e"; ngats'iì xi tso: "An, x̄ita-là Cristo-ná, kàtinchat'aàxìn-là kjoaq xi ch'o tjín."

²⁰ Jngòò ni'ya xi je kji, tjín tsojmì xi oro kò plata. Tikoqá tjín tsojmì xi yá kò xi ni'nde. Tjín tsojmì xi naçhrjein nchijòn mochjeén koq tjín xi tà k'ë mochjeén k'ë nga ndaà tímá.

²¹ Tsà s̄itsjeé kjohítsjeèn-ná nga k̄inchat'aàxìn-là kjoaq xi ch'o tjín, k'oqá s'ín s̄iilkjeén-ná Nainá koni tsojmì tsjeé xi tà k'ë mochjeén k'ë nga ndaà tímá. Titsajnandaà nga s̄ikitasoán nj̄tä mé xá-là Nainá xi ndaà tjín.

²² Ngaji Timoteo, t̄isit'aàxìn-là kjohítsjeèn-là j̄xti xi ch'o tjín. Koii t'in tjíngui-là xi kjoaqixi, kò kjoaq xi mokjeiñ-ná it'aà ts'e Cristo, kò kjoaqitjòcha, kò kjoaq'nhchán takòn. K'oqás'ín t'in tjíngui-là kjoaq koi kò x̄ita xi tsjeé tjín in̄ima-là nga chjat'aà-là Nainá.

²³ Kì kjoaq nchikón n̄is'in-là xi n̄imé chjí-là. Jyeé ndaà t̄ijiñ-lè nga kjoqasìi òtsji.

²⁴ Jngòò chi'nda-là Nainá mìkiù mochjeén nga kjoqasìi skóngajiìn. Ndaà kàtasíkoye x̄ita. Kàtiñandaà nga kókoya 'én-là Nainá. Kàtas'e-là kjoaqsetakòn mé kjoaq xi mat'in.

²⁵ Koq kjondaà-là kàtasíkixya jñà xi x̄ita kondrà, tsà koi naçhrjein Nainá tsjá ñsa-là naçhrjein nga s̄iilkáno jé-la nga mì tì jé kohótsji-ne mé-ne nga kokjeiñ-là xi kjoaqixi.

²⁶ K'ë nga ták'anguì xkon, komaá kitjokàjiùn kjoaqnachan-là neí nga ya tjít'aà'ñó-là nga k'oqás'ín s̄ikitason-là koni s'ín mejèn-là neí.

3

Mé kjoaq ch'o xi s'iin x̄ita k'ë nga tímachrañà nga kjoqhet'aà naçhrjein

¹ Ngaji Timoteo, kàtasijiñ-lè k'ë nga tímachrañàt'aà naçhrjein nga kjoqí jngòò k'a-ne Cristo, kjin skoya kjoaq s'e xi mìkiù ndaà tjín.

² Jñà x̄ita xi s'e, tà yijo-lá 'ñó s̄iis'in-là; tgóñ 'ñó kotsjakeè; yijo-lá 'ñó ndaà s̄iilkitsajna; x̄ita 'nga ikoón koma; kichhajno-là Nainá kò x̄ita; mìkiù kii'nchréññijon-là x̄ita jchinga-là; mìkiù tsjá ngajo-ne kjondaà, mìkiù skoexkón Nainá,

³ mìkiù s̄iitjokeè xíkjín, jngòò k'a mìkiù s̄iije-là ikon, 'én ndiso tsját'in xíkjín, mìkiù s̄iilkinda yijo-là mé kjoaq xi s'iin, x̄ita ch'o koma, kondràá kjoqi-là kjoaq xi ndaà tjín,

⁴ kondràá kjoqi-là amigo-là, mitsà ítjòn s̄iilkitsjeèn mé kjoaq xi s'iin, 'ñó 'nga ikon koma, jè s̄iitsjakeè kjoaq ts'e ñsò'nde xi sasén-là yijo-là, mìkiù s̄iitsjakeè Nainá.

⁵ K'oqá s'ín s'iin koni tsà beèxkón Nainá, t̄anga mìkiù tsjá'nde nga jè nga'ñó-là Nainá s̄iixañjìùn in̄ima-là.

X̄ita koi kì kiù n̄is'in-là.

6 Jñà xítà koi, ótsji'nde-là nga fahas'en ni'ya-là íchjín xi mìkìì beèxkón yijo-là ko xi tse jé tjín-là nga ma konachan-là. Íchjín koi, yaá fitjingui-là kjoa xi lsa 'ñó ch'o tjín koni s'in mejèn-là yijo-là.

7 Kjit'aà nachrjein nchikota'yà 'én xítse tanga njingoò nachrjein fahas'en-jíin-là xi nguì kjoakixi.

8 Jñà xítà koi, k'oqá tís'ín binchahikon-là xi kjoakixi, koni kis'iìn xítà chjine xi ma-là bindaà xi ki'mì Janes ko Jambres nga chinchahikon-là Moisés. Xítà koi, jngoo k'aá ch'o tjín kjohítsjeén-là. Bitjongui-né nga nguixkón Nainá nga mìkìì mokjeiín-là xi kjoakixi.

9 Tanga mìkìì sjíkjine. Kijchò nachrjein nga skoe yije xítà kjoa tòndo-là. K'oqá s'in jchat'in-là koni jé Janes ko Jambres.

Kó tsò Pablo nga bít'in-là Timoteo nga 'én kixi kokòya

10 Tanga jí Timoteo k'oqá s'in tì'mítjingui-là koni s'in tsakoòya-lè, koni s'in tísíjchá yijo-nà, koni s'in tjín kjohítsjeén-nà mé kjoa xi titfitjingui-là. K'oqá tís'ín mokjeiín-lè koni s'in mokjeiín-na 'an it'aà ts'e Cristo. K'oqá s'in tjín kjoatsetakòn-lè kq kjoatjòcha-lè koni s'in tjín ts'an. K'oqá tís'ín chíkjoa yije-lè nità mé kjoa-ne koni 'an.

11 Tíjiin-lè koni s'in tísíkjaán kjo'in it'aà ts'e Cristo tikoä ongatjingui-na xítà kondrà koni s'in komat'ian ján naxandá Antioquía, Iconio ko Listra. Taxki toòn kijtsee-na xítà nga tsangatjingui-na tanga jé Ná'èn-ná tsachrjekajin yije-na kjoa koi!

12 Kixiì kjoa, ngats'iì xi mejèn-là skoexkón Ná'èn-ná Jesucristo, k'oqá tís'ín s-e-là kondrà nga kijtjinguikeè xítà.

13 Tanga jñà xítà xi ch'o s'in, xi konachan, kjit'aà nachrjein, saá 'ñó, saá 'ñó ch'o s'in nga skónachan-là xítà, tanga k'oqá tís'ín komat'in ngajo-ne nga skónachan-là xítà xi k'ejíi.

14 Tanga ngaji, ndaa kixi tikoii jñà kjoa xi kichita'yì xi jye k'oas'in ndaa kòkjeiín-lè. Jyeé tíjiin-lè yá xítà xi tsakoya-lè.

15 Skanda tìk'e-né nga tísà ndí ti titsjoi, kiyaxkoin Xojon Tsjee-là Nainá jé xi komà-là sjíchjine-lè kó s'in kijtokajíin kjo'in nga mokjeiín-lè it'aà ts'e Cristo Jesús.

16 Ngats'iì 'én xi tjít'aà Xojon-là Nainá, kjohítsjeén ts'ee Nainá nga kitjei. K'oqá s'in mochjeén nga okóya-ná, nga okó-ná k'e nga ch'o 'nè, nga síkixiyandaà-ná, nga okó-ná ndiyá kixi,

17 mé-ne jñá xi xítà-là Nainá 'mì-ná jngoo k'a ndaa kitsajnandaá nga sikitasoán yije kjoa xi ndaa tjín.

4

Kó tsò Pablo nga tibinè-là Timoteo nga 'Én-la Nainá kichja

1 Ñó tibinè-lè nga nguixkón Nainá kó Ná'èn-ná Jesucristo jé xi jeya kjoíi jngoo k'a-ne koni xítaxá itjòn nga kojìndaajiin-là xítà xi títasjnakon kó xi jye k'en.

2 Tinókjoayi 'én ndaa-là Nainá xi kjoa ts'e Cristo. Tijnandeìì nga kjit'aà nachrjein nità mé kjoa xi tjín. Chikoii xítà k'e nga ch'o s'in; tìkixiyi; tit'in-là nga 'ñó kàt'eé-là ikon. K'e nga k'oas'in s'in, tseé t'jin takoìn, kó kjondaà-lè takóya-la.

³ Kijchò nachrjein k'è nga jñà xítä mì tì kù kókjeíñ-lä nga kji'nchré 'én ndaà xi kixi tjín xi jñà okoöyaá jt'aà ts'è Cristo. Kjin maestro kohótsji xi kókòya-la kjoä xi jñà komejèn-lä nga kji'nchré-la.

⁴ Kinchat'aaxin-lä xi kjoäkixi, koí kijit'aà-lä xi tåxkì cuento jchinga xi mitsà kixi kjoä.

⁵ Tanga ngaji Timoteo, indaà t'è-lä takoin nítä mé kjoä-ne, tijkjeíñ kjoä ts'è kjo'in, koi xá t'iin nga tika'bisoìn 'én ndaà-lä Nainá xi kjoä ts'è Cristo, ndaà tikitasoìn xá xi jí kjöngatsjei.

⁶ 'An, jye titsjaà kjojtò-lä yijo-nä Nainá. Jyeé ijchò nachrjein nga kiyá.

⁷ Jyeé ndaà kiskaàn-tjìà xá-lä Cristo; jyeé ndaà kisikitasoàn xá xi 'an kjöngatsja; jyeé ndaà tsöhötijnakoäa jè 'én xi mokjeíñ-na jt'aà ts'è Cristo.

⁸ I'ndei, Cristo, xi xítaxá kixi tjína, tjínatjò jngoo-lä corona ján ngajmii xi 'an tsjá-na nga kixi tsöhötijnakoäa. K'è nga kjoïí ijngoo k'a-ne, mitsà tà 'an xi tjoé-na. Tikoäá tjoé-lä ngats'iì xítä xi tjíngoo ikon nga nchikoña-la Cristo.

Kó kitsò Pablo nga kisixátiya-la Timoteo nga kjoïkon nítøn

⁹ Tixatíyi nga nítøn nchrobáchon-ná.

¹⁰ Nga jè Demas, jyeé kitsjeiìn takòn-na. Jè 'ñó matsjakeè kjoä xi tjín ijsò'nde. Ján kii naxandá Tesalónica. Crescente, ján kii nangui Galacia, koä jè Tito ján kii nangui Dalmacia.

¹¹ Tà jè Lucas tjínakö-na. K'è nga kjinchroboi, tjàjchatoi Marcos, nchrobákoij. Kochjeén-na kjoä ts'è xá xi tjín-na.

¹² Jè Tíquico, ján kisikasén Éfeso.

¹³ K'è nga kjinchorboi, jchä-ná jinchrokisòn-nä xi tsakajná ya naxandá Troas ya ni'ya-lä Carpo. Jch'ii xojon-nä; jñà xi lsä 'ñó mochjeén-na xi chrjoä kjoän.

¹⁴ Alejandro, jè xi chjine kichä, 'ñó ch'o tjín kjoä xi tísiko-na. Nainá, jè kàtatsjá-lä kjo'in kjoä xi tís'in.

¹⁵ Ngaji Timoteo, tijkindii yijo-lè jt'aà ts'è xítä jè. 'Ñó kondra fitjingui-la 'én xi okoöyaá.

¹⁶ K'è nga kisindaàjìùn ítjòn-na nga nguixkon xítaxá, niyá xi tsasíko-na. Ngats'iì xítä kitsjeiìn takòn-na. Kì kindäá s'in Nainá kjoä koi.

¹⁷ Tanga Na'èn-ná tsasíko-na. Kitsjaà-na nga 'ñó mé-ne nga komà kichjäßiùn-la jñà xítä 'én ndaà-lä Nainá xi kjoä ts'è Cristo. K'oäá s'in komà-ne nga kii'nchré yije xi mitsà xítä judío. Nainá tsasíko-na nga mikià kisik'en-na xítä xi tsibíndaàjìùn-na.

¹⁸ Na'èn-ná kójiko-na jt'aà ts'è ngats'iì kjoä xi ch'o tjín. Kjiko-na ñánda tihotíxoma ján ngajmii. Nainá, kàtas'e-lä kjoajeya nítä mé nó-ne nítä mé nachrjein-ne. K'oä's'in kàtama.

Xi fehet'aà-ne, Pablo sîhixat'aà xítä xíkjin

¹⁹ Tixat'eì jè Priscila kó Aquila kó xítä ni'ya-lä Onesíforo.

²⁰ Erasto, ján tsibíjna naxandá Corinto. Jè Trófimo, ján kisikíjna naxandá Miletio. Xk'én-né.

²¹ Tixatíyi nga nítøn nchrobáchón-ná k'è nga tijk'eè f'iì nachrjein choön 'nhán. Tísíhixat'aà-lè Eubulo, Pudente, Lino kó Claudia, kó ngats'iì xítä xi 'ndsé chibá.

²² Jè kàtijnako-lè Jesucristo xi otíxoma-ná. Ngats'ioò, jè kàtijnako-nò kjondaà-lä. K'oä's'in kàtama.

Xojon carta-lə San Pablo xi kiskiì-lə Tito

Kó tsò Pablo nga sīhixat'aà Tito

1 An, Pablo, xi ch'inda-lə Nainá ma. Tikoä 'an tsibíxáya-na Na'èn-ná Jesucristo mé-ne nga kokjeiñ-la it'aà ts'e Cristo jñà xítə xi xó jè Nainá jajàiñ-ne, tikoä skoe xi kjoakixi nga komá-lə skoexkón Nainá.

2 Xítə koi k'oqá s'ín komat'in nga týngōò ikon nga nchikoña-lə nga kitsajnakon injimá-la nítə kjé-ne koni s'ín kitsjaà tso'ba Nainá skanda k'ę nga tlik'eé sindàà isò'nde. Nainá mikiì konachan.

3 K'ę nga jye ijchò nachrjein, Nainá kisikatsején 'én-la it'aà ts'e 'én ndaà-lə Nainá xi kjoä ts'e Cristo xi 'an chjáya. Na'èn-ná kisingatsja-na xá jè nga k'oqá s'ín tsatixoma Nainá xi ochrjekàjiñ-ná kjo'in.

4 Ngaji, Tito, koni tsà k'ndí ts'an xan-lè nga ngásòn mokjeiñ-ná it'aà ts'e Cristo, tisikasén-lè xojon jè. Nainá xi Na'èn-ná kó Na'èn-ná Jesucristo xi ochrjekàjiñ-ná kjo'in kàtatsjá-lè kjondaà-lə, kàtahimakeè-lè, tikoä 'nchán kàtasíkjina injimá-lè.

Kjoä xi mochjeén ts'e xítə xi sīkitasòn xá ya ijùn naçandá-lə Nainá

5 Koií xá kisikíjna-lè jáñ nangui Creta nga sīkixiyi xá xi chijat'aà-isa. K'oqá tis'ín tsatixoma-lè nga kinchandeii xítə jchíngá xi sīkinkdá naçandá-lə Nainá nga jngooò ijngooò naçandá.

6 Xítə jchíngá xi sīkitasòn xá, jñà-né xi ndaà nchisíjhá yijo-lə nga mì yá xi ch'o kitso-lə; xi jngooò ma chjoón-lə. Kó jñà ixti-lə mochjeén-né nga ndaà mokjeiñ-la it'aà ts'e Cristo nga mitsà yá xítə ónè-lə kjoä nga kjoaská tjímajíñ kó nga mikiì 'nchréñijon.

7 Jè xítə xi sīkinkdá naçandá-lə Nainá xi xá-lə Nainá sīkitasòn, mochjeén-né nga ndaà s'jin mé-ne nga niyá xi ch'o kitso-lə. Mikiì mochjeén nga 'nga ikon komá; mì taxkí kojti-lə; mì xán kohijtako; mì xítə skààn-kó; kó mì ton chijé kotsjakeè.

8 Tə saá ndaà kàtasís'in-lə xítə xi bijchókon. Kàtamatsjakeè kjoä xi ndaà tjín. Indaà kàtijna ikon. Kixi kàtijnakó xítə. Tsjee kàtasisjhá yijo-lə nga nguixkon Nainá, ndaà kàtasíkindá yijo-lə nga mì taxkí s'jin.

9 Ndaà kàtijíñ ikon 'én kixí koni s'ín kis'enojmí-lə mé-ne nga it'aà ts'e 'én ndaà xi kókoya komá kütin-lə xítə nga 'ñó kàt'eé-lə ikon tikoä komá sīkixiya xi kondra fitjingui-lə xi kjoakixi.

10 Koií kjoä-lə tjín jchán xítə xi tájaajiñ nga okóya 'én xi njmé chjí-lə tikoä konachan-lə xítə xi k'ejí; kó tijñà-ne xi 'ñó bínè-lə xítə xi k'ejí nga kjo'ñó si't'aà chibá-lə yijo-lə kjoä ts'e circuncisión.

11 Jñà xítə koi mochjeén-né nga kichjoà'a nga sískaýa-lə ngats'iì xítə xi títsajna nga jngooò ijngooò ni'ya. Tà jè xi mejèn-lə nga ton síchijét'aà-lə xítə nga k'oqá tjín 'én xi okóya xi njmé chjí-lə.

12 Jngoo xítə chjine xi tiya-ne i'nde-lə Creta k'oqá kitso-lə xítə xíkjín: "Jñà xítə Creta, xítə ndiso-né, xítə ts'en-né koni tsà chö ijñá, xítə chrjá'a-né, xítə ts'e-e-né."

13 'Én kixíxi kiuchha xítə jè; ngaji, Tito, koií kjoä-lə 'ñó tìnókjoakojí mé-ne nga ndaà kítsajnakó-ne koni s'ín mokjeiñ-la it'aà ts'e Cristo,

14 koaq mé-ne nga mì jñà sìls'in-laq cuento xi nìmè chjí-laq xi fitjingui i'nga-laq xítä judío tikoaq mì jñà sìls'in-laq kjomíxoma ts'e xítä xi binchat'aàxín-laq kjoakixi.

15 Jñà xítä xi tsjeè tjín kjomíxjeèn-laq tsjeè yije ma-laq nítä mé-ne. Tanga jñà xítä xi mì tsjeè tjín kjomíxjeèn-laq koaq mìkii mokjeiin-laq it'aà ts'e Cristo, saá tjé yije ma-laq nítä mé-ne; skanda jé inímä-laq kó kjomíxjeèn-laq tjé tjín.

16 K'oáá tsò nga beèxkon Nainá tanga jñà kjoaq xi s'ín 'yaá-laq nga mìtsà kixi kjoaq. Xítä koi, 'ñó ch'o s'ín, mìkii 'nchréñijon, tikoaq nímé chjí-laq nga njingoò ma-laq sìkitasòn xá xi ndaà tjín.

2

Kjomíxjeèn xi ndaà tjín takóyi

1 Ngají, Tito, k'oáá s'ín tìnókjoiji koni s'ín ok'ìn-laq 'én ndaà xi jñà okoòyaá

2 nga jñà xítä jchíngá ts'e naxandá-laq Nainá, indaàkjoaq kàtas'ín; ndaà kàtayaxkón; ndaà kjomíxjeèn kàtas'e-laq; ndaà kàtitsajnao kjoaq xi mokjeiin-laq, ko kjoatjòcha-laq kó kjoatsejta-laq mé-ne nga kichílkjoako-laq kjo'in.

3 Jñà íchjín jchíngá, k'oás'ín kàtasíjchá yijo-laq koni xítä-laq Nainá. Kì xítä chjajno-laq. Kì xán báhijtakó. Koií kàtakóya kjoaq xi ndaà tjín.

4 K'oáá s'ín kàtakóya-laq íchjín xiti nga tjokeè kàtas'ín íchjá-laq, tikoaq tjokeè kàtas'ín xiti-laq.

5 K'oáá s'ín ndaà kàtakóya nga ndaà kàtasíjchá yijo-laq; tsjeè kàtitsajnao yijo-laq; ndaà kàtasíkindá ni'ya-laq; ndaà xítä kàtama; kàta'nchréñijon-laq íchjá-laq, mé-ne ngá mì yá xi kichhajno-laq 'én-laq Nainá.

6 K'oáá tís'ín tìnè-laq jñà íchjá xi xiti-isa nga ndaà kàtasíjchá yijo-laq.

7 Nítä mé kjoaq xi tjín, ji' tijna ítjoìn nga ndaà t'iin. K'è nga kokóya-laq xítä, kixi tijkíjni kjomíxjeèn-lè; 'én kixi tìnókjoiji;

8 ndaà tsò 'én xi tìnókjoiji xi mì yá kochrjekàngui mé-ne k'è nga kji'nchré-laq jñà xi xítä kondra, kosobà-laq; nímé sakòt'aà-laq xi ch'o kítsø-ná.

9 Koatín-laq jñà xítä xi ch'inda títtsajna'ñó, ndaà kàtasíkitasòn yije-laq nei-laq, ndaà kàtasí'ín-laq mé-ne nga tsja s'e-laq, kì kjingui'a-jèn;

10 kì síchjét'aà-laq nei-laq. Tà saá ndaà kàtas'ín nga kàta'yá-laq nga xítä kixi. K'oáá s'ín skoe-ne xítä xi k'ejíi nga ndaà tjín kjomíxoma-laq Nainá xi ochrjekàjìin-ná kjo'in.

11 Nainá jyeé tsakó kjondaà-laq nga ngats'iì xítä xi tjín nga títtsa isò'nde kóma kítjokàjìin kjo'in.

12 Jè kjondaà-laq Nainá k'oáá s'ín okóya-ná nga mì tì kii k'oá s'en-ná nga mì ndaà yaxckoán Nainá tikoaq mì tì kii k'oá s'en-ná kjoach'o xi sìjé yijo-ná xi ts'e isò'nde. K'è nga jye sìktsajnaá kjoaq koi, indaàkjoaq sìkíjnaá kjomíxjeèn-ná, xítä kixi komaá, tikoaq ndaà jchaxkoán Nainá naxchrjein xi títtsajnaá i'ndeji.

13 K'oáá s'ín s'eén kjoaq koi nga titsachiñá-laq kjondaà xi 'ñó ndaà tjín nga jchaá kjoajeya-laq Jesucristo k'è nga kjoíi ñingoò k'a. Jesucristo xi Nainá nga 'ñó 'nga tijna nga jé xi ochrjekàjìin-ná kjo'in.

14 Jè Na'én-ná Jesucristo kítsjaà yijo-laq naa k'en ngajo-ná. Jè tsibíchjítji-ná mé-ne kóma kítjokàjñaá ngats'iì kjoaq ts'e je tikoaq ñingoò k'a sìtsjeè-ná nga nguì xítä naxandá ts'e komaá. Kó nguì tijngoo takoán nga sìkitasoán nítä mé kjoaq xi ndaà tjín.

15 K'oáá s'ín takóyi tikoaq tit'in-laq xítä. 'Ñó tìnókjoakoiji koni s'ín tjí'nde-lè nga kótxomai. Kì yá xi ochrjekàngui-lè.

3***Ndaà tikitasonjñà 'én xi mokjeiín-ná***

1 Tikitsjeèn-là nga kàteèxkón xi xítaxá títsajna ko ngats'ìì xi kjotíxoma tjíya tsja. Kàta'nchréñijon-la. Kàtasikitasòn ngats'ìì xá xi ndaà tjín.

2 Koqatìn-là kì xítqá chjajno-là; kì xítqá kjaán-ko; tà saqà kjondaà kàtas'e-là; ngui indaàkjoqà kàtìtsajnakò ngats'ìì xítqá.

3 Nga sa kjótseé, jñá, tikoqá xítqá tòndóó komá. Mìkiù na'yàñijoáán. Xín ndiyá tsitjaàyáá. K'oqá s'ín ki'né ngats'ìì kjoqà xi ch'o tjín xi síjé yijo-ná ko kjoqà xi sasén-là. Yaqá tsitsajnjñáá xi kjoach'o ko kjoaxítakòn. Tsak'in-ná nga kisijtikeè-ná xítqá. Tikoqà jñá kinijticha ngajo-ná xinguíqá.

4 Tanga Nainá xi ochrjekàjìùn-ná kjoq'in, k'ë nga tsakó kjondaà-là ko kjoatjòcha-la it'aà ts'ë xítqá,

5 tsachrjekàjìùn-ná kjoq'in. Mìtsà koi kjoqà-là nga ndaà tjín kjoakixì xi ki'né. Tà koi-né nga kjohimakeè-ná. K'ë nga kjòtsjeè inímá-ná, kits'iin xítse ijngoo k'a-ná ko jè Inímá Tsjeè-là Nainá kisixítseya ijngoo k'a-ná.

6 It'aà ts'ë Nà'èn-ná Jesucristo xi ochrjekàjìùn-ná kjoq'in, Nainá, 'ñó ndaà kisikijnajìùn inímá-ná Inímá Tsjeè-là.

7 K'ë nga jè kjondaà-là Nainá jye kisikixiya-ná, k'oaá s'ín kítsajnaá nga tijngoo takoán nga titsachiñá-lá kjoabinachon xi mìkiù fehet'aà nítqá kjé-ne, jé kjojtò xi tsjá-ná Nainá nga xiti-là tsò-ná.

8 'Én koi, 'én kixì-né. K'oqá s'ín mejèn-na nga 'ñó tinè-là xítqá mé-ne jñà xítqá xi mokjeiín-là it'aà ts'ë Nainá ndaà kàtasís'in-là kjoqà xi ndaà tjín. Kjoqà koi, ndaà tjín; mochjeén-là ngats'ìì xítqá.

9 Tanga kì kìù nìs'in-là xi kjoqà tòndó ko kjoqà ts'ë xítqá jchíngá kjótseé xi mìtsà kixì kjoqà. Kì kjoqasìì nìs'in-là ko kjoqà xi chitiya-ná it'aà ts'ë kjotíxoma-là Moisés. Kjoqà koi, mìkiù mochjeén, njmé chjí-là.

10 Jè xítqá xi naxandá-là Cristo mejèn-là sìjjòya, jò, jàn k'a tìnókjoqà 'nchré-là. Tsà mìkiù 'nchréñijon-lè, nachrjekàjìùn.

11 Jì, jyeé 'yi nga xítqá jè, jyeé its'oòn kjohítsjeèn-là. Ch'o tís'ín. Jé tihónè-là yijo-là.

'Én xi títqá-là Tito jè Pablo

12 K'ë nga sikasén-lè Artemas, o xi jè Tíquico, tixátíyi nchrobáchón-ná Nicópolis. K'oqá s'ín kiskoòsòn-là, yaqá kótijna nachrjein cho 'nchán.

13 Tichját'aà-là Zenas, maestro ts'ë kjotíxoma, ko Apolos; tjiù-là mé xi mochjeén-là mé-ne nga koma kjoqì-ne ñánda nchifi nga njmé sìchijat'aà-là.

14 Jñà xi xítqá tsaján, k'oqá tís'ín kàtama-là kjondaà xi ndaà tjín nga kàtasichját'aà-là xítqá xi chijat'aà-là tsojmì mé-ne nga ndaà sìjkjeén-ne nachrjein-là nga títqajnakon, komaá sìjkjina jngoo kjoqà xi ndaà mochjeén.

'Én xi fehet'aà-ne

15 Ngats'ìì xítqá xi i títqajnakò-na tísíhixat'aà-lè. Tikoqà tixat'eì yije jñà xi matsjakeè-ná nga ngásòn mokjeiín-ná it'aà ts'ë Cristo. Kjondaà-là Nainá kàtiñakò-nò ngats'ioó. K'oqás'ín kàtama.

Xojon carta-la San Pablo xi kiskiì-la Filemón

Kó tsò Pablo nga sikhixat'aà Filemón

¹ Jí Filemón xi ndaà matsjaké-lè xi ngásòn xá-lä Na'èn-ná titsa'né, 'an Pablo nga ndayá tijnqa'ya k'oij kjoa-lä nga xá-lä Cristo tis'iaàn, tisihixat'aà-lè ko 'ndse Timoteo.

² Tikoaqá tisihixat'aà xita naxandá-lä Cristo xi ya bixoña ni'ya-lè ko tichjaá Apia ko 'ndseeé Arquipo xi tikoqá xá-lä Nainá nchikjaán-tji koni 'an.

³ Nainá xi Na'èn-ná, ko jè Jesucristo xi otíxoma-ná kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoaq'nchán ya ijìin iníma-nò.

Kjoatjòcha xi tjín-la Filemón

⁴ K'e nga chját'aà-lä Nainá, kjit'aà nàchrjein sikhixat'aà tsiji, k'oqá ma-ne nga tsjaà-lä kjondaà Na'èn-ná,

⁵ Koií kjoa-lä nga jyeé ki'nchhré nga ndaà mokjeiín-lè it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo tikoqá ndaà matsjachi ngats'iì xita-lä Nainá.

⁶ K'oqá s'in sijét'aà-lä Nainá nga ndaà kítasòn koni s'in nokjoàkoji xita xi i'nga it'aà ts'e kjoaqá xi mokjeiín-lè mé-ne nga isá ndaà jchaxkoin ngats'iì kjondaà xi komá sikhitasoán it'aà ts'e Cristo.

⁷ Jí ndí 'ndse, 'ñó tsja ma-na ko ma'ñó takoàn it'aà ts'e kjoatjòcha xi tjín-lè, nga it'aà tsiji-né, nga jye ndaà tinijetakoìn iníma-lä jñà xita-lä Nainá.

Kó tsò Pablo nga chjatjì Onésimo

⁸ K'oqá ma-ne na's'in it'aà ts'e Cristo tjínde-nä nga kìnè-lè mé kjoaqá xi s'jin, tanga mitsà kóq's'in tibit'in-lè.

⁹ Ta jngoo kjondaà tisijé-lè, nga tijìin-ná nga tjòcha 'yaá xinguiqá. Ko jyeé tijìin-lè, 'an Pablo, jyeé xita jchinga-ná, tikoqá ndayá tijnqa'ya xi jè ngatjì-lä Cristo Jesú.

¹⁰ K'oqá ma-ne nga tisijé jngoo-lè kjondaà nga ndaà choétjò jè Onésimo xi koni ki'ndí-nä komà nga kókjeiín-lä 'én ndaà-lä Nainá xi 'an tsibenojmí-lä nga i tijnqa'ya ndayá.

¹¹ Nga sa kjótseé, jè Onésimo, jngoo xita chí'nda xi mìkiì ndaà kjòchjeén-lè, tanga i'ndeji jyeé ndaà kochjeén-ná ingajoá.

¹² Tisikasén ijngoo k'a-lè, 'an nga 'ñó matsjaké.

¹³ Ndaà-la s'e tsà i kíjnako-na mé-ne nga sìchját'aà-na koni tsà ji tinhját'aà-ná, k'è nga taqó ndayá tijnqa'ya nga jè ngatjì-lä 'én ndaà-lä Nainá xi kjoaqá ts'e Cristo.

¹⁴ Tanga majìn-na nga kjo'ñó siikjína tsà ngaji mìkiì tijngoo takoìn, mé-ne jè kjondaà xi tisijé-lè mì kjo'ñó komá-lè; iníma-le kjinchrobàjiìn.

¹⁵ Tsà koi nàchrjein, jè Onésimo, koií kjoaq-lä tsasit'aà xin chiba nàchrjein-lè mé-ne i'ndeji komá choétjò ijngoo k'a-ne nga ya kíjnako kjit'aà-lè.

¹⁶ Tanga kí k'oqá s'in 'ya takoìn koni tsà jngoo xi taxkj chí'nda; isá 'ñó ndaà jchatakoìn koni tsà jngoo 'ndsi xi 'ñó ndaà matsjachi. 'An, 'ñó matsjaké; tanga ngaji isá 'ñó títscjachi mitsà ta koi kjoaq-lä nga chí'nda tsiji komá, koi-né nga jyeé 'ndse chibà it'aà ts'e Cristo.

¹⁷ Tsà kixií kjoaqá nga k'oqás'in 'yatakòn-ná nga 'ndseeé chibá it'aà ts'e Cristo, choétjò Onésimo koni tsà 'an xi tichjoétjò-ná.

¹⁸ Tsà tjín mé kjoaq xi ch'o kisikò-lè, koaq tsà mé xi kitjen-t'in-lè, 'qán tìkchjí-ná.

¹⁹ 'An, Pablo, 'an sobá tìkjìi-lè xojon jè. 'An kíchjiá yije xi tjen-la. Míkiù mochjeén nga 'an koxán-lè, jyeé tìjìin-lè nga 'qán kitjen-t'in-ná kjoabinachon-lè.

²⁰ Ndí'ndse, k'oqá s'ín tìsjé-lè nga kàtasakó jngòò-ná kjondaà it'aà tsiji, koni s'ín ok'in-la nga 'ndsee chibá it'aà ts'e Nq'èn-ná; tije takoin inimá-ná it'aà ts'e Cristo.

²¹ Be-ná nga sìkitasòn-né; k'oqá ma-ne nga tìskasén-lè xojon jè; skanda 'beé-là takoàn, nga isaqá tsatoó s'iin koni s'ín tìxan-lè.

²² K'oqá tìs'ín tìxan-lè nga tìkijinandaà jngòò-ná i'nde ñánda ma síkjáya. K'oqá s'ín tikoña nga jè Nainá kij'chré-né koni s'ín titsaqokjoàt'aà-là, nga tsjá'nde-na nga koma kijikon-nò.

'Én-la Pablo xi fehet'aà-ne

²³ Tísíhixat'aà-lè Epafras, xinguiqá xi ngásòn ndayá titsajna-jen nga jè ngatjì-la Cristo Jesús.

²⁴ Tikoqá tísíhixat'aà-lè Marcos, Aristarco, Demas kó Lucas, xi síchját'aà-na kjoaq ts'e xá xi tis'iaàn.

²⁵ Jè kàtijnajìln inimá-nò kjondaà-là Jesucristo xi otíxoma-ná.

Xojon carta xi kitjei-lə xitə Hebreo

Kós'ín chjako-ná Nainá it'aà ts'e Ki'ndí-lə

¹ Nga tisə kjótseé, jè Nainá kjìn k'a kìuchja-lə xitə jchíng-a-ná nga jñà kisikjeén xitə xi kìuchja ngajo-lə, nga kjìn skaya tjín-ne kós'ín kìuchja-lə.

² Tanga j'ndeij, nga tifehet'aà nachrjein, Nainá, jè ki'ndí-lə tísíkjeén nga tichjako-ná ko tijé-ne ki'ndí-lə kisikjeén nga tsibíndaà isò'nde ko jè kjòngatsja ngats'iì nga yiye tsojmì xi tjín isò'nde.

³ Ko jè Ki'ndí xi okó jè kjoaq isén ko kjoaq jeya-lə Nainá; ko it'aà ts'ee 'ya-ná kó kji kjoàn-ne Nainá. It'aà ts'e nga'ñó xi tjín-lə 'én-lə Cristo sijnanguï'ñó-lə isò'nde. K'è nga jye kitsjaà kjojtò yijo-lə nga kisitsjee-ná jé-ná, ikjoàn tsijin ngajmii nga tsibijnat'aà chrja kixi-lə Nainá.

⁴ Nga jè Ki'ndí-lə Nainá tijna ítjòn; isaá 'ñó 'nga tijna mì k'oq-ne koni jñà àkjale, koií kjoaq-lə nga isaá 'ñó 'nga tijna jè 'in xi kitjoé-lə.

⁵ Nga jè Nainá, njingoò k'a k'oqas'ín kitsò jngoo-lə àkjale:
Ji-né xi ki'ndí-ná xan-lè,
'an-ná Na'én-lè.

Tikoqá njingoò àkjale xi kitsò-lə:

'Aán koma Na'én-lə,
jè kóma ki'ndí-na.

⁶ K'è nga kisikasén ki'ndítjòn-lə i isò'nde tikoqá k'oqá s'ín kitsò:
Ngats'iì àkjale-ná kàteèxkón.

⁷ It'aà ts'e àkjale, k'oqá tsò:
Nainá, maá-lə tjo s'ín àkjale-lə;
jñà chí'nda-lə maá-lə ni'ín s'ín.

⁸ Tanga it'aà ts'e ki'ndí-lə tsò-né:
Ji-né xi Nainá,
kixií kótigomai nítə kjé-né.

⁹ Matsjacha-né kjoaq xi ndaà tjín
ko majticha-né kjoaq xi ch'o tjín;
kooií kjoaq-lə, 'an xi Nainá 'mì-ná xó jaàjiìn-lè
nga isə ndaà jchaxkón-lè
mé-ne nga isə tse kjotsja s'e-lè
koni jñà xitə xinguui xi báhijtakó-lè.

¹⁰ Tikoqá tsò-né:
Ji Na'én xi Nainá 'mì-lè nga ji otìxomai,
nga sa tåts'en-lə kjoaq, jjí tsibindii isò'nde,
tijíi-ne xi tsibindii ngajmii.

¹¹ Ngají kijna-né nítə mé nachrjein-ne.
Tanga jè isò'nde ko ngajmii kjoehet'aà-né;
k'oqá s'ín kojchá koni ma nikje nga ma jchíng-a.

¹² K'oqá s'ín kíxkóyi koni jngoo x'ió,
k'oqá s'ín sìkjatjiyi koni s'ín fatjuya nikje.
Tanga ngají mì kì kjoatjiya-lè nítə kjé-ne
ko jñà nachrjein-lè mikií kjoehet'aà.

¹³ Nainá ní saà jngoo k'a kitsò-lə jngoo àkjale-lə:
Tijnat'eii chrja kixi-ná

skanda k'ę nga sikkijnanguia kondra-lè
yä ñánda nga nchasòn ndsokoìì.

14 Ngats'iì àkjale, inimä-né nga sítax-lä Nainá; jñà níkasén nga síchját'aà-lä jñà
xità xi tjoé-lä kjondaà nga bitjokàjìùn kjo'in kjoaq ts'e je-lä.

2

Mé-ne 'ñó chjí-lä 'én xi jye kina'yá it'aà ts'e Cristo

1 Koií kjoaq-lä, mochjeén-né nga ngui sa ndaà sis'in-lä 'én xi jye kina'yá,
mé-ne nga mì xin ndiyá kjaán koni s'in tjín ndiyá-lä Nainá.

2 Jñà kjotíxoma xi Nainá kitsjaà nga kisikjeén àkjale nächrjein xi jye tsato,
tjin-lä okixi, ko jñà xitá xi tsöhötsji je nga mikü kisikitasòn kjotíxoma xi
kits'iì-lä, kjo'iin kitjoé-lä koni s'in ok'in-la.

3 Ko jñà xi titsajnaá nächrjein i'ndei, isäá 'ñó s'e-ná kjo'in tsà mì kì sis'iaán
'én-lä Cristo nga jè kochrjekàjìùn-ná kjo'in. Ngä jè sobá Na'èn-ná kitsjaà
ítjòn-ná 'én koi. Ko jñà xi iskan kii'nchré 'én koi, tikoaqás tsibénojmí-ná nga kixi
kjoaq.

4 Nainá, tikoaqá kisikixiya 'én koi nga kjin skoya kjozkón kis'iìn xi okó kjoaq
jeya-lä Nainá, tikoaqá kisika'bísòn kjotjò ts'e Inimä Tsjeè-lä; k'oqá s'in kitsjaà
koni s'in mejèn-lä jè.

Yá xi ochrjekàjìùn-ná kjo'in kjoaq ts'e je-ná

5 Ngä Nainá mìtsà jñà àkjale-lä kitsjaà-lä nga jñà kojotíxoma-lä jè isò'nde xi
iskan kjoói, jè xi titsachibàya-ná.

6 Ta saá tichjaá jngoo k'a Xojon-lä Nainá ñánda nga tsò:

Ji Na'èn, ¿yá-né xi xita?

¿A ok'in-lä nga ji nikitsjeèn-ne ko makájno-lè it'aà ts'e?

7 Isäá nangui kinikíjni koni jñà àkjale,
kits'iì-lä kjoaq jeya ko 'nga kinikíjni nga tsatíxoma,

8 jii kits'iì-lä nga'ñó nga ma kojotíxoma-lä ngats'iì tsojmì xi tjín.
Tsà Nainá kitsjaà-lä nga'ñó nga jè kojotíxoma-lä ngats'iì tsojmì xi tjín tsòyaá-ne
nga njímé tsojmì tjín xi mì jè otíxoma-lä. Kixíí kjoaq, nächrjein i'ndei, k'j'eè kii
ndaa 'ya-lä tsà jè tihotíxoma-lä ngats'iì tsojmì xi tjín.

9 Tænga 'ya-ná nga jè Jesúś, na's'in nangui kinikíjni chiba nächrjein koni jñà
àkjale, tænga i'ndei, jeyaá tjína ko 'ngaá tjína nga tihotíxoma, koií kjoaq-lä nga
kjo'in kisikjeíñ k'ę nga k'en. Nainá, 'ñó matsjakeè-ná nga kisikasén Jesúś nga
jè kisikjeíñ kjo'in ts'e kjoabiyaà xi kjondaà ts'e ngats'iì xita.

10 Jè Nainá, xi tsibíndaà yije niña mé xi tjín, ndaa ok'in-lä koni s'in kis'iìn k'ę
nga kisikatojìùn kjo'in Ki'ndí-lä mé-ne nga it'aà ts'e kjo'in xi tsatojìùn-ne, njímé
kjoaq xi kichjät'aà-lä nga koma kochrjekàjìùn-ná kjo'in kjoaq ts'e je-ná ngats'iì
xi xiti-lä Nainá maá xi jè mejèn-lä nya ga ktsajnakooqá ñánda nga jeya tjína jè.

11 Jè xi tisítsjeè xita xi tjín-lä jè, ko jñà xita xi tjímatjeè, tajngoo Na'én ma.
Koií kjoaq-lä jè Ki'ndí-lä Nainá mikü masobà-lä nga 'ndsé tsò-lä xita xi sítsejè.

12 Jè Xojon-lä Nainá k'oqá s'in tjít'aà nga tsò:

Kènojmí-lä jñà xita 'ndsè xi it'aà tsiji,
seè-lè ya jjiiñ-lä xita naxandá-lè.

13 Tikoaqás tjít'aà ñánda tsò:

Jé Nainá ma'ñót'aà takoàn.

Ijngoo k'a tjít'aà ñánda tsò:

Ií tjínaqkoqa jxti xi Nainá kitsjaà-na.

14 K'oqá s'ín tjín koni ixti-lə xítə, tajngoo jní-né ko tajngoo yijo-né. Jesús, k'oqá tís'ín jní ko yijo kis'e-lə mé-ne nga it'aà ts'e kjoqá biyaà ma kisíkjine-lə xítə neijí xi tjín-lə nga'ñó nga ma-lə sík'en xítə.

15 Jesús, k'oqá s'ín komàt'in mé-ne nga komà kisíkjitsajnandeí ngats'iì xítə xi kitsakjòn-lə kjoqá biyaà nga k'oqá s'ín titsajna koni tsà tjít'aà'ñó-lə kó tjín nachrjein bitsajnakon xítə.

16 Jesús, mitsà koií xá j'ii-ne nga jñà àkjale sìlchját'aà-lə, jñà xítə tje-lə Abraham sìlchját'aà-lə.

17 K'oqá s'ín komà-ne, jè Jesús tjímè-lə nga ngásòn k'oas'ín xítə komà koni 'ndse, mé-ne nga no'mii ítjòn koma-ne xi tjín-lə kjoqimatakòn xi ndaà síkitasòn xá-lə Nainá nga koma kìlchjítji-ne jé-lə xítə it'aà ts'e kjoqá biyaà-la.

18 Koni s'ín kichit'aà nga kits'iì-lə kjoq'in, jè, k'oqá tís'ín ma-lə osiko jè xítə xi kjoq'in tíchit'aà-ne.

3

Mé-ne Isaá jeya tijna-ne Jesús mi k'oq-ne Moisés

1 Jñò ndí 'ndse, xi xítə naxandá tsjee-lə Nainá 'mì-nò, xi xó k'oqá s'ín jaàjìin-nò Nainá nga xítə ts'e tsò-nò, k'oqá s'ín ndaà tìkítsjeèn nga jè Cristo Jesús xi xó tsibíxáya-lə Nainá ko jè tijna nga no'mii ítjòn it'aà ts'e kjoqá xi mokjeiín-ná.

2 Jesús ndaà síkitasòn xá-lə Nainá, nga xó k'oqá s'ín kits'iì-lə koni jè Moisés, ndaà kisikitasòn it'aà ts'e naxandá-lə Nainá.

3 Jesús Isaá jeya tijna koni jè Moisés. K'oqá ngaya-lə koni jngoo xítə xi bíndaà ni'ya, Isaá jeya bijna nei-lə mi k'oqá-ne koni tijé-ne ni'ya.

4 Ngats'iì ni'ya, tsején tjín xítə xi tsibíndaà; tænga jè Nainá xi tsibíndaà yiже tsojmi xi tjín isò'nde.

5 Xi nguì okixi, jè Moisés, nga xítə chì'nda-lə Nainá ma, ndaà kisikitasòn xá-lə it'aà ts'e xítə naxandá-lə Nainá. Jé xá xi kis'iìn, jè-né nga kitsjaà 'én kó s'ín kichjá Nainá k'e nga koma iskan.

6 Tanga jè Cristo, nga Ki'ndí-lə Nainá ma, jè otíxoma it'aà ts'e naxandá-lə, jè naxandá-lə xi tijñá-ná, tsà kixi titsajnaá skanda k'e nga kjoqhet'aà nachrjein koni s'ín nga mokjeiín-ná it'aà ts'e Nainá nga ko kjotsja-ná titsachiñá xi kjondaà-lə Nainá.

Mé xi mochjeén nga kitjás'eén ñánda ma nìkjáyaá it'aà ts'e Nainá

7 K'oqá tsò jè Inima Tsjee-lə Nainá jè xojon xi tjít'aà 'én-lə Nainá, nga tsò: I'ndei, tsà titsana'yà jñò 'én-lə Nainá,

8 kì tájajàjìin bitsajnakoo inimá-nò

koni s'ín kis'iìn jñà xítə xi kondrà kii-lə Nainá

nga kiskoòt'aà ya j'nde it'aà xìn ñánda nangui kixì choòn.

9 Jñà xítə jchíngá-nò kiskoòt'aà-na

nas'ín jye kijtseeé ichán nó kjoqá xi kis'iaàn.

10 Koií kjoqá-lə nga tsohotijna jchán-lə jñà xítə koi,

k'oqá kixan-lə: "Jñò, kjit'aà nachrjein xìn ndiyá tjaàkqo kjohítsjeèn-lə inimá-nò

ko mìkìi yaxkon ndiyá-na."

11 Xi kjoqá jti-na, k'oqá s'ín kitsjaà ndsøba

nga mìkìi kjoqhas'en-jìin j'nde ts'qan ñánda ma nìkjáya.

12 Ndí 'ndse, t'een kindà yijo-nò, njingoò xi ch'o síkíjna inimà-là nga mìkiì mokjeiín-la mé-ne nga mì kìnchat'aàxìn-lá Nainá xi tijnakon.

13 Ta sáá, nachrjein nchijòn tjìì nga'ñó-làà xinguigo, k'è nga tijna-ìsa nachrjein, mé-ne nga mìkiì kótajaa jiìn-ne inimà-nò nga mìkiì ma skónachàn-nò kjoqà ts'e jé.

14 Jñá yaá nokjoá-aná jt'aà ts'e Cristo, tsà k'oqas'ín ndaà kokjeiín-ná skanda k'è nga kjoehet'aà nachrjein koni s'ín kokjeiín-ná nga tísà tàts'en-là kjoqà.

15 Xojon-là Nainá k'oqá s'ín tichjà nga tsò:

I'ndeij, tsà titsàna'yà jñò 'én-là Nainá,
ki tájaajiùn bitsajnakoo inimà-nò
koni s'ín kis'iìn jñà xítà xi kondrà kii-là Nainá.

16 ¿Yá xítà-ne xi kii'nchré 'én-là Nainá, ikjoàñ kondrà kii-là? Tijñà-ne ngats'ii xítà xi jè Moisés tsachrjekàjiùn j'nde Egipto.

17 ¿Ko yá xítà-ne xi ichán nó tsiblìnjachán kó Nainá? Jñà-né xítà xi tsohótsji jé, xi yá k'en ya iya ndiyá ya j'nde jt'aà xin ñánda nangui kixi choòn.

18 ¿Ko yá xítà-ne xi Nainá kitsò-là nga mìkiì kjoqas'en-jìùn j'nde ñánda tjín kjoqà nìkjáya? Jñà-né xítà xi mìkiì kii'nchréñijon-là.

19 Ko k'oqá s'ín tisijiùn-ná nga mìkiì jahas'en-jìùn j'nde ñánda ma nìkjáya, koií kjoqà-là nga mìkiì kòkjeiín-là.

4

1 Nainá k'oqá s'ín kitsjaà-ná 'én nga kitjás'eén ya j'nde-là ñánda ma nìkjáyaá. K'è nga tákó tijna-ìsa 'én xi kitsjaà Nainá, ngats'iaá mochjeéen-né nga ndaà sìkìndáá yijo-ná mì k'oqà-ne tsà mì kì kitjás'eén.

2 Nga jñá, k'oqá tís'ín jye kis'enjomíya-ná 'én ndaà-là Nainá, koni s'ín kis'enjomíya-là jñà xítà jchíngá-ná. Tanga jñà xítà jchíngá-ná nímé kjondaà kisakò-là nga mìkiì ngásòn kòkjeiín-là koni jñà xítà xi i'nga xi kisitasòn jñá 'én koi.

3 Tanga jñá xi jye mokjeiín-ná, kitjás'en-ná ya j'nde ñánda ma nìkjáyaá, ñánda kitsò Nainá:

Xi kjoqà jti-nà, k'oqá s'ín kitsjaà 'én-nà xi ndsoba kichjà-na
nga mìkiì kjoqas'en-jìùn j'nde ts'an ñánda ma nìkjáyaá.

Tanga Nainá jye kjòtseé jyehet'aà xá xi kis'iìn kóni skanda k'è nga tsibíndaà jisò'nde.

4 Xojon-là Nainá, k'oqá s'ín tichjà ts'e xi ma-ne itoò nachrjein:

Xi ma itoò nachrjein kisikjáya Nainá nga komà jyehet'aà yije xá-là.

5 Tijè-ne Xojon-là Nainá, ljingoò k'a tichjà ñánda tsò:

Mìkiì kjoqas'en-jìùn ya j'nde-nà ñánda ma nìkjáya.

6 Jñà xítà xi kii'nchré ítjòn 'én xi ndaà tsò, mìkiì jahas'en j'nde ñánda ma nìkjáya nga mìkiì kisitasòn; tanga nachrjein j'ndeij tjin-ìsa xítà xi chija nga komà kjoqas'en-jìùn j'nde ñánda ma nìkjáya.

7 Koií kjoqà-là Nainá tsibíjna ljingoò-ìsa nachrjein xítse, jè nachrjein j'ndeij. Nga ìsa'ñó komà jskan jè xítaxá ítjòn xi ki'mì David, k'oqá s'ín tsibít'aà Xojon-là Nainá jñá 'én xi tsò:

Jñò, nachrjein j'ndeij tsà titsàna'yà 'én-là Nainá
ki tájaajiùn nìkítsajnaà inimà-nò.

8 Jè Josué, nga mìkiì komà kitsjaà-là kjoqà nìkjáya jñà xítà Israel, koií kjoqà-là Nainá kitsjaà ljingoò-ìsa nachrjein xítse.

9 K'oqá ma-ne jè naxəndá-lä Nainá tijna ijngoo-lä nachrjein tsjeè ts'ë kjoa níkjáya;

10 nga jè xitə xi fahas'en-jìùn kjoa níkjáya xi ts'ë Nainá, tikoqá síkjáya-ne kjoa ts'ë xá-lä, koni s'ín kisíkjáya Nainá it'aà ts'ë xá xi kis'iìn.

11 Mochjeén-né nga k'oqí-lá nga'ñó yijo-ná nga kitjás'en-jñaá kjoa níkjáya-lä Nainá; mìki k'oqas'ín s'eén koni kis'iìn jñá xitə xi mìki kókjeiín-lä nga kisikitasòn.

12 En-lä Nainá tijnakon-né ko tjín-lä nga'ñó. Isáa ndaà ote mì k'oqá-ne jngoo kichjá ndojo xi yijò nga ingajò ngobà-lä; fahas'en-jìùn-né skanda ya ijìùn inimá-ná ko ya ijìùn kjohítsjeèn-ná. Tikoqá fahas'en-jìùn-né skanda ñánda tikojö nindaà-ná ko iya nindaà-ná; ótsjiya-né kjohítsjeèn-lä inimá-ná mé xi mejèn-lä nga s'jin.

13 Ngats'íi xi Nainá tsibíndaà, nì mé tjín xi tijna'ma, nga ngats'íi kjoa tijna tsejèn-né; tibeè-ne xkon jè xi tjínè-lä nga k'oqí-lá kindä.

Jè xi ngui no'miù ítjòn tijna

14 Jesúxi ki'ndí-lä Nainá, jè-né xi ngui sobà no'miù ítjòn tijna it'aà tsaján, jè-né xi jahas'en ngajmìi nga nguixkon Nainá. K'oqá ma-ne nga mochjeén-né nga kixí kítsajnakoaá jñá én xi mokjeiín-ná.

15 Jè xi no'miù ítjòn tijna it'aà tsaján, komáá kohimakeè-ná k'ë nga mahindaa; nga jè, k'oqá tis'ín kichit'aà koni jñá, tanga mìtsà já tsohotssi.

16 Kíjngoo-lä takoán nga kinchat'aá chrañà-lá íxile kjotíxoma-lä Nainá xi tse kjondaa tjín-lä, mé-ne nga skoe imá-ná kjondaà xi tjín-lä koa kosíko-ná k'ë nga mé xi kochjeén-ná.

5

1 Ngats'íi jñá no'miù ítjòn, yaá tjaájìùn it'aà ts'ë xitə naxəndá. Jè xá tjínè-lä nga chhatjì xitə nga nguixkon Nainá tikoqá tsját'aà-lä kjotjò Nainá ko sík'en cho xi kjoa ts'ë jé-lä xitə.

2 Jñá no'miù, tikoqá mahindaàjìùn inimá-lä; k'oqá s'ín ma-ne nga ma beehimá jñá xitə xi mìki machiya-lä ko xi xin ndiyá tijmaya.

3 Koii kjoa-lä nga ma indaàjìùn inimá-lä no'miù, tjínè-lä nga siik'en-lä cho kjotjò xi tsjá-lä Nainá xi kjoa ts'ë jé-lä ko tikoá siik'en cho kjoa ts'ë jé-lä naxandá.

4 Jñá no'miù, mìtsà tà jñá tajngoo bí't'aà xá 'nga yijo-lä; jè Nainá xó chja-la koni s'ín kílchjá-lä jè Aarón.

5 K'oqá tis'ín tijna it'aà ts'ë Cristo, mìtsà tà jè tajngoo kiskoé xá xi ts'ë no'miù ítjòn, Nainá kitsjaà-lä xá 'nga k'ë nga kitsò-lä:

Ji-né xi Ki'ndí-nä xan-lè;

'aan-ná xi Na'èn-lè.

6 Tijè-ne Xojon-lä Nainá, ijngoo k'a tichjá ñánda tsò:

Ji-né xi no'miù tijni nitá mé nachrjein-ne,

xá-lè, k'oqá s'ín tijni koni xá xi kisikitasòn Melquisedec.

7 Jè Cristo k'ë nga sa tsibijna ijsò'nde, 'ñó kílchjat'aà-la Nainá, ngui koó ndáxkon tsibits'i'ba-la koa kisijét'aà-la jè xi tjín-lä nga'ñó nga ma-la kochrjekátjì it'aà ts'ë kjoa biyaa; Nainá kíl'nchré-lä nga ndaà kijtseèxkón.

8 Jè Cristo, nás'ín ki'ndí-lä Nainá ma, yaá komà-la kisikitasòn, k'ë nga kisikjeiín kjo'in.

9 K'ë nga jye mì tj mé xi kichijat'aà-lä, k'oqá s'ín tsibijna nga jè kochrjekátjì kjo'in xitə nitá mé nachrjein-ne, ngats'íi xi 'nchréñijon-lä,

10 Nainá kisikjna Jesús nga no'miì ítjòn tsibijna, kitsjaà-là xá koni ts'e Melquisedec.

Jñà xítà xi mìkìì machiya-là mé kjoà xi kixi tjín

11 It'aà ts'e kjoà koi, 'ñó tjín-ìsa kjoà xi s'enojmíya-nò, tanga 'ñó chjá tjín nga s'enojmí-nò, koi kjoà-là nga jñò, mìkìì machiya-nò.

12 Jñò, skanda kjòtseé maestro-là titsajnaà tsà ndaà; tanga jñò, tákó mochjeén-nò nga chítayà xítse ljngoo k'a 'én-là Nainá xi mi 'in chjá koni s'in komà-nò nga sa ítjòn. K'oqá s'in tímat'ioòn koni ndí xiti xi tákó tsjín 'biì, mìkìì mochjeén-là nga tsojmì tajaà skjine.

13 Ngats'iì xi tákó tsjín 'biì, xiti-né, mìkìì machiya-là mé kjoà xi kixi tjín.

14 Tanga jñà tsojmì xi ma chine xi tajaà kjoàn, ts'eé xítà xi jye kójchinga, jñà xi jye machiya-là mé kjoà xi ndaà tjín kó mé kjoà xi mìkìì ndaà tjín nga k'oqá s'in nchisíjhá yijo-là.

6

1 Koi kós'in mochjeén-ne nga chítayà 'én-là Cristo xi ìsa ndaà kojchíngakoáa kjoà ts'e Nainá mé-ne nga njímé chijat'aà-ná nga xítà-là Cristo maá. Mì tijñà tijñà 'én chítayà-aná xi kichilitayá nga sa ítjòn it'aà ts'e Cristo. Mì tijñà tijñà 'én sikitsjeèn-ya-ná kó s'in ma nga nükájnoaá je xi tjín-ná xi kjoabiyaà fiko-ná. Kó tikoáa mì tijñà tijñà 'én sikitsjeèn-ya ljngoo k'a-ná kó s'in kòkjéin-ná it'aà ts'e Nainá

2 kó kós'in ma bautizar xítà, kó kós'in oyijosòn-lá ndsaá jñà xítà xi mok-jeiín-là it'aà ts'e Cristo. Kó tikoáa mì tijñà tijñà 'én sikitsjeèn-ya ljngoo k'a-ná kó s'in kjoáyá-là jñà xítà xi jye k'en, kó kós'in s'jin Nainá nga kijindaajiùn-là xítà mé xi ok'in-là nga tsjá-là njita kjé-ne.

3 Mochjeén-né nga chítayà 'én xi ìsa ndaà kojchíngakoáa kjoà ts'e Nainá; tsà Nainá tsjá'nde nga kós'in kóma, k'oqá s'in s'een.

4 Nga jñà xítà xi jye kjòhiseèn-là kjohitsjeèn-là, xi jye kisaseèn-takòn kjondaà xi tsjá Nainá, xi tikoá jye ngásòn kitjoé-là Inimà Tsjeè-là Nainá,

5 xi jye kisaseèn-takòn 'én ndaà-là Nainá kó nga 'ñó-là isò'nde xi sa kjoíí,

6 tsà ljngoo k'a xin ndiyá kjoíí, tsà tsjìn takòn 'én-là Nainá, mì ti kíì kóma kondáyá-ne kjohitsjeèn-là nga kófat'aà ljngoo k'a-là Nainá; nga jñà xítà koi, kjoà xi nchis'in, k'oqá ngaya-là koni tsà krò nchihót'aà ljngoo k'a jè Ki'ndí-là Nainá nga tsjá-là kjosobà nga nguixkon ngats'iì xítà.

7 K'oqá s'in ngaya-là koni jè nanguí, k'ë nga 'ba itsí, ma'nchi'nde-né. Tsà ndaà xkà xi bisò xi mochjeén-là xítà xi síxákó nanguí, jè Nainá síchikon-t'in nanguí.

8 Tanga tsà na'yá chini kó na'yá xanchroò bisò, njímé chjí-là, mìtsà nanguí ndaà nga nguixkon Nainá; kijchò nachrjein nga tà kiti-né.

9 Jñò ndí 'ndsè, xi matsjacha-nòjen, nás'in k'oqá s'in nokjoà-jen, k'oqá s'in tjingoò takòn-jen nga tjoé-nò kjoà xi 'ñó ndaà tjín, ngats'iì kjondaà xi tjín-là xítà xi jye itjokàjiùn kjo'in.

10 Nga Nainá, xítà kixi-né, mìkìì síjchàajiùn xá-nò xi jye ki'nè ko kjoatjòcha xi tjín-nò nga níchját'aà-là xítà naxàndá-là Cristo, koni s'in titsa'ne skanda nachrjein i'ndeji.

11 Tanga ngajen, k'oqá s'in mejèn-najen nga kjit'aà nachrjein ngui kó kjotsja nga kós'in tixá nga jngoo ljngoo skanda k'ë nga kjoehet'aà nachrjein-nò mé-ne nga kitasòn-ne kjoà xi titsachiñá-là.

12 Majìn-najen nga ts'eè s'een. Chjínguì-là jñà xítä xi jye nchitjoé-lä kjojtò koni s'in kitsjaà tso'ba Nainá koií kjoä-lä nga ndaà mokjeiñ-la kó tjín-la kjoatsejta.

Kó tsò 'én xi kiìchjä Nainá koni s'in kitsjaà-lä tso'ba Abraham

13 Nainá k'ë nga kitsjaà-lä tso'ba Abraham, k'oqá s'in kitsjaà kixi 'én-lä nga tijè tsasèn-ne nga mì tì yá tjín-ne xi ìsa 'nga tijna koni jè; k'oqá s'in kiìchjä,

14 nga kitsò: "An, 'ñó ndaà sichikon-t'in-lè, tikoä 'ñó kókjìn-ya jñà xiti-lè."

15 K'oqá s'in komà-ne Abraham kiskoöñàkjoä, ikjoàn kitjoé-lä koni s'in kitsò Nainá.

16 Jñà xi tjaxkì xítä, k'ë nga tsjá 'én-lä, síkjeén jingoò 'ín-lä jingoò xi ìsa 'nga tijna mé-ne nga síkixiya-ne 'én xi tsjá. Kó tà yaá fehet'aà kjoä.

17 K'oqá s'in ma-ne k'ë nga jè Nainá k'oqá s'in kjòmejèn-lä nga kitsjaà kixi-lä 'én jñà xítä xi tjoé-lä kjojtò nga síkítasòn koni s'in kitsjaà tso'ba, kitsjaà jingoò 'én xi 'ñó xkón tjín nga nímé xi ma kjoatjìya.

18 Jñà 'én koi xi jò ma-ne xi mìkì ma fatjìya, nga mìkì kóma skónachan-ná Nainá, yaá 'ñó sakó-lä nga 'ñó injima-ná, jñà xi mejèn-ná nga Nainá kósikö-ná nga ngui jè kjit'aà takoán nga titsachiñá-lá jè kjoä kixi-lä xi jè jye kitsjaà-ná.

19 Jè kjoä kixi xi titsachiñá-lá, k'oqá s'in síkíjna kixi injima-ná koni jingoò kichä xi sit'aà 'ñó-ne chitso, ko jè kjoä kixi xi okji skanda maá jahas'en ya i'nde tsjee ñánda tjobájtoò nikje cortina,

20 ya ñánda jahas'en Jesús nga tsohójnanda-ná ndiyá, nga no'miù ítjòn tijna nítä mé naçhrjein-ne koni jè Melquisedec.

7

Jesús, k'oqá s'in ngaya-lä koni jè no'miù ítjòn xi ki'mì Melquisedec

1 Melquisedec xi xítä xá ítjòn tsibjìna ts'e naçxandá Salem, tikoä no'miù ítjòn tsibjìna ts'e Nainá xi tijna ngajmìi, kii kaña-lä Abraham k'ë nga tincrobá-ne nga jye kisikjne yije-lä xítaxá ítjòn xi kiskaàn-kó. Melquisedec kisichikon-t'in Abraham.

2 Jè Abraham, teya kis'iìn tsojmì xi kisakò-lä ts'e kjoajchán, kó jingoöya kitsjaà-lä Melquisedec. 'In xi 'mì Melquisedec, tsoyaá-ne: xítaxá ítjòn xi tjín-lä okixi. Tikoä jè 'in xi 'mì xítaxá ítjòn ts'e Salem, tsoyaá-ne: xi tjín-lä kjoä 'nchán.

3 Jè Melquisedec mìkìl 'ya-lä tje-lä, yá na'èn-lä, yá nea-lä, ñánda kits'iìn, ñánda k'en; k'oqá s'in mangásòn-kó koni Cristo xi Ki'ndí-lä Nainá nga jè Melquisedec tikoä no'miù ítjòn tijna nítä mé naçhrjein-ne.

4 Jñò tìkítsjeèn nga 'ñó 'nga tsibjìna Melquisedec, skanda jè xítä jchíngá-ná Abraham teya kis'iìn tsojmì xi kisakò-lä ts'e kjoajchán, kó jingoöya kitsjaà-lä Melquisedec.

5 Kixíj kjoä, k'oqá s'in tichjä kjotíxoma-lä Moisés xi Nainá kitsjaà-lä nga jñà xítä naçxandá tjínè-lä nga teya sijjöya tsojmì xi tjín-lä, jingoöya tsjá-lä jñà no'miù xi tje-lä Leví, naç'in tì xítä xíkjín-ne xi ya nchrobát'aà-ne tje-lä Abraham.

6 Tanga jè Melquisedec, mìtsà tje-lä Leví, tanga kitjoé-lä xi jingoöya oko-lä tsojmì xi teya kis'iìn Abraham, ikjoàn k'ee kisichikon-t'in, naç'in jè Abraham xi kitjoé-lä 'én xi tso'ba Nainá kiìchjä-ne.

7 Nga jyeé tíjìin-ná, jè xi síchikon-t'in xítä, ìsaá 'nga tijna mì k'oqá-ne koni jè xi machikon-t'in.

8 Jñà no'miì xi tje-lä Leví xi tjoé-lä xi jngóoya oko-lä xi teya s'ín xítä naxandá Israel, mitsà ta bitsajnakon kjit'aà, bijchó náchrjein nga biyaà; tanga it'aà ts'e Melquisedec, jè Xojon-lä Nainá, k'oqá s'ín 'ya-lä koni tsà jngó xítä xi tákó tijnakon skanda náchrjein j'ndeí.

9 Jñà no'miì xi nchrobát'aà-ne tje-lä Leví xi tjoé-lä xi jngóoya oko-lä xi teya s'ín xítä naxandá Israel, komáá k'oakixoa ñga tikoá jè Melquisedec kitjoé jngóoya-la it'aà ts'e xítä koi k'e nga kitsjaà jngóoya-la Abraham,

10 nga jñà no'miì xi tje-lä Leví, yaá nchrobát'aà-ne tje-lä Abraham. Nas'ín kje'e kii ts'iin Leví k'e nga jè Melquisedec ijchó kaña-lä Abraham, k'oqá s'ín ngaya-lä koni tsà jñà no'miì Israel, jyeé ya titsajnakó Abraham nga nchitsjá-lä kjojtò xi jè tjoé-lä Melquisedec.

11 Jñà kjojtíxoma xi kitjoé-lä jñà xítä Israel, yaá inchrobát'aà-ne it'aà ts'e no'miì xi tje-lä Leví; tanga jñà no'miì koi, mikiù komà-lä nga jngó k'a kisikixiya xítä nga mi tì mé chijat'aà-lä. K'oqá s'ín komà-ne nga j'ii ijngó no'miì xi jè mangásòn-kó Melquisedec, ko mitsà jè mangásòn-kó Aarón xi tje-lä Leví.

12 K'e nga fatjìya no'miì, kós'ín síxá, tikoá mochjeén-né nga kjoatjìya kjojtíxoma.

13 Koni s'ín tichjá 'én-lä Nainá, jè xi kitjoé-lä xá koni ts'e Melquisedec, kj'eíj tje-né; ya ñánda inchrobát'aà-ne, ni saá jngó no'miì bitjokàjíin.

14 K'oqá s'ín 'ya-lä nga jè Na'én-ná Jesucristo, yaá inchrobát'aà-ne tje-lä naxandá Judá. Tje-lä naxandá jè, mikiù kisikaxkjí Moisés k'e nga kíichjá it'aà ts'e no'miì.

15 Kjoqá koi, ñsaá ndaà makixiya-ná tsà jè no'miì xítse sjíkitasòn koni s'ín kisikitasòn jè Melquisedec.

16 Nga mitsà k'oqá s'ín kitjoé-lä xá ts'e no'miì koni s'ín tichjá kjojtíxoma yá ts'e tje xi inchrobát'aà-ne nga no'miì kisikitasòn. Ta saá k'oqá s'ín kitjoé-lä xá it'aà ts'e nga'ñó xi tjín-lä nga mitsà yá xi koma-lä jngó k'a sjík'en.

17 K'oqá s'ín tichjá 'én-lä Nainá xi it'aà ts'e, nga tsò:

Ji-né xi no'miì tijni njita mé náchrjein-ne,
k'oqá s'ín mangásòn-kojjí koni jè Melquisedec.

18 K'oqá s'ín komà-ne nga kichijàngui kjojtíxoma jchínga, koi kjoa-lä nga tsjín-lä nga'ñó tikoá mi tì kii tímochjeén-ne.

19 Nga jè kjojtíxoma jchínga xi kisküi Moisés, njimé xi kisikixiya xítä; tanga náchrjein j'ndeí, tjín ijngó-ná kjoa xi ñsaá ndaà tjín xi titsachiñá-lá jè xi sikitchat'aà chrañá-ná Nainá.

20 Nainá k'oqá s'ín kitsjaà kixi 'én-lä xi xkón tjín k'e nga kitsjaà tso'ba nga no'miì ítjòn kíjna Cristo. Jñà no'miì xi i'nga, ta k'oqá s'ín kitjoé-lä xá, mitsà yá xi kitsjaà 'én-lä.

21 Tanga xi it'aà ts'e Na'én-ná Jesús, k'oqá s'ín tichjá xojon xi tjít'aà 'én-lä Nainá nga kitsò:

Na'én-ná k'oqá s'ín kitsjaà kixi 'én-lä;
mikiù sjíkjatjìya-lä kjohtsjeén-lä nga tsò:
"Ji-né xi no'miì tijni njita mé náchrjein-ne."

22 K'oqá s'ín ma-ne nga jè Jesucristo osen-tjì-ná nga nguixkon Nainá nga jè bínadajàjín ko-ná jngó kjoa xítse xi ñsaá ndaà tjín.

23 Tikoá jñà no'miì xi kisiká xi tje-lä Leví, jyeé kjín ma xi jye kisikitasòn xá-lä tanga koi kjoa-lä nga biyaà nga mikiù ma síxá-isa.

24 Tānga jè Jesús tijnakon-ne njata kjé-ne, k'oqá ma-ne nga no'miù tijna njata mé nachrjein-ne.

25 K'oqá s'ín ma-ne nga ma-la ochrjekàjiùn kjo'in xita njata mé nachrjein-ne, ngats'iì xita xi it'aà ts'e Jesús bijchó nguixkon Nainá; jè tijnakon-né njata kjé-ne mé-ne nga bítsci'batjì xita.

26 It'aà tsaján, nguì jè Jesús xi mochjeén-ná nga no'miù ítjòn tijna: nga xita tsjee-né, njimé je tjin-la; mì tjé kji inima-la; tijnat'aàxìn-la xita je, ko je xi isa'nga tijna jáñ ngajmii.

27 Mítscá k'oqas'ín koni s'ín no'miù ítjòn xi i'nga, nga nachrjein nchijón sík'en cho nga tsjá kjotjò-la xi kjoa ts'e je-la, ikjoàn tsjá ts'e je-la xita naxandá. Tānga Jesús k'è nga kitsjaà kjotjò yijo-la nga k'en, jngoo k'aà kitsjaà njata kjé-né.

28 Jè kjotíxoma xi kitsjaà Moisés, k'oqá s'ín tichjá nga jñà kítsajna no'miù ítjòn xi taxki xita xi chiba nga'ñó tjin-la; tānga jè 'én xi xkón tjin xi iskan kitsjaà Nainá, k'oqá s'ín tichjá nga je Ki'ndí-lá Nainá, kíjna no'miù ítjòn, jè xi k'oqas'ín kisiko Nainá nga njimé chijat'aà-la njata kjé-ne.

8

Jè kjoa xitse xi tsibi'ñó Jesús

1 Ngats'iì kjoa xi chibàya-ná, tjin jngoo xi isa'ña 'ñó chjí-la, jè-né nga tijna jngoo-ná no'miù ítjòn xi tsibijnat'aà chrja kixi-la íxile kjotíxoma-la Nainá jáñ ngajmii.

2 Yaá sítá ya ñánda tijna xi nguì Ni'ya Tsjeeè-la Nainá, xi jè sobà Nainá tsibindaà; mítscá taxki xita tsibindaà.

3 Ngats'iì no'miù ítjòn, k'oqá s'ín satíxoma-la nga kjotjò tsját'aà-la Nainá ko cho sík'en; k'oqá ma-ne nga jè Cristo tikoà tjinè-la nga kis'e-la mé kjotjò xi kitsjaàt'aà-la Nainá.

4 Jè Cristo, tsá i tijna it'aà nanguí, skanda mì-la kii komá nga no'miù kíjna, nga i it'aà nanguí, jyeé tjin no'miù xi tsját'aà-la kjotjò Nainá koni s'ín tjin kjotíxoma xi kiskiù Moisés.

5 Tānga jñà no'miù xi tjin i it'aà nanguí, yaá sítá ni'ya xi tà isén-la-né ko 'nguién-la-né jè Ni'ya Tsjeeè-la Nainá xi tijna ngajmii; nga jè Moisés k'è nga jye mejèn kojits'ià nga kijindaà ni'ya tsjeeè-la Nainá xi nikje, jè Nainá kitsò-la: "Ndaà chítejin, k'oqá kó kji t'jin koni kji xi tsakoò-lé ya nindoò Sinaí."

6 Tānga nachrjein j'ndeí, isa'ña ndaà tjin xá xi kitjoé-la Jesucristo nga no'miù ítjòn tijna, nga jè osijnajíùn jngoo kjoa xitse xi isa'ña ndaà tjin xi tsibindaàjíùn Nainá ko xita, nga yaá nchrobát'aà-ne 'én xi isa'ña ndaà tjin koni s'ín jye kitsjaà tso'ba Nainá.

7 Tsá njimé xi kislichijàt'aà-la jè kjoa xi kisindaàjíùn ítjòn, mì-la kii mochjeén nga i jngoo k'a sindaajàiùn xi ma-ne jò k'a.

8 Tānga Nainá k'è nga tsohótikò, k'oqá kitsò: Kijchò nachrjein k'è nga kíndaàjíùn-ko jngoo kjoa xitse jñà xita Israel ko xita Judá, kitsò Nainá.

9 Jè kjoa xitse xi kíndaàjíùn-koqá, mítscá k'oqas'ín sindaajàiùn koni ts'e xita jchíngala, k'è nga 'an sobà kitsobà tsja naga tsachrjekàjñaà nanguí Egipto.

Jñà xita koi, mikií kisikitason koni s'ín kisindaàjíùn, k'oqá komà-ne nga kitsjìn takoàn, tsò Nainá.

10 K'è nga jye komá iskan,

jè kjoaq xitsé xi kíndaàjñaaàkoqa xítä Israel, kiis'ín s'e, tsò Nainá:
Kjotíxoma-nä yaá kíjnajñaa ya kjohítsjeèn-la,
kq yaá skiaà jjin iníma-la.

'An-ná xi Nainá kitsó-na,
kq jñá-né xi komá xítä naxandá-na.

11 Mì tì kíi kochjeén-ne nga xítä xíkjín keènojmíya-la
ní mítasà jè 'ndse keènojmí-la nga skoexkon Nainá,
nga ngats'iì xítä skoexkon-na
mats'íaqo-ne xi lsä ixti skanda jñá xi 'ñó xítä jchíngá.

12 Aán siijchàat'aà-la ngats'iì kjoaq ch'o xi kis'iìn,
mì tì kíi siiktsjeèn-na jé xi tjín-la.

13 K'e nga Nainá síkaxkj íjngò kjoaq xitsé, tsöyaá-ne nga jè kjoaq xi kisindaàjíin
ítjòn, jyeé kójchíngá. Mì tì kíi tínochjeén-ne, jyeé tíchija.

9

Jè Ni'ya Tsjeè-la Nainá xi nikje

1 Jè kjoaq xi tsibíndaàjíin ítjòn Nainá kis'eé-lä kjotíxoma kós'ín ma nga jeya
níkjinaá Nainá ko kis'e jingoò-la ni'ya tsjeè i j't'aà nanguí.

2 Jè Ni'ya Tsjeè-la Nainá xi nikje, k'oqá s'ín tjíndaà nga jingoò i'nde tíjna ítjòn
xi 'mì I'nde Tsjeè, ñánda tíjna kíchä xi tiya ni'ín ko ñánda tíjna imíxä xi nchasòn
inchrajín tsjeè-la Nainá.

3 Jè nikje cortina xi ma jò-ne xi tjobá jingoò osen ni'ya nikje, ya ijton kijina
i'nde xi 'mì I'nde xi lsä 'Ñó Tsjeè.

4 I'nde jè, yaá kijina jingoò kaxä xi nguì oro ñánda tísòn chrjongó-la Nainá;
tíkoq yaá kijina kaxä xi nguì oro yijàjno ts'e kjoaq xi tsibíndaàjíin Nainá. Kaxä
jè, tíjnya jingoò tijí kíchä xi nguì oro ñánda 'ncha inchrajín xi 'mì maná, tikoq
yaá kjinaya yá nise-la Aarón xi tsibíjts'én-t'aà chrja-la kq ya 'ncha jñá ndajo
teé ñánda tijt'aà kjotíxoma-la Nainá xi kitjoé-la Moisés.

5 Ya isòn kaxä 'ncha isén-la àkjalé xi querubín 'mì xi tjín-la jingaá xi okó kjoaq
jeya-la Nainá; jñá jingaá-la bíjts'a'ma jè kaxä. Tanga i'nde, jñá kjoaq koi, mikii
mochjeén nga íjngó íjngó skaya koxki.

6 K'e nga jye k'oqás'ín kisinchaàndaà tsojmì koi, jñá no'mì, kijt'aà nàchrjein
fahas'en ya Ni'ya Tsjeè-la Nainá xi nikje, jè i'nde xi tíjna ítjòn, nga síkitasòn
xá-la nga beèxkón Nainá.

7 Tanga jè i'nde xi ma-ne jò, ta jè tajngòo no'mì ítjòn fahas'en jingoò k'a nga
jingoò nó; k'e nga fahas'en, tjiné-la nga jní-la cho 'ba xi tsját'aà-la Nainá kjoaq
xi tits'e-ne jé-la kq ngats'iì jé-la xítä naxandá, jñá xi mikii tijin-la tsà jé ótsji.

8 Jè Iníma Tsjeè-la Nainá k'oqá s'ín síkichiya-ná, k'e nga tákó jè tínochjeén
Ni'ya Tsjeè xi nikje xi kisindaà ítjòn, k'ee kíi táx'a'nde nga komá kitjás'én jè
I'nde xi lsä 'Ñó Tsjeè.

9 Jñá kjoaq xi komà kjótseé, tà kjoaq mangásòn-né koni s'ín tíma nàchrjein
i'nde; nga jñá kjotjò ko jní-la cho xi kixixteèn i'nde jè, tsjín-la nga'ñó nga
siiltseè kjohítsjeèn-la xítä xi k'oqás'ín beèxkón Nainá.

10 Kjoaq koi, tà kjoaq ts'eé yijo-la xítä, mé tsojmì xi ma chine kq xi ma 'yò, koq
kós'ín sítsjeè yijo-la xítä; tà k'oqá s'ín tjen kochjeén skanda k'e nga jè Nainá
siilkjatjya-la ngats'iì kjoaq koi.

Nga'ñó xi tse tjín-la jè jní xi tsibíxteèn Cristo

11 Tānga jyeé j'ìì Cristo nga no'miì ítjòn tijna ìt'aà ts'e kjøndaà-lä Nainá xi jye tíma. Yaá jahas'en Ni'ya Tsjeè-lä Nainá jé xi lsà 'ñó ndaà choòn kó xi lsà kixi tjín, nga mìtsà tsja xítà kisindaà-ne jé xi tsò-ne kjoaq nga mìtsà i jít'aà nanguí kisindaà.

12 Cristo, jngòò k'aá jahas'en ya I'nde Tsjeè. Mìtsà tì jní-lä tíndso ko jní-lä nchraja jahas'en-kó-ne. Ts'e sobá jní jahas'en-ne. K'oqá s'in kis'iìn nga tsibíchjítjì jé-ná, mé-ne nga komà kisikítsajnandejí-ná nítà mé nàchrjein-ne.

13 Jé jní-lä nchraja ko jní-lä tíndso ko chijo-lä nchraja kitù xi nchraja chjoón ki'ndí, maá-lä sítşaè yijo-lä xítà xi xá'ya-la k'e nga xíxteèn-jno.

14 Tsà k'oqá s'in bitasòn kjoaq koi, jé jní xi tsibíxteèn Cristo, lsàá tse nga'ñó tjín-lä. Nga jít'aà ts'eé nga'ñó-lä Injima Tsjeè xi tijnakon nítà mé nàchrjein-ne nga kitsjaà kjoqtjò-lä Nainá yijo-lä xi mìtsà mé jé tjín-lä. Jé jní-lä Cristo sitsjeèya kjohtsjeèn-nò nga mì tì kùi koqa tís'in s'en-nò kjoaq xi fiko-ná kjoabiyaà, mé-ne nga ma sixá-lä Nainá xi tijnakon.

Jé kjoaq xítse xi tsibíndaàjiìn Nainá ko xita

15 K'oqá ma-ne nga jé Cristo osijnajíin osen koni s'in tsibi'ñó jngòò kjoaq xítse. K'e nga k'en ngajo-lä xítà, jé tsibíchjítjì jé-lä xi tsohotjsi xítà k'e nga tísà jé tihotíxoma kjoaq xi kisindaàjiìn ítjòn, mé-ne ngats'iì xítà xi xó jaàjíin-ne tjoé-lä kjoqtjò xi tsjá Nainá nítà kjé-ne koni s'in kitsjaà 'én-lä Nainá xi tso'ba kiiçhja-ne.

16 K'e nga jngòò xítà mejèn-lä síka'bí tsojmì xi tjín-lä, bíndaà jngòò xojon xi b'ñó. Skanda k'eeé mochjeén k'e nga biyaà jé xítà xi bíndaà.

17 Tānga xojon jé, njmé chjí-lä k'e nga tijk'eeè biyaà xítà xi tsibíndaà; skanda k'eeé chjí-lä k'e nga kiyá.

18 Jé kjoaq xi kisindaàjiìn ítjòn k'oqá tís'in kisindaàjiìn nga cho k'en mé-ne komà kixixteèn-ne jní.

19 Moisés, k'e nga jye tsibíxkejíin-lä xítà naxàndá ngats'iì kjoqtíxoma-lä Nainá, ikjoàn kiskoé jní-lä tíndso ko jní-lä nchraja kí'ndí ko kisikájíin nandá; ko kiskoé jngòò chrja-lä yá hisopo ko tsja-lä orrè xi inì kjoan; jahajíin jní-lä cho; ikjoàn tsibíxteèn-jno jé xojon xi tjít'aà kjoqtíxoma-lä Nainá; k'eé tsibíxteèn-jno ngats'iì xítà naxàndá.

20 Moisés kitsò: "Jé jní jé xi síkixiya kjoaq nga komà síkitasòn koni s'in tsibíndaàjiìn-kó-nó Nainá."

21 Moisés, tikoáà tsibíxteèn-jno jní jé Ni'ya Tsjeè-lä Nainá xi nikje ko ngats'iì tsojmì xi mochjeén k'e nga yaxkón Nainá.

22 Koni s'in tichjá xojon xi tjít'aà kjoqtíxoma-lä Nainá, mejèn tsà ngats'iì kjoaq, saá jní matsjeèya-ne; tsà mìkiì xíxteèn jní, mìkiì komà jchät'aà-lä jé-lä xítà.

23 K'oqá s'in kjòchjeén nga jní-lä cho matsjeèya-ne jé Ni'ya Nikje Tsjeè ko tsojmì xi tjíya xi mochjeén k'e nga yaxkón Nainá; jñà tsojmì koi, ta okó-né koni choòn jáñ ngajmiì; tānga jñà xi tjín ngajmiì, mochjeén-né nga biyaà jngòò xi lsà xkón tjín mé-ne komà kotsjeèya-ne.

24 Tānga Cristo, mìtsà ya jahas'en Ni'ya Nikje Tsjeè xi tsja xítà kisindaà-ne, xita okó xi tjín ngajmiì. Cristo, ngùi yaá jahas'en ngajmiì nga nguixkón Nainá nga tichjatjí-ná.

25 Mìkiì k'oqá s'in kjín k'a jahas'en ya ngajmiì nga kitsjaàt'aà kjoqtjò yijo-la, koni s'in no'miì ítjòn nga xkjí nó fahas'en I'nde xi 'Ñó Tsjeè, nga fahas'en ko jní xi mìtsà ts'e.

26 Cristo tsà kjín-la k'a jahas'en ngajmiì tikoáà tjínè-lä nga kjín k'a sjíkjeíin kjo'in kó-ne skanda kisindaà isò'nde. Tānga j'nde, nga jye tífefet'aà

nächrjein, ta jngòò k'a j'ìì nga kitsjaà kjotjò yijo-lä nga tsibíxteèn jní-lä, mé-ne nga kitjaàxin-ne kjoaq ts'e jé nítä mé nächrjein-ne.

27 K'oqá s'ín tjín nga ngats'ìì xítä, ta jngòò k'a biyaà, ko ñskan kjoóí jé nächrjein nga sïndaajìn-lä.

28 K'oqá tís'in tjín it'aà ts'e Cristo, ta jngòò k'a kitsjaàt'aà kjotjò yijo-lä nga tsibíxteèn jní-lä, mé-ne nga kjin xítä tjáxin-ne jé-lä. Xi ma-ne jò k'a, kitjojen ijngòò k'a-ne ngajmii; mitsa tjé kjoáxin-ne; koíí xá kjoóí-ne nga kochrjekajìn kjo'in jñà xítä xi nchiköña-la.

10

Mé-ne 'ñó chjí-lajè kjoaq biyaà-lä Cristo

1 Jé kjotíxoma-lä Nainá xi kitjoé-lä Moisés, mitsà ngui jñà kjoondaà xi ñskan j'ìì; ta 'nguién-lä né xi tsakó. K'oqá ma-ne nga jngoo k'a mikiù koma ngui tsjee sïlkitsajna xítä xi xki nó sïchrañat'aà-lä Nainá nga tijñà tijñà kjotjò tsjá-ne.

2 Jé kjotíxoma, tsà jngòò k'a kisitsjeèya jé-lä xítä, mi-la tì kii sïlkájno-ne tsà jé tjín-lä; tïkoáá mi-la tì kii jñà-lä cho tsjá kjotjò-ne.

3 Tanga jé jñà-lä cho, xki nó xki nó sïlkitsjeèn-ya jé-lä xítä.

4 Nga jé jñà-lä nchrajä ko jñà-lä tïndso mikiù ma-lä faáxin jñà jé-lä xítä.

5 Cristo, k'e nga j'ìì j'isò'nde kitsò-lä Nainá:

Majin-lè jñà-lä cho xi biyaà, ko kjotjò xi tsját'aà-lè xítä,
tanga jé yijo-nä kinikíjnandei.

6 Mikiù sasén-lè cho xi kití, ko ni jñà kjotjò xi tsjá-lè xítä xi kjoaq ts'e jé-lä.

7 K'ëé kichjä, kixan-lè: "Koni s'ín tichjä xojon-lè xi it'aà ts'an,

jí tijnaa nga sïkitasoàn koni s'ín mejèn-lè,

jí xi Nainá 'mì-lè."

8 Cristo, ítjòn kitsò: "Majin-lè ko mikiù sasén-lè jñà-lä cho xi biyaà ko kjotjò xi tsjá-lè xítä, cho xi kití ko kjotjò xi tsjá xi kjoaq ts'e jé-lä", nás'in k'oqá s'ín tichjä kjotíxoma nga tjínè-lä nga koatjin xi tsjá xítä.

9 Íkjoàn kitsò isá: "Íí tijnaa nga sïkitasoàn koni s'ín mejèn-lè." K'e nga os'ín kichjä, tsòyaá-ne nga jé Cristo jaàxin jé kjoaq jchinga mé-ne nga kisikíjna ngajo-ne xi kjoaq xitse.

10 K'oqá s'ín komà nga kisitsjeèya iníma-ná Nainá it'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo k'e nga kos'ín kisikitasòn koni s'ín mejèn-lä Nainá nga ta jngòò k'a kitsjaà kjotjò yijo-lä nítä kjé-ne k'e nga k'en.

11 Ngats'ìì no'mii, nächrjein nchijòn sïkitason xá-lä nga kjin k'a tsját'aà-lä Nainá xi tijñà tijñà-ne kjotjò xi mikiù ma-lä faáxin jé-lä xítä.

12 Tanga Jesucristo ta jngòò k'a kitsjaàt'aà kjotjò yijo-lä kjoaq ts'e jé nítä kjé-ne, ikjoàn tsibljinat'aà chrja kixi-lä Nainá.

13 Yaá tikoña skanda k'e nga kijchò nächrjein nga jñà xítä kondra-lä sïchija nga jé Nainá sïjkitsajnangui ndsoko.

14 Ta jngòò k'aá kitsjaàt'aà kjotjò yijo-lä mé-ne nga ngui ndaà kjòkixiya-ne xítä nítä kjé-ne, jñà xítä xi tímatsjee.

15 Jé Iníma Tsjee-lä Nainá ndaà sïkixiya-ná kjoaq koi; nga sa ítjòn tsò-né:

16 Jé kjoaq jé xi kindaajìn-koqa jñà xítä

k'e nga jye koma ñskan, tsò Na'èn-ná:

Jñà kjotíxoma-nä sïkijnajñà iníma-lä,
ko yaá skiaa jjìn kjoöhítsjeèn-lä.

17 Ikjoàn tsò-isa:

'An, mì tì kii siikitsjeèn-nà jé xi tjín-là
kò ngats'iì kjoaq ch'o xi s'in.

18 K'è nga jye jchat'aà-ná jé-ná, mì tì mé kjoaq ts'e jé.

Mé kjoaq-ne nga lsà ndaà kinqhat'aà chrañà-lá Nainá

19 Jñò ndí 'ndse, k'oqá ma-ne nächrjein j'nde, tjí'nde-ná nga kitjás'eén jé I'nde-là Nainá xi 'Ñó Tsjeè, koií kjoaq-la jé jnú xi tsibíteèn Jesús.

20 Nga jé kiskix'a jngòò-ná ndiyá xítse xi fiko-ná ñanda tjín kjoabinachon, nga koma kotokjá jé nikje cortina xi tjohóya jngòò osen I'nde Tsjeè-là Nainá. Jé nikje, k'oqá ngaya-là koni yijo-la Jesús.

21 Nga tjín jngòò-ná no'miì xi 'ñó jeya tijna xi otíxoma ya ni'ya-là Nainá.

22 K'oqá ma-ne nga mochjeén-né nga lsà ndaà kinqhat'aà chrañà-lá Nainá, nga nguì kixi sikkjána iníma-ná kò nguì tjngò takoán xi jt'aà ts'e, nga jé Cristo jye kisitsjeè iníma-ná kjoaq ts'e jé, kò jé yijo-ná, k'oqá ngaya-là koni tsà nguì nandá tsjeè tsaníjno-ne.

23 Kixi kitsajna kjoaq xi titsachiñá-lá koni s'in mokjeiín-ná nga mì kijen kikjá-lá takoán; nga Nainá, xítä kixi-né, sikkitasòn-né koni s'in jye kitsjaà 'én-la.

24 Kinchátsji'nde-lá nga 'én ndaà kinókjoaq-xinguiàá mé-ne nga lsà ndaà s'e-ná kjotsjacha; kò s'eén kjoaq xi ndaà tjín.

25 Mìkù sijchayaá jé nächrjein k'è nga bixoñaá, koni s'in i'nga xítä nga mì tì kii bixoñat'aà-là xikjín. Ta saà mochjeén-né nga k'oi-lá nga'ñó xinguiàá nga jngòò ijngòò; lsáá 'ñó kos'iqán k'è nga yaá nga jye tinchrobá machrañà nächrjein-là Nainá.

26 Tsà k'oqas'in tjín takoán nga kinchátsji jé lsáá k'è nga jye kiyaxkoá kjoaq kixi-là Nainá, mì tì mé jní koma xíxteèn-ne xi ma kjoaqáxìn jé-ná.

27 Tà jè koko lsà-ná kjo'in xi 'ñó xkón tjín kò ni'ín jngä xi sikkjehesòn yije xítä xi kondrà fì-là Nainá.

28 K'è nga tsà jngòò xítä xi mìkù sikkitasòn kjotíxoma-là Nainá xi kitjoé-là Moisés, tsà tjín jò, jàn xítä xi tsjá 'én nga kixi kjoaq, mìkù mahimacha, nìk'en-né.

29 ¿Kós'in beè-là takòn jñò, a mìtsà lsà tse kjo'in ok'in-là jñà xítä xi binchanè jé Ki'ndi-là Nainá, kò ochrjekàngui jé jnú xi tsibíteèn, kò tikoaq chijajno-là Iníma Tsjeè-là Nainá xi tjín-là kjondaà? Jé jnú xi ochrjekàngui, jé-né xi Nainá kisikjeén nga tsibíndaàjìln-kò xítä jngòò kjoaq xítse, kò jé xi kisitsjeè-ne iníma-là xítä koi.

30 Jyeé tjíln-ná nga k'oqá tsò Nainá: "Aán okq-na nga tsjaà-là kjo'in xítä, 'qán tsjaà-là chjí-là." Ijngòò k'a tsò: "Jè Na'èn-ná kijëndaàjìln-là xítä naxandá-là."

31 iTaxkj'ñó tse kjoqxkón tjín k'è nga ya kàyaá tsja Nainá xi tjínakon!

32 Tanya tikkitsjeèn kós'in komàt'ioòn nächrjein xi jye tsato, k'è nga sà kina'yà itjòn 'én kixi xi kisihiiseèn-nò, nga kichikjoaq-nò nga tse kjo'in kinükjioòn.

33 Kis'eé nächrjein k'è nga jñà xítä külchjajno-nò kò kiskaan-kò-nò nga nguixkon xítä naxandá. Tikoaqá kis'eé nächrjein nga jñò kistsjahijtakoo jñà xítä xinguiòò xi tikoaq kjo'in nchisíkjeín.

34 Jñò, kjöhjmacha xítä xi kjo'in nchisíkjeín nga ndayá títsajna; kò tikoaq mìkù kòjti-nò k'è nga kjöhchijé-nò tsojmì-nò, ta saá kjötsjaá-nò nga jye tjíln-nò nga ján ngajmii tjín-nò tsojmì xi lsà ndaà kjoàn xi mìkù fehet'aà nítä mé nächrjein-ne.

35 Kì nìchija-jèn koni s'ín kjit'aàtakòn Nainá nga yaá tjoé-nò jè xi 'ñó tse chjí-lá.

36 Mochjeén-né nga s'e-nò kjoatsetakòn kjoa ts'e kjo'in, mé-ne k'e nga jye kitasòn koni s'ín mejèn-lá Nainá, tjoé-nò xi tsjá-nò koni s'ín jye kitsjaà 'én-lá xi ts'o ba kìchjá-ne.

37 K'oqá s'ín chjá xojon xi tjít'aà 'én-lá Nainá nga tsò:
Ta jngoo tjò chija-lá nga kjoíj jè xi sa nchrobá.
Mikiù kochrjein-lá.

38 Jè xi xítä kixi kíjnakon-né nga mokjeiín-lá,
tanga tsà kosit'aà xìn, mikiù sasén-lá iníma-ná.

39 Tanga jná, mì k'oqá s'eén koni s'ín xítä xi íts'in fi-ne nga síchija iníma-lá.
Ta saá ya kjaán ya i'nde ñanda kitjokàjiùn kjo'in iníma-ná koi kjoá-lá nga mokjeiín-ná.

11

Kjoa xi mokjeiín-ná

1 Jè kjoa xi mokjeiín-ná, jè-né nga tjín kixi nga tjoé-ná jná kjoa xi chiñá-lá; jè-né nga tijngoo takoán nga kitasòn nas'ín mikiù titsa'yaá xi kjoa níton.

2 Jná xítä jchínga kjtoseé, koií kjoa-lá nga kòkjeiín-lá nga ndaa ki'ya-la.

3 Ta koi-né nga mokjeiín-ná nga kos'ín machiya-ná nga jè Nainá, tà koó 'én-lá tsibíndaà isò'nde; kisikatsejèn tsojmì xi mikiù tsejèn nga sa ítjòn.

4 Abel, koií kjoa-lá nga kòkjeiín-lá, kitsjaàt'aà-lá Nainá kjojtò xi isá 'ñó ndaa kjoàn, mì k'oqá-ne koni ts'e Cain. K'oqá s'ín komà-ne nga xítä kixi kitsò-lá Nainá Abel; kiskoé kjojtò xi ijchòko-lá; skanda nàchrjein i'ndeji, tákó k'oqá s'ín tichjá nga mokjeiín-lá, nas'ín jye k'en.

5 Enoc, tikoá kòkjeiín-lá; k'oqá s'ín komà-ne nga kíkò tíkon Nainá ján ngajmùi; mì tì kii kisakò-ne k'e nga jye kíiko. K'e nga sa tsibíjna i isò'nde, Enoc, k'oqá s'ín ki'ya-lá nga ndaa kisaseèn takòn Nainá.

6 Tsà mikiù mokjeiín-ná it'aà ts'e Nainá, mikiù koma s'eén kjoa xi sasén-lá Nainá. Jè xítä xi síchrañat'aà-lá Nainá mochjeén-né nga ndaa kòkjeiín-lá nga tijna Nainá, tikoá kòkjeiín-lá nga ngats'iì xítä xi ótsji Nainá, tsjá-lá kjojtò xi ndaa tjín.

7 Noé koií-né nga kòkjeiín-lá, k'e nga tsibénojmí-lá Nainá kjoa xi iskan koma, kisikitason; kójoxkón-lá nga tsibíndaà jngoo chitsò xi 'ñó je kji, mé-ne nga mikiù kiyá-ne jná xítä ni'ya-lá. Noé, nga ndaa kòkjeiín-lá, k'oqá s'ín tsibinè-lá kjo'in xítä isò'nde nga jé tjín-lá; kójò Noé kitjoé-lá kjojtò xi tsjá Nainá nga xítä kixi kitsò-lá ta koií kjoa-lá nga kòkjeiín-lá.

8 Abraham, nga kòkjeiín-lá k'e nga kíuchjá-lá Nainá, kisikitason. Itjokàjiùn nangui-lá, kii ya i'nde ñanda tà kjojtò tsjá-lá Nainá, tanga skanda mikiù tijin-lá ñanda tífi.

9 Koií kjoa-lá nga kòkjeiín-lá, nga kos'ín kisjchá yijo-lá koni tsà xítä xi xìn nangui-lá nas'ín ya tsibíjna ya i'nde ñanda nga k'oqá kitsò-lá Nainá nga tsjá kjojtò-lá. Ni'ya nikjeé tsibíjnaya. Nga kii-isa nàchrjein, k'oqá tì komat'in jè Isaac kò Jacob, xi tikoá k'oqá'ín kitsjaà-lá 'én Nainá nga ts'e koma nangui.

10 Abraham tikoña jngoo-lá naxàndá xi 'ñó ndaa tjín tàts'en chrjó-lá, nga jè Nainá kiskoòsòn-lá kós'ín sjindà kó tjjè-ne Nainá tsibíndaà.

11 Koií kjoa-lá nga kòkjeiín-lá Abraham, nga nas'ín chjoón 'ndí jè chjoón-lá xi 'mì Sara, ko nas'ín jye 'ñó xítä jchínga, kis'eé-lá nga gañó nga kisakò jngoo-lá

ki'ndí jè Sara, koií kjoa-là nga kòkjeiín-là nga Nainá sìlikitasòn koni s'in jye kitsjaà-là 'én-là.

¹² K'oáá ma-ne nga ta jè tajngòò xítà jè, nás'ín jye tífehet'aà nàchrjein-là, kjìn jchán ma jxti-là xi tjé ts'e k'oáá ngaya-là koni jñá ni'ñó xi tjín ngajmii kó tsomì xi jncha jndiù ndáchikon nga mikií ma maxkéya.

¹³ Ngats'ií xítà koi, k'oáá s'in mokjeiín-là skanda k'ë nga k'en, nás'ín mikií kitjoé-là tsojmì xi Nainá k'oás'in kitsjaà 'én-là nga tsjá-là; ta k'oáá s'in kjòchiya-là koni tsà ta kjìn kijtsee-ne; tsjaá kis'e-là nga kitsò nga mitsà i j'nde-là, ta nchifahato-né nga tit'sajna ijt'aà nanguí.

¹⁴ ¹⁴ Jñá xítà xi koatsò, k'oáá s'in bénójmí kixi-né nga saá nchihótsji jngòò nanguí xi nguí ts'e koma.

¹⁵ Tsà jè nchisíklitsjeèn nanguí ñánda itjokàjìùn, okixi-né komá-la kii ijngòò k'a-ne j'nde ñánda inchrobà-ne.

¹⁶ Tanga jngòò j'nde nchihótsji xi lsà ndaà choòn, j'nde xi ts'e ngajmii. K'oáá ma-ne nga jè Nainá, mikií masobà-là nga kitso-là xítà: jè jèè xi Nainá, nga jyeé kisikjñandaà jngòò-là j'nde ñánda naxandá-là koma nga ya kitsajna.

¹⁷ Abraham, k'ë nga kichit'aà, koií kjoa-là nga kòkjeiín-là nga kiskoé Isaac nga kitsjaàt'aà kjomjò-là Nainá. Tsiblñandaà nga tsjá-là ki'ndí-là xi ta jè tajngòò-ne, nás'ín xó k'oás'in kitsjaà-ne 'én Nainá it'aà ts'e ki'ndí-là, k'ë nga kitsò:

¹⁸ "It'aà ts'e Isaac, kjìn jchán koma xítà tjé-lè."

¹⁹ Abraham k'oáá s'in kisikjñajeèn nga Nainá tjín-là nga'ñó nga ma-là síkjaáya-là xítà nás'ín jye k'en. Kitjoé ijngòò k'a-là ki'ndí-là koni tsà jaáya-la it'aà ts'e kjoabiyaà.

²⁰ Isaac, koií kjoa-là nga mokjeiín-là nga kisijét'aà-là Nainá nga kàtasíchikon-t'in Jacob kó Esaú it'aà ts'e kjoa xi jskan koma.

²¹ Koií kjoa-là nga mokjeiín-là Jacob, k'ë nga jye tibyaà, kisijét'aà-là Nainá nga kàtasíchikon-t'in ingajò jxti-là José; singui'ñó tsja yá nise-là nga jeya kisikjña Nainá.

²² Koií kjoa-là nga mokjeiín-là José, k'ë nga jye tibyaà, tsibéngjmí kós'in komat'in jñá xítà Israel nga kijtjokàjìùn naxandá Egipto. Tikoá kitsjaà okixi it'aà ts'e nindaà-là ñánda kjikò.

²³ Xítà jchíngá-là Moisés, koií kjoa-là nga kòkjeiín-là nga jàn sá kisikjña'ma ki'ndí-là k'ë nga sa kits'iìn, nga kijtseè nga 'ñó ndaà kji isén-là ki'ndí-là, kó mikií kitsakjòn-là kjomjoxoma-là xítaxá ítjòn ts'e naxandá Egipto.

²⁴ K'ë nga jye kòjchíngá Moisés, koií kjoa-là nga kòkjeiín-là nga mikií kisaseèn-là nga nea-là kitsò-là tsöti-là faraoón.

²⁵ Tà saá jé jaàjìùn nga kjo'in kisikjeiín kó naxandá-là Nainá, mì k'oá-ne nga kjotsja tsjá-là yijo-là xi kjoa ts'e jé.

²⁶ K'oáá s'in kiskoðsòn-là nga lsà 'ñó chjí-là kjo'in xi sìlikjeiín xi it'aà ts'e Cristo mì k'oáá-ne nga kjotsja tsjá-là yijo-là xi kjoa nchíná ts'e naxandá Egipto. Kiskoñákjoa-là kjondaà xi jskan tsjá-là Nainá.

²⁷ Koi-né nga tikoá kòkjeiín-là nga itjokàjìùn naxandá Egipto; mikií kitsakjòn-là kjoajti-là jè xítaxá ítjòn; kixií tsiblñina koni tsà xkon tibeè-ne Nainá xi nj saá jngòò xítà beèxkon.

²⁸ Moisés, nga kòkjeiín-là, tsjachrje s'é Paxko. K'oáá kitsò-là ngats'ií xítà Israel nga jní sìlkaàjòno xotjoa ni'ya-là mé-ne jè àkjale-là Nainá mikií sìlk'en jñá xi ki'ndítjòn-là ts'e xítà Israel.

29 Jñà xítä Israel, nga kòkjeíñ-lä, tsatojiün jè xi 'mì Ndáchikon Inì koni tsà nangui kixi. Jñà xítä Egipto, k'ë nga kijtseè, mején-lä nga k'oä tís'in kis'iìn, tånga ta yaá k'en yiye ya ijüin ndáchikon.

30 Nga kòkjeíñ-lä xítä Israel, kisikixöjen chrjó xi tjíndil-lä naxandá Jericó, k'ë nga jye kjò itoò nächrjein bítjindil-lä jé naxandá.

31 Koii nga kòkjeíñ-lä Rahab xi chijoón chijngui nga mì ya k'en-ko jñà xítä xi mìkiù mokjeíñ-lä, koii kjoä-lä nga ndaà kijtseetjò jñà xítä Israel xi itjòn ijchò kotsején 'ma-lä nangu.

32 ¿Mé kjoä xi kèngjmí isä? Mì-la kiì chíya-na nächrjein nga kichjà it'aà ts'ë Gedeón, ts'ë Barac, ts'ë Sansón, ts'ë Jefté, ts'ë David, ts'ë Samuel ko ngats'ìì xítä xi kiichjà ngajo-lä Nainá.

33 Koii nga kòkjeíñ-lä xítä koi nga kis'e i'nga xi kisikijne-lä kjoä ts'ë kjojchán, xi kixi tsibindaajüin kjoä, xi Nainá kitsjaà-lä koni s'in jye kitsò-lä xi tso'ba kiichjà-ne, xi tsibichjoajto tso'ba xa.

34 Kis'eé i'nga xi kisikits'o nga 'ñó-lä ni'ín jinga, xi itjomachinga-lä nga kicha ndojò k'en-ne, xi kis'e ijingoò k'a-lä nga 'ñó nas'ín xk'én kjoàn, xi kis'e-lä nga 'ñó kjoä ts'ë kjojchán, xi kisikijne-lä xítä kjojchán xi kondrà ts'ë.

35 Kis'eé i'nga íchjín xi kitjoé ijingoò k'a-lä xítä xíkjín xi jye k'en nga jaáya-lä.

Tanga tjín i'nga xi ya k'en-jüin kjo'in; mìkiù kjòmején-lä nga tsibitsajnandejí, nga k'oäá s'in kjòmején-lä nga isä ndaà kitsajna k'ë nga kjoaáya-la.

36 Xi i'nga, kisikjeíñ kjo'in nga kinisobà-lä, kiskaàn-ko xítä, skanda na'ñó kicha cadena kisis't'aà 'ñó iya ndayá.

37 Tjín i'nga xi ndajo kisiné nga kinik'en; tjín i'nga xi kicha serrote kjòjoya-ne; tjín xi kicha ndojò k'en-ne. Xkì xi ján chinchimasòn, tà chrjoä-lä orrè ko chrjoä-lä tìndosó tsakakjá nga 'ñó imá chinchima, tseé kjo'in kis'e-lä ko 'ñó ki'yatoòn.

38 Jñà xítä koi, nga 'ñó ndaà kòkjeíñ-lä it'aà ts'ë Nainá, skanda mìkiù ok'in-lä nga i tsibitsajna isònde. Xkì xi ján chinchimasòn ya i'nde it'aà xìn ñanda nangu kixi choòn, kóhokjì ijüin ijñá ko ijngui nguijo ko ngajo xi tix'á ijüin nangu.

39 Ngats'ìì xítä koi, koni s'in nga ndaà kòkjeíñ-lä ndaá ki'ya-lä, tånga ijingoò kitjoé-lä xi Nainá tjín-ne nga tsjá-lä koni s'in jye kitsjaà-lä én-la.

40 Nainá tsibindaà jingoò-ná kjoä xi isä 'ñó ndaà tjín, mé-ne jñà xítä koi, ngásòn kongásòn-kjoaá nga nimé chijat'aà-ná nga kixi kitsajnaá.

12

Ndaà chítsejèn-lä Jesús

1 Nga 'ñó kjìn ma-ne xítä xi títsajnandiü-ná xi ndaà mokjeíñ-lä, k'oäá ma-ne nga tikoäá jñá, jingoò k'a sikitsajnaá ngats'ìì kjoä xi sí'in-ná ko kjoä ts'ë jé xi tsobà'ñó-ná nga konachan-ná; mochjeén-né nga k'oä s'in s'eén koni jingoò xítä xi ongachikon nga chíkjoäko-lä nga kijchò skanda ñanda nga tjín-né-lä nga kijchò.

2 Ndaà chítsejèn-lä Jesús; jè tsibits'ia itjòn koni s'in mokjeíñ-ná ko jè síjingoò kjoä koni s'in mokjeíñ-ná. Jesús nga jye tjíjün-lä nga komá iskan s'ee-lä kjotsja, k'oäá ma-ne nga kichikjoä ko-lä kjo'in it'aà krò, mìkiù kjòsobà-lä koni s'in k'en; ikjoàn tsibijnat'aà chrja kixi-lä Nainá nga ya tíhotíxoma.

3 Tíkítsjeèn it'aà ts'ë Jesús; kichikjoä koó-lä kjo'in xi tsibinè-lä jñà xítä jé, mé-ne jñò mìkiù kijta-nò ko mìkiù sìkájeèn-lä takòn.

⁴ Koni s'ín titsabixkàn-kqo kjoaq ts'e je, kj'eè tsà yá xítq xi tsò ikon nga sík'en-nò.

⁵ ¿A jye kijchàajiìn-nò koni tsò-nò Nainá nga jixti-lq tsò-nò? K'oqá s'ín tichja xojon xi tjít'aà én-lq Nainá nga tsò:

Nga ki'ndí-nq xan-lè, kì nachrjekàngui-jèn k'è nga síkixiya-lè Na'èn-ná, kq kì níkjajen-lq takoin k'è nga síkaká-lè.

⁶ Na'èn-ná síkixiya-né jè xítq xi tsjakeè,

tsjá-lq kjo'in ngats'iì xi kjoétjò nga ki'ndí-lq tsò-lq.

⁷ Nainá k'oqá s'ín beeëhikon-nò nga ki'ndí-lq tsò-nò; tikjioón k'è nga kjo'in tsjá-nò. Ngats'iì xi Na'èn ma, tsjá-lq kjo'in jixti-lq nga síkixiya.

⁸ Tænga tsà Nainá mìkiì sjíkixiya-nò koni s'ín síkq ngats'iì xi jixti-lq ma, mìtsà kixi kjoaq nga nguì jixti-lq Nainá maà.

⁹ K'è nga sa jixtaá, jñà xítq jchíngä-ná xi tjín i it'aà nangui, kisíkixiya-ná koä ndaà kiyaxkoán. ¿A mìtsà lsä ndaà jchäxkoán Na'èn-ná xi tjína ngajmiù, mé-ne nga kàtas'e-ná kjoabinachon?

¹⁰ Xita jchíngä-ná i it'aà nangui tsjá-ná kjo'in nga síkixiya-ná koni s'ín mejèn-lq, nás'in ta chiba nachrjein titsajnaá. Tænga Nainá síkixiya-ná xi kjondaà tsaján mé-ne nga tsjeè kítsajnaá koni jè Nainá nga tsjeè tjína.

¹¹ Kixí kjoaq, tsjin kjo'in xi kjotsja tsjá, tà kjoaba tsjá nga 'on ma-lq yijo-ná, tænga komà iskan-ne s'eé-ná kjoaq kixi xi 'nchán tjín nga ndaà kítsajnakooä Nainá ngats'iaá xi biü'ndeé nga timakixiyaá.

¹² K'oqá ma-ne nga tjiù-là ngañó yijo-nò, chjímiù'ngaà ndsäa xi mìkiì ma síkjaníyá, kq xkò ndsokoò xi tsjin-lq ngañó;

¹³ tñchátsjioò xi ndiyá kixi nga kàtandaà-ne ndsokoò xi tsá'yá kji, mé-ne nga mìkiì lsä ndaà kótsöñó-ne.

Kì binchat'aàxìn-lq kjondaà-lq Nainá

¹⁴ 'Nchán tit'sajnakoo ngats'iì xítq; tsjeè tit'sajna nga nguixkon Nainá. Nga njingoò xítq skoexkon Nainá tsà mì tsjeè tjína.

¹⁵ Ndaà chítsejèn nga njingoò xítq kosijnat'aàxìn-lq kjondaà-lq Nainá, mé-ne nga mì k'oqá s'ín komat'iòn koni tsà jingoò xkä ijñá kíso xi tsja ima-la xi síkits'ón xítq nga tsjá ch'in-lq.

¹⁶ Jñò, njingoò xi xítq chijngui koma, kì nachrjekànguiò tsojmì xi tsjeè; kì k'oqá s'ín 'nè koni kis'iìn Esaú nga tà jingoò chroba tsojmì xi ma chine tsatjína-ne xi jè tjín-ne nga kokò-lq koni ki'ndí tjòn.

¹⁷ Jñò jyeé tñjíin-nò, k'è nga jye komà iskan, Esaú k'è nga kjòmejèn-lq nga sjíchikón-t'in na'èn-lq, kinachrjekàngui-né, mì tì kìì komà kjòchikón-t'in-ne, nás'in tñkó 'ñó kiskindàya.

¹⁸ [Koni s'ín komat'in xítq Israel nga kjìn kjoxkón kijtsee], jñò, mìtsà kos'ín ya ijchò kinchat'aà-là nindoò xi ma niko, jè nindoò ñánda titi ni'ín jnga, ñánda skanda mì tì kìì kjotsejèn-ne nga jñò choón kq ñánda tì'ba tjo xkón.

¹⁹ Mìkiì kina'yà-lq jta-lq chrjo, tikoä mìkiì kina'yà-lq jta-lq Nainá k'è nga kíichja. Jñà xi kii'nchré-lq Nainá, tsibits'i'ba-ne nga majin-lq nga kíchja-isa,

²⁰ koií kjoaq-lq nga mìkiì kíchjkö-lq koni s'ín tjín kjotixoma xi kisinè-lq nga tsò: "Jè xítq xi kosijná jingoò ndsoko ya it'aà nindoò, nás'in jingoò cho, ndajoq kiyá-ne kq tsà majin kíchqá kótosikjá yijo-lq."

²¹ 'Nó xkón tjín kjoaq xi ki'ya-lq, skanda tijè-ne Moisés kitsò: "Tsakjoòn jchán-ná skanda chibä-lq tihotsé-ná."

22 Tānga jñò, yaá ijchò kinchat'aà-là nindoò Sión, jè naxandá-lá Nainá xi tijnakon, xi tijè-ne Jerrusalén xi ts'e ngajmii, ñanda kjin jmiì àkjale titsajna xi nchisítjako Nainá nga jeya nchisíkjina,

23 ñanda titsajnajtín ixti-lá Nainá xi tjoé-lá kjotò xi ts'e ixtitjòn xi tjít'aà 'in-lá xojon ts'e ngajmii. Ijchò kinchat'aà-là Nainá xi xitaxá tijna nga jè bindaajùn-lá ngats'iì xita. Tikoá ijchò kinchat'aà-là iníma-lá xita kixi xi Nainá jye kisitsjeè nga nimé chijat'aà-lá.

24 Ijchò kinchat'aà-là Jesúxi osijanjùn-ná jingoò kjoa xitse ko jè jni-lá xi kixíteèn [nga kisitsjeè-ná] xi isá ndaa chja-ná mì k'oá-ne koni ts'e Abel [xi sijé nga sindaajùn].

25 Jñò, t'een kinda yijo-nò. Kì nachrjekànguioò jè xi tichja-ná. Jñà xita jchínga kjotseé xi tsachrjekàngui koni s'ín kinokjòa-lá ijt'aà nangui nga kinikaká-lá, mìkùi tsajno-lá nga kitjoé-lá kjo'in. Jñá, isá'ñó 'in tjin tsà kinachrjekànguaá Nainá k'é nga skanda ján ngajmii chja-ná nga síkaká-ná; mìkùi kojno-ná nga tjoé-ná kjo'in.

26 Jè nachrjein jè, jta-lá Nainá, skanda jè nangui kisijtiya-lá, tānga nachrjein indei, k'oá tsò: "Ijingoò k'a siijtiya-lá, mìtsà tà jè nangui siijtiya-lá koó ngajmii."

27 Jè én, k'é nga tsò "ijingoò k'a siijtiya-lá", k'oá s'ín machiya-ná nga tjáxin tsojmì xi xó kisindaà-ne, jñà xi ma oniyá-lá, mé-ne nga kítsajna-ne xi mìkùi ma oniyá-lá.

28 It'aà ts'e Nainá tsjá-ná okixi nga ya kotixomakoáá ya j'nde ñanda mìkùi ma oniyá-lá. Ndaà chjí-lá Nainá jñà kjoa koi. Jeya síkijnaá ko jcháxkoán koni s'ín sasen-lá jè.

29 Nga "jè Nainá, k'oá ngaya-lá koni ni'ín xi síkjehesòn yije níta mé xi tjin."

13

Kjoa xi mochjeén nga siin jñà xita-la Cristo

1 Jñò, titsjacha xita xinguioò xi 'ndse chibá xi ijt'aà ts'e Cristo.

2 Kì njchàajioò jñà xita xi bijchókon-nò ni'ya-nò, tjs'in-lá nga kàtasíkjáya. K'oá komat'in i'nga xita, kiskoétjò xita xi mìkùi beèxkon, tanga àkjale-né.

3 Tíkítsjeèn jñà xita xi ndayá titsajna; k'oas'ín t'è-lá takòn koni tsà ngásòn kjo'in titsajnaà. Tíkítsjeèn jñà xita xi tiyatoòn koni tsà jñò xi tikoá k'oas'ín tiyatoòn-nò.

4 Jñò xi jye chixàn, ngásòn jcháxkón xinguioò. Kì ch'o bitsajnako xinguioò. Nga jñà xi kjoachijngui s'ín, Nainá tsjá-lá kjo'in.

5 Kì tqón 'ñó matsjacha; kàtajngòò takòn koni kji tjín-nò. Nainá k'oá tsò: "Mìkùi tsjeiùn takòn-nò, ko mìkùi tajngòò síkijna-nò."

6 K'oá ma-ne nga ma k'oas'ín kixoán:

Jè Naén-ná kosíko-ná,

mìkùi kiskoán mé kjoa xi síko-ná xita.

7 Tíkítsjeèn jñà xita xi chincha ítjòn nga tsakoya-nò 'én-lá Nainá; tíkítsjeèn kó s'ín kisijchá yijo-lá xita koi ko k'oá s'ín chjínguì-lá koni s'ín kòkjeiùn-lá.

8 Jesucristo mìkùi fatjìya, tijè-ne ngojñá, tijè-ne nachrjein indei, ko tijè-ne níta mé nachrjein-ne.

9 Kì kùi nìs'in-lá kjohitsjeèn xi kj'eijí tsò ko xi mìkùi yaxkon-lá nga xìn ndiyá fiko-ná. Isá ndaa tjin nga jè iníma-ná s'e-lá nga 'ñó ijt'aà ts'e kjondaà-lá Nainá

mì k'oqá-ne koni ts'e tsojmì xi ma chine; nga jñà tsojmì xi ma chine, nímé nga'ñó kitsjaà-là jñà xi k'oqá tjín kjoqá kisis'in-là.

¹⁰ Jñá, tjín jngoo-ná i'nde tsjee [ñiñanda kitsjaà kjotjò yijo-là Cristo nga k'en], tanga jñà no'miù xi takó yä sítax it'aà ts'e kjoqá jchinga yä Ni'ya xi nikje, mikiù tjí i'nde-là nga tjoé-là kjondaà nga ya kokjen.

¹¹ Nga jè yijo-là cho xi sít'en jñà no'miù, [mikiù tjí i'nde-là nga tjoé-là nga skine]; ta je jní-là cho fiko jè no'miù itjòn ya i'nde tsjee-là Nainá xi kjoqá ts'e jé. Tanga jè yijo-là cho, it'aà xin i'nde fiko nga ti.

¹² K'oqá tís'in komat'in Jesú, it'aà xin-là naxandá kisikjeiñ kjo'in, mé-ne nga kisitsjeè-ne naxandá it'aà ts'e xi ngui jní ts'e.

¹³ K'oqá ma-ne jñá, kitjokàjñaá naxandá. Jè kjitjingui-lá Jesú nga sítkjaán-kjoqá kjoqá xi jè kisikjeiñ.

¹⁴ Nga i't'aà nangui tsjìn-ná naxandá xi ngui jngoo k'a tijna nítä kjé-ne; jè titsachiñá-lá naxandá xi iskan kótsején.

¹⁵ Koi kjoqá-là mochjeén-né nga kjit'aà nachrjein jeya sítkjaán Nainá it'aà ts'e Jesucristo koni jngoo kjotjò xi 'bi-lá Nainá, 'en xi ngui tso'baá bitjo-ne nga bënojmiá yá-né jé.

¹⁶ Kì njcháajioòn nga ndaa t'een, tjiu itsé-là xinguiqo mé xi tjín-nò; k'oqá tjín kjotjò xi sasén-là Nainá.

¹⁷ Tikitason-lá jñà xítä xi jncha itjòn-nò, tñiná yañijon-là. Nga jñà sítindá-nò nga mì jchija inimá-nò koií kjoqá-là nga tñiné-là nga tsjá-là kindá Nainá. Tikitason-là koni s'in kítso-nò mé-ne nga ngui kó kjotsja-là sítax-ne nga mì ba s'e-là; tsà ba s'e-là, nímé kjondaà s'e-nò.

¹⁸ Tijét'aà-là Nainá it'aà tsajen, nga k'oqá s'in tijngoo takòn-jen nga ndaa tjín kjohitsjeèn-najen, mejèn-najen nga ndaa s'en-jen nítä mé kjoqá-ne.

¹⁹ Isáá ndaa síté-nò nga tijét'aà-là Nainá xi i't'aà ts'an, mé-ne nga kàtatsjá'nde-na nga nítón kjíkon-nò.

'En xifehet'aà-ne

²⁰ Jè Nainá xi tsjá kjoqá'nchán xi kisikjaáya-là it'aà ts'e kjoqá biyaà Na'èn-ná Jesucristo, xi paxtò itjòn-là ts'e orrè, jè xi kó jni-là tsibí'ñó-ne jngoo kjoqá xítse xi mikiù kjoqéhet'aà nítä kjé-ne,

²¹ kàtasíkixiyandaà-nò ngats'iì kjoqá xi ndaa tjín, mé-ne nga kàtatasòn-ne koni s'in mején-là Nainá; it'aà ts'e Jesucristo, k'oqás'in kàtasíko-ná koni s'in sasén-là Nainá. Jeya kàtijna Cristo nítä mé nachrjein-ne! K'oqá s'in kàtama.

²² Bitsi'bà-nò ndí 'ndse, ndaa chjoétjò én xi tükjiì-nò koni s'in tibinè-nò nga ta chiba én tükjiì-nò.

²³ Kàtasijin-nò jè 'ndseé Timoteo jye tijndandeí-ne xi kjoqá ts'e kjoq'in; tsà kjojí nítón, kjíko-ná k'e nga kjián katsején-nò.

²⁴ Tjixat'aà yije jñà xítä xi jncha itjòn-nò kó ngats'iì xítä-là Cristo. Jñà xi Italia ts'e nchisíhixat'aà-nò.

²⁵ Ngats'ioò, jè kàtijnakó-nò kjondaà-là Nainá.

Xojon carta xi kiskiì Santiago

Kó tsò Santiago nga sħixat'aà xita

1 'An, Santiago, xi chi'nda-la Nainá ma, ko ts'e Na'èn-ná Jesucristo, tisihixat'aà-nò, jñò, xi ya inchrobàt'aà-nò xi tejò tje-la naxandá Israel xi xki xi ján nangui titsajnaà nga tíjtsa jsò'nde.

Nga'ñó xi sakó-ná k'e nga mé kjoa xi otojñaa

2 Jñò, xi 'ndse chibá it'aà ts'e Cristo, nguì tsja t'è-là inimá-nò k'e nga nítá mé kjoa xi komat'ioòn.

3 Ya-nò k'e nga tsà mé kjoa xi komat'ioòn nga chít'aà-nò koni s'in mok-jeiin-nò, jñà kjoa xi kotojñoo, yaá sákò-nò nga'ñó nga kichikjoako-nò nítá mé kjoa xi kotojñoo.

4 K'oqá ma-ne jè nga'ñó xi sakò-nò, ndaà kàtasíxájiùn inimá-nò mé-ne nga ndaà kojchíng-a-ne ko tíjngoo-ne kjohítsjeèn-la inimá-nò nga nimé sichijat'aà-la.

5 Tsà tjín i'nga xítá xi chijat'aà-la kjohítsjeèn, tijét'aà-là Nainá; jè tsjá-nò. Nga jè Nainá nguì kóqo inimá-la nga tsjá ko mitsà ch'o tsò-la xítá k'e nga síjé.

6 Tanga nguì ndaà kàtakjeiin-nò k'e nga sijé. Kì jò 'beé-là takòn. Jè xítá xi jò 'beé-là ikon, k'oqá s'in ngaya-la koni ndáchikon k'e nga 'ba tjo, fijen fikjáko.

7 Jè xítá xi jò 'beé-là ikon, kì k'oqá s'in sítksjeèn nga tjín xi tjoé-là it'aà ts'e Na'èn-ná,

8 nga mikií tíjngoo ìkon. Nàchrjein j'ndeí kj'eí s'in tísíktsjeèn, nchijòn-lè tikoáa kj'eí kjohítsjeèn tjín-la. Mitsà nguì jngoo ndiyá kjoé.

9 Jñà xítá xi 'ndse chibá it'aà ts'e Cristo xi imá titsajna, tsja kàtas'e-là nga 'nga titsajna nga nguixkon Nainá.

10 Tanga jñà xítá nchijiná, tsja kàtas'e-là nga nangui kítsajna ya nguixkon Nainá, nga jè xítá nchijiná, k'oqá s'in komat'in koni jngoo naxó xi mikií fíchrjein-la.

11 K'e nga 'ñó matsjè ndobá, jñà ijñá, xi-né, ikjoàn bixójen jè naxó-la; chija jsén-la nga ndaà kjoà. K'oqá tis'in komat'in jñà xítá nchijiná, k'e nga 'ñó nchisíxáko xá xi tjín-la, ta nítqón kiyá.

12 Mé ta ndaà-la jè xítá xi chíkjoako-la k'e nga chít'aà, mé-ne k'e nga jye sítkjine, tjoé-là kjoäbinachon koni s'in kítsjaà-la 'én Nainá, ngats'iì xítá xi jè matsjakee. Tjoé-là kjoäbinachon k'oqá ngaya-la koni jngoo corona si'a sko xítá xi sítkjine k'e nga síska.

13 Jñò, k'e nga chít'aà-nò nga mejèn-nò nga ch'o s'een, kì k'oqá s'in níktsjeèn nga jè Nainá tiko'aà-nò. Nga jè Nainá mì yá xi komá-la skót'aà nga ch'o kàtas'in Nainá. Tikoáa jè Nainá mì kì kot'aà xítá nga ch'o kàtas'in.

14 Jngoo xítá, k'e nga chít'aà, tijñà-ne kjoa ch'o-la xi matsjakeè bíngá nga tsobà'ñò.

15 Ko jè kjoa ch'o xi matsjakee, k'e nga jye bitasòn, yaá sakó jé. K'e nga jye bitasòn kjoa ts'e jé, ikjoàn f'iì kjoa biyaà.

16 Jñò ndí 'ndse xi matsjaké-nò, kì yijo-nò chonachan-la.

17 Ngats'iì kjondaà ko kjojtò xi tjoé-ná, it'aà ts'e Nainá xi týjna ngajmii nchrobá-ne, jè xi tsibíndaà ngats'iì tsojmì xi 'ya-la ngajmii, jñà xi sħiseèn.

Nainá, mì k'oqá s'ín fatjìya-là koni ma jñà tsojmì xi sítiseèn ngajmìì nga fatjìya-là koni ma 'nguién.

¹⁸ Nainá, k'oqá s'ín kjòmèjèn-là nga kisikitsajnakon xítse jingoò k'a-ná xi kjoaq ts'e 'én kixi-là, mé-ne nga jñá sìngatsjaá yijo-ná Nainá koni tsojmì xi majchá ítjòn xi jè tsibíndaà.

Mochjeén-né nga sikitasoán k'e nga jye na'yá 'én-là Nainá

¹⁹ Jñò, ndí 'ndse xi matsjake-nò, tìkítsejn ngats'iòò, lsà ndaa titsajnandaà nga kìná-ya-là xítà xinguiqá xi k'ejí, chiba chiba tìnókjoaq, kò kì taxki majti-nò.

²⁰ Jingoò xítà xi jti takòn, mìkìì kixi síticasòn koni s'ín mejèn-là Nainá.

²¹ Chjààxin-là yijo-nò ngats'iì kjoaq téj ko kjoaq ch'o xi xki xi ján tjín, mé-ne nga indaàjìùn chjoé-nò jñá 'én ndaa-là Nainá xi jye kina'yà, jñà 'én koi xi koma kochrrekajìùn-nò kjo'in.

²² Tìkitasòn koni tsò 'én-là Nainá. Kì tà na'yà-jèn. Tsà mìkìì síticasòn, ti yijo-nò titsachonachan-là.

²³ Nitá yá xítà-ne xi 'nchré 'én-là Nainá, tsà mìkìì sítidasòn, k'oqá ngaya-là koni jingoò xítà xi chitsín tíkotsejèn-ya.

²⁴ K'e nga jye beè isén-là kó kji, ikjoàn fì, yaá jchàajiìn-là kó kji isén-là.

²⁵ Tanga jè xi ngui ndaa kotsejèn-là kjomoxoma kixi xi sítíjnandeí-ná, nga koií 'én sítksjeèn kjit'aà koni tsò kjomoxoma, kò mìkìì sítchàajiìn 'én xi 'nchré nga ndaa síticasòn, xítà jè, yaá sakó-là kjoaq machikon-t'in k'e nga k'oqás'ín tís'in.

²⁶ Tsà jingoò xítà xi tsò: "Beèxkón-ná Nainá", koaq tsà mìkìì bíchjoà-là nijen-là nga chjà ngats'iì 'én xi ch'o tsò, yijo-lá tìkonachan-là; nímé chjí-là nga tsò: "Beèxkón-ná Nainá".

²⁷ K'e nga ngui kixi kjoaq nga Nainá xi Na'èn-ná yaxkoán, koni s'ín mejèn-là, jé-né nga sítchját'aà-là xi xítà jchàn, kò íchjín ka'àn xi jye k'en x'in-là, jñà xi kjo'in tjín-là, tìkoaq mì kì k'nde-lá yijo-ná nga kjoaq ch'o jchiniñjaá xi tjín isò'nde.

2

Mì kìì mochjeén nga chjààjñaaá xítà xinguiqá nga ndaa sis'in-lá

¹ Jñò, ndí 'ndse, koni s'ín mokjeiín-nò jt'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo xi jeya tijna, kì chjààjñoo xítà xinguiqo.

²⁻³ Tsà jingoò xítà kijchò ya ì'nde ñánda bixoña, xi tàngò oro tìkjá najnó tsja, tìkoaq 'ñó ndaa kjoàn nikje chjí xi kikjá. Jñò, tsà 'ñó ndaa sis'in-là, k'oín-la: "Tijni ijndé ñánda ndaa choón." Tsà tìkoaq kijchò jingoò xítà imá xi kixajndajno kixajndat'aà nikje-là, tsà k'oín-la: "Taxkì tisijni ya, kò tsà majin, taxkì tijnat'eii ya nanguí."

⁴ Jñò, k'e nga kos'ín s'een, xinguiqo titsanachrrekànguiò nga chjààjñoo xítà xinguiqo koni s'ín xítaxá xi ch'o tjín kjohtsjeèn-là.

⁵ Jñò ndí 'ndse xi 'ñó matsjake-nò, tìná'ya: Nainá xó k'oqá s'ín jaàjìùn-ne jñà xi xítà imá xi tjín i jisò'nde, mé-ne nga jñà kítasajna ítjòn-ne koni s'ín mokjeiín-là tìkoaq tjoé kjomjò-la ngats'iì kjomdaà xi Nainá tsjá-là jñà xítà xi jè otíxoma-là nga jyeé k'oqás'ín kitsjaà 'én-là nga tsjá-là xítà xi matsjakee.

⁶ Tanga jñò, ta saá nachrrekànguiò jñà xítà imá. ¿A mìtsà jñà xítà nchiná xi jñò beètoón-nò nga fiko-nò nguixkon xítaxá nga óngui-nò?

⁷ ¿A mìtsà jñà xítà nchiná xi chjajno-là jt'aà ts'e 'ín-là Cristo, xi jè otíxoma-nò?

⁸ Jñò, ndaa' nè-nò tsà kixi kjoaq nga nìkitasòn jè kjotíxoma-là Cristo xi otíxoma koni s'in tichja Xojon-là Nainá nga tsò: "Titsjachi xítà xinguui xi i'nga koni tsà ti yijo tsiji-ne."

⁹ Tanga tsà chjaajñoo xítà xinguioo, tjín xi ndaa' nìs'in-làà kó tjín xi mìkiù ndaa' nìs'in-làà, jé binchaàtsji-là yijo-nò, nga nìkatonè-là kjotíxoma; tjé-ne kjotíxoma tibinè-nò jé.

¹⁰ Nga tsà jngoo xítà xi ndaa' sìkitasòn yije kjotíxoma tanga tsà tà jngoo kjoaq sìkatone-là, jye kisakò jé yije-la it'aà ts'e kjotíxoma-là Nainá.

¹¹ Nga k'oqá tso Nainá: "Kí kjoaq chijngui 'nè." Tanga tikoáà tjít'aà ñanda tsò: "Kí xítà nìk'eén." Jñò, tsà mì kjoaq chijngui 'nè, tanga tsà xítà nìk'eén, jye kisakò jé-nò it'aà ts'e kjotíxoma.

¹² Jñò, k'oqá s'in tijnokjoaq kó k'oqá s'in t'een koni xítà xi Nainá kijindaàjiùn-là tsà k'oqás'in tibitasòn-là koni tsò kjotíxoma xi sìkitasjnandejj xítà.

¹³ Jñà xítà xi tsjìn-là kjohimatakón it'aà ts'e xítà xi kjeijí, tikoáà mìkiù s'e-là kjohimatakón k'e nga sinè-là kjo'in. Tanga jñà xi tjín-là kjohimatakón, mì kjo'in sinè-là k'e nga sindaàjiùn-là.

Kjondaà xi 'né k'e nga mokjeiín-ná

¹⁴ Ndí 'ndse, nìmè chjí-là tsà jngoo xítà xi tsò: "An, mokjeiín-na it'aà ts'e Nainá", tsà mìkiù t'ya-là kjondaà-là. Xítà jè, xi ta jè kjoaq mokjeiín-là, mìkiù koma kitjokajíùn kjo'in.

¹⁵ Tsà jngoo 'ndse kó tsà jngoo tichjaá xi tsjìn-là nikje xi ókjá kó tsà tsjìn-là tsojmì xi kine;

¹⁶ Jñò, tsà k'oín-laà: "T'in-là ndaa'-ne, ndaa' chikjeí nikje-lè, ndaa' chijnii tsojmì xi mejèn-lè." Kó tsà mìkiù sichját'aà-là mé xi mochjeén-là, nìmè chjí-là.

¹⁷ K'oqá tís'in ma kjoaq xi mokjeiín-ná, tsà mìkiù t'ya-là kjondaà-ná, nìmè chjí-là kjoaq xi mokjeiín-ná.

¹⁸ Tjín i'nga xítà xi kjònanguí, tsò: "¿A mokjeiín-lè it'aà ts'e Cristo?" 'An, xan-là: "Tí'yaá-là kjondaà-na. ¿A komaá kókó-ná nga mokjeiín-lè it'aà ts'e Cristo tsà nìmè kjondaà tì'nì? Tanga 'an tís'iin-ná kjondaà, k'oqá ma-ne kokoò-lè nga kixi kjoaq nga mokjeiín-na."

¹⁹ Ngaji ndaa' tjín nga mokjeiín-lè nga jngoo ma Nainá. Tanga tikoáà jñà inimè ch'o-là nejjí mokjeiín-là nga tjín Nainá, skanda otsé-né nga tsakjón-là.

²⁰ Jñò, xítà xi tsjìn-nò kjohitsjeén, ¿a mì fiya-nò nga nìmè chjí-là kjoaq xi mokjeiín-nò tsà mìkiù t'ya-là kjondaà-nò?

²¹ Na'èn jchán kjin-ná Abraham, ¿mé-ne xítà kixi kitsò-là Nainá? Koií kjoaq-là nga ndaa' kisikitason koni s'in kitsò-là k'e nga kitsjaà kjoetjò Isaac xi ki'ndi-là ma nga tjín-ne nga sjik'en.

²² ¿A mì 'ya-jèn nga jè Abraham koni s'in nga kòkjeiín-là, k'oqá tís'in kisikitason? Koni s'in kisikitason, yaá kjòjngoò kjoaq mokjeiín-là nga nìmè kisichját'aà-là.

²³ K'oqá s'in tsitasòn koni s'in tichja Xojon-là Nainá nga tsò: "Abraham kòkjeiín-là it'aà ts'e Nainá; k'oqá s'in komà-ne nga Nainá kiskoétjò nga xítà kixi kitsò-là." Amigo-là Nainá kí'mì Abraham.

²⁴ Yaá 'yaá, nga Nainá kjoetjò xítà kjoaq ts'e kjondaà xi sìkitason, mìtsà tà koi kjoaq-là nga mokjeiín-la.

²⁵ K'oqá tís'in tjín ts'e chjoón chijngui xi 'mì Rahab; Nainá kiskoétjò nga xítà kixi kitsò-là koi kjoaq-là kjondaà xi kis'iin nga kitsjaà 'nde-là jñà xítà xi ijchò katsejèn-'ma, ikjoàn kisichját'aà-là nga xin ndiyá kisikasén-ne xítà koi.

26 K'oqá tís'ín tjín jè yijo-ná, nímé chjí-lá, tijna k'en-né tsà tsjín inimá-ná. K'oqá tís'ín ma kjoqá xi mokjeiín-ná, tsà mìkii tí'yá-lá kjöndaà-ná, nímé chjí-lá.

3

Kjoqá ts'e nijen-ná nga nokjoá

1 Jñò ndí'ndse, it'aà tsajòn, kì kjin ma-ne xi maestro ma. Jyeé 'ya nga ngajen xi okoöya-jen, tsà mé kjoqá xi ch'o 'nè-jen, isáa tse kjo'in sjné-najen.

2 Ngats'iì-ná, kjin skaya kjoach'o xi 'nè, tanga jngoo xítá xi mì ch'o tsò 'én xi chja, jè-né xi ngui xítá kixj, xi komá-lá kotíxoma yije-lá yijo-lá.

3 K'oqá ngaya-lá koni kohòyo xi si'a freno tso'ba mé-ne nga sìikitasòn-ne koni s'in mejèn-ná nga kjoj, k'oqá s'in ma'nchré yije yijo-lá.

4 K'oqá tís'ín tjín koni s'in síxá jñà chitsó, nás'in tákó i'í kjoàn, kó nás'in tákó 'ñó 'ba tjo xi fàhitjen, jè xítá xi síxáko nás'in jtobá kji yá xi 'mì timón xi síxáko, maá fàhitjen nga fiko nítá kós'in mejèn-lá nga kíjko.

5 K'oqá tís'ín ma xi kjoqá ts'e nijen-ná. Tà yijo jtobá kji, tanga 'ñó 'nga chja nítá mé kjoa-ne. K'oqá ngaya-lá koni jngoo ni'ín xi itsé kji, komaá kokángui ijñá nás'in tákó tse ma.

6 Nijen-ná k'oqá ngaya-lá koni jngoo ni'ín, yaá tjí'a yije ngats'iì 'én ch'o xi tjín isò'nde xi ma-lá síkits'ón yije yijo-ná. Jè ni'ín xi tjín ya i'nde ts'e kjo'in ñanda 'mì infierno, jè bí't'a'-í-lá nijen-ná nga chja 'én xi ch'o tsò xi koma-lá kókà-ná koni tjín nàchrjein kítsajnakoaán.

7 Ngats'iì cho xi tjín ijsò'nde ma ma'nchré, koni jñà cho xi tjín ijíùn ijñá, kó xi tjímajíùn isén, kó jñà cho xi nanguí bífeno yijo-lá kó jñà xi tjín ijíùn ndáchikon, jñà xítá ma-lá sí'ncrre.

8 Tanga njngoo xítá xi ma-lá sí'ncrre nijen-lá. Nga jè nijen-ná jngoo kjoqá ch'o tjín-lá xi mìkii tsjá 'nde nga ma'nchré. Yaá tjí'a koni xán kjan-lá yé xi ma-lá sík'en-ná.

9 Tijé-ne nijen-ná jeya síkjina Nainá xi Na'èn-ná, kó tijé-ne nokjoà'on-koqá xítá xi kós'in kisindaa koni kji Nainá.

10 Tijé-ne ndsobaá bitjo-ne 'én xi jeya síkjina Nainá kó tijé bitjo-ne xi nokjoà'on-koá xítá. Ndí'ndse, mìkii ndaà tjín kjoqá koi.

11 Jngoo ngajo ñanda tibitjo nandá, mìkii koma kítjo nandá jnchra koqá kítjo nandá ndaa.

12 Jñà yá toò ikq, ¿a komaá koja-lá toò xi 'mì aceituna? Jè yá uva, ¿a komaá koja-lá toò ikq? Jñò ndí'ndse k'oqá tís'ín tjín kjoqá ts'e nandá, jngoo ngajo mìkii koma kítjo nandá jnchra kó kítjo nandá ndaa.

Kós'in tjín kjoachjiné xi nchrobá-ne jáñ ngajmiì

13 Jñà xítá xinguiqo, tsà tjín i'nga xi tjín-la kjoqá chjine ko xi ndaà fiya-lá, kàtakó kjoachjiné-lá nga indaà ikon tísíjhá yijo-lá.

14 Jñò, tsà bii'nde-lá yijo-nó nga kjoaxitakón sijíùn inimá-nò nga mejèn-nò nga jñò kítsajna ítjòn-lá xinguiqo, kì k'oqá s'in nokjoà nga ndaà titsa'nè; kì 'én ndiso nokjoà nga kondrá onguí-lá kjoqá kixj-lá Nainá.

15 Kjoqá chjine jè, mìtsà it'aà ts'e Nainá nchrobá-ne. Kjoqá chjine ts'e isò'nde-né. Kjohítsjeèn ts'e xítá-né, kó tì ts'eé-ne xítá nejjí.

16 K'e nga maxítakòn-chaá xinguiqá kó nga mejèn-ná nga jñá kítsajna ítjòn-laà, yaá sakó-ná kjoasíì, ngats'iì kjoqá ch'o xi tjín isò'nde.

¹⁷ T̄anga jñà x̄ita xi tjín-l̄a k̄oqa ch̄jine xi jt'aà ts'e Nainá nchrobá-ne, tsjee síjhá yijo-l̄a, k̄oqa'nc'hán ótsji, tjín-l̄a kjondaà, x̄ita 'nchré-né, tjín-l̄a kjohimatakòn, ndaa tjín xá xi s'ín, mì jò fi-ne, k̄o 'én kixí ch̄ja.

¹⁸ Jè x̄ita xi mejèn-l̄a nga s'e k̄oqa'nc'hán, 'nchrán b̄ijnak̄o x̄ita xi i'nga mé-ne nga ma iskan sakò-l̄a kjondaà xi kixí tjín.

4

Jè xi matsjakeè k̄oqa ts'e isò'nde, kondra ts'eé Nainá

¹ Êñanda nchrobá-ne k̄ojchán nga bixkàn-k̄o xinguigo? Yaá nchrobá-ne k̄oach'o xi k̄it'aà náchrjein sijé iníma-nò nga bixkàn-k̄o kjohitsjeèn ch'o-nò.

² Mejèn-nò tsojmì xi tsjìn-nò t̄anga mìkiì sakó-nò, k'oqá ma-ne nga nìk'eèn x̄ita koqa maxítakòn-chaà x̄ita, t̄anga mìkiì sakó-nò tsojmì xi mejèn-nò. K'oqá ma-ne nga sakó-nò k̄ojchán nga bixkàn-k̄o xinguigo. Mìkiì sakó-nò tsojmì xi mejèn-nò koií k̄oqa-l̄a nga mìkiì njé-là Nainá.

³ K'è nga njé-laà Nainá, mìkiì tsjá-nò nga mìkiì ndaa njé-laà. Nga jè xi mejèn-nò nga ya sîchjeén jt'aà ts'e kjotsja xi ch'o sijé yijo-nò.

⁴ Jñò xi mitsà x̄ita kixí 'mì-nò, za mitsà 'ya nga jè xi matsjakeè k̄oqa ts'e isò'nde, kondra ts'eé Nainá? Nítà yá-ne xi mejèn-l̄a kotsjakeè k̄oqa ts'e isò'nde, kondra-l̄a Nainá ma.

⁵ Koí k'oqa tsò-ne Xojon-l̄a Nainá nga tsò: "Jè Iníma Tsjeè xi Nainá kits-jaà-ná, skanda machini-né nga 'ñó matsjakeè-ná."

⁶ T̄anga Nainá, nga ko kjondaà-l̄a ndaa sîchját'aà-ná. K'oqá tsò Xojon-l̄a nga tsò: "Nainá kondrá tijna-l̄a jñà x̄ita xi 'nga ikon, t̄anga koó kjondaà-l̄a ndaa sîk' jñà xi x̄ita ima k̄oqa."

⁷ Tjii'nde nga Nainá k̄atatíxoma-nò, k̄o 'ñó tájaàjìùn titsajna-laà x̄ita neijí mé-ne nga kosit'aàxìn-nò.

⁸ Tîchrañt'aà-laà Nainá mé-ne jè Nainá sîchrañt'aà-nò. Jñò xi jé bin-chaâtsjioò, kì tì jé binchaâtsji-nò, t̄itsjeè ndsaa. Titsjeèya kjohitsjeèn-l̄a iníma-nò, jñò xi jò kjohitsjeèn tjín-nò nga okji matsjacha Nainá k̄o okji matsjacha isò'nde.

⁹ Tíkájnoò jé-nò, ba titsajna k̄o chîhindáyaa. Jè k̄oqa bijnò-nò, k̄oqa ts'e ndáxkóón kâtama. Ko jè kjotsja-nò, k̄oqa ba kâtama.

¹⁰ Nanguí titsajna-là Nainá mé-ne jè Nainá 'nga sîlkitsajna-nò.

¹¹ Ndí 'ndse, kì nokjoàjno-là xinguigo. Jè xi chhajno-l̄a 'ndse nga tsò: "Mìkiì ndaa tís'in", jè kjotíxoma tîchhajno-l̄a nga tsò nga mìkiì ndaa tjín kjotíxoma. Ko tsà k'oqá s'ín si nga mìkiì ndaa tjín kjotíxoma, mìkiì tînikitasòin koni tsò kjotíxoma. K'oqá ngaya-l̄a koni tsà x̄itaxá tijni nga jí tibindaajiùn.

¹² Tà jngoo ma-ne xi tsjá kjotíxoma, tjjé-ne xi x̄itaxá tijna nga bîndaajiùn-là x̄ita. Ko tjjé-ne xi ma-la kochrrekâjìùn-ná k̄o'in, t̄ikoqa tjjé-ne xi ma-la tsjá-ná k̄o'in. Yá-ne ngaji nga jé bînè-laà xinguui?

X̄ita xi ch̄ja 'én 'nga ikon

¹³ Jñò, ndaa tjiná'yaà koni xán-nò. Jñò bixón-nò: "Náchrjein j'ndeí, o nchijòn-lè, xìn naçandá kjiaán, jngoo nó k̄itsajnaá nga sîxá mé-ne tse ton sîkjineé."

¹⁴ T̄anga jñò, mìkiì tijìùn-nò mé xi komat'ioòn nchijòn-lè nga titsajnakon. Jñò, k'oqá s'ín ngaya-l̄a koni ifi. Jngoo tjò fahaya, ikjoàn nitoón fiya-ne.

¹⁵ Jñò, kií s'ín tjinókjoaa: "Tsà Nainá mejèn-l̄a nga sîlkitsajnakon-ná, komaá s'eén xá koi, o s'eén xá xi k'ejí."

16 T̄anga jñò, 'ñò 'nga 'én nokjoà nás'ín mìkiù t̄íjiùn-nò mé xi kōma nga tífi-isa nachrjein. Ngats'iì 'én 'nga xi nokjoà, jé-né.

17 Jé xi t̄íjiùn-là k̄oja xi ndaà tjín kō mìkiù sítasòn, jé tihótsji-là yijo-là.

5

K̄oja xi sítakjeiín xítâ nchíná

1 Jñò xi xítâ nchíná 'mì-nò, t̄iná'yaà 'én xi xán-nò. Chìhindáyaà ba ba jt'aà ts'e k̄oja xi sítakjooón.

2 K̄oja nchíná-nò, njimé chjí-là, tibí'ndo-né. Nikje xi kichíkjá, jye nchisíkje cho kixó.

3 Ton oro-nò ko ton plata-nò jyeé tímachi. Jé nachrjein k'e nga sjindáajiùn, jñà chjí-là kochjeén xi kondra tsajòn. Koó ni'ín kokà yije yijo-nò. Nga jñò, titsabincháxkó ton nás'ín jye tífehet'aà nachrjein.

4 Jñà xítâ chjí'nda xi kisixá nangui-nò, nchikjindáya nga ótsjiya chjí-là nga jñò kichonachan-là. Nainá xi ts'e yije nga'ñò xi tjín, jyeé kiù'nchré-là koni s'in nchikjindáya.

5 Jñò, nga i titsajnaà jt'aà nangui, ndaà titsajnaà nga njimé chija-nò, 'bì-la kjotsja yijo-nò. Titsanisiín-là inimá-nò nga 'bì-là kjotsja xi síté k'oáá ngaya-là koni cho xi mìkiù t̄íjiùn-là tsà jye ijchò nachrjein-là nga kiyá.

6 Jñò, tsöhöne-là jé koá kinik'eén jñà xi xítâ kixi xi mì jé tjín-là. Jñà xítâ koi, mì kì komà tsasiko yijo-là.

Mé k̄oja xi s'égén nga titsachiñá-lá nga k̄ojí ijngòò k'a Cristo

7 Jñò ndí 'ndsè, chíñakjooà kóni skanda k'e nga k̄ojí ijngòò k'a Na'èn-ná. K'oáá'ñò chíñá kóni s'in xítâ xi sítakjooà nangui nga koñakjoo-là jé jtsí xi 'ba ítjòn ko xi jskan 'ba nga sítakjoo à jñà tsojmì tjé mé-ne nga kōma koílxkó-ne tsojmì tjé-là xi majchá nga 'ñò chjí-là.

8 Jñò, k'oáá tis'ín chíñakjooà, 'ñò t'è-là takòn nga jyeé nchrobá machrañà nga k̄ojí ijngòò k'a Na'èn-ná.

9 Ndí 'ndse, kì xkj xi ján tsajét'aà-là xinguoó, mé-ne nga mì k̄oja in sinè-nò. Nga jé Na'èn-ná jyeé týnandaà nga k̄ojí mé-ne kojíndaajiùn-là xítâ.

10 Ndí 'ndse, jñò, k'oáá s'in t'een koni s'in kis'ín jñà xítâ xi kiúchjá ngajo-là Nainá nga kichíkjoo-kó-là nga kisíkjeiín k̄oja in koif k̄oja-là nga 'én-là Nainá kiúchjaya.

11 K'oáá s'in 'ya-là nga jñà xítâ xi chíkjoo-kó-là k̄oja in, s'égé-là kjondaà. Jyeé t̄íjiùn-nò nga jé Job k'oáá tis'ín kichíkjoo-kó-là k̄oja in. Ko jyeé 'yaà mé xi kitsjaà-là Na'èn-ná k'e nga jyehet'aà-ne k̄oja. Na'èn-ná 'ñò ndaà xítâ, tjin-là k̄ojímatkòón.

12 Jñò ndí 'ndse, k'e nga 'bioò 'én-nò, kì yá xi nìkítsajna ítjòn. Kì jé ngajmii k̄o nangui, o xi k'ejí tsojmì nìkjeén. Tà k'oáá s'in tixón: "Jon", o xi "Majín", mé-ne nga mì k̄oja in sinè-nò tsà mìkiù kitasòn.

K̄oja bìtsi'ba

13 Tsà tjín i'nga xítâ xinguoó xi ba tjín-là, kàtitsi'ba-là Nainá. Tsà tjín i'nga xi tsja tjín-là, kàtasee-là Nainá nga jeya kàtasíkjína.

14 Tsà tjín i'nga xítâ xinguoó xi xk'én, kàtakinlkjáá xítâ jchíngá xi tjín-là xá ya jjíin naçandá-là Cristo mé-ne nga katítsi'batjl-ne ko jt'aà ts'e nga'ñò-là Na'èn-ná kàtasíkjáno-là asiti.

15 K'e nga bìtsi'batjlò xítâ, tsà ndaà mokjeiín-nò, jé xítâ xi xk'én kondaà-ne. Jé Na'èn-ná sjindáa-ne nga kōma kósítjen-ne. Tsà jé tjín-là jchátaà-là jé-là.

16 Chjahatakòn-là xítä xinguiqo jé-nò. Tíkoä titsi'batjiò xinguiqo mé-ne nga kondaá-nò. K'e nga jngooò xítä kixi bítsi'ba, tjín-lä nga'ñó nga kitasòn.

17 Jè xítä xi kílchjä ngajo-lä Nainá xi kí'mì Elías, k'oqá tjs'ín xítä koni jñá. 'Ñó kisijét'aà-lä Nainá nga mì tì jtsí k'oq-ne; kq ján nò osen mì tì kii ts'a-ne jtsí.

18 Ijngooò k'a tsibítsi'ba-lä Nainá nga kàt'a jtsí. Ts'aá ijngooò k'a-ne jtsí kq jè nangui kójchá tsojmì tjè.

19 Ndí 'ndse, tsà tjín i'nga xinguiqo xi chinchat'aàxìn-lä xi kjoq kixi, koä tsà jngooò xítä kíchjä-lä nga kàtjanchrobát'aà ijngooò k'a-lä Naíná,

20 jè xítä xi kíchjä-lä nga keènojmí-lä nga ch'o tjín ndiyá xi tsó'baya, k'oqas'ín kàtasijiùn-nò nga jngooò xítä tihochrekàjiùn kjo'in xi ts'e kjoqbiyaà. 'Ñó kjin jé jchät'aà-lä.

Xojon carta xi kiskiì ítjòn San Pedro

Kó tsò Pedro nga sìhixat'aà xítá

¹ An xi 'mì-ná Pedro, nga 'an tsibíxáya-na Jesucristo, sìhixat'aà-nò ngats'ioò xi xó jaajiìn-nò Nainá nga mì tì nangui-nò titsajna-nò nga xki xi ján naxandá kitsjohoya ya nangui Ponto, Galacia, Capadocia, Asia ko Bitinia;

² jñò xi xó kitjaàjiìn-nò, koni s'in jye tjíndaà-là xi kjohitsjeèn-là Nainá xi Na'èn-ná ma, nga je Iníma Tsjeè-là k'oqá s'in kisiko-nò nga nguì xítá-là Nainá ma, mé-ne nga sìkitasòn-là Jesucristo ko mé-ne ma xíxteèn-jno-nò jní-là nga matsjeèya iníma-nò kjoa ts'e je-nò. Tseé kjondaà kó kjoa'nchán kàtas'e-là iníma-nò.

Kjotjò xi chiñakjoa-lá xi týnatjò-là Nainá ján ngajmiì

³ Jeya kàtijna Nainá xi Na'èn-là Jesucristo xi otíxoma-ná. 'Nó tse kjoahimatakón tjín-là: koni s'in jaáya-là Jesucristo kjoa ts'e kjoabiyaà, k'oqá kisiko-ná Nainá nga kits'in xítse ijngoo k'aá mé-ne nga kjit'aà nachrjein chíñakjoaá

⁴ nga tsjá-ná kjojò xi jè týnatjò-là ján ngajmiì, kjojò xi mìkii bits'on niña kjé-ne, mìkii bi'ndo kó mìkii bixóña. Kjotjò jè, jñá tjoé-ná.

⁵ Ta ngatjì-là nga mokjeiín-ná jt'aà ts'e Nainá, jè nga'ñó-là síkinda-ná skanda k'e nga kitjokákñaa kjo'in koni s'in tjíndaà-là Nainá k'e nga jye kjoqhet'aà nachrjein.

⁶ Koíi kjoa-là, jñò, 'ñó tsja tjín-nò, nás'in tjín i'nga nachrjein nga makájno-nò nga kjìn skaya kjo'in níkjíoón.

⁷ K'oqá ma-ne nga kjo'in níkjíoón nga ma chít'aà-nò tsà ndaà mokjeiín-nò. K'oqá ngaya-là koni jè oro, mochjeén-né nga kó ni'ín kótsjeèya-ne. Kó jè kjoa nga mokjeiín-nò lsáa 'ñó chjí-là mi k'oqá-ne koni jè oro xi bits'ón-ya. Jñò, k'e nga jye chít'aà-nò koni s'in mokjeiín-nò, jeyaá kítsajnaà, 'ngaá kítsajnaà kó jchaxkón-nò k'e nga kjojí ijngoo k'a Jesucristo.

⁸ Jñò, matsjacha-nò Jesucristo, nás'in mìkii kiyaxkoòn. Mokjeiín-nó jt'aà ts'e, nás'in mìkii titsa'yaà. 'Nó tsja ma-nò skanda tsjin 'én xi ma s'enojmí nga 'ñó tjín-nò kjotsja.

⁹ Koíi kjoa-là nga matsja-nò nga jye titsabitjokákñò kjo'in ta ngatjì-là nga mokjeiín-nó jt'aà ts'e Cristo.

¹⁰ Jè kjoa nga bitjokákñò kjo'in, jñà xítá xi kiìchjá ngajo-là Nainá kjótseé, kiskoòta'yako-né tikoqá kiskònanguuya-né, ikjoàn kiìchjaya jè kjondaà xi tsjá-nò Nainá.

¹¹ Jñà xítá koi, jè Iníma-là Cristo kisikichiya ítjòn-là mé kjo'in xi sìjkjeín Cristo ko kjoa jeya xi s'e-là k'e nga komá iskan. Kiskònanguuya-né mé nachrjein-ne nga k'oqás'in komat'in koa kós'in komá.

¹² Tanga jè Nainá kisikichiya-là nga mìtsà kjondaà ts'e nga kó's'in kis'enojmí-là 'én koi; kjondaà tsajòn-nò. Ko jñà 'én koi, tijñà-ne 'én ndaà-là Nainá xi kjoa ts'e Cristo xi tís'enojmí-nò nachrjein j'ndej. Nga tijé-ne Iníma Tsjeè-là Nainá xi ngajmiì nchrobá-ne tsjá-là nga'ñó jñà xítá xi bénøjmi-nò. Skanda jñà àkjale, mejèn-là skoë kjoa koi.

Mochjeén-né nga tsjeè sijchá yijo-ná

13 Koií kjoaq-lä jñò, titsajnandaà, ndaaà tìkítsejèn, ngui ndaaà chíñakjoaq-lä kjøndaà xi tjoé-nò k'ë nga kjoí ijngoo k'a Jesucristo.

14 K'oqas'ín ndaaà tìjchá yijo-nò koni jxti xi ndaaà 'nchréñijon. Kì k'oqas'ín 'nè-nò koni s'in ki'nè nga sa ítjòn nga ch'o tjin kjoaq xi kisijé yijo-nò k'ë nga tìkj'eè ndaaà yaxkoòn Nainá.

15 Tä saá tsjeè tìjchá yijo-nò ngats'iì kjoaq xi 'nè, nga jè Nainá xi xó kìlchja-nò, xita tsjeè-né.

16 Nga jè Xojon-lä Nainá, k'oqá s'ín tìchja nga tsò: "Jñò, xita tsjeè kàtama, nga 'an, xita tsjeè-ná."

17 Jñò, tsà Na'èn 'mì-là Nainá xi ta ngásòn tifiko ngats'iì xita k'ë nga bìndaajiùn-lä nítä mé kjoaq xi s'in, mochjeén-né nga kjit'aà nàchrjein ndaaà jchaxkón nga i titsajnaà isò'nde nga mìtsà i nanguí-nò.

18 Jñò, jyeé ndaaà tìjìùn-nò nga mìtsà tsojmì xi ma-lä bits'on kjàochjítji-nò nga ma titsajnandéjì-nò ngats'iì kjoaq ch'o xi nimé chjí-lä koni s'in tsakó-nò xita jchíngá-nò. Mìtsà ton oro kò ton plata kjàochjítji-nò.

19 Jè jní-lä Cristo xi 'ñó tse chjí-lä kjàochjítji-nò. Cristo kitsjaà kjoqtò yijo-lä nga k'en-t'aà krò koni jingoò orrè xi tsjeè kji, xi nimé ch'in tjít'aà yijo-lä.

20 Tìk'ë-ne nga tìkj'eè sindaaà isò'nde, Cristo, k'oqá s'ín kisinè-lä kjoaq xi sìlikitasòn. Tanga jè nàchrjein xi titsajnaà i'ndej ki'ya-lä nga j'ü Cristo nga kisinikitasòn kjoaq xi kisinè-lä xi kjøndaà tsajòn.

21 Xi j'taà ts'e Cristo, jñò mokjeiùn-nò j'taà ts'e Nainá; nga jè kisinikáaya-lä j'taà ts'e kjoabiyaà, tìkoaq kitsjaà-lä kjoaq jeya; k'oqá ma-ne nga mokjeiùn-nò kò chiñà nga sìlikitasòn Nainá koni s'in kitsjaà-nò tso'ba.

22 Jè iníma-nò, jyeé kjàochjítji, koií kjoaq-lä nga nìkitasòn koni tsò 'én kixi-lä Nainá mé-ne nga kixi sìtjòchaà xinguíqo. K'oqá ma-ne nga mochjeén-né nga 'ñó ndaaà tìtsjacha xinguíqo nga tsjeè tjin iníma-nò.

23 Jñò, ijngoo k'a kits'iìn xitse ijngoo k'a-nò. Tanga mìtsà tje-lä xita xi biyaà kits'iìn-nò, jè tje-lä Nainá xi mìkii biyaà kits'iìn-nò. Nga jè 'én-lä Nainá xi tìjnakan kò xi mìkii fehet'aà nítä kjé-ne kits'iìn ijngoo k'a-nò.

24 Nga k'oqá s'ín tìchja Xojon-lä Nainá nga tsò:

Ngats'iì xita, k'oqá s'ín ngaya-lä koni xka ijñá;
kjoajeya-lä xita, k'oqá s'ín ngaya-lä koni naxó-lä xka ijñá;
jñà xka ijñá, xì-né; ikjòan bixójen naxó-lä.

25 Tanga jè 'én-lä Nainá tìjna-né nítä kjé-ne.

'Én jè, jè 'én ndaa-lä Nainá xi kjoaq ts'e Cristo xi jye kis'enojmí-nò.

2

Naxandá xitse-lä Nainá

1 Chjààxìn-lä yijo-nò xi kjoaq ts'en, kjoaq chonachan, kjoaq ts'e xita xi jò isén tjin-lä, kjoaxitakòn, ngats'iì 'én ndiso.

2 Kòs'ín t'een koni s'in ndí jxti xi sa kits'iìn nga 'ñó sijé tsjín nga mejèn-lä kòki. K'oqá tìs'ín 'ñó tìnjchátsjioò jè 'én-lä Nainá xi ngui 'én tsjeè mé-ne nga jè kojchá-nò kò kochrekàjìùn-nò kjo'in Nainá,

3 nga jyeé ki'yaà jñò nga jè Na'èn-ná, 'ñó ndaaà xita.

Jè ndajo xi tìjnakan

4 Jè Jesucristo, jè ngaya-lä jingoò ndajo xi tìjnakan, jè xi ochrjekàngui jñà xita, tanga Nainá xó k'oqá s'in jaàjìùn-ne nga 'ñó tse chjí-lä. Jñò, k'ë nga binchat'aà chrañà-lä Cristo,

⁵ **tíkoqá k'oqá s'ín ngaya-nò koni ndajo xi títsajnakon.** Nainá tísíkjeén-nò koni ndajo nga tibíndaá ni'ya tsjeè-lä mé-ne jñò, no'miì tsjee koma nga ya sixá nga it'aà ts'e Jesucristo k'oi-lä kjotjò Nainá xi jè ndaa sasén-lä koni s'ín okóya Iníma Tsjeè-lä.

⁶ **K'oqá s'ín tichjá Xojon-lä Nainá nga tsò:**
Chítsejèn-lä, 'an síkijna jngoaà ndajo nga'ñó-lä chrjanguí-lä ni'ya ján naxandá Sión,
xi xó 'an jaàjiìn-na,
xi 'ñó ndaa kji ko 'ñó tse chjí-lä.

Jè xi kókjeiín-lä it'aà ts'e, mikiì kosobà-lä.
⁷ **Jñò, xi mokjeiín-nò it'aà ts'e ndajo jè, bixón-nò:** 'ñó tse chjí-lä. Tænga jñà xítá xi mikiì mokjeiín-lä, bitasòn-né koni s'ín tichjá Xojon-lä Nainá nga tsò:
Jè ndajo xi tsachrjekàngui chjinechrjó,
jè xi ndajo sko-lä komá ts'e chrjanguí-lä ni'ya.

⁸ **Ijngoo k'a tjít'aà Xojon-lä Nainá ñánda tsò:**
Ndajo jè, kjin xítá satinguí ko kjin xítá kixangui.
Jñà xítá koi, k'oqá s'ín mat'in nga mikiì sítitasòn koni tsò 'én-lä Nainá; koií kos'ín mat'in-ne nga k'oqá s'ín ok'in-lä.

Jè naxandá-lä Nainá

⁹ **Tænga jñò, xítá naxandá xi xó kitjaàjiìn-nò.** Jñò, no'miì xi nixá-la Cristo, jè xi xítaxá ítjòn tijna. Jñò, xi naxandá tsjeè-lä Nainá 'mì-nò, jngoo naxandá xi ya nokjoà-nò it'aà ts'e Nainá mé-ne nga komá kjinókjoaya-nò kjondaa-lä Nainá xi tsachrjekàjiìn-nò kjoa ts'e jé ñánda jñò choón koa yaá kisiktsajna-nò ñánda iseèn choón.

¹⁰ **Jñò, nga sa kjótseé skanda mitsà xítá naxandá 'mì-nò;** tænga j'ndeí naxandá-lä Nainá 'mì-nò. Nga sa kjótseé Nainá mikiì mahimakeè-nò; tænga j'ndeí, jyeé mahimakeè-nò.

¹¹ **Jñò ndí 'ndsè xi 'ñó matsjacha-nò,** bíts'i'ba-nò koni xítá xi mì ti nanguí-nò titsajna-nò xi ta titsabitjaajtoò i'jsò'nde, ki kii biì'nde-la yijo-nò kjoa ts'e jé xi sijé yijo-nò xi kjaán-kö iníma-nò.

¹² **Ndaà tanguíkoo yijo-nò ya ijílñ-lä xítá xi mikiì mokjeiín-lä it'aà ts'e Cristo.** Jñà xítá koi, na'sín chajno-nò l'ndeí, tænga k'e' nga kjoíjjngoo k'a Cristo tsjá-lä kjondaa Nainá koií kjoa-lä nga skoexkon-nò nga ndaa titsa'nè.

Jchaxkoán xítaxá

¹³ **Nga jeya kíjna-ne Na'èn-ná, tikitason-lä ngats'iì xítá isò'nde xi kjotíxoma tijá tsja, jñà xi 'ñó 'nga xá tjin-la, xi xítá sko-lä titísjona;**

¹⁴ **tikoqá tikitason-lä jñà xi gobernador titísjona nga jè xítaxá ítjòn sítasén nga tsjá-lä kjo'in xítá xi kjoa ótsji; koa jñà xi ndaa s'ín, ndaa sítasén.**

¹⁵ **Nainá k'oqá s'ín mejèn-lä nga jñò, ndaa s'een, mé-ne jñà xítá xi mikiì machiya-la jyò kítasjona-ne, nímé 'én kichjá xi kondra tsajòn.**

¹⁶ **Jñò, k'oqá s'ín tijchá yijo-nò nga titsajnandeí-nò,** tænga kì k'oqá s'ín níktsjeèn nga tji'nde-nò nga ch'o s'een. K'oqá s'ín tijchá yijo-nò nga chí'nda-lä Nainá maà.

¹⁷ **Jchaxkón yije xítá. Títsjacha xi 'ndsè chibà. Tískón-chaà Nainá. Jchaxkón jè xi xítaxá ítjòn tijna.**

Kjoa xi tjiné-lä nga sítitasòn xi chí'nda 'mì

¹⁸ **Jñò xi xítá chí'nda 'mì-nò, jchaxkón koa tikitason-lä nei-nò.** Mítsà ta jñà nei-nò xi ndaa sítok-nò ko xi beetjò-nò, tikoqá tikitason-lä jñà xi chí'nda-lä.

19 Ndaà bìtsajna nga nguixkon Nainá jñà xítä xi kjo'in sítkeiín nás'ín mì jé tjin-lä ta jè ngatjí-lä nga machiya-lä kó tsò Nainá.

20 Jñò, tsà kjo'in tsjá-nò xítä nga jé binchaàtsjioò, ¿mé xi ndaà kítsajna-nò? Tanga tsà kjo'in titsanìkjióón nga ndaà 'nè, ndaà sítkítajna-nò Nainá.

21 Nga koií xá kùchjá-nò Nainá nga jé Cristo kisikjeiín kjo'in xi kjoaq tsajòn. Tsibíjna jngoo-nò chiba nga k'oqas'ín sítkítasòn koni s'ín kisikitasòn jé.

22 Cristo, njingoò jé tsohotjí, kó njingoò 'én ndiso kùchjá.

23 K'ë nga kùchhajno-lä xítä, mikiì tsà kùchhajno ngajo-lä. K'ë nga kisikjeiín kjo'in, mikiì tsà koaq tís'ín kis'iin ngajo-ne. Ta Nainá tsibíjna tsja, nga jé xi bindaajàjn kjoakixi.

24 Jé sobà Cristo tsakajen jé-ná k'ë nga kisitjoòt'aà yijo-la ya krò, mé-ne jñà kítsajnakon-ná nga nikitasoán xi kjoaq kixi nga jyeé titsajnat'aàxìn-lä kjoaq ts'e jé koni tsà jye k'eén. Jé Cristo, koni s'ín kisikjeiín kjo'in nga kitsi'on, jñò kjondaá-nò.

25 Jñò, nga sa kjótseé, k'oqá s'ín tsitjaà koni orrè xi kisijchàaxkon ndiyá-lä, tanga j'ndei, jyeé inchrobàt'aà-lä Cristo koni jngoo paxtò xi sítkinda inúma-nò.

3

Kós'ín sijchá yijo-lä jé x'in kó chqójon

1 K'oqá tís'ín tjin jt'aà tsajòn xi íchjín 'mì-nò, nangui titsajna-lä x'in-nò, mé-ne jñà xítä x'in-nò tsà tjin i'nga xi mikiì mokjeiín-lä 'én-lä Nainá, kókjeiín-lä, nás'ín mikiì kínókoaqkoo kjoaq ts'e Nainá. K'ë nga skoexkon-nò nga ndaà titsanìjchá yijo-nò tikoqá sítkítatjyaá-lä yijo-lä.

2 Skótsejèn-nò nga tsjeeé titsanìjchá yijo-nò nga ndaà yaxkón Nainá.

3 Ko kí tà isò'nga-lä yijo-nò 'ñó ndaà bindaaà, nga 'ñó ndaà bí'ñó tsja skoò, nga ndátøn chjí nikjeén xi ngui oro, nga jñà nikje x'iò-nò 'ñó xkón kjoàñ.

4 Majin, jé xi nchrobájiin inúma-nò xi ndaà sítkítsejèn-nò, jé-né xi mikiì bits'on, jé inúma xi indaàkjoaq kó xi 'nchán tijna. Jé xi 'ñó tse chjí-lä nga nguixkon Nainá.

5 Nga sa kjótseé, jñà íchjín xi ndaà kijtseèxkón Nainá nga kiskoòñà-lä, k'oqá s'ín ndaà tsatsejèn nga nangui tsibitsajna-la x'in-la.

6 K'oqá s'ín kis'iin Sara nga kisikitasòn-lä Abraham. K'oqá ma-ne nga ndaà kijtseèxkón nga jé xi Ná'èn tijna. Jñò, tsà ndaà 'nè kó tsà nímé kjoòkón tjin-nò, tje-lä Saraá ma.

7 Jñò xi x'in 'mì-nò, ndaà titsajnakoo jñà íchjín-nò nga ndaà kàtachiya-nò nga lsagá indaàkjoaq. Ndaà jchaxkón íchjín-nò nga ngásòn tjoé-nò jé kjondaà-lä Nainá, jé kjoaqbinachon xi jé Nainá jye tjíndaà-lä nga tsjá-nò. K'oqá s'ín t'een mé-ne k'ë nga nokjoàt'aà-lä Nainá, nímé sijjiti-nò.

Kós'ín sijchá yijo-lä ngats'iì xítä-la Nainá

8 Nga yije kjoaq koi, ngats'ioò, ta jngoo kjoöhítsjeèn kàtas'e-nò; tjetakòn xinguiqoo; tjocha t'een xinguiqoo nga 'ndsè chiba; chahimqa xinguiqoo; imá kjoaq t'een.

9 Tsà yá xi ch'o siko-nò, kí k'oqá tís'ín 'nè ngajo-nò. Tsà yá xi 'on chjajno-nò, kí k'oqá tís'ín nokjoàjno ngajo-lä. Jñò, ta saá tijét'aà-lä Nainá nga kàtasiçhikon-t'in; nga jyeé 'yaà nga koií xá kinokjoá-nò nga Nainá sítchikón-t'in-nò.

10 Nga:

Jé xi mejèn-lä nga tsja s'e-lä nga tijnakon,

nga mejèn-là skoë nàchrjein xi ndaà,
kàtasíkindà njen-là nga mì ch'o kichja;
ko kàtasíkindà tso'ba, nga mì 'én ndiso kichja.

11 Tjñchat'aaxìn-là kjoä xi ch'o tjín; ndaà t'een.

'Nchán titsajnakoo xinguiqo njä mé kjoä xi tjín-nò.

12 Nga jè Nà'èn-ná tísik'aá xkøn nga tísikindà xi xítä kixi,
tibinchá líká-là nga tí'nchré-là k'e nga chjat'aà-là,
tanga jñà xítä xi cho s'ín blí'maá-là isén-là nga kondra ts'e-né.

13 Jñò, tsà kjit'aà nàchrjein nga ndaà titsä'nè, mì yá xítä xi ch'o sìkø-nò.

14 Tanga mé ta ndaà-nò tsà kjo'in titsanjikjioón ta koi kjoä-là nga kixi 'nè.
Tanga ni jngoo xítä tsakjoòn-là, kì binchaxkón-là yijo-nò.

15 Jè tìkjna itjòn Cristo nga jè kàtatíxoma-nò ya jjìùn iníma-nò.
Titsajnandaà nga kjit'aà nàchrjein mé-ne nga koma kénøjmiya-là jñà xítä xi
skonanguiaà-nò it'aà ts'e kjoä xi titsachiñà-là it'aà ts'e Cristo.

16 K'e nga kínókjoäa, indaàkjoä t'een. Chaxkón jñà xi kénøjmiya-là, tsjeè
kàtijna kjohitsjeèn-nò, mé-ne jñà xítä xi ch'o chjajno-nò nga ndaà 'nè nga
mokjeiín-nò it'aà ts'e Cristo, kosobà-là nga jñò chjajno-nò.

17 Isáá ndaà tjín tsà kos'ín mejèn-là Nainá nga kjo'in sìkjióón k'e nga ndaà
'nè, mì k'oä-ne tsà k'e nga ch'o 'nè.

18 Nga skanda jè Cristo, jngoo k'aá kisikjeiín kjo'in k'e nga k'en xi kjoä ts'e
jé-ná. Cristo, mìtsà jé tsohótsji; xítä kixi-né; kisikjeiín kjo'in it'aà ts'e xítä xi
jé tjín-là mé-ne nga koma kjiko-ná nguixkon Nainá. Yijo-la, jñà xítä kisik'en,
tanga it'aà ts'e Iníma-là jaáya ljngoo k'a-là.

19 Ko jè Iníma-là Cristo kii j'nde ñanda titsajna iníma xi tit'sajnaya ndayá nga
kiichjayajjìùn-là.

20 Iníma koi, ts'eé xítä xi mìkùi kii'nchréñijon-là Nainá nàchrjein ts'e Noé.
Nainá tseé kiskoöñà kjoä k'e nga Noé tsibindaà chitso je. Ya iya chitso, tà jiùn
ma-ne xítä xi itjokàjìùn kjo'in nga mìkùi k'en k'e nga ts'a jtsí xkón.

21 Ko jè nandá ts'e jtsí xkón, jè ngaya-là nandá xi ma-ná bautizar nàchrjein
i'ndeí nga bitjokajñaá kjo'in. Tanga nga maá bautizar, mìtsà yijo-ná mat-
sjeè-ne, jè-né nga njet'aà-là Nainá nga tsjeè kàtas'e kjohitsjeèn-ná. Ko
bitjokajñaá kjo'in, koii kjoä-là nga jaáya-la Cristo,

22 ko kii mijìn ján ngajmii nga ya tjínat'aà chrja kixi-là Nainá. Jé
tihotíxoma-là àkjale ko iníma xi tjín-là kjotíxoma ko ngats'iì xi tjín-là nga ñò.

4

1 Cristo, koni s'ín kisikjeiín kjo'in yijo-la, jñò, tìkoäá mochjeén-né nga
kitsajnandaà nga sìkjióón kjo'in. Nga jè xi jye kisikjeiín kjo'in, yaá jyehet'aà
jé-la,

2 mé-ne jñà nàchrjein xi kíjna isájsò'nde, k'oäá s'ín kàtijna koni s'ín mejèn-là
Nainá, mìtsà k'oäá s'ín kíjna koni s'ín mejèn-là yijo-la.

3 Jyeé 'ñò kíjn nàchrjein kinikato nga ch'o ki'nè koni s'ín xítä xi mìkùi beèxkon
Nainá. K'oäá s'ín kinikò yijo-nò kjoä xi ch'o tjín koni kjoä chijngui, kjoä ch'o
xi sijé yijo-nò, ko kjoä ch'i, kjoä ts'e s'éxi ch'o tjín, ko nga ta xán ki'yò kjit'aà,
ko nga xkósöñ kiyaxkón nga mìtsà kixi kjoä nga Nainá.

4 I'ndeí jñà xítä koi, ta maxkón-là it'aà tsajón nga mì tì kii ya tsjahijtako-nò
kjoä xi ch'o tjín; bijnòkeè-nò; ch'oó chjajno-nò.

5 Tanga jñà xítä koi, tjínè-là nga tsjá-là kindà Nainá; jè Nainá xi tit'sajnandaà
nga kojìlindaàjìùn-là xítä xi tit'sajnakon ko xi jye k'en.

6 Koií kjoaq-lä nga k'oq tjs'ín kis'enojmí-lä 'én ndaa-lä Nainá xi kjoaq ts'e Cristo jñà xítä xi jye k'en, mé-ne nás'ín jñà yijo-lä kisikjeíñ kjo'in koni s'ín bindaäßiñ xítä jsò'nde, tænga jñà inímqä-lä titsajnakon-né njä kjé-ne koni s'ín tijnakon kji't'aà Nainá.

7 Jyeé tímachrañà nga kjoqhet'aà jsò'nde, koií kjoaq-lä jñò, ndaa titsajnakoo kjoöhitsjeèn-nò; kji't'aà nachrjein titsi'ba-lä Nainá.

8 Jè xi tijna ítjòn, jè-né nga 'ñó tjòcha t'een xinguioo. Tsà tjín-nò kjoatjòcha, komaa sijchåat'aà-lä jé-lä xinguioo.

9 Chjoëtjò xítä xinguioo k'e nga bijchókon-nò tsà mejèn-lä nga siilkjaya ya ni'ya-nò. Tsja t'è-lä inímqä-nò; kì ch'o chibàya-nò.

10 Nga jngoo ijngoo, koni s'ín tjin kjondaà xi kitsja-a-nò Nainá, k'oas'ín tjsikqoò xinguioo nga ndaa-tichjeén, nga kjin skoya tjín-ne kjondaà xi kitjoé-nò.

11 Jè xítä xi k'oas'ín kits'iilä nga 'én-lä Nainá kichjaya, k'oqá s'ín kàtichjaya koni tsò'én-lä Nainá. Kò jè xítä xi k'oas'ín kits'iilä nga sjixá, k'oqá s'ín kàtasíxá koni tjín nga 'ñó xi tsjá-lä Nainá. Njä mé xi s'een, k'oqá s'ín t'een mé-ne nga jt'aà ts'e Jesucristo jeya kíjna-ne Nainá. Nga ts'eé Cristo jè kjoajeya kò ngats'ií nga 'ñó xi tjín skanda njä kjé-ne. K'oas'ín kàtama.

Sikjiaán kjo'in nga xítä-lä Cristo 'mì-ná

12 Jñò ndí 'ndse xi matsjaké-nò, kì maxkón-nò nga 'ñó 'in tjín kjoaq xi nchrobáné-nò nga tichit'aà-nò.

13 Tä saá kàtas'e-nò kjotsja nga tihoko chiba-nò kjo'in ts'e Cristo, mé-ne nga tikoq s'e-nò kjotsja k'e nga jchä-lä kjoajeya-lä Cristo.

14 Jñò, mé ta ndaa-nò k'e nga tsà xítä kotít'aà-nò xi kjoaq ts'e Cristo nga jè kjoajeya-lä Inímqä Tsjee-lä Nainá yaá tijnako-nò.

15 Tsà kjo'in titsanikjioón, chítsejèn-lä yijo-nò, a koií kjoaq-lä nga ch'o 'nè, nga xítä nik'eèn, nga chijé 'nè, nga chingájìñ chingá'a kjoaq. Kì k'oqá tjín jè xi binchaätsjioò.

16 Tænga tsà kjo'in titsanikjioón nga xítä-lä Cristo maá, kì masobà-nò; ta saá jeya tijkjina Nainá nga xítä-lä tsò-nò.

17 Jyeé ijchò nachrjein nga kots'ia nga sindaäßiñ-lä xítä naxandá-lä Nainá. Tsà jñà tímats'ia ítjòn kó-ná, ¿mé xi komat'in jñà xítä xi mìkii síkitasòn 'én ndaa-lä Nainá?

18 Jè xi xítä kixi, chjá komaa-lä nga kitjokàjìñ kjo'in.

¿Kós'ín komat'in jñà xítä xi mìkii beèxkón Nainá kò xi jé ótsji?

19 K'oqá ma-ne, jñà xítä xi kjo'in síkjjeíñ nga kos'ín mejèn-lä Nainá, kì bïkjoän-lä nga ndaa s'ín. Jè Nainá kàta'ñót'aà takòn nga jè kàtasíkinda, nga jè tsibíndaà jñà xítä kò jè síkitasòn-né koni s'ín tsjá tso'ba.

5

Jñà xítä jchíngä xi xá ítjòn tjín-la ya naxandá-lä Nainá

1 Sjét'aà-lä jñà xítä jchíngä xi xá ítjòn tjín-la nga ya síxájìñ-lä ya naxandá-lä Nainá. Tikoqá 'an, xítä jchíngä-ná nga xá ítjòn tjín-na koni jñà xítä koi; kitjseè-ná kjo'in xi kis'e-lä Cristo; tikoqá s'eé-na kjoajeya xi iskan jchä-lä.

2 Tijkindaa jñà xítä-lä Nainá xi jñò kjöngatcsja koni tsà orrè; kì kjo'ñó 'nè-lä yijo-nò; kóq kjondaä-nò noga tijkindaa koni s'ín mejèn-lä Nainá. Mìtså koií kjoaq nga tse ton sikjneè. Tä kóq kjotsja-nò nga k'oq t'een.

3 Kì yatoön-jèn jñà xítä xi jñò mangatsja koni tsà nei-lä ma. Jñò tjincha ítjòn-lä, tækó-lä ndiyá-lä Nainá mé-ne komaa skíngui-nò.

⁴ Mé-ne k'ę nga kjoójí ljngóò k'a jè Paxtò ítjòn, tjoé-nò kjoajeya-lą Nainá koni jngóò corona xi mikiì fehejno ote-lą nítę kjé-ne.

⁵ Tíkoqá jñò xi x̄xti x̄ongó 'mì-nò, t̄ikitasón-là jñà x̄itę jchíngá xi otíxoma ya jjìùn n̄axandá-lą Nainá. Ngats'ioò, indaàkjoqá tanguióo xinguióo, nga: Jè Nainá kondraá t̄ijna-lą jñà x̄itę xi 'nga ikon; koqá jñà x̄itę xi indaàkjoqá tjín iníma-lą, tsjá-lą kjondaà.

⁶ Nangui titsajna-là Nainá nga tse nga'ñò tjín-lą koni s'ín síko-nò, mé-ne k'ę nga kijchò nachrjein jè Nainá 'nga sìjkitsajna-nò.

⁷ Tsja Nainá t̄ikitsajnaya ngats'ii kjoqá xi makájno-nò nga jè tísíkinda-nò.

⁸ Tíkindaá yijo-nò, kjit'aà nachrjein titsajnandaà, nga jè x̄itę nejí xi kondra-nò, k'oqá s'ín tsóbandiì-nò k'oqá ngaya-lą koni jngóò xa xi t̄ikjindáya nga'ñò ijò-lą, nga t̄ihótsji yá xi skjne.

⁹ Nga ndaà mokjeiín-nò, 'ñó t̄inchá-là x̄itę nejí. Nga jyeé t̄ijìùn-nò nga jñà x̄itę xinguióo xi títsajna nga t̄ijtsa'isò'nde, t̄ikoqá k'oqá tjín kjo'in xi nchisíkjeiín.

¹⁰ K'ę nga jye koto chiba nachrjein nga titsaníkjioón kjo'in, jè sobà Nainá sìundaáya-nò, sìjkjñandaà-nò, tsjá-nò nga'ñó, ko kixi sìjkitsajna-nò. Tijé-ne Nainá xi ko kjoatjòcha-lą kiichjá-ná nga s'e-ná kjoajeya-lą nítę kjé-ne nga Jesucristo titsajnakooqá.

¹¹ Ts'ęé Nainá ngats'ii nga'ñò xi tjín skanda nítę kjé-ne. K'oqas'ín kàtama.

Xifehet'aà-ne, Pedro sìhxat'aà x̄ita

¹² Silvano, xi 'ndse xan-lą, nga kixi tjín xá-lą, jè kisichját'aà-na nga kiskiì-nò xojon carta jè. K'oqá s'ín tibinè-nò ko t̄isikixiya-nò nga ngats'ii 'én xi tisikasén-nò, nguì k'oqá s'ín tjín kjondaà-lą Nainá. Kixi titsajnakoo kjondaà koi.

¹³ Nchisíhxat'aà-nò jñà x̄itę n̄axandá-lą Cristo xi i títsajna Babilonia xi xó taňa kitjaàjìlin-nò. Ko jè Marcos xi ki'ndí-nä xan-lą it'aà ts'e Cristo, t̄ikoqá t̄isíhxat'aà-nò.

¹⁴ T̄iixot'aà xinguióo nga nguì ko iníma-nò.

Kàtas'e-lą kjoqá'nhán jjìùn iníma-nò ngats'ioò xi ya nokjoà-nò it'aà ts'e Cristo. K'oqas'ín kàtama.

Xojon carta xi ma-ne jò xi kiskiì San Pedro

Kó tsò Pedro nga silihixat'aà xíta

¹ 'An, xi Simón Pedro 'mì-ná, nga 'an xi chi'nda-la Jesucristo ma, ko nga tikoá 'an tsibixáya-ná, tisksasén-nò xojon jè, jñò xí ngásòn 'ñó ndaà mokjeiín-nò koni s'ín mokjeiín-najen; nga xítá kixi-né jè Jesucristo xi Nainá ma kó xi ochrjekàjiìn-ná kjo'in.

² Koni s'ín nga isá ndaà titsayaxkon Nainá kó jè Jesucristo xi otíxoma-ná, k'oqá s'ín isá ndaà kàtasakó-nò kjondaà kó kjoq'anchán yá jjìùn inímá-nò.

Mé xi mochjeén nga s'eén nga ndaà jchaxkoán Nainá

³ Jè nga'ñó-lá Nainá tsjá yije-ná xi mochjeén-ná nga titsajnakoaán ko nga ndaà yaxkoán Nainá. Koií kjoq-aà nga tsjá-ná ngats'ií kjondaà koi nga yaxkoán jè xi kó kjoajeya-la kó nga'ñó tsjeè-lá kiichjá-ná.

⁴ It'aà ts'e kjoq koi, kitsjaà-ná kjoq xi 'ñó ndaà tjín kó xi 'ñó tse chjí-lá koni s'ín kitsjaà tso'ba Nainá, mé-ne nga tikoá kókot'aà-ná nga k'oqá s'ín s'eén koni s'ín s'ín Nainá nga jye chinchat'aàxin-lá kjoq xi ch'o síjé yijo-ná j isò'nde xi ta síkits'ón-ná.

⁵ K'oqá ma-ne, 'ñó tìnè-lá yijo-nò jñà kjoq koi. Koni s'ín nga mokjeiín-nò it'aà ts'e Cristo, k'oqá tís'ín mochjeén-né nga ndaà xítá kàtama jñò. Nga jye ndaà xítá ma, tikoá mochjeén-né nga kàtas'e-nò xi kjoq chjine.

⁶ Nga jye tjín-nò kjoq chjine, tikoá mochjeén-né nga kixi tatixoma-lá yijo-nó. Kó nga jye kixi otíxoma-lá yijo-nò tikoá mochjeén-né nga s'e-nò kjoatsejta. Kó nga jye tjín-nò kjoatsejta, tikoá mochjeén-né nga nguì ndaà chaxkón Nainá.

⁷ Nga jye ndaà yaxkón Nainá, tikoá mochjeén-né nga ndaà títjsacha xinguigo. Kó nga jye ndaà matsjacha xinguigo, tikoá mochjeén-né nga nguì ndaà títjsacha ngats'ií xítá xi k'ejí.

⁸ Jñò, tsà tjín-nò kjondaà koi, ko tsà kijit'aà nachrjein tít'asón-nò, mì jyò kitsajnaà; nguì ndaà kochjeén-nò nga isá ndaà jchaxkoón Jesucristo xi otíxoma-ná.

⁹ Tanga tsà tjín i'nga xi tsjìn-lá kjondaà koi, k'oqá ngaya-lá koni xítá xkan xi mikii ndaà tsejèn-lá; jyeé kijchàajiìn-lá nga Nainá jye kisijchàat'aà-lá jé xi kis'e-lá nga sa ítjón.

¹⁰ K'oqá ma-ne, jñò, ndí 'ndse, isá 'ñó tjiì-lá nga 'ñó yijo-nò nga tikitxiyaà kjoq nga Nainá xó k'oqá s'ín kiichjá-nò kó jaájiìn-nò. Tsà k'oqá s'een kijit'aà, nímé jé skajñoò.

¹¹ Nga k'oqá s'ín koma nga táx'aà nde-nò nga kitjás'een ñánda titotíxoma níta kjé-ne jè Jesucristo xi ochrjekàjiìn-ná kjo'in kó xi otíxoma-ná.

¹² Koií kjoq-aà kijit'aà nachrjein sikitsjeèn yije-nò kjoq koi, naq'sín jye ma-nò ko jye kixi titsajnakoo jè kjoq kixi-lá Nainá koni s'ín mokjeiín-nò nachrjein j'ndei.

¹³ K'ë nga tákó títjnakon-isa j isò'nde jè, mochjeén-né nga sikitsjeèn-nò nga kos'ín tijchá yijo-nó.

¹⁴ Jè Jesucristo xi otíxoma-ná jyeé k'oqá s'ín kitsò-na nga jyeé kjochrañat'aà nga kjoqhet'aà nachrjein-ná.

¹⁵ Tikoá 'an tibinè-lá yijo-ná nga tísíktsjeèn-nò mé-ne k'ë nga 'an xi jye kiyá, nga nachrjein nchijón k'oqá s'ín tikitxiyaà kjoq koi.

Nánda j'ü-ne 'én xi tjít'aà Xojoñ-la Nainá

16 Nga mìtsà ta cuento xi ta xítä kisikítsjeèn koni s'ín tsibenojmí-nòjen kó kji nga'ñó kis'e-lä Na'èn-ná Jesucristo kó nga kjoíj ljngooò k'a. Nga xkoón ki'ya-nájen kjoajeya-lä nga 'ñó tse nga'ñó tjín-lä.

17 Ki'ya-nájen k'ë jé Nainá xi Na'èn-ná nga jeya kó 'nga kisikíjna Jesucristo. Kina'yà-lä ya jjílñ isén ñánda 'ñó ote kji 'én xi kitsò: "Jé jéè xi ki'ndí-ná xi 'ñó matsjake nga xo 'an jaàjílñ-na."

18 Ngajen sobà kina'yà-lajen jñà 'én xi ngajmíi inchrobà-ne k'ë nga titsajnako-jen Jesucristo ya isò'nga nindoò tsjeè-lä.

19 Nga yije kjoä koi, k'oäá s'ín isä ndaà makixiya koni s'ín kiichjä jñà xítä xi kiichjä ngajo-lä Nainá. 'Ñó ndaà 'nè nga na'yà-lä 'én koi. K'oäá s'ín ngaya-la koni jngoo ní'ín xi síhiseèn ya j'nde ñánda jñò choòn skanda k'ë nga s'e isén, ikjоàñ síhiseèn-jílñ iníma-ná koni jé ni'ñó tse.

20 Ítjón k'oä s'ín ndaà kàtasiyílñ-nò, jñà 'én xi tjít'aà Xojoñ-la Nainá, mìtsà ta jngoo xítä kitsjaà kjoohitsjeèn-lä nga kitjei.

21 Nga jñà xítä xi kiichjä ngajo-lä Nainá, njngoo 'én xi ta kjoohitsjeèn ts'e nga kiichjaya. Jé Iníma Tsjeè-lä Nainá kisikichiya-lä kjoohitsjeèn-lä xítä koi nga komà kiichjaya 'én-lä Nainá.

2

Xítä ndiso xi okóya 'én xi mìtsà kixi kjoä (Judas 4:13)

1 Ya jjílñ naxàndá Israel kis'e xítä ndiso xi kitsò nga 'én-lä Nainá kiichjaya, tanga mìtsà kixi kjoä. It'aà tsajòn, k'oäá tís'ín s'e xítä ndiso xi kókóya'ma kjoohitsjeèn xi síkit'són-jílñ-lä xítä naxàndá-lä Nainá, skanda kochrjengui jé Na'èn-ná xi tsibichjítjí-ná. K'oäá ma-ne nga jñà xítä koi, tijñà nchihótsji-lä kjoabiyaà yijo-lä nga ta nitoón jchija.

2 'Ñó kjin xítä kjitjingui-lä nga k'oas'ín s'iin kjoä xi 'ñó ch'o tjín. Koií kjoä-lä xítä ndiso koi, nga ch'o kíná'ya-lä kjoä ts'e ndiyá kixi.

3 Jñà xítä ndiso koi, ta toón tse mejèn-lä, kochrjekájno-nò ton nga skónachan-nò nga kókóya-nò 'én ndiso. Nainá, jyeé kjótseé tjíndaà-lä nga tsjá-lä kjo'in kó mìkiù kojno-lä kjo'in xi s'e-lä.

4 Nga Nainá mìkiù kisíjchàat'aà-lä jñà àkjale xi tsöhótsji jé. Ján kiskinjílñ j'nde kjo'in ñánda tití ní'ín. Na'ñó kíchä cadena tsibít'aà'ñó. Yaá kisikítsajnaya ngajo ñánda jñò choón, skanda jé nachrjein k'ë nga sindaajàiñ.

5 Nainá, tikoäá mìkiù kisíjchàat'aà-lä isò'nde xi kisijna kjótseé; kisikasén jtsí xkón xi kisikjehesòn yije xítä xi kis'e nachrjein koi. Tà jé Noé kisíjchàat'aà-lä, koi kjoä-lä nga 'én kixi kiichjaya jílñ-lä xítä, kó itoò xítä xíkjín tsiningui-ne.

6 Nainá tikoäá kisikjehesòn yije xítä ts'e naxandá Sodoma kó Gomorra. Jngoo k'aá tsaká, ta chijo kisinchaà. K'oäá s'ín tsibíjna jngoo-lä chibä nga k'oäá tís'ín komat'in jñà xítä xi kondrà títsajna-lä Nainá.

7 Tanga jé Lot nga xítä kixi, itjokajiùn kjo'in. 'Ñó ch'o komà-lä kjoä ts'e jé xi nchis'ín jñà xítä naxandá koi.

8 Xítä jé nga xítä kixi-né, nga ya tijnajiùn-lä jñà xítä koi nga ch'o nchis'ín, kjo'iín tísíkjeíñ nga 'on ma-lä iníma-lä nga nachrjein nchijòn beè koä 'nchré-lä kjoä xi ch'o nchis'ín xítä koi.

9 Yaá tí'ya-lä nga jè Na'èn-ná osíko-né jñà xítä xi beèxkón nga síktsajnandeíjí mé kjoä xi tjín-lä, tikoä síktsajna'ñó-né jñà xítä xi ch'o s'in nga tsjá-lä kjo'in jè nachrjein k'e nga sínndaajiün.

10 Jñà títsajna ítjòn nga s'e-lä kjo'in jñà xítä xi 'ñó fitjingui-lä kjoä ch'o xi sijé yijo-lä kó jñà xi ochrjekàngui kjotíxoma-lä Nainá.

Jñà xítä ndiso koi, xítä tájajàjiün nga 'ñó 'nga ikon. Mikiù tsakjón nga chhajno-lä jñà nga'ñó xi mikiù tsejèn.

11 Jñà ákjale, nas'in isä tse nga'ñó tjín-lä koä tjín-lä kjotíxoma, mì k'oäá s'in chhajno-lä nga'ñó xi mikiù tsejèn nga nguixkon Na'èn-ná.

12 Jñà xítä koi, chhajno-lä kjoä xi mikiù fiya-lä. K'oäá s'in ngaya-lä koni cho xi mikiù síktsjeèn nga tà xó k'oäá s'in kits'iin-ne nga kíndobá'ñó ikjoàn sük'en. Xítä koi, yaá kiyájiün kjoä ts'e jé-lä.

13 Koií kjo'in tjoé ngajo-lä koni tjín kjo'in xi kitsjaà-lä xítä xi kj'eií. Jñà xítä koi, nas'in nachrjein, tsjaá ma-lä nga s'in kjoä xi 'ñó ch'o tjín. K'e nga jñà xítä koi, báhijtako-nò tsà s'e tjín-nò, síkts'ón-jíin-né nga sísobà-nò nga ch'o tjín kjoä xi s'in.

14 K'e nga beèxkon jngòò chjoón, njtoón fahajíiñ-lä kó mikiù ma síkíjna kjoä ts'e jé. Konachan-lä xítä xi mì kixíí tjín kjohítsjeèn-lä. Inimä-lä, kjit'aà nachrjein tjín mé xi mejèn-lä. Xítä koi, tjín-e-lä nga kjo'in tjoé-lä.

15 Jyeé kisikjna ndiyá kixí. Jè fitjingui-lä ndiyá xi ch'o tjín, jè ndiyá ts'e Balaam, ki'ndí-lä Beor, jè xi 'ñó kjotsjakeè tøn nga mejèn-lä s'in kjoä xi mitsà kixí tjín.

16 Tanga tsaká-lä kjoä ts'e jé-lä. Jngòò búrró chjoón xi mikiù ma-lä chja, kiichjä-lä koni tsà xítä; mikiù kitsjá'nde-lä nga kiiko-isä kjoaská-lä.

17 Jñà xítä ndiso koi, k'oäá s'in ngaya-lä koni ngajo nandá xi tsjìn-lä nandá, koni ifi xi nimé jtsí fiko, njtoón fiko tjo. K'oäá s'in tjín-e-lä nga ya kítsajnajíiñ i'nde jñò ts'e kjo'in nitä mé nachrjein-ne.

18 Ngüí 'én 'ngaá chja xi nimé chjí-lä. 'Ñó 'nga ikon nga síchjeén kjoach'o xi sasén-lä yijo-lä nga konachan-lä jñà xítä xi sa nchibinchat'aàxìn-lä jñà xítä xi ch'o nchisíjchá yijo-lä.

19 K'oäá tso-lä jñà xítä nga kítsajnandeíjí, tanga tijñà-ne tikoäá yaá títsajnajíiñ 'ñó kjoach'o-lä. K'e nga jngòò xítä xi bíjnajíiñ 'ñó jngòò kjoä, jè kjoä jè tjin-lä nga'ñó nga jè otíxoma-la.

20 Jñà xítä xi jye kijtseèxkon Jesucristo xi otíxoma-ná, nga jè tsachrjekàjiün kjo'in, nga jye chinchat'aàxìn-lä kjoä ch'o-lä isò'nde, tsà ijngòò k'a k'oas'in s'in, tsà sükjne ijngòò k'a-lä kjoä xi ch'o tjín, nga komäa iskan, isäá ch'o komat'in mì k'oä-ne k'e nga sa ítjòn.

21 Isäá-la ndaà tjín tsà mikiù kijtseèxkon ndiyá kixí-lä Cristo, mì k'oä-ne nga jye chinchat'aàxìn-lä kjotíxoma tsjee-lä Nainá xi jye kitjoé-lä.

22 Xítä koi, k'oäá s'in kis'iin koni tsò 'én xi tijna-lä xítä xi tjín-lä kjoachjine nga tsò: "Nañá, tijé kine ijngòò k'a-ne ndábisò-lä" kjoä: "Jè chinga k'e nga jye ongáyá, ijngòò k'a ongáyájiün-ne ndási."

3

K'e nga kjoíí ijngòò k'a Na'èn-ná Jesucristo

1 Ndí 'ndsè xi 'ñó matsjake-nò, xojon jè, jè xi ma-ne jò nga tìkjii-nò. Ingajò xojon koi, k'oäá s'in binè-nò nga síktsjeèn kjoä xi ngüí kixí tjín;

2 mé-ne nga s̄ik̄itsjeèn-nò jñà 'én xi kjötseé tsakóya x̄it̄a tsjeè-lä Nainá xi kiìchjá ngajo-lä. Tíkoä s̄ik̄itsjeèn kjötixoma-lä Na'én-ná Jesucristo xi tsachrjekajiùn-ná kjo'in koni s'ín tsakóya-nò jñà x̄it̄a xi tsibíxáya-lä.

3 Jè xi 'ñó mochjeén nga ndaà kàtasijil-nò, jñà nachrjein xi sa nchrobá nga jyeé tífefet'aà nachrjein, kjoíi x̄it̄a xi s̄iùsobà-nò ts'ë kjoä kixi; yaá kojchájiùn kjoach'o xi sijé yijo-lä.

4 Skonangui, kitsö-nò: "Nachrjein j'ndei, ¿mé-ne mì tibitasòn-ne 'én xi tijna xi tsò nga kjoíi ljingoò k'a Cristo? Jyeé kjötseé k'en x̄it̄a jchíngá-ná, tákó k'oäá chòon skanda kóni nga kisindaà isò'nde."

5 Jñà x̄it̄a xi k'oäá tsò, xó k'oäá s'ín-ne nga sijchàajiùn nga jñà 'én xi kiìchjá Nainá nachrjein kjötseé, jñà kisindaà-ne ngajmii kó nanguí. Tijè-ne nandá inchrobåt'aà-ne ko tijé tijnakon-ne.

6 Xi komà iskan, tijè-ne 'én-lä Nainá kó nandá kisikje-ne isò'nde jchíngá k'e nga tsangasón nandá.

7 Tí jé-ne 'én xi kitsjaà Nainá k'oäá s'ín tichjá nga jè ngajmii kó nanguí ñánda titsajnasoán nachrjein j'ndei, titsajnandaà-lä mé-ne nga kijí-ne jè nachrjein k'e nga sindaajiùn-lä x̄it̄a tíkoä kjoëhesòn jñà x̄it̄a xi mìkiì beëkón Nainá.

8 Jñò ndí 'ndsè xi matsjake-nò kì nijchàajiùn-jèn kjoa koi: xi it'aà ts'e Nainá, jingoò nachrjein k'oäá ngaya-lä koni tsà jingoò jmiù nò tjín-ne, koä jingoò jmiù nò, Nainá, jingoò nachrjein tsò-lä.

9 Na'én-ná mìtsà tísíkichrjein nga sijkitasòn 'én-lä koni tsò i'nga x̄it̄a; tíkoña kjoäá-nò Nainá; jè xi mején-lä nga njingoò x̄it̄a jchija, nga kàtasíkájno jé-lä nga mì ti jé kghotsji-ne.

10 Tanga jè nachrjein-lä Nainá, k'oäá s'ín kjoíi koni s'ín f'iì x̄it̄a chijé. Ngajmii, jingoò k'aá jchija k'e nga kiná'-ya-lä nga ch'o jchán kjone. Jè ts'oí, sá kó ni'ñó kijí-ne. Jè nanguí kó nìta mé xi tjín i'jt'aà nanguí, jingoò k'aá kijí.

11 Koni s'ín koma nga jchija ngats'iì tsojmì xi tjín, 'ñó mochjeén nga tsjeè sijchá yijo-nò koni s'ín sijé Nainá.

12 kó nga chíñakjoa-lä jé nachrjein k'e nga kjoíi Nainá. Tixátíya-lä nachrjein jè. Ko ngats'iì tsojmì xi tjín isò'nde kó ngajmii, jingoò k'aá kongandá nga kijí.

13 Tanga it'aà tsaján, jè titsachiñá-lä ngajmii x̄it̄se kó nanguí x̄it̄se koni s'ín kitsjaà tso'ba Nainá, ya ñánda s'e kjoä kixi kó kjondaa.

14 Koií kjoä-lä jñò ndí 'ndsè xi matsjake-nò, nga k'oä tjín kjoä xi titsachiñá-lä, tjii-lä nga 'ñó yijo-nò, mé-ne k'e nga kjoíi ljingoò k'a Jesucristo, k'oäá s'ín sakot'aà-nò nga 'nchán kitsajnaà nga tsjeè titsanijchá yijo-nò kó njmé jé tjín-nò.

15 K'oäá s'ín kàtasijil-nò, jè kjoatsejta-lä Nainá nga tse titsachiñá, jè-né nga kitjokàjiùn kjo'in jñà x̄it̄a. Jè 'ndsè Pablo x̄it̄a xinguiaá xi 'ñó matsjachaá, tíkoä jye isà kiskii-nò koni s'ín tjín kjoachjine xi kitsjaà-lä Nainá.

16 Nga jingoò ljingoò xojon carta xi kiskii Pablo, k'oäá s'ín tichjá kjoä koi. Tanga tjín i'nga xi 'ñó 'in chja, mìkiì ndaà machiya-ná kó tsòya-ne. K'oäá ma-ne jñà x̄it̄a xi mìkiì ndaà fiya-lä kó xi mì kixi tjín kjohitsjeèn-lä, síkjatjìya-lä 'én. K'oäá tí siko jñà Xojon-lä Nainá xi kiskii xi k'ejí x̄it̄a. K'oäá ma-ne jñà x̄it̄a xi koasiko 'én-lä Nainá, tijñà nchihótsji-lä kjo'in yijo-lä.

'Én xi fehet'aà-ne

17 K'oäá ma-ne, jñò ndí 'ndsè xi matsjake-nò, nga jye ndaà tijil-nò kjoä koi, tijkindaa yijo-nò, mé-ne nga mì skónachan-nò jñà x̄it̄a xi ch'o s'ín nga xìn ndiyá kìiko-nò xi mì kixi tjín ko yaá jchija nga kixi titsajnakoo Nainá.

18 Ìsaá ndaà kàtasakó-ìsa-nò kjøndaà-là kó kjohítsjeèn-là Jesucristo xi otíxoma-ná nga jè ochrjekàjiìn-ná kjø'in. Jeya kàtìjna i'ndei kó nítà mé nachrjein-ne. K'oq'sín kàtama.

Xojon carta xi kiskiì Ítjòn San Juan

Jesús, jè 'Én xi sítkýnakon iníma-ná

¹ Jè Jesús, jè 'Én xi sítkýnakon-ná xi týjna skanda tísä tàts'en-lä kjoa. Tånga i'ndeí, jyeé kina'yà-lajen, kó xkoón ki'ya-najen, kichítsejèn-lajen kó kjí, tikoqá ndsáqá kinikó-najen.

² Jè 'Én jè, ki'ya tsejeén-lä. Kó ki'ya-nájen. Kó nguì kjoa kixi-né xi bènojmí-jen xi it'aà ts'e. Kó tikoqá bènojmíya-nòjen jè 'Én xi sítkýnakon iníma-ná nítja kjé-ne. Jè 'Én jè, k'è nga tísä Ítjòn, yaá týjnat'aà-lä Nainá. Tånga i'ndeí, jyeé tsatsejèn-najen.

³ Bènojmí-najen kjoa xi ki'ya-jen kó xi kina'yà-jen, mé-ne jñá, k'oqá tís'in ngásón kítsajnakoqá, koni s'in ndaà titsajnakoqá Nainá xi Ná'én-ná ma, kó Ki'ndí-lä xi Jesucristo.

⁴ Koií xá titsachjíi-nòjen Xojon jè mé-ne nga nguì kó kjotsja kàtasakó kjit'aà-lä iníma-ná.

Jè Nainá kjoa iseèn-né

⁵ K'oqá s'in tjín jñá 'én xi tsakóya-najen Jesucristo, kó koíi-né xi nokjoàyajíiù-nòjen: Jè Nainá, kjoa iseèn-né. Xi it'aà ts'e, tsjín xi kjoa jñò.

⁶ Tsà kixoán nga ndaà titsajnakoqá Nainá, tånga tsà yaá titsanújchá yijo-ná ya ñánda jñò choòn, ñánda tjín kjoach'o, 'én ndisoó titsanokjoá; mitsà kjoa kixi xi titsaq'né.

⁷ Tånga tsà ya titsajnaá ñánda iseèn choòn, koni jè Nainá yaá týjna ñánda iseèn choòn, ndaá titsajnakoá xinguiqá, kó jè jní-lä Jesucristo xi Ki'ndí-lä Nainá ma, sítsejè yijeé jñá jé xi tjín-ná.

⁸ Tsà kixoán: "Tsjín-na jé", tijñá titsachonächan-lá yijo-ná; mitsà kjoa kixi xi titsanokjoá.

⁹ Tånga tsà kénójmi yije-lá Nainá jñá jé xi tjín-ná, kómaá jè kjót'aàtakoán nga sijchàat'aà-ná jé-ná tikoqá sijtsjeéya-ná ngats'iì kjoa xi ch'o 'né. Nga jè Nainá sítitasón 'én-lä, kó nguì kjoa kixi xi s'in.

¹⁰ Tånga tsà kixoán: "K'eeè tsà jé otsjià", jè Nainá ndisoó titsanachrjekànguaá, kó mitsà kixi kjoa nga mokjeíin-ná jé 'én-lä.

2

Yá xítá xi chjatjì-ná ya nguixkón Nainá

¹ Jñò xi koni tsà ndí ixti-na xan-nò, koií xá tlikjíi-nò Xojon jè, mé-ne nga mì tì jé kinchátsji-lá yijo-nò. Tånga tsà tjín jingoò xítá xi tihótsji jé-lä yijo-lä, jè Nainá sijchàat'aà-lä, nga týjna jingoò-ná xítá xi chjatjì-ná ya nguixkón Nainá, jè xi 'mí Jesucristo xi nguì xítá kixi.

² Jesucristo kitsjaà kjotjò yijo-lä nga k'en ngajo-ná, mé-ne kóma sijchàat'aà-ná jñá jé-ná, tånga mitsà tå jñá xi sijchàat'aà-ná; tikoqá sijchàat'aà yijeé-lä ngats'iì xítá xi tjín nga týjtsa isò'nde.

³ Tsà ndaà sítitasón kjotíxoma-lä, maá kíjingoò-lá takoán nga jyeé ndaá yaxkoáán.

⁴ Tsà tjín xítá xi tsò: "An, jyeé ndaà bexkoan Nainá", tånga tsà mìkiì ndaà sítitasón kjotíxoma-lä, xítá ndiso-né; tsjín-lä kjoa kixi.

5 T̄anga tsà ndaà nìkitasoán koni tsò 'én-là, jyeé 'ñó ndaà tjín-ná kjotsjacha-là Nainá kò k'oqá s'ín ma-ne nga 'ya-là nga kixíí kjoaq̄ nga jè Cristo titsajnakoáá.

6 Jè xítä xi tsò nga ya tíjnakò Cristo, mochjeén-né nga k'oqas'ín kàtasíjchá yijo-là koni s'ín kis'íin Jesucristo.

Kjotíxoma xítse

7 Jñò ndí 'ndsè, jè kjotíxoma xi tilkjìi-nò, mìtsà ngùi kjotíxoma xítse; tijè-ne kjotíxoma xi kits'ií-nò k'e nga sa ítjòn k'e nga tísä kòkjeíin-nò. Jè kjotíxoma jchíngá jè, tijè-ne 'én xi kina'yà jñò nga tísä ítjòn.

8 T̄anga i'ndeí k'oqá s'ín tilkjìi-nò koni tsà jingoò kjotíxoma xítse. Nga it'aà ts'e Cristo kí'ya-là nga xítse-né ko tilkoáá t'yaá-là xi it'aà tsajòn. Nga jyeé tífahato kjoaq̄ xi jñò choòn, ko jyeé t'ya-là xi ngùi kjoaq̄ iseèn-là Nainá.

9 Tsà jingoò xítä k'oqas'ín tiltsò nga k'oqá s'ín tísíjchá yijo-là koni s'ín tjín kjoaq̄ iseèn-là Nainá, t̄anga tsà majtikeè xíkjín xi tilkoaq̄ it'aà ts'e Cristo mokjeíin-là, mìtsà kixíí kjoaq̄ nga iseèn tísíjchá yijo-là, takó yaá tijnajíin ñánda jñò choòn.

10 Jè xítä xi matsjakeè xítä xíkjín xi tilkoaq̄ it'aà ts'e Cristo mokjeíin-là, k'oqá s'ín tísíjchá yijo-là koni s'ín tjín kjoaq̄ iseèn-là Nainá. Jè xítä jè, mìtsà ti mé tjín-ne xi ma kohótsji jé-là.

11 T̄anga jè xítä xi majtikeè xítä xíkjín xi tilkoaq̄ it'aà ts'e Cristo mokjeíin-là, yaá tijna, ko yaá tsó'baya ya ndiyá ñánda jñò choón. Mikiù beè ñánda tifí, nga jè kjoaq̄ jñò, bichjøà xkøn.

12 Jñò xi ndí ixti 'mì-nò, tilkjìi-nò Xojon jè, nga it'aà ts'e Cristo-né nga jye kisíjchåat'aà-nò Nainá jñà jè xi tjín-nò.

13 Jñò xi xítä jchíngá 'mì-nò, tilkjìi-nò Xojon jè, nga jyeé kiyaxkoòn jè Jesucristo xi tijna skanda tísä tats'en-là kjoaq̄. Jñò ixti xi sa titsaníjchá yijo-nò, tilkjìi-nò Xojon jè, nga jyeé kinikjine-là jè xita neij. Jñò xi ndí ixti 'mì-nò, jyeé kiskii-nò Xojon jè nga jye kiyaxkoòn Nainá xi Na'èn 'mì-laà.

14 Jyeé kiskii-nò xojon, jñò xi xítä jchíngá 'mì-nò, koií kjoaq̄-la nga jyeé kiyaxkoòn Jesucristo xi tijna skanda tísä tats'en-là kjoaq̄. Tilkoaq̄ jyeé kiskii-nò jñò ixti xi sa titsaníjchá yijo-nò, koií kjoaq̄-la nga tjín-nò nga ñó ko jyeé ya tijnajíin iníma-nò jè 'én-là Nainá ko jyeé kinikjine-là jè xítä neij.

15 Kì jñà matsjacha jñà kjoaq̄ xi tjín isò'nde. Tsà yá xítä xi matsjakeè jñà kjoaq̄ xi tjín isò'nde, mìtsà kixíí kjoaq̄ nga matsjakeè Nainá xi Na'èn 'mì-laà.

16 Ngats'ií kjoaq̄ ch'o xi jè isò'nde t'yaá-là, mìtsà ya nchrobá-ne it'aà ts'e Nainá xi Na'èn 'mì-laà. Tiyaá tísindaá-ne i isò'nde. Jñà kjoaq̄ ch'o koi, xi tjín isò'nde; jñà-né kjoaq̄ ch'o xi sijé yijo-nà, kjoaq̄ xi tsejèn-là xkoáan nga mején-ná tsaján kóma, ko kjoaq̄ 'nga takòn xi ts'e kjoaq̄ nchijiná.

17 Ngats'ií kjoaq̄ ch'o xi tjín isò'nde, ko kjoaq̄ xi ya fahajíin-ná, jyeé tífahet'aà, t̄anga jè xítä xi síkitasón koni s'ín mején-là Nainá, kíjnakon-né nítä kjé-ne.

Jè xítä kjoaq̄ kixíí kó kjoaq̄ ndiso

18 Jñò xi ndí ixti xan-nò, jyeé tífahet'aà náchrjein. Jyeé tijíin-nò nga kjoóí jingoò xítä xi ngùi kondrà tijna-là Cristo. Ko náchrjein i'ndeí jyeé 'ñó kjín ma-ne xi kondrà nchifi-là Cristo. K'oqá ma-ne nga k'oqas'ín machiya-ná nga jyeé tífahet'aà náchrjein.

19 Jñà xítä koi, tì jí itjokàjiín-ná, t̄anga xi kjoaq̄ kixíí, mìtsà ngùi xítä tsaján ma; tsà kixíí kjoaq̄ nga xítä tsaján, jí-là titsajnako-ná. T̄anga koií k'oqas'ín itjokàjiín-ná jñà xítä koi mé-ne nga ndaà kàta'ya-là nga ngats'ií xítä xi k'oqas'ín kondrà fi-la Cristo, mìtsà ngùi xítä tsaján.

20 Jè Jesucristo, xi xítà tsjeè, jyeé kitsjaà-nò jè Injimà Tsjeè-là Nainá; k'oqá ma-ne nga ngats'ioò jyeé ndaa tijíin-nò kós'ín tjín xi kjoà kixi.

21 K'oqá ma-ne nga k'oas'ín tijkìi-nò xojon jè, nga jyeé ndaa tijíin-nò xi kjoà kixi; mìtsà koi-ne nga k'j'eè tijíin-nò. Kó jyeé ndaa tijíin-nò nga nijngoo 'én ndiso xi ya nchrobát'aà-ne jt'aà ts'e kjoà kixi.

22 ¿Yá-ne xi xítà ndiso? Jè-né xi bí'ma nga tsò: "Jè Jesús mìtsà jè xi Cristo, [mìtsà Nainá kisikasén]." Jè xítà jè xi kondra fi-là Cristo nga jngoo k'a mìkiù mokjeiñ-là it'aà ts'e Nainá xi Na'èn-ná ma ko it'aà ts'e Jesucristo xi Ki'ndí-là Nainá ma.

23 Ngats'iì xítà xi jngoo k'a mìkiù mokjeiñ-là it'aà ts'e Ki'ndí-là Nainá, mìtsà Nainá xi Na'èn-ná ma tijnakó. Tanga jè xítà xi mokjeiñ-là tikoà tsjá 'én-là nga jè Jesús, jè xi Ki'ndí-là Nainá, yaá tijnakó Nainá xi Na'èn-ná ma.

24 Koií k'oas'ín xan-nò, ndaa kàtasiñlín injimà-nò jè 'én xi it'aà ts'e Cristo xi jye kina'yà nga tísà tâts'en-là kjoà. Tsà k'oas'ín ndaa sijíin injimà-nò, tikoàá ndaa kítsajnakó Nainá xi Na'èn-ná ma ko Ki'ndí-là.

25 Jesucristo k'oqá s'ín kitsjaà 'én-là nga tsjá-ná kjoàbinachon xi mìkiù fehet'aà nítà kjé-ne.

26 Koií xá tikji-nò xojon jè mé-ne nga ma jchàxkon-nò jñà xi mejèn-la konachan-nò.

27 Tanga jñò, jyeé tijíin injimà-nò jè Injimà Tsjeè-là Nainá xi kitsjaà-nò Jesucristo. Mi tì kii mochjeén-ne tsà yá xi kokoya-nò. Ngà tijè-ne Injimà Tsjeè-là Nainá keènojmíya-nò kós'ín tjín ngats'iì kjoà xi ndaa tjín. Koni s'ín kokoya-nò, 'én kixi-né, mìtsà 'én ndiso. K'oqá s'ín ndaa titsajnakó kjit'aà Jesucristo, koni s'ín sílkíchiya-nò Injimà Tsjeè-là Nainá.

28 Jñò xi ndí ixti xan-nò, k'oqá s'ín ndaa titsajnakó Cristo, mé-ne nga 'ñò tjín-ne takoán ko mìkiù kosoùbà-ná k'e nga jè xi kijtojen ljngoo k'a-ne ngajmiì.

29 Koni s'ín jye tijíin-nò nga jè Cristo, xítà kixi-né nga nguixkon Nainá, k'oqá tís'ín ndaa kàtasiñlín-nò, nga ngats'iì xítà xi kjoà kixi s'ín nga nguixkon Nainá, ki'ndí-là Nainá-né.

3

Ixti-là Nainá

1 Ndaà kàtasiñlín-nò, 'ñó ndaa matsjakeè-ná Nainá xi Na'èn-ná ma, k'oqá ma-ne nga ixti-là tsò-ná. Kó ngui kixi kjoà nga ixti-là Nainá 'mì-ná. K'oqá ma-ne nga jñà xítà isò'nde, mìkiù mokjeiñ-là tsà ixti-là Nainá 'mì-ná, koií kjoà-là nga jñà xítà koi, mìkiù mokjeiñ-là it'aà ts'e Nainá.

2 Jñò ndí 'ndsé xi matsjake-nò, i'ndei jyeé ki'ndí-là Nainá 'mì-ná. Tanga k'j'eè tsà ndaa okó-ná Nainá kó kjoàñ komaá nga koma iskan. Tanga jyeé tijíin-ná nga k'oqá tì kjoàñ komaá koni kji jè Jesucristo k'e nga kijchò nachrjein nga jè xi kjoój ljngoo k'a-ne; nga k'oqá s'ín jchàxkoáñ koni kji jè.

3 Ngats'iì xítà xi k'oas'ín nchikoña nga k'oqá s'ín kjoàñ koma koni kji jè Jesucristo, nachrjein nchijòn-né nga tsjeè nchisíjhá yijo-là koni s'ín nga xítà tsè jè Jesucristo.

4 Ngats'iì xítà xi ótsji jé, kondrá fi-là kjotíxoma-là Nainá. K'e nga jé binchaàtsjiaá, jè kjotíxoma-là Nainá tìnáchrjenguaá.

5 Jñò, jyeé tijíin-nò nga jè Jesucristo koií xá j'ìi-ne nga jè faáxin-ná jñà jé xi tjín-ná. Ko 'ya-nò nga jè Jesucristo, njímé jé tsohótsji.

6 Ngats'iì xítà xi Cristo títsajnakó, mìtsà jé ótsji; tanga jñà xítà xi ótsji jé, k'j'eè kii beèxkon ko tikoà mìkiù tijíin-là yá-né xí 'mì Jesucristo.

7 Jñò, xi ndí *jixti-ná* xan-nò, kì kii bii'nde tsà yá xi skónachan-nò. Jè *xítä* xi kjoä kixi s'in nga nguixkon Nainá, *xítä* kixi-né, koni *xítä* kixi jè Cristo.

8 Tanga jè *xítä* xi kjit'aà nachrjein tihótsji jé, ts'e *xítä* neijí-né. Nga jè *xítä* neijí, k'oqá s'in tihótsji jé skanda tísä tats'en-lä kjoä. Kó koíí xá j'ii-ne Jesucristo xi Ki'ndí-lä Nainá nga jè sikixöña jñà kjoä ch'o xi s'in jè *xítä* neijí.

9 Ngats'ií *xítä* xi jye Nainá kisikjatjyla-lä nga ki'ndí-lä Nainá ma, mitsà *týa* títsajnjii-né jé. Nga jyeé ya tijnajii iníma-lä jè Iníma Tsjeè-lä Nainá. Kó mi tì kii ma kohótsji-jé-isa, nga jyeé ki'ndí-lä Nainá-né.

10 K'oqá s'in ma-ne nga yaxkon-la yá-né xi *jixti-lä* Nainá ko yá-né xi *jixti-lä* *xítä* neijí; ngats'ií *xítä* xi mikii síkitasön kjoä kixi-lä Nainá, *tíkoä* mikii tsjakeè beè *xítä* xíkjín xi *tíkoä* it'aà ts'e Cristo mokjeiín-lä, mitsà ki'ndí-lä Nainá ma.

Ngásòn ngáya tsjacha s'eén xinguiaá

11 Nga k'oqá s'in tichja jè 'én xi jye kina'yá k'e nga tísä kòkjeiín-nò nga sa ítjòn nga tsò: Ngásòn ngáya tsjacha s'eén xinguiaá.

12 Mikii k'oqas'in s'eén koni kis'iin jè *xítä* xi ki'mì Caín nga jè *xítä* neijí kii't'aà-lä nga kisik'en 'ndse. ¿Mé-ne kisik'en-ne 'ndse? Tà koíí kjoä-lä nga jè 'ndse, *xítä* kixi-né nga nguixkon Nainá ko jè Caín ch'oó tjín kjoä xi s'in.

13 K'oqá ma-ne k'oqas'in tixan-nò jñò ndí 'ndsè, kì maxkón-nò tsà sijjlikeè-nò *xítä* isò'nde xi mikii mokjeiín-lä 'én-lä Nainá.

14 Jñá jyeé tijii-ná nga jyeé itjokájñaa ya ndiyá kjoäbiyaà xi ya tjaáyaá kjótseé ko jyeé tjín-ná kjoäbinachon xi mikii fehet'aà nítä kjé-ne. Nga jyeé k'oqas'in ndaà matsjachaá jñà *xítä* xinguiaá xi *tíkoä* it'aà ts'e Cristo mokjeiín-lä. Jè *xítä* xi mikii matsjakeè xíkjín, ndiyá kjoäbiyaá tsóhoya jè iníma-lä.

15 Ngats'ií *xítä* xi majtikeè *xítä* xíkjín, k'oqá s'in ngaya-lä koni tsà *xítä* sík'en. Jñò, ndaá tijii-nò, jè *xítä* xi *xítä* sík'en, mitsà kjoäbinachon xi mikii fehet'aà tísíchájii yijo-la.

16 Jñá, k'oqá s'in 'ya-ná mé xi 'mì kjotsjacha k'e nga jè Jesucristo kitsjaà kjotjò yijo-la nga k'en ngajo-ná. Jñá k'oqá tís'in mochjeén nga s'eén it'aà ts'e *xítä* xinguiaá koni kis'iin jè Cristo.

17 Tsà tjín jingoò *xítä* xi tjín-lä tsojmì xi tímochjeén kjit'aà-lä, tsà skoë jingoò *xítä* xíkjín xi *tíkoä* it'aà ts'e Cristo mokjeiín-lä nga tsjín-lä tsojmì xi mochjeén-lä, tsà mikii ma-lä nga kósiko jè *xítä* xíkjín xi it'aà ts'e tsojmì xi tsjín-lä, mitsà kixi kjoä nga kjotsjacha-lä Nainá tijnajii iníma-lä.

18 Jñò xi ndí *jixti-ná* xan-nò, títsjacha xinguigo, kì tà 'én nokjòà; ngùi ndaá kàta'ya-la kós'in matsjacha xinguigo nga tísikoò mé tsojmì xi mochjeén-lä mé-ne nga kàta'ya-la nga kixií kjoä nga ndaà matsjacha xinguigo.

Ñó tjín takoán nga nguixkon Nainá

19 K'e nga k'oqas'in titsä'né, k'ee jcha-ná nga kixií kjoä nga k'oqá s'in titsanijchá yijo-ná koni s'in tjín kjoä kixi-lä Nainá ko 'nchán nikijnaá iníma-ná nga nguixkon Nainá.

20 Nas'ín jè iníma-ná jé tibinè-ná, tanga jè Nainá, isá ndaà tijii-lä mi k'oq-ne koni jè iníma-ná. Nga jè Nainá isá ndaà tsejèn yije-la ngats'ií kjoä xi titsä'né.

21 Jñò ndí 'ndsè xi matsjake-nò, tsà jè iníma-ná mitsà tì mé kjoä ch'o tibinè-ná, 'ñó tjín takoán nga nguixkon Nainá.

22 Tsà mé xi sijé-lä Nainá, maá-lä tsjá yije-ná nítä mé kjondaà-ne; nga nikitasoán kjotíxoma-lä, ko k'oqá s'in 'né koni s'in sasén-lä Nainá.

²³ Jè kjotíxoma-lä Nainá, jé-né nga ndaà kàtakjeí-ná it'aà ts'ë Jesucristo xi Kí'ndí-lä ma, tikoq ngásòn ngáya kótsjachaá xinguiáqá koni s'ín jye tsatíxoma-ná Cristo.

²⁴ Jè xítä xi síkitasón kjotíxoma-lä Nainá, yaá týnako Nainá, ko jè Nainá yaá týnajíln iníma-lä xítä jè. K'oqá ma-ne nga 'yaá nga Nainá ya týnako-ná, koi kjoa-lä nga jye kitsjaà-ná jè Iníma Tsjeè-la.

4

Jñà xítä xi kondrä fi-lä Cristo

¹ Jñò ndí 'ndsè xi 'ñó matsjaké-nò, kì taxkì mokjeí-nò it'aà ts'ë ngats'iì xítä xi tsò nga jè Iníma Tsjeè-la Nainá síkíchiya-lä 'én xi chjaya. Ítjòn chít'aà, a kixií kjoa nga jè Iníma Tsjeè-la Nainá tísíchiya-lä 'én xi chjä, a xi majìn-né. Nga jñà nachrjein xi titsajnaá i'ndeí, tjín jchán xítä ndiso xi týimasòn ya isò'nde xi tsò nga jè Nainá tsjá-lä 'én xi nchibénojmíya.

² Jè xítä xi bénójmí nga jè Jesucristo, jí kits'iìn it'aà nangui, ko xítäá komà koni jñá, jè xítä xi k'oqás'in bénójmí, jé-né xi tjín-lä Iníma Tsjeè-la Nainá. K'oqá s'in 'ya-nò yá xítä-ne xi jè Iníma Tsjeè-la Nainá tísíchiya-lä 'én xi tichjaya.

³ Tanga jè xítä xi miküì k'oqás'in keénojmí nga jè Jesucristo jí kits'iìn it'aà nangui, ko xítäá komà koni jñá, jè xítä xi k'oqás'in tsò, tsjín-lä Iníma Tsjeè-la Nainá. Xítä jè, jè tísíkjéen kjohítsjeèn-lä xítä xi týna ítjòn nga kondrä fi-lä Cristo. Jñò, jyeé kina'yà nga kjojí-né jè xi kondrä fi-lä Cristo, ko nachrjein xi titsajnaá i'ndeí jyeé k'oqás'in tísíxá kjohítsjeèn-lä.

⁴ Jñò xi ndí ixti-nä xan-nò, jyeé xítä-lä Nainá 'mì-nò; jñò, jyeé kinikijne-lä jñà xítä xi k'oqás'in 'én ndiso chjaya; mì tì kii koma-ne nga jñà skónaqachan-nò, nga jè Iníma Tsjeè-la Nainá xi týnajíln iníma-nò, lsáá ts'ë nga 'ñó tjín-lä mì k'oqá-ne koni jè kjohítsjeèn ts'ë xítä neij xi síxajíln iníma-lä xítä xi miküì mokjeí-nla it'aà ts'ë Cristo.

⁵ Jñà xítä koi, tà jñà títsajnakon-ne kjohítsjeèn xi tým ya isò'nde; k'oqá ma-ne nga k'oqás'in chjä ko jñà 'nchré-lä xítä xi tikoq kjohítsjeèn ts'ë isò'nde síkjéen.

⁶ Tanga ngajen, xítä-lä Nainá-nájen. K'oqá ma-ne nga jñà 'nchré-nájen jñà xítä xi mokjeí-nlä 'én-lä Nainá. Tanga jñà xi mitsà xítä-lä Nainá ma, mitsà ngajen sis'in-nájen. K'oqá ma-ne nga 'ya-lä yá-né xi nguì jè Iníma Tsjeè-la Nainá tísíkíchiya-lä nga nguì kjoa kixi ko yá-né xi iníma ndiso-lä neij tikonachan-lä.

Nainá, 'ñó tjín-lä kjotsjacha

⁷ Jñò ndí 'ndsè xi 'ñó matsjaké-nò, mochjeén-né nga ngásòn ngáya tsjacha jchaaá xinguiáqá, nga jè xi kjotsjacha, it'aà ts'ë Nainá nchrobá-ne. Ngats'iì xítä xi tjín-lä kjotsjacha, kí'ndí-lä Nainá-né ko tikoqá beè-né yá-né xi Nainá.

⁸ Jè xítä xi miküì matsjakeè xítä xíkjín, k'eeè kì beè yá-né xi Nainá, nga jè Nainá kjotsjacha-né.

⁹ K'oqá s'in tsakó-ná Nainá kjotsjacha xi tjín-lä xi it'aà tsaján nga kisikasén ki'ndí-lä isò'nde, jè kí'ndí-lä xi ta jè ta jngoo ma-ne, mé-ne nga it'aà ts'ë ndaà kítsajnaokaón.

¹⁰ K'oqá s'in tým kjotsjacha xi tsakó Nainá xi it'aà tsaján: Mítssà koi-ne nga jñà ndaà matsjachaá Nainá. Jè Nainá xi 'ñó ndaà matsjakeè-ná. K'oqá ma-ne nga kisikasén ki'ndí-lä nga k'en ngajo-ná, mé-ne sijjchàat'aà-ná jé-ná.

¹¹ Jñò ndí 'ndsè xi matsjaké-nó, tsà jè Nainá k'oqás'in 'ñó ndaà matsjakeè-ná, mochjeén-né nga k'oqá tís'in kotsjachaá xinguiáqá nga ijngoo jngooá.

12 Ni saá jngoo xítq xi xkon beè-ne Nainá, t̄anga tsà ndaà kotsjachaá xinguiáa nga ijngoo jngoo, jé Nainá yaá t̄ijnajiln kjit'aà iníma-ná ko it'aà tsaján-ná nga ndaà tibitasòn yije kjotsjacha-lá Nainá.

13 Nainá jyeé kitsjaà-ná Iníma Tsjee-lá. Koáa ma-ne nga jye 'yaá nga kjit'aà nachrjein ya titsajnakoá Nainá ko tikoá ya t̄ijnakó-ná Nainá nga t̄ijnajiln iníma-ná.

14 Ngajen sobá ki'ya-jen ko 'bí-nájen 'én-najen nga jé Nainá xi Na'én 'mì-laà kisikasén Ki'ndí-lá nga jé kochrjekàjiln kjo'in xi kjoa ts'e jé-lá ngats'iì xítq isò'nde.

15 Ngats'iì xítq xi nguì ko iníma-lá tsjá 'én-lá nga jé Jesús xi Ki'ndí-lá Nainá, kjit'aà nachrjein ya t̄ijnakó Nainá ko jé Nainá yaá t̄ijnajiln iníma-lá.

16 Jyeé k'oas'ín ndaà 'yaá, ko tikoá mokjeíin-ná, nga jé Nainá tjín-la kjotsjacha xi it'aà tsaján. Nga jé Nainá kjotsjacha-né. Ko jé xítq xi kjotsjacha t̄ijnajiln kjit'aà ya iníma-lá, yaá t̄ijnakó Nainá ko jé Nainá yaá t̄ijnajiln iníma-lá xítq jé.

17 K'e nga it'aà tsaján k'oas'ín ndaà tibitasòn yije kjotsjacha-lá Nainá, 'ñó tjín takoán nga mitsà tì mé tsakjöön-ná jé nachrjein k'e nga sindaàjiln-lá xítq xi kjoa ts'e jé-lá. Nga jñá, k'oáa s'ín ndaà titsa'né i isò'nde koni s'ín kis'iin jé Jesucristo.

18 Ya ñánda nga tjín xi kjotsjacha, mitsà tì mé kjoskon tjín-ne. Nga jé xi nguì kjotsjacha, faáxin-né ngats'iì xi kjoskon 'mì. Jé xítq xi tsakjón, kjo'in-né xi tsakjón-lá. Ko jé xítq xi tákó kjoskon tjiùn iníma-lá, koií-né nga k'ee tsà ndaà tjiùn iníma-lá jé kjotsjacha-lá Nainá.

19 Koií k'oas'ín matsjacha-ná Nainá, koií kjoa-lá nga jé kjotsjakeè ítjòn-ná.

20 Tsà tjín xítq xi tsò: "An, matsjake-ná Nainá." T̄anga tsà majtikeè xítq xíkjín xi tikoá it'aà ts'e Cristo mokjeíin-lá, jé xítq jé, xítq ndiso-né. Tsà mì kí matsjakeè xítq xíkjín xi xkon tibeè-ne, ¿kós'ín ma-ne kotsjakeè Nainá xi k'ee tsà xkon beè-ne?

21 Jé kjotíxoma xi kitsjaà-ná Jesucristo, k'oáa tsò: Jé xi matsjakeè Nainá, mochjeén-né nga tikoá kàtamatsjakeè xítq xíkjín xi tikoá it'aà ts'e Cristo mokjeíin-lá.

5

Kós'ín koma sikijne-lá kjoa ts'e isò'nde

1 Jyeé ixti-lá Nainá-né ngats'iì xítq xi nguì ko iníma-lá mokjeíin-lá nga jé Jesús, [jé-né xi Nainá kisikasén], jé-né xi Cristo. Ko ngats'iì xítq xi tsjakeè xi na'én tijna-lá, tjín-lá nga tikoá kotsjakeè ngats'iì ixti-lá na'én-lá.

2 K'e nga matsjachaá Nainá, ko tikoá nikitasoán kjotíxoma-lá, 'ya-ná nga tikoá matsjachaá jñá xi ixti-lá Nainá ma.

3 K'oáa s'ín tjín tsà kixi kjoa nga matsjachaá Nainá, jé-né nga ndaà sikitasoán kjotíxoma-lá. Ko jé kjotíxoma-lá, mitsà 'ñó 'in bitasòn.

4 Ngá ngats'iì xítq xi ixti-lá Nainá ma, sikijne-lá ngats'iì kjoa ch'o xi tjín isò'nde. Koií ma nikijne-lá kjoa xi tjín isò'nde nga mokjeíin-ná it'aà ts'e Cristo.

5 Niyá xi ma sikijne-lá jé kjoa ch'o xi tjín isò'nde, tajngoo-né jé xítq xi mokjeíin-lá it'aà ts'e Jesús, nga jé-né xi Ki'ndí-lá Nainá ma. Jé-né xi chíkjoa-lá naga siikijne.

Jé xi tsjá kixi 'én it'aà ts'e Ki'ndí-lá Nainá

6 Jé-né Jesucristo xi j'ii j'isò'nde. Ko k'e nga j'ii, jè nandá ko jní xi ndaà tsakó. Ko mìtsà tå jè nandá xi tsakó, tikoqá jè jní. Ko jè Iníma Tsjeè-lä Nainá xi bénjomí kixi yá-ne xi jè. Nga jè Iníma Tsjeè-lä Nainá, nguì kjoa kixi-né.

7 Ján ma-ne xi nguì tsjá kixi 'én-lä xi it'aà ts'e kjoa koi:

8 jè Iníma Tsjeè-lä Nainá, jè nandá, ko jè jní. Ko ngajàn koi, ngásòn tsò.

9 Tsà mokjeíñ-ná jñà 'én xi tsjá xítä isò'nde, mochjeén-né nga isà ndaà kokjeíñ-ná jè 'én xi jé sobà Nainá títsjá. Nga jè 'én xi títsjá, jè tibénojmí, yá-ne xi Ki'ndí-lä Nainá.

10 Jè xi nguì ko iníma-lä mokjeíñ-lä it'aà ts'e Ki'ndí-lä Nainá, yaá tñjìn iníma-lä nga kixi kjoa jè 'én xi tsjá Nainá. Tanga jè xi mìkiù mokjeíñ-lä it'aà ts'e Nainá, jè Nainá, ndiso tñohchrjengui, koií kjoa-lä nga mìkiù mokjeíñ-lä 'én xi tsjá Nainá xi it'aà ts'e Ki'ndí-lä.

11 Jè 'én xi kitsjaà Nainá, jè-né nga jè Nainá tsjá-ná kjoabinachon xi mì fehet'aà nítä kjé-ne. Ko jè kjoabinachon jè, yaá sakó-ná it'aà ts'e Ki'ndí-lä.

12 Jè xítä xi Ki'ndí-lä Nainá tñnjaiñ iníma-lä, tñj-lä kjoabinachon xi mìkiù fehet'aà nítä kjé-ne; tñnga jè xítä xi mìtsà Ki'ndí-lä Nainá tñnjaiñ iníma-lä, tsjín-lä kjoabinachon.

'Én xifehet'aà-ne

13 Jñò xi mokjeíñ-nò jt'aà ts'e Ki'ndí-lä Nainá, koií xá tñkjì-nò Xojon jè mé-ne nga ndaà kàtasiñiñ-nò nga jyeé tñj-nò kjoabinachon xi mìkiù fehet'aà nítä kjé-ne.

14 K'oáá ma-ne nga 'ñó tñjín takoán k'e nga nokjoát'aà-lá Nainá. K'oáá s'ín ndaà kji'nchré-ná tsà k'oas'ín sijét'aà-lá koni s'ín sasén-lä jè.

15 Tsà jye k'oas'ín tñjìn-ná nga Nainá 'nchré-ná k'e nga tsà mé xi nijé-laá, tikoqá jyeé 'yaá nga tñk'ee-ne nga nijé-laá tsjá-ná mé xi nijé-laá.

16 Tsà yá xítä xi skoe jingo xítä xílkjín xi tikoqá it'aà ts'e Cristo mokjeíñ-lä nga ya tñkàjini jñà jé xi mìtsà kjoabiyaà fiko-ná, maá katítsi'batjì, ko jè Nainá tsjá-lä kjoabinachon jè xítä xi tñhótsjí jé. Tanga tå jñá-né xi koxan-lä nga ma sítisi'batjì jñà xítä xi mìtsà nguì kjoabiyaà kjit'aà-lä jñà jé xi nchihótsjí. Nga tñjín jé xi kjoabiyaà fiko-ná, ko k'oáá xan nga mìtsà mochjeén nga sítisi'batjì jè xítä xi kotjín jé xi tñhótsjí.

17 Tanga ngats'iì kjoa ch'o xi s'ín xítä, nguì jé-né nga nguixkon Nainá. Tanga tñj-né jñà jé xi mìtsà kjoabiyaà fiko-ná.

18 Jyeé tñjìn-ná nga jñà xi xiti-lä Nainá ma, mìtsà tñjá títsajnjaiñ-ne jé, nga jè Jesús xi Ki'ndí-lä Nainá ma, tís'ín kindä, ko jè xítä nejí, mì tì kù mé xi ch'o siko-ne.

19 Jyeé 'ya-ná nga xiti-lä Nainá 'mì-ná; tanga jñà xítä xi mìkiù mokjeíñ-lä it'aà ts'e Cristo xi tñjín nga tñjtsa isò'nde, jè xítä nejí tñhotíxoma-lä.

20 Tikoqá 'ya-ná nga koií xá j'ii-ne jè Ki'ndí-lä Nainá j it'aà nangui nga jè ndaà kisikichiya-ná mé-ne nga ma yaxkoáán xi nguì jè sobà Nainá. Ko yaá títsajnakoqá jè xi nguì jè sobà Nainá koií kjoa-lä nga ya títsajnakoqá Jesucristo xi Ki'ndí-lä ma, xi tñjé sobà-ne Nainá ko xi ma-lä tsjá-ná kjoabinachon xi mìkiù fehet'aà nítä kjé-ne.

21 Jñò xi ndíixti-nä xan-nò, kì jñà onguítjingui-lä jñà nainá xi beèxkón xítä xi mìtsà kixi kjoa nga Nainá.

Xojon carta xi ma-ne jò xi kiskiì San Juan

Kjoaq tsjacha ko kjoaq kixi

¹ Jí ndí chjoón xi xó jaàjiùn-lè Nainá, ko jñà ixti-lè, tikjiù-nò Xojon jè 'an xi xítá jchíngá 'mì-na ya ñingo. Nguì ɔkixi-né nga matsjake-nò; mitsà ta 'an xi matsjake-nò, tikoá matsjakee-nò ngats'iì jñà xítá xi jye bee kós'ín tjín xi kjoakixi.

² Koí k'oas'ín matsjake-nò, nga jyeé ndaà tjíùn ya iníma-ná jè xi nguì kjoaq kixi, ko yaá kíjnajíùn kjit'aà skanda nítá mé nachrjein-ne.

³ Nainá xi Na'én 'mì-laà ko Na'én-ná Jesucristo xi Ki'ndí-lá Nainá ma, kàtatsjá-nò kjondaà, kàtahimakee-nò, 'nchán kàtasíkjna jjíùn iníma-nò, xi nguì kó kjoakixi ko kjotsjacha-lá.

⁴ 'Nò kjòtsa-na k'e nga kijtseè xkoààn i'nga ixti-lè, nga k'oas'ín nchisíjchá yijo-lá koni s'ín tjín kjoaq kixi ts'e Nainá, koni s'ín jye tsatixoma-ná jè Nainá xi Na'én 'mì-laà.

⁵ K'oá s'ín tibits'i-bà-nò i'ndeí jñò ndí 'ndse xi 'ñó matsjake-nò, nga mochjeén-né nga 'ñó kotsjachaá xinguiá nga jngó íjngoa. Ko mitsà kjotíxoma xítse xi tikjiù-nò, tijé-ne jè kjotíxoma xi kitjoé-ná skanda tísä tàts'en-lá kjoaq.

⁶ K'oá s'ín tjín xi it'aà ts'e kjotsjacha, jé-né nga k'oas'ín sikitasoán koni s'ín tjín kjotíxoma-lá Nainá; jyeé kina'yá nga tísä 'ñó kjòtsé kós'ín tichjá kjotíxoma nga 'ñó mochjeén nga kotsjachaá xinguiá nga jngó íjngoa.

Xita xi konachan

⁷ Ngá kjín ma-ne xítá xi tjímasòn nga tjíngoo ñsò'nde xi nchikonachan-lá xítá, nga tsò: "Mitsà 'én kixi nga k'oas'ín kits'iùn Jesucristo nga xítá komà koni jñá." Jè xítá xi kotsò, ta tikonachan-né ko jè-né xi tjína itjòn nga kondra fi-lá Cristo.

⁸ Ndaà t'een kindá yijo-nò, mé-ne nga mìkù siçhjaà-nò jè kijtjò xi tjoé-nò it'aà ts'e xá xi titsa'né. Nga mochjeén-né nga kàtatjoé yije-nò jè chjí-lá xá xi titsa'né.

⁹ Ngats'iì xítá xi otonè-lá koni s'ín tjín 'én xi tsakóya jè Cristo nga xìn ndiyá kjoé, mitsà Nainá tijnako; tanga jè xi kixi tjína nga k'oas'ín tís'in koni s'ín tsakóya Cristo, yaá tijnako Nainá xi Na'én 'mì-laà ko jè xi Ki'ndí-lá ma.

¹⁰ Tsà k'e jngoo xítá kijchòkon-nò xi mejèn-lá nga 'én-lá Nainá keènogjmí-nò tanga tsà mì k'oas'ín okóya koni tsò 'én-lá Cristo, kì kùi bii'nde-laà nga ni'ya-nò fahas'en ko kì 'mì-laà: "Tikjáyi."

¹¹ Nga jè xi tsjá'nde-lá nga sjíkas'en ni'ya-lá, tikoá yaá tísingásòn-ko kjohitsjeèn-lá jñà xítá xi ta kjoaq ndiso nchihokóya.

'Én xi fehet'aà-ne

¹² Tjín jchán-isa mé 'én xi mejèn-na nga koxán-nò, tanga majìn-na nga tà Xojon kit'aà-nò. Jé xi mejèn-na nga kjíkon xáti-nò. Keé ñsà ndaà jchibá mé-ne nga ngats'iaá ngásòn ngáya kàtas'e-lá kjotsja iníma-ná.

¹³ Jñà ixti-lá chjoón tichjí xi tikoá xó jaàjiùn-ne Nainá nchisíkasén-lè 'én nga sihxiat'aà-lé. K'oas'ín kàtama.

Xojon carta xi ma-ne jàñ xi kiskiì San Juan

Mé kjoa-ne nga ndaá chja Juan it'aà ts'e xítä xi 'mì Gayo

¹ Jí ndí 'ndsè xi 'mì-lè Gayo xi 'ñó ndaà chibá ko xi nguì ko iníma-na nga matsjake-lè, tilkjìù-lè Xojon jè 'an xi xítä jchíngá 'mì-na ya ingo.

² Jí ndí 'ndsè, 'an, k'oqá s'ín tísíjé-lä Nainá, nga ndaà kàtitjo yije nítä mé kjoa xi s'jin jj, koni s'ín ndaà tímachikon-t'in iníma-lè xi jt'aà ts'e Nainá, k'oqá tís'ín ndaà kàtijna jè yijo-lè nga njémé ch'in kàtas-e-la.

³ Taxki 'ñó kjötsja-na k'ë nga j'íl i'nga jñà 'ndsé xi tsibénojmí-na nga k'oqá s'ín túnjchí yijo-lè koni s'ín tjín kjoa kixi jt'aà ts'e Cristo.

⁴ Nì tì mé kjoa tjín-ne xi k'oqas'ín 'ñó matsja-lä iníma-na, ta jè-ne k'ë nga 'nchrè nga jñà xi ndí xiti-nä xan-lä nga k'oqá s'ín nchisíjchá yijo-lä koni s'ín tjín xi kjoakixi.

⁵ Ngají ndí 'ndsè xi 'ñó matsjake-lè, 'ñó kixi túnjchí yijo-lè, k'ë nga k'oqas'ín ndaà nís'in-lä ya ni'ya-lè jñà xítä xinguiáxi bijchókon-lè xi tikoá 'én-lä Nainá mokjeiñ-lä; ko lsáa ta ndaà tjín-isa k'ë nga tikoá ndaà nís'in-lä jñà xítä xinguiáxi xin j'nde f'íl-ne.

⁶ Jñà xítä xinguiáxi k'oqá s'ín tsibénojmí kixi ya nguixkon xítä naxandá-lä Cristo, nga ngají 'ñó matsjachi ngats'iì xítä xinguiáxi koi. K'oqas'ín ndaà tísíko-isi k'ë nga kijchókon-lè; tjiù-lä mé xi mochjeén-lä k'ë nga tjímaya ya iya ndiyá. K'oqá s'ín tikoii koni s'ín sasén-lä Nainá.

⁷ Nga jt'aà ts'e Cristo-né nga k'oqas'ín jye tsibín-lä yijo-lä jñà xítä xinguiáxi koi, nga k'oqá s'ín nchisíxá-lä Jesucristo, ko majin-lä nga jñà kiskoé tsojmì xi tsjá-lä xítä xi mitsà jt'aà ts'e Cristo mokjeiñ-lä.

⁸ Koii mochjeén-ne nga jñà oko-ná nga kisikoáxi jñà xítä xinguiáxi koi. Tsà k'oqas'ín kisikoáxi, tsò-ne kjoa nga ngásòn titsanika'bisoán jè 'én kixi xi ndaà tsò.

Kjoa ch'o xi s'ín jè xítä xi 'mì Diótrefes

⁹ 'An jyeé kiskiaà jngoo Xojon nga kisikasén-lä jñà xítä naxandá-lä Cristo, tanga jè Diótrefes mikiì sasén-lä koni s'ín ki'mì-lajen, nga jè, koii xi mején-lä nga ta jè kotixoma.

¹⁰ K'ë nga kijchoa, k'qé koxán kixi-lä jt'aà ts'e ngats'iì kjoa ch'o xi tís'ín, nga 'ñó ch'o tsò 'én ndiso xi tibín-najen. Ko mitsà ta ya majngoo ikon, tikoáxi mikiì ma-lä nga sis'in-lä jñà xítä xinguiáxi bijchókon ya ni'ya-lä. Ko jñà 'ndseé xi mején-lä nga sìjs'in-lä xítä xinguiáxi, jé bichjooa ikon-lä, ko tikoáxi ochrjekàjìù-né ya naxandá-lä Cristo jñà 'ndsé xi k'oqas'ín síkitasón kjondaà koi.

¹¹ Jí ndí 'ndsè xi 'ñó matsjake-lè, kí jñà chjínguì-lä jñà kjoa xi ch'o tjín; jj, jñà chjínguì-lä jñà kjoa xi ndaà tjín. Nga jè xítä xi ndaà s'ín, xítä ts'e Nainá-né; tanga jè xítä xi ch'o s'ín, kj'eè kí beè yá-ne xi Nainá.

Kjondaà xi s'ín jè xítä xi 'mì Demetrio

¹² It'aà ts'e Demetrio, ngats'iì xítä k'oqá tsò nga 'ñó ndaà tjín koni s'ín tís'ín, skanda jè xi kjoa kixi, k'oqá s'ín okó nga jè Demetrio, ndaà tjín koni s'ín tís'ín; k'oqá tís'ín bixón-jen nga ndaà tjín koni s'ín tís'ín, ko ndaá 'yi nga 'én kixi-né koni s'ín bixón-jen.

'En-la Juan xi fehet'aà-ne

¹³ Tjín-lsa-na mé 'én xi mejèn-na nga koxán-lè, t̄anga majin-na nga tà Xojon siìkasén-lè;

¹⁴ jè xi mejèn-na nga kjíkon xátí-lè; k'eeé ìsa ndaà jchibanojmiá k'e nga kijchokon-lè.

¹⁵ K'oq'sín 'nchán kàtiyna kjit'aà inimá-lè. Jñà xítä xi ndaà óko-ná xi jj'inde-lä tísíhixat'aà-lè. Kot'in-lä jñà xítä xi ndaà óko-ná xi ya titsajnakó-lè, Nainá kàtasíchikon-t'in nga jngooò jngooò.

Xojon carta xi kiskiì San Judas

¹ An, Judas xi chí'nda-lä Jesucristo ma, ko 'ndse ma Jacobo, tìkjìi-nò jñò xi xó kinokjoà-nò nga tjokeè-nò Nainá xi Na'èn-ná ma, ko nga jé Jesucristo síkinda-nò.

² Tsé kjohimatakòn ko kjoaq'nhchán ko kjoatjòcha kàtatsjá-nò Nainá.

Kjo'in xi tjoé-lä jñà xítä xi jahas'en-jiùn'ma naxandá-lä Nainá nga 'én ndiso okóya

(*2 Pedro 2:1-17*)

³ Ndí 'ndse xi 'ñó matsjaké-nò, kjótseé tjín-ne nga mejèn-na skii-nò koni s'in ngásòn kisiko-ná Nainá nga tsachrjekajiùn-ná kjo'in kjoaq ts'e jé-ná. Tanga i'nde mochején-né nga tìkjìi-nò mé-ne nga ma bítsi'ba-nò nga 'ñó tìjkàtjiò jé kjotíxoma koni s'in mokjeiín-nò xi xó k'oas'ín jngoo k'a kis'enojmí-lä xítä tsjee-lä Nainá.

⁴ Tjín i'nga xítä xi jahas'en-jiùn'ma-nò. Jñà xítä koi, kjótseé k'oas'ín tjín-e-lä nga kjo'in s'e-lä koni tsò Xojon-lä Nainá. Jñà xítä koi, ch'oó s'ín; mìkiì beèxkón Nainá. Síkjatjìyaá-lä kjondaà-lä Nainá; koíi síkitasòn kjoaq ch'o xi síjé yijo-lä. Ochrjenguií Jesucristo xi ta jé tajngoo otíxoma-ná.

⁵ Jñò, na's'ín jye tjiùn-nò kjoaq koi, tanga ijngoo k'a tísikitsjeèn-nò, jé Nainá tsachrjekajiùn xítä naxandá Israel jáñ Egípto, tanga xi jye komà ìskan, ijngoo k'a kisikjehesòn jñà xítä xi mìkiì kòkjeiín-lä it'aà ts'e.

⁶ K'oqá tj komàt'in jñà àkjale xi mìkiì ndaà tsibitsajnjìùn xá xi kjòngatsja, ta saá kitsjeiùn takòn i'nde xi kitjoé-lä. Tjen-ne nàchrjein jé, skanda i'ndeí, Nainá, na'ñó kíchä cadena tjít'aà'ñó-lä njita mé nàchrjein-ne, ya ñanda i'ndeí jñò choòn, skanda jé nàchrjein k'e nga sindaàjiùn.

⁷ K'oqá tís'ín komàt'in jñà naxandá Sodoma ko Gomorra ko naxandá xi ya chrañat'aà-lä kjiyijò nga kjoachjínguií kis'iùn nga nguì ta kjoach'o ts'e yijo-lä kíitjingui-lä. Naxandá koi, ngats'iì xítä xi tjín, ni'ín kisikjehesòn. Nainá k'oqá s'in tsibíjna jngoo-ná chibä ni'ín xi ts'e kjo'in xi mìkiì bits'o njita kjé-ne.

⁸ Jñà xítä xi jahas'en-jiùn'ma-nò, k'oqá tís'ín tà nijñà tí'biì-lä, nchihótsji jé-lä yijo-lä, ochrjenguií kjotíxoma-lä Na'èn-ná, chhajno-lä jñà nga'ñó xi mìkiì tsejèn.

⁹ Jé Miguel xi àkjale ítjòn, mìtsà 'én 'ngaá kiùchjako jé xítä neijí k'e nga kiskaàn-ya-ne yijo-lä Moisés; mìtsà kó kitsò-lä mé kjo'in xi tjoé-lä; ta kitsò-lä: "Nainá kàtatsjá-lë kjo'in."

¹⁰ Tanga jñà xítä koi, chhajna kondrá-lä kjoaq xi mìkiì tjiùn-lä. Ko jñà kjoaq xi tjiùn-lä, k'oqá s'in síchjeén koni chhajna tsjìn-lä kjohítsjeèn nga ti yijo ts'e síkits'ón-ne.

¹¹ ¡lma xó-ne xítä koi, nga jé ndiyá-lä Caín kíitjingui-lä! K'oqá tj tjín jé xi tsöhótsji koni kis'iùn Balaam ta jé kjoaq-lä nga ton síkjine. K'oqá s'in kíyá koni s'in k'en Core koíi kjoaq-lä nga kondrá kii-lä Nainá.

¹² Jñà xítä koi, k'e nga ya báhijtakó-nò nga s'eí-la Na'èn-ná tjín-nò, síkits'ón-jiùn-nò, mìkiì masobà-lä k'e nga kjèn-kò-nò. Ta yijo-laá sis'in-lä. K'oqá ngaya-lä koni ifi xi mìtsà jtsí tìjko, xkí xi jáñ fiko tjo; koni yá xi bixòjen xka-lä nga miò ojà-lä ikjòan tjánè ko imá-lä, jngoo k'a biyaà.

¹³ Jñà xítä koi, k'oqá ngaya-lä koni xó-lä ndáchikon nga bíxteèn tjé-lä ya indii-lä nga okó kjoasobà-lä; koni ni'ño xi kisichja ndiyá-lä, ko k'oqá s'in tjín-e-lä nga ya kítsajna ñanda i'nde jñò choòn njita mé nàchrjein-ne.

14 Jè Enoc xi ma-ne itoò tjé-là Adán xi ya inchrobàt'aà-ne; k'oqá tjs'ín tsibíjna 'én jt'aà ts'e xítà koi k'è nga kitsò: "Chítsejèn-là Na'èn-ná nga tñchrobá, kjin jchán jmiù ma àkjale-là xi tjiko,

15 nga kojindaajìùn-là ngats'iì xítà mé-ne nga tsjá-là kjo'in ngats'iì xítà xi jé tjín-la koni tjín kjoaq ch'o xi kis'iìn, jñà xi mìkù beèxkón Nainá nga ch'o tsò 'én xi chjajno-la."

16 Jñà xítà koi, kjit'aà nachrjein nchihojé, chhajno-là ngats'iì kjoaq. Ta koi ótsji kjoaq xi mochjeén-là yijo-là. K'è nga chjako xítà, ndaà sítksajna yijo-là, ta 'én sin 'én ndaà chja; ta jè xi mejèn-là nga sìlkijne mé xi mejèn-là.

Kjoaq kixi xi sinè-là xítà

17 Tanga jñò ndí 'ndse xi matsjake-nò, tìkítsjeèn koni s'ín jye kiichjako itjòn-nò jñà xítà xi tsibíxáya-là Na'èn-ná Jesucristo,

18 nga kitsò-nò: "K'è nga jye kjoqhet'aà nachrjein, s'ëé xítà xi tà kijnókeè xi kjoaq kixi. K'oqá s'ín kojchájìùn kjoach'ò xi sijé yijo-là nga mìkù beèxkón Nainá."

19 Xítà koi, xítà naxandá-là Nainá sijöya. Kjohítsjeèn-là isò'nde tjín-là nga tsjín-là Injima Tsjeè-là Nainá.

20 Tanga jñò ndí 'ndse xi matsjake-nò, 'ñó kixi tñchakoo jè kjoaq tsjeè-là Nainá xi mokjeiín-nò. Titsi'ba-là Nainá nga jè Injima Tsjeè-là kàtasíchiya-nò.

21 Tjindaa yijo-nò nga kjit'aà nachrjein kàtas'e-nò kjoatjòcha-là Nainá. Chíñia-la kjoaq imà takòn-là Na'èn-ná Jesucristo, mé-ne nga tsjá-nò kjoabinachon xi mìkù fehet'aà nítà kjé-ne.

22 Jchà imà takòn nga tísikòò jñà xítà xi jò beè-là ikon.

23 Ko jñà xítà xi i'nga, nítóón tñnáchrjekàjñoò jñà kjoaq ch'o xi s'ín nga jyeé kjomeè ya bixòjìùn ni'ín ts'e kjo'in. Jchà imà takòn i'nga tanga t'een kinda yijo-nò tsà tìkoaq ya skajñoò jé-là. Tñnáchrjekànguiòò kjoaq ts'e jé-là. Skanda jñà nikje tjé-là tñnáchrjenguiòò.

Jeya kàtijna Nainá

24 Jè Nainá xi ma-là sìkinda-nò mé-ne nga mìkù kixonguiòò. Tsjeè sítksajna-nò ya nguixkon kjoaq jeya-là nga nímé jé sakò-nò ko 'ñó s'e-nò kjotsja.

25 Jè Nainá xi ta jè tajngoò ma-ne nga ochrjekàjìùn-ná kjo'in xi jt'aà ts'e Na'èn-ná Jesucristo, ta jè tajngoò xi jeya kàtijna, 'nga kàtijna; kàtas'e-là kjotíxoma; kàtas'e-là nga'ñò; skanda kjòtseé, ko nachrjein j'ndej, ko skanda nítà kjé-ne. K'oqás'ín kàtama.

Xojon-lə San Juan kjoə xi tsakó-lə Jesucristo

Kjoə xi kijtseè ko 'én xi kii'nchré San Juan

¹ Jñà kjoə koi xi kitjо-lə Jesucristo nga Nainá kitsjaà-lə mé-ne nga kokò-lə xítə chī'nda-lə jñà kjoə xi ta nítōón okoma. Jesucristo kisikasén àkjale-lə nga tsakó-lə kjoə koi Juan xi chī'nda-lə ma.

² Ko jè Juan tichjá kixi-né [k'ē nga kiskii] ngats'iì kjoə xi kijtseè ko xi kii'nchré koni s'in nga jè Jesucristo kíuchjá kixi-lə jñà 'én xi kitsjaà-lə Nainá.

³ Mé tà ndaà-lə jè xítə xi bixkejjuñ xojon koa jñà xi 'nchré 'én-lə Nainá xi tjít'aà xojon jè, jñà kjoə xi sa kitasòn; tikoá mē ta ndaà-lə jè xítə xi sikitason koni tsò xojon jè, nga jè naçhrjein, jyeé nchrobá machrañà.

Kó tsò Juan nga silihixat'aà nga itoò naxandá-lə Cristo xi títsajna ján inde Asia

⁴ An xi 'mì-na Juan, tisihixat'aà-nò, jñò xi naxandá-lə Cristo maà xi itoò i'nde titsajnaà ján nangui Asia. Jè kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoə'nchán jè Nainá xi tijna, jè xi tsibjina ko jè xi kjojjí ijingoò k'a-ne; k'oá tis'in kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoə'nchán jñà inímä xi itoò ma-ne xi títsajna nguixkon jè xi tijnasòn íxile nga tíhotíxoma;

⁵ ko jè Jesucristo k'oá tis'in kàtatsjá-nò kjondaà ko kjoə'nchán. Jè Cristo, jè xi nguì 'én kixi tsjá, xi ki'ndí tjòn xi jaáya-lə it'aà ts'e kjoə biyaà ko jè xi otíxoma-lə jñà xítə sko-lə xi tjín i it'aà nangui. Cristo matsjakeè-ná nga kisitsjeè jé-ná it'aà ts'e jní-lə xi tsibixteèn.

⁶ Cristo k'oá s'in kisikitsajna-ná nga xítə itjòn komaá ko no'miù komaá nga jñà sikh-lá Nainá xi Na'èn-lə ma Jesucristo. Jeya kàtijna; jè kàtatíxoma kijt'aà, nítə mé naçhrjein-ne, nitə mé nó-ne. K'oás'in kàtama.

⁷ iChitsejèn-là! Jè Cristo jyeé kjomeé f'il nga tinchrobájjuñ ifi. Ngats'iì xítə, xkoón skoe-ne. Jñà xítə xi kisik'en Cristo tikoá skoe-ne. Ngats'iì xítə naxandá xi tjín i it'aà nangui skindáyakeè-né nga 'on koma-lə it'aà ts'e. Jon, k'oá s'in koma.

⁸ "An-ná xi tijna itjòan skanda tats'en-lə kjoə ko nga skanda fehet'aà-ne; 'an-ná xi tijna, xi tsibijnqa, ko xi kjojjí ijingoò k'a; tajngoó-ná xi tse nga'ñò tjín-na", tsò Na'èn-ná xi Nainá.

Kjoə xi tsakó-lə Nainá Juan it'aà ts'e Cristo

⁹ An-ná xi mì-na Juan, xi 'ndsè xan-nò it'aà ts'e Cristo. Nga yaá titsajnakoaá Cristo ngásòn titsanjikjaán kjo'in, ko ngásòn ya nokjoà-ná ñánda tíhotíxoma Nainá ko ngásòn tichíkjoako-ná ngats'iì kjoə. 'An nga 'én-lə Nainá tichjáya ko tibengjmí kixi-lə xítə it'aà ts'e Cristo, k'oá komà-ne ján kinikasén-na ya nangui jün-ndá ñánda 'mì Patmos.

¹⁰ Jngooò naçhrjein-lə Nainá, 'an, nga ya tijna kjoə Inímä Tsjeè-lə, ya ijton índsián ki'nchrè jngooò-lə 'én xi 'ñó kíuchjá koni jngooò chrjo xi 'ñó jane,

¹¹ kitsò-na:

—'An-ná xi tijna itjòan ko xi fehet'aà-ne. Chjoí jngooò xojon, tit'eii kjoə xi t'iyl; ikjòan tijkasén-lə naxandá-ná xi itoò i'nde títsajna ján nangui Asia, jñà naxandá xi 'mì Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia ko Laodicea.

¹² K'ee kisikájtifaya nga mejèn-na skoeè yá xítə xi tichjá-na; kijtseè itoò candelero xi nguì kíchá oro xi ma tìya asiti.

¹³ Yaq jngoo osen-laq nánda jncha candelero xi itoò ma-ne sijnajin xi okji koni kji ki'ndí-laq xita. Jngoo nikje kinakjá xi ndojò kji. Bijchó skanda itjòn ndsoko. Tíkjá jngoo na'ñó payo ya isón imijma-laq xi ngui oro.

¹⁴ Tsja sko, k'oqá kjoàn koni kjoàn tsja chroba-laq orrè, koni kjoàn 'nchán kjoàn. Xkon, k'oqá s'in tsejèn koni tsà titi ni'ín.

¹⁵ Ndsoko k'oqá kjoàn koni kichá sinè xi ñó ndaa ote k'e nga jye sijin ni'ín. Jè jta-la, k'oqá s'in na'yà-laq koni nánda ñó je nandá tibixòjen-tjòn.

¹⁶ Jè tsja kixi, itoò ni'ñó tjíya. Jè tso'ba jngoo kichá ndojò bitjo xi ñó yijò kji ingajò ngobà. Isén-laq k'oqá kji koni kji ts'oí k'e nga ñó matsje ndobá, ñó ote kji.

¹⁷ K'e nga kijtseè, kiskaàngua ingui ndsoko koni jngoo mik'en. Ikjoàn jè tsakájnasón-na tsja kixi, kitsò-na:

—Kì tsakjoòn-jèn, 'an-ná xi tijna itjoàn kq xi fehet'aà-ne,

¹⁸ kq tijna kon-ná. Tsakátjina k'en-ná tanga i'ndeij tijna kon-ná nítq mé nachrjein, nítq mé nó-ne. An tjiya ndsqa ibi ts'e kjoabiyaà ya i'nde-laq mik'en. [Tji'ndeé-na nga skix'qa kq kichjoà nga siliqjaáya-laq.]

¹⁹ Chjí jñà kjoà xi jye kà'yí kq kjoà xi tima nachrjein i'ndeij kq kjoà xi koma nga koma iskan.

²⁰ Kií tsò-ne jè kjoà'ma xi kà'yí ts'e ni'ñó xi itoò ma-ne xi tjíya ndsqa kixi kq xi itoò candelero xi ngui kichá oro. Jñà ni'ñó xi itoò ma, jñà àkjale-laq naxandá-ná xi itoò i'nde titsajna; kq jñà candelero xi itoò ma-ne, jñà-né xi naxandá-ná xi itoò i'nde titsajna.

2

Kjoà xi kisinè-la naxandá-la Cristo ján Éfeso

¹ Chjí jngoo-laq xojon jè àkjale-laq naxandá-ná xi tijna ján Éfeso: "Kií tsò jè xi itoò ni'ñó tjíya tsja kixi, jè xi tsóhojiìn osen-laq jñà candelero xi itoò ma-ne xi ngui kichá oro, tsò-né:

² Tibe-ná xá-nò, ñó titsanixá kq nga mikiì bijta-nò. Tikoáa tibe-ná nga mì tì kii chikjoako-nò jñà xita xi ch'o s'in. Tikoáa tibe-ná nga jyeé kichit'aà jñà xita xi tsò-laq yijo-laq nga Cristo tsibixáya-laq, tanga mitsà kixi kjoà. Jyeé ki'yaà nga xita ndiso-né.

³ Kjít'aà nachrjein 'ñó tse kjo'in titsanikjioón, kq 'ñó titsanixá xi kjoà ts'an. Mikiì bijta-nò.

⁴ Tanga tjin jngoo-nò kjoà xi ch'o tjín xi mikiì sasén-na nga mì tì k'oqá s'in tjín-nò kjotjòcha koni nga sa itjòn.

⁵ Jñò, tijkitsjeén kó kí'né nga sa itjòn k'e nga kje'è ré bixòñò. Tíkajno jé-nò. Jngoo k'a Nainá tanguit'aà-là. K'oqá s'in t'een koni ki'né nga sa itjòn. Tsà majin-nò, 'an kjián nga tsjaà-nò kjo'in kq kjoàxìn-nò ni'ín candelero-nò ya i'nde ñánda síjna.

⁶ Tanga tjin kjoà xi ndaa titsa'nè nga majticha kjoà xi s'in jñà xita nicolaítas. 'An, tikoáa majtíke-ná.

⁷ Ndaà tjin'yaà koni tsò Inijma Tsjeè-la Nainá nga tichja-laq naxandá-ná. Jñà xi siikkine, 'an tsjaà-la nga skine jñà toò-la jè yá xi síkíjnakon-ná xi síjna ya i'nde-laq Nainá ñánda 'ñó ndaa choón."

Kjoà xi kisinè-la naxandá-la Cristo ján Esmirna

⁸ Chjí jngoo-laq xojon jè àkjale-laq naxandá-ná xi tijna ján Esmirna: "Kií tsò xi tsibijna itjòn kq xi fehet'aà-ne, jè xi k'en kq jaáya-laq, tsò-né:

⁹ An be-ná xá-nò kqo'in xi titsanikjioón kqo nga xitqimá 'mì-nò (tangajt'aà ts'e Nainá, xitqinchná-nó jñò). Be-ná nga ch'oó chajano-nò jñà xitqxi tsò nga xitqjudío-né tangamitsà kixi kqo' nga xitqjudío. Jñà xitqkoi, yaá chqja-ne ya ni'ya ñánda maxkóya xitq-lá xitqnejí.

¹⁰ Kì tsakjoón-jèn jè kqo'in xi sikjioón, jè xitqnejí skjinis'en-nò ndayá mé-ne nga skót'aà-nò kqo' xi mokjeiín-nò; te nachrjein s'e-nò kqo'in. 'Nó t'e-lá takòn kóni skanda k'e nga kiyá. Ko 'aan tsjaà-nò jè kqo'abinachon xi mìkiù fehet'aà kóni jngoo corona.

¹¹ Ndaà tñána'yaà kóni tsò Injimá Tsjeè-lá Nainá nga tichja-lá naxandá-ná. Jñà xi siikkjne, njímé kqo' xi komat'in it'aà ts'e kqo'abiyaà xi ma-ne jò k'a."

Kqo' xi kisinè-la naxandá-la Cristo ján Pérgamo

¹² Chjí jngoo-lá xojon jè akjalé-lá naxandá-ná xi tñjna ján Pérgamo: "Kií tsò jè xi tñj-lá kichá ndojò xi yijo kji nga ingajò ngobà, tsò-né:

¹³ An tibe-ná xá-nò, tibe-ná nga yaá titsajnaà ñánda titotíxoma xitqnejí. Tanga be-ná nga kixi titsajnaà; mìkiù njcháajioón it'aà ts'an. Tikoá be-ná nga mìkiù bi'ma kóni s'in mokjeiín-nò it'aà ts'an, nás'in k'e nga k'en Antipas, xitqxi kixi bénomí xi it'aà ts'an; nga yaá k'en ijíiùn naxandá-nò ya ñánda sítá xitqnejí.

¹⁴ Tanga tñj i'nga kqo' xi mìkiù sasén-na nga ch'o titsaq'nè, nga yaá titsajnaíiùn-nò xitqxi mokjeiín-lá kóni s'in tsakóya Balaam kjötseé nga chinchá'a Balac nga mejen-lá kohotsji jé jñà xitq Israel nga kàatakine tsojmì xi xkósón kisinchaàt'aà-lá; tikoá katas'in kqo'achijngui.

¹⁵ Tikoá titsajnaíiùn i'nga-nò xitqxi mokjeiín-lá kóni s'in okoya jñà xitqnicolaítas. Jñà xitqkoi, 'an majtike-ná.

¹⁶ K'oáma ma-ne tijkájno jé-nò, kì tì jé binchaàtsji-nò. Tsà mì k'oá s'een, njitoón kjián nga skaán-koqa xitqkoi. Jè sikjeón kichá ndojò xi bitjo-ne ndsoba.

¹⁷ Ndaà tñána'yaà kóni tsò Injimá Tsjeè-lá Nainá nga tichja-lá naxandá-ná. Jñà xi siikkjne, 'aan tsjaà-lá tsojmì xi skine'xi 'mì manáxi 'an tñj'ma-na; tikoá tsjaà jngoo-lá ndí ndajo jtobá xi chroba kji; yaá tñj'aà 'in xitqxi mì yá beèxkon; tå jè skoëxkon xi tjoé-lá."

Kqo' xi kisinè-la naxandá-la Cristo ján Tiatira

¹⁸ Chjí jngoo-lá xojon jè akjalé-lá naxandá-ná xi tñjna ján Tiatira: "Kií tsò jè K'ndí-lá Nainá xi kqo'kjan xkon kóni ni'in, ko jñà ndsoko, k'oá kqo'kjan kóni kichá sinè xi 'mì bronce xi 'ñó ndaà kjöchrja'i:

¹⁹ An, be-ná xá-nò kqo'atjöcha-nò, kqo'kós'in nga mokjeiín-nò koq'kós'in titsanixá nga tichíkjoaq-nò xá xi titsaq'nè. Be-ná nga jè nachrjein j'ndej isándaà titsanixá mì k'oá-ne kóni nga sa'ítjón.

²⁰ Tanga tñj i'nga kqo' xi mìkiù sasén-na nga ch'o titsaq'nè, nga biil'nde-lá jè chqjón Jezabel xi tsò-lá yijo-lá nga ma-lá bénomíya mé kqo' xi iskan koma nga konachan kqo'koya-lá xitqchi'nda-ná mé-ne nga kqo'achijngui katas'in-ne tikoá kàatakine tsojmì xi xkósón sinchátt'aà-lá.

²¹ Aán titsja isá-lá nachrjein nga katasíkájno jé-lá nga mì tì jé kohotsji-ne, tanga majin-lá tsjeiün takòn kqo'achijngui xi s'in.

²² Tanga 'aan tsja-lá ch'in nga 'ñó tse kqo'in siikkjjeiín ko jñà xitqxi ngásòn s'in kqo'achijngui, tsà majin-lá nga siikkjájno jé-lá nga mì tì jé kohotsji-ne.

²³ Jñà xitqxi ma-ne kó tsò kqohitsjeèn-lá kqo' inima-lá jñà xitq. Jñò, nga jngoo lingoò, k'oá s'in tsja-nò kqo' in kóni tñj kqo' xi titsaq'nè.

24 Tāŋga jñō kō xītā xi i'nga xi títsajna Tiatira xi mìkù kota'yà kjohítsjeèn xi mìkù ndaà tjín, tikoá kj'eè kii beè jè xi tsò-lä jñà xītā koi kjoatjí'ma-lä xītā neíí. Jñò, k'oqá xan-nò mitsà tì mé kjoaq sijjé-isa-nò.

25 Tanga jñò, koni s'ín tjín jè kjohítsjeèn ndaà xi titsa'nè, k'oqá s'ín t'een skanda k'ë nga 'an kjoiaq ljngoo k'a.

26 Jñà xi sijkjine-lä kjoaq ts'e jé tikoá sijkitasòn xá-nä koni s'ín mejèn-nä skanda k'ë nga kjoehet'aà nàchrjein, 'aan tsjaà-lä xá nga jñà kotixoma-la ngats'iì naxandá xi tjín jsò'nde.

27 Jñà xītā xi kotixoma, nguì koó kichä kotixoma-ne. K'oqá s'ín siixkoaya koni tijí ni'nde.

28 Jè kjotixoma jè, tijé-ne xi kitsjaà-na Na'èn-nä. 'An tikoá tsjaà-lä jè ni'ño tse xi bitjokatjí k'ë nga tajñöya.

29 Ndaà tjiná'yaà koni tsò Injimá Tsjeè-lä Nainá nga tichja-lä naxandá-nä."

3

Kjoaq xi kisinè-lä naxandá-lä Cristo ján Sardis

1 'Chjí jngoo-lä xojon jè àkjale-lä naxandá-nä xi tjína ján Sardis: "Kii tsò jè xi itoò injimá-lä Nainá tjín-lä, ko itoò ma ni'ño-lä: 'An be-ná kjoaq xi titsa'nè; k'oqá s'ín 'ya-nò nga titsajnakon-nó tanga xi nguì kixi kjoaq, titsajnak'en-nó.

2 Tíkjaaya-lä yijo-nò, tjiì-lä nga'ño kjoaq xi jye mejèn tichija. 'An, kj'eè kii be tsà ndaà titsa'nè nga nguixkon Nainá.

3 Tíkitseèn kjohítsjeèn xi kitjoé-nò kō xi jye ndaà kina'yà; k'oqás'ín tijkitasòn. Tíkájno jé-nò, kí tì jé binchaàtsji-nò. Tsà mìkù sijkindaa yijo-nò k'oqá s'ín kjoikjaá-nò koni s'ín xītā chijé k'ë nga mìkù titsajnandaà mé hora-ne nga kjoíí.

4 Tanga tjín chiba-nò xītā ya Sardis xi kj'eè mé jé ótsji, yaá tañña kinchimakó-na nga chroba kjoàn nikje xi kókjá nga k'oqá s'ín ok'in-lä.

5 Jñà xītā xi sijkjine-lä kjoaq ts'e jé, nikje chrobaá kjoàn xi kókjá; mìkù sijcháaya 'in-lä ya it'aà xojon ts'e kjoabinachon. Ko k'oqá xán nga nguixkon Nainá xi Na'èn-nä ma ko nguixkon àkjale-lä nga xītā ts'an-ná.

6 Ndaà tjiná'yaà koni tsò Injimá Tsjeè-lä Nainá nga tichja-lä naxandá-nä."

Kjoaq xi kisinè-lä naxandá-lä Cristo ján Filadelfia

7 'Chjí jngoo-lä xojon jè àkjale-lä naxandá-nä xi tjína ján Filadelfia: "K'oqá tsò jè xi nguì xītā tsjeè ko xi nguì jè sobà xi xītā kixi, jè xi tjín-lä ibi-lä xītāxá itjón xi ki'mi David, jè xi ma-lä kix'a xòhotjoa-lä ngajmiù ko njingoò-isa xi tji'nde-lä nga kíichjoajto; ko k'ë nga jè kíichjoajto, njingoò-isa xi tji'nde-lä nga skix'ajto:

8 'An be yije-ná xá-nò; chítsejèn-lä, kisikíjna osen jngoo-nò xotjoaq xi tix'a, xi njingoò tji'nde-lä nga kíichjoajto. Nga naç'sín tà chiba nga'ño tjín-nò tanga titsanikitasòn-nó koni tsò 'én-nä; mìkù bitsajna'ma jí'aà ts'än.

9 Tjín jngoo jtín xītā xi ya chjá-ne ya ni'ya ñánda maxkóya xītā-lä xītā neíí; xītā ndiso-né nga tsò nga xītā judío, tanga mitsà kixi kjoaq. Xītā koi, 'aan kichjà-lä nga kàtjanchrobá mé-ne nga kincha-xkó'nchit'aà-nò; k'oqá s'ín skoë-ne nga 'an, fió matsjaké-nò.

10 Koií kjoaq-lä nga titsanikitasòn koni tsò 'én xi kitsjaà-nò nga kichikjoako kjit'aà-nò niña mé kjoaq-ne, k'oqá ma-ne, 'aan kósikó-nò jè nàchrjein xi jye nchrobá machraña nga s'e-lä kjo'in nga titlsa jsò'nde k'ë nga chít'aà yije xītā xi i títsajna it'aà nanguí.

11 Kjoji njetoón ijngooò k'a. Ndaà tìkindaq a ngats'iì kjondaà xi tjín-nò koni s'ín mokjeiín-nò mé-ne nga mì yá xi kjoqá'an-nò xi jñò jye kinikijne.

12 Jñà xi sjíkjine-lä ngats'iì kjoq a ch'o xi tjín jsò'nde, 'qán tsja jngoo-lä j'nde ñanda kítsajna nga kji't'aà nachrjein k'oqá ngaya-lä koni jngoo chrjo xi kojingui'nó-lä ya ni'ya tsjeè-lä Nainá nga skíljnoa 'ín-lä xi Nainá xan-lä ko 'ín-lä naxandá-lä Nainá, xi Jerusalén xítse 'mì xi kjinchrobà-ne ngajmii ñanda tjína Nainá, tikoq skíljnoa 'ín xítse xi ts'an.

13 Ndaà tjín'yaà koni tsò Iníma Tsjeè-lä Nainá nga tichja-lä naxandá-na."

Kjoa xi kisinè-la naxandá-la Cristo ján Laodicea

14 'Chíj i jngoo-lä xojon jè àkjalé-lä naxandá-na xi tjína ján Laodicea: "Kií tsò jè xi sjíngoò yije 'én-la Nainá, jè xi nguì 'én kixi tsjá, jé xi nguì jè sobà kjoakixi, jè xi tsibits'ià ngats'iì xi tsibindaà Nainá. K'oqá tsò:

15 'An, be-ná mé kjoq a xi titsq'nè; mìtsà 'nchán titsajnaà nì mìtsà tsjè titsajnaà nga mìtsà kondra titsajnakó-ná ko mìtsà ndaà onguít'aà-ná. Ndaà-lä tjín tsà nguì ndaà onguít'aà-ná ko tsà majin tsà nguì kondra titsajnakó-ná.

16 Tanga jñò, nga isò-nò, mìtsà 'nchán titsajnaà nì mìtsà tsjè titsajnaà, k'oqá ma-ne nga ndsoba skihisò-na.

17 Jñò k'oqá bixón: Xítä nchiná-nájen; ndaà titsajna-jen; nímé chijat'aà-nájen. Tanga mikii 'ya nga 'iín titsajnaà; nímé xi tjín-nò; xítä imá-nó; mikii tsején-nò; laká titsjoò.

18 'An, k'oqá xan-nò, 'qán tjindát'aà-ná tøn oro xi ni'ín kjotsjeè-ne mé-ne nga xítä nchiná kóma-nò. Tikoq 'qán tjindát'aà-ná nikje tsjeè xi chroba kjoàn mé-ne nga mì kóso'bà-nò nga titsajna laká yijo-nò. Tikoq tinguoò xkiì colirio jñà xkoòn mé-ne nga ndaà kótején-nò.

19 Ngats'iì xítä xi 'an matsjake, otikoq-ná tikoq tsjaà-lä kjo'in. Mochjeén-né nga tjiù-lä nga'nó yijo-nò; tijkáno jé-nò, kì tì jé binchaàtsji-nò.

20 'An, yaá tjajntoa xotjoa ni'ya nga tichja; tsà tjín i'nga xi kji'nchré-na, koq a tsà skíx'a xotjoa ni'ya-lä, kómaá kjoqhas'en nga kókjén-koqa, tikoq jè, kokjen-ko-na.

21 Jñà xi sjíkjine tsjaà'nde-lä nga ya kítsajnat'aà-na ñanda tjína íxile ts'e kjoítixoma-ná koni s'ín 'an jye kisikijne nga yaá tjínat'aà-lä Na'èn-ná ñanda tjína íxile ts'e kjoítixoma-lä.

22 Ndaà tjín'yaà koni tsò Iníma Tsjeè-lä Nainá nga tichja-lä naxandá-na."

4

Kós'ín yaxkón Nainá ján ngajmii

1 Xi jye komà iskan, kiskoótsején ján i'ngaá; kijtseè ngajmii nga tix'á jngoo xotjoq ko jè jtä xi ki'nchrè ítjòn-lä xi koq tsò koni chrjo trompeta, kitsò-na:

—Nchrobá mijin ijndé; kokoò-lè kjoq a xi kóma k'ë nga jye komà yije kjoq a xi tímá i'ndej.

2 Tà njetoón j'ìi kanè ijngoo k'a-na jè nga'nó-lä Iníma Tsjeè-lä Nainá; kijtseè jngooà íxile xi tjína ngajmii ñanda tísatíxoma. Jé íxile jè, tjína jngoo xi ya tjínasòn.

3 Jè xi tjínasòn íxile nga tíhotíxoma, k'oqá kji ote tsején koni kji ndajo chjí xi 'mì jaspe, o koni kji ndajo chjí xi 'mì cornalina. Ya indiì-lä íxile síjnandíi jngoo-lä ijñé xi okji ote tsején koni kji ndajo chjí xi 'mì esmeralda.

4 Tiyáa-ne nga jngoo itjandii-lä ñanda tjína xi tjínasòn íxile nga tíhotíxoma, kaàn ñijòn íxile 'ncha isà ñanda tísatíxoma, tikoq kaàn ñijòn xítä jchíngá titsajnasòn xi nguì chroba kjoàn nikje xi kikjá; saà corona kíchá oro tji'a sko.

5 Ya ñánda tíjna xi tíjnasòn íxile nga tíhotíxoma, bitjo ni'ín ch'on, ko ts'iín ch'on, tikoq na'yà-lä jtä xi chja; itoò ni'in xi síhiseèn titi ya nguixkön íxile; jñà ni'ín, jñà inimä tsjee-lä Nainá xi itoò ma-ne.

6 Ya nguixkön jè xi tíjnasòn íxile nga tíhotíxoma, kijina jngooò ndáchikon xi koni kji chitsín kji xi 'ñó ote.

Ya it'aà íxile ko ya indiì-lä, ñijòn ma xi títsajnakon; kóhökji ijton íts'in ko ya indso'ba, xkj xi jáñ tjít'aà xkon.

7 Jé xi tíjna itjòn jñà xi títsajnakon, k'oá kji koni kjoàñ xa. Xi ma-ne jò, koni kji nchraja kí'ndí kji. Xi ma-ne jáñ, isén-lä xitáñ tjín-lä. Xi ma-ne ñijòn, k'oá kji koni kji ja xi tsó'bajiùn isén.

8 Jñà xi ñijòn ma-ne xi títsajnakon nga jngooò ijngooò, joòn jngaaá tjín-lä. 'Nó kjin ma-ne xkon xi tjín nga jngooò itjandíi-lä ko iya-la. Míki sikkája ko nchrjein ko nitjen nga tsò:

Tsjee-né, tsjee-né, tsjee-né jè Na'èn-ná xi Nainá,
xi ta jè tajngooò xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lä,
jè xi tsibijna, jè xi tíjna ko jè xi kjoii ijngooò k'a-ne.

9 Jñà xi títsajnakon nchitsjá-lä kjoajeya, nchitsjá-lä kjondaà, ko nchibeèxkón jè xi tíjnasòn íxile jè xi tíjnakon nitá kjé-ne. K'e k'oá nchis'ín,

10 jñá xitá jchínga xi kaàñ ñijòn ma-ne bincha-xkó'nchi-ñiat'aà-lä jè xi tíjnasòn íxile tikoq beeèxkón-né jè xi tíjnakon nitá mé nchrjein-ne. Síkatsjoò corona-lä ya nguixkön jè xi tíjnasòn íxile nga tsò:

11 Na'èn, ok'in-lè nga jj tjoé-lè kjoajeya, nga jcháxkón-lè,
nga tsiji yije-né nga'ñó xi tjín,
nga jj tsibindiì ngats'ii tsojmì xi tjín,
nga k'oá s'in kjòmejèn-lè nga tjín yije tsojmì
ko nga kisindaà kóhötjín xi tjín.

5

Xojon xi maxkóya ko jè Orrè

1 An, kijtseè jè xi tíjnasòn íxile nga tíhotíxoma, kjinaya tsja kixi jngooò xojon xi kjixkóya xi kitjejno iya-la ko ngatsejèn-lä ko itoò k'a tji'ñó ñánda jncha-la sello nga jngooò ijngooò k'a.

2 Kijtseè jngooà ákjalé xi tse nga'ñó tjín-lä, xi 'ñó kiìchja nga kitsò:

—Yá xi ok'in-lä nga skíx'a jè xojon koa komà-lä kjoqáxin jñà sello xi jncha-la.

3 Tanga niyá kisakò xi komà-lä nga kiskíx'a jè xojon, ni miki ma kotsejèn-lä nga kot'aà kó tsò 'én xi tji't'aà; njingoò kisakò jáñ ngajmii, njingoò kisakò it'aà nanguí, koa njingoò kisakò jngui nanguí.

4 An, 'ñó kiskindàya nga ko ndáxkooàñ k'e nga kijtseè nga njingoò kjotsji xi ok'in-lä nga kiskíx'a jè xojon nga ma kot'aà kó tsò 'én xi tji't'aà.

5 Jñà xitá jchínga xi kaàñ ñijòn ma-ne, jngooò xi kitsò-na:

—Kì chihindáya-jèn. Tíjna xi 'mì: Xa-la xitá naxàndá Judá, xi tikoq 'mì: Tje-la xitaxá itjòn David, nga jè xi jye kisikjne-lä kondra-la. Jè xi ok'in-lä nga skíjndaya jè xojon koa koma kjoqáxin sello-lä xi itoò ma-ne.

6 K'ee kijtseè jngooò Orrè nga síjna ya jngooò osen-lä ñánda tíjna xi tíjnasòn íxile nga tíhotíxoma, ko ñánda títsajna jñà xi ñijòn ma-ne xi títsajnakon, ko ñánda títsajna xitá jchínga xi kaàñ ñijòn ma-ne. Jè Orrè, k'oá kji koni tsà jye k'en; itoò ma nchraja-lä tikoq itoò ma xkon; jñà xkon, jñà inimä-lä Nainá xi itoò ma-ne xi kinikasén nga tijtsa isò'nde.

7 Jè Orrè, kiskoé jè xojon xi kjinaya tsja kixi jè xi tijnasòn íxile nga tithotíxoma.

8 Jè Orrè, k'è nga jye kiskoé xojon jè, jñà xi ñijòn ma-ne xi titsajnakon ko jñà xítà jchíngá xi kaàn ñijòn ma-ne chincha-xkó'nchi-ñiat'aà-là nga nguixkon Orrè. Ngats'iì saà níñó arpaá 'ya ko chitsín xi ngù oro xi tjiya chrjongó-là nainá. Jè chrjongó-là nainá jñà xi kjoa bítsi'ba-là jñà xítà-là Nainá.

9 Kiseè jngoo sò xítse xi tsò:

Ok'ín-lè nga ngaji chjoí jè xojon, chjaàxìn sello-là
nga ji kinik'en-lè, nga ko jní-lè tsibichjítì xítà
xi ya itjokàjiù-ne ngats'iì tje-là xítà xi tjín isò'nde,
ngats'iì 'én xi tjín isò'nde,
ngats'iì naxandá xi tjín,
ko ngats'iì nangui xi tjín isò'nde
mé-ne ya kichjá-ne it'aà ts'e Nainá.

10 Ko xítaxá itjòn k'iñì ko no'miì k'iñì
nga ma sìlkitasòn-là Nainá,
koa jñà kotixoma iit'aà nangui.

11 K'è nga kiskoótsejèn, ki'nchrè jta-là jñà àkjale xi kjiùn jchán millón ma-ne
xi nhiciseè ya indii-là ñánda tijna xi tijnasòn íxile nga tithotíxoma ko ya ñánda
titotsajna jñà xi titotsajnakon ko jñà xítà jchíngá.

12 'Ñó jchán nchichjá nga tsò:

Jè Orrè xi kinik'en, ok'ín-là nga jchaxkón
nga ts'e yije-né nga'ñó xi tjín,
ko kjoa nchiná ko kjoa chjine,
ko jè tsjá nga'ñó,
ndaà kàtayaxkón,
jeya kàtijna ko 'nga kàtijna.

13 Ngats'iì xi xó kisindaà-ne xi tjín ngajmiì, xi tjín iit'aà nangui ko ya ingui
nangui, ko xi tjín jjùn ndáchikon, ki'nchrè-là nga tsò:
Jè xi tijnasòn íxile ko Orrè, 'nga kàtitsajna;
kàtayaxkón, jeya kàtitsajna,
katas'e-là nga'ñó niña mé nachrjein-ne.

14 Jñà xi ñijòn ma-ne xi titotsajnakon, kitsò:

—¡K'oas'ín kàtamal!

Jñà xítà jchíngá xi kaàn ñijòn ma-ne chincha-xkó'nchi-ñiat'aà-là nga jeya
kisikjna jè xi tijnakon niña mé nachrjein-ne.

6

Sello xi itoò ma-ne

1 K'ee kijtseè jè Orrè nga jaàxìn itjòn jngoo sello. Ikjoàn ki'nchrè jngoo-là
jñà xi ñijòn ma-ne xi titotsajnakon nga kichjá. K'oaa kitsò koni ma ch'on nga
one, kitsò:

—Nchroboí.

2 Kiskoótsejèn, k'ee kijtseè jngoo kohòyo xi chroba kji; jè xi tijnakjá-là
kohòyo, kjinaya tsja jngoo arco xi mochjeén k'è nga tjín kjojchán; ikjoàn kitjoé
jngoo-là corona xi si'a sko xítà k'è nga sikhjne; kii nga jye kisikhjne mé-ne nga
sikhjne lsá-ne.

3 Jè Orrè, k'è nga jaàxìn sello xi ma-ne jò, ki'nchrè-là jè xi ma-ne jò xi
titotsajnakon nga kitsò:

—¡Nchroboí!

4 Ko ijngòò kohòyo itjo xi inì kji; jè xi tijnakjá-lä, kitjoé jngòò-lä kichä ndojò xi 'ñò je kji, tikoä kitjoé-lä nga kätjaàxìn kjoä nchán xi tjín it'aà nanguí mé-ne nga kàtasík'en-ne xíkjín jñà xítä.

5 Jè Orrè, k'ë nga jaàxìn sello xi ma-ne jàñ, ki'nchrè-lä jè xi ma-ne jàñ xi títsajnakon nga kitsò:

—jNchrobo!

K'ë nga kiskoòtsejèn, kijtseè ijngòò kohòyo xi jmà kji; jè xi tijnakjá-lä kohòyo, jngòò libra tjýa tsja jè xi machibaya-ne tsojmì.

6 Ki'nchrè jngòò-lä jtä ya jngòò osen-lä jñà xi ñijòn ma-ne xi títsajnakon nga kitsò:

—Nga jngòò nisoò trigo, jngòò nàchrjein chjí-lä chjí'nda tjín-ne. Ko nga jàñ nisoò cebada, tikoä jngòò nàchrjein chjí-lä chjí'nda tjín-ne. Ki tà nìkits'ón-jen jè asítì ko vino.

7 Jè Orrè, k'ë nga jaàxìn sello xi ma-ne ñijòn, ki'nchrè jtä-lä jè xi ma-ne ñijòn xi títsajnakon nga kitsò:

—jNchrobo!

8 Kiskoòtsejèn, kijtseè jngoaà kohòyo xi sinè kji. Jè xi tijnakjá-lä, Kjoäbiyaà 'mì 'ín-lä, ijngòò tjíngui-lä xi Inde ts'e Mik'en 'mì. Kitjoé-lä kijotíxoma nga ngats'iì xítä xi tjín isò'nde, xi ñijòn xítä, jngòò kiyá xi kjoä ts'e kjojchán, kjoä ts'e kjinchrá, kjoä ts'e ch'in ko kjoä ts'e cho ts'en xi tjín jjilùn ijñà sìlk'en.

9 Jè Orrè, k'ë nga jaàxìn sello xi ma-ne 'ón, 'an kijtseè ya ingui ímixa tsjeè-lä Nainá títsajna jñà xítä xi kinik'en nga koii kjoä-lä 'én-lä Nainá, tikoä koii kjoä-lä nga kixi kitsjaä 'én-lä Nainá.

10 'Nó nchichjä nga tsò:

—Na'èn xi ji sabà tihotíxomai, ji xi nguì tsjeè tijni ko nguì kjokixi, skanda mé nàchrjein kíndaàjìùn-lä nga k'oij-lä kjo'in jñà xítä xi tjín ján isò'nde, jñà xi kisik'en-najen.

11 K'ëe kits'iì-lä nikje xi chroba kjoàñ, ki'mì-lä nga kàtasíkjáya chiba nàchrjein lsä skanda k'ë nga kojngòò jñà xi 'ndse joó it'aà ts'e Cristo xi tikoä ngásòn xá-lä Nainá kiyájìùn-ne.

12 Jè Orrè, k'ë nga jaàxìn sello xi ma-ne joòñ, kiskoòtsejèn nga j'ìì jngòò ch'ón xi 'ñò ts'a. Jè ts'oí, jmà kji komà koni nikje jmà, ko jè sá, inì kji komà koni jní.

13 Jñà ni'ñò xi tjín ngajmìi, chixót'aà nanguí koni ma jñà toò ikö xkoén nga bixongui k'ë nga 'ñó 'ba tjo.

14 Jè ngajmìi, k'oäjá s'in kichijà koni jngòò xojon xi ma maxkóya; ngats'iì jñà nindoò ko nanguí jjilùn-ndá xi tjín jjilùn ndáchikon, jahatjìya-lä ya j'nde ñanda títsajna.

15 Jñà xítaxá itjòn xi tjín isò'nde, ko xítä xi 'ñó ndaà yaxkon-lä, ko xítä nchiná, ko xítä sko-lä soldado, ko xítä xi tse nga'ñó tjín-lä, ko xítä chjí'nda, ko xítä xi títsajnandeijí nga mìtsà nei tjín-lä, yaá tsibitsajna'ma ñánda tjín nguijo ko naxi xi tjín-lä nindoò.

16 Kitsò-lä jñà nindoò ko jñà naxi:

—Tikatsjònè-nájen yijo-nò, tijtsa'ma-nájen mé-ne nga mìkiì skoe-najen jè xi tijnasón íxile nga tihotíxoma ko tikoä kitsajna'ma-lajen kjoajti-lä ko kjo'in xi tsjá jè Orrè.

17 Nga jye ijchò nàchrjein-lä Nainá ko Orrè nga ko kjojti-lä, 'ñó tse kjo'in tsjá. ¿Yá xi koma kichilkjoäkä-lä?

7

Jñà chí'nda-lä Nainá xi tjít'aà chiba-la

¹ Xi jye komà iskan kjoa koi, 'an kijtseè ñijòn àkjale xi jncha kixi nga ñijòn chrjanguí-lä isò'nde xi nchibichjoàhikon-lä tjo mé-ne nga mì ti kii k'oq-ne ya isòn isò'nde koj isòn ndáchikon, tikoá njingoó yá sìniyá-la.

² Tikoáa kijtseè ljngoaà àkjale xi tincrobá-ne ñanda bitjokatji-ne ts'oí xi 'ya jnngoò kicha ts'e Nainá xi tjnakon xi ma sit'aà chiba-la xita. 'Nó kiuchja-la jñà àkjale xi ñijòn ma-ne xi jye kitjoé-lä nga'ñó nga tsjá ch'in-lä isò'nde koj ndáchikon.

³ Kitsò-lä:

—Ki tà chjà ch'in 'bi-lä isò'nde koj ndáchikon koj yá, skanda k'ë-né nga jye sit'aà chiba-la ya tjen-lä jñà xi chí'nda-lä Nainá.

⁴ Ki'ncchrè-lä kótjín ma-ne jñà xítä xi kisit'aà chiba-la, jnngoò sìndo koj ichán ñijòn jmiì ma-ne, ngats'iì tje-lä xítä Israel.

⁵ Jñà ngats'iì tje-lä xítä koi xi kisit'aà chiba-la: jñà tje-lä Judá, tejò jmiì ma-ne. Jñà tje-lä Rubén, tejò jmiì ma-ne. Jñà tje-lä Gad, tejò jmiì ma-ne.

⁶ Jñà tje-lä Aser, tejò jmiì ma-ne. Jñà tje-lä Neftalí, tejò jmiì ma-ne. Jñà tje-lä Manasés, tejò jmiì ma-ne.

⁷ Jñà tje-lä Simeón, tejò jmiì ma-ne. Jñà tje-lä Leví, tejò jmiì ma-ne. Jñà tje-lä Isacar, tejò jmiì ma-ne.

⁸ Jñà tje-lä Zabulón, tejò jmiì ma-ne. Jñà tje-lä José, tejò jmiì ma-ne. Jñà tje-lä Benjamín, tejò jmiì ma-ne.

Xita xi kjín jchán ma-ne xi chroba kjoàn nikje xi íkjá

⁹ Xi jye komà, k'ë nga kiskoòtsejèn, kjín jchán xítä kijtseè; njyá xi maxkeya-la. Yaá titásjna xítä xi ya inchorbajin-ne ngats'iì nangui xi tjín isò'nde, koj ngats'iì tje-lä xítä xi tjín isò'nde, ko titásjna xítä xi chjá ngats'iì 'én xi tjín, ko xítä xi ya nchorbá-ne ngats'iì naçandá xi tjín. Jñà xítä koi, 'ncha kixi-né nga nguixkon xi tijnasòn íxile nga tíhotíxoma tikoá nga nguixkon jé Orrè. Saà nikje chrobaá íkjá koj saà xkajén kjiya tsá.

¹⁰ Ngats'iì xítä koi, 'nó jchán nchichjá nga tsò:
Jè Na'èn-ná xi Nainá xi tijnasòn íxile ñanda nga tíhotíxoma
koj jé Orrè,

tsachrjekajiìn-ná kjo'ín.

¹¹ Ngats'iì jñà àkjale 'ncha kixi-né ya indiì-lä ñanda tijna xi tijnasòn íxile nga tíhotíxoma koj ya ñanda titásjna jñà xítä jchíngá xi kaàñ ñijòn ma-ne, ko jñà xi ñijòn ma-ne xi titásjnakon. Chincha-xkó'nchi-ñiat'aà-lä skanda jt'aà nangui nga kijtseèxkón Nainá.

¹² Kitsò:

K'oqá s'ín kàtama.
Nainá 'ñó tjín-lä kjoá machikon-t'in, ko kjoá jeya, ko kjoá chjine,
tjín-lä kjondaà, 'ñó 'nga tijna, tse nga'ñó tjín-lä,
koj tjín-lä kjotíxoma.

K'oqás'ín kàtama skanda njá mé nachrjein-ne.

¹³ K'ëé kiuchja jnngoò-na jñà xítä jchíngá, kitsò:

—Jñà xítä xi chroba kjoàn nikje xi íkjá, ¿yá xítä-ne, ñanda kòf'iì-ne?

¹⁴ 'An, kixan-la:

—Ngaijí tijin-lè nq'èn.

Jè kitsò-ná:

—Jñà xit  koi xi tsatoji n kjo'in j  n chrjein k'  nga 'n o tse kjo'in kis'e. Kisitsje  nikje-l  nga ko jni-l  Orr -l  Nain  kisichroba-ne.

¹⁵ Koi  kjo -l  nga ya t tsajna-ne nguixkon j  xi t nas n ix le nga t hot xoma ko n chrjein ko n tjen sis'in-l  ya ingo-l . J  xi t nas n ix le ya  kijnaji n osen kijt a -l  nga s ikinda .

¹⁶ M  t  k i  kjinchr  s ikjei n-ne ko m  t  k i  koxind -l . Ko m  t  k i  k k -ne yijo-l  j  ndob -l  ts'o  k'  nga 'n o matsj .

¹⁷ Nga j  Orr  xi t na jng o  osen-l  n anda t na xi t nas n ix le nga t hot xoma, j  s ikinda  koni s in makinda  orr ; j  kjo ko  n anda t bitjo nand  xi t nakon. Nain  s ixj no yije nd xkon j n a xit  koi.

8

Xi ma-ne ito  sello

¹ J  Orr , k'  nga ja xin j  sello xi ma-ne ito , osen-la hora j n a kis'e j n  ngajm i .

² Ikjo n k jt e  j n a  k j l  xi ito  ma-ne xi 'ncha kix  nguixkon Nain , jng o  chr o trompeta kits'i -l  nga jng o  ijng o .

³ K' e  j i  ijng o   k j l  xi 'ya jng o  k ch  xi ngu  oro j  xi tj y  chr ong -l  Nain . Tsas jna kix  ya it a  imixa tsje -l  Nain , ikjo n t e chr ong -l  Nain  kits'i -l  m -ne nga ya kisijng o ko -ne j  kjo  b tsi'ba-l  j n a xit -l  Nain . Ya  tsak  ya is n imix  tsje -l  xi ngu  oro xi t na ya  nguixkon j  xi t nas n ix le n anda t hot xoma.

⁴ J  n i nd -l  chr ong -l  nain  ko kjo  b tsi'ba-l  xit -l  Nain  tsijin-n  ya tsja j   k j l  ya  nguixkon Nain .

⁵ J   k j l  kisko  j  k ch  xi tiya chr ong -l  Nain , chinch -ls  x 'i xi t t s n ya it a  imix  tsje -l  Nain . Ikjo n kisikat n-s n is o nde; 'n o kits'i n ch q n, kina'y -l  j ta , k i ya-l  ni n ch q n, ko ts'a ch on.

J n a chr o trompeta

⁶ J n a  k j l  xi ito  ma-ne ko  ito  chr o trompeta tj ma'ya tsib ts jnanda  nga s ikjind y .

⁷ J   k j l  xi s j na it j n kisikjind y  chr o-l . Ikjo n ts'a jts i ndaj  ko ni n xi tsj j i n j n ; j n  kisik s n it a  nangui. J  xi ma-ne j n -ya-l  is o nde, jng o ya kit ; k'o q  t j n kit  j n a y ; kit  yije x ka xko n.

⁸ J  xi ma-ne j   k j l  kisikjind y  chr o-l . Ko jng o  xi ok  koni jng o  nindo  xi je k j  xi tit , ya  kin ukat n-j i n nd chikon. Nga j n -ya-l  nd chikon, jng o ya, j n  kom .

⁹ J n a cho xi tj n-n gu nd chikon, jng o ya k'en xi ma-ne j n -ya cho . K'o q  t s i n kom  j n a chit , jng o ya chixo xi ma-ne j n -ya chit .

¹⁰ J  xi ma-ne j n   k j l  kisikjind y  chr o-l . Jng o  ni n o xi 'n o je k j  xi t t j ng , kiska ng -ne ngajm i . J  ni n o j , jng o ya xajng  nand  kis k aj i n xi ma-ne j n -ya xajng  nand  ko ya  n anda t t j o nand .

¹¹ J  'n -l  ni n o j , x ka tsja'm . Ko  j  nand , jng o ya kj otsja, j  xi ma-ne j n -ya nand . K j n j ch n xit  k en nga kj otsja nand .

¹² J  xi ma-ne n i j n  k j l  kisikjind y  chr o-l . Ikjo n jng o ya kits i n j  ts'o  xi ma-ne j n -ya yijo-l ; ko k'o q  t s i n kom  j e s o  ko ni n o. Ikjo n k j n o jng o ya j  ts'o  ko  s o  ko ni n o. Koa jng o ya k j n o j  n chrjein xi j n -ya tj n-ne; ko k'o q  t s i n kom  k e nga n tjen; m  t  k i  k j ohise n-ne.

13 K'ë nga kiskoòtsejèn, ki'nchrè jngooò-lä ja xi kitoòtjen ján ijìùn isén. 'Nó kiichjä nga kitsò:

—Imä xó-ne, imä xó-ne, imä xó-ne jñà xítä xi tjín ján isò'nde, tåxkí 'oón komat'in k'ë nga skindáya chrjo-lä jñà àkjale xi ngui jàn chija-isa.

9

Chrjo trompeta xi ma-ne 'òn

1 Jè xi ma-ne 'òn àkjale kisikjindáya chrjo-lä; 'an kijtseè jngoaà ni'ño xi kiskaàngui-ne ngajmì skanda it'aà nangui. Ikjoàñ kjòngatsja jè ibi ts'e nitjan.

2 Kiskix'ä jè nitjan. K'oáá s'ín itjo ni'ndi koni tsà ts'e ngajá xi 'ñó ii kjoàñ. Jè ni'ndi xi itjo, kisiññò jè ts'oí ko ijìùn isén.

3 Jè ni'ndi, yaqá itjojìn cho langosta xi tsangasòn isò'nde; kits'iì-lä nga'ñó nga ma-lä k'oéè-lä xítä koni cho na'yá xi tjín isò'nde.

4 K'oáá s'ín kisatiñxoma-lä nga mikiì tsjá ch'in-la ngats'iì xkä ijñá xi tjín isò'nde, ko njingoò yá; tà jñà xi koma tsjá ch'in-la jñà xítä xi tsjin-lä chiba-lä Nainá ya itjòn tjen-lä.

5 Mikiì kitsjaà'nde-lä nga sìlk'en xítä; tà kjo'iín 'òn sá tsjá-lä; jè kjo'in xi tsjá, k'oáá ngaya-lä koni k'ë nga 'bé-lä cho na'yá xítä nga ijò 'beé.

6 Nachrjein koi, jñà xítä mejèn-lä nga kiyá, tånga mikiì sàkò-lä kós'ín sìlk'en yijo-lä. 'Nó komejèn-lä nga sìlk'en yijo-lä tånga mikiì koma kiyá.

7 Jñà cho langosta k'oáá kjoàñ isén-lä koni kjoàñ kohòyo xi binchandaà-lä kjojchán. Tjisòn sko koni corona xi ngui oro; isén-lä xítäá tjín-lä.

8 Tsjá sko k'oáá kjoàñ koni kjoàñ ts'e íchjín; ni'ño, k'oáá kjoàñ koni ts'e xa.

9 Ya isòn iníma-lä k'oáá kjoàñ xi kijtsa koni kicha tájaà xi sìkjeén xítä kjojchán; jñà jngáá-lä k'oáá s'ín na'yà-lä nga one koni tsà 'ñó kjin ma carreta xi bïndofe kohòyo nga ongachikon nga fi kjojchán.

10 Tjín nditsin koni cho na'yá ko tjín-lä na'yá. Jñà nditsin tjín-lä nga'ñó nga 'òn sá sìlk'i'on xítä.

11 Jè xi sijna sko-lä cho langosta, jè àkjale ts'e nitjan. Jè 'ín-lä àkjale jè, xi 'én hebreo, Abadón 'mì, koà xi 'én griego, Apolión 'mì. [Jñà 'ín koi, tsòyaá-ne: jè xi sík's'óñia.]

12 Jyeé tsato kjo'in xi tjína itjòn xi tåxkí 'oón komat'in xítä; tånga ngui jò chija xi sà nchrobá.

Chrjo trompeta xi ma-ne joòn

13 Jè xi ma-ne joòn àkjale kisikjindáya chrjo-lä; k'ee ki'nchrè jngooò-lä jtä xi ya itjojìn-ne nga ñijòn nchrajá-lä jè imixa tsjeè xi ngui oro jè xi sijna nguixkon Nainá

14 nga kitsò-lä jè àkjale xi ma-ne joòn, xi kjiya chrjo tsja:

—Chíjindañó jñà àkjale xi ñijòn ma-ne xi tjít'aà'ñó ya chrañà-lä jè nandá xajngá je Éufrates.

15 Keé kitjajndañó jñà àkjale xi ñijòn ma-ne xi jye k'oas'ín tit'sajnandaà jè hora, jè nachrjein, jè sá ko jé nó, mé-ne nga jngooýa sìlk'en-ne xítä xi ma-ne ján-ya ngats'iì xítä xi tjín.

16 An, ki'nchrè-lä kótjín ma-ne jñà xítä kjojchán xi kohòyo tit'sajnakjá-lä; jò sindò millón ma-ne.

17 K'oáá s'ín tsatsejèn-na jñà kohòyo ko xítä xi tit'sajnakjá-lä nga kicha tájaà kijtsa iníma-lä xi inì kjoàñ koni ni'ín, xi azul kjoàñ koni zafiro, ko xi sinè kjoàñ

koni azufre. Jñà sko kohòyo, k'oqá kjoàn koni sko xa; ko ya tso'ba, ni'ín bitjo, ni'ndíi bitjo, ko azufre bitjo.

18 Jè kjoa-là nga ingajàn kjo'in koi, jngòò ya k'en xítà xi jàñ ya ngats'iì xítà xi tjín. Jè kisik'en jè ni'ín, ni'ndí kó azufre xi bitjo-ne tso'ba kohòyo.

19 Nga'ñó xi tjín-là kohòyo, yaqá tjá'a tso'ba kó itjòn nditsin, nga jñà nditsin k'oqá kjoàn koni kjoàn ye; koa jñà sko síki'on-ne jñà xítà.

20 Jñà xítà xi tsiningui-ne xi mikiù k'en k'e nga jye tsato yije kjo'in koi, mikiù kisikájno jé-là nga mi tì jé kohótsji-ne; takó jñà kijtseèxkón inimá ch'o-là neíi, kó jñà isén xi Nainá tsó-là xi kichá oro, plata, bronce, ndajo kó yá, jñà xi mikiù tsejèn-là ko xi mikiù 'nchré kó xi mikiù ma fi.

21 Jñà xítà koi, mikiù kisikájno jé-là nga mi tì jé kohótsji-ne nga xítà sík'en, nga ma-là býndaà, ko nga kjoa chijngui s'ín, ko kjoa chijé.

10

Àkjale xi kjiya tsja jngòò xojon libro jtobá

1 Íjngòò àkjale kijtseè-isa xi tjín-là nga'ñó xi týnchrobájen-ne ngajmìi nga ifi tsatijno; jè sko kijnasòn jngòò ijñé; isén-là k'oqá kji koni ts'oí; jñà ndsoko k'oqá s'ín tsejèn koni tsà ni'ín xi ncha kixi nga tití.

2 Kjinaya tsja jngòò xojon xi jtobá kji xi jye kitjándaya. Jè ndsoko kixi tsasíjnajiñ yá ndáchikon kó jé ndsoko ngaskón tsasíjnason nanguí.

3 K'oqá s'ín 'ñó kíuchá koni tsó xa k'e nga kjindáya; k'e nga jye kíuchá, itoò ch'on kina'yá jta-là nga tikoqá kíuchá.

4 K'e nga jye Jane ch'on xi itoò kits'iìn, 'an týnjandaà-ná nga mejèn-na skijno jngoaà xojon, tånga kí'nchré jngòò-là jta xi ngajmìi inchrobà-ne xi kitsò-na:
—Jñà 'én xi kàchá ch'on xi itoò kats'iìn, 'maá týkíjni; kì xojóón bít'iì.

5 Jè àkjale xi 'an kijtseè nga ya sýnjajìn jngòò ndsoko ndáchikon kó xi íjngòò ndsoko ya sýnjason nanguí, kiskimíi'nga tsja kixi ján ngajmìi,

6 kitsjaà 'én-la j't'aà ts'e Nainá xi týnakon nítà mé náchrjein-ne, jè xi tsibýndaà ngajmìi, nanguí kó ndáchikon, ngats'iì tsojmì xi ya tjín, kitsò:

—Mi tì kii s'e isa-ne náchrjein.

7 K'e nga kíchóya náchrjein-là nga koilts'ià jè àkjale xi ma-ne itoò nga sýlkjindáya chrjo-là, jè kjoa'ma-là Nainá kítasòn-né koni s'ín kitsò jñà xítà chínda-là xi kíuchá ngajo-là.

8 Jè jta xi kí'nchré itjòn-là xi ngajmìi inchrobà-ne, íjngòò k'a kíuchá-na kitsò:

—T'in, chjoí jè xojon xi jtobá kji xi jye kitjándaya nga kjinaya tsja jè àkjale xi sýnjakixijsòn ndáchikon kó jsòn nanguí.

9 Kílicoan jè àkjale, kixan-là:

—Tjíi-ná jè xojon jtobá xi kjinaya ndseji.

Kitsò-na:

—Chjoí, ilkoàn chinii; ján iya indso'boi kotsjaya-né, tånga ya j'a ndsoboí, ixii koma-lè koni tsà tsjén.

10 Kiskoé jè xojon xi kjiya tsja jè àkjale. K'e nga kiskinéé, kisihixiì'á ndsoba koni tsà tsjén; tånga ján iya indso'bà kjótjsa-né.

11 Ki'mi-na:

—Mochjeén-né nga íjngòò k'a kinókjoaya ngajo-là Nainá mé kjoa xi komat'in jñà xítà xi kjìn naxàndá nchrobá-ne kó xi kjìn nanguí chjá-ne kó xi kjìn skoya 'én chjá, kó mé kjoa xi komat'in xítaxá itjòn xi tjín jsònde.

11

Jò ma xítq xi tsjá 'én it'aà ts'ë Cristo

¹ K'ëé kits'iì jngóò-na yá xi ma machibaya-ne, xi k'oä kji koni kjoàn yá nise. Ki'mi-na:

—Tisítjiin, tichibayi jè ingo ítjòn-lä Nainá ko jè ímíxä tsjeè-lä. Tìxkeyi kótjín ma-ne jñà xítq xi yá bëéxkón Nainá.

² Jè nditsin xi kijnat'aà-la ingo, kì kiù nìchibayi nga jñá kitjoé-lä xi taxki xítq xi mìtsà xítq judío. Jñà xítq koi, ichán jò sá kòtixoma ya Jerusalén xi j'nde tsjeè-lä Nainá.

³ Aán siikasén ingajò xítq-nä xi tsjá 'én it'aà ts'än nga kichjaya jngóò jmii kò jò sïndo kò jàn-kaàn nàchrjein; kò jñà nikje xi kokjá, nikje jmà kjoàn xi ts'ë kjoäba.

⁴ Jñà ingajò xítq xi tsjá 'én, jñà-né ingajò yá olivo kò ingajò kichä candelero xi jncha kixi nguixkón Nainá xi otíxoma-lä isò'nde.

⁵ Tsà yá xi mejèn-lä sìjki'on xítq koi; ni'ín kochrje tso'ba xi jngóò k'a kokà jñà xi kondra-lä. K'oäá s'ín kiyá yije, nítq yá-ne xi mejèn-lä sìjki'on.

⁶ Jñà xítq koi tjín-lä nga'ñó nga ma-lä kílchjòà-lä ngajmii mé-ne mì tì kiù k'oä-ne jtsí jñà nàchrjein k'e nga kichjaya. Tikoäá tjín-lä nga'ñó it'aà ts'e nandá nga ma-lä nga jní s'jin; ko komaa-lä kjin skoya kjo'in tsjá-lä xítq isò'nde; komaa-lä nga kos'ín s'jin nítq kótjín k'a mejèn-lä nga s'jin.

⁷ Ingajò xítq koi, k'e nga jye tsjá 'én-lä, jè cho je xi ch'o kji xi bitjomijìn-ne ya nítjan jñò, skaàn-kö-né, kò sìkjijne-lä, ikjoàn kiyá ingajò xítq koi.

⁸ Jñà yijo-lä xítq koi, yaá siyijò osen nditsin-la naxandá ítjòn, ñanda kisit'aà krò Na'èn-ná. Jè 'ín-lä naxandá ítjòn xi okji, k'oäá s'ín ngaya-lä koni Sodoma, o Egípto.

⁹ Xítq xi yá inchrobàjiìn-ne naxandá xi tjín isò'nde, kò ngats'iì tje-lä xítq xi tjín isò'nde, kò xítq xi chja ngats'iì 'én xi tjín, kò xítq xi yá nchrobá-ne ngats'iì nanguí xi tjín isò'nde, ján nàchrjein osen skótsejèn-jno yijo-lä mik'en; kò mìkù tsjá'nde nga sìljün jñà xítq koi xi jò ma-ne.

¹⁰ Jñà xítq xi tjín isò'nde kotsjaà-lä nga jye k'en xítq koi; tsjá kjojtò-lä tsojmì xítq xíkjín. Koí k'oä's'ín s'jin-ne nga jñà ingajò xítq xi chja ngajo-lä Nainá, tseé kjo'in tsjá-lä jñà xítq isò'nde.

¹¹ K'e nga jye tsato xi jàn nàchrjein osen, jè Nainá kisiktsajnakon ijngóò k'a-ne nga jaáya-lä; ikjoàn chincha kixi ijngóò k'a-ne; kò ngats'iì xítq xi kijtseeè, 'ñó jchán kitsakjòn.

¹² Ingajò xítq koi kiù'nchré jngóò-lä jtä xi 'ñó kìüchja xi ngajmii inchrobá-ne, kitsò-lä:

—Nchrobá-mijìn-jno ijndé.

Ikjoàn kìümjìn-jìn ifi ján ngajmii. Ngats'iì jñà xítq kondra-lä kijtseeè-né.

¹³ Tík'eé-ne j'ìì jngóò ch'ón xi 'ñó jchán ts'a; jngóò ya naxandá chixoña xi ma-ne te ya kóhökji naxandá; kò jè kjoa-lä ch'ón, itoò jmii xítq k'en. Jñà xítq xi tsiningui-ne, ndaa jchán kitsakjòn. Ikjoàn kìüchja'ìaà-lä Nainá xi tíjna ngajmii nga jeya kisikjina.

¹⁴ Jyeé tsato kjo'in xi ma-ne jò xi taxki 'oón komàt'in xítq; tænga nchrobá njtoón xi ma-ne jàn k'a.

Chrjo trompeta xi ma-ne itoò

¹⁵ Jè xi ma-ne itoò àkjale kisikjindáya chrjo-lä; kjín jchán jtä kina'yà-lä ngajmii xi 'ñó kìüchja nga kitsò:

Jñà kjotíxoma xi tjín jsò'nde,
jyeé ts'e Na'èn-ná xi otíxoma-ná kó jé Cristo xi xó kinikasén-ne.
Jé kótxoma niñá mé náchrjein-ne.

16 Jñà xítá jchíngá xi kaàn ñijón ma-ne, xi titásjanané íxile nga nguijkón Nainá,
chincha-xkó'ñchi-ñiat'aà-lá nga kijtseèxkón Nainá.

17 Kitsò:

Na'èn xi Nainá 'mì-lé.
Ndaà chjí-lé nga ta ji tå jingoò-né xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lé,
ngají xi tijni i'ndei,
kó xi tijni skanda kjótseé,
[kó xi sá kjojj ijngoo k'a-ne].

Tí'bii-léjen kjondaà nga jyeé kachjoí nga'ñó xi tjín-lé;
kó jyeé kóbets'ií nga ji tihotíxomai.

18 Jñà xítá xi taxkí xítá xi mìtsà xítá judío jyeé kójti-lá;
tanga jyeé ijchò náchrjein-lá kjojti-lé k'ë nga ji k'oí-lá kjo'in xítá koi,
jé náchrjein k'ë nga ji kíndaajiñ-lá jñà xítá xi jye k'en
kó k'oí-lá kjotjò xi ok'in-lá nga tjoé-lá xítá chí'nda-lé xi kiìchjá ngajo-lé
kó jñà xítá-lá Nainá kó ngats'ií xi beèxkón-lé,
jñà xi jtobá kjoàn kó xita jchíngá.

Síkjehesòin jñà xítá xi ma-lá síkjehesòn xítá naxandá jsò'nde.

19 Ján ngajmii kiták'a i'nde tsjeè-lá Nainá; ya iya i'nde tsjeè-lá ki'ya-lá
jé kaxá ts'e kjoà xi tsibíndaàjìn Nainá ko jñà xítá. Ikjoàn jate ni'ín ch'on,
kina'yá-lá jtä, kits'iìn ch'on, ts'a ch'ón, ts'a jtsí ndajo xi 'ñó tsiaàn kjoàn.

12

Jé chjoón kó jé ye

1 Ján ngajmii tsatsejèn jingoò kjoòkón. Jingoò chjoón ki'ya-lá; jé ts'oí xi ma
nikje-lá. Jé sá yaá tijna ñngui ndsókó, kó jingoò corona tjí'a sko xi tejó ni'ño
tjt'aà.

2 Jé chjoón, ki'ndí 'ya. 'Ñó jchán kjindáya nga jye machrañá nga jts'ín
ki'ndí-lá; tseé kjo'in tísíkjeiín nga jye ijchò chibá-lá nga jts'ín ki'ndí-lá.

3 Ján ngajmii ijngoo kjoòkón tsatsejèn. Jngoò ye xi 'ñó je kji tsatsejèn. Iní
kji, itoò ma sko, kó jingoò corona itsé tjí'a nga jingoò ijngoo sko. Tíkoqá te ma
nchrajá-lá.

4 Jé nditsin ye, jingoò ya ni'ño tsibíndofo xi ma-ne jàñ ya ngats'ií ni'ño xi tjín
ngajmii, ikjoàn tsibítsjot'aà nangui. Jé ye je, tsasijnat'aà-lá jé chjoón xi tí'beé
ki'ndí mé-ne nga skine-ne ki'ndí-lá k'e nga jye jts'ín.

5 Jé chjoón, tsí'beé jingoò ki'ndí x'in nga jé kotíxoma-lá ngats'ií naxandá xi
tjín jsò'nde koni jingoò xítá xi yá kíchá kíjya tsja nga kíñne-lá kjo'in xítá xi
míkii'ñchréñijon-lá. Tanga jé ki'ndí-lá chjoón, kitjá'an-lá; yaá kílkó ñánda tijna
Nainá nga skine.

6 Jé chjoón, tsanga-né. Ján kii i'nde it'aà xín ñánda nangui kixi choòn, ñánda
nga Nainá tsibíjnandaà jingoò-lá i'nde nga ya katjíi-lá tsojmì xi skine. Jingoò
jmii kó jò sìndo kó jàñ-kaàn náchrjein kíjna.

7 Xi jye komà ñskan, ján ngajmii kis'e kjojchán. Jé àkjale Miguel kó àkjale-lá
kiskaàn-kjoòkó jé ye je. Ko jé ye je, ko àkjale-lá nás'ín 'ñó kiskaàn-kjoò,

8 tanga míkii'ñchréñijon-lá, ko mì tì mé i'nde kis'e-lá ján ngajmii.

9 K'oqá s'ín komà nga itjokàjiùn ngajmiù jè yé jchíngá xi 'mì Xítä Nejí kó xi 'mì Satanás xi konachan-lá ngats'ií xítä isò'nde. Kinikatjengui ya jí'aà nangui kó akjale-lá.

10 K'inchrè jngòò-lá jítä jáñ ngajmiù xi 'ñó kíuchjá xi tsò:

—Índeí jyeé ijchó nachrjein nga kitjokàjiùn kjo'in xítä xinguiáá nga kó nga 'ñó-lá Nainá nga jè kótixoma kó kjotíxoma xi tjín-lá Cristo [xi Nainá xó kisikasén-ne], koií kjoa-lá nga jye kànifikatjengui jè xi kó nachrjein kó nítjen tsját'in én ndiso xítä xinguiáá nga nguixkon Nainá.

11 Jñà xítä xinguiáá, nga ngui koó nga 'ñó xi tjín-lá jní xi tsibíxteèn jè Orrè kisikijne-lá kó ngui kóó jñà 'én xi kitsjaà jt'aà ts'e Nainá. Míkií kitsakjón-lá nañ'sín kinik'en.

12 Tsja káta's-e-lá ngajmiù kó jñà xi ya títsajna. Tanga jma xó-nò jñò xi ya títsajnaà jt'aà nangui kó xi títsajnaà ya ijjín ndáchikon nga jè xítä nejí jyeé ijchòjen-tjingui-nò kó 'ñó jti tjín-lá nga jyeé tijíiñ-lá nga ta chiba nachrjein kíjna-isa.

13 Jè yé xi 'ñó je kji, k'ë nga kinikatjengui jt'aà nangui, tsangatjingui-lá jè chjoón xi tsibeé ki'ndí x'in.

14 Tanga jè chjoón, jò jngáá ts'e ja kits'ií-lá xi 'ñó ii kjoàñ mé-ne koma tótjen-ne nga kónga-lá jè yé xi je kji. Ján kíi kíjna ya j'nde jt'aà xìn ñánda nangui kixi choón. Ján nó osen kíjna nga kokindá nga tjoé-lá tsojmì xi skine.

15 Jè yé xi je kji, tsachrje nandá tso'ba nga ndáñä koma mé-ne nga koma kíchrjoako-ne jè chjoón.

16 Tanga jè nangui kisichját'aà-lá jè chjoón; kiták'a, kits'ií ndáñä xi jè yé tsachrje tso'ba.

17 Jè yé isaá 'ñó kjöjtikeè jè chjoón. Kíi tjingui kondra-lá jñà xítä tje-lá chjoón nga kílkjaán-kó jñà xi síkitasòn kjotíxoma-lá Nainá kó jñà xi ndaà tsjá 'én jt'aà ts'e Cristo.

18 Jè yé, yaá tsibíjnajíiñ tsomì xi 'ncha jndiù ndáchikon.

13

Jò chò ii xi ch'o kjoàñ

1 Kítseè jngoaà chò je xi ch'o kji xi itjo-mijín-jiùn-ne ndáchikon xi itoò ma sko; te ma nchrájá-lá; jngòò corona itsé tjí'a nga ijngòò ijngòò nchrájá-lá; jñà sko tjít'aà 'ín xi Nainá chjajno-lá.

2 Jè chò je xi ch'o kji xi 'an kítseè, k'oqá kji koni kjoàñ xa indo; k'oqá kjoàñ ndsoko koni ts'e chò oso; k'oqá kji tso'ba koni tso'ba xa. Jè nga'ñó xi tjín-lá jè yé, kó jè i'nde-lá ñánda tihotíxoma, kó jè kjotíxoma-lá xi 'ñó tjín, jè chò ts'en kjóngatsja.

3 'Ñó tse kitü jngòò sko jè chò je xi ch'o kji; k'oqá kji komà koni tsà jye kiyá; tanga jè sko xi 'ñó tse kitü, kjondaà-ne. Ngats'ií xítä xi tjín nga títsa isò'nde, tå kjóökón-lá kjoa xi komà, kó yaá kíltjingui-lá jè chò ts'en.

4 Ngats'ií xítä kítseèxkón jè yé, nga jè yé kitsjaà-lá kjotíxoma xi tísíkjeén jè chò ts'en. Jñà xítä tikoáá kítseèxkón jè chò je xi ch'o kji. Ikjoàñ kitsò:

—Tsjín ijngòò isá koni jè chò je xi ch'o kji; mì yá tjín xi kíchikjоa-lá nga skaañ-kó.

5 Jè chò ts'en kitjò'ndeé-lá nga kíuchjá 'én xi 'nga síkjna yijo-lá nga chjajno-lá Nainá. Tikoáá kits'iínde-lá nga ichán jò sá kótixoma.

6 K'oqá s'ín kis'iín; kíuchjajno-lá Nainá, kíuchjajno-lá 'ín-lá Nainá kó Ni'ya Tsjeè-lá, kó kíuchjajno-lá jñà xítä xi títsajna ngajmiù.

7 Tikoä kitjò'ndeé-là nga kiskaàn-kó xítä-la Nainá skanda kó nga kisikijne-la. Ikjоàñ kits'iì-lä kjotíxoma jt'aà ts'e ngats'iì tje-lä xítä, kó jt'aà ts'e ngats'iì naxàndá xi tjín, kó jt'aà ts'e ngats'iì xítä xi chjä ngats'iì 'én xi tjín, kó jt'aà ts'e xítä xi tjín nga ijngooò ijngooò nangui xi tjín isò'nde.

8 Ngats'iì xítä xi tjín nga tjitsa isò'nde, jè cho ts'en skoexkón, jñà ngats'iì xítä xi mìkiù tjít'aà 'ín-lä nga tjsa tåts'en-lä kjoä, jè xojon xi ts'e kjoabinachon xi ts'e Orrè-lä Nainá xi k'en ngajo-lä xítä.

9 Ndaà tjná'yà koni xan-nò.

10 Jè xi ndayá kjis'en, k'oqá s'ín tjínè-lä nga ndayá kjoï. Jè xi kichä ndojò kiyá-ne, k'oqá s'ín tjínè-lä nga kichä ndojò kiyá-ne. Ií mochjeén nga kixi kitsajna kjit'aà kó nga kichikjoäko-lä kjo'in jñà xítä-la Nainá.

11 Xi komà iskan kijtseè ijngoaà cho je xi ch'o kji xi itjò miijin-ne ijün nangui. Jò ma nchrajá-lä xi k'oqá kjoàñ koni nchrajá-lä orrè. K'oqá s'ín chjä koni jngooò yé xi 'ñó je kji.

12 K'oqá s'ín tjín-lä kjotíxoma koni jè cho je xi ch'o kji xi tjína ítjòn nga yá síjna nguixkon. Bínè-lä xítä xi tjín isò'nde nga kàteèxkón jè cho je xi ch'o kji xi tjína ítjòn, jè xi kjöndaà-ne ñanda 'ñó tse kitii jngooò sko.

13 Tikoäá maá-lä kis'iìn kjoxxkón xi 'in tjín. Skanda maá-lä kisikjinchorbà-jen ni'ín xi ngajmìi nchrobá-ne skanda jt'aà nangui nga nguixkon xita.

14 Kiskoönachan-lä xítä xi tjín isò'nde, koií kjoa-la jñà kjoxxkón xi kits'iì'nde-lä nga kis'iìn nguixkon cho je xi ch'o kji xi tjína ítjòn. Tsibít'in-lä xítä nga kàtindaà jngooò xkósòn-lä jè cho xi tjína ítjòn xi kichä ndojò kitii-ne sko tanga jaáya-la.

15 Jè cho xi ma-ne jò kits'iì-lä nga kisikjnakon jè xkósòn-lä cho xi kisindaà, mé-ne nga koma kichjä-ne kó ngats'iì xítä xi mìkiù skoexkón siik'en-ne.

16 K'oqá s'ín tsibínè-lä nga kàtasit'aà chibä-lä jñà xi xítä ixti, jñà xítä jchínga, jñà xítä nchiná kó jñà xítä ima, jñà xítä xi titsajnandeí kó xi chj'nda titsajna'ñó. Yáà kàtasit'aà chibä-lä yá tsja kixi kó tsá yá itjòn tjen-lä.

17 Nijngooò xítä xi ma kótsa tsojmì, nijngooò xi ma kotjina tsà mìkiù tjít'aà chibä-lä kó tsá jè 'ín-lä cho mìkiù tjít'aà-lä kó tsá mìkiù tjít'aà-lä número ts'e 'ín-lä cho.

18 Ijndé mochjeén kjoachjine-lä xítä; jè xi ndaà machiya-lä, kàtixkëya número-lä cho je xi ch'o kji; ts'e xítä-né. Jè número: joòn sindo kó jàn kaàñ kó joòn.

14

Jè Orrè-lä Nainá ko jñà xítä xi jngooò sindo kó ichán ñijòn jmii ma-ne

1 Xi komà iskan, kiskoòtsejèn, kijtseè jè Orrè, nga síjnakixi isòn nindoò Sión kó xítä xi jngooò sindo kó ichán ñijòn jmii ma-ne xi tjít'aà itjòn tjen-lä 'ín-lä Orrè kó ts'e Na'èn-lä.

2 Kí nchrè jngooò-lä jta xi ngajmìi nchrobá-ne xi 'ñó tíhone koni ma nandá k'e nga 'ñó maje, koni ma nga faáya-la ch'on k'e nga jye ts'iin; k'oqá s'ín kí nchrè-lä koni tsá kjin ma xítä xi sílkjane ní'ñó arpa.

3 Tína'yà jngooò-lä sò xítse nga tjínda nguixkon jè xi tjínasòn íxile nga tíhotíxoma, kó yá nguixkon xi ñijòn ma-ne xi titsajnakon kó yá nguixkon jñà xítä jchínga. Nijá xi ma-lä seè jè sò xi tjínda, ta jñà-né xi jngooò sindo kó ichán ñijòn jmii ma-ne, jñà xi jye itjokàjìùn kjo'in ya isò'nde.

⁴ Jñà xítä koi, mìtsà íchjín tsibitsajnakö, nguì tsjeè kisíjhá yijo-lä. Jñá-né xi fi tjingui-lä Orrè njá ñánda-ne nga fi. Jñà-né xi itjokàjiñ itjòn kjo'in ngats'ii jt'aà ts'e xítä xi tjín isò'nde, mé-ne nga kóma kóngatsja itjòn-ne Nainá kó Orrè.

⁵ Nimé 'én ndiso kíichjä, kó nimé jé tjín-lä nga nguixkön Nainá.

Àkjale xi jàn ma-ne

⁶ Kijtseè jingoàà àkjale xi tsó'bajìñ isén nga tífiko 'én ndaà-lä Nainá xi tjín njá mé náchrlein-ne nga keènójimí-lä jñá xítä xi titásjna isò'nde, ngats'ii xítä xi tjín nga jingoò jingoò nanguí, ngats'ii tje-lä xítä, ngats'ii xítä xi chjá ngats'ii 'én xi tjín, kó ngats'ii xítä xi tjín nga ngats'ii naxandá xi tjín isò'nde.

⁷ Nó chjá kitsò:

—Jcháxkón Nainá, jeya tikjína; jye ijchò náchrlein-lä nga kojíndaajiñ. Jcháxkón jé xi tsibíndaà ngajmii, xi tsibíndaà nanguí, xi tsibíndaà ndáchikon kó ñánda tibitjo nandá.

⁸ Jingoò àkjale kíichjä xi kitsò:

—Jyeé kakaàngui, jyeé kakaàngui Babilonia, naxandá xi 'ñó je kji, jé xi bít'in-lä naxandá xi tjín isò'nde nga [kj'ejí nainá fit'aà-lä] koni s'ín xítä k'e nga kjoachijngui s'ín. Koní s'ín kis'iìn, k'oqá ngaya-lä koni tsà kisich'i yije xítä isò'nde jé xán ts'e kjoachijngui-lä xi tjíkó kjojti-lä Nainá.

⁹ Jingoò àkjale tsatsejèn xi ma-ne jàn xi 'ñó chjá nga kitsò:

—Tsà yá xi skoexkón jé cho je xi ch'o kji kó isén xkósòn-lä, tsà tikoä sit'aà chibä-lä itjòn tjen-lä, o tsà tsja,

¹⁰ Nainá tsjá-lä kjo'in, k'oqá ngaya-lä koni tsà vino skoí xi tjíkó kjoajti-lä Nainá. Nga jé sobà Nainá jyeé tsibíndaà jingoò chitsín vino xi 'ñó kjaán mé-ne nga kokò-ne kjoajti-lä nga s'e-lä kjo'in jjíñ ni'ín azufre xi 'ñó tsjé tití. Tíkotsejèn àkjale tsjeè kó Orrè.

¹¹ Jé ni'ndí-lä ts'e kjo'in-lä, kjit'aà náchrlein njá kjé-ne nga kitjomijin. Mikii sìlkjáya kó náchrlein ko njíjen jñà xítä xi jé cho ts'en kó isén xkósòn-lä beèxkón, jñà xi tikoä tjt'aà chibä-lä kó 'ín-lä jé cho je xi ch'o kji.

¹² Ijjndé nga mochjeén nga kàtachíkjo-la njá mé kjoa-ne jñà xítä-lä Nainá xi síkitasòn kjotíxoma-lä kó xi ndaà mokjeiñ-lä jt'aà ts'e Jesú.

¹³ Kí'nchrè jingoàà 'én xi ngajmii inchrobà-ne xi kitsò-na:

—Chjí, tit'eñ xojon: "Jñà náchrlein xi fi-isa, mé tà ndaa-lä jñà xítä xi kiyá nga mokjeiñ-lä jt'aà ts'e Na'èn-ná." K'oqá tsò Injima Tsjeè-lä Nainá: "Kixíí kjoa, jñà xítä koi sìlkjáya-né kjoa ts'e xá-lä; ján ngajmii, jchqá-lä ngats'ii kjoa xi ndaà kis'iìn."

K'e nga maxkó tsojmì xi jye kòjchá ya it'aà nanguí

¹⁴ K'e nga kiskoòtsejèn, kijtseè jingoàà ifi xi chroba kji, ya isò'nga ifi tíjna jingoò xi k'oqá kji koní kí'ndí-lä xítä. Jngoò corona xi nguì oro tjí'a sko, kó jngoò kichä libá kjiya tsja xi 'ñó yijò kji.

¹⁵ Jingoò àkjale itjo ya i'nde tsjeè-lä Nainá xi 'ñó chjá, kitsò-lä jé xi tíjnasòn ifi:

—Tits'ii nga tixákoji kichä libá-lè; tichásoìn, kó tixkoí kóhotjín tsojmì tjé xi tjín jt'aà nanguí nga jye kòjchá yije; kó jyeé ijchò náchrlein-lä nga sincháxkó.

¹⁶ Jé xi tíjnasòn ifi, tsibits'iako kichä libá-lä ya isòn nanguí nga tsatesòn tsojmì tjé-lä isò'nde, ikjоàñ chincháxkó.

¹⁷ Jingoò àkjale itjo ya i'nde tsjeè-lä Nainá xi kijna ngajmii xi tikoä kichä libá kjiya tsja xi 'ñó yijò kji.

18 Íjngooò àkjale itjo-ne ìt'aà ímixà tsjeè-lä Nainá, jè xi síkindä ni'ín. 'Ñó kiichja-lä jè àkjale xi kichä libá kjiya tsja; kitsò-lä:

—Tits'ji nga tixákojí kichä libá-lè xi 'ñó yijò kji; tichát'eìl 'én-lä jñà toò uva xi tjín ìt'aà nanguí, nga jñà toò-lä jye kichjí.

19 Jé àkjale tsibíts'iako kichä libá-lä nga tsatet'aà toò-lä jñà yá uva; ikjoàn kisikatsjoöya ya ñánda nga ma binchané toò uva. Kjoä koi, jè okó kjoajti-lä Nainá.

20 Mitsà ya ijiùn naxandá kisinè jñà toò uva; ján indiù naxandá kisinè; k'e nga jye kisinè, jní itjo ñánda nga kisinè; 'ñó tse jní itjo skanda ijchò kangui-lä kó kji 'nga tíjna freno xi tjí'a tso'ba kohòyo kó jàñ sìndo kilómetro tsangasòn.

15

Itoò ma àkjale xi itoò kjo'in j'ílkø

1 Íjngooò kjoxkón kítseè ján ngajmiì xi 'ñó xkón kji kó 'ñó jeya ki'ya-lä. Itoò ma àkjale xi itoò kjo'in j'ílkø jñà kjo'in xi fehet'aà-ne nga yaá fehet'aà-ne kjoajti-lä Nainá.

2 Tikoä kítseè jngoaà ndáchikon xi chitsín kji; tsjájùn kó ni'ín. Ya ncha kixi jsòn ndáchikon xi chitsín kji, jñà xítä xi jye kisikijne ìt'aà ts'e cho je xi ch'o kji kó isén xkósòn-lä, jñà xi mikiù kitsjá'nde nga kisit'aà chibä-lä, kó número ts'e 'ín-lä. Xítä koi kjiya tsja ni'ñó arpa xi Nainá kitsjaà-lä.

3 Nchiseè sò-lä Moisés xi chí'nda-lä Nainá kó sò-lä Orrè, nchitsò: Na'èn xi Nainá 'mì-lè, xi ta jí tå jngoo-né xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lè, 'ñó jeya ko 'ñó xkón tjín ngats'iì kjoä xi 'nì. Xítä kixi-né; kixií tjín ndiyá-lè.

Jíi-né xi Xítaxá Ítjòn tjína-lä ngats'iì naxandá xi tjín jsò'nde.

4 ¿Yá xi mikiù tsakjón-lè Na'èn?

¿Yá xi mikiù skoexkón-lè?

Tajngooò ngají xi xítä tsjíi, koií k'oas'in kjojí-ne ngats'iì naxandá-lä jsò'nde nga skoexkón-lè nga jye tí'ya-lä kjoä kixi-lè.

5 K'e nga jye kítseè kjoä koi, kiskoòtsejèn nga kitáx'a ján ngajmiì jè i'nde tsjee-lä Nainá xi tjínya iya Ni'ya Nikje xi okó nga ya tíjna Nainá.

6 Itjo ya i'nde tsjee-lä Nainá jñà àkjale xi itoò ma-ne xi j'ílkø itoò kjo'in. Íkjá nikje lino chroba xi 'ñó ote kjoàn; tikká ndáyá-lä na'ñó payo xi ngui oro.

7 Jñà xi ñijòn ma-ne xi titásajnakon, jngooò itjojíln xi kisingátsja nga íjngó íjngó àkjale xi itoò ma-ne; kitsjaá íjngó íjngó-lä chitsín xi ngui oro xi ya tjíya kjo'in ts'e kjoajti-lä Nainá xi tjínakon njá mé nachrjein-ne.

8 Ya iya i'nde tsjee-lä Nainá, kitseè ri'ndí xi ya inchrobà-ne ìt'aà ts'e kjoajeya-lä Nainá ko nga'ñó xi tjín-lä. Niyá xi kitjò'nde-lä nga jahas'en ya i'nde tsjee-lä Nainá skanda k'e nga jye tsitasòn yiye jñà kjo'in xi itoò ma-ne xi j'ílkø jñà àkjale xi itoò ma-ne.

16

Chitsín xi itoò ma-ne

1 Ki'nchrè jngoaà 'én xi ya itjo-ne i'nde tsjee-lä Nainá nga kitsò-lä jñà àkjale xi itoò ma-ne:

—Tanguío, tíxteèn-sòn jsò'nde jñà xi tjíya chitsín xi itoò ma-ne, kjo'in xi tjíko kjoajti-lä Nainá.

² Kiù jè àkjale xi tsako ítjòn-là. Tsibíxteèn-sòn isò'nde xi tjýa chitsín-là. Ngats'iì xítá xi tjín-là chibq-là cho ts'en ko xi beèxkón jè isén xkósòn-là jè cho je xi ch'o kji, tsako-là ch'in xajtsé xi 'ñó ch'o kjoàn ko ijò jchán ma.

³ Jè àkjale xi ma-ne jò tsibíxteèn-jìùn ndáchikon xi tjýa chitsín-là. Ko jè ndáchikon, ngui jní komà, koni tsà ya k'en-jìùn xítá. Ngats'iì xi títsajnakon ya jìùn ndáchikon jngoo k'aá k'en.

⁴ Jè àkjale xi ma-ne jàñ, tsibíxteèn-jìùn ya xajngá nandá ko ñánda tíbitjo nandá, jè xi tjýa chitsín-là. Saà jní komà.

⁵ Ikjoàn ki'nchrè-là jè àkjale xi ts'e nandá, kitsò:

—Ngaji Ná'èn, tjín-lè kjoakixi, nga k'oqá s'in kits'iì-là kjo'in jñà xítá it'aà ts'e kjoa koi, ngají xi xítá tsjee'mì-lè, jíí xi tijni skanda j'ndei.

⁶ Nga jñà xítá koi tsibíxteèn jñà-là xítá-lè nga jñà kisik'en, ko xítá xi kiichjá-ngajo-lè. I'ndei ngaji k'oqá tís'in tì'bìi ngajo-là jní nga nchi'bii; yaá chibq-là.

⁷ Tíkoaq ki'nchrè jngoo-là 'én xi ya jt'aà ímixa tsjee-là Nainá chja, nga tsò:

—Ji Ná'èn xi Nainá 'mì-lè, xi ta ji ta jngoo-né xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lè, kixií kjoa, jñà kjo'in xi tì'bìi-là xítá koi, ndaa tjin ko ngui kixií tjín.

⁸ Jè àkjale xi ma-ne ñijòn, tsibíxteèn xi tjýa chitsín-là ya isòn ts'oí. Jè ts'oí kitjò'nde-là nga jè ndobá-là kisichjàn yijo-là xítá.

⁹ Jè ndobá-là ts'oí 'ñó kisichjàn-là ngats'iì xítá tanga jñà xítá koi mìkiù kisikájno jé-là ni mìkiù jeya kisikjna Nainá; ta saá kiichhajno-là Nainá nga jè xi tjín-là nga'ñó jt'aà ts'e kjo'in koi.

¹⁰ Jè àkjale xi ma-ne 'òn, tsibíxteèn-sòn jè xi tjýa chitsín-là ya ñánda tíhotíxoma jè cho ts'en. Ko jè i'nde ñánda tíhotíxoma jè cho je xi ch'o kji, kójñò-né. Jñà xítá xi beèxkón jè cho ts'en kiskinetjòn níjen-là nga 'ñó ijò komà-là.

¹¹ Tanga mìkiù kisikájno jé-là; tà saá lsá ndaà kiichhajno-là Nainá xi ts'e ngajmiù, koi kjoaq-là nga ijò komà yijo-là nga xajtsé tjín-là.

¹² Jè àkjale xi ma-ne joòn tsibíxteèn-jìùn xi tjýa chitsín-là ya xajngá nandá-je Éufrates. Jè nandá-là xajngá, kixiya-né, mé-ne nga kóma kjoahato-ne jñà xítaxá ítjòn xi nchrobá-ne ñánda bitjokàtji-ne ts'oí.

¹³ Kijtseè-ná nga jè ye xl 'ñó je kji, ko jè cho je xi ch'o kji, ko jè xítá xi kiichhaya 'én ndiso nga itjo-ne tso'ba jàñ iníma ch'o xi cho xké kjoàn.

¹⁴ Jñà-né iníma ch'o-là neíí xi s'in kjoqxkón; bitjo nga bíxkóya xítaxá ítjòn xi tjín nga títjsa isò'nde nga kjinchrobá kjojchán jè nàchrlein xi jye tjíndaà-là Nainá xi ta jè tajangoó xi 'ñó tse nga'ñó tjín-là.

¹⁵ "Tíná'yaà, 'an, k'oqá s'in kjoiaqa koni s'in fìì xítá chijé. Mé ta ndaà-là jè xítá xi tijnandaà k'e nga 'an xi kjoiaqa; kjinjandaà níkje-là nga kókjá; mé-ne nga mìkiù kosobà-là nga tijná laká."

¹⁶ Jñà iníma cho-là neíí tsibíxkóya xítaxá ítjòn-là isò'nde ya i'nde ñánda 'mì Armagedón xi 'én hebreo.

¹⁷ Jè àkjale xi ma-ne itoò, tsibíxteèn ijiùn isén xi tjýa chitsín-là. Kiù'nchrè-là 'én xi 'ñó kiichjá xi ya inchrobá-ne i'nde tsjee-là Nainá xi tijna ngajmiù ñánda tijna jè xi tijnasón íxile nga tíhotíxoma; kitsò:

—Jyeé tsitasòn yije.

¹⁸ Ikjoàn jate ni'ín ch'on, kina'yà-là jtä, kits'iin ch'on, ts'a ch'ón xi 'ñó jchán ts'a; ni saà jngoo k'a k'oqás'in 'ba kóni nga tísá tsatsejèn xítá isò'nde.

¹⁹ Jè naxandá je xi 'ñó ndaà yaxkon-là, jàñ ya komà. Ko jñà naxandá xi chja-ne nga ijngoo ijngoo nangui xi tjín isò'nde, jngoo k'aá kichijà. Ko jè

naxandá je xi 'mì Babilonia xi 'ñó ndaà yaxkon-lä, mìkù kisijchàajiìn Nainá nga kitsjaà-lä kjo'in, k'oáá ngaya-lä koni kisik'iì jngoo chitsín xi tjíya vino xi ngui kjoajti-lä Nainá xi jè jye tijnandaà-lä.

20 Ngats'iì nangui xi tjín ijiìn ndáchikon kojñà nindoò, jngoo k'aá kichijà, mi tì kii k'ya-lä.

21 Jñà xítà tsanè jtsí ndaajo xi 'ñó tsiaàn kjoàn, tjín-lä tsà ichán kilo nga jngoo ijngoo. Jñà xítà, 'on kùchjajno-lä Nainá, koij kjoa-lä nga tse kjo'in kis'e-lä kjoa ts e jtsí ndaajo.

17

Kós'in s'e-la kjo'in jè chjoón chijngui

1 J'iì jngoo jñà àkjalé xi itoò ma-ne xi itoò chitsín tjíya tsja, kùchjá, kitsò-na:

—Nchroboí, kokoò-lè kjo'in xi tjoé-lä jè chjoón chijngui xi 'ñó ndaà yaxkon-lä xi tijnandiì ñánda nga kjin xajngá nandá fahato.

2 Jñà xítaxá itjòn xi tjín isò'nde, yaá tsafáhijtakó chjoón jè nga kjeií nainá kijtseèxkón k'oáá ngaya-lä tsà kjoa chijngui kisiko jè chjoón. Ko ngats'iì xítà xi tjín isò'nde, k'oáá tì kis'iin nga kjeií nainá kütjingga-lä k'oáá ngaya-lä koni tsà xán ts'e kjoachijngui-lä chjoón kjòch'-i-ne.

3 It'aà ts'e Inima Tsjeè-lä Nainá, jè àkjalé kiìko inima-na jngoo j'nde it'aà xìn ñánda nangui kixi choòn. Kijtseè jngoaà chjoón xi tijnakjá-lä cho je xi ch'o kji xi inì kji. Yijàjno yije yijo-lä 'én xi kondrà ts'e Nainá nga chajno-lä. Itoò ma sko ko te ma nchrabajá-lä.

4 Jè chjoón, nikje sko ko nikje inì kjoàn xi ikjá. Yijàjno xi ngui oro ko ndaajo ote xi 'ñó ts'e chji-lä, ko ndátón fangu xi 'ñó chji-lä xi 'mì perla. Tjíya tsja jngoo chitsín xi ngui oro; jè chitsín kitseé kjoa ch'o-lä ko kjoa tjé xi ts'e kjoa chijngui-lä.

5 Ya itjòn tjen-lä, tjít'aà 'én 'ma xi tsò: "Babilonia xi 'ñó je kji nga ndaà yaxkon-lä, jè neq-lä íchjín chijngui ko ngats'iì kjoa ch'o xi tjín isò'nde."

6 K'è nga kiskoò'an chjoón jè, kijtseè xkoààn nga ch'i-né nga jní-lä xítà-lä Nainá kits'iì ko ts'e xítà xi kinik'en nga 'én-lä Jesús kùchjaya. K'è nga kijtseè tà kjòxkón-na.

7 Kitsò-na jè àkjalé:

—Mé-ne maxkón-lè? 'Aán, kenojmí-lè kó tsòya-ne kjoa 'ma-lä chjoón jè, ko it'aà ts'e cho je xi ch'o kji xi tijnakjá-lä xi itoò ma sko koa te ma nchrabajá-lä.

8 Jè cho xi kàyi, tsibijnakon-né, tanga j'ndeij tijnak'en-né; yaá kjinchrobà mijin-ne njitan jñò mé-ne nga jngoo k'a chija-ne. Jñà xítà xi tjín isò'nde, xi mìkù tjít'aà 'ín-lä xojon ts'e kjoabinachon kóni nga tjsa kisindaà isò'nde, tà koxkón-lä k'è nga skoexkon jè cho xi tsibijnakon, ko j'ndeij tijnak'en-né, tanga kótsjején ijngoo k'a-ne.

9 Ijjndé mochjeén kjohitsjeèn xi tjín-lä kjoa chjiné. Jñà sko cho xi itoò ma-ne, jñà ngaya-lä jñà nindoò xi itoò ma-ne ñánda tijnanè jè chjoón. Tikoáá jñà ngaya-lä xi itoò ma-ne xítaxá itjòn.

10 'On ma-ne xi jye k'en, jngoo ma xi tihotíxoma-isa, ko jè xi ijngoo, kjeè kii f'iì. Tanga k'è nga kjoij, tà chibaá nachrjein kóti xoma.

11 Jè cho je xi ch'o kji xi tsibijnakon tanga j'ndeij tijnak'en-né, jè xi ma-ne jiìn xítaxá itjòn. Yaá tijnajin-lä xi itoò ma-ne, ko yaá tifí ñánda nga jngoo k'a chija.

¹² Jñà nchrajá xi te ma-ne xi kà'yí, jñà ngaya-lá xítaxá ítjòn xi te ma-ne xi k'j'eé kìi tjoé-lá kjotíxoma. Tånga k'ë nga tjoé-lá kjotíxoma ta jngóò hora kotixomakoo ko jé cho je xi ch'o kji.

¹³ Jñà xítaxá ítjòn xi te ma-ne, tajngóó kjohitsjeèn tjín-lá nga jé cho je xi ch'o kji siìngatsja nga'ñó-lá ko kjotíxoma-lá.

¹⁴ Ikjoàn skààn-kó jé Orré, tånga jé Orré sìjkijne-né. Nga jé-né xi otíxoma-lá jñà xítaxá xi otíxoma, ko Xitaxá Ítjòn-lá ma jñà xi xítaxá ítjòn títsajna. Jñà xítaxá xi títsgajna, xó kinokjoà-lá, xó kitjaajìùn-ne, ko kixii sìkitasòn-lá.

¹⁵ Jé àkjale k'oqá ti kitsò-na:

—Jé nandá xi kà'yí, ñánda tijnandiì chjoón chijngui, naxàndá-né, xítaxá kjin-né, jñá-né xítaxá xi tjín nga ijngóò ijngóò nangui xi tjín isò'nde, ko q jñá-né xítaxá xi chjá ngats'ií 'én xi tjín isò'nde.

¹⁶ Jñà nchrajá xi te ma-ne xi kà'yí, ko jé cho je xi ch'o kji xi kà'yí, sìjjikeè-né jé chjoón chijngui, kjoqá'an yije-lá skanda jñà nikje-lá, sìlkájna laká-né. Yijo-lá skine-né. Ikjoàn yaá kokájìn ni'ín.

¹⁷ Nainá k'oqá s'ín tsibijìn kjohitsjeèn-lá jñà xítaxá koi nga k'oas'ín sìkitasòn koni s'ín mejèn-lá Nainá. Jé kjotíxoma xi tjín-lá xítaxá koi tjngóò ikon nga jé cho ts'en kongatsja, skanda k'e nga kitasòn yije 'én xi kiichjá Nainá.

¹⁸ Jé chjoón xi kà'yí, jé-né naxàndá je xi otíxoma-lá jñà xítaxá ítjòn xi tjín isò'nde.

18

Kós'ín kiskaàngui jé naxàndá Babilonia

¹ Xi jye komà iskan, ijngóò àkjale kijtseè xi tinchrobájen-ne ngajmiì, xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lá. Jé kjoqá jeya-lá xi 'ñó ote kji, kisihiseèn-sòn nanguí.

² 'Ñó kiichjá, kitsò:

—Jye kiskaàngui, jye kiskaàngui naxàndá je Babilonia. Jyeé ta j'nde-lá inimá ch'o-lá nejí komà, ya ñánda kitseè yije inimá tjé xi ch'o kjoàn. Ko ya titsgajna nise xi ch'o kjoàn xi mìkiì ma chine.

³ Ngats'ií xítaxá isò'nde, k'oqá ti kis'ín koni s'ín xítaxá naxàndá jé nga k'ejí nainá kütjíngui-lá, k'oqá ngaya-lá koni tsà kjòch'i-ne jñà kjochajngui xi kis'ín. Jñà xítaxá ítjòn-lá xi tjín nga tijtsa isò'nde, k'oqá ti kis'ín. Ko jñà xítaxá isò'nde xi tsojmì otseya nga s'ín kjohimá, kjònchíná-né xi kjoqá ts'e kjotsja-lá yijo-lá koni s'ín jñà xítaxá xi tjín naxàndá jé.

⁴ Ijngóò 'én ki'nchrè xi ngajmiì inchrobà-ne, xi kitsò:

—Jñó xi naxàndá ts'án xan-nò, titjokàjñóò naxàndá jé, mé-ne nga mì ya kokot'aà-nò jé-lá, tikoqá mìkiì kokot'aà-nò kjo'in xi s'e-lá.

⁵ Jñà jé-lá, jyeé tímakjìn, jyeé j'íi skanda i ngajmiì. Nainá, mìkiì sìjjchàajiùn [nga tsjá-lá kjo'in] xi kjoqá ts'e jé-lá.

⁶ K'oqá tis'ín kàtamatiñ ngajo-ne koni s'ín kis'ín jé. Jò k'a k'oqá tis'ín kàtamatiñ ngajo-ne koni tjín kjoqá xi kis'ín. Jé chitsín xi kisikáyajìn vino, kokij tikkajìn ngajo-lá nga jò k'a isà jchá kàtama, [jò k'a okji kjo'in kàtako-lá].

⁷ Jé kjoqá-lá nga jeya kisikájna yijo-lá ko nga 'ñó kis'e-lá kjotsja, k'oqá tis'ín tjíi ngajo-lá kjo'in nga kàtakjindáya. Nga k'oqá tsò inimá-lá: "An, k'oqá s'ín tijna nga chjoón sko-lá mì-na. An mìtsà chjoón ka'án mì-na, tikoqá mìkiì sìlkjiaán kjo'in njá kjé-ne."

⁸ Koií kjoqá-lá nga tajngóò nacahrlein kitjojenè-lá kjo'in: Kiyá xítaxá-lá. Tikoqá skjindaya-né. S'éé-lá kjoqá ts'e kjinchrá. Ni'ín kitjí-ne nga kjoehesòn. Nga 'ñó

tse nga'ñó tjín-lä jè Nainá xi otíxoma nga k'oqá s'ín jye kiskoòsòn-lä nga tsjá-lä kjo'in.

⁹ Jñà xítaxá ítjòn-lä jsò'nde 'ñó skindáyakeè ko 'ñó 'on komá-lä k'e nga skoë nga tibitjo ní'ndí-lä nga tití jè naxandá jè ya ñánda kiltjingui-lä xi k'ejí nainá k'oqá ngaya-lä koni tsà jngó chijoón chijngui kiltjingui-lä nga kisitsjako yijo-la.

¹⁰ Kjiín kichja-ne nga skótsejèn-lä, nga tsakjón-lä kjo'in-lä. 'Ñó kichja, kitsò:

—Ima xó-ne, ima xó-ne naxandá je Babilonia xi 'ñó kis'e-lä nga'ñó; tajngoò tjò kóf'il-lä kjo'in.

¹¹ Jñà xítá xi otíjnaya tsojmì xi tjín jsò'nde, tikoá skindáyakeè-né nga 'on komá-lä iníma-lä nga mì ti yá xi kótsje-ne tsojmì xi otíjnaya,

¹² tsojmì xi ts'e tón oro, plata, ndajo chjí xi 'ñó ndaà kjoàn, ndátón chjí xi 'ñó ndaà kjoàn; nikje lino xi 'ñó chjí, ko nikje seda, nikje sko ko xi iní kjoàn; ngats'ií yá xi 'ñó ndaà jne, tsojmì chjí xi nindaà ní'ñó cho kisindaà-ne, ngats'ií tsojmì xi yá xi 'ñó chjí xi yá ikon, ko kichá bronce, ko kichá xi 'mì hierro, ko ndajo marmol,

¹³ ko chrjoayá canela, ngats'ií tsojmì xi ndaà jne, chrjongó-lä Nainá, ko xkií jne xi 'mì mirra, ko chrjongó ts'e yá olivo, ko vino ko asiti. Trigo ko skoan inchrájin, ko cho ch'a, orrè, kohoyo, carreta, ko xítá chí'nda nga kisatiúna.

¹⁴ Kitsò-lä jè naxandá:

—Ngats'ií kjoä xi ndaà kisaseèn-lä iníma-lè, jyeé kitjaàxin yije-lè. Kjoä nchíná-lè jyeé kichijà. Ko kjoä xi ndaà kótsjachi, mì ti kií sákò-lè nítá kjé-ne.

¹⁵ Jñà xítá xi otíjnaya tsojmì xi ya kjònchiná ts'e naxandá jè, kjiín kinchat'aàxin nga tsakjón-lä kjo'in. Skindáyakeè koä 'ñó 'on komá-lä iníma-lä.

¹⁶ K'oqá kitsò:

—Ima xó-ne naxandá xi 'ñó je kji, xi nikje lino chjí tsakakjá ko nikje xi sko kjoàn ko xi iní kjoàn. Yijájno yijo-lä oro, ndátón chjí xi 'mì perla ko ndajo chjí xi 'ñó ndaà kjoàn.

¹⁷ Tajngoo tjò kachija yije kjoä nchiná xi tjín-lä.

Ngats'ií xítá xi síxákø chitsò, ko ngats'ií xítá xi ya chitsò títsaya nga nchifi, jñà xi ya jya chitsò síxákø ko ngats'ií xi síxájìn ndáchikon, kjiín tsibitsajna

¹⁸ k'e nga kijtseè ní'ndí-lä naxandá nga tití; 'ñó kichja, kitsò:

—Ni saá jngó naxandá tjín xi mangásòn-kjoò koni kji naxandá jè, nga 'ñó ndaà kiyaxkon-lä.

¹⁹ Ikjoàn tsibíxteèn-jno chijo sko, 'ñó kiskindáyakeè nga 'on komà-lä iníma-lä; kitsò:

—Ima xó-ne naxandá xi 'ñó je kji; jè kjoä nchiná-lä, ndaà kjònchiná-ne jñà xítá xi tjín-lä chitsò ya ijíin ndáchikon. Ko i'ndeí, ta jngóò tjò kachija yije kjoä nchiná-lä.

²⁰ Ngats'ioò jñò xi titsajnaà ngajmií, tsjaá t'è-lä takòn. Jñò xi xítá-lä Nainá maà, jñò xi tsibíxáya-nò Cristo, ko jñò xi Nainá nokjoà ngajo-lä, tsja t'è-lä iníma-nò. Nainá jyeé kàtsjá-lä kjo'in naxandá jè koií kjoä-lä nga ch'o kisikø-nò.

²¹ Jngóò akjale xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lä kiskoé jngóò ndajo xi koni kji ndajo natsí kji, kisikatjen-jìn ndáchikon, kitsò:

—Jè naxandá Babilonia, xi 'ñó je kji, k'oqá s'ín skajiùn-ndá; jngóó k'aá chija nítá kjé-ne, mì ti yá xi skoexkon-ne.

²² Mì tì kii kjiná'ya-lä jinchò calle-lä jñà música xi síkjane arpa, jñà xi síkjindáya xobí, ko xi síkjane chrjo trompeta. Mi tì kii s'e-lä xítä xi síxá niña mé xá-ne. Tíkoä mì tì kii koxákö-ne molino ts'e ncheé.

²³ Ni'ín ts'e lámpara, mì tì kii silihiseën-ne; mì tì kii s'e-ne s'eí nga kixan xítä; koíi kjoä-lä kos'in komat'in-ne nga jñà xítä-lä xi otseya ko otíjnaya tsojmì, 'ñó xítä nchiná komà i isò'nde; tíkoä kiskoònächán yije-lä naxandá xi tjín isò'nde nga komà-lä kis'iin kjoatj'e.

²⁴ Naxandá jè, Nainá kitsjaà-lä kjo'in nga jé ts'e-né nga kinik'en xítä-lä Nainá ko xítä xi kiichjaya ngajo-lä Nainá ko ngats'ií xítä xi kinik'en nga tíjtsa isò'nde.

19

Xítä xi tsjá-la kjondaà Nainá jáñ ngajmìì

¹ Xi jye komà iskan, ki'nchrè-lä jáñ ngajmìì 'én koni kjín jchán ma xítä xi chja nga tsò:

¡Aleluya! ¡'Nga tijkíjna Nainá!

Nga jè ochrjekàjiñ-ná kjo'in kjoä ts'e jé-ná,
ko ta jè tajngòò xi tjín-lä kjoajeya
ko xi tse nga'ñó tjín-lä.

² Nga jè Nainá, ndaà s'ín ko kixíí s'ín

k'e nga tsjá-lä kjo'in xítä;
nga jyeé kitsjaà-lä kjo'in jè naxandá je Babilonia
xi kisikits'ón-jíün isò'nde nga tsakó-lä xítä isò'nde
nga kj'eií nainá kijtseèxkón
k'oáa ngaya-lä koni jngoo chjoón xi kjoä chijngui s'ín.

Koíi jé xi komà-lä nga jè kisik'en xítä chí'nda-lä Nainá xi kiichjá ngajo-lä.

³ Jngoo k'a k'oäa kitsò:

—¡Aleluya! ¡'Nga tijkíjna Nainá! Jè nj'ndj-lä jè naxandá nga tití, k'oáa s'ín kijtomijín niña mé náchrjein-ne.

⁴ Jñà xítä jchíngá xi kaàn ñijòn ma-ne ko xi ñijòn ma-ne xi tit'sajnakon, chincha-xkó'ñchi-ñiat'aà-lä nga kijtseèxkón Nainá xi titnasòn íxile ñanda tithotíxoma. Kitsò:

—¡K'oä's'ín kàtama! ¡'Nga tijkíjna Nainá. ¡Aleluya!

⁵ Ya íxile-lä ñanda tithotíxoma, kina'yà-lä 'én xi kitsò:
Tjiù-lä kjondaà Nainá ngats'ioò jñò xi chí'nda maà,
jñò xi xiti maà ko xítä jchíngá,
ngats'ioò xi tsakjoòn-chaà Nainá.

⁶ Ki'nchrè-lä 'én koni tsà kjín jchán ma xítä xi chja, koni s'ín na'yà-lä nandá k'e nga one, koni s'ín na'yà-lä k'e nga one ch'ón, xi kitsò:

¡Aleluya!

¡'Nga tijkíjna Nainá xi ta jè tajngoo xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lä!
Nga jyeé jè tithotíxoma.

⁷ Tsja k'oé-lä inimá-ná, sitsja-chaá takoán, jeya sükíjnaá Nainá,
nga jyeé j'ii kjoä bixan-lä Orrè;
chjoón-la jyeé titnandaà.

⁸ Jè chjoón, jye ko'biì-lä nikje lino xi 'ñó chjí,
xi 'ñó tsjee è kjoàñ tíkoä 'ñó ote nga kónakjá.

Jè nikje lino xi 'ñó chjí, jè ngaya-lä kjoäkixi xi s'ín xítä-lä Nainá.

⁹ Jè àkjale kitsò-na:

—Chjí kjoaq koi: “Mé ta ndaà-lä jñà xítä xi xó kinokjoà-lä kjoaq bixan-lä Orrè nga jè kokjen-ko.”

Kitsò isaq:

—Jñà 'én koi, ngui 'én kixi-lä Nainá-né.

¹⁰ Tsohósijna xkó'ncchiñia jt'aà ndsoko jè àkjale nga mejèn-nä skoexkoán. Tanga jè àkjale kitsò-nä:

—Kì k'oqá 'nì; 'an, tikoaa chj'nda-lä Nainá ma koni ngají ko jñà 'ndsì xi ndaà fi tjingui-la jñà 'én kixi xi kiichjá Jesús. Jè Nainá chäxkoín.

Jñà 'én kixi xi kiichjá Jesús, tijñà-ne xi síktsjeèn-ya-la xítä xi chjá ngajo-la Nainá.

Jè xi tijnasòn-lä kohòyo chroba

¹¹ Kijtseè ngajmii nga tix'a; tsatsejèn jngoo kohòyo xi chroba kji. Jè xítä xi tijnakjá-lä, k'oqá s'in yaxkon-lä nga kixi síkitasòn kó kixi tijna, koií kjoaq-lä nga ngui ko kjoaqkixi-lä bíndaàjìùn kó nga kjaán-kjoò.

¹² Jñà xkqñ, k'oqá kjoàñ koni ni'ín. Ya sko, kjín corona jtobá tjí'a kó jngoo 'ín-lä tjít'aà xi mìkiì yá xi machiya-lä kó tsöya-ne; tajngoo jè machiya-lä kó tsöya-ne.

¹³ Jè nikje xi kinakjá, jní yijjàjno. Jè 'ín-lä Nainá 'mì.

¹⁴ Yaqá tjingui-la jñà soldado ts'e ngajmii nga títsajnakjá-lä kohòyo chroba; saà nikje lino chrobaá íkjá xi 'ñó chjí kó tsjee kjoàñ.

¹⁵ Jè tso'ba bitjo jngoo kichá ndojò xi 'ñó yijò kji, jè xi síki'on-ne ngats'iì naxàndá. Nga jè kótxoma-lä xítä naxàndá. Jè yá nise sìlkjeén xi ngui kichá tájaa. Jè sobá kosiné jñà toò uva ya iya chitsó nga kochrje vino xi okó kjoajti-la Nainá xi ta jè tajngoo xi 'ñó tse nga'ñó tjín-la.

¹⁶ Jè nikje-lä kó chrijomí-lä tjít'aà 'ín xi tsò: “Xítaxá Ítjòn-lä ngats'iì jñà xi xítaxá Ítjòn títsajna kó jè-né xi otíxoma-lä ngats'iì jñà xítä xi otíxoma.”

¹⁷ Kijtseè jngoaà àkjale xi ya síjasòn-lä ts'oí; 'ñó chjá-lä ngats'iì cho xi tjímajiùn isén xi yijo kine. Tsò:

—Nchrobá, tixkóyaà xinguiqo mé-ne nga chjinée yijo xi Nainá tsjá-nò,

¹⁸ nga chjinée yijo-lä xitaxá ítjòn, kó yijo-lä xítä sko-lä soldado, yijo-lä xítä ts'en, yijo-lä kohòyo kó yijo-lä xítä xi títsajká-lä kohòyo, yijo-lä ngats'iì xítä xi títsajnandeí kó xítä chj'nda kó xi xiti kó xítä jchínga.

¹⁹ Kijtseè jè cho je xi ch'o kji kó jñà xítaxá ítjòn ts'e isò'nde kó xítä soldado-la; jyeé títsajnandaà nga skààn-kó jè xi tijnakjá-lä kohòyo chroba kó jñà soldado-la.

²⁰ Jè cho je xi ch'o kji kindobà'ñó; tikoaa kindobà'ñó jè xi 'én ndiso kiichjá xi kis'iìn kjoxxón nga nguixkon jè cho. K'oqá s'in komà-ne nga kiskoònachan-lä jñà xítä xi kiskoé chibá-lä tikoaa kijtseèxkón isén xkósòn-lä jè cho. Ingajò kinìkatsjoòjìùn tikkón jjùn ni'ín xi titjingga ñánda titì kó azufre.

²¹ Jñà xítä xi i'nga, jè kisik'en-ne jè kichá ndojò xi bitjo tso'ba jè xi tijnakjá-lä kohòyo. Ngats'iì cho xi tjímajiùn isén, jñà kjòskiì-ne nga kiskine yijo-lä xítä xi jye k'en.

20

Jè xi jngoo jmii nò

¹ Kijtseè jngoaà àkjale xi tinxrobájen-ne ngajmii. 'Ya ibi ts'e nitjan jñò. Kjiya tsja jngoo na'ñó kichá cadena xi 'ñó je kji.

2 Jè àkjale kitsobà'ñó jè ye jchínga xi tijè-ne xi 'mì Xítá Neíí kò xi Satanás. Jngoo jmií nó tsibít'aà'ñó.

3 Kisikatjen-s'en ya nítjan jñò; tsibichjoà'ñó-lä jè xotjoa; ikjoàn tsasíjna-la sello mé-ne nga mì yá skíx'a-ne jè xotjoa nítjan. Yaá tsasíjnahiya mé-ne nga mì tì kií komá skónachan-lä xítá isò'nde, skanda k'ë nga kjoehet'aà xi jngoo jmií nó. Xi komá iskan tjájndá'ñó ijngoo k'a-ne nga komá kojmeéndeí chiba nachrjein ísa.

4 Kijtseè íxile ts'e kjotíxoma; títsajnasòn jñà xítá xi kitjoé-lä kjotíxoma nga jñà kojindaajiín. Tikoá kijtseè iníma-lä jñà xítá xi kitíis'iín, nga koi kjoa-lä 'én kixí xi kitsjaà it'aà ts'e Jesús kò nga 'én-lä Nainá kíuchjaya. Jñà xítá koi, mìkií kijtseéxkón jè cho je xi ch'o kji kò isén xkósòn-lä; tikoá mìkií kisit'aà chiba-la itjòn tjen-lä kò tsja. Xítá koi, ijngoo k'a tsibitsajnakon; jngoo jmií nó tsatíxoma kò Cristo.

5 Jñà xítá koi xi jaáya itjòn-lä. Tænga jñà mik'en xi i'nga, skanda k'ëé jaáya-lä nga ijchò jngoo jmií nó.

6 Mé ta ndaà-lä jñà xi koko-lä nga kjoáya itjòn-lä; xítá koi, jyeé xítá-lä Nainá komá; jè kjoa biyaà xi ma-ne jò, níme nga'ñó tjín-lä it'aà ts'e xítá koi; mì tì mé ma sìlkó-ne. Tà saá no'miù-lä Nainá komá kò ts'e Cristo. Jngoo jmií nó kojtomakó.

7 K'ë nga kjoehet'aà xi jngoo jmií nó, tjájndá'ñó ijngoo k'a-ne jè Satanás ya ñanda tijnahiya nítjan jñò.

8 Kitjondeíj-ne nga skónachan-lä xítá naxandá xi tjín nga títsa isò'nde, jè Gog kò Magog. Kojíxkóya xítá mè-ne nga kojíts'ia-ne kjojchán. Kjín jchán komá xítá, k'oá ngaya-lä koní tsomì xi jncha jndíi ndáchikon.

9 Chinchimasòn kóhokji isò'nde; chinchandíi-lä nga jngoo itjandíi ñanda títsajna xítá-lä Nainá kò naxandá xi tsjakeè. Ikjoàn kisikasén ni'ín Nainá xi inchrobà-ne ngajmií. Jngoo k'a tsaká kóhotjín.

10 Jè xítá neíí xi kiskoònachan-lä xítá, kiníkatjen-jiùn ya i'nde ñanda titjingga ni'ín ko azufre. Jyeé ya títsajna jè cho je xi ch'o kji kò xi kíuchjaya 'én ndiso. Yaá sìlkjeíñ kjo'in kò náchrjein kò nítjen nítá kjé-ne.

Jè íxile ts'e kjotíxoma xi chroba kji

11 Kijtseè jngoo íxile xi chroba kji kò 'ñó je kji nga ya titjingga jngoo xi tithotíxoma. Nga nguixkon jè xi titjingga íxile, jngoo k'a kichijà nangui kò ngajmií. Nítá ñanda-ne, mì tì kií kí'ya-lä.

12 Kijtseè mik'en xi jxti kjoàn kò xi xítá jchínga kjoàn, 'ncha kixí nguixkon Nainá. Ikjoàn kiták'a jñà libro [ñanda tjít'aà mé xi kis'iín nga jngó jngó xítá]; koá ijngoo libro kiták'a ñanda tjít'aà ts'e kjoabinachon. Jñà mik'en, k'oá s'ín kisindaàjíi-lä koní s'ín tjít'aà xojon ts'e libro, mé kjoa xi kis'iín.

13 Jè ndáchikon kitsjaà jñà mik'en xi ya k'en-jiùn. Jè kjoabiyaà kò i'nde kjo'in tikoáqá kitsjaà mik'en xi ya títsajna. K'oá s'ín kisindaàjíi-lä nga jngoo ijngoo xítá koní tjín kjoa xi kis'iín.

14-15 Jè kjoabiyaà kò i'nde kjo'in kiníkatsjojíiñ ñanda titi ni'ín jngá. Kò jñà mik'en xi mìkií tjít'aà 'ín-lä jè libro ts'e kjoabinachon, tikoáqá yaá kiníkatsjojíiñ ñanda titi ni'ín jngá. Jè xi ma-ne jò kjoabiyaà.

1 Kijtseè jngoaá ngajmìi xítse kó nanguí xítse. Jé ngajmìi xi kisijna ítjòn kó nanguí xi kisijna ítjòn, jyeé kichijà; tikoá kichijà jé ndáchikon.

2 Tikoá kijtseè jé naxandá tsjeè xi Jerusalén xítse 'mì, nga tinchrobájen ngajmìi nga nguixkón Nainá. K'oqá s'in tijnandaà koni jngoo chjoón xi ndaà bindaa yijo-lá nga jye kixan-kó x'jn-lá.

3 K'inchreè-lá 'én xi 'ñó chja, xi ngajmìi inchrobà-ne, xi tsò:

—Chítsejèn-lá Ni'ya Tsjeè-lá Nainá, jyeé kòbitjoen; Nainá yaá kíjnakó jñà xítá; xítá naxandá-lá koma, nga jé sobà xi Nainá kítsó-lá.

4 Jé sobà Nainá siiñjno yije ndáxkon; mì tì kii s'e-ne kjoabiyaà; mì tì kii s'e-ne kjoaba; mì tì kii yá skindàya-ne; mì tì kii s'e-ne xi ijòjno ijòt'aà yijo-lá, koi kjoa-lá nga jye tsato kjoa jchinga.

5 Jé xi tijnasòn íxile ts'e kjotíxoma, kitsò:

—Chítsejèn-lá, 'áan siiñitseya yije tsojmì xi tjín.

Ikjoàn kitsò-na:

—Chjí, xojon tit'eù jñà 'én koi; nga ngui k'oqá s'in tjín nga kítasòn; ngui 'én kixi-né.

6 **Ikjoàn kitsò-na:**

—Jyeé tsitasòn yije. 'An-ná xi tijná ítjoàn skanda tats'en-lá kjoa kó nga skanda fehet'aà-ne. 'An-ná xi tsiblts'iaqá kó xi sikjehet'aà-na kjoa. Ngats'iì xi xindá-lá, 'áan tsjaà kjojò-lá nandá xi tibitjo ya i'nde ñánda mìkiì xiya nandá mé-ne koma kíjnakon-ne iníma-lá niña kjé-ne.

7 Jñà xi siiñkine, jñà skoé kjojò ngats'iì kjondaà koi. 'Áan kótijnakooqa nga Nainá kítsó-na kó jñà, ixti-ná koma.

8 Tanga jñà xítá xi tsakjón, jñà xi mìkiì mokjeiín-lá, jñà xi 'ñó ch'o s'in, jñà xi xítá sík'en, jñà xi kjoa chijngui s'in, jñà xi xítá t'ej, jñà xi xkósòn beèxkón, ngats'iì xi 'én ndiso chja, ján kixojíin ñánda tití ni'ín jngá kó azufre; jé xi ma-ne jò kjoabiyaà.

Naxandá xítse xi 'mì Jerusalén

9 J'íikón jngoo-na ákjale jñà xi itoò ma-ne, xi tikoá itoò chitsín tjín-lá, xi jncha kitseè xi itoò kjo'in xi fehet'aà-ne. Kitsò-na:

—Nchroboí, kokoò-lé jé xi koma chjoón-lá Orrè.

10 It'aà ts'e Iníma Tsjeè-lá Nainá, jé ákjale kílkó iníma-na jngoo nindoò xi je kji kó 'nga kji. Tsakó-na jé naxandá xi je kji, naxandá tsjeè Jerusalén nga tinchrobájen-ne ngajmìi nga nguixkón Nainá.

11 Jé naxandá tsjeè Jerusalén, oteé tsejèn xi kjoa ts'e kjoajeya-lá Nainá. K'oqá s'in ote kji koni ndajó chjí xi 'ñó ndaà kjoàn, koni ndajó xi jaspe 'mì naga ote kji koni chitsín.

12 Nga jngoo itjandiì, jé naxandá, chrjó ndajo tjíndiì-lá xi 'ñó je kji kó 'ñó 'nga kji. Tejò xotjoa tjín-lá. Nga jngoo ijngoo xotjoa, jngoo ákjale sijnajto. Tikoá ya tjít'aà 'ín-lá nga tejò naxandá xi ya inchrobàt'aà-ne ixti-lá Israel.

13 Ya kixi-lá ñánda bitjokàjiìn-ne ts'oí, ján xotjoa tjín-lá, ya kixi-lá ñánda kahatjí-ne ts'oí, ján xotjoa tjín-lá. Ya norte, tikoá ján xotjoa tjín-lá, ya sur, tikoá ján xotjoa tjín-lá.

14 Jé chrjó ndajo xi tjíndiì-lá naxandá, tejò chrjó ndajo xi ya tjít'aà nga tejò 'ín-lá xítá xi tejò ma-ne xi it'aà ts'e Orrè kisixáya-lá.

15 Jé ákjale xi tichjákó-na, jngoo kichá kjinaya tsja xi ngui oro xi koni kji yá xi ma machibá-ne. Jé kisikjeén nga ma kisichibá naxandá kó xotjoa-lá kó chrjó ndajo-lá.

¹⁶ Jè naxandá k'oqá s'ín kijna nga ñijòn chrjàngui tjín-lá. Koni kji ndojò, k'oqá tì kji tiyá-ne. Jè àkjale, k'è nga kisichibá, jò jmii kó jò sindo kilómetro tjín-lá. Ngásón chibá tjín-lá nga ndojò kó nga tiyá kó nga 'nga.

¹⁷ Ikjоán kisichibá jè chrjó ndajo. Jngoo sindo kó ichán ñijòn xkó tsja tjín-lá xi chibá-lá xítá xi tísíkjeén jè àkjale, [jé xi ichán nanga tjín-ne].

¹⁸ Jè chrjó ndajo xi tjíndi-lá naxandá, koi tjíndaá-ne ndajo chjí xi 'mì jaspe. Ko jè naxandá, ngù oro sobá-né. K'oqá s'ín ote kji koni chitsín tsjee.

¹⁹ Jñá tâts'en chrjó xi tjíndaá-ne nga tichjoàndi-lá naxandá, ngù ndajo chjí yijájno xi 'ñó ndaa' kjoán. Jè xi ítjòn, jè ndajo xi 'mì jaspe; xi ma-ne jò, ndajo xi 'mì zafiro; xi ma-ne jàñ, ndajo xi 'mì ágata; xi ma-ne ñijòn, ndajo xi 'mì esmeralda;

²⁰ xi ma-ne 'òn, ndajo xi 'mì ónica; xi ma-ne joòn, ndajo xi 'mì cornalina; xi ma-ne itoò, ndajo xi 'mì crisólito; xi ma-ne jiùn, ndajo xi 'mì berilo; xi ma-ne ñijaàn, ndajo xi 'mì topacio; xi ma-ne te, ndajo xi 'mì crisoprasa; xi ma-ne tejingoò, ndajo xi 'mì jacinto; xi ma-ne tejò, ndajo xi 'mì amatista.

²¹ Jñá xotjoa xi tejò ma-ne, tejò ndajo perla tjíndaá-ne. Nga jngoo ijngoo xotjoa jngoo perla tjíndaá-ne. Ndiyá teè-lá naxandá, ngù oro sobá-né koni chitsín xi ma chítsején-ya.

²² Ya ijiùn naxandá, njngoo ingo kijtseè; nga jè sobá xi ma ingo-lá naxandá, jè Nainá xi tijna ítjòn nga ta jè tajingoò-né xi 'ñó tse nga 'ñó tjín-lá kó jè Orrè.

²³ Jè naxandá, mikiù mochjeén-lá jè ts'oí kó sá nga siihiseèn-lá. Nga jè sobá kjoa isén-lá Nainá siihiseèn-lá; kó jè Orrè ma ni'ín-lá.

²⁴ Ngats'iì jñá xítá naxandá ts'e isò'nde kinchima iseèn-né it'aà ts'e ni'ín-lá. Ko jñá xitaxá ítjòn xi tjín isò'nde, kjikó kjoanchiná-lá nga ya siüngatsja.

²⁵ Jñá xotjoa-lá naxandá, mikiù sichjoàjto nga kji't'aà nàchrjein; nga ya naxandá, mikiù kojñò.

²⁶ Ngats'iì naxandá kjoïko ngats'iì kjoa nchijná-lá kó ngats'iì tsojmì xi 'ñó chjí-lá nga ya siüngatsja.

²⁷ Ya j'nde jè njimé kjoahas'en xi tjé kjoán xi ch'o s'ín kó xi kjoa ndiso. Tà jñá kjoahas'en xi tjít'aà 'ín-lá jè xojon-lá Orrè xi ts'e kjoabinachon.

22

¹ Jè àkjale tsakó jngoo-na xajngá nandá xi kijna tsjee tsjee, jè nandá xi bítasajnakon-ná nítá mé nàchrjein-ne. K'oqá s'ín tsjee kji koni chitsín. Yaá tibitjo nánda síjna íxile-lá Nainá nga tihotíxoma kó yaá tibitjo ñánda tijna jè Orrè.

² Ya jngoo osen ndiyá-lá naxandá tifa nandá. Ko ya ngobá ngobá xajngá nandá, yaá síjna jè yaá xi tsjá kjoabinachon nítá mé nàchrjein-ne. Tejó k'a ojá-lá toò nga jngoo nó. Jngoo jngoo k'a ojá-lá toò nga ijngoo ijngoo sá. Jñá xka-lá, k'oqá s'ín mochjeén nga maxkiù-lá naxandá ts'e isò'nde.

³ Mì tì mé kjoa ch'o s'e-ne xi mikiù sasén-lá Nainá. Yaá sasíjna jè íxile-lá Nainá kó ts'e Orrè nga kojixoma. Ko ngats'iì xítá ch'nda-lá, yaá siiyxá-lá.

⁴ Ngats'iì xi xítá-lá ma, skoexkon-né kó kji isén-lá Nainá; kó jè 'ín-lá Nainá yaá sit'aà ítjòn tjen-lá.

⁵ Ya j'nde jè, mì tì kojñò-ne. Jñá xítá xi ya títsajna, mì tì ni'ín kochjeén-lá xi siihiseèn-lá, tikoqá mì tì ts'oí kochjeén-lá; nga jè sobá Na'èn-ná xi Nainá siihiseèn-lá. Jñá xítá kojixoma nítá mé nàchrjein-ne.

Jyeé nchrobá machrañá nga kjoíij ijngoo k'a Cristo

⁶ Jè àkjale kitsò-na:

—'Én koi, ngui k'oqá s'in tjín nga kítasòn; ngui 'én kixi-né. Jè Ná'èn-ná xi Nainá xi síkíchiya-lá jñà xítä xi chjá ngajo-lá, koií xá kisikasén-ne àkjale-lá nga kókò-lá xi chínda-lá ma jñà kjoá xi ta nítqón ókoma.

⁷ —Tiná'ya-ná. 'An, kjoúi nítqón ijngoo k'a.

Mé tå ndaa-lá jñà xi síkitasòn jñà 'én xi kitsjaà Nainá koni s'in tichjá xojon jè.

⁸ 'An-ná xi 'mì-na Juan, 'aán ki'nchrè koá kítseè kjoá koi. K'e nga jye ki'nchrè koá jye kítseè, tsöhósijna-xkó'ncchi-niñiat'aà-lá jè àkjale xi tíhokó-ná kjoá koi, nga mején-na skoexkoán.

⁹ Tanga jè àkjale kitsò-na:

—Kí k'oqá 'nì. Jè Nainá jchaxkoín. 'An, tikoá chi'nda-lá Nainá ma, koni ngají, ko xítä xingui xi chjá ngajo-lá Nainá, ko ngats'iì xítä xi síkitasòn 'én xi tjít'aà xojon jè.

¹⁰ K'oqá tís'in kitsò-na:

—Kí bijna'ma jñà 'én xi Nainá kitsjaà xi tjít'aà xojon jè, nga jyeé nchrobá machrañà náchrjein nga kítasòn.

¹¹ Jñà xítä xi mitsà kixi títsajna nguixkòn Nainá nga ch'o s'in, ta k'oqá s'in kátiltsajna. Ko jñà xi tjín-lá kjoakixi ko tsjee títsajna nga nguixkòn Nainá, k'oqá tís'in kátaśikitasòn xi kjoakixi ko kjoatsjee.

¹² —Tiná'ya, 'an, kjoúi nítqón ijngoo k'a. Yaá kjoikooa chjí-la xi tsjaà-lá xita koni s'in kis'iìn nga ijngoo ijngoo.

¹³ 'An-ná xi tijna ítjoàn skanda tàts'en-lá kjoá ko skanda fehet'aà-ne. 'An-ná xi tsibits'iäa ko xi sikjehet'aà-na kjoá. 'An-ná xi tijna ítjoàn ko xi fehet'aà-ne.

¹⁴ Mé ta ndaa-lá jñà xítä xi [jní-lá Orrè] sítsjee-ne nikje-lá mé-ne nga tjònde-lá nga skine toò-lá yá xi tsjá kjoabinachon, tikoá kóma kjoahas'en xotjoá-lá jè naxandá.

¹⁵ Tanga nditsiaán kítsajna, ngats'iì jñà xítä xi ch'o s'in, ko jñà xi xítä tj'e, ko jñà xi kjoá chijngui s'in, ko jñà xi xítä sík'en, ko jñà xi xkósòn beèxkón ko ngats'iì xi tsjakeé kjoá ndiso nga 'én ndiso chjá.

¹⁶ —'An xi 'mì-na Jesús, 'aán kisikasén-nò àkjale-ná nga tsjá-nò 'én it'aà ts'e kjoá koi, jñò xi xítä naxandá-ná ma. 'An-ná jè jts'én xi itjot'aà-ne tje-lá xítaxá ítjòn xi kí'mì David. 'An-ná ni'ño tse xi 'ño ote kji xi bitjokàtji k'e nga tajñòya.

¹⁷ Jè Injima Tsjee-lá Nainá ko chjoón-lá Orrè, tsò-ne:

—Nchroboí [Ná'èn Jesús].

Jñà xi nchi'nchré, k'oqá tì kàtatsò:

—Nchroboí [Ná'èn Jesús].

Jñà xi xíndá-lá ko xi mején-lá nandá, kàtjanchrobá, kàt'iì kjojtò nandá xi tsjá kjoabinachon.

¹⁸ 'An, k'oqá xan-nò, ngats'ioò xi na'yà-lá jñà 'én xi kitsjaà Nainá xi tjít'aà xojon jè: Tsá yá xi kíit'aàsòn kjoá xi tjít'aà xojon jè, Nainá k'oqá tís'in tsjásòn-lá kjo'in koni s'in tjít'aà xojon jè.

¹⁹ Tsá yá xi kjoqáxìn jingo-lá 'én xi kitsjaà Nainá xi tjít'aà xojon jè, Nainá, tikoá kjoqáxìn kjondaà xi tjínde-lá nga skine toò-lá yá xi tsjá kjoabinachon ko mikii tsjá'nde-lá nga ya kítsajna naxandá tsjee-lá Nainá koni s'in tjít'aà xojon jè.

²⁰ Jè xi bénjomí kjoá koi, k'oqá tsò:

—Jon, kjoúi nítqón ijngoo k'a.

K'oqá s'in kàtama. ¡Nchroboí Ná'èn Jesús!

²¹ Kjondaà-lá Ná'èn-ná Jesucristo kàtijnakó-nó ngats'ioò. K'oqá s'in kàtama.